

Digitized by the Internet Archive
in 2013

<http://archive.org/details/eutropibreviariu00eutr>

MONVMENTA
GERMANIAE
HISTORICA

INDE AB ANNO CHRISTI QVINGENTESIMO
VSQVE AD ANNVM MILLESIMVM
ET QVINGENTESIMVM

EDIDIT

SOCIETAS APERIENDIS FONTIBVS
RERVVM GERMANICARVM MEDII AEVI

AVCTORVM ANTIQVISSIMORVM TOMVS VIII

APOLLINARIS SIDONII EPISTVLAE
ET CARMINA

BEROLINI
APVD WEIDMANNOS
MDCCCLXXXVII

GAI SOLLII
APOLLINARIS SIDONII
EPISTVLAE ET CARMINA

RECENSUIT ET EMENDAVIT

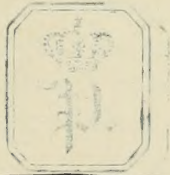
CHRISTIANVS LVETJOHANN.

ACCEDEVNT

FAVSTI ALIORVMQVE EPISTVLAE AD RVRICIVM ALIOSQVE
RVRICII EPISTVLAE

RECENSUIT ET EMENDAVIT

BRVNO KRVSCH.

BEROLINI
APVD WEIDMANNOS
MDCCCLXXXVII

GAT 2011

PROBATIONER'S SCHOOL

RECEIVED

723

3

m

A1

6.8

LIBRARY

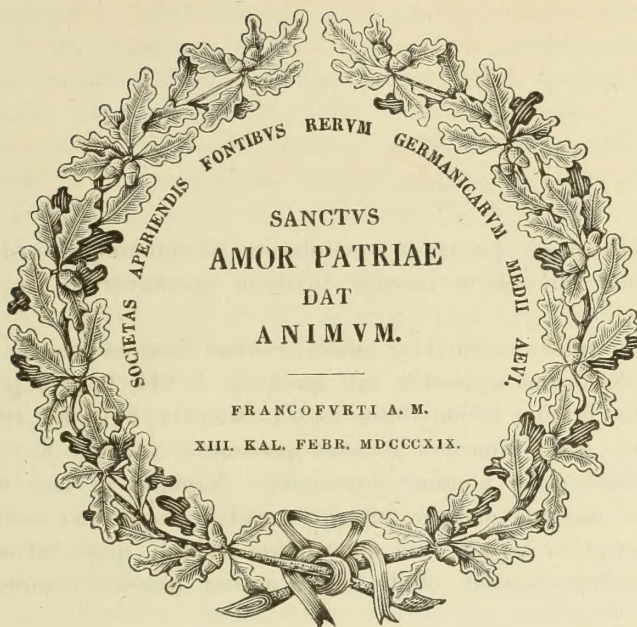
OF THE

85340

LIBRARY

LIBRARY

DE SIDONIO APOLLINARE.

Christiano Luetjohann, cui haec operum Sidonianorum recensio debetur, ut eam ipse perficeret datum non fuit; obiit Kiliae d. 8. Apr. a. 1884 annum agens duodequadragesimum. Impressas vidit huius editionis paginas ad 104; ipsum opus reliquit fere absolutum, ex praefatione autem non absolvit nisi elenchum librorum scriptorum. Gravi casu eo cum edendi libri incohati in me cura recideret, ut aliquatenus id efficeretur (nam quae cum vero auctore perierunt, nullo modo recuperabuntur), amicis debeo et Luetjohanni qui fuerunt et meis, imprimis Friderico Leoni Rostockiensi, cuius fortem fidelemque operam ut in aliis saepe ita in Sidonio publici iuris faciendo vel maxime expertus sum. Eam autem ita administravimus, ut ad apparatus a Luetjohann diligenter digestum et fere absolutum epistulas ipse ederem adiutus a Leone et Wilamowitzio, carmina Leo me adiutore itemque Buechelero et Wilamowitzio, praefationis partem criticam Leo in se susciperet, vitam auctoris ego enarrarem. Indicum quattuor quos adiecimus primum locorum similium elaboravit Eugenius Geisler Breslaviensis, secundum personarum et tertium locorum ego, quartum verborum et locutionum Eduardus Grupe Pfalzburgensis.

Fausti et Ruricii epistulas, quae ut adicerentur ab iis qui monumentis Germaniae historicis edendis praesunt Luetjohannus impetravit, sed morte praeventus recensere non potuit, recognovit Bruno Krusch, qua de re ipse infra exposuit. Indices personarum et locorum ad hanc partem operis idem confecit meisque interposuit.

Th. Mommsen.

Codicum Sidonianorum, si epistularum carminumque ordinem aut transpositionibus mutatum aut etiam lacunis hiantem spectaveris, quattuor familias facile discernes.

Atque prima quidem familia omnia Sidonii scripta continet eodem quo in exemplaribus vulgatis ordine disposita, nisi quod ep. l. VII, 6 et 7 post nonam leguntur. Primum in hac familia locum obtinet cod. Matritensis Ee 102, in bibliotheca nationali asservatus, membranaceus formae quadratae saeculo X vel XI nitidissime scriptus; quem *Cluniacensis* nomine significavi. Namque in hoc uno codice, et id quidem in extremae paginae margine interiore, eadem manu qua cetera aut certe non multo recentiore scriptum inveni illud epitaphium Sidonii, quod Sirmondus 'ex vetere codice Cluniacensi depromptum' edidit. Ita autem praeter compendia et ligaturas se habet:

EPITHAPHIUM¹⁾ SIDONII.

*Sanctis contiguus sacroque patri
Vivit sic meritis Apollinaris,
Illustris²⁾ titulis, potens honore,
Rector militie³⁾ forique iudex,
Mundi inter tumidas quietus undas,
Causarum moderans subinde motus
Leges barbarico dedit furori;
Discordantibus inter arma regnis
Pacem consilio reduxit amplo.
Haec inter tamen et philosophando
Scripsit perpetuis habenda seclis;⁴⁾
Et post talia dona Gratiarum
Summi pontificis sedens cathedram
Mundanos soboli refudit⁵⁾ actus.
Quisque hic cum⁶⁾ lacrimis deum rogabis,
Dextrum funde preces super sepulcrum:
Nulli incognitus et legendus orbi
Illic Sidonius tibi invocetur.*

XII kl Septembris Zenone imperatore.

Praeterea animadvertendum est quod in fol. 7^a a manu saeculi XII scriptum legitur: *Dignum est memoria, quod dominus Bernardus camerarius dixit in cimiterio fratrum coram domno abbate audientibus nonnullis seniorum. Ait enim: dedecus magnum est monacho murmurare. Quod memorabile dictum iussit scribi dominus abbas. Denique in imo fol. 8^b legitur haec inscriptio saeculo XVIII exarata: Collegii Tolosani Soc. Iesu. dono Illustrissimi Samuelis de Fermat Senatoris in Parlamento Tolosano. Constat*

1) *Epitaphium* Sirmondus. 2) *Illustris* Sirmondus. 3) *militiae* Sirmondus. 4) *saeculis* Sirmondus. 5) *soboli refundit* Sirmondus. 6) *dum* Sirmondus; et 'c' littera in codice usque adeo evanuit, ut facile dubites utrum 'cum' an 'dum' legas.

autem codex fol. 162 sive viginti quaternionibus, e quibus septimus decem, ultimus septem folia complectitur; quaterniones usque ad undecimum numerati sunt, ceteris numeri desunt. Continent autem praeter ea, quae iam commemoravi, fol. 1—7^a med. Ciceronis Catonem maiorem saeculo XII exaratum et ita inscriptum: *Exceptiones de libro Tullii Ciceronis quem scripsit ad Titum de senectute*; tum fol. 7^a—8^a excerpta de Gregorii Turonensis historia Francorum (l. II, 21—25) cum hac inscriptione; *Gregorius Turonensis de sancto Sidonio Arvernorum episcopo*, ab alia manu, sed ipsa quoque saeculo XII exarata; deinde fol. 8^b Ausonii de Caesaribus versus septemdecim (hi autem Sidonii esse dicuntur hac in margine apposita inscriptione: *Sidonii versus de duodecim imperatoribus Romanis*) et ipsius Sidonii inscriptionem; denique fol. 9—162^b Sidonii epistulas et carmina, atque haec quidem, ut Ausonii versus, saeculo X vel XI ineunte scripta. Codicem primo in Hispania inspectum descripserat Paulus Ewald, postea in Germaniam transmissum Berolini ipse totum contuli.

Huius plane gemellus est cod. Vaticanus 3421 membranaceus formae quadratae saeculo X pari elegantia neque tamen eadem diligentia exaratus qua Cluniacensis. Constat fol. 163; et continet fol. 1^a Ausonii de Caesaribus versus septemdecim, fol. 1^b—158^a Sidonii epistulas et carmina, fol. 158^b—163 tractatus Christianos. Totum contuli Romae.

Denique cod. Parisinus 2168 membranaceus formae octavae saeculo X vel XI ex eodem quo Cluniacensis et Vaticanus 3421 archetypo nitidissime transcriptus est: adeo vocabulis aut depravatis aut omissis aut transpositis consentit cum illis. Constat fol. 48 neque iam totum Sidonium continet; desinit enim in epistulae l. VII, 2 verba p. 105, 1: *quae tamen ut gesta sunt si quispiam dignus*. Sed cum in ima pagina nullo spatio relicto deficiat, manifestum est cetera quaternionibus aliquot deperditis interiisse. Inspexi Parisiis.

Alterius familiae codices omnes turbatum in l. VI et VII epistularum ordinem habent. Namque in ep. l. VII epistolam septimam excipit duodecima; tum interposita est quae suo loco non legitur ep. l. VI, 11; hanc subsequuntur ceterae l. VII epistulae, sed ita, ut decima post undecimam translata sit. Horum codicum pars totum Sidonium, pars praeter epistulas aliquot tantum carmina, pars solas epistulas exhibet.

Atque ex eis, qui omnia Sidonii scripta complectuntur primus erit cod. Parisinus 9551 membranaceus formae maximae saeculo XII exeunte satis diligenter scriptus. Praeter turbas huic generi communes in ep. l. V epistula duodecima post tertiam decimam, in ep. l. VIII epistula prima post secundam, ex carminibus id quod ultimum est post carm. XXI transmigravit. Codicem in Germaniam transmissum totum contuli.

Huic affinis est cod. Vaticanus Reginae 203 membranaceus formae octavae saeculo XII eleganter scriptus; continet fol. 107. Nam cum Parisino 9551 et lectionibus et scriptorum ordine consentit, nisi quod ep. l. V, 12 et ep. l. VIII, 1 locum non mutaverunt. Inspexi Romae; totum excussissem, si per temporis angustias licuisset. Nunc vero Augustus Mau amicus de sat multis locis seiscitanti mihi promptissime rescribens fecit, ut me illo codice sine damno carere posse existimarem.

In hoc numero est etiam cod. Regius 4. B. IV, qui servatur in Museo Britannico, membranaceus formae quadratae, cui in primo folio inscriptum exstat: *liber monasterii Wygornie*. Codex miscellaneus est continetque praeter alia, de quibus vide Casleyi catal. bibl. regiae (Londini 1734), in fol. 120—202^b totum Sidonium saeculo XII vel XIII scriptum multisque mendis inquinatum. Praeter solitas in hoc genere epistularum transpositiones haec habet peculiarium: ut in cod. Parisino 9551 in ep. l. V epistula decima tertia praecedat duodecimam, et in ep. l. VIII epistula

prima post secundam legitur: post ultimam l. IX epistolam ep. l. V, 12 et 18, quamquam suo loco inveniuntur, repetitae sunt. Sidonii epistulas excipiunt Ausonii de duodecim imperatoribus Romanorum versus duodequadraginta et Sidonii ac Symmachi vita quaedam (fol. 181^a). Post unam paginam (fol. 181^b) vacuam eadem manu, quae epistulas scripsit, carmina ita exarata sunt, ut carm. XXIV post carm. XXI, sicut in cod. Parisino 9551 et Vaticano Reginae 203, retractum legatur. Carminibus adnexi sunt sine auctoris nomine hi Ausonii versus: 26 hexametri *de institutione viri boni* (idyll. 16.); 25 hexametri *de pitagoricis diffinitionibus* HAI TEOY (idyll. 17.); praeterea nescio cuius auctoris 14 hexametri, qui inseribuntur *commonitio mortalitatis nostrae*, et 10 hexametri *de mentis nostrae mutabilitate*. Codicem primo Hermannus Varnhagen amicus descripsit, postea ipse Londini inspicere potui.

Cum hoc codice artissima affinitate conexus est cod. Bodleianus Auct. G. 45 membranaceus formae quadratae saeculo XII vel XIII scriptus. Continet praeter Solinum in fol. 64—131 Sidonii epistulas et carmina eodem modo sive disposita sive repetita, quo in cod. Regio 4. B. IV leguntur, eisque adiuncta eadem poemata, quae exhibet ille: eo tantum ab illo discrepat, quod Ausonii monostichis vitisque Sidonii et Symmachi caret, quae in cod. Regio inter Sidonii epistulas et carmina leguntur. Praeterea aliquot post fol. 70 et fol. 76 foliis deperditis e Sidonio ipso ep. l. II, 4: 5: 6: 7: 8: 9 (usque ad illud p. 31, 8 *potissimum antequam edulibus nostris culina fumaret*) et ep. l. III, 14 (inde ab illo p. 51, 17 *defrogatoribus quid ex asse pronuntiem*) cum ep. l. IV, 1: 2: 3 (usque ad illud p. 55, 23 *aestuat ut Cethegus*) plane deficiunt. Inspexi Oxonii.

His duobus codicibus quos modo descripsi, cum nondum mutilatus esset, similis erat cod. Bodleianus Digby B. N. 6 membranaceus formae quadratae, qui in fol. 21—80 Sidonii epistulas et carmina aliquot continet. Nam Sidonii epistolae eodem ordine, quo in illis, leguntur, nisi quod ep. l. V, 12 et 18 post l. IX finem non repetitae sunt: ex carminibus, quae illi exhibent, non exstant nisi Sidonii carm. I et II atque *commonitio mortalitatis nostrae* et versus *de mentis nostrae mutabilitate*. Ceterum deperditis nonnullis foliis e Sidonii epistulis initium usque ad ep. l. III, 12 p. 48, 4 *prociſina feci non expolitum* deficit. Denique fol. 37—44 Symmachi aliquot epistulas eadem manu scriptas continent, quibus intersertis Sidonii ep. l. VI, 2 in medio vocabulo p. 96, 12 *prae|rogativa* interrupta est. Inspexi Oxonii.

Iam venio ad eos alterius familiae codices, qui praeter epistulas aliquot tantum carmina continent. Horum duplex est genus: praeter epistulas prius octo carmina priora, alterum pauciora exhibet. Atque priori generi cum eis huius familiae codicibus, qui totum Sidonium habent, is ordo epistularum communis est, ut ep. l. VII septimam excipiat duodecima, tum intrusa sit quae suo loco non invenitur ep. l. VI, 11, denique ex ceteris l. VII epistulis decima post undecimam reiecta sit. Praeterea plerique huius generis codices in ep. l. VIII, ut cod. Parisinus 9551 alique quos commemoravi, epistolam primam secundae postponunt: uni cod. Parisinus 2782 et cod. Ottobonianus 2013, ut cod. Vaticanus Reginae 203, illius epistolae locum non invertunt. Ex carminibus autem omnes sexto et septimo extremum post octavum locum dederunt: denique in omnibus carm. II desinit in v. 182 *praeterea quicquid Latiaribus indere libris*. His expositis prioris generis codices enumerabo.

Cod. Laurentianus plut. XLV, 26 membranaceus formae octavae saeculo XII a duobus librariis satis eleganter scriptus: e quibus alter maioribus et magis perspicuis litteris usus confecit ea, quae ab initio leguntur usque ad ep. l. VIII, 12 p. 143, 16 *ubi quiesumus animo tam* et ab ep. l. IX, 14 p. 168, 1 *officii magis nostri est* usque ad finem carminum; alter quae media intersunt minutioribus et angustioribus litteris exaravit. Ceterum ex quindecim quaternionibus, quos olim codex continebat, quintus deperditus posteaque a manu recentiore restitutus est: ab hac igitur scripta sunt quae legimus

inde ab ep. l. IV, 4 p. 57, 5 *ma[gis] quam quasi coli intellegebat* usque ad ep. l. IV, 20 p. 71, 1 *latera rhenonibus* (quamquam extrema inde ab ep. l. IV, 20 p. 70, 16 *pedes primi perone* etiam in insequenti folio a manu vetere scripta exstant). Itemque si quae in summis foliis umore affecta evanuerant, ea manus recentior in eadem aut in proxima pagina iteravit. Continet autem codex praeter Sidonii scripta Ausonii carmina quae inscribuntur *versus de duodecim imperatoribus Romanorum; de longitudine regni eorum; de finibus eorum*. Illis subiecta sunt haec verba, quae sunt Augustini de civ. dei 6, 2: *Varro vir undecumque doctissimus tam multa legit, ut ei aliquid scribere vacasse, tam multa scripsit, ut cum tanta legisse miremur*. Sequuntur Eusebii nescio cuius versus tres ad diabolum, tum *epistola regis Avarorum directa ad imperatorem Romanum*, id est Corippi in laudem Iustini III vv. 271—288, deinde 13 vv. de septem sapientibus, denique tria Venantii Fortunati carmina (l. I, 21; XI, 25 et 26, cf. ed. L.). Finem faciunt aliquot Symmachi et Senecae ad Paulum epistulae. Totum contuli Florentiae.

Cod. Bernensis 285 membranaceus formae maximae saeculo XII scriptus, olim Iacobi Bongarsii. Constat quattuordecim quaternionibus, sed secundo tertium folium ademptum, duodecimo unum folium adiectum est (fol. 96). A tribus fere librariis diversa manu scripta sunt quae complectitur. Ac primus quidem in septem quaternionibus primis (fol. 1—55) Sidonii epistulas scripsit usque ad ep. l. VII, 2 p. 105, 25 *diversorio cui ipse successerat*; in quaternionibus qui ab octavo ad duodecimum numerantur cum agglutinato illo folio alter Sidonii epistulas ad finem perduxit (fol. 56—85^a), tertius carm. I—VIII et Ausonii de imperatoribus Romanorum versus exaravit (fol. 85^a—96); in quaternionibus decimo tertio et quarto rursus primus Sidonii epistulas ab ep. l. VII, 2 p. 105, 25 *diversorio cui ipse successerat* usque ad finem ep. l. VII, 6 scripsit (fol. 97—99); denique diversa manus etiam excerpta ex Beda de rer. nat. adiunxit. Quae cum ita sint, manifestum est olim quaternionem tertium decimum septimo adhaesisse, postea autem illis disiunctis alterum librarium repetivisse quae prior iam in fol. 97—99 scripserat. Praeterea etiam in eis partibus, quas a primo librario transscriptas esse dixi, cum pauca quaedam hic et illic verba tum ea quae leguntur inde ab ep. l. IV, 18 p. 68, 26 *eque contrario si quid iniungas* usque ad ep. l. V, 1 p. 78, 11 *si quidem hac definitione perrexit ut aut a diverso scripta esse videntur*. Hinc explicari posse videtur, cur in hoc codice ep. l. IV, 22 alium atque in ceteris eiusdem generis codicibus locum obtineat, scilicet post ep. l. V, 7. Nimirum alter librarius epistulam, quam ab altero praetermissam vidit, quo primo potuit loco addidit. Denique quaternionio duodecimus, quem pars carminum occupat, perperam ita complicitus est, ut quattuor folia, quae extrema esse debent, prima sint. Quo factum est, ut post carm. V, 81, in quem versum desinit quaternionio undecimus, cetera hoc ordine legantur: carm. VI, 4—36; VII, 1—510; V, 82—603; VIII 1—16; VI, 1—3. Codicem in Germaniam transmissum totum contulit mihi Hermannus Oldenberg Berolinensis.

Cod. Stockholmensis, qui sine certo numero in bibliotheca regia servatur, membranaceus formae maioris saeculo XII, ut videtur, ita exaratus, ut librarius, etiamsi nihil omitteret, tamen hic illic paginas aliquas vacuas relinqueret. Praeter Sidonii scripta continet haec a duabus aliis manibus, sed eodem, ut videtur, saeculo exarata: Ausonii de duodecim imperatoribus Romanis tria carmina; e Deidamiae ad Achillem epistula, quam e cod. Parisino 2782 A. Riese edidit in Mus. Rhen. XXXIV pag. 474 sqq., vv. 1—37; e Venantii Fortunati carm. l. XI, 25 vv. 12—32 et 26 vv. 1—12. Hunc codicem mihi primo inspexit Ludovicus Mendelssohn eodemque intercedente postea diligentissime descripsit Tegnér Stockholmensis, bibliothecae regiae praefectus. [Cf. infra p. XXIII.]

Cod. Vaticanus Reginae 216 membranaceus formae octavae saeculo XII vel XIII satis accurate scriptus. Nunc continet fol. 164; sed cum in ima pagina desinat in carm. VII v. 586 *intonat Augustum plausu faustumque fragorem*, verisimile est aut

aliquot folia periisse aut certe librarium, si potuisset, cetera etiam additurum fuisse: (ceterum cave credas etiam carm. VIII deesse, quod in his codicibus ante carm. VI retractum esse supra demonstravi). Praeterea in ep. l. VI non solum epistula undecima, ut adsolet, suo loco omisa, verum etiam epistula decima post duodecimam reiecta est. Denique in ep. l. IX, 16 inde a versu 53 *neu puter solvi per amoena dicta* exitus nescio quo casu deficit. Inspeci Romae.

Cod. Philippicus 1685 membranaceus formae quadratae saeculo XII vel XIII nitidissime scriptus, sed admodum mendosus. Desinit. ut cod. Vaticanus Reginae 216, in ep. l. IX, 16 in versum 53 *neu puter solvi per amoena dicta*; itemque. ut in illo, librarius ep. l. VI, 10 et 12 transposuit, sed ipse postea in verum ordinem redegit: nam ad ep. l. VI, 12 adscripsit: *haec epistola sequitur consequentem*, ad ep. l. VI, 10: *haec epistola praecedit antecedentem*. Insunt in codice Cassiodorii variarum libri quinque; Sidonii scripta: Ausonii de duodecim imperatoribus Romanorum carmina tria; *dōni hyldebtī cenonē epī pītea turoñ archiepī de expositione misse*; eiusdem de sacrificio; eiusdem de baptismo; eiusdem de coniugio et alia: *versus hyldeberti episcopi de vita sanctae mariae egyptiace*; *passio scī laurentii mris*; *passio scī vincentii mris*; *liber de pretiosis lapidibus*; *hyldeberti cenonē epīs de vestib; eccle*; *de divinis catholice eccle offitiis*; *de trina statione sacerdotis*; *de monacho dormiente ad vigiliis*; *epitaphium hugonis epī austidtod*; *proverbia epistolarum senecae*. Inspeci Cheltenhamiae in aedibus Fenwicki, viri reverendissimi.

Cum hoc codice cod. Philippicus 3671 membranaceus formae maximae saeculo XII vel XIII nitide scriptus ita consentit, ut aut alterum ex altero aut utrumque ex eodem exemplari transcriptum esse probabile sit. Nam eo tantum a cod. Philippico 1685 diversus est, quod in initio Cassiodorii variarum libros omisit et in fine mutilatus in ima pagina deficit in media passione sancti Vincentii. Inspeci Cheltenhamiae apud Fenwickum virum reverendissimum.

His codicibus Philippicis adiungendi sunt tres qui sequuntur; namque in eis ep. l. VI, 10 et 12 eodem modo translocatae eademque adnotatione in suam sedem reductae sunt, qua in illis.

Cod. Parisinus 2171 membranaceus formae quadratae saeculo XIII vel XIV exaratus. Complectitur fol. 103, in quibus praeter Sidonium Ausonii de duodecim imperatoribus Romanorum tria carmina, sed mutilata et turbato versuum ordine disiecta, et Ciceronis Laelius leguntur. Inspeci Parisiis.

Cod. Hauniensis prior, qui in bibliotheca regia sub hac nota *Thottske Samling Nr. 50 Fol.* servatur, membranaceus saeculo XIII satis eleganter scriptus. In fol. 91 divisus in binas columnas praeter Sidonium Ausonii de Caesaribus tria carmina eodem modo, quo in cod. Parisino 2171, turbata continet. Meum in usum per litteras rogatus promptissime inspexit O. Siesbye Hauniensis.

Cod. Montepessulanus 4, qui est in bibliotheca scholae medicae, membranaceus formae maximae saeculo XII exeunte scriptus, olim inter libros Petri Pithoei numeratus. Continet autem Cassiodorii var. l. I et IX—XII (fol. 1 sqq.), Symmachi epistulas usque ad l. VII, 55 (fol. 79^b sqq.); Boetii scripta quaedam theologica (fol. 116^b sqq.); vaticinationem quandam versibus hexametris compositam cum commentario (fol. 127^a sqq.); Sidonii scripta (fol. 129^a sqq.), Ausonii de Caesaribus tria carmina eisdem mendis, quibus in cod. Parisino 2171 et cod. Hauniensi priore, inquinata. Codicem propter Symmachi epistulas ab Ottone Seeck edendas in Germaniam missum Berolini inspecxi.

Restat, ut de eis huius generis codicibus disseram, in quibus ep. l. VIII, 1 suam sedem tenet, de cod. Parisino 2782 et cod. Ottoboniano 2013.

Atque cod. Parisinus 2752 membranaceus formae quadratae saeculo XII vel XIII eleganter scriptus constat tredecim quaternionibus in primo quoque folio numeratis sive

foliis 104. Continet praeter Sidonii scripta Ausonii de Caesaribus tria carmina et Deianirae ad Achillem epistolam, quam A. Riese ex hoc codice edidit in Mus. Rhen. XXXIV pag. 474 sqq. Codicem in Germaniam missum totum contuli.

Cod. Ottobonianus 2013 membranaceus formae quadratae saeculo XIII scriptus continet praeter Sidonii scripta Ausonii de Caesaribus carmina tria, epistolam regis Avarorum id est Corippi in laudem Iustini III vv. 271 sqq., versus de septem sapientibus, tria Venantii Fortunati carmina (l. I, 21; XI, 25 et 26), quae omnia etiam in cod. Laurentiano plut. XLV, 26 exstare dixi. Quae cum ita sint, dubitari nequit, quin huic codici affinis sit: nihilominus cum cod. Laurentiano plut. XLV, 23 eiusque genere, de quo mox exponam, eo conspirat, quod in ep. l. V secundam tertiae postponit et post. ep. l. VIII, 8 falsa subscriptione novi libri initium significat: neque tamen post l. VII vera subscriptio deest. Inspeci Romae.

Iam venio ad alterum genus codicum, quos praeter epistulas pauciora quam octo illa carmina complecti supra dixi. Hi omnes epistulas l. VI et VII eodem modo quo prius genus perturbatas et ep. l. VIII, 1 post secundam translocatam habent; de carminibus in singulis describendis dicendum erit.

Ex hoc numero primus erit cod. Lipsiensis I, 48, qui est in bibliotheca senatoria, membranaceus formae octavae saeculo XIII ineunte exaratus. Continet fol. 1—92^b Sidonii scripta, fol. 92^b—98^a excerpta e Suetonii vitis Caesarum, fol. 98^a—103^b excerpta e Valerio Maximo, fol. 104^a—141^b commentarium Ovidii ita inscriptum *incipiunt bursarii Ovidianorum*. Excerpta Suetoniana et Valeriana scripsit saeculo XIII manus similis illi, quae Sidonii carm. II supplevit; commentarium illum saeculo XIV vel XV manus recentior exaravit. Cfr. Naumanni catalogum libr. manuscr. qui in bibl. senatoria civ. Lips. asservantur pag. 28sq. E Sidonio cum unum folium perierit, desunt quae in ep. l. VII inde ab ep. 5 p. 108, 17 *obstitit interpres* usque ad ep. 6 p. 110, 7 *dignitatis heredem in illa ecclesia sacerdotum moritur* leguntur. Ex carminibus non exstant nisi I—V et XXI. Atque carm. II olim defecit in v. 182; postea manus altera v. 183 addidit et hac nota in margine adscripta *require in secundo sequentis quaternionis folio* significavit fol. 92, in quo et ipsa brevi spatio relicto post carm. XXI perscripsit carm. II vv. 184—548. Codicem a Naumanno, viro clarissimo, benigne permissum inspecsi: usurpavi etiam eam Sidonii editionem, quaecum Mauricius Haupt olim aliquam huius codicis partem contulerat.

Cod. Leidensis lat. 121 membranaceus formae octavae saeculo XI exeunte vel XII scriptus, olim Petri Danielis, constat fol. 57 in binas columnas divisus. Praeter solitas in disponendis epistulis turbas ep. l. III, 13 tota ommissa, ep. l. V, 18 post ep. 20 reiecta est. Praeterea partes extremae desunt in his epistulis: in ep. l. I, 5 inde ab illo (p. 6, 11) *ilicet etsi secus quaequam*; in ep. l. I, 11 inde ab illo (p. 16, 27) *igitur insidias nescienti*; in ep. l. II, 2 inde ab illo (p. 22, 16) *et nunc dum in carbaso sudat unus*; in ep. l. II, 9 inde ab illo (p. 30, 18) *quamquam de praediorum*; in ep. l. III, 3 inde ab illo (p. 41, 22) *ad nominis tui rumorem*. Itemque in ep. l. V, 17 quae incipiunt ab illo (p. 90, 6) *de loci sane turbarumque compressu* et desinunt ita (p. 91, 11) *facundiae fons inexhaustus* manus prima omiserat; sed haec quidem manus recentior, ni fallor, saeculo XIII addita etiam extrema parte epistolae inde ab illo *vide domine Solli*, quae suo loco non deest, supplevit in folio unico idque (fol. 26) ita ceteris inseruit, ut ep. l. V, 16 in his verbis (p. 89, 11) *insignibus vestris quae tu* || *hactenus* interrumpat. Denique Sidonius in media columna altera fol. 56^a post carm. II v. 51 explicit, ita ut non legantur nisi carm. I et carm. II vv. 1—51; post illum versum manus altera addidit hanc subscriptionem *explicit iste liber; poscat sua dona magister*. Reliquam partem fol. 56 et fol. 57^a nec non spatium quod liberum erat in fol. 26 occupavit glossarium latinum recentissima manu scriptum. Hunc codicem ut possem inspicere, fecit Adolphi Kiessling amicitia, cui Lugduno olim transmissus erat.

Cod. Ambrosianus C. 52 sup. membranaceus formae octavae saeculo XIII vel XIV scriptus praeter epistulas continet carm. I—V. Sed carm. V sine subscriptione media in pagina desinit in v. 198 *parva loquor quid quod quotiens tibi bella geruntur*. Contra e carm. II exitus inde a v. 182 non deest. Quod cum ita sit, in hoc codice, quem epistularum ordo turbatus ad alteram familiam pertinere demonstrat, carmina ex nescio quo alius generis exemplari addita esse statuerim.

Aptissime igitur ab hoc transeo ad reliquos alterius familiae codices, qui epistulas solas complectuntur. Vix est quod moneam eos eundem epistularum in l. VI et VII ordinem nec non ep. l. VIII, 1 post secundam translocatam exhibere: videas tamen quae infra de cod. Claromontano 195 exponam.

Cod. Harleianus 4048 membranaceus formae octavae saeculo XII elegantissime scriptus. Codicem primo mihi descripserat Hermannus Varnhagen, postea ipse inspexi Londini.

Cod. Guelferbytanus 1027, olim Helmstadiensis, membranaceus formae minoris miscellaneus, qui in fol. 84—153 (sive octo quaternionibus in ima margine numeratis et sex foliis separatis) Sidonii epistulas saeculo XII vel XIII neglegentissime scriptas exhibet. In fol. 153 haec inscriptio legitur: *Memoriale fr̄is Henrici de Herroordia pro Bibliotheca arent̄ Mindensis fr̄um ord. predicatorum*. Quamquam in ordinandis epistulis ceteris a familia sua non discrepat, tamen nescio quo casu ep. l. VII, 10 non modo post ep. 11, verum etiam post ep. 13 repulsa est. Praeter Sidonium in fol. 8—51 Boetii arithmetica et in fol. 52—73 Horatii epist. l. 1—II, 2 v. 193 continet: quae in fol. 1—7 et fol. 74—83 scripta sunt, indigna mihi visa sunt quae enotarentur, cum codicem humanissime mihi permissum inspicerem. Postea etiam collationem eiusdem codicis a Ludovico Tross confectam, quae est in bibliotheca universitatis Halensis, promptissime transmissam usurpavi.

Cod. Claromontanus 195, qui est in bibliotheca civica, membranaceus formae octavae saeculo XI eleganter scriptus. De quo quae exponere possum, debeo officiositati Pauli Ewald, qui ex itinere Hispaniensi revertens codicem obiter saltem inspicere potuit. Foliis igitur nonnullis deperditis ep. l. II, 4—7 deesse scribit nec non ex ep. l. V, 7 partem quandam inde ab ipso initio post *indagavimus*. Ex ep. l. VI post ep. 10 statim epistulae duodecimae initium enotavit: unde colligas ep. l. VI, 11 solito more post ep. l. VII, 12 insertam esse, etiamsi id non testetur Ewald. In initio enim l. VII ita epistulas ordinatas esse dicit: 1—7; 12; 8; 9; 10; post ep. 10 rursus foliis aliquot abreptis omnia deficere, quae legantur usque ad finem ep. 14. Ep. l. VIII, 1—3 ordine inverso perscriptas esse non indicavit. Quae cum ita sint, non dubitaverim, quin cod. Claromontanus 192 alterius familiae esse recte statuamus, praesertim cum Ewald notas quasdam marginales ex eo exscripserit, quas ipse in cod. Parisino 2782 aliisque eiusdem familiae inveni. Velut in utroque codice ad ep. l. I, 2 § 4 adscriptum est: *propter heresim Gothorum hoc dicit, qui omnes erant Arriani* [cf. gloss. in Sidon. in Anecd. Oxon. I 5 p. 28, 25]; ad ep. l. I, 2 § 6: *peripetasmata sunt vda dicta a circumducendo, eo quod per fines circumducantur per ambitum domus* [cf. ibid. p. 29, 12]; ad ep. l. I, 5 § 10 *id est Antonii qui Romanum regbat imperium sicut Leo Constantinopolitanum* [deest l. s.]; etc.

Tertiae familiae qui tribuendi sunt, ei codices quasi medium quandam inter primam et alteram locum tenent. Nam cum prima coniuncti sunt, quod ep. l. VII, 6 et 7 sua sede expulsae aut incertae vagantur aut plane omissae sunt, cum altera, quod ep. l. VII, 10 post undecimam et ep. l. VIII, 1 post secundam transmigravit. Ceterum inter se non omnino consentiunt. Sunt autem hi:

P Cod. Parisinus 2781, qui olim Claudii Puteani erat, membranaceus formae quadratae saeculo X vel XI satis neglegenter scriptus: unde usque ad initium ep. l. VIII (in fol. 81) ab altera manu, sed ea quam aegre a priore discernas, passim et

licentius correctus est. Constat fol. 153; ex his fol. 1—110 Sidonii epistulas, fol. 111—153 carmina continent. Atque ex illis octo quaterniones numeris I—VIII signati (fol. 1—62; nam quaternio quintus sex folia habet), tres litteris ABC inscripti sunt (fol. 81—104); fol. 63—80 et fol. 105—110 itemque fol. 111—115 numeris carent. Ep. l. VII, 6 et 7 itemque e carm. VII vv. 137—600 desunt; ep. l. VII, 10 post undecimam translocata est. Totum contuli Parisiis.

Cod. Bruxellensis 10020—10021 membranaceus formae quadratae miscellaneus est, qui in fol. 92—122 Sidonii epistulas tantum exhibet saeculo XIII scriptas. Ep. l. III, 9 legitur post ep. l. III, 6; tum in ep. l. VII hic est ordo epistularum: 8; 9; 11; 10; 6; 7; 12; 1—5; 13—18; librique ita distributi sunt, ut ep. l. VI praeter suas epistulas ex ep. l. VII complectatur ep. 6—12 ita ut dixi ordinatas, ep. l. VII non contineat nisi eiusdem libri ep. 1—5 et 13—18; denique ep. l. VIII, 1 secundae postposita est. Praeter Sidonii epistulas insunt in hoc codice Ausonii de duodecim imperatoribus carmina tria, sed mutilata et disiecta. Codicem primo mihi descripserat Paulus Mohr, postea ipse inspexi Bruxellis.

Huius plane gemellus est cod. Venetus II, 84 membranaceus formae quadratae saeculo XIV, ut videtur, scriptus multisque mendis corruptus: sed Ausonii carminibus caret. Inspexi Venetiae.

His duobus, quos modo descripsi, codicibus affinis est etiam cod. Abrincensis 242 membranaceus formae quadratae saeculo XII scriptus. De quo quamvis multa molitus certiora comperta non habeo, quam quae in catalogo generali librorum in bibliothecis Galliae provincialibus manuscriptorum exposita sunt. Insunt igitur in hoc codice post excerpta quaedam e Gregorii Turonensis hist. Francor. II, 21—23 Sidonii epistulae eaeque ita dispositae, ut lib. VI praeter suas complectatur e l. VII epistulas 6—12 in hunc ordinem redactas: 8; 9; 11; 10; 6; 7; 12. Sidonii epistulas excipiunt Ausonii de duodecim imperatoribus Romanorum versus et Venantii Fortunati carm. l. VIII, 3. Finem faciunt Sidonii carmina I—XXIV, sed alio ordine disposita atque in editionibus vulgatis. Quae cum ita sint, hunc codicem olim ut cod. Bruxellensem 10020—10021 et cod. Venetum II, 84 nihil continuisse suspicor nisi epistulas, postea autem fortasse ex primae familiae exemplari aliquo carmina transscripta accepisse, quae alienis scriptis interiectis ab epistulis seiuncta esse animadvertis.

Quartae familiae codices ut ceteros integritate lectionis superant, ita omnes eisdem eisque innumeris et lacunis et scriptorum transpositionibus insignes sunt. Ex hoc numero alii Sidonii epistulas et carmina, alii epistulas tantum servarunt. Qualis autem eorum natura sit, statim tenebis, si duos ex eis codices, qui soli plenum Sidonium complectuntur, descripsero.

Hi autem sunt, artissimo inter se vinculo conexi, cod. Laurentianus plut. *T* XLV, 23 membranaceus formae octavae saeculo XII litteris minutissimis nec satis perspicuis exaratus et cod. Helmstadiensis 486, qui est in bibliotheca Guelferbytana, membranaceus formae octavae saeculo XIII exeunte scriptus. Cod. Laurentianus in fol. 1—46 id est quaternionibus quinque et sex foliis Sidonii epistulas et carmina continet; in fol. 47—65 astronomica quaedam, de quibus vide Bandinii catalogum cod. bibl. Laurentianae t. II pag. 359 sqq., saeculo ut videtur XI exarata leguntur. Cod. Helmstadiensis, qui constat fol. 100, item Sidonii epistulas et carmina continet; in fine epistularum legitur: *sit pax scribenti, sit lux concessa legenti*. In utroque codice carmina inter ep. l. I, 5 et 6 intrusa sunt atque ita disiecta, ut carm. I—XV solitum ordinem teneant, cetera hoc modo decurrant: carm. XVII; XVIII; XIX; XX; XXI; XVI; XXIV; XXII; XXIII, nisi quod in cod. Helmstadiensi carm. XXI ante carm. XX legitur. In ep. l. III, 3 §§ 7 et 8 (inde ab illo *taceo deinceps collegisse* usque ad haec verba *regalibus fragmentis funcebantur* p. 42, 14—28) omissae sunt; itemque ep. l. III, 5; 6; 7; 8

desunt. In ep. l. V tertia praecedit secundam. Tum ea quae leguntur in ep. l. VI. 12 inde ab illo (p. 101, 17) *terseris eorum lacrimas* cum initio libri VII usque ad haec verba quae sunt in ep. l. VII, 5, 2 p. 108, 2 *sacro* [*sanctam sedem dignitatemque affectare*] ingenti lacuna hausta sunt. Praeterea in eodem ep. l. VII sexta et septima omissae sunt, decima transposita post undecimam: ceterae suam sedem servant, nisi quod in cod. Helmstadiensi septima decima duodevicesimam sequitur. Denique in fine ep. l. VII, 18, 4 cod. Laurentianus inde ab illo (p. 125, 15) *his licet naeniis avocere*, cod. Helmstadiensis vel inde ab hoc (ib. 14) *ad propositum redeo* exitum omisit. Tot epistulis vel totis vel magna ex parte deperditis et deficiente scilicet post ep. l. VI subscriptione factum est, ut ep. l. VII subscriberetur in cod. Laurentiano SIDONII EPLARV LIB. VI. EXPLIC. INCIPIT. VII. similiterque in cod. Helmstadiensi *Explicit lib. VI. Incipit VII.*, simul autem post ep. l. VIII, 8 novus liber inciperet significatus in illo subscriptione tali: EXPLIC LIB. VII. INCIP. VIII neque aliter in hoc: *Expl lib VII Incip VIII.* Postremo in ep. l. VIII secunda, in ep. l. IX prima et epp. 7—16 non leguntur. Cod. Laurentianum totum contuli Florentiae, cod. Helmstadiensem Gryphiswaldiae totum excussi benignissime transmissum: nec non eiusdem codicis collationem, quae a Ludovico Tross olim confecta nunc in bibliotheca universitatis Halensis servatur, inspiciendam accepi.

Ex eodem fere exemplari, ex quo hi quos modo descripsi codices oriundi sunt, propagatus est, sed decurtatus cod. Vaticanus Reginae 412 membranaceus formae octavae sed solita maioris saeculo XII scriptus. Continet in fol. 1—72^b Sidonii, in fol. 72^b—103^a Symmachi epistulas. Atque Sidonii epistulas ita vel disturbatas vel mutilatas exhibet: post ep. l. I, 1 legitur e carm. XXII finis inde ab illo (p. 250, 1) *ecce quoties tibi libuerit* et carm. XXIII; quod excipiunt ep. l. I, 6—11. In ep. l. III, 3 §§ 7 et 8 itemque epp. 5; 6; 7; 8 totae desunt. Post ep. l. V, 1 interpositae sunt ep. l. I, 2—5, quas ceterae l. V epistulae ita sequuntur, ut tertia praecedat secundam. Ex ep. l. VI, 12 ea quae finem faciunt inde ab illo (p. 101, 17) *terseris eorum lacrimas*, ex ep. l. VII omnia ab initio usque ad ep. 5, 2 p. 108, 2 *sacro* [*sanctam sedem dignitatemque affectare*] deficiunt itemque ep. l. VII, 6 et 7. Ex ceteris l. VII epistulis decima undecimam excipit, ep. 18 exitu inde ab illo (p. 125, 15) *his licet naeniis avocere* caret. Post ep. l. VIII, 8 falsa illa subscriptio legitur. Ep. l. VIII, 2 nec non ep. l. IX, 1 et 7—16 desunt. Inspeci Romae.

M Simile erat etiam id exemplar, unde transcriptus est cod. Marcianus 554, qui Florentiae olim in bibliotheca Sancti Marci servatus nunc in bibliotheca Laurentiana est, membranaceus formae octavae saeculo X satis eleganter scriptus. In primi folii pagina adversa praeter alia legitur: *Iste codex est Fratrum S^ci Marci de Florētia ordis predic.* idque in pagina aversa ita repetitum est: *Iste liber ē t^ret^r S. Marci de flo^a ordis p^rdi de hereditate Nicolai de Nicolis viri doctissimi.* Codex autem olim constabat primum quattuordecim quaternionibus in ima margine numeratis, tum duodetriginta foliis non numeratis: postea ante primum quaternionem unum folium, inter decimum, qui desinit in ep. l. VI, 10 p. 100, 21 *peregrinae segetis indulgeas*, et undecimum, qui incipit sequentibus verbis *tanquam opipare viaticatus*, octo folia, ante quarti decimi ultimum folium inter ep. l. VIII, 16 p. 148, 9 haec verba *certe taciturne* || *duplici ex causa* iterum unum folium intersertum est; denique e foliis illis duodetriginta duo quae extrema sunt a ceteris inculcato quaternione alieno disiuncta sunt. In scriptis autem ipsis has turbas deprehendis: in Sidonii ep. l. III, 3 §§ 7 et 8 p. 42, 14 *taceo* ad p. 42, 28 *funerabantur* suo loco omissae sunt: sed librarii ipsius aut certe non recentior manus hac adnotatione marginali, quae nunc ex parte mutilata est:

*de ÷ tota pa[gina]
sed require [re]
tro ad hoc [sign]
ū post eplam theode[rici]
regis et deinde reū[te]
huc*

quaerentem relegat ad fol. 4^b, in quo post ep. l. I, 2 ea quae desunt inveniuntur exarata eisque addita cum simili signo haec in margine nota: *hoc noli scribere hic, sed require hoc signū in antea in epla ad heclicū sda quē sic incipit: Si q̄ndo nunc maxime arvernīs meis.* Ceterum illic etiam hic versus ex ep. l. III, 3, 9 p. 42, 29 adiectus est: *Sed q̄d ego istec iusto plusculū garrio & cetera* qui suo loco eisdem vocabulis decurrit, nisi quod praeter & cetera omissum pro istec legitur ista hēc. Deinde omissa erant quae leguntur in ep. l. VI, 12 inde ab illo (p. 101, 17) *terseris eorum lacrimas* et lib. VII initium usque ad ep. l. VII, 5, 2 p. 108, 2 *sacro] sanctam sedem dignitatemque affectare* nec non decrant ep. l. VII, 6 et 7. Sed rursus ipsius librarii aut certe eiusdem temporis manus postquam etiam haec verba erasit *sacro] sanctam sedem dignitatemque affectare pretio oblato non reformident et rem iam dudum in mundinam mitti auctionemque posse* in margine hanc adnotationem adscripsit, nunc ex parte mutilam:

*[ver]te retro hoc folium
[et] tū quaternionem et re
[qui]re tale signū :·
[et i]ncipe scribere ab illo
[ūsu] q̄ sic incip̄: sepe terseris
[eor]um lacrimas et cetr̄.*

Ita legentium animos advertit ad octo illa folia post quaternionem decimum adiecta, in quibus quae modo deesse dixi ita exaravit, ut post ep. l. VII, 5 p. 108, 4 *auctionemque potuisse & cetr̄* sequentem eiusdem epistolae partem quae in quaternionē undecimo exstat signo apposito indicaret et post ep. l. VII, 7 transscriptam adderet: *Sidonius ferriolo suo sal. Si amicitie nr̄e & cetr̄*, id est ep. l. VII, 12 initium, simulque hanc in margine notam adiungeret *require istam post novem folia.* Voluit igitur ep. l. VII, 6 et 7 inter ep. 10 (nam ep. 11 ante ep. 10 retracta est) et ep. 12 inserere; idque etiam alia ratione monstravit. Nam postquam ad ep. l. VI, 11 in margine adscripsit *sequere ordinem epistolarum secundum ordinem litterarum*, ad ep. l. VI, 11 A, ad ep. l. VI, 12 B ad ep. l. VII, 8 C, ad ep. l. VII, 9 D, ad contionem quae in hac epistula inest E, ad ep. l. VII, 11 F, ad ep. l. VII, 10 G adpinxit atque in margine addidit hanc notam nunc ex parte abscissam:

*post G sequitur H.
hanc require superi[us]
ad illam quae sic inc[ipit]:
Sidonius dño pape basi[tio]
sal. st nob̄ munere [dei] = VII, 6
require retro ad [un]-
decim folia . . . . .*

denique infra haec legitur in margine: *post hanc sequere ordinem libri usque ad finem.* Ceterum, si litterarum ordinem sequaris, animadvertas eum epistularum ordinem exturbatis ep. l. VII, 1—5 restitui, quem in cod. Bruxellensi 10020—10021 eiusque secta esse supra demonstravi. Praeterea olim in fine ep. l. VII, 18, 4 quae inde ab illo

p. 125, 15 *his licebit uenientis avocare* sequuntur non dubium est quin defecerint; namque nunc partim in rasura partim in margine a manu illa, quam ipsius librarii saeculo non recentiore esse iudico, perscripta inveniuntur una cum hac subscriptione: G. SOLLI apOLLINARIS SIDON[II] EPLARV LIB. VII. EXPLICIT. INCIPIT LIBER. VIII. Atque etiam falsa illa subscriptio olim videtur exstitisse post ep. l. VIII, 8, ubi nunc haec p. 134, 24 *censor quam censens onerare vale Sidonius lampridio suo salutem* in rasura leguntur. Porro ep. l. VIII, 2 quae suo loco non compareret, folium illud, quod ante primum quaternionem additum esse dixi, occupat ab eadem manu scripta, quam saepius demonstravi. Itemque olim ep. l. IX, 1 deerat; nam eius initium quidem post ep. l. VIII, 16 additum est, sed reliqua inde ab illo (p. 149, 4) *voluminibus accrescat* in folio illo, quod quaternioni quarto decimo insertum esse dixi, ita exarata sunt, ut magnum spatium a scriptura vacet. Denique in tertio folio adverso e duodeviginti illis, quae supra codicem claudere dixi, manus prior satis nigro atramento usa desinit una cum ep. l. IX, 6; quae sequuntur omnia eadem manus, quae partes omissas supplevit, pallidiore atramento et litteris minutioribus insignis addidit totumque codicem absolutum emendavit. Addidit autem Sidonii ep. l. IX, 7—16 et carm. I—VIII, sed omissis e carm. II vv. 183—548 et carm. VIII transposito ante carm. VI: tum Ausonii de duodecim imperatoribus Romanorum carmina tria aliquot versibus carentia; deinde *Remi favini De pondib; et msuris* versus (cfr. A. Riese anth. lat. 486); denique *Bede ad coponūdū horologiū* praecepta. Remi Favini poema medium interrumpit quaternionio ille interiectus inter haec folia, qui continet tractatum astronomicum ab alia manu eaque recentiore exaratum atque ita inscriptum: *Incipit liber de scientia vel labore astrolapsus de arabico in latinum translatus*. Quod si quae exposui omnia consideraveris, vix dubitabis, quin cod. Marcianus 554 olim ex exemplari aliquo quartae familiae transcriptus postea ab ipso librario aut certe eiusdem temporis manu suppletus atque etiam ep. l. IX, 7—16 et carm. I—VIII auctus sit e codice quodam alterius familiae. Atque ne quaeras, quo modo factum sit, ut is epistularum ordo, quem in l. VII litteris adpietis restitutum videmus, similis sit cod. Bruxellensi 10020 -10021 eiusque sectae: poterat certe ille ex altera familia codex, ut supra demonstravi, cum tertia familia artiore quadam necessitudine coniunctus esse. Quid quod cod. Marcianus 554 cum cod. Laurentiano plut. LXV, 26 et cod. Parisino 2752, quos alterius familiae esse supra demonstravi, in eis partibus quae suppletae sunt multas et lectiones et lacunas communes habet. Totum contuli Florentiae.

Cod. Marciano 554, ei qui nondum ab altera manu tractatus erat, admodum L similis erat cod. Laudianus lat. 101, qui est in bibliotheca Bodleiana, membranaceus formae quadratae saeculo X nitidissime scriptus. In quo duas manus discernere mihi videor: altera ep. l. I—VIII scripsit, altera sed eiusdem saeculi ep. l. IX, 2—7 addidit usque ad illud (p. 155, 7) *nec hinc minus lubrica et levis*. In hoc enim vocabulum desinit codex in ima pagina sine ulla subscriptione. Constat fol. 103; ex his fol. 103, quod continet ea quae leguntur in ep. l. VIII, 12 inde ab illo (p. 144, 9) *bicoloribus* usque ad ep. l. VIII, 13 p. 145, 21 *aperuerit*, perperam extremum locum occupavit: debebat enim excipere fol. 96. Nonnullis foliis in eo exemplari, unde translatus est, inter se transiectis accidit, ut in ep. l. II post ep. 4 p. 27, 18 *et patre patruoque spectabilibus avo* cetera ita decurrant: 1) ep. 9 p. 30, 13 *tempus voluptuosissimum* usque ad p. 31, 18 *quacpiam volumina*; 2) ep. 4 p. 27, 19 *etiam praestantissimo sacerdote* usque ad ep. 9 p. 30, 13 *Ferreolum et Apollinarem*; 3) ep. 9 p. 32, 14 *in quam forte cum lapidum cumulus* usque ad ep. 11 p. 35, 18 *communium municipiorum*; 4) ep. 9 p. 31, 18 *quorumpiam auctorum*; usque ad p. 32, 14 *raptim scrobis fodiebatur*; 5) ep. 11 p. 35, 18 *discretionem procedit* et cetera. [Cf. infra p. XXV.] Praeterea, ut omnes huius familiae codices, ex ep. l. III, 3 §§ 7 et 8, ex ep. l. VI, 12 exitum et ex ep. l. VII initium usque ad ep. 5, 2; ep. l. VII,

6 et 7 itemque ex ep. l. VII, 18 finem, ep. l. VIII, 2 et ep. l. IX, 1 omittit atque ep. l. VII, 10 post ep. 11 transponit. Codicem praestantissimum, primo a Liebermanno descriptum, ipse totum contuli Oxonii.

Ex eodem exemplari, unde ortus est cod. Laudianus lat. 104, transscriptus est etiam cod. Parisinus 18584 membranaceus formae quadratae saeculo X satis eleganter scriptus. Namque cum illo communes habet eas in ep. l. II perturbationes, de quibus modo exposui, nec non ceteras aut lacunas aut epistularum transpositiones. Dissentit autem ab illo in his: in ep. l. V tertiam praemittit secundae; in ep. l. V, 14 et 15 inscriptiones inter se permutavit, id quod correxit manus altera; post ep. l. VIII, 8 falsam, quam supra saepius memoravi, subscriptionem habet; desinit cum ep. l. IX, 6, ita ut ep. 7 ne unum quidem apicem exhibeat. Praeterea cum olim tredecim quaterniones et tredecim folia separata contineret, nunc, postquam folia aliquot perierunt, haec desunt: 1) ep. l. III, 13 p. 50, 7 *supercilia disten[dit] usque ad p. 51, 10 moribus] vale*; 2) ep. l. VI, 4 p. 97, 24 *ut sese fert temporis locique civilitas* usque ad ep. l. VI, 8 p. 99, 14 *facultas crescit aliena*; 3) ep. l. VIII, 14 ab initio usque ad p. 147, 2 *quia re forsitan non valemus*; 4) ep. l. IX, 3 p. 152, 23 *tunc enim certius te probasse* usque ad ep. IX, 6 p. 154, 10 *ad bonos mores ab errore*. Denique fol. 103, cum deberet excipere fol. 104, falso praecedit: quo accidit, ut ex ep. l. IX, 3 *quod custodias aggerum* usque ad *his apicibus antiquet* (p. 151, 10—152, 23) in ep. l. VIII, 16 p. 148, 11 inter *tetricum* et *genus* inserta legantur. Ceterum huius codicis summa etiam in lectionibus cum cod. Laudiano lat. 104 similitudo nunc innumerabilibus correcturis obscurata est. Nam praeterquam quod manus altera paucos locos emendavit, ipse librarius et inter scribendum, si quid peccaverat, e suo exemplari correxit et postea adhibito, ut videtur, alio codice permultas lectiones mutavit parvasque lacunas explevit atque inde ab ep. l. III omnes fere epistularum inscriptiones itemque librorum subscriptiones addidit, nigriore quam quod antea habuerat atramento usus. Totum contuli Parisiis.

Cod. Laudiano lat. 104 et cod. Parisino 18584 affines sunt, et ipsi summa familiaritate inter se conexi, cod. Duacensis 291 membranaceus formae octavae sed solita maioris saeculo XII nitide scriptus, et cod. Hauniensis alter, qui in bibliotheca regia est ita notatus *Gamle Kongelige Samling No. 30 Fol.*, membranaceus saeculo XIII exaratus. Namque in utroque simili quo in illis errore post ep. l. II, 4 p. 27, 19 *sacerdote conspicuus* inserta sunt ex ep. l. II, 9 p. 30, 13 *tempus voluptuosissimum* usque ad p. 31, 19 *causis disparibus*, post ep. l. II, 11 p. 35, 18 *discretionem procedit* ex ep. l. II, 9 p. 31, 18 *quorumpiam auctorum* usque ad p. 32, 14 *lapidum*, ita ut post haec interposita illic *etiam praestantissimo sacerdote conspicuus*, hic *discretionem procedit* repeterentur. Neque tamen ea, quae falso loco inculcata esse dixi, suo loco omissa sunt. In utroque ex ep. l. III, 3 §§ 7 et 8 deficiunt et ep. l. V, 3 ante ep. 2 legitur. In utroque, ut adsolet, ex ep. l. VI, 12 finis et ex ep. l. VII initium usque ad ep. 7, 2 itemque ep. l. VII, 6 et 7 desunt. Porro ep. l. VII, 18 in cod. Duacensi inde a p. 125, 15 *his licebit nunciis avocare*, in cod. Hauniensi inde ab *nec faciet materia* (ibid.) exitu caret. Finem ep. l. VII, 5 in cod. Duacensi ep. l. VII, 9 (sed praeter contionem), tum ep. 8 (sed hae additis in margine litteris *a b* in verum ordinem redactae sunt), deinde ex ep. 9 contio, denique ep. 11; 10; 12; 13 et ceterae sequuntur, in cod. Hauniensi ceterae l. VII epistulae ita, ut decima undecimam excipiat. In utroque post ep. l. VII et ep. l. VIII, 8 falsa subscriptio exstat. In utroque ep. l. VIII, 2 deest. Item in cod. Duacensi ep. l. IX, 1 et 7—16 deficiunt; cod. Hauniensis desinit iam in hunc ex ep. l. VIII, 9 versum p. 137 v. 52 *qui cognata licet sibi astra fingens*. Praeterea in eodem, postquam unum folium periit, desunt ex ep. l. II, 2 quae a p. 23, 24 *reperi[etur]* usque ad p. 26, 10 *praecipitibus* leguntur. Cod. Duacensem inspexi in bibliotheca civitatis Duacensis; cod. Hauniensem meum in usum inspexit O. Siesbye eiusdemque

collationem a Ludovico Trossio factam ex bibliotheca universitatis Halensis acceptam habui.

Accedunt decem eiusdem familiae codices, qui haec habent communia: in ep. l. III, 3 §§ 7 et 8 omissae sunt: ep. l. V, 3 praecedat secundam; ep. l. VI, 12 finis itemque l. VII initium usque ad ep. 5, 2, ut adsolet, lacuna periit; ep. l. VII, 6 et 7 desunt itemque ep. l. VII, 10 post ep. 11 transmigravit; ep. l. VII, 18 inde ab illo (p. 125, 15) *his licebit naeniis avocare* exitu caret; ep. l. IX, 1 et 7—16 deficiunt. In plerisque etiam post ep. l. VIII, 8 falsa subscriptio exstat.

Ex his codicibus primus est cod. Vaticanus Reginae 202 membranaceus formae quadratae saeculo XII scriptus. Inspexi Romae.

Alter est cod. Vaticanus 1783 membranaceus formae minoris saeculo XI vel XII scriptus, in initio et in media parte mutilatus. Namque ep. l. I, 1 et 2 desunt itemque omnia quae inde ab ep. l. VIII, 12 p. 144, 24 *tam ipse quam patria* legi solent. Sidonium continent fol. 1—96^b sive duodecim quaterniones; fol. 97—166 episcopi nescio cuius epistulas et ipsas in principio mutilatas, tractatus grammaticos, Senecae sententias, alia exhibent. Quae diligentius enotare non potui, cum codicem Romae inspicerem.

Tertius est cod. Montepessulanus 541, qui est in bibliotheca scholae medicae, membranaceus formae octavae (?) saeculo XII scriptus. Meum in usum inspexit intercedente Alfredo Schoene Maximilianus Bonnet Montepessulanus.

Quartus est cod. Montepessulanus 445, qui est in bibliotheca scholae medicae, membranaceus formae octavae (?) saeculo XII scriptus. Discrepat autem ab ea horum codicum forma, quam modo delineavi, in his: ex ep. l. VII, 5 etiam haec verba p. 108, 9 *his accedit, quod de urbibus Aquitanicae primae solum oppidum Arvernorum Romanis reliquum partibus bella fecerunt* desunt itemque totus inde ab illo (v. 12) *de cetero quod ad honoris vestri spectat praerogativum* exitus; ex ep. l. VII, 18 inde ab illo: *nec faciet materia* (p. 125, 15) finis deficit; post ep. l. IX, 6 ita dispositae sequuntur ep. l. IX, 7—14; VII, 6; 7; 2; 3; 4; 5, eadem manu exaratae, quae cetera scripsit. Ipse igitur librarius ea quae deesse viderat ex parte saltem suppluisse videtur. Ceterum fol. 1^b—48^a Sidonius, fol. 48^b—167^b Senecae epistolae et quaestiones naturales (usque ad l. VI, 9) occupant. Hunc quoque codicem inspexit mihi Maximilianus Bonnet Montepessulanus.

Quintus est cod. Parisinus 2784 membranaceus formae octavae saeculo XIII exeunte scriptus. A ceteris huius generis codicibus eo dissentit, quod ex ep. l. IX solam secundam exhibet. Quae cum media in columna sine subscriptione exeat, librarius ep. l. IX, 3—6 quae in his codicibus legi solent, postea etiam additurus fuisse videtur. Inspexi Parisiis.

Sextus est cod. Pragensis 137, qui in bibliotheca capituli ad aedem S. Viti est, membranaceus formae maximae saeculo XIII scriptus. In ep. l. V etiam ep. 8 post ep. 11 reiecta est et ex ep. 14 et 15 inscriptiones inter se mutatae sunt. Post ep. l. IX, 6 excerpta de Gregorii Turonensis historia Francorum (l. II, 2—25) addita sunt. Codicem inspexit mihi Eugenius Petersen Pragensis.

Septimus est cod. Parisinus 14490 membranaceus formae maximae saeculo, ut videtur XIII vel XIV exaratus similiterque ab ipso librario auctus ut cod. Montepessulanus 445. Nam post ep. l. IX, 6 hoc quem indicabo ordine perscriptae inveniuntur ep. l. IX, 7—12; 13 (sed exitu carens); 14 (sed eis quae inde ab illo (p. 167, 1) *iustius de te quam tibi scribuntur* sequuntur omissis); VII, 6; 7; 2 (sed inde ab illo (p. 105, 21) *beneficiis adiuvare* exitu privata); 3; 4; 5 (sed fine inde a p. 108, 11 *nisi metropolitano- rum reficiamur assensu* deficiente); ita codex media in columna sine subscriptione explicit. Inspexi Parisiis.

Octavus est cod. Parisinus 3477 membranaceus formae octavae saeculo XIII exeunte scriptus, qui in fol. 141—182 Sidonii epistulas continet, et ipse parte quadam ex eis, quae in his codicibus deesse solent, postea auctus. Namque in fine codicis ipse librarius alio atramento usus ep. l. IX, 7—16 addidit. Praeterea alius ep. l. VII, 1—7 in tribus foliis perscripsit, quae nunc post fol. 172 inter haec ex ep. l. VIII, 9 verba *impendo* || *Melibocus* (p. 137, 59) inculcata et, cum ita sese deberent excipere: 174, 175, 173, in hunc ordinem redacta sunt: 173, 174, 175. Inspexi Parisiis.

Nonus est cod. Parisinus 14296 membranaceus formae maximae saeculo XIV scriptus. Inspexi Parisiis.

Decimus est cod. Parisinus 2783 membranaceus formae quadratae saeculo XIII exaratus, ceteris huius generis codicibus plane congruus, priusquam saeculo XV alter librarius quae deerant pleraque in hunc modum supplevit. Codex nunc constat fol. 112; ex his fol. 1—54 septem quaterniones (extremus non habet nisi sex folia) litteris A—G signatos efficiunt; post haec cohaerent inter se folia septem (id est fol. 55—61) et rursus folia octo (id est fol. 72—79) sive quaternio unus littera I inscriptus: atque haec omnia prioris librarii scriptura occupat. Inter fol. 61 et fol. 72 decem folia (id est fol. 62—71) interposita sunt, in quibus recentior ille librarius ep. l. VI, 10 (inde a. p. 100, 20 *hofminis ut census*) VI, 12; VII, 1—7; 12; VI, 11; VII, 8 (usque ad p. 112, 2 *veluti e saluberrimo*) perscripserat. Unum igitur folium, quod olim erat extremum quaternionis II, exemisse videtur; in quo non plura scripta esse poterant, quam ep. l. VI, 10 (inde ab illo *hofminis*) exitus, tum ep. l. VI, 11; 12 (usque ad p. 101, 17 *movet saepe*); denique ep. l. VII, 5 (inde a p. 108, 2 *sacro/sanctam*) finis et ep. l. VII, 8 (usque ad p. 112, 2 *saluberrimo*) initium. His expulsis ex altera familia aliquo exemplari usus non modo ep. l. VI, 11 in falsam sedem transtulit, verum etiam ep. l. VII, 12, quae suo loco non deest, male iteravit. Deinde folia 80 et 81 ep. l. VII, 17 extrema verba (inde a p. 124, 11 *congregationem tu vero et supra abbatem vale*) atque ep. l. VII, 18; VIII, 2: 1; 3 (usque ad p. 127, 23 *impluvio cubiculi*), omnia a manu recentiore perscripta, continent; at septem folia 82—88, e quibus extremum littera K signatum est, prioris manus scriptura occupat. Ergo, cum ex hoc quoque quaternione unum tantum folium exsectum sit, ex eis, quae altera manus addidit, olim haud dubie nihil deerat nisi ep. l. VII, 18 inde a p. 125, 15 *his licebit naeniis avocere* exitus et ep. l. VIII, 2. Tum quinque folia 89—93 et duo folia 96 et 97 veterem scripturam exhibent; in foliis 94 et 95 manus recentior ea exaravit quae leguntur ab ep. l. VIII, 16 p. 148, 7 *zothefculus nostras* usque ad ep. l. IX, 3 p. 151, 14 *scripta mandata*. Iterum igitur, etiamsi extremum huius quaternionis folium id est fol. 97 littera sua non signatum est, unum tantum folium excisum esse videtur; quod si vere statuo, olim nihil omissum erat nisi ep. l. IX, 1. Denique quindecim folia 98—112 continent ep. l. IX, 7—16 a recentiore manu adiuncta. Codicem in Germaniam transmissum contuli praeter locos manu recentiore scriptos.

His codicibus adnectendus esse videtur cod. Parisinus 2170 membranaceus formae quadratae saeculo XII vel XIII non satis diligenter scriptus. In ep. l. V ep. 1—3 verum ordinem servant, sed inter ep. 19 et ep. 20 interiectae sunt ep. l. VI, 8 et ep. l. VIII, 2, quae suo loco non leguntur; praeterea ep. l. V, 2 Apollinari, ep. l. V, 4 Nymphidio, ep. l. V, 14 Ruricio, ep. l. V, 15 Apro falso inscribitur. Similiter ep. l. VI, 9 iniuria ad Graecum scripta dicitur. Ep. l. VI, 12 deficit in illud (p. 101, 17) *movet saepe* pariterque ceteris in initio omissis ep. l. VII, 5 incipit ab illo (p. 108, 2) *sacro/sanctam*: nec non eiusdem libri ep. 6 et 7 omissae, ep. 10 post ep. 11 reiecta est. Denique ep. l. VIII, 2, ut supra dixi, itemque ep. l. IX, 1 et 7—16 suo loco desunt. Falsae etiam, de quibus saepius dixi, subscriptiones solito loco inveniuntur. Post ep. l. IX, 6, cui subscriptum est *Expliciūt eple sidonii* legitur tractatus christianus, qui incipit *inesabi*

dei miseratō adolens humanū pipsema et explicit: *consecrationis honore sublimare non ulterius differatis*. Hunc tractatum excipiunt quae antea aut omissae aut in falsum locum translocatae erant ep. l. IX, 1: IX, 7—16; VI, 12; VII, 1—7; VIII, 2, ab eadem manu ex alio exemplari scilicet adiectae. Finem faciunt varia Cassiodori. Inspeci Parisiis.

Sed haec haec haec de quattuor codicum Sidonianorum familiis. Ex quibus undecim codices, etiamsi quam sectam sequantur investigari potest, tamen omnino excludere malui, utpote qui uberiore descriptione indigni viderentur. Attamen omnes ipse inspecui praeter cod. Vindobonensem 3204, de quo certiore me fecit Otto Hirschfeld Vindobonensis. Sunt autem hi:

Cod. Parisinus 6360 membranaceus formae octavae saeculo XIV scriptus Sidonii epistulas continet.

Cod. Parisinus 2171 A membranaceus formae octavae saeculo XV vel XVI scriptus Sidonii epistulas continet.

Cod. Venetus II, 63 chartaceus formae octavae saeculo XIV vel XV scriptus Sidonii epistulas continet.

Cod. Ambrosianus L, 97 sup. membranaceus formae quadratae saeculo XV scriptus praeter Symmachum Sidonii epistulas, sed mutilatas, continet.

Cod. Ambrosianus F, 131 sup. chartaceus formae maximae saeculo XV vel XVI scriptus praeter alia Sidonii epistulas sed disturbatas et mixtas cum alienis continet.

Cod. Vaticanus 1661 membranaceus formae maximae saeculo XV scriptus quid contineat non enotavi.

Cod. Urbinas 1515 membranaceus formae octavae saeculo XV scriptus Sidonii epistulas et carm. I—VIII continet.

Cod. Neapolitanus IV, B, 39 chartaceus formae quadratae saeculo XV vel XVI scriptus Sidonii epistulas et carm. I—VIII sed turbato scriptorum ordine continet.

Cod. Riccardianus 247 chartaceus formae octavae saeculo XV scriptus Sidonii epistulas et carmina continet.

Cod. Magliabecchianus VII, 315 membranaceus formae quadratae saeculo XV scriptus quid contineat non notavi.

Cod. Vindobonensis 3204 saeculo XV scriptus Sidonii epistulas usque ad ep. l. IX, 6 solitis lacunis hiantes continet.

Restat ut de eis codicibus exponam, qui cum e Sidonio singulas tantum aut paucas epistulas vel carmina sive excerpta exhibeant, in familias quas constitui distribui non possunt. Sunt autem hi:

Cod. Bodleianus Auct. F. 5. 25 membranaceus formae quadratae miscellaneus praeter alia in fol. 113—150 aliquot Sidonii epistulas saeculo XII scriptas continet. Atque olim omnes usque ad ep. l. V, 3 epistulas complexus est: in hac cum medio in folio versibus aliquot scriptura vacantibus deficiat, ceteras ne transscriptas quidem fuisse existimo. Nunc vero ex illis ea quae leguntur inde ab ep. l. I, 9 p. 14, 10 *communes Gennadius Avienus* usque ad ep. l. II, 2 p. 26, 19 *lomborum superlabentium* nec non ea quae exstant ab ep. l. III, 8 p. 45, 26 *granditer non sit* usque ad ep. l. III, 12 p. 47, 17 *cespes ex viridi iam supra antiquum*, postquam aliquot folia perierunt, deperdita sunt. Praeterea cum fol. 130 ab ima ad summam marginem dissectum sit, etiam ex ep. l. III, 6: 7: 8 dimidia fere pars deest. Cum in ep. l. III, 3 §§ 7 et 8 non desint, codex certe familiae quartae non adnumerandus est. Inspecui Oxonii.

Cod. Vaticanus Reginae 209 membranaceus formae octavae saeculo XII vel XIII scriptus in fol. 1—24 Sidonii ep. l. I, 1—III, 14 p. 51, 20 *despecta quae rideat* continet: quaternionibus, qui olim sequebantur, deperditis manus recentior ep. l. III, 14

exitum et l. III subscriptionem addidit. Fol. 25—67 Senecae epistulae occupant. Codex cum in ep. l. I, 2 haec exhibeat: *si casu dentium series ordinata promineat, niveum protinus repraesentat colorem* (cf. adn. ad p. 2, 22), quae in plerisque aliis omissa sunt, proxime ad cod. Parisinum 9551 eiusque sectam accedit. Inspexi Romae.

Cod. Vaticanus Reginae 166 membranaceus formae octavae saeculo XIII scriptus praeter alia in fol. 1—26 Sidonii ep. l. I, 1—IV, 20 continet, sed praeter ea, quae leguntur inde ab ep. l. I, 2 p. 3, 16 *lorore fluitantibus* usque ad ep. l. I, 11 p. 18, 4 *quid sibi haec vellet in illis superbiae*. Namque haec similiter atque epistularum inde ab ep. l. IV, 20 exitus foliis satis multis deperditis perierunt. Propter idem indicium, quod de cod. Vaticano Reginae 209 protuli, hunc quoque codicem cod. Parisino 9551 eiusque generi affinem esse statuo. Inspexi Romae.

Cod. Philippicus 16346 membranaceus formae quadratae cum alia tum has Sidonii epistulas saeculo XII vel XIII scriptas continet, mutilatas illas quidem et cum alienis scriptis permixtas: ep. l. I, 1—6; 7 (sed inde a p. 12, 28 *pietas Augusta seminecem* exitus deest); 8—10; 11 (sed inde a p. 20, 10 *procerum conglobatorum sciret* exitus deest); II, 1 (sed inde a p. 22, 5 *te praesule placet* finis deest); 2 (sed multis sententiis privata); 4 (in fine mutila); 6—11; 12 (in initio mutila); 13 (sed omnibus inde a p. 36, 24 *sed sententiae tali* omissis). Inspexi Cheltenhamiae.

Cod. Bruxellensis 10615—10729 membranaceus formae quadratae e duobus nec eiusdem familiae, ut suspicor, exemplaribus saeculo XII vel XIII conscripta haec Sidonii scripta continet. Fol. 123—129^a carm. I—VII occupant; fol. 129^b scriptura vacat; in fol. 130—136 eadem manus, quae carm. I—VII exaravit, primum carm. VIII—XXIV sed versibus non indicatis et ita disposita: VIII—XV; XVII—XXI; XVI; XXIV; XXII; XXIII perscripsit, tum ep. l. I, 1; 2; 5; 3; 4; IV, 23; 24; 25; V, 1; 3; 2; 4 cum ep. 5 inscriptione. Ceterum ex ep. l. I, 4 inde a p. 5, 23 *sic adolescentum declamatiunculas* exitus cum olim spatio aliquo vacante omissus esset, nunc in schedula adglutinata eadem manu scripta legitur; ex ep. l. IV, 23 initium usque ad p. 74, 1 *verbis amaris* etiam nunc deest. Inspexi Bruxellis.

Cod. Parisinus 13774 membranaceus formae quadratae miscellaneus in fol. 107—122 has Sidonii epistulas saeculo XIII scriptas mutato ordine exhibet: ep. l. I, 2; 4; 6; II, 6; 8; III, 2; 3; 10; IV, 1; 2; 10; 11; 13; V, 13; 17; 18; VI, 10; VII, 1; 3; VIII, 3; 9; IX, 14; I, 8; II, 2; 3; 9; III, 13; IV, 7; 20; V, 7; ex ep. l. VII, 9 confectionem; VII, 5; 13; 14; VIII, 14; IX, 12; I, 9; IV, 17 (usque ad p. 68, 21 *in proximo Auspicius*). Inspexi Parisiis.

Cod. Parisinus 2638 membranaceus formae octavae miscellaneus in fol. 24—31 has Sidonii epistulas saeculo XIII scriptas continet: ep. l. IV, 3; II, 11; 6; 13; 14; III, 2; 4; 6; 7; 10; IV, 9; 13; 17; V, 2; 3; 4; 7; 10; 11; VII, 9; 13; 16; VII, 10; 13; 14; 15; IX, 1; 4. Has Ennodii pars quaedam excipit. Inspexi Parisiis.

Cod. Parisinus 2169 membranaceus formae octavae e Sidonio in fol. 1 ep. l. I, 1 et 2 (usque ad p. 3, 22 *si in convivium*), in fol. 120 ep. l. I, 2 (inde ab [ibid.] *venitur quod quidem diebus*); 3; 4 (usque ad p. 6, 3 *et sospitem praestet*), in fol. 121 ep. l. I, 9 (inde a p. 15, 18 *accepit quapropter*); 10; 11 (usque ad p. 18, 1 *in forum ex*), in fol. 2 ep. l. I, 11 (inde ab [ibid.] *more descendendo* usque ad p. 20, 6 *paululum ab adspectu*) saeculo XII scriptas continet. Inspexi Parisiis.

Cod. Parisinus 8544 membranaceus formae quadratae anno MCCCLXXXIX scriptus aliquot Sidonii epistulas continet, quorum tamen numeros non exscripsi. Inspexi Parisiis.

Cod. Parisinus 2191 membranaceus formae quadratae saeculo XV scriptus nonnullas Sidonii epistulas continet; ne has quidem enotavi. Inspexi Parisiis.

Cod. Ottobonianus 126 chartaceus formae octavae saeculo XVI scriptus non continet nisi Sidonii carmina. Inspexi Romae.

Cod. Bodleianus Digby B.N. 16 membranaceus formae quadratae praeter alia in fol. 131 sqq. Sidonii ep. l. I, 2 et satis multas Symmachi epistulas saeculo XIII vel XIV scriptas continet. Inspexi Oxonii.

Cod. Bodleianus Auct. F. I. 8 membranaceus formae quadratae praeter alia in fol. 126 sqq. Sidonii ep. l. I, 2 et easdem Symmachi epistulas, quas cod. Bodleianus Digby B.N. 16, continet. Inspexi Oxonii.

Cod. Philippicus 1714 membranaceus formae quadratae saeculo XII vel XIII scriptus cum alia tum Sidonii ep. l. IV, 2 et 3 et 11 et Claudiani de statu animae libros continet. Inspexi Cheltenhamiae.

Cod. Philippicus 4640 membranaceus formae quadratae e Sidonii ep. l. VII, 9 solam contionem saeculo XIII scriptam continet. Inspexi Cheltenhamiae.

Cod. Vindobonensis 79 chartaceus saeculo XV scriptus praeter Cassiodori variarum l. VII—XII in fol. 80 sq. Sidonii ep. l. I, 8; VI, 11; I, 2 continet. Inspexit mihi Otto Hirschfeld Vindobonensis.

Cod. Venetus II, 19 membranaceus formae quadratae saeculo XIV vel XV scriptus quattuor tantum Sidonii epistulas continet, quas non enotavi. Inspexi Venetiae.

Cod. Tricassinus 256 membranaceus saeculo XII scriptus Sidonii ep. l. IV, 3 continet; itemque cod. Tricassinus 1171 membranaceus saeculo X vel XI scriptus Sidonii ep. l. VIII, 15. Utrumque cognitum non habui nisi ex edito catalogo generali manuscriptorum bibl. publ.

Cod. Parisinus 17903 membranaceus formae quadratae saeculo XIII scriptus praeter alia multa in fol. 138^a—145^a excerpta e Sidonii epistulis continet. Inspexi Parisiis.

Cod. Parisinus 1778 membranaceus formae quadratae saeculo XIV scriptus cum alia tum in fol. 153—168 excerpta e Sidonii epistulis continet. Inspexi Parisiis.

Cod. Britannicus, qui est in Museo Britannico ita signatus: Addit. Cat. 25, 104, membranaceus formae quadratae saeculo XV scriptus in fol. 58 sqq. excerpta e Sidonii epistulis continet. Inspexi Londini.

Cod. Tricassinus 1452 membranaceus saeculo XV scriptus excerpta e Sidonio continere dicitur. Cfr. catalog. general.

Cod. Escorialensis I Q. 14 membranaceus formae maximae saeculo XIII scriptus in fol. 139 excerpta e Sidonii ep. l. I—IV continet. Meum in usum inspexit Paulus Ewald.

Cod. Vindobonensis 445 membranaceus saeculo XII scriptus Sidonii epigramma in honorem S. Martini scriptum in fol. 45^b continet, sublatum ex ep. l. IV, 18. Inspexit Otto Hirschfeld.

Cod. Vindobonensis 277 in fol. 58^a saeculo IX scriptum hoc epigramma continet:

*cervus aper coluber nec cursu dente veneno
vitarunt ictus, Maiorane, tuos,*

quod Sidonii esse dicitur. Exscripsit Otto Hirschfeld.

Cod. Bodleianus Digby B.N. 10 membranaceus formae octavae saeculo XII scriptus futilia quaedam in Sidonii ep. l. I, 1—VIII, 12 scholia continet, qualia etiam post ipsum Sidonium leguntur in cod. Parisino 2784 in fol. 44—51. Inspexi Oxonii.

CHR. LUETJOHANN.

Hactenus Luetjohann. is postquam haec scripsit, de codicibus recensendo Sidonio vel adhibitis ab ipso vel non adhibitis nostra aetate disputaverunt viri docti alii, scilicet de Helmstadiensi 486 Paulus Mohr in Ritschelii actis Lipsiensibus V p. 336 sq.; de *MTPF* et Vaticanis 3421. 1783, Parisinis 18584. 2782 atque aliis Parisinis, Vaticanis Reginae et Ottoboniano, Laurentianis Matritensi Claromontano Aemilius Chate-lain in revue de philol. III p. 154 sq.; denique de libris potissimum Vaticanis 3421 et 1783 et Holmiensi (v. s. p. IX) multa diligenter attulit Fridolfus V. Gustafsson de *Apollinari Sidonio emendando* (Helsingf. 1882). codex Holmiensis arta cognatione cum *M* coniunctus est, cf. e. g. quae Gustafssonus ex eo adnotavit p. 99 de Sid. 110, 21; p. 100 de 113, 11; p. 103 de 122, 10; p. 104 de 132, 1; p. 105 de 134, 19; p. 110 de 153, 15; p. 115 de 160, 28; p. 117 de carm. I 25; p. 119 de V, 87. quo libro aut ipso (ut suspicatur Mommsenus) aut simili usus esse videtur Sirmondus, qui e. g. carm. VII, 572 novit scripturam *Vierni*, VII, 75 restituit *Gir Aethiopum* 'manuscripti unius vestigia secutus', VII, 99 'in optimis manuscriptis' (ut adnotavit ad II 457) invenit *Sapor*.

De editionibus Sidonii operum et virorum doctorum commentationibus ad ea pertinentibus cum ea quae expositurus erat Luetjohann quominus perficeret, fatum non siverit, nos satis habuimus breviter addere editorum nomina, quae sunt fere haec: Elias Vinetus Lugduni a. 1552 — Io. de Woweren cum notis Petri Colvii Parisiis 1598 — Io. Savaro Parisiis 1599 et denuo 1609 — Geverhardus Elmenhorst Hanoviae 1617 — Iacobus Sirmondus Parisiis 1614 et denuo 1652 adiectis commentariis luculentis — I. F. Grégoire et F. Z. Collombet Lugduni et Parisiis 1836 — E. Baret Parisiis 1879. Commentationes potiores enumeravit Geisler ante indicem locorum similium (p. 351). — Quibus qualibusve epistularum codicibus editores ante Luetjohannum usi sint, cum ipse non reliquerit in schedis expositum, nobis supervacaneum visum est perquirere, cum praesertim quae attulerunt illi et imperfecta sint et perturbata saepe, denique plane nullius usus. sed tamen adicienda quaedam sunt de libro quem adhibuerunt Woweren et Savaro, quorum ille in praefatione sic de eo iudicavit: *plurimum praeter omnes mihi contulit liber meus notae optimae, ex quo pleraque suppleri et corruptiora restitui*, in adnotatione eum fere appellans 'optimum', hic eundem sine dubio librum Nanzii esse ait afferens inde inter prolegomena tres locos in hoc solo libro inventos, relatos infra ad p. 23, 14. 45, 23. 108, 6. esse eum librum unum ex genere eo, ad quod pertinent Vaticanus Reginae 216, Cheltenhamensis 1685 et 3671 alique similes supra p. IX. X descripti a Luetjohanno, intellegitur ex huius adnotatione ad p. 23, 14. de quo genere ut recte iudicetur, cum singillatim considerata fallere possint, placuit et tria illa additamenta et alia complura a Wowereno ex optimo quem ait codice nominatim allata subicere.

p. 6, 26 ripae torique] ripae et ore

p. 7, 3 fruticaverant] fructificaverant cum *C*

22 Flaminiae oppida] flumina et oppida

p. 10, 22 extortae] ex ore

24 scientia] copia cum *T*

p. 13, 14 domicilia] dormitoria

p. 23, 14 post imbricarentur add.: ipsa vero convenientibus (concinentibus Woweren Savaro) mensuris exactissima spatiositate quadratur

- p. 42, 21 quam nolles] quam uillis *libri boni*, quam nullus miles '*optimus codex Wowereni*
 25 elutis] evolutis
 26 rorantibus] anginantibus
- p. 45, 23 *post historia add.*: filios de proditiōe meditantes Iunius Brutus occidit: sed fuit parricidii pretium consulatus. Manilius (*sic*) Torquatus filium, quod hostem provocantem non se permittente provocasset, securi lictoris addixit: sed pompam triumphi pro mercede crudelitatis populariter impetravit. tibi vero nunc a barbaris odiosi faceret Romani nominis amor. postquam filius sublatu8 est colludio factiosorum, maluisti magis te civem meminisse quam patrem. nec tibi obfuit, quin esses liber statu (*statum Wow.*), quod captus eras (*eras captus Wow.*) affectu, contra gentem vicinam validam iratam. cum Eedicio (*heeditio Sav.*) meo non audacter arma movisti nec veritus es, ne filius tuus iam prope iuvenis, adhuc prope unicus, propter victi fusique hostis si non iram, saltem verecundiam periclitaretur (*de his in adn. ad praef. remisit Luetjohann*)
- 26 natione foederatorum] Ricimerem e natione foederatorum
- p. 55, 17 Vitruvio] veturio
- p. 60, 9 praeparaturus] properaturus
- p. 61, 2 oboedientes patronoque contenti] clientes patrōno contenti
- p. 80, 9 Atticas leges] antiquas leges
- p. 81, 9 indolatilesque] indocilesque
- p. 84, 3 nam tua scripta nostrorum vitiis proficientibus tyrannopolitarum locupletabuntur] nam reliqua tua scripta nostrorum tyrannopolitarum felle locupletabuntur
- p. 96, 7 duae pariter plagae recentes ad diurni viduvii vulnus adduntur] duo recentia vulnera ad antiquitatem viduitatis adiecta sunt
- p. 103, 4 in Rhodanum Ligeris alveo] et alveo ligeris in rodanum *cum FM*²
- p. 108, 6 *post adventus tui add.*: muneres indultu et inter tantos motus partium factiosarum laborantem me fluctuantemque consilio confirmes collegio in-formes
- p. 109, 2 istius haereseos] istius aeris *libri nostri*, istius orae *opt. cod. W.*
- p. 110, 10 quanti subrepti sunt] *sic nos ex con.*, quanto sub rete premitis *cum C*
- p. 111, 11 fame concolor] famelicorum
- p. 112, 28 decorem] pompam
- p. 116, 1 sed dicitis viro Eucherium et Pannychium inlustres haberi snperiores, quod hactenus eos esto putatos, sed praesentem iam modo ad causam illi ex canone non requiruntur] sed dicitis: illustres viri Eucherius et Panychius priores huic sunt ad hoc aevi. esto: sic fuerunt. sed iam nunc ad praesentem causam illi ex canone non admittuntur
- 1 certat natura doctrinae] cum acrimonia naturali certat eloquium
- p. 132, 1 cunctim] cunctatim
- p. 134, 12 Taionnacus] fabrina castra uincus
- p. 140 v. 45 olet catillis] olet catenis *libri nostri*, olent ahenis *opt. cod. W.*
- p. 143, 3 vindicari] iudicatur
- p. 164, 5 oxygarum] exiguas
- c. VII, 156 te teste] te stirpe
- Perraro ex eodem libro afferuntur proba et singularia, ut 133, 2 (*se ligant*, cum *I.*), c. II, 327 (*senio*). pleraque quae recensuimus interpolationis audacissimae speciem tam

aperte prae se ferunt, ut quin de omnibus eadem ratione iudicandum sit dubitari nequeat. per se sane tria illa additamenta non solum stilum Sidonianum accurate imitantur, sed secundum, quocum iungendum est vocabulum Ricimeris eidem epistolae p. 45, 26 insertum, primo obtuta referri possunt ad ea quae de fortiter factis Ecdicii eodem libro (p. 42, 14) narrantur sublata ex libro nostrorum archetypo et deinde ex supplemento adiecta. sed ad Ricimerem haec cum non pertineant, omnino qui ea composuit tamquam commentario et *Brutos Torquatosque* p. 45, 21 illustravit et quaerenti, cur Eucherius iis aequiparetur, de filio eius nescio quam narrationem excogitavit.

Luetjohannus quod plenam et perfectam de codicum adfinitate et auctoritate non reliquit commentationem, ipsum editoris officium tam sollerter executus est, ut vestigia eius prementes sine nimio negotio operis fundamenta ac leges cognoscamus. atque primum quidem, quod summum erat, libros recensendi Sidoni operibus necessario adhibendos tam certo iudicio elegit, non necessarios re iterum iterumque pensitata tam sana ratione usus abiecit. ut huic quidem recensitionis parti nullum verbum videatur addendum esse. adhibuit autem, ut nomina saltem repetamus, codices

L Laudianum saec. X (v. s. p. XVI)

M Marcianum s. X (p. XIV)

T Laurentianum s. XII (p. XIII)

C Cluniacensem s. X/XI (p. VI)

F Parisinum s. XII (p. VII)

P Puteanum s. X/XI (p. XII)

Inter hos codices, quorum primus non continet carmina, secundus carmina tantum octo priora, quae ratio intercedat quodque singulis in epistulas Sidoni et poemata recensenda momentum tribuendum sit ita exponemus, ut simul lectionis ex librorum memoria constituendae aut norma appareat aut licentia. atque omnium primum, ut ab epistulis recensendis incipiamus, constat codices *LMTCFP* (addere autem licet omnes quibus utimur Sidoni codices) ex uno eodemque archetypo, atque eo non vetustissimo (*α*). originem ducere¹⁾. comprobatur hoc eo quod epistolae VII, 6. 7 in omnibus aut omissae sunt aut incertum locum tenent, nisi quod in *F* post VII, 7 demum turbari coeptum est; quod in omnibus praeter *C* epistula VIII, 2 aut omissa est aut non recto loco (nam VIII, 1 praefatoria est, VIII, 2 quasi altera praefatio olim neglecta) posita legitur;

¹⁾ A codice *α* quae afuerunt ut ex parte casu amisit (id quod sine dubio cadit in paucos versus omissos in l. VI extremo p. 125, 15—17 et in l. IX extremum inde a p. 155, 7), ita reliqua apparet sublata esse studio Germanorum, qui Romanorum devictorum querelas non tolerarint. sunt autem primum capita duo ep. III, 3 (p. 42, 14—28), in quibus enarrantur Ecdicii de Gothis victoriae horumque in cadavera suorum fera scelera; deinde (p. 101, 17—108, 2) ep. VI, 12 vivida descriptio depopulationis Gothicae et ep. VII, 1 obsidionis civitatis Arvernae; item quae Sidonius narravit ep. VII, 6 de Euaricis regis Gothorum studio haereseos Arianae et persecutionis Romanorum catholicorum et in sequenti denuo de obsidione Gothica Arvernorum, qui quondam, ut ait auctor Romanus, Gothis terrori fuerint; denique ep. VIII, 2 de sepultis litteris in Gallia post invasionem barbarorum. ex his quattuor locis tres expuncti sunt ita, ut commissurae non laederentur; quarto ep. VI, 12. VII, 1 ita sublatae sunt, ut illius principium remaneret, cum hac evellerentur ep. VII, 2. 3. 4 et quintae principium per se sine offensa. apparet autem hiatum eum effectum esse avulso quaternione integro archetypi eius a quo pendet Laudianus. scilicet quod in eodem archetypo sese excipiebant p. 30, 13—31, 18 = vv. 23; p. 27, 13—30, 13 = vv. 87; p. 32, 14—35, 18 = vv. 95; p. 31, 18—32, 14 = vv. 24, inde efficitur quinonem ibi errore ita complicatum fuisse, ut folia sic se exciperent: *e a b c d—g h i k f*, in singulis autem foliis fuisse versus huius editionis circiter vicos ternos. hiatus autem ille cum hauserit versus 183, ii in archetypo folia octo impleverunt. — Noni libri epistula prima nisi casu periit, quod vix crediderim, sublata est propterea quod pater Sidonius in ea reprehendit filium Apollinarem ut parum litteratum hominem, qui Apollinaris cum apud Gothos in honore fuerit et cum iis adversus Francos pugnaret, non absurde conicias patris epistulas aut ipso iubente aut a fautore eius ita mutilatas esse, ut legebantur in codice eo, a quo nostri originem duxerunt.

Th. M.

addere nolo epistulas VII, 11, 10 in omnibus praeter *C* hoc ordine collocatas. siquidem ordinis vulgati ratio nulla esse videtur: praeterire nolui VIII, 2, quoniam satis apparet qui factum sit ut suo loco in *C* legatur, cum VII, 6, 7 post VII, 9 positae doceant ne *C* quidem ad exemplar redire horum errorum immune, sed praeter turbas communes alia accedunt communis originis documenta, nam corruptelas quales codicum consensus praebet e. g. (ut tales tantum locos indicem quos corruptos esse negari non posse videatur) p. 6, 8 *nominum* 52, 13 *epigrammista* 71, 26 *orbata* 87, 19 *calientes, quientes, calientes* 88, 27 *citerior* 89, 16 *alienis* 138, 7 om. in 139, 11 *accepto* 142, 28 om. *hominem* 146, 1 *is et* 151, 19 *fragoribus quia* etc., tales igitur corruptelas certum est in editione a Sidonio correctae et in publicum emissa non extitisse, ad unius alicuius librarii negligentiam redire. idem 60, 6 *histriaturis*, in quo libri consentiunt, scripsit, non Sidonius. magis etiam ad persuadendum appositae loci sunt nonnulli variam scripturam vel interpretamentum inter ipsa scriptoris verba receptum referentes. sic p. 48, 5 *patruo tuo vel me* sive *id est me remoto* pro *patruo tuo remoto* ex adscripta in archetypi exemplari interpretatione *l me* natum est. eadem ratione explicatur quod legimus p. 73, 16 *thema vel opus*, simili quod coniuncta invenitur duplex scriptura p. 85, 8 *iam etiam*, p. 89, 24 *vix aut*: quo loco utroque utra recipiatur scriptura nostro in iudicio positum est vel arbitrio: altero *etiam* codicis *C* librarius, altero *vix* Luetjohannus delevit; exemplum eiusdem generis in codice *T* qui p. 58, 15 pro *horunce* praebet *horunce talium*, non minus aperte eadem rerum condicio certo aliquo dissensionis genere manifestatur, eo scilicet quo fit ut alii codices meram corruptelam, alii emendationem ostendant ab ipsa corruptela illa profectam, quales loci cum non pauca doceant quibus in sequenti disputatione iuvare possimus praeteriri non debent. sic p. 151, 3 pro *scribitis* in *LTM^aC* legitur *scriptis*, in *FP* correctio temptata est in *scriptis*. sic p. 84, 5 *quos nostra iudicia sacculi loca fortunatos putant* corrupta tradit *L*, non recte emendatum reliqui *saccula*. sic p. 119, 10 *praestantior computatur honorato maximo minus religiosus (L)* non *maxime* coniciendum erat secundum *minus*, ut legitur in reliquis, sed *minimus* secundum *maximo*, quod fecit Luetjohannus. sic 150, 18 *si corruptam voculam L servat*, reliqui omittunt, cum facile esset *sic* emendare. sic 33, 11 *interemptamque* Wouwerenus restituit: *interim tanque* Laudianus praebet (in quo regnare hanc orthographiam infra videbimus), nihil aliud praesto erat reliquis qui consentiunt in *interitamque*, cf. 62, 4 ubi res non certa esse videtur. item ad orthographiam in Laudiano servatam referendum quod p. 53, 24 pro *abnuis* in illo *annuis*, in reliquis *annuis* et serpente correctione *adnuis*, tandem feliciter recuperatum in *F* *abnuis* legitur (cf. 55, 16 *abnuis* reliqui, *annuis L*): item ad verba non recte ut in *L* comparent divisa quod p. 134, 24 pro *censitor onerare*, quod restituit Luetjohannus, omnes praebent *censens onerare (censes C, honerare TFP¹)*, unus *L censet onerare*; quod p. 54, 2 pro *tumet* (aucto pronomine scilicet) *L* syllabis male separatis *tum et*, reliqui intellecto quidem sed oblitterato errore primum *tam ex (MFP)*, deinde gliscente interpolatione *tam (T)* vel *ex (C)*; quod 152, 7 pro *licet olim* item a Luetjohanno evidenter restituto *leccto* in *L*, reliqui praebent inde profecti *licet enim*. sic p. 141, 11 Sidoni lectores olim distinxerunt *ethicam dictionem*: dirempta vocabula omnes exhibent, sed *LT* elementis recte servatis *et hic addictionem*, reliqui ex levi correctura *et hic additionem*, *et hic additionem*. simile genus loci ostendunt quales 71, 28 ubi pro *fide ingenti* in *L* leniter corruptum *fide indigenti*, in reliquis correctum *fidei ingentis* legitur: 132, 6 ubi *etsi quidem solis*, quod in *L* legitur, nihil quidem significat, minus etiam eadem verba omisso *si* ut extant in reliquis: addo adnotationi corrigendum mihi videri *etsi quietem solvis*, conlatis quae leguntur v. 9 et 12. istae igitur ad unum aliquem omnium codicum archetypum corruptelae recedunt, quem quod non vetustissimum fuisse dixi, corruptelae ex verbis non recte diremptis natae quas attuli ostendunt

saeculo octavo non antiquiorem codicem fuisse, ut qui transscriptus quidem esset ex libro verba sine intervallis continuante, ipse vero verbum a verbo segregare studeret. de cuius libri orthographia proponere quaedam non videtur inutile esse: quamquam hoc loco pauca tantum adferri possunt quae scilicet codicum consensu nituntur eoque sollemni. nempe certa de orthographia quoque archetypi sequens demum disputatio docebit. atque quod ad consonantes pertinet, simplici littera ubique scribuntur *brachia* (cf. 50, 13; 70, 18), *cotidie* (cf. 73, 4; 95, 20; 101, 18 *quotidie cottidie P*; cf. *cotidiana* p. 139 v. 19), *opportunos* (locos adscribam ut puto omnes: 4, 5; 7, 11; 28, 20; 35, 23; 39, 11; 68, 19; 73, 4; 81, 23; 83, 13; 84, 23; 93, 4; 97, 16; 98, 3; 102, 22; 105, 21; 115, 17; 123, 5; 128, 11; 149, 7; 155, 4; 164, 13 quorum tribus deficiunt *L T*. scribendi genus librariis etiam vetustiorum scriptorum, e scriptoribus e. g. Ennodio usitatum): cf. *Agripina* 83, 17; *litus* et alia v. i.: duplici littera ubique, *quattuor* 23, 2 (praeter *F*) all., *Arrianus* ut solent scriptores latini (de Lucifero Calaritano cf. Hartelius ad p. 5, 20, de Alcimo Avito Peiperi, de Victore Vitensi Petschenigi indices) 112, 14, cf. 108, 28 (ubi deficiunt *LTP*), incertum *opperiri* (cf. 15, 2; carm. XIII, 22) alia. de adsimilatione infra dicemus. hic commemorandum *quicquid* constanter tradi, non *quidquid* (*T* 22, 3, *TP* 122, 20, *F* 44, 2 etc.); *simma*, non *sigma* 23, 17, cf. carm. XVII, 6; XXII, 212 (*syema T*). de *ph* et *f*, *t* et *c*, *qu* et *c* et reliquis consonantium adfectionibus item infra agendum erit; de aspiratione haec anticipentur: *inchoare* ubique (103, 10 *incohendis P*), *prohoemiarius* 54, 27, *pulcher* et *sepulchrum* fere, in verborum initio nomina et graeca *Halanos* 53, 7, *Harpinas* 87, 11, *heremo* 116, 16 et multa in carminibus, sed constanter *endecasyllabi* (30, 2; 83, 22; 129, 11; 141, 8, cf. carm. XII, 21; XIII, 508), *ebdomadis*, *ebdomadalibus* (32, 29; 152, 9), *exametris* (33, 20; 83, 19; 141, 9), *eptateuchi* (88, 10), *emisphaerii* (32, 15): adde *Sparthacum* (50, 29), *posthuma* (130, 3, sed v. i.), *rethorica* (85, 6; 112, 27 sed cf. 85, 17; 139, 5), *cathologo* (85, 17), *scolasticorum trocleatim* (90, 21; 91, 6 all.), *Machariis* (114, 10) etc. singularia *rarulas* 56, 20. *stipadium* 25, 2 (cf. 19, 22 *M*). de vocalibus adnotandum *fasciatus* (22, 17), *appendex* (24, 5), *saltem* constanter (quo redit etiam p. 147, 2 *salti LT*, *saltem MFP*, *saltem C*). *Dripanitarum* (26, 24), *labyrinthum* (28, 9; 62, 16; 165 v. 91 deficientibus *LT*; cf. carm. XI, 66), *incolumis* (64, 6 praeter *C*; cf. 65, 17; 68, 10), *Laomedon* (83, 5; sed *Laumed. F*), *clutis* (24, 7; 42, 25), *defrudans* (24, 21 praeter *P*; v. i.) etc.

Comprobatum igitur est extitisse epistularum codicem saeculo fere octavo scriptum, ex quo libri quicumque ad tempora nostra pervenere originem ducunt: quem lacunosum fuisse et mutilatum infra apparebit: simul quasi in transcurso eorum scilicet locorum ope qui in *L* corruptelas ostendebant vel vocabula non recte segregata, in reliquis correcturas eisdem corruptelis adhibitas, comprobatum et integriorem reliquis Laudianum lectionem praebere et ad unum archetypum suum (β) item codices redire praeter Laudianum omnes.

Ergo de Laudiano agendum est. quod si satis est praestantissimum esse codicem *L* ostendisse, satis locuti. sed et genus praestantiae enarrandum est et quibus modis a reliquis differat demonstrandum. atque commode incipiemus a codicis orthographia admodum memorabili. quae et multis nominibus diversa est a reliquorum consensu et, cum sibi constet in plerisque, ipsa inconstantia interdum scribendi genus in archetypo usitatum apertius inlustrat. agemus autem de vocalibus primum, deinde de consonantibus, seorsum de geminatione adsimilatione aspiratione. initium igitur faciat **a—u**: 23, 15 *lucunar L*, sed 34 v. 9 et 38, 2 (ubi *C lucunaribus*) *lucunar* cum reliquis:

¹) praeterire nolo *vocationem* pro *vacationem* in *CP^a* (*M^a?*) legi p. 8, 22; *vocalis C* (*M^a?*) p. 133, 16; sed *vacationem* 140 v. 40. cf. Schuchardt. I 177. — ceterum monemus, in hac praefatione ut in carminum adnotatione *M^a* *M^b* etc. correcturas prima manu factas indicare, *M¹* *M²* etc. secunda manu factas.

cf. Lachmannus ad Lucr. III 1031. Ritschellius opuse. IV p. 68. Ribbeckius ad Verg. georg. III 365 (omnes de *lucanis*) et Schuchardtius voc. lat. vulg. I 174.¹) — **e—i**: recte scriptum in *L* ubique *intellego* (11. 16: 36. 29 etc.) raro accedentibus aliis (5. 24 *LP* etc.), *neglegentia* (51, 22 *LC* etc.); *deversorium* non *divers.* (25, 13; 32, 7; 127, 22; v. i. 8, 7; deficit *L* 105. 25); *deverticula* 31. 3: *definitione* 78. 11 (*diff. rel.*); *caletudini* solus cum *T* 36, 17, sed *calitudinem* tantum *MF* 109. 29: *codicillis* 17. 20 (*codicellis rel.*); *Tricassibus* 119, 13 (*Trec. rel.*); *pinnis* 141, 22 (cf. *carm.* II 128 *M^a*); *quatenus* 147, 17 (cf. Seelmann pron. lat. p. 185). contra *Vetrurio* 132. 2 *LM*, *antestes* 108. 11: 150, 6 ut scripsit certe Venantius (cf. I ind. gramm. s. v.), sed alias *antistes* (119, 12 all.) cum reliquis et 121. 10 *antistet* cum *T*, *rell. antestet*: illud igitur librario tribuendum: *molis* 4, 14 cum *M¹* ut videtur, sed e. g. 69 v. 12 recte *aedis*, *rell. aedes*; sic acc. plur. *omnis* 34 v. 30, *voluptatis* 154, 9 etc.: solus constanter *di* pro *de* ante *s*: *distinare desperare discipere descendere*, nisi quod 27. 6 cum *rell. destinato*, 38, 2 contra *rell. dstrictus* praebet archetypum in culpa esse docet p. 96. 11 ubi pro *descensum*, quod restituit Luetjohannus, *discensum* quidem in *L*, sed *discessum* legitur in reliquis: atque ne *discendit* scribatur pro *descendit* cavet Capri excerptum p. 92. 1 (VII K.) et ipse Beda p. 271. 16 qui addit inter *desperatus* et *dispersus* differentiam. frequenter *conticiscant nigriscere* et similia. *decim septim* frequenter *L* (cf. 26. 8: 29. 13: 131. 14), *itim* 57. 22: v. s. *salim* omnibus proprium. — **e—o**: adnotandum invenio quod p. 8. 7 *deversorii* vetuste sonans *L* exhibet (*decersorii M¹, diversorii rel.*). ceterum cf. *Sthenoboea* codices *carm.* V. 178, *Bellorofonteis TCF* V. 184. — **i—u**: *Brundusio* 16. 6. communis est haud uno loco eodum scriptura *prae-sumptiosus*: sic 16. 15 et 73. 21 praeter *F* 107. 11 praeter *C¹F* sed deficientibus *L**T*, 108. 24 praeter *C* sed deficientibus *L**T**P*: recte per *u* scriptum uno loco 1. 6 in *L*, item *M¹ C^b*: fere igitur expulit recentius scribendi genus pristinum. atque *sumptuositas* 154. 4 omnes praebent. ut conspirant in *voluptuosus* 78. 2: 93. 1: 119. 26: 140. 50. item uberius tractandum *maximus maximus*. nempe ut alia multa adfectandae antiquitatis causa ubique *maximus* Sidonius scripsit, tenuit plerumque *L*: 33. 22: 41. 5: 47. 5: 49. 6: 51. 5: 51. 18: 54. 6: 73. 17: 78. 3: 85. 3: 96. 9: 100. 5: 101. 10: 112. 13. 24: 118. 23: 122. 5: 130. 18: 132. 4. 22: 134. 8: 142. 9: 151. 5: 152. 5: 154. 11. quorum locorum quinque ad *L* accedunt *MP* (47. 5: 51. 5. 18: 54. 6: 85. 3), uno *TP* (78. 3), contra in vulgari scribendi genere cum reliquis consentit *L* his locis: 58. 21: 62. 22: 65. 16: 71. 17: 86. 9: 113. 27: 116. 5: 119. 10: 123. 16: 131. 11. 12: 138. 10: 146. 2: 147. 9: 148. 15 et fortasse aliis. quod cum sine dubio per librarii socordiam evenerit, non casu factum est, ut 57. 27 unus *M*, 116. 29 *M¹*, 79. 20 *MP maxime* etiam contra *L* praebant. ad *maximum* accedit tantum *intimus* (54. 9 *L*: 99. 18. 19 *LTP*). semel in *MP optimus* (85. 9): praetera ubique *minus optimus plurimus proximus ultimus extimus* et *L* et reliqui. atque ne id quidem Sidonio tribuendum videtur quod 116. 5 codices praebent *minimo maximoque* (cf. 119. 10 magis corruptum). siquidem 132. 4 in *L* legimus *ut tibi quam minime blandiaris maxime iniungo* 134. 8 *per se minimus et tantum per sua maxumus, animo exiguus vivit et patrimonio plurimus*, 154. 11 *maxumis*, ib. 1 *proxime*, 15 *plurimum*. in universum igitur pristinam scripturam, quae facile evanescebat, servavit *L*: rara eius non plane abolitae vestigia apparent in reliquis. — **o—u**: recte *L* ubique praebet *adulescens* (solus cf. 84. 15: 131. 1: cum *M* 5. 23: deficit 105. 30): *iucundus iucunditas* (cf. 13. 10: 14. 15: 26. 23: 70. 9: 72. 4: 83. 20: 151. 23. quibus locis oppositus est unus 130. 4 quo consuetudini temporis indulsit librarius deditque *iocundius* ut ceteri): *suboles* (cum *M* 29. 21: 85. 13): *epistula epistularis* tantum *L* 1. 6, in titulo I 1 et passim, sed et conspirant in recta scriptura omnes e. g. 26. 29: 72. 20: 78. 2: 99. 2, et ad vulgarem inclinabat Laudiani librarius qui eam solus praebet 60. 3: 152. 7. *somnulentia* 25. 15. *consulari consulatio* constanter (cf. 30. 7: 62. 29: 96. 2: 100. 1: 122. 26: cum *M^a* 101. 16), quam pronuntiandi et scribendi

consuetudinem pervulgatam (qua deinde factum esse notum, ut consulandi et consulendi verba inter se commutarentur) a Sidonio non alienam fuisse paronomasia docet qua utitur p. 94, 5 *dignus qui omnes consuleris infirmos quique merito ab omnibus consularis*. sic *praestulari* 89, 11; 131, 8 (cf. excerpt. Valeriani apud Cassiodorium p. 157 ext. K.). contra *clausolis* 155, 5, *gerolorum* 151, 12, *collolanorum* 151, 26, *detolerat* 154, 23 quod unum ad vetustiore usum referre propter similia illa nolumus (cf. app. Pr. 199, 8 K. *tolerabilis non tulerabilis*). solus *pumilionum* praebet 114, 12, solus *robiginem* 33, 10; 83, 4; 98, 13; 133, 17 (cf. app. Pr. 199, 5 K.), solus *lucusta* 144, 20 de qua scriptura unice recta v. Schuchardt. II p. 109. *Iorcensia* L 76, 32; *Garuma* non *Garonna*. denique proprium est Laudiano ut *nepus* scribat non *nepos*: cf. 10, 23; 48 v. 2; 80, 21; 88, 26 (cf. e. g. titulus Campanus C. X, 4523, 5 *nepus fecit*). — **y—i**: constans tantum in L littera graeca, qui solus pura servavit pleraque et propria nomina et appellativa, e. g. *Symmachus Cynthia Syracusanus Tityrus Aracynthus Dionysius Hecyra* (et plura nomina e. g. p. 55) *conchyliata byssina bombyce cyathi rythmos lyrica lyristes gyros corylis clepsydras cryptoporticus crystallis* etc.; solus *cygnos* (25, 18); *inclyti* (68, 20); *lyntrium* (7, 13; cf. C. I. L. II, 1182); perraro ut 31, 23 *protomistarum* cum reliquis, cf. 24, 20 *hippodromus* de quo merito ambigitur. notandum praeter cetera servatum ubique elegans scribendi genus *bybliopola* et *bybliothea*: 30, 4; 31, 16; 44, 28; 63, 4; 88, 7; 112, 24; 139, 6; 154, 20. semel notavi cum reliquis per *i* scriptum *bibliothecalibus* 129, 8. **y** non recte positum sed rectius reliquis 24, 1 *Proconysos* L, *proconissos* rell.; item *yi* 82, 25 *harpygiae* L, *harpiae harpyae* rell. — **y—u**: *cumbulis* 26, 5 (*cymb.*, *cimb.* rell.), *murratos* 128, 18 (*y* vel *i* rell.). — **ae—e**: unus recte et *Aeti* nomen scribit (119, 3 *aetius* L, *ethius* rell.) et graecum *sphaeristerium* (25, 29; 31, 12) et latina *faetidus faetet factor* (49, 22; 66, 13 *fetet* rell.; 94, 6; 146, 13) *paenitentem* 75, 12 (*pen.* rell. sed *poen.* F), recte *veraedorum veraedos veraedariis* 6, 15; 82, 16; 140, 30. — **au—o**: *plosor* uno loco L 132, 11, ceterum cum reliquis *plausor*; sed locus ipse docet non fortuitam esse scripturam, siquidem *clusor* reliqui praebent et altero 152, 8 *plosor* rell. (*plausor* P^a) sed *pluser* L. atque (**au—u**) *elutis* et *defrudans* supra ex omnibus attulimus: unus L *defrudet* 2, 16. — de **eo—eu** v. i. — deinceps de consonantibus. **c—t** litterarum ante *i* ut solet minime stabilis scriptura; tamen *condicio suspicio convicium* servata non raro (cf. 10, 16; 11, 15; 17, 7; 42, 12; 44, 28; 93, 4; 152, 5); male *solatium* omnes praeter C 89, 4 itemque *inducias* praeter F 82, 18. — **c—qu**: regnat in L non *sequuntur* tantum (5, 19 *secuntur* MFP, 10, 26 FP, 132, 10 MTCP, sed 123, 9 *sequuntur* omnes nisi quod *sequuntur* T, ut idem e. g. 113, 20 *loquitos*, 23, 4 *prosequuntur* TF), sed *sequutus* quoque et *loquutus* (1, 6; 19, 27; 27, 5; 37, 1; 72, 17; 74, 5; 75, 1; 99, 14; 113, 20; 131, 17; 143, 2; 144, 4; 152, 14, ubi L^b *qu* correxit ex *c*); singulare in L *secuturi* 148, 20, quod legitimum est in reliquis. *reliquum* omnes 53, 13. cf. 24, 8 *arquata* LMP, *arcuata* rell.; 24, 24 *arquatili* omnes. 53, 5 *dequoqueret* LM; 146, 19 *dequoquendus* L solus. — appendicis loco addimus **ct—t** ante vocales: scilicet 85, 5 *fauctor* exhibent LM¹, 114, 30 *auctumant* L, contra 97, 2 *autoritas* L (app. Pr. 198, 31); cf. 121, 11 *olfatu* MCP. praeterea hic memorandum quod ex libris praeter L recipere non debebat Luetjohannus *Vectius*, cum recte L praeberet *Vettius*. — **gn—n**: *gnaviter* reliqui, sed *naviter* L 100, 11. — **p—b** ante *t*, *s*: constanter L *scribsisse scribtus scribtitare* (cf. 8, 8; 18, 12; 28, 23; 53, 21. 24) *nubta nubtiae* (cf. 8, 20; 13, 22; 116, 3) *labsus* (cf. 40, 31) etc. servat igitur *b* secundum etymologiam ut fecit Varro, contra cuius doctrinam pugnant Hadrianae aetatis grammatici; e quibus Velium Longum tradere legimus *qui originem verborum propriam respiciant per b scribere talia* (p. 61, 9 K.). *labsus* non *lapsus* app. Pr. 199, 11. quod si 141, 25 *scripturire* librarius exaravit, quid commiserit docet 125, 3 ubi inscius pro *scripturire* posuit *scribitur ire*. in his igitur cum volgare scribendi genus reliqui teneant, *Optanti* nomen 28, 6 unus L,

27, 23 *LT* per *p* scribunt: *sup̄ter* tantum *L* 135, 23. — neque *mn* neque *mt* litteras interiecta *p* molliores reddit *L*: *contem̄nere damp̄nare sollem̄nitas* et similia constanter. *contem̄pnere damp̄nare sollem̄pnitas* non minus reliqui (cf. 10, 16; 90, 2; 115, 13, 16 etc.). etiam constanter *L* *sum̄tus sum̄tuousus praesum̄tuousus* (v. s.) *consum̄tus* (cf. 14, 24; 16, 15; 25, 29; 48, 1 etc.) *contem̄tus* (cf. 44, 14) *exem̄tus interem̄tus* (cf. 26, 10 et 141, 27 *LT*; de 33, 11 v. s.: *interim tam̄que* pro *interem̄tam̄que* *L*, reliqui *interitam̄que*: illud igitur ex archetypo esse certum) atque *tentare* (42, 2; 90, 24; 96, 8; 136, 4). *mn* igitur quod scribit, non *mp̄n*, vitari videmus pronuntiandi morem vulgarem et vitiosum; quod *mt*, non *mp̄t*, ne in temptandi quidem verbo, pugnari contra usum legitimum et priscum ut pugnat Marius Victor. I 4 p. 21 *nec* ‘*consum̄tum*’ *nec* ‘*em̄tum*’ *nec* ‘*redem̄tum*’ *nec* ‘*tentat*’ et similia istis per *pt* scribetis vitiose, sed ut ego scripsi iuxta *mt* ponetis. — **t—d**: mollit saepissime vocalem in vocabulorum fine, ut *inquit* (cf. 91, 7) *reliquid* (cf. 100, 4) *nequcad* (cf. 114, 9; contra *accipiat* *L* pro *accipi ad* 115, 1) *capud* (cf. 130, 27) *velud* (cf. 80, 8. sed *velut* 120, 8: utroque loco *velud* *F*) *aliquod* (cf. 97, 10), *adque* frequenter: notae consuetudinis exempla multa ex titulis collegit Seelmannus p. 366. — **n** ante **s** non inserit *L*: *quoties* igitur scribit et *toties*, non *quotiens totiens* ut reliqui fere: atque accedit ad *L* saepiuscule *M* (cf. 10, 9; 49, 17; 62, 14; 147, 4), subinde *MT* (cf. 28, 21; 99, 15), procedente opere etiam *CPF* (cf. 118, 17; 119, 23; 122, 7, 9; 143, 2; 146, 11, 12 sq.), in priore parte 46, 14: atque 122, 16 *quotiens* apparet in *L* cum *TCF*. in archetypo igitur *quoties* etc. regnasse constat. — **n** ante **x** non magis admittit in *coniunx*, cum in reliquis obtineat *coniunx*. accedit *P* e. g. 29, 18; 35, 1. — **v—b**: *Danuvium* unus recte 143, 21, *Danub*. reliqui; cf. *carm.* II 200. *Cavilonnum* 76, 11 *L*, *Cabillonum* reliqui. — **v—w**: duplicem litteram vulgarem admisit cum reliquis interdum ut 60 v. 5 (recte 59, 13) *Euvodium*, 86, 26 *Euvanthius*, solus 100, 14 *leuitici*, sed item solus 32, 22 *Wardo* non *Wardo*. — **u** post **g** non ponit ubique: *ungenta* 37, 31 (cum *TC*) et similia: invicem errantibus reliquis in *anguore* (123, 1) *sphinguarum* (83, 5) praebet *angore* (cum *C*) et *sphingurarum* (cum *P*¹). — **s** post **x**: *exspitus* (12, 25) *expectare expectatio* (cf. 13, 1; 22, 3; 44, 20, *expectans* e. g. 74, 18) solus, sed *excecrantur* 18, 8 cum reliquis et *excutus* fere. — addendum hic *forcipibus* 65, 9 *L* et fortasse *M*^a, *forcipibus* rell., cf. 2, 25 *forcipibus* *F* et fortasse *M*¹, *forcipibus* rell., sed *vesticibus* *L*; v. Brandis de aspir. lat. p. 32 sq. — in *aspirandis vocalibus* multo melior Laudiani quam reliquorum usus, cum quibus quae paria habet supra adnotavi: solus igitur *Eedici* nomini non aspirat (cf. 25, 27; 41, 4: cum *T* 88, 22): solus *erile umerus unor unectare* (35, 22; 50, 13; 70, 19; 26, 2; 50, 1; cum *TP* 3, 1; 59, 25; 60, 3; sed 92, 16 omnes *humers*). quod ad internam attinet vocalium aspirationem, *inchoandi* et *prohociandi* verba supra tetigi, *redhibendi* *L* ubique recte exaravit, solus e. g. 30, 8; 41, 3: accedit *T* 39, 15, *TM*² *C* 79, 11, omnes praeter *C* 89, 3. *consonantium aspiratio* magis fluctuat, ut in nullo non fit codice latino. multo tamen constantius quam reliqui *L* Sidoni manum reddit. **c—ch**: unus *L* *chordae* e. g. 3, 19; 135, 21, *schemata* 113, 1, *charisma* 115, 9, *tetrastichon* 91, 7 et alia, contra solus *Aracynthum* (non *arachintum*) 30, 15, *Hecegrae* 64, 12 et alia. *charta* plerumque cum aliis, sed *cartha carthula* quoque (solus 51, 14; 100, 26; cf. 60, 15 all.). — **t—th**: *Thrasoniano* (*LM*) 15, 19, *Thaumastus* (*LT*) 10, 23 (cf. *carm.* XXIV, 85), *cyathi* (*LM*) 25, 8, *Libitinum* (*LT*) 29, 26, *Demosthenes* (*LM* *P*^u) 31, 25, *L* solus 126, 10, *posthumus* (*LT*) 48 v. 3 (cf. 73, 13 et v. s. 130, 3). solus *L* *Gnatho* 49, 5 *authenticus* 112, 23 et invicem *Proteus* 51, 4 *lorus* 123, 14 *ture* 37, 31, *bratteatus* 34 v. 8; 134, 23, sed cum reliquis *cathalogus* 85, 17. — **r—rh**: solus e. g. *Rhodanusiae* 6, 13, cum *T* *Rhenanis* 68, 10, cum *C* *rheticus* 85, 17; 139, 5 (v. s.). omnino in istis non consulto mutata reliquorum scriptura, sed ut parcius in *L* sensim depravata. — **p—ph**: *sulpurea* 8, 3, *sulpuris* 87, 19 solus (cf. Brandisius l. s. 24 sq.), *Paros* cum *T*^a 24, 1. — **ph—f**: non norma apparet, sed licentia: solus e. g. 123 v. 5

Euphraten, cum *F Euphratide* 137 v. 51. sed cum reliquis *Fufrate* 55, 17; solus *phaleratus* 56, 5; *Euphronius LT* 76, 21; 77, 3, 4, omnes 150, 5; sed *Falaris* omnes 83, 9; *Filagrius Filagrianus* 27, 7 praeter *P*, 120, 6 praeter *F*, 121, 17, 30 tantum *LT* (cf. *carm.* VII, 156; XXIV, 93 ubi quod variavimus scripturam non recte fecimus); 26, 18 *zefiro* solus *L*. idem *philosofiam* alternare facit cum *philosophia* (cf. 79, 3, 4; 113, 16; 121, 13; 128, 22) et quae eius generis praeterea observantur. cf. Mommsenus *Hermiae* vol. XIV p. 65 sq. — deinceps de *consonantium adsimilatione* agendum. **bm—mm**: *summovere* cf. 4, 15; 27, 1. **bn—mn**: *amnis* pro *abnis* in *L* non semel comparere supra adnotavi neque habeo quocum comparem istud; certe quae de cognatione inter *b* et *m* litteras intercedente praeterea adferri possunt diversa sunt. ad archetypum redire scripturam reliquorum correctura *amnis* docet. pro **dm** scribere **mm** sollemne est in *L*, ut praescribunt Papirianus Cassiodori p. 162, 10 (*ammonet*, *amminiculum*) et Albinus p. 297, 15 (*ammittit*), sed raro legitur in codicibus. constanter igitur *L* *amminiculari* *amministrare* *ammirari* *ammiscere* *ammittere* *ammovere*, etiam *ammodum* 54, 1; et plerumque quidem solus (cf. 5, 15; 9, 26; 15, 5; 35, 23; 43, 2; 49, 19; 55, 9; 73, 18; 86, 8 etc.; *ammissum L* 64, 25 quod reliqui omittunt), interdum cum *M* (cf. 3, 9, 20; 17, 20; 18, 8; 45, 27 etc.) qui saepe a prima manu postea correctum praebet *amitto* (cf. 9, 26; 15, 5; 49, 19; 55, 9; 92, 24 etc.), ut semel *L* 80, 9, vel cum *T* (11, 17; 23, 15; 33, 21; 49, 28 etc.) vel *MT* (13, 6; 41, 23; 43, 15 etc.) vel denique cum plerisque, atque in posteriore quidem operis parte: 115, 22; 119, 6; 120, 17 *LMTP*; 131, 21 *LMTC*; 130, 9 omnes praeter *C*; 118, 23 omnes praeter *F*. 61, 17 accidit ut *administrare L*, *amministrare MC* praebeant. ergo haec quoque in re *L* archetypi genus scribendi refert purum, reliqui non constanter mutatum. — **ds**: plerumque *d* servat *L* a reliquis extritam: *adstipulatur* 47, 3, *adscribet* 48, 7, *adstupet* 81, 5, *adscivit* 85, 7; 148, 1; *adsumpsit* 154, 8 etc., sed e. g. *asscripti* 152, 3, *astraxi* 44, 12. — **dt** servare solet solus *L*, cf. *adtrahere* 69, 4; 82, 11; 143, 13, *adtollere* 129, 5, *adtremere LT* 94, 15. — **pt** non **bt** contra reliquos constanter *L*, cf. *optutus* 3, 22; 46, 26; cum *T* 121, 16; *optingere* 19, 7; cum *MT* 51, 9; *optinere* 27, 24; *optundere* 27, 24; 35, 5; *optentus* 56, 13; *optulit LMT* 68, 2 etc. — **nl** servat fere, et quidem solus plerumque, ut *inlustris* saepissime (*illustris* 85, 2) *inlimis* (7, 16) *inlecebrosis* (9, 24) *inlicitis* (19, 14) *inludens* (22, 1) *inlustrat* (25, 27) *inlata* (30, 1) *conlata* (15, 15) etc. — **nr** solus cf. *inrigus* 7, 24, *inridet* 29, 10, *inruere* 42, 12 etc. — **np** item solus, cf. *conplura* 29, 2, *inpense* 29, 11, *conpotrix* 32, 12, *improbabiliter* 19, 16, *impertinentur* 53, 21, *impune* 53, 23 etc. — **nq, ne**. regnat in *L* *quanquam tanquam* (cf. 13, 1; 14, 13; 17, 14, 27; 37, 26; 47, 16 etc., saepe accedente *F*, qui *n* solus tenet 58, 7; 102, 12 ubi deficit *L*; item *M* ut 51, 12; 59, 1; 61, 31; 75, 5, qui solus item 50, 26; *LMF* 114, 31; *LMT* 133, 5; *LMFP* 45, 26; *MCF* 56, 8; omnes *m* 29, 6), *nunquam LM* 89, 20; 125, 11. huc pertinet *horunce L* 58, 15 (*horumce* rell.). — **sc—cc**: *suscensere L*, *succensere* rell. 82, 27. — postremo de *consonantium geminatione* quae graviora videantur attingemus. *L* solus *rettulit* (cf. 18, 13; 40, 32; 65, 26; 116, 13; 138, 20); mirum igitur quod 100, 6 *reperit* habet contra reliquos et 148, 3 *repperiretur* cum *M¹T*. cum *M* 64, 2 *afui* non *affui*. solus *litus* 25, 25; 132, 19; cum *F* 26, 5, omnes 26, 16, sed semel solus *L* *littus* 10, 19. solus *ballbuttiret* 64, 26 (cf. e. g. Ennod. 202 v. 15), deinde v. 17 *caccuttiret* cum *MTP* (cf. Claudian. Mam. p. 174, 3 Engelbr.). memorabile *scaturrit* non *scaturit* 138, 13, cum 2, 8 *scaturientia* reliqui praebeant, *L sca turpentia*; 148, 1 *scaturiginem M¹*, *scaturiginem* rell., *scaturii ignem L*, quae ad duplicem *r* omnia redeunt. *atavo L* non *attavo* (*octavo M^b*) 128, 6. *supellex* non *suppellex* 129, 8, cum *CP* 144, 18, sed *pp* praeter *M* 23, 21; cf. *suplicet L* 95, 16; 96, 10; 137 v. 35, sed recte e. g. 153, 19. *pugilatus* non *pugillatus* 23, 21. *pedissequa* non *pedissequa* 14, 17 (*LT*); 70, 14; deest *L* 158, 14. (cf. Engelbrechtus act. acad. Vindob. 1885 p. 528, eph. epigr. V p. 115). *hippodromus*

24, 20 (*hipo-*, *hypo-*, *ypo-* rell.). *vilicus* non *villicus* 63, 3. *definitio* 78, 10 (v. s.). male *connechos* L¹F 141, 10. *querella medella tutela* etc., quibus in vocabulis duplicem *l* certe inde a secundo saeculo obtinuisse grammatici et tituli docent, ubique *L* solus. Beda rursus *querelam* praecipit. *solders* L 86, 3. *suculenti* LMT 2, 26. addo carm. IX, 253 *sicca* codd. — horum igitur quae de orthographia codicis rettulimus si summam spectamus, dubitari non posse videtur quin exceptis eis quae ad vulgarem usum delabens librarius peccaverit ipsius Sidoni manum Laudianus reddat. conferenda sane ista sunt cum Frontone Appuleio Gellio et certius comprobari poterunt cum tituli gallici coniuncti praesto erunt ad conferendam aevi Sidoniani consuetudinem. sed sic quoque satis certum tulisse videmur iudicium et in orthographiae latinae historia codici Laudiano locum non extremum vindicasse.

Tandem igitur a scribendi genere ad ipsam codicis lectionem transeamus. de qua idem quod de illo dicendum esse, loci gravissimi quorum supra partem indicavimus abunde docent. sed nulla est pagina quin Laudiani genuinam lectionis integritatem prae se ferat. praelibare perpauca placet, e quibus quasi transitum faciant quaedam de vocabulorum formis genere usu enotanda. de verbo: 126, 14 *decucurrerunt* L, *decurrerunt* rell., sed *cu* prius erasisse videtur M²: 118, 18 *percucurrisset* LT, *percucurrisset* rell.: magis quaesitae sane formae reduplicatae, quibus poetae vetusti ut Plautus sine exceptione utuntur: dactylico scilicet metro ut adaptarentur deinde concisae sunt. *ferociendi* verbum non frequens servat 15, 23 (*ferocisse* L, *ferocissime* rell.), *cacuminandi* 118, 21 (*acum.* rell.), *anendi* vel *anescendi* (117, 21 *annit* L, *annuit* rell., cf. Caper 93, 18, 19 K., Pomp. 222, 6 K., Cledon. 55, 4 K. et Philoxenus ex Plauto: Loewe prodr. 271). 53, 18 *anquirerem* L, *inquirerem* rell.: notandum *aggredirer* 150, 19. — de nominibus 119, 21 *edulibus* L cum T, *eduliis* rell.: hoc magis vulgare et recentius, siquidem ex tertia quam vocant declinatione in secundam nomen abierat: illud e. g. ex Afranio (v. 259 R.) olim testatus est Nonius 28. — 138, 23 *per decipulum male blandientis eloquii* L, *decipulam* rell., hoc quoque secundum usum recentiorem (cf. Venant. ind. s. v.): illo utuntur Appuleius et secundum Laevium Fronto. — 43, 6 *quandam obicem* L, *quendam* rell.: quid posuerit auctor non tam certo docet p. 103, 5 ubi *de nostra obice* codd. praeter M², sed deficiente L, quam carm. II 492 *cerea destituit resolutis axibus obex.* — 32, 13 *quorum cerebris hospitales craterae nimium immersae dominabantur* codices praebent. sed L *eretherae* vocabulum vetustum et rarum, cf. Non. 547. quod sane hic non magis spernendum erat quam in Ciceronis Arateis (219) ubi Harleiani prima manus tradit ut Nonius. — 32, 14 *scrobis* nominat. L, *scrobs* rell., cf. Neuius I 183, 676. 1, 7 *Titianus* L, *Titinianus* et alia rell. adde graeca 116, 16 *symbolam* L, *simbolum* rell.: 37, 18 *scorpios* L, *scorpius* rell.: cf. 31, 24 *Phaedonem* L, *phedronem* rell.: 141, 9 *echoicos* L, *eschoicos* rell. — de adiectivis: 140, 3 *veniabilibus erratis* L, *venialibus* rell. illud etiam Claudianus Mam. p. 181, 19 Engelbr. — 70, 1 *optulimus quod cantilenae recentis obrium manui fuit* L, *obrium* rell.: rursus Claudianus 176, 1 *obrium sese dederit*, sed codex Vindob. *obrium*. 60, 6 *in extimum gyri* L, *extremum* rell. forma magis nota: *extimus* superlativus frequentatus Sidonio: cf. 95, 4: 101, 11; 126, 7; 136 v. 23; 163 v. 25. — de adverbio: 118, 9 *magno opere* vetuste L, sed 74, 15 FP; *magnopere* rell. 112, 19 *sequius* L, *serus* rell., cf. Neuius II 118: 1692. *rusticanter* servatum 152, 18 (*-tem* rell.). — pronomen *qui* non *quis* ut reliqui 22, 21 *qui sit agri situs* L; cf. 29, 25 *si qui haud incassum honor cadaveribus impenditur* (*quis* rell.), ad usum veterem qui videbatur hoc quoque pertinet ut 93, 11 *diem functo* scriberet Sidonius: hoc L, sed *die functo* rell., nisi quod F dedit *defuncto*: altero loco 123, 9 ad L accedunt M¹T, reliqui idem praebent quod priore. vetustum *fors fuit* omnes servant 154, 20. tantum L 26, 10: reliqui *forfuat* et ex coniectura *confluat* T. vocabulum *oratus* non vulgari significato comparet 166, 11: sed 126, 12 nunc legimus (*vit-*

peronum) fugere linguas — ne Demosthenis quidem Ciceronisque — eloquia fabra potuere, quorum anterior orator Demaden, ceterior Antonium toleravere derogatores. otiosum est orator, quod sensit *F* qui omisit vocabulum, recte *L* praebet oratus genetivum a derogatores pendentem. cf. *auditus* (163, 5). vindicanda videtur etiam formula elegans 37, 25 *'libenter, inquam'* (reliqui *inquit*) et si quae forte eius generis adici possunt. alia quaedam digito monstremus. omittit in reliquis male adsumpta 53, 18 *sed* (quod non recte defendit Engelbrechtus l. s. p. 530), 72, 26 *me* ante *melius*, 131, 25 *me* apud infinitivum, 154, 13 *et post* ante *consequens erit*. servat male omisum e. g. 2, 15 *sunt*, 64, 25 *ammissum*, 116, 8 et 119, 17 *vel*, 134, 4 *te* (quod in reliquis delapsum videtur in verum sequentem post *sustinet*), 155, 3 *affatim*. servatum gaudemus 133, 2 *talibus se ligant votis, victimis solvunt* (*t. eligunt v. rell.*), 50, 18 *quia debili, bis pudendae* (*q. debilibus p. rell.*) et alia innumera, cf. 74, 18; 90, 14; 95, 20; 133, 13 etc.

Iam ut videamus quibus in rebus *L* superetur a reliquis, primum quidem quae peccavit ut librarius peccavit. sic quod 2, 3 *non* scripsit pro *nunc*, item 150, 15 *non* et *num* in reliquis legitur, recte *nunc* in *L*. similia e. g. 4, 29; 6, 20; 48 v. 14; 66, 14; 126, 14; 131, 22; 133, 14 (*formidet*); 136 v. 23; 141, 11 (*loquacitate*); 154, 14. fortasse huc pertinet 57, 22 *cum sint*. vocabulum magis notum recto substitutum videmus 95, 5 *trahariorum L*, *trahariorum T* pro *trahariorum*. nihil interpolationis 138, 3 *brevius* pro *liberius*, 141, 20 *sapphyrico* pro *sapphico*. cuius suspicionem alienam esse a librario isto ipsi qui incitare possint loci docent quales 39, 8 *praestantiorum inventiorque L* pro *praestantior eminentiorque*; 40, 3 *vel obtutum* pro *vel ob tuum*; 152, 7 *leceto in* pro *licet olim* et quae eius generis multa attulimus. sed plura sunt et graviora quae *L* omittit, reliqui non omittunt. omitendi scilicet causam non librarii incuriam fuisse sed archetypi male habiti condicionem eo intellegimus quod in initio operis ubique fere spatium tot litterarum librarius reliquit quot in exemplari suo deletas esse videret, quo factum ut multis locis verborum iactura certo agnosci possit: cf. 1, 6. 12; 2, 18; 3, 16; 4, 3. 9; 5, 3; 6, 5; 7, 2. 19. 25; 8, 16; 9, 15; 10, 11. 17; 11, 8. 13; 12, 4. 10. 28; 13, 7; 14, 1; 15, 3. 20; 22, 14; 23, 9; 24, 12; 25, 28. hic fere desinunt lacunulae istae ipso spatio inter verba relicta indicatae. fortasse igitur igne laesa erant prima codicis archetypi folia, ut finem eius (IX, 7, 3—16) abreptum fuisse scimus. praeterea quae post p. 25 omittit praeter epistulas partesque epistularum solidas III 3, 7. 8; VI, 12, 3—VII, 5, 2; VII, 6. 7. 18 ext.; VIII, 2; IX, 1, de quibus vide quae supra p. XXV exposuit Mommsenus et quae infra dicentur, pauca sunt et errore omissa nec spatio relicto, ut 28, 25; 29, 27; 64, 14; 133, 14; 153, 3, cf. 13, 14. XXX omittit litteras 65, 20, XXIX 72, 24, i. e. singulos fortasse versus. ut in indicandis verborum iacturis, in eis quoque corruptelis quae verbis non recte separatis natae sunt (cf. praeter exempla quibus supra usi sumus p. 81, 11; 129, 2; 131, 27; 148, 5; 151, 19; 154, 2) fideliter ad exemplaris sui lectionem se adplicasse videtur librarius. item in illo iam factam esse consentaneum est crebram litterarum C et G permutationem ad litteras maiusculas inscite depictas referendam, cf. 21, 9 *indigit L* pro *indicit*, 37, 3 *cesserat* pro *gesserat*, 37, 26 *tecmine*, 50, 4 *spurgat*, 52, 12 *panycirista*, 128, 2 *pythigas*, 131, 10 *proloco*. item P et R: 2, 8 *sca turpentia* v. s., 154, 22 *percertis* pro *perceptis*; cf. 78, 14 *nefuerit* pro *meruerit*, 82, 9 *caubas* pro *causas*. illum igitur epistularum codicem mutilatum non diversum fuisse ab illo omnium librorum archetypo α pro explorato haberi potest. neque amplius obscurum est cur ex eo transcriptus β codicum praeter *L* archetypus tali ratione adornatus sit qualem fuisse facile intellegimus.

Nimirum qui codicum *MTCFP* communem archetypum confecit homo non ut β Laudiani librarius latine indoctissimus, neque contentus erat depingere quae corrupta esse appareret et laevigare paratus quae saeculo displicerent. ille igitur corruptelas

illas in Laudiano servatas incogitanter oblitteravit, ille orthographiae archetypi suam opposuit et in Sidoni sermonem invexit scripturas quales *epistola iocundus soboles adolescens intelligo diversorium maximus bibliopola credarius fitor praesumptiosus scriptus quotiens coniunc dampnare adeptus Danubius forpice admitto irriguus quamquam pedissequa retuli querela* etc. qua ratione cum satis constanter usus sit, interdum eius oblitus pristina reliquit, qualia passim confirmandae Laudiani auctoritati supra adhibuimus. ille formas verborum vulgares *eduliis decipulam scrobs craterae extremus secus* etc. vetustis et Sidonianis substituit; quo pertinet eliminatum ab illo pronomen vetustae consuetudinis *istacc*, de quo paullo accuratius dicam, quoniam rem non recte diiudicavit Engelbrechtus l. s. p. 530. neutrum plurale *istacc* Sidonius usurpavit in formulis *quorum istare* 45, 22; 58, 3; 101, 10 (etiam *quorsum ista?* cf. 34, 1 ubi *cursim ista M¹ C¹ F¹ P*; sed 152, 19 *sed ista quorsum stolidus allego?* verbis aliter collocatis); *de his istare* 117, 23 (ubi non recte obsecutus est correctori Luetjohannus: scribendum non erat *sed de his ista: haec etiam multa sunt*, verum: *sed de his istacc: et iam multa sunt*); *istacc satis* 6, 1: in tali sententiae conformatione: *sed quid ego istacc iusto plusculum garrio?* (42, 28) *sed cur ego istacc ineptus adieci?* (112, 16 ubi item *istacc* reponendum) *et tu istacc mihi—deblateras?* (13, 9); praeterea 8, 8; 33, 27. semel femininum singulare *excusatio istacc* 61, 31. his locis omnibus praeter 112, 16 *L* praebet *istacc*, nisi quod 13, 9 et 33, 27 diductis litteris, i. e. non intellecta pronominis forma insolita, *ista* exaravit. qui codicem β confecit ubique substituit *ista haec*, quod praebent omnes praeter *L* p. 8, 8; 33, 27; 45, 22; 61, 31; 117, 23. profectus est ille ab aevi sui consuetudine, quae in Claudiani codicibus eidem formae civitatem dedit, cum Claudianum quoque *istacc* scripsisse codex Sidonianus *L* ostendat p. 53, 20: cui consuetudini obsecutus semel Laudiani librarius eandem admisit, p. 112, 16. qui ex β fluxerunt codices non omnes ubique *ista haec* retinuerunt, *istacc* restituerunt *CP* 42, 28 (de *M* cf. Luetjohannus supra p. XV), *ista C* 101, 10, *haec T* 6, 1, *C* 58, 3, *haec ista F* 13, 19, *ecce ista T* ibid., *ista hoc C* 6, 1, *hoc ista* idem 13, 19 etc. apparet autem formam probam et vetustam ex β plane expulsam fuisse.

Haec consulto mutata. quae praeterea β in singulis scripturis cum *L* discrepantia praebet, ea maximam partem transcribentis errore commissa esse res docet. scripsit igitur, quibus exemplis utar, *debilibus* pro *debili*, *bis* (50, 18), *me melius* pro *melius* 72, 26, *excusabiles excusaremur* pro *excusabiles indicaremur* 118, 7, *relegatur* (nam *relegor* coniectura inde profecta) pro *relegatus* 151, 19, *totus qui* pro *totus tolusque* 67, 25 et item vocabulo non repetito *incumbere* 152, 16 (cf. 18, 5). alia supra tetigi non omnia mero errore nata (cf. 116, 8; 119, 17; 131, 26; 134, 4; 133, 13). ad interpretamentum in *a* adscriptum redire videtur quod 154, 9 *haec quidem gloria, si voluptates—reliquisset (L)* in β lectum est *esset quidem gloria (a esset supra haec tulisse videtur)*: eodem quod p. 73, 10 *vetus, tum* in *L*, in reliquis *vetusta tum* legitur: imaginem pristinae scripturae refert *M tum* supra *vetusta* exhibens. scilicet sententia cum non facile intellegeretur (*quibus dolori peregrinatio nova nec usui lectio vetus, tum religio professioni est* etc.), qui coniunxerat *vetustum* correxisse sibi videbatur adiectivum *vetusta* scribens. atque duplicem archetypi scripturam ipse *L* contraxit 120, 26, ubi *artutibus* scripsit, *artubus TF* et *artibus MCP*. sed non in omnibus *L* rectam, β perversam praebere lectionem supra iam probavimus Laudiani erroribus indicatis: comparatis demum *L* et β ad *a* ascendere licet locis qualis est 53, 20 ubi pro *tute indicaveris* in *L* legitur *tu indicaberis*, in reliquis i. e. β *tute indicaris*. huc denique loci non multi pertinent in quibus *L* pravam scripturam cum parte reliquorum praebet, pars reliqua veram non coniectura ut videtur recuperatam, sed ad variam lectionem in *a* adscriptam quae referri debeat: cf. 43, 13 *turres fluunt, naves sedent TCM^bP^b*, sed *ventres fluunt LM^aP^a*; 57, 13 *qui om. LT¹M¹* (ibid. *tractu* pro *tractatu LT¹*): 96, 7 *multo post TC*, sed *post*

multo LMFP; 114, 18 *inflatus* recte *M^aCFP*, *instandus LTM^b*: plerumque igitur duplicem scripturam *TMP* servarunt.

Graviora nos docent eae Laudiani lacunae quas in α iam fuisse intelleximus. nec sane dubium est quin ipsa archetypi illius condicio impulerit codicis β auctorem, ut operum Sidoni exemplar solidum nec deformatum lacunis conficeret. atque primum quidem quae in initio epistularum *L* indicatis lacunis omisit, partim non curasse videmus librarium, ut 1, 12 decem litterarum spatium pro vocabulo necessario *L* reliquit, nec spatium nec vocabulum β : partim leviter correxit ut 8, 16 *inter scurrilitates histrionic* cum duarum litterarum spatio (i. e. *histrionicas*) *L*, *histrionum* β , ut 2, 18 *non* et post decem litterarum spatium *sed nervis* (i. e. *non toris tuncet sed nervis*) *L*, *non sedet nervis* β ; 11, 8 *per[niciter]* *machinam* *L*, *permachiam* β , deinde *perimachiam* (v. i.): cf. 13, 7 alia: sed longe plurima suppleta praebet, cf. 4, 3: 5, 3: 6, 5: 7, 2. 19. 25 etc. putabis nondum tantopere laesum accepisse codicem α librarium β quam deinde Laudiani librarium: nec nego praefacte. quamquam alii loci docent non ipsum verborum contextum in β ubique integrum fuisse, sed supplementa in margine vel inter lineas adscripta. ut 4, 9 *demum credit*, 11, 8 *metuanti* spatio relicto omisit *L*, omnino omisit *M^a*, supplevit *M^b*, 19, 30 *crimen impactum* omittit spatio relicto *L*; non relicto *T¹*, supplevit *T²*; 5, 21 locum mutilatum item *M^b* demum ut videtur supplevit consentiens cum reliquis sui ordinis libris, discrepans a Laudiani vestigiis. atque luce clarius haec rerum condicio apparet in ipso primae epistulae primordio 1, 6 *nam de M. Tullio silere me in stilo epistulari nec Iulius Titianus — digna similitudine expressit*. sic scilicet *L* sine sensu, sed inter *me* et *in* octo litterarum spatio relicto; reliqui *me* quod pravum est retinent (et induxit *C* ex coniectura), sed *melius puto quem* inter *epistulari* et *nec* intrudunt. supplementum aliunde adsumptum nec recto loco adscriptum est: quod verum esse ipsae reliquiae vocis *melius* in *L* archetypi vestigia premente probant. conferendus est locus 3, 15 sq. ubi cum sensum mancum esse sentiret qui codicem β scripsit, post *venanti* non inter ipsa verba addidit *monstres* quod praebent *M^bT^bCFP*; deinde quo loco *L* lacunam archetypi servat adscripsisse videtur *fors obtulit* vel *offerat*, siquidem *sors offerat T^b* in margine addit, *deus obtulit* item *M²*. haec igitur res erat: post scriptum codicem β in auxilium adsumptus est liber quem auctor novi codicis nactus erat integer et adsumptus quidem ad lacunas codicis α explendas: expletas sunt non parvularum tantum illarum maxima pars, sed maiores quoque (III, 3, 7. 8; VI, 12, 3—VII, 5, 2; VII, 6. 7. 18 ext.; VIII, 2; IX, 1) et quae in fine perierant (IX, 7, 3—16) in margine et fortasse in foliis codici β adiectis. quo factum est, cum libris ex β transcribendis partim adderent librarii quae in epistularum contextu omissa deinde suppleta invenirent, partim non adderent, ut codices ex β non ipso sed apographis eius oriundi partim praebeant partes in *L* amissas (*CFP*), partim non praebeant (*T*), partim altera manu suppletas praebeant non suo loco omnes (*M* praeter VI, 12—VII, 5, 2). epistula autem IX, 7 tota ex altero illo codice adiecta esse videtur, cum initium eius in α extitisse *L* ostendat (cf. de *T* et *M* in adnotatione extrema ep. IX, 6 et quae Luetjohannus supra exposuit).

Accedit igitur ad α alius codex non mutilatus σ , ex quo locos in α amissos σ supplevit auctor codicis β . qui praeterea variam lectionem ex σ non videtur excerptisse, immo conscripto β simpliciter adiecisse quae in α desiderari vidisset. sed continuit σ carmina quoque Sidoni, et panegyrica quidem sola, quae item scripto β eius auctor adiecit: sic scilicet explicatur quod in *M* eadem manus quae partes in β suppletas transcripsit, carmina quoque I—VIII exaravit et aliter quidem i. e. magis pure et integre tradita illa quam in reliquis leguntur. quos iterum ex codice solido sua hausisse infra videbimus.

Ex β ita comparato duo quantum videmus apographa facta sunt: γ , ex quo

γ fluxerunt M et T , atque δ ad quem redeunt CFP . ergo ut de γ primum agamus, ab uno eodemque libro a reliquis alieno M et T originem ducere multa docent, in primis variae scripturae et corruptelae frequentes duobus libris communes, ut $M^b T^1$ 12, 4 *finibus* pro *sinibus*, 22, 19 *succideris* vel *succederis* pro *subduceris*, 40, 14 *ambitus* pro *ambitosus*; $M^b T$ 69, 6 *propter* pro *per*, 112, 18 om. *que*, 128, 22 *fiat* non *fiat*: $M^a T$ 95, 14 *cum enim* (in M ut vid. erasum) pro *quantum*, cf. 133, 16: 143, 4: 101, 11 usque om.; $T^1 M^1$ 26, 16 *umbra* non *unda*, erasum videlicet in M : $M^1 T^2$ additum est 23, 1: 25, 16: 26, 4 cf. ($M^b T$) 12, 8: additum *illorum* 92, 24: $M^2 T^2$ 97, 9 *vargonum* non *vargorum*. cf. 12, 23 *serpentis Epidaurii* $M^b T$, reliqui memorabili consensu *Epidauri* (cf. Sen. Phaed. 1022 *nomen Epidauri dei*). horum locorum nullo vides vel M vel T vel utrumque eam tantum scripturam quae eis propria sit exhibere, sed ubique vulgarem cum illa coniunctam. idem accidit locis item frequentibus quibus inter L et MT consensum deprehendimus reliquis discrepantibus. perraro LMT consentiunt (cf. 8, 2; 12, 12, 16; 17, 22; 18, 18; 76, 23; 120, 9), saepe $LM^a T$ (9, 9, 13; 13, 16) $LM^b T$ (38, 16; 112, 15; 115, 5; 122, 22; 133, 5, 12; 144, 2) $LM^a T^a$ (3, 15; 5, 23) $LM T^1$ (14, 19) $LM^1 T$ (134, 19 cf. 33, 1) $LM^a T^1$ (92, 12) $LM^1 T^1$ (11, 8 *permachiam* v. s.: 28, 5: 57, 27; 83, 23) $LM^2 T$ (34, 1: 39, 17) $LM^b T^2$ (26, 9) etc.: unde colligimus codicem γ ex β fideliter transcriptum data opera secundum vulgarem lectionem (quae qualis fuerit statim videbimus) correctum esse, deinde M et T , i. e. vel librarior ipsos vel qui codices scriptos correxerunt, prout videretur alterutram duplicemve exemplaris lectionem recepisse.

Atque ille cum L consensus docet multo propius codicis β lectionem ab L afuisse quam lectio vulgaris indicare videbatur. ut pauca conferamus, 5, 23 *cuius* vel *huius enim* interpolationem loci etiam in σ mutilati non invenit γ in exemplari suo: 92, 12 *non* interpolatum non agnoscunt $LM^a T^1$ i. e. $L\gamma$ i. e. $L\beta$ i. e. α (cf. 25, 3); 14, 19 *destringeretur* $L\gamma$, non *distringeretur* (v. s.): 38, 16 *quo loci* $L\gamma$, non *quo loco*: 39, 17 *successuum* $L\gamma$, non *successionum*; 57, 27 *cordacitus* non *cordicitus* (cf. Engelbrechtus l. s. 466); 122, 22 *nam quamlibet rure positi* non *namque licet r. p.*; 134, 19 *duc ante Raciliam* in α legebatur vel *ducanter aciliam* potius quod L servavit: *ducant herciliam* β posuisse videtur, idem γ descripsisse in quo correctum est secundum vulgarem lectionem *duc ereciliam*: cum β et γ non correcto T facit, cum γ correcto fecit M (in quo *ath* erasum est videlicet) ita ut correcturam cum priore scriptura coniungeret, sic in errore quoque consentiunt $L\gamma$ 28, 5 *promitte* non *permitte* exhibentes: et fortasse recte *mellis* pro *fellis* correctum 83, 23 (cf. 141, 18; 162, 4).

Sed multo saepius, quam cum M simul et T , cum altero utro eorum L consentit, in vera lectione plerumque (et saepius quidem, quam solus, cum M vel T veram servavit), in corruptelis subinde quae etiam apertius rem inlustrant, quibus de locis plane idem iudicium quod de illis faciendum esse ipse M hic quoque docet, pristinam fere ubique cum vulgari scriptura coniungens: omnes scilicet in γ correcturam passi sunt. ergo non minus ad $L\gamma$ redit LM vel LT vel LM^1 , LT^a etc. quam $LM T$. qui consensus quoniam gravissimus est sic praeteriri non debet. atque in solo M praeter L corruptelae apparent 2, 5 *cruditorum* pro *editorum*, inductis litteris *ru* prima manu utrubique: 34, 22 *ara* pro *Arar*; 38, 18 om. *hirundineum*, 68, 11 *ipsum*: 40, 5 *tuam* pro *suam*; III 5 om. tit.: 59, 16 *moratum* non *remoratum*; 63 v. 12 *lucessunt* L , *lucessunt* M^b ; 68, 13 *contineas* pro *continuas*; 85, 5 *fauctor* (v. s.): 86, 26 *contractus operam*; nam 37, 1 nescio quo iure Luetjohannus spreverit *ad ista* (M^2) quod in L quoque leniter corruptum (*ad isto*) legitur. item in solo T praeter L apparet 20, 7 *reus* pro *meus*, omissum 28, 19 *amicus tuus*; 37, 25 *hodie* non recte positum in L omisit T^1 ; 41, 11 *instius* pro *istius*; 79, 10 *videris* pro *videras*; 91, 3 *sedimus* et *sedemus* pro *resedimus*; 95, 5 *triariorum* L et recto propius *trihariorum* T pro *trahariorum*.

eodem refero 54, 24 *Varrones vel Atacinus (atacinus male LT) vel Terentius*, ubi hoc *LT* praebent et fortasse *terrentius M^a*; nam *terentinus* vel *terrentinus* reliquorum non dubito quin rectius terminet saltem vocabulum, siquidem *Reatinus* ut scribatur res ipsa poscit: cf. Symm. 3, 4 S. *Terentium non comicum sed Reatinum illum.* p. 233, 7 *ensorio* codd. pro *Censorino*. Terentius vocatur Atacinus ab Hieronymo et Porphyrione nec potuit ignorare nomen Sidonius; qui quod eodem loco Plinium iuniorem Secundum appellat maiori opponens, manifeste ludit in nomine numerali. adde 99, 19 *et pro est L, est et coniunctum T*; 117, 24 *tribucinium pro tribunicium*; 141, 11 *et hic amditionem* locum p. XXVI tractavi; 81, 2; 147, 2. ista igitur (nam 22, 21 cum *LT* servandum videtur *si placitum*, 35, 17 *utrique*) tot documenta sunt quaecumque *M* vel *T* cum *L* consentientia vel ex Laudiani scriptura explicanda servet ad β referenda esse sive, quod idem est, ad γ non correctum. quod si 44, 27 (ubi deficit *T*) *M¹* cum reliquis *continuati* pro *continuandi* exhibet, sed *M²* addit *vel continuandi melius*, rectum correctoris iudicium apparet, non diiudicatur utra scriptura in γ prior fuerit. immo librarius codicis *M* in verborum contextum recipere plerumque solebat correctam scripturam, pro varia lectione aut ipse aut corrector addere pristinam; contrarium faciebat, ubicumque pristinam scripturam probavit, *T*: quo factum ut multo saepius *T* quam *M* cum *L* verum servaverit. de *M* ad *L* accedente cf. 6, 22 *escendi non ascendi* (cf. 76, 32 *L* contra reliquos *escendere non ascendere*); 9, 20 *nonne quid L, non nequiter te* rell., sed *M^b* in rasura (cf. 113, 28; 132, 11); 11, 5; 24, 18; 25, 3 *non om.* (cf. 130, 26; 141, 11); 79, 9 *architectonica non architectorica* (cf. 129, 5); 97, 6; 131, 8 *congrua emeritorum L, congrua meritorum* reliqui, sed *congru* meritorum* i. e. *congrue m.* pro *congruae m.* *M¹* (cf. 7, 17; 131, 24; 143, 22); 134, 18; 135, 12; 136, 10; 144, 16 ubi gliscere videmus depravationem: *farta L, ferta M^a, referta* reliqui. de formis verborum cf. 23, 4 *borean non boream* (item *M* 25, 20 *progen* sed *L progenem*; 30, 16 *nisan* contra reliquos); 29, 23 *liberorum non liberum*; 84, 4 *tyrannopolitarum non tyrannopolitanorum*; 126, 14 *decucurrerunt* (v. s.); 97, 24 *M^b* recte *descendat, L* pro consuetudine *discendat*, reliqui *discedat* (v. s.); 148, 1 *scaturiginem* (sic *M¹*) item supra tetigi. — *T* cum *L* consentit in verborum formis e. g. I 9 tit. *Herenio non Heronio*; 32, 6 *Vorocingi non Voroangi* (cf. *carm.* XXIV, 52); 23, 5 *balneum* (sic Sidonius, sed *balnear*) non *balneum*; 59, 8 *chironomantas non chironomontas*; 114, 15 *exacerbescat non exacerbascat*; 112, 2 *ex non e.* in verborum collocatione 10, 5; 21, 2; 59, 10; 60, 2; 76, 23; 117, 26; 142, 11. alia passim occurrunt legenti: 10, 12; 14, 24; 18, 5 duplex *nimiae* in reliquis dimidiatum, v. s.; 22, 1; 22, 17 *municipis Amerini T, municipi samerini L*, unde reliquorum correctura fluxit, cf. 108, 10 *Romanorum T, romanum L, romanis* rell., et infra; 36, 1 *deflui non facile intellegebatur: defluit* rell., 37, 11 *disposita facile in dispositas* mutabatur; 73, 22; 88, 4; 90, 26; 91, 29; 92, 26 (*fasci cum non fascium*); 108, 3; 114, 24; 117, 11; 118, 2; 119, 10; 124, 14; 138, 24; 139, 22; 142, 10 (*coram non cohaeret*); 142, 8 *si qua vel quoque L, qualia quoque* reliqui, sed coniuncta utraque scriptura *qualia vel quoque T* (v. s. 99, 19). voculam in reliquis omissam servant 88, 16; 128, 20; 141, 22, in reliquis adiectam non agnoscunt 90, 3; 122, 25.

Atque *M* ut data opera correctus, omnino non est interpolatus nec veras scripturas solus servavit ubi extant *LT*; nempe 62, 14 *statum (M^a) non praetulerim* tradito a reliquis *statim*. de eis autem epistularum partibus quas omittunt *L* et *T* quarumque sic factum est ut integerrimam lectionem *M* praebat, infra dicendum est. quos (simul cum III 5—8) cur omiserit *T*, quoniam in arbitrio eius positum erat, nec scimus nec scire laboramus; hoc tantum apparet, in γ ut in β locos ex σ suppletos extra verborum contextum positos fuisse. quos recipere noluit non ipse *T*, sed qui exemplar eius conscripsit. nimirum in *T* interpolationes et interpretamenta deprehenduntur permulta ab *M* aliena, quae non a librario *T* inventa esse loci docent quales 58, 15

horunce talium ubi *horunce* cum glossa coniunxit ille. 59.6 ubi *colloquium convivium* utrumque in exemplari extitisse elucet: etiam apertius 66.8 ubi omissum est *peritiae* sed inter verba recepta glossa ad *tuorum* (quod antecedit) adscripta: *scilicet romanorum de quorum genere exortus es*; item in verborum contextu positum 143.17 *mons Hispanus* ante *Calpis*, cf. 151.16 *T* et *P*, in titulo III 13 adiectum *filio*: 136.5 receptum *camenae*, adscriptum *Thaliae*. T igitur saeculi XII codex non ex ipso γ transcriptus est, ut for-
 ε tasse *M* saeculi X, sed ex apographo eius (ϵ). id qui confecit homo Latine eruditus primum in eo iudicium suum ostendit quod ex γ priores plerumque scripturas recepit: sane non ubique, ut *M* cum *L* saepe solus consentiens docet. deinde raro quidem sed restituit vocabula quaedam in integritatem, ut quae supra tetigimus 22, 17: 108, 10, ut 60 v. 11 *hinc* pro *hic* posuit, 132, 29 *cruciarias* pro *crucarias*. praeterea multos locos corrigere sibi visus est corruptos et non corruptos, ut 26, 10 *confluat* scripsit pro *forfuat* (*fors fuat L*); 24, 18 *volubilibus* pro *monubilibus*; 25, 20 *passeres* pro *asseres*: 41, 27 *nullo*—*desiderato* pro *nullis* (sed *nulli L*) —*desideratis*; 73, 5 *et* pro *eius*; 73, 22 omittit *posse* quod imponere non debebat Luetjohanno ut et alia non debebant ab eodem profecta: 89, 1 *assecuturus* pro *securus*; 99, 23 *mediatoris*; 121, 12 *nos* pro corrupto *nosse*; 126, 10 *naturaliter* pro *naturalitus*; 132, 1 *pariter cuncta* cum non probaret *et cunctim*. denique interpolavit permulta atque ita quidem ubique ut verbum verbo substitueret, tradito synonymum, raro usitatum, apto ineptum aptumve. sic 10, 24 *copia* pro *scientia* legitur, 22, 12 *beneficium* pro *opificio*, 27, 6 *ipsum* pro *solum*, 36, 21 *salute* pro *salutatione*, 36, 23 *quod* pro *quippe cur*, 42, 28 *cur* pro *quid*, 38, 15 *superiori* pro *citeriore*, 47, 3 *erudita* pro *educta*, 54, 4 *secreta* pro *mysteria*, 54, 5 *pauperum* pro *inopum*, cf. 59, 2: 62, 22. 23: 68, 8: 72, 23: 80, 26: 82, 6: 85, 13: 88, 5: 91, 8: 98, 3: 100, 10: 108, 15: 115, 1. 26: 116, 7: 122, 10: 128, 15: 153, 4: 154, 14. quae maximam partem sola recepit *T*, quaedam cum Sidonianis coniunxit ut 22, 12; 116, 7: v. s. 136, 5.

δ Tandem novum exemplar, quod auctoritate sua in sequentia tempora valiturum esset, confecit qui ex β codicem δ transcripsit. ille primus locos ex σ suppletos in ipsum epistularum contextum recepit: ille solidum carminum corpus epistulis adiunxit: ille denique data opera epistulas interpolavit eamque constituit lectionem quam identidem vocavimus vulgarem. ad hanc igitur recensioem pertinent quos classibus prioribus tribus adsignavit Luetjohannus i. e. *CFP* et codicum Sidonianorum turba. atque quod ad locos ex σ suppletos pertinet, commune his libris est ut epistulae VII, 6. 7 incerto loco vagentur: his igitur satis certum nondum dedisse videtur δ : item quod in *F* et *P* epistula VIII, 2 in *LTM*¹ omissa locum ante primam obtinuit, hoc quoque ei imputamus qui in δ epistulam recepit, siquidem qui *C* vel exemplar eius correxit homo interpolator (v. i.) facile ex epistulae argumento concludere potuit primum ei locum deberi: ut in illo uno epistulae VII, 10, 11 sese excipiunt, in reliquis VII, 11, 10. de carminibus infra dicetur: tantum ne quis codicem *T* obvertat, statim monemus in ϵ non quae β suppleverat octo carmina priora sed ex codice ad δ pertinente omnia viginti quattuor adsumpta esse. ad lectionem epistularum quod attinet, conferas quae de *LMT* inter se consentientibus attulimus: consentiunt contra *CFP*: item ad recensioem δ redeunt quaecumque contra *LT* vel *LM* in *MCFP* vel *TCFP* leguntur, siquidem dubium non est quin γ ex codice δ vel alio ex familia eius correcturas suas acceperit: talis recensioem δ solidae et correctae scilicet apud aequales posterosque auctoritas fuit, ut solebat fieri. exempla igitur interpolationis, utpote quae pagina quaevis suppeditet, adferre inutile est: adnotamus tantum in δ quoque minus usitatas quasdam voces et locutiones magis usitatis commutatas esse, ut *quo loci* in *quo loco* versum, *qua de re* in *quam ob rem*, *cordacitus* in *cordicitus*, *balineum* in *balneum*, *escendere* in *ascendere* (38, 16: 133, 5: 57, 27: 23, 5: 6, 22 v. s.) etc.: praeterea in δ quoque librario inscio peccata esse quaedam deinde a librariis fere servata, ut omissum alterum

nimiae 18, 5, *sucini* pro *fucini* 8, 2, *quivis* pro *civis* 112, 15, *minitare* pro *invitare* 144, 2 et quae eius generis sunt.

Quod si ex uno eodemque exemplari lectionis vulgaris auctore *CFP* originem ducere constat, non multum referre apparet quibus cognationis modis gradibusque inter se coniuncti sint. certum autem est *C* cum *F* artiore vinculo contineri quam *P* cum altero utro, ut *CF* ad alterum codicis δ apographon (ζ), ad alterum *P* redire videatur. ζ de *CF* cf. 33, 7 ubi uterque ex Iuvenalis versu qui in exemplari adscriptus erat Sidoni verba aliter conlocaverunt; item verba transposita e. g. 12, 12; 18, 11. 25; 24, 19, addita 9, 24; 29, 11 (ubi *perpendunt* in *C*, *tibi perdependebunt* in *F* originem communem manifeste indicant), cf. 24, 19; 40, 13; 57, 2, omittunt cum *T* *facilius* 14, 24; praeterea cf. 12, 17; 27, 17; 90, 18 etc. et accedentibus codicum *M* vel *T* prioribus manibus secundisve 14, 26; 23, 10; 25, 20; 116, 1; 122, 22; 135, 27; 147, 5. origine igitur pares sunt *C* et *F*; ut non consentiant constanter hinc fit quod utrique aliena sunt admixta; nimirum interpolatus est uterque. de *C* cf. 3, 8; 5, 23 ubi *huius enim* interpolavit, δ *cuius*; 16, 4; 24, 9 pro *purpuras* interpretamentum duplex; 28, 11 *quidve* pro *quid*; 28, 21 *adsciscitur* pro *ascitur*; 31, 23 *scaveus* interpretatur *sinister*; 37, 4 *sub* pro *ad*, ibid. 20 *saepe* pro *frequenter*; 49, 26 *decorat* pro *colorat*, 69 v. 4 *apta* pro *aequa*, cf. 38, 13; 88, 4; 106, 24; 110, 10; 117, 6; 148, 1 et alia multa. verba transponit saepe ut 4, 3. 11. 14 etc. interdum coniecturae sic additae, ut 17, 16 *conquereretur*. ibidem solus recte *Marcelliana*, reliqui *Marcellana*. et potuit sane in ea codicum propagatione quam Sidonianorum fuisse demonstravimus, ex ipso α ad librum quemlibet solum vera scriptura hic illic permanere; sed magis veri simile est, in codice interpolato praesertim, et illud coniectura ortum esse et 85, 8 e coniectura *etiam* deletum (v. s.); nec scio an non recte Luetjohannus ex *C* receperit 13, 7 *ergo* pro *enim*, 37, 1 *subsecutorum* pro *secutorum*. adde *postergum* *C* 65, 6. de loco epistularum VII, 6. 7 et 10. 11 et VIII, 2. 1 supra diximus. praeterea in eis quae ab *FP* diversa habet, saepiuscule consentit cum *T* ut in recta scriptura *adipiscatur* 27, 26, cf. 12, 8; 19, 13. 14; 31, 22; 54, 12 *etiannunc* (cf. 53, 23; 57, 19); 56, 15 *proinde* non *proin*; 69 v. 7 *illo* non *ipso*; 119, 5; 129, 8; 148, 4 *nondum* pro *neccum*; 153, 24 *iuvnili* pro *iuvnali*; verba transposita 71, 7 cf. 96, 7; raro cum *M*, ut 131, 16 *CM*²; interdum cum *MT*, cf. 113, 11; 131, 7; 144, 24; 150, 8 et bene servatum *clientularum* in *MTC* 24, 22. — codex *F* ab initio lacunosus est i. e. ex exemplari male habito transcriptus ut *L*; atque alia omnino perierant, ut 2, 26—3, 4; 3, 20—26; 5, 2—7; 5, 24—6, 3 etc., alia ex parte legi poterant quae religiose refert ut 4, 12—19; 6, 5—8 etc.; item p. 140 v. 34 et v. 37—54 prima quaeque littera omissa exemplaris condicionem ob oculos ponit. accedunt turbae huic libro propriae in ordinandis librorum V. VI. VII epistulis. interpolationem loci haud pauci praeferunt, cf. 27, 1 *non omnia* pro *nec cuncta* (i. e. ne cuncta quidem); 41, 2 *indefessus* pro *indefessim*; 47, 3 ubi *educta* non magis toleravit quam *T*: ipse *educata*, ille *crudita*; 48, 18 *calumpniam* pro *querimoniam*; 60, 13 *formari* pro *poliri*; 101, 1 *competit* pro *suppetit*; interpretamentum ad qua adscriptum *aliqua ex parte*; formae verborum ei propriae *composti* 54, 24, *animadverti* 112, 15 alia. ergo ex coniectura emendatum esse dicemus 13, 11 *indicasti* pro *indicavisti*, 53, 24 *abnuis* pro *annuis annuis* (v. s.) et dubitabimus fidem codicis interpolati sequi cum Luetjohanno 53, 13 (ubi quod traditum est *cuius intemeratae partes quantum spectat, a nobis in aerum perennabuntur* non intellegens *F* ad nos posuit pro *a nobis*), 61, 32 (cf. adnot.), 62, 14 ubi *sola*, 73, 22 ubi *posse* omittit, non ineptum illud, hoc fere necessarium; totam sententiam 2, 22. 23 interpolatam cum additamentis supra indicatis componemus; neque auget auctoritatem codicis quod subinde cum *M* consentit (cf. 24, 19; 59, 28; 68, 3; 72, 25; 82, 17; 93, 10; 107, 3 ubi deficit *LT*; 125, 3); ne ei quidem loci augent quibus ad *L* solus accedit, ut 21, 7 cum illo *ille* omittit, 144, 20 *tamen etsi* cum illo praebet pro vulgato *tametsi*, ut vel in errore

solus cum *L* facit 7. 24 (*cenatis*), 67. 17 (*quoque ante furtiva*). namque et variae scripturae istis temporibus inter codicum familias incertae vagabantur et facile fieri potuisse iam indicavimus ut ex *a* singulas scripturas in *γ* non receptas vel oblitteratas *δ* cum *L* servaverit quas deinde praeter singulos libros ad *δ* redeuntis correctores rursus loco moverint. sic *C* etiam saepius ad *L* solus accedit, cf. 88, 1; 98, 5; 99, 23; 139, 14; 145, 5, plerumque in erroribus et fortasse hic illic fortuito. *LCF* cf. 92, 4. item *P* ad *LM*, *LT*, *LMT* saepiuscule unus alterve accedit vel uterque. nec minus *P* cum *L* (cf. 14, 11; 89, 23) et *LM*, *LT*, *LMT* (cf. 8, 2; 12, 12. 16; 13, 13. 16; 19, 7; 25, 20; 33, 1; 34 v. 18; 65, 13; 90, 13; 95, 5; 129, 5; 135, 18) talibus potissimum locis facit quibus correcturae pristinae lectionem ambiguum reddant: saepe idem cum *M* (cf. 14, 17; 18, 23; 30, 15; 70 v. 17; 112, 9; 119, 2; 131, 25; 151, 9) vel *T* (cf. 17, 26; 32, 13; 46. 17; 47, 8; 74, 17; 135, 4; 151, 16) vel *MT* (cf. 21, 17; 70, 9; 73, 18) atque ita quidem plerumque, ut ubi cum *M* facit in *M* correctura compareat (cf. Luetjohannus supra p. XVI) ubi cum *T* facit in *P*: invicem igitur semet infecerunt isti. ceterum eo nomine praedicandus est *P* quod interpolationem propriam non passus est. secutus eum est Luetjohannus 53, 19 *multimodis* pro *multis modis* recipiens quod iure improbavit Engelbrechtus l. s. p. 449 sq.: nec aliter iudicari de 44. 26 ubi *ecquid nunquamne LMC* praebent et recte, *F* ne induxit. *P* unam litteram post *ne* erasit, unde *nec* elieuit et cum sequenti vocabulo coniunxit editor. in universum autem de *δ* praeter consensum codicum *CFP* hoc monendum est, ubi *P* cum solo *C* (cf. 2, 15; 3, 25 etc., 101, 29 et 102, 2 ubi deficit *LT*) vel *F* (cf. 8, 24; 128, 5; 129, 13 etc. et saepe cum *M*^b) consentit, archetypum communem *δ* repraesentari.

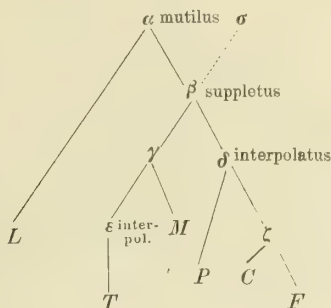
Postremo de locis in *L* et *T* (et VII, 6. 7 in *P*) omissis, in *β* ex *σ* suppletis, adnotamus optimum eorum codicem *M* esse in quo prima manus eos adiecit: *δ* autem has quoque partes interpolavit, *M* in his quoque deterior factus varia lectione ex interpolato libro adscripta. cf. 105, 5 ubi ineptum *non* ignoravit *M*^a; ibid. 24 *cineti* *M*¹; 106, 21 *munerarem* *M*^b; 107, 28 *veritatemque* *M*^a; 111, 14 *quacsumus* (cf. 143, 16); ibid. 15 *cui*; 157, 32 *rustice* *M*^a; om. reliqui; 158, 23 *zeuzippus* vero propius: 161, 3 *zotherula* (*goth. rell.*); 162, 4 *si*; 163 v. 23 *burdigalensibus* *M*^a (*burdeg. rell.*); cf. 150, 1. ergo 105, 25 recipienda videtur verborum collocatio *loquar arroganterque*. ceterum *CFP* his quoque in partibus suam naturam servant. in his quoque ad *M* passim accedunt, plerumque *C* (cf. 107, 7. 13; 111, 14. 16. 18; 127, 9; 158, 2; 160, 9. 22; 161, 2; 161, 13; 166, 9 etc.), saepe *P* (cf. 149, 12; 156, 19. 23; 158, 3. 22; 166, 14; 170, 10 etc.) et item *F* (cf. 110, 21; 156, 24; 161, 25 etc.).

De codicibus quos praeter *LMTCFP* hic illic Luetjohannus propter scripturas memorabiles in usum vocavit (cf. 15, 3; 23, 16; 51, 15; 73, 5; 157, 18; 158, 24) ipse satis disputavit. de codice Nanzii et Wouwereni v. p. XXIII¹⁾ nos igitur codicum quibus

¹⁾ Glossae in Sidoni epistulas non pridem scriptae, quas ex codice Digb. 172 sumptas in Anecdotorum Oxoniensium vol. I part. V p. 27—61 edidit et docto commentario instruxit Robinsonus Ellis, ad cuius generis codicem pertineant indicare saltem interest. atque primum non ex codice cum *L* cognato lemmata glossis praescripta esse doceant e. g. quae leguntur A. O. p. 28, 11 sq. cum Sid. 2, 18 conlata, A. O. 31, 24 cum S. 8, 16, A. O. 41, 19 sq. (quem locum tetigit Ellisius in praef. p. X) cum S. 54, 2, A. O. 57, 35 ext. cum S. 135, 12 etc. deinde non cum *T* vel *M* (*γ*) librum cognatione coniunctum fuisse satis docent loci in illis omissi, in hoc servati III 3, 7 (cf. A. O. 39, 9 et S. 42, 18), VI, 12—VII, 5 (A. O. p. 48—50), VII, 6. 7. nam quod ad VIII, 2 et IX, 1 nihil adnotatur, idem accidit e. g. epistulis V, 2. 6. 8. 9. 15. 18; VII, 8. 11; VIII, 15; IX, 2—8. ergo quod *T* omittit III, 5—8 et glossae non extant ad III, 4. 5. 8, inde nihil est concludendum. lectio igitur quam lemmata ostendunt codicum est vulgare (φ), cf. A. O. 31, 12 (S. 8, 4) *termas* cum *FP* (*M*² *T*²), 32, 3 (S. 9, 13) *enervis* cum *FM*², A. O. 32, 24 (11, 8) *perimachiam* cum *CFP* (*M*² *T*²) et quae praeterea facili opera congeri possunt. proprias codicis scripturas quasdam tetigit Gustafssonus Philol. Rundsch. V p. 1617 sq.

utimur cognationem hac imagine inlustrare satis habebimus, ex qua leges recensendarum epistularum quales observandae sint ultro eluceat.

His constitutis de carminibus recensendis multo brevius disputari poterit. atque quae gravissima sunt iam indicavimus, *M* servasse carmina I—VIII ex *σ* in *β* suppleta, *δ* carmina omnia ex alio codice (*α*) adsumpsisse. commemoravimus etiam, *T* i. e. *ε* et ipsum eodem de fonte vel potius ex *δ* carmina epistulis omnia adiecisse; quamquam, quae est codicis condicio, sponderi non potest non ex *γ* carmina I—VIII adsumpta et ad arbitrium correcta esse, deinde reliqua ex *δ* illis adiuncta. nec multum refert hoc diiudicare, siquidem *σ* et *α* ad codicem unum eundemque redire manifeste docent corruptelae omnibus libris communes quas aut a librariis editoribusve primis (cf. II, 59. 93. 327. 501; V, 46. 548; VII, 20. 258. 314. 322. 348. 451) legimus aut a viris doctis evidenter correctas (cf. II, 475. 537; V, 19. 412. 594; VII, 75. 185. 232. 324) aut emendare non valuimus ut V, 353. 496. ista dumtaxat pertinent ad carmina I—VIII; sed commodè simul ostendimus etiam carminum IX—XXIV libros non sine causa ad unum exemplar nos rettulisse. de *α* igitur codice satis corrupto conferas IX, 65. 215. 260. 285. 295; XI, 71. 75. 124; XIII, 19; XV, 21. 44. 132. 144. 167. 175. 182; XVI, 14. 113; XXIII, 13. 135. 207. 304. 321. 361. 389. 501; p. 250, 7 (*Farini* pro *Earini*).

Unius igitur codicis germina *M* et *α*, quibus in carminibus I—VIII (nisi quod in *M* deest locus II, 183—548 et singuli versus II, 34. 56. 170—172; VII, 13) utimur, ut inter se comparemus, obiter perlustranti adnotationem nostram apparebit *M* integriorem quam *α* lectionem servasse. quod quoniam grave est ut exemplis comprobemus, vide I, 25 ubi *Victore P* cuius exemplar ex *M* correctum est (cf. I, 9. 13. 15. 27; II, 2. 10. 37. 51. 105. 161 etc.) ex correctura praebet, *doctore* propter nomen non intellectum interpolatum est in reliquis (etiam *P^a*), tantum *M* pristinum servavit *victure*. IV tit. *domno imperatori* vel *dnō imperatori C* et *P* habent, omittunt *T* et *F*, sed unus *M* tenuit *DÑ* i. e. *D. N. imperatori*. V, 101 ubi pro *praeterea* non intellecto reliqui interpolant *praetura*, recentiores versum plane ad arbitrium conformarunt. VII, 74 sq. *Indorum Ganges, Colchorum Phasis, Araxes Armeniae, Ger Aethiopum Tanaisque Getarum* Sirmondus et Mohrius restituerunt: pro *armeniae ger* unus *M* leniter corruptum *armeniacger* habet, reliqui inepte interpolatum *armeniae tagus*. v. 99 *Sapor* nomen *M* servat, reliqui *pavor* substituerunt. v. 336 *mutanti* non vulgari notione usurpatum est: codices praeter *M* in interpolato *cunctanti* consentiunt. conferas praeterea II, 115. (178); V, 65. 94. 152. 167. 169. 180. (194. 204). 210. 212. 255. 288. 378. 447. 510; VII, 21. 126. 128. 214. 230. 441. 446. 572; VIII, 16. non certum est iudicium de V, 396. 508. 537. 546; VII, 589 et similibus locis, nam ne *M* quidem propria interpolatione immunem esse loci docent quales V, 15. 369; VII, 60 (*veniens* pro *Veiens*, reliqui *vegens*). 213. 294. 386, cf. V, 518; VII, 127. 185. ceterum carmina non ut epistulae data opera

ex alterius ordinis codice correctae sunt, sed passim, nec dubitandum quin pristina lectio hic illuc evanuerit, cf. V, 94, 167. memorabilis quibusdam in rebus est orthographia codicis, unus ubique nominum gentilium genetivum in *-i* terminat, reliqui fere ubique in *-ii*: *Cassique* IV, 9, *Properti* IX, 263, cf. V, 321, 322; VII, 65, 104, 105, 525 etc. et post carmen octavum *-ii* XV, 118; XVI, 110, 115; XXII, 194 etc. unus tradit *poples* V, 244 (*poples* rell.), *dissicit* V, 418 (*disicit*) quod recipiendum erat (cf. nunc Engelbrechtus l. s. p. 523 sq.). *Appenn(in)us* V, 444, *Suebus* *M^o* V, 474, *cotibus* V, 493; *Cleobole* II, 158 (*clenbole*) et sic omnes XXIII, 103, cf. XV, 45 et nomina barbara V, 109, 354; VII, 220, 302; XXIII, 72. ut in genetivis in perfecto apparet simplex *i*: *perit* VII, 110, *perit* rell.: cum scribendi genere in *L* observato concinit quod VIII, 14 pro *contemptu* praebet *cutem tu* i. e. *contemtu*. hoc autem loco multisque aliis ipsae corruptelae fidem codicis probant et ex vetusto exemplari originem nullo fuco obscuratam: scilicet vocabula saepissime ita separat ut a librario nihil intellectum esse in propatulo sit, cf. II, 73, 79, 102, 162; V, 61, 133, 175, 211, 246, 271, 272, 323, 342, 418, 450, 495, 518; VII, 213, 290, 368, 456, 488, 496, 563 etc. aliud frequens est corruptelae genus, ut syllabas omittat truncasque ponat voculas, cf. II, 78; VII, 81, 291, 368, 405 et multa.

Lectionem igitur codicis *M* si cum *z* comparamus, correctae et laevigatae in hoc videmus Sidoni carmina tradi: quamquam δ ea ut epistulas data opera interpolasse non est veri simile, siquidem tot corruptelas facile tollendas non fuisset relicturus, sed quoniam carminum IX—XXIV lectio solo *z* nititur, multum interesse videtur scire qui codices ab eo pendentes propius ad *M* accedant in parte carminum ab eo servata, atque de *T* primum quaeremus, qui utrum ex γ an ex *z* octo priora carmina acceperit non constare diximus, atque sunt quae cum *M* artam adfinitatem probare videantur, ut vel in corruptelis lenibus consensus V, 247, 411, 563; VII, 70, 96, 263, vel in vera lectione ut V, 108 cum *tractibus*, 209 *Arax Vacalis*, VII, 67 om. *et*, vel in nominibus scribendis ut II, 177 *crisippus* non *chroesippus*, III, 8 *rinocerote* non *-onte* (cf. IX, 343), V, 452 *arses* (cf. IX, 41). ad corruptelas communes accedit V, 511 ubi quod *T^a* pro *scalptoque fluento* praebet *scalptoque cultoc* sic ortum est, ut correctura in ϵ superscripta a *T* reciperetur: nam *scaltoque fluento* in *M* legitur, item in ϵ scriptum fuisse *scaltoq. fluento*, supra positum *scalptoque* quod in *T* nomen *fluento* expulerit clarum est: certe non veri simile *scaltoque* corrigendi causa adscriptum esse, haec et talia ad eundem fontem hic quoque *M* et *T* revocant, quamquam data opera correctus erat ϵ ut in epistulis et carmina ut epistulae ad arbitrium interpolata (cf. II, 128, 211, 239, 405, 449, 480; V, 6, 63, 167, 180, 222; VII, 84, 290, 426, 500; XV, 128; XXII, 104, 258), sic ne ea quidem quae solus recte praebet ut (ubi *M* praesto est) VII, 313, 593; VIII, 7 vel in posteriore carminum parte IX, 194, 267, 329; XXII, 106, 193; XXIII, 207 fidem vetustatis habent: tamen quae a reliquis discedens sine suspitione interpolationis praebet sane accurate sunt expendenda, ut IX, 100; XIII, 12 (cf. XV, 143); XV, 31, 132.

E codicum numero ex δ oriundorum *P* (qui omittit VII, 137—600) lectionem praebere plerumque secundum *M* correctam iam indicavimus, praeterea non saepe memorabilis cum *M* consensus apparet, ut V, 590 miram synizesin in *vesties* (sic *T^bCF*) non agnoscens *i* extrivit uterque: cf. VI, 17 et alia quae non multum probant, solus recte *Bonifatium* non *Bonifacium* IX, 279, codicem quod scimus interpolationem non tulisse (et rara interpolatio qualis V, 464), momentum habet eius cum *T* in corruptelis consensus qui saltem inde a carmine nono de communi origine dubitationem non admittit, cf. II, 46, 291, 506; V, 257; IX, 115, 141, 292, 313, 327; XV, 14, 22, 195; XVI, 90, 118; XXII, 158; XXIII, 172, 469; XXIV, 61, de *MTP* cf. VI, 20 alia.

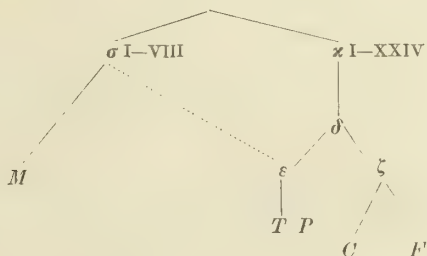
C et *F* novimus communis archetypi germina sed propria interpolatione utrumque infectum, de consensu vide quae attulimus de *TP* et *MTP*, adde VII, 238; XV, 6.

195; XXII, 33; XXIII, 351. uterque solus et contra *M* et postquam defecit recta non pauca praebeant: *C* plura, cf. II, 179 *in*, VI, 30 *docuit*, VII, 166 *ac totam*, 297 *defessa* et inde a carmine nono IX, 165 *ravidum*, XI, 32 *huic*, XIII, 4 *rauca*, XIV, 12 *circo*, XV, 20 *Adamastor*, 33 *Pallas protraxit*, 106 *arbor*, 152 *contingat*, XXII, 48 *demissa*, XXIII, 187 *fontibus*, 210 *aptior*, 421 *Trinacris* (incerta verborum positio VII, 54), quae tantum non omnia (excipiendum videtur XV, 33) eius generis sunt ut lector attentus nec indoctus illo tempore invenire potuerit; *F* pauciora, vide II, 284 *acie* (deest *M*), VII, 54 *fulmen*, 160 *sint*, 262 om. *et*, 440 ubi *Pallantis* in *F* legi adnotare negleximus: de quibus idem quod de *C* dicendum, praesertim cum nec *C* nec *F* eis locis quibus *M* integritatem suam ostendit cum eo facere soleant (de *MC* cf. V, 123. 178. 226 et VII, 295. 405. 546, de *MF* V, 522 et V, 467; VII, 142. 407) et interpolatio propria in carminibus quoque fidem utrique detrahat: de *C* cf. V, 87 verba metrica de ratione aliter conlocata, VII, 546 *mihi subdere teque* loco corrupto, IX, 173 *Didonem*, XV, 34 *supra* pro *super* prosodiae causa, XV, 144 *nesci* (i. e. *nescit*) pro *vestit* et interpretamenta V, 154; XIII, 4 sq. alia quae interpolatoris doctrinam inlustrant; de *F* cf. I, 21 *divesque* correctio metrica (cf. VII, 262), II, 416 *plausante*, V, 402 *explicat*, VII, 117 *tua Gallia mittat*, 314 *imperiumque* correctio metrica, 322 *socerum*, 355 *genus vulgus* coniunctum, interpretamentum scilicet ex archetypo, ut loco magis memorabili XV, 132 ubi *glauco* docta interpolatio est ex Vergilio sumpta, sane non illuc redit *patrio* et *patruo* (*patrio T*, *patruo CP*, *glauco patruo F*).

In universum igitur archetypi δ lectio certius repraesentatur consensu codicum *TP* quam *CF*. quamquam frequenter accidit ut cum *T* consentiat *C* (cf. V, 383; VII, 144; XXIII, 376; *MTC* cf. V, 573 *MT^aC^a*; VII, 238 *MTC^b*; VII, 262) vel *F* (cf. V, 116. 133; VII, 48. 405. 546 partim recte contra *M* ut primo loco, partim interpolate ut postremo vel corrupte; inde a nono carmine IX, 37. 264. 289; X, 12; XI, 4; XXII, 95) aut cum *P* consentiat *C* (cf. II, 262. 350; VI, 35; XVII, 2; XXIII, 36 adnotationis in *C* comparentis non expletæ in *P* vestigia; v. s. *TF*; *MCP* cf. praeterea II, 156) vel *F* (cf. XI, 118; XV, 34. 74. 119; XVI, 15 et supra *TC*): id quod non miramur in codicibus quos correcturis in vicem semet infecisse intelleximus.

Itaque de carminibus recensendis haec lex valet ut in octo prioribus *M* superiorem locum teneat, licet α non nihil valere loci passim a nobis adlati satis doceant; inde a carmine nono restituenda sunt unius ad quem omnes redeunt codicis testimonia. quem emendare studuerunt ante nostrorum temporum viros doctos codicum ε *CF* auctores aliorumque de quibus conferas V, 101 et p. 244, 9. atque ut supra codicum epistolicorum, tandem eorum qui carmina servarunt stirpem per saecula propagatam hoc stemmate, in quo ambigua prioris partis libri *T* origo notabitur, indicabimus:

Denique communicandum est cum lectoribus, Luetjohannum eatenus imperfectam reliquisse adnotationem, ut in eam nondum rettulisset variam lectionem codicum *T*

et *F* ad carmina pertinentem. hanc igitur ut supplevimus. recidimus ex carminum adnotatione discrepantias orthographicas praeter memorabilia quaedam atque scripturae compendia solvimus: nimirum desiderio eorum qui ipsam codicum imaginem ante oculos sibi poni cupiunt, epistularum adnotatio abunde visa est satisfacisse.

ROSTOCHII.

FRIDERICUS LEO.

Ad vitam Sidonii enarrandam praeter scripta ipsius adiumenta habemus tria, epitaphium et quae de eo scripserunt Gennadius et Gregorius Turonensis. Ea apposuimus.

1. Epitaphium medio aevo, ut videtur, descriptum ex lapide fortasse in ecclesia quadam apud Arvernos exposito, nobis traditum uno codice olim Cluniacensi, hodie Matritensi saec. X vel XI, edidit ex codice eo a Pithoeo acceptum primus Scaliger (de emend. temp. Lugduni 1598 p. 576 = ed. Genev. 1629 p. 614). repetiverunt multi, quos enumerat Leblant *inscr. chrétiennes de la Gaule* vol. I. n. 562. Ad codicem illum, nobis *C* descriptum legitur supra p. VI sub titulo *epithaphium Sidonii*:

*Sanctis contiguus sacroque patri
vivit sic meritis Apollinaris
illustris titulis, potens honore,
rector militiae forique iudex.
Mundi inter tumidas quietus undas
causarum moderans subinde motus
leges barbarico dedit furori,
discordantibus inter arma regnis
pacem consilio reduxit amplo.
Haec inter tamen et philosophando
scripsit perpetuis habenda sacclis.
Et post talia dona Gratiarum
summi pontificis sedens cathedram
mundanos suboli refudit actus.
Quisque hic cum lacrimis deum rogabis,
dextrum funde preces super sepulcrum:
nulli incognitus et legendus orbi
illic Sidonius tibi invocetur.*

XII kl. Septembres Zenone imperatore.

2. Gennadius, presbyter Massiliensis saeculo quinto exeunte, vel potius qui libellum eius interpolavit c. 92 (habet hoc caput in plerisque libris omissum codex Parisinus n. 12161 saec. VII) sic scribit:

Sidonius Arvernorum episcopus scripsit varia et grata opuscula et sanae doctrinae, homo siquidem tam divinis quam humanis ad integrum imbutus acerque ingenio. scripsit ad diversos diverso metro vel prosa compositum epistularum insigne volumen, in quo quid in litteris posset ostendit. verum in Christiano vigore pollens etiam inter barbarae ferocitatis duritiam, quae eo tempore Gallos oppresserat, catholicus pater et doctor habetur insignis. floruit ea tempestate, qua Leo et Zeno Romanis imperabant.

3. Gregorius Turonensis in historiae Francorum absolutae anno 594 libro secundo c. 21—23 haec narrat de Sidonio:

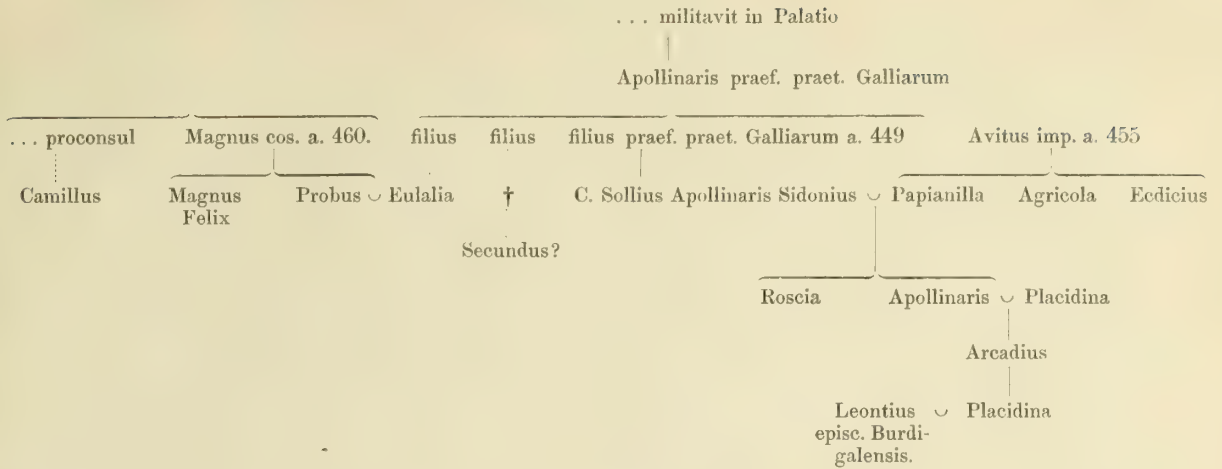
Quo (Eparchio episcopo apud Arvernos) migrante Sidonius ex praefecto substituitur, vir secundum saeculi dignitatem nobilissimus et de primis Galliarum senatoribus, ita ut filiam sibi Aviti imperatoris in matrimonio sociaret . . . (c. 22) Sanctus vero Sidonius tantae facundiae erat, ut plerumque ex improvviso luculentissime quae voluisset, nulla obsistente mora, componeret. Contigit autem quadam die, ut ad festivitatem basilicae monasterii, cui supra meminimus, invitatus accederet, ablatoque sibi nequiter libello per quem sacrosancta sollemnia agere consueverat, ita paratus a tempore cunctum festivitatis opus explicuit, ut ab omnibus miraretur, nec putaretur ab adstantibus ibidem hominem locutum fuisse, sed angelum. Quod in praefatione libri, quem de missis ab eo compositis coniunximus, plenius declaravimus. Cum autem esset magnificae sanctitatis atque, ut diximus, ex senatoribus primis, plerumque nesciente coniuge vasa argentea auferebat a domo et pauperibus erogabat. Quod illa cum cognosceret, scandalizabatur in eum, sed tamen dato egenis pretio species domi restituebat. (c. 23) Cumque ad officium dominicum fuisset mancipatum et sanctam ageret in saeculo vitam, surrexerunt contra eum duo presbyteri, et ablatum ei omnem potestatem a rebus ecclesiae, artum ei victum et tenuem relinquentes, ad summam eum contumeliam redegerunt. Sed non longi temporis spatio inultam eius iniuriam divina voluit sustinere clementia. Nam unus ex his nequissimis et indignum dici presbyteris, cum ante noctem minatus fuisset eum de ecclesia velle extrahere, signum ad matutinis audiens fuisse commotum, fervens felle contra sanctum dei, surrexit, hoc iniquo corde explere cogitans, quod die praecedente tractaverat. Ingressus autem in secessum suum, dum ventrem purgare nititur, spiritum exhalavit. Expectat amicum (interim Leo) puer aforis cum cerco dominum egressurum. Iamque advenerat lux, et satellites eius, id est alius presbyter, mittit nuntium, dicens: 'Veni, ne tarderis, ut quae nobis die hesternae convenit, pariter expleamus'. Sed cum responsa dare differret exanimis, elevato puer velo ostii repperit dominum super sellula secessi defunctum. Unde indubitatum est non minoris criminis hunc reum esse, quam Arrium illum, cui similiter in secessum fuerunt interna deposita per partis inferioris egestum, quia nec istud sine haeresi potest accipi, ut in ecclesiam non obaudiatur sacerdos dei, cui ad pascendum oves commissae sunt, et ille se ingerat potestati, cui neque a deo neque ab hominibus aliquid est commissum. Dehinc beatus sacerdos, uno adhuc manente nihilominus inimico, suae restituitur potestati. Factum est autem post haec, ut accedente febre aegrotare coepisset. Qui rogat suos, ut eum in ecclesiam ferrent. Cumque illuc inlatus fuisset, conveniebant ad eum multitudo virorum ac mulierum, simulque etiam et infantium plangentium atque dicentium: 'Cur nos deseris, pastor bone, vel cui nos quasi orphanos derelinquis? Numquid erit nobis post transitum tuum vita? Numquid erit postmodum qui nos sapientiae sale condiat aut ad dominici nominis timorem talem prudentiae ratione redarguat?' Haec et his similia populis cum magno fletu dicentibus tandem sacerdos spiritu in se sancto influente respondit: 'Nolite timere, o populi, ecce frater meus Aprunculus vivit, et ipse erit sacerdos vester'. Qui non intelligentes, putabant eum loqui aliquid in extasi. Quo migrante presbyter ille nequam, alter ex duobus qui remanserat, protinus omnem facultatem ecclesiae, tamquam si iam episcopus esset, inhians cupiditate praeoccupat dicens: 'Tandem respexit in me deus, cognoscens me iustiorum esse Sidonio, largitusque est mihi hanc potestatem'. Cumque per totam urbem superbus fertur, adveniente die dominico, qui imminebat post transitum sancti viri, praeparato epulo, iussit cunctos cives in domo ecclesiae invitari, despectisque senioribus primus recumbit in toro. Cui oblatum pincerna poculum ait: 'Domine mi, vidi

somnium, quem si permittis edicam. Videbam hac nocte dominica, et ecce erat domus magna, et in domo erat thronus positus, in quo quasi iudex residebat cunctis potestate praestantior, cui adsistebant multi sacerdotum in albis vestibus, sed et promiscuae populorum turbae calde innumerabiles. Verum cum haec trepidus contemplerer, conspicio eminus inter eos beatum adstare Sidonium, et cum presbitero illo tibi carissimo, qui ante hos paucos annos de hoc mundo migravit, attente litigantem. Quo devicto iubet rex ut in imis carceris angustiis retrudatur; ablatoque isto contra te iterum suggerit, dicens te in eo scelere, propter quod prior ille damnatus fuerat, fuisse participem. Verum ubi iudex, quem ad te transmitteret, sollicito coepit inquirere, ego me inter reliquos occultare coepi et a tergo steti, tractans apud memetipsum, ne forte ego, qui notus sum homini, mittar. Dum haec mecum tacitus volverem, amotis omnibus remansi solus in publico vocatusque a iudice propius accedo. Cuius virtutem atque splendorem contuens, coepi hebes effectus titubare prae metu. Et ille: 'Ne timeas, puer', inquit, 'sed vade, dic presbitero illi: Veni ad respondendam causam, quia Sidonius te accersiri deprecatus est. Tu vero ne moram facias ad eundem, quia sub grandi testificatione mihi praecepit rex ille haec loqui, dicens: Si tacueris, morte pessima morieris'. Haec eo loquente exterritus presbiter elapsum de manu calicem reddidit spiritum, ac de recubitu ablatus mortuus sepulturae mandatus est, possessorus infernum cum satellite suo. Tale iudicium super contumaces clericos dominus in hunc mundum praetulit, ut unus Arrii sortiretur mortem, alius tanquam Simon magus apostoli sancti oratione ab excelsa arce superbiae praeceps allideretur. Qui non ambiguntur pariter possidere tartarum, qui simul egerunt nequiter contra sanctum episcopum suum. Interea cum iam terror Francorum resonaret in his partibus et omnes eos amore desiderabili cuperent regnare, sanctus Aprunus Lingonicae civitatis episcopus apud Burgundiones coepit haberi suspectus. Cumque odium de die in diem cresceret, iussum est, ut clam gladio feriretur. Quo ad eum perlato nuntio nocte a castro Divionensi per murum demissus Arvernos advenit ibique iuxta verbum domini, quod posuit in ore sancti Sidonii, undecimus datur episcopus.

Iusta nomina auctoris fuerunt *C. Sollius Modestus Apollinaris*, ad quae accedit signum *Sidonius*. Scilicet epistulis praescriptum subscriptumve est et in optimo libro *L* et fere in reliquis *C. Sollius Apollinaris Sidonius*, carmini quarto panegyrico in Maiorianum, quod solum ex carminibus nomen auctoris plenum habet (scilicet praetermissis carminum subscriptionibus ad libros epistularum interpolatis), *Sollius Modestus Apollinaris Sidonius*; ipse carminis IX principio inseruit vocabula sua sic: *Sollius Apollinaris Sidonius*. A Mamerto Claudiano, qui ei inscripsit librum de statu animae, appellatur et in praefatione et in operis exordio *Sollius Sidonius*, *Sollius* autem passim tam ab aliis quam a se ipso (15, 3. 19, 11. 91, 12. 169 v. 16. c. XXIII, 28), item a Ruricio in epistula l. II ep. 26 (p. 332, 32) scripta ad filium Sidonii neque aliter ab Avito Viennensi ep. 51 (45) et a Gregorio Turonensi (hist. Fr. 4, 12 et in libello de virtutibus sancti Iuliani c. 2) *Sollius noster*. Signo solo et in epistularum inscriptionibus utitur et appellatur eo 53, 15. 115, 11. c. XII, 25, et ita dicitur ab iisdem Ruricio in epistulis ad ipsum datis l. I, ep. 8. 9. 16 et ab Avito ep. 43 (38). 51 (45) itemque passim a Gregorio Turonensi. — Praenomen igitur servarunt epistularum subscriptio et Claudianus, cognomen Modesti sola subscriptio panegyrici: neque enim dubium est in librum *C*, qui item in epistularum subscriptione id ante Apollinaris collocare solet, inlatum esse interpolatione.

Stemma Sidonii tale fere adumbrari potest:

Scilicet Sidonius Gallus (C. XVII, 14) Lugdunensis (v. ind. s. v.) familia ortus est ut non vetusta, ita illa aetate splendida: *vir* dicitur Gregorio hist. Franc. 2, 21 *secundum saeculi dignitatem nobilissimus et de primis Galliae senatoribus*, et ipse veretur ne adversarii sibi obiciant *natalibus se turgere* (115, 13). Meminit proavi 4, 29 sic: *pater socer avus proavus praefecturis urbanis praetorianisque, magisteriis Palatinis militaribusque micuerunt*. Avus Apollinaris nomine praefectus praetorio Galliarum fuit (47, 11 seq.) sepultus prope Lugdunum ut videtur in via qua itur ad Arvernos (l. c.); incidit is in tempora usurpatorum Constantini a. 407—411 et Iovini a. 411—413 subiitque eorum pericula (84, 11). Is primus in ea domo Christianus fuit (48 v. 14). Ei fuerunt praeter filias (quae sunt amitae filiae Sidonii memoratae 89, 16) non minus tres filii (48 v. 1), in his Sidonii nostri pater. Eius nomen ignoratur, tribunus et notarius fuit imperante Honorio (84, 16), id est ante a. 423, deinde sub Valentiniano III a. 448 et 449 praefectus praetorio Galliarum (84, 18. 131, 2; cf. 11, 15: *praefectoriis patribus*; 84, 14: *familiam nostram praefectoriam nacti*). Per uxorem, quae videtur esse avia filiae Sidonii memorata loco supra citato una cum amitis, iunctus erat familiae Avitorum (39, 3) civium Arvernorum (Gregorius Tur. hist. Fr. 2, 11), quae postea Gallis imperatorem dedit.

Ipsa Sidonius natus est nonis Novembribus (C. XX) c. a. 430—433, siquidem a. 449, quo tempore pater praefectus praetorio Galliam rexit, *nuper ex puero* grammaticorum et rhetorum Gallicanorum scholas frequentabat (131, 2). Romam enim apparet eum non vidisse nisi studiis absolutis. Aequales et condiscipuli ei fuerunt itemque sanguine vel affinitate coniuncti Avitus postea Augustus et Magni consulis filii duo Felix et Probus, magistri nominantur Eusebius et Hoenius. Mox cum uxorem duxisset Papianillam filiam Aviti illius eiusque mulieris, ad quam pertinet quae commemoratur 135, 12 *socrualis hereditas*¹⁾, illius imperatoris creati in Gallia a. 455 partes secutus est et una cum eo Romam venit, ubi k. Ian. a. 456 consulem eum et principem in senatu celebravit recitato qui superest panegyrico (C. VI. VII). Deinde cum socer

¹⁾ Quod legitur l. c.: *necdum quicquam de hereditate socruali vel in usum tertiae sub pretio medietatis accepi* sic videtur accipiendum Sidonio sub condicione, ut rerum hereditariarum partem dimidiam certo pretio heredibus institutis dato suam faceret, bonorum tertiae partis usum fructum relictum esse, pretium eum solvisse, sed adhuc neque empti sibi tradita esse neque datum sibi usum fructum percepisse. Gauppius (*die german. Ansiedlungen* p. 398) locum accipit de tertiatione Gothica parum probabiliter; nam Aviti uxorem verisimile est praedia habuisse Arvernensium, neque quo tempore illa decessit, Gothos ea regione potitos esse. Denique tertiatione admissa locus obscurus non magis intellegitur.

autumno eius anni Placentiae a Ricimere regno exutus esset, successori eius imp. Maioriano quodammodo obstiterit necesse est; nam cum is a. 458 exeunte in Galliam venit, ab eo Sidonius veniam impetravit (C. IV, 11 seq. V, 596) eumque fine anni etiam tum consulem Lugduni (C. V, 576) celebravit panegyrico altero qui item aetatem tulit (C. IV, V). Idem cum a. 461 denuo in Galliam venisset, Arelate Sidonius apud eum cenavit (17, 26 seq.). Ad haec tempora pertinet et quod ipse ait iuvenem se rebus administrandis vacavisse (39, 5; cf. *iuvenis militansque* 16, 14; *recens commilitum* 16, 26; *rectus commilitum* 44, 5) et quod in epitaphio appellatur *rector militiae*, scilicet tribunus vel dux, et quod factus est praefectus praetorio Galliarum (66, 9. 20), quo referri poterit quod est in epitaphio *fori iudex*. Quod a. 461 a Maioriano compellatur vocabulo *comitis* (19, 11), eo significatur opinor non certum quoddam officium, sed honor per gradus communis iis qui ad principis aulam pertinebant. Interfecto Maioriano ipso anno 461 die Aug. 2, item successore eius Severo a. 465, Anthemius imperator creatus a. 467 tertius fuit, quem eodem anno Romam ab eo accitus (6, 14) fascēs tollentem primo die a. 468 celebraret carmine adhuc servato (15, 4. C. I. II). Eodem anno praefectus urbi Romae factus est (15, 8. 20. 171 v. 30) et circa idem tempus, ut videtur, patricius quoque (89, 14; *praefectorio patricio doctissimo et optimo viro Sollio Sidonio* Claudianus scripsit epistolam praemissam libris de statu animae): in summa *dignitatum insignis*, ut ipse ait (115, 13) et talia adsecutus, ut quamquam ipse ad consulatum non pervenit, eum liberis speraret (89, 14). Degebat autem Sidonius eo tempore Lugduni (152, 9), ubi fuit non solum, ut vidimus, a. 458 exeunte, sed item cum scripsit carmen ad Maiorianum XIII itemque inde Romam abiit a. 467 (6, 13. 13, 7). Sed Arvernos quoque uxoris domicilium eum saepe adiisse narratio ad Maioriani tempora spectans (17, 6) declarat, ut iam tum quodammodo civis Arvernus esset (16, 27; cf. C. XVII, 20). Paulo post iuvenis adhuc (112, 4) clericus factus (115, 11) praepositus est ecclesiae Arvernae (39, 10) episcopus provincialis (113, 30) sub metropolitano Aquitanicae primae Biturigensi, id quod epitaphium quoque adstruit et Gennadius et Gregorius: indeque papam eum appellat Mamertus in epistula ei inscripta 53, 15. Clerici condicionem memorat primum 39, 10 et deinceps saepissime (57, 26. 61, 20. 64, 13. 66, 10. 73, 10. 14. 80, 2. 111, 31. 112, 14. 171 v. 55 cet.). *Clericalis tirocinii* meminit 99, 7, *novae professionis* 57, 26; nam diversum est quod legitur 150, 19 *novus clericus, peccator antiquus*. Saeculum eum cum sacerdotio commutasse post a. 468 ex supra dictis colligitur: itaque tempore dignitatis eum praecessit Leontius episcopus creatus a. 462 (96, 23). Cum episcopus nuper factus ad Lupum scripserit in cathedra Tricassensi per annos XLV sedentem, quo videtur significari annus 470 vel 471 (v. Lupus), sacerdotium nactus videtur esse a. 469 vel 470. Quocum convenit, quod ait 162, 6. 14 *ab exordio religiosae professionis* a carminibus pangendis abstinuisse se neque eius generis quicquam edidisse per tres olympiades: scilicet panegyricum in Anthemium edidit a. 468 neque ullum inter carmina eius invenitur, quod recentioris originis indicia prae se ferat. Convenit denique aetas filii, ad quem datae epistolae circa idem tempus incipiunt puerum etiam tum (49, 1). — Sidonius episcopus et uxoris frater Eedicius (vide s. v.) postquam per aliquot annos Arvernorum oppidum solum reliquum Romanis in provincia Aquitania prima contra Gothos defenderunt, Eedicius captus est ab Euricho a. c. 475, Sidonius in exilium missus aliquamdiu custoditus est Livianis (127, 18; cf. 21) neque inde dimissus statim ut rediret in patriam impetravit, sed 'per officii imaginem' (151, 18) aliquamdiu extra patriam retentus est. Tolosae opinor in comitatu Eurici regis (136, 17), deinde Burdigalae. Ad haec videtur respicere epitaphium ubi ait: *mundi inter tumidas quietus undas causarum moderans subinde motus leges barbarico dedit furori; discordantibus inter arma regnis pacem consilio reduxit amplo*; quibuscum componenda sunt quae ipse narrat de Eurico tractante cum Byzantiis et Francis (128, 7) et etiam magis quod ait 151, 16:

fœdera statuta regnorum sese invicem acmulantium hoc tempore denuo per contentiones discordiosas ancipitia reddi. Post longas moras tandem rediit Arvernos (170, 10) et sacerdotii officiis denuo fungi coepit: de litigiis autem eius cum clericis quae Gregorius refert parum credibilia, ex epistulis lucem non accipiunt. — Sed haec melius intellegentur ex conspectu quem subieci epistularum editarum per gradus ita, ut iis ducibus auctoris vices ab a. fere 467 aliquatenus persequi possimus. Iam cum, ut supra rettulimus, in ultimi libri ep. 12 carmina nulla scribat se edidisse per tres olympiades, Anthemium autem carmine celebravit k. Ian. a. 468, ducimur ita ad a. fere 479. Similiter in eiusdem libri epistula nona anni numerantur viginti a Maioriano occiso a. 461. Utraque epistula cum inter ultimas sit quas habemus a Sidonio conscriptas neque in eiusmodi indicationibus nimis anxia computatione utendum sit, recte convenit dies non tam mortis quam depositionis epitaphio subscriptus *XII kal. Septembres Zenone imperatore*, qui est Aug. 21 a. 479; quamquam extremum vocabulum non recte se habet scribendumque fuit *Zenone Augusto (iterum) consule* similiterve. Eo ipso die Claramontana ecclesia ferias in Sidonii honorem celebrare solet, quamquam martyrologia Romana eas adscribunt ad diem Aug. 23 vel 24 (Tillemont *mém. eccl.* 16 p. 274). Ita diem obiit nondum quinquagenarius, idque aptum est iis quae de aetate sua postremis libris inseruit (*adhuc aëre viridis* 130, 20; *in annis iam senectutis initia pulsantibus* 84, 20; *senectutis propiore meta* 171 v. 45).

Uxorem Sidonius duxit unam (116, 3) Papianillam (v. ind.) Arvernam Aviti, ut diximus, postea Augusti filiam, quae postquam maritus episcopus factus est secundum regulas pro sorore cum eo vixit (89, 7 cum adn. Sirmondi). Suscepit ab ea liberos (89, 13), scilicet filium Apollinarem et filiam, sive eae filiae fuerunt, Rosciam Severianam Alcinam (v. ind. s. v. Roscia). Natalis sextus decimus 'nostrorum' celebrandus die Iul. 28 (C. XVII) ad hos pertinere videtur videlicet geminos. Ad filium pater scribere coepit l. III ep. 13, Terentium cum eo legit l. IV ep. 12, mox puberem fore significat l. V ep. 11. De eo quae praeterea innotuerunt in indice composuimus: profectus est c. a. 481 in Italiam cum Victorio exul; mox reversus Arvernos a. 507 cum reliquis Gothi cladi in campo Vogladensi a Francis acceptae interfuit; denique cum post Apruneulum et Euphrasium per paucos menses cathedram paternam occupasset, c. a. 515 obiit. Uxorem eius Placidinam, filium eorum Arcadium nominat Gregorius Turonensis aliquoties et Venantius Fortunatus carm. 1, 15, 95, Arcadii filiam Placidinam nuptam Leontio episcopo Burdigalensi Fortunatus in carminibus compluribus, descendere eam significans ab Avito Augusto carm. 1, 15, 96.

Cognati Sidonii plures memorantur, sed ut certum stemma inde effici nequeat. Fratris mentio fit C. XVI, 72 educati apud Faustum Reicensem: nomen ignoratur. *Eulalia* uxor Probi filii Magni consulis a. 460 (v. ind.) ipsa filia fuit unius ex patruis Sidonii, de quibus supra monuimus, itaque soror eius patruelis. *Secundus*, cuius proavus Sidonii avus fuit (47, 11), aut fratris illius filius esse potest aut eorundem patruorum unius nepos. Ad eandem propaginem *Apollinaris* pertinuit, ad quem plures epistulae directae sunt, fortasse etiam qui aliquoties cum eo coniungitur *Simplicius*.

Papianillae fratres fuerunt *Agricola* et qui per complures annos Arvernos a Gothiis defendit *Ecdicius* (v. ind.). Affines Sidonii nominantur *Tonantius Ferreolus*, *Philagrius*, *Magnus* cos. a. 460 filiique eius *Magnus Felix* et *Probus*, *Priscus Valerianus*.

Sidonius Philostrati librorum de vita Apollonii Tyanei interpretationem Latinam sua cura emendavit (127, 15); scripsit 'contestatiunculas', quas Megethio misit a se dictatas (106, 20), contiones fortasse qualis est inserta epistulis 113, 15 seq. habita ad plebem Biturigensem, et missas, de quibus Gregorius (v. supra p. XLV) egit in libro hodie deperdito; denique edidit carmina et epistulas quae supersunt. Historiam, quam

post epistulas (72. 20) edere parabat enarraturus Aurelianensis urbis obsidionem ab Attila temptatam (147. 12), vix adgressus est. — Carmina se condidisse in iuventute passim significat (2, 4. 16, 14. 119, 15. 171 v. 41. C. IX, 10); non omnia uno volumine prodiisse inde colligitur, quod quoddam amico transmittit a bybliopola ceteris epigrammatum suorum voluminibus addendum (30. 4). Sylloge quae superest carminum XXIV cum subscriptiones non habeat nisi quae ad singula pertineant, vix talis, qualem legimus, ab auctore emissa est: magis crediderim tres a quibus incipit panegyricos collocatos temporis ordine inverso cum propempticis praefationibusque suis, sive carmina hodie numerata I—VIII, seorsum prodiisse et separandos esse a libello carminum minorum. Hic quod extremo loco habet propempticon directum ad Magnum consulem a. 460 eiusque filios duos Magnum Felicem et Probum maritum Eulaliae sororis patruelis Sidonii, plane respondet dedicationi ad eundem Felicem, quae hodie numeratur pro carmine IX, neque is fuit Sidonius homo praefando ut qui maxime delectatus, qui si carmina omnia collecta edidisset, iustam dedicationem omisisset. Confirmatur autem duorum voluminum separatio, sicut Leo admonet, codicum quoque condicione: nam supra p. XLV vidimus carmina priora VIII sola et minus depravata inveniri in libro Marciano, afuisse reliqua minora ab eius archetypo. — Sidoniana carmina quanto plausu ab aequalibus excepta sint, laudes trium imperatorum satis declarant: denique more eius aevi, quem testantur tituli superstites Claudiani (C. I. L. VI, 1710) et Merobaudis (v. ind.), ei Romae in foro Traiano inter auctores utriusque bybliothecae' statua aedificata est (171 v. 25). Eius honoris meminit in carmine (VIII, 8) scripto a. 456, item alibi (171 v. 30) significat cum se meruisse duobus lustris ante praefecturam urbanam ei delatam anno 467: et convenit ita remuneratum esse poetam a. 456 carmine celebrantem socerum Augustum.

Ad epistulas quae ederentur conscribendas aetate demum maturiore accessit, neque minus eae ei aevo placuerunt (51. 12. 130, 18. 171 v. 49: cf. Gregorius Tur. hist. Franc. 6, 7: *Ferreolus Uticensis . . . libros aliquos epistolarum quasi Sidonium secutus composuit*). Scriptae autem sunt aut eo ipso consilio ut ederentur (53. 21. 129. 28) aut certe edendi causa retractatae (1. 4) suppressis quae publice legi auctor nollet: maxime nomina praeter ea quae inscriptiones habent pleraque sublata esse apparet (cf. 15. 25). Ex amicorum ad se scriptis epistulis unam recepit (IV, 2) Mamerti Claudiani item scriptis clari praemissam responsoriae suae. Inscriptae sunt praeter unam ad uxorem (V, 16) amico amicisve (duobus datae sunt IV, 4. 12. V, 21) forma aequabili, scilicet incipientes sic: *Sidonius illi suo salutem*, ut nomina tam scriptoris quam amici singula sola ponantur: officia non enuntiantur, nisi quod ad episcopos datae (IV. 2. VI. VII, 1—11. VIII, 13—15. IX, 2—11) nomini *papam* adiciunt, quod item fit in epistula Mamerti ad Sidonium scripta: similiter *abbas* additur VII, 16. *frater* VII, 17. Editae autem sunt novem earum libri non eodem tempore: scilicet cum scripta est extrema epistula libri III, iam prostabant Gratianopoli venalia scripta prosaria Sidonii (51. 12), videlicet epistularum libri priores. Similiter quarti libri epistula X (61. 32) scripta est *post terminatum libellum* eiusdemque libri epistula XXII (p. 72. 20) mentio fit epistularum librorum iam terminatorum. Etiam quinti et octavi libri epistulae primae praefationis locum obtinent itemque extremae et septimi et octavi et noni epilogorum, ut totum corpus, ut ait ipse (149. 10) habeat *simplex principium, triplices epilogos*. Si qua epistula alterius ante scriptae meminit, haec invenitur posita ante illam (I. I ep. 6 — I. III ep. 6 — I. III ep. 4 — I. IV ep. 5 — I. IV ep. 4 — ep. 6 — I. IV ep. 4 — ep. 12 — VI, 1. 4. 9. — IX, 11). Ex libris igitur plerique certe singillatim prodierunt. Sane auctor etiam post tempus epistulam veterem recens conscriptis inserere potuit nec negari potest in sexto libro cum id secutum esse, ut non admitteret nisi epistulas ad episcopos directas. Nihilominus cum aliquatenus epistulae temporis ordinem sequantur, utile visum est

quae ad tempora locosque definiendos pertinent ex verborum ampullis enucleata uno obtutu componere, ut quo tempore singulae epistolae scriptae sint vel editi singuli libelli, id quod in res gestas inquirenti maximi momenti est, facilius deprehendatur. Rettulimus similiter quae carmina habent aetatis suae indicia ad temporis ordinem quatenus fieri potuit digesta.

Carmina.

- C. VII panegyricus dictus Avito Augusto a. 456 k. Ian. Romae cum praefatione (C. VI) et propemptico (C. VIII); nam hoc quoque scriptum est *principe Avito*.
- C. V panegyricus dictus Maioriano Augusto Lugduni a. 458 exeunte cum praefatione (C. IV). Eius anni, quo Maiorianus consulatum gessit, cum extent in corpore legum novellarum constitutiones datae d. Ian. 11 (I), Mart. 10 (II), Mai. 8 (III), Iul. 11 (IV), Sept. 4 (V), Oct. 26 (VI), Nov. 6 (VII) omnes Ravennae, anni sequentis 459 una data Apr. 17 Arelate (IX), extremo demum anno 458 Maiorianus Lugdunum pervenerit necesse est.
- C. XIII ad Maiorianum Augustum videtur scriptum esse eodem a. 458, certe scriptum est ante a. 461 exeuntem.
- C. XXIII inter a. 461 et 466, scriptum scilicet postquam Narbo factus est Gothorum a. 461 et vivo Theoderico II qui obiit a. 466.
- C. IX. XXIV propemptica libelli carminum ad Magnum Felicem scripta inter a. 461, cum carmina eo libello comprehensa ad eum certe annum perveniant, et a. 468, quo finem fecit carminum conscribendorum.
- C. II panegyricus dictus Anthemio Augusto a. 468 Romae k. Ian. cum praefatione (C. I) et propemptico (C. III).
- C. XI epithalamium Ruricio et Hiberiae dictum cum praefatione (C. X)
- C. XII ad Catullinum
- C. XV epithalamium Polemio et Araneolae dictum cum epistula dedicatoria (C. XIV)
- C. XVI eucharisticon ad Faustum
- C. XVII scr. apud Arvernos (*v. Ommatius*)
- C. XVIII—XXI carmina minora
- C. XXII Burgus Pontii Leontii cum epistula dedicatoria. Scr. Narbone (243, 1)
- Epistularum l. I editus c. a. 469, scriptus Romae aut totus aut certe ex parte maxima.
- ep. 1 scr. post reliquas praefationis loco.
- ep. 2 scr. ante a. 466 vivo Theoderico II.
- ep. 3
- ep. 4 scr. extra patriam (6, 3) } de eadem re agunt.
- ep. 5 scr. Romae (6, 5) a. 467 (nubit Ricimeri filia imp. Anthemii; Anthemius consul designatus).
- ep. 6 scr. in itinere Romam (8, 25).
- ep. 7 scr. extra Romam ut videtur (11, 16. 12, 27) c. a. 469 (*v. Arvandus*).
- ep. 8 scr. Romae (13, 5).
- ep. 9 scr. Romae a. 467 exeunte (argumentum idem atque ep. 4).
- ep. 10 scr. Romae (15, 25).
- Epistularum l. II editus c. a. 472.
- ep. 1 scripta est imperante Anthemio (a. 467—472), sed vix edi potuit ante mortem eius, cum reprehendatur (22, 6), nec magis ante damnationem Seronati, quae evenit post scriptam epistolam XI libri quinti, ante scriptam ep. VII libri septimi.
- ep. 9 iter facit Nemausum.

Epistularum l. III.

- ep. 1 prima mentio episcopatus adepti.
- ep. 2. 3. 4. 6 Gothis, qui fines proferre cupiunt ad Rhodanum et Ligerim (40, 4). Arverni proximi et ab iis vexati; Burgundiones Arvernos, pro quibus propugnant (43, 8), suspectos habent.
- ep. 6 respicit ad l. I ep. 6 (v. Eutropius).
- ep. 7 legati Romanorum cum Gothis conspirant.
- ep. 13 prima ad filium data puerum etiamtum.
- ep. 14 opera prosaria antea edidisse se significat.

Epistularum l. IV.

- ep. 1 praefatio.
- ep. 5 respicit ad l. III ep. 4 (v. Gozolas).
- ep. 6 respicit ad ep. 4.
Hostium incursus (58, 5).
- ep. 10 extra patriam (61, 26).
- ep. 12 respicit ad ep. 4.
Legit cum filio Terentium.
- ep. 15 apud Rutenos ecclesiam dedicat.
Tempora parum quieta (67, 2).
- ep. 17 apud limitem (Galliae) Latina iura ceciderunt (68, 11).
- ep. 22 peregrinatio nova (73, 9), scilicet Tolosam ad Euricum.
- ep. 24 iter Tolosam.

Epistularum l. V editus c. a. 474 vel 475.

- ep. 3. 12 tempora hostilitatis; Arverni moenibus tuti (79, 21. 86, 16).
- ep. 5 Burgundionibus Syagrius Romana iura dictat (81, 6).
- ep. 6. 7 ser. a. 474 (v. Chilpericus).
- ep. 9 scripta *in annis iam senectutis initia pulsantibus* (84, 24).
- ep. 11 filius nondum pubes (86, 7).
- ep. 13 de Seronato querimonia.
- ep. 16 ser. a. 474 vel 475; memoratur Iulius Nepos.

Epistularum l. VI continens nonnisi ad episcopos datas epistulas prodiit fortasse una cum eo qui praecedit.

- ep. 1 ser. a. 470/1 (v. Lupus).
- ep. 6 *'foedifraga gens redit in suas sedes'* (98, 11).
- ep. 10 ob deprædationem Gothicam Arverni quidam fugiunt Autissiodorum (100, 15).
- ep. 12 Gothi depopulantur populos ab Arare et Rhodano ad mare.

Epistularum l. VII ed. c. a. 475.

- ep. 1 Gothi castra movent in Romanos incipientes ab Arvernīs (103, 2).
- ep. 5 Arverni soli reliqui Romanis ex Aquitanica prima.
- ep. 6¹⁾ Reprehenditur rex Euricus (109, 10. 23. 110, 17) ita, ut epistula scripta videatur antequam Arverni Gothis se tradiderunt.
- ep. 7¹⁾ Arverni capti a Gothis (110, 23. 111, 8).
- ep. 11²⁾ scribit clausus Arvernīs (118, 4).
- ep. 10²⁾ Conflictantur regna.
- ep. 12 ita collocata, ut is ad quem scribitur pontificum potius (ad quos directae sunt epistulae 1—11) quam senatorum ordini adiungatur.

¹⁾ Duas has epistulas cum traditas habeamus inter supplementa, quo loco eas Sidonius collocarit, parum constat.

²⁾ Epistulas XI. X sic collocant *LMTEP*, qui sequendi fuerunt, inverso ordine solus C.

ep. 15 ser. Viennae.

ep. 17 Victorius dux Gothorum Aquitanicae primae.

ep. 18 epilogus respiciens ad I, 1.

Epistularum l. VIII.

ep. 1 praefatio (126, 5).

ep. 2¹⁾ dominatione Romanorum finita perdurant litterae Latinae (127, 7 seq.).

ep. 3 ser. nuper dimissus Livianis ex captivitate. Euricus tractat cum populis (128, 7).

ep. 6 ser. *adhuc aevo viridis* (130, 20). Romani militant Gothis (133, 6. 13).

ep. 9 ser. exul Burdigalae expectans regis Eurici decretum (135, 2. 17. 136 v. 20).

ep. 12 ser. Burdigalae (143, 13).

ep. 16 epilogus.

Epistularum l. IX.

ep. 1 praefatio.

ep. 2 gentium motibus itinera suspecta; regnorum aemulatio.

ep. 3 ser. relegatus per officii imaginem ex patria (151, 18).

ep. 5 Gallia per regna divisa; pax (153, 15).

ep. 9 gentium concitatarum procella sedata (157, 10).

ep. 11 ser. a. 475, 6 (*v. Lupus*). Respicit ad l. VI ep. 1. 4. 9 (p. 160, 19. 22).

ep. 12 ser. c. a. 479 (carmina edere desiit ante tres olympiades).

ep. 13 carmen continet scriptum 'ante annos circiter viginti' sub Maioriano c. a. 461
(vide ind. s. v. Maiorianus).

ep. 14 scholae urbis Romae iam a Gallis frequentari nequeunt (166, 29).

ep. 16 ser. *senectutis propiore meta* (171 v. 45). Peragrat dioeceses (170, 10).

TH. MOMMSEN.

¹⁾ Hanc epistulam traditam inter supplementa quo loco Sidonius collocarit, parum constat.

DE FAUSTO EPISCOPO REIENSI.

Faustus ortu Britannus¹⁾ Memorium presbyterum fratrem suum dixit (p. 270, 18). sine dubio spiritalem, non carnalem, ut vult Tillemont. *Mémoires pour servir à l'histoire ecclésiastique* XVI, p. 408. Litteris incubuit, praecipue philosophiae (Sid. ep. IX, 9, p. 158, 15), quam etiam vitae monachicae addictus comitem retinuit. Monasterii Lerinensis, quod tunc quam maxime floruit, inter monachos receptus, Maximo abbati insigni adfuit, cum is a Foroiuliensibus episcopus postulatus in silvas aufugit. Cuius rei ipse meminit in homilia quam scripsit de sancto Maximo episcopo et abbate (Eusebii Emiseni homeliae, ed. Gaigneius, Paris. 1547, fol. 92): *Ambiebat, inquit, illum proxima heremo civitas, quae inter locum hunc et insulam, ut nostis, interiacet. Qua ille suspicione percussus tristem parat egressum ac longinquum meditatur exilium; sed repente occupatus adventu insistentium sacerdotum petit, quod licuit ad momentum, amica sibi ac negotio suo condensa silvarum. . . . . Sub nudo axe caeli trium dierum ac trium noctium imbribus verberatur, sicut et ipse testis sum.* Postea cum Reiensis ecclesiae pastore orbatae Maximus episcopatum coactus esset suscipere, eius loco Lerinenses Faustum abbatem creaverunt. Id a. 433 contigisse inde intellegitur, quod Maximus post Honoratum Theodosio iuniore XII et Valentiniano cos., i. e. a. 426, ex abbate Lerinensi episcopum Arelatensem factum²⁾ per 7 annos monasterio praefuit. Faustus enim: *plenis, inquit (homiliae l. c. fol. 90'), septem annis ibidem Christi gregem parit.* Faustus praeter abbatis officium etiam presbyterii gradum consecutus ab Hilario († 449) episcopo Arelatensi Honorati successore ita honorabatur, *ut inter se et sanctos sacerdotes Theodorum et Maximum compulerit residere* (V. Hilarii c. 9. Ballerini, Leonis M. Opera II, p. 326). Erat autem tunc temporis monasterium Lerinense subditum episcopo Foroiuliensi³⁾ Theodoro, qui abbatis etiam iura sibi vindicabat. Unde cum Arelate in secretario ecclesiae, Ravennio huius urbis episcopo praesidente, synodus celebraretur (Cone. Gall. coll. I, p. 579 sqq.; cf. Hefele, *Conciliengeschichte* II, p. 563), convenit, ut Theodoro hoc tantum competeret, quod decessori eius Leontio competisset (c. 2), *ut clerici ad ordinationem episcopi debita subiectione respiciant, laica vero omnis monasterii congregatio ad solam ac liberam abbatis proprii . . . ordinationem dispositionemque pertineat* (c. 6), Faustum episcopus, *indulta, si qua illa esset, culpar venia, in pristina pace toto caritatis affectu reciperet et ad insulam ac congregationem ipsi . . . commissam cum sua gratia et caritate remitteret* (c. 1). A partibus abbatis Valerianum Cemeneliensem episcopum et Maximum Reiensem stetisse viri docti colligunt ex epistula generali, quae ad episcopos invitandos in causa insulae Lirinensis missa est, ubi causa ita de-

¹⁾ Sidonii ep. IX, 9 (p. 157, 7); Aviti ep. ad Gundobadum, ed. Peiper p. 30, 1.

²⁾ Cf. Prosper, Chron. h. a.: *Patroclus Arelatensis episcopus a tribuno quodam barbaro multis vulnibus laniatus occiditur.* Ei Honoratus successit.

³⁾ Cf. Longnon, *Géographie de la Gaule* p. 455.

finitur: causa, quae inter sanctum episcopum Theodorum et sanctum Valerianum vel sanctum Maximum item episcopos atque abbatem Faustum nec non et reliquos fratres insulae Lerinensis acciderat. Episcoporum qui huic synodo intererant sedes in 'Institutione' non indicatas hodie accuratius Mabillonio (Annales ord. S. Benedicti lib. I, nr. 40) proponere possumus. Iam enim postquam Maassen, *Quellen des canonischen Rechts* I, p. 951—953, nomina episcoporum, qui Arausicanae et Vasionensi synodo subscripserunt, e codice Coloniensi eruit, constat Asclepium non Aptensem episcopum fuisse, sed Cavellicensem, Iustum non Valentinensem, sed Arausicanum, Salonium Genavensem. De tempore hoc solum constat synodum Ravennio vivo esse celebratam, i. e. ante a. 462 Ian., quo Hilarus papa ad Leontium Arelatensem litteras dedit (Jaffé ed. alt. nr. 552).

Cum die 27. Novembris¹⁾ anno incerto (inter a. 450 et 462) Maximus episcopus diem supremum obiisset, Reienses in locum eius abbatem Lerinensem creaverunt episcopum, unde Sidonius in Eucharisto ad Faustum episcopum (C. XVI, 113):

*urbem tu cuius (Maximi scil.) monachosque antistes et abbas
bis successor agis.*

Is episcopus factus eam vitae consuetudinem retinuit, quam servaverat abbas: *precum peritus insularum, quas de palaestra congregationis heremitidis et de senatu Lirinensium cellulanorum in urbem quoque, cuius ecclesiae sacra superinspicis, transtulisti, nil ab abbate mutatus per sacerdotem, quippe cum novae dignitatis obtentu rigorem ceteris disciplinae non relaxaveris* (Sidon. ep. IX, 3, p. 151, 25). Disciplinam eius episcopalem idem Sidonius C. XVI, 91 sqq. his versibus praedicavit:

*Seu te flammatae syrtes et inhospita tesqua
seu caeno viridante palus seu nigra recessu
incultum mage saxa tenent, ubi sole remoto
concava longaevas asservant antra tenebras;
seu te praeruptis porrecta in rupibus Alpīs
succinctos gelido libantem caespite somnos,
anachoreta, tremis (quae quamquam frigora portet,
98 conceptum Christi numquam domat illa calorem);*

*104 seu te Lirinus priscum complexa parentem est,
qua tu iam fractus pro magna saepe quiete
discipulis servire venis vixque otia somni,
vix coctos capture cibos abstemius aevum
108 ducis et insertis pingis ieiunia psalmis;*

*116 seu te commissus populus tenet et minor audit
te medio tumidos maiorum temnere mores;
seu tu sollicitus curas, qua languidus esca
quave peregrinus vivat, quid pascat et illum,
lubrica crura cui tenuat sub compede carcer;
seu mage funeribus mentem distractus humandis,
livida defuncti si pauperis ossa virescant,
infestiditum fers ipse ad busta cadaver;
seu te conspicuis gradibus venerabilis arae
contionaturum plebs sedula circumstetit,
expositae legis bibat auribus ut medicinam e. q. s.*

¹⁾ Cf. V. S. Maximi auctore Dynamio apud Surium, De probatis sanctorum historiis tom. VI, p. 605.

Cum Hermes a Baeterrensibus episcopus ordinatus Narbonensem ecclesiam contra canonum statuta suscepisset, propter eam causam concilium Romae a. 462. die natali Hilari papae, i. e. 17. d. Novembris, celebratum est. Ei ipso Hilario teste Faustus et Auxanius episcopi praesederunt (Conc. Gall. coll. I. p. 606), legati ad sedem apostolicam e Galliis directi, quorum definita papa confirmavit (l. l. p. 614). Sequenti anno Faustus interfuisse videtur synodo, quae Leontio praesidente ad causam Mamerti examinandam congregata est. Is enim Deensibus invitis, qui ad provinciam eius minime pertinerent, episcopum ordinare praesumpserat. In epistula Hilari, quae extat, litteris synodalibus episcoporum Gallicanorum respondet anno 464, die 24. Februarii (Coll. Conc. Gall. I, p. 609) nonusque est inter viginti ad quos directa est episcopos Faustus noster. Non multo post contra praedestinationis errorem disputavit. Hanc enim doctrinam¹⁾ Lucidus presbyter procul dubio Reiensis dioecesis professus est, asserens *alios deputatos ad mortem, alios ad vitam praedestinatos* (p. 290, 28). Quem cum Faustus praesens multo et blando et humili sermone ad viam veritatis reducere frustra temptasset, ab exhortando eo non desistens litteras ad eum dedit (FA. XVIII), quibus quid cum ecclesia catholica sentire deberet eum docuit. *Huius, inquit, epistulae exemplar mecum retineo in conventu sanctorum antistitum, si ita necesse fuerit, proferendum, quam si suscipiendam putaverit fraternitas tua, aut subscriptam manu propria mox remittat aut sequentibus scriptis omnino se improbasse respondeat, quod si eam subscriptam, ut dixi, transmittere nolueris, aperte te in errore persistere ipso silentio comprobabis ac proinde iam necessitatem mihi facies ad personam tuam publicis conventibus exponendam.* Eius epistulae exemplar ipse relegit et subscripsit (p. 290, 7). Lucido vero his admonitionibus non parente, concilium 30 episcoporum congregatum in eum sententiam tulit, ut praeteritos errores condemnaret et salutifera professione se purgaret (p. 290, 17). Tunc demum resipuit et litteris (FA. XIX) ad episcopos datis recentia statuta concilii comprobavit (p. 290, 19). Interfuerunt ei, ut alios praetermittam, Leontius Arelatensis, Mamertus Viennensis, Patiens Lugdunensis, Faustus Reiensis, Graecus Massiliensis, Crocus, quem Nemausensem esse Sirmondus voluit. Circa a. 475 concilium actum esse coniecerunt, vel potius non post a. 480, quo inter Arelate a Visigothis captum et Lugdunum commercium interruptum est: cf. Tillemont. *Mémoires p. s. à l'histoire ecclés.* XVI, p. 423. Ego potius ante a. 475 id celebratum esse contendo. Crocus enim episcopus quem dixi ab Eurico in exilium missus erat, cum Sidonius epistulam VII. 6 scripsit (p. 110, 11), ubi praeter Leontium et Graecum Faustum quoque laudavit (p. 110, 14). Eam ante Arvernam urbem a. 474-475 captam²⁾ a Sidonio datam esse ex his verbis intellegitur: *ut episcopali ordinatione permissa populos Galliarum, quos limes Gothicae sortis incluserit, teneamus ex fide, etsi non tenemus ex foedere.* Foedus id videtur esse, quod intercedente Epiphanio episcopo a. 474 inter Nepotem et Euricum pactum est: cf. V. Epifani, ed. Vogel p. 95, 28. In concilio illo quae publice disputata erant Faustus conscribere iussus a Leontio edidit de gratia dei et libero arbitrio libros duos (Migne. Patrologia Latina LVIII, p. 783—836). Epistula ad Leontium, quam praemisit (Migne l. l. p. 835), ita incipit: *Quod pro sollicitudine pastorali, beate pater Leonti, in condemnando praedestinationis errore concilium summorum antistitum congregastis, universis Galliarum ecclesiis praestitistis. Quod vero ad ordinanda, quae collatione publica doctissime protulistis, operam infirmis humeris curamque mandastis, parum sanctae existimationi vestrae consulistis.* Desinit: *In quo quidem opusculo post Arelatensis concilii subscriptionem, novis erroribus deprehensis, adici aliqua synodus*

¹⁾ De ea cf. Baur, *Vorlesungen über die christliche Dogmengeschichte* I, 2, p. 372 sqq.; Herzog, *Real-Encyklopädie* VIII², p. 780.

²⁾ Cf. Iordanes, *Getica* § 240.

Lugdunensis exegit. Arelatense concilium esse id, quo Lucidus damnatus est, inter omnes constat; Lugdunensis praeter Faustum nemo mentionem fecit.

De Sidonio Faustus optime meritis erat. Germanum eius honeste educavit (C. XVI, 72) ipsumque Sidonium 'pridem Reios venientem' (C. XVI, 78) hospitio accepit, quin immo effecit, *ut sanctae matris sanctum quoque limen adiret* (C. XVI, 84). Id de matre Fausti Tillemont l. l. p. 408 aliique interpretati sunt, sed nescio an 'sancta mater' sit ecclesia, ita ut significetur a Fausto Sidonium aequae ac Ruricii ad vitam ecclesiasticam adductum esse. Affectum in eum eximium Sidonius profitetur in Eucharisto ei inscripto his verbis (C. XVI, 68):

*da Faustum laudare tuum, da solvere grates,
quas et post debere iuvat. te, magne sacerdos,
barbitus hic noster plectro licet impare cantat.*

Id autem ante a. 468 compositum videtur esse; cf. supra p. LI. Non multo post Patiens Lugdunensis episcopus ecclesiam a se aedificatam dedicavit (p. 33, 16). Festis hebdomadalibus cum etiam Sidonius interesset, Faustum contionantem 'pariter erectis sensibus auribusque curvatis' audiebat (p. 152, 9). Solo patrio expulsus (p. 151, 19) circa a. 475 Sidonius a Fausto (IX, 3) veniam epistularum raro datarum petivit, donec essent gentium motibus itinera suspecta. Litterae cum Reios advenissent, Fausto profecto Aptam, neque ad eum perlatae essent (p. 156, 7), iterum is paginam ab amico petivit. Ita Sidonius ep. IX, 9 ad eum altera data libros eius se significat libenter accepisse: *Venisti, inquit, magister, in manus meas* (p. 156, 17). Riochatus enim antistes ac monachus cum ad Britannos Fausti volumina iussu eius portaret et apud oppidum Arvernum moratus esset, donec gentium concitatarum turbae sedarentur, deinde post duos aut his amplius menses abeuntem eum viatores quidam scripta illa clam secum ferre prodidissent, Sidonius pernicious equis eum insecutus est. *Quaesitum, inquit, volumen invenio, produco, lectito, excerpo, maxima ex magnis capita defrustans. tribuit et quoddam dictare celeranti scribarum sequacitas saltuosa compendium, qui comprehendebant signis quod litteris non tenebant* (p. 157, 19). Quod autem scripsit se opus bipertitum sub dialogi schemate, sub causarum themate quadripartitum (p. 157, 31) legisse, plerique talem Fausti librum aetatem tulisse negaverunt: Bollandiani vero. Acta SS. Sept. tom. VII, p. 699, libros de gratia dei et libero arbitrio duos intellegi volunt. Sancti Riacei nomen in vetustis litanis Anglicanis reperitur (Mabillon, Vet. Analecta II, p. 672) neque Mabillon, De re dipl. 1709, p. 52, dubitat, quin hic sit episcopus is de quo loquimur. Fausto autem Sidonio seniori (p. 157, 1) et aetate iam propecto (p. 159, 5) tunc summum malum minabatur.

Anno 477 Euricus rex Arelate et Massiliam suae dicioni subdidit (Iordanes, Get. c. 47) ceteraque castella cepit (Severus Sulpicius, ed. Holder-Egger p. 75). Inter haec procul dubio Reiensis quoque civitas erat, quamquam id testatum non habemus. Eo tempore Faustum senem, qui etiam contra Arianos disputavisset, ab Eurico rege in exilium pulsum esse volunt. Cum Sidonius huius rei mentionem nullam fecerit, fortasse id post eius mortem a. 479 contigit. Ex exilio (p. 282, 15) Faustus litteras ad Felicem filium Magni consulis, discipulum Leontii Arelatensis (p. 282, 26) dedit (FA. XVI), quibus formam vitae ecclesiasticae eum docuit. Eodem tempore item ex exilio data est epistula FA. II ad Ruricium, cuius magna pars cum FA. XVI ad verbum congruit: *In hac, inquit, quiete magna, si agnoscamus, vacatione donati, dum novos cives commercio caritatis adquirimus, dum de adquirentium salute gaudemus, inter haec positi bona praesenti insultamus exilio et patriam nos non amisisse sed commutasse cognoscimus.* Duarum quoque Ruricianarum epistularum ad Faustum datarum (R. I, 1. 2), quae aetatem tulerunt, altera certe ad exultantem scripta est: *veniam, inquit, deprecare, ut quem in peregrina patria appellas liberum, in propria possis*

videre liberatum (p. 301. 13). In patriam reversus Faustus Ruricium suum non solum liberatum sed etiam summum sacerdotem creatum repperit. Id post Euricum a. 485 mortuum factum esse veri simile est. Ex patria ad Ruricium epistolam FA. V scripsit: *Gratias, inquit, ad eos, dum vobis de patria scribimus, qui nobis patriam in peregrinatione fecistis, qui indefessa liberalitate patriae desideria temperastis, vim quandam divinae iustitiae succedentibus sibi beneficiis inferentes, ut quod intulerat ad castigationem converteret ad honorem.*

Quo anno Faustus, cuius memoria die 28 Septembris celebratur¹⁾, mortuus sit, ignoramus. Cum Gennadius librum de viris illustribus scripsit circa a. 480²⁾, etiam tum in vivis erat. Huius de Fausto testimonium (c. 86) iam proferemus.

Faustus ex abbate Lerinensis monasterii apud Regium Galliae episcopus, vir in divinis scripturis satis intentus, ex traditione symboli occasione accepta, composuit librum de spiritu sancto, in quo ostendit eum iuxta fidem patrum et consubstantialem et coaeternalem esse patri et filio ac plenitudinem trinitatis obtinentem. Edidit quoque opus egregium de gratia dei, qua salvamur; in quo opere docet gratiam dei semper et invitare et praecedere et adjuvare voluntatem nostram, et quicquid ipsa libertas arbitrii pro labore pio mercedis acquisierit, non esse proprium meritum, sed gratiae donum. Legi eius et adversus Arianos et Macedonianos parvum libellum, in quo coessentialem praedicat trinitatem, et alium adversus eos qui dicunt esse in creaturis aliquid incorporeum, in quo et divinis testimoniis et patrum confirmat sententiis nihil credendum incorporeum praeter deum. Est et eius epistula in modum libelli ad diaconum quendam Gracuum nomine edita, qui a fide catholica discedens ad Nestorianam abiit impietatem. In qua epistula admonet eum credere sanctam Mariam virginem non hominem purum genuisse, qui postea susceperet divinitatem, sed deum verum in homine vero. Sunt vero et alia eius scripta, quae, quia necdum legi, nominare nolui. Viva tamen voce egregius doctor et creditur et probatur. Scripsit postea et ad Felicem praefectum praetorii et patriciae dignitatis virum, filium Magni consulis, iam religiosam epistolam ad timorem dei hortatoriam, convenientem personae pleno animo paenitentiam agere disponenti.

Quamquam Gelasius I papa a. 495/496 *opuscula Fausti Regiensis Galliarum apocrypha* inter libros qui non recipiuntur posuit (Migne, Patrol. Lat. LIX, p. 164), eventus confirmavit vaticinationem Sidonii. Faustum per ea quae scripsit sibi superstitem fore (p. 157. 9). Ut nonnulli Fausti libri et in codicibus et adeo adhuc in editionibus aliis scriptoribus attribuantur, anathema forte effecit pontificale. Iam de singulis opusculis paucis agendum est, idque eo ordine quo a Gennadio proferuntur.

Fausti de spiritu sancto liber editus est sub titulo *Paschasii diaconi de spiritu sancto libri duo* (Migne, Patrol. Lat. LXII, p. 8—40). Hos libros male Paschasio attribui, post Coustantium, Oudinium, Tillemontium, Maurinos nuperrime probavit Caspari. *Ungedruckte Quellen zur Geschichte des Taufsymbols* (Christianiae 1869, II, p. 214—224). Opusculum in exilio compositum esse inde fortasse conici potest, quod locus quidam cum epistulis FA. II. XVI ab exule datis fere concordat. Conferas sis haec verba: *Et ideo sacer numerus diximus, quod trecenti mera supputatione Graeca signum crucis, decem et octo vero Iesu adorandum nomen ostendunt* (melius Ducange ed. Favre I. 117: *Faustus Reiensis lib. I de Spiritu Sancto: Sacer numerus dicimus, quia trecenti in aera sive supputatione signum crucis etc.*), cum iis quae infra p. 268, 15. p. 284, 8 leguntur. Alius locus (Migne l. l. p. 14): *Ecce brachium ex corpore e. q. s.* similis est epistolae FA. XX (infra p. 292, 30).

¹⁾ Cf. Bollandiani, Acta SS. Sept. VII, p. 651.

²⁾ Cf. Ebert, *Geschichte der christlich-lateinischen Literatur* I, p. 427.

De gratia dei opus qua ex causa compositum sit, supra exposui. Eo Gelasius papa commotus videtur esse, ut Fausti scripta damnaret. Circa a. 520 cum offenderentur libello eo monachi Seythici, inter quos eminebat Iohannes Maxentius, utrum Fausti doctrina probanda esset annon, quaestio Constantinopoli tractata est. Nam Possessor episcopus Africanus Constantinopoli exulans Hormisdam papam de iis consuluit, *quae Faustus quidam natione Gallus Regiae civitatis episcopus de diversis rebus et frequentius de gratia dei diserte visus est disputare*. Is a. 520 die 13. Augusti (Jaffé ed. alt. nr. 850) ad Possessorem inter cetera haec rescripsit: *Hinc vero quod vos de Fausti cuiusdam Galli antistitis dictis consuluissete litteris indicastis, his sibi responsum habeant: neque illum neque quemquam, quos in auctoritatem patrum non recipit examen catholicae fidei, aut ecclesiasticae disciplinae ambiguitatem posse gignere aut religiosis praecudicium comparare* (Migne, Patrol. Lat. LXIII, p. 490). Quod cum monachis parum satisfaceret, Iohannes Maxentius, edita responsione ad epistolam Hormisdac, Fausti libros utpote non catholicos, immo scriptis S. Augustini et apostolorum sententiis contrarios castigavit (Migne, Patrol. Graeca LXXXVI, p. 112). Eodem fere tempore monachi iidem, scilicet Petrus diaconus, Iohannes, Leontius, alius Iohannes ceterique fratres in causa fidei Romam directi, cum libellum de incarnatione et gratia domini nostri Iesu Christi ad Fulgentium aliosque episcopos Africae darent (Migne, Patrol. Lat. LXII, p. 92), item in Faustum invecti sunt. *Anathematizamus, inquit, praecipue libros Fausti Galliarum episcopi, qui de monasterio Lirinensi proreclus est, quos contra praedestinationis sententiam scriptos esse non dubium est. In quibus non solum contra horum omnium sanctorum patrum, verum etiam contra ipsius apostoli traditionem veniens, humano labori subiungit gratiae adiutorium atque totam omnino Christi evacuans gratiam antiquos sanctos non ea gratia qua et nos, secundum quod docet beatissimus Petrus apostolus, sed naturae possibilitate salvatos impie profitetur*. Fulgentius Ruspensis ceterique episcopi Africani in Sardinia exulantes, ad quos libellus missus est, fuse respondentes (Migne, Patrol. Lat. LXV, p. 451) Faustum silentio praeterierunt, quippe qui eius opera tunc nondum legisse videantur. Fausti libros postquam monachi Fulgentio examinandos transmiserunt, is eum septem libris redarguit. Vitae enim S. Fulgentii auctor (Bollandus, Acta SS., Ian. I, p. 43): *Ita erat, inquit, notior omnibus gentibus, ut duo libri, quos Faustus episcopus Galliarum contra gratiam subdolo sermone composuit faciens occulte Pelagianis, sed catholicis tamen volens videri, Constantinopoli offensis plurimis fratribus, ad beatum Fulgentium probandi dirigerentur. Quibus, ne occultum serperet virus, septem libris respondit plus laborans exponere quam convincere*. Hi Fulgentii de gratia dei et libero arbitrio libri responsionum septem, quos Isidorus de viris ill. c. 27 (Opp. ed. Arevalus tom. VII, p. 154) laudat, aetatem non tulerunt. At Caesarium quoque Arelatensem librum de gratia et libero arbitrio contra Faustum composuisse temere statuit Norisius, quae tamen opinio, sane iam a Bollandianis (Migne, Patrol. Lat. LXVII, p. 1269) explosa, adhuc passim repetitur. Nititur ea loco Gennadii post a. 542 interpolati: *Caesarius Arelatensis urbis episcopus . . . de gratia quoque et libero arbitrio edidit testimonia, . . . quod opus etiam papa Felix per suam epistolam roboravit et in latius promulgavit. Floruit hic eo tempore quo et Faustus. Anastasio rem publicam gubernante*. Hic ut errores tot fere quot verba sunt, ita de Caesario contra Faustum scribente nihil legitur. Sine dubio anonymus concilium Arausicanum intellexit a Bonifatio¹⁾ papa confirmatum (Conc. Gall. coll. I, p. 951). Id ipsum enim a. 529 Caesario praesidente contra Fausti doctrinam de gratia et libero arbitrio congregatum est. At auctor erroris non nominatur. Circa a. 544 Facundus

¹⁾ Unde crucem addas nr. 876 Jaffé ed. alt.; cf. nr. 881. Dicta ad nr. 875 ut absurda delenda sunt. Agitur enim de fragmentis quae Petrus diaconus excerpit ex epistula Caelestini papae nr. 381.

Hermianensis episcopus in libro contra Mocianum (Migne. Patrol. Lat. LXVII, p. 855) et hunc et Faustum Augustini auctoritate male abusos esse contendit: *Sic, inquit, aliquando etiam Faustus Gallus in quaestione liberi arbitrii, male intellectis et incongrue adhibitis ipsius beati Augustini sententiis, fellebat et in assensionem sui erroris inducebat incautos: qui tamen a sanctae memoriae Fulgentio Ruspensi detectus atque convictus est.* Denique Ado Viennensis in chronico a. 492 (Migne. Patrol. Lat. CXXIII, p. 107) Fausti doctrinam reiecit: *Faustus, inquit, ex abbate Lirinensis monasterii apud Regium Galliae episcopus factus, Pelagianum dogma destruere conatus in errorem labitur: unde qui eius sensus in hac parte catholicos praedicant, sicuti Gennadius de illustribus viris scribens, omnino errant. Ita enim liberum arbitrium tam Augustinus quam ceteri catholici in ecclesia dei docent, ut illuminatio, virtus et salus illi a Christo et per Christum et cum Christo sit. Faustus vero iste ita liberum Christianum arbitrium docere conatur, ut illuminatio eius, virtus et salus non a Christo, sed natura sit. Contra hunc scribit lucidissima fide beatissimus Avitus Viennensis episcopus eius redarguens errorem; similiter et Ioannes vir eruditus Antiochenus presbyter.*

Fausti adversus Arianos et Macedonianos parvus libellus periit: neque enim eum pro priore epistulae XX parte, ut nonnulli coniecerunt, habendum esse probavit Tillemont, *Mémoires p. s. à l'histoire ecclés.* XVI, p. 429. 778.

Alius libellus adversus eos qui dicunt esse in creaturis aliquid incorporeum est epistula FA. XX. Hanc anonymam Faustus publici iuris fecit, nam Claudianus Mamertus, qui circa a. 470¹⁾ contra eam de statu animae libros tres scripsit, scriptoris nomen non repperit: *percontor, inquit²⁾, de nomine: nec responso nec scripto proditur . . . . . si bene conscius disputas, cur nomen occultas? si agnosci metuis, cur opus prodis, ne dicam, cur ista conscribis?* Claudianus ut ederet libellos, exegit Sidonius, ad quem praefatus est, quique ei epistula IV, 3 pro munere gratias egit. Adversarius Claudiani quis esset, Sidonius ne divinavit quidem, nam, ubi mentionem facit eius *quem contra loquitur* (p. 55, 20) Claudianus, certe de Fausto amico non cogitavit.

Epistulam ad diaconum Graecum FA. XVII ex insula Lerinensi datam esse Tillemont, *Mémoires pour servir à l'histoire ecclés.* tom. XVI, p. 412 ex his verbis acute effecit: *ubi etiam illud est, quod suscepta per omnes insulas et ecclesias patrum signat auctoritas* (p. 285, 28)?

De epistula quam exulans ad Felicem scripsit supra egi.

Alia eius scripta quia necdum legisset nominare noluit Gennadius. Supersunt autem praeter ea quae attulit et praeter epistulas ad Ruricium FA. I—V et Lucidum FA. XVIII scriptas, de quibus supra egi, haec.

Paulinus cum Faustum dominum, ut ait, suum (p. 275, 23) de quaestionibus quibusdam dogmaticis consulisset (FA. XIV), imprimis num recte Marinus eremita peccatoribus Christianis aeterna tormenta minatus esset, Faustus ei respondit epistula nostra XV. Ea autem num Paulino satisfecerit, magnopere dubito. Eius epistulae locus hic: *futurorum immensitas cruciatuum angustias humanae mentis excedit, quae nulla momentaneae poenitentiae umbra non remoret* (p. 281, 34), cum Gundobadum Burgundionum regem, qui Fausti epistulam legerat, admodum conterruisset, rex Avitum consuluit, qui post a. 500 epistulam de subitanea poenitentia ad eum dedit (ed. Peiper p. 29), ubi de Paulino haec leguntur: *Et quia legistis consulenti cuidam Paulino Burdegalensi ab episcopo supradicti nominis fuisse responsum: cuius* (Fausti scil. Manichaei) *temporibus Paulinus quidam (deus viderit, utrum is quem memoratis, tamen Burdegalensis) non pauca stilo catholico et inreprehensibili fide conscripsit: praefati haeretici mentionem*

¹⁾ Ebert, *Geschichte der christlich-lateinischen Literatur* I, p. 451.

²⁾ Ed. Engelbrecht p. 24.

idcirco praemisi, ne Manichaei ipsius Fausti opus infaustum ceteriorem hunc, quem etiam gloria vestra noverat, ortu Britannum, habitaculo Regiensem, titulo nominis accusaret. Faustus quae de subita paenitentia et de fide disputaverat, Avitus hic refellit.

Locum ex epistula quadam Fausti attulit sive Caesarius sive qui alius epistulae Iohannis II papae a. 534 ad Caesarium datae tractatum cum adiecit, in quo sunt haec: *de quibus et Faustus episcopus sanctus in epistula sua dixit: 'Perdit gratiam consecrati, qui adhuc officium vult exercere mariti'* (Coll. conc. Gall. I, p. 970).

Fausti de ratione fidei ad obiecta quaedam responsionem P. Pithocus, Veterum aliquot Galliae theologorum scripta. Paris. 1586, p. 124 edidit.

Erat Faustus orator insignis, cuius olim praedicationes nunc repentinas, nunc, ratio cum poposcisset, elucubratus rancus plosor audivit Sidonius (p. 152, 7). Eius homiliae permultae supersunt, paucae vero ipsius nomine inscriptae. Constat enim quas a. 1547 Gaigneus Parisinus edidit homilias sub nomine Eusebii Emiseni episcopi plerasque esse Fausti. Eusebio et in codicibus attribuuntur et in decreto Ivonis II, 4 (Migne, Patrol. Lat. CLXI, p. 139). Eminent inter eas quam apud Reios, — de 'praesenti' enim ecclesia loquitur fol. 92', — de sancto Maximo episcopo et abbate habuit (ed. Gaigneus fol. 89'—94'). Fausti eam esse praeter alia ostendunt verba *ecce quali pecunia sacerdotium comparavit . . . Unde emit ipsum est quod emit* (fol. 93') comparata cum iis, quae ad Ruricium nuper episcopum creatum infra p. 270, 34 scripsit. Praeterea Dynamio patricio, qui auctore Urbico episcopo Reiensi vitam Maximi composuit (Surius, Vitae SS. tom. VI, p. 597 sqq.), chartarum volumina praesto fuerunt, quae ex eius (Maximi seil.) operibus beatissimi Fausti antistitis praedecessoris sollertia devota collegerat. Ex his homiliis duas de symbolo (ed. Gaigneus fol. 24—33) ad codicem quendam Matritensem recensuit Caspari, *Ungedruckte Quellen zur Geschichte des Taufsymbols* (Christianiae 1869, tom. II, p. 185 sqq.). Admonitionem sancti Fausti ('Fausti' cod. Sang.) Canisius (Lectiones antiquae V, p. 421—423), sermones sex ad monachos Martene et Durand (Veterum scriptorum et monumentorum collectio, Paris. 1733, tom. IX, p. 141 sqq.) ediderunt. Mai (Spicilegium Romanum, Romae 1841, tom. V, p. 85 sqq.) sermones de pentecoste, de sancta trinitate, de spiritu sancto e codicibus eruit. Alii inter aliorum sermones latent.

Denique quem nuper Caspari (*Alte und neue Quellen zur Geschichte des Taufsymbols*. Christianiae 1879, p. 250 sqq.) e codice quodam Albigeni publici iuris fecit, tractatus Faustini de symbolo Fausto nostro maxima ex parte vindicandus est. Breviarium quoque adversus Arianos, quod Sirmondus (Opuscula dogmatica veterum quinque scriptorum. Parisiis 1630, p. 73—135) edidit, ipsum Faustum composuisse fortasse recte coniecerunt Bollandiani (Acta SS. Sept. tom. VII, p. 703).

Elocutionem Fausti multis laudibus Sidonius extollit: *immane*, inquit, *suspicio dictandi istud in vobis tropologicum genus ac figuratum limatisque plurifarum verbis eminentissimum* (p. 152, 5). Eum vero easdem res iisdem verbis ter quaterve repetere cum alii adverterunt, tum Oudinius (Commentarius de scriptoribus ecclesiae antiquis, Vol. I, p. 1313), eius elucubrandi rationem his verbis optime castigans: *Solebat, inquit, Faustus, ita suas amabat phrases, seipsum aliquando verbotenus excerpere, ut constat ex aliis atque indubiis eiusdem Epistolis et Opusculis, in quibus seipsum interdum ac saepe exscribit.*

De libris scriptis editisque, qui contineant Faustiana in hoc volumine edita, infra agemus post Ruriciana, quibuscum saepe reperiuntur consociata.

DE RURICIO EPISCOPO LEMOVICENSI.

Ruricii vita praecipue ex epistulis ipsius et Fausti aliorumque FA. I—XIII texenda est. Accedunt scripta Sidonii, epistolae scilicet quas ad eum dedit IV, 16. V, 15, VIII, 10 et *Epithalamium Ruricio et Iberiae dictum* (C. XI) cum praefatione (C. X). Pauca subministravit quod Fortunatus carm. IV, 5 composuit *Epitaphium Ruriciorum episcoporum civitatis Limovicinae*.

Nobilitatem eius Fortunatus (v. 19) celebravit. iunctum cum asserens celeberrimae Aniciorum genti (v. 7):

*Ruricii gemini flores, quibus Aniciorum
iuncta parentali culmine Roma fuit.*

Fratrem habuisse videtur Leontium, quem una cum omni domo Ruricii Faustus salutavit (p. 268. 35). Uxorem Ruricius Iberiam duxit puellam nobilem. filiam scilicet Ommatii viri clarissimi (Sidon. C. XVII) avum habentis patricium (id. C. XI. 53).

*Calet ille superbus
Ruricius nostris facibus dulcique veneno
tactus votivum suspirat corde dolorem.*

Haec Amor apud Sidonium C. XI, 62. Nuptiae ante a. 468, quo Sidonius carmina condere desiit¹⁾, instante hieme, procul dubio apud Arvernos celebratae sunt (C. XI, 126). Socrum enim Arvernum fuisse veri simile est. Nam carmen, quo Ommatium ad natalem suorum invitavit, his versibus conclusit Sidonius (C. XVII, 19. 20):

*dabit omnia Christus,
hic mihi qui patriam fecit amore tuo.*

Pro altera enim Sidonii patria Arverna urbs habenda est. Ex Iberia uxore liberos suscepit Ommatium, Eparchium, Constantium filiamque, quam Agricola in matrimonium duxit (p. 336. 10), frater, ut videtur, Papianillae uxoris Sidonii. Praeterea quos filios appellat Leontium, Rusticum, Severum, quaeri potest, num carnales intellegat. Liberi eius praeter Constantium omnes apud Arvernos aetatem egerunt. Unum ex filiis educandum tradidit Hesperio, 'gemmae amicorum litterarumque', quem 'nuper urbe redisse e Tolosatium' Sidonius scripsit (p. 72, 19), itaque sine dubio Arverno. Namatium quoque et Cerauniam, quorum filia Ruricii filio desponsa erat, Arvernos fuisse inde fortasse coniciendum est, quod hanc potissimum terram, ubi nurus morte praematura crepta sepulturam habuit, patriam Ruricius sibi iudicavit (p. 313. 30). Quae enim alia urbs ei carior esse potuit ea ubi liberi totque amici degebant? Saepius eo profectus videtur esse, invisens et Ommatium (p. 333. 31) et Apollinarem amicum (p. 332. 27). Ille enim a patre eruditus et ad sacerdotium usque perductus (p. 334. 1), postea episcopatum Turonensem nactus et Eparchius frater clero Arverno adscripti erant, unde Ommatium 'senatoribus civibusque Arvernīs' attribuit Greg. hist. Fr. X. 31. Namatium quoque adiit, cuius fortasse propinquus erat Namatius episcopus Arvernus (saec. V. med.), et Cerauniam (p. 311. 8), qua etiam post mortem mariti familiariter usus est (R. II, 15. 50).

Ruricius quoniam cum Hesperio de studiis filii per litteras agebat (R. I, 3. 5), scire cupiens, *quam spem spei gerere deberet* (p. 302, 36), intellegitur ipsum sedem

¹⁾ Cf. supra p. LI.

suam non apud Arvernos constituisse. Habitabat scilicet Gurdone, ubi quotannis sollempnitas sanctorum quorundam celebrabatur. Huc amicos invitabat, ut Bassulum episcopum (p. 304, 15) et Celsum una cum sorore sua (i. e. uxore eius), *honorem patronis, fratribus affectum, gratiam populis praestituros* (p. 308, 6). Fratres fortasse appellat cogitans de monasterii communione. Ex pluribus locis Galliarum sic similiterve nominatis *Gourdon* (*arr. Gourdon, dép. Lot*) oppidum prope Cadurcensem urbem praefendum mihi videtur esse, ubi postea abbatia ordinis Cisterciensis fundata est. Fundos si ibi possedit, epistulae illi lux affertur, qua Constantium filium, ut 'crastino' Brivae sibi occurrat, admonet (p. 332, 12). Gurdone enim Lemovices proficiscens, qui fines Cadurensis pagi excessit, ei Briva primum Lemovicense oppidum occurrit. Hospitiolum desertum sua vicinitate desiderabile (p. 307, 3) ei fecit Celsus amicitia et propinquitate ei coniunctus (p. 307, 35) et 'iam de sublimiori specula vel eminentiori loco' Ruricium intuens 'in saeculi turbinibus fluctuantem' (p. 307, 26).

Cum Fausto episcopo Reienti epistularum commercio coniunctum fuisse Ruricium ostendunt litterae eius I—V ad Ruricium datae. Eius opuscula legendo (p. 299, 12) secum constituisse videtur, ut, saeculo relicto, ad munus ecclesiasticum se accingeret, at tunc nondum valuit metum obnoxiae condicionis expellere, ut relinqueret praesentia, peteret aeterna (p. 299, 23). Etiam Sidonius amicus, *cuius lectio prae obscuritate dictorum non accendit ingenium* (p. 332, 32), pio proposito favit. Nam bybliopolam cum libris heptateuchi et prophetarum ad eum misit (V, 15), aliumque codicem cum Sidonio nescio Ruricius transtulisset (R. I, 8), huic ille veniam tribuit (Ep. IV, 16). Eum cum episcopo ad invisendum se invitavit, *ut, inquit, possimus in unum positi fructum de nostra invicem capere praesentia* (p. 309, 2). Tandem *post vitae huius iactationes ad portum religionis proram salutis convertit et, despecto tandem saeculo, infelicitatem eius magnam respuit* (p. 267, 9). Cum coniuge ieiuniis et orationibus vacabat (p. 269, 23), captivos redimebat (p. 269, 17), laborantium necessitudinibus subveniebat (p. 271, 9), mancipia sua religione Christiana imbuebat (FA. I). Unde Graecus ei *domino religionis honore sublimi ac fidei meritis magnificando filio* (FA. VI) gratias agit, *quod fidei vestrae meritum sicut proficit devotione, ita crescit et opere*. Denique vir piissimus summum sacerdotium obtinuit (p. 270, 35).

Sidonius in epistula VII, 6, quae ante a. 474/475 data est, Lemovices inter eas civitates recensuit, quae *summis sacerdotibus ipsorum morte truncatae nec ullis deinceps episcopis in defunctorum officia suffectis . . . latum spiritalis ruinae limitem traxerunt* (p. 109, 30). Anno 485 Eurico mortuo, et Faustum ex exilio rediisse et Ruricium Lemovicum episcopum creatum esse volunt¹⁾. Utrumque eodem tempore contigisse, ex epistula quam ad Ruricium dedit Faustus (FA. V) conici potest: *Gratias, inquit, ad vos, dum vobis de patria scribimus, qui nobis patriam in peregrinatione fecistis . . . unde factum est, ut . . . fidelissimum famulum suum* (Ruricium scil.) *super candelabrum domus suae . . . sublimaret*.

Ruricius episcopus num in exilium missus sit, dubium est; quamquam ita accipi possunt quae scribit p. 309, 27: *per talem viam nos iter egisse cognoscite, per quam nec ad paradisum, non dicam ad exilium quisquam ire desideret*. Litigasse eum et Chronopium Petrocoricensem episcopum de finibus diocesum, utroque parochiam Gemiliacensem (hodie *Jumillac, arr. Nontron, dép. Dordogne*) sibi vindicante (p. 316, 19), intellegitur ex epistula quam ad Chronopium de ea re dedit (R. II, 6). Quomodo controversiam deciderint, non liquet; nostra interest, quod fines pagorum Petrocoricensis et Lemovicensis ita accuratius definiuntur. Eparchius filius Ruricii ab Aprunculo Arverno episcopo (a. 479—491) propter culpam quandam ab ecclesia exclusus (p. 348, 21)

¹⁾ Tillemont, *Mémoires p. s. à l'histoire ecclés.* XVI, p. 433.

cum Ommatio fratre litteras 'plenas lacrimis et deploratione ad patrem misit'. ut pro se intercederet (p. 347, 24). Is Eusebiolum presbyterum Arvernos direxit litterisque veniam filio petivit (R. II, 57). De aemulatione, quae inter eum et Caesarium episcopum Arelatensem intercessit, latius disserendum est. Cum decessoribus Caesarii Ruricio consuetudo fuerat multa et iucunda. Leontii morte 'diu multumque tristatus' (p. 308, 11) ab Aeonio successore (ante a. 494) munera se accepisse gavisus est (p. 308, 23) et Arelate paucos dies moratus et ipsum adiit et Pomerium abbatem (p. 317, 32. 318, 37), quem ad se ut veniret invitavit (p. 318, 24. 319, 11). At cum iam Aeonius 'de inofficiositate' Ruricii conquestus esset (p. 326, 13), eo mortuo a. 502 Caesarium episcopum creatum Ruricius aegre tulisse videtur. Eo enim epistulam R. II, 31, quam ad Capillutum presbyterum Ruricius dedit, spectare opinor: *Gratias, inquit, ago pietati vestrae, quod me consolare de civitatis ordinatione dignamini, cum vobis sufficere deo propitio satis abundeque possitis*. Caesarium cum non multo post, scilicet a. 505, ut recte statuerunt Bollandiani (Acta SS. Aug. VI, p. 53), Gothi suspicarentur territorium et civitatem Arelatensem Burgundionum dicioni adiungere velle, is *falsis et illicitis accusationibus condemnatus, cum ab Arelato fuisset abstractus, in Burdegalensem civitatem est quasi in exilio relegatus* (V. Caesarii apud Bollandianos. Acta SS. Aug. VI, p. 68). Burdigalae Caesarius cum Ruricio convenit. Nam quod hic ad illum scripsit: *ipsi enim recolere potestis, quam fessum me Burdigala videritis, et hoc hieme, quando esse soleo fortior solito* (p. 336, 24), ad id exilium referendum est. Mox ab Alarico rege Caesarius restitutus, synodis congregatis, laxatam disciplinam ecclesiasticam confirmare studuit. *Sub d. III Idus Septembris Messala v. c. consule*¹⁾, i. e. a. 506, cum Caesarius episcopos in ecclesia S. Andreae Agathensi congregasset, ei synodo Ruricius neque ipse interfuit neque vicarium delegavit. Litteras quidem per diaconum Veri episcopi. — acta ultimus confirmavit *Leo diaconus missus a domino meo Vero episcopo Turonicae civitatis*²⁾, — Agathen destinavit, sed neque Caesarius eas accepit *nescio quo casu aut qua negligentia* (p. 274, 11) neque metropolitano Ruricius sic satisfecit. Erat enim concilio Arelatensi I a. 314 sanctum: *Si quis commonitus infirmitatis causa defuerit, personam vice sua dirigat*, idque decretum concilium Arelatense II a. 452 renovaverat³⁾. Pessimum exemplum ne alii sequerentur, Caesarius hanc legem in ipsa illa synodo pertulit (c. 35): *Si metropolitanus episcopus ad provinciales episcopos epistulas direxerit, in quibus eos aut ad ordinationem summi pontificis aut ad synodum invitet, postpositis omnibus, excepta gravi infirmitate corporis aut praeceptione regia, ad constitutam diem adesse non differant. Quod si defuerint, sicut prisca canonum (conc. Arelat. II, c. 19) praecipit auctoritas, usque ad proximam synodum caritate fratrum et ecclesiae communione priventur*⁴⁾. Neque tamen secundum hanc severam normam Caesarius Ruricium tractavit, sed litteris ad eum scriptis (FA. XII) veniam ei et impunitatem dedit. *Licet, inquit, sanctos et desiderabiles vestros apices miseritis, tamen, sicut ipsi optime nostis, dignissimum fuerat, ut personam dirigeretis, quae ad vicem vestram subscriberet et quod sancti fratres vestri statuerunt in persona vestra firmaretur, sed quia novi, quam sancto et frequenti ac pio desiderio interesse volueritis, omnibus fratribus vestris rotum vestrum et sanctam voluntatem exposui, pro qua re nihil pietati vestrae vel potuimus vel debuimus imputare*. Has litteras cum per Capillutum presbyterum accepisset, per eundem, ut iussus erat, statim respondit (R. II, 33). *Cur, inquit, ad synodum, sicut collocutio habuit nostra, non venerim, fecit hoc infirmitas, non voluntas, questusque*

¹⁾ Cf. Conc. Gall. coll. I, p. 795.

²⁾ Conc. Gall. coll. I, p. 798.

³⁾ Conc. Gall. coll. I, p. 562.

⁴⁾ Conc. Gall. coll. I, p. 789.

litteras, quibus Caesarius synodum indixerat, tarde admodum ad se venisse, animo magno fortique peroravit: *quin, inquit, etsi non pro dignitate vel pro aetate non debemus tardius quam alii commoveri, qui fortasse, ut minus prudens dicam, merebamus ambiri; quia si aliis nomen urbium praestat auctoritas, nobis auctoritatem demere non debet urbis humilitas. siquidem multo melius multoque eminentius est, civitatem de sacerdote quam sacerdotem de civitate notescere.* Per litteras Caesarii certior factus est Eudomium episcopum 'superveniente anno Tolosae synodum' habere velle, quo etiam Hispanos episcopos convocaturus esset (p. 274, 24). Hanc celebratam esse negavit Baluzius (Nova coll. concil. p. 1465); cum enim anno 507 inter Chlodovechum regem Francorum et Alaricum Gothorum bellum exarsisset, in quo hic occisus est, congregandorum sacerdotum regni Gothici facultatem esse non potuisse. At non video, cur antequam Alaricum Pictavis versantem rex Francorum aggressus est, eo anno episcopi convenire non potuerint. Habitam esse vere synodum testis est Sedatus episcopus Nemausensis, qui etiam Agathensi concilio interfuerat, in litteris ad Ruricium datis (FA. IX): *vehementer, inquit, optavi, ut ad necessitatem istam, quae hic nos exhibuit, veniretis, et post alia: non prius ego a Tolosa reverterer, quam beatitudinis vestrae et singularis illius caritatis benedictionem desideratissimam promererer.* Respondit Ruricius (R. II, 35) se, si valuisset, ad synodum indictam libentissime venturum fuisse, sed disposito itinere imbecillitate superveniente se inhibitu esse, cum aerem regionis illius ferre non posset. Simulque ei equum transmisit, *in via vilem, in epistula pretiosum*, teste Sedato (FA. XIII). Haec de synodo Tolosana. Paulo post, Alarico occiso, Chlodovechus Lemovicum civitatem in dicionem redegit. Eo spectare opinor quae Apollinari duci Arvernorum in pugna Vogladensi (Greg. hist. Fr. II, 37) Ruricius scripsit (p. 341, 34): *praestabit itaque divina misericordia, ut, tumultibus temporis huius vel necessitatibus aut deletis in perpetuum aut parumper oppressis, citius fructus nos faciat de nostra capere praesentia.*

Ecclesiam S. Augustini Lemovicensem a Ruricio factam esse testis est Fortunatus IV, 5, 11:

tempore quisque suo fundans pia templa patroni

iste (Ruricius senior) Augustini, condidit ille (iunior) Petri.

Huius rei fama ad Bernardum Guidonis scriptorem saec. XIV duravit, qui in libello de ordinibus Grandimontensi et Artigiae inter cetera de Ruricio nostro haec scripsit (Labbe, Nova Bibl. Mss. II, p. 277): *Sanctus Ruricius XXIV episcopus a S. Martiale creditur locum supra Vigennam fluvium, ubi commune coemeterium erat, in honore S. Augustini episcopi dedicasse et instituisse ibidem sub S. Augustini regula canonicos regulares et plures capellas, nescius hanc S. Augustini regulam saeculo XIII vetustiore vix esse. Columnas aedificandi causa a Claro episcopo Elusano sibi ministratas esse Ruricius scribit his verbis: De columnis gratias ago et, sicut iussistis, quia modo propter imminentem hiemem vehicula illo dirigere non possum, post sanctum pascha propitia divinitate transmittam. de minoribus vero, sicut verbo mundastis, si inveniri possunt, mihi vel decem necessarias esse significo* (p. 350, 7).

Ruricius corpore invalido fuit. Cum Eufrasius episcopus morbo eum laborare cognovisset, litteras de statu eius ad eum dedit (FA. XI); respondit is satis se tribulatum antea iam commodiorem esse (R. II 22). Alibi cum ipse fortior esset, omne hospitium scribit diversis infirmitatibus laborare (p. 340, 1). Hue adde senectutis imbecillitatem. *Imminente, inquit, iam praesentis aevi termino et senii die usque quaque vicino, sicut nos etiam docet caesaries detonsa* (p. 327, 12). Itaque fessus Caesarium Burdigalae adiit (p. 336, 24), infirmitate 'consuetudinaria' prohibitus neque Agathensi synodo interfuit (p. 336, 23) neque Tolosae Sedatum amicum convenire potuit: *nos, inquit, tenuitate exesi corporis impedimur, . . . me etiam proprii et duo (pedes scil.) sustinere prae defectione vix possunt* (p. 338, 15). His de causis veri simile est eum non

multo post a. 507 diem obiisse extremum. In obituario S. Martialis circa a. 1300 incepto *Rorico episcopus* XV Kal. Nov. celebratur: cf. Leroux, Molinier, Thomas, *Docum. historiques concernant La Marche et le Limousin*. Lemov. 1883, I, p. 77. Saeculo XIV ineunte eius reliquias in ecclesia quam ipse aedificavit S. Augustini asservatas esse testis est Bernardus Guidonis (Labbe l. c. p. 277): *In eo monasterio* (S. Augustini Lemovicensi) *viginti octo episcopi tumulati dicuntur, quorum tumuli duodecim discernuntur, et duorum sanctorum episcoporum Roricii et Asclipii corpora in capsula supra maius altare cum S. Flavia virgine et martyre. Ruriciorum epitaphium Fortunatus composuit* hocce (carm. IV, 5):

Epitaphium Ruriciorum episcoporum civitatis Limovecinae.

*Invida mors, rabido quamvis miniteris hiatu,
non tamen in sanctis iura tenere vales.
nam postquam remeans domuit fera Tartara Christus,
iustorum meritis sub pede victa iaces.*
5 *hic sacra pontificum toto radiantia mundo
membra sepulchra tegunt, spiritus astra colit.
Ruricii gemini flores, quibus Aniciorum
iuncta parentali culmine Roma fuit,
actu mente gradu spe nomine sanguine nexi*
10 *exultant pariter hinc avus, inde nepus.
tempore quisque suo fundans pia templa patroni
iste Augustini, condidit ille Petri.
hic probus, ille pius, hic serius, ille serenus,
certantes pariter quis cui maior erit,*
15 *plurima pauperibus tribuentes divite censu
misere ad caelos quas sequerentur opes.
quos spargente manu redimentes crimina mundi
inter apostolicos credimus esse choros.
felicis qui sic de nobilitate fugaci*
20 *mercati in caelis iura senatus habent!*

Votorum quae ei Sidonius fecerat horum (C. XI, 131):

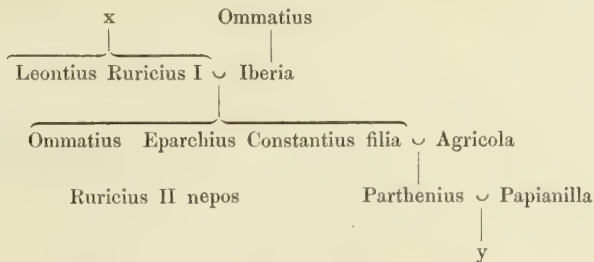
*feliciter aevum
ducite concordēs; sint nati sintque nepotes;
cernat et in proavo sibimet quod pronepos optet,*

compos factus est Ruricius. De liberis eius supra egi: restant nepotes. Ad Parthenium et Papianillam duleissimos nepotes suos Ruricius litteras dedit R. II 37, postquam eum inviserunt. Eundem Parthenium Caesario Arelatensi commendavit (p. 339, 12). Papianilla autem femina videtur esse, quae Agricolam avum fecit, Ruricium proavum (p. 336, 10). Quam cum Ruricius illi ita commendet, ut quo eam susceperit affectu, semper foveat indultu (p. 336, 8), sequitur eam nurum fuisse Agricolae. Parthenium Agricolae filium ex filia Ruricii genitum (p. 336, 10). Nepotes ii funestissimo exitu vitam finiverunt. Papianillam enim una cum Ausanio amico suo Parthenius interfecit: ipse Francis exosus a. 548 lapidibus obrutus est. Haec sic narrantur a Gregorio Tur. hist. Fr. III, 36: *Franci, inquit, cum Parthenium in odio magno haberent, pro eo quod eis tributa antedicti regis (Theodoberti scil.) tempore inflicisset, cum persequi coeperunt. Ille vero in periculum se positum cernens confugium ab urbe facit ac duobus episcopis suppliciter exorat, ut eum ad urbem Treverecam deducentes populi saevientes seditionem suam praedicatione compraeherent. Quibus euntibus, nocte, dum in strato suo decumberet, subito per somnium vocem magnam emittit, dicens: Heu! heu! succurrite qui adestis et auxilium*

ferte pereunte. A quo clamore expergefatti qui aderant interrogant quid hoc esset. Respondit ille: Ausanius amicus meus cum Papianilla coniuge, quos olim interfeci, ad iudicium me arcessibant dicentes: Veni ad respondendum, quia causaturus es nobiscum coram Domino. Zelo enim ductus ante annos aliquos coniugem innocentem amicumque perimerat. Igitur accedentibus episcopis ad antedictam urbem, cum strepentes populi seditionem ferre non possint, cum in ecclesia abdire voluerunt, scilicet ponentes eum in arca et desuper sternentis vestimenta, quae erant ad usum ecclesiae. Populus autem ingressus perscrutatusque universus ecclesiae angulos, cum nihil repperissent, frendens egrediebatur. Tunc unus ex suspicione locutus ait: En arcam, in qua non est inquisitus adversarius noster. Dicentibus vero custodibus nihil in ea aliud nisi ornamenta ecclesiae continere, illi clavem postolant aientes: Nisi reseraveritis velocius, ipsi eam sponte confringemus. Denique, reserata arca, amotis lintiaminibus, inventum extrahunt plaudentes atque dicentes: Tradidit Deus inimicum nostrum in manibus nostris. Tunc caedentes eum pugnis sputisque perurguentes, vinctis postergum manibus, ad columnam lapidibus obruerunt. Fuit autem in cibus valde vorax, sed quae sumebat, quo caclerius ad manducandum commoveretur, sumpto aloe, volociter digerebat; sed et strepidus ventris absque ulla auditorum reverentia in publico emittebat. Hoc ergo exitu consummatus interiit. Alter Ruricii nepos aviti et nominis et episcopatus heres teste Fortunato S. Petri ecclesiam condidit. Anno 535 concilio Arvernensi, a. 541 Aurelianensi IV interfuit; a. 549 Aurelianensi V Bantaredus archidiaconus pro eo subscripsit. Cuius filius Ruricius iunior fuerit, non constat.

Ruriciorum stemma delineavi hocce:

De argumento epistularum, quae ad vitam Ruricii explicandam non pertinent, pauca addam. Pleraeque 'officii paginae' (p. 273, 23) sunt, ut Sedati FA. X, vel commendaticiae, sive Ruricio homines laborantes commendabantur, ut a Fausto FA. IV is qui in Lugdunensi pertulit captivitatem (p. 270, 13), FA. V Florentius presbyter (p. 270, 38), alius a Victorino FA. VII, sive ipse amicis tales commendavit, quales sunt Ulfila (p. 316, 30), Ursus et Lupicinus (p. 321, 20), Baxo (p. 329, 23), Magnus (p. 344, 13), Maxentius presbyter (p. 347, 17), ut eos adiuvent veniamque peccantibus darent. Curam egit, ut homines Censorii episcopi et a custodia liberarentur et porcos amissos reciperent (p. 345, 24). Celso vitrearium (p. 307, 6), pictorem Cerauniae (p. 323, 32) tradidit. Equum praeter Sedatum etiam Celsus a Ruricio accepit (p. 307, 39). In aliis epistulis de codicibus transmittendis vel transmissis agitur. Taurentius FA. VIII librum Augustini de civitate dei chartaceum legendum atque transcribendum (p. 272, 37) Ruricio obtulit isque, ut librum, sicut promiserat, celeriter mitteret, rogavit (R. II 17, p. 327, 35). Ei Bassulus episcopus libros praestiterat FA. VII (p. 304, 12), ipse Nepotiano presbytero codicem Hilarii Pictaviensis episcopi aliumque transmisit FA. VI, Fredae vero abietum plantas (p. 306, 13). Permultae epistulae coquinam sapiunt. Constantio filio, qui patri aves dederat, tergus aprunum remisit: ut, inquit, dum nos volatilia quae transmisisti deliciamur, tu bipede de quadrupede facto satieris (R. II 43). 'Doranoniae spolia' Hispanus (p. 343, 3), Rusticus 'piscationis in Visera delicias' (p. 346, 27) ei

ministravit. 'Novitate holerum', quae ei magnopere placebant. Leontius eum delectavit (p. 342, 4). Ipse Ambrosio episcopo 'legumina marina' (p. 342, 28), Vittamero pira transmisit (p. 349, 11).

De Ruricii elocutione Sidonius qua erat comitate in epistula ad ipsum data (VIII, 10) ita iudicavit: *nam, inquit, stilum vestrum quanta comitetur vel flamma sensuum vel unda sermonum, liberior assererem, nisi, dum me laudare non parum studes, laudari plurimum te retares.* Ruricius ipse quamquam sermonem suum rusticum esse saepe confessus est (cf. p. 302, 17. 328, 26. 339, 30. 341, 28) litterasque quas scripsit ab amicis vel abscondi (p. 302, 30. 306, 19) vel emendari (p. 341, 31) vel etiam deleri (p. 328, 20) iussit, nemo non perspicit eum eo tantum consilio talia scripsisse, ut amici sermonis elegantiam eo magis laudibus extollerent. Sedato versus misit hendecasyllabos R. II 19. Vix alius quas acceperat litteras suasque proprias tam impudenti modo compilavit quam hic qualiscumque est scriptor. Exempli gratia epistula R. II 52 fere tota ex alienis consarcinata est. Sed quae eam in G sequitur ad Praesidium data cum ad verbum cum R. II 12 concordet, librarii errore repetitam existimo, nam ne Ruricius quidem eandem epistulam ad eundem bis misit. Etiam Severi quae dicitur epistula de ultimo iudicio Ruricium usum esse Baluzius. *Miscellaneorum* liber I. Paris. 1678, Praef. contendit: *Solebat enim Ruricius sese meliorum auctorum lectione oblectare et eorum verba sua facere, ut multis exemplis ostendi posset.*

Epistulae Ruricii in ordinem chronologicum digestae non sunt, nam R. II 49—64 ante a. 496 scriptae illas quae de synodis a. 506 et 507 datae sunt sequuntur. Subieci laterculum, quo continentur quae epistulae Fausti, Ruricii aliorumque simul editae prae se ferunt et temporum et locorum indicia.

FA. II	scr. Faustus exul (p. 267, 3).
FA. IV	scr. Faustus ad Ruricium episcopum.
FA. V	scr. Faustus in patriam reversus (p. 270, 25) ad Ruricium episcopum.
FA. VI	scr. ad Ruricium nondum episcopum.
FA. VII—XIII	scr. ad Ruricium episcopum.
FA. IX	scr. Sedatus Tolosae (p. 273, 11) a. 507.
FA. XI	scr. Eufrasius episcopus Arvernus a. 491—515 ex.
FA. XII	scr. Caesarius tempore synodi Agathensis a. 506.
FA. XIII	scr. Sedatus c. a. 507 tempore synodi Tolosanae (Ruricio II 35 respondet).
FA. XVI	scr. Faustus exul Leontio (p. 282, 26) Arelatensi vivo (ante a. 494 obiit).
FA. XVIII	scr. Faustus ad Lucidum } ante a. 475, ante quem Crocus
FA. XIX	scr. Lucidus ad episcopos Gallos / (p. 290, 12) in exilium missus est.
FA. XX	scr. Faustus ante Claudianum c. a. 470 de statu animae disserentem.
R. I 2	scr. Ruricius Fausto exulante (p. 301, 13).
R. I 7	scr. Ruricius Gurdone (p. 304, 15).
R. I 8. 9	scr. Ruricius ad Sidonium episcopum a. 469/70—479.
R. I 14	scr. Ruricius Gurdone (p. 308, 4, cf. p. 304, 15).
R. I 15	scr. Ruricius, cum Leontio (p. 308, 11) Aeonius Arelatensis ante a. 494 successit.
R. I 16	scr. Ruricius ad Sidonium ante a. 479.
R. I 17. 18 et R. II, 6	ad finem libri (?) scr. Ruricius episcopus factus.
R. II 6	scr. Ruricius ad Chronopium pro dioecesi Gemiliacensi (p. 316, 19).
R. II 8. 9. 16	scr. Ruricius ad Aeonium Arelatensem ante a. 502.
R. II 22. 29	scr. Ruricius ad Eufrasium episcopum Arvernum a. 491—515 ex.
R. II 23	scr. Ruricius ad Verum episcopum Turonensem a. 496—507.
R. II 31	scr. Ruricius de civitatis (Arelatensis a. 502?) ordinatione (p. 335, 7).
R. II 33	respondet Ruricius Caesarii epistulae FA. XII a. 506 scriptae.

- R. II 35   respondet Ruricius Sedati epistulae FA. IX a. 507 scriptae.
 R. II 36   scr. Ruricius ad Caesarium episcopum Arelatensem a. 502—542.
 R. II 41   *tumultus temporis vel necessitates* (p. 341, 35) a. 507?
 R. II 49. 54—57 scr. Ruricius ad Aprunculum episcopum Arvernum a. 479—491.
 R. II 61   scr. Ruricius ad Namatium, cum R. II 15 ad Cerauniam dedit, iam defunctum (p. 326, 7).
 R. II 62   scr. Ruricius *de Decaniaco* (p. 349, 26).
 R. II 64   scr. Ruricius ad Volusianum episcopum Turonensem a. 488—496.

De codicibus et editionibus epistularum tam Fausti quam Ruricii iam disputabimus.

Codex Sangallensis ¹⁾ n. 190, membranaceus saec. IX, paginarum 356, a compluribus librariis scriptus ²⁾ emendatusque, quae contineat, Stephanus Baluzius in schedula tegumento interiori agglutinata accurate descripsit. P. 1 olim vacuam relictam benedictio quaedam apium iam occupat p. 37 repetita ³⁾. Sequitur p. 2 vetustus index descriptus ex exemplari huius ipsius archetypo: quem subieci, cum aliquanti momenti sit:

HIC CODEX LANDONI UEDE Leobo ⁴⁾ *abbat. continet adsumptionem sancti * * ^{a)} Iohannis evangelistae* (p. 4—25) ⁵⁾.

Relationem sancti Eysdori de eodem evangelista (p. 25—27).

* * * * *
Epistulas ^{b)} *tres Fausti episcopi ad Felicem et ad Grecum diaconem et ad Lucidium presbyterum* (p. 27—48).

Epistulas Ieronimi presbyteri duas (p. 49—66).

Epistulas quinque Fausti episcopi ad Ruricium episcopum (p. 66—83).

Epistula Graeci ad Ruricium (p. 84).

Epistula Victurini ad Ruricium (p. 85—86).

Epistula Taurencii ad Ruricium (p. 86—89).

Epistulas Sedati ad Ruricium duas (p. 89—91).

Epistula Eufrasii ad Ruricium (p. 91—92) ⁶⁾.

Epistula Fausti ad Paulinum (p. 111—126).

Epistula Caesarii ad Ruricium (p. 126—128).

Epistula Sedati ad Ruricium (p. 128—130).

[*Epistula Sidoni ad Constantium.*

Alia Sidonii ad Eucarium.

Alia Sidonii ad Tetradium.

Alia Sidonii ad Asperum.

Al. Sidonii ad Proculum.

Al. Sidonii ad Domnolum.

Al. Sidonii ad Nymphidium.

Al. Sidonii ad Simplicium.

Al. Sidonii ad Taumastum.

Al. Sidonii ad Ruricium.

p. 3.

^{a)} ras. ia G.   ^{b)} versu raso (incipit *Passio*, reliqua legere nequeo), m. coeva in mg. *Epistulas—Ieronimi presbyteri duas* adiecit.

¹⁾ Cf. Scherrer, *Verzeichniss der Handschriften der Stiftsbibliothek von St. Gallen* p. 68.

²⁾ Compendium q significat *quod*, non *qui*.

³⁾ Eam P. Ewald, *N. Archiv* VIII, p. 356 edidit.

⁴⁾ Nomen abbatis eruere nequeo; de Wolfleoz abbate Sangallensi cogitavit Edwald l. l. At Vedeleobo potius Witliub est; cf. Graff, *Ahd. Sprachschatz* I, p. 771.

⁵⁾ Paginarum numeros adieci.

⁶⁾ *Epistula Fausti* p. 92—111 desideratur.

Al. Sidonii ad Papianillam.

Alias Sidonii ad Lupum episcopum^{a)} V.

Alia Sidonii ad Censorium.

Al. Sidonii ad Pacientem.

Alia Sidonii ad Mamertum.

Alia Sidonii ad Agroecium episcopum.

Alia Sidonii ad Sulpicium.

Alia Sidonii ad Ruricium.

Alia Sidonii ad Gothum.

Al. Sidonii ad Principium episcopum.

Alia Sidonii ad Remegium episcopum^{a)}.

Alia Sidonii ad Faustum episcopum^{a)}.

Alia Sidonii ad Heresium].

Habet in sequenti epistularum libros II domni Ruricii episcopi (p. 132—277).

Deinde epistularum librum unum domni Desiderii episcopi (p. 278—300).

Item epistulas diversorum ad eundem dominum Desiderium (p. 300—328).

Exemplar^{b)} epistulae Lucidi presbyteri (p. 328—332).

De confessione vere fidei et ostentatione sacrae communis^{c)} (p. 332—348).

Epistula Evantis abbatis contra eos qui sanguinem non edunt (348—353).

Epistula Augustini ad Ianuarium (p. 353—357).

Index hic et quod superest exemplum eo potissimum differunt, quod omnes quas uncinis inclusimus Sidonii epistulae in hoc desiderantur. Quae epistolam truncam Sedati ad Ruricium p. 128—130 (infra FA. XIII, p. 275) in textu excipiunt verba sunt epistulae Sidoniana II 1 (infra p. 21, 5 — p. 22, 2). Varia lectio inde relata est in huius editionis additamenta. Inter epistolam Sedati et fragmentum Sidonianum plus unum folium vix excidit: post fragmentum autem, cum, tot quot in indice recensentur epistulis Sidonianis praetermissis, Ruricianas librarius Sangallensis descripserit, complures quaterniones desiderantur. Utrumque hiatum non Sangallensis liber subiit, sed archetypus, et minorem ante maiorem: nam folium unum deperditum ne is quidem vidit qui indicem composuit¹⁾. Archetypus codex lacer admodum fuerit necesse est et perturbatus. Epistolam enim Fausti ad Lucidum datam, quae p. 48 in verbis *aut agnoscas aut respuas* (infra p. 290, 6) desinit, p. 49 sequuntur haec ab alio librario scripta: *Sin istud illis debetur iniungi, qui habentes intra se fontem eloquentie. Unde quicquid illis iniungitur, carmine inriguo copiosius explicatur. Verum econtra quicumque angustę intellegentię est nec habet affluentiam eloqui — quod ab aliis queritur ab aliis formidatur.* Locum hunc ex prologo quem Baudonivia Vitae Radegundis praemisit sumptum²⁾ Hieronymiana quaedam sequuntur, quae proferre non interest. Clausula autem quae epistulae Fausti ad Lucidum datae subiecta est, verba scilicet: *Item alia manu Faustus exempli epistulae meae religi et subscrip̃*, epistulas ad Desiderium Cadurcensem datas p. 328 excipit una cum toto Lucidi responso. In exemplari igitur, ex quo Sangallensis originem traxit, unus duove quaterniones suo loco moti codici extremo additi sunt. P. 332 libellus precum Marcellini et Fausti (Migne, Patrol. Lat. XIII) sequitur.

Fausti aliquot epistulas et Paulini ad eum hi codices continent.

C Codex Parisinus Lat. n. 12097 (olim Sangermanensis n. 936, Corbeiensis n. 26) saec. VI/VII, fol. 92—93. Paulini FA. XIV epistolam habet: cf. Maassen, *Quellen des canonischen Rechts* I, p. 568. Hanc Theodorus Mommsen v. c. petentibus nobis contulit

^{a)} epm. G.

^{b)} tribus versibus erasis, quae sequuntur m. coeva supplevit.

^{c)} sic G.

¹⁾ Epistulae Sidoniana quatenam in indice commemorantur, infra p. 275 indicavi. Epistula II, 1 in eo desideratur. ²⁾ Cf. SS. Rer. Merov. II, p. 377, l. 10—18.

Codex Parisinus Lat. n. 1564 (Colbertinus n. 1863, Regius n. 3887₄) saec. IX, *P* formae maximae, teste Friderico Maassen, *Quellen des canonischen Rechts* I, p. 608, inter cetera haec continet:

LXX. *Incipit epistola Paulini ad Faustum. Domino patri et patrono Fausto papae Paulinus. Scribere vobis hinc retinet metus* (FA. XIV).

LXXI. *Incipit epistola sancti Fausti ad benedictum Paulinum. Admiranda mihi semper* (FA. XV).

LXXII. *Domino piissimo et specialibus officiis excolendo, ut confido, in aeternum fratre et per omnia domno Felici Faustus. Magnum pietatis* (FA. XVI).

LXXIII. *Domino sancto et in Christo devinctissimo fratre Grego diacon Faustus. Honoratus officio tuo* (FA. XVII).

Has epistulas A. Schoene v. c. contulit.

Cum saeculo IX med. Gothescalci praedestinatiani causa tractaretur, refutaturi *H* eum ad Lucidi decessoris eius historiam recurrerunt. *Ut manifestum fiat, quia quaedam isti moderni praedestinatiani dicunt, quae et veteres haeretici ante dixerunt*, integras Fausti Lucidique epistulas FA. XVIII. XIX codice optimo usus Hinemarus dissertationi posteriori de praedestinatione dei et libero arbitrio adversus Gothescalcum et ceteros praedestinatianos (Migne, Patrol. Lat. CXXV, p. 79) inseruit, praemissis his: *Ad cuius* (scil. Caelestini papae) *iussionem praedicti Galliarum episcopi synodum habuerunt et huiusmodi prave sentientes aut resipiscentes pietate ecclesiastica regulariter receperunt aut in sua recordia et pravis sensibus persistentes episcopali atque catholica et apostolica auctoritate a consortio fidelium segregaverunt, sicut epistula amicalis Fausti ad Lucidum presbyterum et libellus eiusdem presbyteri Lucidi in synodo porrectus episcopis aperte demonstrat: quae utraque, et epistulam scilicet et correctionis libellum, ad demonstrandum rei evidens documentum, quia non quaerimus de mendacio astruere veritatem, hic inserere necessarium duximus.* Caelestinum papam aequalem Lucidi fecit Hinemarus errore; scripsit quidem ille contra praedestinatianos, sed multo ante Lucidum haeticum. Praeterea Hinemarus locum epistulae FA. XIV e codice P simili (Migne CXXV, p. 372) attulit, haec de Fausto praefatus: *Unde ad Faustum, (cuius opuscula inter apocrypha apostolica sedes deputare curavit, quoniam cum aliis malesanae doctrinae zizaniis etiam de ultima poenitentia prave disseminavit, sicut scripta eius demonstrant, quae sanctus Caelestinus ad episcopos Gallicanos scribens redarguit, ut in eius decretali scriptum invenitur epistula), quidam Paulinus ita scribit.*

Posterior epistulae FA. XX pars inde a verbis *praecepis ut respondeam* codicibus *M* Claudiani Mamerti praefixa est neque tamen a scriptore ipso, quem constat legisse integram epistulam, prout in G exstat. Mamerti codices, e quibus optimus est Lipsiensis n. 286, saec. XI, nonnumquam solus cum G concordans, habent quae is omittit et e contrario, ut utrumque librorum genus sese invicem expleat. Ad nostram rem quae faciunt Mamertina sumpsi ex editione Mamerti Engelbrechtiana.

Ex his epistulis princeps FA. XX lucem vidit, sed principio destituta, qualem codices Claudiani Mamerti praebebant. Primum Basileae anno 1520, p. 25—31 in editione Claudiani a Petro Mosellano recognita, novissime in Corpore scriptorum ecclesiasticorum Latinorum Vindobonensi inter Claudiani opera p. 3—17 ab Augusto Engelbrecht a. 1885 recensita prodiit. Hic eam integram dedit ex codice G nonnullis locis minus accurate collato, quos singillatim adnotare nolui.

Ad hanc quattuor quas codex P praebet epistulae accesserunt cura (P. Pithoei), Veterum aliquot Galliae theologorum scripta, Parisiis 1586, fol. 128'—141, FA. XVII. XIV. XV (omissis cum codice extremis p. 282, 5—9). XVI.

Epistulas Fausti Lucidique FA. XVIII. XIX e codice interpolato edidit Baronius, Annales ecclesiastici, Romae 1595, tom. VI, p. 446—447. Epistulam Fausti

FA. XVIII quae excipiunt subscriptiones episcoporum falsas esse Sirmondus, hist. praedestin. c. 7 probavit. Utraque epistula in omnes conciliorum collectiones (c. gr. Mansi, Conc. ampl. coll. Florent. 1762, tom. VII, p. 1007) transiit.

Has Fausti epistulas collegit Margarinus de la Bigne, Sacra bibliotheca sanctorum patrum ed. alt., Parisiis 1589, tom. III, p. 401—410 FA. XIV. XV. XVI. XVII, tom. IV, p. 759—763 FA. XX (trunca), p. 875—879 FA. XVIII cum subscriptionibus, FA. XIX.

Post hoc Henricus Canisius, Antiquae lectionis tomus V, Ingolstadii 1604, p. 425—523 codicem G nactus reliquas Fausti epistulasque Ruricii publici iuris fecit. Ante edita repetere noluit, sed satis habuit conferre cum editione Bigniana.

Canisii editione omnes quae sequuntur innituntur.

Magna bibliotheca veterum patrum. Parisiis 1654, tom. III, p. 347—410 editionem Canisii integram expressit; tom. IV, l. p. 595 posterior FA. XX pars, p. 693—698 FA. XVIII cum subscriptionibus et FA. XIX editae sunt.

Maxima bibliotheca veterum patrum. Lugduni 1677, tom. VIII, p. 523—525 FA. XVIII (cum subscriptionibus) et FA. XIX, p. 547—579 FA. XX. XV—XVII. I—XIII Ruriciiue epistolae editae sunt.

Iacobus Basnage, Thesaurus monumentorum ecclesiasticorum et historicorum sive Henrici Canisii lectiones antiquae, Antverpiae 1715, Vol. I, p. 352—407 editionem Canisianam repetivit.

Migne, Patrologiae cursus completus. Series Latina prior. Parisiis 1862, tom. LVIII, p. 67—124 Ruricii epistulas, p. 837—870 Fausti aliorumque typis imprimendas curavit, ordinem secutus eum, qui in Maxima bibliotheca observatus est.

Codex Parisinus Lat. n. 11378, de quo Alfredus Schoene Luetjohannum admonuit, recensionem Ruricii epistularum absolutam continet sub hoc titulo: *Anicii Ruricii Aquitani Lemovicensis Episcopi ac quorundam cirorum illustrium ad ipsam Epistolae omnes quae exstant, ex membranarum manuscriptis Celebrissimi Monasterii S. Galli apud Helvetios ab Henrico Canisio I. C. olim editae, nunc primum multa cura emendatae, in compluribus locis restitutae, notisque criticis et historicis illustratae. In Gallia et seorsum prodeunt studio et labore* (nomine deleto, m. al. superscripsit): *F. T. L. M. B.* Paginas 1—120 epistolae XCVI, p. 121—188 notae occupant. Praeter Sangallensem nullus codex adhibitus videtur esse. Haec fortasse est epistularum Ruricii recensio Stephani Baluzii, quem constat editionem earum parasse typis non expressam (cf. Agobardi Opera ed. Baluzius, Paris, 1666, notae p. 28).

De hac nova editione haec fere praemonenda sunt. Omnes quas edimus epistulas praeter unam Paulini FA. XIV codex G continet negligenter scriptus, textu adeo depravato, ut sententiam saepe nisi divinando non adsequaris. Nihilominus etiam in iis epistulis quae redeunt in P recensendis G ducem secuti sumus, cum P non solum hoc codice non praestet, verum etiam multo magis corruptus sit et rusticiore scribendi ratione librarium prodat imperitum. Nonnullis locis uterque codex corruptela eadem laborat. Faustus et Ruricius cum eadem verba saepe repetant, his locis inter se comparatis nonnumquam textus emendari potuit. In epistula XIV C et aetate et integritate longe eminet.

Orthographia, quae dicitur, codicis G saeculo IX scripti auctoribus saeculi quinti obtrudi non debuit. Est enim ea fere quae saeculo IX usitata erat, vestigia tamen quaedam retinens Merovingicae rationis scribendi, quae monachum posteriorem fugerunt. Ego, hac contaminatione reiecta, antiquam scribendi consuetudinem secutus sum. Suppressae in adnotatione discrepantiae orthographicae specimen huic loco reservavi.

ae pro e: decl. *carissimae* (voc.), *elinguae* (fere), *iurae* (saepe), *speciae*; adv. *inlicitae*, *oportunae*, *perfectae*, *sincerae*; *faetida*, *glebarium*, *parnitus* (semper), *praeciosus* (saepe), *ideoquae*, *quaequae*, *semperquae*, *suique*, *querilla*. — e pro ae: *saepissime*, *praecipue* in decl. 1 et in compositis *pre-*. — b pro p: *optimus* (saepe), *transcriptum*. — p pro b: *papulis*. — v pro b: *acervus* (saepe), *acervissimum*, *culpavilem*, *inluminavit* (fut.). — c male addita: *dictans*; omissa: *olfatui*. — c pro qu: *secuntur*. — ci pro ti: *conpaciuntur*, *diucius*, *excusacioni*, *hospiciolum*, *incuciat*, *inracionabilis*, *inputacionis*, *Leoncio*, *modolacior*, *Namacio*, *negociatoris*, *Nepociano*, *ociosus* (fere), *paciens* (saepe), *pacientiam*, *peticioni*, *planiciem*, *pollicitacio* (saepe), *porcio* (saepe), *preciosa* (fere), *praeciosissimum*, *pronuncio*, *recordacionis*, *ructacionibus*, *saciare*, *sacietatem* (saepe), *sencio*. — ti pro ci: *aditiam*, *benefitium*, *constium*, *conspitio*, *iuditium* (semper), *mendatii*, *offitium* (semper). — d pro t: *nequid* (saepe). — d male addita: *quod fit* (saepe); omissa: *quo aeternum*. — e pro i: decl. gen. *antestites*, *fratres*, *venerabiles*; dat. *fratre*, *remissione*; coniug. *requiret*, *deposcemus*, *tribuctur*, *vincerem* (= *vincirem*), *voluemus*, *habueret*; compos. *excederamus*, *recepit*, *perdedi*, *dilegere* (saepe), *corregitis*, *possedeam*, *praesteterimus*; *antestiti*, *antestitis*, *delectorum* (= *delict.*), *deferte* (= *diff.*), *demiserimus*, *delictio*, *deserta*, *discessu*, *detractis*, *mescebam*, *pereclitetur*, *respecitis*, *stereli* (fere), *sterelitate*. — i pro e: decl. pl. *discendentis*, *ferentis*, *iuvēnis*, *omnis*, *orationis*, *pretendentis*; coniug. *destinarius*, *contristimini*, *dignimini*, *pendit*, *praefulgit*, *exhibite*, *crederis*, *diceris*, *ostenderis*, *promitteris*, *intellegeritis*, *contingis*, *agnoscit*, *dimittit*, *perducit*, *tribuit*, *dimittitur*, *possit*, *vellim*; compos. *praecipperatis*, *redimit*, *proficerit*, *eligeritis*, *eligisse*, *possiderunt*; *calciamenta*, *diligatur* (= *deleg.*), *dilicatos*, *diliciae* (fere), *dimergat*, *dimersum*, *discendit*, *discendisse*, *discribere*, *dispicis* (saepe), *dispectui*, *disperatione*, *distinare* (semper), *divinctissimus* (saepe), *diocisi*, *discriptione*, *-edo dulcido* (saepe), *putridinem*, *-ella medillam*, *quaerilla*, *-escere clariscere*, *dulciscat*, *erubiscitis*, *tumiscunt*; *Hirculi*, *milius*, *miminisse*, *pimvis*, *scabillum*, *signiores*, *signitiae*, *timerariae*, *vinditis*, *vinderet*. — f pro ph: *orfanorum*. — g pro c: *fugata* (saepe). — geminatio male admissa: *hii* (saepe), *abstullisse*, *Babilloniis*, *Babylloniorum*, *mallo*, *mallunt*, *mallui*, *malluit*, *malluerim*, *malluerat*, *vellim*, *vellis*, *vellitis*, *ammicitiae*, *ammisit*, *summenda*, *consummendo*, *praesummo* (saepe), *praesumnatis*, *ennarrare*, *rennuit*, *interrisse*, *dissertissimis*; geminatio male omissa: decl. *fili*, *nunti*, *propri*, *vicari*, *fructum*; *acusem*, *dificilior*, *inbecilis*, *subsanat*, *apetitores*, *oportunus* (saepe), *commitimur*. — h male addita: *heremus* (semper). — h male omissa: *adesit*, *armonia*, *aut* (= *haud*), *tronus*; transposita: *sthomacus*. — i omissa: *domnus* saepe in titulis (inde a pag. 281 in textum admisi. *Dominus* = *deus* semper per compendium *dn̄s* scriptum est). — i pro y: *collirio*. — y pro i: *cybus* (fere), *cynerem*, *Hyerusalem*, *paradysus* (saepe). — k pro c: *karissimus* (fere). — l pro r: *ligore*. — r pro l: *fructuantem*. — n male inserta: *discendere* (saepe), *discensi*, *clonquentia*, *incendentia*, *instingat*, *occansionibus*, *relinquisse*. — n omissa: *devixerat*. — o pro u: decl. *cruciatos*, *vultos*; *baioli*, *domosa*, *epistola* (saepe). *inpolit*, *inpotetis*, *iocundus* (saepe), *iocunditate*, *modolacior*, *podoris*, *ramuscolo*. — u pro o: decl. acc. *bonus*, *constrictus*, *oblatus*, *positus*; nom. *custus*; *cognusco*, *cognuscite*, *curam*, *flusculos*, *hiruinam* (= *ironiam*), *prudente*, *prumta*, *prumtior*. — p male inserta: *dampnatione*, *dampnatura*. — p male omissa: *comta*, *contemtus* (saepe), *incomcior*, *presumsi*, *presumsimus*, *presumsisse* (saepe), *prumta*, *prumtior*. De praepositionibus assimilatis vel non assimilatis consonanti haec fere dicenda sunt. *Ad* ante *m*, *n*, *q*, *sc* (excepto *ascendere*), *st* non assimilavi; in *G* vero *ad* etiam ante *se*, *si*, *su* nonnumquam servata est: *adsensum* (saepe), *adsequi*, *adsertore*, *adsidius* (fere), *adsiduitate*, *adsignat*, *adsistat*, *adsurgimus*, et ante *t*: *adtactu*, *adtentius*, *adtingere*, *adtollit*. — *Con* ante *l*, *m*, *p* assimilavi; in *G* vero scripta sunt: *conlabentis*, *conlapsa*, *conlatae*, *conlationem*, *conlidat*, *conligatum*, *conlocutione*, *conloquium* (saepe): *commendantes*; *comp-* (fere). — Post *ex* littera *s* in *G* omissa est: *exilium*, *expectare*

(saepe). *extingueret, exultare* (saepe). Hanc restitui. — In ante *l* non assimilavi. In *G* etiam ante *b* (raro). *m, p, r* (nonnumquam) in servatur: *inbecilis, immaturus, immemor* (semper). *imminente, immortalitas* (saepe). *immunditiae, impeditam, imp-* (fere). *inracionalis, inrigastis*. — *Op-* et *Sup-* ante *p* scripsi, at *G* : *obproprium, subpresseris*.

In codice *G* epistolae Fausti ad diversos praecedunt eas quae ad Ruricium datae sunt. Mihi vero persuasum est huius corporis auctorem epistulis a Ruricio compositis nullas praemisisse nisi a Fausto aliisque ad Ruricium datas. ex alio autem codice Fausti quas ad diversos dedit Lucidique epistulas iis locis insertas esse, qui vacui superessent. Quam ob rem pleraeque in ipso principio collocatae sunt. duae¹⁾ vero inter epistulas Eufrasii et Caesarii ad Ruricium datas interpositae. In hanc autem opinionem id potissimum me duxit, quod in Sangallensi epistolae ad Ruricium datae a tertia ad undecimam numeris III—XI distinctae sunt, nulla ratione habita scriptarum a Fausto ad diversos. Epistolam XI Eufrasii ad Ruricium sequuntur duae quas commemoravi Fausti epistolae, quarum prior etiam numerum fert XII: carent numeris et sequens Fausti et eae quas Caesarius Sedatusque ad Ruricium dederunt. Duo epistularum corpora in *G* coisse. etiam ex numeris quaternionum intellegitur: nam primus fasciculus p. 17 *qr. I.* signatus est, ab eo autem qui paginas 50—65 complectitur iterum numeratio incipit ab I, pergens deinde continuo ordine ad XVII (p. 317). Quae cum ita sint primum locum dedi corpori epistularum quas diversi ad Ruricium scripserunt, secundum Fausti epistulis ad diversos datis. Has autem ita disposui, ut quae in Parisiensi quoque codice servatae sunt praemitterem.

Denique Theodoro Mommsen grati animi sensum testatum esse volo, qui quam callet emendandi artem textui restituendo liberaliter adhibuit. Ruricii epistulas etiam Luetjohann perlustraverat quaeque sibi in mentem venerant coniecturas adnotaverat.

BEROLINI mense Sept. 1886.

BRUNO KRUSCH.

¹⁾ In indice altera desideratur.

EMENDANDA ET ADDENDA.

- p. 2,22 *seq. Rahewinus praepositus Frisingensis, qui a. 1160 gesta Friderici I imperatoris ab Ottone episcopo Frisingensi incohata absolvit, in extremo opere (l. IVc. 86; ed. Waitz) haec ad imperatorem suum rettulit ita: Divus Augustus Fridericus, ut 'de Theoderico' quidam scribit, et moribus et forma talis est, ut 'et illis dignus' sit 'agnosci, qui eum minus familiariter intuentur: ita personam 'suam deus arbiter et ratio naturae consummatae felicitatis dote sociata cumularunt. Moribus 'huiusmodi, ut laudibus eorum nichil, ne' imperii 'quidem fraudet invidia. Forma corporis' decenter 'exacta, statura longissimis brevior, procerior eminentiorque mediocribus.' Flava 'caesaries, paululum a vertice frontis crispata. Aures' vix 'superiacentibus crinibus operiuntur, tonsore' pro reverentia imperii pilos capitis et genarum 'assidua' succisione curtante. Orbes oculorum acuti et perspicaces, 'nasus venustus', barba subrufa, 'labra subtilia nec dilatati oris 'angulis ampliata' totaque facies laeta et hilaris. Dentium series ordinata niveum colorem repraesentant. 'Gutturis et colli, non obesi, sed' parumper 'succulenti, lactea cutis et quae 'iuvenili rubore suffundatur, eumque illi crebro colorem non ira, sed verecundia facit. Humeri' paulisper prominentes. 'In succinctis ilibus vigor. Crura suris fulta turgentibus' honorabilia et bene mascula. Incessus firmus et constans, vox clara totaque corporis habitudo virilis. Extrema haec adsumpsit ex Einhardi vita Caroli magni (c. 22). — Attuli haec propterea quod verba: si casu dentium series ordinata praemineat, niveum protinus repraesentat ipse colorem reperta ex nostris in uno codice non optimo Paris. 9551 (F) saec. XII exeuntis (eodem receperunt Woverenus 'ex ms.' et Savaro reperta, ut hic ait, et apud Rahewinum et 'ex Amar. et Pith. mss.') et nequaquam Sidoniana apud Rahewinum redeunt, aut, id quod coniecit Gustafson (de Apollinari Sidonio emendando p. 3), ex Rahewinianis in Sidonianos libros aliquot translata aut, quod magis crediderim, cum tenor magnopere differat, deprompta a Rahewino ex Sidoniano exemplari Parisini illius simili.*
- p. 21, 5—22,7 *adsunt in codice Sangallensi (G) n. 190 p. 130—132 eo, ex quo infra editae sunt epistolae Fausti et Ruricii; vide quae Kruschius de eo volumine exposuit praef. p. LXIX sq. Archetypum eius aliquot habuit epistulas Sidonianas, sed inde in exemplum superstes non transiit nisi index (editus in praef. p. LXIX sq.; cf. infra p. 275,16 cum corr.) et pars extrema epistolae primae libri secundi. Varia lectio loci superstitis haec est.*
- p. 21, 5 quippe] quique
6 iste] ipse
7 furtunasque
ibi etiam G
8 hic om.
9 aperiri] aperire
exigit] exegit (in margine: ego autem in dominø)
10 calomniatur
11 furta uel] futurae G¹, futura uel G²
punire uel facere] facere uel punire
13 initiatus] sic G¹, initiatis G²
15 accipit] accepit
concilio] consilio
17 hostibus] hospitibus
altaria] alto G¹
reis] risis in mg. adn. G²
17 carceres clericis] carceris clericos

- p. 22, 1 Romanis] roma *G*¹
 concludens] concludens ut *vid.* *G*¹, conlaudans *G*²
 nummerariis
 2 que *om.*
 3 incide te] incidite
 4 palpetantium
 5 praesole
 republica vires] replicaueris
 6 Anthemii principis] ante * principes
- p. 21,14 *affert hunc locum Gregorius hist. Franc. 4,12*: quibus et a quibus, ut Sollius noster ait. nec dabat pretia contemnens nec accipiebat instrumenta desperans.
- p. 28,15 vestr] vestri
 18 expert] experti
- p. 40 *adn. v. 4 ante tuam M*¹ *deest* 5
- p. 54,24 Terentius] *scr.* Reatinus; *v. praef.* p. XXXVIII
- p. 69,23 *seq. Sylloge epigrammatum expositorum olim Turonis in basilica S. Martini (egit de ea I. B. Rossius, inscr. christ. urbis Romae 2 p. 186) confecta, ut videtur, ante eius basilicae incendium a. 558 adhibitae iam a Gregorio Turonensi hist. Franc. 2,14 (cf. ibidem 1,48 et de virt. Martini 1,3) inter alia hoc quoque epigramma continet sub praescriptione item in apsida una cum titulo memoriae solito more pedestri oratione carmini subiecto. Ediderunt cum reliquis carminibus illis multi, in his Eckhardt (cod. mss. Quedlinburgenses, Quedlinburgi 1723 p. 75) et le Blant (inscriptions chrétiennes de la Gaule vol. I p. 241 n. 181). Itaque cum carmen traditum habeamus et ab auctore in epistulas relatum et ex lapide exceptum, placuit adscribere variam lectionem corporis Turonensis codicum quattuor praestantissimorum saec. noni omnium, scilicet Quedlinburgensis = Q (quem ipse inspexi), Parisinorum duorum lat. 18312 f. 117 = P et 10848 f. 97 = R (quos duos libros a me rogatus contulit Omont Parisinus), Vaticani Palatini 845 f. 66 = V (contulit Reitzenstein).*
- v. 1 *post corpus ins. hic conditum QP (ubi expuncta sunt haec) RV*
 3 texerat] atexerat *V*¹
 5 podore *QP*
 6 magni *R*
 7 antistis *Q*, antestis *PRV*
 12 spatiis] spauis *V*
 edis *QPRV*
 13 quae] qui *QPRV*
 salamoniaco] *V*, salomoniaco *QPR*
 potis est] potes *QPV*
 15 si] sic *QPRV*
 16 transgreditus *R*
 17 libor *QPV*
 18 rosteritas (*sic*) *Q*
subscr. item incipit depositio sc̄i Martini III idus Novembris pausavit in pace dni nocte media finit. Omittit subscr. R; collatum non habui V
- p. 71, 8 epistula Sidonii ad Asperum *index G* (*cf. ad. 21,5*)
- p. 81, 2 *Quod ad Syagrium ex Germano studiis Vergilianis et Ciceronianis factum Romanum litterator Romanus scribit eum novum falconem prorupisse de harilao vetere, aperte adludit ad aucupium ea aetate in Gallia usitatum adiutore accipitre vel falcone. Requiritur igitur vocabulum aliquod aptum falconi nondum domito et rudi et si fieri potest vocabulum Germanicum. Ad id ipsum ducit forma vocabuli, quod cur corruptum credatur causa nulla est, non absimilis eorum quae sunt Hariobaudus, Charietto, Charibertus, Charimundus, similia. Ipsum quod fuerit, viderint linguae nostrae incunabula qui callent; hoc addo falconem teste Serrio ad Aen. 10,145 lingua, ut ait, Tusca appellari capym, item passim apud auctores medii aevi dici capum. Exempli causa auctor saec. VIII Theodulfus l. 4 carm. 8 sic scribit: quattuor accipitres veniunt hinc, quattuor illinc, quattuor et totidem parte ab utraque capi: primo hi congressu perimunt se hinc inde vicissim, accipitrem accipiter seu capus ipse capum. Cf. de artis falconariae originibus Hehn Kulturpflanzen³ p. 327 seq.*
- p. 89,23 *adn. delendum 'namque scripsi'*
 24 spatium inter 'recte' et vix neglectum

- p. 104,20 *affert hunc locum Gregorius in libro de virtutibus S. Iuliani c. 2 sic* : praebet huic operi testimonium Sollius noster ipsi Mamerto scribens his verbis : 'tibi soli concessa est in partes orbis occidui martyris Ferreoli solida translatio adiecto nostri capite Iuliani. unde pro compensatione deposcimus, ut nobis inde veniat pars patrocinii, quia vobis hinc rediit pars patroni'.
- p. 106, 9 Miletiae *retinendum*; cf. *ind. loc.*
- p. 108,21 *epistulam hanc laudat Gregorius hist. Franc. 2,25*
- p. 110,12 *del. comma post cruciat*
- p. 115,23 evangelista] euangelista
- l. VII ep. 10 *collocant post ep. 11 LMTFP, inverso ordine C: invertendae igitur (v. praef. p. LII)*
- l. VIII ep. 1. 2 *hoc ordine C, inverso FP; extra ordinem inter supplementa M*
- p. 131, 3 *scr. Asturius*
- p. 132, 6 et si quidem solis] etsi quietem solvis *Leo (v. praef. p. XXVI)*
- p. 148, 7 *adn. zotheculas etiam L*
- p. 149,12 *adn. ad potest addendum 'prius'*
- p. 151,19 *adn. delendum 'frangor angoribus Woucerenus'*
- p. 155,18 *aucupabimus] aucupabimur*
- p. 156 *inter text. et adn. Sellust.] Sallust.*
- p. 162,21 *facetum me existimare Mohr*
- carm. II, 186 *secutus etiam Mohr*
 399 *placitoque etiam Drakenborch ad Silium 1,11*
 V, 594 *traditam lectionem tuetur Geisler adlato loco Silii 2,333 : geminas Alpes*
 VII, 324 *Bructerus ulvosa quem vel (sic libri) Nicer alluit unda] malim Bructerus ulvosa quem veliger alluit unda, ut significetur Rhenus prae reliquis Galliae fluviiis narium copia insignis; nam Bructeri a poeta Gallo non potuerunt ad Necerum collocari.*
 VII, 332 *Huni cum praeterea semper appellantur Chuni, hoc quoque loco, nisi gravior corruptela subest, ea forma restituenda est; praeterea praestat cum M legere : Chunos iam prope contemptos propriis in sedibus hostem expectare Getas, ut significetur eos non dignos risos esse Gothos, quibus extra fines suos obriam irent.*
 440 *adn. pro 'vulgo' ponendum F*
 481 *adn. ad TF adde C*
 IX, 310 *Vilicum] scr. vilicum (cf. ind. pers.)*
 XV, 191 *adn. delenda; scilicet vulgo legebatur incipias*
 XXII, p. 244 *adn. 10 del. ante follonium*
- p. 267,20 *suis] qui cautus fuerit in sensibus suis ex Fausti sermone exhortatorio contra diversa vitia (Eusebii Emiseni homiliae, Paris. 1547 f. 138) addendum*
- p. 268,15 *adn. littera delendum*
- p. 272, 8 *Turentius] scr. Taurentius*
- p. 275,16 *in adn. pro VI, 12. VII, 1. 4. 9. VIII, 11. IX, 11. VI, 10 sic scr. : VI, 1. 4. 9. VIII, 11. IX, 11. VI, 10. 12.*
- p. 294,14 *adn. Epistulam — adn.] del.*
- p. 298,13 *corporeae *** materiale] corporeae re materiale scr. (res materialis Faustus de spiritu sancto II, 1)*
- p. 304,15 *adn. II, 45 scr.*
- p. 451 *col. 1 vers. 31 dele venialis*
- p. 460 *col. 1 vers. 12 lege endromidatus*
- p. 460 *col. 1 vers. 32 lege veraedus*

LIBRI SCRIPTI ADHIBITI AD SIDONIUM.

L saec. X Oxoniensis Laudianus Lat. 104 (praef. p. XVI).

M saec. X Florentinus Marcianus n. 554 (praef. p. XIV).

T saec. XII Florentinus Laurentianus plut. XLV, 23 (praef. p. XIII).

C saec. X vel XI Matritensis bibl. nat. E e 102, olim Cluniacensis (praef. p. VI).

F saec. XII Parisinus n. 9551 (praef. p. VII).

P saec. X vel XI Parisinus n. 2781 (praef. p. XII).

numeri ^{1 2} ad codicum litteras adiecti indicant manum priorem et secundam.

litterulae ^{a b} ad codicum litteras adiecti in carminum adnotatione distinguunt quae librarius ipse primum scripsit, deinde correxit.

asterisci * pro litteris erasis singuli positi sunt.

ep. I	1 p. 1 1	—	III 3 p. 42 14	<i>iniuriam</i>	. . .	: <i>LMTCFP</i>
	III 3 p. 42 14	<i>taceo</i>	—	p. 42 28	<i>funerabantur</i>	. . . : <i>M²CFP</i> , om. <i>LM¹T</i>
	3 p. 42 29	<i>sed quid</i>	—	4 p. 43 14	. . . . .	: <i>LMTCFP</i>
	5 p. 43 14	—	—	8 p. 45 29	. . . . .	: <i>LMCFP</i> , om. <i>T</i>
	9 p. 46 1	—	—	12 p. 101 17	<i>movet saepe</i>	. . . : <i>LMTCFP</i>
VI	12 p. 101 17	<i>terseris</i>	—	VII 5 p. 108 2	<i>ut sacro</i>	. . . : <i>M²CFP</i> , om. <i>LM¹T</i>
VII	5 p. 108 2	<i>sanctam</i>	—	p. 108 20	. . . . .	: <i>LMTCFP</i>
	6 p. 108 21	—	—	7 p. 111 29	. . . . .	: <i>M²CF</i> , om. <i>LM¹TP</i>
	8 p. 111 30	—	—	18 p. 125 15	. . . . .	: <i>LMTCFP</i>
	18 p. 125 15	<i>his licebit</i>	—	17	<i>desistas vale</i>	. . . : <i>M²CFP</i> , om. <i>LM¹T</i>
VIII	1 p. 126 1	—	—	18	. . . . .	: <i>LMTCFP</i>
	2 p. 127 1	—	—	13	. . . . .	: <i>M²CFP</i> , om. <i>LM¹T</i>
	3 p. 127 14	—	—	16 p. 148 20	. . . . .	: <i>LMTCFP</i>
IX	1 p. 149 1	—	—	p. 150 4	. . . . .	: <i>M²CFP</i> , om. <i>LM¹T</i>
	2 p. 150 5	—	—	6 p. 154 17	. . . . .	: <i>LMTCFP</i>
	7 p. 154 18	—	—	p. 155 7	<i>et levis</i>	. . . : <i>LMCFP</i> , om. <i>T</i>
	p. 155 7	<i>ac modis</i>	—	16 p. 172 3	. . . . .	: <i>M²CFP</i> , om. <i>LM¹T</i>
carmin.	I—II 182	. . . . .	. . . . .	. . . . .	. . . . .	: <i>M²TCFP</i> , om. <i>LM¹</i>
	II 183—548	. . . . .	. . . . .	. . . . .	. . . . .	: <i>TCFP</i> , om. <i>LM</i>
	II 549—VII 136	. . . . .	. . . . .	. . . . .	. . . . .	: <i>M²TCFP</i> , om. <i>LM¹</i>
	VII 137—600	. . . . .	. . . . .	. . . . .	. . . . .	: <i>M²TCF</i> , om. <i>LM¹P</i>
	VIII	. . . . .	. . . . .	. . . . .	. . . . .	: <i>M²TCFP</i> , om. <i>LM¹</i>
	IX—XXIV	. . . . .	. . . . .	. . . . .	. . . . .	: <i>TCFP</i> , om. <i>LM</i>

LIBRI ADHIBITI AD FAUSTUM ET RURICIUM.

G saec. IX Sangallensis n. 190 (v. praef. p. LXIX).

C saec. VI, VII Parisinus n. 12097 ad Paulini ep. FA. XIV (v. praef. p. LXX).

P saec. IX Parisinus n. 1564 ad Fausti ep. XIV—XVII (v. praef. p. LXXI).

H Hinemari libri (v. praef. p. LXXI).

M Claudiani Mamerti libri ad Fausti ep. XX (v. praef. p. LXXI).

IN INDICIBUS

numeri Arabici nude positi indicant Sidonii epistulas ad editionis paginas et versus.

numeri Latini praescripti Arabicis indicant Sidonii libros epistularum.

C. sequente numero Latino et Arabico indicat Sidonii carmina,

FA. sequente pagina et versu epistulas Fausti aliorumque,

R. sequente pagina et versu epistulas Ruricii.

† in indice personarum praemittitur vocabulis Christianis et Iudaicis.

GAI SOLLII

APOLLINARIS SIDONII

EPISTVLÆ ET CARMINA

GAI SOLLII

APOLLINARIS SIDONII

EPISTULARUM

LIBER PRIMUS.

I.

SIDONIUS CONSTANTIO SUO SALUTEM.

DIU praecipis, domine maior, summa suadendi auctoritate, sicuti es in his quae 1
 deliberabuntur consiliosissimus, ut, si quae litterae paulo politiores varia occasione
 fluxerunt, prout eas causa persona tempus elicit, omnes retractatis exemplaribus enu-
 5 cleatisque uno volumine includam, Quinti Symmachi rotunditatem, Gai Plinii disciplinam
 maturitatemque vestigiis praesumptuosis insecuturus. nam de Marco Tullio silere melius 2
 puto, quem in stilo epistulari nec Iulius Titianus sub nominibus inlustrium feminarum
 digna similitudine expressit. propter quod illum ceteri quique Frontonianorum utpote
 consecretaneum acmulati, cur veternosum dicendi genus imitaretur, oratorum simiam
 10 nuncupaverunt. quibus omnibus ego immane dictu est quantum semper iudicio meo
 cesserim quantumque servandam singulis pronuntiaverim temporum suorum meritorumque
 praerogativam. sed scilicet tibi parui tuaeque examinationi has (litterulas) non recen- 3

G SOLLII APOLLINARIS SIDONII EPISTVLARVM LIBER PRIMVS INCIPIT FELICITER L, CAII
 SOLLII APOLLINARIS SIDONII EPISTOLARVM LIBER PRIMVS INCIPIT M, Gaii Sollii Apollinaris Sidonii
 Eplaⁱ lib pm' incipit T, CAII SOLLII APOLLINARIS (MODESTII s. l. add. C¹) SIDONII ARVERNOR^V
 EPI. PRIM' EPISTOLAR^V LIBER INCIPIT *praeter* MODESTII et ARVERNOR^V . . . . INCIPIT *scripsit*
rubricator in C, inscriptio deficit in F, GAI SOLLII APOLLINARIS SIDONII EPISTOLARVM LIBER
 1 PMVS INCIPIT P 1 *inscriptio def. in F* constantino T 2 diu praecipis domine *def. in F*
 4 fluxerint T *fort. recte* causas (*alt. s. eras. C²*) C ante omnes *leg. eas in L* 5 *simmachii MCFP*,
 symachi T gaii MTFP 6 *praesumptuosus L, praesumptiosis (i corr. ex u M²) MP, praesumptiosis C¹*
insequuturus L tullio LMTEP, t. C silere melius puto quem in stilo epistulari nec *Wilamowitzius*, silere
 me (*spat. 8 litt. vac.*) in stilo epistulari nec L, silere me in stilo epistolari melius puto quem nec (*nisi quod*
 me om. C) MTECFP 7 *post iulius leg. .i. papensis in T* titinianus MT, ticinianus CP, titivianus F
 illustrium MTECFP 9 consentaneum T cum veternosum dicendi genus imitarentur oratorum, simiam
Mommсенus 10 iudicio C 11 *singulis s. l. add. M¹* pronuntiaverim CM, pronuntiarim F
 12 litterulas om. LMTECFP, sed. in L spat. 10 litt. vacat

sendas (hoc enim parum est) sed defaecandas, ut aiunt, limandasque commisi. sciens
 4 nos nunc perquam haesitabundos in hoc deinceps famae pelagus impellis. porro autem
 super huiusmodi opusculo tutius conticueramus, contenti versuum felicius quam peritius
 editorum opinione, de qua mihi iam pridem in portu iudicii publici post lividorum
 latratum Scyllas enavigatas sufficientis gloriae ancora sedet. sed si et hisce delira-
 5 mentis genuinum molarem invidia non fixerit, actutum tibi a nobis volumina numerosiora
 percopiosis scaturientia sermocinationibus multiplicabuntur. vale.

II.

SIDONIUS AGRICOLAE SUO SALUTEM.

1 **S**AEPE NUMERO postulavisti, ut, quia Theodorici regis Gothorum commendat populis
 fama civilitatem, litteris tibi formae suae quantitas, vitae qualitas significaretur. pareo
 libens, in quantum epistularis pagina sinit, laudans in te tam delicatae sollicitudinis
 ingenuitatem. igitur vir est et illis dignus agnosci, qui eum minus familiariter intuen-
 tur: ita personam suam deus arbiter et ratio naturae consummatae felicitatis dote
 sociata cumulaverunt; mores autem huiusmodi sunt, ut laudibus eorum nihil ne regni
 15 quidem defrudet invidia. si forma quaeratur: corpore exacto, longissimis brevior,
 procerior eminentiorque mediocribus. capitis apex rotundus, in quo paululum a planitie
 frontis in verticem caesaries refuga crispatur. cervix non (toris tumet) sed nervis.
 geminos orbes hispidus superciliorum coronat arcus; si vero cilia flectantur, ad malas
 medias palpebrarum margo prope pervenit. aurium ligulae, sicut mos gentis est,
 20 crinium superiacentium flagellis operiuntur. nasus venustissime incurvus. labra sub-
 tilia nec dilatatis oris angulis ampliata. pilis infra narium antra fruticantibus
 cotidiana succisio; barba concavis hirta temporibus, quam in subdita vultus parte
 3 surgentem stirpitus tonsor assiduus genis ut adhuc vesticipibus evellit. menti gutturis
 colli, non obesi sed succulenti, lactea cutis, quae propius inspecta iuvenali rubore
 25 suffunditur; namque hunc illi crebro colorem non ira sed verecundia facit. teretes

1 parum *TF*, paruum *LMCP* 2 immodicum *MTP* fauctorem *L* 3 nunc *MTCFP*, non *L* deinceps *C* 4 tucius *C* 5 eruditorum *L*¹ *M*¹ inde ab opinione de exitus epist. def. in *F* michi *C* post pridem leg. dictatorum *s. l. in T* iudicii *C* puplici *s. l. add. T*¹ 6 scillas *C* anchora *LMTCP* et malim delere 7 non *s. l. add. T*¹ numerosiora *C*¹ 8 sca turpentina *L*, scaturientia *MTCFP* sermocinationibus (cina in *ras. C*²) *C* 9 inscriptio def. in *F* 10 saepenumero postu def. in *F* theodorici *LT*, theoderici *MF* 14 consumatae *C* 15 sotiata *F* sunt om. *MTCFP* sed *s. sunt s. l. add. C*¹ *P*¹ nichil *MC* 16 defraudet *MTCFP* exacto corpore *F* 17 planicie *CF*, planitiae *L* 18 non toris tumet sed nervis scripsi, non (*spat. 10 litt. vac.*) sed nervis *L*, non sedet nervis (sedet nervis *s. l. add. T*¹) *MTCFP* 20 ligulae scripsi, legulae *LMTCFP* gentilis *F*² est gentis *C* 21 venustissime corr. ex venustissime *C*² 22 horis (h eras. *M*²) *M* post ampliata ins. si casu dentium series ordinata praemineat, niveum protinus repraesentat ipsa colorem *F* cum *Rahewino* (*v. add.*) 23 int *T* fruticantibus *M*¹, frutigantibus *L*, fructificantibus (corr. ut *v. ex fructificantibus P*²) *P* 24 scisio *L* timporibus *C* subita *F*¹ 25 styripitus *MP* asiduus *F* genis ut adhuc vesticipib; *L*, (genas *M*¹) ad usque forcipibus (pici in *ras. M*², forcipibus *F*) *MTCFP* 26 sed in *ras. P*² succulenti *CFP* post lactea unam litt. eras. *C*² propius . . . 3,4 internodia def. in *F* iuveni *C* rubore corr. ex rubure *M*¹ 27 nanque *M*

umeri, validi lacerti, dura brachia, patulae manus, recedente alvo pectus excedens. aream dorsi humilior inter excrementa costarum spina discriminat. tuberosum est utrumque musculis prominentibus latus. in succinctis regnat vigor ilibus. corneum femur, internodia poplitum bene mascula, maximus in minime rugosis genibus honor. crura
 5 suris fulta turgentibus et, qui magna sustentat membra, pes modicus. si actionem
 4 diurnam, quae est forinsecus exposita, perquiras: antelucanos sacerdotum suorum coetus
 minimo comitatu expetit, grandi sedulitate veneratur. quamquam, si sermo secretus,
 possis animo advertere, quod servet istam pro consuetudine potius quam pro ratione
 reverentiam. reliquum mane regni administrandi cura sibi deputat. circumssistit sellam
 10 comes armiger; pellitorum turba satellitum ne absit, admittitur, ne obstrepat, elimi-
 natur, sicque pro foribus immurmurat exclusa velis, inclusa cancellis. inter haec intro-
 missis gentium legationibus audit plurima, pauca respondet: si quid tractabitur, differt;
 si quid expedietur, accelerat. hora est secunda: surgit e solio aut thesauris inspicien-
 dis vacaturus aut stabulis. si venatione nuntiata procedit, arcum lateri innectere citra
 5 gravitatem regiam iudicat: quem tamen, si comminus avem feramque aut venanti aut
 vianti (fors obtulerit), manui post tergum reflexae puer inserit nervo lorove fluitantibus;
 quem sicut puerile computat gestare thecatum, ita muliebre accipere iam tensum.
 igitur acceptum modo insinuat e regione capitibus intendit, modo ad talum pendulum
 20 nodi parte conversa languentem chordae vagantis laqueum digito superlabente prose-
 quitur; et mox spicula capit, implet, expellit; quidve cupias percuti, prior admonet;
 eligis quid feriat: quod elegeris ferit; et, si ab alterutro errandum est, rarius fallitur
 figentis ictus quam destinantis obtutus. si in convivium venit, quod quidem diebus
 6 profestis simile privato est, non ibi inpolitam congeriem liventis argenti mensis cedenti-
 bus suspiriosus minister imponit; maximum tunc pondus in verbis est, quippe cum
 25 illie aut nulla narrentur aut seria. toreumatum peripetasmatumque modo conchyliata
 profertur supellex, modo byssina. cibi arte, non pretio placent, fereula nitore, non
 pondere. scyphorum paterarumque raras oblationes facilius est ut accuset sitis quam
 recusset ebrietas. quid multis? videas ibi elegantiam Graecam abundantiam Gallicanam
 celeritatem Italiam, publicam pompam privatam diligentiam regiam disciplinam. de
 30 luxu autem illo sabbatario narrationi meae supersedendum est, qui nec latentes potest

1 humeri *MCF* excedens *scripsi*, accedens *LMTCP* 3 musculis *M*, masculis *s. l.*
add. M¹ viger *C* 6 diurnā *M*, † diurnā *s. l. add. M¹*, diurnam *FP* 7 post quam-
 quam *leg. animal in F* 8 potius *C* ratione *LMTEFP*, religione *C* 9 reverentiam *C* ammini-
 strandi *L*, āministrandi *M* cura *M*, † curā *s. l. add. M¹* sibi cura *T* 10 ne absit *om. spat. 10 litt.*
vacante L ammittitur *L* 11 immurmurat *C* 12 legacionibus *C* respondet pauca *C* respon-
 dit *M¹*, respondit *L* 13 est *om. TC*, *add. s. l. P¹*, ē *M*, † e *s. l. add. M¹* aut thesauris *praeter*
uris in ras. P² thesauros *C¹* inspiendiis *F* 14 venatio *M¹* nuntiata *MC* circa *T*
 15 cominus *F* post venanti *leg. monstres in CFP et s. l. add. in M¹ T¹* 16 fors obtulerit *om. LMTCFP*,
sed spat. 14 litt. vac. in L, ^hds obtulit *add. in marg. M²*, sors offerat *add. s. l. T¹* 17 puerile (le in
ras. P²) P tecatam *M²* 18 sinuatis *F* 19 cordae *MTCFP* laqueum vagantis *MTCFP*
 20 quitur et mox . . . . . 26 profertur *def. in F* ammonet *LM* 21 elige *T* eligeris *L* 22 hictus *C*,
 ictis *L* distinantis optutus *L* in diebus *T* 23 privato simile *C* inpolitam (*praeter im- po*
in ras. M¹) MC argenti (s *eras. P²) P* 24 minister suspiriosus *T* imponit *s. l. add. M¹*
 25 narrantur *MTC*, narantur *P* peripetasmatumque *CP*, † pipatismatūq; *add. in marg. P*, peripatismatum-
 que *M*, † pipete[||||tum||||] *ceteris recisis leg. in marg. M*, perhipatismatumque *LT* conchiliata *MTCP*
 26 suppellex *LTF* bissina *MTCFP* cybi *F* precio *CF* 27 cyforum *F* 28 habundantiam *F*
 30 sabbatario illo *punctis add. transp. M¹*

7 latere personas. ad coepta redeatur. dapibus expleto somnus meridianus saepe nullus, semper exiguus. quibus horis viro tabula cordi, tesseras colligit rapide, inspicit sollicitate, volvit argute, mittit instanter, ioculariter compellat. patienter exspectat. in bonis iactibus tacet, in malis ridet, in neutris irascitur, in utrisque philosophatur. secundas fastidit vel timere vel facere, quarum opportunitates spernit oblatas, transit oppositas. 5 sine motu evaditur, sine colludio evadit. putes illum et in calculis arma tractare: sola 8 est illi cura vincendi. cum ludendum est, regiam sequestrat tantisper severitatem, hortatur ad [ludum] libertatem communionemque. dicam quod sentio: timet timeri. denique oblectatur commotione superati et tum demum credit sibi non cessisse collegam, cum fidem fecerit victoriae suae bilis aliena. quodque mirere, saepe illa laetitiae minimis occasionibus veniens ingentium negotiorum merita fortunat. tunc petitionibus diu ante per patrociniarum naufragia iactatis absolutionis subitae portus aperitur. tunc etiam ego aliquid obsecraturus feliciter vincor, quando mihi ad hoc tabula perit, 9 ut causa salvetur. circa nonam recrudescit moles illa regnandi. redeunt pulsantes, redeunt summoventes, ubique litigiosus fremit ambitus, qui tractus in vesperam cena 15 regia interpellante rarescit et per aulicos deinceps pro patronorum varietate dispergitur, usque ad tempus concubiae noctis exebaturus. sane intromittuntur, quamquam raro, inter cenandum mimici sales, (sed) ita ut nullus conviva mordacis linguae felle feriat: sic tamen, quod illie nec organa hydraulica sonant nec sub phonasco vocalium concentus meditatam acroama simul intonat; nullus ibi lyristes choraules mesochorus 20 tympanistria psalteria canit, rege solum illis fidibus delenito, quibus non minus mulcet 10 virtus animum quam cantus auditum. cum surrexerit, inchoat nocturnas aulica † gaza custodias; armati regiae domus aditibus assistunt, quibus horae primi soporis vigilabuntur. sed iam quid meas istud ad partes, qui tibi indicanda non multa de regno sed pauca de rege promisi? simul et stilo finem fieri decet, quia et tu cognoscere 25 viri non amplius quam studia personamque voluisti et ego non historiam sed epistulam efficere curavi. vale.

III.

SIDONIUS FILIMATIO SUO SALUTEM.

1 I nunc, et legibus me ambitus interrogatum senatu move, cur adipiscendae dignitati hereditariae curis pervigilibus incumbam; cui pater socer, avus proavus prae- 30

1 sompnus <i>CF</i>	3 compellat ioculariter expectat patienter <i>C</i>	ioculariter <i>MTCEP</i>	compellat
<i>om. spat. 8 litt. vacante L</i>	expectat <i>MCEP</i>	4 iactibus <i>corr. ex & actibus C¹</i>	philosophatur <i>LF</i>
5 oportunitates <i>LMTCEP</i>	oppositas <i>corr. ex obpositas C¹</i>	6 putis <i>L</i>	8 ludum <i>secl. Mommsenus,</i>
ludendū <i>F</i>	quid <i>F</i>	9 sup (<i>spat. 4 litt. vac.</i>) ati <i>L</i>	tunc <i>MTCEP</i>
			demum credit <i>om. spat. 11</i>
<i>litt. vacante L, s. l. add. M¹</i>	sisse collegam	12 naufragia praeter haec . . .	rie sue bi . . . . . illa
leticia mi	ingentium negotiorum	petitionibus diu ante per . . .	gia <i>def. in F</i>
11 veniens occasionibus <i>C</i>	negociorum <i>C</i>	petitionibus <i>C</i>	12 subitae portus <i>def. in F</i>
			13 erat
turus <i>ex obsecraturus def. in F</i>	ad hoc mihi <i>F</i>	michi <i>C</i>	14 illa moles <i>C</i>
<i>in ras. M²</i> <i>M</i>	15 submoventes <i>CT</i>	an post aulicos deest nomen velut aditus?	16 deinceps <i>C</i>
18 mimici inter cenandum sales <i>F</i>	sed <i>om. LMTCEP</i>	felle <i>s. l. add. P¹</i>	19 nec illic <i>T</i>
ydraulica <i>M</i> , yddraulica <i>F</i>	fonasco <i>F</i>	20 meditantum (<i>n eras. M²</i>) <i>M</i>	achroama <i>LTCFP (sed hro</i>
<i>in ras. P²</i>), acroama <i>corr. ex acroama M²</i>	liristes <i>MTCP</i> , listres <i>F²</i>	coraules <i>CF</i>	21 illis <i>om. T</i>
delenito <i>LMTCEP</i>	"aim" virt' <i>transp. F¹</i>	23 adistunt <i>C</i>	26 et ego <i>s. l. add. P¹</i>
historiam (<i>hi in ras. M²</i>) <i>M</i> , hystoriam <i>F</i>	27 vale <i>om. F</i>	28 Sydonius <i>F</i>	Philomathio <i>Wilamo-</i>
witzius	29 i <i>om. F</i>	legis <i>L</i>	meę (<i>e eras. C²</i>) <i>C</i>
		interrogatum ambitus <i>T</i>	movem <i>L</i>

fecturis urbanis praetorianisque, magisteriis Palatinis militaribusque micuerunt. et ecce 2
 Gaudentius meus, haecenus tantum tribunicius, oscitantem nostrorum civium desidiam
 vicariano apice transcendit. mussitat quidem iuvenum nostrorum calcata generositas,
 sed qui transiit derogantes in hoc solum movetur, ut gaudeat. igitur venerantur
 5 hucusque contemptum ac subitae stupentes dona fortunae quem consessu despici-
 bant sede suspiciunt. ille obiter stertentum oblatratorum aures rauci voce praeconis
 everberat, qui in eum licet stimulis inimicalibus excitentur, scamnis tamen amicalibus
 deputabuntur. unde te etiam par fuerit privilegio consiliorum praefecturae, in quae 3
 participanda deposceris, antiquati honoris perneciter sarcire dispendium, ne, si extra
 10 praerogativam consilarii in concilium veneris, solas vicariorum vices egisse videare. vale.

IV.

SIDONIUS GAUDENTIO SUO SALUTEM.

M^ACTE esto, vir amplissime, fascibus partis dote meritorum; quorum ut titulis 1
 apicibusque potiare, non maternos reditus, non avitas largitiones, non uxorias gemmas,
 non paternas pecunias numeravisti, quia tibi e contrario apud principis domum inspecta
 15 sinceritas, spectata sedulitas, admissa sodalitas laudi fuere. o terque quaterque beatum
 te, de cuius culmine datur amicis laetitia, lividis poena, posteris gloria, tum praeterea
 vegetis et alacribus exemplum, desidibus et pigris incitamentum; et tamen si qui sunt,
 qui te quocumque animo deinceps aemulabuntur, sibi forsitan, si te consequantur,
 debeant, tibi debebunt procul dubio, quod sequuntur. spectare mihi videor bonorum 2
 20 pace praefata illam in invidis ignaviam superbientem et illud militandi inertibus familiare
 fastidium, cum a desperatione crescendi inter bibendum philosophantes ferias inhono-
 ratorum laudant, vitio desidiae, non studio perfectionis.

* * *

* * appetitus, ne adhuc pueris usui foret, maiorum iudicio reiciebatur; sic adolescen- 3
 tum declamatiunculas pannis textilibus comparantes intellegebant eloquia iuvenum

2 gaudencius C tantum . . . . . 7 everberat qui *def. in F* tribunicius MC 3 mussitat (*alt. s*
eras. C²) C calcata (*spat. duarum litt. vac.*) nerositas (*spat. 17 litt. vac.*) nisiit dero (*spat. 13 litt. vac.*) hoc
 solum L 4 transit MTCP 5 contentum L, contentum P subite s. l. add. T¹ consessu *corr. ex*
 concessu C¹, ** consessu *praeter con in ras. P²* dispiciebant L 6 obter L 7 in eum . . . .
 9 perneciter *praeter* licet . . . . nis tamen ami . . . . . par fuerit privileg . . . . participandam deposceris . . .
 cifer *def. in F* exci *** P, sed ci add. P², excitent add. in marg. P 8 deputantur MTCP in quam
 participandam MTCP, (*nisi quod in quam def. in F*) 9 sartire M extra praerogativam *praeter ex et*
 tivam *def. in F* 10 solas *praeter so def. in F* videaris T vale *def. in F* 11 Sydonius F
 salutem om. F 13 pociare C 14 pecunias add. s. l. T², peccunias C 15 exspectata L
 ammissa L 16 laetitia CF 18 quēq; *corr. ex quoq; F¹* deinceps C 19 secuntur MFP,
 sequuntur T, consequuntur C expectare L michi C 21 fastidium T, † studium s. l. add. T¹
 desperatione C, disperatione L philosophantes F ferias inhonoratorū laudant *partim in ras. partim in spat.*
vac. add. M¹ aut M², in frigus honoravi (spat. 8 litt. vac.) lauda (spat. 4 litt. vac.) L inhonoratorum P
 22 vicio M perfeccionis C 23 ante appetitus *leg. huius enim in C, cuius in FP, neutrum est in LMT,*
sed cui' add. in marg. M et s. l. T¹, sat magna lacuna et finem ep. IV et initium alterius haustum esse etiam
ea quae sequuntur ostendunt appetitur L iuditio CF maiorum iudicio add. s. l. T¹ reitiebatur F
 adolescentum TCFP 24 texilibus F¹ comparantes C inde ab bant eloquia *exitus epist. def. in F*
 intelligebant MTCP

laboriosius brevia produci quam porrecta succidi. sed hinc quia istaec satis, quod subest, quaeso reminiscaris velle me tibi studii huiusce vicissitudinem reponderare, modo me actionibus iustis deus annuens et sospitem praestet et reducem. vale.

V.

SIDONIUS HERONIO SUO SALUTEM.

- 1 LITTERAS tuas Romae positus accepi, quibus an secundum commune consilium sese 5
peregrinationis meae coepta promoveant, sollicitus inquiris, viam etiam qualem quali-
terque confecerim, quos aut fluvios viderim poetarum carminibus inlustres aut urbes
moenium situ inclitas aut montes numinum opinione vulgatos aut campos procliorum
replicatione monstrabiles, quia voluptuosum censeas quae lectione compereris eorum,
qui inspexerint, fideliore didicisse memoratu. quocirca gaudeo te quid agam cupere 10
cognoscere; namque huiusmodi studium de affectu interiore proficiscitur. ilicet, etsi
secus quaequam, sub ope tamen dei ordiar a secundis, quibus primordiis maiores nostri
2 etiam sinisteritatum suarum relationes evolvere auspicabantur. egresso mihi Rhoda-
nusiae nostrae moenibus publicus cursus usui fuit utpote sacris apicibus accito, et
quidem per domicilia sodalium propinquorumque; ubi sane vianti moram non vere- 15
dorum paucitas sed amicorum multitudo faciebat, quae mihi arto implicita complexu
itum reditumque felicem certantibus votis conprecabatur. sic Alpium iugis appropin-
quatum, quarum mihi citus et facilis ascensus et inter utrimque terrentis latera prae-
3 rupti cavatis in callem nivibus itinera mollita. fluviorum quoque, si qui non navi-
gabiles, vada commoda vel certe pervii pontes, quos antiquitas a fundamentis ad usque 20
aggerem calcabili silice crustatum crypticis arcubus fornicavit. Ticini cursoriam (sic
navigio nomen) escendi, qua in Eridanum brevi delatus cantatas saepe comissaliter
4 nobis Phaethontidas et commenticias arborei metalli lacrimas risi. ulvosum Lambrum
caerulum Adduam, velocem Athesim pigrum Mincium, qui Ligusticis Euganeisque monti-
bus oriebantur, paulum per ostia adversa subvectus in suis etiam gurgitibus inspexi; 25
quorum ripae torique passim quernis acernisque nemoribus vestiebantur. hic avium

1 ista haec *M*, ista hec *P*, ista hoc *C*, haec (*om. ista*) *T* post satis *leg. istis in T*¹ 3 accionibus *C*
4 herenio *LT* post heronio tres litt. *eras. P*² inscriptio *def. in F* 5 litteras . . . 8 situ inclitas aut
praeter lem qua . . . . . viderim poeta . . . . . ut urbes moenium . . . def. in F litteras tuas *om. spat. 16*
litt. vac. L 7 illustres *MCF* aut *corr. ex aud C*² 8 aut *corr. ex aud C*² numinum *Wilamo-*
witzius, nominum *LMTCFP*, hominum *Wouwerenus* vulgatos *def. in F* 9 non *ex monstrabiles def. in F*
leccione conpereris *C* 11 nanque *M* illicet *L* et *ex etsi s. l. add. M*¹ 12 quēpiam *F*
13 post egresso *leg. itaq; in F* michi *C*, nob *T* rodanusiae *MTCP*, ^r iordanuse *F*² 15 verae-
dorum *L* 16 que *corr. ex quem C*² michi *C* implicita *MCF* complexu *C* 17 votis certanti-
bus *T* conprecabatur *MF*, conprecabantur *C* 18 michi *C* assensus (*alt. s. corr. in c F*²) *F*
utrinque *M* ^r tentis *F*¹ 19 vallem *T*, † callem *s. l. add. T*¹ mollita et in marg. † molita *M*
20 vel *om. L* usque ad *F* 21 cripticis *MCF* artubus *P* tycini *F* 22 ascendi *M*²,
ascendi *TCFP* heridanum *LMTC* brevi *om. L* et cantatas *M* cantatas saepe comissaliter nobis *om.*
spat. 28 litt. vac. L nobis saepe comissaliter *T* comessaliter *C*, comessaliter *MTFP* 23 nobis
om. F phaetontidas *LMTC*, phetontidas *F* commentitias *M* labrum *T* 24 adduam in *ras. P*²
velocem . . . . . 26 nemoribus *praeter gusticis . . . . . paulum per . . . is etiam gurgitibus . . . . . thorique*
passim quernis . . . . . bus def. in F mintium *C* 25 hostia *MTCP* 26 thorique *MTCFP* passim
*s. l. add. T*¹ avium resonans *praeter avi def. in F*

resonans dulce concentus, quibus nunc in concavis harundinibus, nunc quoque in iuncis
 pungentibus, nunc et in scirpis enodibus nidorum strues imposita nutabat; quae cuncta
 virgulta tumultuatim super amnicos margines soli bibuli suco fota fruticaverant. atque
 obiter Cremonam praevectus adveni, cuius est olim Tityro Mantuano largum suspirata
 5 proximitas. Brixillum dein oppidum, dum succedenti Aemiliano nautae decedit Venetus
 remex, tantum, ut exiremus, intravimus, Ravennam paulo post cursu dexteriore sub-
 euntes; quo loci veterem civitatem novumque portum media via Caesaris ambigas
 utrum conectat an separet. insuper oppidum duplex pars interluit Padi, † certa pars
 alluit; qui ab alveo principali molium publicarum discerptus obiectu et per easdem
 10 derivatis tramitibus exhaustus sic dividua fluenta partitur, ut praebeant moenibus
 circumfusa praesidium, infusa commercium. hic [cum] peropportuna cuncta mercatui; 6
 tum praecipue quod esui competeret deferrebat; nisi quod, cum sese hinc salsum
 portis pelagus impingeret, hinc cloacali pulte fossarum discursu lyntrium ventilata ipse
 lentati languidus lapsus umoris nauticis cuspidibus foraminato fundi glutino sordi-
 15 daretur, in medio undarum sitiebamur, quia nusquam vel aquaeductuum liquor integer
 vel cisterna defaecabilis vel fons inriguus vel puteus inlimis. unde progressis ad 7
 Rubiconem ventum, qui originem nomini de glarearum colore puniceo mutuabatur quique
 olim Gallis cisalpinis Italisque veteribus terminus erat, cum populis utrisque Hadriatici
 maris oppida divisui fuere. hinc Ariminum Fanumque perveni, illud Iuliana rebellione
 20 memorabile, hoc Hasdrubaliano funere infectum: siquidem illic Metaurus, cuius ita in
 longum felicitas uno die parta porrigitur, ac si etiam nunc Dalmatico salo cadavera
 sanguinolenta decoloratis gurgitibus inferret. hinc cetera Flaminiae oppida statim, ut 8
 ingrediebar, egressus laevo Picentes, dextro Umbros latere transmisi; ubi mihi seu
 Calaber Atabulus seu pestilens regio Tuscorum spiritu aeris venenatis flatibus inebriato
 25 et modo calores alternante, modo frigora vaporatum corpus infecit. interea febris
 sitisque penitissimum cordis medullarumque secretum depopulabantur; quarum aviditati

4 Vergil. eclog. IX 28.

1 cocentus ⁿ C¹ harundinibus *praeter* nibus *def. in F* iuncis *F* 2 scripis *F* en (*spat.*
unius litt. vac.) dib; nido (*spat. 12 litt. vac.*) uis imposi (*spat. 8 litt. vac.*) quae *L* natabat *M*², natabat *TC*
 que *corr. ex q C*¹ 3 amicos *T* bibili *F*¹ suco (*s. in ras. M*²) *M* feta *T* fruticaverant *C*
 fructificaverant *F*, frutificaverant *P* 4 orbiter *L* titiro *MC*, tytiro *TF* larium *MTCEP* 6 remix *LM*,
 † mex *s. l. add. M*¹, remix (*ix in ras. P*¹) *P*, † mex *s. l. add. P*² 8 oppidum duplex: pars inter-
 luit Padi certa, pars alluit *distinguit Mommsenus* ceta *F*, an contra, extra? 9 post qui *leg. uad*⁷
in T discertus *F*, discretus *Wouwerenus* 10 dirivatis *F* 11 commertium *MF* cum *seclusi*
 † uc ^u hic *M*¹, hic *T*¹, huc *F* peroportuna *LMTCFP* 12 competeret *C* 13 cloagali *L* cloacali pulte *M*¹
 † is † is † is
 cloacali pulte *P*¹ lyntrium *L*, lintrium *MTCEP* ante ipse *leg. et in MCEP et s. l. in T* 14 lentati
*add. s. l. T*¹, lentata *F*¹ labsus *L* humoris *MCP* glutino *C*¹, glutino *MFP* 16 irriguus *MTCEP*
 illimis *MTCEP* progressis *in ras. M*¹ 17 puniceo colore *T* mutuatur *TCFP*, mutua*tur (*n ut*
*v. eras. M*²) *M* 18 gallicis alpinis *P* adriatici *CP*, addriatici *F*, adriaticis (*s. eras. M*²) *M*
 † sivi
 19 divisui *M*² ana rebellione . . . . . decoloratis *praeter* asdrubalia . . . . . metaurus cuius ita . . . die
 parta porrigitur . . . . . salo cadavera sanguinole *def. in F* iulia (*spat. 24 litt. vac.*) hoc *L* 20 hasdry-
 baliano *L*, asdrubaliano *MFP*, adrubaliano *C*¹ † St illic siqdē *corr. ex St illic qdē T*² in *om. L fort.*
recte 21 parta *om. C* nunc *s. l. add. T*¹ 22 sanguinolenta *T* flaminiae *praeter* ae *def. in F*
 23 egressus *praeter* egres *def. in F* ⁿ trasmisi *M*¹ michi *C* 24 attabulus *F* ^{no} venatis *L*, venatis *F*¹
 25 va (*spat. 10 litt. vac.*) corpus (*spat. 14 litt. vac.*) terea *L*

non solum amoena fontium aut abstrusa puteorum, quamquam haec quoque, sed tota illa vel vicina vel obvia fluenta id est vitrea Velini gelida Clitumni, Anienis caerulea Naris sulphurea, pura Fabaris turbida Tiberis, metu tamen desiderium fallente, pollice-
 9 bamur. inter haec patuit et Roma conspectui; cuius mihi non solum formas verum etiam naumachias videbar epotaturus. ubi priusquam vel pomeria contingerem, trium-
 phalibus apostolorum liminibus affusus omnem protinus sensi membris male fortibus
 10 explosum esse languorem: post quae caelestis experimenta patrocinii conducti devor- sarii parte susceptus atque etiam nunc istace inter iacendum scriptitans quieti pauxil-
 11 lulum operam impendo. neque adhuc principis aulicorumque tumultuosis foribus obversor. interveni etenim nuptiis patricii Ricimeris, cui filia perennis Augusti in
 spem publicae securitatis copulabatur. igitur nunc in ista non modo personarum sed etiam ordinum partiumque laetitia Transalpino tuo latere conducibilis visum, quippe
 cum hoc ipso tempore, quo haec mihi exarabantur, vix per omnia theatra macella, praetoria fora, templa gymnasia Thalassio Fescenninus explicaretur, atque etiam nunc
 e contrario studia sileant negotia quiescant, iudicia conticescant differantur legationes,
 15 vacet ambitus et inter scurrilitates histrionicas totus actionum seriarum status peregrine-
 16 tur. iam quidem virgo tradita est, iam coronam sponsus, iam palmatam consularis, iam cycladem pronuba, iam togam [senator] honoratus, iam paenulam deponit inglorius, et nondum tamen cuncta thalamorum pompa defremuit, quia necdum ad mariti domum
 nova nupta migravit. qua festivitate decursa cetera tibi laborum meorum molimina
 20 reserabuntur, si tamen vel consummata sollemnitas aliquando terminaverit istam totius civitatis occupatissimam vacationem. vale.

VI.

SIDONIUS EUTROPIO SUO SALUTEM.

1 OLIM quidem scribere tibi concupiscebam, sed nunc vel maxime impellor, id est cum mihi ducens in urbem Christo propitiante via carpitur. scribendi causa vel sola 25

1 foncium *C* obstrusa *F* hec corr. ex hoc *C*³ 2 Velini *Mommsenus*, fucini *LMT*,^{† fu} sucini *P*¹,
 sucini *CF* elitumgni *F* 3 sulphurea *MTCF*, sulfurea *C* tyberis *F* 4 Int haec pat[uit] et roma
 csp[ec]tui add. in marg. *P*¹, sed quae uncis inclusi nunc desunt michi *C* ñ corr. ut v. ex ñc *P*¹ formas
 corr. in thermas *M*², in termas *T*², thermas *P*, termas *F* & *F* 5 pomœria *L* 7 ee add. s. l. *T*¹
 deversorii corr. in diversorii *M*², diversorii *TCP*, diversorum corr. in diversor *F*² 8 ista haec *MTCFP*
 scribtitans *L* paxillulum *P* 9 principis (s in ras. *M*²) *M* 10 recimeris *F* post filia leg. ascela
 s. l. in *T*¹ perhennis *TFP*, pennis *M*, † parentis ut v. s. l. add. *M*² 11 nunc in ista om. *C* 12 aetiam
 hordinum *C* leticia *CF* latere (ate in ras. *M*²) conducibilis uisum (us visum in ras. *M*¹) *M* post
 visum leg. ÷ in *T* 13 teatra *F* 14 gingnasia *F* thalassia *MCF* (sed. extr. a in ras. *M*²), thalasia *P*
 inde ab plicaretur reliqua praeter mit . . . . . nupta migravit . . . . . tera tibi laborum meorum mo . . . . . si
 tamen vel consummata sollemp . . . . . terminaverit istam civitatis oc . . . . . si . . . . . am vacationem def. in *F*
 15 negocia *C* iuditia *C* conticescant *L* legaciones *C* 16 histrionicas scripsi, histrionic (spat. 2 litt. vac.) *L*,
 histrionum *MTCFP* seriarum om. spat. 7 litt. vac. *L*, seriarum praeter arum in ras. et s. l. *M*² peregrinetur
 praeter tur om. spat. 10 litt. vac. *L* 17 corona *MTCP* palmata *MTCP* 18 cyclade *MP*, cielaide *TC*
 toga *MTCP* senator seclusi honoratur *TCP* et in ras. *M*² poenulam *T* 19 set ut v. *T*
 20 nupta *L* 21 consummata *C* sollemnitas *TC*, solēpnitas *M*, solēnitas *P* tocus *C*, om. *F*
 22 occupationem vaca ita, ut spat. vac. sequatur *L*, an occupationem vacantissimam? vacationem *CP*, sed
 corr. in vacationem *P*¹, vacationem (sed vac in ras. *M*¹) *M* 23 Syd. eutropio inscr. in *F* ENTROPIO *L*,
 intropio *T* 24 tibi scribere *FP* 25 michi *C* propiciante *MC* via s. l. add. *T*²

vel maxima, quo te scilicet a profundo domesticae quietis extractum ad capessenda
 militiae Palatinae munia vocem. * * * his additur, quod munere dei tibi congruit 2
 aevi corporis animi vigor integer; dein quod equis armis veste sumptu famulicio
 instructus solum, nisi fallimur, incipere formidas et, cum sis alacer domi, in aggredienda
 peregrinatione trepidum te iners desperatio facit; si tamen senatorii seminis homo,
 qui cotidie trabeatis proavorum imaginibus ingeritur, iuste dicere potest semet peregrina-
 tum, si semel et in iuventa viderit domicilium legum, gymnasium litterarum, curiam
 dignitatum, verticem mundi, patriam libertatis, in qua unica totius orbis civitate soli
 barbari et servi peregrinantur. et nunc, pro pudor, si relinquere inter busequas 3
 rusticanos subulcosque ronchantes. quippe si aut campum stiva tremente proscindas
 aut prati floreas opes panda curvus falce populeris aut vineam palmitē gravem cernuus
 rastris fossor invertas, tunc tibi est summa votorum beatitudo. quin potius expergi-
 scere et ad maiora se pingui otio marcidus et enervis animus attollat. num minus
 est tuorum natalium viro personam suam excolere quam villam? ad extremum, quod 4
 tu tibi iuventutis exercitium appellas, hoc est otium veteranorum, in quorum manibus
 effetis enses robiginosi sero ligone mutantur. esto, multiplicatis tibi spumabunt musta
 vinetis, innumeros quoque cumulos frugibus rupta congestis horrea dabunt, densum
 pecus gravidis uberibus in mulctram per antra olida caularum pinguis tibi pastor
 includet: quo spectat tam faeculento patrimonium promovisse compendio et non
 solum inter ista sed, quod est turpius, propter ista latuisse? nonne quid concilii
 tempore post sedentes censentesque iuvenes inglorium rusticum, senem stantem
 latitandum, pauperis honorati sententia premat, cum eos, quos esset indignum si
 vestigia nostra sequerentur, videris dolens antecessisse? sed quid plura? si pateris 5
 hortantem, conatum tuorum socius adiutor, praevis particeps ero. sin autem inlece-
 brosis deliciarum cassibus involutus mavis, ut aiunt, Epicuri dogmatibus copulari, qui
 iactura virtutis admissa summum bonum sola corporis voluptate determinat, testor
 ecce maiores, testor posteros nostros, huic me noxae non esse confinem. vale.

1 q T, qua LMCFP domestice s. l. add. T² capescenda F 2 militiae MF ante his nonnulla
 ut v. ab ipso Sidonio omitta sunt 3 deinde T equis corr. ex aquis C¹ sumtu L famulatio LMCF
 4 ni C 5 tepidum C 6 chotidie (h eras. C²) C 7 iuventa (a in ras. P²) corr. ex vivent* P¹,
 iuvent corr. in iuvent M², venta F¹ domicilia C gymnasium C, ginnasium F 8 totius C orbis
 s. l. add. T¹ 9 proh MFP et in ras. C¹ busaequas L, busequas T, busequas M¹ et in marg. add. M
 var. lect., ex qua 1 bos ceteris abscisis restat, bussequas P, bossequas C, obsequas F¹ 10 ronchantes F
 si aut scripsi, si et LMTCP, et si F 11 vinee palmitē F, super vineam palmitē var. lect. eras. M², in
 marg. add. 1 vinee palmitē m. rec. in M 12 post rastris s. l. curvus add. T² fossor . . . 17 frugibus
 def. in F votorum summa C 13 inervis L, innervis T, inermis P et in ras. ut v. M¹ et (corr. ex inermes) C,
 sine virib; INNERVIS 1 enervis add. in marg. M² non LMTCP, 1 nū' itrogando add. m. rec. in M 14 ante viro
 quod leg. tuorū ind. T² 15 tu om. L exercitium C hoc est om. spat. 13 litt. vac. L otium M,
 1 vicium s. l. add. M², & iam C, otium s. l. add. C¹ pro veteranorum post spat. 10 litt. vac. ranorum leg. in L
 16 rubiginosi MTCP 17 fructibus T congestis horrea dabunt densum def. in F 18 gravidis M²,
 gravib; T fort. recte, gravidū F uberibus in mulctram per def. in F mulctram LMTTP pinguis tibi
 pastor def. in F 19 tam faeculento praeter to def. in F 20 nonne quid L, non nequit te in ras. M¹,
 non nequiter te TCFP, an quid? nonne te? 21 post stantem leg. nobilem in TC 22 latitantē T
 honorati C premet (corr. ex premat M² F¹) MTCP 24 & particeps C, 3 particeps (3 s. l. m. rec. add.
 in P) FP illecebrosis MTCP 25 q (1 a add. M²) M 26 ammissa L, amissa M¹ 27 posteros F¹
 vale om. MF

VII.

SIDONIUS VINCENTIO SUO SALUTEM.

- 1 **A**NGIT me casus Arvandi nec dissimulo, quin angat. namque hic quoque cumulus
accedit laudibus imperatoris, quod amari palam licet et capite damnatos. amicus
homini fui supra quam morum eius facilitas varietasque patiebantur. testatur hoc
propter ipsum nuper mihi invidia conflata, cuius me paulo incautiores flamma detor- 5
ruit. sed quod in amicitia steti, mihi debui. porro autem in natura ille non habuit
diligentiam perseverandi: libere queror, non insultatorie, quia fidelium consilia despiciens
fortuna ludibrium per omnia fuit. denique non eum aliquando cecidisse sed tam diu
stetisse plus miror. o quotiens saepe ipse se adversa perperam gloriabatur, cum
tamen nos ab affectu profundiore ruituram eius quandoque temeritatem miseremur, 10
definientes non esse felicem qui hoc frequenter potius esse quam semper iudicaretur!
3 sed damnationis suae ordinem exposcis. salva fidei reverentia, quae amico debetur
etiam afflicto, rem breviter exponam. praefecturam primam gubernavit cum magna
popularitate consequentemque cum maxima populatione. pariter onere depressus aeris
alieni metu creditorum successuros sibi optimates aemulabatur. omnium colloquia 15
ridere, consilia mirari, officia contemnere, pati de occurrentium raritate suspicionem,
de assiduitate fastidium, donec, odii publici mole vallatus et prius cinctus custodia
quam potestate discinctus, captus destinatusque pervenit Romam, ilico tumens, quod
prospero cursu procellosum Tusciae litus enavigasset, tamquam sibi bene conscio ipsa
4 quodammodo elementa famularentur. in Capitolio custodiebatur ab hospite Flavio 20
Asello, comite sacrarum largitionum, qui adhuc in eo semifumantem praefecturae nuper
extortae dignitatem venerabatur. interea legati provinciae Galliae, Tonantius Ferre-
olus praefectorius, Afranii Syagrii consulis et filia nepos, Thaumastus quoque et
Petronius, maxima rerum verborumque scientia praediti et inter principalia patriae
nostrae decora ponendi, praevium Arvandum publico nomine accusaturi cum gestis 25
5 decretalibus insequuntur. qui inter cetera, quae sibi provinciales agenda mandaverant,
interceptas litteras deferebant, quas Arvandi scriba correptus dominum dictasse pro-

1 suo salutem *om. F* 2 ⁿ agat *C*¹ nanque *M* 3 ^{di} laubus *T*² amare *vulgo* et *om. F, & T*
dampnatos *MCF* 4 homini *M*² 5 ^{is} eras. et ei' *s. l. add. F*¹ paciebantur facilitas varietasque *T*
varietatesque *C*¹ paciebantur *C*, patiebatur *F* 6 michi *C* mihi nuper *MCFP* incautiores paulo *C*
6 amicia *C*¹ michi *C* 7 queror *praeter* qu *in ras. P*¹ despiciens . . . 10 ruituram *praeter* ia
fuit . . . tam diu ste . . . sepe ipse se adver . . . tamen nos ab effectu (*corr. F*²) *def. in F* 8 ludibrium *L*
tandiu *M* 9 quoties *LM* 10 quandoque eius *T* raremur *defi def. in F* 11 frequenter *praeter*
fre *def. in F* c(unius litt. spat. vac.) am semper (*spat. 13 litt. vac.*) tur (*spat. 12 litt. vac.*) nis suae *L*
iudicaretur *MCFP*, glaretur *T* 12 dāpnatiois *T*, 1 gubernatiois *s. l. add. T*¹, gubernationis *MCFP*
que *corr. ex qui C*² 14 magna *T*, maxima *s. l. add. T*² honore *C* depressus honore *F*
15 creditorum metu *C* aemulabatur *T*², aemulaba * tur *corr. ex aemulabuntur P*¹ conloquia *C* 16 mirari
scripsi, rimari *LMTCFP*, an indignari? contempnere *MTCFP* occurrentium *F* suspicionem *MTCF*
et *corr. ex suspicionem P*¹ 17 ex publici *spat. 4 litt. vac. lici om. L* molle (*alt. 1 eras. M*²) *M*
et prius cinctus *om. L* 18 illico *F* 19 littus *L* enavigasset (*set in ras. P*¹) *P* ipso *L*
20 FL asello *L* 21 comite sacrarum largitionum *om. T, add. in marg. T*² sacrarium *F*¹ semi-
fumantem *vix sanum* 22 exortatae *L* provintiae *CF* tonancius *C* ferriolus *L* 23 siagrii *MCF*,
syagrii *T* nepus *L* taumastus *MFP*, taumaustus *C* 24 scientia *LMCFP*, copia *T* 26 insecuntur *FP*
provinciales *F* 27 quas *praeter* qu *in ras. M*² correctus *P*

fitebatur. haec ad regem Gothorum charta videbatur emitti, pacem cum Graeco impe-
 ratore dissuadens, Britannos supra Ligerim sitos impugnari oportere demonstrans, cum
 Burgundionibus iure gentium Gallias dividi debere confirmans, et in hunc ferme modum
 plurima insana, quae iram regi feroci, placido verecundiam inferrent. hanc epistulam
 5 laesae maiestatis crimine ardere iurisconsulti interpretabantur. me et Auxanium, 6
 praestantissimum virum, tractatus iste non latuit, qui Arvandi amicitias quoquo genere
 incursas inter ipsius adversa vitare perfidum barbarum ignavum computabamus.
 deferimus igitur nil tale metuenti totam per(niciter) machinam, quam summo artificio
 acres et flammei viri oculere in tempus iudicii meditabantur, scilicet ut adversarium
 10 incautum et consiliis sodalium repudiatis soli sibi temere fidentem professione responsi
 praecipitis involverent. dicimus ergo, quid nobis, quid amicis secretioribus tutum
 putaretur. suademus nil quasi leve fatendum, si quid ab inimicis etiam pro levissimo
 flagitaretur; ipsam illam dissimulationem tribulosissimam fore, quo facilius exc(uterent)
 seiscitan(do incautam persua)sionis securitatem. quibus agnitis proripit sese atque in 7
 15 convicia subita prorumpens: 'abite, degeneres', inquit, 'et praefectoriis patribus indigni,
 cum hac superforanea trepidatione; mihi, quia nihil intellegitis, hanc negotii partem
 sinite curandam; satis Arvando conscientia sua sufficit; vix illud dignabor admittere,
 ut advocati mihi in actionibus repetundarum patrocinentur.' discedimus tristes et non
 magis iniuria quam macre confusi; quis enim medicorum iure moveatur, quotiens
 20 desperatum furor arripiat? inter haec reus noster aream Capitolinam percurrere albatus; 8
 modo subdolis salutationibus pasci, modo crepantes adulationum bullas ut recogno-
 scens libenter audire, modo serica et gemmas et pretiosa quaeque trapezitarum involucra
 rimari et quasi mercaturus inspicere prensare, depretiari devolvere et inter agendum
 multum de legibus, de temporibus, de senatu, de principe queri, quod se non prius,
 25 quam discuterent, ulciscerentur. pauci medii dies: it in tractatorium frequens senatus 9
 (sic post comperi; nam inter ista discesseram); procedit noster ad curiam paulo ante
 detonsus pumicatusque, cum accusatores semipullati atque concreti nuntios a decemviris

1 carta TCF cum om. C gr̄co C 2 legerim (pr. e corr. in i F²) F 3 tium gallias . . .
 5 interpretabantur praeter gen . . . et in hunc fe . . . . . iram regi fero . . . rent hanc epistolam . . . ne
 ardentem iuriskon def. in F 5 ardere L, ardent M et in marg. † ardere add. M¹, ardent TCFP_o
 auxantum F 6 mum virum tra def. in F amicitias C, praeter am def. in F quoq; P (corr. in quoq
 m. rec. in P), quoquo M, † quoq; s. l. add. M² 8 differimus L nl F, nichil MCP metuenti s. l.
 add. M¹, praeter m om. spat. 7 litt. vac. L perniciter machinam scripsi, per (spat. 8 litt. vac.) machinam L,
 permachiam M² T², perimachiam CFP 9 iudicii C 10 sibi soli MFP (sed punctis add. trans-
 posuit P¹) 11 dicamus C 12 quasi in ras. P¹, om. F inimicissimis T 13 illam ipsam T
 si
 tribulossimam M¹ facilius excuterent (ita Wilamowitzius) seiscitando incautam persuasionis securitatem scripsi,
 facilius exc (spat. 6 litt. vac.) seiscitan (spat. 11 litt. vac.) sionis securitatem (om. inferrent) L, facilius per-
 suasionis securitatem inferrent (nisi quod inferent P) MTCEP 15 convicia FP, vicia L 16 michi C
 nichil MTCP, nl F intelligitis MTCEP negotii C 17 sua om. C amittere M¹, amittere LT
 18 michi C 19 mai' F post iure leg. non in F quociens CP, quoties ML 20 desperatum L
 arripi L capitulinam L 21 salutationibus C billas L 22 serica M († cas eras, M²)
 † cas
 † ri
 preciosa MC trapezitarum T involucra F 23 deprecari C, depreciare M¹, depreciare PT
 24 poribus . . . 12,1 invidia sordi def. in F non in ras. P¹, om. C, ante non duas litt. (fort. &) eras. M²
 to u
 25 it in ras. M¹, ut C tractatorum C, tractatorio L, tractario M¹, tractatū T frequens senatus in ras. P¹
 senatu * (s ut v. eras. C¹) C 26 nam corr. ex non P¹ 27 nuncios C nuncios ad decemviris praeter
 viris in ras. P¹

- opperirentur et ab industria squalidi praeripuissent reo debitam miserationem sub invidia sordidatorum. citati intromittuntur: partes, ut moris est, e regione consistunt. offertur praefectoriis ante propositionis exordium ius sedendi: Arvandus iam tunc infelici impudentia concito gradu mediis prope iudicum sinibus ingeritur; Ferreolus circum-
sistentibus latera collegis verecunde ac leviter in imo subselliorum capite consedit, ita
ut non minus legatum se quam senatorem reminisceretur, plus ob hoc postea laudatus
10 honoratusque. dum haec, et qui procerum defuerant affuerunt: consurgunt partes
legatique proponunt. epistula post provinciale mandatum, cuius supra mentio facta,
profertur; atque, cum sensim recitaretur, Arvandus necdum interrogatus se dictasse
proclamat. respondere legati quamquam (fatenti) nequiter (sane) constare, quod ipse
dictasset. at ubi se furens ille quantumque caderet ignarus bis terque repetita confessione
transfodit, acclamatur ab accusatoribus, conclamatur a iudicibus reum laesae maiestatis
confitentem teneri. ad hoc et milibus formularum iuris id sancientum iugulabatur.
11 tum demum laboriosus tarda paenitudine loquacitatis inpalluisse perhibetur, sero
cognoscens posse reum maiestatis pronuntiari etiam eum, qui non affectasset habitum
purpuratorum. confestim privilegiis geminae praefecturae, quam per quinquennium
repetitis fascibus rexerat, exauguratus et, plebeiae familiae non ut additus sed ut red-
ditus, publico carceri adiudicatus est. illud sane aerumnosissimum, sicuti narravere
qui viderant, quod, quia se sub atratis accusatoribus exornatum ille politumque iudi-
cibus intulerat, paulo post, cum duceretur addictus, miser nec miserabilis erat. quis
enim super statu eius nimis inflecteretur, quem videret accuratum delibutumque lautu-
20 miis aut ergastulo inferri? sed et iudicio vix per hebdomadam duplicem comperendi-
nato capite multatus in insulam coniectus est serpentis Epidauri, ubi usque ad inimi-
corum dolorem devenustatus et a rebus humanis veluti vomitu fortunae nauseantis
exsputus, nunc ex vetere senatusconsulto Tiberiano triginta dierum vitam post sen-
tentiam trahit, uncum et Gemonias et laqueum per horas turbulenti carnificis horre-
25 scens. nos quidem, prout valemus, absentes praesentesque vota facimus, preces suppli-
cationesque geminamus, ut suspenso ictu iam iamque mucronis exerti pietas Augusta

1 operirentur *C* invidia in *ras.* *P*¹, invidia *M*, iniuria, quod *s. l.* add. *M*¹, eras. *M*² 2 citati . . .

4 ingeritur *praeter* moris est e reg . . . toriis ante propositio . . . . arvandus iam tunc in . . . concito gradu
mediis prope iudi . . . geritur *def. in F* e regione ut moris est *T* 4 gradu *LMTFP*, gressu *C*
† fi sinibus *M*¹ († fi eras. *M*²), finibus (fi *corr. in si T*²) *T* ferreolus circum-sistentibus *MTCFP*, pra (*spat.* 3 litt.
vac.) torius (*spat.* 7 litt. *vac.*) sistens; *L* 5 latera *praeter* la *def. in F* 6 se in *ras.* *P*¹ 7 dum h *T*
8 legati (*om. que*) *CT* provinciale *F* post facta *leg. est in T*, ÷ *s. l.* add. *M*¹ 10 fatenti *scripsi*,
om. spat. 5 litt. *vac. L*, valde *TCF*, valde *M*², valide (id in *ras.* *P*¹) *P* ante nequiter *s. l.* add. ac *M*²
sane constare *scripsi*, *om. spat.* 12 litt. *vac. L*, constaret *MTEFP*, constanter *C* 12 post reum *leg. se in CFP*,
*sed expunxit P*¹ maiestatis lesae *CF* 13 sancientum *TCF* 14 inpalluisse *MF* peribetur *C*
15 magestatis *C* pronunciari *MC* 16 purpuratorū *corr. in purpuratoriū P*¹, purpuratorium *CF*
17 exauctoratus *CF*, auguratus *M* et in *margin.* |||uctoratus etiam nunc *leg. ex eo quod add. M*¹ aditus *F*¹
18 publico . . . 25 vetere se *praeter* eorum dolorem . . . humanis veluti . . . nauseantis exputus . . . *def. in F*
erumpnosissimum *C* 20 nec *s. l.* add. *T*¹ 21 superstratum *C* lautomiis *C* 22 et *LMTF*,
ut *C* ebdomadam *LMTCP* conperendinato *MC*, conperhendinato *T* 23 serpentis *om. C* epidauri *M*¹,
epidaurii *T* inimicū *T*² 24 devenustatus *praeter de s. l.* add. *P*¹ 25 exputus *MTCFP*, *var.*
lect., quam *s. l.* add. *M*¹, eras. *M*² tyberiano *CF* dierum *def. in F* 26 trahit in *ras.* *P*¹
carnificis *corr. ex carnifices C*¹ 28 ictu *om. spat.* 8 litt. *vac. L* iamque mucronis *om. spat.* 11
litt. *vac. L*

seminecem quamquam publicatis bonis vel exilio muneretur. illo tamen, seu exspectat extrema quaeque seu sustinet, infelicius nihil est, si post tot notas inustas contumeliasque aliquid nunc amplius quam vivere timet. vale.

VIII.

SIDONIUS CANDIDIANO SUO SALUTEM.

5 MORARI me Romae congratularis; id tamen quasi facete et fatigationum salibus 1
admixtis: ais enim gaudere te, quod aliquando necessarius tuus videam solem, quem
utique perr(aro) Arari(s potor) inspexerim. nebulas ergo mihi meorum Lugdunensium
exprobras et diem quereris nobis matutina caligine obstructum vix meridiano fervore
reserari. et tu istaec mihi Caesenatis furni potius quam oppidi verna deblateras? 2
10 de cuius natalis tibi soli vel iucunditate vel commodo quid etiam ipse sentires, dum
migras, indicavisti: ita tamen, quod te Ravennae felicius exulantem auribus Padano
culice perfossis municipalium ranarum loquax turba circumscilicet. in qua palude indesi-
nenter rerum omnium lege perversa muri cadunt aquae stant, turres fluunt naves
sedent, aegri deambulant medici iacent, argenti balnea domicilia conflagrant, sitiunt vivi
15 natant sepulti, vigilant fures dormiunt potestates, faenerantur clerici Syri psallunt,
negotiatores militantes monachi negotiantur, student pilae senes aleae iuvenes, armis
eunuchi litteris foederati. tu vide, qualis sit civitas, ubi tibi Lar familiaris incolitur, 3
quae facilius territorium potuit habere quam terram. quocirca memento innoxiiis
Transalpinis esse parcendum, quibus caeli sui dote contentis non grandis gloria datur,
20 si deteriorum collatione clarescant. vale.

IX.

SIDONIUS HERONIO SUO SALUTEM.

Post nuptias patricii Ricimeris id est post imperii utriusque opes eventilatas 1
tandem reditum est in publicam serietatem, quae rebus actitandis ianuam campumque
patefecit. interea nos Pauli praefectorii tam doctrina quam sanctitate venerandis

1 quamquam L illo^e M¹, ille P expectat MTCTP 2 extrema s. l. add. P¹, trema L
que * que corr. ex quemque C² seu ante sustinet om. L nichil MCF tot om. T 3 vale om. T
4 Syd. F CANDIDIO C 5 quia si L 6 admixtis P, ammixtis L, amixtis MT ait corr. in
ast F² 7 perraro Araris potor inspexerim scripsi, perrara bi (spat. 6 litt. vac.) inspexerim L, raro bibitor
ararius inspexerim MTCTP ergo C, enim LMTFP michi C, s. l. add. T² 9 post tu s. l. hec
add. T² ista ec mihi L, ista hec mihi M et praeter i et mihi in ras. P¹, haec ista mihi F, hoc ista
mihi C, mihi ecce ista T potius C deblatteras CT, deblacteras (c in ras. P²) P, deblatrerars F^{i cas}
10 tibi natalis T iocunditate MTCTF, iocūditate P 11 indicasti F, iudicavisti LTP, iudicavisti M²,
iudicasti C 12 fossis . . . 14 argent praeter x tur . . . sinenter . . . cadunt aque . . . egri deambulant
. . . gent def. in F rhanarum L, ranarium C loquax om. T 13 turres TC et s. l. add. M¹ P¹,
ventres LMP fluunt corr. ex fluent C¹ 14 aegri deambulant om. L conflagrant def. in F sitiunt
vivi om. L siciunt F 15 ex sepulti vigilant def. ti vi in F siri MCF 16 negotiatores MC
monachi LT, milites CF et in ras. M¹ itemque praeter m P¹ negociantur MC 17 litteris fēderati
praeter lit in ras. M¹ utⁱ corr. ex ut F² 19 suo L 20 vale om. MF 21 Sydonius F
HE * RONIO (F aut Y eras P²) P, herenio LT 22 nuptias L 23 ianuā s. l. add. T¹ 24 venerandi F

- Laribus excepti comiter blandae hospitalitatis officiis excolebamur. porro non isto quisquam viro est in omni artium genere praestantior. deus bone, quae ille propositionibus aenigmata, sententiis schemata, versibus commata, digitis mechanemata facit! illud tamen in eodem studiorum omnium culmen antevenit, quod habet huic eminenti scientiae conscientiam superiorem. igitur per hunc primum, si quis quoquo modo in aulam gratiae aditus, exploro; cum hoc confero, quinam potissimum procerum spebus valeret nostris opitulari. nec sane multa cunctatio, quia pauci, de quorum eligendo patrocinio dubitaretur. erant quidem in senatu plerique opibus culti genere sublimes, aetate graves consilio utiles, dignitate elati dignatione communes, sed servata pace reliquorum duo fastigatissimi consulares, Gennadius Avienus et Caecina Basilius, prae ceteris conspiciebantur. hi in amplissimo ordine seposita praerogativa partis armatae facile post purpuratum principem principes erant. sed inter hos quoque quamquam stupendi tamen varii mores et genii potius quam ingenii similitudo. fabor namque super his aliqua succinetius. Avienus ad consulatum felicitate, Basilius virtute pervenerat. itaque dignitatum in Avieno iucunda velocitas, in Basilio sera numerositas praedicabatur. utrumque quidem, si fors Laribus egrediebantur, artabat clientum praevia pedisequa circumfusa populositas; sed longe in paribus dispares sodalium spes et spiritus erant. Avienus, si quid poterat, in filiis generis fratribus provehendis moliebatur; cumque semper domesticis candidatis distringeretur, erga expediendas forinsecus ambientum necessitates minus valenter efficax erat. et in hoc Corvinorum familiae Deciana praeferebatur, quod qualia impetrabat cinctus Avienus suis, talia conferebat Basilius discinctus alienis. Avieni animus totis et cito, sed infructuosius, Basilii paucis et sero, sed commodius aperiebatur. neuter aditu difficili, neuter sumptuoso: sed si utrumque coluisses, facilius ab Avieno familiaritatem, facilius a Basilio beneficium consequere. quibus diu utrimque libratⁱ id tractatus mutuus temperavit, ut reservata senioris consularis reverentia, in domum cuius nec nimis raro ventitabamus, Basilianis potius frequentatoribus applicaremur. illicet, dum per hunc

1 excolebamur porro *om. spat. 14 litt. vac. L* 2 prestancior *C* 3 sententiis *C* scemata *CF*
 comata *CF* methanemata *F* 4 eo ⁴⁷ *M² T¹*, eo *CP* 5 aeminenti *C* 6 aditⁱ *M*, † additus
add. in marg. M² 7 nostris valeret *F* sane multa cunctatio *om. spat. 7 litt. vac. L* sane *s. l.*
add. T² cunctatio *C* 8 patricinio *C* 10 fatigatissimi *LP* fastigatissimi . . . 13 mores *praeter*
 fastigatissim . . . cina basi . . . plissimo ordi . . . armate facile post purperatum (*et quodⁱ in marg. add. F¹*
 pncipē) . . . sed inter hos quoque quamquam stu . . . res *def. in F* genna + dius (*p ut v. eras. T²*) *T*
 11 post hi *leg. nā in T* 13 quamquam *s. l. add. P¹*, quanquam *L* tamen *s. l. add. T¹* post
 mores *leg. erāt in T* pocius *C* similitudo *def. in F* 14 nanque *M* succintius *CF* avienus
def. in F ***** ad cūsulatum (*5 litt. eras P²*) *P* 15 dignitatatum (*ta eras. C²*) *C* iocunda *MTCFP*
 seria *L* 16 egrediebatur *T* clientium *C* 17 pedissequa *MCFP* imparibus *F*, imparibus *P¹*,
 in parib; (*ib; et † ti in ras. M²*) *M* 18 post spiritus *3 litt. eras P¹* pro spūs *leg. sps id est species in*
Helmstadiensi 486 et Parisino 2783, non male 19 destringeretur (*pr. e corr. in i T²*) *LMT* 20 am-
 bientium *T*, ambiencium *C* 21 q^alia *corr. ut v. ex calia P¹* 22 pferebat *T²* discinctus basilius *T*
 discinctus usque ad basilii *om. C* avieni (*ni corr. ex n^o T²*) *T* sed *LMTCP*, *3 F* 23 apperiebatur *C*
 difficilis (*s eras. M²*) *MC* 24 sumtuoso *L* coluisses *LT*, consuissis *MFP*, consiluissis *C* familiaritatem
om. spat. 15 litt. vac. L facilius ante a Basilio *om. TCF* 25 utrūque (*corr. in utrūque C²*) libratⁱ
 diu *C* utrumque *L*, utrinque *MP* 26 servata (*re s. l. add. T²*) *T fort. recte* consularis *M¹*
 reverentia *LMTP*, † frequencia *s. l. add. T²*, frequentia *CF* raro *add. in marg. F¹* 27 applicaremur
 (*pr. p e corr. I¹*) *L*

amplissimum virum aliquid de legationis Arvernae petitionibus elaboramus, ecce et Kalendae Ianuariae, quae Augusti consulis mox futuri repetendum fastis nomen operiebantur. tunc patronus: 'heia', inquit, 'Solli meus, (agedum), quamquam suscepti officii onere pressaris, exeras volo in obsequium novi consulis veterem Musam votivum quippiam vel tumultuariis fidibus carminantem. praebebo admittendo aditum recituroque solacium recitantiq[ue] suffragium. si quid experto credis, multa tibi seria hoc ludo promovebuntur.' parui ego praeceptis; favorem ille non subtraxit iniunctis et impositae devotionis adstipulator invictus egit cum consule meo, ut me praefectum faceret senatui suo. sed tu, ni fallor, epistulae perosus prolixitatem voluptuosius nunc opusculi ipsius relegendis versibus immorabere. scio, atque ob hoc carmen ipsum loquax in consequentibus charta deportat, quae pro me interim, dum venio, diebus tibi pauculis sermocinetur. cui si examinis tui quoque puncta tribuantur, aequum gratum mihi, ac si me in comitio vel inter rostra contionante ad sophos meum non modo lati clavi sed tribulium quoque fragor concitaretur. sane moneo praeque denuntio quisquilias istas Clus tuae hexametris minime exaeques. merito enim conlata vestris mea carmina non heroicorum phaleris sed epitaphistarum neniis comparabuntur. attamen gaude, quod hic ipse panegyricus, etsi non iudicium, certe eventum boni operis accepit. quapropter, si tamen tetrica sunt amoenanda iocularibus, volo paginam glorioso id est quasi Thrasoniano fine concludere Plautini Pyrgopolinici imitator. igitur cum ad praefecturam sub ope Christi stili occasione pervenerim, iubeas illicet pro potestate cinctuti undique omnium laudum convasatis acclamationibus ad astra portare, si placeo, eloquentiam, si displiceo, felicitatem. videre mihi videor, ut rideas, quia perspicis nostram cum milite comico ferocisse iactantiam. vale.

X.

SIDONIUS CAMPANIANO SUO SALUTEM.

ACCEPI per praefectum annonae litteras tuas, quibus eum tibi sodalem veterem mihi insinuas iudici novo. gratias ago magnas illi, maximas tibi, quod statuistis de

1 aliquid *s. l. add. T*² legatione *F* petitionibus *C* et *om. CP* 2 colis *T*² operiebantur
(*alt. p s. l. add. M*¹) *MFP* 3 eia *TCF*, eia *P* inquit *C* agedum *add. Wilamowitzius, om. LMTCFP*,
sed. spat. 8 litt. vac. in L et cendum expunctis m. pr. in Parisino 18584 4 hoīe *corr. ex uoīe T*²
5 quippiam *C* prebeo *T*² amittendo *M*¹, ammittendo *L* 6 solacium . . . 9 senatui suo *def. in F*
recitandique *T* 7 n̄ *s. l. add. M*¹ 8 devocionis *C* adstipulator (*d eras. P*²) *P*, astipulator *MT*
me *s. t. add. P*² 9 senatu *C* sed tu . . . 13 me in co *praeter ipsum loquax . . . pro me interim*
dum . . . sermocinetur cui si ex . . . ta tribuantur eque gratum *m. def. in F* prolixitate *in ras. M*¹
10 inmorabare *L* 11 cosequentibus *C*¹ carta *TC* tibi *s. l. add. T*² quoque *s. l. add. T*²
12 aequum *LMTCF*, ecce *P* 13 michi *C* ex contionante ad sophos *def. te ad so in F* concionante *MC*
14 tribulium *T* denuncio *MC* 15 istas *scripsi*, ipsas *LMTCFP* clius *LM*, † clios *s. l. add. M*¹,
clios (*cli in ras. P*¹) *TCFP*, † clius *s. l. add. P*¹ exametris *LMTCFP* collata *MTCFP* vris *C*
16 faleris *P* 17 panigericus *TC*, panygericus *L*, panigericus *M*¹, panigericus *FP* iuditium *C*
18 locularibus *F* 19 trasoniano *CFP*, trasonico *T*² paulatini *F*² pyrgopolinici *TF*, phyrgopolinici *C*,
pyrgopolinici *L* 20 iubeas illicet *s. l. add. M*¹, iub (*spat. 5 litt. vac.*) illicet *L* illicet *F* 21 cinctui *F*¹
convassatis *F*¹ continuatis cclaminationibus *T* 22 michi *C* 23 comictio *C* ferocissime *MTCFP*
iactantiam *in ras. M*¹, iactanciam *C* vale *om. F* 24 campanio *CF* 26 michi *C*, *om. T*
iudicio *L*¹, iuditio *T* statutis *M*¹

amicitia mea vel praesumere tuta vel illaesa credere. ego vero notitiam viri familiaritatemque non solum volens sed et avidus amplector, quippe qui noverim nostram quoque gratiam hoc obsequio meo fore copulatiorem. sed et tu vigilantiae suae me id est famae meae statum causamque commenda. vereor autem, ne famem populi Romani theatrialis caveae fragor insonet et infortunio meo publica deputetur esuries. sane hunc ipsum e vestigio ad portum mittere paro, quia conperi naves quinque Brundisio profectas cum speciebus tritici ac mellis ostia Tiberina tetigisse, quarum onera expectationi plebis, si quid strenue gerit, raptim faciet offerri, commendaturus se mihi, me populo, utrumque tibi. vale.

XI.

SIDONIUS MONTIO SUO SALUTEM.

10

1 PETIS tibi, vir disertissime, Sequanos tuos expetituro satiram nescio quam, si sit a nobis perscripta, transmitti. quod quidem te postulasse demiror; non enim sanctum est, ut de moribus amici cito perperam sentias. huic eram themati scilicet incubaturus id iam agens otii idque habens aevi, quod iuvenem militantemque dictasse praesumptiosum fuisset, publicasse autem periculosum? cui namque grammaticum vel salutanti Calaber ille non dixit:

‘si mala condiderit in quem quis carmina, ius est iudiciumque?’

2 sed ne quid ultra tu de sodali simile credas, quid fuerit illud, quod me sinistrae rumor ac fumus opinionis afflavit, longius paulo sed ab origine exponam. temporibus Augusti Maioriani venit in medium charta comitatum, sed carens indice, versuum plena satiricorum mordacium, sane qui satis invectivaliter abusi nominum nuditate carpebant plurimum vitia, plus homines. inter haec fremere Arelatenses, quo loci res agebatur, et quaerere, quem poetarum publici furoris merito pondus urgeret, his maxime auctoribus, 3 quos notis certis auctor incertus exacerbaverat. accidit casu, ut Catullinus inlustris tunc ab Arvernus illo veniret, cum semper mihi tum praecipue commilitio recenti familiaris. saepe enim cives magis amicos peregrinatio facit. igitur insidias nescienti tam Paconius quam Bigerrus has tetenderunt, ut plurimis coram tamquam ab incauto seiscitarentur, hoc novum carmen an recognosceret. et ille: ‘si dixeritis’. cumque frustra diversa quasi per iocum effunderent, solvitur Catullinus in risum intempestivoque suffragio clamare 30

17 Horat. sat. II, 1, 82 sq.

1 amicitia *CF* tuta praesumere *C*, praesumere vita *L* illaesa *om. spat. 7 litt. vac. L*
 noticiam *CF* 2 et *om. F* inde ab amplector *epist. exitus praeter ra expec ... ue gerit raptim fa ...*
 turus se mihi me populo *def. in F* 4 causamque *LMTP*, famamque *C* 6 comperi *MTCP* brundisio *L*
 7 hostia *MC* tyberina *C* honera *C* 8 strenuae *C* egerit *T* michi *C*
 11 disertissime (*pr. s eras. C²*) *C* satyram *TF* 13 sencias *C* 14 militatemque *C¹* 15 praesumptiosum (*o in ras. M¹*) *M*, praesumptuosum *F*, praesumptiosum *L* nanque *M* grammatico *F*
 19 quo *Colvius* 21 carta *CF*, cartha *L* 22 satiricorum *MTF*, *om. praeter orum spat. 7 litt. vac. L*
 mordacium *F* invectivaliter *F²*, invectivaliter (*iva in ras. M²*) *M* ....nudi te (*4 litt. eras. P², te corr. ex ta P¹*) *P* 23 inter haec *LMTCP*, interea *F* agitabatur *P* 25 accidat *T²* ante illustris *leg. vir in T, fort. recte* illustris *MTCFP* michi *C* 27 enim cives ... 29 recognos praeter facit ... nius quam hi .... mis coram tanquam .... tur hoc novum *def. in F* facit igitur *om. spat. 9 litt. vac. L* 28 plurimis (*is in ras. M²*) *M* 29 post si *leg. inquit in F* cumque frustra *def. in F* frustra (*r eras. M²*) *MTC* 30 effunderet *P¹*, diffunderent *C*, praeter diffunde *def. in F*

coepit dignum poema, quod perennandum apicibus auratis iuste tabula rostralis acciperet aut etiam Capitolina. Paeonius exarsit, cui satiricus ille morsum dentis igniti 4
avidius impresserat, atque ad adstantes circulatores: 'iniuriae communis', inquit, 'iam reum inveni. videtis ut Catullinus deperit risu: apparet ei nota memorari. nam quae
5 causa festinam compulit praecipitare sententiam, nisi quod iam tenet totum qui de parte sic iudicat? atqui Sidonius nunc in Arverno est: unde colligitur auctore illo. isto auditore rem textam.' itur in furias inque convicia absentis nescientis innocentisque; conscientiae, fidei, quaestioni nil reservatur. sic levis turbae facilitatem, qua voluit, traxit persona popularis. erat enim ipse Paeonius populi totus, qui tribuniciis 5
10 flatibus crebro seditionum pelagus impelleret. ceterum si requisisses: 'qui genus, unde domo?', non eminentius quam municipaliter natus quemque inter initia cognosci claritas vitrici magis quam patris fecerat, identidem tamen per fas nefasque crescere affectans pecuniaeque per avaritiam parcus, per ambitum prodigus. namque ut familiae superiori per filiam saltem quamquam honestissimam iungeretur, contra rigorem civici moris splendidam, ut ferunt, dotem Chremes noster Pamphilo suo dixerat.
15 cumque de capessendo diademate coniuratio Marcelliana coqueretur, nobilium iuventuti signiferum sese in factione praebuerat, homo adhuc novus in senectute, donec aliquando propter experimenta felicitis audaciae natalium eius obscuritati dedit hiantis interregni rima fulgorem. nam vacante aula turbataque republica solus inventus est,
20 qui ad Gallias administrandas fascibus prius quam codicillis ausus accingi mensibus multis tribunal inlustrium potestatum spectabilis praefectus escenderet, anno peracto militiae extremae terminum circa vix honoratus, numerariorum more seu potius advocatorum, quorum cum finiuntur actiones, tunc incipiunt dignitates. igitur iste sic praefectorius, sic senator, cuius moribus quod praeconia competentia non ex asse persolvo,
25 generi sui moribus debeo, multorum plus quam bonorum odia commovit adhuc ignorant mihi, adhuc amico, tamquam saeculo meo canere solus versu valerem. venio Arelate, nil adhuc (unde enim?) suspicans, quamquam putarer ab inimicis non affuturus, ac principe

10 Vergil. VIII, 114.

1 perennandum (alt. n in ras. M²) M   rostrodis corr. in rostralis T²   2 at M¹, aut corr. ex
aud C²   satiricus LTF   3 avidus F² P¹   astantes MCP   circa 1 trones
circulatores T²   inquit communis T
4 atullian' T, catullin' s. l. add. T²   apparet . . . 6 iudicat om. T, add. in marg. T²   6 atqui Mohirus,
itaque LMTCEP   Sydonius F   7 textam in ras. P¹   convitia TCF   8 traxit scripsi, & traxit L,
contraxit MTCEP, an quo voluit, attraxit?   9 psona popularis in ras. M¹   poenius corr. in peonius F²
tribunitiis MCF   10 reliquisses C¹   11 aeminencius C   inicia C   12 vitrici F   fecerit quam
patris F   fecerat Wouwerenus, fecerit LMTCEP   idempnitidē F¹   13 peccuniaeque C   avariciam MC
nanque M   14 saltē F   quanquam LF   pro iungeretur post spat. 5 litt. vac. leg. ngere in L
contra LMTFP, cetera C   16 marcellana LMTFP   coqueretur C, 1 conquereretur s. l. add. C¹
17 donec . . . 20 priusquam praeter tie nata . . . . interregni rim . . . la turbataque repu . . . ad gallias
administra def. in F   18 aliquado C¹   audatae MCF   obscuritatis (s eras. C²) C   19 post
interregni repetivit eius C   republica LMTFP, R. P. C   20 āministrandas LM   codicillis MTCEP
21 multis tribunal praeter nal def. in F   illustrium MTCEP   praefectus def. in F   ascenderet MTCEP
22 miliciae MC   extremae militiae CFP   23 incipiunt T, 1 īpediūt s. l. add. T²   post dignitates
spat. 7 litt. vac. in L   iste LMTFP, ille C   25 generis (s exp. F¹) FP   adhoc C   26 michi C
adhoc C   arelatem MTCEP   nil adhuc suspicans unde enim T, suspicans nil adhuc unde enim P, sed
alterum suspicans add. in marg. et post enim inseri iussit m. 3 in P   27 quanquam LF

post diem viso in forum ex more descendo. quod ubi visum est, ilico expavit, ut ait ille, nil fortiter ausa seditio. alii tamen mihi plus quam deceret ad genua provolvi: alii, ne salutarent, fugere post statuas, oculi post columnas: alii tristes vultuosique
 8 iunctis mihi lateribus incedere. hic ego, quid sibi haec vellet in illis superbiae nimiae, nimiae in istis humilitatis forma, mirari nec ultro tamen causas interrogare, cum sub-
 ornatus unus e turba factiosorum dat sese mihi consalutandum. tum procedente ser-
 mone: 'cernis hos?' inquit. et ego: 'video', inquam, 'gestusque eorum miror equidem
 nec admiror'. ad haec noster interpres: 'ut satiographum te', inquit, 'aut exsecrantur
 aut reformidant'. 'unde? cur? quando?' respondi: 'quis crimen agnovit? quis detulit?
 quis probavit?' moxque subridens: 'perge', inquam, 'amice, nisi molestum est, et
 tumescentes nomine meo consulere dignare, utrumnam ille delator aut index, qui
 9 satiram me scripsisse confinxit, et perscripsisse confinxerit: unde forte sit tutius, si
 retractabunt, ut superbire desistant'. quod ubi nuntius rettulit, protinus cuncti non
 modeste neque singuli sed propere et catervatim oscula ac dexteras mihi dederunt.
 10 solus Curio meus, in transfugarum perfidiam invecutus, cum advesperasceret, per cathe-
 drarios servos vispillonibus tetriores domum raptus ac reportatus est. postridie iussit
 Augustus, ut epulo suo circensibus ludis interessemus. primus iacebat cornu sinistro
 consul ordinarius Severinus, vir inter ingentes principum motus atque inaequalem rei-
 publicae statum gratiae semper aequalis: iuxta eum Magnus, olim ex praefecto, nuper
 ex consule, par honoribus persona geminatis, recumbente post se Camillo, filio fratris,
 20 qui duabus dignitatibus et ipse decursis pariter ornaveratur proconsulatum patris, patrum
 consulatum; Paeonius hinc propter atque hinc Athenius, homo litium temporumque
 varietatibus exercitatus. hunc sequebatur Gratianensis, omni ab infamia vir seque-
 strandus, qui Severinum sicut honore postibat, ita favore praecesserat. ultimus ego
 11 iacebam, qua purpurati latus laevum margine in dextro porrigebatur. edulium multa
 parte finita Caesaris ad consulem sermo dirigitur, isque succinctus; inde devolvitur
 ad consularem; cum quo saepe repetitus, quia de litteris factus, ad virum inlustrem
 Camillum ex occasione transfertur in tantum, ut diceret princeps: 'vere habes patrum,
 frater Camille, propter quem me familiae tuae consulatum unum gratuler contulisse.'

2 Lucan. V, 322 sq.

1 discendo *L* illico *F* 2 michi *C*, s. l. add. *T*² 3 oculi *C* columnas *F* vultuosis-
 que ***** (post. s et 7 litt. fort. iunctis eras. *P*²) *P* 4 iunctisq; *F* michi *C* hoc *C* 5 nimiae
 om. *MCFP* post cum leg. subito in *T*, fort. recte 6 michi *C* 8 ammiror *LM* satiographum *P*,
 satiographum *MT*, satyrographum *L* execrantur *LTCEP* 11 delator ille *CF* 12 satyram *LMT*
 scripsisse *L* confinxit . . . 19 magnus praeter o circensibus . . . . cornu sinistro . . . . vir inter gns (corr. *F*²)
 principum . . . . rei publice statum . . . . semper eq . . . . nus def. in *F* confinxit et perscripsisse om. *C*
 confinxit corr. ex confingit *L*¹ perscripsisse *L* confixerit (xe in ras. *M*²) *MP* 13 suppire corr.
 ex subpire *C*¹ nuncius *MC* retulit (it in ras. *P*¹) *MTCEP* 14 dextras *TC*, destrás *P* michi *C*
 15 chatedrarios *C* 16 pro servos post spat. 5 litt. vac. rvos leg. in *L* vispillonibus *C* ex tetriores
 spat. 3 litt. vac. prior. t om. *L* 18 gentes (corr. in gentes *F*² *P*¹) *CFP* motus corr. in notus *C*²
 reipublicae *LMFP*, reip. *T*, *R. P. C* 20 par honoribus praeter noribus def. in *F* fratris filio *C*
 22 poenius corr. in peonius *F*² 23 infamia in ras. *M*¹, var. lect., quam s. l. add. *M*¹, eras. *M*²,
 infamia ul a infancia (ul et b add. m. 3) *P* 25 qua (a in ras. *M*²) *M* laevum latus *CF* edulii *F*
 26 dirigitur sermo *T* devolvitur corr. ex devolvetur *C* 27 saepe *MTCEP*, se *L* repetitus (rep
 in ras. *M*²) *M* illustrem *MTCEP* 28 princeps *C* 29 gratulor *T*

tunc ille, qui simile aliquid optaret, tempore invento: 'non unum', inquit, 'domine Auguste, sed primum.' summo fragore, ut nec Augusti reverentia obsisteret, excepta sententia est. inde nescio quid Athenium interrogans superiectum Paeonium com-
 5 pellatio Augusta praeteriit, casu an industria ignoro. quod cum turpiter Paeonius aegre tulisset, quod fuit turpius, compellato tacente respondit. subrisit Augustus, ut erat auctoritate servata, cum se communioni dedisset, ioci plenus, per quem cachinnum non minus obtigit Athenio vindictae, quam contigisset iniuriae. colligit itaque sese
 10 trebacissimus senex et, ut semper intrinsecus aestu pudoris excoquebatur, cur sibi Paeonius anteferreretur: 'non miror,' inquit, 'Auguste, si mihi standi locum praeripere conetur qui tibi invadere non erubescit loquendi.' et vir illustris Gratianensis: 'multus',
 13 inquit, 'hoc iurgio satiricis campus aperitur.' hic imperator ad me cervice conversa: 'audio', ait, 'comes Sidoni, quod satiram scribas.' 'et ego', inquam, 'hoc audio, domine princeps.' tunc ille, sed ridens: 'parce vel nobis.', 'at ego', inquam, 'quod ab illicitis tempero, mihi parco.' post quae ille: 'et quid faciemus his', inquit, 'qui
 15 te lacesunt?' et ego: 'quisquis est iste, domine imperator, publice accuset: si redarguimur, debita luamus supplicia convicti; ceterum obiecta si non improbabiler cassaverimus, oro, ut indultu clementiae tuae praeter iuris iniuriam in accusatorem meum quae volo scribam.' ad haec ipse Paeonium conspicatus nutu coepit consulere nutantem,
 14 placeretne condicio. sed cum ille confusus reticuisset princepsque consuleret erubescenti, ait: 'annuo postulatis, si hoc ipsum e vestigio versibus petas.' 'fiat', inquam; retrorsumque conversus, tamquam aquam manibus poscerem, tantumque remoratus, quantum stibadii circulum celerantia ministeria percurrunt, cubitum toro reddidi. et imperator: 'spoponderas te licentiam scribendae satirae versibus subitis postulaturum.'
 20 et ego:

25 'scribere me satiram qui culpat, maxime princeps,
 hanc rogo decernas aut probet aut timeat.'

secutus est fragor, nisi quod dico iactantia est, par Camillano, quem quidem non
 15 tam carminis dignitas quam temporis brevitates meruit. et princeps: 'deum testor et statum publicum, me de cetero numquam prohibiturum, quin quae velis scribas, quippe
 30 cum tibi crimen impactum probari nullo modo possit; simul et periniurium est sen-

1 obtaret (b corr. in p C¹) C, poptaret F¹   2 post fragore leg. ita in T, fort. recte augusta
 obsisteret reverentia T   cepta   exparte T²   3 sententia C   poenium corr. in peonium F²   inīrogatio T,
 1 2pellatio s. l. add. T²   4 praeterit C¹   poenius corr. in peonius F²   5 compellatio (i eras. C¹) C
 respondit .... 12 sidoni praeter iurgio campus (sic) ..... cervice conver ..... oni def. in F   6 com-
 munione M¹   perq; cachinnum T   7 optigit L, obtigit (ob in ras. P¹) MP, attigit TC   atthenio C
 8 traebacissimus LT   9 michi C   10 ex erubescit spat. 3 litt. vac. cit om. L   vir (r ut v. eras. L²)
 (spat. 7 litt. vac.) ustris L   gracianensis C   multis T   11 satyricis T, satyris L   hic me T²
 12 satyram (corr. ex satiram M¹) LMTP   et ego inquam def. in F   13 princeps C   tunc ille def. in F
 set ridens F, subridens CT   vel LMTP, ait C   14 illicitis MTCEP   michi C   inquit (inquit T)
 his TC   15 lacesunt F   ēs corr. ex es F¹   iste om. F   16 convictis L   si s. l. add. F²
 cassaverimus non improbabiler C   improbabiler MTCEP   17 clemenciae C   19 conditio F
 princepsque C   22 stipadii LTCEP   thoro MCF   23 spoponderas (ras in ras. P¹) P   licentiam C
 satirae scribende C   satyrae LMTEP   25 scribere C   satyram LMTEP   princeps C   26 anc C
 27 sequutus LC   28 princeps C   29 publicam C   mi L   cereto T, cetō s. l. add. T²   nquam TP,
 30 q F   prohibiturum .... 30 sententiam praeter quippe ... modo possit def. in F   quia tecum L
 30 crimen impactum om. spat. 8 litt. vac. L, s. l. add. T²   periurium (corr. in periurium M¹) MC
 sententiam C

tentiam purpurati tribuere privatis hoc simultatibus, ut innocens ac segura nobilitas propter odia certa crimine incerto periclitetur.' ad hanc ipse sententiam cum verecunde capite demisso gratias agerem, contionatoris mei coeperunt ora pallere, in quae paulo ante post iram tristitia successerat; nec satis defuit, quin gelarent tamquam ad
 16 exertum praebere cervices iussa mucronem. vix post haec alia pauca: surreximus. 5
 paululum ab aspectu imperatoris processeramus atque etiamnunc chlamydibus induebamur, cum mihi consul ad pectus, praefectorii ad manus cadere, ipse ille meus amicus crebro et abiecte miserantibus cunctis humiliari, ita ut timerem, ne mihi invidiam supplicando moveret, quam criminando non concitaverat. dixi ad extremum pressus oratu procerum conglobatorum sciret conatibus suis versu nil reponendum, 10
 derogare actibus meis in posterum tamen si pepercisset; etenim sufficere debere, quod
 17 satirae obiectio famam mihi parasset, [sed] sibi infamiam. in summa perculi quidem, domine maior, non assertorem calumniae tantum quantum murmuratorem. sed cum mihi sic satisfactum est, ut pectori meo pro reatu eius tot potestatum dignitatumque culmina et iura summitterentur, fateor exordium contumeliae talis tanti fuisse, cui 15
 finis gloria fuit. vale.

1 privatis .... 2 periclitetur *praeter* bus ut innocens ac ..... propter odia certa crimine in *def.* in *F*
 innocens *T*, ignoscens *s. l. add. T*² 2 hodia *C* sententiam *C* cun *ex* verecunde *def.* in *F*
 3 concionatoris *MCF* 4 tristicia *CF* 5 dexertum *F*¹ *ex* mucronem *poster. m spat. vac. om. L*
 alia pauca sur *spat. 10 litt. vac. om. L* 6 paulum *T* clamydibus *C*, clamidibus *LMTFP* 7 michi *C*
 pretorii *C* ille meus ipse *C* reus (*me*³ *s. l. add. T*²) *LT* 8 amicis *T* michi *C* 9 *q*^a *corr.*
ex q *T*² 10 *pce*••rum *corr. ex pceterum ut v. P*¹ 11 *pepecisset* *C*¹ deberet *C* 12 satyrae *LMTF*
 michi *C* mihi famam *T* sed *vulgo secl.* perculi *Wilamowitzius*, pertuli *LMTCFP* 13 calumpniae *CF*
 murmuratorem *L* 15 submitterentur *C* 16 fu • it (*r ut v. eras. C*²) *C* vale *om. TF* G. SOLLII
 APOLLINARIS LIBER PRIMVS EXPLICIT INCIPIT LIBER SECVNDVS in *ras. partim nigro partim*
*rubro atram. subscr. L*¹, GAIL SOLLII APOLLINARIS SIDONII EPLARV LIBER PRIM' EXPLICIT.
 INCIPIT LIB SEDS *M*, GAIL SOLLII APOLLINARIS. SIDONII. LIB ⁱ PM' EXPLICIT. INCIP SEDS *T*,
 Gai Sollii Apollinaris Modesti Sidonii arvernorum epi lib I explicit. incipit lib II. *subscr. rubric. in C*, Gaii soli
 apollinaris Sidonii eplarum lib I'. explicit. Incip. II' *F*, Gaii Solli APollinaris Sidonii Eplaru liber. Primus ExPlicit.
 Incipit Secundus *P*

GAI SOLLII

APOLLINARIS SIDONII

EPISTULARUM

LIBER SECUNDUS.

I.

SIDONIUS ECDICIO SUO SALUTEM.

Duo nunc pariter mala sustinent Arverni tui. 'quaenam?' inquis. praesentiam 1
 Seronati et absentiam tuam. Seronati, inquam: de cuius ut primum etiam nomine
 loquar, sic mihi videtur quasi praescia futurorum luisse fortuna, sicuti ex adverso
 5 maiores nostri proelia, quibus nihil est foedius, bella dixerunt; quippe etiam pari
 contrarietate fata, quia non parcerent, Parcas vocitavere. rediit iste Catilina saeculi
 nostri nuper Aturribus, ut sanguinem fortunasque miserorum, quas ibi ex parte propi-
 naverat, hic ex asse misceret. scitote in eo per dies spiritum diu dissimulati furoris 2
 aperiri: aperte invidet, abiecte fingit, serviliter superbit; indicit ut dominus, exigit ut
 10 tyrannus, addicit ut iudex, calumniatur ut barbarus; toto die a metu armatus, ab avaritia
 ieiunus, a cupiditate terribilis, a vanitate crudelis, non cessat simul furta vel punire vel
 facere; palam et ridentibus convocatis ructat inter cives pugnās, inter barbaros litteras;
 epistulas, ne primis quidem apicibus sufficienter initiatus, publice a iactantia dictat,
 ab impudentia emendat; totum quod concupiscit quasi comparat nec dat pretia con- 3
 15 temnens nec accipit instrumenta desperans; in concilio iubet in consilio tacet, in
 ecclesia iocatur in convivio praedicat, in cubiculo damnat in quaestione dormitat; implet
 cotidie silvas fugientibus villas hostibus, altaria reis carceres clericis; exultans Gothis

1 Hecdicio C, Hecditio P, hēdicio M, hic dicio F   2 .uo C   tui arverni (pr. r s. l. add. F²) MCFP
 3 3 s. l. add. T²   4 michi C   quasi* (unam litt. eras. C²) C   praescia s. l. add. P¹   5 nichil MC,
 ni F¹   quippe scripsi, quique LMTCF, qui* que (unam litt. eras. P¹) P   6 fata quia in ras. M²,
 fata que F¹   iste scripsi, ipse LMTCFP   catillina L   ex saeculi spat. vac. uli om. L   7 nri sci M,
 sed ord. mut. M¹   aturribus F¹, om. spat. 11 litt. vac. L   qua M¹   ibi LF, ille ibi MTCP, illic
 sibi Mohrius   8 diu s. l. add. T²   post dissimulati 3 litt. eras. P¹   9 indigit L   10 tyrannus C
 calumpniatur MCF   tota MFP   13 iniciatus MC   iactancia CF   14 impudencia C   comparat
 nec (p corr. ex p et rat n in ras. P¹) P   precia MCF   contempnens MCF   15 disperans L,
 despiciens Mommsenus   16 iocatur in ecclia C   dampnat MCF   17 hospitibus MTP, hostib³ s. l. add. T²

insultansque Romanis, inludens praefectis conludensque numerariis, leges Theodosianas
 4 calcans Theodoricianasque proponens veteres culpas, nova tributa perquirat. proinde
 moras tuas citus explica et quicquid illud est, quod te retentat, incide. te exspectat
 palpitantium civium extrema libertas. quicquid sperandum, quicquid desperandum est,
 fieri te medio, te praesule placet. si nullae a republica vires, nulla praesidia, si nullae,
 quantum rumor est, Anthemii principis opes, statuit te auctore nobilitas seu patriam
 dimittere seu capillos. vale.

II.

SIDONIUS DOMITIO SUO SALUTEM.

1 **R**URI me esse causaris, cum mihi potius queri suppetat te nunc urbe retineri.
 iam ver decedit aestati et per lineas sol altatus extremas in axem Seythicum radio 10
 peregrinante porrigitur. hic quid de regionis nostrae climate loquar? cuius spatia
 divinum sic tetendit opificium, ut magis vaporibus orbis occidui subiceremur. quid
 plura? mundus incanduit: glacies Alpina deletur et hiuleis arentium rimarum flexibus
 terra perscribitur; squalet glarea in vadis, limus in ripis, pulvis in campis: aqua ipsa
 quaecumque perpetuo labens tractu cunctante languescit, iam non solum calet unda 15
 2 sed coquitur. et nunc, dum in carbaso sudat unus, alter in bombyce, tu endromidatus
 exterius, intrinsecus fasciatus, insuper et concava municipis Amerini sede compressus
 discipulis non aestu minus quam timore pallentibus exponere oscitabundus ordiris:
 'Samia mihi mater fuit.' quin tu mage, si quid tibi salubre cordi, raptim sub-
 duceris anhelantibus angustiis civitatis et contubernio nostro avertere insertus fallis 20
 3 clementissimo recessu inclementiam canicularum? sane si placet, quis sit agri, in
 quem vocaris, situs accipe. Avitaci sumus: nomen hoc praedio, quod, quia uxorum,
 patrio mihi dulcius. haec mihi cum meis praesule deo, nisi quid tu fascinum verere,

19 Terent. ennucl. I, 2, 27 (107).

1 insultans (om. que) T illudens T, illudensque MCFP colludensque MTCFP numerariis
 (is in ras. P¹) P legens ita ut s ad corrigendam n litt. addita videatur L theodosianas L 2 theu-
 doricianasque LM, teudoricianasque P, theudericianasque C, theodicianasque T, theodotianasque F¹ veras C¹
 3 quidquid T quicquid est illud C expectat MTCFP 4 palpitantium C quidquid bis T
 disperandum L 5 in medio F¹ praesule (prae in ras. P¹) P nullas respublica T r p M,
 r. p. CP 6 est om. C athemei (post. e corr. in i F²) F 7 seu s. l. add. C¹ capillo L
 vale om. F 9 post me duas litt. induxit C¹, eras. C² michi C 10 lineas (eas in ras. P¹) P
 ante extremas 8 litt. (ut. v. extremas) eras. C² scithicum MC, praeter thicum def. in F, sciticum praeter
 icum in ras. P¹ 11 spatiū T 12 opificum F², bnficiū T, † opificiū s. l. add. T² subiaceremur C
 13 glacies C 14 describitur C squalet spat. 6 litt. vac. om. L, praeter s et let in ras. P glarea
 praeter gla def. in F vadi L limus in spat. 8 litt. vac. om. L aqua MTCFP, ea L 15 iam LMTCP,
 ‡ F, fort. recte. calcet (alt. c eras. C²) C 16 carboso C bombice (om in ras. P¹) MCFP tu
 s. l. add. P¹ endromidatus C 17 fasceatus LTCFP et in ras. M² municipi samerini L, municipii
 amerini C, municipii camerini (camerini in ras. P¹) MFP 18 discipuls M¹ 19 michi C sub-
 duceris M, † succidis s. l. add. M¹, succedis (e corr. in i T²) T, † subduci s. l. add. T² 20 anelan-
 tibus F, anelantibus M¹, anhellantibus L angustiis (iis in ras. P¹) P conturburnio M audenter C
 21 inclementiam C placitum LT, an placet, iam ? qui L 22 avitacti C, avitaci P nomen
 (no in ras. P¹) P 23 michi C post dulcius s. l. add. ÷ ut v. M¹ michi C

concordia. mons ab occasu, quamquam terrenus, arduus tamen inferiores sibi colles
tamquam gemino fomite effundit, quattuor a se circiter iugerum latitudine abductos.
sed donec domicilio competens vestibuli campus aperitur, mediam vallem rectis
tractibus prosequuntur latera clivorum usque in marginem villae, quae in Borean
5 Austrumque conversis frontibus tenditur. balineum ab Africo radicibus nemorosae 4
rupis adhaerescit et si caedua per iugum silva truncetur, in ora fornacis lapsu velut
spontaneo deciduis struibis impingitur. hinc aquarum surgit cella coctilium, quae
consequenti unguentariae spatii parilitate conquadrat excepto solii capacis hemi-
cyclo, ubi et vis undae ferventis per parietem foraminatum flexilis plumbi meatibus
10 implicita singultat. intra conclave succensum solidus dies et haec abundantia lucis
inclusae, ut verecundos quosque compellat aliquid se plus putare quam nudos.
hinc frigidaria dilatatur, quae piscinas publicis operibus extractas non impudenter 5
aemularetur. primum tecti apice in conum cacuminato, cum ab angulis quadri-
fariam concurrentia dorsa cristarum tegulis interiacentibus imbricarentur, ita ut
15 ministeriorum sese non impediende famulatu tot possit recipere sellas, quot solet
sigma personas, fenestras e regione conditor binas confinio camerae pendens
admovit, ut suspicientum visui fabrefactum lacunar aperiret. interior parietum
facies solo levigati caementi candore contenta est. non hic per nudam 6
pictorum corporum pulchritudinem turpis prostat historia, quae sicut ornat artem,
20 sic devenustat artificem. absunt ridiculi vestitu et vultibus histriones pigmentis
multicoloribus Philistionis supellectilem mentientes. absunt lubrici tortuosique pugi-
latu et nexibus palaestritae, quorum etiam viventum luctas, si involvantur ob-
seenius, casta confestim gymnasiarchorum virga dissolvit. quid plura? nihil illis 7
paginis impressum reperietur, quod non vidisse sit sanctius. pauci tamen versiculi
25 lectorem adventicium remorabuntur minime improbo temperamento, quia eos nec
relegisse desiderio est nec perlegisse fastidio. iam, si marmora inquiras, non illic

1 post concordia s. l. add. $\div$ ut v. M^1 T^2 terrenis F^1 2 quattuor F abductos (ab in
ras. P^1) P , obductos († ad add. in marg. T^2) T 3 domicilio (o extr. in ras. M^1) M 4 pro-
sequuntur TF , prosecuntur MP in s. l. add. T^2 boream $TCEP$ 5 balneum $MCFP$, balneum T^2
affrico MC 6 velud F 7 striuibis (i prior. eras. C^1) impingitur C 8 spatii MC soli (alt.
i s. l. add. F^2) TF emiciclo MF , emiclio C 9 ubi et vis undae spat. 9 litt. vac. om. L et vis M ,
† aeni s. l. add. M^2 unde M^2 , uñ corr. in un T^2 fervētis s. l. add. T^2 implicita $MTCF$
10 singultat praeter singul def. in F inter TCF habundantia F , abundancia C 12 exstructas M , in-
structas T impudenter C 13 aemuletur T , fort. recte cacuminato praeter uminato def. in F 14 con-
currencia C 15 impe*diente P^2 possis P quod LP solii *Sirmondus* 16 simma $LMTCP$,
symma F post personas ins. ipsa vero convenientibus mensuris exactissima spatiositate quadratur
Vaticanus Reginae 216, Philippici 1685 et 3671 alique pendentes TF 17 ammovit LT suspi-
cientium CF lucunar L apperiret C patrietum (pr. t eras. C^2) C 19 pulcritu-
dinem $TCEP$ turb F hystoria F 20 vultu T pygmentis L 21 multis coloribus (pr. s
eras. P^2) P suppellectilem $LTCFP$ pugillatu $MTCFP$ 22 et in ras. P^1 palestratae M^2 3 corr.
in $\frac{2}{3}$ T^2 23 gymnasiarchorum MCF , gymnasiarchorum P , gynnasiarchorum T nichil MCF
24 repperietur (pr. p eras. M^2) MF , reperetur P^1 santius C tamen om. CF 25 adven-
titium MC , adventitium P^1 temperamento improbo P 26 fastigio F^1 iamque marmora
(om. si) F

- quidem Paros Carystos Proconnesos. Phryges Numidae Spartiatae rupium variatarum
 posuere crustas: neque per scopulos Aethiopicos et abrupta purpurea genuino fucata
 conchylio sparsum mihi saxa furfurem mentiuntur. sed etsi nullo peregrinarum cau-
 tium rigore ditamur, habent tamen tuguria seu mapalia mea civicum frigus. quin potius
 8 quid habeamus quam quid non habeamus ausculta. huic basilicae appendix piscina 5
 forinsecus seu, si graecari mavis, baptisterium ab oriente conectitur. quod viginti cir-
 citer modiorum milia capit. huc elautis e calore venientibus triplex medii parietis
 aditus per arcuata intervalla reseratur. nec pilae sunt mediae sed columnae, quas
 architecti peritiores aedificiorum purpuras nuncupavere. in hanc ergo piscinam fluvium
 de supercilio montis elicatum canalibusque circumactis per exteriora natatoriae latera 10
 curvatum sex fistulae prominentes leonum simulatis capitibus effundunt, quae temere
 ingressis veras dentium crates, meros oculorum furores, certas cervicem iubas imagina-
 9 buntur. hic si dominum seu domestica seu hospitalis turba circumstet, quia prae
 strepitu caduci fluminis mutuae vocum vices minus intelleguntur, in aurem sibi populus
 confabulatur; ita sonitu pressus alieno ridiculum affectat publicus sermo secretum. 15
 hinc egressis frons triclinii matronalis offertur, cui continuatur vicinante tetrino cella
 10 penaria discriminata tantum pariete castrensi. ab ortu lacum porticus intuetur, magis
 rotundatis fulta † collyriis quam columnis invidiosa monolithis. a parte vestibuli longi-
 tudo tecta intrinsecus patet mediis non interpellata parietibus, quae, quia nihil ipsa
 prospectat, etsi non hippodromus, saltem cryptoporticus meo mihi iure vocitabitur. haec 20
 tamen aliquid spatio suo in extimo deambulaeri capite defrudans efficit membrum
 bene frigidum, ubi publico lectisternio extracto clientularum sive nutricum loqua-
 cissimus chorus receptui canit, cum ego meique dormitorium cubiculum petierimus.
 11 a cryptoporticu in hiemale triclinium venit, quod arcuatili camino saepe ignis ani-
 matus pulla fuligine infecit. sed quid haec tibi, quem nunc ad focum minime invito? 25

1 pharos (h eras. C², in ras. leg. in P¹) MCFP et s. l. add. T¹, pos T earystos L, charistos MCF,
 caristos TP Proconnessos Sirmondus, proconysos L, proconissos MTCEP phryges MTCEP sparthiatae TL,
 sparciatae C, sparciatae P rapium C¹ 2 abrupta CP 3 conchylio MTCEP michi C, p T
 mentiuntur C 4 ante tamen alt. tamen in extr. versu eras. L² turguria (pr. r induxit C¹) C
 mappalia TF 5 appendix LMTCEP 6 se F¹ greari C complectitur F quid L 7 moe-
 niorum L elautis scripsi, elutis LMTCEP e om. Parisinus 2782 alique, fort. recte 8 ar-
 quata LMP sed in ras. P¹ columpnae F 9 purpuras LMTEF, absides † piramides C nun-
 cupare T² 11 capitibus simulatis T 12 oculorum C furores om. spat. 5 litt. vac. L cervicu
 (cu in ras. M²) M imaginabunt malim 13 prae LMTEF, per C 14 vocum (c in ras. P¹) P
 vices (i corr. ex o P¹) P intelliguntur MTCEP 15 confabulabatur (ba eras. C²) C ita ut F¹
 16 fons T² 17 lacu corr. ex lac T² 18 collyriis LM, colliriis TCEP, coluriis Sirmondus
 columpnis F invidiosa s. l. add. T² monolithis scripsi, monobilibus L, monubilibus M¹, monubilibus FP,
 munibilibus corr. ex munubilibus C², volubilibus T 19 non om. F, u s. l. add. M¹ intpellata T,
 † interpolata s. l. add. T¹ post quia leg. non in CF, non add. s. l. ut v. M² T² nichil MC, nl F
 20 hipodromus MCP, hypodromus T, fort. recte, ypodromus F saltē F criptoporticus MTCEP michi C
 haec LMTEF, habet C 21 deambulacri (deā in ras. M¹) M defraudans (a expunx. P²) P 22 lecti-
 sternio M¹ extracto TF clientiarum LMFP, † clientularū s. l. add. M¹ 23 recentui C
 24 a LMCEP, hac T criptoporticu (rticu in ras. P¹) MTCEP hiemale (hi in ras. P¹) P triclinium
 (cl in ras. P¹) P arquatili (corr. in arcuatili C²) LMCP, aqtili F, al arqtili in marg. add. F² 25 infecit
 praeter in in ras. P¹

quin potius ad te tempusque pertinentia loquar. ex hoc triclinio fit in diaetam sive
cenatiunculam transitus, cui fere totus lacus quaeque tota lacui patet. in hac stiba-
dium et nitens abacus, in quorum aream sive suggestum a subiecta porticu sensim
breviatis angustatisque gradibus escenditur. quo loci recumbens. si quid inter eden-
5 dum vacas, prospiciendi voluptatibus occuparis. iam si tibi ex illo conclamatis-
simo fontium decocta referatur, videbis in calicibus repente perfusis nivalium maculas et
frusta nebularum et illam lucem lubricam poculorum quadam quasi pinguedine subiti
algoris hebetatam. tum respondentes poculis potiones, quarum rigentes cyathi siticuloso
cuique, ne dicam tibi granditer abstemio, metuerentur. hinc iam spectabis, ut promoveat
10 alnum piscator in pelagus, ut stataria retia suberinis corticibus extendat aut signis per
certa intervalla dispositis tractus funium librentur hamati, scilicet ut nocturnis per lacum
excursibus rapacissimi salares in consanguineas agantur insidias: quid enim hinc con-
gruentius dixerim, cum piscis pisce decipitur? edulibus terminatis excipiet te deversorium,
13 quia minime aestuosum, maxime aestivum. nam per hoc, quod in Aquilonem solum
patescit, habet diem, non habet solem, interiecto consistorio perangusto, ubi somnulentiae
cubiculariorum dormitandi potius quam dormiendi locus est. hic iam quam volupe auri-
14 bus insonare cicadas meridie concrepantes, ranas crepusculo incumbente blaterantes,
cygnos atque anseres concubia nocte clangentes, intempesta gallos gallinacios con-
cinentes, oscines corvos voce triplicata puniceam surgentis Aurorae facem consalutantes,
20 diluculo autem Philomelam inter frutices sibilantem. Progen inter asseres minurientem!
cui concentui licebit adiungas fistulae septiforis armentalem Camenam, quam saepe
nocturnis carminum certaminibus insomnes nostrorum montium Tityri exercent, inter
greges tinnibulatos per depasta buceta reboantes. quae tamen varia vocum cantuum-
que modulamina profundius confovendo sopori tuo lenocinabuntur. porticibus egresso,
15 si portum litoris petas, in area virenti vulgare quamquam non procul nemus: in-
gentes tiliae duae conexis frondibus, fomitibus abiunctis unam umbram non una radice
conficiunt. in cuius opacitate, cum me meus Eedicius inlustrat, pilae vacamus, sed hoc
eo usque, donec arborum imago contractior intra spatium ramorum recussa cohibeatur
atque illic aleatorium lassis consumpto sphaeristerio faciat. sed quia tibi, sicut aedi-
16

1 pertinencia C   2 stipadium LMTCEP   3 habacus LT   suggestum (gg corr. ex bi P¹) P
porticu (cu in ras. M²) M   post sensim leg. non in TCEP, s. l. add. in M   4 ascenditur MCFP,
scandit T, † ascendit s. l. add. T¹   5 prospitiendi F   occupatus L   si s. l. add. M¹   conclaman-
tissimo F¹   6 repenpe F²   7 frustra (alt. r eras. C²) C   poc
pplorum F²   8 cyati P, ciathi T,
chiati F, scyathi C   9 spectab^{us} (duas litt. eras. P¹) P   proveat F   10 staria T²   subherinis F¹
extendat in ras. M¹   ut M¹, aud C   11 libentur (b corr. in br F²) F   p lacū s. l. add. T²
12 angantur F¹   hic F   13 picis P   hedulibus (h eras. P²) P   diversorium (er in ras. M²) MTCEP
15 patescit praeter p et cit in ras. P¹   de consistorio C   somnulentiae (alt. o in ras. M²) MTP,
sompnolentiae CF   16 post volupe s. l. ÷ add. M¹ T²   volupe auribus praeter vol et aur in ras. P¹
17 cycadas F   rhanas LM, ranas P   incumbente (in in ras. M¹) M, incubante F   blatterantes TEP
18 cignos MTCEP   gallinaceos T, gallinatos MCFP   concientes P¹   20 filo mellā L   progenem LCF
asseret T, † passeret s. l. add. T¹, anseres (corr. in asseres M²) MCF   minurientem L   21 fistile
corr. in fist + le F¹   septiformis C, septiforis T, sed foris expunx. et formi in marg. add. T²   22 in-
sompnes F   titiri MP, tytiri TCF   23 tintinnabulatos T   post tamen 5 litt. eras. P¹   25 litto-
ris MTCEP   virenti vulgare praeter v prior. in ras. P¹   ingentē stiliae L   26 adiunctis T
27 heedicius TP, heeditus F, heeditus M, haedicius C   inlustrat MTCEP   s; li eousq; om. T, add. in
marg. T²   28 imago spat. 5 litt. vac. om. L   spacium C   cohibeatur (hibe in ras. P¹) P   29 illine
Wilamowitzius   consumto L   speristerio F, spheristorio (h eras. C²) MTCP

ficium solvi. sic lacum debeo. quod restat agnoscere. lacus in Eurum defluus meat. eiusque harenis fundamenta impressa domicili ventis motantibus aestuans umectat alluvio. is quidem sane circa principia sui solo palustri voraginosus et vestigio inspectoris inadibilibis: ita limi bibuli pinguedo coalescit ambientibus sese fontibus algidis. litoribus algosis. attamen pelagi mobilis campus cumbulis late secatur pervagabilibus. si flabra posuere: si turbo austrinus insorduit. immane turgescit. ita ut arborum 5 comis, quae margini insistent, superiectae asperginis fragor impluat. ipse autem secundum mensuras quas ferunt nauticas in decem et septem stadia procedit. fluvio intratus, qui salebratim saxorum obicibus affractus spumoso canescit impulsu et nec longum scopulis praecipitibus exemptus lacu conditur: quem fors fuit 10 an incurrat an faciat. praeterit certe. coactus per cola subterranea deliquari. non ut fluctibus, sed ut piscibus pauperaretur: qui repulsi in gurgitem pigriorem carnes rubras albis abdominibus extendunt: ita illis nec redire valentibus nec exire permissis quendam 15 vivum et circumlaticium carcerem corpulentia facit. lacus ipse. qua dexter. incisus flexuosus nemorosusque. qua laevus. patens herbosus aequalis. aequor ab Africo viride per litus. quia in undam fronde porrecta ut glareas aqua. sic aquas umbra perfundit. huiusmodi colorem ab oriente par silvarum corona continuat. per Aretoum latus ut pelago natura. sic species. a Zephyro plebeius et tumultuarius frutex frequenterque leborum superlabentum ponderibus inflexus: hunc circa lubrici scirporum cirri plicantur simulque pingues ulvarum paginae natant salicumque glaucarum fota 20 semper dulcibus aquis amaritudo. in medio profundi brevis insula. ubi supra molares naturaliter aggeratos per impactorum puncta remorum navalibus trita gyris meta protuberat. ad quam se iucunda ludentum naufragia collidunt. nam moris istie fuit senioribus nostris agonem Drepanitanum Troianae superstitionis imitari. iam vero ager ipse. quamquam hoc supra debitum. diffusus in silvis pictus in pratis. pecorosus in 25 pascuis in pastoribus peculiosus. sed non amplius moror. ne. si longior stilo terminus. relegentem te autumnus inveniatur. proinde mihi tribue veniendi celeritatem (nam redeundi moram tibi ipse praestabis). daturus hinc veniam. quod brevitatem sibi debitam paulo scrupulosior epistula excessit, dum totum ruris situm sollicita rimatur: quae

- 1 lacum (cum in ras. P¹) P   2 arenis LMCP   impressa CP   humectat (c s. l. add. P¹) MTCTP
3 alluvio in ras. P¹   palustri (prior. 1 eras. P²) P   4 post inadibilis s. l. add. ÷ M¹ T²   limi
corr. ex limu L¹   montibus L   5 littoribus MTCTP   pelegi C   cymbulis MTP, cimbulis F,
cimbalis C   6 sit (t induxit L¹) L   flag corr. in flabra T¹   austerinus C   inmane F
7 superiectae (ie in ras. corr. ut v. ex ue et t ue s. l. add. M²) M   asperginis T   aut corr. ex aud T²
8 decim & septim L   9 intratur M¹, intrat corr. in intrat T², intratur CFP   efractus F   spumosa
(a corr. in o C¹, idemque s. l. add. C²) C   impulsu C   10 exemptus LT   quē corr. ex q T²   forfuat MCTP,
cfluat T   11 an faciat (at in ras. P¹) P, aut faciat T   cola s. l. add. P¹, cola T²   13 nec s. l.
add. F¹   quemdam T   14 circumlatitium MP, circumlaticium C   quas L   15 affrico MTC
16 perlutus (prior. u corr. in i P¹) P   umbra in ras. M², s. l. add. T², unda T   17 aretoum (o in ras. M¹) M
18 zephyro MTCTP, zefiro L   frutex F²   19 superlabentium TF   cyrporum F   21 morales P
22 impactorum TCP   punctarum orum L   trita (prior. t in ras. P¹) P   giris MTCTP   moeta C
23 iocunda MCTP   naufragia ludentum C   24 dripanitanum LMTCP, dripanitanium F   super-
sticionis TCF   25 pratis (t in ras. M¹) M   26 sed corr. ex sad C¹   ne si LMTCP, n F
27 autumpnus F   michi C   nā M, t n s. l. add. M²   redeudi P   28 hic C¹, hinc (n in ras. M¹) M,
t hic s. l. add. M²   29 situm LMTFP, secum C

tamen summovendi fastidii studio nec cuncta perstrinxit. quapropter bonus arbiter et artifex lector non paginam, quae spatia describit, sed villam, quae spatiosa describitur, grandem pronuntiabunt. vale.

III.

SIDONIUS FELICI SUO SALUTEM.

GAUDEO te, domine maior, amplissimae dignitatis infulas consecutum. sed id mihi ob hoc solum destinato tabellario nuntiatum non minus gaudeo. nam licet in praesentiarum sis potissimus magistratus et in Lares Philagrianos patricius apex tantis post saeculis tua tantum felicitate remeaverit, invenis tamen, vir amicitiarum servantissime, qualiter honorum tuorum crescat communione fastigium, raroque genere exempli altitudinem tuam humilitate sublimas. sic quondam Quintum Fabium magistrum equitum dictatorio rigori et Papirianae superbiae favor publicus praetulit; sic et Gnaeum Pompeium super aemulos extulit numquam fastidita popularitas; sic invidiam Tiberianam pressit universitatis amore Germanicus. quocirca nolo sibi de successibus tuis principalia beneficia plurimum blandiantur, quae nihil tibi amplius conferre potuerunt, quam ut, si id noluissemus, transiremur inviti. illud peculiare tuum est, illud gratiae singularis, quod tam qui te aemulentur non habes quam non invenis qui sequantur. vale.

IV.

SIDONIUS SAGITTARIO SUO SALUTEM.

VIR clarissimus Proiectus, domi nobilis et patre patruoque spectabilibus, avo etiam praestantissimo sacerdote conspicuus, amicitiarum tuarum, nisi respuis, avidissime sinibus inferitur, et cum illi familiae splendor probitas morum, patrimonii facultas iuventutis alacritas in omne decus pari lance conquadrent, ita demum sibi tamen videbitur ad arcem fastigatissimae felicitatis evectus, si gratiae tuae sodalitate potiatur. Optantii clarissimi viri nuper vita functi filiam, quod deo prosperante succedat, licet a matre pupillae in coniugium petierit obtinueritque, parum tamen votorum suorum promotum censet effectum, nisi assensum tuum super his omnibus seu sedulitate sua seu precatu nostrae intercessionis adipiscatur. namque ipse, quantum ad institutionem

1 submovendi *MCFP* nec cuncta *LMTCP*, n̄ oīa *F* perstrixit *P*, perstrinxī *F* 2 spatia *C*
 spaciōsa *C* 3 pronuntiabunt *MC*, pro *** nuntiabunt (nun ut v. in fine versus eras. *L*²) *L* vale om. *F*
 4 felici om. *T* 5 te om. *F* post dignitatis repetitit te *T* consequutum *L* se *F*² 6 michi *C*
 solum *LMCFP*, ipsū *T* nuntiatum *MC* gaudebo *F*¹ 7 presenciarum *C* filagrianos *LMTCF*
 8 amicitiarum *CF* 9 communione (ci eras. *P*²) *P* raro qdē *F* 10 sullimas *F* fabium
 om. *C* 11 sic et usque ad popularitas add. in marg. *P*¹, ita ut nunc quae uncis inclusi rescissa sint ex
 his pō[peitū] ext[ulit] p[o]p[laritas] 12 gneum *LMCP*, geneiū (pr. e expunx. *F*¹) *TF* fastidia *L*
 tyberianam *TFP* 13 nullo *L* 14 nichil *MCP*, nl *F* 15 transiremus *TP* 16 quiete
 (e eras. *C*²) *C* habes *LMTFP*, homines *C* vale om. *F* 17 Sagittario *P*, siargio *C*, siargio *F*
 18 avo add. in marg. *M*¹ 19 amicitiarum *CF* respuis (uis in ras. *P*¹) *P* 21 parili *C* domum *C*
 sibi om. *F* 22 videbatur *F*¹ fastigatissime (as in ras. *P*¹) *P* 23 obtantii *MCFP* viri
 clarissimi *F* quod deo prosperante in ras. *P*¹ 24 in s. l. add. *F*¹ optinueritque *L* 26 prae-
 catu *L* adipiscitur *LMPF* nanque *M* institutionem *C*

spectat puellae. in locum mortui patris curarum participatione succedis, conferendo
 3 virgini parentis affectum, patroni auctoritatem. tutoris officium. quocirca. quia dignus
 es. ut domus tuae celeberrimam disciplinam etiam procul positorum petat ambitus,
 sicut decet bonarum partium viros. benignitate responsi proci supplicis verecundiam
 munerare et qui ita expetitus deberes illi expetere pollicendam. securus permitte pro-
 missam; quia sic te condicioni huic meritorum ratio praefecit. ut nec superstiti Optantio
 in liberos suos decuerit plus licere. vale. 5

V.

SIDONIUS PETRONIO SUO SALUTEM.

1 IOHANNES familiaris meus inextricabilem labyrinthum negotii multiplicis incurrit et
 donec suarum merita chartarum vel vestra scientia vel si qua est vestrae (si tamen 10
 est ulla) similis inspexerit, quid respuat, quid optet ignorat. ita se quodammodo
 bipertitae litis forma confundit, ut propositio sua quem actionis ordinem propugnatura,
 2 quem sit impugnatura non noverit. pro quo precem sedulam fundo, ut perspectis
 chartulis suis, si quid iure competit, instruat, quae qualiterve sint obicienda, quae
 refellenda monstrantes. non enim verebimur, quod causae istius cursus. si de vestr 15
 manaverit fonte consilii, ulla contrastantium derivatione tenuetur. vale.

VI.

SIDONIUS PEGASIO SUO SALUTEM.

1 PROVERBIALITER celebre est saepe moram esse meliorem, sicuti et nunc expert
 sumus. Menstruanus amicus tuus longo istic tempore inspectus meruit inter personas
 nobis quoque caras devinctasque censer, opportunus elegans, verecundus sobrius, 20
 parcus religiosus et his morum dotibus praeditus, ut, quotiens in boni cuiusque ad-
 2 scitur amicitias, non amplius consequatur beneficii ipse quam tribuat. haec tibi non
 ut ignorant, sed ut iudicio meo satisfacere, scripsi. quam ob rem triplex causa
 laetandi, tibi prima, cui amicos sic aut instituere aut eligere contingit: Arvernus secunda,
 quibus hoc in eo placuisse confirmo, quod te probasse non ambigo: illi tertia, de quo 25
 boni quique bona quaeque iudicaverunt. vale.

1 spectat *corr. ex expectat* M² 5 promitte (*corr. in pmitte* M²T²) LMT 6 conditioni F
ante ut leg. ita in T obtantio MTCTP 7 vale *om.* F 8 salutem *om.* F 9 labe
 rynthum L, laberinthum F, laberintum TCP, laberintum M¹ negocii C 10 cartarum TCF
 cartharum (cartha *in ras.* P¹) MP scientia T, quo *deleto* sētēcia *add. in marg.* T² nre P
 nre T² ē *s. l. add.* M² 11 quidve C obtet *corr. ex obtat* P¹ 12 quā C 13 quem sit
 impugnatura *add. in marg.* P¹ impugnatura TC, pugnatura F¹ 14 cartulis (ar *in ras.* P¹) TCTP
 obitienda F 15 verebit F 16 fonte manaverit F contrastantium T vale *om.* TF 17 salu-
 tem *om.* F 18 & *s. l. add.* M¹ 19 amicus tuus *om.* LT, *add. s. l.* T² 20 karas MP,
 cartas L oportunus LMTCTP 21 relligiosus (*alt. 1 eras.* P²) P quoties LMT a scitur (d ut
 v. *eras.* P¹) P, ascitur MF, adsciscitur C 22 amicicias CF tribuit C 23 ignorant (ti *in ras.* M¹) M
 iuditio C scribsi L 24 post laetandi *s. l. add.* ÷ T² cui (c *in ras.* M²) M aut prior. *s. l.*
add. M¹ 25 hoc *s. l. add.* P¹ post eo unam litt. *eras.* P¹ illi tertia *om.* L tertia CF
 26 vale *om.* F.

VII.

SIDONIUS EXPLICIO SUO SALUTEM.

QUIA iustitia vestra iure fit universitati per complura recti experimenta venera- 1
 bilis, idcirco singulas quasque personas id ipsum efflagitantes in examen vestrum
 libens et avidus emitto, quam primum ambiens me discussionis, illos simultatis onere
 5 laxari; quod demum ita sequetur, si non ex solido querimonias partium verecundus
 censor excludas: quamquam et hoc ipsum, quod copiam tui iurgantibus difficile con-
 cedis, indicium sit bene iudicaturi. quis enim se non ambiat arbitrum legi aut pretio
 aliquid indulturus aut gratiae? igitur ignosce ad tam sanctae conscientiae praero- 2
 gativam raptim perneciterque properantibus, quandoquidem sententiam tuam nec victus
 10 ut stolidus accusat nec victor ut argutus inridet, veritatisque respectu dependunt tibi
 addicti reverentiam, gratiam liberati. proinde inpanse obsecro, ut inter Alethium et
 Paulum quae veniunt in disceptationem, mox ut utrimque fuerint opposita, discingas.
 namque, ni fallor, supra decemvires pontificalesque sententias aegritudini huius prope
 interminabilis iurgii sola morum tuorum temperantia solita iudicandi salubritate medi-
 15 cabitur. vale.

VIII.

SIDONIUS DESIDERATO SUO SALUTEM.

MAESTISSIMUS haec tibi nuntio. decessit nudius tertius non absque iustitio ma- 1
 trona Filimatia, morigera coniunx domina clemens, utilis mater pia filia, cui debuit
 domi forisque persona minor obsequium, maior officium, aequalis affectum. haec cum
 20 esset unica iam diu matris amissae (filia), facile diversis blandimentorum generibus
 effecerat, ne patri adhuc iuveni suboles sexus alterius desideraretur. nunc autem per
 subita suprema virum caelibatu, patrem orbitate confodit. his additur, quod quinque
 liberorum parens inmaturo exitu reddidit infortunatam fecunditatem. qui parvuli si
 matre sospite perdidissent iam diu debilem patrem, minus pupilli existimarentur.
 25 hanc tamen, si qui haud incassum honor cadaveribus impenditur, non vispillonum 2
 sandapilariorumque ministeria ominosa tumulavere; sed cum libitinam ipsam flentes
 omnes, externi quoque, prensarent remorarentur exoscularentur, sacerdotum propin-

1 EXPLICITIO CP salutem om. F 2 iusticia CF complura MTCEP 3 idcirco F afflagi-
 tantes F a q corr. ex qs T¹ 4 simultatis (post. i in ras. P¹) P, simulatis L 5 sequitur L
 † iudi 7 indicium M² ambigat F¹ aut bis corr. ex aud C¹ precio MCF 8 consciensciae (post.
 s eras. C²) C 9 perneciter ppan̄tque properantibus T sententiam C nec invictus (in induxit rubr.) n̄ sto-
 lidus u accusat F 10 inridet MTCEP dependunt tibi om. F 11 post gratiam leg. perpendunt in C,
 tibi ppendebunt (eb induxit rubr.) in F inpanse MTCEP 12 disceptacionem C utrimque M distingas T
 13 nanque M decimvires L sententias C egritudini (prim. i in ras. C¹) C 14 in interminabilis
 praeter abilis in ras. M², interminabis L morum sola C temperantia C 15 vale om. F
 16 DESIDERANTO P 17 nuncio M decessit C tercius CF iusticio CF 18 coniunx LP
 debuit Wilamowitzius, debuerit LMTCEP 20 matri MTCEP filia om. LMTCEP 21 nec
 (c eras. C²) C iuvenis (s eras. M²) M subolis L, soboles TCFP alterius sexus inv. ord. T
 23 liberorum L et s. l. add. M², liberum MTCEP immaturo M reddit T² P¹ inmatatā T, † ifortu-
 natam s. l. add. T² 24 existimarentur (x corr. ex st F¹) F 25 quis MTCEP haut F vispillonum
 (alt. l corr. in i F²) F 26 sandapilariorumque P hominosa (h eras. C²) MCP libitinam MCFP
 27 exoscularentur om. L

quorumque manibus excepta perpetuis sedibus dormienti similior inlata est. post quae precatu parentis orbatu neniā funebrem non per elegos sed per hendecasyllabos marmorī incisam planctu prope calente dictavi. quam si non satis improbas, ceteris epigrammatum meorum voluminibus applicandam mercennarius bybliopola suscipiet: si
3 quid secus, sufficit saxo carmen saxeum contineri. hoc enim epitaphion est: 5

Occasu celeri feroque raptam
gnatis quinque patrique coniugique
hoc flentis patriae manus locarunt
matronam Filimatiam sepulchro.
5 o splendor generis, decus mariti,
prudens, casta, decens, severa, duleis,
atque ipsis senioribus sequenda,
discordantia quae solent putari
morum commoditate copulasti:
10 nam vitae comites bonae fuerunt
libertas gravis et pudor facetus.
hinc est quod decimam tuae saluti
vix actam trieteridem dolemus
atque in temporibus vigentis aevi
15 iniuste tibi iusta persoluta.

Placeat carmen neene: tu propera civitatemque festinus invise. debes enim consolationis officium duorum civium domibus afflictis. quod ita solvas deum quaeso, ne umquam tibi redhibeatur. vale.

IX.

SIDONIUS DONIDIO SUO SALUTEM.

1 QUAERIS, cur ipse iampridem Nemausum profectus vestra serum ob adventum 10
desideria producam. reddo causas redditus tardioris nec moras meas prodere moror,
quia quae mihi dulcia sunt tibi quoque. inter agros amoenissimos humanissimos
dominos, Ferreolum et Apollinarem, tempus voluptuosissimum exegi. praediorum his
iura contermina, domicilia vicina, quibus interiecta gestatio peditem lassat neque
sufficit equitatu. colles aedibus superiores exercentur vinitori et olivitori: Ara- 15
cynthum et Nysam, celebrata poetarum carminibus iuga, censeas. uni domui in plana
patentiaque, alteri in nemora prospectus, sed nihilominus dissimilis situs similiter
2 oblectat. quamquam de praediorum quid nunc amplius positione, cum restet hospi-

1 dormientis (s. *eras.* C²) C illata *MTCFP* 2 elegatos C per *om.* C endeca-
syllabos L, endecasyllabos *MTCFP* 3 plancto L 4 epygrammatum M mercennarius P
bybliopola *MTEP*, bibliopolam (m. *eras.* C²) C 5 epitaphion L, epytaphion C, epitafion F, epytation M
v. 2 natis *MTCP*, hatis (h. *rubr.*) corr. in Natis F² patri F² v. 3 munus C v. 4 filimaciam C
sepulchro *CFP* v. 6 dulcis add. s. l. C¹, corr. ex dubiis ut v. P¹ v. 8 discordantia C
6 placea M¹ post placeat s. l. add. tibi T² 7 consolationis (post. s. corr. ex b; P¹) P, consolationis L
8 redibeatur *MTCFP* vale *om.* F 9 Sidonius Desiderato suo *rubr.* in F, sed Sid. Donidio suo *idem*
add. in marg. 10 ob (o in *ras.* P²) P 11 nec *om.* C meas *om.* P 12 michi C
13 ferriolum *LMCFP* voluptuosissimum tempus T 14 conterminia (i. *eras.* P²) P 15 unitori C¹
olivitori MP, 1 olivitori add. in marg. M¹ arachinthum P, arachintum TF, arathinthum (corr. in
arachintum C²) MC 16 nysam *CFP*, nisan M iuuga (unam litt. *eras.* C¹) C 17 patentiaque C
nemoria (i. *eras.* M²) M nichilominus MC¹, nilominus F 18 restat *MTCFP*

talitatis ordo reserandus? iam primum sagacissimis in hoc exploratoribus destinatis. qui reditus nostri iter aucuparentur, domus utraque non solum tramites aggerum publicorum verum etiam calles compendiis tortuosos atque pastoria deverticula insedit, ne quo casu dispositis officiorum insidiis elaberemur. quas incidimus, fateor, sed minime
 5 inviti iusque iurandum confestim praebere compulsi, ne priusquam septem dies evolverentur, quicquam de itineris nostri continuatione meditaremur. igitur mane cotidiano
 10 partibus super hospite prima et grata contentio, quaenam potissimum antea edulibus nostris culina fumaret: nec sane poterat ex aequo divisioni lancem ponere vicissitudo, licet uni domui mecum, alteri cum meis vinculum foret propinquitatis, quia Ferreolo
 15 praefectorio viro praeter necessitudinem sibi debitam dabat aetas et dignitas primi invitatoris praerogativam. illicet a deliciis in delicias rapiebamur. vix quodcumque
 20 vestibulum intratum, et ecce hac sphaeristarum contrastantium paria inter rotatiles catastropharum gyros duplicabantur. hac inter aleatoriarum vocum competitiones frequens crepitantium fritillorum tesserarumque strepitus audiebatur; hac libri affatim in
 25 promptu (videre te crederes aut grammaticales pluteos aut Athenaei cuneos aut armaria exstructa bybliopolarum); sic tamen, quod qui inter matronarum cathedras codices erant, stilus his religiosus inveniebatur, qui vero per subsellia patrumfamilias, hi coturno Latiaris eloqui nobilitabantur: licet quaequam volumina quorumpiam auctorum servarent in causis disparibus dicendi parilitatem: nam similis scientiae viri, hinc
 30 Augustinus hinc Varro, hinc Horatius hinc Prudentius lectitabantur. quos inter
 35 Adamantius Origenes Turrano Rufino interpretatus sedulo fidei nostrae lectoribus inspiciebatur; pariter et, prout singulis cordi, diversa censentes sermocinabamur, cur a quibusdam protomistarum tamquam scaevus cavendusque tractator improbaretur, quamquam sic esset ad verbum sententiamque translatus, ut nec Apuleius Phaedonem
 40 sic Platonis neque Tullius Ctesiphontem sic Demosthenis in usum regulamque Romani sermonis exscripserint. studiis hae dum nostrum singuli quique, prout libuerat,
 45 occupabantur, ecce et ab archimagiro adventans, qui tempus instare curandi corpora moneret, quem quidem nuntium per spatia clepsydrae horarum incrementa servantem

1 heserandus ^{ro} L, servandus (v corr. in r F¹) F² destinatis L 2 reditus qui C 3 diver-
 ticula MTCEP 4 offitiorum studiis P¹ dilaberemur T 5 ante inviti expunxit n T²
 6 nostri * (s ut v. eras. P¹) P cotidiano P 7 prima (a in ras. P¹) et grata * (duas litt. eras. P¹) P
 alterius F, 3 antea T, fort. recte edulibus (e add. ut v. M²) M 8 eaquo L divisini F²
 9 foret s. l. add. T² ferriolo LMCEP 11 ilic& (& in ras. M²) M 12 intractum F¹ hac
 scripsi, huc LTCEP et corr. ex hic M² sphaeristarum (h eras. C², prior. s add. M²) MCF, speristarum
 (h s. l. add. P¹) PT contrastantium C 13 cathastropharum P gyros MTCEP hac scripsi,
 huc LMTCEP competitiones C 14 crepitantium C tesserarumque C hac scripsi, huc LMTCEP
 15 promptu LC 16 exstructa MC bibliopolarum MCF, bibliopo**larum (duas litt. eras. P²) P,
 bilipolarum T² si F² 17 codices s. l. add. T² religiosus P patrumfamif F 18 ii L,
 hii F quempiam (m eras. C²) C 19 viri in ras. F¹ 20 oratius CF pudentius P 21 tur-
 ranio F rufino (i corr. ex u F¹) F, rufino M², rufinio (nio in ras. P¹) P 22 inspitiebatur F, inspi-
 ciebantur (post. n eras. P¹) P et corr. ex at P¹ corde F semocinabamur P¹, sermocinabantur TC
 cur om. C 23 protomistarum L, protomistarum M², prothomistarum TCEP scaevus C, sinist s. l. add. C¹
 24 sententiamque C apuleus C¹ phedronem (r indux. m. rec. in M) MTCEP 25 sic ctesiphon-
 tem C thesiphontem TF, tesiphontem P demostenis TCF, demonsthenis M, demonsthenis P¹ 26 ex-
 scripserint corr. ex exscripserunt C¹, exscripserint P 27 archimagiro (corr. in archimagiro M²) LM, archi-
 magyro P, archimachero F 28 nuntium MC spacia C clepsidrae MCF servantis T, tē add. in marg. T²

probatat competenter ingressum quinta digrediens. prandebamus breviter copiose. senatorium ad morem. quo insitum institutumque multas epulas paucis paropsidibus apponi, quamvis convivium per edulia nunc assa, nunc iurulenta varietur. inter bibendum narratiunculae, quarum cognitu hilararemur institueremur, quia eas bifariam orditas laetitia peritiaque comitabantur. quid multa? sancte pulchre abundanter 5
7 accipiebamur. inde surgentes, si Vorocingi eramus (hoc uni praedio nomen) ad sarcinas et devorsorium pedem referebamus: si Prusiani (sic fundus alter nuncupabatur). Tonantium cum fratribus, lectissimos aquaeavorum nobilium principes, stratis suis cieiebamus, quia nec facile crebro cubilium nostrorum instrumenta circumferebantur. excusso torpore meridiano paulisper equitabamus. quo facilius pectora marcida cibus cenatoriae 10
8 fami exacueremus. balneas habebat in opere uterque hospes. in usu neuter: sed cum vel paxillulum bibere desisset assecularum meorum famulorumque turba compotrix, quorum cerebris hospitales craterae nimium immersae dominabantur, vicina fonti aut fluvio raptim scrobis fodiebatur, in quam forte cum lapidum cumulus ambustus demitteretur, antro in hemisphaerii formam corylis flexibilibus intexto fossa inardescens 15
operiebatur, sic tamen. ut superiectis Cilicum velis patentia intervalla virgarum lumine excluso tenebrarentur, vaporem repulsura salientem, qui undae ferventis aspergine 9 flammatis silicibus excuditur. hic nobis trahebantur horae non absque sermonibus salsis iocularibusque; quos inter halitu nebulae stridentis oppletis involutisque saluberrimus sudor eliciebatur: quo, prout libuisset, effuso coetilibus aquis ingerebamur 20
harumque fotu cruditatem nostram tergente resoluti aut fontano deinceps frigore putealique aut fluviali copia solidabamur: siquidem domibus medius it Vardo fluvius, nisi cum deflua nive pastus inpalluit, flavis ruber glareis et per alveum perspicuus quietus 10 calculosusque neque ob hoc minus piscium ferax delicorum. dicerem et cenas et quidem unctissimas, nisi terminum nostrae loquacitati, quem verecundia non adhibet, 25
charta posuisset: quarum quoque replicatio fieret amoena narratu, nisi epistulae tergum madidis sordidare calamis erubesceremus. sed quia et ipsi in procinetu sumus teque sub ope Christi actutum nobis invisere placet, expeditius tibi cenae amicorum in mea cena tuaque commemorabuntur, modo nos quam primum hebdomadis exactae spatia

2 insitutum *F*¹ institutūque (tū in *ras.* *M*²) *M* parapsidibus (*post. a in ras.* *P*²) *T* *CF*, parapsidibus *LM* 3 quanvis *M* variaretur *T*, *fort. recte* 4 bibentum *F* instrueremur *T*
5 leticia *F*, laetities (s *eras.* *P*¹) *P* laeticia periciaque *C* pulchre *CF* habundanter *F* 6 voroangi *T*¹, voroangi *M* *CF* 7 diversorium *MT* *CF* nuncupatur (un in *ras.* *P*²) *M* *CF* tonancium *C* 8 cum
s. l. add. *F*² equorum *C*¹ cieiebamus *F* 9 cubiculū *T*¹ circumferebamur *T* torpore in *ras.* *F*¹ *P*¹
10 qd̄ *T* 11 exacueremus *M*², exacuaremus (*alt. a corr. in e* *F*¹) *F* habebat *praeter* hab in *ras.* *M*¹
usū *F* 12 paxillulum *F*, paxillulum *P* habere *T*¹ assaacularum *L*, aselarum *F*² compotrix *MT* *CF*
13 crebris *C*¹ creterrae *L* immersae *corr. ex* immensae *T*² *P*¹, immersae *M* 14 scrobs *MT* *CF*
ambitus deprimeretur *T*, demitteretur *add. in marg.* *T*² 15 emisphaerii *L*, emisphaerii (emis in *ras.* *P*¹) *MT* *CF*
corillis *MT* *CF* flexibus *L* inardescens (n *eras.* *P*¹) operiebatur *P* 16 cilium (*alt. c s. l. add.* *F*²) *CF*
patencia *C* 18 flammantis *F*¹ excuditur (l *ind.* *C*¹, *corr. in* excuditur *P*¹) *L* *CF* 19 iocularisque *T*¹
alitu *F*, habitu *C* stridentis oppletis *praeter* pletis in *ras.* *P*² 20 p quo^{pro} ut *T*² ingrediebamur *F*¹
post ingerebamur *ut v.* Siquidem domibus medius *eras.* *P*¹ 21 quarumque *L* crudelitatem *F*¹ tegente
(*corr. in* tegente *M*²) *MC* frontano *L* deinceps *C* 22 it om. *T*, in *ras.* *M*¹, & *L* uuardo *MT* *CF*
23 inpalluit *MT* *CF* rubens *C* 24 & quidem *corr. in* equidem *C*² 25 uictissias *corr. ex* uictimias *F*¹
26 carta *T* *CF* 27 chalamis erubescere (m *corr. in m* *F*¹) *F* 28 nobis actutum *C* expeditius *C*
29 ebdomadis (b *corr. ex p* *M*¹) *LM* *CF* exactae *C* spacia *C*

completa votivae restituant esuritioni, quia disruptum ganea stomachum nulla sarcire res melius quam parsimonia solet. vale.

X.

SIDONIUS HESPERIO SUO SALUTEM.

AMO in te quod litteras amas et usquequaque praeconiis cumulatissimis excolere 1
 5 contendo tantae diligentiae generositatem, per quam nobis non solum initia tua verum
 etiam studia nostra commendas. nam cum videmus in huiusmodi disciplinam iuniorum
 ingenia succrescere, propter quam nos quoque subduximus ferulae manum, copio-
 sissimum fructum nostri laboris adipiscimur. illud appone, quod tantum increbuit multi-
 10 de trivialium barbarismorum robigine vindicaveritis, eam brevi abolitam defleamus
 interemptamque: sic omnes nobilium sermonum purpurae per incuriam vulgi decolora-
 buntur. sed istinc alias: interea tu quod petis accipe. petis autem, ut si qui versi- 2
 culi mihi fluxerint, postquam ab alterutro discessimus, hos tibi pro quadam morarum
 mercede pernumerem. dicto pareo; nam praeditus es quamquam iuvenis hae animi
 15 maturitate, ut tibi etiam natu priores gerere morem concupiscamus. ecclesia nuper
 exstructa Lugduni est, quae studio papae Patientis summum coepti operis accessit, viri
 sancti strenui, severi misericordis quique per uberem munificentiam in pauperes humani-
 tatemque non minora bonae conscientiae culmina levet. huius igitur aedis extimis 3
 rogatu praefati antistitis tumultuarium carmen inscripsi trochaeis triplicibus adhuc mihi
 20 iamque tibi perfamiliaribus. namque ab hexametris eminentium poetarum Constantii
 et Secundini vicinancia altari basilicae latera clarescunt. quos in hanc paginam admitti
 nostra quam maxime verecundia vetat, quam suas otiositates trepidanter edentem
 meliorum carminum comparatio premit, nam sicuti novam nuptam nihil minus quam 4
 pulchrior pronuba decet, sicuti, si vestiatur albo, fuscus quisque fit nigrior, sic nostra,
 25 quantula est cumque, tubis circumfusa potioribus stipula vilescit, quam mediam loco,
 infimam merito despicabiliorem pronuntiari non imperitia modo sed et arrogancia facit.
 quapropter illorum iustius epigrammata micant quam istaec, quae imaginarie tantum

7 Iuvenal. sat. I, 15: et nos ergo manum ferulae subduximus.

1 restituent (e post. in ras. M², nt in ras. P¹) MCFP diruptum F stomachum CFP 2 vale
 om. F 4 in s. l. add. T² usq; F extollere T, fort. recte 5 non solum nobis T
 initia M 6 disciplina T 7 succrescere praeter cere in ras. M¹ ferule subduximus F manum
 ferulae C 8 increbuit TCF 9 desidiorum M¹ lartiaris P, latialis TF 10 trivialium C¹
 rubigine MTCEP obolitam C 11 interemptamque Woucerenus, interim tamque L, interitamque MTCEP
 per incuriam vulgi om. T 13 michi CP 14 ac F 15 morā gerere T 16 lugduni exstructa
 ord. mut. ut v. P¹ exstructa TF est lugduni F patientis C 17 severi praeter se in ras. P¹
 munificenciam C, miam T, magnificētiā s. l. add. T² 18 ante culmina duas litt. eras. M²
 19 antistitis C triplicibus praeter licibus in ras. M¹ michi C 20 exametris LMTCEP emi-
 nencium C constancii C 21 vicinancia C, vitinancia F altari om. T quos (o in ras. P²) P
 ammitti LT 22 maxime MTCEP verecundia (a in ras. P¹) vetat (prior. t in ras. P¹) P ociositates LMC
 trepidanter ociositates T 23 comparatio C no * vam (unam litt. eras. P²) P nichil MCF
 24 pulcrior CF post decet leg. et in MTCEP albo fuscus quisque si vestiatur C nigrior (rio in
 ras. P¹) P si F² 25 cumque corr. ex dumque P¹ pocioribus C 26 dispicabiliorem (corr. in
 despicabiliorem C¹) LC pronuntiari MC et om. C arrogancia C 27 ista ec L, ista haec MTCEP
 imaginaria (post. a corr. in e C¹) C, imaginariē P

et quodammodo umbratiliter effingimus. sed quorsum ista? quin potius paupertinus flagitatae cantilenae culmus immurmuret.

Quisquis pontificis patrisque nostri
conlaudas Patientis hic laborem,
voti compote supplicatione
concessum experiare quod rogabis.

5 aedes celsa nitet nec in sinistrum
aut dextrum trahitur, sed arce frontis
ortum prospicit aequinoctialem.
intus lux micat atque bratteatum
sol sic sollicitatur ad lacunar.

10 fulvo ut concolor erret in metallo.
distinctum vario nitore marmor
percurrit cameram solum fenestras,
ac sub versicoloribus figuris
vernans herbida crusta sapphiratos
15 flectit per prasinum vitrum lapillos.
huic est porticus applicata triplex
fulmentis Aquitanicis superba,
ad cuius specimen remotiora
claudunt atria porticus secundae,

20 et campum medium procul locatas
vestit saxea silva per columnas.
hinc agger sonat, hinc Arar resultat.
hinc sese pedes atque eques reflectit
stridentum et moderator essedorum.

25 curvorum hinc chorus heleiariorum
responsantibus alleluia ripis
ad Christum levat amnicum celeuma.
sic, sic psallite, nauta vel viator;
namque iste est locus omnibus petendus,

30 omnes quo via ducit ad salutem.

5 Ecce parui tamquam iunior imperatis: tu modo fac memineris multiplicato me faenore remunerandum. quoque id facilius possis voluptuosiusque. opus est ut sine dissimulatione lectites. sine fine lecturias: neque patiaris. ut te ab hoc pro-

1 quodam ^m *M*² cur sim *corr.* in ^o *cur* ^u *sim* *C*², cursi *MFP*, sed † s; quorsū ista .s. dicam' *add.*
s. l. *M*² pontius (n *eras.* *C*²) *C* 2 flagitatae (ta in *ras.* *M*²) *M* calamus *F* immurmuret *C*
v. 2 collaudas *MTEP* paciencius (u *eras.* *C*²) *C* v. 4 experiere *M*², experiere *F*, experire (*corr.* in
experire *P*¹) *CP* v. 5 aedis *L* v. 6 trahitur *C* post trahitur induxit frontis *F*¹ v. 8 brat-
theatum *TP*, bratheatum *M*¹, bratheatum *F*, brathearum *C* v. 14 sapphyratos *M* et praeter sapp in *ras.* *P*¹,
saphiratos *CF*, sapphyratos *L* v. 15 prasinum (ra in *ras.* *P*¹) *P* v. 18 specim *M*, † speciē s. l. *add.* *M*², spe-
cimem praeter spe in *ras.* *P*¹ remociora *C*, remotiores *M*², remotiores (es in *ras.* *P*¹) *LP*, quo probato in v.
seq. secunda con. *Leo* v. 20 captū *C* v. 21 columnas *F* v. 22 ara (*corr.* in arar *M*²) *LM*
v. 24 stridentium *F* metator *C* essedorum praeter esse in *ras.* *M*¹, essedarum *F* v. 25 corus *C*
elchiariorum *F* v. 26 atte *T* v. 27 amnicum (*prior.* m in *ras.* *P*²) *P*, amnicum *T* v. 28 ante
nauta *eras.* o *M*² v. 29 nanque *M* petendus (*prior.* e in *ras.* *P*¹, us in *ras.* *C*¹) *CP* v. 30 omnis *L*
4 me om. *T* foenore *TC* 5 paciariis *C* te ut *F*

posito propediem coniunx domum feliciter ducenda deflectat. sisque oppido memi-
nens, quod olim Marcia Hortensio, Terentia Tullio, Calpurnia Plinio, Pudentilla
Apuleio, Rusticiana Symmacho legentibus meditantibusque candelas et candelabra
tenuerunt. certe si praeter oratoriam contubernio feminarum poeticum ingenium
5 et oris tui limam frequentium studiorum cotibus expolitam quereris obtundi, remi-
niscere, quod saepe versum Corinna cum suo Nasone complevit, Lesbia cum
Catullo, Caesennia cum Gaetulico, Argentaria cum Lucano, Cynthia cum Propertio,
Delia cum Tibullo. proinde liquido claret studentibus discendi per nuptias occasionem
tribui, desidibus excusationem. igitur incumbe, neque apud te litterariam curam turba
10 depretiet imperitorum, quia natura comparatum est, ut in omnibus artibus hoc sit
scientiae pretiosior pompa, quo rarior. vale.

XI.

SIDONIUS RUSTICO SUO SALUTEM.

Si nobis pro situ spatiisque regionum vicinaremur nec a se praesentia mutua
vasti itineris longinquitate discriminaretur, nihil apicum raritati licere in coeptae
15 familiaritatis officia permetterem neque iam semel missa fundamenta certantis amicitiae
diversis honorum generibus extruere cessarem. sed animorum coniunctioni separata
utrimque porrectioribus terminis obsistit habitatio, equidem semel devinctis parum noci-
tura pectoribus. sed tamen ex ipsa communium municipiorum discretione procedit,
20 quod, cum amicissimi simus, raritatem colloquii de proluxa terrarum interiectione
venientem in reatum volumus transferre communem, cum de naturalium rerum diffi-
cultate nec culpa nos debeat manere nec venia. domine inlustris, gerulos litterarum
de disciplinae tuae institutione formatos et morum eriliū verecundiam praefereutes
opportune admisi, patienter audiui, competenter explicui. vale.

XII.

SIDONIUS AGRICOLAE SUO SALUTEM.

MISISTI tu quidem lembum mobilem solidum lecti capacem iamque cum piscibus;
25 tum praeterea gubernatorem longe peritum, remiges etiam robustos expeditosque, qui

1 coniunx (c <i>eras. C</i> ²) <i>C</i> , coniux <i>LP</i>	2 martia <i>M</i> , martina <i>F</i>	ortensio <i>F</i>	terrentia
(alt. r <i>eras. P</i> ²) <i>FP</i> , terencia <i>C</i>	3 apuleo <i>P</i>	rustitiana <i>P</i>	simmacho <i>CFP</i> , simacho <i>T</i> , sīmaco <i>M</i>
4 post praeter leg. rem in <i>MTCFP</i>	an oratorium?	5 post limam leg. 3 in <i>T</i>	
optundi <i>L</i>	6 corinnaticum <i>F</i> ¹	7 ietulico <i>P</i>	argentearia <i>F</i> lucano praeter luc in <i>ras. L</i> ¹
cynthia <i>MTCFP</i>	propertio <i>C</i>	8 tribullo <i>F</i> ¹	9 apud <i>F</i> te in <i>ras. M</i> ¹
imperituum <i>L</i>	quia in <i>ras. P</i> ²	comparatum (r in <i>ras. P</i> ¹) <i>P</i>	11 preciosior <i>MCF</i> ^o q corr. ex qm <i>F</i> ^a ¹
vale om. <i>F</i>	12 RVSTICIO <i>L</i>	suo salutem om. <i>F</i>	13 vincinaremur <i>F</i> ¹
nil <i>F</i> , nil <i>C</i>	raritate <i>C</i>	15 certantis in <i>ras. M</i> ¹	amicicie <i>CF</i>
sed <i>LMTCF</i> , si <i>P</i>	17 utrinque <i>M</i> , utrique <i>P</i> ¹ , utrique <i>LT</i>	habitatio <i>C</i>	16 exstruere <i>C</i> ^{mel} se <i>F</i> ² noci-
toria corr. in nocitor ^u a <i>M</i> ¹ , nocturna <i>F</i> ¹	18 sed <i>LMTCF</i> , si <i>P</i>	19 raritate <i>C</i>	20 dif-
cultate <i>C</i>	21 illustris (post. i in <i>ras. M</i> ¹) <i>MTCFP</i>	22 heriliū <i>MTCFP</i>	23 opor-
tune <i>LMTCFP</i>	ammissi <i>L</i>	pacienter <i>C</i>	vale om. <i>F</i>
om. <i>F</i>	iamque om. <i>F</i>	26 etiam om. <i>F</i>	robustos (post. o in <i>ras. M</i> ¹) <i>M</i>

- scilicet ea rapiditate praetervolant annis adversi terga. qua deflui. sed dabis veniam, quod invitanti tibi in piscationem comes venire dissimulo: namque me multo decumbentibus nostris validiora maeroris retia tenent, quae sunt amicis quoque et externis indolescenda. unde te quoque puto, si rite germano moveris affectu, quo temporis puncto
- 2 paginam hanc sumpseris. de reditu potius cogitaturum. Severiana, sollicitudo communis, inquietata primum lentae tussis impulsu febribus quoque iam fatigatur, hisque per noctes ingravescens: propter quod optat exire in suburbanum: litteras tuas denique cum sumeremus. egredi ad villulam iam parabamus. quocirca tu seu venias seu moreris, preces nostras orationibus iuva, ut ruris auram desideranti salubriter cedat ipsa vegetatio. certe ego vel tua soror inter spem metumque suspensi credidi-
- 3 mus eius taedium augendum. si voluntati iacentis obstitissemus. igitur ardori civitatis atque torpori tam nos quam domum totam praevio Christo pariter eximimus simulque medicorum consilia vitamus assidentum dissidentumque. qui parum docti et satis seduli languidos multos officiosissime occidunt. sane contubernio nostro iure amicitiae Iustus adhibebitur, quem, si iocari liberet in tristibus, facile convincerem Chironica magis
- institutum arte quam Machaonica. quo diligentius postulandus est Christus obsecrandusque, ut valetudini, cuius curationem cura nostra non invenit, potentia superna medeatur. vale.

XIII.

SIDONIUS SERRANO SUO SALUTEM.

- 1 EPISTULAM tuam nobis Marcellinus togatus exhibuit, homo peritus virque amicorum. quae primoribus verbis salutatione libata reliquo sui tractu, qui quidem grandis est, patroni tui Petronii Maximi imperatoris laudes habebat; quem tamen tu pertinacius aut amabilius quam rectius veriusque felicissimum appellas, propter hoc quippe, cur per amplissimos fascium titulos fuerit evectus usque ad imperium. sed sententiae tali numquam ego assentior, ut fortunatos putem qui reipublicae praecipitibus ac
- 2 lubricis culminibus insistent. nam dici nequit, quantum per horas fert in hac vita miseriarum vita feliciū istorum, si tamen sic sunt pronuntiandi qui sibi hoc nomen ut Sylla praesumunt, nimirum qui supergressi ius fasque commune summam beatitudinem existimant summam potestatem, hoc ipso satis miseres. quod parum intelligunt inquietissimo se subiacere famulatui. nam sicut hominibus reges, ita regibus
- 3 dominandi desideria dominantur. hic si omittamus antecedentium principum casus vel

1 ea rapiditate *corr. ex eā rapiditatē P²* annis (m in ras. P²) P, annis T adversitate T¹
qm F, quā P defluit MC¹FP 2 nanque M 3 quaeque L, quoque (o in ras., e s. l. add. M²) M
et om. T, fort. recte 5 sumseris LP potius C 6 inequitata F¹ 8 cum denique F
parabamur F seu tu (seu s. l. add. F², tu s. l. add. M²) MC¹FP 9 se F² 10 vegetatio C
metum (om. que) C 12 pariter om. T 13 consilia (ia in ras. P¹) P assidentum F² 14 amicitiae C
15 vocari C 16 machaonica M², mechaonica P¹, mechaonica (o in ras. C²) CF qd T
diligentius C 17 valetudini MC¹FP potencia C 18 vale om. MF 19 Sidonius et salutem
om. F SVO SALVTEM om. L 20 exhibuit CF 21 salutatione C, salute T 22 pertinacius F
23 apellas C quippe cur LMCFP, qd T 24 sententiae C 25 assentior C reipublicae praeter
rei s. l. add. P¹ ac LMTCP, aut F 26 nequid C 27 pronuntiandi MC 28 silla TFP
praesumit C¹ ante nimirum eras. q P¹ 29 intelligunt MTCP 30 inquietissimo (o i ras. P²) P
subiacere se F post subiacere eras. se P¹ 31 antecedentium C

subsecutorum, solus iste peculiaris tuus Maximus maximo nobis documento poterit
 esse, qui quamquam in arcem praefectoriam patriciam consularemque intrepidus ascen-
 derat eosque quos gesserat magistratus ceu recurrentibus orbitis inexpletus iteraverat,
 cum tamen venit omnibus viribus ad principalis apicis abruptum, quandam potestatis
 5 immensae vertiginem sub corona patiebatur nec sustinebat dominus esse, qui non
 sustinuerat esse sub domino. denique require in supradicto vitae prioris gratiam 4
 potentiam diuturnitatem eque diverso principatus paulo amplius quam bimenstris ori-
 ginem turbinem finem: profecto invenies hominem beatiorem prius fuisse quam bea-
 tissimus nominaretur. igitur ille, cuius antea epulae mores, pecuniae pompae, litterae
 10 fascies, patrimonium patrocina florebat, cuius ipsa sic denique spatia vitae custodiebantur,
 ut per horarum disposita clepsydras explicarentur, is nuncupatus Augustus ac sub hac
 specie Palatinis liminibus inclusus ante crepusculum ingemuit, quod ad vota per-
 venerat. cumque mole curarum pristinae quietis tenere dimensum prohiberetur, veteris
 actutum regulae legibus renuntiavit atque perspexit pariter ire non posse negotium
 15 principis et otium senatoris. nec fefellerunt futura maerentem; namque cum ceteros 5
 aulicos honores tranquillissime percurrens, ipsam aulam turbulentissime rexit inter
 tumultus militum popularium foederatorum: quod et exitus prodidit novus celer acerbus,
 quem eruentavit Fortunae diu lenocinantis perfidus finis, quae virum ut scorpius ultima
 sui parte percussit. dicere solebat vir litteratus atque ob ingenii merita quaestorius,
 20 partium certe bonarum pars magna. Fulgentius ore se ex eius frequenter audisse, cum
 perosus pondus imperii veterem securitatem desideraret: 'felicem te, Damocles, qui
 non uno longius prandio regni necessitatem toleravisti.' iste enim, ut legimus, Damocles 6
 provincia Siculus, urbe Syracusanus, familiaris tyranno Dionysio fuit. qui cum nimis
 laudibus bona patroni ut cetera scilicet inexpertus efferret: 'vis', inquit Dionysius,
 25 'hodie saltem in hac mensa bonis meis pariter ac malis uti?' 'libenter', inquit. tunc
 ille confestim laetum clientem quamquam et attonitum plebeio tegmine erepto muricis
 Tyrii seu Tarentini conchyliato ditat indutu et renidentem gemmis margaritisque
 aureo lecto sericatoque toreumati imponit. cumque pransuro Sardanapallicum in 7
 morem panis daretur e Leontina segete confectus, insuper dapes cultae ferculis cul-
 30 tioribus apponerentur, spumarent Falerno gemmae capaces inque crystallis calerent
 unguenta glacialibus, hinc suffita cinnamo ac ture cenatio spargeret peregrinos naribus

1 secutorum *MTEP*, sequutorum *L* peculiaris est (est *induxit F*²) iste tuus (tuus *s. l.*
*add. F*²) *F* nobis documento *s. l. add. F*² post nobis *leg. ad isto in L*, ad ista *add. s. l. M*²
 2 quamque *corr. in* quamque *C*² patritiam *M*² 3 cesserat *L* ⁱⁿ expletus *F*² *T*² 4 virib;
 (b; *in ras. M*²) *M* ad *LMCEP*, sub *C* principale *C* apicē *F*¹ quendam *M*, quādam *TF*, quēdam *P*
 5 immensae *MP* paciebatur *C* 6 ex sustinuerat *in fine vers.* erat *add. C*² 7 potentiam *C*
*in m*stris *C* 8 profecto *s. l. add. T*² fuisse prius *T* 9 ille *s. l. add. C*¹ 10 faces *F*
spacia C 11 orarum *C* disposita ^s *T*², dispositas *MCEP* clepsidras *MTEP* 12 liminibus
 (li *corr. ex lu M*²) *M* 14 renunciavit *MC* negocium *C* 15 ocium *C* nanque *M* 16 tran-
 quillissime (e *in ras. M*²) *M* 18 ut scorpius *s. l. add. T*² scorpius *L* 19 sui ultima *C*
 20 fulgencius *C* frequenter *LMCEP*, sepe *T* 21 post te *add. ait T*² 22 necessitatē *corr.*
*ex necessitates P*¹ damodes provintia *F* 23 siracusanus *MTEP* dionisio tyranno *T*
 tyranno *M* dionisio *MTEP* nimi ^{is} *corr. ex nim' T*², nimis ⁱ *F*² 24 dionisius *MTCF* 25 hodie
 dionysius *L* hodie *s. l. add. T*² ac malis pariter *F* inquit *C*, inquam *L* 26 quanquam *L*
 tecmine *L* 27 tirii *MC* tarentinini *F* conchiliato *MCF* renitentem *F* 28 thoremati *F*
 29 cultōribus *F* 30 cristallis *TFP*, christallis *C*, chrySTALLIS *M* 31 ungenta *LTC* glatialibus *F*
 huc *L* thure *MTEP*

odores et madescentes nardo capillos circumfusa florumserta siccarent, coepit supratergum sic recumbentis repente vibrari mucro dstrictus e lacunaribus, qui videbatur in iugulum purpurati iam iamque ruiturus: nam filo equinae saetae ligatus et ita pondere minax ut acumine gulam formidolosi Tantaleo frenabat exemplo, ne cibi ingressi
 8 per ora per vulnera exirent. unde post mixtas fletibus preces atque multimoda suspiria vix absolutus emicatinque prosiliens illa refugit celeritate divitias deliciasque regales, qua solent appeti, reductus ad desideria medioerium timore summorum et satis cavens, ne beatum ultra diceret duceretque qui saeptus armis ac satellitibus et per hoc raptis incubans opibus ferro pressus premeret aurum, quapropter ad statum huiusmodi, domine frater, nescio an constet tendere beatos, patet certe miseros per-
 10 venire. vale.

XIV.

SIDONIUS MAURUSIO SUO SALUTEM.

1 AUDIO industriae tuae votisque communibus uberiore proventu, quam minabatur sterilis annus, respondere vindemiam, unde et in pago Vialoscensi, qui Martialis aetate citeriore vocitatus est propter hiberna legionum Iulianarum, suspicor diuturnius
 15 te moraturum: quo loci tibi cum ferax vinea est, tum praeter ipsam praedium magno non minus domino, quod te tuosque plurifaria frugum mansionumque dote remoretur.
 2 illicet si horreis apothecisque seu penu impleta destinans illic usque ad adventum hiru-
 dineum vel ciconinum Iani Numaeque nunguidos menses in otio fuliginoso sive tunicata
 quiete transmitters, nobis quoque parum in oppido fructuosae protinus amputabuntur
 20 causae morarum, ut, dum ipse nimirum frueris rure, nos te fruamur, quibus, ut reco-
 gnoscis, non magis cordi est aut voluptati ager cum redditibus amplis, quam vicinus
 aequalis cum bonis moribus. vale.

1 ante circumfusa leg. & in L 2 vibrare F districtus MTCEP lucanaribus C 3 filio
 (post. i eras. C¹) C 4 ut s. l. add. M² ^a culmine F² ^{† leo} tantalio M¹, tantalio FP cybi F
 5 exirent per vulnera C p' T¹ 6 divicias CP delitias F 7 regales (a et post. e
 in ras. M²) M appeti (i in ras. M¹) M 8 diceret ultra F 10 an s. l. add. T¹ con-
 staret C 11 vale om. F 13 votisque LMTEP, et votis C minatur F 14 sterilis
 minabatur T violoscensi T marcialis MC 15 citeriore LMTEP, ^{ipsa} supiori T te diu-
 turnius T 16 loco M¹, loco CFP praeterea ipsū (corr. in praeter * ipsū M², in praeterea
 ipsū T²) MTC, praeter ipsū in ras. P¹ praesidium T² 18 poenu F destinans (post. n eras. C²,
 expunxit F¹) CF, destinans L hirundineum om. LM, add. in marg. M¹, hyrundineum F 19 ut s. l.
 add. M¹ ianinumque T numaeque (nu in ras. M¹) M 21 frueris (prior. r in ras. P¹) P
 nos in ras. P¹ 22 agger (post. g eras. C²) C 23 vale om. F C. SOLLII APOLLINARIS.
 LIBER. SECUNDVS. EXPLICIT. INCIPIT. LIBER. TERTIVS. partim rubro partim nigro atram. subscr. in L,
 G SOLLII APOLLINARIS LIB. II. EXPLICIT. INCIPIT LIB. III. M, S. LIB. EXPLICIT. INCIPIT
 TERTI^o T, GAL. SOLLII. APOLLINARIS. MODESTI. SIDONII LIBER. II. EXPL. INCIP. III. subscr. rubri-
 cator in C, Sidon̄ eplarum lib̄ Seds explicit. Incipit tercius subscr. rubr. in F, LIBER SECUNDVS FINIT.
 INCIPIT. III. P

GAI SOLLII

APOLLINARIS SIDONII

EPISTULARUM

LIBER TERTIUS.

I.

SIDONIUS AVITO SUO SALUTEM.

MULTIS quidem vinculis caritatis ab ineunte pueritia quicquid venimus in iuven- 1
tutem gratiae sese mutuae cura nexuerat, primum, quia matribus nostris summa
sanguinis iuncti necessitudo: dein. quod ipsi isdem temporibus nati magistris usi, artibus
5 instituti lusibus otiosi, principibus eveeti stipendiis perfuncti sumus: et. quod est ad ami-
cicias ampliandas his validius efficaciusque, in singulis quibusque personis vel expetendis
aequaliter vel cavendis iudicii parilitate certavimus. propter quae omnia praeter conscien- 2
tiam, quae interius tibi longe praestantior eminentiorque, multum voluntates nostras copu-
laverat decursarum forinsecus actionum similitudo. sed, quod fatendum est, diu erectis
10 utrimque amoris machinis ipse culmina pretiosa posuisti ecclesiam Arverni municipioli,
cui praepositus, etsi inmerito, videor, peropportuna oblatione locupletando: cuius
possessioni plurimum contulisti Cuticiacensis praedii suburbanitate, non minus nostrae
professionis fraternitatem loci proximitate dignatus ditare quam redditu. et licet soro- 3
riae hereditatis duo consortes esse videamini, exemplo tamen fidei tuae superstes
15 germana commota est ad boni operis imitationem. itaque tibi caelitus iure redhibetur
tui facti meritum, alieni incitamentum. quo fit, ut reperiare dignissimus, quem divi-
nitas inusitato successuum genere sublimet, quae tamen nec diu distulit religiosam
devotionem centuplicatis opulentare muneribus quaeque, ut confidimus, nihilo segnius
caelestia largietur, cum terrena iam solverit. Nicetiana namque, si nescis, hereditas

1 salutem <i>om. F</i>	2 ultis <i>C</i> karitatis <i>C</i>	puericia <i>CF</i> , pueri <i>M</i> ¹	3 cura (a <i>in ras. M</i> ¹) <i>M</i>
4 hisdem <i>LTF</i>	5 ociati <i>CF</i> et <i>in ras. M</i> ¹	amicias <i>C</i> , amicias <i>F</i> ²	6 efficaciusque <i>MF</i>
8 praestantior eminentiorque <i>C</i> , praestantior inventiorque; <i>L</i>	9 multitudo <i>L</i>	10 utrinque (<i>corr. ex</i>	
utrinque <i>P</i> ²) <i>MFP</i> , utrique (i <i>corr. in 1 T</i> ²) <i>T</i>	preciosa <i>MCF</i>	municipioli (li <i>eras. C</i> ²) <i>C</i>	11 imme-
rito <i>MTFP</i>	peropportuna <i>LMTCFP</i>	oblatione <i>C</i>	13 loci pximitate <i>s. l. add. T</i> ²
& non <i>C</i>	15 ab omi <i>F</i>	operis <i>om. C</i>	imitacionem <i>C</i> , imitatione <i>F</i>
reperiare <i>L</i>	17 successionum <i>MCFP</i> , 1 soru 1 suu <i>s. l. add. M</i> ²	18 devocionem <i>C</i>	nichilo <i>MCF</i>
19 niceciana <i>CF</i>	nanque <i>M</i> , namque (nam <i>in ras. P</i> ¹) <i>P</i>		

- 4 Cuticiaci supernum pretium fuit. quod restat exposeimus. ut sicut ecclesiae nostrae ita etiam civitatis aequae tibi sit cura communis. quae cum olim. tum debet ex hoc praecipue tempore ad tuum patrocinium vel ob tuum patrimonium pertinere. quod cuius meriti esse possit. quippe si vestra crebro illud praesentia invisat, vel Gothi credite. qui saepenumero etiam Septimaniam suam fastidiunt vel refundunt. modo 5
5 invidiosi huius anguli etiam desolata proprietate potantur. sed fas est praesule deo vobis inter eos et rempublicam mediis animo quietiora concipere. quia. etsi illi veterum finium limitibus effractis omni vel virtute vel mole possessionis turbidae metas in Rhodanum Ligerimque proterminant. vestra tamen auctoritas pro dignitate sententiae sic partem utramque moderabitur. ut et nostra discat quid debeat negare. cum 10
petitur. et poscere adversa desinat. cum negatur. vale.

II.

SIDONIUS CONSTANTIO SUO SALUTEM.

- 1 SALUTAT populus Arvernus. cuius parva tuguria magnus hospes implesti. non ambitiosus comitatu sed ambiendus affectu. deus bone. quod gaudium fuit laboriosis. cum tu sanctum pedem semirutis moenibus intulisti! quam tu ab omni ordine sexu 15
aetate stipatissimus ambiebare! quae salsi erga singulos libra sermonis! quam te blandum pueri. comem iuvenes. gravem senes metiebantur! quas tu lacrimas ut parens omnium super aedes incendio prorutas et domicilia semiusta fudisti! quantum doluisti campos sepultos ossibus insepultis! quae tua deinceps exhortatio. quae repa-
2 rationem suadentis animositas! his adicitur. quod. cum inveneris civitatem non minus 20
civica simultate quam barbarica incursione vacuatam. pacem omnibus suadens caritatem illis. illos patriae reddidisti. quibus tuo monitu non minus in unum consilium quam in unum oppidum revertentibus muri tibi debent plebem reductam. plebs reducta concordiam. quocirca satis te toti suum. satis se toti tuos aestimant: et. quae gloria tua
3 maxima est. minime falluntur. obversatur etenim per dies mentibus singulorum. quod 25
persona aetate gravis infirmitate fragilis. nobilitate sublimis religione venerabilis solius dilectionis obtentu abruptisti tot repagula. tot obiectas veniendi difficultates. itinerum videlicet longitudinem brevitatem dierum. nivium copiam penuriam pabulorum. latitudines solitudinum angustias mansionum. viarum voragines aut umore imbrium putres aut frigo-
rum siccitate tribulosas. ad hoc aut aggeres saxi asperos aut fluvios gelu lubricos aut 30
colles ascensu salebrosos aut valles lapsuum assiduitate † derasas: per quae omnia incommoda. quia non privatum commodum requirebas. amorem publicum rettulisti.

- 1 cuticiani *F*, cuticiacini (ni *eras. P*¹) *P* precium *MCF* 2 sit tibi *T* tum *om. F*
3 vel ob tuum *in ras. P*¹, vel obtutum *L* 4 crebro vestra *T* praesencia *C* tuam *M*¹,
tuam *L* vel *om. C* 6 desoluta *s. l. add. T*² pociantur *C* 7 quiora *T* concipere *in*
*ras. P*¹, repetere *Parisinus 2782* 9 rodanum *CF* ligeremque (*corr. in ligerimque M*²) *LM* vestra
*in ras. P*¹ sententiae *C* 10 ante nostra expunxit illa *T*¹ 11 adversa poscere *T* definit *C*
vale *om. F* 12 salutem *om. F* 13 post salutem leg. te *in TF et s. l. in C*¹ oспes *C* 14 ābicios' *M*
*et in marg. l. ambit' add. M*¹, ābit' *T*, † ābitios' *s. l. add. T*² 15 semirutis (*r corr. ex t F*¹) *F* omni *s. l.*
*add. P*¹ 16 salsi *corr. ex falsi P*² 18 proruptas *F* simiusta *F* 19 deinceps *C* exhortatio *C*
20 suadens *F* adititur *F* 21 † vacuatā vastatā *T* 23 optimum *F* 24 satis te toti suum *om. C*
se LMTCP, te F 25 obversatur praeter ob *in ras. P*¹, observatur *C* etenim *s. l. add. T*² 27 dileccionis *C*
optentu *M* 29 humore *MTCF et praeter hum in ras. P*¹ putes *C*¹ 30 aspersos (*post. s expunxit C*¹) *CF*
31 salebros *C* labsum *L* an ruderatas? taediosas *Wilamowitzius* 32 qui *F* retulisti *MTCFP*

quod restat, deum precamur, ut aevi metis secundum vota promotis bonorum amicitias 4
indefessim expetas capias referas sequaturque te affectio, quam relinquis, et initiatae
per te ubicunque gratiae longum tibi redhibeantur quam fundamenta tam culmina. vale.

III.

SIDONIUS ECDICIO SUO SALUTEM.

5 Sī quando, nunc maxume Arvernīs meis desideraris, quibus dilectio tui immane 1
dominatur, et quidem multiplicibus ex causis: primum quod summas in affectu partes
iure sibi usurpat terra quae genuit; dein quod saeculo tuo solus ferme mortalium es,
qui patriae non minus desiderii nasciturus quam gaudii natus feceris; astipulantur
assertis materni quondam puerperii tempora, quae proficiente conceptu concordantibus 2
civium votis numerabantur. omitto illa communia quidem sed quae non mediocria 2
caritatis incitamenta sunt, istius tibi reptatas caespitis glaebas. praetereo quod haec
primum gramina incessu, flumina natatu, venatu nemora fregisti. omitto quod hic
primum tibi pila pyrgus, accipiter canis, equus arcus ludo fuere. mitto istic ob gratiam
pueritiae tuae undique gentium confluisse studia litterarum tuaeque personae quondam
15 debitum, quod sermonis Celtici squamam depositura nobilitas nunc oratorio stilo, nunc 3
etiam Camenalibus modis imbuebatur. illud in te affectum principaliter universitatis 3
accendit, quod quos olim Latinos fieri exegeras barbaros deinceps esse vetuisti. non
enim potest umquam civicis pectoribus elabi, quem te quantumque nuper omnis aetas
ordo sexus e semirutis murorum aggeribus conspicabantur, cum interiectis aequoribus
20 in adversum perambulatis et vix duodeviginti equitum sodalitate comitatus aliquot 4
milia Gothorum non minus die quam campo medio, quod difficile sit posteritas credi-
tura, transisti. ad nominis tui rumorem personaeque conspectum exercitum exercita- 4
tissimum stupor obruit ita, ut prae admiratione nescirent duces partis inimicae, quam
se multi quamque te pauci comitarentur. subducta est tota protinus acies in super-
cilium collis abrupti, quae cum prius applicata esset oppugnationi, te viso non est
25 explicata congressui. interea tu caesis quibusque optimis, quos novissimos agmini
non ignavia sed audacia fecerat, nullis tuorum certamine ex tanto desideratis solus
planitie quam patentissima potiebare, cum tibi non daret tot pugna socios, quot solet

1 secūm (e *eras.* P²) P votū T amicitias CF 2 indefessi' F', indefessissime T aequatur-
que L affectio C iniciatae MC 3 redibantur MTCEP vale om. F 4 HECDICIO TC,
hēcdicio M, hec dictio F, hēcdictio P salutem om. F 5 maxime MTCEP desideratis (t *corr. in r* F¹) F
immane C 8 adstipulantur C 9 quondam in *ras.* P¹ 11 iustius LT, † isti' *add. in marg.* T²
reptatas *praeter* rept in *ras.* M¹, reptatas (c *ut v. eras.* C¹) C cespitis in *ras.* P¹ glebas (a in *ras.* M¹) M
12 ante flumina rubr. querit induxit in F 13 tibi primum T pirgus F equus T 14 pue-
riciae MC tuae *praeter t* in *ras.* L¹ gencium C, gentium *praeter ge* in *ras.* P¹ fluxisse T²
15 ante celtici leg. gallici in P celiti C scamam P 16 in te illud C 17 exāggeras F¹
esse deinceps F deincebs C 18 civib' T, civicis *add. in marg.* T² ante aetas leg. & in C
19 conspicabatur MCFP 20 soliditate C 22 transisti (isti in *ras.* P¹) P exercitatissimum exer-
citum stupor C, stupor exercitum exercitatissimum P 23 admiratione (d in *ras.* P¹) P, ammiratione LMT
24 quamque (e in *ras.* L¹) L comittarentur C 25 abruti C¹ oppugnationi (oppu in-
ras. P¹) P 26 explicata est F optimis M novissimus L 27 audacia MC nullis *corr. ex*
nullus P¹, nulli L, nullo T toto F desiderato T 28 planitiae L, planicie (e *corr. ex e* C²) MC
potiabare F sotios F

- 5 mensa convivas. hinc iam per otium in urbem reduci quid tibi obviam processerit officiorum plausuum. fletuum gaudiorum magis temptant vota conicere quam verba reserare. siquidem cernere erat refertis capacissimae domus atriis illam ipsam felicissimam stipati reditus tui ovationem, dum alii osculis pulverem tuum rapiunt. alii sanguine ac spumis pingua frena suscipiunt. alii sellarum equestrium madafacta sudoribus fulera resupinant. alii de concavo tibi cassidis exituro flexilium lamminarum vincla diffibulant. alii explicandis ocrearum nexibus implicantur. alii hebetatorum caede gladiatorum latera dentata pernumerant. alii caesim atque punctim foraminatos circulos loricearum digitis livescentibus metiuntur. hic licet multi complexibus tuorum tripudiantes adhaerescerent. in te maximus tamen laetitiae popularis impetus congregabatur: tandemque in turbam inermem quidem 10 veneras sed de qua te nec armatus evolveres: ferebasque nimirum eleganter ineptias gratulantum et. dum inruentum tumultuoso diriperis amplexu. eo condicionis accesseras piissimus publici amoris interpret. ut necesse esset illi uberiores referre te gratiam.
- 7 qui tibi liberiores fecisset iniuriam. taceo deinceps collegisse te privatis viribus publici exercitus speciem parvis extrinsecus maiorum opibus adiutum et infrenes 15 hostium ante discursus castigatis coheruisse populatibus. taceo te aliquot super-ventibus cuneos mactasse turmales e numero tuorum vix binis ternisve post proclium desideratis et tantum calamitatis adversae parti inopinatis certaminibus inflatum. ut occulere caesorum numerositatem consilio deformiore meditarentur. siquidem quos humari nox succincta prohibuerat decervicatis liquere cadaveribus. tamquam minoris 20 indicii foret quem nolles agnosci crinitum dimisisse truncatum. qui postquam luce revoluta intellexerunt furtum ruinae suae crudeli vilitate patuisse, tum demum palam officiis exequialibus occupabantur. non magis eladem fraude quam fraudem festinatione celantes; sic tamen, quod nec ossa tumultuarii caespitis mole tumulabant, quibus nec elutis vestimenta nec vestitis sepulchra tribuebant. iuste sic mortuis talia iusta solventes. 25 iacebant corpora undique locorum plaustis convecta rorantibus, quae, quoniam percussis indesinenter incumberes, raptim succensis conclusa domiciliis culminum superlabentem rogalibus fragmentis funerabantur. sed quid ego istaec iusto plusculum garrio, qui laborum tuorum non ex asse historiam texere sed pro parte memoriam facere praesumpsi. quo magis crederes votis tuorum. quorum expectationi aegrescenti 30 nulla salubrius ociusque quam tui adventus remedia medicabuntur? igitur, si quid nostratium precatibus adquiescis, actutum in patriam receptui canere festina et assiduitatem tuam periculosae regum familiaritati celer exime. quorum consuetudinem

1 convivas <i>LMTCP</i> , psonas <i>F</i>	urbe <i>C</i>	processerit obviam <i>C</i>	2 temptant <i>L</i>	3 cernere (e <i>eras. C</i> ¹) <i>C</i>
5 fulchra <i>LT</i>	6 concavis <i>F</i>	lacrimarum vincula <i>F</i>	7 ebetatorum <i>CF</i>	ebetatorum <i>MP</i>
latera (era in <i>ras. P</i> ¹) <i>P</i>	8 liviscentibus <i>L</i>	10 leticiae <i>CF</i>	tandem (om. que) <i>F</i>	inhermem (h <i>eras. M</i> ²) <i>M</i>
11 nimium <i>C</i>	12 irruentum <i>MTCEP</i>	diriperis <i>T</i>	conditionis <i>MTCEP</i>	accessuras <i>T</i>
14 taceo usque ad 28 funerabantur om. <i>LT</i>	deinceps <i>C</i>	15 infrenes <i>Buecheler</i> ,	inferiores <i>MCFF</i>	16 decursus (e <i>corr. in is F</i> ¹) <i>F</i>
17 ex <i>P</i>	18 parti <i>Mohrius</i> , partis <i>MCFF</i>	contaminibus <i>C</i>	19 oculere <i>C</i>	deformiore <i>MFP</i>
20 licere (e <i>corr. in q F</i> ²) <i>F</i>	21 quem nolles <i>scripsi</i> , quam villis <i>CFP</i> , quā (ā in <i>ras. M</i> ²) villis <i>M</i>	dimississe <i>M</i>	22 vilitate <i>P</i> ¹	23 frudem <i>M</i>
24 more <i>F</i>	25 sepulchra <i>C</i>	26 palustris <i>corr. in plaustis F</i> ¹	27 superlabentium <i>MF</i>	28 quid <i>LMCEP</i> , cur <i>T</i>
istec <i>CP</i> , ista haec <i>MTF</i>	iustoto <i>L</i>	pl. usculum (unam <i>litt. eras. P</i> ¹) <i>P</i> , plusculo <i>T</i> ¹	29 historiam texere praeter xere in <i>ras. P</i> ¹	30 praesumsi <i>L</i>
expectacioni <i>C</i>	31 otiusque <i>MCF</i>	igitur in <i>ras. P</i> ¹	32 nostratum <i>F</i>	33 familiaritate <i>F</i>
eximie <i>F</i>				

expertissimus quisque flammaram naturae bene comparat. quae sicut paululum a se remota inluminant, ita satis sibi admota comburunt. vale.

IV.

SIDONIUS FELICI SUO SALUTEM.

Gozolas natione Iudaeus, cliens culminis tui, cuius mihi quoque esset persona 1
 .5 cordi, si non esset secta despectui, defert litteras meas, quas granditer anxius exaravi.
 oppidum siquidem nostrum quasi quandam sui limitis obicem circumfusarum nobis
 gentium arma terrificant. sic aemulorum sibi in medio positi lacrimabilis praeda
 populorum, suspecti Burgundionibus, proximi Gothis, nec impugnantum ira nec pro-
 pugnatum caremus invidia. sed istinc alias. interea, si vel penes vos recta sunt, 2
 10 bene est. neque enim huiusmodi pectore sumus, ut, licet apertis ipsi poenis propter
 criminum occulta plectamur, non agi prospere vel ubicumque velimus. nam certum
 est non minus vitiorum quam hostium esse captivum, qui non etiam inter mala tem-
 pora bona vota servaverit. vale.

V.

SIDONIUS HYPATIO SUO SALUTEM.

Si vir spectabilis morumque vestrorum suspector admiratorque Donidius solam 1
 rationem domesticae utilitatis habuisset, satis abundeque sufficeret fides vestra com-
 modis suis, etsi nullus intercessor accederet. sed amore meo ductus est, ut quod
 ipse per se impetraverat me faceret postulare. itaque nunc honori vestro hic quo-
 que cumulus accrescit, quod duo efficimur debitores, cum tamen unus e nobis bene-
 20 ficiū consequatur. Eborolacensis praedii etiam ante barbaros desolatam medietatem, 2
 quae domus patriciae iura modo respicit, suffragio vestro iuri suo optat adiungi.
 neque ad hanc nundinationem stimulo cupiditatis sed respectu avitae recordationis
 adducitur. siquidem fundi istius integritas familiae suae dominium usque in obitum
 vitrici nuper vita decedentis aspexit; nunc autem vir alieni non appetens, sui parvus
 25 possessionis antiquae a se alienatae non tam damno angitur quam pudore; quam ut
 redimere conetur, non avaritiae vitio sed verecundiae necessitate compellitur. tribuere 3
 dignare votis suis, precibus meis, moribus tuis, ut ad soliditatem ruris istius te patro-
 cinante perveniat, cui rem parentum sibi non solum notam verum etiam inter
 lactantis infantiae rudimenta reptatam sicut recepissee parum fructuosum. sic non eme-

1 expertissimus *Leo*, spectatissimus *LMTCFP* nature s. l. add. *T*² 2 illuminant *MTCFP* ammota *L*
 vale om. *F* 3 felicio *F* salutem om. *F* 4 michi *C* 5 dispectui *L* graviter *T* 6 quendam *MTCFP*
 sui limitis in marg. add. *T*² 8 proximis (s. eras. *M*²) *M* impugnantum *C* 9 poenas (a corr.
 in e *P*¹) *P* ^{uos} suos *T*² 10 enim om. *T* ipsi apertis *T* 11 occulta criminum *F*
 velimus (1 in ras. *P*¹, i corr. ut v. ex u *M*²) *MP*, vellimus *L* 12 viciorum *C* 13 vale om. *F*
 14 totam ep. *V* om. *T* inscriptionem uno versu vac. om. *L*, sidon̄ ypatio suo sal̄ add. in marg.
 ut v. *M*¹ hipatio *F*, ypatio *P* salutem om. *F* 15 ammirator *LM* 16 habundeque
 (h. eras. *M*²) *MCF* 17 etsi *LMCP*, si *F* 18 huic *F*¹ 23 istius scripsi, ipsius *LMCFP*
 dūm *C* 25 antiq; *CF* dampno *CF* 26 avariciae *M* vicio *MC* post tribuere 7 litt. eras. *P*¹
 27 sugis *F*¹ patrocinnante *F* 28 sibi (om. que) *F* actiam *C* 29 recipisse *L*

ruisse nimis videtur ignavum. ego vero tantum obstringar indultis, ac si meae proficiat peculiariter proprietati quicquid meus aetate frater professione filius, loco civis fide amicus acceperit. vale.

VI.

SIDONIUS EUTROPIO SUO SALUTEM.

- 1 Si veteris commilitii, si deinceps innovatae per dies gratiae bene in praesentia-
rum fides vestra reminiscitur, profecto intellegitis ut vos ad dignitatum sic nos ad
desideriorum culmina ascendere. ita namque fascibus vestris gratamur omnes, ut
erectam per illos non magis vestram domum quam nostram amicitiam censeamus.
testis est ille tractatus, in quo exhortationis meae non minimum incitamenta valuerunt.
2 quibus vix potuistis adduci, ut praefecturam philosophiae iungeretis, cum vos con- 10
sectanei vestri Plotini dogmatibus inhaerentes ad profundum intempestivae quietis
otium Platonicorum palaestra rapuisset, cuius disciplinae tunc fore adstruxi liberam
professionem, cum nil familiae debuisses. porro autem desidia vicinior putabatur
contemptus ille militiae, ad quam iactitant lividi bonarum partium viros non posse
3 potius quam nolle conscendere. igitur, quod loco primore fieri par est, agimus gratias 15
uberes Christo, qui statum celsitudinis tuae ut haecenus parentum nobilitate decorabat.
ita iam nunc titulorum parilitate fastigat: simul et animorum spebus erectis fas est
de cetero sperare meliora. certe creber provincialium sermo est: annum bonum de
magnis non tam fructibus quam potestatibus existimandum. qua de re vestrum est,
domine maior, expectationem nostram competentibus dispositionibus munerari. nam 20
memor originis tuae nobilium sibi persuasit universitas. quamdiu nos Sabini familia
rexerit, Sabiniani familiam non timendam. vale.

VII.

SIDONIUS FELICI SUO SALUTEM.

- 1 Longum a litteris temperatis. igitur utrique nostrum mos suus agitur: ego garrus,
vos tacetis. unde etiam, vir ad reliqua fidei officia insignis, genus reor esse virtutis 25
tanto te otio non posse lassari. ecquid numquam nec respectu movebere familiaritatis
antiquae, ut tandem a continuandi silentii proposito pedem referas? aut nescis, quia
garrulo non respondere convicium est? tu retices vel bybliotheacarum medius vel

1 obstrigar <i>L</i>	2 quidquid <i>F</i>	3 vale om. <i>F</i>	4 totam ep. VI om. <i>T</i>	inscriptionem
uno versu vac. om. <i>L</i>	salutem om. <i>F</i>	5 commilitii <i>MF</i>	deinceps <i>C</i>	coinnovate <i>F</i> ¹
praesentiarum <i>C</i>	6 intellegitis <i>MCFP</i>	7 namque <i>M</i>	8 amicitiam <i>CF</i>	9 exhortationis <i>C</i>
10 vix (ix in ras. <i>P</i> ¹) <i>P</i>	philosophie <i>F</i>	consentanei <i>F</i> ¹	12 astruxi <i>MCFP</i>	13 debuisses <i>M</i> ² ,
debuisset <i>CF</i>	14 contentus <i>L</i>	miliciae <i>MCF</i>	15 fieri (alt. r eras. <i>C</i> ¹) <i>C</i>	17 iam <i>LMFP</i> ,
etiam <i>C</i>	speechus <i>F</i>	18 creb <i>C</i> ¹	provincialium <i>F</i>	20 expectationem <i>MFP</i> , expectationem <i>C</i>
numerari <i>CF</i>	21 quandiu <i>M</i>	familia rexerit sabiniani om. <i>C</i>	22 rexerit in ras. <i>P</i> ¹	ante
timendam leg. ee in <i>C</i>	vale om. <i>F</i>	23 totam ep. VII om. <i>T</i>	inscriptionem uno versu vac. om. <i>LF</i>	
24 ongium <i>F</i>	26 et quid <i>F</i> , ecquid <i>P</i> , Aecquid <i>C</i> , hecquid (corr. in ecquid <i>M</i> ²) <i>M</i> , var. lect. s. l. add.			
eras. <i>M</i> ²	numquam nec scripsi, nunquam ne. (unam litt. eras. <i>P</i> ¹) <i>P</i> , numquamne <i>LMC</i> , nunquam (om. ne) <i>F</i>			
27 antiq; (corr. in antiquae <i>P</i> ¹) id tandem <i>P</i>	continuati <i>MCFP</i> , † continuandi melius add. s. l. <i>M</i> ²			
28 non s. l. add. <i>F</i> ²	convitium <i>MF</i>	bybliotheacarum <i>MC</i> , bibliotecarum <i>F</i> , bibliothecharum <i>P</i>		

togarum et a me officium paupertini sermonis expectas, cui scribendi, si bene per-
 spicis, magis est facilitas quam facultas. certe vel metus noster materiam stilo tuo 2
 faciat, mementoque viatorum manus gravare chartis, quatenus amicorum cura relevetur,
 et indicare festina, si quam praevio deo quaestor Licinianus trepidationi mutuae
 5 ianuam securitatis aperuerit. persona siquidem est, ut perhibent, magna expectatione
 maior adventu, relatu sublimis inspectione sublimior, et ob omnia felicitatis naturaeque
 dona monstrabilis. summa censura, par comitas et prudentia fidesque misso mittenti- 3
 que conveniens: nihil affectatum simulatumque ponderique sermonum vera potius
 severitas quam severitatis imitatio; et nec, ut plurimi, qui cum credita diffidenter
 10 allegant, volunt videri egisse [se] cautius. sed neque ex illo, ut ferunt, numero, qui
 secreta dirigentum principum venditantes ambiunt a barbaris bene agi cum legato
 potius quam cum legatione. hunc nobis morum viri tenorem secundus rumor invexit. 4
 mandate perneciter, si vero dicta conquadrant, ut tantisper a pervigili statione respi-
 rent quos a muralibus excubiis non dies ninguidus, non nox inlunis et turbida receptui
 15 canere persuadent: quia, etsi barbarus in hiberna concedat, mage differunt quam
 relinquunt semel radicatam corda formidinem. palpate nos prosperis, quia nostra non
 tam procul est a vobis causa quam patria. vale.

VIII.

SIDONIUS EUCHERIO SUO SALUTEM.

VENEROR antiquos, non tamen ita, ut utique aequaeavorum meorum virtutes aut 1
 20 merita postponam. neque si Romana respublica in haec miseriarum extrema defluxit,
 ut studiosos sui numquam remuneretur, non idcirco Brutos Torquatosque non pariunt
 saecula mea. quorsum istaec, inquis? de te mihi ad te sermo est, vir efficacissime,
 cui debet respublica quod supra dictis solutum laudat historia. quapropter ignari 2
 rerum temeraria iudicia suspendant nec perseverent satis aut suspicere praeteritos aut
 25 despiciere praesentes: quandoquidem facile clarescit rempublicam morari beneficia,
 vos mereri. quamquam mirandum granditer non sit, natione foederatorum non solum
 inciviliter Romanas vires administrante verum etiam fundamentaliter eruente si nobi-
 lium virorum militariumque et supra vel spem nostrae vel opinionem partis adversae
 bellicosorum non tam defuerunt facta quam praemia. vale.

1 cuius *MCFP* si bene *in ras. P¹* 2 facultas *in ras. M¹* matheriam (*h in ras. P¹*) *MCP*
 3 post mementoque 3 *litt. eras. P¹* carthis *L* quatinus (*i corr. in e C¹*) *LCF* reveletur *C*
 5 aperuit *F* expectationi *C* 6 sullinis *F* dona naturaeque *C* naturaeque; ** (*q; corr.*
ex quae P²) *P* 7 & *in ras. M²* 8 nichil *MCF* 10 se *seclusi* illorum ferunt *C* 11 diri-
 gentium *MCP* 12 cū *s. l. add. M¹* 14 illunis *MCFP* 16 relinquunt *scripsi*, relinquunt *LMC*,
 reliquant *P*, relinquunt *F* 17 est *om. F* vale *om. F* 18 totam *ep. VIII om. T* inscriptionem
uno versu vac. om. L euchirio *F* salutem *om. F* 19 utique *Leo*, qui *LMCFP* ut coae-
 quaeavorum *Wouwerenus* 20 respublica *C* 21 iccirco *F* torquatos *F¹* 22 mea sc̄la *C*
 ista haec *MCFP* michi *C* vir *s. l. add. F²* 23 respublica *C* quae post historia *leg. in cod.*
Nanzii et cod. optimo Wouwereni vide in praef. ignari *corr. ex ignavi F¹* 24 iuditia *C* p̄teritos
in ras. M¹ 25 dispicere *L* ante facile 7 *litt. quarum extr. erant tis (an p̄sentis?) eras. P¹* respublica *C*
 morari (*prior. r in ras. (corr. ex d?) M²*) *M*, † morari *s. l. add. M¹*, moderari *C* 26 quanquam (*corr.*
ex quamquam P²) *LMFP*, quamq; *C* feneratorum *M*, feneratorum *CFP* 27 amministrante *LM*
 eruente (*prior. e corr. ex c, alt. in ras. P¹*) *P* 29 defuerint *MCFP* valeas *C, om. F*

IX.

SIDONIUS RIOTHAMO SUO SALUTEM.

- 1 SERVATUR nostri consuetudo sermonis: namque miscemus cum salutatione queri-
moniam, non omnino huic rei studentes. ut stilus noster sit officiosus in titulis, asper
in paginis, sed quod ea semper eveniunt, de quibus loci mei aut ordinis hominem
constat inconciliari, si loquatur. peccare, si taceat. sed et ipsi sarcinam vestri pudoris 5
inspicimus, cuius haec semper verecundia fuit, ut pro culpis erubesceretis alienis.
2 gerulus epistularum humilis obscurus despicabilisque etiam usque ad damnum inno-
centis ignaviae mancipia sua Britannis clam sollicitantibus abducta deplorat. incertum
mihi est an sit certa causatio; sed si inter coram positos aequanimiter obiecta
discingitis, arbitror hunc laboriosum posse probare quod obicit, si tamen inter argutos 10
armatos tumultuosos, virtute numero contubernio contumaces, poterit ex aequo et bono
solus inermis, abiectus rusticus, peregrinus pauper audiri. vale.

X.

SIDONIUS TETRADIO SUO SALUTEM.

- 1 PLURIMUM laudis iuvenes nostri moribus suis applicant, quotiens de negotiorum
meritis ambigentes ad peritorum consilia decurrunt, sicuti nunc vir clarissimus Theo- 15
dorus, domi quidem nobilis, sed modestissimae conversationis opinione generosior, qui
per litteras meas ad tuas litteras id est ad meracissimum scientiae fontem laudabili
aviditate proficiscitur, non modo reperturus illic ipse quod discat sed et forsitan rela-
2 turus inde quod doceat. cui contra potentes factiososque, si vestra peritia non abun-
danter opitularetur, prudentia consulta sufficeret. respondete, obsecramus, nisi vobis 20
tamen utriusque nostrum sociae preces oneri fastidiove reputabuntur, iudicio suo,
testimonio meo et substantiam causamque supplicis fluctuantem medicabilis responsi
salubritate fulcite. vale.

XI.

SIDONIUS SIMPLICIO SUO SALUTEM.

- 1 ET SI desiderium nostrum sinisteritas tanta comitatur, ut etiam nunc nostris 25
invidearis obtutibus, non idcirco is es, virorum optime, de cuius nos moribus lateant

1 inscriptionem uno versu vac. om. L riotamo MTFP salutem om. F 2 nanque M, nam
(om. que) F salutatione C 4 qđ expunxit T² ante semper s. l. add. q̄ T² ante hominem 3 litt.
eras. P¹ 5 nri C 6 erubescetis T² 7 dispicabilisque L dampnum MCF 8 britannis
(prior. t eras. M²) M 9 michi C coram in ras. P¹ 10 discingetis Leo 11 potuerit T
12 valeas C, om. F 13 inscriptionem uno versu vac. om. L Sidonius et suo salutem om. T 14 quoties
(e corr. in ē M²) LMTC, quociens P¹ negociorū C post negotiorum leg. suor in T, fort. recte
15 decurrent M¹ vir om. MTCTP 16 quidem om. F nobilis (s in ras. M¹) M 17 ante
meas 5 litt. eras. P¹ litteras tuas transposuit P¹, litteras tuas T 18 illic s. l. add. T² 19 ante
peritia 7 litt. (ut v. peritia) eras. P¹ habundanter F 20 nobis F 21 sotic F iuditio CF
22 et substantiam in marg. add. T¹ substanciam C supplicis (alt. i eras. C²) C 23 valeas C, om. F
24 inscriptionem uno versu vac. om. L salutem om. F 25 et (om. si) L ante nostrum 3 litt.
eras. P¹ tanta sinisteritas C 26 optutibus L idcirco F

celsa memoratu. ita cuncti nostrates idemque summates viri optimarum te exactissimarumque partium praestantissimum patremfamilias consono praeconio prosequuntur. adstipulatur huic de te sententiae bonorum vel sic electus gener vel educta sic filia; 2 in quorum copula tam felicem tibi controversiam vota pepererunt, ut ambigas utrum iudicio an institutione superaveris. sed tamen hinc vel maxime, parentes ambo venerabiles, este securi: idcirco ceteros vincitis, quod vos filii transierunt. igitur dona venia litteras primas, quas ut necdum mittere desidia fuerat, ita vereor ne sit misisse garrulitas. carebit sane nostrum naevo loquacitatis officium, si exemplo recursantis alloqui impudentiam paginae praesentis absolveris. vale.

XII.

SIDONIUS SECUNDO SUO SALUTEM.

10 AVI mei, proavi tui tumultum hesterno (pro dolor!) die paene manus profana 1 temeraverat; sed deus affuit, ne nefas tantum perpetraretur. campus autem ipse dudum refertus tam bustualibus favillis quam cadaveribus nullam iam diu scrobem recipiebat; sed iam tellus humatis quae superducitur redierat in pristinam distenta 15 planitiem pondere nivali seu diuturno imbrium fluxu sidentibus acervis, quae fuit causa, ut locum auderent tamquam vacantem corporum baiuli rastris funebribus impiare. quid plura? iam niger caespes ex viridi, iam supra antiquum sepulchrum 2 glaebae recentes, cum forte pergens urbem ad Arvernā publicum scelus e supercilio vicini collis aspexi meque equo effuso tam per acquata quam per abrupta pro- 20 ripiens et morae exiguae sic quoque inpatiens, antequam pervenirem, facinus audax praevio clamore compescui. dum dubitant in crimine reperti dilaberentur an starent, superveni. confiteor errorem, supplicia captorum differre non potui, sed supra senis nostri ipsum opertorium torsi latrones, quantum sufficere posset superstitum curae, mortuorum securitati. ceterum nostro quod sacerdoti nil reservavi meae causae suae- 3 que personae praescius, in commune consului, ne vel haec iusto clementius vindicaretur vel illa iusto severius vindicaret. cui cum tamen totum ordinem rei ut satisfaciens ex itinere mandassem, vir sanctus et iustus iracundiae meae dedit gloriam, cum nil amplius ego venia postularem, pronuntians more maiorum reos tantae temeritatis iure caesos videri. sed ne quid in posterum casibus liceat, quos ab exemplo 4

1 post ita leg. te in T summates C, sumantes F¹ 2 post praestantissimum leg. te in T patrem fami^l F prosecuntur F 3 astipulatur MTCEP erudita sic T, sic educata F 4 post. copula unam litt. eras. F¹ voto F 5 iuditio C institutione C hic P maxime TCF 6 iccirco F vicitis M² 7 quas corr. ex quae P¹ dum (om. nec) miterere C fuerit C 8 nevo (vo in ras. P¹) loquacitatis (ci in ras. P¹) P recusantis P¹, recursantis T, † recu add. in marg. T² 9 valeas C, om. MF 10 inscriptionem uno versu vac. om. L salutem om. F 11 pro P¹, proh MC prophana F 12 nephas F 13 bustualibus (alt. u eras. C²) C, bustialibus T scrobem (t corr. in r F¹) F 14 iam scripsi, tamen LMTCEP 15 planitiem MC se L acervis praeter a in ras. P¹ 16 tanquam LF, tam (om. quam) C funebribus C, funibus F¹ 17 sepulchrum CF, sepulchrum P¹ 18 ad arvernā urbem F 19 abrupta C propripens praeter pro in ras. M¹ 20 sic qq; inpatiens praeter tiens in ras. M¹ inpatiens MFP 21 conpescui C 22 ante superveni leg. et in LCEP et in ras. in M¹ superveni (su in ras. M¹) M 23 possit L, posse C 24 nihil M, nil F 25 clementius vindicaretur (post. n induxit C¹) C 26 ordinem († eras. C²) C 28 pronuntians MC maiore (ai eras. C¹) C 29 videri praeter vi def. in T

vitare debemus. posco, ut actutum me quoque absente tua cura sed meo sumptu resurgat in molem sparsa congeries, quam levigata pagina tegat. ego venerabili Gaudentio reliqui pretium lapidis operisque mercedem. carmen hoc sane, quod consequetur, nocte proxima feci, non expolitum, credo, quod viae non parum intentus. 5 quod peto ut tabulae, quantumcumque est, celeriter indatur; sed vide, ut vitium non faciat in marmore lapidicida; quod factum sive ab industria seu per incuriam mihi magis quam quadratario lividus lector adscribet. ego vero, si pio studio rogata curaveris, sic agam gratias, quasi nil tibi quoque laudis aut gloriae accedat, quem patruo tuo remoto solida praesentis officii sollicitudo mansisset pro gradu seminis.

Serum post patruos patremque carmen
 haud indignus avo nepos dicavi,
 ne fors tempore postumo, viator,
 ignorans reverentiam sepulti
 5 tellurem tereres inaggeratam.
 praefectus iacet hic Apollinaris
 post praetoria recta Galliarum
 maerentis patriae sinu receptus,
 consultissimus utilissimusque
 10 ruris militiae forique cultor,
 exemploque aliis periculoso
 liber sub dominantibus tyrannis.
 haec sed maxima dignitas probatur,
 quod frontem cruce, membra fonte purgans
 15 primus de numero patrum suorum
 sacris sacrilegis renuntiavit.
 hoc primum est decus, haec superba virtus,
 spe praecedere quos honore iungas
 quique hic sunt titulis pares parentes,
 20 hos illic meritis supervenire.

Novi quidem auctoris nostri non respondere doctrinae epitaphii qualitatem, sed 10 anima perita musicas non refutat inferias. tibi quoque non decet tardum videri quod heres tertius quartusque dependimus, cum tot annorum gyro voluto magnum Alexandrum parentasse manibus Achillis et Iulium Caesarem Hectori ut suo iusta solvisse didicerimus. vale.

1 vitare *s. l. add. T²* sumtu *L* 3 precium (cium *in ras. P¹*) *MCFP* sequetur *F*
 4 crebro *F* 5 quantumcumque (*om. est*) *F* celerit̃ (*t̃ corr. in ī C²*) *C* vicium *C* 6 p̃ in-
 dustriā *T* 7 magis michi *C* quadratorio (*corr. in quadratario M² P¹*) *MTCFP* ascribet *MCF*
et corr. ex ascriberet P¹, ascribet T curaveris rogata *F* 8 gre *T*, ī gre *s. l. add. T²* post
 patruo tuo quod leg. vel me *in LTCF*, id est me *in P*, id ÷ me (id ÷ *in ras. M²*) *in M delevi*
 9 mansisset pro gradu seminis *in ras. P¹* post seminis leg. vale *in T* carmini EPITAPHIVM APOLLI-
 NARIS *inscripsit rubric. in C* v. 1 carmen *in ras. P¹* v. 2 nepus *L* v. 3 postume *L*,
 postumo *MCFP* v. 5 terres *L* v. 10 iurisq; (ī *rubr.*) *F¹* militiae *M* v. 12 tyrannis *CF*,
 tyrannus (*u corr. in i M²*) *M* v. 13 sed *s. l. add. F¹* v. 14 membra *M* purgat *L* v. 15 pa-
 rentum *F* v. 16 renunciavit *MC* v. 17 decus *in ras. P¹* v. 18 spem (*m eras. C²*) *C*
 iunguas *T²* v. 19 hic (*c in ras. M²*) *M* 10 epytaphii *C* 11 refutat *C* debet *T*, fort. recte
 12 tercius *CF* giro *MCF* 13 haecetori *L*, hectori *M* 14 vale *om. F*

XIII.

SIDONIUS APOLLINARI SUO SALUTEM.

U^NICE probo gaudeo admiror, quod castitatis affectu contubernia fugis impudi- 1
 corum, praesertim quibus nihil pensi, nihil sancti est in appetendis garriendisque
 turpitudinibus quique quod verbis inverecondis aurium publicarum reverentiam incestant.
 5 granditer sibi videntur facetiari. cuius vilitatis esse signiferum Gnathonem patriae
 nostrae vel maxumum intellege. est enim hic gurgis de sutoribus fabularum, de con- 2
 cinnatoribus criminum, de sinistrarum opinionum duplicatoribus, loquax ipse nec dicax
 ridiculusque nec laetus arrogansque nec constans curiosusque nec perspicax atque
 indecenter affectato lepore plus rusticus: tempora praesentia colens. praeterita carpens,
 10 futura fastidiens; beneficii, si rogaturus est. inportunus petendi derogator negati,
 aemulator accepti callidus reformandi, querulus flagitati garrulus restituti; at si rogandus,
 simulator parati dissimulator petiti. venditor praestiti publicator occulti, calumniator
 morati infitiator soluti; osor ieiuniorum. sectator epularum: laudabilem proferens non 3
 de bene vivente sed de bene pascente sententiam; inter haec tamen ipse avarissimus
 15 quemque non pascit tam panis bonus quam panis alienus, hoc solum comedens domi,
 si quid e raptis inter alaparum procellas praemisit obsoniis. sed nec est sane praedi-
 cabilis viri in totum silendi frugalitas: ieiunat, quotiens non vocatur; sed sic quoque
 levitate parasitica, si invitetur, excusans; si vitetur, explorans; si excludatur, expro-
 brans; si admittatur, exultans; si verberetur, exspectans. cum discubuerit, fertur 4
 20 actutum, si tarde comedat, in rapinas; si cito saturetur, in lacrimas; si sitiatur, in que-
 relas; si inebrietur, in vomicas; si fatiget, in contumelias; si fatigetur, in furias: faecu-
 lentiae omnino par cloacali, quae quo plus commota, plus fetida est. ita vivens paucis
 voluptati, nullis amori, omnibus risui, vesicarum ruptor fractorque ferularum, bibendi
 avidus, avidior detrahendi, rabido pariter ore spirans caenum, spumans vinum, loquens
 25 venenum, facit ambigi putidior, temulentior an facinorosior existimetur. sed dicis: 5
 'animi probra vultus colorat et deprecatur ineptias mentis qualitas corporis: elegans
 videlicet homo pervenustusque cuiusque sit spectabilis persona visentibus.' enimvero
 ille sordidior est atque deformior cadavere rogali, quod facibus admotis semicombustum
 moxque sidente strue torium devolutum reddere pyrae iam fastidiosus pollinetor exhorret.
 30 praeter hoc lumina gerit idem lumine carentia, quae Stygiae vice paludis volvunt
 lacrimas per tenebras. gerit et aures immanitate barrinas, quarum fistulam biforem 6

1 inscriptionem uno versu vac. om. L post APOLLINARI leg. i FILIO in T salutem om. F
 2 ammiror MCF 3 qb; corr. ut v. ex qd F¹ nichil bis MC, nl bis F 4 qui (om. que) F
 reverentiam praeter reve in ras. P¹ 5 faceciari F signiferunt L gnatonem MCFP, natonem T 6 maxi-
 mum MTCEFP intellige MTCEFP 7 duplicatoribus F 10 importunus MTCEFP 12 calumpniator CF
 13 inficiator MCF 14 pascente in ras. P¹ 16 alparum F¹ pmissit (p corr. in p F¹) F pmissit
 obsoniis praeter misit ob in ras. M¹ 17 silendi scripsi, silenda LMTCEFP quoties LM 18 exprobrans M²
 19 amittatur M², ammittatur L expectans MCFP 20 sciat C querellas L, quirerelas (i corr. in e C¹,
 alt. re eras. C²) C 21 fagigetur (pr. g corr. in t F¹) F post furias, quod est in ras., rias eras. P¹
 22 omnino om. F faetida L, fetida C, fe&ida P 24 rapido (p corr. in b P¹) P 25 ac F
 existimetur (is in ras. P¹) P 26 vultus scripsi, vultu LMTCEFP colorat LMTEFP, decorat C
 ineptiam L, fort. recte 28 ille scripsi, illa LMTCEFP ammotis L 29 sidentes L pirae MCF
 fastidiosud (d corr. in s C²) C, fastidios' add. in marg. C¹ pollinetor (prior. l eras. C²) C, pollintor MP
 30 haec TC idē corr. in idem P¹, id est C stigie MCP, stige F¹ 31 bariunas F biformē F¹

pellis ulcerosa circumvenit saxeis nodis et tofosis umore verrucis per marginem
 curvum protuberantibus. portat et nasum, qui cum sit amplus in foraminibus et
 strictus in spina, sic patescit horrore, quod angustatur olfactui. praetendit os etiam
 labris plumbeum rictu ferinum, gingivis purulentum dentibus buxum, quod spurcat
 frequenter exhalatus e concavo molarium computrescentum mephiticus odor, quem
 supercumulat esculenta ructatio de dapibus hesternis et redundantum sentina cenarum.
 7 promit et frontem, quae foedissimo gestu cutem plicat supercilia distendit. nutrit et
 barbam, quae iam senectute canescens fit tamen morbo nigra Syllano. tota denique
 est misero facies ita pallida, veluti per horas umbris maestificata larvalibus. taceo
 reliquam sui molem vinctam podagra pinguedine solutam. taceo cerebrum crebra
 vibice peraratum, quod parum amplius tegi constat capillis quam cicatricibus. taceo
 8 pro brevitate cervicis occipiti supinato scapularum adhaerere confinia. taceo, quia
 decidit honor umeris, decor brachiis, robur lacertis. taceo chiragraeas manus unctis
 cataplasmatum pannis tamquam caestibus involutas. taceo, quod alarum specubus hir-
 cosis atque acescentibus latera captiva vallatus nares circumsedentium ventilata dupliceis
 Ampsancti peste funestat. taceo fractas pondere arviniae iacere mammas quasque
 foedum esset in pectore virili vel prominere, has ut ubera materna cecidisse. taceo
 ventris inflexi pendulos casses parti genitalium, quia debili, bis pudendae turpibus rugis
 9 turpius praebere velamen. iam quid hic tergum spinamque commemorem? de cuius licet
 internodiorum fomitibus erumpens aream pectoris texat curvatura costarum, tota nihi-
 lominus haec ossium ramosa compago sub uno velut exundantis abdominis pelago
 latet. taceo lumborum corpulentiam cluniumque, cui crassitudini comparata censetur
 alvus exilis. taceo femur aridum ac pandum, genua vasta poplites delicatos, crura
 cornea vitreos talos, parvos digitos pedes grandes. cumque distortis horreat ita linia-
 mentis perque multiplicem pestilentiam exsanguis semivivusque nec portatus sedeat
 10 nec sustentatus incedat, verbis tamen est ille quam membris execrabilior. nam quam-
 quam pruritu laborat sermonis inhonesti, tamen patronorum est praecipue cavendus
 arcanis, quorum est laudator in prosperis, delator in dubiis: et si ad occulta familiarium
 publicanda temporis ratio sollicitet, mox per hunc Spartacum quaecumque sunt clausa

1 humore *MTCFP* 2 corvum *LM*, 1 curvum *add. in marg. M¹*, curvum *F¹*, corium *TCP*
 amplius (*i eras. M²*) *M* 3 strictus (*stri in ras. P¹*) *P* spina *praeter a in ras. L¹* olfactui
 (*c eras. M²*) *M*, olfactui *CP* 4 prurulentum (*prior. r eras. C²*, 1 pu s. l. *add. M²*) *MCP* spurgat *L*
 5 exhalatus *MCF* computrescentum *MT*, computrescentium *FP* mēphiticus *T*, mēfiticus *F* 6 ruc-
 tuatio *MP*, ructuatio *C* lapibus (*l eras. C²*) *C¹* redundantia *F¹* 8 sillano *MTCFP* 10 iunctam *F*
 11 vivifice *L* peraratum (*i eras. C²*) *C*, patū *F* 12 prae *MTFP* occipiti *L* supinato *FP*
 13 humeris *MTCFP* ciragraeas *F* 14 tanquam *LMF* * * cēstibus (*cē corr. ut v. ex cele P¹*) *P*,
 1 ve cestibus *T²* halarum *L* hyrcosis *M*, hircosis *F* 15 ascentibus *F²* circumsedentium (*prior. e*
corr. in i M²) *M*, circumsidentium *P*, circumsidentium *C*, circumcidentium *F* ventilata* (*unam litt. eras. C²*) *C*
 dupliceis ampsanti *F*, duplici sampsanti *T* 17 vel s. l. *add. M¹*, om. *P* cecidiss& *C¹* 18 par-
 tim *MCP*, parti (*sed virg. add. T²*) *T*, parū *F¹* debili bis *L*, debilibus *MTCFP* 20 arcam *C*, fort. recte
 nichilominus *MC*, nlominus *F* 21 ossuum *MT* com *** pago (*3 litt. eras. P¹*) *P* velud *F*
 23 avus *F¹* ac *LTCFP*; et *M* 24 talos (*os in ras. M²*) *M* distortis (*post. s in ras. M²*) *M*
 ita horreat *T* 25 exsanguis *TCFP* semivivusque *F* sedeat *scripsi*, sentiat *LMTFP*, senciāt *C*
 26 membris *F* execrabilior *M* quanquam *M* 27 pluritu *L* tñ *sed ita ut dubites tum an*
 tamen *legatur in F*, tum *LMTCP* 28 archanis *MCF* laudator est *F* et *scripsi*, at *LMTCFP*
 29 hinc *L* sparthacum *LMTCFP* clausa sunt *I'*

franguntur quaeque obserata reserantur; ita, quod quas domorum nequiverit machinis
 apertae simultatis impetere, cuniculis clandestinae prodicionis impugnat. hoc fabricatu
 Daedalus noster amicitiarum culmen aedificat, qui sicut sodalibus velut Theseus inter
 secunda sociatur, sic ab his postmodum velut Proteus inter adversa dilabitur. igitur 11
 5 ex voto meo feceris, si talium sodalitati ne congressu quidem primore sociere, maxime
 illorum, quorum sermonibus prostitutis ac theatralibus nullas habenas, nulla praemittit
 repagula pudor. nam quibus citra honestatis nitorem iactitabundis loquacis faece
 petulantiae lingua polluitur infrenis, his conscientia quoque sordidatissima est. deni-
 que facilius obtingit, ut quispiam seria loquens vivat obscene, quam valeat ostendi
 10 qui pariter existat improbus dictis et probus moribus. vale.

XIV.

SIDONIUS PLACIDO SUO SALUTEM.

QUAMQUAM te tua tenet Gratianopolis, comperi tamen hospitum veterum fido 1
 relatu, quod meas nugas sive confectas opere prosario seu poctarum stilo cantilenosas
 plus voluminum lectione dignere repositorum. gaudeo hoc ipso, quod recognovi char-
 15 tulus occupari nostris otium tuum; sed probe intellego, quod moribus tuis hanc volun-
 tatem non operis effectus excudit sed auctoris affectus, ideoque plus debeo, quia gloriae
 punctum, quod dictioni negares, das amicitiae. de ceteris vero studii nostri dero- 2
 gatoribus quid ex asse pronuntiem necdum deliberavi. nam qui maxime doctus sibi
 videtur, dictionem sanam et insanam ferme appetitu pari revolvit, non amplius con-
 20 cupiscens erecta quae laudet quam despecta quae rideat. atque in hunc modum
 scientia pompa proprietates linguae Latinae iudiciis otiosorum maximo spretui est, quo-
 rum scurrilitati negligentia comes hoc volens tantum legere, quod carpat, sic non
 utitur litteris, quod abutitur. vale.

1 quaeque *T*, fort. recte obscurata *L*¹ 2 simulatis *C* 3 amicitiarum *F* velud *F*
 ante theseus induxit *p* *C*¹ 4 sociatur *F* his *LMTEP*, illis *C* velud *F* protheus *MTCEP*
 5 nec *T* sociere *F*, sociare *P* maxime *TCF* 6 theatralibus (*post. h. eras. P*²) *P* ¹ *p*mittit *M*²,
*p*mittit *T* 7 morem *corr. in* nitorem *F*¹ 8 petulantiae *C* sordidatissima *C* 9 obtingit *LMT*,
 obtingit *corr. ex* attingit *F*¹ 10 improbus *C* vale *om. F* 11 inscriptionem uno versu *vac. om. L*
 salutem *om. F* 12 quamquam *LM* gratianopolis *F* 13 seu *LMCEP*, sive *T* 14 digne *C*
¹ *pro*
 repositorum *T*² carthulis *L*, cartulis *F* 15 intelligo *MTCEP* voluntatem *man. pr. in Vaticano 3421*,
 voluptatem *LMTEP* 17 dilectioni *F*¹ amicitiae *F* 18 quod *C* pronunciem *MC* nondum *C*
 maxime *TCF* 19 appetitu (*ti in ras. P*¹) *P* 20 dispecta *L* 21 proprietates linguae latinae
 pompa *C* ociosorum *MC* spretui (*re in ras. M*²) *M*, sp^a ** tui (*2 litt. eras. P*¹) *P* 22 scurrilitati *F*
 negligentia *MTFP* si *F*² *post subscriptionem nigro atram. exaratum G. SOLLII. APOLLINARIS.*
 SIDONII. EPISTVLARVM. LIBER. TERTIVS. EXPLICIT. tres versus *vac. in L*, G. SOLLII APOLLI-
 NARIS SIDONII EPLARV̄ LIB. III. EXPLICIT. INCIPIT. III. *M*, S. LIB TCI' EXPLICIT. INCIPIT
 QVARTVS *T*, Gai Sollii Apollinaris modesti Sidonii lib. III. expl. Incip. III. *subscr. rubric. in C*, Gai
 Sollii apollinaris Sid eplarum lib III' expliē. Incipit Qrtus *F*, G. SOLLII. APOLLINARIS. SIDONII.
 EPISTOLARV̄. LIBER. III. EXPLICIT. INCIPIT. III. *P*

GAI SOLLII

APOLLINARIS SIDONII

EPISTULARUM

LIBER QUARTUS.

I.

SIDONIUS PROBO SUO SALUTEM.

- 1   **S**OROR mihi quae uxor tibi: hinc inter nos summa et principalis necessitudo,
et ea quidem patruelis. non germana fraternitas. quae plerumque se purius fortius
meracius amat. nam facultatum inter germanos prius lite sopita iam qui nascuntur
ex fratribus nihil invicem controversantur, et hinc saepe caritas in patruelibus 5
maior, quia desistit simultas a divisione nec cessat affectus a semine. secundus
nobis animorum nexus accessit de studiorum parilitate. quia idem sentimus culpa-
mus laudamus in litteris et aequae nobis quaelibet dictio placet improbatumque.
2 quamquam mihi nimis arrego iudicium meum conferens tuo. quis enim iuvenum
nesciat seniorumque te mihi magistrum fuisse proprium. cum videremur habere com- 10
munem. et si quid heroicus arduum comicus lepidum. lyricus cantilenosum orator decla-
matorium, historicus verum satiricus figuratum. grammaticus regulare panegyrista plau-
sibile, sophista serium epigrammatista lascivum. commentator lucidum iuriconsultus
obscurum multifariam condiderunt. id te omnifariam singulis. nisi cui ingenium sibi que
quis defuit. tradidisse? deus bone! quam sibi hinc patres nostri gratulabantur. cum 15
viderent sub ope Christi te docere posse, me discere, et non solum te facere quod
posses sed et velle quod faceres ideoque te bonum non minus quam peritum pro-
3 nuntiari! et vere intra Eusebianos Lares talium te quaedam moneta suscepit disci-

1 *inscriptionem spat. vac. om. L, in marg. add. rubr. in F*   2 *oror michi C*   4 *meracius*
(e *corr. ex i F¹*) *CF*   5 *nichil MC, nl F*   9 *quanquam LM*   *michi C*   *iuditium C*   *iuvenem L*
10 *nesciat iuvenum T*   *michi C*   11 *quis C*   *lyricus CF*   *orator declamatorium Leo, oratorq;*
maturum LMTCFP   12 *satyricus LMF*   *panagerista (u corr. in i C²) C, panagivista (alt. a in ras. M¹,*
post. a in ras. P¹) MFP, panycirista L, panigerista T   13 *epigrammatista scripsi, epigrammista LMTCFP*
14 *multiaphariam F*   *omniphariam F*   15 *gratulabantur scripsi, gloriabantur (post. a in ras. P¹) LMTCFP*
17 *possis L*   *quod faceres velle C*   *pronunciari MC*   18 *contra corr. in cōtra F¹*   *taliū T,*
1 *talē add. in marg. T²*

plinarum, cuius philosophica incede formatus nunc varias nobis rerum sermonumque rationes ipso etiam qui docuerat probante pandebas, nunc ut Platon discipulus iam prope potior sub Soerate, sic iam tu sub Eusebio nostro inter Aristotelicas categorias artifex dialecticus atticissabas, cum ille adhuc aetatulam nostram mobilem teneram
 5 erudam modo castigatoria severitate decoqueret, modo mandatorum salubritate condiret. at qualium, deus bone, quamque pretiosorum, quae si quis deportaret philosophaturus
 4 aut ad paludicolas Sygambros aut ad Caucasigenas Alanos aut ad equimulgas Gelonos, bestialium rigidarumque nationum corda cornea fibraeque glaciales procul dubio emolli-
 10 ineptit brutescit accenditur, rideremus contemneremus pertimesceremus. igitur quia
 5 nos ut affinitas, ita studia iunxerunt, precor, quoquo loci es, amicitiae iura inconcussa custodias longumque tibi etsi sede absumus, adsimus affectu: cuius intemeratae partes. quantum spectat ad vos, a nobis in aevum, si quod est vitae reliquum, perennabuntur. vale.

II.

CLAUDIANUS SIDONIO PAPAE SALUTEM.

15
 Si possibile factu esset, ut te, dominum meum, vel aliquotiens aliquantulum
 1 convenirem, non undeunde quarumpiam personarum aut voluntates aut necessitates anquirerem, quae in rem debiti mei usui mihi esse possent. quippe revisionis potestas multimodis et miseris perinde causis intercluditur. enimvero scribendi facultas aut
 20 raro idonea suppetit aut nec suppetit. istaec eadem remissibilia sint neene, tute iudicaveris. porro autem vero, quod saepenumero scriptis vestris alii impertiuntur, qui
 2 id ipsum nec ambiunt quam egomet forsitan nec merentur amplius, non arbitror amicitiae legibus inipune committi. illud etiamnum dolenter faxo tacitum, quod libellos illos, quos tuo nomine nobilitari non abnuis, nullo umquam impertivisti rescripto.

1 ^{oph} phylosica *C*², philosophica *F* 2 pendebas *P* 3 aristotelicas *L* cathogorias *MFP*,
 cathogoricas (*post. c. eras. C*²) *C*, cathagorias *L* 4 dialecticus *CF* atticissabas *M*¹ nostram *in*
*ras. P*¹ 5 erudam *L* *post. erudam (am in ras. P*¹) *repet. mobilē in P* castigoria *L* severi-
 tatem (*in indux. C*¹) *C* decoqueret *LM* 6 ante bone 4 *litt. eras. P*¹ quanque *M* praetio-
 sorum *L*, pretiosorum *MC* phylosophaturus *C*, filosofaturus *LT* 7 aut *in ras. P*¹ ad om. *F*,
*s. l. add. M*¹ plaudicolas *F* sycambros (*y corr. ex i P*¹) *MCP*, sicambros *TF* ad *s. l. add. F*¹
post. causasigenas repet. ad in C caucasigenas (*post. ca in ras. M*¹) *M* halanos *LMTCFP* gelenos *C*
 8 glatiales *CF* procul dubio om. *F* 9 ferotiam *F* 10 contempneremus *MC*, contepneremus *F* pertimi-
 sceremus *L* 11 iunxerunt *C*, iunxerint *F*¹ quoq; (*q; corr. in q P*¹) *CP* amiciciae *CF* 12 ante
 absumus 6 *litt. (ut v. absumus) eras. P*¹ assimus *MCF* affectum *F*¹ intemitate *F*¹ 13 ad vos, a nobis
scripsi, ad nos (om. a vobis) F, a nobis (*om. ad vos*) *LMTCP* quid *MTF* perhennabuntur *CF*
 14 vale om. *F* 15 inscriptionem uno versu vac. om. *L*, DNO PAPAE SIDONIO CLAUDIAN' SALVTEM
*in ras. nigro atram. add. C*¹ salutem om. *F* 16 eet factu transp. *P*¹ facto *LT* aliquoties *P*¹,
 quoties (*om. ali*) *L* 17 unde (*om. alt. unde*) *LF* 18 inquirerem *MTCFP* quae *L*, sed quae *MTCFP*
 possint *L* visionis *T* 19 multimodis *P*², multis modis *LMTCF* 20 aut nec usque ad sint in marg.
*add. P*¹, sint in textu *eras. P*¹ ista haec *MTEF*, ita haec *C* tu iudicaberis *L*, tute iudicaris *MTCFP*
 21 vero *LMTCP*, ut *F* scribitis *L* impertiuntur *MTCFP* 22 amiciciae *CF* 23 impune *MTCFP*
 etiamnum (*et in ras. L*¹, num in *ras. P*¹) *LP*, aetiamnum *C*, etiamū *T* 24 equos tuos (*e et post. s. eras. P*¹) *P*
 annuis *L*, annuis (*prior. n in ras. M*²) *MCP*, annuis *T*² impertivisti *MFP*, impdtivisti (*d indux. C*¹) *C* rescripto *L*

sed vacuum forte non suppetit, quod tute modicum magnae admodum impendas amicitiae. 3
 ecquo tumet occupatu unquam uspiamve implicabere, quin illud in aliorum commoda revergat? cum precatu deum placas, eundem non modo amicis sed ignotis quoque concilias, cum scripturarum caelestium mysteria rimaris, quo te studiosius imbu- 5
 is, eo doctrinam ceteris copiosius infundis, cum tuas opes in usus inopum prodigis, tibi quidem maxime, sed aliis quoque consultum facis, proinde nihil videlicet, profecto nihil est tam infecundum actionum tuarum omnium, quod tibi uni soli tantum 4
 et non aliis quoque multis tecum uberem fructum ferat, nulla igitur cuiusquam praepedimenti occasio praetendi vel falso potest, cur egomet specialis atque intumus (tuus) nihil ab speciali meo fructi feram, a quo ignoti quoque multum capiant plurimi, sed, 10
 uti ego autumo, iuxta formam euangelici largitoris quod non das amico esurienti dabis improbo pulsatori, porro si etiamnum solito obdurueris, faxim egomet quod tete paenitebit, quoniam, si peccabis ultra reticendo, ego protinus uliscar scribendo, porro enim ambiguo caret tam te puniendum scripto meo, quam punior egomet silentio tuo. vale. 15

III.

SIDONIUS CLAUDIANO SUO SALUTEM.

1 COMMITTI, domine maior, in necessitudinis iura pronuntias, cur quod ad salve tibi debitum spectat a stilo et pugillaribus diu temperem quodque deinceps nullas vian- 2
 tum volas mea papyrus oneraverit, quae vos cultu sedulae sospitatis impertiat, praeter aequum ista coniectas, si reare mortalium quempiam, cui tamen sermocinari 20
 Latialiter cordi est, non pavere, cum in examen aurium tuarum quippe scriptus adducitur; tuarum, inquam, aurium, quarum peritiae, si me decursorum ad hoc aevi temporum praerogativa non obruat, nec Frontonianae gravitatis aut ponderis Apuleiani fulmen aequiperem, cui Varrones, vel Atacinus vel Terentius, Plinii, vel avunculus vel 2
 Secundus, compositi in praesentiarum rusticabuntur, adstipulatur iudicio meo volumen 25
 illud, quod tute super statu animae rerum verborumque scientia divitissimus propagavisti, in quo dum ad meum nomen prooemiaris, hoc munus potissimum cepi, ut meae fama personae, quam operae pretium non erat librorum suorum titulis inclarescere,

1 ammodum *L* amicitiae *F* 2 ecquo tum & *L*, ecquo tam ex *F*, Hecquo tam ex *P*,
 † ec s. *l.* add. *M*²) tam ex *M*, haecquo (ha *eras. C*²) ex *C*, ecquo tam *T* occupatu (a in *ras. M*²) *M*
 occupatum quam *C* illud (post. d *eras. L*¹) *L* 3 praecatu *L* eun || eundem (eun *eras. C*²) *C*
 4 scribaturarum *L* misteria *CF*, secreta *T* 5 usū *F* inopum *LMCFP*, paupū *T* 6 maxime *TCF*
 quoque om. *F* nichil bis *MC*, nī bis *F* 7 actionum *C* soli uni *F* 8 uberiores *C* 9 spe-
 tialis *F* intimus *MTCFP* tuus vulgo add., om. *LMTCFP* 10 nichil *MC*, nī *F* a *F* spetiali *CF*
 fruct' *F* 11 utiq; *F* euuangelici *M* 12 improbo *F* etiamnunc *TC*, etiam n̄ *FP* silentio *Leo*
 te (om. alt. te) *LT* 13 peccaris *P* fort. recte, peccatis *MCF* 14 scribo *L* 15 vale om. *F*
 16 inscriptionem uno versu vac. om. *L* suo salutem om. *F* 17 pronuncias *MC* cur om. *C*
 18 diu s. *l.* add. *T*² teperem *M* deinceps *C* 19 papyrus *MCF* an sodalitates? imperciat *C*
 20 praeterea *T*² quemquam *F* 21 lacialiter *MF* scribitus *L* addicitur *F*¹ 22 quarum *LMTFP*,
 quam *C* 23 frontiniane *F* appuleani *F*¹ 24 flumen *MTP*, l fulm̄ add. s. *l.* *M*² atacini *LT*,
 attacini *F* terrentin (post. n ut v. add. *M*¹) *M*, terentinus *F*, terrentinus *CP* 25 compositi imprae-
 sentiarum *F* astipulator *F*¹, adstipulatur *T* iudicio *F* 26 tute corr. in tute *F*¹ statū *T*
 divitisimus *C*¹ 27 prohoemiari *LF*, prohemiari *MTCP* potissim' *F* coepi *LC*, cepi (i corr.
 ex e *P*¹) *MP* 28 precium *MCF*

tuorum beneficio perpetuaretur. at quod, deus magne, quantumque opus illud est, materia
 clausum declamatione conspicuum, propositione obstructum disputatione reseratum, et
 quamquam propter hamata syllogismorum puncta tribulosum, vernantis tamen eloquii flore
 mollitum! nova ibi verba, quia vetusta, quibusque conlatus merito etiam antiquarum littera- 3
 rum stilus antiquaretur; quodque pretiosius, tota illa dictio sic caesuratim succincta, quod
 profluens; quam rebus amplam strictamque sententiis sentias plus docere quam dicere.
 denique et quondam, nec iniuria, haec principalis facundia computabatur. cui paucis multa
 cohibenti curae fuit causam potius implere quam paginam. at vero in libris tuis iam illud 4
 quale est, quod et teneritudinem quamquam continuata maturitas admittit interseritque
 tempestivam censura dulcedinem, ut lectoris intentionem per eventilata disciplinarum
 philosophiae membra lassatam repente voluptuosis excessibus quasi quibusdam pelagi sui
 portibus foveat? o liber multifariam pollens, o eloquium non exilis sed subtilis ingenii,
 quod nec per scaturrigines hyperbolicas intumescit nec per tapinomata depressa tenuatur!
 ad hoc unica singularisque doctrina et in diversarum rerum assertione monstrabilis, 5
 cui moris est de singulis artibus cum singulis artificibus philosophari, quaeque, si fors
 exigit, tenere non abnuat cum Orpheo plectrum cum Aesculapio baculum, cum Archimede
 radium cum Euphrate horoscopium, cum Perdice circinum cum Vitruvio perpendiculum
 quaeque numquam investigare destiterit cum Thalete tempora, cum Atlante sidera, cum
 † Zeto pondera, cum Chrysippo numeros, cum Euclide mensuras. ad extremum nemo sae- 6
 culo meo quae voluit affirmare sic valuit. siquidem dum sese adversus eum, quem contra
 loquitur, exertat, morum ac studiorum linguae utriusque symbolam iure sibi vindicat. sentit
 ut Pythagoras dividit ut Socrates, explicat ut Platon implicat ut Aristoteles, ut Aeschines
 blanditur ut Demosthenes irascitur, vernat ut Hortensius aestuat ut Cethegus, incitat
 ut Curio moratur ut Fabius, simulat ut Crassus dissimulat ut Caesar, suadet ut Cato
 dissuadet ut Appius persuadet ut Tullius. iam si ad sacrosanctos patres pro compa- 7
 ratione veniatur, instruit ut Hieronymus destruit ut Lactantius adstruit ut Augustinus,
 attollitur ut Hilarius summittitur ut Iohannes, ut Basilius corripit ut Gregorius con-
 solatur, ut Orosius affluit ut Rufinus stringitur, ut Eusebius narrat ut Eucherus
 sollicitat, ut Paulinus provocat ut Ambrosius perseverat. iam vero de hymno tuo si 8

1 beneficio *F*   ⁿ quantumque *C*¹, quantum (*om. que*) *T*   matheria *MCP*   ^h 3 amata *M*²   sillogis-
 morum *MCF*   4 mollitum *T*²   collatus *MTCEP*   literarum *C*   5 preciosius *MC*   6 sen-
 tenciis *C*   sentias *C*, sentias (*a corr. ex i P*¹) *P*, sententias *L*   7 cui *LMTCP*, ^c *F*   8 quale illud *T*
 est *om. L*   9 quaquam *L*, quampiam *Wilamowitzius*   ^d amittit *M*², ammittit *L*   10 discipli-
 narum eventilata *F*   11 membra *M*   ⁱ quibusdam *s. l. add. M*¹   12 portibus *CFP*   multi-
 phariam *F*   13 scaturrigines (*prior. r eras. P*²) *P*, scaturigines *MF*, caturigines *C*   yperbolicas *LMP*,
 yperbolicos *C*   per taminomata *C*, per tapynomata *MTF et in ras. P*¹   despressa *F*   14 assertione *C*
 15 filosopliari *F*   16 exigit (*xi in ras. P*¹) *P*   tenere plectrum non abnuat cum orpheo baculum cum
 esculapio *C*   amnuat *L*   17 euphrate *LMTEP*, eseuphrate *C*   horoscopum *L*   circinum (*post. ci*
*in ras. P*¹) *P*   vetruvio (*et corr. in it M*²) *LMT*   18 cū talete tēpa *s. l. add. T*²   talete *MCF*
 atlante *M*¹, athlante *LTCP*   19 chrysippo *LT*, crisippo *MCFP*   20 meo scō *C*   siquidem
*usque ad quem in ras. P*¹   21 utriusque *in ras. P*¹   simbolam (*a corr. in u C*²) *MTCEP*
 vendicat *F*   22 pitagoras *MCF*   plato *MTCEP*   aristoteles *L*, aristotiles *F*   23 demonsthenes *M*,
 demonstenes *TFP*   vernat *in marg. add. P*¹   caethegus *C*, cētegus *M*   25 apius *F*   sacrossanctos *FP*,
 sanctos (*om. sacro*) *T*   26 hieronimus *LMT*, iheronimus *P*, ieronimus *F*   destruit *L*   lactancius *C*,
 luctantius *L*, lactanceus (*ce corr. in ti P*²) *P*, iactantius *F*   astruit *MCF*   27 hylarius *M*, ylarius *C*
*iōhs in ras. P*¹   corripit (*pit in ras. M*²) *M*, corrigit *L*   consulatur *L*   29 ymno *MCP*

percontere quid sentiam, commaticus est copiosus, dulcis elatus, et quoslibet lyricos
 dithyrambos amoenitate poetica et historica veritate supereminet. idque tuum in illo
 peculiare, quod servatis metrorum pedibus pedum syllabis syllabarumque naturis intra
 spatii sui terminum verba ditia versus pauper includit nec artati carminis brevitatis
 longitudinem phalerati sermonis eliminat: ita tibi facile factu est minutis trochaeis
 9 minutoribusque pyrrhichiis non solum molossicas anapaesticasque ternarias sed epi-
 9 tritorum etiam paeonumque quaternatas supervenire iuncturas. exerescit amplitudo
 proloquii angustias regulares et tamquam parvo auro grandis gemma vix capitur
 emicatque ut equi potentis animositas, cui frementi, si inter tesqua vel confraga fre-
 norum lege teneatur, intellegis non tam cursum deesse quam campum. quid multis? 10
 arbitro me in utroque genere dicendi nec Athenae sic Atticae nec Musae sic musicae
 iudicabuntur, si modo mihi vel censendi copiam desidia longior non ademit. nam
 dum in pactae professionis obtentu novum scribendi morem gradatim appeto et veterem
 saltuatim dedisco, de bono oratore nil amplius habeo quam quod malus poeta esse
 10 plus coepi. proin, quaeso, delicti huius mihi gratiam facias, quod aliquantisper mei
 memins arentem venulam rarius flumini tuo misceo. tuam tubam totus qua patet
 orbis iure venerabitur, quam constat geminata felicitate cecinisse, quando nec aemulum
 repperit nec aequalem, cum pridem aures et ora populorum me etiam circumferente
 pervagaretur. nobis autem grandis audacia, si vel apud municipales et cathedrarios
 oratores aut forenses rabulas garriamus, qui etiam cum perorant, salva pace potiorum. 20
 turba numerosior illitteratissimis litteris vacant. nam te, cui, seu liberum seu ligatum
 placeat alternare sermonem, intonare ambifariam suppetit. pauci, quos aequus
 amavit, imitabuntur. vale.

IV.

SIDONIUS SIMPLICIO ET APOLLINARI SUIS SALUTEM.

1 ECCUM vel tandem adest promissio mea, expectatio vestra, Faustinus, pater 25
 familias domi nobilis et inter maxima patriae iam mihi sibiue communis ornamenta
 numerandus. hic meus frater natalium parilitate, amicus animorum similitudine: saepe

22 Vergil. Aen. VI, 129.

1 percuntere *F*, percunctere *P*   comaticus *T*   lyricos *CF*   2 dithyrambos *M*, ditirambos *CF*
 historica (ca in *ras.* *M*²) *M*, istorica *C*   3 servatis (tis in *ras.* *M*¹) *M*   sillabis sillabarumque *MCF*
 4 tui *F*   5 falerati *MTCEP*   post ita leg. ut in *F*   et minutoribus (om. que) *C*   6 pyrrhichiis *L*
 pirrhichiis (prior. i corr. in *y* *P*¹) *P*, pirrichiis *TCF*   mollosicas *F*, molossicas (prior. s *eras.* *M*²) *M*,
 molosicas *C*   post s; leg. 3 in *T*   epitretorum *L*   7 quaternas *MTCEP*   8 tanquam *MCF*
 9 frementis (s *eras.* *L*¹) *L*   tesqua (tes in *ras.* *M*¹) *M*   10 intelligis *MTCEP*   cursum cursum *L*
 11 discendi *F*   athenae (h ut v. *eras.* *C*²) *C*   athicae *C*, athice *MP*   nec muse tã musice iudicabuntur
 si modo (mihi om.) vel cecēdi copiam desidia longior non ademit praeter mit in *ras.* *F*¹   12 michi *C*
 13 impactae *MCF*   optentu *L*   14 nl *F*   15 plus esse *T*   proinde *TC*   michi *C*
 16 memins (ns in *ras.* *P*¹) *P*   patuit *LMCFP*, patuerit *Wilamowitzius*   17 nec in *ras.* *P*¹
 18 pridē *M*, † primū s. l. add. *M*¹, primū *T*   19 audatia *MCF*   aput *F*   20 ravulas *LMCFP*,
 nu ravulas *T*²   21 illitteratissimis (il in *ras.* *M*¹) *M*   intonare ambifariam s̄tinet nam te t seu liberum
 seu ligatum placet alternare sermonem pauci quos equus amavit imitabuntur (vale om.) in *ras.* *F*¹
 24 inscriptionem uno versu vac. om. *L*   SVO *P*   25 expectacio *C*   26 michi *C*   sibi *F*²

cum hoc seria, saepe etiam ioca miscui; cumque abhinc retro iuvenes eramus, in
 5 pila in tesseris, saltibus cursu, venatu natatu sancta semper ambobus, quia manente
 caritate, contentio. mihi quidem maior hic natu, tantum tamen, ut eum non tam
 honorari necesse esset quam delectaret imitari; simul et ipse hinc amplius capiebatur,
 10 quod se diligi magis quam quasi coli intellegebat. sed provectu aetatis et militia cleri-
 cali, cum esset amabilis prius, coepit modo esse venerabilis. per hunc salutem dico, 2
 videre vos sub ope Christi quam maturissime, si per statum publicum liceat, cupiens.
 quocirca, nisi desiderium meum videtur onerosum, remeante praefato fiam locorum
 vestrorum et temporum gnarus. stat sententia eluctari oppositas privatarum occu-
 15 pationum difficultates et conplectendis pectoribus vestris quamlibet longum officium
 deputare, si tamen, quod etiam nunc veremur, non vis maior disposita confundat.
 quae vos quoque non perindignum est cum fratre Faustino. prout tempora monent, 3
 tractatu communicato deliberare. quem ego quia diligo, tamquam qui me diligat nisi:
 si respondet iudicio meo, gratias ago; porro autem cum vir bonus ab omnibus cen-
 15 seatur, non est homo peior, si non est optimus. valete.

V.

SIDONIUS FELICI SUO SALUTEM.

ITERAT portitorem salutationis iteratio: Gozolas vester, deus tribuat ut noster, 1
 apicum meorum secundo gerulus efficitur. igitur verecundiam utrique eximite com-
 munem; nam si etiamnum silere meditemini, omnes et me cui et illum per quem
 20 scribere debebas indignum arbitrabuntur. de temporum statu iam nihil ut prius con- 2
 sulo, ne sit moribus tuis oneri, si adversa significes, cum prospera non sequantur.
 nam cum te non deceat falsa mandare atque item ***cum sint votiva memoratu, fugio
 quicquid illud mali est per bonorum indicia cognoscere. vale.

VI.

SIDONIUS APOLLINARI SUO SALUTEM.

PER Faustinum antistitem non minus mihi veteris contubernii sodalitate quam 1
 novae professionis communione devinctum verbo quaequam cavenda mandaveram: dicto
 paruisse vos gaudeo. siquidem prudentibus cordacitus insitum est vitare fortuita, sicut

2 thesseris <i>F</i>	venatu <i>om. LMP, s. l. add. T²</i>	3 contencio <i>C</i>	michi <i>C</i>	hic maior
<i>transpos. T¹</i>	4 honari <i>corr. in honari F², venerari C</i>	5 qsi <i>s. l. add. M¹</i>		intellige-
bat <i>MTCFP</i>	& <i>L, ex MTCFP</i>	milicia <i>MF</i>	6 ee <i>in ras. M¹</i>	10 complectendis <i>MTCFP</i>
11 nē <i>corr. ex n F²</i>	13 tractu <i>L, tractu T²</i>	q <i>s. l. add. M² T², om. L</i>	14 respondet iudicio <i>C¹</i>	
15 vale <i>MTCP, om. F</i>	16 inscriptionem uno versu <i>vac. om. L</i>	17 salutacionis <i>C</i>	ante vester	
leg. fñ <i>in F</i>	18 comunem <i>M</i>	19 etiam si 3 nē <i>T</i>	etiamnum <i>in ras. P¹, etiamnunc F</i>	
20 scribere debeatis <i>in ras. P</i>	debeatis <i>MTCF</i>	nil iam <i>C</i>	nichil <i>M, nl F</i>	21 significis <i>L</i>
22 mandare (<i>post. a corr. ex e C¹</i>) <i>C</i>	itim <i>L</i>	deest velut ancipitia, ambigua	cum sint <i>L, desint MTCF,</i>	
desinit <i>F¹</i>	23 illud <i>om. C</i>	iudicia <i>L</i>	vale <i>om. F</i>	24 inscriptionem uno versu <i>vac. om. L</i>
salutem <i>om. F</i>	25 michi <i>C</i>	solida <i>***tate corr. ut v. ex soliditate M¹</i>	26 cōmunione <i>s. l. add. M¹</i>	
verba quempiam (<i>prior. in eras. C²</i>) <i>C</i>	27 cordacitus (<i>a corr. in i M² T²</i>) <i>LMT, cordicitus CFP</i>			

- itidem absurdum, si coeptis audacibus adversetur eventus, consurgere in querimonias et inconsultarum dispositionum culpabiles exitus ad infamanda casuum incerta convertere. 'quorsum istaec?' ais. fateor me nimis veritum, ne tempore timoris publici non timeres et solidae domus ad hoc aevi inconcussa securitas ad tempestuosos hostium incursus pro intempestiva devotione trepidaret inchoaretque apud animorum matronalium teneritudinem sollemnitas expetita (valescere, itineris difficultas despecta) vilescere: quamquam in pectoribus earundem ita sibi sit genuina sanctitas peculiare metata domicilium, ut, si quid secus vianibus accidisset, laetaturae fuerint quoddam se pro martyre tolerasse martyrium. ast ego, cui maiorem diffidentiam minor innocentia facit, super hoc ambiguo sententiae cautiore libentius adhaerescere nec difficulter applicor etiam tuta metuentibus. proinde factum bene est, quod anceps iter salubriter distulistis neque intra iactum tantae aleae status tantae familiae fuit. et licet inchoata via potuerit prosperari, ego tamen huiusmodi consilio album calculum minime apponam, cuius temeritas absolvi nequit nisi beneficio felicitatis. dabit quidem talia vota divinitas dignis successibus promoveri licebitque adhuc horumce terrorum sub pacis amoenitate meminisse: sed praesentia faciunt cautos quos videbunt futura securos. interim ad praesens apicum oblatores damna sibi quaecipiam per Genesium vestrum inflicta suspirat, si perspicis a vero non discrepare querimoniam, tribue, quaeso, convincenti reformationem, peregrino celeritatem. si vero calumniam plectibili sufflammat invidia, in eo iam praecessit vindicta pulsati, quod proceax petitor sumptu et itinere confectus temere propositae litis exsudat incommoda, atque hoc in maximo hiemis accentu summisque cumulis nivium crustisque glacierum: quod tempus, quantum ad sectatores litium spectat, breve quidem saepe est audientiae sed diuturnum semper iniuriae. vale.

VII.

SIDONIUS SIMPLICIO SUO SALUTEM.

- SOLET dicere 'currentem mones' qui rogatur, ut faciat quod facturus fuerat etiam non rogatus. percontare forsitan, quo spectet ista praemitti. baiulus apicum sedulo precatur, ut ad vos a me litteras ferat, cuius a nobis itinere comperto id ipsum erat utique, si tacuisset, orandus; namque hoc officium vester potius amor quam geruli respectus elicit. ceterum hic ipse beneficium se computat meruisse, qui

1 adventus *corr. ex adventus* *F*¹ 3 ista haec *MTEP*, haec (*om. ista*) *C* publici *C* 4 time-
retis *F* *fort. recte* seuitas *T*, † seuitas *s. l. add. T*² 5 hominum *F* devocione *C* trepidaret
(*post. r in ras. corr. ut v. ex ss M*²) *M* apt *F* 6 sollempnitas *MC*, sollemnitas *F* valescere
itineris difficultas despecta *addidi Wilamowitzio hiatus monstrante in LMTCEP* 7 quanquam *F*
earundem *F* 8 domicilium metata *F* 9 se *s. l. add. M*² martire *MC* martirium *C*,
martyrium *T* innocencia *C* 10 hoc *s. l. add. P*¹ ambiguo (*i corr. ex u M*²) *M* 13 hœemi *F*
caulculum *C* minime *s. l. add. T*² 15 libebitque *LFP et praeter li in ras. M*¹ horunce *L*
post horumce leg. taliū in T 16 sed *LMTFP*, si *C* 17 dampna *MCF* quempiam (*prior. m*
*eras. C*²) *C* nostrum (*corr. in vrm M*² *T*²) *LMTCP* 18 perspcis (*p corr. in p M*²) *M* queri-
moniam *LMTCP*, calumpniā *F* tribui *P*², tribui *LMTCF* 19 calumpniam *MCF* subflamat *T*
20 sumtu *L* 21 exudat *MTEP* in hoc *transp. L*¹, in hoc *T* hyemis *F* 22 glatierum *CF*
23 sepe *s. l. add. T*² diuturnum (*post. i eras. C*²) *C* vale *om. TF* 24 inscriptionem uno
versu vac. om. L 26 percontare *F* spectat *T* 28 nanque *M* 29 computat (*post. t*
*in ras. C*¹) *C*

praestitit, quamquam identidem quod poposcit acceperit, sed quae nobis amicitiarum iura minime agnoscens. unde quamquam absens facile coniecto, quo repente stupore ferietur, cum intuitu nostri dignanter admissus intellexerit se paginam meam magis otiose flagitasse quam tradere. videre mihi videor, ut homini non usque ad invidiam perfaceto nova erunt omnia, cum invitabitur peregrinus ad domicilium. trepidus ad conloquium, rusticus ad laetitiam, pauper ad mensam, et cum apud crudos caeparumque crapulis esculentos hic agat vulgus, illic ea comitate tractabitur, ac si inter Apicios epulones et Byzantinos chironomuntas hucusque ructaverit. attamen qualis ipse quantusque est, percopiose me officii votivi compotem fecit. sed quamquam huiusmodi saepe personae despicabiles ferme sunt. in sodalibus tamen per litteras excolendis dispendii multum caritas sustinet. si ab usu frequentioris alloqui portitorum vilitate revocetur. vale.

VIII.

SIDONIUS EUODIO SUO SALUTEM.

CUM tabellarius mihi litteras tuas reddidit, qui te Tolosam rege mandante mox profecturum certis amicis confitebatur, nos quoque ex oppido longe remotum rus petebamus. me quidem mane primo remoratum vix e tenaci caterva persecutorum paginae tuae occasio excussit, ut satisfacere mandato saltim viator, saltim eques possem. ceterum diluculo familia praecesserat ad duodeviginti milia passuum fixura tentorium, quo quidem loci sarcinulis relaxandis multa succedunt conducibilia, fons gelidus in colle nemoroso. subditus ager herbis abundans, fluvius ante oculos avibus ac pisce multo refertus, praeter haec iunctam habens ripae domum novam vetus amicus, cuius immensae humanitati nec si adquiescas nec si recuses modum ponas. igitur huc nostris antecedentibus, cum tui causa substitissemus, quo puer ocius vel e capite vici remitteretur, iam duae secundae facile processerant, iam sol adultus roseidae noctis umorem radio crescente sorbuerat: aestus ac sitis invalescebant eratque in profunda serenitate contra calorem sola quae tegeret nebula de pulvere, tum longinquitas viae per virens aequor campi patentis exposita visentibus, quippe ob hoc ipsum sero pransuris, ingemebatur: nam viaturos etsi nondum terebat labore, iam tamen

1 pr̄stitit *F*¹ quamquam *LM* accepit (p corr. in p *T*²) *T* set *C* amicitiarum *CF* 2 intelligens *T*, † agnoscens *s. l. add. T*¹ 3 admissus (u corr. ex a *C*¹) *C*, ammissus *L* meam *LMCFP*, *nr̄am T*
4 ociose *C* michi *C* 6 colloquium *MTCFP*, post colloqū spat. 7 litt. vac. in *T*, *c̄viviū add. in marg. T*¹
laeticiam *CF* apud *CF* crudes *C* 7 vulgas *L* retractabitur (re eras. *C*²) *LMTCFP* hac *C*
8 apicios (os ita, ut o ex alia litt. correcta videatur, add. *M*²) *M* bizantinos *MTCP* chironomontas *MCFP*
9 an quantusque cumque est? * votivi (unam litt. eras. *L*¹) *L* sed praeter s in ras. *C*¹ quan-
quam *LMF* 10 dispicabiles ferme sunt *LT*, despicabiles sunt ferme *C*, despicabiles (corr. in despica-
bilis *M*²) sunt ferme (corr. in formę varia lect. erasa *M*²) *M*¹, despiciabil sunt forme (e corr. in e *P*²) *FP*
12 vale om. *F* 13 inscriptionem uno versu vac. om. *L* euodidio *MCP* salutem om. *F* 14 michi *C*
tholosam *F* 15 certis *T*, † cētis add. in marg. *T*² 16 moratum *M*¹, moratum *L* 17 occasio *C*
satisfacerem *F*¹ 18 possim *LC* 20 subditus *s. l. add. T*² agger *C*, aer *L* habundans *F*
21 multo pisce *T* refertur *C*, refert corr. in refert' *T*² 22 immensae *M* recusis *L* 23 sub-
stissemus *F*¹ otius *MCF* 24 facile om. *L* 25 humorem *MCF* post crescente induxit
noctis humorē *T*² ac *LMCFP*, 3 *T* eratque scripsi, atque *LMTCFP* 26 tate contra usque ad tum
2 litt. in textu eras. add. in marg. *P*¹ tegerat (a corr. in e *C*¹) *C* de *T*, † sub add. in marg. *T*²
28 ingemebatur *M*, † ingerebatur *s. l. add. M*¹, ingerebatur *F* labore terebat *C*

1 expectatione terrebat. quae cuncta praemissa. domine frater. huc tendunt. ut tibi
 probem neque animo vacasse me multum neque corpore neque tempore, cum
 postulatis obtemperavi. illicet. ut ad epistulae vestrae tenorem iam revertamur, post
 verba. quae primum salve ferebant. hoc poposcisti. ut epigramma transmitterem duo-
 decim versibus terminatum. quod posset aptari conchae capaci. quae per ansarum 5
 5 latus utrumque in extimum gyri a rota fundi senis cavatur striaturis. quarum puto
 destinas vel ventribus pandis singulos versus vel curvis meliore consilio. si id magis
 deceat. capitibus inscribere: istoque cultu expolitam reginae Ragnahildae disponis
 offerre. votis nimirum tuis pariter atque actibus patrocinium invictum praeparaturus.
 famulor iniunctis quomodocumque. non ut volebam: sed tuae culpae primus ignosce. 10
 qui spatii plus praestitisti argentario quam poetae. cum procul dubio non te lateret
 intra officinam litteratorum carminis si quid incus metrica produxerit non minus forti
 et asprata lima poliri. sed ista vel similia quorsum? ecce iam canta.

Pistrigero quae concha vehit Tritone Cytheren

hac sibi conlata cedere non dubitet.

poseimus. inclina paulisper culmen erile

et munus parvum magna patrona cape

5 Euodiumque libens non aspernare clientem,

quem faciens grandem tu quoque maior eris.

sic tibi. cui rex est genitor. socer atque maritus.

gnatus rex quoque sit cum patre postque patrem.

felices lymphae. clausae quae luce metalli

10 ora tamen dominae lucidiora foveant!

nam cum dignatur regina hinc tingere vultus.

candor in argentum mittitur e facie.

si tantum amore nostro teneris. ut scribere has nugas non erubescas. occule auctorem.
 de tua rectius parte securus. namque in foro tali sive Athenaeo plus charta vestra 15
 quam nostra scriptura laudabitur. vale.

IX.

SIDONIUS INDUSTRIO SUO SALUTEM.

1 INTERVENI proxime Vectio inlustri viro et actiones eius cotidianas penitissime et
 veluti ex otio inspexi. quas quoniam dignas cognitu inveni. non indignas relatu

1 terebat *C* huc in *ras.* add. *M*². om. *C* 2 me vacasse *MCFP* cum *Leo*. quo *LMTCFP*
i. e. quom 3 postulas *T* optemperavi *L* epistolae *L* revertamur *F* 4 epygramma *M*.
 epygrammata *T* 5 possit *LMF* an praeter? 6 extremum giri *MT'FP* histria-
 turis *LMTCFP* 8 regnahilde *F*². ragnachilde *T* 9 pariterque (om. at) *T* praeparatur' *T*. † ris
 add. in marg. *T*² 10 famulorum (rum corr. in *r C*²) *C* 11 spacii *MC* praestiti *T*² post
 praestitisti expunxit pl' *F*¹ 12 litteratorū *M*¹ 13 aspata *F*. aspratili *T* poliri *LMTC'P*. formari *F*
 an canto? v. 1 Pistrigero *T*. † pistigero s. l. add. *T*¹. pistigero *F* citheren *TC*. citheren (o ut v.
*eras. M*²) *M*¹. cythereon *F* v. 2 collata *MT'FP* v. 3 in culmen (in indux. *C*¹) *C* herile *MCF*
 v. 5 euodiumque *LMCP*. Quodiumque (*Q. rubr.*) *F* v. 6 grandem *LMTFP*. magnum *C* v. 7 sit *F*
 eni s. l. add. *C*¹ v. 8 gnatus (*g. eras. C*²) *C*. natus *TF* v. 9 limphae *CF* v. 11 hic *T*.
 hic *LMCFP* tingere *T* v. 12 a *T* 14 teneris *T* ocle *C*. ocle *F* 15 rectis *C*¹
 carta *CF*. cartha *LM* 16 vale om. *MF* 17 inscriptionem uno versu vac. om. *L* INDUSTRI *P*
 salutem om. *F* 18 vectio *L*. vectioni *C* illustri *MT'FP* cotidianas s. l. add. *M*¹ 19 revelatu *C*

existimavi. primore loco, quod iure ceteris laudibus anteponeamus, servat inlaesam domino domus par pudicitiam; servi utiles (rustici morigeri, urbani amici) oboedientes patronoque contenti; mensa non minus pascens hospitem quam clientem; humanitas grandis grandiorque sobrietas. illa leviora, quod ipse, quem loquimur. in equis canibus 2
 5 accipitribus instituendis spectandis circumferendis nulli secundus; summus nitor in vestibus, cultus in cingulis, splendor in phaleris; pomposus incessus, animus serius (iste publicam fidem, ille privatam asserit dignitatem); remissio non vitians, correptio non cruentans, et severitas eius temperamenti, quae non sit taetra sed tetrica. inter 3
 haec sacrorum voluminum lectio frequens, per quam inter edendum saepius sumit
 10 animae cibum; psalmos crebro lectitat, crebrius cantat; novoque genere vivendi monachum complet non sub palliolo sed sub paludamento; ferarum carnibus abstinet, cursibus adquiescit; itaque occulte delicateque religiosus venatu utitur nec utitur venatione. filiam unicam parvam post obitum uxoris relictam solacio caelibatus alit 4
 avita teneritudine, materna diligentia, paterna benignitate; erga familiam suam nec in
 15 proferendo alloquio minax nec in admittendo consilio spernax nec in reatu investigando persequax; subiectorum statum condicionemque non dominio sed iudicio regit: putes eum propriam domum non possidere sed potius administrare. qua industria 5
 viri ac temperantia inspecta ad reliquorum quoque censui pertinere informationem, si vel summotenus vita ceteris talis publicaretur, ad quam sequendam praeter habitum,
 20 quo interim praesenti saeculo imponitur, omnes nostrae professionis homines utilissime incitarentur, quia, quod pace ordinis mei dixerim, si tantum bona singula in singulis erunt, plus ego admiror sacerdotalem virum quam sacerdotem. vale.

X.

SIDONIUS FELICI SUO SALUTEM.

ERUMPO in salutationem licet seram, domine meus, annis ipse iam multis insalu- 1
 25 tatus, frequentiam veteris officii servare non audens, postquam me soli patrii finibus eliminatum peregrinationis adversa fregerunt. quapropter vos quoque ignoscere decet erubescitibus, siquidem convenit humiliatos humilia sectari neque cum illis parem familiaritatis tenere constantiam, quibus forte sit improbum plus amoris quam reve-
 rentiae impendere. propter hoc denique iam diu taceo vosque tacuisse, cum filius
 30 meus Heliodorus huc venit, magis toleranter quam libenter accepi. sed dicere solebas, 2
 quamquam fatigans, quod meam quasi facundiam vererere. excusatio istaec, etiamsi fuisset vera, transierat, quia post terminatum libellum, qui parum cultior est, reliquas

1 ceteris *om. C* laudabim^r *C* illaesam *MTCFP* 2 dominus *L* pudiciam *CF* post rustici
 8 *litt. eras. P¹* 3 patronumque *L* 5 expectandis *L* 6 faleris *C* incensus *P* 7 ille *LMTCP*,
 iste *F* remissio (io in *ras. P¹*) *P* vicians *MC* 8 temperamentis (s *eras. C²*) *C* 9 voluminum
 (post. u corr. ex a *C¹*) *C* 10 novo^{quo} *C¹* 12 oculte *C¹* 13 venacione *C* solatio *MCF*
 15 ammittendo *L* 16 conditionemque *CF* iuditio *F* 17 eūi corr. ex enī *F¹* amministrare *MC*
 quia *L* 19 abitum *F* 20 imponit *L* 21 inci^{tal} tarentur (n ut v. *eras. C²*) *C* mei
 ordinis *MCP* 22 ammiror *LM* sacerdotem *F²* vale *om. F* 23 inscriptionem uno versu
vac. om. L salutem *om. F* 25 offitii *F*^{re} 28 si *F¹* 30 post magis 4 *litt. eras. P¹*
 31 quanquam *LM* quasi s. l. add. *T²* verere^{re} *M¹*, verere *T* excusabo *T*, † excusatio add. in
marg. T² in ista haec *MTCFP* 32 qui *LT*, qua *CF*, aliq^a ex pte in *marg. add. F¹*, quo (o in
ras. P¹) *P*, quo (in s. l. add. et o in *ras. corr. M²*, varia etiam quam s. l. add. *M¹* lectione *erasa*) *M*
 cultior est *LMTCP*, cultiorē *F* an [qui] parum cultiorem? reliquas denuo litteras *om. T*

denuo litteras usuali, licet accuratus mihi melior non sit, sermone contexo: non enim tanti est poliri formulas editione carituras. ceterum si caritatis tuae morem pristino colloquiorum cursui reddis, et nos vetustae loquacitatis orbitas recurremus, praeter haec avide praevio Christo, sicubi ***culorum fueritis, modo redux patronus indulgeat, advolaturi, ut rebus amicitia vegetetur, quae verbis infrequentata tor-
puerat. vale.

XI.

SIDONIUS PETREIO SUO SALUTEM.

- 1 **A**NGIT me nimis damnum saeculi mei nuper crepto avunculo tuo Claudiano oculis nostris, ambigo an quempiam deinceps parem conspiciaturis. vir siquidem fuit providus prudens, doctus eloquens, acer et hominum aevi loci populi sui ingeniosissi-
mus quique indesinenter salva religione philosopharetur: et licet crinem barbamque non pasceret, pallium et clavam nunc inrideret, nunc etiam execraretur, a collegio
2 tamen conplatoniorum solo habitu ac fide dissociabatur. deus bone, quid erat illud, quotiens ad eum [sola] consultationis gratia conveniebamur! quam ille omnibus statum totum non dubitans, non fastidiens aperiebat, voluptuosissimum reputans, si forte
3 oborta quarumpiam quaestionum insolubilitate labyrinthica scientiae suae thesauri eventilarentur. iam si frequentes consederamus, officium audiendi omnibus (iniungebat), uni solum quem forsitan elegissemus deputans ius loquendi, viritim vicissimque, non tumultuatim nec sine schematis cuiuspiam gestu artificioso doctrinae suae opes erogaturus. dein quaecumque dixisset protinus reluctantium syllogismorum contrarietatis
4 excipiebamus: sed repellebat omnium nostrum temerarias oppositiones: itaque nihil non perpensum probatumque recipiebatur. hinc etiam illi apud nos maxima reverentia fuit, quod non satis ferebat aegre pigram in quibuspiam sequacitatem. haec apud eum culpa veniabilis erat: quo fiebat esset ut nobis patientia eiusdem sine imitatione laudabilis. quis enim virum super abditis consuleret invitus, a cuius disputationis
5 communione ne idiotarum quidem imperitorumque seiscitatio repudiabatur? haec pauca de studiis. ceterum cetera quis competenti praeconio extollat, quod condicionis humanae per omnia memor clericos opere sermone populares, exhortatione maerentes destitutos solacio, captivos pretio ieiunos cibo nudos operimento consolabatur? pariter et super his plura replicare superfluum statuo. nam merita sua, quibus divitem
6 conscientiam censu pauperatus locupletavit, spe futurae retributionis celare plus studuit.

1 michi C   1 to contexo M²   4 sicbicularum L, sicubi locorum MTCTP   5 amicitia CF
6 vale om. F   7 inscriptionem uno versu vac. om. L   peleio F   8 dampnum MCF   9 oculis
(prior. e eras. C²) C   ambigo ambigo L   deinceps C   fuit s. l. add. P¹   11 philosopharetur LF
12 nē corr. ex n F²   irrideret MTCTP   13 tamen LMTCP, & F   complatoniorum MTCTP
14 quoties LM   sola om. F, seclusi   statū (ū corr. in ī simulque variam lect., quam s. l. add. M¹,
eras. M²) M, statim LTCTP   16 aborta F   laberinthica MCF, laberintica P¹, laberintica T, laberyn-
thica L   17 freqtes T, 1 querens. l. add. T²   consederamus (prior. e in ras. M¹) M, consideramus P   iniungebat
addidi, om. LMTCTP   18 eligissemus M   19 tumultuatī (var. lect., quam ad ī s. l. add. M¹, eras. M²) M
schematis MCF   20 deīn F   reluctancium C, reluctantum T   syllogismorum MCF   21 ita (om. que) F
nichil MC, nī F   22 apt F   maxima LMCTP, sūma T   reventia M¹   23 erat T, 1 fuit s. l. add. T¹
aput F   24 venialis F   pacientia MC   25 quisve L   disputationis C   26 commune L   seiscitacio C
repudiaretur MTCTP   27 conditionis CF   28 populares sermone merentes exhortatione C   29 solatio MF
precio MCF   consulabatur L   31 sensu (prior. s corr. in c in ras. P²) P   spe M. 1 spē add. in marg. M²

*** episcopum fratrem maiorem natu affectuosissime observans. quem diligebat ut filium. 5
cum tamquam patrem veneraretur. sed et ille suspiciebat hunc granditer, habens in
eo consiliarium in iudiciis vicarium in ecclesiis, procuratorem in negotiis vilicum in
praediis, tabularium in tributis in lectionibus comitem, in expositionibus interpretem
5 in itineribus contubernalem. sic utrique ab alterutro usque ad invidiam exempli
mutua fide germanitatis officia restituebantur. sed quid dolorem nostrum moderaturi 6
causis potius doloris fomenta sufficimus? ergo. ut dicere institueramus, huic iam, ut
est illud Maronianum, cineri ingrato id est gratiam non relaturom veniam condidimus
tristem luctuosamque propemodum laboriose, quia faceret dictandi desuetudo difficul-
10 tatem, nisi quod animum natura desidiosissimum dolor fletu gravidus accendit. eius
hoc carmen est:

Germani decus et dolor Mamerti,
mirantum unica pompa episcoporum,
hoc dat caespite membra Claudianus,
triplex bybliothea quo magistro,
5 Romana, Attica, Christiana, fulsit;
quam totam monachus virente in aevo
secreta bibit institutione,
orator, dialecticus, poeta,
tractator, geometra, musicusque,
10 doctus solvere vincla quaestionum
et verbi gladio secare sectas,
si quae catholicam fidem lacessunt.
psalmorum hic modulator et phonascus
ante altaria fratre gratulante
15 instructas docuit sonare classes.
hic sollemnibus annuis paravit
quae quo tempore lecta convenirent.
antistes fuit ordine in secundo,
fratrem fasce levans episcopali.
20 nam de pontificis tenore summi
ille insignia sumpsit, hic laborem.
at tu, quisque doles, amice lector,
de tanto quasi nil viro supersit,
udis parce genis rigare marmor:
25 mens et gloria non queunt humari.

8 Vergil. Aen. VI, 213.

1 initium sententiae deesse vidit Leo 2 tanquam LMF et om. C suspiciebat (var. lect., quam ad
pic s. l. add. M¹, eras. M²) M, suspiciebat F² habens LMTFP, hominis C 3 negotiis C villi-
cum MTCTFP 4 leccionibus C 5 utique M² 6 fidæ germanitatis L 7 doloris s. l. add. T²
ergo ut LMTFP, ergone C ad iā var. lect. s. l. add. M¹, eras. M², 3 F 8 id est s. l. add. P¹
9 laboriose (var. lect., quam ad e s. l. add. M¹, eras. M²) M, laboriosā F 10 ad eius s. l. add. nenie
ut v. M² 11 carmens F¹ v. 3 menbra MF v. 4 bibliotheca MTCTFP vv. 7 9 11 14 16 18 20
in ras. exaravit C¹ v. 7 institutione C v. 8 dialecticus C v. 9 geometer C v. 12 siq; chato-
licam C q; corr. in q F² lacessunt (var. lect. ad u s. l. add. M¹, eras. M²) M, lacessint L,
lascunt F v. 13 phonascus M^{bu} v. 14 bis exaravit C, sed priore loco induxit C¹ antæ F¹
v. 16 sollempnibus MC, sollempnis F² v. 21 sumpsit L v. 24 memor P

- 7 Ecce quod carmen, cum primum affui, super unanimi fratris ossa conscripsi. namque tunc afui, cum funerarentur: nec ob hoc tamen perdidit in totum desideratissimam flendi occasionem. nam dum forte meditarer, lacrimis habenas anima parturiente laxavi fecique ad epitaphium quod alii fecerunt ad sepulchrum. haec ergo scripsimus tibi, ne forsitan arbitrarere solam nos colere vivorum sodalitatem reique tuo iudicio 5 essemus, nisi amicorum vita carentum semper aeque ut incolumium reminisceremur. namque et ex hoc, quod vix reservatur imaginaria fides vel superstitibus, non praeter aequum opinabere, si perpaucos esse conicias, qui mortuos ament. vale.

XII.

SIDONIUS SIMPLICIO ET APOLLINARI SUIS SALUTEM.

- 1 DEUS bone, quantum naufragioso pelago conformis est motus animorum, quippe 10 cum nuntiorum turbinibus adversis quasi propria tempestate confundimur! nuper ego filiusque communis Terentianae Heecyrae sales ruminabamus; studentem assidebam naturae meminiens et professionis oblitus quoque absolutius rhythmos comicos incitata docilitate sequeretur, ipse etiam fabulam similis argumenti id est Epitrepontem Menandri in 15 manibus habebam. legebamus pariter laudabamus iocabamurque et, quae vota communia sunt, illum lectio, me ille capiebat, cum repente puer familiaris adstitit vultuosus. cui nos: 'quid ita?' et ille: 'lectorem', inquit, 'Constantem nomine pro foribus vidi a dominis Simplicio et Apollinare redeuntem: dedit quidem litteras quas acceperat 20 sed perdidit quas recepit'. quibus agnitis serenitas laetitiae meae confestim nubilo superducti maeroris insorduit tantamque mihi bilem nuntii huiusce contrarietas excitavit, ut per plurimos dies illum ipsum hermam stolidissimum venire ante oculos meos inexoratus arcuerim, laturus aegre, si mihi apices aut quocumque aut quorumcumque non redderet, taceam vestros, qui mihi, dum recti compos animus durat, minime fre- 25 quentes maxime desiderabiles iudicabuntur. at postquam nostra sensim temporis intervallo ira defremuit, percontor admissum, num verbo quippiam praeterea detulisset. respondit ipse, quamquam esset trepidus et sternax et prae reatu balbutiret ore, caecutiret intuitu, totum quo instrui, quo delectari valerem, paginis quae intercidissent fuisse mandatum. quocirca recurrite ad pugillares, replicate membranas et scripta

1 conscripsi *L* 2 namque *M* affui *TCFP* cum *s. l. add. T* funeraretur *MTCFP*
in *s. l. add. P¹* desiderantissimam (n *eras. M²*) *MC* 3 cum *F* 4 epitaphium *MF* sepul-
crum *TCF*, spulcrum *P¹* scripsim^o ergo *transp. P²* 5 iuditio *CF* 6 incolomium *C* 7 namque *M*
8 conitias *CF* vale *om. F* 9 inscriptionem uno versu *vac. om. L* SIMPLICIO ET APOLLINARI
SIDONIUS SALVTEM DICIT SVIS *C* 11 nuntiorum (nec *in ras. P¹*) *MCP* confundimur *scripsi*,
confunditur (i *in ras. M¹*) *LMTCFP*, an confunduntur? 12 terentine *LMCFP* haecyrae *L*, hechyrae *M*,
hechirae *C*, echyre *F*, hechthyre *P* sales praeter sa *in ras. P²* 13 rythmos *L*, rithmos *MTCFP*
14 fabulam *om. L* epitrepontem *M¹*, ephitrepontem *CFP* in *om. F* 16 leccio *C* ille *corr. ex*
illū *C²* astitit *MTCFP* 17 inquit *C* 18 appollinare *F* quidem *LMCFP*, inquit *T*, sed
ante hoc qđ *add. T²* accepit *F* 19 leticie *CF* nebulo *C* 20 mer s oris (unam litt. *eras. C²*) *C*
michi *C* nuncii *MC* 21 stolidissima (a *corr. in ū C¹*) *C* oculos *OP* 22 arguerim *T* michi *C*
23 taceo (o *corr. in ā P¹*) *P* michi *C* 25 percuntor *T*, percuntor *F* ammissum *L*, *om. MTCFP*
n̄ *T* quidpiam *C* 26 quanquam *LM* balbuttiret *L* 27 caecuttiret (2 litt. *eras. cut in ras. P¹*) *LMTP*
q; *corr. in q F²* 28 menbranas *M* scribta *L*

rescribite. tandiu enim acquanimitèr admitto, ut desiderio meo sinister eventus officiat, donec ad vos nostro sermone perveniat ad nos vestrum non pervenisse sermonem. valete.

XIII.

SIDONIUS VECTIO SUO SALUTEM.

5 **N**UPER rogatu Germanici spectabilis viri Cantillensem ecclesiam inspexi. est 1
ipse loco sitorum facile primus quique post tergum cum iam duodecim lustra trans-
mittat, cotidie tamen habitu cultuque conspicuo non iuvenescit solum sed quodammodo
repuerascit. enimvero vestis adstricta, tensus coturnus, crinis in rotae specimen
accisus, barba intra rugarum latebras mersis ad cutem secta forcipibus. ad hoc et 2
10 munere superno membrorum solida coniunctio, integer visus, amplius in celeri gressus
incessu, incorruptae lactea dentium compage gingivae. non illi stomachus nauseat, non
vena flammatur, non cor incutitur, non pulmo suspirat, non riget lumbus, non iecur
turgēt, non mollescit manus, non spina curvatur, sed praeditus sanitate iuvenali solam
sibi vindicat de senectute reverentiam. propter quae beneficia peculiaria dei, quoniam 3
15 vobis iura amicitiae grandia vigent, quippe vicinis, obsecro ac moneo, ut consilio tuo,
cui sequendo per conscientiam magnam maximam tribuis auctoritatem, non multum
fidat ambiguis nec nimis nimiae credat incolumitati, sed tandem professione religionis
arrepta viribus potius resurgentis innocentiae convalescat, faciat se vetustus annis
meritis novum. et quoniam nemo ferme est, qui plectibilibus careat occultis, ipse 4
20 super his, quae clam commissae reminiscitur, palam fusa satisfactione solvatur. nam
sacerdotis pater filiusque pontificis, nisi sanctus est, rubo similis efficitur, quem de
rosis natum rosasque parientem et genitis gignentibusque floribus medium pungentibus
comparanda peccatis dumorum vallat asperitas. vale.

XIV.

SIDONIUS POLEMIO SUO SALUTEM.

25 **G**AIIUS Tacitus unus e maioribus tuis. Ulpianorum temporum consularis, sub verbis 1
cuiuspiam Germanici ducis in historia sua rettulit dicens: 'cum Vespasiano mihi
vetus amicitia; et, dum privatus esset, amici vocabamur.' 'quo respicit', ais,

25 Tacit. hist. V, 26: erga Vespasianum vetus mihi observantia; et, cum privatus esset, amici vocabamur.

1 tandiu *M* ammitto (*ā* corr. in *a* *M*¹) *LM* 2 post perveniat quod repetitum est ad vos
nro sermone perveniat *eras. C*² 3 vale *LMCP, om. F* 4 inscriptionem uno versu vac. *om. L*
vectitio *P* 5 cantillensem *M*¹ 6 postergum *C* 7 cottidie *P* habitu tamen *C*
8 astricta *MTCFP* conturnus *F* 9 forcipibus (pici in *ras. M*¹) *MTCFP* 10 membrorum *M*
solida *s. l. add. P*¹ coniunctio *C* 11 dencium *C* stomachus *M*¹, stomachus *TCP* 12 in-
cutatur *L* plumbo *F*¹ 13 peditus (pe corr. in *p̄s P*²) *P* iuvenili *TCF* 14 vindicat corr.
in vindicat *F*¹ 15 amicitiae *CF* 16 aprepta *P* se u&ustus praeter ustus in *ras. M*² vetustū *T*
anis *L* 17 plectilibus *F*² 18 quedam corr. in que clam *C*² clam in *ras. P*¹ palam fusa satis-
factione solvatur *om. L* satisfaccione *C* 19 quem de rosis praeter sis in *ras. P*¹ 20 parientemque
rosas *C* gignentibus *F*² 21 vale *om. F* 22 inscriptionem uno versu vac. *om. L* POLLEMIO *MP*
23 taciis corneli² *F* e in *ras. M*¹, de *T* 24 retulit *MTCFP* michi *C* 25 amicitia *CF*
esset privatus *T* respicis (post. s corr. in *t C*¹) *CF* ait *F*

ista praefari? ut scilicet memineris eo tempore, quo personam publicam portas, gratiae te privatae memorem semper esse oportere. biennium prope clauditur, quod te praefectum praetorio Galliarum non nova vestra dignatione sed nostro affectu adhuc vetere gaudemus, qui, si Romanarum rerum sineret adversitas, aegre toleraremus, nisi singulae personae, non dicam provinciae, variis per te beneficiis amplificarentur. et nunc, cum id, quod possibilitas tua non habet, verecundia non petatur, dicas velim, qualiter futurus fueris humanus in factis, qui perduras avarus in verbis. nam tuorum peritiae comparatus non solum Cornelios oratores sed Ausonios quoque poetas vincere potes. si te haecenus philosophantem nova subito ob iurisdictionem gloria capit: et nos aliquod nomenque decusque gessimus. at si videtur humilitas nostrae professionis habenda contemptui, quia Christo res humanas vitasque medicaturo putrium conscientiarum ultro squalens ulcus aperimus, quod in nostri ordinis viris, etsi adhuc aliquid de negligentia fetet, iam tamen nihil de superbia tumet, noveris volo non, ut est apud praesulem fori, sic esse apud iudicem mundi. namque ut is, qui propria vobis non tacuerit flagitia, damnatur, ita nobiscum qui eadem deo fuerit confessus absolvitur. unde liquido patet incongrue a partibus vestris nimis reum pronuntiari cuius causa plus spectat tribunal alienum. quapropter imminentem querelam nostri doloris nequaquam valebis ulterius effundere, quia, succedentibus prosperis sive obliviscere seu neglegas gratiam antiquam, iuxta est acerbum. proinde si futura magni pensitas, scribe clerico, si praesentia, scribe collegae: et hanc in te ipse virtutem, si naturalis est, excole, si minus, ut insiticiam appone, qua sodales vetustos numquam pro consequentum novitate fastidias. porro autem videbere sic amicis uti quasi floribus, tamdiu gratis, donec recentibus. vale.

XV.

SIDONIUS ELAPHIO SUO SALUTEM.

1 **E**PISTULUM multiplex et capacissima lectisternia para: plurimis viis, pluribus turbis (ita bonorum contubernio sedit) ad te venit, quippe postquam omnibus tempus futurae dedicationis inelauit, nam baptisterium, quod olim fabricabamini, scribitis posse iam consecrari. ad quae festa vos voti nos ministerii, officii multos fidei totos

9 Vergil. Aen. II, 90 sq.

2 post gratiae leg. tuę in C esse semper transpos. L¹ 3 non LMTCF, in P 5 psone add. in
 marg. T² provincie F 6 qđ possibilitas tua cū id corr. F² tuas (s indux. C¹) C petat Leo
 7 fueris futurus C 8 periciae C, avaricie corr. in avapicie F¹ pro peritiae quod om. leg. scilicet romanor
 de qđ gñe exort^o es in T auxonios LT 9 potis L philosophante L, philosophantem F novo F
 iurisdictionem C 11 contemptui L 12 cultro MTCFP 13 negligentia MF faetet L iā tñ
 s. l. add. T² tñ corr. ex tñ P², in marg. tam add. P² nichil MC, nil F 14 fori MTCFP, feci L
 apt F nanque M his C, is s. l. add. F² 15 flagicia C dampnatur MCF 16 unde LMTCF,
 unū P rerum L pronunciari MC 17 querellam L 18 refundere Wilamowitzius, effugere
 Leo sive LMCFP, seu T 19 negligas MCF 20 ipse in te F 21 nunquam M con-
 sequentium T, sequentium F 23 tandiu M post gratis leg. quasi in T vale om. F 24 inscriptio-
 nem uno versu vac. om. L Alephio C 25 lectisterna L plurimis LMCFP, plurib^o T plurib;
 (b; corr. in ras. ex mis P²) P 26 sedet C, fort. recte unitur F² postquam LMTEP, simul C
 27 fabricabamini praeter fabrica in ras. M¹ 28 iā posse transpos. M¹

causa sollicitat. siquidem res est grandis exempli eo tempore a vobis nova eccle-
 siarum culmina strui, quo vix alius auderet vetusta sarcire. quod restat optamus, ut 2
 deo nostro per uberes annos, sicut vota redditis, ita reddenda voveatis, idque non
 solum religione celata, sed et conversione manifesta; mitigatoque temporum statu tam
 5 desiderio meo Christus indulgeat quam Rutenorum, ut possitis et pro illis offerre
 sacrificia, qui iam pro vobis offertis altaria. de cetero quamquam [et] extremus 3
 autumnus iam diem breviat et viatorum sollicitas aures foliis toto nemore labentibus
 crepulo fragore circumstrepit inque castellum, ad quod invitas, utpote Alpinis rupibus
 cinctum, sub vicinitate brumali difficiliter escenditur, nos tamen deo praevio per tuorum
 10 montium latera confragosa venientes nec subiectas cautes nec superiectas nives expa-
 vescemus, quamvis iugorum profunda declivitas aggere coeleatim fracto saepe redeunda
 sit, quia, etsi nulla sollemnitas, tu satis dignus es. ut est Tullianum illud, propter
 quem Thespieae visantur. vale.

XVI.

SIDONIUS RURICIO SUO SALUTEM.

15 ACCEPI per Paterninum paginam vestram, quae plus mellis an salis habeat 1
 incertum est. ceterum eloquii copiam hanc praefert, hos olet flores, ut bene appareat
 non vos manifesta modo verum furtiva quoque lectione proficere. quamquam et hoc
 furtum quod deprecari exemplati libelli non venia tam debeat respicere quam gloria.
 quid tu enim facias absque virtute, qui nec ipsa peccata sine laude committis? ego 2
 20 vero quicquid impositum est fraudis mihi, utpote absenti. libens audio principalique
 pro munere amplector, quod quodammodo damnum indemne toleravi. neque enim
 quod tuo accessit usui, decessit hoc nostrae proprietati aut ad incrementa scientiae
 vestrae per detrimenta venistis alienae. quin potius (is) ipse iure abhinc uberi prae-
 conio non carebit, qui magis igneo ingenio naturam decenter ignis imitatus est, de
 25 quo si quid demere velis, remanet totus totusque transfertur. unde iam parce trepi-
 dare deque moribus amici plusculum recto secus credere. namque in hoc facto nos
 magis vulnus polluit culpae, si feriat ictus invidiae. vale.

12 Cicero in Verrem II, 4, 2, 4: propter quem Thespieae visantur.

1 exempli s. l. add. F² 2 auderet alius T 4 tā s. l. add. T¹ 5 X̄Ps corr. ex X̄Po M¹
 rutaenorum L 6 d& C¹ quanquam LMF et seclusi 7 autumpnus F 8 crepulo F
 quod invitas utpote praeter q in ras. P¹ 9 ascenditur MTCEP 10 moncium C 12 sol-
 lempnitas MCF 13 quem s. l. add. P¹ 14 inscriptionem uno versu vac. om. L RVRITIO MF
 15 paternum C 16 copii copiam T² 17 post verum leg. etiam in T quoque furtiva LF
 lectione C quanquam LM & s. l. add. M¹ 18 deprecari L 20 michi C 21 quod L,
 qui MTCEP dammodo P¹ ^{quo} dampnum indemne MCF 22 aud C, ad T, aut s. l. add. T² ad om. C,
 s. l. add. M¹ 23 pvenistis T is addidi, om. LMTCEP uberi LMTFP, verbi C 24 carebit scripsi,
 carebis LMTCEP est scripsi, es LMTCEP in me ante imitatus inserere, reliqua ut codd. scribere mavult
 Leo 25 totus totusq; L, totus qui (om. alt. totus) MTCEP 26 nanque M 27 vulgus L ictus
 s. l. add. T² vale om. F

XVII.

SIDONIUS ARVOGASTI SUO SALUTEM.

- 1 EMINENTIUS amicus tuus. domine maior. obtulit mihi quas ipse dictasti litteras
litteratas et gratiae trifariam rendentis cultu refertas. quarum utique virtutum caritas
prima est. quae te coegit in nobis vel peregrinis vel iam latere cupientibus humilia
dignari; tum verecundia. cuius instinctu dum inmerito trepidas. merito praedicaris;
tertia urbanitas. qua te ineptire facetissime allegas et Quirinalis impletus fonte facun-
diae potor Mosellae Tiberim ructas. sic barbarorum familiaris. quod tamen nescius
barbarismorum. par ducibus antiquis lingua manuque. sed quorum dextera solebat non
2 stilum minus tractare quam gladium. quocirca sermonis pompa Romani. si qua adhuc
uspian est. Belgicis olim sive Rhenanis abolita terris in te resedit. quo vel incolumi
vel perorante. etsi apud limitem ipsum Latina iura ceciderunt. verba non titubant.
quapropter alternum salve rependens granditer laetor saltim in inlustri pectore tuo
vanescentium litterarum remansisse vestigia. quae si frequenti lectione continuas. ex-
perire per dies. quanto antecellunt beluis homines. tanto anteferri rusticis institutos.
3 de paginis sane quod spiritalibus vis ut aliquid interpretes improbus garriam. iustius
haec postulantur a sacerdotibus loco propinquis aetate grandaevis. fide claris opere
vulgatis. ore promptis memoria tenacibus. omni denique meritorum sublimium dote
potioribus. namque ut antistitem civitatis vestrae relinquam. consummatissimum virum
cunctarumque virtutum conscientia et fama iuxta beatum. multo opportunius de quibus-
cumque quaestionibus tibi interrogantur ineliti Galliarum patres et protomystae. nec
satis positus in longinquo Lupus nec parum in proximo Auspicius. quorum doctrinae
abundanti eventilandae nec consultatio tua sufficit. proinde quod super hac precum
parte non parui. benignus quidem sed et iustus ignosce. quia si vos imperitiam fugere
par est. me quoque decet vitare iactantiam. vale.

XVIII.

SIDONIUS LUCONTIO SUO SALUTEM.

- 1 OBLIVISCERIS quod rogaris eque contrario. si quid iniungas. ex asse meministi.
repetere perlongum est de cito reditu quae tu tuique promiseritis mihi meisque.

1 inscriptionem uno versu vac. om. L arvagasto (alt. a corr. in o C²) C, arvocasto F 2 optulit LM T
michi C 3 post gratiae 2 litt. eras. P² triphariam F rendentis LMTCP, 1 renitentis s. l. add. M²,
renitentis F 4 p̄ma C ut (induxit F¹) que F¹ 5 instinctu praeter tu in ras. P¹, instinctū (ū corr.
in u M²) M immerito MF 6 tertia CF 7 tyberim T familiaris quod tamen praeter miliaris
in ras. P¹ 8 ducibus latinis T, antiq^s s. l. add. T² dextra (praeter de in ras. P¹) MCP 9 min' stilū
transpos. M¹, minus stilum TF 10 belgidis C sive LMTFP, seu C rethnanis F, rehnanis
(post h i aut e eras. M²) MCP 11 apt F ipsum om. L, fort. recte, s. l. add. M¹, eū TF 12 in
om. T illustri MTCEP 13 quae LMTFP, qua C² lectione C contineas L, contineas M¹
experire C¹, experire P 14 antecedunt C 15 aliquit (t corr. in d C²) C 16 postu-
lantur M¹, postulat C 17 promotis (o corr. in p P¹) P, promtis L sullinium F 18 nanque M
19 oportunius LMTFP, oportunus C² 20 interrogantur M¹, interrogabuntur P inclyti L gallarum M²
partes L protomysthae L, protomistae MP, prothomiste TC, prothomyste F 21 auspitius F 22 abun-
danti doctrinē transpos. P¹ habundanti F habundantie (e eras. T²) ventilande T consultacio C
post super 4 litt. eras. T² praecum L 23 set C 24 iactanciam C vale om. F 25 inscriptionem
uno versu vac. om. L, luconcio C, lucuntio F 27 repetere (alt. re in ras. P¹) P michi C

quorum omnium non sunt vel minima completa. quin potius, cum fugam a nobis
machinaremini, quo reversuros ad sacrum pascha vos putaremus, nullae graves sarcinae
ad praedium ex oppido ductae, nulla serraca, nulla esseda subvehendis oneribus
attrahebantur. utque de matronalium partium nil querar fraude, quas cum expeditis
5 tulistis impedimentis, tuque fraterque communis Volusianus vix singulorum clientum
puerorumque comitatu ambiebamini: per quod sollicitudinem prosequentum vana mox
recurrendi spe fefellistis: certe frater Volusianus, qui forte pergens in praedia Baio-
cassina totam[que] provinciam Lugdunensem secundam pervagatur, expectationem
nostram specie brevioris itineris elusit. et nunc ipse sic multis contra fidem diebus
10 otiabundus ais tibi si quas postea luserim metro nugas mitti oportere. annuo iniunctis.
quia dignus es, ut talia legas: nam carmen ipsum, quod nunc e manibus elabitur,
tam rusticanum est tamque impositum, ut me non illud ad villam sed potius e villa
mittere putes. basilicam sancti pontificis confessorisque Martini Perpetuus episcopus,
15 dignissimus tanto praedecessore successor, multum priore quae fuit hactenus capaciores
novavit. magnum est, ut ferunt, opus nominandumque quod in honorem talis viri
factum talis vir fecisse debuerit. huius me parietibus inscribere supradictus sacerdos
hoc epigramma compellit, quod recensebis. ut est in his. quaecumque deponit, privi-
legio caritatis imperiosissimus. atque utinam molis illius pompam sive donaria nihil
20 huius obsequii turpet oblatio; quod secus fore plurimum timeo, nisi forsitan inter
omnia venusta sic epigrammatis istius foeditas placeat, ut niger naevus candido in
corpore, qui quidem solet sic facere risum quod accipere suffragium. sed quid hinc
amplius? pone fistulas ipse pastorias et elegiae nostrae, quia pede claudicat, manum
porrige.

Martini corpus totis venerabile terris,
in quo post vitae tempora vivit honor,
texerat hic primum plebeio machina cultu,
quae confessori non erat aequa suo.
5 nec desistebat cives onerare pudore
gloria magna viri, gratia parva loci;
antistes sed qui numeratur sextus ab ipso
longam Perpetuus sustulit invidiam,
internum removens modici penetrale sacelli
10 amplaque tecta levans exteriore domo;
creveruntque simul valido tribuente patrono
in spatiis aedis, conditor in meritis,

1 ñ s. l. add. M¹ 2 nullae graves usque ad serraca in marg. add. M¹ 3 serraca LMTFP,
sarcina C vehendis ex subvehendis eras., tum vehendis usque ad partiū add. in marg. P¹ 4 adtrahe-
bantur L utique P de s. l. add. M¹ 5 fraterque tuus T, cōmunis s. l. add. T² 6 p M, l ppī
s. l. add. M¹, ppī T 7 fefellisti F qui malit secludere Leo baiocassina F 8 totamque LMTCFP, que
seclusi provintiam F pervagatur scripsi, pervagaturus LMTCFP expectationem C, exspectationem TF
9 delusit T ante ipse s. l. tu add. T² 10 otiabundus C 12 potius C 13 putis L 14 praedecessore L
priori LMTFP capitiorem (r corr. ex n C²) MCF 15 novavit C¹ . opus om. C honore T
16 vir om. C debuerit fecisse T 17 compellit hoc epigramma F epygramma M 18 ipsius C
nil MTCFP 19 obsequii hui' transposuit P¹ 20 venusta (nus in ras. P²) P epygrammatis M
21 post accipere 6 litt. (an accipe?) eras. P² 23 post porrige leg. vale et a rubricatore scriptum EPI-
TAPHIVM in C v. 4 aequa LMTFP, apta C v. 5 tñves honerare (h eras. P²) P¹ v. 7 ipso LMFP,
illo TC, l ipso s. l. add. T² v. 10 exteriora L, interiore F v. 12 aedes in spatiis C spatiis M
aedes MTCFP

- quae Salamoniaco potis est configere templo,
 septima quae mundo fabrica mira fuit.
 15 nam gemmis auro argento si splenduit illud.
 istud transgreditur cuncta metalla fide.
 livor, abi, mordax absolvanturque priores,
 nil novet aut addat garrula posteritas;
 dumque venit Christus, populos qui suscitet omnes,
 20 perpetuo durent culmina Perpetui.
- 6 Obtulimus, ut cernis, quod cantilenae recentis obvium manui fuit; sed nec hoc
 minus, si moras nectis, astra quatiemus, versibus quoque satirographis, si res exegerit,
 usuri, quos huic carmini lenitate adaequandos falso putabis, namque efficacius citius
 ardentius natura mortalium culpat aliqua quam laudet. vale.

XIX.

SIDONIUS FLORENTINO SUO SALUTEM.

Et moras nostras et silentium accusas. utrumque purgabile est; namque et
 venimus et scribimus. vale.

XX.

SIDONIUS DOMNITIO SUO SALUTEM.

- 1 Tr cui frequenter arma et armatos inspicere iucundum est, quam voluptatem,
 putamus, mente conceperas, si Sigismerem regium iuvenem ritu atque cultu gentilitio
 10 ornatum, utpote sponsum seu petitorum, praetorium soceri expetere vidisses! illum
 equus quidem phaleris comptus, immo equi radiantibus gemmis onusti antecede-
 bant vel etiam subsequebantur, cum tamen magis hoc ibi decorum conspiciebatur, quod
 cursoribus suis sive pedisequis pedes et ipse medius inesset, flammeus cocco rutilus
 2 auro lacteus serico, tum cultui tanto coma rubore cute concolor, regulorum autem
 15 sociorumque comitantum forma et in pace terribilis: quorum pedes primi perone sae-
 toso talos adusque vincebantur: genua crura suraeque sine tegmine: praeter hoc
 vestis alta stricta versicolor vix appropinquans poplitibus exertis: manicae sola brachio-
 rum principia velantes: viridantia saga limbis marginata puniceis: penduli ex umero

v. 13 salamoniaco *M*¹, salomoniaco *T**C**F**P* v. 15 si *L**M**T**C**P*, s *F* v. 17 priores *M**P*, primates
*s. l. add. M*² *P*¹ v. 19 suscitatur *F* v. 20 .erpetuo *C* durant (a corr. in e *F*²) *F* 1 optulimus *L*
 obviam *M**T**C**F**P* manu *T* nec hoc in *ras. M*² 2 quatiemus *T*¹ satyrografis *L**T*, satyrographis *F*,
 sathyrographis *P* exigerit (prior. i corr. in e *M*²) *L**M**C*, exegerit (t corr. ex s *P*¹) *P* 3 levitate
*s. l. add. T*² nanque *M* efficacius *M**C**F* 4 vale om. *F* 5 inscriptionem uno versu vac. om. *L*
 FLORENTIO *C* salutem om. *F* 6 mores *L* nanque *M* nanque venimus (om. et) *F* 7 vale om. *F*
 8 inscriptionem uno versu vac. om. *L* DOMNITIO *C*, dompnitio *F* 9 post arma leg. et armatum in *M**C**F**P*
 et armatos *L**T**C**F*, et animatos *M**P* et *s. l. add. T*², † armatos *s. l. add. M*¹ *P*¹ iocundum *M**T**C**F**P* 10 con-
 ciperes *M**T**C**F**P* cultu atque *T* 12 faleris *P* phaleris comptus in *ras. M*¹ comtus *L* 13 cum tamen
 usque ad inspiciebat add. in marg. *P*¹ tamen *L**M**T**F**P*, enim *C* decorum ibi *F* inspiciebatur *M**T**C**P*,
 inspitiebatur *F* 14 praecursoribus *F* pedisequis (quis corr. ex c' vel cis *P*²) *M**T**C**F**P* in cocco rutilius *C*
 15 tum in *ras. M*¹ ore Wilamowitzius; an tuore? 16 sotiorumque comitantium *F* terribiles *L*
 personae (s *eras. P*²) *P* 18 exertis poplitibus *F* 19 principalia *C* humero *M**T**C**F**P*

gladii balteis supercurrentibus strinxerant clausa bullatis latera rhenonibus. eo quo 3
comebantur ornatu muniebantur; lanceis uncatis securibusque missilibus dextrae
refertae clipeis laevam partem adumbrantibus, quorum lux in orbibus nivea, fulva in
umbonibus ita censum prodebat ut studium. cuncta prorsus huiusmodi, ut in actione
5 thalammorum non appareret minor Martis pompa quam Veneris. sed quid haec pluribus?
spectaculo tali sola praesentia tua defuit. nam cum viderem quae tibi pulchra sunt
non te videre, ipsam eo tempore desiderii tui impatientiam desideravi. vale.

XXI.

SIDONIUS APRO SUO SALUTEM.

EST quidem princeps in genere monstrando partis paternae praerogativa, sed 1
10 tamen multum est, quod debemus et matribus. non enim a nobis aliquid exilius fas
honorari quod pondera illarum quam quod istorum semina sumus. sed originis nostrae
definiendae materia vel ratio sit penes physicos: nos, unde haec ipsa praemisimus,
persequamur. Haedus pater tibi, mater Arverna est. primis Haeduis deberis, ergo 2
non solis, vel propter illud exemplum nostri Maronis, quo teste Pallas, sic habitus
15 Arcas quod pariter et Samnis, in Mezentium movere potuisset ut peregrinus arma
Etruscorum, ni mixtus matre Sabella partem quoque patriae inde traxisset.
ecce habes magnum maximo auctore documentum, quod patriae pars computanda sit
et regio materna, nisi poetas et cum ab historia non recedunt mentiri existimabis.
igitur Arverni si portionem tui saltim vicissim iure sibi vindicant, patienter admitte 3
20 querimoniam desiderantium, qui tibi per unius oris officium non unius pectoris profudere
secretum. quos palam et coram dicere puta: 'quid in te mali tantum, ingratus, com-
misimus, ut per tot annos quondam humum altricem nunc velut hosticum solum fugias?
hic incunabula tua fovimus: hic vagientis infantiae lactantia membra formavimus; hic
civicarum baiulabare pondus ulnarum. hinc avus Fronto, blandus tibi sibi severus, 4
25 qui exemplo esse potuisset his, quos habemus nos in exemplo; hinc avia Auspicia,
quae tibi post tuae matris orbatu decessum dependit una curam duarum. sed et
matertera tua hinc, [et] hinc fuit sanctior sanctis Frontina virginibus, quam vere-
batur mater pater venerabatur, summae abstinentiae puella, summi rigoris; ac fide

16 Vergil. Aen. VIII, 510 sq.: gnatum exhortarer, ni mixtus matre Sabella hinc partem patriae traheret.

1 gladii (ii in ras. M¹) M super (om. currentibus) F strinxerant C, strinserant P bulatis F¹
renonibus F quo in ras. M¹ 3 clypeis L fuba corr. in fula F² 5 pompa martis T martis
(ar in ras. M²) M 6 expectaculo L tua s. l. add. F² pulchra CF 7 te non TC, fort. recte
inpatientiam CT, impatientiam MF vale om. F 8 inscriptionem uno versu vac. om. L ASPRO
(S eras. C²) MCP salutem om. F 9 princeps C 10 aliquis C post fas leg. est in TFP,
÷ s. l. add. M¹ 11 bis h ante quod s. l. add. M² quam LMTCP, nā F 12 definiendae CF
phisonis MCF 13 persequamur C ante est leg. tibi in F eduis M 15 archas MCF 16 ni
mixtus P¹, inmixtus C 19 tua T, tui s. l. add. T¹ saltim s. l. add. T¹ vindicant F¹
patienter C ammitte L 20 desiderantium F post oris s. l. add. mei M² T² profundere
(n eras. C²) C 21 dre etiam corā transpos. F² 22 n̄ (corr. in nē F²) velud F solum (ū corr. ex
us M¹) effugias MTCTFP 23 membra M 24 baiulabere C¹ severus sibi C 26 orbatu scripsi,
orbata LMTCTFP 27 tua hic L et seclusi 28 fide ingenti scripsi, fide indigenti L, fide
ingentis MTCTFP

ingenti sic deum timens, ut ab hominibus metueretur. hic te imbuendum liberalibus disciplinis grammatici rhetorisque studia florentia monitu certante foverunt, unde tu non tam mediocriter institutus existi, ut tibi liceat Arvernos vel propter litteras non
 5 amare. taceo territorii peculiarem iucunditatem; taceo illud aequor agrorum, in quo sine periculo quaestuosae fluctuant in segetibus undae, quod industrius quisque quo
 plus frequentat, hoc minus naufragat; viatoribus molle, fructuosum aratoribus, venato-
 ribus voluptuosum: quod montium cingunt dorsa pascuis latera vinetis. terrena villis
 saxosa castellis, opaca lustris aperta culturis, concava fontibus abrupta fluminibus:
 quod denique huiusmodi est. ut semel visum advenis multis patriae oblivionem saepe
 6 persuadeat. taceo civitatem ipsam tui semper sic amantissimam, ut sedulo nobilium
 contubernio praeferre nil debeas, cui tu manu iniecta feliciter raptus inserebare: sicque
 omnes praesentiae vestrae voluptas, quod tamen nullum satias cepit. iam quid istie
 de re familiari tua dicam, cuius hic status est, ut tuam expensam hoc sit facilius
 toleratura. quo crebrius? nam dominus agricola, si larem hic foveat, sic facit sumptum
 quod auget et redditum. haec unus tibi omnium civium, certe bonorum, voto petitu vice
 13 gario: qui cum tanto honore te poscant, tanto amore desiderent, intellegi datur gaudii
 plus te, dum tribuis quod rogaris, assecuturum. vale.

XXII.

SIDONIUS LEONI SUO SALUTEM.

1 VIR magnificus Hesperius, gemma amicorum litterarumque. nuper urbe cum
 rediit e Tolosatium, praecepere te dixit, ut epistularum curam iam terminatis libris
 earum converteremus ad stilum historiae. reverentia summa, summo et affectu talem
 atque tantam sententiam amplector: idoneum quippe pronuntias ad opera maiora quem
 mediocria putas deserere debere. sed, quod fatendum est, facilius audeo huiusmodi
 2 suspicere iudicium quam suscipere consilium. res quidem digna quam tu iuberet sed non
 minus digna quam faceres. namque et antiquitus, cum Gaius Cornelius Gaius Secundo
 paria suasisset, ipse postmodum quod iniunxit arripuit, idque ab exemplo nunc melius
 aggredieris, quia et ego Plinio ut discipulus assurgo et tu vetusto genere narrandi

1 omnibus P   2 rethorisque MCF   florentia studia T   fuerunt F²   3 existis MTFP
 4 iocunditatem MTCE, iocunditatem P   5 quaestuosae in ras. M¹, quae studiosae (di eras. P²) P   6 fre-
 quetant (n expunx. C²) C¹   7 cingunt montium F   pascuis (uis in ras. P¹) P   8 fontibus
 (on in ras. P¹) P   abrupta C   10 sic s. l. add. M¹   sedulo scripsi, solo LTC, soli (i in ras. P²) MFP
 11 debens C   feliciter rapt' s. l. add. T²   sic & que *** omnes (unam et 3 litt. eras. P²) P   12 praesentiae
 praeter tiae in ras. M¹   satias coepit L, sacias cepit MCP, sacies cepit F   13 sit om. C   14 tole-
 ratura (ura in ras. P¹) P   quod MTP, a quod (a eras. C²) C, qd corr. ex qm F²   sumtum L   15 et
 om. T, fort. recte   redditum F   certo C   16 desiderant (a corr. in e F¹) F   intelligi MTCFP
 17 assequiturum LC, adsecuturum P   18 inscriptionem uno versu vac. om. L   salutem om. F
 19 Fir (F rubr.) F   gemma s. l. add. P¹   litterarum^{quo} F²   curbe F¹   20 tholosatum F, tolo-
 sacium C   praecipere te ait C   21 post summo leg. studio in F   22 tantam atque talem C
 pronuntias M   23 putas LMCFP, praecipias T   24 suspicere (pic in ras. P¹) P   iudicium C   con-
 cilium T   quam tu iuberet sed non minus digna om. L   25 non om. T   namque M   post cornelius
 leg. tacit' in F, s. l. add. tacit' in M²   post secundo s. l. add. plinio M²   26 iniunxit (x in ras. P²) P
 post nunc leg. me in MTCFP   27 aggredieris Wilamowitzius   ego LMTFP, ipse C   discipulis (post. s
 in ras. M¹) M

iure Cornelium antevenis, qui saeculo nostro si revivisceret teque qualis in litteris et
quantus habere conspicaretur, modo verius Tacitus esset. itaque tu molem thematis 3
missi recte capessis, cui praeter eloquentiam singularem scientiae ingentis magna
opportunitas. cotidie namque per potentissimi consilia regis totius sollicitus orbis
5 pariter [eius] negotia et iura, foedera et bella, loca spatia merita cognoscis. unde
quis iustius sese ad ista succinxerit, quam ille, quem constat gentium motus legationum
varietates, facta ducum pacta regnantum, tota denique publicarum rerum secreta didi-
cisse, quique praestanti positus in culmine non necesse habet vel suppressere verum
vel concinnare mendacium? at nostra longe condicio dispar, quibus dolori peregrinatio 4
10 nova nec usui lectio vetus, tum religio professioni est, humilitas appetui, mediocritas
obscuritati, nec in praesentibus rei tantum, quantum in futuris spei locatum, postremo
languor impedimento iamque vel sero propter hunc ipsum desidia cordi: aequaeva
certe iam super studiis nulla laus curae, sed ne postuma quidem. praecipue gloriam 5
nobis parvam ab historia petere fixum, quia per homines clericalis officii temerarie
15 nostra iactanter aliena, praeterita infructuose praesentia semiplene, turpiter falsa peri-
culose vera dicuntur. est enim huiusmodi thema [vel opus], in quo bonorum si facias
mentionem, modica gratia paratur, si notabilium, maxuma offensa. sic se illi protinus
dictioni color odorque satiricus admiscet. illicet: scriptio historica videtur ordine a
nostro multum abhorrere, cuius inchoatio invidia, continuatio labor, finis est odium.
20 sed tunc ista proveniunt, clericis si aliquid dictetur auctoribus: qui colubrinis oblatra- 6
torum molaribus fixi, si quid simpliciter edamus, insani, si quid exacte, praesumptiosi
vocamur. at si tu ipse, cui datum est saltibus gloriae proterere posse cervices vitu-
peronum seu supercurrere, materiae istius libens provinciam sortiare, nemo te celsius
scripserit, nemo et antiquius. etiamsi placeat recentia loqui: quandoquidem sermonum
25 copia impletus ante, nunc rerum non reliquisti, cur venenato morsu secere. atque
ideo te in posterum consuli utilitas, audiri voluptas, legi auctoritas erit. vale.

XXIII.

SIDONIUS PROCULO SUO SALUTEM.

FILIUS tuus, immo communis ad me cucurrit, qui te relicto deliquisse se maeret, 1
obrutus paenitendi pudore transfugii. igitur audito culpa tenore corripui latitabundum

1 si *corr. ex sire vel sive* P¹ 2 quatus C¹ habere T¹ thaematis L 3 missi thematis T
4 oportunitas LMTCEP quottidie P nanque M tocus C 5 eius LMCEP, om. Parisinus
18584 alique, 3 T negocia C spacia C 6 se T succinxerit P 7 varietatēs F¹ 9 men-
datum F at M, † ut s. l. add. M¹ conditio TCF, ditio P quib; L, cui MTCFP 10 leccio C
vetus tum L, vetusta tū M¹, vetusta tum TCEP est professioni C professionis L appetivi F¹, appetui C
12 langor C¹ 13 posthuma MT gloria T 14 parua T hystoria F 15 iactanterq; F
praesen T¹ 16 dicuntur LMTEP, dñatur C thaema L vel opus secl. Wilamowitzius 17 gratia LMTEP,
gla C maxima MTCFP ille MTCFP 18 ordoque (corr. in odorque P¹ M²) MTP satyricus TF
ammiscet L a s. l. add. M¹ 19 inchoacio C 20 dicetur F 21 praesumptiosi LP, prae-
sumptuosi F 22 proterere LT, preterire C, pterire MP, p̃tīre F posse om. T, fort. recte vitu-
peronum (num in ras. P¹) P, vitupationum F¹ 23 matheriae ipsius C provintiam F sorciare MC
24 scribserit L et om. MTCFP 25 copiam L nun C¹ secere (s corr. ex c F²) F 26 posterum
cūsuli utilitas audiri voluptas in ras. P¹ vale om. F 27 inscriptionem uno versu vac. om. L

- verbis amaris vultu minaci et mea quidem voce sed vice tua dignum abdicatione
 cruce culleo clamans ceterisque suppliciis parricidalibus. ad haec ille confusus inru-
 buit, nil impudenti excusatione deprecatus errorem. sed ad cuncta convictum cum
 redarguerem. verecundiae iunxit comites lacrimas ita profluas ubertimque manantes.
 2 ut secuturæ correctioni fidem fecerint. rogo ergo sis clemens in se severo et deum
 sequens non habeas te iudice reum se proficiente damnabilem: quem si inaudita genera
 poenarum iubeas inexoratus excipere. non potest amplius per te dolore quam per se
 pudore torqueri. libera metu desperationem suam. libera confidentiam meam et. pie-
 tatis paternae necessitatem si bene interpretor. te quoque absolve. qui conficeris
 occulto. quod filius publico maerore conficitur. cui fecisse me constat plurimum
 iniuriæ. si tu tamen vel parum feceris. quam certe. ut spero. non facies. nisi seopulis
 3 durior duras aut adamantibus rigidior perseveras insecabilibus. ergo si de moribus
 tuis deque amicitii iuste meliora praesumo. excusato propitius indulge. quem recon-
 cilians fore fidelem constanter in posterum spondeo. quoque velociter culpa soluto
 ego beneficio ligor. magnopere deposcens. non ut ignoscas modo verum ut et protinus.
 et revertentem non domo solum sed et pectore admittas. deus magne. quam lactus
 orietur tibi dies. mihi nuntius. animus illi. cum paternis pedibus affusus ex illo ore
 laeso. ore terribili. dum convicium expectat. osculum exceperit! vale.

XXIV.

.SIDONIUS TURNO SUO SALUTEM.

- 1 **BENE** nomini, bene negotio tuo congruit Mantuani illud:
 Turne, quod optanti divum promittere nemo
 auderet, volvenda dies en attulit ultro.
 pecuniam pater tuus Turpio. vir tribunicus. mutuum pridem. si recordaris. a Maximo
 Palatino postulavit impetravitque. nil quidem loco fiducia pignorisque vel argenti
 sequestrans vel obligans praediorum: sed. ut chirographo facto docetur. cauta centesima
 est faeneratori. quae per bilustre producta tempus modum sortis ad duplum adduxit.
 2 sed cum pater tuus morti propinquae morbo incumbente succumberet atque ob hoc
 ipsum publica auctoritas male valentem patremfamilias violentius ad reformandum

21 Vergil. Aen. IX, 6 sq.

2 parricidalibus *F* irrubuit *MCP*, irribuit *F* 3 ^{ad} & *P*¹ convinctum *P* 4 ita *LMTCP*,
 tam *F* manentes *P*, manentes *M*² 5 sequuturæ *L*, secure *F*² correccioni *C* fecerit *F* in
 eras. sed in se s. l. add. *M*¹ 6 dampnabilem *MCF* 7 dolore (post. o in ras. *M*¹) *M*, dolere *CF*
 8 disperationem *L* 9 necessitate *MTCFP* ^{con} ficeris *P*¹ 10 publice *C* me fecisse *C* me constat
 fecisse *T* 12 ^{ad} amantibus *C*² ridigior *F* ergo in ras. *P*¹ 13 amicitii *C*, amicitii (itiis in ras. *P*¹) *P*
 propicius *MC* 14 ⁱ fidelē corr. ex fore *F*¹ quōque *L*, ^{quo} que *F*² ante culpa s. l. a add. *M*² 15 bene-
 ficio *praeter* bene in ras. *P*¹ magno opere *FP* 16 pectori *F* ammittas *L* quam laetus in ras. *P*¹
 17 mihi in ras. *P*¹, michi *C* nuntius *MC* animus illi in ras. *P*¹ post. ore s. l. add. *P*¹, om. *T*
 18 dum convicium expectat *L*, convicium (ici in ras. *P*¹) expectans *MCP*, convitium expectans *F*, convitium
 expectans *T* ^{ex} cepit *P*¹ VALE IN XPO *MP*, om. *F* 19 ⁿⁱ inscriptionem uno versu vac. om. *L*
 SIDONIS *C*¹, Syð *F* salutem om. *F* 20 negotio *C* mantua *T*¹ 21 obtanti *MCP*, optandi *L*,
 optati *T* 22 peccuniam *C* tribunitius *CF* 24 fidutiae *C*, fidutie *F* 25 cyrographo (pho
 in ras. *P*¹) *LTCEP* et in marg. *M*¹ est centesima *F* 26 duplā *MC* 28 patremfam̄ *F*

debitum artaret nec sustineri valeret improbitas executorum, proficiscenti mihi Tolosam iam desperatus litteris imperavit, ut me rogante creditor vester modicas saltem largiretur indutias. precibus orantis citus annui, quia cum Maximo mihi non notitiae solum verum et hospitii vetera iura. igitur ad amicum libens ex itinere perrexi, 3 quamquam villa non paucis aggere a publico milibus abesset. ut veni, occurrit mihi ipse, quem noveram antierius corpore erectum gressu expeditum, voce liberum facie liberalem, multum ab antiquo dissimilis incessu. habitus viro, gradus pudor, color sermo religiosus, tum coma brevis barba prolixa, tripodes sellae, Cilicum vela foribus appensa, lectus nil habens plumae, mensa nil purpurae. humanitas ipsa sic benigna 10 quod frugi, nec ita carnibus abundans ut leguminibus: certe si quid in cibis unctius, non sibi sed hospitibus indulgens. cum surgeremus, clam percontor adstantes, quod 4 genus vitae de tribus arripuisset ordinibus, monachum ageret an clericum paenitentemve. dixerunt nuper impacto sacerdotio fungi, quo recusantem factione ligasset civicus amor. luce revoluta, dum pueri clientesque capiendis animalibus occuparentur, 15 secretae conlocutionis peto copiam. praestat: amplector nil opinantem gratularique me primum pro sui status apice confirmo, tum consequentes misceo preces. Turpionis 5 nostri rogata profero, allego necessitates, extrema deploro, quae duriora maerentibus amicis hinc viderentur, quod faenore ligatus corpore solveretur: meminisset ergo professionis novae, sodalitatis antiquae, exactorumque circumlatrantum barbaram instantiam 20 indultis tantisper indutiis moderaretur: et, si decessisset aeger, tribueret heredibus annui luctus tempus immune: si, quod optarem, pristinam Turpio salutem recuperasset, indulgeret exhausto per otium facultatem convalescendi. adhuc rogabam, cum repente 6 vir caritatis flere granditer coepit non moram debiti sed periculum debitoris: frenatoque singultu: 'absit a me', inquit, 'ut haec reposeam clericus ab aegro, quae vix 25 petissem miles a sospite. sed et liberos eius ita diligo, ut etiam, si quid adversum cesserit amico, nil sim ab his amplius postulaturus quam mei officii ratio permittit. quapropter scribe sollicitis quoque plus credant litteris tuis, meas iunge, quisquis ille fuerit languoris eventus, quem tamen fratri prosperum optamus, quod et annum solutioni spatium prorogabo et superpositam medietatem, quae per usurae nomen 30 accrevit, indulgeam, sola simpli restitutione contentus.' egi ad haec gratias deo 7 maximas, hospiti magnas, qui sic amaret tam suam famam quam conscientiam, confirmans amicum praemittere sibi quod dimitteret vobis, atque hinc superna regna mercari, quod beneficia terrena non venderet. ergo quod restat enitere, ut auctore te protinus saltem commodata summa solvatur, sic ut ingentes nihilominus gratias agas

1 exequutorum *L*, exsecutorum *MCP* michi *C* tholosam *MFP* 2 salti (*i corr. in ē M²*) *M*, saltem *T* 3 inducias *MCP* michi *C* notitiae *C*, noticie *F* 4 hospicii *MC* 5 quamquam *LM* villa *LMCFP*, via *T* 1 abesset distaret milibus *T* occurrit *P* michi *C* 8 tum *om. T* cilicia (*ia in ras. 5 litt. C²*) (*om. vela*) *C* 9 nil habens lectus *T* ^{pur} pure *T²* 10 habundans *F* 11 per- unctor *F¹*, percuntor *T* astantes *MCFP* 12 ageret *om. F* paenitentemve *Leo*, paenitentemne *L*, penitentemne *MTCP*, poenitentemse *F²* 13 sacerdocio *C* quod (*d eras. C²*) *C* 15 collocutionis *MTCFP* copiam peto *F* 16 me *om. T* 17 allegone (*ne eras. P¹*) *P* 18 hunc *L* 19 antiq; (*q; corr. in q C¹*) *C* exhactorumque (*h eras. C²*) *C* circumlatrantium *F*, circumlatrant * um (*i ut v. eras. P²*) *P* 20 induciis (*s add. P²*) *MTCP* 21 immunae *L* obtarem *C* 25 petiss; *F* & *s. l. add. M¹* 26 ab his *om. C* 27 qq; *corr. ex q; F¹* 28 tamen *in ras. P¹* prospm *M* obtamus *C* 30 accreverit *F*, accreūat *T* simplici *F²*, simpli ** (*ci ut v. eras. M¹ P²*) *MP* restitutione *C* 33 ergo quod *in ras. P¹* enittere (*prior. t eras. C²*) *C* 34 saltē *T* comodata *F* nichilomi- nus *MTCP*, nilominus *F*

etiam nomine illorum, qui tibi germanitate coniuncti fors per aetatem sapere non
 8 possunt, quid muneris consequantur, non est cur dicere incipias: 'habeo consortes
 needum celebrata divisio est; avarius me constat esse tractatum quam coheredes;
 frater ac soror sub annis adhuc tutelaribus agunt; sorori needum maritus, fratri nec-
 dum curator, curatori needum satisfactor inventus est.' quod quidem totum creditoribus
 bene, sed malis dicitur; at cum habet talis persona contractum, quae velit medium
 relaxare, cum totum possit exigere, si moram patitur, quicquid propter misericordiam
 concesserat pie, iuste reposcit propter iniuriam. vale.

XXV.

SIDONIUS DOMNULO SUO SALUTEM.

1 NEQUEO differre, quin grandis communione te gaudii festinus inperitiam, nimirum 10
 nosse cupientem, quid pater noster in Christo pariter et pontifex Patiens Cabillonum
 profectus more religionis, more constantiae suae fecerit, cum venisset in oppidum supra-
 scriptum provincialium sacerdotum praevio partim, partim comitante collegio, scilicet ut
 municipio summus aliquis antistes ordinaretur, cuius ecclesiae disciplina nutabat, postquam
 iunior episcopus Paulus discesserat decesseratque, exceperunt pontificale concilium variae 15
 2 voluntates oppidanorum, nec non et illa quae bonum publicum semper evertunt studia
 privata; quae quidam triumviratus accenderat competitorum, quorum hic antiquam nata-
 lium praerogativam reliqua destitutus morum dote ructabat, hic per fragores parasiticos
 culinarum suffragio comparatos Apicianis plausibus ingerebatur, hic, apice votivo si
 potiretur, tacita pactione promiserat ecclesiastica plosoribus suis praedae praedia fore, 20
 3 quod ubi viderunt sanctus Patiens et sanctus Euphronius, qui rigorem firmitatemque
 sententiae sanioris praeter odium gratiamque primi tenebant, consilio cum coepiscopis
 prius clam communicato quam palam prodito strepituque despecto turbae furentis
 iunctis repente manibus arreptum nihilque tum minus quam quae agebantur optantem
 suspicantemque sanctum Iohannem, virum honestate humanitate mansuetudine insignem 25
 4 (lector hic primum, sic minister altaris, idque ab infantia, post laborum temporumque
 processu archidiaconus, in quo seu gradu seu ministerio multum retentus propter
 industriam diu dignitate non potuit augeri, ne potestate posset absolvi): attamen hunc
 iam secundi ordinis sacerdotem dissonas inter partium voces, quae differebant laudare
 non ambientem sed nec audebant culpae laudabilem, stupentibus factiosis erubescens 30
 5 malis, acclamantibus bonis reclamantibus nullis collegam sibi consecraverit, nunc ergo
 Iurensia si te remittunt iam monasteria, in quae libenter solitus escendere iam cae-

3 avaris ^u M¹ 4 tutelaribus L 5 ,curator C ⁱⁿ ventus M¹ 6 mali' C 7 laxare P¹
 mediam C 8 vale om. F 9 inscriptionem uno versu vac. om. L donnulo F, DAMPNULO P
 salutem om. F 10 grandi F impertiam MTCTFP 11 post nr^s unam litt. eras., tum in add. P¹ paciens C
 cavillonum L 12 venisset praeter ve in ras. P¹ 13 suprascriptum L, supradcm F provintialium F'
 14 aeclle C 16 opidanorum F 17 competitorum MTEFP 18 distitutus L parasiticos (siti in ras. M¹) M
 19 apice in ras. F¹ 20 tacita F pmiserat F aeclastica C 21 paciens sanctusq; C eufro-
 nius MCTFP 23 cla s. l. add. M¹ dispecto L turbae furentis despecto M, furentis turbae despecto CFP
 24 iunctis L, iactis TCTFP, iectis M¹ arreptum om. F nichilque MTP, ⁱ nilque F, nilque C quamq;
 (q; corr. in que F²) F obtantem C 26 infancia C 27 se ministerio C 28 aggeri P
 possit L 29 parcium C 31 sibi om. C consecravert (rt corr. in re M¹) M 32 iorensia L
 ascendere MTCTFP

GAI SOLLII

APOLLINARIS SIDONII

EPISTULARUM

LIBER QUINTUS.

I.

SIDONIUS PETRONIO SUO SALUTEM.

1   **A**UDIO, quod lectitandis epistulis meis voluptuosam patientiam inpendas. magnum
hoc est et litterarum viro convenientissimum, cum studiis ipse maxumis polleas, ea in
aliis etiam minima complecti. sed ex hoc ipso consummatissima tibi gloria reponde-
2   ratur: nam satis eminet meritis ingenii proprii qui fuerit fautor alieni. commendo
Vindicium necessarium meum, virum religiosum et leviticae dignitati, quam nuper
indeptus est, accommodatissimum, cui meis e pugillaribus transferre quae iusseras non
vacans † perquam provinciam fuit, hic vobis aliquid neniarum munusculi vice detulit:
3   quamquam, quae tua sanctitas, semper grandia litteras nostras praemia putes, interea
necessitatem praefati portitoris insinuo, quem traxit isto negotii oborti bipertita condicio. 10
siquidem hac definitione perrexit, ut aut ineat litem aut adeat hereditatem. nam
patrueli paterno caelibique intestatoque defuncto per agnationis praerogativam succedere
parat, nisi tamen coeptis factiosa vis obviet, contra quas tamen cunctas difficultates
solus post opem Christi supplicis tuo sufficis, cuius confido quod, si meruerit persona
gratiam, consequetur causa victoriam. vale. 15

1 petreio <i>C</i>	Syd <i>F</i>	salutem <i>om. F</i>	2 alectitandis <i>F</i> ¹	patientiam <i>CF</i>	inpendas <i>MCF</i>
3 maximis <i>MCF</i>	4 ex <i>om. F</i>	consummatissima <i>C</i>	gloria tibi <i>T</i>	respondeatur <i>F</i> ¹	5 prii
<i>s. l. add. T</i> ²	6 vinditium <i>F</i>	necessarium meum vinditium <i>C</i>	virium <i>F</i> ¹	religionum <i>C</i>	
3 <i>s. l. add. T</i> ²	7 accomodatissimum <i>C</i>	8 an cui . . . non vacans (<i>vel</i> vacans animus) per suam			
(vel nescio quam) provinciam fuit? qui . . . non vacans proquam provincia fuit <i>Gustafssonus</i> provincia					
(a fort. corr. ex ā in <i>M</i>) <i>LM</i> , provintiam <i>T</i> , provintia <i>CFP</i>					
		9 quamquam <i>LMF</i>	praema <i>F</i> ¹	putis <i>L</i>	
10 negotii <i>C</i>	oborti in <i>ras. F</i> ¹	conditio <i>LCF</i>	11 hac diffinitione <i>praeter</i> tione in <i>ras. M</i> ¹	diffi-	
nitione <i>TFP</i> , diffinitione <i>C</i> ¹	12 patrōno <i>F</i> ¹	defuncto <i>C</i> ¹	14 mefuerit <i>L</i>	15 vale <i>om. F</i>	

II.

SIDONIUS NYMPHIDIO SUO SALUTEM.

LIBRUM de statu animae tribus voluminibus inlustrem Mamertus Claudianus per-
tissimus Christianorum philosophus et quorumlibet primus eruditorum totis seetatae
philosophiae membris artibus partibusque comere et excolere curavit, novem quas
5 vocant Musas disciplinas aperiens esse, non feminas. namque in paginis eius vigilax
lector inveniet veriora nomina Camenarum, quae propriam de se sibi pariunt nun-
cupationem. illic enim et grammatica dividit et oratoria declamat et arithmetica
numerat et geometrica metitur et musica ponderat et dialectica disputat et astrologia
praenoscit et architectonica struit et metrica modulatur. huius lectionis novitate lac-
10 tatus excitatusque maturitate raptim recensendam transferendamque, ut videras. petisti,
ut petieras, impetrasti sub sponsione citae redhibitionis. nec me falli nec te fallere
deceat. tempus est commodata restitui, quia liber ipse, si placuit, debuit exhibere
satietaem, si displicuit, debuit movere fastidium. tu autem, quicquid illud est, fidem
tuam celeriter absolve, ne si repetitum libellum serius reddere paras, membranas
15 potius videaris amare quam litteras. vale.

III.

SIDONIUS APOLLINARI SUO SALUTEM.

PAR erat quidem garrulitatem nostram silentii vestri talione frenari. sed quo-
niam perfecta dilectio non tam debet recolere, quid officiorum solvat, quam meminisse,
quid debeat, etiam nunc laxatis verecundiae habenis obsequium alloqui impudentis
20 iteramus. cuius improbitas vel hinc maxime dinoscitur, quod tacetis. ergone quid
tempore hostilitatis ageretis, frater, nosse non merui? dissimulastis trepido pro vobis
amico vel securitatem prodere vel timorem? quid est aliud, si requirenti tuas sup-
2 primas actiones, quam suspicari eum, qui tui sollicitus existat, aut certe non gavisu-
rum compertis prosperis aut tristem, si diversa cesserint, non futurum? facessat haec
25 a bonis moribus impietatis opinio et a candore suo vera caritas naevum tam miserae
suspicionis eliminat. namque, ut Crispus vester affirmat, idem velle atque idem
nolle, ea demum firma amicitia est. interea si vel vos valetis, bene est. ego 3

26 Sallusti Catil. c. 20, 4.

1 nymphidio *MTP*, nymphidi *C*, menphidio *F* salutem *om. L* 2 illustrem *MTCEP* 3 philo-
sofus *L*, philosophus *F* to * tis (*r ut v. eras. C*¹) *C* an secretae? 4 philosophiae *L* membris *M*
5 esse *s. l. add. F*¹ nanque *M* 6 appellationē *T*, ꝑ ꝑncipationē *s. l. add. T*¹ 7 alt. enim
*post enim eras. C*² gramatica *F* declarat *C* arydmtetica *L* 8 geometria *F* musica et 9 metrica locum
mutare malit Wilamowitzius astrologia *T*, nomia *s. l. add. T*² 9 architectonica *M*^r, architectonica *TCEP*
modolatur *L*^h leccionis *C* 10 videris *L*, vidis *corr. in* vidas *T*² 11 redhibicionis (*h eras. C*²) *C*,
redibitionis *M*^h, redibitionis *FP* 12 enim *F*, est *s. l. add. F*² restui *L* liber *om. C* exhibere *F*
13 sacietatem *MC* 15 vale *om. F* 16 apollinario *F* salutem *om. LF* 18 dileccio *C*, dilictio *L*
notam *L* 20 maxume *MP* 21 hostilitatis *T*, ꝑ nos honestatis *s. l. add. T*² fres *F* trepido
*s. l. add. P*¹ ꝑ *s. l. add. M*¹ 22 supprimis *MCEP* 23 gavisū (*ū corr. in urū P*¹) *P* 24 ante
compertis *leg. eū in T* conperis *C*^t tristē *s. l. add. M*¹ 26 suspitionis *LTCEP* nanque *M*
adque *L*, aut *F* 27 amicitia *CF* vos vel *F*

autem, infelicis conscientiae mole depressus, vi februm nuper extremum salutis accessi, utpote cui indignissimo tantae professionis pondus impactum est, qui miser, ante compulsus docere quam discere et ante praesumens bonum praedicare quam facere, tamquam sterilis arbor, cum non habeam opera pro pomis, spargo verba pro foliis, quod restat, orate, ut operae pretium sit, quod ab inferna propemodum sede remeavimus, ne si in praeteritis criminibus manserimus, incipiat ad animae potius mortem pertinere quod vivimus. ecce quod agimus indicamus: ecce adhuc, quid agatis, inquirimus, fit a nostra parte quod pium est, vos deinceps facite quod videtur, illud sane velut Atticas leges in aere credite incisum, nos sub ope Christi numquam admissuros amoris terminum, cuius studuimus fundare principium. vale.

10

IV.

SIDONIUS SIMPLICIO SUO SALUTEM.

1 Quod non recepi scripta qui miseram, imputo amicitiae, sed deputo plus pudori, nam, nisi praeter aequum autumo, ut salutatio mihi debita dissimularetur, non illud contumacia sed verecundia fuit, at si ulterius paginae garrienti forem claudis, pessulum opponis, quieti quidem tuae non invitus indulgeo, sed non procul a te reos meos
2 inventurum me esse denuntio, nam totam silentii vestri invidiam verti non iniurium est ad superbiam filiorum, qui se diligi sentientes quoddam patiuntur de nostra sedulitate fastidium, quos monere pro patria auctoritate debebitis, ut contractae apud nos offensae amaritudinem politis affatibus dulcare non desinant. vale.

V.

SIDONIUS SYAGRIO SUO SALUTEM.

20

1 Cum sis consulis pronepos idque per virilem successionem (quamquam id ad causam subiciendam minus attinet), cum sis igitur e semine poetae, cui procul dubio statuas dederant litterae, si trabeae non dedissent (quod etiam nunc auctoris culta versibus verba testantur), a quo studia posterorum ne parum quidem, quippe in hac parte, degeneraverunt, immane narratu est, quantum stupeam sermonis te Germanici
2 notitiam tanta facilitate rapuisse, atqui pueritiam tuam competenter scholis liberalibus memini imbutam et saepenumero acriter eloquenterque declamasse coram oratore satis habeo compertum, atque haec cum ita sint, velim dicas, unde subito hauserunt pectora

2 impactum *FP* compulsus (on *corr. in 5* *P*²) *CP*, compussus *L* 3 tanquam *MF* 4 sterilis arbor
*in ras. P*² 5 p̄cium *C*, precium *M* 6 pertinere ad animae potius mortem *T* pertinere mortem *F*
8 deinceps *C* velud *LF* 9 in aere *scripsi*, ita aere (*vel ere*) *LMTCEP* opere (*re eras. L*²) *L*
amissuros *M*¹, amissuros *L* 10 terminum amoris *F* valeas *C*, om. *F* 11 simplitio *F* 12 amicitiae *CF* 13 ni *F* auctumo *L* salutatio michi *C* 14 contumacia *M* 15 indulge *F*¹
16 denuncio *MC* 17 sencientes *LC*, senientes *F*² paciuntur *C* post sedulitate 7 *litt. eras. P*²
18 debetis *MCEP* 19 dudulcare *C* vale om. *F* 20 Siagrio *LTCEP* 21 pronepos consulis *T*
pronepos *L* idq; *corr. ex i* *F*¹ quanquam *LMF* 22 ex *T* 23 dederit *F* 24 testatur *L*
25 denegaverunt *F*² 26 noticiam *CF* cepisse *T*, † rapuisse *s. l. add. T*¹ puericiam *CF* scolis
(lis *in ras. P*¹) *MCEP* 27 nemini *F*¹ 28 sunt *C*

tua euphoniā gentis alienae, ut modo mihi post ferulas lectionis Maronianae postque
desudatam varicosi Arpinatis opulentiam loquacitatemque quasi de † harilao vetere
novus falco prorumpas? aestimari minime potest, quanto mihi ceterisque sit risui, 3
quotiens audio, quod te praesente formidet linguae suae facere barbarus barbarismum.
adstupet tibi epistulas interpretanti curva Germanorum senectus et negotiis mutuis
arbitrum te disceptatoremque desumit. novus Burgundionum Solon in legibus disse-
rendis, novus Amphion in citharis, sed trichordibus, temperandis amaris frequentaris,
expeteris oblectas, eligeris adhiberis, decernis audiris. et quamquam aeque corporibus
ac sensu rigidi sint indolatilesque, amplectuntur in te pariter et discunt sermonem
10 patrium, cor Latinum. restat hoc unum, vir facetissime, ut nihilo segnius, vel cum 4
vacabit, aliquid lectioni operae impendas custodiasque hoc. prout es elegantissimus,
temperamentum, ut ista tibi lingua teneatur, ne ridearis, illa exerceatur, ut rideas. vale.

VI.

SIDONIUS APOLLINARI SUO SALUTEM.

CUM primum aestas decessit autumno et Arvernorum timor potuit aliquantisper 1
15 ratione temporis temperari, Viennam veni. ubi Thaumastum, germanum tuum, quem
pro iure vel sanguinis vel aetatis reverenda familiaritate complector, maestissimum
inveni. qui quamquam recenti caelibatu granditer afficiebatur, pro te tamen parum
minus anxius erat: timebat enim verebaturque, ne quam tibi calumniam turbo bar-
baricus aut militaris concinnaret improbitas. namque confirmat magistro militum Chil- 2
20 perico, victoriosissimo viro, relatu venenato quorumpiam secleratorum fuisse secreto
insusurratum tuo praecipue machinatu oppidum Vasionense partibus novi principis
applicari. si quid hinc tibi tuisque suspicionis incutitur, raptim doce recursu familia-
rium paginarum, ne vobis sollicitudinis aut praesentiae meae oportunitas pereat.
curae mihi peculiariter erit, si quid tamen cavendum existimabis, ut te faciat aut
25 gratia impetrata securum aut explorata iracundia cautiorem. vale.

1 gentis alienae euphroniam (*corr. in euphooniam T¹*) T michi C lectiones (*e corr. in i L¹*) L,
leccionis C post maroniane (*ni in ras. P¹*) 5 litt. eras. P¹ 2 desudatam praeter tam in ras. M¹
varicos (*cos in ras. P¹*) P harpinatis L harilao LT, † hilario s. l. add. T², hilario MCFP vetere
in ras. P¹ 3 falco (*praeter f in ras. M²*) MF, var. lect. a M¹ s. l. addit. eras. M², falcho TP, faccho L,
flacco C et in marg. T² quasi de Syagrio vetere novus Franco prorumpas Colvius ex ms. Claromontanensi
quanto (*o in ras. P¹*) P michi C 4 quoties LM, quociens praeter quo in ras. P¹ quod in ras. P¹
5 astupet MCFP, astupet T negociis C 6 arbitrum F² disceptatoremque M¹ 7 anphion LP,
amphyon (*y corr. ex i M¹*) M cytharis MF tricordibus MTCP 8 adiberis C quanquam LMF
9 indolatilesque (*olati in ras. P¹*) P, indolatiles quam C, 3 indolatiles T 10 nichilo MC, nlo F signius L
11 leccioni C operae scripsi, operis LMTCP ut (*om. pro*) T ee elegantissimus L 12 lingua
tibi T valeas C, om. F 13 Syd F salutem om. F 14 autumpno F 15 tuum germanum F
16 vel aetatis vel sanguinis F mestissim (*m in ras.*) M¹ 17 quanquam LMF 18 calumpniā CF
et praet. niam in ras. M¹ 19 nanque M chilperico (*e corr. ex i M¹*) M, hilperico L 20 vene-
nato relatu T venenato (*o in ras. 6 litt. M¹*) M 21 praecipue (*post. e corr. ex o M²*) M, prae-
cipuo TF machinatu (*n in ras. M²*) M vasionense MCFP 22 suspitionis LTF familiarum LP
23 oportunitas LMTCP 24 cur F² michi C existimabis L

VII.

SIDONIUS THAUMASTO SUO SALUTEM.

- 1 **I**NDAGAVIMUS tandem, qui apud tetrarcham nostrum germani tui et e diverso partium novi principis amicitias criminarentur. si tamen fidam sodalium sagacitatem clandestina delatorum non fefellere vestigia. hi nimirum sunt, ut idem coram positus audisti, quos se iamdudum perpeti inter elementiores barbaros Gallia gemit. hi sunt, quos timent etiam qui timentur. hi sunt, quos haec peculiariter provincia manet, 2 inferre calumnias deferre personas. afferre minas auferre substantias. hi sunt, quorum laudari audis in otio occupationes in pace praedas, inter arma fugas inter vina victorias. hi sunt, qui causas morantur adhibiti impediunt praetermissi, fastidiunt admoniti obliviscuntur locupletati. hi sunt, qui emunt lites vendunt intercessionem, deputant arbitros 10 iudicanda dictant dictata convellunt, attrahunt litigaturos protrahunt audiendos, trahunt addictos retrahunt transigentes. hi sunt, quos si petas etiam nullo adversante beneficium, piget promittere pudet negare paenitet praestitisse. hi sunt, quorum comparationi digitum tollerent Narcissus Asiaticus, Massa Marcellus, Carus Parthenius, Licinus et Pallas. hi sunt, qui invident tunicatis otia stipendia paludatis, viatica 1 veredariis mercatoribus nundinas, munuscula legatis portoria quadruplatoribus, praedia provincialibus flamoniam municipibus, arcariis pondera mensuras allectis salaria tabulariis, dispositiones numerariis praetorianis sportulas, civitatibus indutias vectigalia publicanis, reverentiam clericis originem nobilibus, consessum prioribus congressum aequalibus, cinctis iura discinctis privilegia, scholas instituendis mercedes instituentibus litteras 20 institutis. hi sunt, qui novis opibus ebrii, ut et minima cognoscas, per utendi intemperantiam produnt imperitiam possidendi: nam libenter incedunt armati ad epulas, albati ad exequias, pelliti ad ecclesias, pullati ad nuptias, castorinati ad litanias, nullum illis genus hominum ordinum temporum cordi est. in foro Seythae, in cubiculo viperae, in convivio scurrae, in exactionibus Harpyiae, in conlocutionibus statuac, in quaestionibus bestiae, in tractatibus coeleae, in contractibus trapezitae: ad intellegendum saxei, 27 ad iudicandum lignei, ad suscensendum flammei, ad ignoscendum ferrei, ad amicitias pardi, ad facetias ursi, ad fallendum vulpes, ad superbiendum tauri, ad consumendum mino-

1 Syd F taumasto C 2 apud F tetrarcham LT 3 amicitias CF si LMTEP, sed C
clandestina F 4 hii MF 5 gallia barbaros C hii MF hi sunt quos timent etiam qui
timentur om. T, add. in marg. T¹ 6 timent etiā in ras. M¹ hii M provintia LCF manet LMCFP,
meret T 7 calumpnias CF substantias C hii F 9 hii F caubas L adhibiti impediunt
praeter pediunt in ras. P¹ impediunt F ammoniti (m corr. in d M¹) LM 10 hii F 11 con-
vellunt (e corr. ex a C¹) C adtrahunt L ligaturos M¹ 12 hii MF p s etas (r vel i eras. C²) C
13 hii MF comparationi (post. i corr. ex e C¹) C 14 marcellus massa F 15 hii MF in vident F²
unicatis L 16 veraedariis L 17 provincialibus F flāmonia C archariis CF, arcariis P¹
allectis LMTC, i athletis s. l. add. M¹, i electis s. l. add. T², alletis P¹, adletis F 18 mune-
rariis F inducias LMTCP 19 consensum F egressum C 20 scolas MCF instituendibus
(d corr. in t C¹) C 21 hii MF 22 nam om. C 23 exequias CF pu s illati (unam litt.
eras. M²) M castorinati T letanias TCFP, letanias M 24 scithae MCF 25 harpygiae L,
harpie T, harpie C, harpie F, harpyae M, arpie P¹ collocutionibus MTCFP 26 contractatibus L
trapezetae T, trapezete F intelligendum MTEP 27 ignei P et praeter ei in ras. M¹ succen-
sendum MTCFP amicitias CF 28 ad facetias usque ad tauri add. in marg. P¹ fatetias ursi F,
facetiasur d L

tauri. spes firmas in rerum motibus habent, dubia tempora certius amant, et ignavia 5
pariter conscientiaque trepidantes, cum sint in praetoriis leones, in castris lepores,
timent foedera, ne discutiantur, bella, ne pugnent. quorum si nares afflaverit uspiam
robiginosi aura marsupii, confestim videbis illic et oculos Argi et manus Briarei et
5 Sphingarum ungues et periuria Laomedontis et Ulixis argutias et Sinonis fallacias et
fidem Polymestoris et pietatem Pygmalionis adhiberi. his moribus obruunt virum non 6
minus bonitate quam potestate praestantem. sed quid faciat unus, undique venenato
vallatus interprete? quid, inquam, faciat, cui natura cum bonis, vita cum malis est?
ad quorum consilia Phalaris cruentior Mida cupidior, Ancus iactantior Tarquinius super-
10 bior, Tiberius callidior Gaius periculosior, Claudius socordior Nero impurior, Galba
avarior Otho audacior, Vitellius sumptuosior Domitianus truculentior redderetur. sane. 7
quod principaliter medetur afflictis, temperat Lucumonem nostrum Tanaquil sua et
aures mariti virosa susurronum faece completas opportunitate salsi sermonis eruderat.
cuius studio [factum] scire vos par est nihil interim quieti fratrum communium apud
15 animum communis patroni iuniorum Cibratarum venena nocuisse neque quicquam
deo propitiante nocitura, si modo, quamdiu praesens potestas Lugdunensem Germa-
niam regit, nostrum suumque Germanicum praesens Agrippina moderetur. vale.

VIII.

SIDONIUS SECUNDINO SUO SALUTEM.

DIU quidem est, quod te hexametris familiarius inservientem stupentes praedi- 1
20 cantesque lectitabamus. erat siquidem materia iucunda, seu nuptiales tibi thalamorum
faces sive perfossae regiis ictibus ferae describerentur. sed triplicibus trochaeis nuper
in metrum hendecasyllabum compaginatis nihil, ne tuo quidem iudicio, simile fecisti.
deus bone, quid illic inesse fellis leporis piperataeque facundiae minime tacitus in- 2
spexi! nisi quod ferventis fulmen ingenii et eloquii salsa libertas plus personis forte
25 quam causis impediabantur; ut mihi non figuratius Constantini domum vitamque
videatur vel pupugisse versu gemello consul Ablabius vel momordisse disticho tali
clam Palatinis foribus appenso:

Saturni aurea saecula quis requirat?
Sunt haec gemmea, sed Neroniana.

3 discuciantur *LC* 4 rubiginosi *MTCEP* marsupii *MC* confestim *om. C* et oculos
in'ras. P¹ oculos *C* 5 sphynгарum *L*, sphynгарum (*h eras. P²*) *P²*, sphinguarum *T*, spinguarum *MCF*
laomaedontis *L*, laumedontis *F* fallatias *F* 6 polymaestoris *L*, polimestoris *MTCEP* pigmalionis *MTCP*,
pigmalionis *F¹* hiis *F* 9 falaris *LMTCEP* cruencior *C* 10 tyberius *F* clausius *C*
impudior *F* 11 audatior *LCFP* sumtuosior *L* domicianus *LC* 12 lugumonem *F* 13 susur-
ronum (num *in ras. M² P¹*) *MP*, su * surronum (*r ut v. eras. L²*) *L* repletas *T* oportunitate *LMTCEP*
falsi *MTEP* 14 factū *s. l. add. M¹ T², Sirmondus secl.* parem nichil *C* nichil *M*, nl *F* apt *F*
15 animum communis *in ras. P¹, in marg. add. M¹ (nunc is deest)* cyberatarum *LMTFP*, ciberitarum *C*
16 propiciante *LMC* quamdiu *M* 17 agripina *LMTCEP* vale *om. F* 19 exametris *LMTCEP*
familiaribus *L* 20 matheria *C* iocunda *MTCEP* 22 endecasyllabum *L*, endecasyllabum *MTCEP*
nichil *MC*, nl *F* iudicio *C* 23 esse *F¹* fellis *LT*, † mellis *s. l. add. T²*, mellis *CFP et in ras. M²*
piperataque *C* 24 salsa *corr. ex falsa F²* 25 quā usque ad vitaq; 17 *litt. erasis maxima ex parte*
in marg. add. P¹ impediabatur *C¹* michi *C* 26 Ablabius *Wilamowitzius*, ablavius *LMTCEP*
distico *MTCEP*, dystico *L¹* 27 palatinis *om. T, add. in marg. T²*, platinis *F* 28 requirat (*rat in ras. M²*) *M*

quia scilicet praedictus Augustus isdem fere temporibus extinxerat coniugem Faustam
 3 calore balnei, filium Crispum frigore veneni. tu tamen nihilo segnius operam saltim
 facietis satirarum coloribus intrepidus impende. nam tua scripta nostrorum vitiis pro-
 ficientibus tyrannopolitarum locupletabuntur. non enim tam mediocriter intumescunt
 quos nostra iudicia saeculi culpa fortunatos putant. ut de nominibus ipsorum quandoque
 reminiscendis sit posteritas laboratura: namque improborum probra aeque ut praeconia
 bonorum immortalia manent. vale.

IX.

SIDONIUS AQUILINO SUO SALUTEM.

1 IX meo aere duco. vir omnium virtutum capacissime, si dignum tu quoque putas. ut
 quantas habemus amicitiarum causas. tantas habeamus ipsi amicitias. avitum est quod 10
 reposeo: testes mihi in praesentiarum avi nostri super hoc negotio Apollinaris et Rusticus
 advocabuntur. quos laudabili familiaritate coniunxerat litterarum dignitatum, periculorum
 conscientiarum similitudo. cum in Constantino inconstantiam, in Iovino facilitatem, in
 Gerontio perfidiam, singula in singulis, omnia in Dardano crimina simul execerarentur.
 2 aetate, quae media, patres nostri sub uno contubernio, vixdum a pueritia in totam adu- 15
 lescentiam eveeti, principi Honorio tribuni notariiue militavere tanta caritate peregrin-
 nantes. ut inter eos minima fuerit causa concordiae, quod filii amicorum commemora-
 bantur. in principatu Valentiniani imperatoris unus Galliarum praefuit parti, alter solidi-
 tati: sed ita se quodam modo tituli amborum compensatione fraterna ponderaverunt. ut
 3 prior fuerit fascium tempore qui erat posterior dignitate. ventum ad nos id est 20
 ventum est ad nepotes. quos nil decuerit plus cavere, quam ne parentum antiquorum-
 que nostrorum per nos forte videatur antiquata dilectio. ad hoc in similem familiari-
 tatem praeter hereditariam praerogativam multifaria opportunitate compellimur: aetas
 utrique non minus iuncta quam patria: unus nos exercuit ludus, magister instituit:
 4 una nos laetitia dissolvit, severitas cohercuit, disciplina formavit. de cetero, si deus 25
 annuit in annis iam senectutis initia pulsantibus, simus, nisi respuis, animae duae,
 animus unus, imbuamusque liberos invicem diligentes idem velle nolle, refugere sectari.
 hoc patrum vero iam supra vota, si per Rusticum Apollinaremque proavorum praedi-
 cabilium tam reformatur corda quam nomina. vale.

1 hisdem *C* extinxerat *C* coniugem *om. C* 2 nichilo *MC*, nlo *F* signius *L* 3 viciis *C*
 profitentibus *F* 4 tyrannopolitarum *M*¹, tyrannopolitanorum *T*, tyrannopolitanorum *CF*, tyrannopolinorum *P*
 5 iudicia *LC* saecula *MTCFP* culpa *Leo*, loca *LMTCFP* quando *F*¹⁰ 6 nanque *M* 7 immor-
 talia *MFP* 8 aquilinio *F* 9 virtutem capacissima (*extr. a corr. in e C*¹) *C* 10 habemus
 amicitiarum causas tantas *om. T* habemur (*r corr. in s C*¹) *C* amicitiarum *CF* amicitias *CF*
 avittum *M* 11 michi *C* negotio *C* appollinaris *F* 12 coniunxerat *om. F* 13 post in
 constantino *eras. in constantino C*² 14 gerontio *C* omnia in *ras. P*² dardano *F*² simul *s. l.*
*add. P*¹ 15 aetate quae *L*, aetateque *MTCP*, etate (*om. que*) *F*^{ani} puericia *C* adolescentiam *MTCFP*
 16 caritate *s. l. add. P*¹, karitate *C* 18 valentini *F*², valentiani *P*¹ soliditati praeter tati in *ras. P*¹
 19 se *s. l. add. T*² fr̄na corr. ex pr̄na *F*¹ ponderaverint *M*¹ 20 fuerit *om. C* tempore *LMTF*,
 tenore *CP*, † tenore mel *s. l. add. M*², † tenore *add. in marg. T*² 21 ventum est *om. T* nil *s. l. add. F*²
 plus decuerit *C* 22 forte in *ras. M*¹ dilectio *L*, dileccio *C* 23 multipharia *F* oportuni-
 tate *LMTCFP* 24 utriusque *MTCFP* nos *s. l. add. T*² 25 leticia *CF* informavit *F*
 27 diligenter *Wilamowitzius* 29 qm corr. ex q; *C*²

X.

SIDONIUS SAPAUDO SUO SALUTEM.

Si quid omnino Pragmatius illustris, hoc inter reliquas animi virtutes optime 1
facit, quod amore studiorum te singulariter amat, in quo solo vel maxime animum
advertit veteris peritiae diligentiaeque resedissee vestigia. equidem non iniuria tibi
5 fautor est; nam debetur ab eo percopiosus litteris honor. hunc olim perorantem et 2
rhetorica sedilia plausibili oratione frangentem socer eloquens ultro in familiam patri-
ciam adseivit, licet illi ad hoc, ut sileam de genere vel censu, actas venustas pudor
patrocinaerentur. sed, ut comperi, erubescere iam tunc vir serius et formae dote
placuisse, quippe cui merito ingenii suffecisset adamari. et vero optimus quisque morum
10 praestantius pulchritudine placet: porro autem praetervolantia corporis decora
currentis aevi profectu defectuque labascunt. hunc quoque manente sententia Galliis
post praefectus Priscus Valerianus consiliis suis tribunalibusque sociavit, iudicium anti-
quum perseverantissime tenens, ut cui scientiae obtentu iunxerat subolem, iungeret et
dignitatem. tua vero tam clara, tam spectabilis dictio est, ut illi divisio Palaemonis 3
15 gravitas Gallionis, abundantia Delphidii Agroeii disciplina, fortitudo Alcimi Adelphii
teneritudo, rigor Magni dulcedo Victorii non modo non superiora sed vix acquiperabilia
scribant. sane ne videar tibi sub hoc quasi hyperbolico rhetorum catalogo blanditus
quippiam gratificatusque, solam tibi acrimoniam Quintiliani pompamque Palladii com-
parari non ambio sed potius adquiesco. quapropter si quis post vos Latiae favet 4
20 eruditioni, huic amicitiae gratias agit et sodalitati vestrae, si quid hominis habet,
tertius optat adhiberi. quamquam, quod est gravius, non sit satis ambitus iste fasti-
dium vobis excitaturus, quia pauci studia nunc honorant, simul et naturali vitio fixum
est radicatumque pectoribus humanis. ut qui non intellegunt artes non mirentur arti-
fices. vale.

XI.

SIDONIUS POTENTINO SUO SALUTEM.

MULTUM te amamus; et quidem huiusce dilectionis non est erroneus aut fortuitus 1
affectus. namque ut sodalis tibi devinctior fierem, iudicavi. est enim consuetudinis

1 SIDONIVS (V corr. ex A C¹) C, Syd F 2 bene leg. post omnino s. l. in P¹ M¹, post
illustris in C inlustris C 3 maxime TCF animū adūtit T, † animadvertit s. l. add. T² 4 resi-
disse L iniura F¹ iniuriatur fautor C 5 fauctor (e eras. M²) LM 6 rethorica LMTCFP
7 ascivit MCFP ut s. l. add. P¹ genere in ras. P¹ venustas aetas C 8 erubescat F² post
iam leg. etiam in LMTFP 9 adamar& (& ut v. add. L²) L vere MTCEP optimus L, optimus MP
10 prestantius C pulchritudine CFP 11 sententia C galli T 12 post praefectus galliis C
† filiis T suis s. l. add. P¹ tribunalibus F² sociavit F iudicium LC 13 tenens F¹
scientie T, † sententiae s. l. add. T² optentu L sobolem TCFP et om. L 15 gra + vitas
(unam litt. eras. M¹) M habundantia F delphydii L, delfidii F agro&ii L, agroci MF et 4 litt.
ante h. v. eras. P¹ alchimi C adelphi LMTF 16 aequiparabilia L 17 scribantur MTCEP
yperbolico L, hiperbolico TC rethorum MTFP cathalogo LMTP, cathalago CF 18 quintiliani C¹
quintiliani F pompam (om. que) MTCEP comparati (t corr. in r C¹) C 19 ambigo MTCEP
pocius LC 20 amicitiae CF soliditati C v̄ra L 21 tercius CF obtat LP adiberi M
quanquam LMF sit om. T fatidium F 22 vobis s. l. add. T² vicio C 23 intellegunt MTCEP
25 pontentino F 26 dilectionis (e corr. in i L¹) L 27 nanque M divinctior L

- meae. ut eligam ante, post diligam. quatenam, inquis. in me tibi probanda placere?
 2 dicam libenter et breviter. quorum unum fieri gratia, alterum charta compellit. veneror
 in actionibus tuis, quod multa bono cuique imitabilia geris. colis ut qui sollertissime:
 aedificas ut qui dispositissime: venaris ut qui efficacissime: paseis ut qui exactissime:
 ioearis ut qui facetissime: iudicas ut qui aequisime: suades ut qui sincerissime; 5
 commoveris ut qui tardissime: placaris ut qui celerrime: redamas ut qui fidelissime.
 3 haec omnia exempla vivendi iam hinc ab annis puberibus meus Apollinaris si sequitur.
 gaudeo; certe ut sequatur, admoneo. in quo docendo instituendoque, modo sub ope
 Christi disposita succedant. plurimum laetor maximam me formulam vitae de moribus
 tuis mutuaturum. vale.

10

XII.

SIDONIUS CALMINIO SUO SALUTEM.

- 1 Quid rarius ad vos a nobis pagina meat. non nostra superbia sed aliena impo-
 tentia facit. neque super his quicquam planius quaeras. quippe cum silentii huius
 necessitatem par apud vos metus interpretetur. hoc solum tamen libere gemo. quod
 turbine dissidentium partium segreges facti mutuo minime fruimur aspectu. neque 15
 umquam patriae sollicitis offeris obtutibus, nisi forsitan cum ad arbitrium terroris
 alieni vos loricae, nos propugnacula tegunt. ubi ipse in hoc solum captivus adducere,
 ut pharetras sagittis vacuare, lacrimis oculos implere cogaris. nobis quoque non recu-
 2 santibus. quod tua satis aliud moliantur vota quam iacula. sed quia interdum etsi
 non per foederum veritatem. saltem per indutiarum imaginem quaedam spei nostrae 20
 libertatis fenestra resplendet, impense flagito, uti nos, cum maxime potes, affatu
 paginae frequentis impertias. sciens tibi in animis obsessorum civium illam manere
 gratiam, quae obliviscatur obsidentis invidiam. vale.

XIII.

SIDONIUS PANNYCHIO SUO SALUTEM.

- 1 SERONATUM Tolosa nosti redire; si nondum, et credo quod nondum, vel per haec 25
 disce. iam Clausetiam pergit Euanthius iamque contractas operas cogit erudere. si
 quid forte deiectu caducae frondis agger insorduit. certe si quid voraginosum est.
 ipse humo advecta seroibibus oppletis trepidus exaequat. utpote beluam suam de valle

1 ante eligā (ga in ras.) ord. mut. M¹ Et quatenam T i. e. ecquatenam, fort. recte in s. l. add. F¹
 2 carta TCF carta cōpellit in ras. M¹ compellit MTCEP 3 accionibus C ge^{ss}ris (re ut v. eras. L²) L
 sollertissime L 4 loca (hoc induxit rubricator) edificas ut qui dispositissime praeter loca in ras. F¹
 neris
 venaris P¹, venenaris L edificacissime P pacis L 5 locaris T locas i i
 i iogas ut q eqssime; Suades
 ut q serenissime om. T, add. in marg. T² equitissime F¹ 6 plataris P² qui ante celerrime in
 fine vers. om. C reclaims C 7 puerilibus T 8 ammoneo LMT 9 te F¹ 11 Sidonius
 om. F chalminio T salutem om. F 14 apt F tamen om. T 16 unquam M offeris L
 forte T 17 ubi LMCEP, tibi T 18 oculos C 19 vota om. C i 20 induciarum MTCP
 22 imp^{ss} tias (e ut v. eras. M²) M inan^{mi}is P² obsessorum; F¹ civum C¹ 23 gratia (post. a
 corr. in ā M²) M valt F 24 PAMNITHIO TC, pānithio MP, pamitio F 25 tholosa TF
 nosti (o in ras. C²) C 26 euuanthius LT, euuantius MFP, evantius C tus i am
 contractus operam L 27 fondis F¹ insoduit F¹ o varaginosum C¹, voraginosum (prior. o in ras. M²) M
 28 seroibibus (p corr. in b C²) C devall& armis (corr. in de valle tarmis M²) MT

Tarnis ducaliter antecessurus, musculis similis inter saxosa vel brevia ballaenarum corpulentiam praegubernantibus. at ille sic ira celer, quod piger mole, ceu draco e 2 specu vix evolutus iam metu exanguibus Gabalitanis e proximo infertur: quos singulos sparsos inoppidatos nunc inauditis indictionum generibus exhaurit, nunc flexuosa calumniarum fraude circumretit, ne tum quidem domum laboriosos redire permittens, cum tributum annuum datavere. signum et hoc certum est imminentis adventus, quod 3 catervatim, quo se cumque converterit, vincti trahuntur vincula trahentes; quorum dolore lactatur, pascitur fame, praecipue pulchrum arbitratus ante turpare quam punire damnandos; crinem viris nutrit, mulieribus incidit; e quibus tamen si rara quosdam 10 venia respexerit, hos venalitas solvit, vanitas illos, nullos misericordia. sed explicandae bestiae tali nec oratorum princeps Marcus Arpinas nec poetarum Publius Mantuanus sufficere possunt. proinde quia dicitur haec ipsa perniciēs appropinquare, cuius pro- 4 ditionibus deus obviet, praeveni morbum providentiae salubritate contraque lites iurgiorum, si quae moventur, pactionibus consule, contra tributa securitatibus, ne malus 15 homo rebus bonorum vel quod noceat vel quod praestet inveniat. in summa, de Seronato vis accipere quid sentiam? ceteri affligi per suprascriptum damno verentur: mihi latronis et beneficia suspecta sunt. vale.

XIV.

SIDONIUS APRO SUO SALUTEM.

CALENTES nunc te Baiae et scabris cavernatim ructata pumicibus aqua sulphuris 1 atque iecorosis ac phthisiscentibus languidis medicabilis piscina delectat? an fortasse 20 montana sedes circum castella et in eligenda sede perfugii quandam pateris ex munitionum frequentia difficultatem? quicquid illud est, quod vel otio vel negotio vacas, in urbem tamen. nisi fallimur, rogationum contemplatione revocabere. quarum 2 nobis sollemnitate primus Mamertus pater et pontifex reverendissimo exemplo, uti- 25 lissimo experimento invenit instituit invexit. erant quidem prius, quod salva fidei pace sit dictum, vagae tepentes infrequentesque utque sic dixerim oscitabundae supplicationes, quae saepe interpellantium prandiorum obicibus hebetabantur, maxime aut imbres aut serenitatem deprecaturae; ad quas, ut nil amplius dicam, figulo pariter

21 Vergil. Aen. V, 440: montana sedet circum castella.

1 tarmis CFP balenarum F 2 ira in ras. P¹ mole piger C 3 evolutus (a corr. in u C¹) C gabalitanis (nis in ras. M¹) M, galbalitanis F 5 calumpniarum CF circumretit M, 1 circūvenit s. l. add. M¹ demum C 6 hoc certum in ras. P¹ est certū ord. mut. M¹ imminentis F 8 pulerum CF 9 dampnandos MC crinis C 10 misericordia nullos C misericordia in ras. P¹ 11 princeps C marchus C, macus F¹ harpinas LMCFP, harpinax T¹ 12 haec om. T pernitias CF appropinquare C 13 salubritatae L contraque praeter que in ras. P¹ 16 dampno MCF 17 michi C valt F 18 S. RVRITIO SVO S. falso inscripta in T salutem om. F 19 Calentes ut e codd. Savaro, caientes LMTP, caienstes F, gaientes (an galentes?) C te (e in ras. corr. ut v. ex he C²) C cabris F¹ sulphuris MTCP 20 adque iecorosis L ptisiscentibus MTCP, ptysitiscentibus L, ptitiscentibus F 21 montana sedes M¹, sedes montana FP quamdam MT 23 n F, ni MT t̄pore T, 1 cōtēplatione s. l. add. T² 24 sollemnitate MC, sollepnitatem F reverendissimo scripsi, reverentissimo LMTCFP 26 vagae om. T ut (om. que) F 27 interpellandum (d corr. in t C¹) C, interpellantium F obitibus F hebetebantur L maxime M 28 inbrē T ficulo L

3 atque hortuloni non oportuit convenire. in his autem. quas suprafatus summus sacerdos nobis et protulit pariter et contulit. ieiunatur oratur, psallitur fletur. ad haec te festa cervicum humiliatarum et sternacium civium suspiriosa contubernia peto: et. si spiritalem animum tuum bene metior. modo citius venies. quando non ad epulas sed ad lacrimas evocaris. vale.

5

XV.

SIDONIUS RURICIO SUO SALUTEM.

1 OFFICIUM sermone praefato bybliopolam nostrum non gratiose sed iudicialiter expertus insinuo. cuius ut fidem in pectore. sic in opere celeritatem circa dominum [te] mihi sibi que communem satis abunde probavi. librum igitur hic ipse deportat heptateuchi. scriptum velocitate summa. summo nitore. quamquam et a nobis 10 relectum et retractatum. defert volumen et prophetarum. licet me absente decursum. sua tamen cura manuque de supervacuis sententiis eruderatum. nec semper illo contra legente. qui promiserat operam suam: credo. quia infirmitas fuerit impedi- 2 mento. quominus pollicita compleret. restat. ut exhortatio vestra seu sponsio famulum sic vel studentem placere vel meritum gratia competenti remuneretur; quae utique pro 15 tali labore si solvitur. incipiet ad vestram respicere mercedem. sed cum hoc ego de sola gratia precer. vos quid mereatur aspiciate quem constat affectum domini magis ambire quam praemium. vale.

XVI.

SIDONIUS PAPIANILLAE SUAE SALUTEM.

1 RAVENNA veniens quaestor Licinianus. cum primum tetigit Alpe transmissa Galliae 20 solum. litteras adventus sui praevas misit. quibus indicat esse se gerulum codicillorum. quorum in adventu fratri etiam tuo Ecdicio. cuius aeque titulis ac meis gaudes. honor patricius accedit. celerrime. si cogites eius aetatem. si merita. tardissime. namque ille iam pridem suffragium dignitatis ineundae non solvit in lance sed in acie. aerarium- 2 que publicum ipse privatus non pecuniis sed manubiis locupletavit. hoc tamen sancte 25 Iulius Nepos. armis pariter summus Augustus ac moribus. quod decessoris Anthemii fidem fratris tui sudoribus obligatam. quo citior. hoc laudabilior absolvit: siquidem iste complevit. quod ille saepissime pollicebatur. quo fit. ut deinceps pro republica

1 adque *L* ortuloni *C*, hortulano *T*, ortolano (*alt. et post. o in ras. M²*) *MFP* non *s. l. add. F²*
an [ad] quas . . . [non] oportuit? 3 festa te *F¹* sternacium *F* 4 spalem *C*, spiritualem *F*
cit' C quando *LT*, quod *MFP*, dum *C* 5 invitaris *T* valt *F* 6 S. APRO SVO. S. falso
inscripta in T Sidonius *om. F* ruricio *MF* salutem *om. F* 7 bibliopolam *MCFP*, biliopolam *T*
vestrum MCFP gratiose *in ras. P¹* iudicialiter *L* 9 te seclusi michi *C*, ⁱⁿ *t corr. ex t F²*
habunde F 10 eptateuchi *LMTCFP* quanquam *LMF* 11 retractum *C* et volumen *F*,
fort. recte 13 promisserat (*prior. s eras. L¹*) *L* quia *LMTCP*, qd *F* 15 vel sic *T* remuneret *T*
16 incipiet (& *in ras. M¹*) *M* ad expunxit *T¹*, *om. MCFP* respice *praeter prior. re in ras. M¹*
inspicere F ego *om. T* 19 Sidonius *om. F* Sidonius papianille *in ras. M¹* salutem *om. F*
20 attingit *C* 21 se esse *F* codicellorum *MCFP* 22 eeditio *T*, haeceditio *C*, hecdicio *M*, hec-
ditio F, hecdictio (*post c eras. P¹*) *P* 23 patritius *LM* cogit esse ius *C¹* nanque *M* 24 ^{ob} *post*
non solvit eras. n̄ solvit P² lace *L* atie errariumque *F* 26 nepus *L* 27 alligatam *T²* citior
scripsi, citior LMTCFP 28 deinceps *C* respublica *L¹*, R. P. *C*

optimus quisque possit ac debeat, si quid cuiuspiam virium est, quia securus. hinc
avidus impendere, quandoquidem mortuo quoque imperatore laborantium devotioni
quicquid sponderit princeps, semper redhibet principatus. interea tu, si affectum
tuum bene colligo, hisce compertis magnum solacium inter adversa maxima capis nec
5 animum tuum a tramite communium gaudiorum vicinae quoque obsidionis terror
exorbitat. novi enim probe ne meo quidem te, quem ex lege participas, sic honore
laetatum, quia, licet sis uxor bona, soror optima es. qua de re propitio deo Christo
ampliatos prosapiae tuae titulos ego festinus gratatoriis apicibus inscripsi, pariter
absolvens sollicitudinem tuam, fratris pudorem: quem nil de propria dignitate indica-
10 turum, si verecundum forte nescires, nec sic impium iudicares. ego vero non tantum
insignibus vestris, quae tu haecenus quanto liberius, tanto impatientius praestolabare
(quamquam his quoque granditer), quantum concordia fruor; quam parem nostris
suisque liberis in posterum exopto, votis in commune deposcens, ut sicut nos utram-
que familiam nostram praefectoriam nacti etiam patriciam divino favore reddidimus,
15 ita ipsi quam suscipiunt patriciam faciant consularem. Roscia salutat, cura communis:
quae in aviae amitarumque indulgentissimo sinu, quod raro nepotibus contingit alendis,
et cum severitate nutritur, qua tamen tenerum non infirmatur aevum sed informatur
ingenium. vale.

XVII.

SIDONIUS ERIPHIO SUO SALUTEM.

20 **Es.** Eriphi meus, ipse qui semper numquamque te tantum venatio civitas ager
avocat, ut non obiter litterarum voluptate tenere; fitque eo studio, ut nec nostra
fastidias, qui tibi, ut scribis, Musas olemus. quae sententia tamen large probatur vero
carere, quamque et apparet aut ex ioco venire, si laetus es, aut ex amore, si serius.
ceterum a iusto longe resultat, cum mihi assignas quae vix Maroni [vix] aut Homero
25 competenter accommodarentur. haec relinquamus idque, unde causa, sermocinemur.
dirigi ad te praecipis versus, quos viri amplissimi, soceri tui, precibus indulti; qui
contubernio mixtus aequalium vivit moribus ad iubendum obsequendumque iuxta
paratis. sed quia scire desideras et locum et causam, quo facilius intellegas rem
perexiguam, tibi potius vitio verte, quod loquacior erit opere praefatio. conveneramus
3

1 qui corr. in quia *F*¹ securus *LMCFP*, assecuturus *T* 2 quidam *F* laborantium *F* devotioni *C*
3 sponderit (*prior. n. eras. M*²) *M* princeps *C* semper *om. T* redibet *C* interea (ea in *ras. M*¹) *M*
4 solatium *LMTFP* capis * s (ut v. ti *eras. C*²) *C* 5 communiorum (or induxit *C*¹) *C* 6 ex-
horbitat *F* te ut v. *add. M*² 7 post soror *leg. quoque in C* optima *M* propicio *MC* deo *om. T*,
fort. recte 8 festine (ne corr. in n^o *M*¹) *M* 11 impatientius *MTFP*, impaventius *C* prestolabere *C*,
praestolabere *L* 12 quamquam *LMF* fruor corr. ex furor *F*¹ 13 totis *L*, *fort. recte* 14 nacti *TCF*
patriciam (unam litt. *eras. M*¹) *M*, patritiam *L*, paritiam *F*¹ reddimus *F* 15 patritiam *F* faciunt *F*
post roscia *leg. te in T*, 2 litt. *eras. P*¹ curia *F*¹ 16 contingit nepotibus *T* alendis *Wilamowitz*,
alienis *LCTFP*, ali * is (2 litt. *eras. M*¹) *M* 17 tamen tenerum praeter ten . . . um in *ras. P*¹
18 valt *F* post vale sex versus *vac. in C* 20 o eriphi *F*, eriphis (s *eras. M*¹) *M* nunquamque *LM*, nūquam
(*om. que*) *F* te s. l. *add. P*¹ agger *C* 21 obliter *F*¹ 22 longe *T* 23 namque scripsi, quamque *L*,
quāq; *P*, quamquam *TC*, quamquam *MF*; namque ego et del. *Wilamowitz* ioconvenire (*prior. n. eras. L*²) *L*
24 michi *C* assignat *T*, *fort. recte* vix seclusi 25 accommodarentur *LCP* hoc *C* post causa *leg. ē in P*
27 obsequendum (*om. que*) *C* 28 intelligas *MCF* 29 vicio *C* loquacior *LF* praefacio *LC*

- ad sancti Iusti sepulchrum (sed tibi infirmitas impedimento, ne tunc adesses): processio fuerat antelucana, sollemnitas anniversaria, populus ingens sexu ex utroque, quem capacissima basilica non caperet quamlibet cineta diffusis cryptoporticibus. cultu peracto vigiliarum, quas alternante mulcedine monachi clericique psalmicines concelebraverant, quisque in diversa secessimus, non procul tamen, utpote ad tertiam praesto futuri, 5 cum sacerdotibus res divina facienda: de loci sane turbarumque compressu deque numerosis luminibus inlatis nimis anhelis: simul et aestati nox adhuc proxima tecto clausos vapore torruerat, etsi iam primo frigore tamen autumnalis Aurorae detepescebat. itaque cum passim varia ordinum corpora dispergerentur, placuit ad conditorium Syagrii consulis civium primis una coire, quod nec impleto iactu sagittae separabatur. hic 10 pars sub umbra palmitis adulti, quam stipitibus altatis cancellatimque pendentibus pampinus superducta texuerat, pars caespite in viridi sed floribus odore consederamus. 5 verba erant dulcia iocosa fatigatoria: praeterea, quod beatissimum, nulla mentio de potestatibus aut de tributis, nullus sermo qui proderetur, nulla persona quae proderet. fabulam certe referre dignam relatu dignisque sententiis quisque potuisset: audiebatur 15 ambitiosissime: nec erat idcirco non distincta narratio, quia laetitia permixta. inter 6 haec otio diu marcidis aliquid agere visum. mox bipertitis, erat ut aetas, acclamationibus efflagitata profertur his pila, his tabula. sphaerae primus ego signifer fui, quae mihi, ut nosti, non minus libro comes habetur. altera ex parte frater meus Domnicus, homo gratiae summae, summi leporis, tesserarum ceperat quatiebatque, quo 20 velut classico ad pyrgum vocabatur aleatores. nos cum caterva scholasticorum lusimus abunde, quantum membra torpore statarii laboris hebetata cursu salubri vegetarentur. 7 hic vir inlustris Filimatus, ut est illud Mantuani poetae,

ausus et ipse manu iuvenum temptare laborem,

sphaeristarum se turmalibus constanter immiscuit. pulchre enim hoc fecerat, sed cum 25 adhuc essent anni minores. qui cum frequenter de loco stantum medii currentis impulsu summo veretur, nunc quoque acceptus in aream tam pilae coram praetervolantis quam superiectae nec intercideret tramitem nec caveret ac per catastropham saepe pronatus aegre de ruinoso flexu se recolligeret, primus ludi ab accentu sese removit

24 Vergil. Aen. V, 499.

1 sepulchrum *CF* ^{t i} se t *corr. ex set F¹* post impedimento *leg. fuit in F¹ fort. recte* 2 sollemnitas *MTCFP* 3 post caperet *leg. et in MCFP* cuncta *F¹* cryptoporticibus (*prior. o in ras. M²*) *M*, cryptoporticibus *TCFP* 4 alternate *C¹* mulcedine (*ml corr. ex dul F¹*) *F* psalmicines *C¹* 5 terciam *CF* 6 divinas facientibus *T* 7 illatis *MTCFP* anhelis (*prior. 1 eras. L²*) *L* tecto *scripsi*, tacito *LMTCP*, tacitos *F¹* 8 autumnalis *CF* 9 conditorium *C* syagrii *MTCF* 10 sagittae *C* 11 cancellatimque (*prior. a in ras. M²*) *M*, cancellatimque *C* 12 sed floribus *praeter* oribus *in ras. P¹* 13 erant dulcia *transp. P¹*, dulcia erant *MCF* fatigatoria *F¹* ante nulla 5 *litt. eras. P²* 14 potestatibus; (tib; *in ras. M¹*) *M* qui proderet *MTCFP* post quae 8 *litt. eras. P²* quae proderetur *MTCFP* 15 post dignisque 2 *litt. eras. P²* sententiis *C* 16 ambitiosissime audiebatur *C* discincta *C* laetitia *CF* 17 an diutino? agere aliquid *T* ut erat aetas *C* 18 pila (*alt. 1 eras. C¹*) *C*, pilia *F* ego ego (*prior. eras. P²*) *P* 19 michi *C* 20 domnicus *C*, domitius *F* coeperat *L*, ceperat *MC* 21 pyrgum *F* scholasticorum *LMTCFP* 22 habunde *F* an in quantum? 23 illustris *MTCFP* 24 temptare *C*, temptare *L* 25 sphaeristarum *F* immiscuit *C*, immiscuit (*1 in ras. M¹*) *M*, immiscuit *T* pulchre *M¹*, pulchre *CF* 26 medicurrentis *MCFP* 27 summo verentur *C¹* 28 superiectae *L¹* ac *scripsi*, huc *L*, ad hoc (*ad in ras., hoc s. l. add. P¹*) *MTCFP*, hinc Wilamowitzius catastropham *F*

suspiriosus extis incalescentibus. namque et iecusculi fibra tumente pungebant exercitatum crebri dolores. destiti protinus et ipse, facturus communione cessandi rem 8 caritatis, ne verecundiam lassitudo fraterna pateretur. ergo, ut resedimus, [et] illum mox aquam ad faciem petere sudor admonuit: exhibita poscenti est, pariter et linteum 5 villis onustum, quod pridiana squama politum casu sub ipsis aediculae valvis bipatentibus de ianitoris erecto trochleatim fune nutabat. quo dum per otium genas siccant: 9 'vellem', inquit, 'ad pannum similis officii aliquod tetrastichon mihi scribi iuberet'. 'fiat', inquam. 'sed quod meum', dixit, 'et nomen metro teneret'. respondi possibilis factu quae poposcisset. [ait] et ipse: 'dicta ergo.' tunc ego arridens: 'ilico scias 10 Musas moveri, si choro ipsarum non absque arbitris vacem.' respondit ille violenter et perurbane, ut est natura vir flammeus quidamque facundiae fons inexhaustus: 'vide, domine Solli, ne magis Apollo forte moveatur, quod suas alumnas solus ad secreta sollicitas.' iam potes nosse, quem plausum sententia tam repentina, tam lepida commoverit. nec plus moratus mox suo scriba, qui pugillarem iuxta tenebat, ad me vocato 10 subditum sic epigramma composui:

Mane novo seu cum ferventia balnea poscunt
seu cum venatu frons calefacta madet,
hoc foveat pulcher faciem Filimatus udam,
migret ut in bibulum vellus ab ore liquor.

20 Epiphanius noster vix suprascripta peraraverat, et nuntiatum est hora monente progredi episcopum de receptorio, nosque surreximus. da postulatae tu veniam cantilenae. illud autem ambo, quod maius est quodque me nuper in quendam dies bonos male ferentem parabolice seu figurate dictare iussistis quodque expeditum eras dirigetur, clam recensete; et, si placet, edentes fovete; si displicet, delentes ignoscite. vale.

XVIII.

SIDONIUS ATTALO SUO SALUTEM.

25 HAEDUAE civitati te praesidere coepisse libens atque cum gaudio accepi. laetitiae causa quadripartita est: prima, quod amicus; secunda, quod iustus es; tertia, quod severus; quarta, quod proximus. quo fit, ut nostris nostrorumque contractibus plurimum velis debeas possis opitulari. igitur amplectens in familiari vetusto novum 30 ius potestatis indeptae materiam beneficiis tuis iam diu quaero. quibus me tantum

1 estis C nanque M^{tu} mente C¹ 2 destiti L factur' (r' in ras. M²) M 3 sedemus L,
sedimus T et seclusi 4 ammonuit LMC lintheum (h eras. L²) LF 5 q p'diana scamma
(q p corr. in q pⁱ P¹) P^{qd} pollitū (post. l eras., tū in ras. M¹) M, pontū T, politum s. l. add. T²
6 trochleatim LMTCEP mutabat C¹ siccant in ras. M¹ 7 inquit L tetrastichon TCE, tetrastichon M,
tetrastichon P¹ michi C 8 fiet F dixit LMCEP, inqt T, fort. recte 9 ait in ras. M¹, seclusi
10 moveri musas T arbitris (prior. i in ras. M²) M 11 ante quidamq; (q; s. l. add. P¹) 5 litt. eras. P²
12 mage T appollo C¹ alumnas CF 13 sententia C¹ repida C, lepida s. l. add. C¹ 15 sic
epigramma M, epigramma sic F^{co} 17 fons L manet P 18 filimatus C 20 v̄r P paverat F
nuntiatum LMC 21 receptorio C¹ postulata & veniam (& corr. in t L²) L 23 dirigetur F,
dirigeretur MP 24 clam recensete om. F dispicet F¹ 25 Sidonius om. F ITALO C
salutem om. F 26 te s. l. add. T¹ adque L^{ac} cepi F¹ leticiae CF 27 causae L¹
tercia CF 28 q corr. ex qd C¹ 29 plurimum LT, pmum MCEP velis plurimū ord. mut. T¹
30 materiam MC tuis beneficiis C fidere tantum F

fidere agnosce, ut, etsi non invenio quae poseam, quaesiturus mihi videaris ipse quae tribuas. vale.

XIX.

SIDONIUS PUDENTI SUO SALUTEM.

- 1 **N**UTRICIS meae filiam filius tuae rapuit: facinus indignum quodque nos vosque
inimicasset, nisi protinus scissem te nescisse faciendum. sed conscientiae tuae pur-
gatione praclata petere dignaris culpa calentis impunitatem. sub condicione concedo:
2 si stupratorem pro domino iam patronus originali solvas inquilinatu. mulier autem
illa iam libera est: quae tum demum videbitur non ludibrio addicta sed assumpta
coniugio, si reus noster, pro quo precaris, mox cliens factus e tributario plebeiam 10
potius incipiat habere personam quam colonariam. nam meam haec sola seu compo-
sitio seu satisfactio vel mediocriter contumeliam emendat; qui tuis votis atque ami-
citiis hoc adquiesco, si laxat libertas maritum, ne constringat poena raptorem. vale.

XX.

SIDONIUS PASTORI SUO SALUTEM.

- 1 **Q**UOD die hesterno tractatui civitatis in concilio defuisti, ex industria factum 15
pars melior accepit, quae suspicata est id te cavere, ne tuis umeris onus futurae
legationis imponeretur. gratulor tibi, quod istis moribus vivis, ut necesse habeas
electionem tui timere: laudo efficaciam, suspicio prudentiam. prosequor laude felici-
2 tatem: opto denique aequalia his, quos aequaliter amo. multi frequenter, quos exe-
crabilis popularitas agit, civium maximos manu prensant deque consessu publico ab- 20
ducunt ac sequestratis oscula impingunt, operam suam spondent, sed non petiti;
utque videantur in negotii communis assertionem legari, evectionem refundunt ipsos-
que sumptus ultro recusant et ab ambitu clam rogant singulos, ut ab omnibus palam
3 rogentur. sic quoque, cum fatigatio gratuita possit libenter admitti, libentius 25
tamen atque amabilius verecundi leguntur. idque cum expensa: tantum impudentia
sese ingerentum ponderis habet, etiam fasci cum tributario nomine ipsorum nil super-
funditur. proinde quamquam non te fefellit, quid boni quique meditarentur, redde te
tamen exspectantium votis expetentumque caritatem proba, qui iam probasti pudorem.
quod defuisti primum, modestiae adscribitur: ad ignaviam respicit secunda dilatio.
4 praeterea tibi Arelate profecturo est venerabilis in itinere mater fratres amantes reda- 30

1 inveniam *F*   quaesiturus * *C*¹   2 tribuā *T*   3 Sidonius et salutem *om. F*   4 vos
nosque *MTP*   6 an praefata?   dignaris (ris in *ras. M*¹) *M*   condicione *LCP*   7 solvas (a in
*ras. M*¹) *M*, solves *T*   9 post illa 2 *lit. eras. P*²   ludebrio *L*   assumpta *L*   10 est *F*¹
11 pocius *C*   12 post vel *leg. non in CFP, idemque s. l. add. M*¹ *T*²   amiciciis *LCP*   13 stringat *corr. in*
2stringat *T*²   14 Sidonius et salutem *om. F*   15 tractatu *M*¹   16 humeris *LMTCP*   18 efficaciam *MCF*
suspicio *F*   19 execrabilis *M*   20 eque *C* et *corr. ex eque P*², eque *MTF*   consensu *L*   adducunt *L*
21 impingunt *F*   ppeti *P*   22 in negotii in *ras. M*¹   negotii *C*   assertionem communis *T*   assertio-
nem *scripsi*, assertione *LMTCP*   23 sumtus *L*   24 post fatigatio *s. l. illorum ut v. add. M*¹ *T*²
ammitti *L*, amitti *M*²   25 tamen] etiam *F*, tñ *s. l. add. F*¹   an avidius?   26 ingerentem *L*, ingerentium *T*
fasci cum *LT*, fascium *MCFP*   nl *F*   27 quanquam *LM*   non *LMCFP*, nil *T*¹   28 tñc *P*   exspectum
(s *eras. L*²) *L*, expectantium *MCFP*   expetentiumque *T*, expectantiumque *P*   q in *ras. M*¹   29 ascri-
bitur *MCFP*   30 arelatem *MTCP*   pfecturo *P*   reclamantisque *MT*, redamantisque *L*

mantisque patriae solum, ad quod et praeter occasionem voluptuose venit; tum domus propria, cuius actorem, vineam messem olivetum, tectum quoque ipsum, vel dum praeterveharis, inspicere res commodi est. quapropter, missus a nobis, et tibi per-
 5 venis: namque erit talis viae tuae causaeque nostrae condicio, ni fallor, atque oppor-
 tunitas, ut pro beneficio civitati posse imputare quandocumque videaris, quod tuos videris. vale.

XXI.

SIDONIUS SACERDOTI ET IUSTINO SUIS SALUTEM.

VICTORIUS patruus vester, vir, ut egregius, sic undecumque doctissimus, cum
 cetera potenter, tum potentissime condidit versus. mihi quoque semper a parvo cura
 10 Musarum: nunc vos parenti venitis heredes, quam iure, tam merito: ilicet ego poetae
 proximus fio professione, vos semine. ergo iustissimum est, ut diem functo sic quis-
 que nostrum succedat, ut iungitur. ideoque patrimonia tenete, date carmina. valete.

1 occasiōem *L*   2 auctorem *FP*   4 nanque *M*   conditio (con in *ras. P*¹) *MFP*, con-
 ditioni (ni *eras. C*¹) *C*,   adque *L*   oportunitas *LMTCFP*   5 post beneficio *leg. tuo in F*   posse
 (e in *ras. M*²) *M*   quandoque *T, fort. recte*   ~   6 valt *F*   7 Sidonius et et et suis salutem om. *F*
 8 patruus ūr (s ū in *ras. M*¹) *M*   unde;cumque (q; *eras. C*¹) *C*, undecuque *praeter un in ras. P*¹
 9 michi *C*   patruo (t *eras. C*¹) *C*   10 parenti^s (s ut v. *eras. M*¹) *M*, parentes (es *corr. in is F*¹) *F*
 tam quam iure merito *T*   post ego 2 *litt. eras. P*²   11 diem functo *L*, die functo (i *eras. C*²) *TCP*,
 die functo *M*, sed functo in *ras. simulque var. lect., a M*¹ s. l. *add., eras. M*², defuncto *F*   12 valete
 in *XPO MP*, valt *F*   nulla subscriptio nec spat. vac. in *L*, G. SOLLII APOLLINARIS SIDONII EPI EPLARV
 LIB. V. EXPLICIT. INCIPIT LIBER SEXT^r *M*, EXPLIC LIB. V. INCIP. VI. *T*, explicit liber .v. sidonii.
 incipit lib .vi. *C*, Incipit libe^r Sextus *subscr. rubricator in F*, G. SOLLII apollinaRis Sidonii epi. Eplaru
 lib. v. EXPLICIT. INCIPIT. VI. *P*

GAI SOLLII

APOLLINARIS SIDONII

EPISTULARUM

LIBER SEXTUS.

I.

SIDONIUS DOMINO PAPAE LUPO SALUTEM.

- 1 **B**ENEDICITUR spiritus sanctus et pater dei omnipotentis, quod tu. pater patrum
et episcopus episcoporum et alter saeculi tui Iacobus, de quadam specula caritatis
nec de inferiore Hierusalem tota ecclesiae dei nostri membra superinspicias, dignus
qui omnes consoleris infirmos quique merito ab omnibus consularis. et quid nunc
2 ego dignum dignationi huic, putris et fetida reatu terra, respondeam? colloquii
salutaris tui et indigentiam patiens et timorem recordatione vitae plectibilis ad-
ducor, ut clamem tibi quod dixit domino tuus ille collega: exi a me, quia
homo peccator sum. domine. sed si iste timor non temperetur affectu, vereor,
ne Gerasenorum destituar exemplo et discedas a finibus meis. quin potius illud,
quod mihi conducibilis est, conleprosi mei te proposita condicione constringam,
ut aiam tibi: si vis, potes me mundare. qua ille sententia non plus de
3 Christo quid peteret prodidit, quam quid crederet publicavit. ergone cum sis
procul ambiguo primus omnium toto, qua patet, orbe pontificum, cum praerogativae
subiciatur, cum censurae tuae adtremat etiam turba collegii, cum in gravitatis
vestrae comparisonem ipsa etiam grandaeavorum corda puerascant, cum post desu-

8 Lucas V, 8. 12 Lucas V, 12.

Sidonius *om. F* domino papae *om. C* LVPO SVO *C* salutem *om. F* 2 benedictus *MTEP*,
enedictus *C* ompis *C* 3 iacob *T* karitatis *C* 4 inferiori *CFP* hierlm *M*, hierlm *C*,
hierlm *P*, ierlm *TF* post ecclesiae leg. tue in *F* 5 q *C* contuleris (tu corr. in su *L*²) *L* ab
omnibus merito *T* 6 patris *M*¹ & s. l. add. *M*¹ faetida *L*, fetida *MC* 7 indigentia *L*
paciens *C* 9 si s. l. add. *M*¹ timeretur (time corr. in teme *C*¹) *C* 10 gerasenorum praeter ge a
in ras. *P*¹ destituar *L* 11 conleprosi *L*, colleprosi (col in ras. *M*²) *MCF* condicione *LCF*
12 potissime *L* sententia *C* 13 ergo *M*¹ 15 attremat *MCFP* 16 puerascant (*alt. e corr.*
ex a *M*²) *MP*

datas militiae Lirinensis excubias et in apostolica sede novem iam decursa quin-
 quennia utriusque sanctorum ordinis quendam te conclamatissimum primipilarem spiri-
 talia castra venerentur, tu nihilominus hastatorum antesignanorumque paulisper con-
 tubernio sequestratus ultimos calones tuos lixasque non despicias et ad extimos
 5 trahariorum, qui per insipientiam suam adhuc ad carnis sarcinas sedent, crucis diu
 portatae vexilla circumfers ac manum linguae porrigis in conscientia vulneratis? nosti, 4
 ut apparet, ex adversa acie sauciatos, dux veterane, colligere et peritissimus tubicen
 ad Christum a peccatis receptui canere; et euangelici pastoris exemplo non amplius
 laetaris, si permaneant sani, quam si non remaneant desperati. te ergo, norma morum,
 10 te, columna virtutum, te, si blandiri reis licet, vera, quia sancta, dulcedo, despiciatissimi
 vermis ulcera digitis exhortationis contrectare non piguit; tibi avaritiae non fuit
 pascere monitis animam fragilitate ieiunam et de apotheca dilectionis altissimae
 sectandae nobis humilitatis propinare mensuram. sed ora, ut quandoque resipiscam, 5
 quantum meas deprimat oneris impositi massa cervices. facinorum continuatione miser
 15 eo necessitatis accessi, ut is pro peccato populi nunc orare compellar, pro quo populus
 innocentum vix debet impetrare si supplicet. nam quis bene medelam aeger impertiat?
 quis febriens arroganti tactu pulsum distinguat incolumem? quis desertor scientiam
 rei militaris iure laudaverit? quis esculentus abstemium competenter arguerit? indignis-
 simus mortalium necesse habeo dicere quod facere detrecto, et ad mea ipse verba
 20 damnabilis, cum non impleam quae moneo, idem in me meam cotidie cogor dictare
 sententiam. sed si tu inter me et illum, cui conerucifigeris, dominum nostrum pro 6
 scelorum meorum populo, iunior mage quam minor Moyses, intercessor assistas, non
 ulterius descendemus in infernum viventes nec per carnalium vitiorum incentiva flam-
 mati ad altare domini ignem diutius accendemus alienum: quia quamquam nos utpote
 25 reos gloriae libra non respicit, satis tamen superque gaudebimus, si precatu tuo levare
 valeamus interioris hominis nostri etsi non integrum ad remunerationem, certe vel
 cicatricatum pectus ad veniam. memor nostri esse dignare, domine papa.

II.

SIDONIUS DOMINO PAPAE PRAGMATIO SALUTEM.

VENERABILIS Eutropia matrona, quod ad nos spectat, singularis exempli, quae 1
 30 parsimonia et humanitate certantibus non minus se ieiuniis quam cibis pauperes pascit

1 miliciae (e corr. in t M²) MC lyrinensis L in om. T apostolica in sede C 2 te s. l.
 add. T² conclamatissimum (t in ras. 2 litt. M²) M, conclatissimum C¹ spiritualia CFP 3 nichilominus MC, nilominus F
 4 segregatus F dispicis L 5 trihariorum T, triariorum L
 incipientiam LMP, insipientiam F¹ adhuc om. C 7 tubicin L 9 p^{re}maneant T² desperati L
 10 columpna CF si s. l. add. F¹ blandiris C¹ dispiciatissimi L 11 avariciae MCF 12 ieiunam
 (ie in ras. M¹) M apotecha F dilectionis L 13 secta de T oro L 14 quantū in ras. M¹, ē h T
 i. e. cum enim, fort. recte, si ita distinguis: resipiscam; cum enim . . . cervices; post cervices excidisse vides
 conicit Mommsen 16 suplicet L medellam L 17 febriens M, sed s. l. var. lect., ut v., 1 febriciens
 eras. M² pl^usum corr. ex plusum L¹ destinguat F, discingat L deserto F¹ 20 dampnabilis MCF
 cum non impleam quae moneo L, cum imperem quae non impleo MTCEP, non male meam om. MTCEP
 cogor cotidie F cotidiaie L¹, cottidie P 21 in C crucifigeris T dñm LP 22 muses L an existas?
 23 descendemus L, descendamus (a corr. in e C¹) C viciorum C 24 diuti' s. l. add. T² quanquam LMF,
 qvis T 25 tamen om. T super^{que} F¹ 26 valemus C¹ 27 cicatricatum pect' praeter cicatri in
 ras. M¹ cicatrizatum T esse dignare domine papa om. C 28 Sidonius om. F domino om. CF
 prāmatio suo (pr in ras. P¹) P salutem om. F 29 venerabilis (alt. ne eras. C²) C 30 parssimonia
 (prior. s eras. L²) L humilitate C cib F

et in Christi cultu pervigil sola in se compellit peccata dormire, maeroribus orbitatis
 necessitate litis adiecta in remedium mali duplicis perfectionem vestrae consolationis
 expetere festinat, gratanter habitura, sive istud tibi peregrinatio brevis seu longum
 2 computetur officium. igitur praefata venerabilis fratris mei nunc iam presbyteri
 Agrippini, ne iniuriosum sit dixisse nequitiis, certe fatigatur argutiis: qui abutens
 inbecillitate matronae non desistit spiritalis animae serenitatem saecularium versu-
 3 tiarum flatibus turbidare: cui filii nec multo post nepotis amissi duae pariter plagae
 nos maxume, quibus in eos novum ius professio vetustumque faciebant amicitiae,
 aliqua censes, suadentes quaepiam, plurima supplicantes: quodque miremini, in
 omnem concordiae statum promptius a feminea parte descensum est, et quamquam
 se altius profuturum filiae paterna iactaret praerogativa, nurui tamen magis placuit
 4 munificentiae soeualis oblatio, iurgium interim semisopitum vestris modo sinibus
 infertur, pacificate certantes, et pontificalis auctoritate censurae suspectis sibi partibus
 indicite gratiam, dicite veritatem, sancta enim Eutropia, si quid vadimonio meo cre-
 15 ditis, victoriam computat, si vel post damna non litiget, unde et suspicor vobis unam
 pronuntiandam domum discordiosam, licet inveniatis utramque discordem, memor
 nostri esse dignare, domine papa.

III.

SIDONIUS DOMINO PAPAE LEONTIO SALUTEM.

1 **E**TSI nullis hortatibus primordia nostrae professionis animatis neque sitim igno-
 rantiae haecenus saecularis ullo supernae rigatis imbre doctrinae, non ego tamen
 tantum mei meminsens non sum, ut a meis praesumam partibus aequali officiorum
 lance certandum, nam cum nostra mediocritas aetate vitae, tempore dignitatis, privi-
 legio loci, laude scientiae, dono conscientiae vestrae facile vincatur, nullum meremur,
 2 si par expectamus alloquium, igitur non incusantes silentium vestrum sed loquaci-
 tatem nostram potius excusare nitentes commendamus apicum portitorem, cuius si pere-
 grinationem prompto favore foveatis, grandis actionibus illius portus securitatis aperitur,
 negotium huic testamentarium est, latent cum propriarum merita chartarum: toga-
 torum illic perorantium peritiam consulere perrexit, pro victoria computaturus, si se
 intellexerit iure superari, modo ne sibi suisque desidia vitio perperam cavis-
 30 cul-

1 cultu christi <i>C</i>	2 consolationis <i>L</i>	3 habitura <i>C</i>	4 praesbyteri <i>L</i> , presbyteri <i>M</i>
5 agripini <i>TC</i> , agrippini <i>F</i>	nequitiis <i>C</i>	argut' <i>C</i>	6 inbecillitate <i>L</i> , inbecillitate <i>MC</i> , imbecilli- tate <i>F</i>
spiritualis <i>C</i>	7 Cū <i>F</i>	post multo <i>LMFP</i>	admissi <i>F</i> ¹
8 recedentes <i>L</i>	temptavimus <i>L</i>	inter in <i>ras. M</i> ¹	9 maxime <i>MTCFP</i>
eo <i>C</i>	amiciciae <i>CF</i>	10 suplicantes <i>L</i> , suplicantes <i>C</i> ¹	11 promptius <i>L</i>
vestutumque <i>F</i>	13 soeualis munificentiae oblatio <i>T</i> ²	interī <i>s. l. add. T</i> ²	15 creditis <i>om. C</i>
scripsi, discensum <i>L</i> , discessum <i>MTCFP</i>	26 commendavimus <i>CF</i>	portitorem (ti in <i>ras. M</i> ²) <i>M</i>	27 prompto <i>LC</i>
illius actionibus <i>T</i>	28 negocium <i>C</i>	testamentarium <i>C</i>	enim <i>F</i> , eū <i>s. l. add. F</i> ¹
29 perorantium <i>F</i>	perexit <i>L</i>	se] sese <i>C</i>	30 separari <i>L</i> ¹
vitio <i>om. C</i>	iputet perperam cavis- se (<i>om. culpatur</i>) <i>T</i>	cavisse in <i>ras. M</i> ¹	

petur. hunc eatenus commendare praesumo, ut, si eum instruere dignanter advocatio consulta fastidit, auctoritas coronae tuae dissimulantibus studeat excudere responsi celeritatem. memor nostri esse dignare, domine papa.

IV.

SIDONIUS DOMINO PAPAE LUPO SALUTEM.

5 **P**RAETER officium, quod incomparabiliter eminenti apostolatui tuo sine fine debetur, 1
etsi absque intermissione solvatur, commendo supplicum baiulorum pro nova necessi-
tudine vetustam necessitatem, qui in Arvernā regionem longum iter, his quippe tem-
poribus, emensi casso labore venerunt. namque unam feminam de affectibus suis,
quam forte Vargorum (hoc enim nomine indigenas latrunculos nuncupant) superventus
10 abstraxerat, isto deductam ante aliquot annos istique distractam cum non falso indicio
comperissent, certis quidem signis sed non recentibus inquisivere vestigiis. atque 2
obiter haec eadem laboriosa, priusquam hi adessent, in negotiatoris nostri domo
dominioque palam sane venundata defungitur, quodam Prudente (hoc viro nomen),
quem nunc Tricassibus degere fama divulgat, ignotorum nobis hominum collaudante
15 contractum; cuius subscriptio intra formulam nundinarum tamquam idonei adstipulatoris
ostenditur. auctoritas personae, opportunitas praesentiae tuae inter coram positos
facile valebit, si dignabitur, seriem totius indagare violentiae, quae, quod gravius est,
eo facinoris accessit, quantum portitorum datur nosse memoratu, ut etiam in illo latro-
cinio quendam de numero vianum constet extinctum. sed quia iudicii vestri medi- 3
20 cinam expetunt civilitatemque, qui negotium criminale parturiunt,strarum, si bene
metior, partium pariter et morum est, aliqua indemni compositione istorum dolori,
illorum periculo subvenire et quodam salubris sententiae temperamento hanc partem
minus afflictam, illam minus ream et utramque plus facere securam; ne iurgii status,
ut sese fert temporis locique civilitas, talem descendat ad terminum, quale coepit
25 habere principium. memor nostri esse dignare, domine papa.

---

1 instuere *M*   2 autoritas *L* $\widetilde{\text{ure}}$ *T*   responsi (si in *ras. M*²) *M*, responsi $\overline{\text{nri}}$ ($\overline{\text{nri}}$ induxit *F*¹) *F*
3 esse dignare domine papa *om. CF*   4 Sidonius domino et salutem *om. F*   5 prepater *F*¹   6 necessitate
vetustam necessitudinem *TCTFP et in ras. M*¹   7 arvennam *L*   * iter *L*²   qdē *F*   8 pvene-
runt *F, fort. recte*   nanque *M*   9 vargonū ($\overline{\text{nū}}$ in *ras. M*²) *M*, uagor̄ *T*, † vargonū *s. l. add. T*²
latrunculos (o in *ras. M*²) *M*   10 aliquod *L*   isticq; distetam *om. T, add. in marg. T*²   inditio *CF*
11 recensentibus *T*¹   adque *L*   12 h̄ obiter hec *T*   hi *add. in marg. M*¹, ii *F*   negociatoris *C*
13 dominoque *L*, dñō *T*, sed. in *marg. † dñio add. T*²   sana *F*   venundata *MCF*   pudente *M*¹
14 nobis *s. l. add. T*¹   15 tractum *F*   suscribitio *L*, subscriptioē *T*   tanquam *LME*   astipula-
toris *MTFP*, astipulatione *C*   16 oportunitas *LMTCTFP*   17 facile *s. l. add. T*²   seriem in *ras. P*¹,
seriā *C*   18 † accessit eo facinoris *T*¹   quātum *C*²   19 quemdam *F*   nostri *F*   20 negotium *C*
21 parcium *C*   indempni *MCF*   22 salubri *T*   sententiae *s. l. add. T*²   24 qualitas
Gustafssonus   descendat *corr. in* discedat *M*¹, discedat *L*, discedat *TCTFP*   25 pro memor nostri
esse dignare domine papa *leg. VALE in MT, sed Memor nri s. l. add. M*²   esse dignare domine papa
om. CP   dīgr̄ *L*

V.

SIDONIUS DOMINO PAPAE THEOPLASTO SALUTEM.

CAUSAM meam nesciens agit qui ad vos a me litteras portat: nam, dum voti mihi fit gerulus opportunus officii, beneficium praestat, quod se arbitratur accipere, sicuti nunc venerabilis Donidius dignus inter spectatissimos quosque numerari, cuius clientem puerosque commendo, profectos seu in patroni necessitate seu in domini labore peregrinantum qua potestis ope humanitate intercessione tutamini: ac, si in aliquo amicus ipse per imperitiam novitatemque publicae conversationis videbitur minus efficax, vos hoc potius aspiciate, quid absentis causa, non quid praesentis persona mereatur. memor nostri esse dignare, domine papa.

VI.

SIDONIUS DOMINO PAPAE EUTROPIO SALUTEM.

10

- 1 POSTQUAM foedifragam gentem redisse in sedes suas comperi neque quicquam viantibus insidiarum parare, nefas credidi ulterius officiorum differre sermonem, ne vester affectus quandam vitio meo duceret ut gladius inpolitus de curae raritate robiginem, unde misso in hoc solum negotii gerulo litterarum, quam vobis sit corpusculi status in solido quamve ex animi sententia res agantur, sollicitus inquirō, sperans, ne semel mihi amor vester indultus aut interiecti itineris longitudine aut absentiae communis diuturnitate tenuetur, quia bonitas conditoris habitationem potius hominum quam caritatem finalibus claudit angustiis, restat, ut vestra beatitudo compunctorii salubritate sermonis avidam nostrae ignorantiae pascat esuriem, est enim tibi nimis usui, ut exhortationibus tuis interioris hominis maciem saepenumero mysticus adeps et spiritalis arvina distendat. memor nostri esse dignare, domine papa.

VII.

SIDONIUS DOMINO PAPAE FONTEIO SALUTEM.

- 1 SI aliquid ad inchoandam gratiam compendii posteris tribuit necessitudo praemissa seniorum, ego quoque ad apostolatus tui notitiam pleniorē cum praerogativa

1 Sidonius domino *om. F* papae teoplasto *F*, theoplasto papae *C*¹ salutem *om. F* 3 michi *C* oportunitus *LMTCFP* officii *add. in marg. F*² arbitratur accipere *LMCFP*, putat accepisse *T*
4 numeravi *C*² 5 necessitatem *MTCFP* in *om. L, s. l. add. C*¹ 6 peregrinantium *F* potestis
(is in *ras. M*¹) *M* 7 imperiam *L*, inpericiam *C* novitatemque *C*² 8 non *corr. ex num C*², nū *P*
9 nostri esse dignare domine papa *om. MP* esse dignare domine papa *om. C* esse nostri *F* digneris *T*
10 Sidonius domino *om. F* eutropio papae *C* salutem *om. F* 11 post^a *M*¹ suas sedes *C*
quicquam (ic in *ras. M*¹) *M* 12 ultez *L* an officiosum? 13 vicio *C* ducere *L* inpolitus *MC*
rubiginem *MTCFP* 14 vobis *om. F* 15 ex animi sententia *T*, † ita examine sentēcie *s. l. add. T*²
16 absentie (e in *ras. M*¹) *M* 17 post quia *leg. g in T* 18 compunctorii (*extr. i corr. ex s M*¹) *MCF*
20 exhortacionibus *C* matiem *F* misticus *MCF* 21 spiritalis *C* nostri esse dignare domine papa
om. MP esse dignare domine papa *om. C* domine papa *om. F* 22 Sidonius domino *om. F* FON-
TELO PAPAE *C* fontelo *MTC*, fontello *F* salutem *om. F* 23 inchoandam (*post n in ras. 3 litt. M*²) *M*
posteris *om. P* tribuat *F* 24 noticiam *CF*

domesticae familiaritatis accedo. nam sic te familiae meae validissimum in Christo
semper patronum fuisse reminiscor, ut amicitias tuas non tam expetendas mihi quam
repetendas putem. his adicitur, quod indignissimo mihi impositum sacerdotalis
nomen officii confugere me ad precum vestrarum praesidia compellit, ut adhuc
5 ulcerosae conscientiae nimis hiulea vulnera vestro saltem cicatricentur oratu. qua- 2
propter me meosque commendans et excusans litteras seriores granditer obsecro,
ut intercessione consueta, cuius viribus immane polletis, clericalis tirocinii in nobis
reptantia rudimenta tueamini, ut, si quid dignabitur de morum pravitate nostrorum immu-
tabilis dei mutare elementia, totum id suffragiorum vestrorum patrocinio debeamus.
10 memor nostri esse dignare, domine papa.

VIII.

SIDONIUS DOMINO PAPAE GRAECO SALUTEM.

APICUM oblator pauperem vitam sola mercandi actione sustentat; non illi est opi- 1
ficium quaestui, militia commodo, cultura compendio; (ob) hoc ipsum, quod mercennariis
prosecutionibus et locaticia fatigatione cognoscitur, fama quidem sua sed facultas
15 crescit aliena. sed tamen quoniam illi fides magna est, etsi parva substantia, quotiens
cum pecuniis quorumpiam catapli recentis nundinas adit, creditoribus bene credulis
sola deponit morum experimenta pro pignore. inter dictandum mihi ista suggesta 2
sunt, nec ob hoc dubito audita fidenter asserere, quia non parum mihi intumos agunt
quibus est ipse satis intumus. huius igitur teneram frontem, dura rudimenta commendo;
20 et, quia nomen eiusdem lectorum nuper albus accepit, agnoscitis profecturo civi me
epistulam, clerico debuisse formatam; quem propediem non iniuria reor mercatorem
splendidum fore, si hinc ad vestra obsequia festinans frigoribus fontium civicorum
saepe fontem † mercatoribus anteferat. memor nostri esse dignare, domine papa.

IX.

SIDONIUS DOMINO PAPAE LUPO SALUTEM.

25 VIR iam honestus Gallus, quia iussus ad coniugem redire non distulit, litterarum 1
mearum obsequium, vestrarum reportat effectum. cui cum pagina, quam miseratis,
reseraretur, actutum compunctus ingemuit destinataque non ad me epistulam sed in
se sententiam iudicavit. itaque confestim iter in patriam sponndit adornavit arripuit.

2 amicitias *CF* 5 saltem *T* cicatrizentur *TF*, cicatricentur *P* 7 tyrocinii *MTC* 8 immutabilis
(1 corr. ex s *P*¹) *MCFP* 9 post dei expunxit nate *F*¹ 10 nostri esse dignare domine papa om. *MP* esse
dignare domine papa om. *C* domine papa om. *F* 11 Sidonius domino om. *F* GRECO PAPAE *C*
salutem om. *F* 12 est offitium *T*², est opificum *C*², opificium est *F* 13 milicia *MF* ob addidi,
om. *LMTCEP* mercennari² *C* 14 prosecutionibus *LP* locaticia *LM* 15 parva om. *C* quoties *MT*,
quociens *L* 16 peccuniis *C* capitali *F*¹ adit (a in ras. *M*²) *M* 17 experimenta morum *C* michi *C*
18 michi *C*, nob² *T* intimos *MCF* intumi suggerunt *Mommsen* 19 est *MCFP*, et *L*, est et *T*
intimus *MCF* 20 cive *L* 21 iniuria *M*¹ 22 splendidum *C*¹ frigori *F* foncium *C*
23 montem *T*¹ mercatorib; *LC*, mercatoris *MFP*, sed s. l. rasura est in *M*, mediatoris *T*, calorⁱ tui *Leo*
esse dignare domine papa om. *MCP* dignare domine papa om. *F* 24 Sidonius domino et salutem
om. *F* 25 post vir 3 litt. eras. *P*² 27 reserarentur *F*¹ compunctus *C* destinataque *L* post
in se leg. platā in *F*, fort. recte 28 sententiam *C*

quem nos propter hanc ipsam paenitudinis celeritatem non increpative sed consolatorie
 2 potius compellare curavimus. quia vicinaretur innocentiae festinata correctio. neque
 enim quisquam etiam sibi bene conscius plus facere praesumpsit, si quis tamen vestrae
 correptionis orbitam non reliquit, quippe cum ea ipsa, quae legimus, parectis verba
 censurae maxuma emendationis incitamenta sint. nam quid potest esse castigationis
 huiusce tenore pretiosius, in qua forte peccato animus aeger repperit ininsecus
 3 remedium. cum non valeret extrinsecus invenire convicium? quod superest, obsecramus,
 ut crebra oratione, per quam vitiis omnibus immane dominamini, nos quoque, sicut
 euangelicos magos remeasse manifestum est, vel iam nunc per aliam viam eorum in
 beatorum patriam redire faciatis. paene omiseram, quod minime praetereundum fuit:
 agite gratias Innocentio, spectabili viro, qui, ut praeceperatis, naviter morem gessit
 iniunctis, memor nostri esse dignare, domine papa.

X.

SIDONIUS DOMINO PAPAE CENSORIO SALUTEM.

1 GERULUM litterarum levitici ordinis honestat officium. hic cum familia sua depraedationis
 Gothicae turbinem vitans in territorium vestrum delatus est ipse ut sic
 dixerim, pondere fugae: ubi in re ecclesiae, cui sanctitas tua praeside parvam
 sementem semiconfecto caespiti advena ieiunus iniecit, cuius ex solido coigendae
 2 fieri sibi copiam exorat, quem si domesticis fidei deputata humanitate foveat id est,
 ut debitum glabrae canonem non petatur, tantum lucelli praestitum sibi computat (peregrini
 hominis ut census, sic animus angustus), ac si in patrio solo rusticaretur. huic
 si legitimam, ut mos est, solutionem perexiguam segetis indulgeas, tamquam oppipare
 viaticus cum gratiarum actione remeabit. per quem si me stilo solitae orationis
 impertias, mihi fraternitatisque istae sitae pagina tua veluti polo lapsa reutabitur.
 memor nostri esse dignare, domine papa.

XI.

SIDONIUS DOMINO PAPAE ELEUTHERIO SALUTEM.

1 IUDAEUM praesens charta commendat, non quod mihi placeat error, ex quem
 pereunt involuti, sed quia neminem ipsorum nos decet ex asse damnabem pro-

1 consulatoriae L¹ 2 vitinaretur F festinata s. l. add. F² coretio F² 3 praesumpsit L¹
 4 correctionis T reliquid L, relinquit (n. eras. M¹) M 5 maxuma Mohrius, maxumae L, maxime MTCEP
 incitamenta sint nam quid potest esse castigationis om. C sunt MTEP 6 pretiosius L, pretiosius MC
 q C reperit L 7 remedium cum non valeret extrinsecus add. in marg. P¹ contium LTF
 quid C 8 oratione F vitiis C 9 euangelicos (c in ras. M¹) M 10 redd LMCEP,
 remeare T 11 spuali C gnaviter MTCEP 12 esse dignare domine papa om. MCI domine
 papa om. F 13 Sidonius domino om. F CENSORIO PAPAE C salutem om. F 14 levitici L
 15 gothicae M 19 sibi praestitum T 20 angustus CF 21 legitimam F tamam LMF
 oppipare F 23 impertias M¹ michi C 24 memor nostri esse dignare domine papa om. L
 memor sis nostri ceteris om. T esse dignare domine papa om. MCP domine papa om. F 25 Sidonius
 (om. domino) F ELEUTHERIO PAPAE C post Eleutherio leg. SVO in LP salutem om. F
 26 cartha L, carta TCF placeat mihi transp. M¹ 27 dampnabilem MCF pronunciar LMC

nuntius. dum vivit; in spe enim adhuc absolutionis est cui suppetit posse converti. quae vero negotii sui series, ipse rectius praesentanea coram narratione patefaciet. nam prudentiae satis obviat epistulari formulae debitam concinnitatem plurifario sermonem porrigere. sane quia secundum vel negotia vel iudicia terrena solent huiusmodi homines honestas habere causas, tu quoque potes huius laboriosi, etsi impugnas perfidiam, propugnare personam. memor nostri esse dignare, domine papa.

XII.

SIDONIUS DOMINO PAPAE PATIENTI SALUTEM.

ALIIQUIS aliquem, ego illum praecipue puto suo vivere bono, qui vivit alieno quique delium calamitates indigentiamque miseratus facit in terris opera caelorum. quorum istaec? inquis. te ista sententia quam maxime, papa beatissime, petit, cui non sufficit illis tantum necessitatibus opem ferre, quas noveris, quique usque in extimos terminos Galliarum caritatis indage porrecta prius soles indigentum respicere causas quam respicere personas. nullius obest tenuitati debilitatque, si te expetere non possit. nam praevenis manibus illum, qui non valuerit ad te pedibus pervenire, transit in alienas provincias vigilantia tua et in hoc curae tuae latitudo diffunditur, ut longe positam consoletur angustias: et hinc fit, ut, quia crebro te non minus absentum verecundia quam praesentum querimonia movet, saepe terseris eorum lacrimas, quorum oculum non vidisti. omitto illa, quae cotidie propter defectionem civium pauperatorum inrequeris toleras excubiis precibus expensis. omitto te tali semper agere temperamentum sic semper humanum, sic abstemium iudicari, ut constet indesinenter regem praesentem prandia tua, reginam laudare ieiunia. omitto tanto te cultu ecclesiam tibi creditam convenustare, ut dubitet inspector, meliusne nova opera consurgant an vetusta reparentur. omitto per te plurimis locis basilicarum fundamenta consurgere, ornata duplicari: cumque multa in statu fidei tuis dispositionibus augeantur, solum haec eorum numerum minui, teque quodam venatu apostolico feras Fotinianorum mente spiritualium praedicationum cassibus implicare, atque a tuo barbaros iam sequens, quotiens convincuntur verbo, non exire vestigio, donec eos a profundo gurgite maris felicissimus animarum piscator extraxeris, et horum aliqua tamen cum reliquis forsitan communicanda collegis: illud autem deberi tibi quodam, ut iurisconsulti diem praecipui titulo nec tuus poterit ire pudor infitias, quod post Gothicam de-

adhuc enim *F* competit *F* 2 negotii *C* patefatiet *F* 4 terrena iudicia *F* huiusmodi *T* 5 honestas *s. l. add. M*¹ 6 memor nostri esse dignare domine papa *om. L* memor sis nostri *ceris om. T* nostri esse dignare domine papa *om. P* esse dignare domine papa *om. C* dignare domino papa *om. MF* 7 Sidonius domino *om. F* PACIENTI PAPAE *C* salutem *om. F* 10 istaec *L*, ista *C*, ta haec *MTFP* ista *om. MTCTFP* sententia *C* maxime *MTCTFP* papa beatissime *s. l. add. M* 11 usque *s. l. add. M*¹, *om. T* post usque 5 *litt. eras. P*¹ 12 karitatis *C* indigentium *TF* 13 psonas *s. l. add. M*¹ 14 p̄cib; *F* 15 provintias *F* 16 consuletur (u *corr. in o M*¹) *LM* fit *Wouwerenus*, fuit *LMTCTFP* ut *s. l. add. M*¹ absentim *L* 17 inde ab tersis exitum *epist. om. LT* 18 oculos novidisti *C* quotidie *M*, quottidie *P* defeccionem *C* 19 postoleras unam *litt. eras. C*¹ 21 te tanto *F* 22 conustare *C* 24 dispoitionibus *F* 25 fortianorum *P* 26 spiritalium *MP* 27 quoties *M*, quoties ¹¹ *P*¹ 29 forsan *CP* collegis *corr. ex collegiis F*¹, *ex collegimus P*¹ 30 praecipuo (o *corr. ex i M*¹) *MFP* in (in *s. l. add. M*¹) inficias *UCFP* post *s. l. add. M*¹

- populationem. post segetes incendio absumptas peculiari sumptu inopiae communi per
desolatas Gallias gratuita frumenta misisti, cum tabescentibus fame populis nimium
contulisses. si commercio fuisset species ista. non muneri. vidimus angustas tuis
6 horreum. fabularum cedant figmenta gentilium et ille quasi in caelum relatus pro
reperita spicarum novitate Triptolemus, quem Graecia sua, caementariis pictoribus
significibusque illustris. sacravit templis formavit statuis effigiavit imaginibus. illum
dubia fama concinnat per rudes adhuc et Dodonigenas populos duabus vagum navibus.
quibus poetae deinceps formam draconum deputaverunt. ignotam circumtulisse sementem.
tu, ut de mediterranea taceam largitate. victum civitatibus Tyrrheni maris erogaturus 10
7 granariis tuis duo potius flumina quam duo navigia complesti. sed si forte Achaicis
Eleusinae superstitionis exemplis tamquam non idoneis religiosus laudatus offenditur,
seposita mystici intellectus reverentia venerabilis patriarchae Ioseph historicalem dili-
gentiam comparemus, qui contra sterilitatem septem uberes annos insecuturam facile
providit remedium. quod praevидit. secundum tamen moralem sententiam nihil iudicio 15
8 meo minor est qui in superveniente simili necessitate non divinat et subvenit. qua-
propter. etsi ad integrum conicere non possum, quantas tibi gratias Arelatensis Regensis
Avenniocus. Arausionensis quoque et Albensis. Valentinaeque nec non et Tricastinae
urbis possessor exsolvat, quia difficile est eorum ex asse vota metiri. quibus noveris
alimoniam sine asse collatam. Arverni tamen oppidi ego nomine uberes perquam gratias 20
ago. cui ut succurrere meditarere. non te communio provinciae. non proximitas civitatis.
9 non opportunitas fluvii. non oblatio pretii adduxit. itaque ingentes per me referunt
grates quibus obtigit per panis tui abundantiam ad sui sufficientiam pervenire. igitur
si mandati officii munia satis videor implese. ex legato nuntius ero. ilicet scias volo:
per omnem fertur Aquitaniam gloria tua: amaris laudaris. desideraris excoleris. omnium 25
pectoribus. omnium votis. inter haec temporum mala bonus sacerdos. bonus pater.
bonus annus es quibus operae pretium fuit fieri famem suam periculo. si aliter esse
non poterat tua largitas experimento. memor nostri esse dignare. domine papa.

1 inopia C   2 frumenta om. CP   3 contulisse C²   commertio F   fuerit F   speties CF
muneri scripsi, munere MCFP   4 rodani MFP, rodanis (s. eras. C¹) C   5 Fabularū in ras. M²
p corr. ex p P¹   6 treptolemus MCFP   grā corr. in gretia M²   caementariis (2 litt. eras. M²) M
7 significibus (om. que) M   effigiavit praeter effi in ras. M²   immaginibus F   8 fama om. F
concinnat scripsi, conciliat MCP, conciliet F   9 deinceps C   circumtulisse MP, contulisse C   10 tir-
reni MCF, tyrreⁿⁱ P¹   11 complevisti (vi induxit C¹) C   12 supersticionis C   tanquam F   non
om. C, s. l. add. M²   laudatu^s M¹   13 mistici CFP   15 moralem om. C   sententiam C   i
iuditio F   17 cōniče F   Arelatensis Regensis scripsi, arelatenses regensens (regensens C¹, regenses F) MCFP
18 avennicus F   triscastine (pr. s. eras. P¹) P   21 provintie F   proxima C   22 oportunitas MCFP
pretii MCF   23 pannis F¹   habundantiam F   24 officii corr. ex officium C², om. P   nuntius MC
27 precium CF   28 memor esse nostri d. (ceteris om.) M   esse dignare domine papa om. F   dignare
domine papa om. C   domine papa om. P   subscriptionem om. LT, GAI SOLLII APOLLINARIS SIDONII
EPLARV LIB. VI. EXPLICIT. INCIPIIT LIB. VII. M, G. S. A. M. S. liber .VI. expl. Incipit (5 litt. evanue-
runt) libri .VII. C, Incipit liber VII subscr. rubricator in F, L. VI. EXPLIC add. in marg. P¹

GAI SOLLII

APOLLINARIS SIDONII

EPISTULARUM

LIBER SEPTIMUS.

I.

SIDONIUS DOMINO PAPAE MAMERTO SALUTEM.

RUMOR est Gothos in Romanum solum castra movisse: huic semper irruptioni 1
 nos miseri Arverni ianua sumus. namque odiis inimicorum hinc peculiaria fomenta
 subministramus, quia, quod necdum terminos suos ab Oceano in Rhodanum Ligeris
 5 alveo limitaverunt, solam sub ope Christi moram de nostra tantum obice patiuntur.
 circumiectarum vero spatia tractumque regionum iam pridem regni minacis importuna
 devoravit impressio. sed animositati nostrae tam temerariae tamque periculosae non 2
 nos aut ambustam murorum faciem aut putrem sudium cratem aut propugnacula vigilum
 trita pectoribus confidimus opitulatura; solo iam invectarum te auctore rogationum
 10 palpamur auxilio, quibus inchoandis instituendisque populus Arvernus, etsi non effectum
 pari, affectu certe non impari coepit initiari, et ob hoc circumfusus necdum dat terga
 terroribus. non enim latet nostram sciscitationem, (quod) primis temporibus harumce 3
 supplicationum institutarum civitas caelitus tibi credita per cuiusque modi prodigiorum
 terri culamenta vacuabatur. nam modo scaenae moenium publicorum crebris terrae
 15 motibus concutiebantur; nunc ignes sulphure flammati caducas culminum cristas super-
 iecto favillarum monte tumulabant; nunc stupenda foro cubilia collocabat audacium

1 *epist. I totam om. LT* I. SIDONIVS MAMERTO SVO SALVTEM C, domino pape mamento
 (ceteris om.) F, inscriptionem om. P 4 sūministramus M, sūministramus^a F¹ oceano F in rodanum
 ligeris alveo C, et alveo ligeris in rodanum F et in ras. M², et ligeris alveo in rodanum P 5 nostra
 corr. in nostro M², s. l. add. C¹ 6 spacia C 8 ad F² murorū (ū in ras. M²) M maceriem Leo
 sudium (prior. u in ras. M¹) M 9 iam scripsi, tamen MCFP 10 inchoandis P populus * arvernus *
 (bis unam litt. ut v. q; eras. C²) C affectu pari effectum F 12 sciscitationem (scis in ras. M²) M, osci-
 tationem C quod addidi, om. MCFP harunce MF 13 tibi celitus F cuiusque modi scripsi, cuiusce-
 modi MFP, huiuscemodi C 14 scaenae] pinnae? Mommsen meniū praeter e et ū in ras. P² publicorum
 (o in ras. M²) M 15 momo|tibus C ignis C¹ sulphure scripsi, sepe MCFP 16 audatium CF

pavenda mansuetudo cervorum: cum tu inter ista discessu primorum populariumque statu urbis exinanito ad nova celer veterum Ninivitarum exempla decurristi, ne divinae admonitioni tua quoque desperatio conviciaretur. et vere iam de deo tu minime poteras absque peccato post virtutum experimenta diffidere. nam cum vice quadam civitas conflagrare coepisset, fides tua in illo ardore plus caluit; et cum in conspectu pavidae plebis obiectu solo corporis tui ignis recussus in tergum fugitivis flexibus sinuaretur, miraculo terribili novo invisitato affuit flammae cedere per reverentiam, cui sentire defuit per naturam. igitur primum nostri ordinis viris et his paucis indicis ieiunia interdicis flagitia, supplicia praedicis remedia promittis; exponis omnibus nec poenam longinquam esse nec veniam; doces denunciatae solitudinis minas orationum frequentia esse amoliendas; mones assiduitatem furentis incendii aqua potius oculorum quam fluminum posse restingui; mones minacem terrae motuum conflictationem fidei stabilitate firmandam. cuius confestim sequax humilis turba consilii maioribus quoque suis fuit incitamento, quos cum non piguisset fugere, redire non puduit. qua devotione placatus inspector pectorum deus fecit esse obsecrationem vestram vobis saluti, ceteris imitationi, utrisque praesidio. denique illic deinceps non fuere vel damna calamitati vel ostenta formidini. quae omnia sciens populus iste Viennensibus tuis et accidis prius et non accessisse posterius vestigia tam sacrosanctae informationis amplectitur, sedulo petens, ut conscientiae tuae beatitudo mittat orationum suarum suffragia quibus exempla transmisit. et quia tibi soli concessa est post avorum memoriam vel confessorem Ambrosium, duorum martyrum repertorem, in partibus orbis occidui martyris Ferreoli solida translatio adiecto nostri capite Iuliani, quod istinc turbulento quondam persecutori manus rettulit cruenta carnificis, non iniurium est, quod pro compensatione deprecemur, ut nobis inde veniat pars patrocinii, quia vobis hinc rediit pars patroni. memor nostri esse dignare, domine papa.

II.

SIDONIUS DOMINO PAPAE GRAECO SALUTEM.

ONERAS, consummatissime pontificum, verecundiam meam, multifaria laude cumulando si quid stilo rusticante peraravero. atque utinam reatu careat, quod apicum primore congressu quamquam circumscriptus veritati resultantia tamen et diversa conexui: ignorantiae siquidem meae callidus viator imposuit. nam dum solum mercatoris praetendit officium, litteras meas ad formatae vicem, scilicet ut lector, elicit, sed quas aliquam gratiarum actionem continere decuisset. namque, ut post comperi, plus Massiliensium benignitate profectus est, quam status sui seu per censum seu per

3 admonitioni *M* post desperatio 12 *litt. eras. P²* convitiaretur *F* 6 recursus *C* sinuare...tur
(re ut v. *eras. P²*) *P* 7 invisitato *Hauptius*, inusitato *MCFP* super sentire *var. lect., quam add. M¹*,
eras. M² 8 primum igitur *C* nostri ordinis viris et his paucis indicis ieiunia in *ras. M²* et his
paucis nostri ordinis viris *CF* 9 flagicia *C* 10 denunciatae *MC* frequentia * (*unam litt. eras. P²*) *P*
11 esse *om. C* 16 deinceps *C* dampna *MCF* 18 ^{sacro} sanctae *M¹* 19 suarum (*id s. l. add. C¹*)
orationum *C* 21 martirum *MC* parte *P* et *corr. n. f. ex parti M¹* occidui orbis *F* martiris *MC*
22 quodam *M¹* 23 retulit *MCFP* 24 rediit hinc *F* 25 esse dignare domine papa *om. MCFP*
26 *epist. II totam om. LT* Sidonius domino et salutem *om. F* 27 multipharia *F* 28 pavero *F*
reatu utinam *F* 29 congressurum (*rum ind. F¹*) *F* 30 conexus *C*, conexui *F* inposuit *F*
32 quis *C* debuisset *M¹*

familiam forma pateretur. quae tamen ut gesta sunt si quispiam dignus relator evol- 2
 veret, fierent iucunda memoratu. sed quoniam iubetis ipsi, ut aliquid vobis a me laetum
 copiosumque pagina ferat, date veniam, si hanc ipsam tabellarii nostri hospitalitatem
 comicis salibus comparandam salva vestrarum aurium severitate perstringamus, ne
 5 secundo insinuatum nos nunc primum nosse videamur. simul et, si moris est regularum,
 ut ex materia omni usurpentur principia dicendi, cur hic quoque quodcumque mihi
 sermocinatur materia longius quaeratur expetaturque, nisi ut sermoni nostro sit ipse
 pro causa, cui erit noster sermo pro sarcina? Arverni huic patria; parentes natalibus 3
 non superbis sed absolutis, et sicut nihil illustre iactantes, ita nihil servile metuentes,
 10 contenti censu modico sed eodem vel sufficiente vel libero; militia illis in clericali potius
 quam in Palatino decursa comitatu. pater istius granditer frugi et liberis parum
 liberalis quique per nimiam parsimoniam iuveni filio plus prodesse quam placere
 maluerit. quo relicto tunc puer iste vos petiit nimis expeditus, quod erat maximum
 conatibus primis impedimentum; nihil est enim viatico levi gravius. attamen primus 4
 15 illi in vestra moenia satis secundus introitus. sancti Eustachii, qui vobis decessit.
 actutum dicto factoque gemina benedictio; hospitium brevi quaesitum, iam Eustachii
 cura facile inventum, celeriter aditum, civiliter locatum. iam primum crebro accursu
 excolere vicinos, identidem ab his ipse haud aspernanter resalutari. agere cum sin-
 gulis, prout aetatis ratio permetteret: grandaevos obsequiis, aequaevo officiis obligare.
 20 pudicitiam prae ceteris sobrietatemque sectari, quod tam laudandum in iuventute quam 5
 rarum. summatibus deinceps et tunc comiti civitatis non minus opportunis quam
 frequentibus excubiis agnosci innotescere familiarescere, sicque eius in dies sedulitas
 maiorum sodalitatibus promoveri; fovere boni quique certatim, votis omnes plurimi
 consiliis, privati donis cincti beneficiis adiuvaré; perque haec spes opesque istius raptim
 25 saltuatimque cumulari. forte accidit, ut deversorio, cui ipse successerat, quaedam 6
 femina non minus censu quam moribus idonea vicinaretur, cuius filia infantiae
 iam temporibus emensis necdum tamen nubilibus annis appropinquabat. huic hic
 blandus (siquidem ea aetas infantulae, ut adhuc decenter) nunc quaedam frivola, nunc
 ludo apta virgineo scruta donabat; quibus isti parum grandibus causis plurimum vir-
 30 gunculae animus copulabatur. anni obiter thalamo pares: quid morer multis? adule- 7
 seens, solus tenuis peregrinus, filius familias et e patria patre non solum non volente
 verum et ignorante discedens, puellam non inferiorem natalibus, facultatibus
 superiorem, medio episcopo, quia lector, solacio comitis, quia cliens, soeru non inspi-
 ciente substantiam, sponsa non despiciente personam, uxorem petit, impetrat, ducit.
 35 conscribuntur tabulae nuptiales; et si qua est istic municipioli nostri suburbanitas,

1 re*ator (duas litt. eras. P²) P   2 iocunda MCFP   ipsi scripsi, ipse MCFP   ut om. P
 4 perstringimus M¹   5 nos Leo, n* M¹, non CFP   si ex etsi s. l. add. M¹   6 matheria MC
 docendi F¹   michi C   7 matheria MC   expectaturque (c eras. P²) CP   nisi MFP, n C   8 nr* C¹
 9 nichil C, nl F   nichil C, nl F   10 milicia CF   potius C   11 palatio C¹   12 quinque
 (u eras. P²) P   13 quo praeter q in ras. M¹   14 nichil CF   enim om. C   16 facto dictoque F bene-
 dictio FP, benedictio est C et (add. est s. l. M¹, eras. M²) M   hospiciu MC   eusthacii M   17 cura s. l. add. M¹
 18 accollere (ac corr. in ex F¹) F   ididem M¹   19 permittere (& in ras. M¹) M   20 pudiciam CF
 21 oportunis MCFP   22 familiarscere add. in marg. F¹   sedulitas (duas litt. eras. M¹) M
 23 omnis M¹   24 cincti Vaticanus 3421 aliique, cincti M², cuncti CFP   25 diversorio MCFP
 27 annis om. C   appropinbat C   hic MCF, si P   30 an C¹   moror F¹   adolescens MCFP
 31 famit F   32 et] etiam C   33 solatio MFP   cliens in ras. M¹   inspitiente F   34 despi-
 tiente F   35 est om. C

8 matrimonialibus illic inserta documentis mimica largitate recitatur. peracta circum-
 scriptione legitima et fraude sollemni levat divitem coniugem pauper adamatus et
 diligenter quae ad socerum pertinuerant rimatis convasatisque, non parvo etiam corol-
 lario facilitatem credulitatemque munificentiae socralis emungens receptui in patriam
 cecinit praestigiator invictus. quo profecto mater puellae pro hyperbolicis instrumentis 5
 coepit actionem repetundarum velle proponere et tunc demum de mancipiorum spon-
 saliciae donationis paucitate maerere, quando iam de nepotum numerositate gaudebat.
 ad hanc placandam noster Hippolytus perrexerat, cum litteras meas prius obtulit.
 9 habetis historiam iuvenis eximii, fabulam Milesiae vel Atticae parem. simul et ignoscite
 praeter aequum epistularem formulam porrigenti, quam ob hoc stilo morante produxi, 10
 ut non tamquam ignotum reciperetis quem civem beneficiis reddidistis. pariter et
 natura comparatum est, ut quibus impendimus studium praestemus affectum. vos vero
 Eustachium pontificem tunc ex asse digno herede decessisse monstrabitis, si ut pro-
 10 pinquis testamenti, sic clientibus patrocini legata solvatis. ecce parui et oboedientis
 officium garrulitate complevi, licet qui indocto negotium prolixitatis iniungit, aegre 15
 ferre non debeat, si non tam eloquentes epistulas recipit quam loquaces. memor
 nostri esse dignare, domine papa.

III.

SIDONIUS DOMINO PAPAE MEGETHIO SALUTEM.

1 **D**ixi multumque deliberavi, quamquam mihi animus affectu studioque parendi
 sollicitaretur, an destinarem, sicuti iniungis, contestatiunculas, quas ipse dictavi. vicit 20
 ad ultimum sententia, quae tibi obsequendum definiebat. igitur petita transmissi: et
 quid modo dicemus? grandisne haec oboedientia? puto, grandis est: grandior impu-
 dentia tamen. hac enim fronte possemus fluminibus aquas, silvis ligna transmittere;
 hac [enim] temeritate Apellen peniculo, caelo Phidian, malleo Polyclitum muneraremur.
 2 dabis ergo veniam praesumptioni, papa sancte facunde venerabilis, quae doctissimo 25
 examini tuo naturali garrulitate deblaterat. habet consuetudo nostra pro ritu, ut etsi
 pauca edit, multa conscribat, veluti est canibus innatum, ut, etsi non latrant, tamen
 hirriant. memor nostri esse dignare, domine papa.

1 mimica *praeter ca in ras.* M² 2 legitima F sollemni MCF, sollenni P 3 socrum C,
fort. recte conversatisque C 4 crudelitatēque M¹ socrualis CF 5 praestigator MCP Q^o M²
 p F hiperbolicis M, yperbolicis F 8 hyppolitus M, hyppolytus CP, ipolitus F litteras. (unam
litt. eras. C²) C optulit F 9 fabulam MCFP; fabulae malim Milesiae Savaro, milicię MCP,
 militie F ignoscitote M¹ 10 eplārū F formam C¹ 11 tanquam MF 12 vero MCP,
 g F 13 eusthatium M 14 dientibus C 15 officii C negocium C 16 loquacijs M¹
 17 esse dignare domine papa om. MCFP 18 epist. III totam om. LT Sidonius domino om. F
 migethio MC, megethio P, migerio F salutem om. F 19 que ex multumque s. l. add. F² qm qm
 mihi F, quamq; michi C animus affectu scripsi, animo affectu MCFP 20 sollicitarentur P
 contextatiunculas F 24 enim MFP, seclusi; igitur C appellen MF periculo C, pigni-
 culo FP et (igni in ras. M²) M celo FP et corr. ut v. ex telo M², telo C fidian MCFP, fort. recte
 polielitum MCP, pollicitum F muneraremur Bernensis aliique, ueneraremur M¹, veneraremur CP, emu-
 laremur F da (ergo om.) veniam F 25 fecunde C 26 deblatterat CF 28 hyrriant MCP
 nostri esse dignare domine papa om. P, esse dignare domine papa om. MC, domine papa om. F

IV.

SIDONIUS DOMINO PAPAE FONTEIO SALUTEM.

INSINUARE quoscumque iam paveo, quia commendatis nos damus verba, vos munera: 1
 tamquam non principalitas sit censenda beneficii, quod a me peccatore digressis sanctae
 communioⁿis portio patet. testis horum est Vindicⁱus noster, qui segnius domum pro
 5 munificentiae vestrae fasce remeavit, quoquo loco est, constanter affirmans, cum sitis
 opinione magni, gradu maximi, non tamen esse vos amplius dignitate quam dignatione
 laudandos. praedicat melleas sanctas et floridas, quae procedunt de temperata communione, 2
 blanditias; nec tamen ex hoc quicquam pontificali deperire personae, quod sacerdotii
 fastigium non frangitis comitate, sed flectitis. quibus agnitis sic inardesco, ut tum
 10 me sim felicissimum iudicaturus, cum mihi coram posito sub divina ope contigerit tam
 securum de deo suo pectus licet praesumptiosis, artis tamen fovere complexibus.
 accipite confitentem: suspicio quidem nimis severos et imbecillitatis meae conscius 3
 aequanimiter fero asperos mihi; sed, quod fatendum est, hisce moribus facilius humili-
 tate submittimur quam familiaritate sociamur. in summa, viderit, qua conscientiae dote
 15 turgescat, qui se ambientibus rigidum reddit; ego tamen morum illius aemulator esse
 praelegerim, qui etiam longe positorum incitare in se affectat affectum. illud quoque 4
 mihi inter maxima granditer cordi est, quod apostolatus vestri patrocini^um copiosum
 verissimis dominis animae meae, Simplicio et Apollinari, intermina intercessione con-
 ferre vos comperi. si verum est, rogo, ut non habeat vestra caritas finem; si falsum
 20 est, peto, ut non differat habere principium. praeterea commendo gerulum litterarum,
 cui istic, id est in Vasionensi oppido quiddam necessitatis exortum sanari vestrae
 auctoritatis reverentiaeque pondere potest. memor nostri esse dignare, domine papa.

V.

SIDONIUS DOMINO PAPAE AGROECIO SALUTEM.

BITURICAS decreto civium petitus adveni: causa fuit evocationis titubans ecclesiae 1
 25 status, quae nuper summo viduata pontifice utriusque professionis ordinibus ambiendi
 sacerdotii quoddam classicum cecinit. fremit populus per studia divisus; pauci alteros,
 multi sese non offerunt solum sed inferunt. si aliquid pro virili portione secundum
 deum consulas veritatemque, omnia occurrunt levia varia fucata, et (quid dicam?) sola est

1 *epist. IV totam om. LT* Sidonius domino *om. F* fontelo *C*, fonterio *F* salutem *om. F* 3 tan-
 quam *F* sit *s. l. add. M², om. F* 4 vinditius *C* post segnius expunxit *nr P¹* 7 mel-
 leas *FP et in ras. M², illas C* temperata *corr. ex temperantia F¹* communitione *P* 8 quid-
 quam *P* personae deperire *F* personę praeter per *in ras. C¹* 9 si *F²* 10 felicissimum sim *F*
 michi *C* contigerit *s. l. add. F²* 11 praesumptuos (post. u corr. in i *C²*) *CF* artis *M¹*
 12 accepe *F¹* suspitio *F* severs *M¹* inbecillitatis *F* 13 michi *C* quod *s. l. add. M¹, om. C*
 14 sūmittimur (timur *in ras. M¹*) *MFP* sociamur *M¹*, sotiēmur *F* videris *C et (corr. in viderit M¹) M*
 16 praelegerim *vulgo; plegerim MCFP* 17 michi *C* 18 simplitio et appollinari *F* conferre *om. C*
 intermissione *F²* 19 karitas *C* 20 deferat *M¹* 22 reverentiaeque scripsi; reverentiae *MCF*;
 reverencie *P* esse dignare domine papa *om. MCFP* 23 *epist. V initium usque ad p. 108, 2 sanctam sedem*
om. LT Sidonius domino *om. F* agroetio *MCP*, agtio *F* post agroetio leg. suo in *P* salutem *om. F*
 26 sacerdotii *C* 27 multissese *F* vili *C²* 28 veritati *corr. ex veritatēq; ut v. M¹, veritati FP*

- 2 illic simplex impudentia. et nisi me immerito queri iudicaretis. dicere auderem tam
 praecipitis animi esse plerosque tamque periculosi. ut sacrosanctam sedem dignitatem-
 que affectare pretio oblato non reformident, remque iam dudum in nundinam mitti
 auctionemque potuisse, si quam paratus invenitur emptor, venditor tam desperatus
 inveniretur. proin quaeso, ut officii mei novitatem pudorem necessitatem expecta-
 3 tissimi adventus tui ornes contubernio. tueris auxilio. nec te, quamquam Senoniae
 caput es, inter haec dubia subtraxeris intentionibus medendis Aquitanorum, quia
 minimum refert, quod nobis est in habitatione divisa provincia, quando in religione
 causa coniungitur. his accedit, quod de urbibus Aquitanicae primae solum oppidum
 Arvernum Romanorum reliquum partibus bella fecerunt. quapropter in constituendo
 praefatae civitatis antistite provincialium collegarum deficimur numero, nisi metro-
 4 politanorum reficiamur assensu. de cetero quod ad honoris vestri spectat praerogativam,
 nullus a me hactenus nominatus, nullus adhibitus, nullus electus est: omnia censurae
 tuae salva inlibata solida servantur. tantum hoc meum duco, vestras invitare per-
 sonas expectare voluntates laudare sententias, [et] cum in locum statumque pontificis
 5 quisque sufficitur, ut a vobis praeceptum, a me procedat obsequium. sed si, quod tamen
 arbitror minime fore, precibus meis apud vos malesuadus obstiterit interpres, poteritis
 praesentiam vestram potius excusare quam culpam: sicut e diverso, si venitis, ostenditis,
 quia terminus potuerit poni vestrae quidem regioni, sed non potuerit caritati. memor
 nostri esse dignare, domine papa.

VI.

SIDONIUS DOMINO PAPAE BASILIO SALUTEM.

- 1 SEXT nobis munere dei novo nostrorum temporum exemplo amicitiarum vetera
 iura, diuque est quod invicem diligimus ex aequo. porro autem, quod ad communem
 conscientiam pertinet, tu patronus: quamquam hoc ipsum praesumptiose arroganterque
 loquar; namque iniquitas mea tanta est, ut mederi de lapsuum eius assiduitate vix
 2 etiam tuae supplicationis efficacia queat. igitur, quia mihi es tam patrocínio quam
 dilectione bis dominus, pariter et quod memini probe, quo polleas igne sensuum, fonte
 verborum, qui viderim Modaharium, civem Gothum, haereseos Arianæ iacula vibrantem

1 inmerito me *C* inmerito *CFP* 2 esse animi *F* tam (*om. que*) *F* 3 precio *MCF*
 remque *LT*, et rem *MCFP* nudinam *F* 4 auctutionem^{que} *F*¹ invenite^u *F*¹ emptor *L* dispe-
 ratus *L* 5 proinde *C* expectatissimi *scripsi*; spectatissimi *LMTCE*, spectantissimi *P* 6 post adventus
 tui in *Nanzii codice* haec legi: muneres indultu et inter tantos motus partium factiosarum laborantem me
 fluctuantemque consilio confirmes collegio informes *testatur Savaro eademque ex 'optimo codice' add.*
Wouweremus ornis *L* quanquam *LMF* 8 diusa *P*, diversa *T* provincia *LF* 10 ar-
 vennum *L* romanunū *L*, romanis *MCFP* 11 antestitae *L* provincialium *F* deficim^u *corr. in*
 deficim^u *M*², deficimus *T* 13 nominat^u *P* adhibet^u *P* 14 illibata *MCF* hec *C* ivitare *C*¹
 15 sentencias *C* et *LMTCEP*; *del. Wilamowitz* pontificis *LMCFP*, pastoris *T* 17 apud *F*
 malesuad^u *C* 18 potius *L* 19 quidem vestrae *F* karitati *C* memor nostri esse dignare
 domine papa *om. L*, esse dignare domine papa *om. MTCP*, domine papa *om. F* *epist. VI totam*
om. LTP Sidonius domino et salutem *om. F* 22 amiciciarum *CF* 24 quamquam *F* prae-
 sumptuose *C* 25 loquar arroganterque *M* 26 efficitia *CF* michi *C* tã praeter a in *ras. M*¹
 27 dilectio • ne (*unam litt. eras. F*¹) *F* memini *corr. ex nemini F*² 28 Arrianæ *MF* ariane hereseos *C*

quo tu spiritualium testimoniorum mucrone confoderis, servata ceterorum tam reverentia quam pace pontificum non iniuria tibi defleo, qualiter ecclesiasticas caulas istius haereseos lupus, qui peccatis pereuntium saginatur animarum, clandestino morsu necdum intellecti dentis arrodant. namque hostis antiquus, quo facilius insultet balatibus ovium destituta-
 5 tarum, dormitantum prius incipit cervicibus imminere pastorum. neque ego ita mei meminiens non sum, ut nequaquam me hunc esse reminiscar, quem longis adhuc abluenda fletibus conscientia premit; cuius stercora tamen sub ope Christi quandoque mysticis orationum tuarum rastris eruderabuntur. sed quoniam supereminet privati reatus verecundiam publica salus, non verebor, etsi carpat zelum in me fidei sinister
 10 interpres, sub vanitatis invidia causam prodere veritatis. Evarix, rex Gothorum, quod 4 limitem regni sui rupto dissolutoque foedere antiquo vel tutatur armorum iure vel promovet, nec nobis peccatoribus hic accusare nec vobis sanctis hic discutere permissum est. quin potius, si requiras, ordinis res est, ut et dives hic purpura byssoque veletur et Lazarus hic ulceribus et paupertate feriat; ordinis res est, ut, dum in
 15 hac allegorica versamur Aegypto, Pharao incedat cum diademate, Israelita cum cophino; ordinis res est, ut, dum in hac figuratae Babylonis fornace decoquimur, nos cum Ieremia spiritalem Ierusalem suspiriosis plangamus ululatus et Assur fastu regio tonans sanctorum sancta proculcet. quibus ego praesentum futurarumque beati-
 20 tudinum vicissitudinibus inspectis communia patientius incommoda fero; primum, quod mihi quae merear introspicienti quaecumque adversa provenerint leviora reputabuntur; dein quod certum scio maximum esse remedium interioris hominis, si in hac area mundi variis passionum flagellis trituretur exterior. sed, quod fatendum est, praefatum
 6 regem Gothorum, quamquam sit ob virium merita terribilis, non tam Romanis moenibus quam legibus Christianis insidiaturum pavesco. tantum, ut ferunt, ori, tantum pectori
 25 suo catholici mentio nominis acet, ut ambigas ampliusne suae gentis an suae sectae teneat principatum. ad hoc armis potens acer animis alacer annis hunc solum patitur errorem, quod putat sibi tractatum consiliorumque successum tribui pro religione legitima, quem potius assequitur pro felicitate terrena. propter quod discite cito
 7 catholici status valetudinem occultam, ut apertam festinetis adhibere medicinam. Burdegala, Petrogorii, Ruteni, Lemovices, Gabalitani, Helusani, Vasates, Convenae,
 30 Auscenses, multoque iam maior numerus civitatum summis sacerdotibus ipsorum morte truncatus nec ullis deinceps episcopis in defunctorum officia suffectis, per quos utique minorum ordinum ministeria subrogabantur, latum spiritualis ruinae limitem traxit. quam fere constat sic per singulos dies morientum patrum proficere defectu,
 35 ut non solum quoslibet haereticos praesentum verum etiam haeresiarchas priorum temporum potuerit inflectere: ita populos excessu pontificum orbatos tristis intereissae fidei desperatio premit. nulla in desolatis cura dioecibus parochiisque. videas in 8

1 spiritualium *CF* tam ceterorum *C* 2 haereseos *Wilamowitz*, aeris (*corr. in aetis* ^{ta} *M*¹) *MCF* 4 in-
 sultat (*a corr. in e* *F*¹) *F* 5 dormitantium *F* prius dormitantum *C* 7 stercora *C*¹ 8 mysticis *MCF*
 eruderabuntur *C* 9 publica (*pr. 1 eras. C*¹) *C* 11 rupto (*o in ras. M*¹) *M* 12 promovit *M*¹
 13 bissoque *MCF* 15 versat *corr. in versam* *F*² egipto *C* farao *MC* israhelita *MC*,
 isrlitica *F* 16 cofino *M* babilonis *MCF* 17 hieremia (*corr. in hieremie C*¹) *MC* spiritalem *CF*
 hierusalem *M*, hirlm *C*, ierlm *F* 19 patientius *C* 20 michi *C* introspicienti *F* 23 quan-
 quam *F* 26 alacer *C* 28 legitima (*e corr. ex & C*¹) *C*, legitima *F* 29 valitudinem *MF*
 burdegala *corr. in burdegali C*² 30 helisani *C* 31 auxenses *C* 32 truncatis *C* in *om. C*
 33 spiritualis *F*, spiritualiū *C* 34 traxi *C* quem *F* morientium *F* 36 popl^os *M*¹ orbatos
corr. ex orbat *M*¹ 37 premit** (*duas litt. eras. M*¹) *M* dioecibus *MCF* parochiisque *vulgo*,
 parrochiis (*alt. r eras. M*²) *MCF*; *delet Leo*

ecclesiis aut putres culminum lapsus aut valvarum cardinibus avulsis basilicarum aditus
hispidorum veprium fruticibus obstructos. ipsa, pro dolor, videas armenta non modo
semipatentibus iacere vestibulis sed etiam herbosa viridantium altarium latera depasci.
sed iam nec per rusticas solum solitudo parochias: ipsa insuper urbanarum ecclesiarum
9 conventicula rarescunt. quid enim fidelibus solacii superest, quando clericalis non
modo disciplina verum etiam memoria perit? equidem cum clericus quisque defungitur,
si benedictione succidua non accipiat dignitatis heredem, in illa ecclesia sacerdotium
moritur, non sacerdos. atque ita quid spei restare pronunties, ubi facit terminus
hominis finem religionis? altius inspicite spiritalium damna membrorum: profecto
intellegitis, quanti subrepti sunt episcopi, tantorum vobis populorum fidem pericula-
10 turam. taceo vestros Crocum Simpliciumque collegas, quos cathedris sibi traditis
eliminatos similis exilii cruciat, poena dissimilis. namque unus ipsorum dolet se non
10 videre quo redeat; alter se dolet videre quo non redit. tu sacratissimorum pontificum,
Leontii Fausti Graeci, urbe ordine caritate medius inveniris; per vos mala foederum
currunt, per vos regni utriusque pacta condicionesque portantur. agite, quatenus haec
sit amicitiae concordia principalis, ut episcopali ordinatione permissa populos Galliarum,
quos limes Gothicae sortis incluserit, teneamus ex fide, etsi non tenemus ex foedere.
memor nostri esse dignare, domine papa.

VII.

SIDONIUS DOMINO PAPAE GRAECO SALUTEM.

1 ECCE iterum Amantius. nugigerulus noster, Massiliam suam repetit, aliquid, ut
moris est, de manubiis civitatis domum reportaturus, si tamen . . . . aut catapulus
arriserit. per quem ioculariter plura garrirem, si pariter unus idemque valeret animus
exercere lacta et tristia sustinere. siquidem nostri hic nunc est infelicis anguli status,
cuius, ut fama confirmat, minus (tristis) fuit sub bello quam sub pace condicio. facta
2 est servitus nostra pretium securitatis alienae. Arvernorum, pro dolor, servitus, qui,
si prisca replicarentur, audebant se quondam fratres Latio dicere et sanguine ab Iliaco
populos computare. si recentia memorabuntur, hi sunt, qui viribus propriis hostium

26 cfr. Lucan. I, 427 sq.: Arverni quoque ausi Latio se fingere fratres, Sanguine ab Iliaco populi.

2 fruticibus *F*¹⁰ abstractos *M*¹, abstractos *C* proh *MCF* 3 altariā *F* 4 parrochias
(alt. r eras. *M*²) *MCF* 5 solatii *MF* 7 succidua s. l. add. *F*² dignitatis (ti eras. *M*²) *M*
8 quidē (ē eras. *M*²) *M* pronuncies *MC* 9 spiritalium *CF* dampna *MCF* 10 intelligitis *MCF*
quanto *C* subrepti sunt *scripsi*, sub r&e p̄mitis *C*, sub****p̄munt praeter sub et p̄m in ras. *M*², surripiuntur *F*
supra extr. i in episcopi ras. *M*² quantis fueritis privati episcopis Wilamowitz pupulorum *C* peri-
daturam *C* 12 crutiat *F* dissimilist *F*¹ se dolet *C* 13 redeat alter se dolet videre quo om. *C*
14 leonti *M*¹, leonti *F* ordine urbe karitate melius *C*¹ 15 regni s. l. add. *F*² condicionesque *MCF*
quatinus *MF* 16 amicitiae *scripsi*, amicitia *M*, amicicia *CF* amicitia, concordia principali ut Monmsen
17 gotthicae *M* 18 esse dignare domine papa om. *CM*, domine papa om. *F* 19 epist. VII totam om. *LTP*
Sidonius domino om. *F* GRECO P̄P *C* salutem om. *F* 20 amancius *C* reppetit *C* 21 sit (t eras. *M*²) *M*
aut expunxit *M*¹, om. *F*; hiatus significavi 22 ioc**ari (ul ut v. eras. *C*²) *C* 23 infelix *C* 24 ut
in ras. *M*², et *C* minus tristis *scripsi*, min^{or} *M*¹, minus *C*, melior *F* conditio *CF* 25 precium *MCF*
proh *MCF* 26 prisca *F* ab iliaco sanguine *F* 27 hii *F* ante viribus leg. pro in *M* nuribus *C*

publicorum arma remorati sunt; cui saepe populo Gothus non fuit clauso intra moenia
 formidini, cum vicissim ipse fieret oppugnatoribus positus intra castra terrori. hi sunt,
 qui sibi adversus vicinorum aciem tam duces fuere quam milites; de quorum tamen
 sorte certaminum si quid prosperum cessit, vos secunda solata sunt, si quid contrarium,
 5 illos adversa fregerunt. illi amore rei publicae Seronatum barbaris provincias pro-
 pinantem non timuerunt legibus tradere, quem convictum deinceps res publica vix
 praesumpsit occidere. hocceine meruerunt inopia flamma, ferrum pestilentia, pingues 3
 caedibus gladii et macri ieiuniis proeliores? propter huius tam inclitae pacis
 expectationem avulsas muralibus rimis herbas in cibum traximus, crebro per ignoran-
 10 tiam venenatis graminibus infecti, quae indiscretis foliis sucisque viridantia saepe
 manus fame concolor legit? pro his tot tantisque devotionis experimentis nostri,
 quantum audio, facta iactura est? pudeat vos, precamur, huius foederis, nec utilis 4
 nec decori. per vos legationes meant; vobis primum pax quamquam principe absente
 non solum tractata reseratur, verum etiam tractanda committitur. veniabilis sit, quae-
 15 sumus, apud aures vestras veritatis asperitas, cui convicii invidiam dolor eripit. parum
 in commune consulitis; et, cum in concilium convenitis, non tam curae est publicis
 mederi periculis quam privatis studere fortunis; quod utique saepe diuque facientes
 iam non primi comprovincialium coepistis esse, sed ultimi. at quousque istae poterunt 5
 durare praestigiae? non enim diutius ipsi maiores nostri hoc nomine gloriabuntur,
 20 qui minores incipiunt non habere. quapropter vel consilio, quo potestis, statum
 concordiae tam turpis incidite. adhuc, si necesse est, obsideri, adhuc pugnare, adhuc
 esurire delectat. si vero tradimur, qui non potuimus viribus obtineri, invenisse vos
 certum est quid barbarum suaderetis ignavi. sed cur dolori nimio frena laxamus? 6
 quin potius ignoscite afflictis nec imputate maerentibus. namque alia regio tradita
 25 servitium sperat, Arverna supplicium. sane si medicari nostris ultimis non valetis,
 saltem hoc efficeite prece sedula, ut sanguis vivat, quorum est moritura libertas; parate
 exulibus terram, capiendis redemptionem, viaticum peregrinaturis. si murus noster
 aperitur hostibus, non sit clausus vester hospitibus. memor nostri esse dignare,
 domine papa.

VIII.

30

SIDONIUS DOMINO PAPAE EUPHRONIO SALUTEM.

QUANDOQUIDEM me clericalis officii vincula ligant, felicissimum mediocritatis meae 1
 statum pronuntiarem, si nobis haberentur quam territoria vicina tam moenia. de
 minimis videlicet rebus coronam tuam maximisque consulerem, fieretque actionum

1 rememorati *F*¹ clausa *C* 2 terr**ori* (it et i ut v. eras. *C*²) *C* hii *F* 4 conta-
 minum *C* prosperum (u in ras. *M*¹) *M* 5 r. p. *C* provintias *F* 6 deinceps *C* 8 macrii *F*¹
 tam scripsi, tamen *MCF* 10 graminibus *M*, graminibus *C* succisque *C* 11 nostri *vulgo*,
 nostris *MCF* 12 foederis (r in ras. *C*²) *C* 13 quanquam *F* 14 reserantur (n eras. *M*¹) *MC*
 comittuntur *C* quaesumus] q̄s *CF* 15 apud *F* cuius *CF* convitiū *F* eripit (pr. i corr. ex u *M*¹) *M*,
 erepit *C*¹ 16 concilio *M*¹, concilio *C* est om. *MC* 17 facientes diuque *C* 18 con-
 provincialium *C*, comprovincialium *F* sed ul^{mi} *M*¹, seduli *C*, 3 ultimi *F* aut *MC* 20 minoris
 (alt. i corr. in e *M*¹) *MC* 23 suaderetis] adiuvaretis *Mommsen* 24 impunitate *C*¹ maerentibus om. *C*
 25 servitium *C* supplitium *F* 26 saltim *C* 28 esse dignare domine papa om. *MCF* 30 domino
 om. *F* EVFRONIO *TC* salutem om. *F* 31 meae om. *P* 32 pronuntiarem *LMC* tam eras. *M*²,
 om. *P*, q ^a *T* 33 videlicet *L*

mearum quasi cuiuspiam fluvii placidus cursus atque inoffensus, si e tractatu tuo veluti ex saluberrimo fonte manaret. procul dubio tunc ille non esset aut spumosos per iactantiam aut turbidus per superbiam aut caenosus per conscientiam aut praeceps per iuventutem. quin potius in illo squalidum si quid ac putre sorderet, totum id
 2 admixta consilii tui vena dilueret. sed quoniam huiusmodi votis spatia sunt longa
 interposita praepedimento, sedulo precor, ut consulentem de scrupulo incursae ambiguitatis expedias et, quia Simplicium, spectabilem virum, episcopum sibi flagitat populus Biturix ordinari, quid super tanto debeam negotio facere, decernas. huius es namque vel erga me dignationis vel erga reliquos auctoritatis, ut si quid fieri voles (voles
 3 autem quicquid aequissimum est), non suadere tam debeas quam iubere. de quo
 tamen Simplicio scitote narrari plurima bona, atque ea quidem a plurimis bonis. quae testimonia mihi prima fronte conloqui non satis grata, quia satis gratiosa, iudicabantur. at postquam aemulos eius nihil vidi amplius quam silere, atque eos maxime, qui fidem foveant Arianorum, neque quippiam nominato, licet necdum nostrae professionis, illicitum opponi, animum adverti exactissimum virum posse censi, de quo civis
 4 malus loqui, bonus tacere non posset. sed cur ego ista haec ineptus adieci, tamquam darem consilium qui poposci? quin potius omnia ex vestro nutu arbitrio litterisque disponentur sacerdotibus, popularibus manifestabuntur. neque enim ita desipimus in totum, ut evocandum te primum, si venire possibile est, deinde, si quid sequius, certe consulendum decerneremus, nisi in omnibus obsecuturi. memor nostri esse dignare,
 domine papa.

IX.

SIDONIUS DOMINO PAPAE PERPETUO SALUTEM.

1 DESIDERIO spiritualium lectionum, quarum tibi tam per authenticos quam per disputatores bybliothea fidei catholicae perfamiliaris est, etiam illa, quae maxumam tuarum scilicet aurium minime digna sunt occupare censuram, noscere cupis; siquidem
 25 iniungis, ut orationem, qua videor ad plebem Biturigis in ecclesia sermocinatus, tibi dirigam: cui non rhetorica partitio, non oratoriae minae, non grammaticales figurae
 2 congruentem decorem disciplinamque suppeditaverunt. neque enim illic, ut exacte

1 fluvii C placidissimus (ssi in ras. M²) MTCEP adque L e tractatu LMCP, retractatu T,
 7 tractatu F 2 e MCF, 3 P manaret (et in ras. M²) M aut^{ss} (corr. ut v. ex autem M²)
 spumosos (sus in ras. M²) M 3 iactantiam C ac turbidus P preceps C 4 ac] aut F id LMCFP,
 h T 5 ammixta (corr. in amixta M²) LMC venena (ne eras. C²) C quoniam L, quod MTCEP
 spacia LC 6 praepedimento (o in ras. M²) M sedullo L 8 negotii L, negotio C ē P
 nanque M 9 vel s. l. add. M¹, om. P, ul F 11 bona om. C adque L 12 prima michi C
 colloqui MTCEP 13 nichil MCF adque L maxime MTCEP 14 arrianorum LMTCEP
 quippiam C 15 illicitum MC, illitum F¹ apponi C animatum adverti C, aiadūti F quivis MFP,
 1 civis s. l. add. M¹, vis C 16 cur ergo L tanquam LMF 17 arbitrio^{ss} (duas litt. eras. M²) M
 18 popularibusq; (q; eras. M¹) MT 19 inprimis T venire om. T secus MTCEP 20 nostri
 esse dignare domine papa om. MFP, esse dignare domine papa om. TC 22 domino et salutem om. F
 23 spiritualium (spir in ras. M¹) M, spiritualium CF autenticos MTCEP 24 byblioteca L¹, biblio-
 theca MTCEP fidei catholicae aut delere aut post disputatores transponere malim maxumam Wouwerenus,
 maxumū L, maxime MTCEP 26 quam MTCEP biturgis FP 27 rethorica LMTFP parti-
 cipatio F minime C 28 disciplinamque (c in ras. M¹) M enī s. l. add. M¹

perorantibus mos est, aut pondera historica aut poetica schemata scintillasve contro-
versalium clausularum libuit aptari. nam cum me partium seditiones studia varietates
in diversa raptarent, sic dictandi mihi materiam suggerebat iniuria, quod tempus
occupatio subtrahebat. etenim tanta erat turba competitorum, ut cathedrae unius
5 numerosissimos candidatos nec duo recipere scamna potuissent. omnes placebant sibi,
omnes omnibus displicebant. neque [enim] valuissimus aliquid in commune consulere, 3
nisi iudicii sui faciens plebs lenita iacturam sacerdotali se potius iudicio subdidisset,
presbyterorum sane paucis angulatim fringultientibus, porro autem palam ne mussi-
tantibus quidem, quia plerique non minus suum quam reliquos ordines pertimescebant.
10 Igitur, dum publicae totos singuli cavent, factum est, ut omnes non aspernanter audirent
quod deinceps ambiter expeterent. itaque paginam sume subditis voluminibus ad- 4
iunctam, quam duabus vigiliis unius noctis aestivae Christo teste dictatam plurimum
vereor ne ipsi amplius lectioni, quae hoc de se probat, quam mihi credas. memor
nostri esse dignare, domine papa.

CONTIO.

15 REFERT historia saecularis, dilectissimi, quendam philosophorum discipulis ad- 5
venientibus prius tacendi patientiam quam loquendi monstrasse doctrinam et sic
incipientes quosque inter disputantium consecutorum cathedras mutum sustinuisse
quinquennium, ut etiam celeriora quorumpiam ingenia non liceret ante laudari quam
20 deceret agnoscere. ita fiebat, ut eosdem post longam taciturnitatem locutos quisque
audire coeperat, non taceret; quia, donec scientiam natura conbiberit, non maior est
gloria dixisse quod noveris quam siluisse quod nescias. at nunc mediocritatem meam 6
manet longe diversa condicio, cui per suspiciosas voragines et flagitorum volutabra
gradienti professionis huiusce pondus impactum est; et prius quam ulli bonorum
25 reddam discentis obsequium, cogor debere ceteris docentis officium. adicitur huic
impossibilitati pondus pudoris, quod mihi peculiariter paginae decretalis oblatu ponti-
ficis eligendi mandastis arbitrium coram sacrosancto et pontificatu maximo dignissimo
papa; qui cum sit suae provinciae caput, sit etiam mihi usu institutione, facundia
30 privilegio, tempore aetate praestantior, ego deque coramque metropolitano verba
facturus, et provincialis et iunior, pariter fero imperiti verecundiam, procacis invidiam.
sed quoniam vestro sic libitum errori, ut ipse prudentia carens prudentem vobis in 7
cuiusque personam bona multa concurrant sub ope Christi episcopum exquiram,
noveritis huiusmodi assensu multum me honoris, plus oneris excipere. primore loco

1 schamata *L*, scemata *MTCEP* 3 michi matheriam *C* 5 scamna *F* 6 enim *seclusi*,
*s. l. add. M*¹ 7 iuditio *CF* 8 presbiterorum *MCF* fringulcientibus *MC* aut *F* musi-
tantibus *F* 9 quas *L* p̄timscebant *F*² 11 deinceps *C* expeterent *LMFP*, exponerent *TC*,
*var. lect., quam s. l. add. M*¹, *eras. M*² ita (*om. que*) *F* subdititis *F*¹ 13 ipsi *LMTEP*, si *C*
michi *C* memor nostri esse dignare domine papa *om. L* 14 esse dignare domine papa *om. MCFP*
digneris *T* 15 post papa *leg.* incipit contio in *LMTEP*, explicit incipit concio in *C* 16 dilectis-
simi *L* philosophorum *L* 17 patientiam *C* 18 quousque *F*¹ disputantum *T* cathedras (*as*
*in ras. M*²) *M* 20 eos *C* longa *L* loquutos *L*, loquutos *T* 21 audiret (*om. coeperat*) *T* taceret]
tacere placeret *Mommsen* conbiberit *MTCEP* gloria est *T* 22 dixisse *s. l. add. C*¹ 23 longe
*s. l. add. C*¹ conditio *TCEP* flagitiora *F*¹ 26 impossibilitati (*tati add. C*¹) *MTCEP* decretalis
(*cr in ras. M*¹) *M* 27 corā (*ā in ras. M*¹) *M* 28 provintiae *MF* usu *om. MTCEP*, sed in ex
institutione in *ras. 6 litt. M*² 29 3 privilegio *T* etate (*eta in ras. M*²) *M*, 3 aetate *T* deq; corāq;
*praeter de in ras. M*¹ 30 provintialis *F* 33 huiuscemodi *C* oneris] honeris *LTEP* accipere *T*

grandem publicae opinionis sarcinam penditote, quod iniunxistis incipienti consummata iudicia atque ab hoc rectum consilii tramitem postulatis. in quo recolitis adhuc nuper erratum. igitur quia vobis id fuit cordi, obsecro, ut quales nos fide creditis, tales intercessione faciatis atque dignemini humilitatem nostram orationibus potius in caelum 5 ferre quam plausibus. primum tamen nosse vos par est, in quas me obloquiorum Seyllas et in quos linguarum, sed humanarum. latratus quorundam vos infamare conantum turbo coniecerit. est enim haec quaedam vis malis moribus, ut innocentiam multitudinis devenustent scelera paucorum. cum tamen e diverso bonorum raritas 9 flagitia multorum nequeat excusare virtutibus communicatis. si quempiam nominavero monachorum, quamvis illum. Paulis Antoniis, Hilarionibus Macariis conferendum, 10 sectatae anachoreseos praerogativa comitetur, aures ilico meas incondito tumultu circumstrepitas ignobilium pumilionum murmur everberat conquerentum: 'hic qui 'nominatur', inquit. 'non episcopi, sed potius abbatis complet officium et intercedere 'magis pro animabus apud caelestem quam pro corporibus apud terrenum iudicem 'potest'. sed quis non exacerbescat, cum videat sordidari virtutum sinceritatem crimi- 15 natione vitiorum? si eligimus humilem, vocatur abiectus: si proferimus erectum, superbire censetur: si minus institutum, propter imperitiam creditur inridendus: si aliquatenus doctum, propter scientiam clamatur inflatus: si severum, tamquam crudelis horretur: si indulgentem, facilitate culpatur: si simplicem, despicitur ut brutus: si acrem, vitatur ut callidus: si diligentem, superstitiosus decernitur: si remissum, negligens 20 indicatur: si sollertem, cupidus: si quietum, pronuntiatur ignavus: si abstemium producimus, avarus accipitur: si eum qui prandendo pascat, edacitatis impetitur: si eum 11 qui pascendo ieiunet, vanitatis arguitur. libertatem pro improbitate condemnant: verecundiam pro rusticitate fastidiunt: rigidos ob austeritatem non habent caros: blandi 25 apud eos communione vilescunt. ac sic, utrolibet genere vivatur, semper hic tamen bonarum partium mores pungentibus linguis maledicorum veluti bicipitibus hamis inuncabuntur. inter haec monasterialibus disciplinis aegre subditur vel popularium 12 cervicositas vel licentia clericorum. si clericum dixero, sequentes aemulantur, derogant antecedentes. nam ita ex his pauci, quod reliquorum pace sit dictum, solam clericatus diuturnitatem pro meritis autumant calculandam. ut nos in antistite consecrando non 30 utilitatem velint eligere sed aetatem, tamquam diu potius quam bene vivere debeat

1 iniunxistis *C* consummata *C* 2 adque ob *L* 3 id quia vobis fuit cordi *T*, quia id vobis
concordi (con *ind.* *F*¹) fuit *F* tales *om.* *T*, tales nos *F* 4 adque *L* in celum potius *T* 5 par
est *corr.* ex parem *C*² 6 scillas *MCFP* quorundam *TCP* 7 conantum in *ras.* *P*², conatum *L*
proiecerit *T* 8 malis *F* innocenciam *L* 9 nequead *L* 10 quanvis *M* hilarionibus *C*
machariis *LMTCFP* 11 sectatae (*pr.* ta *eras.* *C*²) *C* comiter & *L*, cōmitetur (*o* *corr.* in *o* *C*²) *C*,
cōmittetur *P* incondita (a *corr.* in *o* *C*²) *C* 12 circumstrepitans *Leo* pomilionum *MTCFP* con-
querentum (*pr.* e in *ras.* *M*²) *M*, conquirentum *T*, conquerentam (a *corr.* in *u* *C*²) *C* 14 apud *F* apud *F*
iudicem terrenum *T* 15 S; (; in *ras.* *M*²) *M* exacerbascit (cat in *ras.* *M*¹) *MTFP* 16 viciorum *MC*
eligemus *T* 17 impitiam (impi in *ras.* *M*¹) *M* irridendus *MTCFP* 18 aliquatenus *LF* ali-
quaten' doctū *praeter* aliqua in *ras.* *M*¹ clamatur s. l. *add.* *P*² inflatus *M*¹, inflandus *LT* tan-
quam *LMF* 19 dispicitur *L* 20 viciatur *T* superstitiosus *LTCFP* negligens *MFP*
21 solertem *L* pronuntiatur *LMTCP* 23 pascendo in *ras.* *M*¹ condemnant *MTCFP* 24 ab
austeritate *MCFP* habent (ut in *ras.* *M*¹) *M* 25 apud *F* si *M* utroquilbet *C* post tamen
expunxit genere *P*¹ 26 patrium *L* 27 inuncabantur *L*¹ popularium cervicositas *LMTFP*,
popularitas *C* 28 inia *F* 29 cleric' *P*, catus in *marg.* *add.* *P*² 30 auctumant *L* 31 vellint *L*
tanquam *LMF*

accipi ad summum sacerdotium adipiscendum pro omnium gratiarum privilegio decora-
 mento lenocinamento. et ita quipiam, in ministrando segnes in obloquendo celeres,
 in tractatibus otiosi in seditionibus occupati, in caritate infirmi in factione robusti, in
 aemulationum conservatione stabiles in sententiarum assertione nutantes, nituntur
 5 regere ecclesiam, quos iam regi necesse erit per senectam. sed nec diutius placet 13
 propter paucorum ambitus multorum notare personas: hoc solum astruo, quod, cum
 nullum proferam nuncupatim, ille confitetur repulsam, qui profitetur offensam. sane
 id liberius dico, de multitudine circumstantium multos episcopales esse, sed totos
 episcopos esse non posse; et, cum singuli diversorum charismatum proprietate potiantur,
 10 sufficere omnes sibi, omnibus neminem. si militare dixero forte personam, protinus 14
 in haec verba consurgitur: 'Sidonius ad clericatum quia de saeculari professione
 'translatus est, ideo sibi assumere metropolitanum de religiosa congregatione dissimulat:
 'natalibus turget, dignitatum fastigatur insignibus, contemnit pauperes Christi'. qua-
 15 propter inpraesentiarum solvam quam non tam bonorum caritati quam maledicorum
 suspitioni debeo fidem (vivit spiritus sanctus, omnipotens deus noster, qui Petri voce
 damnavit in Simone mago cur opinaretur gratiam benedictionis pretio sese posse
 mercari) me in eo, quem vobis opportunum censui, nec pecuniae favere nec gratiae,
 sed statu satis superque trutinato personae temporis, provinciae civitatis, virum, cuius
 in consequentibus raptim vita replicabitur, competentissimum credidisse. benedictus 16
 20 Simplicius, haecenus vestri iamque abhinc nostri, modo per vos deus annuat, habendus
 ordinis comes, ita utrique parti vel actu vel professione respondet, ut et respublica
 in eo quod admiretur et ecclesia possit invenire quod diligat. si natalibus servanda 17
 reverentia est, quia et hos non omittendos evangelista monstravit (nam Lucas lauda-
 tionem Iohannis aggressus praestantissimum computavit, quod de sacerdotali stirpe
 25 veniebat, et nobilitatem vitae praedicaturus prius tamen extulit familiae dignitatem):
 parentes ipsius aut cathedris aut tribunalibus praesederunt. inlustris in utraque con-
 versatione prosapia aut episcopis floruit aut praefectis: ita semper huiusce maioribus
 aut humanum aut divinum dictare ius usui fuit. si vero personam suam tractatu con- 18
 siliosiore pensemus, invenimus eam tenere istis inter spectabiles principem locum.

23 Lucas I, 4.

1 accipiat summum sacerdotium *L* accipiendū *T*, † adipiscendum *s. l. add. T*² 2 lenocinamento *C*^{na}
 quipiam *in ras. M*¹, quippiam (*pr. p. eras. C*¹) *TCF* imministrando *T* signes *L* 3 ociosi *C*
 seditionibus *M* 4 sentiarum *M*¹ 5 iā *s. l. add. M*¹ erit *LT*, est *MCFP*, † erit *s. l. add. M*¹
 7 qui profitetur *s. l. add. P*² qui gfitetur offensam *add. in marg. F*² 8 circumstantiū multos
 epales praeter circumstanti *add. in marg. M*¹ ee s; totos *in ras. M*¹ 9 esse *s. l. add. L*¹ **posse
 (2 litt. *eras. P*²) *P* carismatum (ea *in ras. M*¹) *MTFP*, karismatum *C* 10 omnibus *s. l. add. F*²
 forte dixero *F* 11 consurgit (it *in ras. M*¹) *M* 12 assumere sibi *T* religiosa (sa *corr. ut v. in ne C*¹) *C*
 13 fatigatur (*s. l. add. T*¹) *TC* contempnit *MTCFP* 14 quam *in ras. C*² karitati *C* 15 suspitioni *FP*
 vivit] iuvet Wilamowitz, novit Leo om̃ps *LC*, op̃c *F* 16 dampnavit *MTCFP* in *s. l. add. M*¹
 symone *FP* praetio sese *L*, precio sese *F*, preciosē (ē *corr. in e C*²) *C* 17 oportunum *LMTCFP*
 18 3 temporis *T* provinciae *MTFP* 19 competentissimum *L*¹ 21 parti (i *ut v. corr. ex u C*²) *C*
 22 ammiratur *LMTP*, admiraretur (ra *eras. C*²) *C* 23 est reverentia *F* quia hos non omitendos et
 euangelista *C* lucas *C* 24 qđ *s. l. add. T* styrpe *F* 25 dignitatem familie *F* 26 prae-
 siderunt (i *corr. in e M*²) *LM* illustris *MTCFP* in utraque illustris *C* conversatione *LMCFP*,
 parte *T* 27 floruit *LMTCP*, † claruit *s. l. add. P*², claruit *F* 28 consilio sic repensemus *T*
 29 in venimus *P*¹ principes *MTCFP*

sed dicitis viro Eucherium et Pannychium inlustres haberi superiores: quod hactenus
 eos esto putatos, sed praesentem iam modo ad causam illi ex canone non requiruntur,
 qui ambo ad secundas nuptias transierunt, si annos ipsius computemus, habet efficaciam
 de iuventute, de senectute consilium, si litteras vel ingenium conferamus, certat
 19 natura doctrinae, si humanitas requirenda est, civi clerico peregrino, minimo maximo-
 que, etiam supra sufficientiam offertur, et suum saepius panem ille potius, qui non
 erat redditurus, agnovit, si necessitas arripiendae legationis incubuit, non ille semel
 pro hac civitate stetit vel ante pellitos reges vel ante principes purpuratos, si ambigitur
 20 quo magistro rudimentis fidei fuerit imbutus: ut proverbialiter loquar, domi habuit
 constituto multipliciter obserata barbarici carceris divinitus claustra patuerunt, istum, ut
 audivimus, tam socero quam patre postpositis ad sacerdotium duci oportere vociferaba-
 mini; quo quidem tempore plurimum laudis domum rettulit, quando honorari parentum
 21 maluit dignitate quam propria, paene transieram, quod praeteriri non oportuerat,
 sub Moyse quondam, sicut psalmographus ait, in diebus antiquis, ut tabernaculi
 foederis forma consurgeret, totus Israel in eremo ante Beselehelis pedes oblaticii
 symbolam coacervavit impendii, Salomon deinceps, ut templum aedificaret in Solymis,
 solidas populi vires in opere concussit, quamvis Palaestinorum captivas opes et circum-
 iectorum regum tributarias functiones australis reginae Sabaitis gaza cumulaverit, hic
 vobis ecclesiam iuvenis miles, tenuis solus, adhuc filius familias et iam pater extruxit,
 22 nec illum a proposita devotione suspendit vel tenacitas senum vel intuitus parvulorum,
 et tamen fuit morum factura quae taceret, vir est namque, ni fallor, totius populari-
 tatis alienus: gratiam non captat omnium sed bonorum, non indiscreta familiaritate
 vilescens sed examinata sodalitate pretiosus et a bono viratu aemulis suis magis
 prodesse cupiens quam placere, severis patribus comparandus, qui iuvenum filiorum
 non tam cogitant vota quam commoda: in adversis constans in dubiis fidus in prosperis
 modestus, in habitu simplex in sermone communis, in contubernio aequalis in consilio
 praecellens: amicitias probatas enixe expetit, constanter retinet, perenniter servat;
 inimicitias indietas honeste exercet, tarde credit, celeriter deponit: maxime ambiendus,
 23 quia minime ambitiosus, non studet suscipere sacerdotium, sed mereri, dicit aliquis:
 'unde tibi de illo tam cito tanta conperta sunt?' cui respondeo: prius Bituriges

9 Terent. Adelph. III, 3, 59 (413).

16 immo Exod. 36, 2.

1 sed *LTP*, si (i in *ras.* *M*¹) *MCF*, † s; s. l. add. *M*¹ viros *T*, vero *C*; iure *Mommsen*, spectabili
 viro *Wilamowitz* pannichium *MTCF*, panichium (a corr. in ā *P*²) *P* illustres *MTCFP* habetis *L* actenus *M*¹
 2 ad s. l. add. *F*² 3 nuptias *L* computem *T* efficaciam *MT* 4 de nectute *L* 5 cui *P* 6 sup
 supra sufficientiam *T*¹ psepis *L*¹ potius om. *T* 7 redditusus (s corr. in r *C*¹) *C* aggnovit *F*, accepit *T*,
 † agnovit s. l. add. *T*¹ 8 vel post stetit om. *MTCFP* principat' *F* 10 diceret *P*¹, didicit *T*
 kñi *CF* 11 observata *F*¹ 13 retulit *MTCFP* maluit parentum *F* 14 malluit *L* poene *M*
 quo *L* oportueram *F*¹ 15 muse *L*, moise (i corr. in y *M*¹) *MC* quodam *L* psal* mografus
 (unam litt. eras. *P*²) *P* 16 fedis (expunxit *T*²) veñis *T* isrl in heremo *LMTCFP* beseleelis *LT*
 oblatyti symbolam *L*, oblaticii (c corr. in t *M*²) symbolum *MC*, oblathi crysymbolum *T*, oblativi symbolum *F*,
 oblathi symbolum *P* 17 deinceps *C* solimis *LMTCFP* 20 ecclesiam s. l. add. *F*² extruxit *M*,
 instruxit *T*¹ 21 propositi *T*, fort. recte 22 morum fuit *T* facta *C* faceret *L* nanque *M*
 nisi *MTFP* pupularitatis (pr. u corr. in o *C*²) *C* 23 hominum *C* 24 soliditate *F*² preciosus *MC*
 a om. *MCFP* 25 siveris *L* 28 amicitias *CF* perhenniter *TCF*¹ 29 inimicitias *C*, inimicias *F*²
 maxime corr. ex maxume *M*² 30 ambiciosus *MC* suscipere (cip in *ras.* *M*¹) *M* 31 tanta add.
 in marg. *P*² conperta *MTCFP*

noveram quam Biturigas. multos in itinere multos in commilitio, multos in contractu multos in tractatu, multos in sua multos in nostra peregrinatione cognoscimus. plurima notitiae dantur et ex opinione compendia, quia non tam parvos terminos posuit famae natura quam patriae. quocirca si urbium status non tam murorum ambitu quam
 5 civium claritate taxandus est, non modo primum qui essetis, sed ubi essetis agnovi. uxor illi de Palladiorum stirpe descendit, qui aut litterarum aut altarium cathedras 24 cum sui ordinis laude tenuerunt. sane quia persona matronae verecundam succinctamque sui exigit mentionem, constanter adstruxerim respondere illam feminam sacerdotiis utriusque familiae, vel ubi educta crevit vel ubi electa migravit. filios ambo
 10 bene et prudenter instituunt, quibus comparatus pater inde felicius incipit esse. quia vincitur. et quia sententiam parvitatibus meae in hac electione valituram esse iurastis, 25 siquidem non est validius dicere sacramenta quam scribere, in nomine patris et filii et spiritus sancti Simplicius est, quem provinciae nostrae metropolitanum, civitati vestrae summum sacerdotem fieri debere pronuntio. vos autem de viro, quem loquimur,
 15 si novam sententiam meam sequimini, secundum vestram veterem consonate.

X.

SIDONIUS DOMINO PAPAE AUSPICIO SALUTEM.

Si ratio temporum regionumque pateretur, non per sola officia verborum amicitias semel initas excolere curarem. sed quoniam fraternae quietis voto satis obstreperit
 1 conflictantium procella regnorum, saltem inter discretos separatosque litterarii consuetudo sermonis iure retinebitur, quae iam pridem caritatis obtentu merito inducta
 20 veteribus anuit exemplis. superest, ut sollicito veneratori culpam raris occurreris indulgeas, quae quo minus assidue conspectus tui sacrosancta contemplatione potiat, nunc periculum de vicinis timet, nunc invidiam de patronis. sed de his ista: haec etiam
 25 multa sunt. interim Petrum, tribunicium virum, portitorem nostri sermonis, insinuo, 2 qui id ipsum sedulo exposcit, quique quid negotii ferat praesentaneo compendiosius potest intimare memoratu. cui, precor, quod in vobis opis est intuitu paginae praesentis accedat, manente respectu nihilominus aequitatis, contra quam nec magis familiarium causas commendare consuevi. memor nostri esse dignare, domine papa.

1 biturgas *LT*, bituricas *CF* in ante itinere *om.* *C* commilicio (*c* *corr. in t* *M*²) *M*, commitilio *C*, comilicio *F* multos in contractu *om.* *F* 2 multos in tractatu *add. in marg.* *P*² multos in tractatu multos in contractu (*sed* multos in tractatu *s. l. add.* *M*¹) *MC* quosdā in sua plerosq; in nostra peregrinatione (*extr. r in ras.* *C*¹) *C* 3 noticie *CF* ^opinione *C*¹ tam *om.* *T* 4 tam *s. l. add.* *P*² 5 civium *om.* *C* pensandus (*pens in ras.* *M*¹) *MFP*, † taxandus, quod *s. l. add.* *M*¹, eras. *M*² primum modo *C* qui esset *P* sed ubi essetis *s. l. add.* *M*¹ essetis (*is eras.* *P*²) *P* 6 peleidorum *C*, palladiorum *F* styripe *MF* descendit *L* 8 astruxerim *MCFP* 9 educata *F* crevit (*unam litt. eras.* *P*²) *P* electa *in ras.* *M*¹ 11 sententiam *C* valitura *C* iuratis *LT* 12 scribere (*unam litt. eras.* *L*¹) *L* 13 ē *s. l. add.* *M*¹ provincie *F* 14 pronuncio *MTC* quem scripsi, quo *LMTCFP* 15 sententiam *C* consonante (*post. n eras.* *C*²) *C* subscriptum est memor nostri esse dignare domine papa *in MTP*, memor nostri *in CF* 16 domino *om.* *F* AVSPITIO PAPAE *C* auspicio *P* 17 amicitias *CF* 19 saltem *P* litterarum *C* 20 karitatis *C* optentu *LMC* 21 anuit *L*, annuit *MTCFP* culpas *F* 22 cominus *P* potiat *C* 23 ista haec *MTCFP*, istaec *L* 24 tribunitium *CFP*, tribucinium *LT* virum *om.* *F* 25 quidque *P*¹ quod *F* negotii *C* compendiosius *MTCFP* 26 est opis *MCFP* 27 nichilominus *MTCFP* ^act quā *in ras.* *M*¹ 28 memor nostri esse dignare domine papa *om.* *L*, nostri esse dignare domine papa *om.* *MP* (*sed* nostri *s. l. add.* *P*²), esse dignare domine papa *om.* *CF* memor esto nostri *d p* *subscr. in T*

XI.

SIDONIUS DOMINO PAPAE GRAECO SALUTEM.

- 1 **I**NVIDEO felicitati consuetudinarii portitoris, a quo contigit saepius vos videri. sed quid de Amantio loquar, cum ipsas quoque litteras meas aemuler, quae sacro-
sanctis reserabuntur digitis, inspicientur obtutibus? et ego istie inter semiustas muri
fragilis clausus angustias belli terrore contigui desiderio de vobis meo nequaquam
satisfacere permittor, atque utinam haec esset Arvernac forma vel causa regionis, ut
2 minus excusabiles iudicaremur! sed, quod est durius, per iniustitiae nostrae merita
conficitur, ut excusatio nobis iusta non desit. quocirca salutatione praefata, sicut mos
poscit officii, magno opere depono, ut interim remittatis occursionis debitum vel verba
solventi, nam si commeandi libertas pace revocetur, illud magis verebor, ne assiduitas
3 praesentiae meae sit potius futura fastidio, memor nostri esse dignare, domine papa.

XII.

SIDONIUS FERREOLO SUO SALUTEM.

- 1 **S**I amicitiae nostrae potius affinitatisque quam personae tuae tempus ordinem
statum cogitaremus, iure vobis in hoc opere, quantulumcumque est, primae titulorum
rubricae, prima sermonum officia dedicarentur, isset per avitas tibi stilus noster
curules, patricias nihilominus infulas enumeraturus: non tacuisset triplices praefecturas
et Syagrio tuo pro totiens mutatis praeconibus praeconia non negasset: patrem inde
2 patruosque minime silendos percucurrisset, et quamlibet posset triumphalibus adoreis
familiae tuae defetigari, non tamen eatenus explicandis antiquorum stemmatibus
exinaniretur, ut ob hoc ad narrandam gloriam tuam fieret obtusior: qui, si etiam in
seribendis maiorum tuorum virtutibus fuisset hebetatus, tuis denuo meritis cacumina-
retur, sed salutationem tibi publicam destinaturus non quid fuisses, sed quid nunc
3 potius esses consideravit, praetermisit Gallias tibi administratas tunc, cum maxime
incolumes erant, praetermisit Attilam Rheni hostem, Thorismodum Rhodani hospitem,
Actium Ligeris liberatorem sola te dispositionum salubritate tolerasse, propterque
prudentiam tantam providentiamque currum tuum provinciales cum plausuum maximo
accentu spontaneis subisse cervicibus, quia sic habenas Galliarum moderarere, ut

1 GRECO PAPAE C   2 consuetudinarii — videri om. M, add. in marg. M¹   contingit MCFP
3 a*mantio (unam litt. eras. M¹) M   meas om. C   4 inspientur FP   semiustas F¹, semiustas
(r eras P²) P   5 fragilis (prior. l eras. L¹) L, fragilis C, fragiles F¹   de vobis de vobis F¹
6 adque L   7 iudicaremur L, excusarem (corr. ex excusarem' F¹) MTCFP   iniustitiae CF
8 iusta (t in ras. M¹) M   salutatione C   9 magnopere MTCFP   11 memor nostri esse dignare
domine papa om. L, esse dignare domine papa om. MCFP   digneris T   domine papa om. T
12 ferriolo MFP   salutem om. F   13 amicie CF   pocius C   15 avitas vel stilus tibi T
16 nichilominus MTCP, nilominus F   17 siagrio MCFP   toties M¹, toties (corr. ex totius L¹) LT,
tocies C   18 percucurrisset MCFP   19 defetigari F², defatigari TC, defatigari P   20 ut MTCFP,
& L   optusior L   21 hebetatus L   acuminaretur MTCFP   22 salutionem M¹   destinaturus L
23 amministratas LMTCP   maxime MTCFP   24 thorismodū (ū in ras. M¹) M   rodani C, rothdani P
25 ethiū ligeris libatorē in ras. M¹   & hium C, ethium FP   26 provinciales F¹   27 cervitibus F
gallie T   moderare F

possessor exhaustus tributario iugo relevaretur. praetermisit regem Gothiae ferocissimum inflexum affatu tuo melleo gravi, arguto inusitato, et ab Arelatensium portis quem Aetius non potuisset proelio te prandio removisse. haec omnia praetermisit. 4 sperans congruentius tuum salve pontificum quam senatorum iam nominibus adiungi: censuitque iustius fieri, si inter perfectos Christi quam si inter praefectos Valentiniani constituerere. neque te sacerdotibus potius admixtum vitio vertat malignus interpres: nam grandis ordinum ignorantia tenet hinc aliquid derogaturos, quia, sicuti cum epulum festivitas publica facit, prior est in prima mensa conviva postremus ei, qui primus fuerit in secunda, sic absque conflictatione praestantior secundum bonorum 10 sententiam computatur honorato maximo minimus religiosus. ora pro nobis.

XIII.

SIDONIUS SULPICIO SUO SALUTEM.

HIMERIUS antistes, filius tuus, notus mihi haecenus parum vultu, satis opinione, 1 quae quidem in bonam partem porrigebatur, Lugdunum nuper a Tricassibus venit, quo loci mihi raptim ac breviter inspectus sanctum episcopum Lupum, facile principem pontificum Gallicanorum, suae tam professionis magistrum quam dignitatis 15 auctorem, morum nobis imitatione restituit. deus bone, quae viro censura cum venustate, si quid vel deliberet forte vel suadeat! abundat animi sale, cum consulitur, melle, cum consulit. summa homini cura de litteris, sed maxime religiosis, in quibus eum magis occupat medulla sensuum quam spuma verborum. tota illi actionum 20 suarum intentio celeritas mora Christus est. quodque mirere vel laudes, nihil otiosum facit, cum nihil faciat non quietum. ieiuniis delectatur, edulibus adquiescit: illis adhaeret propter consuetudinem crucis, istis flectitur propter gratiam caritatis: summo utrumque moderamine, quia comprimit, quotiens prandere statuit, gulam, quotiens abstinere, iactantiam. officia multiplicat propria, vitat aliena; cumque ipsi vicissim 25 deceat occurri, gratius habet, si sibi mutuus honos debeatur mage quam rependatur. in convivio itinere consessu inferioribus cedit: quo fit, ut se illi voluptuosius turba 4 postponat superiorum. sermonem maximo temperamento cum conloquente dispensat, in quo non patitur ullam aut verecundiam externus aut familiaris iniuriam, aut credulus invidiam aut curiosus repulsam aut suspiciosus nequitiam, aut peritus calumniam aut 30 imperitus infamiam. simplicitatem columbae in ecclesia servat, in foro serpentis astutiam: bonis prudens, malis cautus, neutris callidus iudicatur. quid plura? totum 5

1 exhaustus *L*, exautus *P* tributario iugo exhaustus *T* 2 ⁱⁿ flexum *C*¹ afflatu *F* gravi *om.* *T*
et *eras. M*¹, *om. P*, fort. recte 3 a. e. tius *L*, *ethius M*, *ethius TFP*, & hius *C* remonuisse *L*
4 congruentius sperans *F* 5 praefectos *LMFP*, perfectos *TC* 6 constituere *L* ammixtum *LMTP*
interprebs *P* 7 hordinum (*h ind. C*¹) *C* 8 prior est *corr. ex* priorem *C*¹ coviva *C* 9 ab-
que *L* 10 sententiam *C*, conscientiam *F* maxime *MTCEP* minimus *scripsi*, minus *LMCEP*,
quisque *T* ora pro nobis *LT*, vale *MCF*, Mem̄ nri *F* 11 SVLPICIO *C*, sulpitio *FP*
12 hymerius *MCF* actenus *L*¹ 13 quidam *L*¹ trecassibus *MTCEP* 17 vel post quid
om. MTCEP habundat *LTFP* 18 set *F* 19 magis eum *T* 20 nichil *MTCEP* ociosum *C*
21 nichil *MTCEP* eduliis *MCFP* 22 karitatis *C* 23 quoties *LMTP* pandere *P* quoties *LMTP*
25 grati' (*ti corr. ex vi F*²) *F* honor (*r corr. in s M*¹) *MT* 26 postponat turba *T* 27 collo-
quente *MTCEP* 28 aut ullam *T* 29 suspitiosus *F* nequiciam *C* calumpniam *TFP* 30 in-
peritus *C* 31 astuciam *C*

te nobis ille iam reddidit: totam tuam temperantiam religionem, libertatem verecundiam et illam delicatae mentis pudicissimam teneritudinem iucunda similitudine exscripsit. quapropter quantum volueris deinceps frui secreto, indulgere secessui, licebit indulgeas: quandoquidem nos in fratre meo Himerio avum nomine, patrem facie, utrumque prudentia iam tenemus. vale.

XIV.

SIDONIUS PHILAGRIO SUO SALUTEM.

- 1 **P**ROXIME inter summates viros (erat et frequens ordo) vestri mentio fuit. Omnes de te boni in commune senserunt omnia bona, cum tamen singuli quique varia virtutum genera dixissent. sane cum sibi quipiam de praesentia tua, quasi te magis nossent, praeter aequum gloriarentur, incandui, quippe cum dici non aequanimiter
2 admitterem virum omnium litterarum vicinantibus rusticis quam institutis fieri remotioribus notio-
3 rem. processit in ulteriora contentio: et cum aliqui super hoc errore pervicaciter controversarentur (idiotarum siquidem est, sicut facile convinci, ita difficile compesci), constanter asserui, si eloquentibus amicis numquam agnitio contemplativa proveniat, esse asperum, utcumque tolerabile tamen, quia praevaleant ingenia sua,
4 coram quibus imperitia civica peregrinatur, ad remotarum desideria provinciarum stilo adminiculante porrigere: per quem saepenumero absentum dumtaxat institutorum tantus colligitur affectus, quantus nec praesentanea sedulitate conficitur. igitur, si ita est, desistant calumniari communis absentiae necessitatem vultuum mage quam morum
5 praedicatores. equidem si humana substantia rectius mole quam mente censenda est,
6 plurimum ignoro, quid secundum corpulentiam per spatia quamvis porrecta finalem in homine miremur, quo nihil aeque miserum destitutumque nascendi condicio produxit, quippe cum praebeat tamquam ab adverso bovi pilus, apro saeta, volucri pluma vestitum (quibus insuper, ut vim vel inferant vel repellant, cornu dens unguis arma genuina sunt), membra vero nostra in hunc mundum sola censeas eiecta, non edita:
7 cumque fingendis artubus animalium ceterorum multifario natura praesidio quasi quaedam sinu patente mater occurrat, humana tantum corpora effudit, quorum inbecillitati
8 quodammodo novercetur. nam illud, sicuti ego censeo, qui animum tuum membris duco potio-
9 rem, non habet aequalitatem, quod statum nostrum supra pecudes

1 suam *T* 2 iocunda *MTCFP* 3 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 4 iocunda *MTCFP* 5 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 6 iocunda *MTCFP* 7 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 8 iocunda *MTCFP* 9 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 10 iocunda *MTCFP* 11 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 12 iocunda *MTCFP* 13 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 14 iocunda *MTCFP* 15 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 16 iocunda *MTCFP* 17 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 18 iocunda *MTCFP* 19 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 20 iocunda *MTCFP* 21 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 22 iocunda *MTCFP* 23 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 24 iocunda *MTCFP* 25 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 26 iocunda *MTCFP* 27 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 28 iocunda *MTCFP* 29 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 30 iocunda *MTCFP* 31 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 32 iocunda *MTCFP* 33 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 34 iocunda *MTCFP* 35 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 36 iocunda *MTCFP* 37 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 38 iocunda *MTCFP* 39 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 40 iocunda *MTCFP* 41 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 42 iocunda *MTCFP* 43 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 44 iocunda *MTCFP* 45 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 46 iocunda *MTCFP* 47 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 48 iocunda *MTCFP* 49 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 50 iocunda *MTCFP* 51 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 52 iocunda *MTCFP* 53 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 54 iocunda *MTCFP* 55 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 56 iocunda *MTCFP* 57 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 58 iocunda *MTCFP* 59 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 60 iocunda *MTCFP* 61 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 62 iocunda *MTCFP* 63 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 64 iocunda *MTCFP* 65 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 66 iocunda *MTCFP* 67 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 68 iocunda *MTCFP* 69 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 70 iocunda *MTCFP* 71 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 72 iocunda *MTCFP* 73 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 74 iocunda *MTCFP* 75 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 76 iocunda *MTCFP* 77 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 78 iocunda *MTCFP* 79 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 80 iocunda *MTCFP* 81 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 82 iocunda *MTCFP* 83 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 84 iocunda *MTCFP* 85 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 86 iocunda *MTCFP* 87 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 88 iocunda *MTCFP* 89 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 90 iocunda *MTCFP* 91 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 92 iocunda *MTCFP* 93 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 94 iocunda *MTCFP* 95 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 96 iocunda *MTCFP* 97 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 98 iocunda *MTCFP* 99 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 100 iocunda *MTCFP* 101 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 102 iocunda *MTCFP* 103 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 104 iocunda *MTCFP* 105 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 106 iocunda *MTCFP* 107 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 108 iocunda *MTCFP* 109 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 110 iocunda *MTCFP* 111 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 112 iocunda *MTCFP* 113 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 114 iocunda *MTCFP* 115 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 116 iocunda *MTCFP* 117 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 118 iocunda *MTCFP* 119 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 120 iocunda *MTCFP* 121 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 122 iocunda *MTCFP* 123 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 124 iocunda *MTCFP* 125 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 126 iocunda *MTCFP* 127 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 128 iocunda *MTCFP* 129 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 130 iocunda *MTCFP* 131 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 132 iocunda *MTCFP* 133 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 134 iocunda *MTCFP* 135 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 136 iocunda *MTCFP* 137 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 138 iocunda *MTCFP* 139 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 140 iocunda *MTCFP* 141 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 142 iocunda *MTCFP* 143 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 144 iocunda *MTCFP* 145 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 146 iocunda *MTCFP* 147 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 148 iocunda *MTCFP* 149 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 150 iocunda *MTCFP* 151 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 152 iocunda *MTCFP* 153 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 154 iocunda *MTCFP* 155 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 156 iocunda *MTCFP* 157 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 158 iocunda *MTCFP* 159 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 160 iocunda *MTCFP* 161 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 162 iocunda *MTCFP* 163 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 164 iocunda *MTCFP* 165 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 166 iocunda *MTCFP* 167 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 168 iocunda *MTCFP* 169 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 170 iocunda *MTCFP* 171 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 172 iocunda *MTCFP* 173 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 174 iocunda *MTCFP* 175 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 176 iocunda *MTCFP* 177 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 178 iocunda *MTCFP* 179 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 180 iocunda *MTCFP* 181 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 182 iocunda *MTCFP* 183 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 184 iocunda *MTCFP* 185 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 186 iocunda *MTCFP* 187 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 188 iocunda *MTCFP* 189 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 190 iocunda *MTCFP* 191 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 192 iocunda *MTCFP* 193 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 194 iocunda *MTCFP* 195 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 196 iocunda *MTCFP* 197 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 198 iocunda *MTCFP* 199 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 200 iocunda *MTCFP* 201 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 202 iocunda *MTCFP* 203 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 204 iocunda *MTCFP* 205 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 206 iocunda *MTCFP* 207 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 208 iocunda *MTCFP* 209 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 210 iocunda *MTCFP* 211 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 212 iocunda *MTCFP* 213 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 214 iocunda *MTCFP* 215 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 216 iocunda *MTCFP* 217 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 218 iocunda *MTCFP* 219 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 220 iocunda *MTCFP* 221 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 222 iocunda *MTCFP* 223 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 224 iocunda *MTCFP* 225 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 226 iocunda *MTCFP* 227 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 228 iocunda *MTCFP* 229 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 230 iocunda *MTCFP* 231 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 232 iocunda *MTCFP* 233 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 234 iocunda *MTCFP* 235 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 236 iocunda *MTCFP* 237 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 238 iocunda *MTCFP* 239 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 240 iocunda *MTCFP* 241 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 242 iocunda *MTCFP* 243 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 244 iocunda *MTCFP* 245 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 246 iocunda *MTCFP* 247 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 248 iocunda *MTCFP* 249 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 250 iocunda *MTCFP* 251 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 252 iocunda *MTCFP* 253 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 254 iocunda *MTCFP* 255 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 256 iocunda *MTCFP* 257 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 258 iocunda *MTCFP* 259 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 260 iocunda *MTCFP* 261 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 262 iocunda *MTCFP* 263 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 264 iocunda *MTCFP* 265 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 266 iocunda *MTCFP* 267 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 268 iocunda *MTCFP* 269 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 270 iocunda *MTCFP* 271 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 272 iocunda *MTCFP* 273 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 274 iocunda *MTCFP* 275 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 276 iocunda *MTCFP* 277 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 278 iocunda *MTCFP* 279 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 280 iocunda *MTCFP* 281 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 282 iocunda *MTCFP* 283 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 284 iocunda *MTCFP* 285 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 286 iocunda *MTCFP* 287 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 288 iocunda *MTCFP* 289 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 290 iocunda *MTCFP* 291 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 292 iocunda *MTCFP* 293 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 294 iocunda *MTCFP* 295 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 296 iocunda *MTCFP* 297 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 298 iocunda *MTCFP* 299 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 300 iocunda *MTCFP* 301 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 302 iocunda *MTCFP* 303 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 304 iocunda *MTCFP* 305 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 306 iocunda *MTCFP* 307 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscripsit *P* 308 iocunda *MTCFP* 309 exscripsit *L*, exscripsit *M*, 1 expressit *s. l. add. M¹*,
exscri

veri falsique nescias ratiocinatio animae intellectualis evexit; cuius si tantisper sum-
 moveant dignitatem isti, qui amicos ludificabundi non tam iudicialiter quam oculariter
 intuentur, dicant velim in hominis forma quid satis praestans, quid spectabile putent. 5
 proceritatemne? quasi non haec saepe congruentius trabibus aptetur. an fortitudinem?
 quae valentior in leoninae cervicis toris regnat. an decorem liniamentorum? quem
 crebro melius infigit et argilla simulacris et cera picturis. an velocitatem? quae
 competentius canibus adscribitur. an vigilantiam? cui certat et noctua. an vocem?
 cui non cesserit asinus claritate. an industriam? cui pro suo modulo comparari nec
 formica formidat. sed forsitan praeferunt vim videndi: tamquam non sit eminentior 6
 visus aquilarum. praeferunt audiendi efficaciam: tamquam sus hispidus non antistet
 auditu. praeferunt odorandi subtilitatem: tamquam non praecedat vultur olfactu.
 praeferunt gustandi discretionem: tamquam non plurimum hinc † nosse cedamus et simio.
 quid de tactu loquar, quinto sensu corporis nostri? quem sibi indifferenter tam philo-
 sophus quam vermiculus usurpant. taceo hic de appetitibus inlecebrosis, quos in coitu
 motui beluino carnis humanae voluptas inclinata communicat. ecce quam miseriam 7
 praeferunt excoluntque qui mihi, quod eis solo sis obtutu notior, turgidi insultant.
 ast ego illum semper Philagriū video, cuius si tacentis viderem faciem, Philagriū
 non viderem. unde illud simile vulgatum est, quod ait quidam in causa dispari
 sententia pari: 'filium Marci Ciceronis populus Romanus non agnoscebat
 loquentem.' conclamata sunt: namque iudicio universali scientiae dignitas virtus 8
 praerogativa, cuius ad maximum culmen meritorum gradibus ascenditur. primum
 etiam bestiale corpus, si iam forte formatum est, dignitate transcendit materiam
 informem; deinde formato praeponitur corpus animatum: tertio praecedit animam
 pecudis animus humanus, quia, sicut inferior est caro vitae, sic vita rationi, cuius
 assequendae substantiam nostram compotem deus artifex, ferinam vero impotem fecit:
 ita tamen, quod in statu mentis humanae pollet bipertita condicio. nam sicut animae
 humanitus licet ratiocinantes, hebetes tamen pigrioresque prudentum acutarumque
 calcantur ingenio, ita si quae sunt, quae sola naturali sapientia vigent, hae peritarum
 se meritis superveniri facile concedunt. quorum ego graduum differentiam observans 9
 illum Philagriū cordis oculo semper inspicio, cui me animus potentialiter notum
 morum similitudine facit. nam licet bonis omnibus placeas, nemo te plus valuit in-
 trinsecus intueri quam qui forinsecus affectat imitari. sane qualiter studiorum tuorum
 consecutaneus fiam, consequa paginae parte reserabitur. amas, ut comperi. quietos: 10

1 ratiocinatio *L*, ratiocinatio *F* intellectualis animae *P* tantib; per *L* 2 n̄ tā ante non tam
 induxit *P*² oculariter *C* 3 scitis *P*, satis add. in marg. *P*² 4 trahitibus *L* 5 quē corr. ex
 quē *M*¹ thoris *MCFP* liniamentorum (pr. a corr. in i *F*¹) *FP* 6 an infingit? simulacris *F*
 7 canibus competentius *MFP* ascribitur *MCFP*, ascribitur *T* vigilantiam *C* 9 tanquam *LM*
 10 audendi *M*¹ efficaciam *LMC* tanquam *LMF* antestet *MCFP* 11 tanquam *MF*, quam *L*
 olfactu *MCP* 12 tanquam *LMF* nosse cedamus *LMCFP*, nos cedamus *T*, fort. recte 13 philo-
 sofus *L*, phylosophus *C* 14 illecebrosis *MTCFP* 15 beluino motui *T* 16 michi *C*
 optutu *LT* 17 at *F* filagriū *LT* tacentis *L*¹ videre *T* filagriū *LT* 18 est
 vulgatum *F* post quidam expunxit eorum *F*¹ 19 sententia *C* parari *L* cyceronis *F*
 romanus om. *TF* 20 conclamata *LMTEP*, conclamati *C* nanque *M* sunt namque] sancitaque
 Wilamowitz iuditio *LF* 22 matheriam *MC* 23 tercio *TCF*, tertia *L* 24 vite caro transp. *C*¹
 rationi *C* 25 formā *C* inpotem *T* 26 conditio *LTCFP* 27 ratiocinantes *L* pigrioresque *C*
 28 peritarum *F* 29 differentiam *C*¹ 30 filagriū *LT* inspitio *TF* 31 omnibus om. *F*
 plus te *C* 32 forinsecus *C*¹ 33 consecutaneus *F* reserabitur *F*

ego et ignavos. barbaros vitas. quia mali putentur: ego. etiamsi boni. lectioni adhibes diligentiam: ego quoque in illa parum mihi patior nocere desidiā. complēs ipse personam religiosi; ego vel imaginem. aliena non appetis: ego etiam refero ad quaestum. si propria non perdam. delectaris contuberniis eruditorum: ego turbam
 11 quamlibet magnam litterariae artis expertem maxumam solitudinem appello. dicēris esse lactissimus: ego quoque lacrimas omnes perire definio. quas quisque profuderit. nisi quotiens deo supplicat. humanissimus esse narraris: nostram quoque mensulam nullus. ut specum Polyphemi. hospes exhorruit. summa elementia tibi in famulos esse perhibetur: nec ego torqueor. si mei. quotiens peccaverint. non totiens torquantur.
 12 ieiunandum alternis putas? non piget sequi. prandendum? non pudet praevenire. de
 cetero. si vos a me videri Christi munere datur. ita gaudeam tamquam cui de te nec minora subtracta sint. porro autem quae sint in te maiora iam satis novi. propter quae fieri facilius potest. ut et si quandoque faciem tuam coram positus inspexero. aliqua de te recens mihi laetitia potius quam sententia accedat. vale.

XV.

SIDONIUS SALONIO SUO SALUTEM.

15

1 QUOTIENS Viennam venio. emptum maximo velim. ut te fratremque communem colonum civitatis habitatio plus haberet. qui mihi non amore solum verum etiam professione sociamini. sed et ille imputationem meam praetextu frequentatae suburbanitatis eludit. per quam efficitur. ut nobis nec praesens ipse nec reus sit. et tu habes
 2 quo te interim excuses. quod te diu possidet vix recepta possessio. quicquid illud
 est. iam venite. hac deinceps condicione discessum impetraturi. ut aut vicissim redeatis aut serius. nam quamlibet ruri positi strenuos impleatis agricolas. tum vere propriam terram fecundabitis. si ecclesiam. quam plurimum colitis. plus colatis. vale.

XVI.

SIDONIUS CHARIOBAUDO ABBATI SALUTEM.

1 FACIS. unice in Christo patrone. rem tui pariter et amoris et moris. quod peregrini curas amici litteris mitigas consolatoriis. atque utinam mei semper sic recorderis.

1 ego *corr. ex evo P²* 2 michi *C* 3 ipse *om. MTCTFP* e & iā *s. l. add. M¹*
 5 quamlibet *M* maximam *MTCTFP* solitudinē *F*, solitudinem *P* apello *TCTF* 6 quas
 quisque *LMTCTP*, quisquis *F* 7 quoties *LMTP* 8 polyfemi *T*, poliphemi *F*, polifemi *MCTP*
 9 prohibetur (pro *corr. in p M¹*) *M* ante si duas litt. *eras. M¹* quoties *LMTFP* peccaverint n̄
 toties *om. M*, *add. in marg. M¹* toties *LMTFP* 10 piget *LMCTFP*, pudet *T* ante prandendum
 leg. ad in *FP*, *s. l. add. M¹* pvenire *F* 11 ante vos expunxit me *T¹* tanquam *LMF* 12 sub-
 trāta *C¹* 13 et *om. T* 14 mrecens (r *corr. ex a F¹*) *F* michi *C* leticia *CF* post
 vale leg. in Christo in *MTP* 15 Sidonius et salutem *om. F* SALANIO *C* 16 quotiens (t ut v.
corr. ex c L¹) *LTCTF*, quoties *MP* venio *LMTCTP*, redeo *F* 17 habitacio *C* michi *C* professione
 professione (*alt. ind. P²*) *P* 18 sotiamini *F* et *om. P* 19 per quam in *ras. M¹* 20 quod *L¹*
 te *s. l. add. M¹* quod *L*, quia *MTCTFP* quidquid *TP*, quid *F* illud *s. l. add. M¹* 21 hac
 (h *eras. C²*) deinceps *C* condicione *LTCTFP* 22 ante aut *alt. aut ut v. eras. P¹* nam quamlibet *LT*,
 nanq; lic& *M*, † quā lib& *s. l. add. M¹*, namque licet *CTFP* vere *LMTP*, † vero *s. l. add. M¹*, vero *CF*
 23 fecunda...bitis (2 litt. *eras. M¹*) *M* 24 Sidonius et salutem *om. F* CHARIOBAUDO (*post. O corr. in*
I L²) *L*, CHARIOBALDO *T*, fort. recte, CHARIOBAUDI *MCTP*, cariobaudi *F* ABBATI *LMTFP*, SVO *C*
 fere evanidum 25 fac *F* ante unice leg. o in *MCTFP* 26 consulatoris *L¹*, consulatoris *P* adque *L*
 semper mei *C*

ut sollicitudines ipsas angore succiduo concatenatas, qui exhortator attenuas, intercessor
incidas! de cetero, liberos tuos causis quas iniunxeras expeditis reverti puto, quos 2
ita strenue constat rem peregissee, ut nec eguerint adiuvari. per quos nocturnalem
cucullum, quo membra confecta ieiuniis inter orandum cubandumque dignanter tegare.
transmisi, quamquam non opportune species villosa mittatur hieme finita iamque tem-
poribus aestatis appropinquantibus. vale.

XVII.

SIDONIUS VOLUSIANO FRATRI SALUTEM.

LUBES me, domine frater, lege amicitiae, quam nefas laedi, iam diu desides 1
digitos incudibus officinae veteris imponere et sancto Abrahae diem functo neniam
sepulchralem luctuosis carminibus inscribere. celeriter iniunctis obsecundabo, cum
tua tractus auctoritate, tum principaliter amplissimi viri Victorii comitis devotione
praeventus, quem iure saeculari patronum, iure ecclesiastico filium excolo ut cliens,
ut pater diligo; qui satis docuit, quae sibi aut qualis erga famulos Christi cura ferveret,
cum torum circa decumbentis antistitis, non dignitatem minus quam membra curvatus
ac supra vultum propinqua morte pallentem dolore concolor factus, quid viro vellet
lacrimis indicibus ostenderet. et quia sibi maximas humandi funeris partes ipse prae- 2
ripuit, totum apparatu supercurrentis impendii quod funerando sacerdoti competeret
impertiens, saltem ad obsequium quae remanserunt verba conferimus, nihil aliud ex-
araturi stili scalpentis impressu quam testimonium mutuac dilectionis. ceterum viri
mores gesta virtutes indignissime meorum vilitate dictorum ponderabuntur.

Abraham sanctis merito sociande patronis,
quos tibi collegas dicere non trepidem;
nam sic praecedunt, ut mox tamen ipse sequare:
dat partem regni portio martyrii.
natus ad Euphraten, pro Christo ergastula passus
et quinquennali vincula laxa fame,
elapsus regi truculento Susidis orae
occiduum properas solus ad usque solum.
sed confessorem virtutum signa sequuntur
spiritibusque malis fers, fugitive, fugam.
quaque venis, Lemurum se clamat cedere turba;
daemonas ire iubes exul in exilium.

1 angore *MTFP*   concatenatas *F*   2 liberos *M*^t   tuto *P*   4 cucullum *TCF*, cocullum *L*,
coculum *MP*, † cucullum *s. l. add. M*¹   dignanter *F*   5 quamquam *LMT*   oportune *LMTCFP*
villosamittatur *L*¹   7 Sidonius et salutem *om. F*   FRATRI *LMTFP*, SVO *C*   8 amicitiae *CF*
post nefas *leg. est in TCP et s. l. in M*¹   9 officinae *M*^{ci}   diem (*m eras. M*²) *LMT*, die *CFP*
defuncto *F*   veniam *L*   10 sepulchralem *CF*   11 devotionē *P*   13 cura *corr. ex cū M*¹
ferverat *L*   14 thorum *MTCFP*   antistitis *C*   membra *L*   15 pallentem *L*   16 iudiciis *F*
17 totum *s. l. add. M*¹   apparatus *M*   18 nichil *MTCFP*   19 dilectionis *L*   v. 1 braham *F*;
itemque ceterorum *vv. primae quaeque litt. desunt*   sociande *F*   v. 2 trepidas *F*   v. 4 martirii *MCP*
v. 5 euphraten *MTCFP*   v. 6 quinquennali *L*   v. 7 susidis (*alt. u corr. in i M*¹) *M*, subsidis *F*
horae *MCP*   v. 8 occiduum *C*   v. 9 et *F*   sequuntur *T*   v. 10 spiritibus (*om. que*) *P*

- expeteris cunctis, nec te capit ambitus ullus:
 est tibi delatus plus onerosus honor.
- 15 Romuleos refugis Byzantinosque fragores
 atque sagittifero moenia fracta Tito.
 murus Alexandri te non tenet Antiochique;
 spernis Elissee Byrsica tecta domus.
 rura paludicolae temnis populosa Ravennae
 20 et quae lanigero de sue nomen habent.
 angulus iste placet paupertinusque recessus
 et casa, cui culmo culmina pressa forent.
 aedificas hic ipse deo venerabile templum,
 ipse dei templum corpore facte prius.
- 25 finiti cursus istic vitaeque viaeque:
 sudori superest dupla corona tuo.
 iam te circumstant paradisi milia sacri;
 Abraham iam te conperegrinus habet;
 iam patriam ingrederis, sed de qua decidit Adam;
 30 iam potes ad fontem fluminis ire tui.
- 3 Ecce, ut iniunxeras, quae restant sepulto iusta persolvimus; sed, si vicissim
 caritatis imperiis fratres amicos commilitones obsequi decet. ad vicem, quaeso, tu
 quoque quibus emines institutis discipulos eius aggredere solari fluctuantemque regulam
 fratrum destitutorum secundum statuta Lirinensium patrum vel Grinincensium festinus
 informa; cuius disciplinae si qui rebelles, ipse castiga; si qui sequaces, ipse conlauda. 5
- 4 praepositus illis quidem videtur sanctus Auxanius, qui vir, ut nosti, plusculum iusto
 et corpore infirmus et verecundus ingenio eoque parendi quam imperandi promptior
 exigit te rogari, ut tuo ipse sub magisterio monasterii magister accedat et, si quis
 illum de iunioribus spreverit tamquam imperitum vel pusillanimum, per te unum sentiat
 utrumque non impune contemni. quid multa? vis ut paucis quid velim agnoscas? 10
 quaeso, ut abbas sit frater Auxanius supra congregationem, tu vero et supra
 abbatem. vale.

XVIII.

SIDONIUS CONSTANTIO SUO SALUTEM.

- 1 **A** te principium, tibi desinet. nam petitum misimus opus raptim electis
 exemplaribus, quae ob hoc in manus pauca venerunt, quia mihi nil de libelli huiusce 15

14 Vergil. eclog. VIII, 11: a te principium, tibi desinam (desinet).

- v. 13 nec *LMTEP*, no * corr. ut v. ex nunc *C*² v. 14 honerosus *TCFP* v. 15 ^{re} fugis *F*¹
 bizantinosque *MTCEP* v. 16 adque sagittifero *L* ante tito expunxit viro *P*¹ v. 18 elisee aei *L*¹,
 eliseae *M*², elisee *F*, heliseae *P* birsica *MTCEP* v. 19 paludicoce *C* tempnis *MTCEP* v. 20 habent
 (ent in ras. *M*¹) *M*, habet *C*¹ v. 22 cui om. *P* v. 26 superest *MTCEP*, superet *L* v. 27 para-
 dysi *MF* v. 28 te iam *C* comperegrinus *MTCP*, comperegrinis *F* v. 29 sed de *LMTCP*, sedē *F*
 1 si s. l. add. *M*¹ 3 institutos *F*¹ 4 distitutorum *L* lirinensium *LT* grinincensium *C*
 5 collauda *MTCEP* 6 quidem illis *F* auxianus *F* 7 pariendi *F*¹ promptior *L*, proprior *F*
 9 tanquam *LMP* pusillanimum *L* senciāt *C* 10 contemni *MTCE*, contempnit *P*¹ 11 auxianus *LF*
 12 val ff *P* 13 Constancio (om. Sidonius et suo salutem) *inscr. F* 14 a te *M*, 1 ad te s. l. add. *M*¹
 desinet *MTCEP*, desinit *L* relectis *MCEP* 15 quae ob (om. hoc) pauca in manus *T* michi *C*

conscriptioe meditantī hactenus incustodita nequeunt inveniri. sane ista pauca, quae quidem et levia sunt, celeriter absolvi, quamquam incitatus semel animus necdum scripturire desineret, servans hoc sedulo genus temperamenti, ut epistularum produceretur textus, si numerus breviaretur. pariter et censui librum, quem lector delicatissimus desiderares, et satis habilem nec parum excusabilem fore, si, quoniam te sensuum structurarumque levitas poterat offendere, membranarum certe fascibus minus onerare. commendo igitur varios iudicio tuo nostri pectoris motus, minime ignarus, quod ita mens pateat in libro velut vultus in speculo. dictavi enim quaequam hortando, laudando plurima et aliqua suadendo, maerendo pauca iocandoque nonnulla. et si me uspiam lectitavisti in aliquos concitatiorem, scias volo Christi dextera opitulante numquam me toleraturum animi servitutem, compertissimum tenens bipertitam super his moribus hominum esse censuram. nam ut timidi me temerarium, ita constantes liberum appellant. inter quae ipse decerno satis illius iacere personam, cuius necesse est latere sententiam. ad propositum redeo. interea tu, si quid a lectionis sacrae continuatione respiras, his licebit neniis avocere. nec faciet materia ut immensa fastidium, quia cum singulae causae singulis ferme epistulis finiantur, cito cognitis in quae oculum intenderis ante legere cessabis quam lecturire desistas. vale.

2 quanquam *LMT* 3 scribitur ire *L* post epistularum leg. non in *F*, n̄ s. l. add. *M*¹
 6 membranarum *MF* 7 onerere *M*¹, honerare *TP*, honerare *F* iuditio *F* 8 placeat *F* velud *F*
 10 concitatiorem *M* 11 nunquam *LM*, n̄quam *T* 13 appellent *F* 14 sententiam *CT* 15 inde
 ab his licebit *epist. exitus om. in LT, partim in ras. partim in marg. add. in M*¹ immensa *CFP*
 16 *ēp̄is* ferme transposuit *C*¹ iniq; *F*¹ nulla subscriptio in *L*, G. SOLLII apoLLINARIS SIDON[II]
 EP̄LARV̄ LIB. VII. EXPLICIT. INCIPIT LIBER. VIII. partim in ras. partim in marg. add. *M*¹, SIDONII
 EP̄LARV̄ LIB. VI. EXPLIC. INCIPIT. VII. T, EXPLICIT LIBER SIDONII EP̄I. VII. C, Gaii Sollii apollin.
 Sidoñ. epistolarum lib̄ VIII' Incipit *F*, G. S. APOLLINARIS Sidonii EP̄LARV̄ LIB. VII. EXPLIC. INCIPIT
 LIBER OCTAVVS et in fol. seq. repet. INCIPIT LIBER VIII. P

GAI SOLLII

APOLLINARIS SIDONII

EPISTULARUM

LIBER OCTAVUS.

I.

SIDONIUS PETRONIO SUO SALUTEM.

1 **T**u quidem pulchre (mos hic tuus, et persevera), vir omnium bonorum, qui
 uspiam degunt, laude dignissime, quod amicorum gloriae, sicubi locus, lenocinaris.
 hinc est quod etiam serinia Arverna petis eventilari, cui sufficere suspicabamur, si
 quid superiore vulgatu protulissemus. itaque morem geremus iniunctis, actionem 5
 tamen stili eatenus prorogaturi, ut epistularum seriem nimirum a primordio voluminis
 inchoatarum in extimo fine parvi adhuc numeri summa protendat, opus videlicet ex-
 2 plicitum quodam quasi marginis sui limbo coronatura. sed plus cavendum est, ne
 sera propter iam propalati augmenta voluminis in aliquos forsitan incidamus vitu-
 perones, quorum fugere linguas cote livoris naturalitus acuminatas ne Demosthenis 10
 quidem Ciceronisque sententiae artifices et eloquia fabra potuere, quorum anterior
 orator Demaden. ceterior Antonium toleravere derogatores: qui lividi cum fuerint
 malitiae clarae, dictionis obscurae, tamen ad notitiam posterorum per odia virtutum
 3 decueurrerunt. sed quia hortaris, repetitis laxemus vela turbinibus et qui veluti
 maria transmisimus, hoc quasi stagnum pernavigemus. nam satis habeo deliberatum, 15
 sicut adhibendam in conscriptione diligentiam, ita tenendam in editione constantiam.
 demum vero medium nihil est: namque aut minimum ex hisce metuendum est aut
 per omnia omnino conticescendum. vale.

---

1 Sidonius et suo salutem om. F   2 pulchre (re in ras. M¹) M, pulcre C   4 arvenna L
 eventilaris (s eras. M¹) M   conspiciabamur F   5 protulissemus F   7 extimo corr. ex extim³ C¹
 8 qsi corr. ex qdam F¹   9 vituperationes F¹   10 cote in ras. M¹   natulitus C¹, naturaliter T
 a*cuminatas (unam litt. eras. M²) M   nec MTCP   demostenis TCF, demonstenis MP   11 sen-
 tenciae C   12 orator MTCP, orat³ L, om. F   clemaden F   antonium add. in marg. F¹   an seclu-
 dendum lividi?   13 maliciae C   noticiam TCF   posterum C¹   de**currerunt (2 litt. eras. M²) M,
 decurrerunt TCFP   14 reperitis L   laxamus T   turbinibus MTCFP, turbidinis L   15 tras-
 misimus M¹   16 adhibendum F   scriptione T   17 nichil MTCP, nl F   nanque M
 18 conticescendum LC   totam ep. II om. LT   inscriptionem om. F

II.

SIDONIUS IOHANNI SUO SALUTEM.

CREDIDI me, vir peritissime, nefas in studia committere, si distulissem pro- 1
sequi laudibus quod aboleri tu litteras distulisti. quarum quodammodo iam sepultarum
suscitator fautor assertor concelebraris, teque per Gallias uno magistro sub hac tem-
pestate bellorum Latina tenuerunt ora portum, cum pertulerint arma naufragium. 2
debet igitur vel aequaevi vel posterī nostri universatim ferventibus votis alterum te
ut Demosthenem, alterum ut Tullium nunc statuis, si liceat, consecrare, nunc ima-
ginibus, qui te docente formati institutique iam sinu in medio sic gentis invictae, quod
tamen alienae, natalium vetustorum signa retinebunt: nam iam remotis gradibus digni-
tatum, per quas solebat ultimo a quoque summus quisque discerni, solum erit posthac 3
nobilitatis indicium litteras nosse. nos vero ceteros supra doctrinae tuae beneficia
constringunt, quibus aliquid scribere assuetis quodque venturi legere possint elaboran-
tibus saltim de tua schola seu magisterio competens lectorum turba proveniet. vale.

III.

SIDONIUS LEONI SUO SALUTEM.

APOLLONII Pythagorici vitam, non ut Nicomachus senior e Philostrati sed ut 1
Tascius Victorianus e Nicomachi schedio exscripsit, quia iusseras, misi; quam, dum parare
festino, celeriter eiecit in tumultuarium exemplar turbida et praeceps et Opica translatio.
neque mihi rem credito diuturnius elaboratam vitio veritas: nam dum me tenuit in-
clusum mora moenium Livianorum, cuius incommodi finem post opem Christi tibi
debeo, non valebat curis animus aeger saltim saltuatim tradenda percurrere, nunc per
nocturna suspiria, nunc per diurna officia districtus. ad hoc, et cum me defetigatum 2
ab excubiis ad devorsorium crepusculascens hora revocaverat, vix dabatur luminibus
inflexis parvula quies: nam fragor ilico, quem movebant vicinantes impluvio cubiculi
mei duae quaequam Getides anus, quibus nil umquam litigiosius bibacius vomacius erit.
sane, cum primum reduci aliquid otii fuit, inpolitum hunc semicrudumque et, ut aiunt.

2 nephas <i>F</i>	3 sepultarum iam <i>F</i>	sepulta**rum (2 litt. eras. <i>C</i> ²) <i>C</i>	4 celebraris <i>C</i>
hac om. <i>F</i>	6 uniūsi ferventib (om. votis) <i>F</i> , satim favētib; votis add. in marg. <i>F</i> ²	7 demosthenen <i>M</i> , demostenen <i>CF</i>	staci <i>F</i> , tuis add. in marg. <i>F</i> ²
talium <i>MC</i> , alienae talium <i>FP</i>	vetustatū <i>F</i> ¹	9 alienae natalium scripsi, aliena (post. a corr. in æ <i>M</i> ¹)	retinebant <i>C</i> ¹
an supra ceteros?	13 scola <i>MCFP</i>	14 Sidonius om. <i>F</i>	salutem om. <i>CF</i>
gorici <i>L</i> , pitagorici <i>MTCP</i> , phitagorici <i>F</i>	nichomachus <i>MCFP</i> , nichomachus <i>T</i>	pilostrati <i>MCFP</i>	16 stacius <i>T</i> , stacius <i>F</i>
e s. l. add. <i>M</i> ² , corr. ex & <i>C</i> ¹	nichomachi (ni s. l. add. <i>M</i> ²) <i>MCFP</i>	scedio <i>MCFP</i>	exscripsit <i>L</i>
misi corr. ex mihi <i>L</i> ¹	parare <i>L</i> , parere <i>MTCFP</i>	17 precebs <i>C</i>	opaca (prior. a corr. ex i <i>M</i> ²) <i>MFP</i>
18 michi <i>C</i>	elaboturam <i>C</i>	vicio <i>MC</i>	19 post christum <i>T</i>
(1 ut v. eras. <i>M</i> ¹) <i>M</i>	21 diuturna (ut eras. <i>M</i> ²) <i>MF</i>	districtus scripsi, dstrictus <i>L</i> , distractus	22 de <i>F</i> ²
(us in ras. <i>M</i> ¹) <i>MTCFP</i>	defatigatum <i>TC</i>	diversorium <i>MTCFP</i>	crepusculascens <i>T</i>
23 naufragor <i>P</i> , aderat s. l. add. <i>P</i> ¹	vitinantes impluvio <i>F</i>	24 quaequam <i>LMTCP</i> , quidem <i>F</i>	gethides <i>MCFP</i>
unquam <i>M</i>	litigiosus <i>C</i>	bibacius <i>LTFP</i>	vomatius <i>TFP</i>
erant <i>T</i>	25 post	reduci* una litt. eras. mihi s. l. add. <i>P</i> ¹	inpolitum <i>MCFP</i>

- 3 tamquam musteum librum plus desiderii tui quam officii mei memor obtuli. quo-
circa sepone tantisper Pythicas lauros Hippocrenenque et illos carminum modos tibi
uni tantum penitissime familiares, qui tamen doctis, ut es ipse, personis non tam
fonte quam fronte sudantur. suspende perorandi illud quoque celeberrimum flumen,
quod non solum gentilicium sed domesticum tibi quodque in tuum pectus per succi-
duas aetates ab atavo Frontone transfunditur. sepone pauxillulum conclamatissimas
declamationes, quas oris regii vice conficis, quibus ipse rex inclitus modo corda terri-
ficat gentium transmarinarum, modo de superiore cum barbaris ad Vachalin tremen-
tibus foedus victor innodat, modo per promotae limitem sortis ut populos sub armis,
4 sic frenat arma sub legibus. exuere utcumque continuatissimis curis et otium tuum
molibus aulicis motibusque furare. historiam flagitatam tunc recognoscere opportune
competenterque, si cum Tyaneo nostro nunc ad Caucasum Indumque, nunc ad Aethiopum
gymnosophistas Indorumque braemanas totus lectioni vacans et ipse quodammodo
5 peregrinare. lege virum fidei catholicae paece praefata in plurimis similem tui id est
a divitibus ambitum nec divitias ambientem: cupidum scientiae continentem pecuniae: 15
inter epulas abstemium, inter purpuratos linteatum, inter alabastra censorium: con-
cretum hispidum hirsutum in medio nationum delibutarum atque inter satrapas regum
tiaratorum murrhatos pumicatos malobathratos venerabili squalore pretiosum: cumque
proprio nihil esui aut indutui de pecude conferret, regnis ob hoc, quae pererravit,
non tam suspicioni, quam [fuisse] suspectui: et a fortuna regum sibi in omnibus obse- 20
cundante illa tantum beneficia poscentem, quae mage sit suetus oblata praestare quam
6 sumere. quid multis? si vera metimur aestimamusque, fors fuat an philosophi vitae
scriptor aequalis maiorum temporibus accesserit, certe par saeculo meo per te lector
obvenit. vale.

1 Plini epist. VIII, 21, 6.

1 tamquam *LMF* optuli *F* 2 pythigas *L*, phyticas *M*, phiticas *CF*, phi-sticas (si ut *v. eras. P*¹) *P*
hypocrenenque *MCP*, hypocrenemque *F* 3 plenissime *F*¹ ipsa *L* 4 fronte (*r. eras. P*²) *P*
flum^m *M*, † fulm^m *s. l. add. M*¹, fulmen *LT*, fulm^m *P*, † flum^m *s. l. add. P*¹ 5 non gentilicium sed solum
(solum *eras. P*²) domesticum *FP* gentilitium *C* 6 attavo *MTCFP*, † octavo *s. l. add. M*¹ trans-
funditur *C* pauxilulum *M*¹ conclamantissimas (*post. n. eras. M*¹) *MC* 7 declamationes (*de corr. ex*
*con F*²) *F* vice regii *T* 8 vachalin *L*, vacalin *C*, vachalyn *MT*, vachalim *F*, uacalim *P*
tremetibus (*tr in ras. M*¹) *M*, tremescentibus *F* 9 innodat victor transposuit *P*² per *om. C*
promote (*motē in ras. M*¹) *M* 11 hystoriam fatigatā *F*, flagitatā *add. in marg. F*² oportu-
ne *LMTCFP* 12 tyaneo (*prior. o in ras. M*^{2P}¹) *MP*, thyanaeo *L*, thianeo *T* 13 gimno-
sophistas *MFP*, gimnosophystas *C*, ginnosophistas *T* bragmanas *MTCF* 14 peregrinare *T* prae-
fatata *F*¹ 15 divicias *M* continentem *LMCFP*, contemptorem *T* 16 purpuras *M*¹ lintheatum *F*
alabastra *L*¹, habaustra *T*, alabaustra (*n. eras. P*²) *P* 17 hirsucum *F* dilubatarum *L* adque *L*,
atque *s. l. add. P*¹ regum *om. F*, *s. l. add. P*¹ 18 tyaratorum *F*, thiaratorum *TC*, thyaratorum *M*
et corr. ex piratorum *P*¹ murratos *L*, myrratos *M* *et corr. ex* miratos *P*¹, mirratos *TCF* pumicatos *F*
mallobathratos *L*¹, malobatratos *MTP*, malabatratos *C*, malebatratos *F* venerabilis (*s. eras. M*¹) *M*
preciosum *MCP* 19 ante proprio *eras. ut v. pronidi P*¹ nichil *MTCFP* aut *LMTCP*, ac *F*
induitu *L* 20 suspicioni *LTCP* fuisse seclusi a *om. MCFP* 21 suetus *MTCFP*, vestus *L*
22 estimamusq; (*in ras. M*¹) fuat *LMCP*, † fiat *s. l. add. M*¹, fiat *T*, ruat *F* philosophi *L*, phylosophi *C*
23 accesserit *C*

ipsas de te aliquid post te superesse non deceat. vivet illicet, vivet in posterum
 2 nominis tui gloria. nam si qua nostris qualitercumque gratia reverentia fides char-
 tulis inest, sciat aetas volo postuma nihil tua fide firmius forma pulchrius, sententia
 iustius patientia tolerantius, consilio gravius convivio laetius colloquio iucundius. illud
 quoque supra cetera agnoscat, praeconia laudibus tuis ex votorum contrarietate venisse.
 nam prope est, ut eminentius censeatur quod probaverunt te adversa constantem,
 quam si celarent secunda felicem. vale.

VI.

SIDONIUS NAMATIO SUO SALUTEM.

1 **G**AIIUM Caesarem dictatorem, quo ferunt nullum rem militarem ducaliter admini-
 strasse, studia certatim dictandi lectitandique sibi mutuo vindicare. et licet in
 persona unius eiusdemque tempore suo principis viri castrensium oratoriarumque scientiarum
 cura certaverit ferme gloria aequipari, idem tamen numquam se satis duxit in utrius-
 que artis arce compositum, priusquam vestri Arpinatis testimonio ceteris mortalibus
 2 anteferretur. quod mihi quoque, si parva magnis componere licet. secundum modulum
 meum quamquam dissimilimo similiter accessit. quae super cunctos te quam primum
 decuit agnoscere, quia tibi est tam gloria mea quam verecundia plurimum curae.
 Flavius Nicetius, vir ortu clarissimus, privilegio spectabilis, merito inlustris et hominum
 patriae nostrae prudentia peritiaque iuxta maximum, praeconio, quantum comperi, im-
 mense praesentis opusculi volumina extollit, insuper praedicans, quod plurimos
 iuvenum nec senum paucos vario genere dictandi militandique, quippe adhuc aeo
 3 viridis, ipse sim supergressus. equidem, in quantum fieri praeter iactantiam potest,
 gaudeo de praestantissimi viri auctoritate, si certus est, amore, si fallitur: licet quis
 provocatus nunc ad facta maiorum non inertissimus, quis quoque ad verba non infan-
 tissimus erit? namque virtutes artium istarum saeculis potius prisca saeculorum rector
 ingenuit. quae per aetatem mundi iam senescentis lassatis veluti seminibus emedullatae
 parum aliquid hoc tempore in quibuscumque, atque id in paucis, mirandum ac memo-
 4 rabile ostendant. huius tamen ego, etsi studiorum omnium caput est litterarumque,
 quia personam semper excolui, vereor sententiam supra quam veritas habet affectu
 ponderatiore prolatam. neque ob hoc infitias ierim me saepe luculentis eius actionibus
 adstitisse, quarum me, etsi reddere mutuum videor, vel ex parte cursimque fieri
 30

1 ipsa ⁱC te ^hom. TC illic et T 2 cartulis TCF 3 posthuma LMTCF nichil MTCP,
 nl F pulerius L¹, pulerius C 4 patientia LC iocundius LMTCF 7 scia C vale om. M
 8 nammatio MC, namma + tio (u ut v. eras. T¹) T, naunatio F, nam + matio (p ut v. eras. P²) P salutem om. F
 9 quod L amministrasse LMTFP 10 certatim LMTC, certandi FP et s. l. add. M¹ vindicare F
 11 eiusdem M¹ scientiae, quod om. F, add. in marg. F¹, nunc evanidum 12 post. ferme 3 litt.
 eras. P¹ aequipari T, equipari (er ut v. eras. C²) C nunquam M 13 harpinatis L 14 michi C
 15 quanquam M dissimilimo L, dissimilissimo C primum om. C 16 tam om. C, s. l. add. P¹
 primum C 17 nicecius LC illustris MTCFP 18 prudentia L periciaque F maximus MTCFP
 immenso CFP 20 dictandi *q; * (om. militandi) corr. ut v. ex dictandique P 21 supergressus sim T
 23 hic corr. ex ne T¹ 24 nanque M 25 post veluti leg. ia in T 26 ante hoc leg. in in TCFP,
 s. l. add. in M¹ adque L ac s. l. add. F¹ 27 caput ÷ (÷ eras. T²) omnium est T caput L
 28 quia LMC, qui TFP, qui* et s. l. add. l quia M² sententiam C affectus F 29 ponderatione CF
 in (in add. M²) inficias MCFP luculenti C 30 astitisse MTCFP fieri om. F, s. l. add. P¹

memorem fas est. audivi eum adulescens atque adhuc nuper ex puero, cum pater 5
 meus praefectus praetorio Gallicanis tribunalibus praesideret, sub cuius videlicet
 magistratu consul Asterius anni sui fores votivum trabeatus aperuerat. adhaerebam
 sellae curuli, etsi non latens per ordinem, certe non sedens per aetatem, mixtusque
 5 turmae censualium paenulatorum consulis, proximae proximus eram. itaque, ut primum
 brevi peracta, nec brevis, sportula datique fasti, acclamatum est ab omni Galliae coetu
 primoribus advocatorum, ut festivitate praeventas horas antelucanas, quae diem serum
 cum silentio praestolarentur, congrua emeritorum fascium laude honestarent. Nicetium 6
 protinus circumsperere conspicati, qui non sensim singulatimque, sed tumultuatim
 10 petitus et cunctim cum quodam prologo pudoris vultum modeste demissus inrubit.
 atque ob hoc illi maximum sophos non eloquentia prius quam verecundia dedit. dixit
 disposite graviter ardentem, magna acrimonia maiore facundia maxima disciplina, et
 illam Sarranis ebriam sucis inter crepitantia segmenta palmatam plus picta oratione,
 plus aurea convenustavit. per ipsum fere tempus, ut decemviraliter loquar, lex de 7
 15 praescriptione tricennii fuerat proquiritata, cuius peremptoriis abolita rubricis lis omnis
 in sextum tracta quinquennium terminabatur. hanc intra Gallias ante nescitam primus,
 quem loquimur, orator indidit prosecutionibus edidit tribunalibus. prodidit partibus
 addidit titulis, frequente conventu raro sedente, paucis sententiis multis laudibus.
 praeter ista per alias vices doctrinam illius, quo more citius homo discitur, inobservatus 8
 20 inspexi tunc, cum quae regit provincias fascibus Nicetiano regeretur praefectura con-
 silio. quid multa? nil quod non meum vellem, nil quod non admirarer audivi. propter 9
 quae omnia bona in viro sita laetor ad puncta censoris omnium voce concelebrati.
 granditer enim sua in utramvis de me opinionem sententia valet; quae, si vera com-
 perimus, tantum mihi est favens securitati, quantum fieret adversata formidini. de
 25 cetero fixum apud me stat constitutumque, prout rem ex asse cognovero, vel silentio lora
 laxare vel stringere frena garitui. namque si supradicti confirmor assensu, Athenis
 loquacior, si minus, Amyclis ipsis taciturnior ero. sed de sodali deque me satis dictum. 10
 tu nunc inter ista quid rerum? quas mihi ad vicem nosse non minus cordi. venaris,

1 adolescens *MTCEP* adque *L* 3 astyrius *L*, astirius (*corr. in asterius M²*) *MTP* 4 coruli *F¹*
 post latens *leg. generositatis in CP et s. l. in M¹, expunxit F¹* 5 consulis proximae proximus *L*,
 consuli proxime proximus (*corr. in proximis M¹P¹*) *MP*, consuli proximi (*corr. in proxime F²*) proximus *F*,
 consuli proxime proximis *C*, proximae proximis consuli *T* 7 quae *L*, quæ (*q in ras. M¹*) *M*, que *FP*, qui *TC*
 8 praestularentur *L* congrua (*a in ras. M²*) meritorum *MTCEP* nicecium *C* 9 conspicati *Mommsen*,
 conspecti *LMTCE*, conpecti *P* singultimque *M¹, om. T* tumultimq; (*q; eras. T²*) *T¹* 10 pe&it praeter
 p in ras. *M²* proloco *L* dimissus *T* irrubuit *MTEP*, erubuit *C* 11 adque *L* 12 andenter (*prior. n*
corr. in r F¹) *F* 13 crepitancia *F* 14 ut *s. l. add. F²* decimviraliter *L*, decemvilarit *corr. in decem-*
vilarit F¹ 15 triennii *F* peremptoriis *L¹* 16 terminabantur *C¹* ante nescitam *LMTFP*,
 † anne sciam *s. l. add. M²*, an nesciam *C* 17 prosecutionibus *L* prosecutionibus edidit *om. T*
 18 frequenter (*post. r eras. C²*) *C* sententis *C¹* . 19 ista *M¹* cicius *C* dicitur *C* 20 cūq;
corr. in cūq M² provintias *F* facibus *C* niceciano *MC* 21 nil qđ n meū vellē *s. l. add. M¹*
 non *s. l. add. F²* ammirarer *LMTC* 22 sita *MTCEP*, ista *L* 23 sua *om. F* sententia *C*
 vera (*corr. in verā M¹*) *LMTC*, verā *FP* 24 michi *C* seccuritati (*cu in ras. M¹*) *M* adversa *M¹*,
 adversa *TCEP* 25 apud *F* stat constitūq; praeter prior. st in ras. *M¹* ex asse (*corr. in*
ex sese M²) *LMTCE*, ex sese (*ex in ras. P¹*) *P* silentio (*o in ras. M²*) *M* ante lora *leg. me*
in MTCEP 26 nanque *M* affirmor *C* 27 loquator *LCEP* amyc+lis (*h ut v. eras. L²*) *L*,
 amiclis *MTCEP* taciturnio r&ro *L* 28 tu nunc *LMTFP*, tunc *C* michi *C* ad invicem *F¹*

aedificas. rusticarisne? an horum aliquid unum? an singula vicissim? an pariter et
 cunctim? sed de Vitruvio sive Columella. seu alterutrum ambobve sectere. decentissime
 facis. potes enim utrumque more quo qui optimo, id est ut cultor aliquis e primis archi-
 11 tectusque. ceterum, ut tibi de venatoris officio quam minimum blandiaris, maxime
 iniungo. namque apros frustra in venabula vocas, quos canibus misericordissimis. 5
 quibus abundas, et † si quidem solis. movere potius quam commovere consuesti. Esto.
 sit indulgentia dignum, quod reformidant catuli tui bestiis appropinquare terribilibus
 corpulentisque: illud ignoro quomodo excuses, quod capreas. pecus simum, pariter et
 dammas in fugam pronos iacentibus animis pectoribus erectis. passibus raris crebris
 12 latratibus prosequuntur. quapropter de reliquo fructuosius retibus cassibusque serupeas 10
 rupes atque opacandis habilia lustris plosor statarius nemora circumvenis ac, pudor si
 quis. temperas cursibus apertis quaterre campos et insidiari lepusculis Olarionensibus:
 quos nec est tanti. raro te insectante superandos, copulis palam ductis inquietari. nisi
 forsitan. dum tibi ac patri noster Apollinaris intervenit, rectius fiet ut exerceantur.
 13 exceptis iocis fac sciam tandem, quid te, quid domum circa sed ecce dum iam 15
 epistulam, quae diu garrit. claudere optarem. subitus a Santonis nuntius: cum quo
 dum tui obtentu aliquid horarum sermocinanter extrahimus. constanter asseveravit
 nuper vos classicum in classe cecinisse atque inter officia nunc nautae. modo militis
 litoribus Oceani curvis inerrare contra Saxonum pandos myoparones. quorum quot
 remiges videris. totidem te cernere putes archipiratas: ita simul omnes imperant 20
 parent, docent discunt latrocinari. unde nunc etiam ut quam plurimum caveas, causa
 14 successit maxuma monendi. hostis est omni hoste truculentior. improvisus aggreditur
 praevisus elabatur: spernit obiectos sternit incautos: si sequatur. intercipit. si fugiat,
 evadit. ad hoc exercent illos naufragia, non terrent. est eis quaedam cum discri-
 minibus pelagi non notitia solum, sed familiaritas. nam quoniam ipsa si qua tempestas 25
 est huc securos efficit occupandos. huc prospici vetat occupaturos. in medio fluctuum
 15 scopulorumque confragosorum spe superventus laeti periclitantur. praeterea. prius-
 quam de continenti in patriam vela laxantes hostico mordaces anchoras vado vellant.
 mos est remeaturis decimum quemque captorum per aquales et cruciarias poenas plus

1 rusticarisne *om. T* & cunctim *C*, † cuncta *add. s. l. C¹*, & cuncta ** *L²*, et cuncta *MFP*,
 v† cunctim *add. in marg. M¹*, cuncta *T* 2 vetruvio *LM*, vectrivio *F²* colomella *T* am-
 bosve *LMCFP*, seu ambos *T* decentissime * *L²* 3 potest *F¹* obtimo *MC* 4 maxime *MTCFP*
 5 nanque *M* venabulas *F¹* nib; *ex canib; add. in marg. T¹* 6 habundas *TF* etsi quidem solis *L*,
 et quidem solus *MTCFP*, et iis quidem solis *Mommsen* consuevisti *CF* 7 si *F²* reformident
 (*corr. in reformidant P¹*) *CFP* 8 ignoro illud *C* 9 damnas *L* 10 prosequuntur (*corr. in*
prosequuntur M²) *MTCP* fructuosi de reliq *transp. T¹* casibusque *C* 11 adque *L* oppacandis *F*
 elusor *TCFP et in ras. M¹* circuenis *F* 12 an apertos? olorionensibus (*ori in ras. C¹*) *C*,
 clarionensibus *F* 13 tanti nec est *P* superando scopulis *TC* 14 appollinaris *LF*, apollonaris *C*
 15 quod te *C* 16 obtarem *FP* subitos *L¹* nuncius *MC* 17 optentu *LT*, attentu *P*
 extrahimus *C* asseveraverit *L* 18 cecicinis adque *L* offitia ñciaū te *T* 19 littoribus *MTCFP*
oceani F curvis oceani *T* inerrare *C*, sed 3 fere litt., *s. l. ad rare add., eras. C²* mioparones *MTCP*,
 miopariones *F¹* quod *L* 20 putis *L* archipiratas *F* 21 discunt docent *transp. C¹*
 22 successit *s. l. add. M¹* maxima *MTCFP* 23 spernit *LMCFP*, sternit *T* 25 pe+lagi
 (1 ut v. *eras. M¹*) *M* non *om. L* noticia *TCF* 26 bis huc (*corr. in hinc M¹*) *LMTc*, hinc *FP*,
 fort. hac securos (*o in ras. M²*) *M* 28 concienti (*n ut v. eras. C²*) *C* ancoras *C* valent *L*
 29 est *s. l. add. F²* captorum *in marg. add. F¹* cruciarias *LMCFP*

ob hoc tristi quod superstitioso, ritu necare superque collectam turbam periturorum
 mortis iniquitatem sortis acquitate dispergere. talibus se ligant votis, victimis solvunt:
 et per huiusmodi non tam sacrificia purgati quam sacrilegia polluti religiosum putant
 caedis infaustae perpetratores de capite captivo magis exigere tormenta quam pretia.
 5 qua de re metuo multa, suspicor varia, quamquam me e contrario ingentia hortentur: 16
 primum, quod victoris populi signa comitaris; dein quod in sapientes viros, quos inter
 iure censeris, minus annuo licere fortuitis; tertio, quod pro sodalibus fide iunctis, sede
 discretis frequenter incutiunt et tuta maerorem, quia promptius de actionibus longin-
 quis ambigendisque sinistra quaeque metus augurat. sed dicas non esse tantum forte 17
 10 curanda quae perhorresco. id quidem verum est; sed nec hoc falsum, quod his,
 quos amplius diligimus, plus timemus. unde nihilominus, precor, obortum tui causa
 sensibus nostris quam primum prospero relatu exime angorem. neque enim ex integro
 flecti umquam ad hoc possum, ut de peregrinantibus amicis, quippe quos bellicum mili-
 tariusque tessera terit, donec secunda cognosco, non adversa formidem. Varronem logi- 18
 15 storicum, sicut poposceras, et Eusebium chronographum misi, quorum si ad te lima
 pervenerit, si quid inter excubiales curas, utpote in castris, saltem sortito vacabis,
 poteris, postquam arma deteriseris, ori quoque tuo loquendi robiginem summovere. vale.

VII.

SIDONIUS AUDACI SUO SALUTEM.

UBINAM se nunc, velim dicas, gentium abscondunt qui saepe sibi de molibus 1
 20 facultatum congregatarum deque congestis iam nigrescentis argenti struibis blandie-
 bantur? ubi etiam illorum praerogativa, qui contra indolem iuniorum sola occasione
 praecedentis aetatis intumescabant? ubi sunt illi, quorum affinitas nullo indicio maiore
 cognoscitur quam similitudine? nempe, cum primum bonis actibus locus et ad trutinam 2
 iudicii principalis appensa tandem non nummorum libra sed morum, remansere illi,
 25 qui superbissime opinabantur solo se censu esse censendos quique sic vitiis ut divitiis
 incubantes volunt vanitatis videri alienam surrexisse personam, cum nolint cupiditatis
 notari suam crevisse substantiam. in qua tamen detrahendi palaestra exercitati tam-
 quam per oleum sic per infusa aemulationum venena macerantur. tu vero inter haec 3
 macte, qui praefecturae titulis ampliatus, licet haecenus e prosapia illustri computarere,

1 supersticioso *TCF* 2 se ligant *L*, eligunt *MTCFP* post votis 5 litt. eras. *M*¹ solvant *M*¹
 3 huiusmodi *F* sacrilegio *T* 4 exigere (post. e in *ras. M*¹) *M* precia *CF* 5 qua de re *LT*,
 quam ob rem *MCFP*, 1 qua de re *s. l. add. M*¹ multa (a corr. ex *ū M*¹) *M* quanquam *LMT*
 indigentia *F*² 7 tercio *CF* 8 incutiunt *C* tuta in *ras. P*¹ promptius *L* 9 ambiendis-
 que *M*¹ agurat *L* 10 *ūm F* 11 nihilominus *MTCP*, ⁱ nlominus *F* obhortum *LF*
 causa tui *T* 12 prospero (*s in ras. M*¹) *LMT*, propero *CFP* 13 unquam *M* ⁿ posum *C*¹
 post de expunctis me *F*¹ bellicum *L*, bellica *MTCFP* 14 tessera terit *om. L* terit *MTCP*, rapit *F*
 formidem (*em in ras. M*¹ *P*¹) *MTCFP*, formidinem *L* 15 posceras *L* chronografum *L*, cronographum *MTCF*,
 cronografum *P* sicut poposceras ante misi repetivit *T* 16 sortito in *ras. M*¹, fortuito *T* vacabis
 (vaca in *ras. M*¹) *M*, vocabis *C* 17 rubiginem *MTCFP* submovere *MCFP* 18 audati *M*¹
 salutem *om. F* 19 se corr. ex si *F*² milibus facultarum *C* 20 nigrescentis *L* 22 inditio *MCF*
 maiore inditio *T* 23 post locus leg. est in *P* et *s. l. in M*¹ 24 principalis iuditii *T* *n s. l. add. T*¹
 25 ^p opinabantur *C*¹ viciis ut diviciis *C* 26 surrexe *T* nollint *L* 27 substantiam *F*
 palestra ^{l.} detrahendi *transp. C*¹ tanquam *LMF* 29 illustri *T*, illustris *MCFP*

peculiariter nihilo segnius elaborasti. ut a te gloriosius posteri tui numerarentur. nil enim est illo per sententiam boni cuiusque generosius, quisquis ingenii corporis opum
 4 iunctam in hoc constans operam exercet, ut maioribus suis anteponatur. quod superest, deum posco. ut te filii consequantur aut, quod te plus decet velle, transcendant. et quicumque non sustinet diligere provectum, medullitus aestuantes a semet ipso
 5 livoris proprii semper exigit poenas, cumque nullas in te habuerit umquam misericordiae causas, habeat invidiae; siquidem iuste sub iusto principe iacet qui, per se minimus et tantum per sua maxumus, animo exiguus vivit et patrimonio plurimus. vale.

VIII.

SIDONIUS SYAGRIO SUO SALUTEM.

1 DIC, Gallicanae flos iuventutis, quousque tandem ruralium operum negotiosus 10 urbana fastidis? quamdiu attritas tesserarum quondam iactibus manus contra ius fasque sibi vindicant instrumenta cerealia? quousque tua te Taionnacus patriciae stirpis lassabit agricolam? quousque prati comantis exuvias hibernis novalibus non ut eques sed ut
 2 bubuleus abscondis? quousque pondus ligonis obtusi nec perfossis antibus ponis? quid Serranorum aemulus et Camillorum cum regas stivam, dissimulas optare palmatam? 15 parce tantum in nobilitatis invidiam rusticari. agrum si mediocriter colas, possides; si nimium, possideris. redde te patri, redde te patriae, redde te etiam fidelibus amicis, qui iure ponuntur inter affectus. aut si te tantum Cincinnati dictatoris vita delectat,
 3 duc ante Raciliam, quae boves iungat. neque dixerim sapienti viro rem domesticam non esse curandam, sed eo temperamento, quo non solum quid habere sed quid debeat 20 esse consideret. nam, si ceteris nobilium studiorum artibus repudiatis sola te propagandae rei familiaris urtica sollicitat, licet tu deductum nomen a trabeis atque eboratas curules et gestatorias brattheatas et fastos recolas purpurissatos, is profecto invenire, quem debeat sic industrium quod latentem non tam honorare censor quam censitor onerare. vale. 25

1 nichilo *MTCFP* signius *L* nichil *MTFP* 2 sententiam *C* 3 constans *om. T* 4 quod te *L*, quod *MTCFP* decet plus *T* 5 sustinet *L*, sustinet te *MCFP*, sustinent te *T* 6 propriis *L* unquam *M* 7 se per *F* 8 maximus *MTCFP* maxim' *T*, 1 plurim' *s. l. add. T¹* 9 siagrio *MTCP* 10 negociosus *C* negotio suburbana *T* 11 quandiu *M* attritas tesserarum *C* ictibus *C¹* 12 vindicant (*prior. i corr. in e F²*) *F* cerialia *L* laxabit *T* 13 quousque prati usque ad abscondis *om. M*, *add. in marg. M¹* 14 bobuleus *C* 15 serrannorum *F* 16 tandem *C* 17 redde te patriae *s. l. add. M¹* te ante etiam *om. L* etiam 2 *litt. eras. s. l. add. M¹* 18 te tantum *LM*, tantum te *C*, tantum (*om. te*) *s. l. add. T¹*, tantum (*te add. in marg. F¹*) *F*, te (*tantum s. l. add. P¹*) *P* cincinnati *T*, cinnati *C¹* delectari (*ri corr. in t F¹*) *F* 19 ducanter aciliam *L*, ducant herciliam (*3 litt. eras. M²*) *M*, ducant herciliam *T*, due erciliam *CP*, dū (*duc add. in marg. F¹*) erciliam *F* quae boves *LMCFP*, bovesq; *T* iungant (*post. n eras. M¹*) *LMT* 20 curandam (*d corr. ex cl C¹*) *C* quo *L*, quod *MTCFP* 21 artibus *s. l. add. M¹* 22 attrabeis *F* adque *L* 23 et *s. l. add. M¹* brattheatas *MFP*, brattheas *T* purpurissatos *L* invenire *M²*, invenire *TCFP* 24 censitor onerare scripsi, cens& onerare *L*, censens onerare *M*, censens honerare (*h eras. P²*) *TFP*, censens onerare *C* 25 VALE IN XPO *T* *post. ep. VIII haec subscriptio EXPLIC. LIB. VII. INCIP. VIII leg. in T, quali subscriptione ut v. erasa censor quam censens onerare vale cum seq. ep. inscriptione in ras. add. M¹; ep. IX inscriptio deest in T*

IX.

SIDONIUS LAMPRIDIO SUO SALUTEM.

CUM primum Burdigalam veni, litteras mihi tabellarius tuus obtulit plenas nectaris
 1 florum margaritarum, quibus silentium meum culpas et aliquos versuum meorum
 versibus poscis, qui tibi solent per musicum palati concavum tinnientes voce variata
 5 quasi tibiis multiforatilibus effundi. sed hoc tu munificentia regia satis abutens iam
 securus post munera facis, quia forsitan satiricum illud de satirico non recordaris:
 Satur est cum dicit Horatius 'euhoe'. quid multis? merito me cantare ex 2
 otio iubes, quia te iam saltare delectat. quicquid illud est, pareo tamen, idque non
 modo non coactus verum etiam spontaliter facio; tantum tu utcumque moderere Cato-
 10 nianum superciliosae frontis arbitrium. nosti enim probe laetitiam poetarum, quorum
 sic ingenia maeroribus ut pisciculi retibus amiciuntur; et si quid asperum aut triste,
 non statim sese poetica teneritudo a vinculo incursum angoris elaqueat. necdum enim
 quicquam de hereditate socruale vel in usum tertiae sub pretio medietatis obtinui.
 interim tu videris, quam tibi sit epigrammatis flagitati lemma placitum; me tamen 3
 15 nequaquam sollicitudo permittit aliud nunc habere in actione, aliud in carmine. illud
 sane praeter iustitiam feceris, si in praesentiarum vicissim scripta quasi compares.
 ago laboriosum, agis ipse felicem; ago adhuc exulem, agis ipse iam civem: et ob hoc
 inaequalia cano, quia similia posco et paria non impetro. quod si quopiam casu in- 4
 eptias istas, quas inter animi supplicia conscripsimus, nutu indulgentiore susceperis,
 20 persuadebis mihi, quia cantuum similes fuerint olonorum, quorum est modulatio
 clangor in poenis: similes etiam chordae lyrae violentius tensae, quae quo plus torta,
 plus musica est. ceterum si probari nequeunt versus otii aut hilaritatis expertes, tu
 quoque in pagina, quam suppetextui. nil quod placeat invenies. his adhuc adde, 5
 quod materiam, cui non auditor potius sed lector obtigerit, nihil absentis auctoris
 25 pronuntiatio iuvat. neque enim post opus missum superest quod poeta vel vocalis-
 simus agat. quem distantia loci nec hoc facere permittit, quod solent chori pantomi-
 morum, qui bono cantu male dictata commendant.

7 Iuvenal. VII, 62.

2 primum* (p *eras*. L²) L burdegalam (e *corr.* ex i M¹) MTCTP tuas michi C optulit MC
 4 post versibus leg. tuis in T, s. l. add. P¹ 5 tybiis F multis foratilibus T tum muni-
 ficencia L 6 satyricum (*corr.* ex satiricum M¹P¹) LMP aliud F satyrico (*corr.* ex
 satirico M¹P¹) LMP 7 oratius CFP heuoe L, euoe M¹, heuhohe T, euhohe CP merito LMTCTP,
 fort. immerito 8 iam te saltare T, te saltare iam *transp.* C¹ quidquid T 9 n̄ expunxit
 et verum etiam in marg. add. F¹ cumque (*om.* ut) L moderare T 10 leticiam F 11 sic
 in ras. M¹ 12 se** M¹, se TCTP 13 quicquā (ā in ras. *corr.* ex id M¹) M terciae CF
 precio CF obtinui s. l. add. M¹, optinui L 14 epygrammatis M 15 permittit sollicitudo T
 n̄ expunxit et nūc in marg. add. F¹ aliud *corr.* ex illud M¹ 16 iusticiam CF impraesentiarum F
 18 et 19 bis me expunxit et ipse in marg. add. F¹ 18 quopiam (*una litt.* s. o *eras*. C²) C, copiam LTP
 cusu L 20 michi C olonorum (n *corr.* in ri F¹) F 21 plangor (p *corr.* in c P¹) P cordae
 lyrae MTCTP 22 ocii C 23 subter MTCTP attexui M, t annex|||| add. in marg. M¹
 nichil MCTP hiis F adde adhuc C 24 quod *om.* T matheriam MCP nichil MTCTP
 auctoris *om.* T 25 pronuntiatio LMC enim *om.* F qd (*cum ras.* s. l.) M, quid L 26 cori C
 27 bona cantu L, bono cant' MCF commendat C

Quid Cirrham vel Hyantias Camenas,
 quid doctos Heliconidum liquores,
 scalptos alitis hinnientis ictu,
 nunc in carmina commovere temptas,
 5 nostrae Lampridius decus Thaliae,
 et me scribere sic subinde cogis,
 ac si Delphica Delio tulissem
 instrumenta tuo novusque Apollo
 cortinam tripodas, chelyn pharetras,
 10 arcus grypas agam duplaeque frondis
 hinc bacas quatiā vel hinc corymbos?
 tu iam, Tityre, rura post recepta
 myrtos et platanona pervagatus
 pulsas barbiton atque concinentes
 15 ora et plectra tibi modos resultant,
 chorda voce metro stupende psaltes:
 nos istie positos semelque visos
 bis iam menstrua luna conspicatur,
 nec multum domino vacat vel ipsi,
 20 dum responsa petit subactūs orbis.
 istie Saxona caerulum videmus
 assuetum ante salo solum timere;
 cuius verticis extimas per oras
 non contenta suos tenere morsus
 25 altat lammina marginem comarum,
 et sic crinibus ad cutem recisis
 decrescit caput additurque vultus.
 hic tonso occipiti, senex Sygamber,
 postquam victus es, elicis retrorsum
 30 cervicem ad veterem novos capillos.
 hic glaucis Herulus genis vagatur,
 imos Oceani colens recessus
 algoso prope concolor profundo.
 hic Burgundio septipes frequenter

vv. 1. 2 *praeter* quores *in ras.* *M*¹ v. 1 *cirrham* *L*, *cyrram* *MCFP*, *cirram* *T* hiantias *MT*
 v. 2 doctos quid *transp.* *M*¹ eliconidum *MCFP* v. 3 scalptos (*a in ras.* *M*¹) *M*, scaltos *FP* halitis *L*
 hictu (*h eras.* *C*²) *C* v. 4 tentas *L* v. 5 nostrae o *LMTCFP*; o *del. Wilamowitz* lampridius (*us*
in ras. *M*¹) *M* camene *T*, i thalie s. l. *add.* *T*¹ v. 6 sic *LMTCP*, qui *F* v. 7 si * (*c ut v. eras.* *C*²) *C*
 delfica *TF* v. 8 appollo *F* v. 9 chortinam *LMTCFP* chelin *T*, chelim *MCFP* v. 10 grippas *M*¹,
 gripphas *CFP* frontis (*tis corr. ut v. ex dis* *M*²) *MTCFP* v. 11 bachas *M*, baccas *CFP* quatiā
 (*qua in ras.* *M*¹) *M* chorymbos *L*, chorimbos *TCFP*, corimbos *M*¹ v. 12 titire *T*, o titire *MCFP*
 v. 13 mirtos *MTCFP* v. 14 adque (*dq; in ras.* *M*¹) *LM* concinnetes (*alt. n eras.* *C*¹) *C*
 v. 15 ti s s (*2 litt. eras.* *C*²) *C* modo *L* v. 16 corda *TCFP* spaltes *F* v. 22 solum *M*,
 i salum s. l. *add.* *M*¹ v. 23 vertices (*e corr. in i* *C*¹) *C* per horas *MTCFP*, personas *L*
 v. 25 artat *Mommsen* lamina *C* maginem *F*¹ commarum *C* v. 26 cu * tem (*unam litt. eras.* *C*²) *C*
 v. 28 coticipi *P* sicamber *MTC*, siccamber *F*, sicanber (*b corr. in b* *P*¹) *P* v. 31 erulus *F* genus
 (*u corr. in i* *C*¹) *C* v. 34 burgundo *F* pro septipes quod deest rasura est in *C*, an erasit supplicat *C*²?

- 35 flexo poplite supplicat quietem.
 istis Ostrogothus viget patronis
 vicinosque premens subinde Chunos,
 his quod subditur, hinc superbit illis.
 hinc, Romane, tibi petis salutem,
 40 et contra Scythicae plagae catervas,
 si quos Parrhasis ursa fert tumultus,
 Eorice, tuae manus rogantur,
 ut Martem validus per inquilinum
 defendat tenuem Garumna Thybrim.
 45 ipse hic Parthicus Arsaces precatur,
 aulae Susidis ut tenere culmen
 possit foedere sub stipendiali.
 nam quod partibus arma Bosphorani
 grandi hinc surgere sentit apparatu,
 50 maestam Persida iam sonum ad duelli
 ripa Euphratide vix putat tuendam;
 qui cognata licet sibi astra fingens
 Phoebea tumeat propinquitate,
 mortalem hic tamen implet obsecrando.
 55 haec inter terimus moras inanes;
 sed tu, Tityre, parce provocare;
 nam non invideo magisque miror,
 qui, dum nil mereor precesque frustra
 impendo, Meliboeus esse coepi.

En carmen, quod recenseas otiabundus nostrumque sudorem ac pulverem spectans 6
 veluti iam coronatus auriga de podio. de reliquo non est quod suspiceris par me
 officii genus repetiturum, etiamsi delectere praesenti, nisi prius ipse destiterim vatici-
 nari magis damna quam carmina. vale.

v. 35 suplicat *L* v. 36 patronus (u corr. in i *C*¹) *C* v. 37 cunos *F* v. 39 hic *F*
 salutis *F*¹ v. 40 sythicae *L*, scithicae *MTC*, sithice *F* page *F*¹ catervas in ras. *M*¹ v. 41 par-
 rasis (post. s in ras. *M*¹) *MTCEP* ursa in ras. *M*¹ v. 42 teorice *T*, eorice *C*¹, oorice *F*
 v. 43 et *C* inquilinium *F* v. 44 defenset *MCFP* garunna *L*, garonna *MTCP*, garrona *F*
 thybrem *L*, thibrim *MCFP*, tybrim *T* vv. 45—59 ita ordinati in *F*: 45, 47, 46, 48, 49 (vv. 46, 48,
 49 in ras. *F*¹) 51, 50, 52, 53, 54, 55, 57, 56, 59, 58. v. 45 particus *M*¹, parasich' *F*¹ v. 46 aule
 cassidis *F* v. 47 sub stipendiali federe transp. *C*¹ sub corr. ex sup *F*¹ v. 49 hic *F* sensit *C*
 v. 50 perfida mestam iam somnum *P* persidam *C* a duelli *F* v. 51 euphratide *MTCF*, euphatide *F*¹
 v. 52 figens *C*, fidens *F* v. 54 hinc *T* v. 56 provocare tytyre parce transp. *P*¹ titire *MTCF*
 v. 57 mereor in ras. *M*¹ v. 58 preces^{quo} *F*² 1 † *F*, en in marg. add. *F*¹ recensas *C*
 ociabundus *CP*, ocitabundus *F*¹ urunque *F* sudurem hac pulverem *L*, pulverem ac sudorem *T*
 expectans *L* 2 relinquo *F*¹ 3 aetiamsi *L* dilectere (i corr. in e *F*¹) *F* distiterim *L*
 4 dampna *MTCEP* vale om. *LM*

X.

SIDONIUS RURICIO SUO SALUTEM.

1 ESSE tibi usui pariter et cordi litteras granditer gaudeo. nam stilum vestrum
 quanta comitetur vel flamma sensuum vel unda sermonum, liberius assererem, nisi,
 dum me laudare non parum studes, laudari plurimum te vetares. et quamquam in
 epistula tua servet caritas dulcedinem, natura facundiam, peritia disciplinam, in sola 5
 materiae tamen electione peceasti. licet id ipsum praedicari possit in voto, quod
 videris errasse (in) iudicio. ingentes praeconiorum titulos moribus meis applicas; sed
 si pudoris nostri fecisses utcumque rationem, Symmachianum illud te cogitare par
 2 fuerat: ut vera laus ornat, ita falsa castigat. quo loci tamen si animum vestrum
 bene metior, super affectum, quem maximum ostendis, hoc tu et arte fecisti. nam 10
 moris est eloquentibus viris ingeniorum facultatem negotiorum probare difficultatibus
 et illic stilum peritum quasi quendam fecundi pectoris vomerem figere, ubi materiae
 sterilis argumentum velut arida caespitis macri glaeba ieiunat. seaturrit mundus
 similibus exemplis: medicus in desperatione, gubernator in tempestate cognoscitur:
 horum omnium famam praecedentia pericula extollunt, quae profecto delitescit, nisi 15
 3 ubi probetur invenerit. sic et magnus orator, si negotium aggrediatur angustum, tunc
 amplum plausibilis manifestat ingenium. Marcus Tullius in actionibus ceteris ceteros,
 pro Aulo Cluentio ipse se vicit. Marcus Fronto cum reliquis orationibus emineret,
 in Pelopem se sibi praetulit. Gaius Plinius pro Attia Viriola plus gloriae de centum-
 virali suggestu domum rettulit, quam cum Marco Ulpio incomparabili principi com- 20
 4 parabilem panegyricum dixit. sic et ipse fecisti, qui, dum vis exercere scientiam
 tuam, non veritus es fore tibi impedimento etiam conscientiam meam. quin potius
 supplicando meis medere languoribus neque per decipulum male blandientis eloquii
 aegrotantis adhuc animae fragilitatem gloriae falsae pondere premas. sane cum tibi
 sermone pulchro vita sit pulchrior, plus mihi indulges, si mei causa orare potius velis 25
 quam perorare. vale.

XI.

SIDONIUS LUPO SUO SALUTEM.

1 Quid agunt Nitiobroges, quid Vesunnici tui, quibus de te sibi altrinsecus vindi-
 cando nascitur semper sancta contentio? unus te patrimonio populus, alter etiam

1 RVITIO *MTCF*, RVSTITCIO *corr. in RVSRI+CIO P¹* 2 usui *corr. ex visu F²* 3 ¹framma *L¹*
 liberius *MTCFP*, brevius *L* 4 studes laudare non parum *T* ^{ri}plumum *C¹* 5 quamquam *T* 6 ma-
 theriae *MCP* tamen matheriae *C* peccati *C¹* 7 errasse *corr. ex errare F²* in *add. Mohrius*,
om. LMTCFP iuditio *C* 8 si *om. C* simmachianum *MFP*, simachianum *TC* 9 fuerit (i *corr. in*
a M¹) *MCFP* lux *F* ^oQ loci *praeter prior. o in ras. M¹* si *s. l. add. M¹* 11 nego-
 tiorum *om. T* 12 matheriae *MCP* 13 velud *LF* ¹geba *F²* ieiunet *T* seaturit *MTCFP*
 14 desperatione (*prior. i corr. in e M¹*) *LM* 15 praecedencia *F* profecti *L* dilitescit (*prior. i*
corr. in e F²) *LF* 16 negocium aggreditur *C¹* 17 plausibilis (us *in ras. C¹*) *C*, plausibib; *F²*
 18 cleuentio *F¹* ^oimmineret *F²* 19 pelopen sese *T* protulit (pro *mut. in prae*) *F* attica *C* plus
 (*unam litt. eras. M¹*) *M* de *s. l. add. F²* 20 rettulit *MTCFP* 21 panygericum *LT*, panigericum *MCP*,
 panygericum *F¹* ^cexerere *M¹* sententiā *F* 22 ^{mo}tuam *F¹* 23 langoribus (*praeter ribus*
in ras. M¹) *MCP* decipulam *MTCFP* 24 falso *MCFP* 25 pulcro *CFP* pulchrior *CFP*
 michi *C* indulgeas *F* potius orare *F* potius *om. T* 27 salutem *om. F* 28 nisio-
 broges *LMTCFP* quidve sunnici *TC*

matrimonio tenet; cumque hic origine, iste coniugio, melius illud, quod uterque iudicio.
 te tamen munere dei inter ista felicem, de quo diutius occupando possidendoque
 operae pretium est votiva populorum studia configere! tu vero utrisque praesentiam 2
 tuam disposite vicissimque partitus nunc Drepanium illis, modo istis restituis Anthed-
 5 dium. et si a te instructio rhetorica poseatur, hi Paulinum, illi Alcimum non requirunt.
 unde te magis miror, quem cotidie tam multiplicis bybliothecae ventilata lassat egeries,
 aliquid a me veterum flagitare cantilenarum. pareo quidem, licet intempestiva videatur
 recordatio iocorum tempore dolendi. Lampridius orator modo primum mihi occisus 3
 agnoscitur, cuius interitus amorem meum summis conficeret angoribus, etiamsi non
 10 eum rebus humanis vis impacta rapuisset. hic me quondam, ut inter amicos ioca,
 Phoebum vocabat ipse a nobis vatis Odrysii nomine acceptus. quod eo congruit ante
 narrari, ne vocabula figurata subditum carmen obseurent. huic quodam tempore
 Burdigalam invisens metatoriam paginam quasi cum Musa praevia misi. puto hanc
 15 placebam per eloquentiam, per materiam displicerem.

Dilectae nimis et peculiari
 Phoebus commonitorium Thaliae.
 Paulum depositis, alumna, plectris
 sparsam stringe comam virente vitta,
 5 et rugas tibi syrmatidis profundi
 succingant hederæ expeditiores.
 soccos ferre cave nec, ut solebat,
 laxo pes natet altus in coturno;
 sed tales crepidas ligare cura,
 10 quales Harpalyce vel illa vinxit,
 quæ victos gladio procos cecidit.
 perges sic melius volante saltu,
 si vestigia fasceata nudi
 per summum digiti regant citatis
 15 firmi ingressibus atque vinculorum
 concurrentibus ansulis reflexa
 ad crus per cameram catena surgat.
 hoc pernix habitu meum memento
 Orpheum visere, qui cotidiana
 20 saxa et robora corneasque fibras
 mollit dulciloqua canorus arte;
 Arpinas modo quem tonante lingua

1 origene (prior. e corr. in i F²) F post melius leg. $\frac{\div}{tis}$ s. l. in M¹ 3 precium MCF
 4 drypanium LMTF, dripanium CP modo s. l. T¹ restituis T¹ antedium MCFP 5 retho-
 rica MTP, hystorica F¹ hinc F alchimium C 6 quem cotidie om. T bybliothecae L, biblio-
 thecae MTCE, bibliotēcae P egeries (geri in ras. M¹) M 8 mihi primum T michi C 11 foebum L
 odrysii TC acceptus Wilamowitz, accepto LMTCEP 12 subitum T 13 burdegalam MTCEP 14 de-
 centis LC 15 matheriam MCP v. 2 thalia L v. 3 alumpna MCFP v. 4 virentem L vita C
 v. 5 sirmatis MCFP v. 6 edere F v. 7 socos TF v. 8 coturno L v. 9 set F v. 10 hapa-
 lice L, arpalice MTCEP v. 11 gladio] stadio Leo cecidit (prior. i corr. in e F²) F v. 12 pergis L
 v. 13 fasceta F² v. 15 adque L v. 17 cathena CF v. 19 an cotidiano? v. 21 dulciloqua
 (post. d corr. in l L¹) L, dulciloqua* (m ut v. eras. C²) C v. 22 harpinas LMTFP quam MCFP

- ditat, nunc stilus aut Maronianus
aut quo tu Latium beas, Horati,
25 Alcaeo melior lyristes ipso,
et nunc inflat epos tragoediarum,
nunc comoedia temperat iocosa,
nunc flammant satirae et tyrannicarum
declamatio controversiarum.
30 dic: 'Phoebus venit atque post veredos
remis velivolum quatit Garumnā;
occurras iubet, ante sed parato
actutum hospitio.' Leontioque,
prisco Livia quem dat e senatu,
35 dic: 'iam nunc aderit.' satis facetum et
solo nomine Rusticum videto.
sed si tecta negant ut occupata,
perge ad limina mox episcoporum,
sancti et Gallicini manu osculata
40 tecti posce brevis vacationem,
ne, si destituor domo negata,
maerens ad madidas eam tabernas
et claudens geminas subinde nares
propter fumificas gemam culinas,
45 qua serpylliferis olet catillis
baccas per geminas ruber botellus
ollarum aut nebulae vapore iuncto
fumant cum crepitantibus patellis,
hic cum festa dies ciere rivos
50 cantus coeperit et voluptuosam
scurrarum querimoniam crepare,
tunc, tunc carmina digniora vobis
vinosi hospitis excitus Camena
plus illis ego barbarus susurrem.

4 O necessitas abiecta nascendi, vivendi misera, dura moriendi! ecce quo rerum
volubilitatis humanae rota ducitur. amavi, fateor, satis hominem, licet quibusdam,
tamen veniabilibus, erratis implicaretur atque virtutibus minora misceret. namque
crebro levibus ex causis, sed leviter, excitabatur, quod nilominus ego studebam sen-
tentiae ceterorum naturam potius persuadere quam vitium: adstruebamque meliora. 5

v. 23 distat (s. *eras.* C²) C   vv. 24 et 25 om. L   v. 24 te lacium F   beans Leo   orati C
v. 25 lyristes TC, lyrista es Leo   v. 26 epos *praeter p et s in ras.* P²   tragoedia atrum Wilamowitz
v. 28 satyrae LMTFP   tyrannicarum MTCP   v. 30 Phoebus L   adque L   veredus L   v. 31 quatit L
garumnā L, garumnā MTCP, garonnā F   v. 32 Accurras (A *add. et s corr. ex t rubr.*) F   v. 33 ho-
spicio MCF   v. 34 .risco F   v. 35 adherit L   facetum (cetum *in ras.* M¹) M   v. 37 .et F, *itemque*
in vv. 38—54 prima quaeque litt. deest in F   v. 41 destituor L, destitu*or (t ut v. *eras.* C²) C   v. 45 qua
serpylliferis L, qua serpilliferis MCFP, quas herpilliferis T   catillis Wilamowitz, catenis LMTCP, cathenis F
v. 46 baccas TCF   geminas (*prior. m. eras. I.²*) L   v. 47 atq; F, aut s. l. *add.* F²   v. 48 concrepitantibus
Mommesen   v. 52 digniora carmina *transp.* C¹   v. 53 camene L¹   v. 54 ego om. F   1 nascendi
(*prior. n in ras. M¹*) M   2 dicitur M¹   armavi L   3 tamen om. T   venialibus MTCFP   adque L
namque M   4 nilominus MTCP, nilominus F   sententiae C   5 vitium C   adstruebamque MTCFP

quatenus in pectore viri iracundia materialiter regnans, quia naevo crudelitatis fuerat
 infecta, praetextu saltem severitatis emacularetur. praeterea etsi consilio fragilis, fide
 firmissimus erat; incautissimus, quia credulus; securissimus, quia non nocens. nullus
 illi ita inimicus, qui posset eius extorquere maledictum; et tamen nullus sic amicus,
 5 qui posset effugere convicium. difficilis aditu, cum facilis inspectu, et portandus
 quidem, sed portabilis. de reliquo, si orationes illius metiaris, acer rotundus, com- 5
 positus excussus; si poemata, tener multimeter, argutus artifex erat. faciebat siquidem
 versus oppido exactos tam pedum mira quam figurarum varietate: hendecasyllabos
 lubricos et enodos; hexametros crepantes et cothurnatos; elegos vero nunc echoicos,
 10 nunc recurrentes, nunc per anadiplosin fine principiisque conexos. hic, ut arreptum 6
 suaserat opus, ethicam dictionem pro personae temporis loci qualitate variabat, idque
 non verbis qualibuscumque, sed grandibus pulchris elucubratis. in materia contro-
 versiali fortis et lacertosus; in satirica sollicitus et mordax; in tragica saevus et
 flebilis; in comica urbanus multiformisque; in fescennina vernans verbis, aestuans
 15 votis; in bucolica vigilax parvus carminabundus; in georgica sic rusticans multum,
 quod nihil rusticus. praeterea quod ad epigrammata spectat, non copia sed acumine 7
 placens, quae nec brevius disticho neque longius tetrasticho finiebantur, eademque cum
 non pauca piperata, mellea multa conspiceres, omnia tamen salsa cernebas. in lyricis
 autem Flaccum secutus nunc ferebatur in iambico citus, nunc in choriambico gravis,
 20 nunc in alcaico flexuosus, nunc in sapphico inflatus. quid plura? subtilis aptus in-
 structus quaque mens stilum ferret eloquentissimus, prorsus ut eum iure censes post
 Horatianos et Pindaricos cygnos gloriae pennis evoluturum. aleae ut sphaerae non 8
 iuxta deditus; nam cum tesserae ad laborem occuparetur, pila tantum ad voluptatem.
 fatigabat libenter, quodque plus dulce, libentius fatigabatur. scribebat assidue, quam-
 25 quam frequentius scripturiret. legebat etiam incessanter auctores cum reverentia
 antiquos, sine invidia recentes, et, quod inter homines difficillimum est, nulli difficulter
 ingenii laude cedebat. illud sane non solum culpabile in viro fuit, sed peremptorium, 9

1 quatinus (i corr. ex e C¹) LCF fuerit (i corr. in a M¹) M 2 infecta fuerat T emaculatur M¹,
 emaculetur C 4 possit L tamen s. l. add. C¹ 5 possit L convitium LTF difficilis L
 aditu om. C 6 portabilis M¹ rationes F 8 endecasyllabos L, endecasillabos (post. e corr. ex
 i F²) MTCEP 9 enodos C exametros LMTCEP coturnatos MTCEP, coturnacos L eschoi-
 cos MTCP, eschoicos F 10 principisque M¹ conexos (prior. n eras. L²) LF huc L 11 et
 hic amdictionem LT, et hic addi^ationem (c ut v. eras. M¹) M, et hic additionem (corr. in ethicā^c *ditionem
 man. rec. in C) CFP persona (a corr. in ae M¹) temporis loci qualitate M, persone temporis loquacitate L,
 personae 3 temporis et loci qualitate T, persona (3 add. man. rec. in C) temporis et loci qualitate C, persone
 temporis et loci qualitate F 12 set corr. ex si F² pulcris CF matheria MP, materiali C contro-
 versia^{li} F² 13 satyrica LT 14 fescennia T, fescennia F² 15 vigilanx corr. ex vigilans F²
 16 nichil MTCP, nil F rusticus C, 1 rusticus s. l. add. C¹ ad s. l. add. M¹ 17 brevis M¹
 dysticho L, distico MTCEP nec C tetrastico MTCEP finiebatur T eidemque F² eadem
 (om. que) T 18 multa om. C lyricis MTCEP 19 flacchum F¹ nē (c in ras. M¹) M
 coriambico (ic s. l. add. P¹) MCP, choriambico T, coriambico F 20 alchaico LMTCEP sapphico TC,
 saffico MP, saffhyrico L 21 mens s. l. add. F² 22 oratianos LMCFP et in pindaricos L
 gignos (corr. in cignos M¹) LM, cignos TCEP pinnis L ut scripsi, aut L, 3 T, om. MCFP, at
 Mommsen 23 editus M¹ thesseris F 24 fatig***abat (3 litt. eras. M¹) M libenter LMTCP,
 frequenter F fatibatur (ga s. l. add. m. rec.) C quanquam LTF 26 difficillimum C difficultū
 (tū corr. in tū F¹) F 27 perimtorium L, peremptorium T

quod mathematicos quondam de vitae fine consuluit. urbium cives Africanarum. quorum.
ut est regio. sic animus ardentior: qui constellatione perecontantis inspecta pariter
annum mensem diemque dixerunt. quos. ut verbo matheseos utar. climactericos esset
habiturus. utpote quibus themate oblato quasi sanguinariae geniturae schema patuisset.
quia videlicet amici nascentis anno. quemcumque elementem planetarum siderum
globum in diastemata zodiaca prosper ortus erexerat. hunc in occasu eruentis ignibus
inrubescens seu super diametro Mercurius asyndetus seu super tetragono Saturnus
10 retrogradus seu super centro Mars apocatasticus exacerbassent. sed de his. si
qua vel quoquo modo sunt. quamquam sint maxime falsa ideoque fallentia. si
quid plenius planiusque. rectius coram. licet et ipse arithmeticae studeas et. 10
quae diligentia tua. Vertacum Thrasybulum Saturninum sollicitus evolvas. ut qui
semper nil nisi arcanum celsumque meditare. interim ad praesens nil coniectura-
liter gestum. nil per ambages. quandoquidem hunc nostrum temerarium futurorum
seiscitatore et diu frustra tergiversantem tempus et qualitas praedictae mortis
11 innoxuit. nam domi pressus strangulatusque servorum manibus obstructo anhelitu 15
guttore obstructo. ne dicam Lentuli Iugurthae atque Seiani. certe Numantini Scipionis
exitu periit. haec in hac caede tristitia minus. quod nefas ipsum cum auctore facti
paricidalis diluculo inventum. nam quis ab hominum tam procul sensu. quis ita
gemino obtutu eluminatus. qui exanimati cadavere inspecto non statim signa vitae
12 colligeret extortae? etenim protinus argumento fuere livida cutis. oculi protuberantes 20
et in obruto vultu non minora irae vestigia quam doloris. inventa est quidem terra
tabo madefacta deciduo. quia post facinus ipsi latrones ad pavementum conversa
defuncti ora pronaverant. tamquam sanguinis cum supraestuans fluxus exinanisset.
sed protinus capto qui fuerat ipsius factionis fomes incensor antesignanus ceterisque
complicibus oppressis seorsumque discussis criminis veritatem de pectoribus invitis 25
13 tormentorum terror extraxit. atque utinam hunc finem. dum inconsulte fidens vana
consultat. non meruisset excipere! nam quisque praesumpserit interdicta secreta
vetita rimari. vereor huius modi (hominem) a catholicae fidei regulis exorbitaturum

1 mathematicos *MP* post vite leg. sue in *F* africanarum (co corr. in *co M*³) *MCFP* quorum *L*,
quibus *MTCFP* 3 ut corr. ex in *F*² maseseos *MP* climactericos *MCP*, climathericos *F* 4 the-
mathe *MF* schama *L*, scema *TFP* potuisset (o corr. in *a M*²) *M*, † patuisset, quod s. l. add. *M*¹, eras. *M*²
5 videlicet *L* syderum *F* 6 diastemata zodiaca vulgo, diastema zodiaca *LTC*, diastemate zodiaco *FP*,
die (e eras. *M*¹) astemate zodiaca *M*¹ prosper (sper in *ras. M*¹) *M* erexerit *M*¹ 7 irrubescens;
(ib; corr. in *es T*¹) *T* asynditus *LT*, asinditus *MCFP* supra *L*¹ saturnis *L* 8 retrogradus *C*¹
apocatasticus *MT*, † apotasticus s. l. add. *M*¹, apocatasticus *L*², apocatasticus *CFP* si qua vel quoque
(e corr. in *o L*¹) *L*, qualia † quoque *T*, qualia quoque *MCFP* 9 quanquam *LT*, quāq; *C* maxime *MTCFP*
fallacia (ac corr. in *ent P*²) *P* 10 coram *LT*, cohaeret *MCFP* et om. *T* arydmteticae *L*, aritmeticae *T*,
arismetice *F* 11 tua (tua s. l. add. *M*¹) diligentia *MCFP* thrasybalum *L*, transybalum *MT*, trasibalum *C*,
transibalum *FP* 12 archanum *MTCFP* excelsumque *T* inter *T* 15 praessus (a eras. *L*²) *L* ser-
vorum manibus om. *T* anhellitu *L*, hanelitu *T* 16 adque *L* 17 perit *L*, per* iit (unam litt. eras. *C*²) *C*
trist*ia (ic ut v. eras. *M*¹) *M* 18 ad inventum s. l. add. . s. est *M*¹*C*¹ 19 eliminatus *M*¹
20 exortae *M*¹ f* uere (unam litt. eras. *M*¹) *M* 21 vestia *C* 22 qua *M*¹ p̄ facinus *C*
23 tanquam *LF* sanguis *M*¹ 24 captionis comes *F* 25 oppresis *C* peccatoribus *L* 26 ad-
que *L* fidens Wilamowitz, fides *LMTCFP* varia *L* 27 no *L*¹ meruisse (post. e in *ras. ut v.*
corr. ex & *C*²) *C* exciper& *C*, accipere *TF* 28 veta *F*² hominem addidi, om. *LMTCFP*
exorbitaturum *F*, exorbitatū (tū corr. in turū *M*¹) *M*

et effeci dignum, in statum cuius respondeantur adversa, dum requiruntur illicita. secuta quidem est ultio extinctum, sed magis prosunt ista victuris. nam quotiens homicida punitur, non est remedium sed solacium vindicari. longiuscule me progredi 14
 5 amorem impulit, cuius angorem silentio exhalare non valui. tu interim, si quid istis
 cognitu dignum, citius indica, saltem ob hoc scribens, ut animum meum tristitudine
 gravem lectio levet. namque confuso pectori maeror, et quidem iure, plurimus erat,
 cum paginis ista committerem sola. neque enim satis mihi aliud hoc tempore manu
 sermone consilio scribere loqui volvere libet. vale.

XII.

SIDONIUS TRYGETIO SUO SALUTEM.

10 **T**ANTUMNE te Vasatium civitas non caespiti imposita sed pulveri, tantum Syrticus 1
 ager ac vagum solum et volatiles ventis altercantibus harenae sibi possident, ut te
 magnis flagitatum precibus, parvis separatim spatiis, multis expectatum diebus
 attrahere Burdigalam non potestates, non amicitiae, non opimata vivariis ostrea
 15 turbo mobilium aggerum indicia confundere, quoddam vereris in itinere terreno pedestre
 naufragium? ubi, quaesumus, animo tam celeriter excessit vestigiis tuis nuper subacta 2
 Calpis? ubi fixa tentoria in occiduis finibus Gaditanorum? ubi ille Trygetio meo
 idem qui Herculi quondam terminus peregrinandi? tantumne a te ipso ipse tu
 discrepas, ut totus in desidiarum iura concesseris, quo peragrans secreta regionum
 20 fabulosarum prius defuit actio laboris quam fatigationis intentio? et post haec portum 3
 Alingonis tam piger calcas, ac si tibi nunc esset ad limitem Danuvium contra in-
 cursaces Massagetarum proficiscendum, vel si nunc etiam tuae navi stagna Nilotidis aquae
 per indigenas formidata crocodillos transfretarentur. et cum nec duodecim milium
 obiectu sic retarderis, quid putamus cum exercitu Marci Catonis in Leptitana Syrte
 25 fecisses? sed quamlibet sola hiemalium mensium nomina tremas, tam clemens 4

1 cui² corr. in cui C² requirantur MCP illicita MTCEP 2 sequuta L est om. T
 quoties (corr. in quoties F²) LMTEF 3 solatium MTEP 4 anguorem T silentie T, silentior C
 exhalare LC, exalare FP, ex***halare (3 litt. eras. M¹) M, extorbale T valuit F¹, potui T 5 post
 dignum leg. .s. ÷ s. l. in M¹ tristudine C, tristitudinem F 6 namque M 7 enim om. P
 satis enim TF michi C aliud om. T 8 vale om. MP 9 trygetio L, tricethio M¹,
 trigethio C, trigetio TEF 10 set F tantum F¹ sirticus TCEP 11 arenae MC et corr. ex
 are P² 12 spatiis MC expectatum MCEP 13 attrahere L burdigalam (e corr. ex i M¹) MTCEP
 amicitiae CF, amicitia (a corr. in ae M¹) MT variis os ex vivariis ostrea in ras. M¹ 14 solet suo
 loco om. leg. post confundere in C bigericus F 16 naufragium pedestre C ubi quaesumus praeter
 sumus in ras. M¹, ubi q̄s TF 17 ante calpis leg. mons hispan' in T calpis ubi in ras. M¹
 gaditanorum (prior. r eras. C²) C trygetio LT, tyrigetio M, † tricethio s. l. add. M¹, trigethio C,
 trichechio F, trigetio P^{do} 18 idem LMTEP, id est C 19 in s. l. add. T¹ desidiarum (e
 in ras. M¹) M 20 fuit T¹ 21 alingonis (prior. n eras. C²) C, alinguonis MTEP danubium MCEP,
 danubium T 22 tuae navi L, tuae naves (es in ras. M², naves s. l. add. F²) MTCEP 23 formi-
 data (post. a in ras. M¹) M crocodrillos MP, corcodrillos T, cocodrillos CF transfretarent MTCEP
 24 sic s. l. add. M¹ putas F lepitana LT, lepitana F sirte TCEP 25 sed MTCEP, de L
 mensuum L tremas nomina tranep. C¹

est facies caeli, tam tepida, tam suda et sic auras magis quam ventos habet, ut te non valeat enixius retinere tempus quam invitare temperies. sed si epistolam spernis evocatoriam, credo, vel versibus non reluctaberis impulsoribus blandis et desiderii mei, quantum suspicor, strenuis executoribus, quorum in te castra post biduum commovebuntur. ecce Leontius meus, facile primus Aquitanorum, ecce iam parum inferior parente Paulinus ad locum quem supra dixi per Garumnae fluenta refluentia non modo tibi cum classe verum etiam cum flumine occurrent. hic tuas laudes modificato celeumate simul inter transtra remiges, gubernatores inter apulstria canent. hic te aedificatus euleitis torus, hic tabula calculis strata bicoloribus, hic tessera frequens elaboratis resultatura pyrgorum gradibus expectat: hic, ne tibi pendulum tinguat volubilis sentina vestigium, pandi carinarum ventres abiagnarum trabium textu pulpita-
buntur; hic superflexa crate paradarum sereni brumalis infida vitabis. quid delicatae pigritiae tuae plus poterit impendi, quam ut te pervenisse invenias, cum venire vix sentias? quid mussitas? quid moraris? ipsae mihi tuum videntur adventum reptiles cocleae cum domibus nativis antecessurae. est praeterea tibi copiosissima penus aggeratis opipare farta deliciis, modo sit eventilando par animus impendio. quid multa? veni ut aut pascaris aut pascas; immo, quod gratius, ut utrumque; veni cum mediterraneo instructu ad debellandos subiugandosque istos Medullicae suppellectilis epulones. hic Aturricus piscis Garumniciis mugilibus insultet; hic ad copias Lapurdensium lucustarum cedat vilium turba cancerorum. tu tamen etsi ceteris eris in hoc genere pugnandi dimicaturus, si quid iudicio meo censes adquiescendum (neque enim iniustum est credere experto), senatorem nostrum, hospitem meum, conflictui huic facies exsortem; cuius si convivio tectoque succedas, dapes Cleopatricas et loca lautia putas. nam quamvis super hoc studio tam ipse quam patria configant, olim lata sententia est, quod ille transeat ceteros cives, licet et illa ceteras civitates. vale.

XIII.

SIDONIUS DOMINO PAPAE NVNECHIO SALUTEM.

MULTA in te genera virtutum, papa beatissime, munere superno congesta gaudemus. siquidem agere narraris sine superbia nobilem sine invidia potentem, sine

1 lepida *C* 2 invitare *LT*, munitare (*corr. in invitare F¹*) *MCFP*, † invitare *s. l. add. M¹*
3 reluctaberis (*is in ras. 5 litt. M¹*) *M* 4 exequutoribus *L*, exsecutoribus *MCP* 5 leoncius *MC*
6 parente (*r in ras. M¹*) *M* peri *F¹* garumnae *L*, garonnae *MTCFP* 8 apulstria (*prior. a*
eras. C²) *C* 9 † edificatus te *C* culcitris *F* torus *M¹*, thorax *TCFP* 10 res + ultatura
(*unam litt. eras. M¹*) *M* pirgorum *CF* respectat *L*, exspectat *T* tinguat (*tin in ras. M¹*) *M*
11 vestigia panda *M¹* abigenarum *F* palpitabuntur *F²* 13 pigritiae *L¹*, pigriciae *MC* plus
s. l. add. F² 14 musitas *M²*, musitas *CF* michi videntur tuum *C* 15 copiosa *F* poenus *MP*
16 oppipare *T*, opipare *corr. in opime C²* ferta *M¹*, referta *TCFP* it e ex sit eventilando *in ras. M¹*
17 pascaris (*r corr. ex s C¹*) aut ut pascas *C* 18 medullicae *MCFP* suppellectilis (*prior. p*
eras. M¹) *MTF* 19 atturicus *F* garumniciis *L*, garonniciis *MCP*, garromniciis *F* lapurdensium
(*p corr. ex b C¹, corr. in b C²*) *C* 20 locustarum *MTCFP* caedat *L*, cedat *MP* tamen etsi *LF*,
tamen *MTCP* eris ceteris *M*, ceteris his (*his induxit C¹*) eris *C* 21 meo iuditio *MCFP* enim
om. T 23 exortem *MTCFP* concedas *F* latia *TCP et in ras. M¹*, a latio *s. l. add. M¹*, lacia *F*
24 putas *LFP*, putas *M¹*, putes *TC*, puta *Mommsen* configat *T* sententia *C* 25 vale *om. MP*
26 nonechio *LMCP*, nonnechio *T*, noechio *F* salutem *om. F* 27 papa (*post. a in ras. M¹*) *M* 28 nobilem *T*

superstitione religiosum sine iactantia litteratum, sine ineptia gravem sine studio
 facetum, sine asperitate constantem sine popularitate communem. praeterea his hoc 2
 praestantissimum bonis Fama superaggerat, quod te asserit hasce tot gratias fastigatis-
 simae caritatis arce transcendere; Fama, inquam, quae de laudibus tuis cum canat
 5 multa, plus reficet. nam longius constitutis actionum tuarum propositum potest
 assignare, non numerum. quarum relatione succensus ultro primus, ut longe in-
 feriozem decet, ad solvenda officia procuro nec vereor garrulitatis aliquando argui,
 qui potui taciturnitatis hucusque culpari. commendo Promotum gerulum litterarum, 3
 vobis quidem ante iam cognitum, sed nostrum nuper effectum vestris orationibus con-
 10 tribulem: qui cum sit gente Iudaeus, fide tamen praelegit censerī Israelita quam
 sanguine, et municipatum caelestis illius civitatis affectans occidentemque litteram
 spiritu vivificante fastidians, pariter huc iustis praemia proposita contemplans, huc,
 nisi faceret ad Christum de circumcissione transfugium, praevidens sese per aeterna
 saecula aequiterna supplicia passurum, patriam sibi maluit Ierusalem potius quam
 15 Hierusolymam computari. quibus agnitis adventantem Abrahae nunc filium veriozem 4
 maternis ulnis spiritalis Sara suscipiat. namque ad Agar ancillam pertinere tunc
 desiit, cum legalis observantiae servitutem gratiae libertate mutavit. de cetero, quae
 ipsi fuerit isto causa veniendi, praesentaneo conducibilis idem poterit explicare
 memoratu. nobis vero propter quae supra scripsi carissimus habetur; quod ideo
 20 significo, quia is efficacissime quemque commendat, qui meras causas iustae commen-
 dationis aperuerit. memor nostri esse dignare, domine papa.

XIV.

SIDONIUS DOMINO PAPAE PRINCIPIO SALUTEM.

IAM diu nobis, papa venerabilis, etsi necdum vester vultus aspectus, tamen actus 1
 inspectus est. namque sanctorum laus diffusa meritorum stringi spatiis non est con-
 25 tenta finalibus. hinc est quod, quia bonae conscientiae modus non ponitur, nec bonae
 opinionī terminus invenitur. quae loquor falsa censete, nisi professioni meae com- 2
 petens adstipulator accesserit, satis in illo quondam coenobio Lirinensi spectabile caput,
 Luporum concellita Maximorumque et parsimoniae saltibus consequi affectans Mem-

1 superstitione *CF* iactantia *CF* litterarum *L*, literatum *F* ineptia *F* 3 gratias fatigatissime *F*
 4 arce] apice *Wilamowitz* 5 recitet *LC* 7 garulitatis *F* 9 nobis *MTCEP* 10 praelegit *L*,
 praelegit *M*¹ israhelita *LC*, hisrahelita *MT*, hisraelita *P* 12 hinc *MTCEP* hinc *MTCEP* 13 see
*corr. ex ēē L*¹ 14 sibimet *F* malluit *L* hierusalem *L*, hierlm *MP*, hierlm *C*, ierlm *TF* 15 hieru-
 solimam *LMP*, ierosolimam *TF*, iherlōmam *C* adventatem *C* habrahae (*prior. h eras. L*²) *LMP*
 16 spiritalis *CF* sarra (*alt. r eras. M*¹) *LMTCP* surcipiat *L* nanque *M* 17 libertatē (*ē corr. in*
*e L*¹) *L* 18 isto veniendi ipsi fuerit causa *T*, ipsi fuerit veniendi isto causa *P* conducibilis
 (*n in ras. M*¹) *M* 19 scripsim⁹ *T* ideo *L*, eo *MTCEP* 20 his (*h eras. M*¹) *MC* efficacissime
 (*prim. s eras. L*²) *L* quemque *om. T* qui (meras *om.*) iustae commendationis causas *T* commen-
 dationib; *L* 21 eperuerit *L*, aperuerit (*erit in ras. M*¹) *M* esse dignare domine papa *om. C*
 22 PRINCIPIO PAPAE *C*, pape pncipio *F* salutem *om. F* 24 nanque *M*, nam *F* diffusa laus
 (*a in ras. et laus s. l. add. M*²) *MCEP* stringi* (*unam litt. eras. M*¹) *M* spaciis *MC* 25 hin *L*
 est *s. l. add. C*¹ 26 opinionis *F* censente (*post. n eras. C*²) *LC* 27 astipulator *MTCEP*
 satis (*prior. s in ras. M*²) *M* cynobio *L*, cenobio *MC*, cenobio *TFP* lirinensi *L* 28 mem-
 fiticos *LMFP*, mendifiticos *T*¹

phiticos et Palaestinos archimandritas. is est episcopus Antiolius, cuius relatu, qui
 3 pater vobis, quique qualesque vos fratres, qua morum praerogativa pontificatu maximo
 ambo fungamini, sollicitus cognoscere studui, gaudens cognovisse me memini. cui
 patri quondam, videlicet vos habenti, vix domus Aaron pontificis antiqui merito com-
 pararetur: quem licet primum in medio plebis heremitidis sanctificationis oleo legiferi
 5 fratris dextra perfuderit, filios eius in similis officii munia vocans, tamen ipsius super
 Ithamare et Eleazaro felicitatem Nadab et Abiu fulminibus afflati decoloravere: quorum
 quamlibet interemptorum credamus absolvendas animas, punitas tamen scimus esse
 4 personas. vos vero tacturi paginam altaris nihil, ut audio, offertis ignis alieni, sed
 comitantibus victimis caritatis castitatisque fragrantissimum incensum turibulis cordis
 10 adoletis. ad hoc quotiens iugum legis cervicibus superbientum per vincula praedi-
 cationis adstringitis. tunc deo tauros spiritualiter immolatis. quotiens conscientiae
 luxuriantis fetore pollutos ad suaveolentiam pudicitiae stimulis correctionis impellitis,
 5 hircorum vos obtulisse virulentiam Christus sibi computat. quotiens hortantibus vobis
 in quocumque conpuncto culpas suas anima poenaliter recordata suspirat, quis vos
 ambigat paria turturum aut binos pullos columbarum, qui duplicem substantiam utrius-
 que hominis nostri tam numero quam gemitu assignant, mystico litasse sacrificio?
 quotiens vestro monitu obesum quicumque corpus aestuantemque turgidi ventris arvinam
 crebro ieiuniorum decoquendus igne torruerit, nulli dubium est vos tunc simulam
 6 frictam in quadam continentiae sartagine consecraturus. quotiens aliquem mentis
 perfidiae figmenta ponentem sanam respondere doctrinam fidem credere, viam tenere
 vitam sperare suadetis, quis vos dubitet in huius emendatione conversi, qui iam sit
 liber ab haeresi, liber ab hypocrisi, liber ab schismate, purgatissimum propositionis
 7 panem cum sinceritatis et veritatis azymis dedicaturos? postremo quis nesciat, quic-
 quid legis diebus figuraliter immolabatur in corporibus, quod totum id gratiae tempore
 25 manifeste vos offeratis in moribus? atque ideo gratias uberes deo refero, quod
 secundum vestrae paginae qualitatem facile agnosco antistitem suprafatum de vobis,
 cum magna dixerit, maiora tacuisse, quapropter nemo dubitaverit, qui bonus es, cum
 5 indicaris, et melior, cum legeris, esse te optimum, cum videris. Megethius clericus.

1 is est *vulgo*, is et *LMTCEP*, an scilicet? antiolius (n in *ras.* *M*¹) *M*, antiolus *LTCEP* 3 memini
 in *ras.* *M*¹ 4 aharon *L* 6 dextera *F* sup *corr.* ex sub *M*¹ 7 Ithamare *scripsi*,
 ithamar *LMTCEP* eleazoro *C* abiud *CF* fluminib; *corr.* ex fluminib; *F*² 8 interim-
 torum *L*, interpretorum (pre *corr.* in pre *F*²) *F* punitas (nita in *ras.* 8 *litt.* *M*¹) *M* 9 tacturni *L*,
 tacituri (*prior.* i *eras.* *C*²) *C* nichil *MTCEP* 10 comitatibus *L* fragrantissimum *vulgo*, flagran-
 tissimum *LMTCEP* in ante turibulis *P* et *s. l.* add. *M*² turibulis *T*, turribulis *F* 11 dolentis *L*,
 quoties *M*¹, quoties *LTF* cervicibus superbientium *MCEP*, cervitiū (ū *corr.* in b' *T*¹) superbientib'
 (b' *corr.* in ū *T*¹) *T* 12 astringitis *MTCP*, astringis *F* spiritualiter *CF* quoties *M*¹, quoties *LTF*
 13 factore *L* pollutos (*post.* o in *ras.* *M*¹) *M* pudicitiae *CF* correctiones *L* 14 optulisse *L*,
 quoties *M*¹, quoties *LTF* vobis *s. l.* add. *M*¹ 15 conpuncto *MTEP* poenaliter *LMTCP*, lacrima-
 liter *F* 16 duplicem substanciam *F* 17 hominis utriusque nostri *transp.* *T*¹, hominis nostri
 utriusque *C* tā *s. l.* add. *M*¹ assignavit (vit *corr.* in nt *F*¹) *F* mistico *MTCEP* 18 quoties *M*¹,
 quoties *LT* monito *L* turbido *F* 19 dequoquendus *L* tunc vos *T* similam frictam *MTC*,
 † frixā add. *s. l.* *M*¹, similam frixam *FP* 20 continencie *F* quoties *M*¹, quoties *LTF* 22 ante
 suadetis alterum suadetis *eras.* *M*² 23 ypocrisi *LF*, hypochrisi *M*, ipoerisi *C* a *T* scismate *LMTFP*,
 scemate *C* 24 azimis *LMTCEP* postremos (*post.* s *eras.* *L*¹) *L* qdqd *T* 25 in *s. l.* add. *M*¹
 26 grates uberes (uberes in *ras.* *M*¹) *M* 29 te esse *TCEP* et in *ras.* *M*¹

vestri gerulus eloquii, rebus ex sententia gestis, quia tuorum apicem detulit munera, meorum reportat obsequia: quem saltim iuimus voto, quia re forsitan non valemus, per quem obsecro impense, ut sitim nostram frequenter litteris litteratis, ambo germani, tu frequentius, inrigetis. sed si difficultas itineris intersiti resultat optatis. vel aliquotiens pro supplicibus supplicate. maius est autem, si nobis tribuere dignemini raris intercessionibus salutem quam si crebris affatibus dignitatem. memor nostri esse dignare, domine papa.

XV.

SIDONIUS DOMINO PAPAE PROSPERO SALUTEM.

DUM laudibus summis sanctum Annianum, maximum consummatissimumque pontificem, Lupo parem Germanoque non imparem, vis celebrari fideliumque desideras pectoribus infigi viri talis ac tanti mores merita virtutes, cui etiam illud non absque iustitia gloriae datur, quod te successore decessit, exegeras mihi, ut promitterem tibi Attilae bellum stilo me posteris intimaturum, quo videlicet Aurelianensis urbis obsidio oppugnatio, irruptio nec direptio et illa vulgata exauditi caelitus sacerdotis vaticinatio continebatur. coeperam scribere: sed operis arrepti fasces perspecto taeduit inchoasse: propter hoc nullis auribus credidi quod primum me censore damnaveram. dabitur, ut spero, precatui tuo et meritis antistitis summi, quatenus praeconio suo sub quacumque et quidem celeri occasione famulemur. ceterum tu creditor iustus laudabiliter hoc imprudentiae temerarii debitoris indulseris, ut quod mihi insolubile videtur tibi quoque videatur inrepositibile. memor nostri esse dignare, domine papa.

XVI.

SIDONIUS CONSTANTIO SUO SALUTEM.

SPOPONDERAM Petronio, illustri viro, praesens opusculum paucis me epistulis expediturum: cuius auribus non peperi, dum tuis parco. malui namque, ut illum correctionis labor, te honor editionis aspiceret perveniretque in manus vestras volumen istud alieno periculo, obsequio meo. peracta promissio est: nam peritia tua si coactorum in membranas inspiciat signa titulorum, iam copiosum te, ni fallor, pulsat exemplar: iam venit ad margines umbilicorum, iam tempus est, ut satiricus ait, Orestem nostrum vel super terga finiri. non hic ego commenticiam Terpsichoren

27 Iuvenal. sat. I, 5 sq.: summi plena iam margine libri
scriptus et in tergo nec dum finitus Orestes.

1 sententia *CF* 2 obsequium *F* salti *LT*, saltem *MFP* 4 s; tu frequentius *T* irri-
getis *MTCFP* difficultas *corr. ex difulculta* *L*¹ obtatis *CP* aliquoties *M*¹, aliquoties *L*
5 nobis *LTP et in ras. M*², bonis *CF et ut v. M*, 1 nobis *ut v. s. l. add. M*¹, eras. *M*² 6 dignitatū
(ū *corr. in ē T*¹) *T* esse dignare domine papa *om. CF* 7 digneris *MTP* 8 Sidonius et salutem
om. F prosperio *T* 9 anianum *MTCFP* consummatissimumque *C* 11 moris *F*¹ 12 iusticia *CF*
michi *C* 13 quod (*d eras. C*²) *C* 14 irruptio *MTCFP* 15 prospecto *P* inchoasse *M*
16 dampnaveram *TCF* ut *om. T* 17 et *om. C* merito *F* quatinus *MTCFP* 19 impru-
denciae *F* michi *C* 20 esse dignare domine papa *om. MCP* 21 constancio suo (*Sidonius et*
salutem om.) F 22 illustri *MTCFP* 23 mallui *L* nanque *M* 24 vestras manus *C* 25 peracta]
infracta *Mommsen* si coactorum (*si co in ras. M*¹) *M* 26 in *om. L* inspiceat *T* copiosā *F* 27 satili-
cus *L*, satiricus *TP* 28 oreste *L* commentitiam *LTP* therpsichoren *LT*, therpsichorem *MFP*, therpsichore *C*

more studii veteris adscivi nec iuxta scaturiginem fontis Aganippici per roseidas ripas
et punices muscidos stilum traxi. atque utinam hic nil molle. nil fluidum. nil de
triviis compitalibus mutuatum reperiretur! siquidem maturo. ut es ipse. lectori non
tantum dictio exossis tenera delumbis. quantum vetuscula torosa et quasi mascula
placet. sed reserventur ista potioribus: mihi sufficit. si cito ignosceas. quod sumus
3 tardi. praeterea si vir inlustris aliquid insuper ampliuscule scribi depoposcisset. in
moras grandes incidissemus. nam per armariola et zotheculas nostras non reman-
serunt digna prolata. unde cognosce. quod. etsi tacere needum. coepimus certe
taciturne. duplici ex causa: ut si placemus. pauca lectoris incitent voluptatem;
si refutamur. non excitent multa fastidium. quippe in hoc stilo. cui non urbanus lepos
4 inest. sed pagana simplicitas. unde enim nobis illud loquendi tetricum genus ac
perantiquum? unde illa verba salaria vel Sibyllina vel Sabinis abusque Curibus
accita. quae magistris plerumque reticentibus promptius fetialis aliquis aut flamen aut
veternosus legalium quaestionum aenigmatista patefecerit? nos opuscula sermone
condidimus arido exili. certe maxima ex parte vulgato. cuius hinc honor rarus. quod
5 frequens usus. hinc difficilis gratia. quod facilis inventio est. sane profiteor audenter.
sicut istie nil acre. nil eloquens. ita nihil inditum non absolutum. non ab exemplo.
sed quid haec pluribus? dictio mea. quod mihi sufficit. placet amicis. in quibus
tamen utrumque complectar. sive non fallunt examine seu caritate falluntur. deumque.
quod restat. in posterum quaeso. ut secuturi aut fallantur similiter aut censeant. vale. 20

1 studii *C* ascivi *MTFP*, achivi *C*, † ascivi *s. l. add. C*² scaturiginem (*prior. r eras. M*²) *M*,
scaturii ignē *L*, scaturiginem *T**CFP* aganippici *MCP*, agapici *F* 2 punices *C*¹, punices *F* muscivos *L*,
fort. recte adque *L* 3 trivis *C* repperiretur (*prior. p eras. M*², † atur *s. l. add. M*¹) *LMT*,
reperietur *C*¹ 4 torosa *M*¹, thorosa *T**CFP* 5 rese iuvent *L* michi *CFP* 6 illustis *MTCFP*
depopocisset *L*¹, depopocisset *T* 7 zetheculas *T*, zotheculas *MCFP* 8 esi *L* nondum *TC*
caepimus *L*, cepimus *MCP*, cepinus *F*, cepimus cepinus *T* 9 taciturne (rire in *ras. M*¹) *M* post
taciturne leg. iam deliberavimus in *C* dupplici *F* voluntatem (n corr. in *p M*²) *M* 11 pagina *C*
illud *s. l. add. M*¹ 12 sybillina *L*, sibillina *MTCFP* curibus *L* 13 promptius *LC*, om. *T*
fecialis *MCP* flamin *L* 14 enigmata (tis *s. l. add. man. rec.*) *C* 15 edidimus *MTCFP*
16 hinc difficilis *MTCFP*, in difficilis *L* invencio *LF* profiteo *F*² 17 nichil *MCFP*,
nil *T* non adsuetum ego, non ab solito *Wilamowitz*, non obsoletum (*cf. Cicero de orat. 3, 9, 33*)
Mommsen 18 hoc *C* michi *CF* 19 contempler *C* n̄ eras. et non fallunt usque ad
caritate *add. in marg. P*¹ 20 resta *L* cecuturi (*prior. c corr. in s L*¹) *L* subscriptionem in *L*
a rubricatore pictam *eras. L*², G. SOLLII APOLLINARIS SIDONII EPĪLARV̄ LIB VIII. EXPLICIT. INCIPIT
LIB VIII. *M*, nulla subscriptio in *T*, Gai Sollii apollinaris Modesti Sidonii arvernoꝝ epi lib. VIII. explicit.
incipit eiusdē lib. VIII. *C*, Incipit novus liber epistolarū *F*, G. sollii APOLLINARIS. SIDONII. epīlarū. LIB.
VIII. EXPLICIT. INCIPIT lib. VIII. *P*

GAI SOLLII

APOLLINARIS SIDONII

EPISTULARUM

LIBER NONUS.

I.

SIDONIUS FIRMINO SUO SALUTEM.

EXIGIS, domine fili, ut epistularum priorum limite irrupto stilus noster in 1
 ulteriora procurrat, numeri supradicti privilegio non contentus includi. addis et
 causas, quibus hic liber nonus octo superiorum voluminibus accrescat: eo quod Gaius
 5 Secundus, cuius nos orbitas sequi hoc opere pronuntias. paribus titulis opus epistulare
 determinet. quae iubes non sunt improbabilia: quamquam et hoc ipsum, quod pie 2
 iniungis, arduum existat ac laudi quantulaecumque iam semel partae non opportunum,
 primum, quod opusculo prius edito praesentis augmenti sera coniunctio est: deinde,
 quod arbitros ante quoscumque, nisi fallimur, indecentissimum est materiae unius
 10 simplex principium, triplices epilogos inveniri. pariter et nescio, qualiter fieri veniabile 3
 queat, quod coecerci nostra garrulitas nec post denuntiatum terminum sustinet: nisi
 quia forsitan qui modus potest paginis, non potest poni ipse amicitii. quapropter
 esse te in quadam tuendae opinionis meae quasi specula decet curiosisque facti huiusce
 rationem manifestare quidque ad hoc sentiant optimi quique, rescripto quam frequen-
 15 tissimo mihi pandere. porro autem si me garrire compulso ipse reticere persevera- 4
 veris, te quoque silentii nostri talione ad vicem plecti non periniurium est. itaque
 tu primus, tu maxime ignosce negotio quod imponis ac ministerio. nos vero, si
 quod exemplar manibus occurrerit, libri marginibus octavi celeriter addemus. etsi 5

<i>totam epist. I om. LT</i>	1 Firmino suo sal <i>add. m. rec. in U</i>	salutem <i>om. F</i>	2 ^r priorum <i>M</i> ¹
limitate (ta <i>eras. P</i> ¹) <i>P</i>	3 contemptus <i>F</i>	includit (t <i>eras. P</i> ¹) <i>P</i>	4 VIII ^{nus} <i>C</i> superiorum <i>F</i> ¹
gavi ³ <i>F</i>	5 pronuncias <i>MCF</i>	7 quatulcumque <i>C</i>	oportunum <i>MCFP</i> 9 nisi <i>MFP</i> , non <i>C</i>
matheriae <i>C</i>	10 epylogos <i>MF</i>	11 coherceri nostra garrulitas (garulitas <i>F</i>) <i>MFP</i> , nostra garrulitas	
coherceri <i>C</i>	denunciatum <i>MCF</i>	12 potest <i>om. M</i> ¹ <i>CF</i>	amicitiis <i>CF</i> 13 contuendae <i>C</i>
opinionis <i>F</i>	14 quidque <i>scripsi</i> , quidve <i>MCFP</i>	senciant <i>CF</i>	15 michi <i>C</i> perseveraveris
(veris <i>in ras. M</i> ²) <i>M</i> , perseveraberis <i>C</i>	16 silentii <i>CF</i>	17 negotio <i>C</i>	18 occurrerit
(rit <i>in ras. P</i> ¹) <i>P</i>			

Apollinaris tuus † cui in ceteris rebus est in hac certe negligentissimus, quippe qui perexiguam lectione teneatur vel coactus vel voluntarius: quantum tamen mihi videtur. qui patribus his iungi non recusaverim. quorum studio voto timori laudabile aliquid in filiis, licet difficile persuadeatur, difficilior sufficit. vale.

II.

SIDONIUS DOMINO PAPAE EUPHRONIO SALUTEM.

- 1 ALBISO antistes Proculusque levites. ideo nobis morum magistri pronuntiandi. quia vestri merentur esse discipuli. litteras detulerunt. quarum me sacrosancto donastis affectu: quae tamen litterae plurimum nobis honoris. plus oneris inponunt. unde et ipsarum sic benedictione laetor. quod iniunctione confundor. quippe qui ex asse turbatus vel ex parte non pareo. iubetis enim tam diversa quam nimia explicarique decernitis opus. quod ab extremitate mea tam difficile completur quam imprudenter incipitur. sed si amplitudinem in vobis pietatis expertae bene metior. plus laborastis. ut affectus vestri cordis quam nostri operis effectus publicaretur. neque enim. cum Hieronymus interpres. dialecticus Augustinus. allegoricus Origenes gravidas tibi spiritualium sensuum spicas doctrinae salubris messe parturiant. nunc scilicet tibi a partibus meis arida ieiunantis linguae stipula crepitabunt. hoc more tu et olivinis cantibus anseres rivos et modificatis lusciniarum querelis improborum passerum fringulcipientes susurros iure sociaveris. quid? quod sic quoque arroganter fieret indecenterque. si negotii praecepti pondus aggrederer. novus clericus peccator antiquus. scientia levi gravi conscientia. videlicet ut. si scriptum quocumque misissem. persona mea nec tunc abesset risui iudicandum. cum defuisset obtutui. ne. quaeso. domine papa. nimis exigas verecundiam meam qualitercumque latitantem coepta operis huiusce temeritate devenustari. quia tantus est livor derogatorum. ut materia. quam mittis. velocius sortiatur inchoata probrum quam terminata suffragium. memor nostri esse dignare. domine papa.

1 appollinaris *F'* cui studium in ceteris rebus *F'*, cū in ceteris rebus tū *P* et in *ras.* *M*², † cui studi in ceteris rebus in *marg.* add. *M*¹, cui anim' cū in ceteris rebus *C*, frugi in ceteris rebus *Wilamowitz* negligentissimus *F'P* 2 choactus *F'* 3 qui* (*unam litt. eras. M*¹) *M* hiis *F'* 5 inscriptionem om. *T* Sidonius et salutem om. *F'* PAPAE EVPRONIO SVO *L*, PAPAE EVFRONIO *MFP*, EVFRONIO PAPAE *C* 6 Albiso *T* antestes *L* pronuntiandi *MCF*, om. *T* 8 affectu († fa s. l. add. *T*²) *LTFP*, affatu *C*, affectu *M*¹ inponunt *MTCFP* 9 benedictione sic *T* 10 nimia *L*, minima *MTCFP* explicari quae *L* 11 iubetis *T*, † decernitis s. l. *T*¹ tremitate *L* completor *L*¹, completur *MTCFP* impudenter (in *corr.* in im *P*²) *P*, impudenter *MTCF* 13 vestri cordis usque ad affectus add. in *marg.* *P*¹ effectus operis *T* publicaretur *M* neque] haec *Mommsen* 14 hieronimus *LMT*, iheronimus *C*, ieronimus (h s. l. add. *P*¹) *FP* dialecticus *F'* agustinus *L* origenis *L* spiritualium *CFP* 15 parturiunt *M*¹ nunc *L*, non *MTP*, num *CF* partibus meis tibi (om. a) *F'* a om. *MTCFP* 16 a arida (*unam litt. eras. F*¹) *F'* stipula (stip in *ras. P*¹) *P* an aridae . . . stipulae? crepitabit (*corr. ex crepitabat F*¹) *MTCFP* 17 ravis *L* modifecatis (*prior. e corr. in i L*¹) *L* quaerellis *L* improborum *MTCFP* fringulcipientes *T'CFP* 18 sociaberis *C*, † sociaveris s. l. add. *C*² sic *Elmenhorstius*, si *L*, om. *MTCFP* 19 negotii *CF* aggredirer *L* 20 quodcumque (*corr. ex quocumque M*²) *MFP* personam *L* 21 iudicancium *F'* optutui *L* 22 qualitercumque] utcumque *T* 23 devetustari *F*¹ sorciatur *MCF* 24 inchoata *M*¹ esse dignare domine papa om. *CF* 25 papae *L*

III.

SIDONIUS DOMINO PAPAE FAUSTO SALUTEM.

SERVAT consuetudinem suam tam facundia vestra quam pietas, atque ob hoc 1
granditer, quod diserte scribitis, eloquium suspicimus, quod libenter, affectum. ceterum
ad praesens petita venia prius impetrataque cautissimum reor ac saluberrimum per
5 has maxime civitates, quae multum situ segreges agunt, dum sunt gentium motibus
itinerata suspecta, stilo frequentiori renuntiare dilataque tantisper mutui sedulitate ser-
monis curam potius assumere conticescendi. quod inter obstrictas affectu mediante
personas asperrimum quamquam atque acerbissimum est, non tamen causis efficitur
qualibuscumque, sed plurimis certis et necessariis quaeque diversis proficiscuntur ex
10 originibus. quarum ista calculo primore numerabitur, quod custodias aggerum publi- 2
corum nequaquam tabellarius transit inrequisitus, qui etsi periculi nihil, utpote crimine
vacans, plurimum sane perpeti solet difficultatis, dum secretum omne gerulorum per-
vigil explorator indagat. quorum si forte responsio quantulumcumque ad interrogata
trepidaverit, quae non inveniuntur scripta mandata creduntur: ac per hoc sustinet
15 iniuriam plerumque qui mittitur, qui mittit invidiam, plusque in hoc tempore, quo
aemulantum invicem sese pridem foedera statuta regnorum denuo per condiciones
discordiosas ancipitia redduntur. praeter hoc ipsa mens nostra domesticis hinc inde 3
dispendiis saucia iacet: nam per officii imaginem vel, quod est verius, necessitatem
solo patrio exactus, hoc relegatus variis quaquaversum fragoribus quia patior hic
20 incommoda peregrini, illic damna proscripti. quocirca solvere modo litteras paulo
politiores aut intempestive petor aut inpudenter aggredior, quas vel ioco lepidas vel
stilo cultas alternare felicius est. porro autem quidam barbarismus est morum sermo
iucundus et animus afflicus. quin potius animam male sibi consciam et per horas 4
ad recordata poenalis vitae debita contremescentem frequentissimis tuis illis et valen-
tissimis orationum munerare suffragiis, precum peritus insularum, quas de palaestra
25 congregationis heremitidis et de senatu Lirinensium cellulanorum in urbem quoque,
cuius ecclesiae sacra superinspicias, transtulisti, nil ab abbate mutatus per sacerdotem,

1 Sidonius et salutem om. F FAVSTO PAPAE C 3 diserte scribitis eloquium suspicimus
Wouwerenus, diserte (disserte C) scriptis eloquium suspicimus LTC, sic diserte (disserte F) in scriptis elo-
quium suspicimus (sic diser in ras. M² et in s. l. add. M¹) MFP 4 impetrataque L 5 maxime MTCEP
civitatis L gencium F mutibus itinera L 6 frequentiori F renuntiare CF 7 conticescendi
(alt. i corr. in e F²) CF obtrectas L, obstictas P 8 post asperrimum leg. est in L 9 et om. MP,
sed ras. est s. l. in M 10 priore T¹ post aggerum 5 litt. eras. M¹ 11 nichil MTCP, nil F
12 p plurimum T secreto L gerulorum L, gerulorum praeter um in ras. M¹ 13 exploratur L
16 ante regnorum leg. romani et gothici in P, post regnorum leg. romani et gothici regni .s. in T dinuo L
conditiones LMTCP 17 ancipicia CF, ancipita L peter M¹ hoc ÷ T 18 ymaginem F
19 hoc LTC, hic (corr. ex hoc M¹) MFP relegat (corr. in relegor M¹P¹) MTP, relegatur C, relegor F
quaquaversum L frangor angoribus Wouwerenus, fragoribus quia LMTCEP, frangor angoribus quia
Wouwerenus, fragoribus (del. quia) Mommsen patior hic MTCEP, patioris L 20 dampna TCF solvere
modo LMTFP, solverem (m³ eras. C²) C paulo om. T 21 politioris L intempestiva M¹ im-
pudenter TCEP loco C 23 iocundus MTCEP male sibi s. l. add. C¹ constantiam L 24 con-
tremescentem (alt. e corr. in i M¹) M, contremiscentem (i corr. in e F¹) CFP 25 praecum L peritis C¹,
peritis F¹ 26 lyrinensium cellolanorum L urbē (ē in ras. M¹) M, urbe C 27 nichil (ab om.) T

quippe cum novae dignitatis obtentu rigorem veteris disciplinae non relaxaveris. his igitur, ut supra dixi, precatibus efficacissimis obtine, ut portio nostra sit dominus atque ut ascripti turmis contribulium levitarum non remaneamus terreni, quibus terra non remanet inchoemusque ut a saeculi lucris, sic quoque a culpis peregrinari. tertia est causa vel maxuma, exinde scribere tibi cur supersederim, quod immane suspicio dietandi istud in vobis tropologicum genus ac figuratum limatisque plurifariam verbis eminentissimum, quod vestra quam sumpsimus epistula ostendit: licet olim praedicationes tuas, nunc repentinas, nunc. ratio cum poposcisset, elucubratas, raucus plosor audierim, tunc praecipue, cum in Lugdunensis ecclesiae dedicatae festis hebdomadalibus collegarum sacrosanctorum rogatu exorareris, ut perorares. ubi te inter spirituales regulas vel forenses medioximum quiddam contionantem, quippe utrarumque doctissimum disciplinarum, pariter erectis sensibus auribusque curvatis ambiebamus. hinc parum factitantem desiderio nostro, quia iudicio satisfeceras. hisce de causis temperavi stilo temperaboque, breviter locutus, ut paream, longum taciturus, ut discam. sunt de cetero tuae partes, domine papa, doctrinae salutaris singularisque: victuris operibus incumbere incumbere satis. neque enim, quisquis auscultat docentem te disputantemque, plus loqui discit quam facere laudanda. nunc vero, quod restat, donate venia paginam rusticanter vobis obsecundantem, cui me quoque auctore, si vestris litteris comparetur, stilus infantissimus inest. sed ista quorsum stolidus allego? nam nimis deprecari ineptias ipsas est ineptissimum, in quibus tu merus arbiter, si rem ex asse discingas, ridebis plurima, plura culpabis. sed et illud amplector, si pro caritate qua polles non fueris usquequaque censendi continentissimus, id est, si sententia tua quippiam super his apicibus antiquet. tunc enim certius te probasse reliqua gaudebo, si liturasse aliqua cognovero. memor nostri esse dignare, domine papa.

IV.

SIDONIUS DOMINO PAPAE GRAECO SALUTEM.

VIATOR noster ac tabellarius terit orbitas itineris assueti spatium viae regionumque, quod oppida nostra discriminat, saepe relegendo. quocirca nos quoque decet semel propositae sedulitatis officia sectari, quae cum reliquis commeantibus tum praecipue Amantio intercurrente geminare cum quadam mentis intentione debemus, ne

1 relaxauris <i>L</i> , relaxaberis <i>C</i> ¹	hiis <i>F</i>	2 praecatus <i>L</i>	optine <i>LMCFP</i>	porcio <i>C</i>
3 ascripti <i>L</i>	remanemus <i>C</i>	4 tertia <i>TC</i>	5 maxima <i>MTCFP</i>	tibi scribere <i>T</i>
suspicio <i>T</i>	6 tropologium <i>L</i>	genus <i>om.</i> <i>C</i>	7 epistola <i>L</i>	licet olim <i>scripsi</i> , leceto in <i>L</i> , licet
enim <i>MTCFP</i> , licet etiam <i>Mohrius</i>	8 cum ratio <i>C</i>	plusor <i>L</i> , plausor <i>P</i> ¹	9 ebdomalibus <i>LTFP</i> ,	
ebdomalibus <i>M</i> ¹ , ebdomadibus <i>C</i>	10 ibi <i>MTCFP</i>	11 spiritalis <i>L</i> , spirituales <i>CF</i>	forensis <i>L</i> ,	
forenses (n ut v. eras. <i>C</i> ²) <i>C</i>	quiddam (quddam <i>T</i>) concionantem <i>MTCFP</i> , quidam contentionantem <i>L</i> ¹			
13 inditio <i>TF</i>	14 loquutus (qu corr. ex c <i>L</i> ¹) <i>L</i>	15 post singularisque <i>ins.</i> virtutis <i>Wilamowitz</i>		
victoris <i>LT</i>	16 incumbere incumbere <i>L</i> , incumbere <i>MTCFP</i>	quisquā <i>C</i>	disputantem quae <i>L</i>	
17 veniē (e corr. in a <i>C</i> ¹) <i>C</i>	18 rusticantem <i>MTCFP</i>	19 quorum <i>L</i>	depraecari <i>L</i> , deprecari <i>F</i>	
20 an ipsum? distinguas (t corr. in s <i>T</i> ¹) <i>T</i>	21 amplector illud <i>F</i>	22 sententia <i>C</i>	23 hiis <i>F</i>	
antique <i>L</i>	cercius <i>F</i>	litturasse <i>F</i>	24 esse <i>om.</i> <i>L</i>	esse dignare domine papa <i>om.</i> <i>CF</i>
(a corr. ex e, e in ras. <i>P</i> ¹) <i>P</i>	25 Sidonius et salutem <i>om.</i> <i>F</i>	PAPA GRAECO <i>L</i> , GRECO PAPE <i>C</i>		
SVLVTEM <i>C</i> ¹	26 itineris <i>L</i>	spacium <i>CF</i>	28 cōmmeantibus (prior. in eras. <i>L</i> ¹) <i>L</i> , comeantibus <i>F</i>	
tē <i>F</i>	praecipuae <i>L</i>	29 gemenare <i>L</i> , gminare <i>F</i>	contencione <i>F</i>	

forte videatur ipse plus litteras ex more deprecare quam nos ex amore dictare, domine papa; ideoque vestrorum plus mementote, quos inter praesumimus computari, quique, sicut vestris erigimur secundis, ita deprimimur adversis. nam quod nuper quorum-
 2
 5
 10
 15
 20
 25
 30
 35
 40
 45
 50
 55
 60
 65
 70
 75
 80
 85
 90
 95
 100
 105
 110
 115
 120
 125
 130
 135
 140
 145
 150
 155
 160
 165
 170
 175
 180
 185
 190
 195
 200
 205
 210
 215
 220
 225
 230
 235
 240
 245
 250
 255
 260
 265
 270
 275
 280
 285
 290
 295
 300
 305
 310
 315
 320
 325
 330
 335
 340
 345
 350
 355
 360
 365
 370
 375
 380
 385
 390
 395
 400
 405
 410
 415
 420
 425
 430
 435
 440
 445
 450
 455
 460
 465
 470
 475
 480
 485
 490
 495
 500
 505
 510
 515
 520
 525
 530
 535
 540
 545
 550
 555
 560
 565
 570
 575
 580
 585
 590
 595
 600
 605
 610
 615
 620
 625
 630
 635
 640
 645
 650
 655
 660
 665
 670
 675
 680
 685
 690
 695
 700
 705
 710
 715
 720
 725
 730
 735
 740
 745
 750
 755
 760
 765
 770
 775
 780
 785
 790
 795
 800
 805
 810
 815
 820
 825
 830
 835
 840
 845
 850
 855
 860
 865
 870
 875
 880
 885
 890
 895
 900
 905
 910
 915
 920
 925
 930
 935
 940
 945
 950
 955
 960
 965
 970
 975
 980
 985
 990
 995

V.

SIDONIUS DOMINO PAPAE IULIANO SALUTEM.

ETSI plusculum forte discreta, quam communis animus optabat, sede consistimus, non tamen medii itineris obiectu quantum ad solvendum spectat officium nostra
 15
 20
 25
 30
 35
 40
 45
 50
 55
 60
 65
 70
 75
 80
 85
 90
 95
 100
 105
 110
 115
 120
 125
 130
 135
 140
 145
 150
 155
 160
 165
 170
 175
 180
 185
 190
 195
 200
 205
 210
 215
 220
 225
 230
 235
 240
 245
 250
 255
 260
 265
 270
 275
 280
 285
 290
 295
 300
 305
 310
 315
 320
 325
 330
 335
 340
 345
 350
 355
 360
 365
 370
 375
 380
 385
 390
 395
 400
 405
 410
 415
 420
 425
 430
 435
 440
 445
 450
 455
 460
 465
 470
 475
 480
 485
 490
 495
 500
 505
 510
 515
 520
 525
 530
 535
 540
 545
 550
 555
 560
 565
 570
 575
 580
 585
 590
 595
 600
 605
 610
 615
 620
 625
 630
 635
 640
 645
 650
 655
 660
 665
 670
 675
 680
 685
 690
 695
 700
 705
 710
 715
 720
 725
 730
 735
 740
 745
 750
 755
 760
 765
 770
 775
 780
 785
 790
 795
 800
 805
 810
 815
 820
 825
 830
 835
 840
 845
 850
 855
 860
 865
 870
 875
 880
 885
 890
 895
 900
 905
 910
 915
 920
 925
 930
 935
 940
 945
 950
 955
 960
 965
 970
 975
 980
 985
 990
 995

VI.

SIDONIUS DOMINO PAPAE AMBROSIO SALUTEM.

FIGUR pro dilectissimo nostro (quid loquar nomen personam? tu recognosces
 1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648
 649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663
 664
 665
 666
 667
 668
 669
 670
 671
 672
 673
 674
 675
 676
 677
 678
 679
 680
 681
 682
 683
 684
 685
 686
 687
 688
 689
 690
 691
 692
 693
 694
 695
 696
 697
 698
 699
 700
 701
 702
 703
 704
 705
 706
 707
 708
 709
 710
 711
 712
 713
 714
 715
 716
 717
 718
 719
 720
 721
 722
 723
 724
 725
 726
 727
 728
 729
 730
 731
 732
 733
 734
 735
 736
 737
 738
 739
 740
 741
 742
 743
 744
 745
 746
 747
 748
 749
 750
 751
 752
 753
 754
 755
 756
 757
 758
 759
 760
 761
 762
 763
 764
 765
 766
 767
 768
 769
 770
 771
 772
 773
 774
 775
 776
 777
 778
 779
 780
 781
 782
 783
 784
 785
 786
 787
 788
 789
 790
 791
 792
 793
 794
 795
 796
 797
 798
 799
 800
 801
 802
 803
 804
 805
 806
 807
 808
 809
 810
 811
 812
 813
 814
 815
 816
 817
 818
 819
 820
 821
 822
 823
 824
 825
 826
 827
 828
 829
 830
 831
 832
 833
 834
 835
 836
 837
 838
 839
 840
 841
 842
 843
 844
 845
 846
 847
 848
 849
 850
 851
 852
 853
 854
 855
 856
 857
 858
 859
 860
 861
 862
 863
 864
 865
 866
 867
 868
 869
 870
 871
 872
 873
 874
 875
 876
 877
 878
 879
 880
 881
 882
 883
 884
 885
 886
 887
 888
 889
 890
 891
 892
 893
 894
 895
 896
 897
 898
 899
 900
 901
 902
 903
 904
 905
 906
 907
 908
 909
 910
 911
 912
 913
 914
 915
 916
 917
 918
 919
 920
 921
 922
 923
 924
 925
 926
 927
 928
 929
 930
 931
 932
 933
 934
 935
 936
 937
 938
 939
 940
 941
 942
 943
 944
 945
 946
 947
 948
 949
 950
 951
 952
 953
 954
 955
 956
 957
 958
 959
 960
 961
 962
 963
 964
 965
 966
 967
 968
 969
 970
 971
 972
 973
 974
 975
 976
 977
 978
 979
 980
 981
 982
 983
 984
 985
 986
 987
 988
 989
 990
 991
 992
 993
 994
 995
 996
 997
 998
 999
 1000
 1001
 1002
 1003
 1004
 1005
 1006
 1007
 1008
 1009
 1010
 1011
 1012
 1013
 1014
 1015
 1016
 1017
 1018
 1019
 1020
 1021
 1022
 1023
 1024
 1025
 1026
 1027
 1028
 1029
 1030
 1031
 1032
 1033
 1034
 1035
 1036
 1037
 1038
 1039
 1040
 1041
 1042
 1043
 1044
 1045
 1046
 1047
 1048
 1049
 1050
 1051
 1052
 1053
 1054
 1055
 1056
 1057
 1058
 1059
 1060
 1061
 1062
 1063
 1064
 1065
 1066
 1067
 1068
 1069
 1070
 1071
 1072
 1073
 1074
 1075
 1076
 1077
 1078
 1079
 1080
 1081
 1082
 1083
 1084
 1085
 1086
 1087
 1088
 1089
 1090
 1091
 1092
 1093
 1094
 1095
 1096
 1097
 10

- hic proxime abrupto contubernio ancillae propudiosissimae, cui se totum consuetudine
obscena vinetus addixerat, patrimonio posteris famae subita sui correctione consuluit.
2 namque per rei familiaris damna vacuatus ut primum intellegere coepit et retractare,
quantum de bonuseulis avitis paternisque sumptuositas domesticae Charybdis abligur-
risset, quamquam sero resipiscens, attamen tandem veluti frenos momordit excussitque
cervices atque Ulixear, ut ferunt, ceras auribus figens fugit adversum vitia surdus
meretricii blandimenta naufragii puellamque, prout decuit, intactam vir laudandus
in matrimonium adsumpsit, tam moribus natalibusque summam quam facultatis
3 principalis. haec quidem gloria, si voluptates sic reliquisset, ut nec uxori coniugaretur:
sed, etsi forte contingat ad bonos mores ab errore migrare, paucorum est incipere de 10
maximis, et eos, qui diu totum indulerint sibi, protinus totum et pariter incidere.
4 quocirca vestrum est copulatis obtinere quam primum prece sedula spem liberorum:
consequens erit, ut filio uno alterove susceptis (et nimis dixi) abstineat de cetero
licitis, qui illicita praesumpsit. namque et coniuges ipsi, quamquam nupti nuper,
his moribus agunt. hac verecundia, vere ut agnoscas, si semel videris, plurimum 15
esse quod differat ille honestissimus uxorius amor figmentis inlecebrisque concubi-
nalibus. memor nostri esse dignare, domine papa.

VII.

SIDONIUS DOMINO PAPAE REMIGIO SALUTEM.

- 1 QUIDAM ab Arvernīs Belgicam petens (persona mihi cognita est, causa ignota:
nec refert), postquam Remos advenerat, scribam tuum sive bybliopolam pretio fors 20
fuit officione demeritum copiosissimo velis nolis declamationum tuarum schedio
emunxit. qui redux nobis atque oppido gloriabundus, quippe perceptis tot volumini-
bus, quaecumque detulerat, quamquam mercari paratis, quod tamen civis (nec erat
iniustum), pro munere ingessit. curae mihi e vestigio fuit hisque qui student, cum

1 abruto C hancillae (h induxit C¹) C 2 iunctus MTCEP subdita sui F¹, subitas qui L.
3 namque M pro C dampna TCF intelligere MTCEP 4 charibdis T, caribdis MCFP
abligurisset L¹, abligurisset F 5 quanquam MT *attamen (unam litt. eras. M¹) M, actamen F
6 ut aiunt T vicia TCF 7 intactas L 8 matrimonio T assumpsit MTCEP natalibus
summantem F¹ 9 haec L, esset MTCEP voluptatis L 10 megrari L 11 maxumis
(u corr. in i L²) L, maximis MTCEP an et difficillimum eos? indulerit C¹, indulerit F 12 est
om. L opulatis F¹ optinere C 13 consequens L, et post consequens MTCEP 14 quo F
illicita MTCEP praesumpsit LMCFP, perpetravit T namque M quanquam LMT, quaquam F,
q̄quam P nuptiae L, nupti T 15 hiis F agunt om. C ac LTCEP videres L 16 qd
(corr. ex qd M¹) MP illecebrisque MTCEP 17 memor nostri esse dignare domine papa om. T,
sed leg. VALE in T esse dignare domine papa om. MCFP 18 cum epist. VI ceteris omisiss sine
subscriptione expliciit T, quae secuntur pallidiore atramento exarata sunt in M Sidonius om. F REMIGIO
PAPAE C salutem om. LF 20 remus L, remis F seu bibliopolam MCFP praetio L,
p̄cio C fros fuat L, fors fuat eras. C², fors fructuat F¹ 21 officiovene F¹ scedio MCFP
22 qui redux nobis atque hoc signo h̄p addito in ima marg. leg. in L oppida L¹ percetis L 23 quae-
cumque detolerat quamquam mercari paratis L, quicquid detulerat quamquam (quamquam M) mercari paratis MFP.
quicquid q̄q mercari paratis detulerat C civis L, cui C, ut cuius (ut s. l. add. M¹) MFP 24 curae
mihi LMFP, curem ut v. C, curem C² vestigio F

merito lecturiremus. plurima tenere, cuncta transcribere. omnium assensu pronuntia- 2
tum pauca nunc posse similia dictari. etenim rarus aut nullus est, cui meditatio
par affatum assistat dispositio per causas, positio per litteras, compositio per syllabas.
ad hoc opportunitas in exemplis fides in testimoniis, proprietates in epithetis urbanitas
5 in figuris, virtus in argumentis pondus in sensibus, flumen in verbis fulmen in clausulis.
structura vero fortis et firma coniunctionumque perfacetarum nexa caesuris insolubi- 3
libus sed nec hinc minus lubrica et levis ac modis omnibus erotundata quaeque
lectoris linguam inoffensam decenter expediat, ne salebrosas passa iuncturas per
cameram palati volutata balbutiat; tota denique liquida prorsus et ductilis, veluti cum
10 crystallinas crustas aut onychitinas non impactu digitus ungue perlabitur, quippe si
nihil eum rimosis obicibus exceptum tenax fractura remoretur. quid plura? non 4
extat ad praesens vivi hominis oratio, quam peritia tua non sine labore transgredi
queat ac supervadere. unde et prope suspicor, domine papa, propter eloquium
exundans atque ineffabile (venia sit dicto) te superbire. sed licet bono fulgeas ut
15 conscientiae sic dictionis ordinatissimae, nos tibi tamen minime sumus refugiendi, qui
bene scripta laudamus, etsi laudanda non scribimus. quocirca desine in posterum 5
nostra declinare iudicia, quae nihil mordax nihil quoque minantur increpatorium.
alioquin, si distuleris nostram sterilitatem facundis fecundare colloquiis, aucupabimus
nundinas involantum et ultro serinia tua coniventibus nobis ac subornantibus effractorum
20 manus arguta populabitur inchoabisque tunc frustra moveri spoliatus furto, si nunc
rogatus non moveris officio. memor nostri esse dignare, domine papa.

VIII.

SIDONIUS DOMINO PAPAE PRINCIPIO SALUTEM.

QUAMQUAM nobis non opinantibus, desiderantibus tamen litteras tuas reddidit 1
gerulus antiquus, idoneus inventus, cui iure repetita credantur officia, quandoquidem
25 prima sic detulit. igitur affatu secundo vel potius benedictione donatus ipse quoque
rependo alterum salve, obsequia combinans numeris aequata, non meritis. et quia. 2
domine papa, modo vivimus (animis) iunctis abiunctisque regionibus conspectibusque
mutuis frui dissociatae situ habitationis inhibemur, orate, ut optabili religiosoque
decessu vitae praesentis angoribus atque onere perfuncti, cum iudicii dies sanctus
30 offulserit cum resurrectione, agminibus vestris famulaturi vel sub Gabaoniticae servitutis
occasione iungamur: quia secundum promissa caelestia, quae sponponderunt filios dei

1 cuncta in ras. M ¹	pronunciatum MCF	2 cui corr. ex qui P ¹	3 affatum om. MCFP
syllabas MCFP	4 oportunitas LMCFP	epithetis LM, epythetis F, epithetis P	5 fulmen
(corr. in flumen F ¹) in clausulis F, flumen in clausulis L	6 cesuras M ¹	7 post levis deficit in	
ima pagina L	9 balbuciat CF	10 cristallinas MCFP	onychitinas scripsi; onychintinas MP,
onichintinas CF	11 nichil CFP	cum C	12 exstat P
13 prope s. l. add. M ¹	15 refuendi F ¹	17 nostra om. F	nl F, nil C, nichil P
18 fecundare corr. ex facundare C ² , fecundare corr. ex facundare M ¹	aucupabimus C	20 inchoabis-	
que M	spoliatus (unam litt. eras. M ¹) M	21 esse dignare domine papa om. C, dignare domine	
papa om. F	digneris P, dign M	22 Sidonius et salutem om. F	23 quanquam MP
petita M ¹	26 repetendo (te eras. C ²) C	combinans M	quia s. l. add. M ¹
om. MCFP	conspectibus (om. que) F	28 habitacionis C	obtabili CP
honore C	sanctis Wilamowitz	30 obfulserit F, effulserit malim	31 iungamrū corr. ex
iungaturū F ¹	fidei MCP		

de nationibus congregandos. si nos reos venia soletur, dum vos beatos gloria manet. etsi per actionum differentiam, non tamen per locorum distantiam dividemur. memor nostri esse dignare, domine papa.

IX.

SIDONIUS DOMINO PAPAE FAUSTO SALUTEM.

- 1 LONGUM tacere, vir sacratissime, nos in commune dequestus es: cognosco vestrae 5
partis hinc studium, nostrae reatum non recognosco. namque iampridem iussus garrere
non silui litteris istas antecurrentibus, quibus tamen recensendis, cum Reios advenerant,
qui tunc Aptae fuistis, aptissime defuistis. idque votivum mihi granditer fuit ac per-
optatum, ut epistula iniuncta nec negaretur scripta amicitiae nec subderetur lecta
2 censurae. ista omittamus. mitti paginam copiosam denuo iubes. parere properanti 10
adsunt vota, causae absunt. nam salutatio, nisi negotium aliquod activa deportet
materia, succincta est; quam qui porrigit verbis non necessariis, a regula Sallustiani
tramitis detortus exorbitat, qui Catilinam culpat habuisse satis eloquentiae
3 sapientiae parum. unde ave dicto mox vale dicimus. orate pro nobis. sed bene 15
est, bene est, quia chartulam iam iamque complicaturo res forte succurrit, de qua
exprobranda si diutius vel laetitia sese mea vel ira cohibuerit, ipse me accepta dignum
contumelia iudicabo. venisti, magister, in manus meas (nec exulto tantum, verum
insulto), venisti, et quidem talis, qualem abhinc longo iamdiu tempore desideria nostra
praestolabantur. dubito sane utrum et invitus, at certe similis invito, quippe quo
providente vel, si tamen hoc nimis abnuis, adquiescente sim tuis libris insalutatus 20
hisque, quod multo est iniuriosius, territorium Arvernum cum praeterirent, non solum
4 moenia mea, verum etiam latera radentibus. an verebare, ne tuis dictis invideremus?
sed dei indultu vitio nulli minus addicimur; cui si ita ut ceteris a mea parte sub-
iaceretur, sic quoque auferret congregiendi aemulationem desperatio consequendi. an
supercilium tamquam difficilis ac rigidi plosoris extimescebas? ecquaenam est cui- 25
quam peritiae cervix tanta quive hydrops, ut etiam tepida vestra non ferventis-
5 simis laudibus prosequatur? an ideo me fastidiendum neglegendumque curasti, quia

13 Sellust. Cat. V, 4.

1 congregandos (s in ras. M²) M, congregando C sic C 2 distantiam s. l. add. P¹, distan-
ciam CF 3 esse dignare domine papa om. MCFP 4 Sidonius et salutem om. F^r 6 iamq; pridem
(q; inducit F¹) F garrere add. P¹ 7 istas litteras antecurrentes C, ris curentib; s. l. add. C¹
quibus tamen scripsi, quibus etiam MFP, quibusdam etiam C recensendis (i corr. ex u M¹) M 8 Aptae
Sirmondus, apte MCFP michi C granditū (tū corr. in tū F¹) F 9 amicitiae CF 10 om-
mitamus C¹ 11 assunt MCFP salutationi (salutacioni C) si MCFP negotium C ad Fⁱ
activa deportet (non deportet C) materia MCFP, an activam deportet materiam? 12 salustiani MCFP
14 parum sapientiae C 15 quia chartulam iam iamque vulgo, quia carthulam (cartulam FP) iamque MFP,
iamque quia cartulam C forte succurrit scripsi, fortis accurrit MCFP 16 leticia CF 17 contumelia
dignum C 18 iam longo diu transp. M¹ 19 at MP, aut C, ac F 20 abnus F¹ insultaturus C,
† insalutatus s. l. add. C¹ 21 hisque F 22 mea menia F nec F¹ 23 vicio C addicimur CF,
addimur MP, † addicim s. l. add. M¹ 24 congradiendi (a corr. in e F²) CFP desperatio c̄sequendi (speratio c̄
in ras. M²) M, disputatio consequendi C, desperationē consequendi F¹ 25 tanquam MP ecquaenam
scripsi; et quaeenam MCFP 26 tanta cervix transp. M¹ quive MCFP, ingenive Leo ydrops FP
27 neglegendumque MFP

contemneres iuniorem? quod parum credo. an quia indoctum? quod magis fero. ita tamen, ut qui dicere ignorem, non et audire; quia et qui circensibus ludis adfuerunt, sententiam de curibus non ferunt. an aliquo casu dissidebamus, ut putaremur his quos edidissetis libellis derogaturi? atqui praesule deo tenues nobis esse amicitias
 5 nec inimici fingere queunt. 'ista quorsum'? inquis. ecce iam pando, vel quid indagasse me gaudeam vel quid te celasse succenseam. legi volumina tua, quae Riochatus antistes ac monachus atque istius mundi bis peregrinus Britannis tuis pro te reportat, illo iam in praesentiarum fausto potius, qui non senescit quique viventibus non
 10 defuturus post sepulturam fiet per ipsa quae scripsit sibi superstes. igitur hic ipse venerabilis apud oppidum nostrum cum moraretur, donec gentium concitatarum procella defremeret, cuius immanis hinc et hinc turbo tunc inhorruerat, sic reliqua dona vestra detexit, ut perurbane quae praestantiora portabat operuerit, spinas meas illustrare dissimulans tuis floribus. sed post duos aut his amplius menses sic quoque
 15 a nobis cito profectum cum quipiam prodidissent de viatoribus mysticae gazae clausis involucris clam ferre thesauros, pernicipibus equis insecutus abeuntem, qui facile possent itineris pridiani spatia praevertere, osculo in fauces occupati latronis insilui, humano ioco, gestu ferino, veluti si excussura quemcumque catulorum Parthi colla raptoris pede volatili tigris orbata superemiceat. quid multa? capti hospitis genua complector
 8 iumenta sisto, frena ligo sarcinas solvo, quaesitum volumen invenio produco, lectito
 20 excerpto maxima ex magnis capita defrustans. tribuit et quoddam dictare celeranti scribarum sequacitas saltuosa compendium, qui comprehendebant signis quod litteris non tenebant. quibus lacrimis sane maduerimus mutuo vicissim fletu rigati, tunc cum ab amplexu saepe repetito separaremur, longum est dixisse nec refert; quod triumphali sufficit gaudio, spoliis onustum caritatis et spiritalis compotem praedae me
 25 domum rettuli. quaeris nunc, quid de manubiis meis iudicem: nollem adhuc prodere, quo diuturnius expectatione penderes: plus me enim ulciscerer, si quod sensi tacerem. sed iam nec ipse frustra superbis, utpote intellegens tibi inesse virtutem sic perorandi, ut lectori tuo seu reluctanti seu voluntario vis voluptatis excudat praeconii necessitatem. proinde accipe, quid super scriptis tuis et iniuriam passi censeamus.
 30 legimus opus operosissimum multiplex, acre sublime, digestum titulis exemplisque congestum, bipertitum sub dialogi schemate, sub causarum themate quadripertitum. scripseras autem plurima ardenter plura pompose: simpliciter ista nec rustice; argute illa nec callide; gravia mature profunda sollicitè, dubia constanter argumentosa

1 contempneres MCF	2 affuerunt MCFP	3 sententiam MFP, 1 scientiā s. l. add. M ² ,
sententiam C fuerunt F ¹	hiis F	4 edidissetis libellis scripsi, libellis edidissetis MCFP amicicias CF
6 riochatus P	7 monachus CP	8 praesentiarum F
9 hic igitur C	10 gencium F	11 immanis
scripsi; imaginis MCP, ymaginis F	12 praestantiora CF	13 hiis F
14 quippiam CF	15 possint (i corr. in e M ¹) MCF	16 pridiani spacia C, spacia pridiani F
17 cathulorum F collo (post. o in ras. M ²) MFP	18 volatili Vaticanus 3421, volatici (post. i corr. in o M ¹) MC,	
volatico FP	20 celeranti in ras. M ¹	22 madueramus F
23 ab om. C	24 honustum (h induxit C ¹) C	25 retuli MCFP
manibus (corr. in manibiis P ¹) CP	26 quod (corr. in quo M ¹) MCF	27 intelligens MCFP
ulcisserer F	28 seu reluctanti s. l. add. M ¹	29 accipe (e in ras. M ¹) M
passi et iniuriam C	passi s. l. add. M ¹	30 operosissimum F ¹
titulis exemplisque congestum om. C	31 scemate M ¹ , scemate F	32 plura om. P
rustice ut v. eras. M ¹ , om. CFP	argutit nec illa callide C	

disputatorie. quaedam severe quaequam blande. cuncta moraliter lecte. potenter elo-
 11 quentissime. itaque per tanta te genera narrandi toto latissimae dictationis campo
 secutus nil in facundia ceterorum, nil in ingeniis facile perspexi iuxta politum. quae
 me vera sentire satis approbas. cum nec offensus aliter iudico. denique absentis
 oratio. quantum opinamur. plus nequit crescere. nisi forsitan aliquid his addat coram
 12 loquentis auctoris vox manus. motus pudor. artifex igitur his animi litterarumque
 dotibus praeditus mulierem pulchram sed illam deuteronomio astipulante nubentem.
 domine papa. tibi iugasti: quam tu adhuc iuvenis inter hostiles conspiciatus catervas.
 atque illie in acie contrariae partis adamatam. nil per obstantes repulsus proeliatore.
 desiderii brachio vincente rapuisti. philosophiam scilicet. quae violenter e numero
 10 sacrilegarum artium exempta raso capillo superfluae religionis ac supercilio scientiae
 saecularis amputatisque pervetustarum vestium rugis. id est tristis dialecticae flexibus
 falsa morum et illicita velantibus. mystico amplexu iam defaecata tecum membra con-
 13 iunxit. haec ab annis vestra iamdudum pedisequa primoribus. haec tuo lateri comes
 inseparabilis. sive in palaestris exercebis urbanis sive in abstrusis macerare solitu-
 dinibus. haec Athenaei consors. haec monasterii. tecum mundanas abdicat. tecum
 supernas praedicat disciplinas. huic copulatum te matrimonio qui laceraverit. sentiet
 ecclesiae Christi Platonis academiam militare teque nobilius philosophari: primum
 14 ineffabilem dei patris asserere cum sancti spiritus aeternitate sapientiam: tum praeterea
 non caesariem pascere neque pallio aut clava velut sophisticis insignibus gloriari aut
 affectare de vestium discretione superbiam. nitore pompam. squalore iactantiam neque
 20 te satis hoc aemulari. quod per gymnasia pingantur Arcopagitica vel prytanea curva
 cervice Speusippus Aratus panda. Zenon fronte contracta Epicurus cute distenta.
 Diogenes barba comante Socrates coma cadente. Aristoteles brachio exerto Xeno-
 crates crure collecto. Heraclitus fletu oculis clausis Democritus risu labris apertis.
 25 Chrysippus digitis propter numerorum indicia constrictis. Euclides propter mensurarum
 15 spatia laxatis. Cleanthes propter utrumque corrosis. quin potius experietur. quisque
 conflixerit. Stoicos Cynicos Peripateticos haeresiarchas propriis armis. propriis quoque
 concuti machinamentis. nam sectatores eorum. Christiano dogmati ac sensui si
 repugnauerint. mox te magistro ligati vernaculis implicaturis in retia sua praecipites
 30 implagabuntur. syllogismis tuae propositionis uncatis volubilem tergiversantum linguam
 inhamantibus. dum spiris categoricis lubricas quaestiones tu potius innodas acrium
 more medicorum. qui remedium contra venena. cum ratio compellit. et de serpente

1 quaeppiam *C*   2 dictationis (*ut v. corr. ex dictationis M¹*) *M*, dicationis *FP*   3 in ante
 ingeniis *s. l. add. M¹, om. CF*   facile *s. l. add. M¹*   prospexi *F*   5 hiis *F*   6 his igitur *C*
 7 pulchram *CP*   deuthenomio *C*   9 nil *MCP, n¹ F*   hostantes *C*   12 amputatique *M¹*
 dialectice *F*   13 **morum (*2 litt. eras. M¹*) *M*   mistico *MCFP*   14 pedissequa *MCFP*   haec *F*,
 hec *M*, hec *P (sic)*, hoc *C*   lateri *corr. ex lati¹ M²*   15 macerare (*corr. in macerere M²P¹*) *MCP*, macerere *F*
 16 athenaei consors haec *in ras. M²*   mundanas (*m corr. ex n M²*) *M*   17 lascessiverit scenciet *CF*
 18 achademiam *MCFP*   20 velud *FP*   21 iactanciam *F*   22 gimnasia *CF*   pingnantur *F*
 arcopagitica *C*   prytanea (*corr. ex prytaneñ M¹*) *MP*, pritaneum *C*, prytaneum *F*   23 zeutippus curva
 cervice *C*   Speusippus *Savaro*; zeuzippus *M*, zeutippus *CF*, zeutipus *P*   arathus *MCF*   24 cadente
Laurentianus XLV, 26 aliq̄ue, candente *MCFP*   aristotiles *MFP*   extento *C*   25 oculis post risu
induxit F¹   26 crisippus *MCFP*   digitis *C*   indicia *F*   27 spacia *C*   cleantes *MCFP*
 experiretur *F*   28 cinicos *C*   peripapeticos *M*   herisiarchas *F*   30 recia *C*   31 inplaga-
 buntur *MP*   sillogismis *MCFP*   tergiversanciū *F*   32 dūdum *F¹*   sphiris *CF*   chategoricis *C*,
 cathegoricis *MFP*   33 remedia *M¹*

conficiunt. sed hoc temporibus istis sub tuae tantum vel contemplatione conscientiae 16
vel virtute doctrinae. nam quis aequali vestigia tua gressu sequatur, cui datum est
soli loqui melius quam didiceris, vivere melius quam loquaris? quocirca merito te
beatissimum boni omnes idque supra omnes tuâ tempestate concelebrabunt, cuius ita
dictis vita factisque dupliciter inelaruit, ut, quando quidem tuos annos iam dextra
numeraverit, saeculo praedicatus tuo, desiderandus alieno, utraque laudabilis actione.
decedas te relicturus externis, tua proximis. memor nostri esse dignare, domine papa.

X.

SIDONIUS DOMINO PAPAE APRUNCULO SALUTEM.

REDDIDIT tibi epistulas meas quem mihi tuas offerre par fuerat; nam frater 1
10 noster Caelestius nuper ad te reversus de Biterrensi quoddam mihi super statu In-
iuriosi nostri vinculum cessionis elicuit. quod quidem scripsi non minus tua verecundia
fractus quam voluntate: namque nos ultro vestro pudori quasi quibusdam pedibus
obsequii decuit occurrere. quocirca me quoque volente posside indultum, sed libera- 2
liter (nec enim, ut suspicor. plus aliquid hoc genere solacii vel ipse quaesisti), quem
15 litteris istis non commendatoriis minus quam refusoriis iam placatus insinuo; sic tamen,
ut tibi assistat, tibi pareat, te sequatur atque ut, si permanserit tecum, neutri nostrum
iudicetur famulus, si forte discesserit, quaeratur utrique fugitivus. memor nostri esse
dignare, domine papa.

XI.

SIDONIUS DOMINO PAPAE LUPO SALUTEM.

PROPTER libellum, quem non ad vos magis quam per vos missum putastis, 1
epistulam vestram non ad me magis quam in me scriptam recepi. ad exprobrata
respondeo pro aequitate causae, non pro aequalitate facundiae. quamquam quis nunc
ego aut quantus qui agere praesumam vobis imputantibus innocentem? quocirca delicto
huic, quantulumcumque est, inter principia confestim supplico ignosci, diffidentiae
25 tantum, non et superbiae fassus errorem. nam cum mihi rigor censurae tuae in 2
litteris aequae ut (in) moribus sit ambifariam contremescendus, fateor tamen in volu-

5 Iuvenal. sat. X, 248 sq.:

felix nimirum, qui tot per saecula mortem
distulit atque suos iam dextra computat annos.

1 cūtemplatione P   2 gressu insequatur (su in fine vers., in in ras. add. M²) MP   3 di-
diceris F¹   4 i*ta (corr. ex ista M¹) dictis MCP, dictis ita F   5 dupliciter F¹   annos om. C
annos tuos F   dexta F   6 tuos (s induxit C¹) C   7 relecturus (alt. e corr. in i M¹) CM
esse dignare domine papa om. C   dignare domine papa om. MP   domine papa om. F   9 reddidit
vulgo; reddidi MCFP   post meas leg. tibi dico in P   michi C   tuas (s add. M¹) M   10 bit-
terrensi MC   michi C   stratu F¹   12 nanque M   uño pudori ultro transp. P¹   13 obsequi M¹
occurrere (oc in ras. P¹) P   14 solatii MFP   15 commendatoris C¹   17 esse dignare domine
papa om. C   18 dignare domine papa om. MP   domine papa om. F   19 Sidonius et salutem om. F¹
20 putasti M¹   21 epistulam usque ad quam post ras. 20 litt. repetiit P¹   exprobrata C   22 quan-
quam M   24 quantulumcumque F   est s. l. add. P¹   25 et non C   michi C   26 in add.
edit. Bareti, om. MCFP   sit*an bifariam (unam litt. eras. C²) C   contremiscendus (corr. ex con-
tremescendus M¹) MCFP

minis ipsius operisque reseratu illam mihi fuisse plus oneri quam praetenditis caritatem. nec citra iustum ista conicio, quandoquidem mortalium mentibus vis haec
 3 naturalitus inest, ut, si quid perperam fiat, minus indulgeant plus amici. scripseram librum, sicut pronuntiatis, plenum onustumque vario causarum temporum personarumque congestu: facturus rem videbar impudentissimam, si tantum mihi euneta placuissent, ut nulla tibi displicitura confiderem; huc item, quisquis iudicii eventus foret, vidi partibus meis nequaquam pietatis ex solido constare rationem, si non saltem vobis esset
 4 antea allatum volumen, etsi non videretur oblatum: sub hoc scilicet temperamento, ut, si forte placuissem, non vos arrogantia praeterissem, si secus, non vos improbitas
 5 expetisse iudicaretur, nec sane multo labore me credidi deprecaturum vitatas causas erubescendi. pariter illud nosse vos noveram, quod auctores in operibus edendis pudor potius quam constantia decet quodque tetricis puncta censoribus tardius proacitas recitatoris quam trepidatio excudit. alioquin, si quis est ille qui cum fiduciae prerogativa thematis ante inauditi opera pervulgat, incipit expectationi publicae, quamvis solverit multa, plura redhibere, praeterea quicquid super huiusce rescripti tenore
 6 censueris, malui factum confiteri simpliciter quam trebaciter diffiteri. dixisset alius: "neminem tibi praetuli, nullas ad ullum peculiares litteras dedi: quem praelatum suspicabare, unius epistulae forma contentus absecessit, atque ea quidem nihil super praesenti negotio deferente: tu, qui te quereris omissum, tribus loquacissimis paginis fatigatus potius in nausiam concitaris, dum frequenter insulae lectionis verbis inanibus immoraris. adde, quia etiam in hoc, quod forsitan non notasti, reverentiae tuae meritorumque ratio servata est, quod sicut tu antistitum ceterorum cathedris, prior est tuus in libro titulus, illius nomen vix semel tantum et sibi adscripta pagina
 7 sonat: tuo praeter tibi deputatas frequenter illustrantur alienae, illud his iunge, quod, si quid ibi vel causaliter placet, tu per consilium meum lectitas, ille quandoque per beneficium tuum, qui munusculi mei incassum pressus invidia needum ad facultatem legendi, ut suspicor, venit, cum iamdiu ipse perveneris ad copiam transferendi, aio, tanquam non sit autolographas membranas arbitraturus, si tamen, quod ante percurras, vel exemplar acceperit: neque enim in his, quae tractaveris, ulla culpabitur

1 reserratu *F*¹ michi *C* plus fuisse *F* oneri *vulgo*; oneris *MCFP* 2 citra *corr. ex*
 circa *F*¹ conicio (io in *ras. M*²) *M*, coniti*o (c ut *vid. eras. C*²) *C* vis hoc naturaliter *C*, vis (haec *om.*)
 naturalr *F* 4 pronuntiatis *CF*, pronūciatis *P*, pronuncias *M*¹ 5 michi *C* 6 confiterem (m
*corr. in r C*²) *C* partib; in *ras. M*¹, patribus *C* 8 allatum *om. C* ablatum *F* videlicet *C*
 9 arrogancia *F* praeterissem (*postr. e in ras. P*²) *P* si secus *F*¹*P*, si secius *corr. in si secus M*¹, sise *c*^{*}
 (unam *litt. eras. C*²) *C* 10 expetisse *C* 11 sq. quodq; auctores usque ad constantia decet
 post excudit transposita in suum locum revocaverat *C*¹ notis appositis, quas *eras. C*² constancia *F*
 12 tetricis (s in *ras. P*¹) *P* 13 trepidatione (ne *eras. M*¹) *M* excludit *F* 14 opera scripsi;
 operam *MCFP* provulgat *CF* 15 redibere *MCFP* scripti *CP* 18 abcessit *F* nichil *CP*,
 nil *F* 19 negotio (g *corr. ex c M*¹) *M*, negocio *C* disserente *C* te s. l. *add. F*² 20 nausiam *MF*
 et *corr. ex nausiam P*¹ concitaris (s *add. M*¹) *MFP*, concitari *C* insulae *M*¹, insules (es *corr. in*
 se *F*²) *F* lectionis *C* 21 in hoc *MFP*, michi *C* reverencie *F* 22 tu antistitum (tu s. l. *add.*
 et um in *ras. M*¹) *MFP*, antistitum (*om. tu C*) cathedris *C* 23 prior est *MFP*, priore* *corr. ex*
 priorem *C*² tytilus *F* ascripta *F*¹*P*, ascripta *MC* 24 soletnat *F*¹ hiis *F* 25 quis *F*¹
 casualiter *P* et *corr. ex* causaliter *M*¹ cōsiliū *corr. ex cūsiliū P*² ille *corr. ex illa C*¹ 27 per-
 veneris ipse ad copiam *F*¹ aio] addo *Mommsen* 28 tanquam *F* sit n̄ *transp. F*² autolo-
 graphas *CP*, autolografas *M*, autolographas *F* si a me quod ante percurras exemplar *Mommsen* ate *C* et
 (*corr. in ate M*¹) *M* percurras *MCFP*, percurreras *ego* 29 enim s. l. *add. P*¹ hiis *F*

aut distinctionum raritas aut frequentia barbarismorum. nempe ad extremum palam videtur etiam tibi transmissa proprietas, cui usus absque temporis fixi praescriptione transmissus est quique supradicto tamdiu potes uti libello, ut eum non amplius zothe-
 7 cula tua quam memoria concludat." haec et his plura fors aliquis. ego vero cuncta
 8 praetereo et malo precari veniam quam reatum, si hoc esse creditur, deprecari. prae-
 sentum quoque negligentiam litterarum nunc nec excuso, primum quod, etsi cupiam,
 parum cultius scribere queo, dein quod libellari opere confecto animus tandem feria-
 10 turus iam quae propalare dissimulat excolere detrectat. at tamen, cum satis tibi et
 quidem merito (quidnam enim simile?) in omnibus cedam, quippe qui in alio genere
 virtutum iam per quinquennia decem non aequaevis sacerdotibus tantum verum et
 antiquis, quotiens collatus, angelatus quoque sis, noveris volo, quamvis astra questibus
 quatiās atque maiorum cineres favillasque in testimonium laesae caritatis implores.
 pedem me confictui tuo, si mutuo super amore certandum est, non retracturum, quia
 cum in ceteris rebus tum foedissimum perquam est in dilectione superari. quae velis
 15 nolis certa professio conviciis tuis illis cuncta sane blandimentorum mella vincentibus
 non praeter aequum reponderatur. ecce habes litteras tam garrulas ferme quam
 9 requirebas; quamquam sunt omnes, si quae uspiam tamen sunt, loquacissimae. nam-
 que in audentiam sermocinandi quem non ipse compellas? qui omnium (de me enim
 taceo) litteratorum, licet oculi affectent, sic ingenia producis, ut solet aquam terrae
 20 visceribus absconditam per atomos bibulas radius extrahere solaris? cuius [lucis]
 aculeo non sola penetratur aut harena subtilis aut humus fossilis. sed si saxei montis
 oppressu fontium conditorum vena celetur, aperit arcanum liquentis elementi secretorum
 caelestium natura violentior. ita si quos, vir sacrosancte, studiosorum senseris aut
 quietos aut verecundos aut in obscuro iacentis famae recessu delitescences, hos eloqui
 25 tui claritas artifice confabulatu, dum compellat, et publicat. sed quorsum † quam
 moris est? redeamus ad causam, super cuius abundante blateratu, quia pareo,
 precor, ut errata confessum veniae elementis indultu placatus impertias, licet, quae
 laetitia tua sancta quaeque communio, copiosius hilarere, si meae culpae defensio
 potius tibi scripta feratur quam satisfactio. memor nostri esse dignare, domine papa.

1 distinctiorum C^1 2 perscriptione (p corr. in p M^1) MC 3 quiq; supdicto (q; sup in ras. M^2) M ,
 qui supradicto (om. que) CF potes (o corr. ex u M^1) M gothecula CFP 4 includat C hiis F
 similia C , † plura s. l. add. C^1 aliquid F^1 5 esse om. C 6 negligentia C , negligentiam MFP
 exculso F^1 cu *piam (unam litt. eras. M^1) M 7 quod corr. ex quid M^1 libellarii C animis F^1
 8 iamq; (corr. in iamq $M^1 F^1$) MCF at corr. ex an C^2 9 qui om. CF 11 quoties M^1 , quoties F
 antelatus quoque *Mohrius*, antelatus que $MCFP$ questibus quatiās astra C 13 retractaturum (ta eras. P^2) P
 14 tum F ^useperari F^1 velis MCF , vel P 15 promissio C cūviciis C , cūvitiis P illa
 blandimentorum cuncta sane *transp.* F^1 16 aequum M 17 quāq; M , quamq; CF namqu *e
 (a eras. C^2) C 18 aud *entiam (i eras. M^1) M , audenciam F compellas (con corr. in cō P^2) CP
 enim de me taceo *inv. ord.* P 19 litterarum (corr. in litterarum M^1) MC lice *t (a ut vid. eras. P^2) P
 oculi in ras. M^1 , oculi F^1 , oculi P et corr. ex oculi C^1 20 bibulas M^1 , bibulos (os in ras. et o
 corr. ex a C^1) CFP lucis *seclusi* 21 solum (um corr. in am F^1) F penetratur MP arena MCF
 22 oppressu (corr. in oppressu M^1) MP vena ut vid. post vena eras. P^2 archanum $MCFP$ 23 natura
 s. l. add. P^1 violencior F 24 iacentes (corr. in iacentis M^1) MC 25 compellat (a corr. in i M^1) M
 quam moris est MCP , † qđ morarū ÷ s. l. add. M^1 , quod morarum est F 26 blatteratu C , batteratu F^1
 28 leticia CF 29 feratur P et corr. ex feretur M^1 , *feretur (a ut vid. eras. C^1) C , feretur F esse
 dignare domine papa om. $MCFP$

XII.

SIDONIUS ORESIO SUO SALUTEM.

- 1 VEXIT in nostras a te profecta pagina manus, quae trahit multam similitudinem
de sale Hispano in iugis caeso Tarraconensibus. nam recensenti lucida et salsa
est, nec tamen propter hoc ipsum mellea minus, si sermo dulcis e propositionibus
acet: sic enim oblectat eloquio quod turbat imperio, quippe qui parum metiens,
quid ordinis agam, carmina a nobis nunc nova petat. primum ab exordio religiosae
professionis huic principaliter exercitio renuntiavi, quia nimirum facilitati posset accom-
modari, si me occupasset levitas versuum, quem respicere coeperat gravitas actionum.
2 tum praeterea constat omnem operam, si longa intercapedine quiescat, aegre resumī.
quisnam enim ignoret cunctis aut artificibus aut artibus maximum decus usu venire.
cumque studia consueta non frequentantur, brachia in corporibus, ingenia pigrescere in
artibus? unde est et illud, quod sero correptus aut raro plus arcus manui, iugo bos,
equus freno rebellat. insuper desidiae nostrae verecundia comes ad hoc sententiam
inclinat, ut me, postquam in silentio decurri tres olympiadas, tam pudeat novum
3 poema conficere quam pigeat. hoc item nefas etiam difficilia factu tibi negari, cuius
affectum tanto minus decipi decet, quanto constantius nil repulsam veretur. tenebi-
mus igitur quippiam medium et sicut epigrammata recentia modo nulla dictabo, ita
litteras, si quae iacebunt versu refertae, scilicet ante praesentis officii necessitatem,
mittam tibi, petens, ne tu sis catenus iustitiae praevaricator, ut me opineris numquam
ab huiusmodi conscriptione temperaturum, neque enim suffragio tuo minus augear,
si forte digneris iam modestum potius quam facetum existimare. vale.

XIII.

SIDONIUS TONANTIO SUO SALUTEM.

- 1 EST quidem, fateor, versibus meis sententia tua tam plausibilis olim, tam
favorabilis, ut poetarum me quibusque lectissimis comparandum putes, certe com-
pluribus anteponendum. crederem tibi, si non, ut multum sapis, ita quoque multum
me amares. hinc est, quod de laudibus meis caritas tua mentiri potest nec potest
2 fallere, praeter hoc poseis, ut Horatiana incude formatos Asclepiadeos tibi quospiam,
quibus inter bibendum pronuntiandis exerceare, transmittam. pareo iniunctis, licet, si
unquam, modo maxime prosario loquendi genere districtus occupatusque, denique

1 orisio <i>F'</i>	salutem <i>om.</i> <i>F'</i>	3 hispano <i>corr. in</i> hispanico <i>M¹</i> , hispanico <i>P</i>	iugo (o <i>corr. in</i>
is <i>F¹</i>) <i>F'</i>	terraconensibus <i>F'</i>	4 min ³ si (<i>corr. in</i> mins <i>M¹</i>) sermo <i>M</i> , minus sed sermo <i>C</i> , minus	
sermo <i>FP</i>	e <i>Mommsen</i> , et <i>MCFP</i>	p̄positionibus <i>MP</i>	5 acet <i>Wilamowitz</i> , acer <i>MCFP</i>
metiens <i>corr. ex</i> mentiens <i>M¹C²</i>	6 petit <i>FP</i> et <i>corr. ex</i> petat <i>M¹</i>	7 renunciavi <i>MCF</i>	possit
(<i>corr. in</i> posset <i>M¹</i>) <i>MCF</i>	acomodari <i>C</i>	8 accionum <i>C</i>	9 constet <i>F'</i>
10 ut arti-			
ficibus <i>C</i>	11 an frequententur?	12 et <i>om.</i> <i>C</i>	ero corruptus (<i>prior. u corr. in e M¹</i>) <i>M¹</i>
arui manus bos iugo <i>C</i>	13 verecundię (ę <i>corr. in a C¹</i>) <i>C</i>	sententiam <i>CF</i>	14 silencio <i>F</i>
olimpiadas <i>MCFP</i>	15 hoc <i>FP</i> , huc (<i>corr. in</i> hoc <i>M¹</i>) <i>MC</i>	nephas <i>CF</i>	16 constancius <i>CF</i>
nil** (2 <i>litt. eras. M²</i>) <i>M</i>	repulsa <i>C</i>	17 recencia <i>C</i>	19 iusticiae <i>CF</i>
21 ex facetum in <i>ras. leg.</i> cetum in <i>M¹</i> , tu in <i>C²</i>	valetē <i>F'</i>	22 tenancio <i>F'</i>	salutem <i>om.</i> <i>F'</i>
23 sententia <i>CF</i>	24 quam plurimis <i>C</i> , † cōpluribus <i>s. l. add. C¹</i>	27 horatia <i>M¹</i> , oratio <i>C</i>	28 pro-
nunciandis <i>MCF</i>	exercare <i>F¹</i>	licet sim usq; modo <i>C</i>	

probabis circa nos plurima ex parte metrorum studia refrigerescere: non enim promptum est unum eundemque probe facere aliquid et raro.

Iam dudum teretes hendecasyllabos
 attrito calamis pollice lusimus,
 quos cantare magis pro choriambicis
 excusso poteras mobilius pede;
 5 sed tu per Calabri tramitis aggerem
 vis ut nostra dehinc cursitet orbita,
 qua Flaccus lyricos Pindaricum ad melos
 frenis flexit equos plectripotentibus,
 dum metro quatitur chorda Glyconio,
 10 nec non Alcaico vel Pherecratio
 iuncto Lesbiaco sive anapaestico,
 vernans per varii carminis eglogas
 verborum violis multicoloribus.
 istud, da veniam, fingere vatibus
 15 priscis difficile est, difficile et mihi,
 ut diversa sonans os epigrammata
 nil crebras titubet propter epistulas,
 quas cantu ac modulis luxuriantibus
 lascivire vetat mascula dictio.
 20 istud vix Leo, rex Castalii chori,
 vix, hunc qui sequitur, Lampridius queat,
 declamans gemini pondere sub stili
 coram discipulis Burdigalensibus.
 hoc me teque decet: parce, precor, iocis:
 25 quaeso, pollicitam servet ad extimum
 oratoris opus cura modestiam,
 quo nil deterius, si fuerit simul
 in primis rigidus, mollis in ultimis.

Quin immo quotiens epulo mensae lautioris hilarabere, religiosis, quod magis 3
 approbo, narrationibus vaca: his proferendis confabulatio frequens, his redicendis
 5 sollicitus auditus inserviat. certe si saluberrimis avocamentis, ut qui adhuc iuvenis,
 tepidius inflecteris, a Platonico Madaurensi saltem formulas mutuare convivialium
 quaestionum, quoque reddaris instructior, has solve propositas, has propone solvendas
 hisque te studiis, et dum otiaris, exerce. sed quia mentio conviviorum semel incidit 4

v. 1 endecasillabos *MCP*, endecassillabos *F*   v. 2 at* rito (t *eras. C*²) *C*   v. 3 coriambicis *MCP*,
 coriambicis *F*   v. 7 lyricos (os *ex corr. M*¹) pindaricum *MF*, lirici pindari cum *C*   v. 9 Num *F*
 corda *CFP*, cor *M*¹   gliconio *MCFP*   v. 10 alcaico *MCFP*   ferecratio *MCFP*   v. 15 et
 michi *F* et in *ras. M*¹, ē michi *C*   v. 16 ut in *ras. M*¹   hos (h *eras. C*²) *C*   v. 17 nil crebras
 (il cre in *ras. C*²) *C*   v. 19 veta *M*¹   v. 20 castali *M*¹   v. 23 coram (c ut v. *corr. ex*
 qu *C*²; o *corr. ex u M*¹) *MC*   burdigalensibus (*prior. i corr. in e M*¹) *M*, burdegalensibus *CFP*
 v. 25 quēso (ē in *ras. M*¹) *M*; quāsi *C*   v. 26 opus cura (cur in *ras. M*¹) *MF*, opus clara *C*, cura
 opus *P*   v. 27 quo (*praeter q*) et deterius in *ras. M*¹   v. 28 pimis *C*¹   4 hiis *F*   cum
 fabulatio *F*   hiis *F*   redicendis *MCFP*, retinendis *ego*, recipiendis *Wilamowitz et Leo*   5 saluberrimus
 (*post. u corr. in i F*¹) *F*   6 trepidius *C*, tepidus *F*   madaurensi *FP*   8 te om. *F*   otia *M*¹, otia *C*
 exerce** (*duas litt. eras. M*²) *M*, exercer *C*

tuque sic carmen nobis vel ad aliam causam personamque compositum sedulo exposcis, ut me eius edendi diutius habere non possis haesitatore[m], suscipe libens quod temporibus Augusti Maioriani, cum rogatu cuiusdam sodalis ad cenam conveniremus, in Petri librum magistri epistularum subito prolatum subitus effudi. meis quoque contubernalibus, dum rex convivii circa ordinandum moras neccit oxygarum. Domnulo, Severiano atque Lampridio paria pangentibus (iactanter hoc dixi, immo meliora); quos undique urbium ascitos imperator in unam civitatem, invitator in unam cenam forte 5 contraxerat. id morae tantum, dum genera metrorum sorte partimur. placuit namque pro caritate collegii, licet omnibus eadem scribendi materia existeret, non uno tamen epigrammata singulorum genere proferri, ne quispiam nostrum, qui ceteris dixisset 10 exilius, verecundia primum, post morderetur invidia. etenim citius agnoscitur in quocumque recitante, si quo ceteri metro canat, an eo quoque scribat ingenio. tu vero tunc opportunius subiecta laudabis, cum totus otio induleris. non enim iustum est, ut censor incipias cum severitate discutere quod non potuit amicus cum serietate dictare.

Age, convocata pubes,
locus hora, mensa causa
iubet ut volumen istud,
quod et aure et ore discis,
5 studiis in astra tollas.
Petrus est tibi legendus,
in utraque disciplina
satis institutus auctor.
celebremus ergo, fratres,
10 pia festa litterarum.
peragat diem cadentem
dape, poculis, choreis
genialis apparatus.

Rutilum toreuma bysso
15 rutilasque ferte blattas,
recoquente quas aeno
Meliboea fucat unda,
opulentet ut meraco
bibulum colore vellus.
20 peregrina det supellex

Ctesiphontis ac Niphatis
iuga texta beluasque
rapidas vacante panno,
acuit quibus furorem
25 bene ficta plaga cocco
iaculoque ceu forante
cruor incruentus exit;
ubi torvus et per artem
resupina flexus ora
30 it equo reditque telo
simulacra bestiarum
fugiens fugansque Parthus.

Nive pulchriora lina
gerat orbis atque lauris
35 hederisque pampinisque
viridantibus tegatur.
cytisos, crocos, amellos,
casias, ligustra, calthas
calathi ferant capaces,
40 redolentibusque sertis

1 aliam (al e corr. M¹) M compositum P 2 eius me inv. ord. C non possis habere F^h exita-
torem P¹ 3 cūveniremus P 4 prolatum corr. ex ploratum M¹ subditus F 5 oxigarum CM,
orrigarum F, hoc oxigarū praeter hoc in ras. P¹ domnullo P, dominulo F 6 paria MFP, parta C
7 hascitos (h eras. P²) P 9 matheria C 10 epygrammata corr. ex epygrammate M¹ nrm in ras. M¹
11 cicius F annoscitur P 12 qd P tunc uero tu F 13 oportunus MCFP tot' ocio C,
totus otio corr. in totū^{te} soto M¹, totum te socio FP 14 serietate MFP, severitate C v. 1 cūvocata P
v. 2 ora P causa msa transp. M¹ v. 8 institutus (us in ras. P¹) P v. 11 cadentem (a corr. ex
ā M²) M, (n corr. ex m P²) P v. 14 torreuma F bisso MCFP v. 15 blattas P v. 16 requo-
quente P v. 17 melliboea fuccat F v. 19 ribulum (bibulum em. F¹) F v. 20 suppellex F
v. 21 ctisiphontis ac niphatis praeter siphonti in ras. M¹ ctisiphontis CP, tesiphontis F v. 22 luga P
v. 23 vagante C panno corr. ex ponno M¹ v. 30 id F reditq; telo in ras. M¹ v. 31 simulacha (sic) F
v. 32 fugāsque corr. in fufasque P² partus CP v. 33 pulciora MCP v. 34 gerat (at e corr. M¹) M
v. 36 t̄gatur corr. ex t̄gatur M¹ v. 37 citisos MCF, citis P¹ crocos amelos in ras. M¹ amelos P
v. 38 caltas MFP v. 39 chalati C v. 40 sertis (tis in ras. P¹) P

abacum torosque pingant.
 manus uncta suco amomi
 domet hispidos capillos
 Arabumque messe pinguis
 45 petat alta tecta fumus.
 veniente nocte nec non
 numerosus erigatur
 laquearibus coruscis
 camerae in superna lychnus:
 50 oleumque nescientes
 adipisque glutinosos
 utero tumente fundant
 opobalsamum lucernae.

Geruli caput plicantes
 55 anaglyptico metallo
 epulas superbiores
 umeris ferant onustis.
 paterae, scyphi, lebetes
 socient Falerna nardo
 60 tripodasque cantharosque
 rosa subtilis coronet.
 iuvat ire per corollas
 alabastra ventilantes;
 iuvat et vago rotatu
 65 dare fracta membra ludo,
 simulare vel trementes
 pede, veste, voce Bacchas.
 bimari remittat urbe
 thymelen palenque doctas
 70 tepidas ad officinas
 citharistrias Corinthus,
 digiti quibus canentes
 pariter sonante lingua
 vice pectinis fatigent
 75 animata fila pulsu.

Date et aera fistulata.
 Satyris amica nudis;
 date ravulos choraulas,
 quibus antra per palati
 80 crepulis reflanda buccis
 gemit aura tibialis.
 date carminata socco.
 date dicta sub cothurno.
 date quicquid advocati,
 85 date quicquid et poetae
 vario strepunt in actu:
 Petrus haec et illa transit.
 opus editum tenemus,
 bimetra quod arte texens
 90 iter asperum viasque
 labyrinthicas cucurrit.
 sed in omnibus laborans
 et ab omnibus probatus
 rapit hinc et inde palmam,
 95 per et ora docta fertur.
 procul hinc et Hippocrenen
 Aganippicosque fontes
 et Apollinem canorum
 comitantibus Camenis
 100 abigamus et Minervam
 quasi praesulem canendi;
 removete ficta fatu:
 deus ista praestat unus.

Stupuit virum loquentem
 105 diadematis potestas,
 toga, miles, ordo equester
 populusque Romularis;
 et adhuc sophos volutant
 fora, templa, rura, castra.
 110 super haec fragorem alumno

- v. 41 habacum *MP*, habacumq *C*¹   thorosque pugnans (*sic*) *F*   v. 42 suco (*c in ras. P*¹) *P*
 v. 48 choruscis *F*   v. 49 licus *C*, lignus *F*, licus *corr. in* lignus *P*², lign' (*gn' e corr. M*¹) *M*   v. 50 oleū * que
 (*ū corr. ex un ut v. P*¹) *P*   v. 51 adipisque (*s in ras. corr. ex m ut v. C*¹) *C*   glutinosos *M*¹
 v. 52 t* mente *P*¹   v. 54 capud *F*, caput (*t corr. ex d P*¹) *P*   v. 55 anaglyptico *FP*, anaglyptico *M*¹,
 anaglyptico *C*   v. 57 humeris *MCFP*   ferant *corr. ex* festant *C*¹, ferant**** *P*²   honustis *F*
 v. 58 scyphi *MCFP*   v. 59 palerna *P*   v. 60 catharosque *P*², cathorosque *C*   v. 61 subtilis
corr. ex subtilis *M*¹   v. 62 corollas *C*, chorollas *MF*   v. 63 halabastra *MCP*   v. 67 baccas *CF*,
 bacas *P*   v. 68 imari *F*   v. 69 thimelen *MCF*, timelen *P*   palenque *MCF*, palemque *P*   v. 70 tepidas
 (*idas in ras. M*¹) *M*   officinis *M*¹   v. 71 citharistrias *P*   chorintus *MC*, chorinthus *F*, corintus *P*
 v. 73 lingua *P*   v. 77 satiris *MCFP*   v. 78 coraulas *FP*, choraules *C*¹   v. 82 soco *P*¹   v. 83 co-
 turno *MCFP*   v. 87 transiit *F*   v. 89 dimetra *F*   v. 91 laberinthicas *MCFP*   v. 94 hin *C*¹
 v. 96 hypocrenen *MP*, hypocrenen *C*   v. 97 aganippicosque (*n eras. C*²) *C*¹   v. 98 apollinen *M*,
 appollinen *F*   v. 102 removete (*ete in ras. M*¹) *M*   v. 103 unus prestat *inv. ord. C*   vv. 107.
 108, 109 *om. C*   v. 110 haec *MCF*, h *P*   alumpno *MCF*

Padus atque civitatum
dat amor Ligusticarum.
similis favor resultat
Rhodanitidas per urbes,
115 imitabiturque Gallos

feritas Hibericorum.
nec in hoc moratus axe
cito ad arva perget euri
aquilonibusque et austris
120 zephyrisque perferetur.

- 6 Ecce, dum quaero quid cantes, ipse cantavi. tales enim nugas in imo scrinii fundo muribus perforatas post annos circiter viginti profero in lucem. quales pari tempore absentans, cum domum rediit, Ulixes invenire potuisset. proinde peto, ut praesentibus ludicris libenter ignoscas. illud vero nec verecunde nec impudenter iniungo. ut quod ipse de familiaris mei integro libro pronuntiavi. hoc tu quasi sollicitatus exempli necessitate de meo sentias. vale.

XIV.

SIDONIUS BURGUNDIONI SUO SALUTEM.

- 1 **D**UPLICITER exerceor, quod nostrum uterque lecto tenetur. nihil enim est durius, quam cum praesentes amici dividuntur communione langoris: quippe si accidat, ut nec intra unum conclave decumbant. nulla sunt verba. nulla solacia. nulla denique mutui oratus vicissitudo: ita singulis maeror ingens. isque plus de altero: nam parum possis
2 quamquam et infirmus periclitante quem diligas tibi timere. sed deus mihi, fili amantissime, pro te paventi validissimum scrupulum excussit. quia pristinas incipis vires recuperare. diceris enim iam velle consurgere, quodque plus opto. iam posse. me certe taliter consulis et sollicitudine prope praecoqua quaestiunculis litterarum iam
3 quasi ex asse vegetus exerceas. audire plus ambiens etsi adhuc aeger Socratem de moribus quam Hippocratem de corporibus disputantem: dignus omnino, quem plausibilibus Roma foveret ulnis quoque recitante crepitantis Athenaei subsellia cuneata
4 quaterentur. quod procul dubio consequere, si pacis locique condicio permitteret, ut illie senatoriae iuventutis contubernio mixtus erudirere. cuius te gloriae pariter ac
5 famae capacem de orationis tuae qualitate coniecto, in qua te decentissime nuper pronuntiantem quae quidem scripseras extemporaliter admirabantur benivoli. mirabantur superbi, morabantur periti. sed ne impudenter verecundiam tuam laudibus nimis

v. 111 civitate ^ū *M*¹ v. 114 rodanitidas *FP*, rodanidas ^{ti} *M*¹, rodanaticas *C* v. 117 nec (ec
*in ras. P*¹) *P* v. 118 aura *C* v. 120 zephyrisque *MCFP* pergeretur *FP*, pergetur *M*¹ 1 ^{ec} *P*¹
qd *corr. ex qd P*¹ fundon (n *alt. exp. F*¹) *F* 4 verecundae *C*¹ impudenter *corr. ex impudenter P*²,
imprudenter (r *eras. C*²) *C* 5 pronuntiavi* (*unam litt. eras. C*²) *C*, pronunciavi *MF* 6 exemplo *C*
de meo sentias *om. C* vale *om. MFP* 8 dupliciter exerceor *F* nichil *CFP* est *om. C* 9 quam
om. C, add. *M*¹, qam *P* languoris (uoris *in ras. P*¹) *P* accedat *M*¹ 10 cūclave *P* nulla sunt solacia *C*
11 vicissitudo *P*¹ ita *MCF*, itaque *P* 12 qāquam *P* qem *P*, quā *M*¹ michi *C* 13 te add. s. l. *P*¹
14 recuperare *CF*, resumere *P* et ita, ut infra et supra lin. *rasura sit, M* disceris (s *exp. F*¹) *F* ^{ec} *diris C*¹
ē surgere *corr. ex cū surgere P*² 15 et sollicitudine usque ad quaestiunculis *om. C* sollicitudine (e *corr. in*
ē *M*²) *M* 16 exerceas (s *in ras. M*²) *M*, exercens *C* socraten *MC* 17 qam *P* hypocraten *MP*,
ypocraten *CF* plausilibus *C* 18 athenei* (*unam litt. eras. M*¹) *M* 19 conditio *MCFP* 21 capacem
(m *in ras. duarum litt. C*²) *C* tuae s. l. add. *C*¹ 22 pronuntiantem scripsi; pronunciante *MF*, proſiciante *P*,
pronunciante te *C* quae *om. C* ammirabantur *MF* mirabantur et morabantur *vulgo*; mirabuntur et
morabantur *MCFP* 23 ne *in ras. M*¹ impudenter *P* verecūdiam *corr. in verecudiam P*² nimis *F*

ultro premamus, praeconia tua iustius de te quam tibi scribimus. hoc potius, unde est causa sermonis, intromittamus.

Igitur interrogas per pugillatorem, quos recurrentes asseram versus, ut celer explicem, sed sub exemplo. hi nimirum sunt recurrentes, qui metro stante neque litteris loco motis ut ab exordio ad terminum, sic a fine releguntur ad summum. sic est illud antiquum:

Roma tibi subito motibus ibit amor.

[Et illud:

Sole medere pede, ede perede melos.]

Nec non habentur pro recurrentibus, qui pedum lege servata etsi non per singulos apices, per singula tamen verba replicantur, ut est unum distichon meum (qualia reor equidem legi multa multorum), quod de rivulo lusi, qui repentino procellarum pastus illapsu publicumque aggerem confragoso diluvio supergressus subdita viae culta inundaverat, quamquam depositurus insanam mox abundantiam, quippe quam pluviis appendicibus intumescens nil superna venae perennis pondera inflarent. igitur istic (nam viator adveneram), dum magis ripam quam vadum quaero, tali iocatus epigrammate per turbulenti terga torrentis his saltem pedibus inessi:

Praecipiti modo quod decurrit tramite flumen
tempore consumptum iam cito deficiet.

Hoc si recurras, ita legitur:

Deficiet cito iam consumptum tempore flumen
tramite decurrit quod modo praecipiti.

En habes versus, quorum syllabatim mirere rationem. ceterum pompam, quam non habent, non docebunt. sufficienter indicasse me suspicor quod tu requirendum existimasti. simile quiddam facis et ipse, si proposita restituas eque diverso quae repeteris expedias. namque imminet tibi thematis celeberrimi votiva redhibitio. laus videlicet peroranda, quam edideras, Caesaris Iulii. quae materia tam grandis est, ut studentum si quis fuerit ille copiosissimus, nihil amplius in ipsa debeat cavere. quam ne quid minus dicat. nam si omittantur quae de titulis dictatoris invicti scripta Patavinis sunt voluminibus, quis opera Suetonii, quis Iuventii Martialis historiam quisve ad extremum Balbi ephemeridem fando adaequaverit? sed tuis ceris haec

1 pēconia corr. ex pecunia M qam P credimus (superscr. scribimus F¹) F. 3 asseram versus
usque ad sunt recurrentes add. in marg. P¹ 5 termin corr. in terminu P¹ 6 antiquū corr. ex anticū P²
7 post amor leg. in C: et. si bene te tua laus taxat sua laute tenebis 8 et illud usque ad melos secludi
9 pedes F 11 verba] membra F distichon MCFP 12 equidem F, et quidem MCP 13 con-
fragroso F 14 culta viae inv. ord. C quāquam corr. in quāquam P² 15 qam P apendicibus C
nichil P, nihil M perhennis CF 16 qam P 17 torentis P saltim F 18 pricipiti (prim. i in e
em. F²) F 19 cūsumtum P 20 hoc MFP; hos C 21 cūsumtum P 22 post praecipiti leg. in C:
et. Musa michi causas memora quo numine leso 23 en MFP, ecce C sillabatim CFP et praeter sil
in ras. M¹ mirere CF et in ras. M¹, mi**rere (duas litt. eras. P²) P, rimere ego, metiere Wilamowitz
24 qam P tu FP, te M¹, te C 26 imminet Wilamowitz, eminet MCFP tematis C redibitio CP,
redibitio (unam litt. s. l. eras. M¹) M 27 quam (qam P) edideras FP, quam ididas (ididas in ras. M¹) M,
quae dederas C, quam edixeras Wilamowitz materia C, matheria MFP 28 studencium F nichil CP, nil F
29 qam P dicas F dimittantur F, demitantur corr. in dimitantur C² q in q em. F² dicatoris M¹,
dicatoris P¹ 30 patevinis C iuvenii C, vivencii F marcialis MCF 31 epimeridem CF, epy-
meridem P, epymeridem M¹

reservamus. officii magis est nostri auditoribus scamna componere. praeparare aures fragoribus intonaturis, dumque virtutes tu dicis alienas. nos tuas dicere. neque vereare me quospiam iudices Catonianos advocaturum. qui modo invidiam, modo ignorantiam suam factae severitatis velamine tegant. quamquam imperitis venia debetur: ceterum quisquis ita malus est, ut intellegat bene scripta nec tamen laudet, hunc boni intellegunt nec tamen laudant.

- 9 Proinde curas tuas hoc metu absolve: faventes audient cuncti, cuncti foventes, gaudiisque. quae facies recreatus, una fruemur. nam plerique laudabunt facundiam tuam, plurimi ingenium, toti pudorem. non enim minus laudi feretur adolescentem vel, quod est pulchrius, paene adhuc puerum de palaestra publici examinis tam morum referre suffragia quam litterarum. vale.

XV.

SIDONIUS GELASIO SUO SALUTEM.

- 1 **P**ROBAS (neque deprecor) me deliquisse: deliqui. quippe qui needum nomine tuo ullas operi meo litteras iunxerim. sed tamen scribis tum quod erraverim veniabile fore. si quod et ipse decantes mittam ab exemplo. quia scilicet Tonantio meo ad parem causam futuras usui litteras bimetas miserim. praeter hoc quereris paginam meam. si resolvatur in lusum. solis hendecasyllabis frequentari. qua de re trochaica garrulitate suspensa senarios aliquos plus requiris. servio iniunctis; tu modo placidus excipias, sive oden hanc ipsam mavis vocare sive eglogam. nam metrum diu infrequentatum durius textitur.

Iubes, amice, nostra per volumina
modis resultet incitatoribus
ferox iambus, ut trochaeus hactenus,
pigrasque bigas et quaterna tempora
spondeus addat, ut moram volucripes
habeat parumper insitam trimetria,
resonetque mixtus ille pes celerrimus,
bene nuncupatus quondam ab arte pyrricha,
loco locandus undecumque in ultimo;
spondam daturus et subinde versui,
modo in priore parte, nunc in extrema
anapaestus, ipse quamquam et absolutius

1 reservimus ^a *M*¹, reserviamus *P* offitii ^c *P*² nostri est *inv. ord. MP* adiutoribus *C*, auditoribus (ud in ras. *M*¹) *M* 2 intonaturis *corr. ex* intonatuos *C*², intonaturas *ed. Savaronis* tu * (unam litt. *eras. M*¹) *M* tuas dicere *MF¹P*, moliamur tuas dicere *C* 4 ignoratiam *P* factae *P* et *corr. ex* factae ut v. *M*¹ quāquam *corr. in* quāquam *P*² 5 intellegat *MCFP* 6 intelligunt *MCFP* 7 latentes *C*, faventes (v in ras. *M*¹) *M* audient *ed. Sirmondi*; audiunt *MCFP* 8 recreatus *Wilamowitz*, recitaturus *vulgo*; recreaturus *FP*, recreaturis *C*, recreaturis *M*¹ laudabunt (unt e *corr. C*¹) *C* 9 an laude vel laudibus? adolescentem *MCFP* 10 pulcrius *CP* 11 qam *P* vale *om. MP* 12 sat *M*, *om. F* 14 iuxerim *F* scriberis (er *eras. C*²) *C*, scribi *M*¹ tonancio *F* 17 resolvatur (prior. o *corr. in e F*¹) *F* endecasillabis *MCFP* trochaica *P* 18 plus aliquos *transpos. C*¹ 19 accipias *C* oden *scripsi*; odem *CF*, odē *M*, odē *P*¹ v. 2 modis *corr. ex* modus *C*² *M*¹ v. 3 ut *ed. Elmenhorstii*; et *MCFP* throcheus *F* actenus *P* v. 4 bigas (b ex p *F*¹) *F* v. 6 insitam *vulgo*; insita *MCFP* v. 8 nēcupatus cūdam *P* arce *P*, arche *C* pyrrica *P*, pirria *C*, pirrichia *F*, pirricha *praeter* pi in ras. *M*¹ v. 9 loco *corr. ex* loca *C*¹ v. 10 daturus *M*¹ v. 11 priori *F*, priore *corr. ex* priora *C*¹ v. 12 qāquam *P*, quamq; *C* absolutius *C*, absolutus *M*¹

pronuntietur, cum secuta tertia
geminae brevique longa adhaeret syllaba.

15 Quae temperare vix valet gregarius
poeta, ut ipse cernis esse Sollium;
mihi pecten errat nec per ora concava
vaga lingua flexum competenter explicat
epos. sed istud aptius paraverit

20 Leo Leonis aut secutus orbitas
cantu in Latino, cum prior sit Attico
Consentiorum qui superstes est patri,
fide, voce, metris ad fluenta Pegasi
cecinisse dictus omniforme canticum,
25 quotiensque verba Graia carminaverit,
tenuisse celsa iunctus astra Pindaro
montemque victor isse per biverticem
nullis secundus inter antra Delphica.
at uterque vatum si lyrae poeticae

30 Latiare carmen aptet absque Dorico,
Venusina, Flacce, plectra ineptus exeras
Iapygisque verna cygnus Aufidi
Atacem tonare cum suis oloribus
cana et canora colla victus ingemas.

35 Nec ista sola sunt perita pectora,
licet et peritis haec peritiora sint:
Severianus ista rhetor altius,
Afer vaferque Domnulus politius,
scholasticusque sub rotundioribus
40 Petrus Camenis dictitasset acrius,
epistularis usquequaque nec stilus
virum vetaret, ut stupenda pangeret.
potuisset ista semper efficacius
humo atque gente cretus in Ligustide
45 Proculus melodis insonare pulsibus

v. 13 pronuntietur *MCF* tertia *CF* v. 14 longa (a in *ras.* *P*¹) ^haderet *P*¹, aderet *F* sillaba *MCFP*
v. 15 grecarius *C* v. 17 mihi pecten errat *scripsi*; mi in pectine erat *P*¹, mi in pectine errat (mi i in *ras.* *M*¹)
et in marg. add. mi *M*, mihi (*hoc in extremo v. 16*) in pectine errat (erat *F*) *CF* v. 18 cūpetenter *P*
v. 19 epos sed *MFP*, epossus *C* paraverit *corr. ex* paraverat *M*¹ v. 25 quotiens (*om. que*) *C*, quoties-
que *MP* carminaverat *C* v. 28 nulli *vulgo* āntra *scripsi*; astra *MCFP* delfica *P* v. 29 at
vulgo; aut *C*, ast *FP et corr. ex* aut *M*¹ lirae *MCFP* v. 30 laciare *F*, latiare *corr. ex* latiasse *C*¹ aptet
corr. ex abtet *C*¹ v. 31 flace *C* exseras (*s eras.* *M*²) *M*, ^xheseras (*em.* *F*¹) *F*, exteras *C* v. 32 iapigis-
que *MCFP* cignus *MCFP* aufidi *corr. ex* ausidi *P*¹, aut fidi (*super aut m. rec. scripsit orbis*) *C*, aut
figi *F* v. 33 atacem *MP*, atagen *F*, a*atacen (*unam litt. eras.* *C*²) *C* sonare *Leo* v. 34 conora *C*¹
ingemias (i *alt. exp.* *F*¹) *F* v. 35 isti *C* perita sunt *F* p*eerita *corr. ex* preterita *C*² v. 36 sint *ex*
sunt *F*¹ v. 37 ^hretor *P*¹, ^lretor *C*, ^lrethor *MF* v. 38 affer *MCFP* domnulus (i *eras.* *P*²) *P*
v. 39 scolasticusque *MCFP* v. 41 epistolaris *MCFP* nec stilus *MCF*, nectilus *P* v. 42 virum
corr. ex verum *C*²*M*¹ v. 43 ista *s. l. add.* *P*¹ efficacius *MCF* v. 44 cetus *M*¹ v. 45 procul *C*
melodis *corr. ex* melodes *C*²*M*¹

limans faceta quaeque sic poemata,
Venetam lacestat ut favore Mantum
Homericaeque par et ipse gloriae,
rotas Maronis arte sectans compari.

50 Ego corde et ore iure despicibilis
quid inter hosce te rogante garriam,
loquacitatis impudentiam probans
animique vota destituta litteris?
sed quid negabo nec pudore territus?
55 amor timere nescit: inde parui.

2 Ignosce desueta repetenti atque ob impleta quae iusseras nihil amplius quam
raritatis indulgentiam praestolatur. ceterum mihi si similia post iniunxeris. quo queam
fieri magis obsequens, curabis ad vicem carminis aut dictare quae cantem aut saltare
quae rideam. vale.

XVI.

SIDONIUS FIRMINO SUO SALUTEM.

1 Si recordaris, domine fili, hoc mihi iniunxeras. ut hic nonus libellus peculiariter
tibi dicatus ceteris octo copularetur. quos ad Constantium scripsi. virum singularis
ingenii. consilii salutaris. certe in tractatibus publicis ceteros eloquentes. seu diversa
sive paria decernat. praestantioris facundiae dotibus antecellentem. sponsio impleta
2 est. non exakte quidem. sed vel instanter. nam peragratis forte dioecesibus cum
domum veni, si quod schedium temere iacens chartulis putribus ac veteriosis con-
tinebatur. raptim coactimque translator festinus exscripsi. tempore hiberno nil retar-
datus. quin actutum iussa complerem, licet antiquarium moraretur insicibilis gelu
pagina et calamo durior gutta. quam iudicasses imprimentibus digitis non fluere sed
frangi. sic quoque tamen compotem officii prius agere curavi. quam duodecimum
3 nostrum, quem Numae mensem vos nuncupatis, Favonius flatu teporo pluvisque
natalibus maritaret. restat. ut te arbitro non reposeamur res omnino discrepantissimas.
maturitatem celeritatemque. nam quotiens liber quispiam scribi cito iubetur, non
tantum honorem spectat auctor a merito quantum ab obsequio. de reliquo. quia tibi

v. 46 limans *corr. ex rimans C²* quaeque *om. C* v. 49 arte sectans *FP et in ras. M¹*, artexate *C*,
artet axe *ed. Elmenhorstii* v. 50 ergo (*r eras. M¹*) *M* despicibilis *corr. ex despecabilis C²* v. 51 quid *P¹*
gariam *P¹* v. 52 impudentiam *corr. ex inpuentiam P²*, imprudenciam *F* approbans *Leo* v. 53 de-
stituta *Sirmondus*; destentuta *CF*; distⁿ ut a *P*, disⁿ ut a (*n s. l. add. M¹*) *M* v. 54 qd (*i in ras. C²*) *C*
1 nichil *CP*, nl *F* qam *P*; q; *C* 2 michi *C* similia post si *inv. ord. C* iniunxeris *Wilamowitz*,
iusseris *MCFP* 3 magis fieri *inv. ord. CF* si curabis *C*, si curabis *M¹*, sic curabis *FP*; scilicet
curabis *ego*, ipse curabis *Wilamowitz*, si curabis, ad v. c. aut dicta q. c. aut salta *Mommsen* 4 VL *M*
5 sal *MP*, om. *F* 6 michi *C* 7 dicatus *scripsi*; dictatus *MCFP* constancium *F* 8 salutaris
consilii *inv. ord. C* eloquentes *P* 9 praestantioris *corr. ex praestantiores M¹* fa..cundiae (*duas litt.*
eras. P²) *P* do*tibus (*c ut v. eras. M¹*) *M*, **tibus *P¹* 10 quidem exakte *inv. ord. MP* diocesi-
bus *MCFP* 11 schedium (*s add. M¹*) *M*, scedium *P¹*, scedium *C*, cedium *F* timere *M¹*, teme *P¹*
cartulis *CF*, cartulis *P¹*, carthulis *M* 12 hiberno (*o ex corr. M¹*) *M*, hiberni *C* 13 insicibilis *P*,
insicabili *C* 14 durio *P¹* qam *P* iudicassis *M¹* 15 tamen quoque *inv. ord. F* offitii *P²*
pius *C*, pius *M¹* qam *P* 16 nostrum *MFP*, numerum *C* nuncupatis *MFP*, vocatis nuncupando *C*
flavonius *F* teporo (*extr. o corr. in e F²*) *F*, teporo (*extr. o in ras. P¹*) *P* pluvisque *M* 18 celeri-
tatemque *om. C*, s. l. *add. M¹* quoties *MP* 19 relquo *C¹* nuper tibi *inv. ord. F*

nuper ad Gelasium virum sat benignissimum missos iambicos placuisse pronuntias.
per hos te quoque Mytilenaei oppidi vernulas munerabor.

- Iam per alternum pelagus loquendi
egit audacem mea cymba cursum
nec bipertito timuit fluento
flectere clavum.
- 5 Solvit antemnas, legit alta vela,
palmulam ponit manus, atque transtris
litori iunctis petit osculandam
saltus harenam.
- Mussitans quamquam chorus invidorum
10 prodat hirritu rabiem canino,
nil palam sane loquitur pavetque
publica puncta.
- Verberant puppim, quatiunt carinam,
ventilant spondas laterum rotundas,
15 arborem circa volitant sinistrae
sibila linguae.
- Nos tamen rectam comite arte proram,
nil tumescentes veriti procellas,
sistimus portu, geminae potiti
20 fronde coronae,
- Quam mihi indulsit populus Quirini,
blattifer vel quam tribuit senatus,
quam peritorum dedit ordo consors
iudiciorum,
- 25 Cum meis poni statuam perennem
Nerva Traianus titulis videret,
inter auctores utriusque fixam
bibliothecae;
- Quamque post, visus prope, post bilustre
30 tempus accepi, capiens honorem,
qui patrum ac plebis simul unus olim
iura gubernat.
- Praeter heroos ioca multa multis
texui pannis; elegos frequenter
35 subditos senis pedibus rotavi
commate bino.
- Nunc per undenas equitare suetus
syllabas lusi celer atque metro
Sapphico creber cecini, citato
40 rarus iambo.
- Nec recordari queo, quanta quondam
scripserim primo iuvenis calore;
unde pars maior utinam taceri
posset et abdi!
- Nam senectutis propiore meta
quicquid extremis sociamur annis,
plus pudet, si quid leve lusit aetas,
nunc reminisci.
- Quod perhorrescens ad epistularum
50 transtuli cultum genus omne curae,
ne reus cantu petulantiore
sim reus actu;
- Neu puter solvi per amoena dicta,
schema si chartis phalerasque iungam,
55 clerici ne quid maculet rigorem
fama poetae.

- 1 sat *P et in ras. M¹, sic C* an iambos? pronuncias *MF* 2 mitilenei *FP*, mirtilenei *C*
v. 2 cimba *MF* v. 3 fluen^{to} *in ras. M¹, secundo C* v. 4 flecter^c *P¹* clavium (i exp. *F¹*) *F*
v. 5 solvit (it *in ras. M¹*) *M*, solvat *C* antemnas *C*, antēpnas *M*, antemnas *FP* legat *C et (corr. in*
legit *M¹) M* v. 7 litori *F*, littori *MCP* v. 8 harenam *M¹F*, arenam *CP* v. 9 musitans *M¹,*
musitans *C* qāquam *P* v. 10 hyrritu *M* v. 13 puppi^r *corr. ex puppē M¹, pupim C* v. 18 veri*ti
(ti *eras. P²*) *P* v. 20 coroni (i em. in e *F¹*) *F* v. 21 michi *C* v. 22 blatifer *C* qam *P* v. 23 qam *P*
v. 25 perennem *C*, perhennem *F* v. 26 titulus (u alt. em. in i *F¹*) *F* v. 28 bibliothecae *MCF*, bibliotece *P*
v. 29 qamque *P* v. 30 accepi *corr. ut v. ex accipe M¹* cupiens *C* v. 31 plebi *corr. ex plebe C²*
v. 33 heroos *C*, heroes *F*, choreos *MP* v. 34 texu *C* v. 35 subdit^r *C et (corr. in subditos M¹) M*
v. 36 comate *F* v. 38 add. in marg. *M¹: in marg. notaverat de ÷ ū M* sillabas *MCFP* v. 39 sapphico *C*
v. 40 rarius (i del. *F¹*) *F* v. 41 qō *P* v. 43 pas *P¹* v. 44 posset *scripsi*; possit *MCFP*
v. 45 propore *M*, priore *F* v. 46 quicquid *corr. ex quidquid P* v. 49 Iā quod horrescens ad aepiarum *C*
perorre*scens (unam litt. *eras. P²*) *P* v. 53 ne^u *M¹*, nec^u *F¹* v. 54 scema si cartis *MCFP* faleras-
que *P et (f et ras in ras. M¹) M*, fallerasque *F* v. 55 maculat *F*

Denique ad quodvis epigramma posthac
non ferar pronus, teneroque metro
vel gravi nullum cito cogar exhinc
60 promere carmen:

Persecutorum nisi quaestiones
forsitan dicam meritosque caelum
martyras mortis pretio parasse
praemia vitae.

65 E quibus primum mihi psallat hymnus
qui Tolosatē tenuit cathedram,
de gradu summo Capitoliorum
praecipitatum;

Quem negatorem Iovis ac Minervae
70 et crucis Christi bona confitentem

4 Redeamus in fine ad oratorium stilum materiam praesentem proposito semel
ordine terminaturi, ne, si epilogis musicis opus prosarium clausurimus, secundum
regulas Flacci, ubi amphora coepit institui, urceus potius exisse videatur. vale.

vinxit ad tauri latus iniugati
plebs furibunda,

Ut per abruptum bove concitato
spargeret cursus lacerum cadaver
75 cautibus tinctis calida soluti
pulte cerebri.

Post Saturninum volo plectra cantent,
quos patronorum reliquos probavi
anxio duos mihi per labores
80 auxiliatos,

Singulos quos nunc pia nuncupatim
non valent versu cohibere verba;
quos tamen chordae nequeunt sonare,
corda sonabunt.

v. 57 epigramma *P* v. 59 cito * (*unam litt. eras. C²*) *C* v. 63 martires *CF* precio *MCFP*
v. 65 michi *C* himnus *MCP*, ymnus *F* v. 66 tolosatim *C*, tholosatim *F*, tolosati *M¹* tonuit *P*
v. 67 capitholiorum *F* v. 70 bona christi *F* v. 71 iniugati (*alt. n exp. F¹*) *F* v. 72 ples *P¹*
v. 73 abrutum *C* concitato (*extr. o in ras. M¹*) *M* v. 74 spargere *M¹* v. 75 tinctis *corr. ex cunctis M¹*
v. 79 *add. in marg. M¹, nunc praeter o duos . . . abores abscissum* michi *CFP* v. 80 auxiliatos
post probavi legitur in P v. 81 singulas *F* v. 83 cordae *C*, corde *F*, cordae *M¹* 1 fine *scripsi*;
finem *MCFP* matheriam *CF* 2 epylogis *MP* 3 amphora *FP* vale *om. MP* EXPLICIT
DEO IVVANE GAI. SOLLII. APOLLINARIS. MODESTI SIDONII ARVERNORVM EPISCOPI. EPISTOLA-
RVM LIBER NONVS *subscr. rubric. in C*; EXPL LIB. SIDONII *P*; Gaii Sollii Apollinaris Sid epistolā IX
liber explicit eiusdem panāgici dēi anthemio p̄facio incipit *F*; Itē incip̄ eīdē G. S. A. Sidonii panigeric⁹
DICIT ANTHEMIO AVG' BIS C̄SVL *M*

GAI SOLLII APOLLINARIS SIDONII CARMINA.

I.

PRAEFATIO IN PANEGYRICUM DICTUM ANTHEMIO AUGUSTO BIS CONSULI.

CUM iuvenem super astra Iovem natura locaret
 susciperetque novus regna vetusta deus,
 certavere suum venerari numina numen
 disparibusque modis par cecinere sophos.
 5 Mars clangente tuba patris praeconia dixit
 laudavitque sono fulmina fulmineo;
 Areas et Arcitenens fidibus strepuere sonoris,
 doctior hic citharae pulsibus, ille lyrae;
 Castalidumque chorus vario modulamine plausit,
 10 carminibus, cannis, pollice, voce, pede.
 sed post caelicolas etiam mediocria fertur
 cantica semideum sustinuisse deus.
 tunc Faunis Dryades Satyrisque Mimallones aptae
 fuderunt lepidum, rustica turba, melos.
 15 alta cicuticines liquerunt Maenala Panes
 postque chelyn placuit fistula rauca Iovi.
 hos inter Chiron, ad plectra sonantia saltans,
 flexit inepta sui membra facetus equi;
 semivir audiri meruit meruitque placere,
 20 quamvis hinnitum, dum canit, ille daret.
 ergo sacrum dives et pauper lingua litabat
 summaque tunc voti victima cantus erat.

G (GAII T) SOLLII APOLLINARIS SIDONII PANIGERICI DICTI (diē P²) ANTHEMIO AVGVSTO
 BIS CONSVLII. INCIPIT PRAEFATIO PT; inscriptionem om. M et duobus vers. vac. C; de F vide epistularum
 adnotationem extremam 2 vetusta regna M^a 4 disparibus M^a 5 mar M^a tubaque C
 6 flumina M^a fodibus F^a 9 castalidum MP² 13 mamillones MP², ***llones P¹ 15 cicu-
 tinis M²P², citutinis M¹ melana C 17 schiron M 18 plexit M 19 semifer M
 21 divesque F paupera T ditabat C

sic nos, o Caesar, nostri spes maxima saeculi.
 post magnos procures parvula tura damus,
 25 audacter docto coram Victore canentes,
 aut Phoebi aut vestro qui solet ore loqui:
 qui licet aeterna sit vobis quaestor in aula,
 aeternum nobis ille magister erit.
 ergo colat variae te, princeps, hostia linguae;
 30 nam nova templa tibi pectora nostra facis.

II.

PANEGYRICUS.

AUSPICIO et numero fasces, Auguste, secundos
 erige et effulgens trabealis mole metalli
 annum pande novum consul vetus, ac sine fastu
 scribere bis fastis; quamquam diademate crinem
 5 fastigatus eas umerosque ex more priorum
 includat Sarrana chlamys, te picta togarum
 purpura plus capiat, quia res est semper ab aevo
 rara frequens consul. tuque o cui laurea, Iane,
 annua debetur, religa torpore soluto
 10 quavis fronde comas, subita nec luce pavescas
 principis aut rerum credas elementa moveri.
 nil natura novat: sol hic quoque venit ab ortu.
 hic est, o procures, petiit quem Romula virtus
 et quem vester amor; cui se ceu victa procellis
 15 atque carens rectore ratis res publica fractam
 intulit, ut digno melius flectenda magistro,
 ne tempestates, ne te, pirata, timeret.
 te prece ruricola expetiit, te foedere iunctus
 adsensu, te castra tubis, te curia plausu,
 20 te punctis scripsere tribus collegaue misit
 te nobis regnumque tibi; suffragia tot sunt
 quanta legit mundus. fateor, trepidavimus omnes,
 ne vellet collega pius permittere voto
 publica vota tuo. credet ventura propago:
 25 in nos ut possint, princeps, sic cuncta licere,
 de te non totum licuit tibi. facta priorum
 exsuperas, Auguste Leo; nam regna super stat
 qui regnare iubet: melius res publica vestra
 nunc erit una magis, quae sic est facta duorum.
 30 salve, sceptrorum columen, regina Orientis,
 orbis Roma tui, rerum mihi principe misso

25 Victore *Sirmondus P^b*: **tore *P^a*, victure *M*, doctore *CFT* 27 quilibet *P^aM* 29 calat *F^a*
 Incipit panigericus *inscr. rubric. in C*; PANIGERICVS INCIPIT *P*; PANIGERICVS *in extremo versu carm. I*
ad marg. M explicit praefacio Incipit panigericus primus *F*; INCIPIT PANAGERICVS *T* 1 secundo *P*
 2 erige et] eriget *P^bM^b* 4 fastis *om. M* crimen *M^aF* 10 quivis *MP²* 11 moveri *in ras. M^b*
 17 nec *bis M* p.] o pirata *T* 22 quando *M* 25 possit *I^b* 27 exsuperans *C¹* loto *F¹*
 30 sceptrorum *C^a*

- iam non Eoo solum veneranda Quiriti,
 imperii sedes, sed plus pretiosa, quod extas
 imperii genetrix. Rhodopen quae portat et Haemum,
 35 Thracum terra tua est, heroum fertilis ora.
 excipit hic natos glacies et matris ab alvo
 artus infantum molles nix civica durat.
 pectore vix alitur quisquam, sed ab ubere tractus
 plus potat per vulnus equum; sic lacte relicto
 40 virtutem gens tota bibit. crevere parumper:
 mox pugnam ludunt iaculis; hos suggerit illis
 nutrix plaga iocos; pueri venatibus apti
 lustra feris vacuant, raptio ditata iuventus
 iura colit gladii, consummatamque senectam
 45 non ferro finire pudet: tali ordine vitae
 cives Martis agunt. at tu circumflua ponto
 Europae atque Asiae commissam carpis utrimque
 temperiem; nam Bistonios Aquilonis hiatus
 proxima Calchidici sensim tuba temperat Euri.
 50 interea te Susa tremunt ac supplice cultu
 flectit Achaemenius lunatum Persa tiaram.
 Indus odorifero crinem madefactus amomo
 in tua lucra feris exarmat guttur alumnis,
 ut pandum dependat ebur; sic trunca reportat
 55 Bosphoreis elefas inglorius ora tributis.
 porrigis ingentem spatiosis moenibus urbem,
 quam tamen angustam populus facit; itur in aequor
 molibus et veteres tellus nova contrahit undas,
 namque Dicarchaeae translatus pulvis harenae
 60 intratis solidatur aquis durataque massa
 sustinet advectos peregrino in gurgite campos.
 sic te dispositam spectantemque undique portus,
 vallatam pelago terrarum commoda cingunt.
 Fortunata satis, Romae partita triumphos,
 65 et iam non querimur: valeat divisio regni.
 concordant lancis partes; dum pondera nostra
 suscipis, aequasti. tali tu civis ab urbe
 Procopio genitore micas; cui prisca propago
 Augustis venit a proavis, quem dicere digno
 70 non datur eloquio, nec si modo surgat Averno
 qui cantu flexit scopulos digitisque canoris
 compulit auritas ad plectrum currere silvas,
 cum starent Hebri latices cursuque ligato
 fluminis attoniti carmen magis unda sitiret.

32 eo <i>T^a</i>	quirini <i>C</i>	33 imperiis <i>M</i>	34 om. <i>M</i>	35 thr. terra] tra <i>T</i>	36 gnatos <i>M</i>
37 candida <i>MP^b</i>	38 quamquam <i>M</i>	39 putat <i>M^b</i> , portat <i>C¹</i>	40 bibet <i>M</i>	paurumper <i>P'</i>	
41 illos <i>M</i>	43 ferix <i>F^a</i>	44 consummataque <i>M</i>	46 actu <i>PT</i>	47 utramque <i>M^a</i>	
48 aquiloni*s <i>C¹</i>	49 calchidici <i>CP</i>	50 tremit <i>M^a</i>	51 achemeni*s <i>C¹</i> ; achiminius <i>M</i>	v. 56 om. <i>M</i>	
thiaram] rum <i>P</i> ; tiarum <i>M</i>	52 oderifero <i>P</i>	made*actus <i>M^a</i>	53 ferat exarmis <i>P^a</i>		
58 veteris <i>M^a</i>	59 dicartheae <i>MTC</i> , dicarthee <i>FP</i>	61 campis <i>M^a</i>	65 en iam <i>Leo</i>	66 lances <i>M</i>	
vestra <i>P</i>	v. 67 tali tu] talitus <i>M</i>	73 starent thybritices cursu legati <i>M</i>			

- 75 Huic quondam iuveni reparatio credita pacis
Assyriae; stupuit primis se Parthus in annis
consilium non ferre senis: conterritus haesit
quisque sedet sub rege satraps: ita vinxerat omnes
legati genius. tremuerunt Medica rura.
80 quaeque draconigenae portas non clauserat hosti,
tum demum Babylon nimis est sibi visa patere.
partibus at postquam statuit nova formula foedus
Procopio dictante magis, iuratur ab illis
ignis et unda deus nec non rata pacta futura
85 hic divos testatur avos. Chaldaeus in extis
pontificum de more senex arcana peregit
murmura; gemmantem pateram rex ipse retentans
fudit turicremis carchesia cernuus aris.
suscipit hinc reducem duplicati culmen honoris:
90 patricius necnon peditumque equitumque magister
praeficitur castris, ubi Tauri claustra coercens
Aethiopasque vagos belli terrore relegans
gurgite pacato famulum spectaret Orontem.

- Huic socer Anthemius, praefectus, consul et idem.
95 iudicii populos atque annum nomine rexit.
purpureos Fortuna viros cum murice semper
prosequitur, solum hoc tantum mutatur in illis,
ut regnet qui consul erat. sed omittimus omnes.
iam tu ad plectra veni, tritus cui casside crinis
100 ad diadema venit, rutilum cui Caesaris ostrum
deposito thorace datur sceptroque replenda
mucrone est vacuata manus. cunabula vestra
imperii fulsere notis et praescia tellus
aurea converso promisit saecula fetu.
105 te nascente ferunt exorto flumina melle
dulcatis cunctata vadis oleique liquores
isse per attonitas bacca pendente trapetas.
protulit undantem segetem sine semine campus
et sine se natis invidit pampinus uvis.
110 hibernae rubuere rosae spretoque rigore
lilia permixtis insultavere pruinis.
tale puerperium quotiens Lucina resolvit.
mos elementorum cedit regnique futuri
fit rerum novitate fides. venisse beatos
115 sic loquitur natura deos: constantis Iuli
lambebant teneros incendia blanda capillos;
Astyages Cyro pellendus forte nepoti

75 hic <i>M</i> ^a	76 se primus <i>F</i> ^a , se primis <i>I</i> ^b	78 sedet] sed <i>M</i>	79 medicatura <i>M</i> ^a
87 retentens <i>M</i> ^a	88 fundit <i>C</i>	89 duplicata <i>C</i>	91 ut <i>sup.</i> ubi <i>T</i> ^b
92 aethiopasque <i>C</i>	93 paccato <i>MTC</i> ¹ <i>P</i>	94 antemius <i>M</i> ^a	97 solo <i>M</i> ^a
muta • tur <i>C</i> ^a	98 regnat <i>F</i>	99 nam <i>F</i>	100 cui] tibi <i>F</i>
estueat <i>M</i> ^a , estueuat <i>M</i> ^b	nostra <i>C</i>	104 area <i>M</i> ^a	102 est vacuata]
106 liquoris <i>M</i>	110 spreto] <i>C</i>	113 ce • dit <i>C</i> ¹	105 exortu <i>M</i> , exorta <i>F</i>
ciro <i>MT</i>	sorte <i>Barthius</i>	115 cunctantis <i>TCPF</i>	117 • astiages <i>MTC</i>

- inguinis expavit diffusum vite racemum;
 praeuit intrepido mammas lupa feta Quirino;
 120 Iulius in lucem venit, dum laurea flagrat;
 magnus Alexander nec non Augustus habentur
 concepti serpente deo Phoebumque Iovemque
 divisere sibi: namque horum quaesiit unus
 Cinyfia sub Syrte patrem; maculis geneticis
 125 alter Phoebigenam sese gaudebat haberi,
 Paeonii iactans Epidauria signa draconis.
 multos cinxerunt aquilae subitumque per orbem
 lusit venturas famulatrix penna coronas.
 ast hunc, egregii procures, ad sceptrum vocari
 130 iam tum nosse datum est, laribus cum forte paternis
 protulit excisus iam non sua germina palmes.
 imperii ver illud erat; sub imagine frondis
 dextra per arentem florebant omina virgam.
 at postquam primos infans exegerat annos,
 135 reptabat super arma patris, quamque arcta terebat
 lammina cervicem gemina complexus ab ulna
 livida laxatis intrabat ad oscula cristis.
 ludus erat puero raptas ex hoste sagittas
 festina tractare manu captosque per arcus
 140 flexa reluctantes in cornua trudere nervos,
 nunc tremulum tenero iaculum torquere lacerto
 inque frementis equi dorsum cum pondere conti
 indutas Chalybum saltu transferre catenas,
 inventas agitare feras et fronde latentes
 145 quaerere, deprensas modo claudere cassibus artis,
 nunc torto penetrare verum: tum saepe fragore
 laudari comitum, frendens cum belua ferrum
 ferret et intratos exirent arma per armos.
 conde Pelethronios, alacer puer et venator,
 150 Aeacida, titulos, quamquam subiecta magistri
 terga premens et ob hoc securus lustra pererrans
 tu potius regereris equo. non principe nostro
 spicula direxit melius Pythona superstans
 Paean, cum vacua turbatus paene pharetra
 155 figeret innumeris numerosa volumina telis.

Nec minus haec inter veteres audire sophistas:
 Mileto quod crete Thales vadimonia culpas,
 Lindie quod Cleobule canis 'modus optimus esto',
 ex Efyra totum meditaris quod Periander,

118 diffuso <i>M</i>	raceñ <i>F</i>	120 fraglat <i>M</i> ^b	122 serpenti <i>P</i>	phoebum <i>P</i> ^a	iovenque <i>P</i>
124 cynifi <i>C</i> , cynifa <i>F</i>	125 habere <i>M</i>	126 poenii <i>F</i>	127 unxerunt <i>M</i>	128 pinna <i>M</i> ^a	
columbas <i>T</i>	130 tunc <i>T</i>	132 ver illud] velud <i>M</i>	133 omnia <i>C</i>	134 ast <i>P</i>	135 quam-
quam <i>F</i> arte <i>M</i>	136 urna <i>T</i> ^a	138 raptos <i>C</i> ^a	140 rudere <i>M</i> , tendere <i>Buecheler</i>		141 tenero
tremulum <i>M</i> ^a	143 saltum <i>M</i>	144 agitare <i>P</i>	fronde] forte <i>M</i>	145 deprehensas <i>MCP</i>	
146 nunc] non <i>F</i>	147 frendens <i>om.</i> <i>C</i>	149 Quonde <i>T</i>	*pelethronios <i>P</i> ¹	150 eascida <i>F</i>	
titulus <i>M</i> subacta <i>P</i>	156 minor <i>TP</i> ^b <i>F</i>	157 melito <i>M</i>	tales <i>P</i>	158 lindi <i>T</i> ^a	cleobole <i>M</i> ,
cleubole <i>TCP</i> , cleubone <i>P</i>					

- 160 Attice quodve Solon finem bene respicis aevi,
 Prienaeae Bia, quod plus tibi turba malorum est,
 noscere quod tempus, Lesbo sate Pittace, suades.
 quod se nosse omnes vis, ex Lacedaemone Chilon.
 praeterea didicit varias, nova dogmata, sectas:
 165 quicquid laudatum est Scythicis Anacharsis in arvis,
 quicquid legifero profecit Sparta Lycurgo,
 quicquid Erechtheis Cynicorum turba volutat
 gymnasiis, imitata tuos, Epicure, sodales;
 quicquid nil verum statuens Academia duplex
 170 personat, arroso quicquid sapit ungue Cleanthes,
 quicquid Pythagoras, Democritus, Heraclitus
 deflevit, risit, tacuit; quodcumque Platonis
 ingenium, quod in arce fuit, docet ordine terno,
 quae vel Aristoteles, partitus membra loquendi.
 175 argumentosis dat retia syllogismis;
 quicquid Anaximenes, Euclides, Archyta, Zenon,
 Arcesilas, Chrysippus Anaxagorasque dederunt,
 Socraticusque animus post fatum in Faedone vivus,
 despiciens vastas tenuato in crure catenas,
 180 cum tremere mors ipsa reum ferretque venenum
 pallida securo lictoris dextra magistro.
 praeterea quicquid Latialibus indere libris
 prisca aetas studuit, totum percurrere suetus;
 Mantua quas acies pelagique pericula ludit
 185 Zmyrnaeas imitata tubas, quamcumque loquendi
 Arpinas dat consul opem, sine fine secutus
 fabro progenitum, spreto cui patre polita
 eloquiis plus lingua fuit, vel quicquid in aevum
 mittunt Euganeis Patavina volumina chartis;
 190 qua Crispus brevitatem placet, quo pondere Varro,
 quo genio Plautus, quo fulmine Quintilianus,
 qua pompa Tacitus numquam sine laude loquendus.
 His hunc formatum studiis, natalibus ortum,
 moribus imbutum, princeps cui mundus ab Euro
 195 ad Zephyrum tunc sceptrum dabat, cui nubilus atque
 unica purpureos debebat nata nepotes,
 elegit generum; sed non ut deside luxu
 fortuna soceri contentus et otia captans

160 salon *C*¹   161 primaee bia *MP*², yas pirenee *F*   tuba *M*   morum *M*^a   162 nocere *C*
 lesbos epittace *M*, l. s. pitace *F*, l. s. pictace *C*   163 vix *T*   lacedomone *C*   165 laudavit *vulgo*
 166 spartha *P*   ligurgo *codd.*   167 erictheis *MCT^bF*, ericithreis *P*, erictreis *T*^a   168 gignasiis *T*
 170 acroso *M*   Cleanthes *vulgo*; cleanus *TCF*, eleanus *P*   Cleanthes *cum vv. 171 et 172 praeter* Platonis
om. M   171 phytagoras *CF*, phitagoras *P*, pitagoras *T*   democretus *P*   Heraclitus *Wilamowitz*]
 heraclitusque *codd.*   174 aristoteles *P*, aristotiles *M*   175 regula *F*   176 amaximenes *M*,
 anaximenes *P*   archita *MCP*   177 archesilaus *CPTFM*², archisilaus *M*¹, *cf. 15, 94*   chroes-
 sippus *CP*, crhoesippus *F*, crisippus *MT*   anaxigorasque *T*   178 socrati***que *C*^b, socratisque *M fortasse*
recte; cfr. 15, 96   fedone *MF*, foedone *TP*, foedrone *C*   179 dispiciens *P*   vastant *M*^a   in *C*] *om. MPTE*
 180 cui *M*^a   rerum *C^aF*   181 lectoris *M*   magistrum *M*^a   182 laciaribus *M*   *vv. 183—548 om. M*
 185 loquenti *CF*   186 secutus fabro progenitum *scripsi*; locutus fabro progenitus *codd.*   189 mittunt]
 mittunt in *T*^a   190 cripus *P*   191 flumine *T*   quintinianus *P*   198 ***tans *P*^a

- nil sibi deberet; comitis sed iure recepto
 200 Danuvii ripas et tractum limitis ampli
 circuit, hortatur, disponit, discutit, armat.
 sic sub patre Pius moderatus castra parentis,
 sic Marcus vivente Pio, post iura daturi,
 innumerabilibus legionibus imperitabant.
 205 hinc reduci datur omnis honos, et utrique magister
 militiae consulque micat, coniuncta potestas
 patricii, celerique gradu privata cucurrit
 culmina conscenditque senum puer ipse curulem,
 sedit et emerito iuvenis veteranus in auro.
 210 Iamque parens divos: sed vobis nulla cupido
 imperii; longam diademata passa repulsam
 insignem legere virum, quem deinde legentem
 spernere non posses. soli tibi contulit uni
 hoc Fortuna decus, quamquam te posceret ordo,
 215 ut lectus princeps mage quam videre relictus:
 post socerum augustum regnas, sed non tibi venit
 purpura per thalamos et coniunx regia regno
 laus potius quam causa fuit; nam iuris habenis
 non generum legit res publica, sed generosum.
 220 fallor, bis gemino nisi cardine rem probat orbis:
 ambit te Zephyrus rectorem, destinat Euris,
 ad Boream pugnans et formidaris ad Austrum.
 Ante tamen quam te socium collega crearet,
 perstrinxisse libet, quos Illyris ora triumphos
 225 viderit, excisam quae se Valameris ab armis
 forte ducis nostri vitio deserta gemebat.
 haud aliter, caesus quondam cum Caepio robur
 dedit Ausonium, subita cogente ruina
 electura ducem post guttura fracta Iugurthae
 230 ultum Arpinatem Calpurnia foedera lixam
 opposuit rabido res publica territa Cimbri.
 hic primum ut vestras aquilas provincia vidit,
 desiit hostiles confestim horrere dracones.
 illic edomiti bello praedaeque carentes
 235 mox ipsi tua praeda iacent. sed omittimus istos
 ut populatores: belli magis acta revolve,
 quod bellum non parva manus nec carcere fracto
 ad gladiaturam tu Spartace vincte, parasti,
 sed Scythicae vaga turba plagae, feritatis abundans,
 240 dira, rapax, vehemens, ipsis quoque gentibus illic
 barbara barbaricis, cuius dux Hormidac atque
 civis erat. quis tale solum est murique genusque.
 Albus Hyperboreis Tanais qua vallibus actus

199 dederet *P* comites *F* 200 danubii *codd.* rippas — amplum *T* 201 circumit *TCP*
 205 honos *ed. Gregorii et Collombeti*; honor *codd.* et utrisque *P*; an utriusque? 209 vetaranus *C**
 211 regnandi longuam *d. p. r. T* 219 non] Flon *F* 231 cybro *P* 232 provitia *P*
 238 gladiuthuram *F* sparthace *CFF* vincta *F* 239 vaga] nova *T* 242 fort. moresque
 (item *Mohr*) 243 qui *F*

- Riphaea de caute cadit, iacet axe sub ursae
 245 gens animis membrisque minax: ita vultibus ipsis
 infantum suus horror inest. consurgit in artum
 massa rotunda caput; geminis sub fronte cavernis
 visus adest oculis absentibus; acta cerebri
 in cameram vix ad refugos lux pervenit orbes,
 250 non tamen et clausos; nam fornice non spatioso
 magna vident spatia, et maioris luminis usum
 perspicua in puteis compensant puncta profundis.
 tum, ne per malas excreseat fistula duplex,
 obtundit teneras circumdata fascia nares,
 255 ut galeis cedant: sic propter proelia natos
 maternus deformat amor, quia tensa genarum
 non interiecto fit latior area naso.
 cetera pars est pulchra viris: stant pectora vasta,
 insignes umeri, succincta sub ilibus alvus.
 260 forma quidem pediti media est, procera sed extat,
 si cernas equites: sic longi saepe putantur,
 si sedeant. vix matre carens ut constitit infans,
 mox praebet dorsum sonipes; cognata reare
 membra viris: ita semper equo ceu fixus adhaeret
 265 rector; cornipedum tergo gens altera fertur,
 haec habitat. teretes arcus et spicula cordi,
 terribiles certaeque manus iaculisque ferendae
 mortis fixa fides et non peccante sub ictu
 edoctus peccare furor. gens ista repente
 270 erumpens solidumque rotis transvecta per Histrum
 venerat et sectas inciderat orbita lymphas.
 hanc tu directus per Dacica rura vagantem
 contra is, aggrederis, superas, includis: et ut te
 metato spatio castrorum Serdica vidit,
 275 obsidione premis. quae te sic tempore multo
 in vallo positum stupuit, quod miles in agros
 nec licitis nec furtivis excursibus ibat.
 cui deesset cum saepe Ceres semperque Lyaeus,
 disciplina tamen non defuit; inde propinquo
 280 hoste magis timuere ducem. sic denique factum est.
 ut socius tum forte tuus, mox proditor, illis
 frustra terga daret commissae tempore pugnae.
 qui iam cum fugeret flexo pede cornua nudans,
 tu stabas acie solus, te sparsa fugaci
 285 expetiit ductore manus, te Marte pedestri
 sudantem repetebat eques, tua signa secutus
 non se desertum sensit certamine miles.

246 suis *C* atrum *C* 248 crebri *C*^a 250 nos *C* 251 maiorem *T* usu *C*²
 254 fascea *PC*^b, facea *C*^a 256 deforma *C*^a 257 naso] viso *F* 262 ut] si *T*, con (ē) *F*
 269 peccare *P*^a 271 *dubium an seccas F*; *siccas Mohr*, *tectas Buecheler (cl. Claudian. 57. 60 G.)* 273 is]
 his *TF* 277 ne licitis *C*^a 282 terga + *P*¹ 283 cum f.] confugeret *T* nudas *P* 284 acies *TCP*
 sparga *C* 286 repe + tebat *C*¹

- i nunc et veteris profer praeconia Tulli,
 aetas cana patrum, quod pulchro hortamine mendax
 290 occuluit refugi nutantia foedera Metti.
 nil simile est fallique tuum tibi non placet hostem.
 tunc vicit miles, dum se putat esse iuvandum:
 hic vicit, postquam se comperit esse relictum.
 dux fugit, insequeris; renovat certamina, vincis:
 295 clauditur, expugnas; elabitur, obruis atque
 Sarmaticae paci pretium sua funera ponis.
 paretur, iussum subiit iam transfuga letum
 atque peregrino cecidit tua victima ferro.
 ecce iterum, si forte placet, conflige, vetustas;
 300 Hannibal ille ferox ad poenam forte petitus,
 etsi non habuit ius vitae fine supremo,
 certe habuit mortis: quem caecus carcer et uncus
 et quem expectabat fracturus guttura lictor,
 hausit Bebrycio constantior hospite virus;
 305 nam te qui fugit, mandata morte peremptus,
 non tam victoris periit quam iudicis ore.

- Nunc ades, o Paeon, lauro cui grypas obuncos
 docta lupata ligant, quotiens per frondea lora
 flectis penniferos ederis bicoloribus armos;
 310 huc converte chelyn: non est modo dicere tempus
 Pythona extinctum nec bis septena sonare
 vulnera Tantalidum, quorum tibi funera servat
 cantus et aeterno vivunt in carmine mortes.
 vos quoque, Castalides, paucis quo numine nobis
 315 venerit Anthemius gemini cum foedere regni
 pandite: pax rerum misit qui bella gubernet.

- Auxerat Augustus naturae lege Severus
 divorum numerum; quem mox Oenotria casum
 vidit ut aerei de rupibus Appennini
 320 pergit caerulei vitreas ad Thybridis aedes,
 non galea conclusa genas (nec sutilis illi
 circulus inpactis loricam texuit hamis),
 sed nudata caput; pro crine racemifer exit
 plurima per frontem constringens oppida palmes,
 325 perqueumeros teretes, rutilantes perque lacertos
 pendula gemmiferae mordebant suppara bullae.
 segnior incedit senio venerandaque membra
 viticomam retinens baculi vice flectit ad ulmum.
 sed tamen Vbertas sequitur: quacumque propinquat,
 330 incessu fecundat iter; comitataque gressum
 laeta per impressas rorat Vindemia plantas.
 ilicet ingreditur Tiberini gurgitis antrum;

288 tullii *T*   290 meti *TP*, moeti *C*, meri *F*   291 non] nec *TP*   296 pretitium *F*
 303 spectabat *C*   307 griphas *TCP*, grifas *F*   309 biscoloribus *P*   315 anthemius *P*   317 augustus
 auxerat *T*^a   severus] pro *supra* v *C*^b   318 vix *Wilamowitz*   319 vidit, et *Buecheler*, ut videt *Leo*
 aere *F*   322 textuit *F*   325 teretis *P*, tentes *F*   327 senio *corr. in* genio *man. pr. in Vaticano 3421*;
 genio *TCPF*   328 ulmum] hum *F*   329 quocumque *F*   331 rorat *om. C*^a, rotat *F*

- currebat fluvius residens et harundinis altae
concolor in viridi fluitabat silva capillo.
335 dat sonitum mento unda cadens, licet hispida saetis
suppositis multum sedaret barba fragorem.
pectore ructabat latices lapsuque citato
sulcabat madidam iam torrens alveus alvum.
terretur veniente dea manibusque remissis
340 remus et urna cadunt. veniae tum verba paranti
illa prior: 'venio viduatam praesule nostro
per te, si placeat, lacrimis inflectere Romam:
expetat Aurorae partes fastuque remoto
hoc unum praestet, iam plus dignetur amari.
345 instrue quas quaerat vires orbique iacenti
quo poscat die orbe caput. quemcumque creavit
axe meo natum, confestim fregit in illo
imperii fortuna rotas. hinc Vandalus hostis
urget et in nostrum numerosa classe quotannis
350 militat excidium, conversoque ordine fati
torrida Caucaseos infert mihi Byrsa furores.
praeterea invictus Ricimer, quem publica fata
respiciunt, proprio solus vix Marte repellit
piratam per rura vagum, qui proelia vitans
355 victorem fugitivus agit. quis sufferat hostem,
qui pacem pugnamque negat? nam foedera nulla
cum Ricimere iacit. quem cur nimis oderit audi.
incertum crepat ille patrem, cum serva sit illi
certa parens; nunc ut regis sit filius, effert
360 matris adulterium. tum livet, quod Ricimerem
in regnum duo regna vocant; nam patre Suebus,
a genetrice Getes. simul et reminiscitur illud.
quod Tartesiacis avus huius Vallia terris
Vandalicas turmas et iuncti Martis Halanos
365 stravit et occiduam texere cadavera Calpen.
quid veteres narrare fugas, quid damna priorum?
Agrigentini recolit dispendia campi.
inde furit, quod se docuit satis iste nepotem
illius esse viri, quo viso, Vandale, semper
370 terga dabas. nam non Siculis illustrior arvis
tu, Marcelle, redis, per quem tellure marique
nostra Syracosios presserunt arma penates;
nec tu, cui currum Curii superare, Metelle,
contigit, ostentans nobis elefanta frequentem,
375 grex niger albentes tegeret cum mole iugales
auctoremque suum celaret pompa triumphi.
Noricus Ostrogothum quod continet, iste timetur:

333 altae et in marg. I alis C	334 cumcolor P	335 satis P	338 alvam T ^a	343 ex-
pecta P	348 imperio C ^a	uuandalus CF	349 quotiannis F	350 excidium C ¹ P
351 furorem C ^a	355 ait F	360 ricimerem C ¹	361 suevus codd.	362 gethes codd.
363 quo F	cartesiatis C	avis F	uuallia C ¹	364 uuandalicas CFP
369 uuandale CFP	372 Syracosios Luc. Mueller; siracusios codd.	373 metalle P	376 aurorenque T	

Gallia quod Rhēni Martem ligat, iste pavori est.
 quod consanguineo me Vandalus hostis Halano
 380 diripuit radente, suis hic ultus ab armis.
 sed tamen unus homo est nec tanta pericula solus
 tollere, sed differre potest: modo principe nobis
 est opus armato, veterum qui more parentum
 non mandat sed bella gerat, quem signa moventem
 385 terra vel unda tremant, ut tandem iure recepto
 Romula desuetas moderentur classica classes.'

Audiit illa pater, simul annuit. itur in urbem.
 continuo videt ipse deam, summissus adorat,
 pectus et exertam tetigerunt cornua mammam:
 390 mandatas fert inde preces. quas diva secuta
 apparat ire viam. laxatos torva capillos
 stringit et inclusae latuerunt casside tures;
 infula laurus erat. bullis hostilibus asper
 applicat a laeva surgentem balteus ense.
 395 inseritur clipeo victrix manus; illius orbem
 Martigenae, lupa, Thybris, Amor, Mars, Ilia complent.
 fibula mordaci refugas a pectore vestes
 dente capit. micat hasta minax, quercusque trophaeis
 curva tremit placidoque deam sub fasce fatigat.
 400 perpetuo stat planta solo, sed fascia primos
 sistitur ad digitos, retinacula bina cothurnis
 mittit in adversum vincto de fomite pollex,
 quae stringant crepidas et concurrentibus ansis
 vinculorum pandas texant per crura catenas.
 405 ergo, sicut erat, liquidam transvecta per aethram
 nascentis petiit tepidos Hyperionis ortus.

Est locus Oceani, longinquis proximus Indis,
 axe sub Eoo, Nabataeum tensus in Eurum:
 ver ibi continuum est, interpellata nec ullis
 410 frigoribus pallescit humus, sed flore perenni
 picta peregrinos ignorant arva rigores;
 halant rura rosis, indiscriptosque per agros
 fragrat odor; violam, cytisum, serpylla, ligustrum,
 lilia, narcissos, casiam, colocasia, caltas,
 415 costum, malobathrum, myrrhas, opobalsama, tura
 parturiunt campi; nec non pulsante senecta
 hinc rediviva petit vicinus cinnama Phoenix.
 hic domus Aurorae rutilo crustante metallo
 bacarum praefert leves asprata lapillos.
 420 diripiunt diversa oculos et ab arte magistra

378 relui <i>P</i>	379 cumsanguineo <i>P</i>	uuandalus <i>CFP</i>	380 diripui <i>P</i> , dirupuit <i>F</i>
382 sed] si <i>Buecheler</i>	386 dissuetas <i>T</i>	389 et] ad <i>P</i>	391 corva <i>P</i>
gene <i>P</i>	Mars Ilia] marsalia <i>T</i>	399 fort. placitoque	fatigat in ras. <i>P^b</i>
402 iuncto <i>CF</i>	403 anxis <i>T</i>	404 tathenas <i>F</i>	405 liquidum t. p. aethra <i>T</i>
quis <i>P</i>	408 eoi <i>T</i>	erum <i>P</i>	409 veru <i>P¹</i>
(item <i>Mohr</i>); indiscriptosque <i>codd.</i>	413 flagrat <i>TCP</i>	414 colocassia <i>codd.</i>	cautas <i>T</i> , cartas <i>F</i>
415 malabratrum <i>T</i>	416 pulsate <i>P</i> , plausante <i>F</i>	418 rustilo <i>F</i>	419 profert <i>C</i>
			aspirata <i>F</i>

- hoc vincit quodcumque vides; sed conditur omnis
sub domina praesente decor, nimioque rubore
gemmarum varios perdit, quia possidet, ignes.
fundeat coma pexa crocos flexoque lacerto
425 lutea depressus comebat tempora pecten.
fundeant oculi radios; color igneus illis,
non tamen ardor erat, quamvis de nocte recussa
excepti soleant sudorem fingere rores.
pectora bis cingunt zonae, parvisque papillis
430 invidiam facit ipse sinus; pars extima pepli
perfert puniceas ad crura rubentia rugas.
sic regina sedet solio; sceptri vice dextram
lampadis hasta replet; Nox adstat proxima divae.
iam refugos conversa pedes, ac pone tribunal
435 promit Lux summum vix intellecta cacumen.
hinc Romam liquido venientem tramite cernens
exiluit propere et blandis prior orsa loquelis:
‘quid, caput o mundi,’ dixit, ‘mea regna revisis?’
quidve iubes?’ paulum illa silens atque aspera miscens
440 mitibus haec coepit: ‘venio (desiste moveri
nec multum trepida), non ut mihi pressus Araxes
imposito sub ponte fluat nec ut ordine prisco
Indicus Ausonia potetur casside Ganges,
aut ut tigriferi pharetrata per arva Niphatis
445 depopuletur ovans Artaxata Caspia consul.
non Pori modo regna precor nec ut hisce lacertis
frangat Hydaspeas aries inpactus Erythras.
non in Bactra feror nec committentia pugnas
nostra Semiramiae ridet ad classica portae.
450 Arsacias non quaero domus nec tessera castris
in Tesifonta datur. totum hunc tibi cessimus axem.
et nec sic mereor, nostram ut tueare senectam?
omne quod Euphraten Tigrimque interiacet, olim
sola tenes; res empta mihi est de sanguine Crassi.
455 ad Carrhas pretium scripsi; nec inulta remansi
aut periit sic emptus ager; si fallo, probasti.
Ventidio mactate Sapor. nec sufficit istud:
Armenias Pontumque dedi, quo Marte petatum
dicat Sulla tibi: forsan non creditur uni:
460 consule Lucillum. taceo iam Cycladas omnes:
adquisita meo servit tibi Creta Metello.
transcripsi Cilicas: hos Magnus fuderat olim.
adieci Syriae, quos nunc moderaris, Isauros:

426 fundebat <i>C</i>	431 praefert <i>F</i>	cruras <i>P</i> ^a	438 cacaput <i>C</i> ^a	440 mittibus <i>C</i> ^a
441 araxis <i>codd.</i>	442 prisco <i>om. T</i>	444 ut <i>om. C</i> ^a	tigriferis <i>C</i> ^a	pharetra <i>T</i>
445 conconsul <i>P</i>	446 Pori <i>Sirmondus</i> ;	phari <i>TCP</i> , pharii <i>F</i>	447 erythras <i>C</i> ^b , erythrhas <i>C</i> ^a	niphatis <i>C</i>
448 bratra feror non <i>F</i>	449 strident <i>vulgo</i>	portae] pugne <i>T</i>	451 tesifonta <i>F</i>] tisifonta <i>TP</i> ,	
etisiphonta <i>C</i>	453 tygrinque <i>P</i> : tigrinque <i>C</i>	455 charras <i>codd.</i>	456 haut <i>T</i>	457 sapro <i>C</i>
458 dedi] dabo <i>T</i> ^a	459 silla <i>codd.</i>	461 var. lect. super servit a <i>C</i> ¹ add. eras. <i>C</i> ²		463 hi-
sauros <i>codd.</i>				

- hos quoque sub nostris domuit Servilius armis.
 465 concessi Aetolos veteres Acheloiaque arva,
 transfudi Attalicum male credula testamentum,
 Epirum retines: tu scis, cui debeat illam
 Pyrrhus. in Illyricum specto te mittere iura
 ac Macetum terras: et habes tu, Paule, nepotes.
 470 Aegypti frumenta dedi: mihi vicerat olim
 Leucadiis Agrippa fretis. Iudaea tenetur
 sub ditione tua, tamquam tu miseris illuc
 insignem cum patre Titum. tibi Cypria merces
 fertur; pugnaces ego pauper laudo Catones.
 475 Dorica te tellus et Achaica rura tremiscunt,
 tendis et in bimarem felicia regna Corinthon:
 dic, Byzantinus quis rem tibi Mummius egit?
 Sed si forte placet veteres sopire querelas,
 Anthemium concede mihi. sit partibus istis
 480 Augustus longumque Leo; mea iura gubernet
 quem petii; patrio vestiri murice natam
 gaudeat Euphemiam sidus divale parentis.
 adice praeterea privatum ad publica foedus:
 sit socer Augustus genero Ricimere beatus;
 485 nobilitate micant: est vobis regia virgo,
 regius ille mihi. si concors annuis istud.
 mox Libyam sperare dabis. circumspice taedas
 antiquas: par nulla tibi sic copula praesto est.
 proferat hic veterum thalamos discrimine partos
 490 Graecia, ni pudor est: reparatis Pisa quadrigis
 suscitit Oenomaum, natae quem fraude cadentem
 . cerea destituit resolutis axibus obex:
 procedat Colchis prius agnita virgo marito
 crimine quam sexu; spectet de carcere circi
 495 pallentes Atalanta procos et poma decori
 Hippomenis iam non pro solo colligat auro;
 Deianira, tuas Achelous gymnade pinguis
 illustret taedas et ab Hercule pressus anhelos
 lassatum foveat rivis rivalibus hostem:
 500 quantumvis veteris repetam conubia saeculi,
 transcendunt hic heroas, heroidas illa.
 hos thalamos, Ricimer, Virtus tibi pronuba poscit
 atque Dionaeam dat Martia laurea myrtum.
 ergo age, trade virum non otia pigra foventem
 505 deliciisque gravem, sed quem modo nauticus urit
 aestus Abydenique sinus et Sestias ora

465 aetholos *codd.* acheloiaque *C^a* 466 atalicum *C*, athalicum *T* 468 pirrus *F*, pirrus *T*,
 phirrus *C*, phyrus *P^a*, phyrus *P^b* 473 tithum *T*, cythum *P* 475 rura *Mohr*: iura *codd.*
 476 bimaren *T* 479 ipsi *F* 480 leo] meo *T^a* iura] regna *T* 482 euphymiam *C*;
 eupimiam *P*, euphimiam *T*, eufimiam *F* 484 Fit *C¹* 485 athalanta *TP*, athalantos *C¹*, athalanto *C²*,
 491 eonomaum *P* 492 resoluti *P* 493 mariti *C* 495 athalanta *TP*, athalantos *C¹*, athalanto *C²*,
 athlanta *F* 496 hipomenes *T* 497 heianira t. acheloris *F* 499 rivus rivalibus *F* 500 quan-
 tumvix *P* veteris repetam *F* sedi *P* 501 heroes *F* heroidas *vulgo*: heroides *codd.* ille *T*
 502 recimer *codd.* 503 dioenam *F* 506 sestus *TP*, astus *F* abydenique *CP*, abidinique *TF*

- Hellespontiacis circumelamata procellis:
 quas pelagi fauces non sic tenuisse vel illum
 crediderim, cui ruptus Athos, cui remige Medo
 510 turgida silvosam currebant vela per Alpem;
 nec Lucullanis sic haec freta cincta carinis,
 segnis ad insignem sedit cum Cyzicon hostis,
 qui cogente fame cognata cadavera mandens
 vixit morte sua. sed quid mea vota retardo?
 515 trade magis. tum pauca refert Tithonia coniunx:
 'duc age, sancta parens, quamquam mihi maximus usus
 invicti summique ducis, dum mitior extes
 et non disiunctas melius moderemur habenas.
 nam si forte placet veterum meminisse laborum.
 520 et qui pro patria vestri pugnaret Iuli,
 ut nil plus dicam, prior hinc ego Memnona misi.'
 Finierant; geminas iunxit Concordia partes,
 electo tandem potitur quod principe Roma.
 nunc aliquos voto simili vel amore, Vetustas.
 525 te legisse crepa, numquam non invida summis
 emeritisque viris. Brenni contra arma Camillum
 profer ab exilio Cincinnatoque secures
 expulso Caesone refer flentemque parentem
 a rastris ad rostra roga, miseroque tumultu
 530 pelle prius quos victa petas; si ruperit Alpes
 Poenus, ad afflictos condemnatosque recurre;
 improbus ut rubeat Barcina clade Metaurus,
 multatus tibi consul agat, qui milia fundens
 Hasdrubalis, rutilum sibi cum fabricaverit ensem.
 535 concretum gerat ipse caput. longe altera nostri
 gratia iudicii est: scit se non laesus amari.
 Sed mea iam nimii propellunt carbasa flatus;
 siste, Camena, modos tenues, portumque petenti
 iam placido sedeat mihi carminis ancora fundo.
 540 at tamen, o princeps, quae nunc tibi classis et arma
 tractentur, quam magna geras quam tempore parvo,
 si mea vota deus produxerit, ordine recto
 aut genero bis mox aut te ter consule dicam.
 nam modo nos iam festa vocant, et ad Vlpia poscunt
 545 te fora donabis quos libertate Quirites,
 quorum gaudentes exceptant verbera malae.
 perge, pater patriae, felix atque omine fausto
 captivos vincture novos absolve vetustos.

509 raptus *T*   510 al*am *C*^a, alpen *T*   517 invincti *F*   519 iam *F*   malorum *F*
 525 summus *P*   527 cinctuatoque *TP*   530 vincta *P*   532 barchina *codd.*   535 noster (nr) *F*
 537 sed *scripsi*; et *codd.*   544 Nos modo nam *C*^a   545 da nobis *P*   547 fasto *P*   548 iuncture *T*
 Explicit panigericus anthemii feliciter. Item editio ad libellum *subscr. rubricator in C*; EXPLICIT PANIGERICVS ANTHEMII FELICITER. EDITIO AD LIBELLVM *P*; EDITIO AD LIBELLV *post. v. 182 inscr. in marg. M*; EXPLICIT PANIGERICVS. AD LIBELLV *T*; explicit panigericus primus dictus anthemio bis consuli. Edicio ad librum suum *F*

III.

AD LIBELLVM.

QUID faceret laetas segetes, quod tempus amandum
 messibus et gregibus, vitibus atque apibus,
 ad Maecenatis quondam sunt edita nomen;
 hinc, Maro, post audes arma virumque loqui.
 5 at mihi Petrus erit Maecenas temporis huius,
 nam famae pelagus sidere curro suo.
 si probat, emittit, si damnat carmina, celat,
 nec nos ronchisono rhinocerote notat.
 i, liber: hic nostrum tutatur, crede, pudorem;
 10 hoc censore etiam displicuisse placet.

IV.

PRAEFATIO PANEGYRICI DICTI D. N. IMP. CAESARI IVLIO VALERIO
MAIORIANO AUGUSTO.

TITYRUS ut quondam patulae sub tegmine fagi
 volveret inflatos murmura per calamos,
 praestitit afflicto ius vitae Caesar et agri,
 nec stetit ad tenuem celsior ira reum;
 5 sed rus concessum dum largo in principe laudat,
 caelum pro terris rustica Musa dedit;
 nec fuit inferius Phoebeia dona referre:
 fecerat hic dominum, fecit et ille deum.
 et tibi, Flacce, acies Bruti Cassique secuto
 10 carminis est auctor qui fuit et veniae.
 sic mihi diverso nuper sub Marte cadenti
 iussisti erecto, victor, ut essem animo.
 serviat ergo tibi servati lingua poetae
 atque meae vitae laus tua sit pretium.
 15 non ego mordaci fodiam modo dente Maronem
 nec civem carpam, terra Sabella, tuum.
 res minor ingenio nobis, sed Caesare maior;
 vincant eloquio, dummodo nos domino.

1 mandum *P*^a, amando *M*^a - 4 mauro *P* 5 at] hoc *M* 6 curru *F*^a 8 rino-
 ceronte *C*, rinocheronte *FP*, rinocherote ut v. *M*^a, rinocerote *TM*² 9 hinc *F*² 10 cen etiam *M*
 Explicit G. S. M. A. S. V. C. panigerici dicti domno impri cesari iulio . Valerio . Maioriano augusto . prefatio
 incipit *inser. rubricator in C* SOLLII MODESTI APOLLINARIS VIRI CLARI SIDONII PANIGERICI DICTI
 DNŌ IMPERATORI CAESARI VALERIO MAIORIANO AVGVSTO . PREFAT INCIPIT *P* S. MODESTI .
 A. SIDONII . VI Panygericus (Panagericus *M*^a) INCIP. DIC. DN IMPR. CAESARI IVLIO VALERIO MAIORIANO .
 AVGVSTO . INCIP PFATIO *M* SOLLII . MODESTI . APOLLINARIS . SIDONII . VIRI CLARISSIMI PANI-
 GERICI AD VALERIV MAIORIANV CESARE DICTI . PFATIO INCIP. *T* Gaii modesti apollinaris Sid.
 panigerici dicto maioriano augusto praefacio incipit *F* 2 solveret *C* 6 celerum *F* 9 placee *P*
 cassique *TCEP* 12 iniusti *P* erecto victor *Leo*: victor victor *codd.* (placido victor *vulgo*; cf. 23, 19)
 14 laux *P* 15 maronam *F* 16 capiam *M*^a, carpam *M*^b 18 vincat *M*^a EXPLICIT PRE-
 FATIO *atramento*, incipit panigericus *minio subscr. in C*: Incipit panigericus II *F* PANYGERICVS in
marg. add. in M; nulla subscriptio in *TP*

V.

PANEGYRICUS.

CONCIPE praeteritos, res publica, mente triumphos:
 imperium iam consul habet, quem purpura non plus
 quam lorica operit, cuius diademata frontem
 non luxu sed lege tegunt, meritisque laborum
 5 post palmam palmata venit; decora omnia regni
 accumulans fascis et princeps consule crescit.
 personat ergo tuum caelo, rure, urbibus, undis
 exultans Europa sophos, quod rector haberis,
 victor qui fueras. fateor, trepidaverat orbis,
 10 dum non vis vicisse tibi nimioque pudore,
 quod regnum mereare, doles tristisque repulsa
 non moderanda subis quae defendenda putasti.

Sederat exerto bellatrix pectore Roma,
 cristatum turrita caput, cui pone capaci
 15 casside prolapsus perfundit terga capillus.
 laetitiam censura manet terrorque pudore
 crescit, et invita superat virtute venustas.
 ostricolor pepeli textus, quem fibula torto
 mordax dente forat; tum quicquid mamma refundit
 20 tegminis, hoc patulo concludit gemma recessu.
 hinc fulcit rutilus spatioso circite laevum
 umbo latus; videas hic crasso fusa metallo
 antra Rheae fetamque lupam, quam fauce resecta
 blandiri quoque terror erat; quamquam illa vorare
 25 Martigenas et picta timet; pars proxima Thybrim
 exprimit; hic scabri fusus sub pumice tofi
 proflabat madidum per guttura glauca soporem;
 pectus palla tegit, quam neverat Ilia coniunx,
 liquenti quae iuncta toro vult murmura lymphis
 30 tollere et undosi somnum servare mariti.
 ista micant clipeo; cuspis trabe surgit eburna,
 ebria caede virum. propter Bellona trophaeum
 exstruit et quercum captivo pondere curvat.
 consurgit solium saxis, quae caesa rubenti
 35 Aethiopum de monte cadunt, ubi sole propinquo
 nativa exustas afflavit purpura rupes.
 iungitur hic Synnas, Nomadum lapis additur istic,
 antiquum mentitus ebur; post eaute Laconum
 marmoris herbosi radians interviret ordo.

3 diademate <i>F</i>	5 palmam <i>om. P</i>	6 consule] principe <i>T</i>	crescens <i>M</i>	7 caelum <i>M</i>
10 dum] <i>d P</i>	12 subsis <i>P</i>	15 prolapsos effundit terga capillos <i>M</i>	18 ostricol <i>P</i> , ostricor <i>M^a</i>	
19 dento <i>M^a</i>	forat <i>Wilamowitz</i> : vorat <i>codd.</i>	20 recussa <i>C^a</i> , recussu <i>C^b</i>	21 fulscit ritulus <i>F</i>	
22 umbu <i>M^a</i>	23 reae <i>M^a</i> , rehae <i>TP</i> , rehe <i>F</i> , reache <i>C</i>	fece <i>M</i>	24 errat <i>C^a</i>	27 madidam <i>T</i>
28 venerat <i>F</i>	29 <i>ad</i> thoro <i>in mg.</i> 1 viro <i>T^b</i>	30 udosi <i>P</i>	31 *sta <i>C¹</i>	scuspis <i>P</i>
35 aethiopum <i>F</i>	sole] monte <i>M</i>	36 nativ * <i>C¹</i>	37 <i>add. in marg. C¹</i>	numadum <i>codd.</i> hinc <i>F</i>
synnas <i>TFCP</i> , simnas <i>M^a</i> , simmas <i>M^b</i>	istinc <i>C</i>	38 post] de <i>T</i>	cauceloconum <i>M^a</i> , pauceloconum <i>M^b</i>	

- 40 ergo ut se mediam solio dedit, advolat omnis
terra simul. tum quaeque suos provincia fructus
exposuit: fert Indus ebur, Chaldaeus amomum,
Assyrius gemmas, Ser vellera, tura Sabaeus,
Atthis mel, Phoenix palmas, Lacedaemon olivum,
45 Arcas equos, Epirus equas, pecuaria Gallus,
arma Chalybs, frumenta Libys, Campanus Iacchum,
aurum Lydus, Arabs guttam, Panchaia myrrham,
Pontus castorea, blattam Tyrus, aera Corinthus;
Sardinia argentum, naves Hispania defert,
50 fulminis et lapidem; scopulos iaculabile fulgur
fucat et accensam silicem fecunda maritat
ira deum; quotiens caelum se commovet illic,
plus ibi terra valet. subito flens Africa nigras
procubuit lacerata genas et cernua frontem
55 iam male fecundas in vertice fregit aristas
ac sic orsa loqui est: 'venio pars tertia mundi,
infelix felice uno. famula satus olim
hic praedo et dominis extinctis barbara dudum
sceptrata tenet tellure mea penitusque fugata
60 nobilitate furens quod non est non amat hospes.
o Latii sopite vigor, tua moenia ridet
insidiis cessisse suis: non concutis hastam?
non pro me vel capta doles? tua nempe putantur
surgere fata malis et celsior esse ruina.
65 sed melius, quod terror abit: iam vincere restat,
si pugnas, ut victa soles. Porsenna superbum
Tarquinius inpingens complevit milite Tusco
Ianiculum quondam; sed dum perrumpere portas
obsidione parat, totam te pertulit uno
70 Coelitis in clipeo; presserunt milia solum
multa virum pendente via; nec ponte soluto,
cum caderet, cecidit. rex idem denique morte
admonitus scribae didicit sibi bella moveri
non solum cum bella forent; mox pace petita
75 in regnum rediit, non tam feriente fugatus
quam flagrante viro. steterat nam corde gelato
Scaevola et appposito dextram damnaverat igni,
plus felix peccante manu, cum forte satelles
palleret constante reo tormentaue capti
80 is fugeret qui tortor erat. Brennum tremuisti,
post melior: quodcumque tuum est, quodcumque vocaris,

40 solo *C* 42 indus] medus *T* 45 epiros *M*, ephirus *T*, epyrus *CP*, epyrrus *F* v. 46 add.
in marg. *C*¹ Libys vulgo; libes codd. - iacchum *MF*, iachum *C*, iacum *TP* v. 48 om. *P* castoream *M*
50 fluminis *M* ***gur *P*^a, fulger *M* 51 fugat *P* 54 lacerta *C*^a 56 est om. *M* 58 et
malim delere extensis *M* 61 oblatii *M* tua munera *T*, tuam venia *M*¹, tua venia *M*² 62 sui* *** *P*¹,
sui non *P*² 63 vel capta] capta *T*^a, captiva *T*^b putentur *P*, tutantur *M* 64 festa *T*
65 quo *TFCP* abiit *MTC* 66 ut om. *F*, aut *C*¹ 67 inpinges *F* 70 colitis *M*^a
73 admonitum *M* 74 n*n *M*^a 76 flagrantem *P* 77 damnaverat *P*^a 79 constante reo *P*,
constanter eo *M*^a

- iam solus Tarpeius erat; sed reppulit unus
tum quoque totam aciem, Senones dum garrulus anser
nuntiat et vigilat vestrum sine milite fatum.
- 85 me quoque (da veniam, quod bellum gessimus olim)
post Trebiam Cannasque domas, Romanaque tecta
Hannibal ante meus quam nostra Scipio vidit.
quid merui? fatis cogor tibi bella movere,
cum volo, cum nolo. trepidus te territat hostis,
- 90 sed tutus claudente freto, velut hispidus alta
sus prope tesqua iacet claususque cacuminat albis
os nigrum telis gravidum; circumlatrat ingens
turba canum, si forte velit concurrere campo:
ille per obiectos vepres tumet atque superbit,
- 95 vi tenuis fortisque loco, dum proximus heia
venator de colle sonet: vox nota magistri
lassatam reparat rabiem; tum vulnera caecus
fastidit sentire furor. quid proelia differs?
quid mare formidas, pro cuius saepe triumphis
- 100 et caelum pugnare solet? quid quod tibi princeps
est nunc praeterea eximius, quem saecula clamant
venturum excidio Libyae, qui tertius ex me
accipiet nomen? debent hoc fata labori,
Maioriane, tuo. quem cur conscendere classem
- 105 ac portus intrare meos urbemque subire,
si iubeas, cupiam, paucis ex ordine labor.
- Fertur, Pannoniae qua Martia pollet Aeincus,
Illyricum rexisse solum cum tractibus Histri
huius avus; nam Theodosius, quo tempore Sirmi
- 110 Augustum sumpsit nomen, per utramque magistrum
militiam ad partes regni venturus Eoas
Maiorianum habuit. Latiis sunt condita fastis
facta ducis, quotiens Scythicis illata colonis
classica presserunt Hypanim, Peucenque rigentem
- 115 mente salutatis irrisit lixa pruinis.
hunc socerum pater huius habet, vir clarus et uno
culmine militiae semper contentus, ut unum
casibus in dubiis iunctus sequeretur amicum.
non semel oblatis temptavit fascibus illum
- 120 Aetio rapere aula suo, sed perstitit ille,
maior honoratis: coepit pretiosior esse

82 i. mauius torquatus *M sup.* unus 83 totam aciem *in ras.* *P¹* senonos *M* 85 Te *C¹*,
Ne *F* 86 dommas *P* 87 annibal *M* nostrans *M* vidit scipio nostra *C* 88 meruit *M*
89 volo*** nolo *P^a* territat] territus *F* 90 alto *M* 94 oblectos *M* timet *M^aTCFP* 96 sonat *M*
97 lassatum *F* 98 difers *C*, differt *P* 101 praeterea *M*] praetura *TFPC* eximius *P^a* est nunc
eximius quem praescia saecula clamant *codd. Bernensis et Parisinus 2782 (nisi quod et et eximus habet Parisinus)*
102 excidi *F* quid *M* 103 accipiet *M* 105 urbesque *M* 107 achincus *TCFP*
108 contractibus hystri *CFP* 109 huus *P^a* theodosius *codd.* sirmii *C* 111 militiam] multi *F*
112 latus *T^a*, laciis *T^b*, Latii *Mommsen* 114 cassica *M* ypanim *MTFP*, ipanim *C* peucenque *P*
rigente *M* 115 mente] monte *T*, expectes ipse (*Mommsen*) salutaris *F* 116 et uno *TF*]
euno *P*, eunon *M*, euunon *C* 117 contemptus *T* 120 aethio *TCP*, athio *F* praestitit *F*
121 honorati *P*

- sic pretio non capta fides. erat ille quod olim
quaestor consulibus: tractabat publica iure
aera suo; tantumque modum servabat, ut illum
125 narraret rumor iam rebus parcere nati.
Senserat hoc sed forte ducis iam livida coniunx
augeri famam pueri, suffusaque hili
coxerat internum per barbara corda venenum.
ilicet explorat caelum totamque volutis
130 percurrit mathesim numeris, interrogat umbras,
fulmina rimatur, fibras videt, undique gaudens
secretum rapuisse deo. sic torva Pelasgum
Colchis in aplustri steterat trepidante marito
Absyrtum sparsura patri facturaque caesi
135 germani plus morte nefas, dum funere pugnat
et fratrem sibi tela facit; vel cum obruit ignem
taurorum plus ipsa calens texitque trementem
frigida flamma virum, quem defendente veneno
inter flagrantis perhibent alsisse iuvencos.
140 ergo animi dudum impatiens, postquam audiit isti
imperium et longum statui, laniata lacertos
ingreditur qua strata viri vocemque furentem
his rumpit: 'secure iaces, oblite tuorum,
o piger: et mundo princeps (sic saecula poscunt)
145 Maorianus erit; clamant hoc sidera signis,
hoc homines votis. isti quid sidera quaero,
fatum aliud cui fecit amor? nil fortius illo,
et puer est cupidus numquam sed parcus habendi,
pauper adhuc iam spargit opes, ingentia suadet
150 consilia et sequitur, totum quod cogitat altum est.
urget quod sperat. ludum si forte retexam,
consumpsit quicquid iaculis fecisse putaris
istius una dies: tribus hunc tremuere sagittis
anguis, cervus, aper. non sic libravit in hostem
155 spicula qui nato serpentis corpore cineto
plus timuit, cum succurrit, dum iactibus isdem
interitum vitamque daret stabilemque teneret
corde tremente manum, totamque exiret in artem
spe propiore metus, dans inter membra duorum
160 unius mortem. libeat decernere caestu:
cessit Eryx Siculus, simili nec floruit arte
Sparta, Therapnaea pugilem cum gymnade pinguem
stratus Bebryciis Amycus suspexit harenis.
qui vigor in pedibus! frustra sibi natus Ofelte
165 Sicaniam tribuit palmam, plantasque superbas

123 iura <i>Ma TFP</i>	124 aere <i>FP</i>	125 gnati <i>M</i>	126 hoc] his <i>M</i>	127 auguri <i>M</i> , angeli <i>F</i>
bibli <i>C</i>	129 totam <i>F</i>	130 mathesin <i>C</i>	133 c. i. a. <i>TF</i>]	colchis in aplaustri <i>CP</i> , colchiu
aplustri <i>M</i>	magistro <i>Ma</i>	134 absyrthum <i>C</i>	fracturaque <i>MC</i>	138 rigida <i>M</i>
venenos <i>F</i>	142 expectes ingr. castra illa (<i>Mommsen</i>)	143 rumpit <i>scripsi</i> : rupit <i>codd.</i>	152 con-	
sumit <i>TFCF</i>	154 nunc <i>P</i>	alcon <i>sup.</i> libravit <i>Cb</i>	155 stipula <i>F</i>	156 succurrit <i>T</i>
iacentibus <i>P</i>	159 propiore <i>TC</i>	motus <i>F</i>	160 discernere <i>M</i>	162 spartha <i>codd.</i> herapnea <i>Ma</i>
163 herenis <i>M</i>	164 ofelle <i>Pa</i>	165 palma <i>M</i>		

- haud ita per siccam Nemeen citus extulit Arcas,
 cuius in Aetolo volitantem pulvere matrem
 horruit Hippomenes, multo qui caespite circi
 contemptu praemissus erat, cum carceris antro
 170 emicuit pernix populo trepidante virago,
 nil toto tactura gradu, cum pallidus ille
 respiceret medium post se decrescere campum
 et longas ad signa vias flatuque propinquo
 pressus in hostili iam curreret anxius umbra,
 175 donec ad anfractum metae iam iamque relictus
 concita ter sparso fregit vestigia pomo.
 qui videt hunc equitem, Ledaum spernit alumnum
 ac iuvenem, Sthenoboea, tuum, cui terga vetustas
 pennati largitur equi Lyciamque Chimaeram
 180 quem superasse refert, vulnus cum sustulit unum
 tres animas. vitam tum si tibi fata dedissent.
 Maiorane ferox, vetuisses Castora frenos,
 Pollucem caestus, Alconem spicula nosse,
 Bellerofonteis insultaturus opimis.
 185 si clipeum capiat, vincit Telamone creatum,
 qui puppes inter Graias contra Hectoris ignem
 ipsam etiam infidi classem defendit Vlixis.
 missile si quanto iaculetur pondere quaeris,
 segnius insertae trepidans pro fasce Camillae
 190 excussit telum Metabus, nec turbine tanto
 stridula Pelidae per Troilon exiit ornus;
 nec sic heroum tardantem busta Creontem
 Atticus Aegides rupit Marathonide quereu;
 nec sic intortum violatae Phoebados ultrix
 195 in Danaos fulmen iecit, cum Graecia Troiae
 noctem habuit similemque facem fixusque Caferei
 cautibus inter aquas flammam ructabat Oileus.
 parva loquor. quid quod, quotiens tibi bella geruntur.
 discipulus, non miles adest? et fingit alumnum:
 200 aemulus econtra spectat. quod viceris odit
 et quos vincis amat; totus dormitat ad istum
 magnus Alexander, patris quem gloria torsit.
 quid faciam infelix? nato quae regna parabo
 exclusa sceptris Geticis, res publica si me
 205 praerit et parvus super hoc Gaudentius huius

166 audit aper *M* nemeen *F* 167 aetholo *TCFP* matrem *M*^a] matrem *M*^b *TaCFP*,
 † currum *T*^b 168 multos *P* 169 contempto *TCF*, contento *P* permissus *M* tum *MT*
 172 decrescer* *C*^a 173 linguas *MT* signai *T*^a 174 axius *M* 175 anfractumetaetiam *M*
 relictus *C*^a 176 frigit *M* 177 quid *M* laede*m *C*^a spernit alumpnus *praeter* spem *in ras.* *M*^b
 178 stheno beatuum *MC*, tenobea tuum *TFP* erga vetustas *M*^a, terga vetustas *M*^b 180 refet *P*
 suscipit *T*^b *CFP*, subripit *T*^a 181 facta *F* 183 pollicem *M* 184 bellorofonteis *TCF* opinus *F*
 186 pupes *P* gratias *M*^a 187 ipsa *M* 188 queres *M* 191 troilon *TP*, tronilon *M*
 192 tardentem *C*^b *P* 193 aegedes *P*, egedes *M* 194 intostum *F* viciatae *M*, fort. recte
 195 eiecit *C* 196 habut *M* facen *T* casyrei *CFP*^b, casysei *P*^a, casyrei *M*, casyrei *T* 198 quod
om. *F* cotiens *P* 199 et] ei *M* 201 amas *FP* 203 gnato *M* 204 a sceptris *M* fort. recte
 205 huc *P* gradientius *F*

- calcatur fatis? istum iam Gallia laudat
 quodque per Europam est. rigidis hunc abluit undis
 Rhenus, Arar, Rhodanus, Mosa, Matrona, Sequana, Ledus.
 Clitis, Elaris, Atax, Vacalis: Ligerimque bipenni
 210 excisum per frusta bibit. cum bella timentes
 defendit Turonos, aberas; post tempore parvo
 pugnastis pariter, Francus qua Cloio patentem
 Atrebatum terras pervaserat. hic cocuntes
 clauderant angusta vias arcuque subactum
 215 vicum Helenam flumenque simul sub tramite longo
 artus suppositis trabibus transmiserat agger.
 illic te posito pugnabat ponte sub ipso
 Maiorianus eques. fors ripae colle propinquo
 barbaricus resonabat hymen Scythicisque choreis
 220 nuberat flavo similis nova nupta marito.
 hos ergo, ut perhibent, stravit; crepitabat ad ictus
 cassis et oppositis hastarum verbera thorax
 arcebat squamis, donec conversa fugatus
 hostis terga dedit; plaustris rutilare videres
 225 barbarici vaga festa tori coniectaque passim
 fercula captivasque dapes cirroque madente
 ferre coronatos redolentia sarta lebetes.
 illicet increscit Mavors thalamique refringit
 plus ardens Bellona faces; rapit esseda victor
 230 nubentemque nurum. non sic Pholoetica monstra
 atque Pelethronios Lapithas Semeleius Euhan
 miscuit, Haemonias dum flammant orgia matres
 et Venerem Martemque cient ac prima cruentos
 consumunt ad bella cibos Bacchoque rotato
 235 pocula tela putant, cum crudescente tumultu
 polluit Emathium sanguis Centauricus Othryn.
 nec plus nubigenum celebrantur iurgia fratrum:
 hic quoque monstra domat, rutili quibus arce cerebri
 ad frontem coma tracta iacet nudataque cervix
 240 saetarum per damna nitet, tum lumine glauco
 albet aquosa acies ac vultibus undique rasis
 pro barba tenues perarantur pectine cristae.
 strictius assutae vestes procera coercent
 membra virum, patet his altato tegmine poples,
 245 latus et angustam suspendit balteus alvum.

206 caltatur *M^a* fastis *F* 208 arax *F* 209 olitis *Parisinus* 2782 et *Bernensis* arax *CFP*
 vacalis *MT*] uuacalis *CF*, uuacalix *P* ligeremque *M* 210 excisum *P* frustra *TCFP* tum *M*
 211 defenditur uno saberis *M^a*, defendetur ono saberis *M^b* 212 francus *M*] francis *TCP*, francis *F* cloro *F*
 213 atrabatum *M* pervaserit *F*, parvas erat *M* 214 viam *M^a*, om. *T^a* 215 vicum *C¹* sub] in *F*
 216 artum *F* 218 propinco *P* 219 barbonicus *F* 220 similes *M^a* 221 feravit *F* crepit
 taba *C^a* 222 thorax] scamis *T* 223 scamis *P*, quamvis *M*, thorax *T* 225 convictaque *M*
 226 captivas vestes *TFP* cirroque madenti *M* 228 mavor *T* 231 peletonos *P^a* (peletonios *rell.*)
 se melius *P* euuhan *codd.* 232 matris *F* 233 matremque *M* scient *F^a* 234 cumsumunt *P^a*,
 consumunt *P^b* bactoque *P* (baccoque *rell.*) 236 orthim *F* 237 celebrantur *M* 239 nudata-
 que cervix in *ras. scripsit et v.* 240 in *marg. add. C^b*; nimirum a iacet ad lumine transsiluerat *C^a* 242 christe
 (*χρe*) *F* 243 assuetae *TF* 244 poplex *TCFP* 245 balteum *C^a* avum *T^a*

excussisse citas vastum per inane bipennes
 et plagae praescisse locum clipeosque rotare
 ludus et intortas praecedere saltibus hastas
 inque hostem venisse prius; puerilibus annis
 250 est belli maturus amor. si forte premantur
 seu numero seu sorte loci. mors obruit illos.
 non timor; invicti perstant animoque supersunt
 iam prope post animam. tales te teste fugavit
 et laudante viros. quisnam ferat? omnia tecum.
 255 te sine multa facit. pugnant pro principe cuncti:
 quam timeo, ne iam iste sibi! si regna tenebit.
 huic vincis quodcumque domas. nil fata relinquunt
 hic medium: percussor enim si respuis esse,
 servus eris. certe recto si tramite servat
 260 sidera Chaldaeus, novit si gramina Colchus,
 fulgura si Tuscus, si Thessalus elicit umbras,
 si Lyciae sortes sapiunt, si nostra volatu
 fata locuntur aves, doctis balatibus Hammon
 si sanctum sub Syrte gemit, si denique verum
 265 Phoebe, Themis, Dodona, canis, post tempora nostra
 Iulius hic Augustus erit. coniunctus amore
 praeterea est iuveni, grandis quem spiritus armat
 regis avi. quo te vertas? ad culmina mundi
 hic fatum fert, ambo animum. consurge simulque
 270 aggredere ignaros; neutrum mactare valebis,
 si iubeas utrumque mori; sed necte dolosas
 blanditias uni, ferro tamen iste petatur.
 quid loquor incassum? nihil est, quod tanta cavemus?
 ut regnet, victurus erit? commotus in iras
 275 Aetius sic pauca refert: 'compesce furentis
 impia vota animi: mortem mandare valebo
 insontis, taceam nostri? quisquamne precatur.
 ut sine criminibus crimen fiat bene nasci?
 ad poenam quis fata vocet? tua viscera ferro.
 280 Maiorane, petam, Phoebus si nocte refulget,
 luna die, duplex ponto si plaustra novatur
 Parrhasis, Atlantem Tanais, si Bagra da cernit
 Caucason, Hercynii nemoris si stipite lintris
 texta Nabataeum pro Rheno sulcat Hydaspem,
 285 si bibit Hispanus Gangem tepidisque ab Erythris
 ad Tartesiacum venit Indus aquator Hiberum.
 si se Pollucis perfundit sanguine Castor,

246 excussisse citas *C^a*, excussos secitas *M^a*, excusses secitas *M^b* bipennis *M* 247 praescesse *MT*
 248 hastae *M* 249 hoste *M* 251 forte *F* 255 pro] post *P^a* cuncti *M*] multi *TCP*
 256 tenebunt *M^a* 257 vincas *TP* 258 percussor *C^a* repuis *P* 260 colcos *M*
 261 elicit *M* 263 *om. P* 264 virum *M* 266 coniunctus *P* 269 cumsurge *P*
 270 ignarus *F* 271 nec tedo lusas *M* 272 b. u.] blanditia sunt *M* 274 crit *P^a* in in *P*
 275 aethius *codd.* 276 morte *M* volebo *M* 277 quicquamne *M* 283 caucason in ras. *M^b*
 nemores *M* 284. 285 *om. T* 285 gangen *MC* tepedisque *M*, tepisque *P* errythris *F*
 286 aquatuor *C*

Thesea Pirithoi, Pyladen si stravit Orestae
 vel furibunda manus, raperet cum Taurica sacra
 290 matricida pius. sed ne sprevisse dolorem
 forte tuum videar, vivat careatque parumper
 militia. heu potuit nobis, nisi triste putasses,
 fortunam debere suam.' sic fatur et illum
 rure iubet patrio suetos mutare labores,
 295 factorum currente rota, quo disceret agri
 quid possessorem maneat, quos denique mores
 ius civile paret, ne solam militis artem
 ferret ad imperium. suspenderat ilicet arma
 emeritus iuvenis, sterilis ieiunia terrae
 300 vomere fecundans. sic quondam consule curvo
 vertebas campos, paulum si pace sequestra
 classica laxasses, fortis cui laeva regebat
 stivam post aquilas, humili dum iuncta camino
 victoris fumum biberet palmata bubulci.
 305 Principis interea gladio lacrimabile fatum
 clauserat Aetius; cuius quo tutius ille
 magna Palatinis coniungeret agmina turmis,
 evocat hunc precibus; sed non se poena moratur
 sanguinis effusi (numerus collegerat ergo,
 310 non animum populi); ferri mala crimina ferro
 solvit et in vestram plus concidit ille ruinam.
 iam tunc imperium praesentis principis aurea
 volvebant bona fata colu; sed publica damna
 invidiam fugere viri. quicumque fuerunt
 315 nomen in Augustum lecti, tenuere relictum
 Caesaribus solium: postquam tu capta laboras,
 hic quod habet fecit. Traianum Nerva vocavit,
 cum pignus iam victor erat; Germanicus esset
 ut titulis, meritis fuerat. res ordine currit;
 320 hanc ambit famam, quisquis sic incipit. olim
 post Capreas Tiberi, post turpia numina Gai,
 censuram Claudii, citharam thalamosque Neronis,
 post speculi immanis pompam, quo se ille videbat
 hinc turpis, quod pulcher, Otho, post quina Vitelli
 325 milia famosi ventris damnata barathro.
 his titulis princeps lectus similique labore,
 Vespasianus erat. sed ne fortasse latronis
 me clausam virtute putes, consumpsit in illo
 vim gentis vitae vitium; Scythicam feritatem

288 pirithous <i>TCF</i> , pyritheus <i>P</i>	piladem <i>C</i>	290 matrida <i>M</i> ^a	291 videas <i>M</i>	292 om. <i>C</i>
militiae ut <i>M</i>	potassis <i>M</i> ^a	294 mutasse <i>T</i> ^a	295 qua <i>M</i>	296 dene-
que <i>P</i>	297 sola <i>M</i>	298 suspenderet <i>P</i>	ilices <i>F</i>	302 classica laxases <i>P</i>
303 aqualis <i>M</i>	304 fumam <i>P</i> , fulmum <i>F</i>	bubulci <i>P</i> ^a	306 aethius <i>TFP</i>	307 coniungeret <i>P</i>
310 animam <i>C</i>	ferre male <i>M</i> , ferret mala <i>F</i>	311 solvet <i>M</i>	313 solvebant <i>C</i> ¹	315 retinere <i>M</i> ^a
320 hanc] hic <i>M</i> ^a	321 capreas <i>M</i>	tiberii <i>TC</i> , tyberii <i>F</i> , tiberini <i>P</i>	gaili <i>T</i> ^b , graii <i>T</i> ^a	322 claudii <i>TFP</i>
cytheram <i>P</i>	323 inmanis pompas quos et <i>M</i>	324 hunc turpis <i>M</i> ^a , hin pulchris <i>F</i>	vitellii <i>F</i>	
325 vestris <i>M</i>	326 labori <i>TCFP</i>	328 clausum <i>C</i>		

- 330 non vires, sed vota tenent, spoliisque potitus
 immensis robur luxu iam perdidit omne,
 quo valuit, dum pauper erat. mea viscera pro se
 in me nunc armat; laceror tot capta per annos
 iure suo, virtute mea, fecundaque poenis
 335 quos patiar pario. propriis nil conficit armis:
 Gaetulis, Nomadis, Garamantibus Autololisque,
 Arzuge, Marmarida, Psyllo, Nasamone timetur
 segnis, et ingenti ferrum iam nescit ab auro.
 ipsi autem color exsanguis, quem crapula vexat
 340 et pallens pinguedo tenet, ganeaue perenni
 pressus acescentem stomachus non explicat auram.
 par est vita suis; non sic Barcaeus opimam
 Hannibal ad Capuam periit, cum fortia bello
 inter delicias mollirent corpora Baiæ
 345 et se Lucrinæ qua vergit Gaurus in undas
 brachia Massylus iactaret nigra natator.
 atque ideo hunc dominum saltem post saecula tanta
 ultorem mihi redde, precor. ne dimicet ultra
 Carthago Italiam contra.' sic fata dolore
 350 ingemuit lacrimisque preces adiuvit obortis.
 his haec Roma refert: 'longas succinge querelas,
 o devota mihi: vindex tibi nomine divum
 Maiorianus erit. sed paucis pauca retexam.
 ex quo Theodosius communia iura fugato
 355 reddidit auctoris fratri, cui guttura fregit
 post in se vertenda manus, mea Gallia rerum
 ignoratur adhuc dominis ignaraque servit.
 ex illo multum periit, quia principe clauso,
 quisquis erat, miseri diversis partibus orbis
 360 vastari sollemne fuit. quae vita placeret,
 cum rector moderandus erat? contempta tot annos
 nobilitas iacuit: pretium res publica forti
 rettulit invidiam. princeps haec omnia noster
 corrigit atque tuum vires ex gentibus addens
 365 ad bellum per bella venit: nam maximus isse est,
 non pugnasse labor. terimus cur tempora verbis?
 pervenit et vincit.' tali sermone peractum
 concilium, verbisque deae famulante metallo
 aurea concordēs traxerunt fila sorores.
 370 Hos me, quos cecini, Romae Libyaeque labores
 vota hominum docuere loqui; iam tempus ad illa

330 viro *M*   petitus *P*   335 pathio *F*   336 getules *F*   numadis *codd.*   Autololisque *vulgo*:
 autoloisque *M*, autholoisque *TCEP*   337 narmarida *P*   nasomone *P*   338 nescit] nes *M*   342 estui
 vita *M*   barcheus *CP*, barcos *M*   343 bella *M*   345 gauros *M*   346 bachia *M^a*, bacchia *M^b*
 massilus *MF*, masillus *C*, massillus *T*, massyllus *P*   natator] tenetur *M^a*   347 nunc *P*   348 victorem *M*
 350 adiungit *P*   352 nomina *P*, numine *T*   353 erat *M^a*   paucis *vulgo*; parvis *codd.* (*in ras. F^b*);
 largis *Leo*   parva *C*   354 theodosius *codd.*   fugato *in ras. P¹*   357 dominus *C¹*   359 quis-
 quid *C^a*, quicquid *TC^b*   diversi *P*   361 moderans derat *Mommsen*   contenta *P*   363 rettulit *MCP*
 365 mam *F*   ipse *M^a*   367 vicit *M*   peccatum *M*   368 concilium] c. est *FC*   369 con-
 cordis *M^a*   texerunt fila sororis *M*

- ferre pedem, quae fanda mihi vel Apolline muto:
 pro Musis Mars vester erit. conscenderat Alpes
 Raetorumque iugo per longa silentia ductus
 375 Romano exierat populo trux Alamannus
 perque Cani quondam dictos de nomine campos
 in praedam centum novies dimiserat hostes.
 iamque magister eras: Burconem dirigis illuc
 exigua comitante manu. sed sufficit istud,
 380 cum pugnare iubes; certa est victoria nostris
 te mandasse acies; peragit fortuna triumphum
 non populo, sed amore tuo; nolo agmina campo,
 quo mittis paucos. felix te respicit iste
 eventus belli. certatum est iure magistri,
 385 Augusti fato nuper: post hostis aperto
 errabat lentus pelago, postquam ordine vobis
 ordo omnis regnum dederat, plebs, curia, miles,
 et collega simul. Campanam flantibus Austris
 ingrediens terram securum milite Mauro
 390 agricolam aggreditur; pinguis per transtra sedebat
 Vandalus opperiens praedam, quam iusserat illuc
 captivo capiente trahi. sed vestra repente
 inter utrumque hostem dederant sese agmina planis,
 quae pelagus collemque secant portumque reducto
 395 efficiunt flexu fluvii. perterrita primum
 montes turba petit, trabibus quae clausa relictis
 praedae praeda fuit; tum concitus agmine toto
 in pugnam pirata coit: pars lintre cavata
 iam dociles exponit equos, pars ferrea texta
 400 concolor induitur, teretes pars explicat arcus
 spiculaque infusum ferro latura venenum,
 quae feriant bis missa semel. iam textilis anguis
 discurrit per utramque aciem, cui guttur adactis
 turgescit zephyris; patulo mentitur hiatu
 405 iratam pictura famem, pannoque furorem
 aura facit, quotiens crassatur vertile tergum
 flatibus, et nimium iam non capit alvus inane.
 at tuba terrisono strepuit grave rauca fragore,
 responsat clamor lituis, virtusque repente
 410 ignavis vel parva furit. cadit undique ferrum,
 hinc tamen in iugulos: hunc torta falarica iactu
 proterit, ad mortem vix cessatura secundam:
 hunc conti rotat ictus; equo ruit aclyde fossus

372 fama <i>T</i>	muto] † nullo <i>T</i> ^b	374 praetorum iugo <i>F</i>	375 romana <i>M</i>	376 canis <i>Lindenbrog</i>
<i>ad Amm. Marc. XV, 4, 1</i>	378 burgone <i>M</i>	illuc <i>M</i> ^a] illoc <i>M</i> ^b , illo <i>TCFP</i>	382 nullo <i>P</i>	agmine <i>F</i>
383 mittit <i>MFP</i>	paucus <i>M</i>	386 postquam] simul <i>C</i>	388 campana <i>M</i> , campania <i>C</i>	austros <i>C</i> ^a
389 ingredient <i>M</i>	auro <i>M</i>	390 agricola <i>M</i>	sedebunt <i>M</i>	391 uandalus <i>MCF</i>
393 utramque <i>P</i>	395 officiunt <i>C</i>	396 radibus <i>M</i> (<i>i. e. ratibus, fort. recte</i>)	causa <i>F</i>	399 texata <i>F</i>
400 artus <i>P</i>	402 foriant <i>M</i>	textilis] explicat <i>F</i>	405 pectora <i>M</i>	panno <i>M</i>
grassatur <i>F</i>	utile <i>M</i> , untile <i>P</i>	407 alvens <i>M</i> ^a	408 turba <i>P</i>	raca <i>P</i>
411 hinc tota <i>M</i> ^a , hunc tota <i>M</i> ^b <i>T</i>	412 proterit <i>scripsi</i> : preterit <i>CP</i> , praeterit <i>MTF</i>			410 fuit <i>M</i>
				413 aclyde <i>F</i>

ille veruque alius; iacet hic simul alite telo.
 415 absentem passus dextram; pars poplite secto
 mortis ad invidiam vivit, partemque cerebri
 hic galeae cum parte rapit, fortique lacerto
 disceit ancipiti miserabile sinciput ense.
 ut primum versis dat tergum Vandalus armis,
 420 succedit caedes pugnae: discrimine nullo
 sternuntur passim campis, et fortia quaeque
 fecit iners. trepidante fuga mare pallidus intrat
 et naves pertransit eques, turpique natatu
 de pelago ad cymbam rediit. sic tertia Pyrrhi
 425 quondam pugna fuit: caesis cum milibus illum
 Dentatus premeret, lacerae vix fragmina classis
 traxit in Epirum, qui Chaonas atque Molossos,
 qui Thracum Macetumque manus per litora vestra
 sparserat et cuius vires Oenotria pallens
 430 ipsaque, quae petiit, trepidaverat uncta Tarentus.
 hostibus expulsis campum qui maximus extat
 iam lustrare vacat: videas hic strage sub illa
 utrorumque animos; nullus non pectore caesus,
 quisquis vester erat: nullus non terga foratus,
 435 illorum quisquis. clamant hoc vulnera primi
 praedonum tum forte ducis, cui regis avari
 narratur nupsisse soror, qui pulvere caeco
 clausus et elisus pilis vestigia turpis
 gestat adhuc probrosa fugae. sic agmina vestra
 440 cum spoliis campum retinent et Marte fruuntur.
 interea duplici texis dum litore classem
 inferno superoque mari, cadit omnis in aequor
 silva tibi nimiumque diu per utrumque recisus.
 Appennine, latus navalique arbore dives
 445 non minus in pelagus nemorum quam mittis aquarum.
 Gallia continuis quamquam sit lassa tributis,
 hoc censu placuisse cupit nec pondera sentit.
 quae prodesse probat. non tantis maior Atrides
 Carpathium textit ratibus, cum Doricus hostis
 450 Sigeas rapturus opes Rhoeteia clausit
 Pergama; nec tantae Seston iuncturus Abydo
 Xerxes classis erat, tumidas cum sterneret undas
 et pontum sub ponte daret, cum stagna superbo

414 virumque <i>M</i>	aliis <i>F</i>	416 vivet <i>M</i>	417 hinc <i>P</i>	418 didicit <i>C</i> ¹ , disceit <i>M</i>
miserabilis incaput <i>M</i>	419 uandalus <i>MCF</i> , uandalus <i>P</i>	arenis <i>F</i>	420 caedis <i>M</i>	422 facit <i>M</i>
intra <i>M</i>	423 navis <i>M</i>	424 cybam <i>T</i>	redeiit <i>P</i>	pirri <i>F</i> , pirrhi <i>TCP</i> , phyrri <i>M</i>
nubibus <i>F</i>	426 laciere <i>M</i>	flagmina clasis <i>P</i>	427 molosos <i>P</i>	429 vires <i>om.</i> <i>T</i>
que <i>M</i>	quae <i>om.</i> <i>P</i>	tharentus <i>CP</i> , threntus <i>T</i>	431 qui campum <i>C</i>	433 utrumque <i>M</i>
nullus] non ullus <i>M</i> ^a	434 furatus <i>M</i>	436 p. tu <i>C</i> , praedonam dum <i>T</i>	duces <i>M</i>	437 naratur <i>P</i>
nubisse <i>P</i> ^a	438 clasus <i>P</i> ^a	439 gesta <i>M</i>	440 capum <i>P</i>	in arte <i>P</i>
442 infreno <i>F</i>	mari cadit omnis in equor <i>in ras.</i> <i>P</i> ^b	444 apennine <i>CFP</i> , appenne <i>M</i>	navali robore	
445 mitis <i>C</i>	446 lasa <i>C</i>	447 sq.: nec pondera sentit quae prodesse probat <i>om.</i> <i>P</i>		
sensit <i>TCF</i>	449 pelagus <i>M</i> ^a	cu * <i>C</i> ¹	doribus <i>P</i>	450 sicaea repturus <i>M</i>
				roetheia <i>TCP</i> , raeteia <i>M</i>
451 tantes eston i. a. <i>P</i> , tantae sesto iniuncturus abido <i>M</i> , t. s. i. aboedo <i>T</i>				452 xerses <i>MT</i>
				clausis <i>M</i>

- irrupit temerata gradu turmaeque frequentes
 455 Hellespontiaco persultavere profundo;
 nec sic Leucadio classis Mareotica portu
 Actiacas abscondit aquas, in bella mariti
 dum venit a Fario dotalis turba Canopo,
 cum patrio Cleopatra ferox circumdata sistro
 460 milite vel piceo fulvas onerata carinas
 Dorida diffusam premeret Ptolomaide gaza.
 hoc tu non cultu pugnas, sed more priorum
 dite magis ferro, merito cui subiacet aurum
 divitis ignavi. tales ne sperne rebelles:
 465 etsi non acies, decorant tamen ista triumphos.
 nec me Lageam stirpem memorasse pigebit
 hostis ad exemplum vestri; namque auguror isdem
 regnis fortunam similem, cum luxus in illa
 parte sit aequalis, nec peior Caesar in ista.
 470 ilicet aggredieris quod nullus tempore nostro
 Augustus potuit: rigidum septemplex Histri
 agmen in arma rapis. nam quicquid languidus axis
 cardine Sithonio sub Parrhase parturit ursa,
 hoc totum tua signa pavet; Bastarna, Suebus,
 475 Pannonius, Neurus, Chunus, Geta, Dacus, Halanus,
 Bellonothus, Rugus, Burgundio, Vesus, Alites,
 Bisalta, Ostrogothus, Procrustes, Sarmata, Moschus
 post aquilas venere tuas; tibi militat omnis
 Caucasus et Scythicae potor Tanaiticus undae.
 480 quid faciat fortuna viri? quascumque minatur,
 has tremuit iam Roma manus; modo principe sub te,
 ne metuat, prope parva putat, nisi serviat illi
 quod timuit regnante alio. iam castra movebas
 et te diversis stipabant milia signis:
 485 obsequium gens una negat, quae nuper ab Histro
 rettulit indomitum solito truculentior agmen,
 quod dominis per bella caret populoque superbo
 Tuldila plectendas in proelia suggerit iras.
 hic tu vix armis positis iterum arma retractas:
 490 Bistonides veluti Ciconum cum forte pruinas
 Ogygiis complent thiasis, seu Strymonos arvis,
 seu se per Rhodopen, seu qua nimbosus in aequor
 volvit Hyperboreis in cautibus Ismarus Hebrum

455 heslespontiaco *P*, hethlespontiaco *F*   456 maroeteca *F*   458 ad *M*¹   conapo *C*
 460 carinas *in ras.* *P*¹   461 diffusem *F*   ptolaimaida *P*, tholomaide *F*   463 divitem *M*   464 diutis *C*^a,
 divites *M*   spernere belles *F*^a, spernere rebelles *F*^b, sperne labores *P*   465 triumphus *M*   466 lagaem
 sirpem *P*^a, lagaem stirpem *P*^b, laiam (iam *expunct.*) stirpem lageam *F*   467 explum *P*   hisdem *MF*
 468 fortuna *M*   469 nec peo *P*   470 vestro *F*   471 septimplicis *C*, sempteplicis *M*, septemplici *P*
 472 rapit *F*   474 suebus *M*^a] suevus *M*^b *TC*, sevus *P*, suevis *F*   475 getha *F*   alanus *M*   476 bel-
 lonotus *MF*   477 Pirustes *Wilamowitz*   moscus *M*, monscius *F*   478 post aliquas *P*   tuas]
 tuasque *F*   479 tanaicus *M*   482 servia *M*^a   ille *F*   483 alioque *F*   484 diversis si
 stipabant *C*^a   485 nuper] nub *M*^a   486 retulit *codd.*   487 r. *sup.* dominis *C*^b, dominus *FP*
 carent *F*   488 plectandas *F*   surgerit *P*^a, suggeret *M*   489 retractans *C*^a   490 bistonides *MTCP*
 491 tebanis *sup.* ogygiis *C*^b   strimonos *MP*, strymonis *C*, strimonis *F*   armis *M*   493 autibus *P*,
 cotibus *M*   hismarus *MCP*

dat somno vaga turba, simul lassata quiescunt
 495 orgia et ad biforem reboat nec tibia flatum;
 vix requies, iam ponte ligant, rotat enthea thyrsum
 Bassaris et maculis Erythraeae nebridos horrens
 excitat Odrysios ad marcida tympana mystas.
 tu tamen hanc differs poenam, sed sanguinis auctor
 500 maioris, dum parcis, eras. non pertulit ultra
 hoc pro te plus cauta manus vestrumque pudorem
 spreuit pro vobis; primi cadit hostia belli.
 quisque rebellis erat. praedam quoque dividis illis.
 mens devota quibus fuerat: quae territa servit
 505 exemplo, gaudet pretio. Pharsalica Caesar
 arva petens subitas ferro compescuit iras:
 sed sua membra secans et causae mole coactus
 flevit quos perimit: vestris haec proficit armis
 seditio; quodcumque iubes, nisi barbarus audit.
 510 hinc cadit, ut miles timeat. iam tempore brumae
 Alpes marmoreas atque occurrentia iuncto
 saxa polo rupesque vitri siccamque minantes
 per scopulos pluviam primus pede carpis et idem
 lubrica praemisso firmas vestigia conto.
 515 coeperat ad rupis medium quae maxima turba est
 interno squalere gelu, quod colle supino
 artatis conclusa viis reptare rigenti
 non poterat revoluta solo: fors unus ab illo
 agmine, canentem cuius rota triverat Histrum,
 520 exclamat: 'gladios malo et sollemne quieta
 quod frigus de morte venit; mea torpor inert
 membra rigore ligat, quodam mihi corpus adustum
 frigoris igne perit. sequimur sine fine labori
 instantem iuvenem; quisquis fortissimus ille est
 525 aut rex aut populus, castris modo clausus aprica
 vel sub pelle iacet; nos anni vertimus usum.
 quod iubet hic, lex rebus erit; non flectitur umquam
 a coeptis damnumque putat, si temporis iras
 vel per damna timet. qua dicam gente creatum.
 530 quem Scythia non patior? cuius lac tigridis infans
 Hyrcana sub rupe bibit? quae sustulit istum
 axe meo gravior tellus? en vertice summo
 algentes cogit turmas ac frigora ridet.
 dum solus plus mente calet. cum classica regis
 535 Arctoi sequerer, Romani principis arma

495 orgyra *F* abdifore *M* roboat *P* 496 sponte *T* iam fronde ligans *Mommsen*, campos
 relegunt *Buecheler*, dubitanter uterque entha *T* 498 odrysius *M* marcia *C* mixtas *P*, missas *F*
 499 han *P* defers *M* 500 parces *M* perculit *F* 501 manus] mat *M*^a 504 men *M*
 quibus *bis M*^a 505 farsalica *TCEP*, parsalliga *M* 508 perimit] ferit *M* 509 quoscumque *F*
 510 hinc *M*] hic *TCEP* 511 marmoresas *F* occurrentia *P* 512 mutantes *F* 514 lubricam *C*^a
 516 iuterno *P* squalore *F*, scalere *P* 518 ab illo] apollo *M*^a 520 gladius mallo *M* 521 frius *P*
 522 quondam *TCP* 526 vel sub pellere *F*, Gel sup pelle *P* iacet nos anni] nos anni nos *F* vertimur *C*
 527 erat *M* 528 acceptis *C* 531 ictum *F* 532 meo *bis T*^a 533 algentis *C*, augentis *P* turbas *M*

Caesareumque larem luxu torpere perenni
audieram: dominos nil prodest isse priores,
si rex hic quoque fortis erat.' maiora parantem
dicere de scopulo verbis accendis amaris:

540 'quisquis es, oppositi metuis qui lubrica clivi,
frange cutem pendentis aquae scalptoque fluento
sit tibi lympa gradus. turpes depone querelas:
otia frigus habent. numquid mihi membra biformis
Hylaei natura dedit? num Pegasus alis
545 adiuvit quicquid gradior pennasque volanti
dat Calais Zetusque mihi, quem ninguida cernis
calcantem iam dorsa iugi? vos frigora frangunt,
vos Alpes? iam iam studeam pensare pruinas:
aestatem sub Syrte dabo.' sic agmina voce
550 erigis exemploque levas; primusque labores
aggrederis quoscumque iubes; tum cetera paret
turba libens, servit propriis cum legibus auctor.

Qui tibi praeterea comites quantusque magister
militiae, vestrum post vos qui compulit agmen,
555 sed non invitum? dignus, cui cederet uni
Sulla acie, genio Fabius, pietate Metellus,
Appius eloquio, vi Fulvius, arte Camillus.
si praefecturae quantus moderetur honorem
vir quaeras, tendit patulos qua Gallia fines,
560 vix habuit mores similes, cui teste senatu
in se etiam tractum commiserat Vlpus ensem.
qui dictat modo iura Getis, sub iudice vestro
pellitus ravum praeconem suscipit hostis.
quid loquar hic illum, qui scrinia sacra gubernat,
565 qui, cum civilis dispenset partis habenas,
sustinet armati curas, interprete sub quo
flectitur ad vestras gens effera condiciones?
quid laudare Petrum parvis, temeraria Clio,
viribus aggrederis? cuius dignatur ab ore
570 Caesar in orbe loqui, licet et quaestore diserto
polleat; attamen hic nuper, placidissime princeps,
obside percepto nostrae de moenibus urbis
visceribus miseris insertum depulit ensem.
et quia lassatis nimium spes unica rebus
575 venisti, nostris, petimus, succurre ruinis,
Lugdunumque tuam, dum praeteris, aspice victor:
otia post nimios poscit te fracta labores.
cui pacem das, redde animum: lassata iuvenci

536 cesareum qua <i>P</i>	laxem <i>F</i>	torpore <i>M</i>	537 isse] desse <i>M</i>	538 sic <i>F</i>	hi <i>M</i>
an erit? parente <i>M</i>	539 scopulo <i>M</i>	541 scaltoque fluento <i>M</i> , scalptoque caltoe <i>T</i> ^a	543 n̄quid		
et 544 n̄ <i>T</i>	546 mihi] suas <i>M</i>	cernis] terris <i>P</i>	547 aalcantem <i>C</i>	548 pruinas <i>vulgo</i> :	
ruinas <i>codd.</i>	551 quoscuque <i>P</i>	553 masister <i>P</i>	554 contulit <i>P</i>	555 dign̄ <i>F</i>	
556 sylla <i>C</i> , silla <i>MTFP</i>	557 fulvis <i>P</i>	558 quantum <i>P</i>	560 moris similis <i>M</i>	563 raucum <i>T</i>	
suspicit <i>MT</i>	hospes <i>M</i>	565 civiles <i>M</i>	dispensat <i>F</i>	pacis <i>T</i>	566 interpetre <i>P</i>
570 deserto <i>M</i> , di*er*o <i>C</i> ^a (<i>in marg. repetit̄</i> diserto <i>C</i> ^b)	571 actamen <i>F</i>	573 ensem] hostem <i>MT</i> ^a <i>C</i> ^a			
576 ludunamque <i>P</i> ^a , ludunamque <i>P</i> ^b	578 qui <i>C</i>				

cervix deposito melius post sulcat aratro
 580 telluris glaebam solidae. bove, fruge, colono.
 civibus exhausta est. stantis fortuna latebat:
 dum capitur, vae quanta fuit! post gaudia, princeps,
 delectat meminisse mali. populatibus, igni
 etsi concidimus, veniens tamen omnia tecum
 585 restituis: fuimus vestri quia causa triumphī,
 ipsa ruina placet. cum victor scandere curram
 incipies crinemque sacrum tibi more priorum
 nectet muralis, vallaris, civica laurus
 et regum aspicient Capitolia fulva catenas.
 590 cum vesties Romam spoliis, cum divite cera
 pinges Cinyfii captiva mapalia Bocchi,
 ipse per obstantes populos raucosque fragores
 praecedam et tenui, sicut nunc, carmine dicam
 te geminas Syrtes, Alpes te, te mare magnum,
 595 te freta, te Libycas pariter domuisse catervas,
 ante tamen vicisse mihi. quod lumina flectis
 quodque serenato miseros iam respicis ore,
 exultare libet: memini, cum parcere velles,
 hic tibi vultus erat; mitis dat signa venustas.
 600 annue: sic vestris respiret Byrsa trophaeis,
 sic Parthus certum fugiat Maurusque timore
 albus eat; sic Susa tremant positisque pharetris
 exarmata tuum circumstent Bactra tribunal.

VI.

PRAEFATIO PANEGYRICI DICTI AVITO AUGUSTO.

PALLADOS armisonae festum dum cantibus ortum
 personat Hismario Thracia vate chelys,
 et dum Mopsopium stipantur per Marathonem
 qui steterant fluvii quaeque cucurrit humus,
 5 duleisonum quatitur fidibus dum pectine murmur,
 has perhibent laudes laude probasse deam:
 "diva, Gigantei fudit quam tempore belli
 armatus partus vertice dividuo,
 quam neque Deliacis peperit Latona sub antris,
 10 fixura errantem Cyclada pignoribus,

582 carpitur *P* princeps *P* 583 populatibus *P* 584 concidimus *M* necum *M^a*
 585 fumus *C* 587 incipiens *M* crinemque *T^a*, crinemque *T^b* 589 regnum *M* capitalia *P^a*
 590 vestes *MP*, vestis *T^a* 591 pingues *F* cynifii *TCEP* (afric^{sup}. scr. *C^b*), cyniphii *M*
 592 furores *M^a* 593 praecedam *M* 594 Syrtes, Alpes te *Wlamowitz*: alpes te syrtes *codd.*
 597 quod *C* 598 velis *M* 599 mittit *C* vetustas *M^a* 600 respicere birsa *M* 601 parthum *F^a*
 602 erat *C¹* fusa *T* 603 bacta *P* Subscriptionem om. *TF* et duobus vers. vac. *C*; PANIGERICVS
 MAIORIANI EXPLICIT *P*; EXPL. ITE INCIPIT PANIGERICI EDITIO SCRIPTA AD PRISCV VALERIANV
 PFATVRIV Q DIX SOCERO SVO ROME *subscr. in M*, in quo sequitur carm. *VIII*; hic PFATIO INCIP *M*
 PREFATIO PANIGERICI AD AVITV *T^c* Incipit eiusdem panigerici tertii praefatio quem dixit socero suo
 rome *F* 2 celebs *M*, clesis *F* 4 steterat *P* 5 dulcissonum *P* 8 dividio *M*, dimidio *F*
 9 delicias *M*, delicis *F* peperisse *M* latrona *P*

- nec quae Cadmeis pariens Alciden in oris
suspendit triplici nocte puerperium,
nec cuius pluvio turris madefacta metallo est,
cum matrem impleret filius aurigena:
¹⁵ sed te, cum trepidum spectaret Flegra Tonantem,
impulit excussam vertice ruptus apex;
cumque deos solae traherent in proelia vires,
confusum valde te sine robur erat:
protulit ut mox te patrius, Sapia, vertex,
²⁰ tum mage vicerunt, te cum habuere dei.
te propter cessit, manibus constructa tremendis,
iam prope per rutilum machina tensa polum.
Pindus, Othrys, Pholoe dextris cecidere Gigantum,
decidit et Rhoeti iam gravis Ossa manu.
²⁵ sternitur Aegaeon, Briareus, Ephialta Mimasque,
Arctos sueti lambere calce rotas.
Enceladus patri iacuit fratrique Typhoeus:
Euboicam hic rupem sustinet, hic Siculam.”
hinc sese ad totam genetricem transtulit Orpheus
³⁰ et docuit chordas dicere Calliopam.
assurrexerunt Musae sub laude sororis
et placuit divae carmine plus pietas.
quod si maternas laudes cantasse favori est
nec valeo priscas aequiparare fides,
³⁵ publicus hic pater est, vovi cui carmen, Avitus:
materia est maior, si mihi Musa minor.

VII.

PANEGYRICUS.

- P^HOEBE, peragrato tandem visurus in orbe
quem possis perferre parem, da lumina caelo:
sufficit hic terris. nec se iam signifer astris
iaetet, Marmaricus quem vertice conterit Atlans:
⁵ sidera sunt isti. quae sicut mersa nitescent,
adversis sic Roma micat, cui fixus ab ortu
ordo fuit crevisse malis. modo principe surget
consule; nempe, patres, collatos cernere fascas
vos iuvat et sociam sceptris mandasse curulem:
¹⁰ credite, plus dabit: currus. iam necte bifrontes,
anceps Iane, comas duplicique accingere lauro.

11 cathmeis <i>F</i>	alcidan <i>C^a</i>	horis <i>codd.</i>	12 puerperum <i>P</i>	13 madefacto <i>P</i>	15 tonantum <i>M</i>
16 expulsam <i>F</i>	17 salae <i>MP</i> , aliae <i>C</i>	viris <i>M^b</i>	18 te <i>om. C</i>	19 vertet <i>M^a</i>	20 tu <i>M</i>
cum te <i>MTP</i>	23 poloe <i>M</i>	25 efialta <i>MTP</i>	minasque <i>(F)</i>	26 ausi <i>vel nisi malim</i>	
27 tiphoeus <i>MTP</i> , triphoeus <i>C</i> , tyheus <i>F</i>	28 eboicam <i>M^a</i>	29 sese] esse <i>M</i>	genitri*** <i>P^a</i>		
30 decuit <i>MTEP</i>	cordas <i>MTC</i> , chordias <i>P</i>	discere <i>F</i>	34 aequiperasse <i>C¹</i>	35 novi <i>CP</i>	
36 musa michi <i>C^a</i>	<i>Subscriptum</i> Explicit prefatio. Incipit panigericus in <i>C</i> ; INCIP PANIGERICVS in <i>P</i> ; INCIP PANYGERICVS in <i>M</i> ; INCIPIT PANAGERICV (PANIG. <i>T^b</i>) AD AVITV <i>T</i> , Incipit panagineus				
tertius <i>F</i>	1 urbe <i>M</i>	2 praeferre <i>F</i> , perficere <i>M</i>	pare <i>T</i>	4 contit <i>F</i>	athlas <i>M</i> , atlas <i>T^b</i> ,
athlans <i>F</i>	5 mersa <i>sic T</i>	7 surgit <i>M</i>	8 callatos <i>F</i>		

principis anterior, iam consulis iste coruscat
annus, et emerita trabeis diademata crescunt.
incassum iam, Musa, paves, quod propulit Auster
15 vela ratis nostrae; pelago quia currere famae
coepimus, en sidus, quod nos per caerulea servet.

Forte pater superum prospexit ab aethere terras:
ecce viget quodcumque videt; mundum reparasse
aspexisse fuit; solus fovet omnia nutus.

- 20 iamque ut convenient superi, Tegeaticus Arcas
nunc plantis, nunc fronte volat; vix contigit arva:
et toto descendit avo. mare, terra vel aer
indigenas misere deos. germane Tonantis,
prime venis, viridi qui Dorida findere curru
25 suetus in attonita spargis cito terga serenum;
umentes Nymphas Foreus comitatur ibique
glaucus, Glauce, venis, vatium et certissime Proteu,
certus eras. longo veniunt post ordine divi:
pampineus Liber, Mars trux, Tirynthius hirtus,
30 nuda Venus, fecunda Ceres, pharetrata Diana,
Iuno gravis, prudens Pallas, turrita Cybebe,
Saturnus profugus, vaga Cynthia, Phoebus ephebus,
Pan pavidus, Fauni rigidi, Satyri petulantes.
convenere etiam caelum virtute tenentes:
35 Castor equo, Pollux caestu, Perseus harpe,
fulmine Vulcanus, Tiphys rate, gente Quirinus,
quis canat hic aulam caeli, rutilantia cuius
ipsa pavementum sunt sidera? iam pater aureo
tranquillus sese solio locat, inde priores
40 consedere dei (fluviis quoque contigit illo,
sed senibus, residere loco, tibi, maxime fluctu
Eridane et flavis in pocula fracte Sicambris,
Rhene tumens Scythiaeque vagis equitate catervis
Hister et ignotum plus notus, Nile, per ortum):
45 cum procul erecta caeli de parte trahebat
pigros Roma gradus, curvato cernua collo
ora ferens; pendent crines de vertice, tecti
pulvere, non galea, clipeusque inpingitur aegris
gressibus, et pondus, non terror fertur in hasta.
50 utque pii genibus primum est adfusa Tonantis,
“testor, sancte parens”, inquit, “te numen et illud,
quicquid Roma fui: summo satis obruta fato

12 principes <i>C</i> ¹	13 <i>om. M</i>	14 protulit <i>M</i>	16 en <i>T</i> ^a et iterum en <i>sup. scr. T</i> ^b per
<i>om. F</i>	18 videret <i>F</i>	20 tegeticus <i>codd.</i>	archas <i>codd.</i> ; ales <i>Bitschofsky</i>
22 descendit <i>P</i>	23 indinenas <i>P</i>	deo <i>M</i>	24 <i>om. F</i> dorica <i>C</i> cursu <i>P</i> , curvo <i>M</i> ¹ , curro <i>M</i> ²
25 suetos <i>M</i>	antonita <i>P</i>	26 furcus <i>M</i>	ubique <i>F</i> ^a 27 et <i>om. F</i> protheu <i>codd.</i>
28 longuo <i>T</i>	diu <i>F</i>	31 cybebes <i>P</i> , cybeles <i>F</i> , cibeles <i>C</i> , cybeles <i>T</i> , cibeles <i>M</i>	32 phebe-
phebusque <i>M</i>	34 etiam <i>om. T</i> ^a	35 equi <i>M</i>	sic <i>codd.</i> , sed arpe <i>T</i> <i>CF</i> <i>P</i> ; Pollux caestu, Danaeius
harpe <i>Wilamowitz</i> , caestu <i>Polluces</i> , Perseus harpe <i>Leo</i>		36 flumine <i>F</i>	39 solio <i>om. F</i> 42 heri-
dane <i>M</i> <i>CF</i> , heridiane <i>P</i>	43 equite <i>M</i>	44 note plus <i>Leo</i>	45 erect <i>M</i> ^a 46 curvata <i>F</i>
47 pindent <i>P</i> crines <i>om. M</i>	48 vulvere <i>P</i> , vulnere <i>TF</i>	inpigitur <i>P</i>	50 piis <i>T</i> 51 nomen <i>M</i>
52 roma] nomen <i>M</i> ^a	fuit <i>C</i> ^a		

- invideo abiectis; pondus non sustinet ampli
culminis arta domus nec fulmen vallibus instat.
55 quid, rogo, bis seno mihi vulture Tuscus aruspex
portendit? iaciens primae cur moenia genti
ominibus iam celsa fui, dum collis Etrusci
fundamenta iugis aperis mihi, Romule pauper?
plus gladio secura fui, cum turbine iuncto
60 me Rutulus, Veiens, pariterque Auruncus et Aequus,
Hernicus et Volscus premerent. sat magna videbar
et tibi, dum rumpit vitiatum femina ferro
corpus et ad castum remeas, pudor erute, vulnus.
iam cum vallatam socio me clausit Etrusco
65 Tarquinius: pro Muci ignes! pro Coclitis undae!
pro dolor! hic quonam est, qui sub mea iura redegit
Samnitum Gurgis? Volsci qui terga cecidit,
Marcius et, Senones fundens, dictator et exul?
Fabricii vitam vellem, mortes Deciorum,
70 vel sic vincentem vel sic victos: mea redde
principia. heu! quo nunc pompae ditesque triumphi
et pauper consul? Libycum mea terruit axem
cuspis et infido posui iuga tertia Poeno.
Indorum Ganges, Colchorum Phasis, Araxes
75 Armeniae, Ger Aethiopum Tanaisque Getarum
Thybrinum tremuere meum. me Teutone iuncto
quondam fraete subis Cimber, gladiisque gravatas
ante manus solas iussi portare catenas.
vae mihi! qualis eram, cum per mea iussa iuberent
80 Sulla, Asiagenes, Curius, Paulus, Pompeius
Tigrani, Antiocho, Pyrrho, Perseo, Mithridati
pacem, regna, fugam, vectigal, vincla, venenum.
Sauromatem taceo ac Moschum solitosque cruentum
lac potare Getas ac pocula tingere venis
85 vel, cum diffugiunt, fugiendos tum mage Persas.
nec terras dixisse sat est: fulgentibus armis
tot maria intravi duce te longeque remotas
sole sub occiduo gentes. victricia Caesar
signa Caledonios transvexit ad usque Britannos;
90 fuderit et quamquam Scotum et cum Saxone Pictum,
hostes quaesivit, quem iam natura vetabat
quaerere plus homines. vidit te frangere Leucas.

54 nec fulmen *Sirmondus*: nec flumen *C*, fulmen nec *F*, flumen nec *MTP* 55 arcuspex *P*
57 dum collis *usque ad v. 59* secura fui *om. P* etrusci *F* 60 rutilus *F* vegens *TFCP*, veniens *M*
61 hernicius *C^a* 62 rupit *TF* ferrum *C^a* 63 aucaustum *M* 64 tum *M* 65 mucii *CP²*,
m. cii P¹, mutii *TF* co * litis *C^a* 66 ecquonam *Wilamowitz* 67 sannitem *T* et gurgis *CPF*
vosci *M^a* 68 ditator *M^a* 70 si victos *T*, si victus *M* 72 lybitum *P* 74 phassis *P* araxis *MCP*
75 Armeniae, Ger (*Ger Mohr*) *Sirmondus*: armentaeger *M*, armeniae tagus (thagus *F*) *TCF*, armēniae tagus *P*
76 thibrinum *MCP* (*cf. Verg. Aen. XII, 35*) meruere *M* 77 fracti *M* 80 silla *codd.* fort. Asiatogenes;
Asiagenetes *Sirmondus* 81 anthioco *MT* pirro *MFCP*, pyrrho *T* Perseo *scripsi*; perso *CPTF*,
perse *M* mithridati *MTP* 83 sauromatam *T* ac moscum *TCP*, asmoscum *F* 84 a. p. t. venenis *P*,
ac tingere tela venenis *T* 85 fugiedos tum *P^a*, fugiendus tu *M* 87 deduce *P* 89 cali-
donias *C^a*, calidonios *C^bF*, calidonio *M*, calinodios *PT* 90 scottum *MF*, schotum *C^a*, schottum *C^bP*
92 quaerere] quae *M*

- trux Auguste, Pharon, dum classicus Actia miles
 stagna quatit profugisque bibax Antonius armis
 95 incestam vacuat patrio Ptolomaida regno.
 cumque prius stricto quererer de cardine mundi,
 nec limes nunc ipsa mihi. plus, summe deorum,
 sum iusto tibi visa potens, quod Parthicus ultro
 restituit mea signa Sapor positoque tiara
 100 funera Crassorum fleuit, dum purgat. et hinc iam.
 pro dolor! excusso populi iure atque senatus,
 quod timui, incurri; sum tota in principe, tota
 principis, et fio lacerum de Caesare regnum,
 quae quondam regina fui; Capreasque Tiberi
 105 et caligas Gai Claudii censura secuta est
 et vir morte Nero; tristi Pisone verendum
 Galbam sternis, Otho, speculo qui pulcher haberi
 dum captas, ego turpis eram; mihi foeda Vitelli
 intulit ingluvies ventrem, qui tempore parvo
 110 regnans sero perit; lassam post inclitus armis
 Vespasianus habet, Titus hinc, post hunc quoque frater;
 post quem tranquillus vix me mihi reddere Nerva
 coepit, adoptivo factus de Caesare maior:
 Vlpus inde venit, quo formidata Sicambri
 115 Agrippina fuit, fortis, pius, integer, acer.
 talem capta precor. Traianum nescio si quis
 aequiperet, ni fors iterum tu, Gallia, mittas
 qui vincat. lacrimae vocem clausere precantis,
 et quicquid superest, luctus rogat. undique caeli
 120 assurgunt proceres, Mars, Cypris, Romulus et qui
 auctores tibi, Roma, dei; iam mitior ipsa
 flectitur atque iras veteres Saturnia donat.
 Iuppiter ista refert: 'Fatum quo cuncta reguntur
 quoque ego, non licuit frangi. sat celsa laborant
 125 semper, et elatas nostro de munere vires
 invidit Fortuna sibi; sed concipe magnos,
 quamquam fracta, animos. si te Porsenna soluto
 plus timuit de ponte fremens, si moenia capta
 mox Brenni videre fugam, si denique dirum
 130 Hannibalem iuncto terrae caelique tumultu
 reppulimus (cum castra tuis iam proxima muris
 starent, Collina fulmen pro turre cucurrit,
 atque illic iterum timuit natura paventem
 post Flegram pugnare Iovem): torpentia tolle

93 faron <i>M</i> , sparos <i>T</i>	classius <i>F</i>	94 bibas <i>F</i>	95 tolomaida <i>M</i>	96 quererer
stricto <i>C</i> carmine <i>MT</i> ^a	97 nec] sum <i>C</i>	99 sapor <i>M</i> (cf. 2, 457); pavor <i>CPTF</i>	100] fuit <i>M</i>	
pugnat <i>M</i> 102 summota <i>M</i>	in om. <i>T</i> ^a	103 principis <i>M</i>	104 tiberii <i>CF</i> , tyberii <i>PT</i>	
105 gatii claudii <i>CPTF</i>	108 ergo <i>P</i>	vitellii <i>CPT^bF</i> , intellii <i>T</i> ^a	110 periit <i>CPTF</i>	post
inclitus in <i>ras</i> , <i>P</i> ^b	111 vespasianus <i>P</i>	hunc om. <i>M</i>	114 qua <i>M</i>	115 agrippina <i>C</i> , agripina <i>T</i>
117 aequiperet] equis ē <i>M</i> ¹	tua gallia mittat <i>F</i>	118 precantes <i>CP</i> , precantem <i>F</i>	122 ira <i>M</i>	
saturna <i>F</i> 124 frangere <i>C</i>	sac <i>M</i> ¹	126 fortuna <i>M</i> : natura <i>CPTF</i>	127 quamquam] post-	
quam <i>M</i> fractos <i>C</i> ^a	proxima <i>M</i>	128 fremens <i>M</i> : tremens <i>CPTF</i>	130 hannibalem <i>M</i>	terrae + <i>C</i> ¹
132 flumen <i>M</i>	133 parentem <i>Mommsen</i>	134 pugnante <i>F</i>		

- 135 lumina, deterfam mentem caligo relinquat.
 te mirum est vinci; incipies cum vincere, mirum
 non erit. utque tibi pateat quo surgere tandem
 fessa modo possis, paucis, cognosce, docebo.
 Est mihi, quae Latio se sanguine tollit alumnā,
 140 tellus clara viris, cui non dedit optima quondam
 rerum opifex natura parem; fecundus ab urbe
 pollet ager, primo qui vix proscissus aratro
 semina tarda sitit vel luxuriante iuvenco
 arcana exponit piceam pinguedine glæbam.
 145 assurrexit huic, coxit quod torridus Auster,
 Niliacum Libycumque solum, collataque semper
 arida Mygdoniae damnarunt Gargara falces;
 Apulus et Calaber cessit. spes unica rerum,
 hanc, Arverne, colens nulli pede cedis in armis,
 150 quosvis vincis equo. testis mihi Caesaris esto
 hic nimium fortuna pavens, cum colle repulsus
 Gergoviae castris miles vix restitit ipsis.
 hos ego tam fortes volui, sed cedere Avitum
 dum tibi, Roma, paro, rutilat cui maxima dudum
 155 stemmata complexum germen, palmata cucurrit
 per proavos, gentisque suae te teste, Philagri,
 patricius resplendet apex. sed portio quanta est
 haec laudum, laudare patres, quos quippe curules
 et praefecturas constat debere nepoti?
 160 sint alii, per quos se postuma iacet origo,
 et priscum titulis numeret genus alter: Avite,
 nobilitas tu solus avos. libet edere tanti
 gesta viri et primam paucis percurrere vitam.
 Solverat in partum generosa puerpera casti
 165 ventris onus; manifesta dedi mox signa futuri
 principis ac totam fausto trepidi patris aulam
 implevi augurio, licet idem grandia nati
 culparet fata et pueri iam regna videret.
 sed sibi commissum tanto sub pignore cernens
 170 mundi depositum, ne quid tibi, Roma, periret,
 iuvit fortunam studio. lactantia primum
 membra dedit nivibus, glaciemque irrumpere plantis
 iussit et attritas parvum ridere pruinas.
 surgentes animi Musis formantur et illo
 175 quo Cicerone tonas; didicit quoque facta tuorum
 ante ducum; didicit pugnas libroque relegit

135 demersam <i>Wilamowitz</i>	137—600 <i>om. P</i>	137 peteat <i>M</i>	138 nessa <i>F</i>	139 se
<i>om. F^a</i>	140 optimo <i>F</i>	141 oppi pax <i>M</i>	ab urbe] <i>fort. abunde</i>	142 tollet <i>F</i>
procissus <i>C</i> , processus <i>MF</i>	143 femina <i>F</i>	144 exposcit <i>TC¹</i> , expuit <i>M</i>	145 turridus <i>M¹</i> ,	
turgidus <i>M²</i>	147 migdonia <i>TF</i>	garrula <i>M^a</i>	fauces <i>T</i>	148 appulus <i>M</i>
152 gergoniae <i>T</i> , tergoviae <i>F</i>	153 Nos <i>C</i>	155 palmate <i>M</i>	156 te teste] testiste <i>M</i>	150 caeris <i>M</i>
157 apex <i>om. M</i>	159 dedere <i>M</i>	160 sint <i>F</i>] sunt <i>MTC</i>	162 tui <i>C</i>	152 filagri <i>TF^c</i>
164 puerpera <i>M^a</i>	165 neutris onus <i>F</i> , ventrisono <i>M¹</i>	166 actutum <i>MTF</i>	aulam <i>om. M</i>	libet** <i>C^a</i>
167 gnati <i>M</i>	168 facta <i>C</i>	172 nubibus <i>M</i>	irrepere <i>Sirmondus</i>	173 primum <i>T</i>
gentis <i>M</i>	animi musis] animosis <i>M</i>			174 sur-

- quae gereret campo. primus vix coeperat esse
 ex infante puer, rabidam cum forte cruentis
 rictibus atque escas ieiuna fauce parantem
 180 plus catulis stravit (fuerant nam fragmina propter)
 arrepta de caute lupam, fractusque molari
 dissiluit vertex et saxum vulnere sedit.
 sic meus Alcides, Nemeae dum saltibus errat,
 occurrit monstro vacuus, non robora portans,
 185 non pharetras; stetit ira fremens atque hoste propinquo
 consuluit solos virtus decepta lacertos.
 parva quidem, dicenda tamen: quis promptior isto
 tensa catenati summittere colla Molossi.
 et lustris recubare feras, interprete nare
 190 discere non visas et in aere quaerere plantas?
 iam si forte suem latratibus improbus Vmber
 terruit, albentes nigro sub gutture lunas
 frangere ludus erat colluctantique lacerto
 vasta per adversas venabula cogere praedas.
 195 quam pulchrum, cum forte domum post lustra revertens
 horrore splenderet apri virtusque repugnans
 proderet invitum per fortia facta pudorem!
 sic Pandionis castae Tritonidos arvis
 Hippolytus roseo sudum radiabat ab ore.
 200 sed simili, gemino flagrans cum Cressa furore
 transiit affectu matres et fraude novercas.
 quid volucrum studium, dat quas natura rapaces
 in vulgus prope cognatum? quis doctior isto
 instituit varias per nubila iungere lites?
 205 alite vincit aves, celerique per aethera plausu
 hoc nulli melius pugnator militat unguis.
 nec minus haec inter civilia iura secutus
 eligitur primus, iuvenis, solus, mala fractae
 alliget ut patriae poscatque informe recidi
 210 vectigal. procerum tum forte potentior illic.
 post etiam princeps, Constantius omnia praestat.
 indole defixus tanta et miratus in annis
 parvis grande bonum vel in ore precantis ephebi
 verba senis. ducis hinc pugnas et foedera regum
 215 pandere, Roma, libet. variis incussa procellis
 bellorum regi Getico tua Gallia pacis
 pignora iussa dare est, inter quae nobilis obses

177 q. g.] quaereret *M* primus *om.* *T*^a quae gereret campo primus. vix *Buecheler* esese ut vid. *M*^a
 178 rapidam *M* cluentis *M* 179 rictibus *M* 181 arreptam *MT* 182 dissiluit *M* sasum *M*
 sedet *M* 185 fremens *Buecheler* (*conl. A. L. 881, 35 R.*) et *Wilamowitz*: tremens *M*^b*TUCFP*, potens *M*^a
 hoste *om.* *M* 186 consuluit *M* solus *M* lacertus *M* 191 suum *M* imber *C* 192 lunae *M*
 193 colluctantique *F* 194 figere *T* 195 revertent *M* 197 invictum *T*^a*F* 198 pandionis *T*^a,
 pandionus *F* tridonidos *F* 199 roseus udum *M* 200 simula *C*, simul a *Sirmondus* congressa *M*
 sed simul, a, gemino conflagrans *Cr. f. Leo* 201 novercae *M* 202 rapacis *M* 205 ceteri-
 que *M*^a aera lapsu *F* 208 male *M*^a 209 alligit *M* 211 princeps *M*^a constancius *TC*
 212 et *om.* *M* 213 in ore peccantis *F*, increpitantes *M* 214 dulcis *M* foedere *F* rerum *TFC*
 216 pascis *M* 217 inter] in *M*

tu, Theodore, venis, quem pro pietate propinqui
expetis in media pelliti principis aula
220 tutus, Avite, fide; probat hoc iam Theudoris altum
exemplum officii. res mira et digna relatu,
quod fueris blandus, regi placuisse feroci.
hinc te paulatim praelibat sensibus imis
atque animis: vult esse suum; sed spernis amicum
225 plus quam Romanum gerere. stupet ille repulsam
et plus inde places. rigidum sic, Pyrrhe, videbas
Fabricium, ingestas animo cum divite fugit
pauper opes, regem temnens, dum supplice censu
pignus amicitiae vili mendicat ab auro.

230 Aetium interea, Scythico quia saepe duello est
edoctus, sequeris; qui, quamquam celsus in armis,
nil sine te gessit, cum plurima tute sine illo.
nam post Iuthungos et Norica bella subacto
victor Vindelico Belgam, Burgundio quem trux
235 presserat, absolvit iunctus tibi. vincitur illic
cursu Herulus, Chunos iaculis Francusque natatu,
Sauromata clipeo, Salius pede, falce Gelonus,
vulnere vel si quis plangit, cui flesse feriri est
ac ferro perarasse genas vultuque minaci
240 rubra cicatricum vestigia defodisse.

Illustri iam tum donatur celsus honore.
squameus et rutilis etiamnunc livida cristis
ora gerens vix arma domum sordentia castris
rettulerat: nova bella iterum pugnamque sub ipsis
245 iam patriae muris periturus commovet hostis.
Litorius Scythicos equites tum forte subacto
celsus Aremorico Geticum rapiebat in agmen
per terras, Arverne, tuas, qui proxima quaeque
discursu, flammis, ferro, feritate, rapinis
250 debebant, pacis fallentes nomen inane.
huius tum famulum quidam truculentior horum,
mox feriente, feris; ruit ille et tristia fata
commendat domino absenti partemque futuram
vindictae moriens Stygium spe portat ad amnem.
255 et iam fama viro turres portasque tuenti
intuitu pavidae plebis perfert scelus actum.
executitur, restat, pallet, rubet, alget et ardet,
ac sibimet multas vultum variata per unum
ira facit facies, vel, qui mos saepe dolenti,

218 spietate *F*   220 theodoris *CM*, theodorus *TF*   223 praelibrat *M*   226 sic pyrrhe *TC*,
sic pirre *F*, syrrae *M*   230 aethium *codd.*   intereta *C*, interra *T*, intergas *M*   scithica *C*   qui *TEC*
est *om.* *M*   231 celsis *M*   232 tute *Lucianus Mueller*; tu *codd.*   233 iuthiungos *M*, iuuthungos *F*,
om. spat. vac. T   235 sibi *M*   236 ch*unus *C*¹, cunus *M*^a   238 feriri *C^aF*] perire *MTC*^b
240 ci****icum *C*^a   241 cum *C*   243 vir *C*   squalentia *T*^b   244 retulerat *CM*, extulerat *T*
245 moris *M*   periurus *Wilamowitz*   246 littorius *C*, lithorius *MTF*   cithicus *M*   247 arem.]
aremore coti *M*, aremoreo *T*   248 peruerras *C*   arverie *F*   252 feres *M*   tristitia *M*   facta *C*
253 fort. futurae   254 annem *T*   255 forma *C*^a   258 caritata *codd.*   259 mos] modo *M*

- 260 plus amat extinctum: tandem prorumpit et arma.
arma fremit, pinguisque etiamnum sanguine fertur
lorica, obtusus per barbara vulnera contus
atque sub assiduis dentatus caedibus ensis.
includit suras ocreis capitique micantem
265 imponit galeam, fulvus cui crescit in altum
conus et iratam iaculatur vertice lucem.
et iam scandit equum vulsisque a cardine portis
emicat: adsistunt socio Virtusque Dolorque
et Pudor: armatas pilo petit impiger alas
270 pugnando pugnam quaerens, pavidumque per agmen
multorum interitu compensat quod latet unus.
sic Phrygium Emathia victorem cuspide poscens
Aeacides caeso luctum frenavit amico
per mortes tot, Troia, tuas, iam vilia per se
275 agmina contentus ruere, strictumque per amplos
exerere gladium populos; natat obruta tellus
sanguine, dumque hebetat turba grave caedua telum,
absens in cuncto sibi vulnere iam cadit Hector.
proditus ut tandem tanti qui causa tumultus,
280 inquit Avitus: "Age, Scythica nutrite sub arcto
qui furis et caeso tantum qui fidis inermi,
congrederere armato. multum tibi praestitit ira
iam mea: concessi pugnam iubeoque resistas:
certantem mactasse iuvat." sic fatur et aequor
285 prosilit in medium, nec non ferus advenit hostis.
ut primum pectus vel comminus ora tulere,
hic ira tremit, ille metu. iam cetera turba
diversis trepidat votis variosque per ictus
pendet ab eventu. sed postquam prima, secunda
290 tertiaque acta rota est. venit ecce et celsa cruentum
perforat hasta virum, post et confinia dorsi
cedit transfosso ruptus bis pectore thorax.
et dum per duplicem sanguis singultat hiatum.
dividua ancipitem carpserunt vulnera vitam.
295 Haec post gesta viri (temet, Styx livida. testor)
intemerata mihi praefectus iura regebat:
et caput hoc sibimet solitis defessa ruinis
Gallia suscipiens Getica pallebat ab ira.
nil prece, nil pretio, nil milite fractus agebat
300 Aetius; capto terrarum damna patebant
Litorio; in Rhodanum proprios producere fines

261 pinguisque om. C ^a	etiamnum TF'	262 lorica et obt. MTC	263 sub] ab MT
ensibus ut vid. C ^a	264 ocrei M	265 imponet M	fusus M
268 socium F; fort. sociae	virque M	271 interitum M	272 frigidum F
cides F	274 per vilia iam se Leo, p. v. i. sic Buecheler	275 amplas M	277 habitat M
278 cadet M	280 athyca M, stygia T	acto M, arto T	281 tantam F
284 certamen M	fatus T	289 pendit M	290 t. a.] tertia quarta M
291 post vulgo] postque TFC, que M	292 transfossa M	bis ruptus T	294 dividuam ancipiti M
vulnere M	295 liquida CM	297 defixa MTF	298 pellebat T
301 lithorio C	rodanum M	ara M ^a	300 aethius TFC

Theodoridae fixum, nec erat pugnare necesse,
 sed migrare Getis. rabidam trux asperat iram
 victor; quod sensit Scythicum pro moenibus hostem,
 305 imputat; et nil est gravius, si forsitan umquam
 vincere contingat, trepido. postquam undique nullum
 praesidium ducibusque tuis nil, Roma, relictum est,
 foedus, Avite, novas; saevum tua pagina regem
 lecta domat; iussisse sat est te quod rogat orbis.
 310 credent hoc umquam gentes populique futuri?
 littera Romani cassat quod, barbare, vincis.
 iura igitur rexit; namque hoc quoque par fuit, ut tum
 assertor fieret legum qui nunc erit auctor,
 ne dandus populis princeps, caput, induperator,
 315 Caesar et Augustus solum fera proelia nosset.

Iam praefecturae perfunctus culmine tandem
 se dederat ruri (numquam tamen otia, numquam
 desidia imbellis: studiumque et cura quieto
 armorum semper): subito cum rupta tumultu
 320 barbaries totas in te transfuderat arctos,
 Gallia. pugnacem Rugum comitante Gelono
 Gepida trux sequitur; Seyrum Burgundio cogit:
 Chunos, Bellonotus, Neurus, Bastarna, Toringus,
 Bructerus, ulvosa vel quem Nicer alluit unda.
 325 prorumpit Francus; cecidit cito secta bipenni
 Hercynia in lintres et Rhenum texuit alno;
 et iam terrificis diffuderat Attila turmis
 in campos se, Belga, tuos. vix liquerat Alpes
 Aetius, tenue et rarum sine milite ducens
 330 robur in auxiliis, Geticum male credulus agmen
 incassum propriis praesumens adfore castris.
 nuntius at postquam ductorem perculit, Hunos
 iam prope contemptum propriis in sedibus hostem
 expectare Getas, versat vagus omnia secum
 335 consilia et mentem curarum fluctibus urget.
 tandem nutanti sedit sententia celsum
 exorare virum, collectisque omnibus una
 principibus coram supplex sic talibus infit:
 "orbis, Avite, salus, cui non nova gloria nunc est,
 340 quod rogat Aetius; voluisti, et non nocet hostis;
 vis: prodest. inclusa tenes tot milia nutu,
 et populis Geticis sola est tua gratia limes;
 infensi semper nobis pacem tibi praestant.
 victrices, i, prome aquilas; fac, optime, Chunos,

302 theodoridae *TFC*, theodori *M*   304 hoste *M*   306 nullam *M*   309 secta *C*¹   est te] estie *M*
 310 futura *M*   312 hocque par *M*   cum vel eum *C*   313 assertor fieret legum *T*] fieret assertor
 legum *MFC*   314 induperator *vulgo*; imperatorque *CMT*, imperiumque *F*   320 tota *M*   322 Zepida *codd.*
Seyrum Sirmondus; scoerum *TC*, socerum *F*, serum *M*   323 bellonothus *MF*   neurum *F*   bastarna *T*
 thoringus *MT*, thogingus *F*   324 vel quem *Wilamowitz*: quem vel *codd.*   326 alvo *F*   329 aethius *TC*
 et *om.* *M*   dicens *M*^a   331 aelphore *F*   332 honos *M*   333 contentos *M*   334 expectara *M*^a
 336 nutanti *M*: cunctanti *TFC*   sedit *om.* *F*   337 exorasse *M*   338 si *F*^a   340 aethius *TFC*,
 actius *M*   et deleri iubet *Wilamowitz*   344 i] et ut *vid. F*

- 345 quorum forte prior fuga nos concusserat olim,
 bis victos prodesse mihi." sic fatur, et ille
 pollicitus votum fecit spem. protinus inde
 avolat et famulas in proelia concitat iras.
 ibant pellitae post classica Romula turmae,
 350 ad nomen currente Geta: timet aere vocari
 dirutus, opprobrium, non damnum barbarus horrens.
 hos ad bella trahit iam tum spes orbis Avitus,
 vel iam privatus vel adhuc. sic cinnama busto
 collis Erythraei portans Phoebeius ales
 355 concitat omne avium vulgus: famulantia currunt
 agmina, et angustus pennas non explicat aer.
 Iam prope fata tui bis senas vulturis alas
 complebant (scis namque tuos, scis, Roma, labores):
 Aetium Placidus mactavit semivir amens.
 360 vixque tuo impositum capiti diadema, Petroni:
 ilico barbaries, nec non sibi capta videri
 Roma Getis tellusque suo cessura furori.
 raptores ceu forte lupi. quis nare sagaci
 monstrat odor pinguem clausis ab ovilibus auram.
 365 irritant acuuntque famem portantque rapinae
 in vultu speciem, patulo ieiunia rictu
 fallentes: iam iamque tener spe frangitur agnus.
 atque absens avido crepitat iam praeda palato.
 quin et Aremoricus piratam Saxona tractus
 370 sperabat, cui pelle salum sulcare Britannum
 ludus et assuto glaucum mare findere lembo.
 Francus Germanum primum Belgamque secundum
 sternebat, Rhenumque ferox, Alamanne, bibebas
 Romani ripis et utroque superbus in agro
 375 vel civis vel victor eras. sed perdita cernens
 terrarum spatia princeps iam Maximus, unum
 quod fuit in rebus, peditumque equitumque magistrum
 te sibi, Avite, legit. collati rumor honoris
 invenit agricolam, flexi dum forte ligonis
 380 exerceet dentes vel pando pronus aratro
 vertit inexcortam per pingua iugera glaebam.
 sic quondam ad patriae res fractas pauper arator.
 Cincinnate, venis, veterem cum te induit uxor
 ante boves trabeam dictatoremque salignae
 385 excepere fores atque ad sua tecta ferentem
 quod non persevit, turpique e fascie gravata
 vile triumphalis portavit purpura semen.

348 avolat *cod. Helmstad.*; advolat *MTFC*   prelio *C*, praemia *F*   349 classica *Mb*   352 tum
 iam *C*   353 tam *M*   354 erythraei *CF*   pholbeius *C^a*   355 concitat omne] *sic in marg. F¹*,
 complebant (*prior t in e correcte vel invicem*) in *ras. F² cf. 358*   avium vulgus] avum genus vulgus *F*
 357 tibi *M^a*   358 complebant *F*   359 aethium *TC*, athium *F*   placidius *C¹F*   vactavit *M*
 amans *F*, ambos *M*   361 non *om. M*   364 clausam *C*   365 acuuntque *C^a*, acuunt *F*   366 ritu *T*
 367 pallentes *F*   368 crepitati am prae palato *M*   369 Cuius *C*   pirata *M*   371 lidus *M*
 fundere *F*   limbo *M*   373 alemanne *T*   374 Romanis *vulgo*   utrumque *M*, antroque *F*
 375 cives *M^a*, cuius *T*   376 unum] idem *T*   377 equitumque *om. C*   378 tibi *F*   386 per-
 misenit *M*, persecuit *F*   et *M*   387 vide *T¹*

- Vt primum ingesti pondus suscepit honoris,
legas qui veniam poscant, Alamanne, furori,
390 Saxonis incursus cessat, Chattumque palustri
alligat Albis aqua; vixque hoc ter menstrua totum
luna videt, iamque ad populos ac rura feroci
tenta Getae pertendit iter, qua pulsus ab aestu
Oceanus refluxum spargit per culta Garumnam;
395 in flumen currente mari transcendit amarus
blanda fluentia latex, fluviiue impacta per alveum
salsa peregrinum sibi navigat unda profundum.
hic iam disposito laxantes frena duello
Vesorum proceres raptim suspendit ab ira
400 rumor, succincto referens diplomate Avitum
iam Geticas intrare domos positaque parumper
mole magisterii legati iura subisse.
obstupere duces pariter Scythicusque senatus
et timuere, suam pacem ne forte negaret.
405 sic rutilus Phaethonta levem cum carperet axis
iam pallente die flagrantique excita mundo
pax elementorum fureret vel sicca propinquus
saeviret per stagna vapor limusque sitiret
pulvereo ponti fundo, tunc unica Phoebi
410 insuetum clemens extinxit flamma calorem.
- Hic aliquis tum forte Getes, dum falce recocta
ictibus informat saxoque cacuminat ensem,
iam promptus caluisse tubis, iam iamque frequenti
caede sepulturus terram non hoste sepulto,
415 claruit ut primum nomen venientis Aviti,
exclamat: "periit bellum, date rursus aratra.
otia si replico priscae bene nota quietis,
non semel iste mihi ferrum tulit. o pudor! o di!
tantum posse fidem! quid foedera lenta minaris,
420 in damnum mihi fide meum? compendia pacis
et praestare iubet nos et debere: quis umquam
crederet? en Getici reges, parere volentes,
inferius regnasse putant. nec dicere saltim
desidiaie obtentu possum te proelia nolle:
425 pacem fortis amas. iam partes sternit Avitus;
insuper et Geticas praemissus continet iras
Messianus; adhuc mandasti, et ponimus arma.
quid restat, quod posse velis? quod non sumus hostes,
parva reor; prisco tu si mihi notus in actu es,
430 auxiliarius ero. vel sic pugnare licebit."

389 venia *M*   390 cessant *F*   cattumque *C*, chatumque *T*   391 om. *F*   aquas *C*¹
vix *Wilamowitz*   te *M*   393 tanta *M*   394 garonnam *codd.*   399 versorum *C*   proceris *M*
401 domus positamque *M*   403 optuere *F*   404 negarent *M*   405 fetonta levem *M*, phoeton
aleum *C*, pheton leum *T*, feton levum *F*   carperet] peret *M*   anxius *F*   407 propinquis *MF*
412 ferroque *T*   413 frementi *M*^a   416 periet *M*   libellum *F*   418 dii *MFC*   422 regis *p.*
volentis *M*   424 nulla *M*^a, nullae *M*^b   425 partis *M*   426 continet] temperat *T*   428 velas *T*¹
429 tu] quod *T*

Haec secum rigido Vesus dum corde volutat,
ventum in conspectum fuerat: rex atque magister
propter constiterant; hic vultu erectus, at ille
lactitia erubuit veniamque rubore poposcit.

- 435 post hinc germano regis, hinc rege retento
Palladium implicitis manibus subiere Tolosam.
haud secus insertis ad pulvinaria palmis
Romulus et Tatius foedus iecere, parentum
cum ferro et rabidis cognato in Marte maritis
440 Hersilia inseruit Pallantis colle Sabinas.

- Interea incautam furtivis Vandalus armis
te capit, infidoque tibi Burgundio ductu
extorquet trepidas maectandi principis iras.
heu facinus! in bella iterum quartosque labores
445 perfida Elisaeae crudescunt classica Byrsae.
nutristis quod, fata, malum? conscenderat arces
Euandri Massyla phalanx montesque Quirini
Marmarici pressere pedes rursusque revexit
quae captiva dedit quondam stipendia Barce.
450 exilium patrum, plebis mala, principe caeso
captivum imperium ad Geticas rumor tulit aures.
luce nova veterum coctus de more Getarum
contrahitur; stat prisca annis viridisque senectus
consiliis; squalent vestes ac sordida macro
455 linthea pinguescunt tergo, nec tangere possunt
altatae suram pelles, ac poplite nudo
peronem pauper nodus suspendit equinum.

- Postquam in consilium seniorum venit honora
pauperies pacisque simul rex verba poposcit,
460 dux ait: "optassem patriis securus in arvis
emeritam, fateor, semper fovisse quietem,
ex quo militiae post munia trina superbum
praelecturae apicem quarto iam culmine rexi.
sed dum me nostri princeps modo Maximus orbis,
465 ignarum, absentem, procerum per mille repulsas
ad lituos post iura vocat voluitque sonoris
praeconem mutare tubis, promptissimus istud
arripui officium, vos quo legatus adirem.
foedera prisca precor, quae nunc meus ille teneret.
470 iussissem si forte, senex, cui semper Avitum
sectari crevisse fuit. tractare solebam

431 secum] cum *C*^a   dum vesus *F*   433 eructus *M*   435 g. r. h.] germanis hinc *M*
436 palladium *C*   subicere *M*, subire *F*   437 h. s. i.] haud aertis *T*   438 iacere *T*¹   parentem *F*
439 morte *F*   440 Pallantis *ulgo*; palantis *M*, palantes *TC*, vagantes *mg.* *C*^b   441 incautum *TC*,
incatum *F*   unandalus *C*^a *F*   442 burgundioque *F*   445 cludescunt *F*   byrsae *MTFC*   446 nutritis *TFC*
o sup. fata *T*²   447 euandri *MC*, euandari *F*   Massyla *ulgo*; massilla *MT*, maxilla *F*   448 pre-
sere *C*^a   449 barche *FC*, barche *MT*   451 ad *ulgo*, om. *codd.*   454 consilii *M*   squalent *T*
456 a. surans *F*, alta caesuram *M*   457 pero nomen pauper nudus *M*   460 secuturus *M*   461 fuisse
quietum *M*   463 culmen erexi *M*   465 melle *M*   466 post] per *M*^a   469 teneret] timet *F*
470 super *M*

res Geticas olim; scis te nescisse frequenter
 quae suasi nisi facta. tamen fortuna priorem
 abripuit genium; periit quodcumque merebar
 475 cum genitore tuo. Narbonem tabe solutum
 ambierat (tu parvus eras), trepidantia cingens
 milia in infames iam iamque coegerat escas;
 iam tristis propriae credebat defore praedae,
 si clausus fortasse perit, cum nostra probavit
 480 consilia et refugo laxavit moenia bello.
 teque ipsum (sunt ecce senes) hoc pectore fultum
 hae flentem tenuere manus, si forsitan altrix
 te mihi, cum nolles, lactandum tolleret. ecce
 advenio et prisci repeto modo pignus amoris.
 485 si tibi nulla fides, nulla est reverentia patris,
 i durus pacemque nega." prorumpit ab omni
 murmur concilio fremitusque et proelia damnans
 seditiosa ciet concordem turba tumultum.
 tum rex effatur: "dudum, dux inclite, culpo
 490 poscere te pacem nostram, cum cogere possis
 servitium, trahere ac populos in bella sequaces.
 ne, quaeso, invidiam patrio mihi nomine inuras:
 quid mereor, si nulla iubes? suadere sub illo
 quod poteras, modo velle sat est, solumque moratur,
 495 quod cupias nescisse Getas. mihi Romula dudum
 per te iura placent, parvumque ediscere iussit
 ad tua verba pater, docili quo prisca Maronis
 carmine molliret Scythicos mihi pagina mores;
 iam pacem tum velle doces. sed percipe, quae sit
 500 condicio obsequii: forsán rata pacta probabis.
 testor, Roma, tuum nobis venerabile nomen
 et socium de Marte genus (vel quicquid ab aevo,
 nil te mundus habet melius, nil ipsa senatu),
 me pacem servare tibi vel velle abolere
 505 quae noster peccavit avus, quem fuscat id unum,
 quod te, Roma, capit; sed di si vota secundant,
 excidii veteris crimen purgare valebit
 ultio praesentis, si tu, dux inclite, solum
 Augusti subeas nomen. quid lumina flectis?
 510 invitum plus esse decet. non cogimus istud,
 sed contestamur: Romae sum te duce amicus,
 principe te miles. regnum non praeripis ulli,
 nec quisquam Latias Augustus possidet arces;
 qua vacat, aula tua est. testor, non sufficit istud,
 515 ne noceam; atque tuo hoc utinam diademate fiat,

473 ni <i>M</i>	facta a <i>M</i> ^a	474 arripuit <i>TC</i>	475 narbone <i>F</i>	476 tingens <i>F</i>	477 iam-
que] iam <i>F</i>	479 sic lausus <i>M</i>	periit cum vestra <i>F</i>	481 fultum <i>TF</i> , fatum <i>M</i> ^a , fotum <i>M</i> ^b ,		
fortasse recte	482 hae] te <i>F</i>	flectem <i>M</i>	forsin <i>M</i>	483 te] tunc <i>F</i>	nolis <i>M</i>
496 parvum quae dicere <i>M</i>	497 d. q.] docilico <i>C</i>	500 obs.] officii <i>T</i> ^a	501 numen <i>vulgo</i>	487 con-	492 iniuras <i>M</i>
502 morte <i>M</i> ^a	506 dii <i>CF</i>	secudent <i>M</i> ^a	507 crimen veteris <i>T</i>	511 cumtestamur <i>T</i>	
s. t.] sumptae <i>C</i>	512 arripis <i>M</i>	515 tuo <i>om.</i> <i>T</i>	hoc <i>om.</i> <i>M</i>		

ut prosim! suadere meum est: nam Gallia si te
 compulerit. quae iure potest, tibi pareat orbis.
 ne pereat." dixit pariterque in verba petita
 dat sanctam cum fratre fidem. discedis. Avite.
 520 maestus, qui Gallos scires non posse latere
 quid possint servire Getae te principe. namque
 civibus ut patuit trepidis te foedera ferre,
 occurrunt alacres ignaroque ante tribunal
 sternunt; utque satis sibimet numerosa coisse
 525 nobilitas visa est, quam saxa nivalia Cotti
 despectant, variis nec non quam partibus ambit
 Tyrrheni Rhenique liquor, vel longa Pyrenaei
 quam iuga ab Hispano seclusam iure coherent.
 aggreditur nimio curarum pondere tristem
 530 gaudens turba virum. procerum tum maximus unus,
 dignus qui patriae personam sumeret, infit:
 "quam nos per varios dudum fortuna labores
 principe sub puero laceris terat aspera rebus.
 fors longum, dux magne, queri, cum quippe dolentum
 535 maxima pars fueris, patriae dum vulnera lugens
 sollicitudinibus vehementibus exagitaris.
 has nobis inter clades ac funera mundi
 mors vixisse fuit. sed dum per verba parentum
 ignavas colimus leges sanctumque putamus
 540 rem veterem per damna sequi, portavimus umbram
 imperii, generis contenti ferre vetusti
 et vitia ac solitam vestiri murice gentem
 more magis quam iure pati. promptissima nuper
 fulsit condicio, proprias qua Gallia vires
 545 exereret, trepidam dum Maximus occupat urbem:
 orbem sat potuit, si te sibi tota magistro
 regna reformasset. quis nostrum Belgica rura,
 litus Aremorici, Geticas quis moverit iras,
 non latet: his tantis tibi cessimus, inclite, bellis.
 550 nunc iam summa vocant; dubio sub tempore regnum
 non regit ignavus. postponitur ambitus omnis,
 ultima cum claros quaerunt: post damna Ticini
 ac Trebiae trepidans raptim res publica venit
 ad Fabium. Cannas celebres Varrone fugato
 555 Scipiadumque etiam turgentem funere Poenum
 Livius electus fregit. captivus, ut aiunt,
 orbis in urbe iacet: princeps perit, hic caput omne

517 compulerat *T*   521 quod *Mohr*   522 Quibus *M*   524 numerosa *T^a*   525 cotti *C*, coctii *T*
 526 dispectant *M*   527 tyrrheni rhenique *TC*, thirrenique *M*   Pyrenaei *Sirmondus*; perenei *C^a*,
 pirinei *F*, pirenei *C^b*, perinei *MT*; Pyrenes *Mohr*   531 patre *M*   532 laboris *M*   534 fors
 in longum *F*   dux] dum *M*   quippe *M^a*   535 vulnera lugens *M*   540 portabimus *M*   543 nuper]
 semper *F*   544 quae *M*   gallica *F*   545 exercet *T*   trepidum *C*   546 orbem sat potuit *Leo*]
 orbem ego sat potui *MC*, orbem inno potuit *TF*   si te sibi tota *TF*: vite sibi pota *M*, mihi subdere teque *C^b*,
om. C^a   547 reformasse *C*   548 moveret *M*   551 regit *M*   abitus *T*   553 trepidas *M*
 554 celebret *T^a*   varone *F*   557 orbe *M*

- nunc habet imperium. petimus, conscende tribunal,
 erige collapsos; non hoc modo tempora poscunt,
 560 ut Romam plus alter amet. ne forte reare
 te regno non esse parem: cum Brennica signa
 Tarpeium premerent, seīs, tum res publica nostra
 tota Camillus erat, patriae qui debitus ultor
 textit fumantes hostili strage favillas.
 565 non tibi centurias aurum populare paravit,
 nec modo venales numerosoque asse redemptae
 concurrunt ad puncta tribus; suffragia mundi
 nullus emit. pauper legeris; quod sufficit unum,
 es meritis dives. patriae cur vota moraris,
 570 quae iubet ut iubeas? haec est sententia cunctis:
 si dominus fis, liber ero.” fragor atria complet
 Uerni, quo forte loco pia turba senatus
 detulerat vim, vota, preces. locus, hora diesque
 dicitur imperio felix, ac protinus illic
 575 nobilium excubias gaudens sollertia mandat.
 Tertia lux refugis Hyperiona fuderat astris;
 concurrunt procures, ac milite circumfuso
 aggere composito statuunt ac torque coronant
 castrensi maestum donantque insignia regni;
 580 iam prius induerat solas de principe curas.
 haud alio quondam vultu Tirynthius heros
 pondera suscepit caeli simul atque novercae,
 cum Libyca se rupe gigas subduceret et cum
 tutior Herculeo sedisset machina dorso.
 585 Hunc tibi, Roma, dedi, patulis dum Gallia campis
 intonat Augustum plausu faustumque fragorem
 portat in exsanguem Boreas iam fortior Austrum.
 hic tibi restituet Libyen per vincula quarta,
 et cuius solum amissas post saecula multa
 590 Pannonias revocavit iter, iam credere promptum est,
 quid faciat bellis. o quas tibi saepe iugabit
 infictis gentes aquilis, qui maxima regni
 omina privatus fugit, cum forte vianti
 excuteret praepes plebeium motus amictum!
 595 lactior at tanto modo principe, prisea deorum,
 Roma, parens, attolle genas ac turpe veterum
 deponere; en princeps faciet iuvenescere maior,
 quam pueri fecere senem.” finem pater ore
 vix dederat: plausere dei fremitusque cucurrit

558 nun *F*   560 ne *vulgo*; nec *codd.*; neu *Leo*   561 regnones se *M*¹, regno esse *M*²
 breuina *F*   562 rempublica *M*   563 cum illoerat *M*   566 asserere demptae *M*   567 tibus *M*^a
 572 uerni *M*] thierni *CT*, tierni *F*; Ugerui *Sirmondus*   porte locopta *M*   574 infelix *M*¹ *ut vid.*
 576 yperiana *T*^a, yperiona *T*^b*CF*, ypiona *M*   fugerat *F*   579 donantque] namque *M*   580 nam *Mohr*
 583 tum *F*   gigans *CP*   585 galla *M*^a   586 ettonat *M*   plauti *T*¹   588 Libyen *vulgo*;
 libiem *MTC*, lybiem *F*   589 multa] tanta *M*^a   592 qui] quas *M*   593 omnia *MCF*   fudit *Mommsen*
 594 amictu *M*   595 tan** *C*¹   (ton** *C*^a), tantū *M*   597 et *M*   598 fi*** *C*¹

600 concilio. felix tempus nevere sorores
imperiis, Auguste, tuis et consulis anno
fulva volubilibus duxerunt saecula pensis.

VIII.

AD PRISCUM VALERIANUM VIRUM PRAEFECTORIUM.

PRISCE, decus semper nostrum, cui principe Avito
cognatum sociat purpura celsa genus,
ad tua cum nostrae currant examina nugae.
dico: "state, vagae; quo properatis? amat.
7 dstrictus semper censor qui diligit extat;
dura fronte legit mollis amicitia.
nil totum prodest adiectum laudibus illud,
Vlpia quod rutilat porticus aere meo
vel quod adhuc populo simul et plaudente senatu
10 ad nostrum reboat concava Roma sophos."
respondent illae: "properabimus, ibimus, et nos
non retines: tanto iudice culpa placet.
cognitor hoc nullus melior; bene carmina pensat
contemptu tardo, iudicio celeri."
15 et quia non potui temeraria sistere verba,
hoc rogo, ne dubites lecta dicare rogo.

IX.

AD FELICEM.

LARGAM SOLLIUS HANC APOLLINARIS
FELICI DOMINO PIOQUE FRATRI
DIT SIDONIUS SUUS SALUTEM.

DIC, die quod peto, Magne, die, amabo.
Felix nomine, mente, honore, forma.
natis, coniuge, fratribus, parente.
germanis genitoris atque matris
et summo patruclium Camillo,
quid nugas temerarias amici,
10 sparsit quas tenerae iocus iuventae.

G. S. A. M. Sidonii panigericus finitur Socero suo rome dictus Edicio libelli scripta ad crispum valerianum virum praefectorium C; SOLLI APOLLINARIS SIDONII PANIGERIC' FINITVR SOCERO SVO ROMAE DICTVS. EDITIO LIBELLI SCRIPTA AD CRISPVM VALERIANVM VIRVM PFECTORIV P; SOLL SYDONII PANIGERIC' FINITVR SVO SOCERO SVO ROMAE M de cuius inscr. vide post c. V; EXPLICIT PANIGERIC' AVITO SOCERO SVO ROME DICT'. INCIPIT AD PRISCV VALERIANVM VIRVM PRAEFECTORIV T
Explicit pang III'. Editio libelli dicta ad crispum valerium virum praefectorium F 1 principi PT
2 genas C^a 4 dic o state M 5 dstrictus Wilamowitz; districtus TCPE, districtos M 6 forte M
amicitiae M^a 7 totum T] votum C'P', vocum M illum M, om. F 9 et om. C senatu in ras. P^b
10 conca F 13 crimina F 14 cutem tu M celere P^a 16 hoc M | haec TCPE dictare C¹,
ditare C² hic finis codicis M re. 1—3 ut inscriptiones a rubricatore in CF, maioribus litteris in P
exarati, om. T 1 largam | Gaius largam C 2 patri F

- in formam redigi iubes libelli,
 ingentem simul et repente fascem
 conflari invidiae et perire chartam?
 mandatis famulor, sed ante testor,
 15 lector quas patieris hic salebras.
 Non nos currimus aggerem vetustum
 nec quicquam invenies, ubi priorum
 antiquas terat orbitas Thalia.
 non hic antipodas salumque rubrum,
 20 non hic Memnonios canemus Indos
 Aurorae face civica perustos;
 non Artaxata, Susa, Bactra, Carrhas,
 non coctam Babylona personabo,
 quae largum fluvio patens alumno
 25 inclusum bibit hinc et inde Tigrim.
 non hic Assyriis Ninum priorem,
 non Medis caput Arbacen profabor,
 nec quam divite, cum refugit hostem,
 arsit Sardanapallus in favilla.
 30 non Cyrum Astyagis loquar nepotem,
 nutritum ubere quem ferunt canino,
 cuius non valuit rapacitatem
 vel Lydi satiare gaza Croesi;
 cuius nec feritas subacta tunc est,
 35 caesis milibus ante cum ducentis
 in vallis Scythicae coactus artum
 orbatae ad Tomyris veniret utrem.
 Non hic Cecropios leges triumphos.
 vel si quo Marathon rubet duello,
 40 aut, cum milia mille concitaret,
 inflatum numerositate Xerxen,
 atque hunc fluminibus satis profundis
 confestim ebibitis adhuc sitisse;
 nec non Thermopylas et Helles undas
 45 spretis obicibus soli salique
 insanis equitasse cum catervis
 admissoque in Athon tumente ponto
 iuxta frondiferae cacumen Alpīs
 scalptas classibus isse per cavernas.
 50 Non prolem Garamantici Tonantis,
 regnis principibusque principantem,
 porrectas Asiae loquar paterno
 actum fulmine pervolassee terras
 et primum Darii tumultuantes

14 famulorum <i>C</i>	16 non] nos <i>F</i>	17 quisquam <i>C</i>	19 om. <i>P</i>	rubrum <i>eras. C</i> ²	
22 fusa <i>T</i>	batra <i>PF</i>	charras <i>codd.</i>	23 coctum <i>T</i>	babyloniam <i>F</i>	33 croes <i>T</i>
37 thomiris <i>CPT</i> ² , thamis <i>T</i> ¹ <i>F</i>	41 xersen <i>T</i> , xersaen <i>F</i>	42 profundum <i>F</i>	44 tehmo-	45 opicibus <i>C</i>	
pilas <i>C</i> , thermophylas <i>PT</i> , thermopilas <i>F</i>	Helles <i>Luc. Mueller</i> ; hellis <i>TCF</i> , helis <i>P</i>	49 clasibu <i>P</i>	51 regni <i>F</i>	que om. <i>T</i>	52 prectas <i>P</i> ,
salisque <i>T</i>	48 caculmen <i>P</i> ¹				
correctas <i>F</i>					

- 55 praefectos satrapasque perculisse,
 mox ipsum solio patrum superbum
 cognatosque sibi deos crepantem
 captis coniuge, liberis, parente
 in casus hominis redire iussum;
 60 qui cum maxima bella concitasset
 tota et Persidis undique gregatae
 uno constituisset arma campo,
 hoc solum perhibetur assecutus,
 dormire ut melius liberet hosti.
 65 Non vectos Minyas loquente silva
 dicam Phasiaco stetisse portu,
 forma percita cum ducis Pelasgi
 molliret rabidos virago tauros.
 nec tum territa, cum suus colonus
 70 post anguis domiti satus molares
 armatas tremebundus inter herbas
 florere in segetem stuperet hostem
 et pugnantibus hinc et hinc aristis
 supra belliferas madere glaebas
 75 culmosos viridi cruore fratres.
 Non hic terrigenam loquar cohortem
 admixto mage vividam veneno,
 cui praeter speciem modo carentem
 angues corporibus voluminosi
 80 alte squamea crura porrigentes
 in vestigia fauce desinebant.
 sic formae triplicis procax iuventus
 tellurem pede proterens voraci
 currebat caput stupenda gressu
 85 et. cum classica numinum sonabant.
 mox contra tonitrus resibilante
 audebat superos ciere planta.
 nec Flegrae legis ampliata rura,
 missi dum volitant per astra montes
 90 Pindus, Pelion, Ossa, Olympus, Othrys
 cum silvis, gregibus, feris, pruinis.
 saxis, fontibus, oppidis levati
 vibrantum spatiosiore dextra.
 Non hic Herculis excolam labores,
 95 cui sus, cerva, leo, gigas, Amazon,
 hospes, taurus, Eryx, aves, Lycus, fur,
 Nessus, Lips, iuga, poma, virgo, serpens.
 Oete, Thraces equi, boves Iberae.
 luctator fluvius, canis triformis
 100 portatusque polus polum dederunt.

57 deos sibi *T*   65 vectos *rulgo*; vescos *TCP*, vescas *F*: an priscos?   silvas *P*¹   67 per-
 cula *P*   69 cu *C*   78 Qui *F*   80 altes qua mea *P*   83 vorcati *F*   84 currebant *P*^a
 87 audiebat *F*   88 there *C*   95 amason *F*   97 lyps *PF*, liba *TC*   98 Oete *scripsi*; oethae *C*,
 othe *P*, oethe *TF*   thaces *P*   libere *F*   100 dedere *T*

Non hic Elida nobilem quadrigis
nec notam nimis amnis ex amore
versu prosequare, ut per ima ponti
Alpheus fluat atque transmarina
105 in fluctus cadat unda coniugales.

Non hic Tantaleam domum retexam,
qua mixtum Pelopea per parentem est
prolis facta soror novoque monstro
infamem genuit pater nepotem;
110 nil maestum hic canitur; nec esculentam
fletus pingimus ad dapem Thyestae,
fratris crimine qui miser voratis
vivum pignoribus fuit sepulcrum,
cum post has epulas repente flexis
115 Titan curribus occidens ad ortum
convivam fugeret, diem fugaret.

Nec Fryx pastor erit tibi legendus,
decrescens cui Dindymon reciso
fertur vertice texuisse classem,
120 cum iussu Veneris patrocinantis
terras Oebalias et hospitales
raptor depopulatus est Amyclas,
praedam trans pelagus petens sequacem.
sed nec Pergama nec decenne bellum
125 nec saevas Agamemnonis phalangas
nec periuria persequar Sinonis,
arx quo Palladio dicata signo
pellaci reserata proditore
portantem pedites equum recepit.

130 Non hic Maeoniae stilo Camenae
civis Dulichiique Thessalique
virtutem sapientiamque narro,
quorum hic Peliaco putatur antro
venatu, fidibus, palaestra et herbis
135 sub Saturnigena sene institutus,
dum nunc lustra terens puer ferarum
passim per Pholoen iacet nivosam,
nunc praesepibus accubans amatis
dormit mollius in iuba magistri;
140 inde Scyriadum datus parenti
falsae nomina pertulisse Pyrrhae
atque inter tetricae choros Minervae
occultos Veneri rotasse thyrsos;
postremo ad Frygiae sonum rapinae

---

101 quadragis <i>F</i>	102 minus <i>CF</i>	annis <i>T</i>	103 versus <i>C</i>	107 est <i>om. T</i>	108 prolix <i>T</i> ¹
montro <i>C</i>	110 asculentam <i>P</i> , execrandam <i>Leo</i>	111 pangimus <i>vulgo</i> ; fingimus <i>Buecheler</i>	115 occi-		
dens curribus <i>PT</i>	117 erat <i>F</i> ^a	118 cui <i>om. C</i> ^a	121 oebalios <i>F</i>	125 sem <i>T</i> ^a , senas <i>T</i> ^b	
agamemnonis <i>CPF</i>	127 dicato <i>C</i>	129 pedices <i>P</i>	131 cuius <i>F</i>	134 herba <i>C</i> ^a	136 dura
n. l. tenens pater f. <i>F</i>	137 poleon <i>C</i> , pholeon <i>F</i>	138 nec <i>ut vid. C</i> ¹	presibus <i>P</i>	141 prae-	
tulisse <i>PT</i>	142 triacae <i>P</i>	143 tyssos <i>P</i>			

- 145 tractus laudibus Hectoris trahendi.
 ast illum, cui contigit paternam
 quartum post Ithacam redire lustrum.
 nec Zmyrnae satis explicat volumen.
 nam quis continuare possit illos
 150 quos terra et pelago tulit labores:
 raptum Palladium, repertum Achillem.
 captum praepetibus Dolona plantis
 et Rhesi niveas prius quadrigas,
 Xanthi quam biberent fluenta, tractas,
 155 ereptam quoque quam deus patronus,
 Filocteta, tibi dedit pharetram.
 Aiacem Telamonium furentem,
 quod sese ante rates agente causam
 pugnacis tulit eloquens coronam,
 160 vitatum hinc Polyphemon atque Circen
 et Laestrygonii famem tyranni.
 tum pomaria divitis, Calypso et
 Sirenas percuntibus placentes,
 vitatas tenebras facemque Naupli
 165 et Scyllae rabidum voracis inguen
 vel Tauromenitana quos Charybdis
 ructato scopulos cavat profundo?
 Non divos specialibus faventes
 agris, urbibus insulisque canto,
 170 Saturnum Latio Iovemque Cretae
 Iunonemque Samo Rhodoque Solem,
 Iennae Persephonen, Minervam Hymetto,
 Vulcanum Liparae, Papho Dionen,
 Argis Persea, Lampsaco Priapum,
 175 Thebis Euhion Ilioque Vestam,
 Thymbrae Delion, Arcadem Lycaco,
 Martem Thracibus ac Scythis Dianam,
 quos fecere deos dicata templa,
 tus, sal, far, mola vel superfluarum
 180 consecratio caerimoniarum.
 Non cum Triptolemo verendam Eleusin,
 qui primas populis dedere aristas
 pastis Chaonium per ilicetum,
 non Apin Mareoticum sonabo
 185 ad Memphitica sistra concitari.
 non dicam Lacedaemonos iuventam

145 fractus <i>C</i>	146 aut illum <i>T</i> , astilum <i>P</i>	148 ne <i>F</i>	zmyrnae <i>PT</i>	150 terrae <i>C</i>
151 captum <i>C</i>	152 dolona <i>P</i>	153 rhesi nivetas <i>F</i>	154 xanthi <i>T</i> , xaxethi <i>PF</i> , xaxeti <i>C</i>	160 hic <i>P</i>
poliphenon <i>C</i>	circem <i>P</i>	161 lestrigo** <i>C</i> ^a , lestrigomi <i>C</i> ^b	famen <i>PF</i>	162 <i>distinxit Buecheler</i>
(Calypso <i>Sirmondus</i>)	163 parentibus <i>F</i>	164 faciemque <i>F</i>	165 rapidum <i>PTF</i>	inguen <i>C</i>
166 tauromeritana <i>P</i> ^a	170 iovenque <i>P</i>	172 Persephonen <i>scripsi</i> ; persiphonen <i>T</i> , persiphonem <i>PF</i> ,		
persiphonen <i>C</i>	hymeto <i>F</i> , himeto <i>UPT</i>	173 liape <i>F</i>	Dionen <i>scripsi</i> ; dionem <i>TPF</i> , didonem <i>C</i>	
174 lamsaco <i>TC</i> , lamsaco <i>P</i> , lapsaco <i>F</i>		181 treptolemo <i>codd.</i>	183 partis — illicetum <i>F</i>	
184 sanabo <i>F</i>	186 lacedemonians <i>F</i>			

unctas Tyndaridis dicasse luctas,
 doctos quos patriis palen Therapnis
 gymnas Bebrycii tremit theatri;
 190 non sortes Lyciasque Caeritumque,
 responsa aut Themidis priora Delphis,
 nec quae fulmine Tuscus expiato
 saeptum numina quaerit ad bidental;
 nec quos Euganeum bibens Timavum
 195 colle Antenoreo videbat augur
 divos Thessalicam movere pugnam;
 nec quos Amphiaraus et Melampus

*

*

ex ipsis rapuit deos favillis
 per templum male fluctuante flamma
 200 gaudens lumine perduto Metellus.
 non hic Cinyfius canetur Hammon
 mitratum caput elevans harenis,
 vix se post hecatombion litatum
 suetus promere Syrtium barathro.
 205 non hic Dindyma nec crepante buxo
 Curetas Berecynthiam sonantes,
 non Bacchum trieterica exerentem
 describam et tremulas furore festo
 ire in Bassaridas vel infulatos

210 aram ad turicremam rotare mystas.

Non hic Hesioidea pinguis Ascræ
 spectes carmina Pindarique chordas;
 non hic socciferi iocos Menandri,
 non laesi Archilochi feros iambos,
 215 vel plus Stesichori graves Camenas,
 aut quod composuit puella Lesbis,
 non quod Mantua contumax Homero
 adiecit Latiaribus loquelis,
 aequari sibimet subinde livens
 220 busto Parthenopam Maroniano;
 non quod post satiras epistularum
 sermonumque sales novumque epodon,
 libros carminis ac poeticam artem
 Phoebi laudibus et vagae Dianae
 225 conscriptis voluit sonare Flaccus;
 non quod Papinius tuus meusque
 inter Labdacios sonat furores
 aut cum forte pedum minore rhythmo
 pingit gemmea prata silvularum.

188 palen theramnis *CF*, palent heramnis *P*, palem theramnis *T*   189 gymnas *F*   theatri *T*
 190 consortes *C*   194 timamam *P*   post v. 197 aliquot versus desunt, quorum ultimus ab illo nec quos
 incipiebat   201 ammon *P*   203 hecatombion *TP*, hecatombion *CF*   205 hinc *C*   digdina *P*
 208 et delere malim   209 basaridas *P*   210 mixtas *T*, mirtas *F*   213 socciferi *T¹F*   214 archi-
 loci *F*   f*ros *C¹*   215 *plus *T¹*   stersichori *C*, stesichori *P*, stersicori *F*, tersicori *T*   216 Lesbii
 scripsi; lesbi *codd.*   217 lyomero *F*   219 subinde sibimet *C^a*   220 ustho *C*   parthenopen *T*   marro-
 niano *F*   221 post *Leo*] per *codd.*   225 an valuit?   226 panpinus *P*, pampinius *TF*   227 labdatias *C^a*

- 230 Non quod Corduba praepotens alumnis
 facundum ciet hic putes legendum.
 quorum unus colit hispidum Platona
 incassumque suum monet Neronem.
 orchestram quatit alter Euripidis.
 235 pictum faecibus Aeschylon secutus
 aut plaustri solitum sonare Thespin.
 qui post pulpita trita sub cothurno
 ducebant olidae marem capellae;
 pugnam tertius ille Gallicani
 240 dixit Caesaris, ut gener socerque
 cognata impulerint in arma Romam.
 tantum dans lacrimas suis Philippis.
 ut credat Cremerae levem ruinam.
 infra et censeat Alliam dolendam
 245 ac Brenni in trutina Iovem redemptum,
 postponat Trebiam gravesque Cannas,
 stragem nec Trasimenicam loquatur.
 fratres Scipiadas putet silendos,
 quos Tartesiacus retentat orbis,
 250 Eufraten taceat male appetitum.
 Crassorum et madidas cruore Carrhas
 vel quos, Spartace, consulum solebas
 victrici gladios fugare sica,
 ipsum nec fleat ille plus duellum,
 255 quod post Cimbrica turbidus trophaea
 et vinctum Nasamonium Iugurtham,
 dum quaerit Mithridaticum triumphum.
 Arpinas voluit movere Sullae.
 Non Gaetulicus hic tibi legetur.
 260 non Marsus, Peto, Silius, Tibullus.
 non quod Sulpiciae iocus Thaliae
 scripsit blandiloquum suo Caleno,
 non Persi rigor aut lepos Properti.
 sed nec centimeter Terentianus.
 265 non Lucilius hic Lucretiusque est.
 non Turnus. Memor. Ennius. Catullus.
 Stella et Septimius Petroniusque
 aut mordax sine fine Martialis.
 non qui tempore Caesaris secundi
 270 aeterno incoluit Tomos reatu.
 nec qui consimili deinde casu
 ad vulgi tenuem strepentis auram
 irati fuit histrionis exul.

231 putet <i>F</i>	234 archestram <i>C</i>	eripidis <i>F</i>	235 fescibus <i>C</i> , ficibus <i>T</i>	eschylon <i>F</i>
237 pulmita <i>F</i>	240 vixit <i>F</i>	241 cognita <i>P</i>	245 . . . iovem <i>T</i> ¹	251 crasorum <i>T</i> ^a
charras <i>codd.</i>	252 sparthace <i>CPT</i>	cunsulum <i>P</i>	253 fugar. <i>C</i> ¹	sicca <i>codd.</i>
torphea <i>P</i>	256 vintum <i>P</i> ^a ; victum <i>Buecheler</i>	258 sillae <i>codd.</i>	260 Silius <i>rufo</i> ; silvius <i>codd.</i>	
262 celeno <i>TCF</i> , celeno <i>P</i>	263 persii <i>codd.</i>	propertii <i>codd.</i>	264 centimer <i>T</i> ; certimer <i>F</i>	265 est
delere malim	267 stilla <i>CPF</i>	septimus <i>P</i>	272 ad] aut <i>F</i>	

non Pelusiaco satus Canopo,
 275 qui ferruginei toros mariti
 et Musa canit inferos superna,
 nec qui iam patribus fuere nostris
 primo tempore maximi sodales,
 quorum unus Bonifatium secutus
 280 nec non praecipitem Sebastianum
 natales puer horruit Cadurcos
 plus Pandionias amans Athenas;
 cuius si varium legas poema,
 tunc Phoebum vel Hyantias puellas
 285 potata madidas ab Hippocrene,
 tunc Amphiona filiumque Maiae,
 tunc vatem Rhodopeium sonare
 collato modulamine arbitreris.
 Non tu hic nunc legeris tuumque fulmen,
 290 o dignissime Quintianus alter,
 spernens qui Ligurum solum et penates
 mutato lare Gallias amasti,
 inter classica, signa, pila, turmas
 laudans Aetium vacansque libro,
 295 in castris hederate laureatis.
 sed nec tertius ille nunc legetur,
 Baetn qui patrium semel relinquens
 undosae petiit sitim Ravennae,
 plosores cui fulgidam Quirites
 300 et carus popularitate princeps
 Traiano statuam foro locarunt.

Sed ne tu mihi comparare temptes,
 quos multo minor ipse plus adoro,
 Paulinum Ampeliumque Symmachumque,
 305 Messalam ingenii satis profundi
 et nulli modo Martium secundum,
 dicendi arte nova parem vetustis
 Petrum et cum loquitur nimis stupendum,
 vel quem municipalibus poetis
 310 praeponit bene Vilicum senatus,
 nostrum aut quos retinet solum disertos,
 dulcem Anthedion et mihi magistri
 musas sat venerabiles Hoeni,
 acrem Lampridium, catum Leonem
 315 praestantemque tuba Severianum

274 peleusiaco *T*^a   276 canet *F*   277 quia iam *F*, quiam *P*   279 bonifatium *CF*, bonefacium *T*
 280 sabastianum *P*   281 caduricos *F*   284 tunc *Mommsen*] tum *TPF*, cum *C*   hiantias *F*, hiancas *C*^a,
 hiancias *C*^b, yantias *T*, yancias *P*   285 potata *scripsi*; potato *codd.*   286 tum *P*   amfiona *P*,
 amphionia *C*, anphiona *F*   magae *C*, miaae *P*   289 nunc] non *TF*   290 quincianus *C*   292 muta
 tolerare Gallia *P*, mutatas tolerare gallias *T*   294 aethium *CT*, aetuum *P*   295 hederate laureatis *scripsi*;
 hedera ter laureatus *TCF*, edera ter laureatus *P*, hedera ter aureatus *vulgo*   297 haetn *PT*   quin *T*
 302 teptes *P*   304 ampelyumque *F*, ampellium *P*   simmachumque *C*, symmachumque *F*, symacumque *PT*
 308 conloquitur *P*   313 hoeni] hent *PT*   315 prestantumque *P*

et sic scribere non minus valentem.
 Marcus Quintilianus ut solebat.

Nos valde sterilis modos Camenae
 rarae credimus hos brevis chartae,
 320 quae scombros merito piperque portet.
 nam quisnam deus hoc dabit reiectae,
 ut vel suscipiens bonos odores,
 nardum ac pingua Nicerotianis
 quae fragrant alabastra tineta sucis,
 325 Indo cinnamon ex rogo petitum,
 quo Phoenix iuvenescit occidendo,
 costum, malobathrum, rosas, amomum,
 myrrham, tus, opobalsamumque servet?
 quapropter facinus meum tuere
 330 et condiscipuli tibi obsequentis
 incautum precor asseras pudorem.
 germanum tamen ante sed memento,
 doctrinae columen, Probum advocare,
 isti qui valet exarationi
 335 destitutum bonus applicare theta.
 novi sed bene, non refello culpam.
 nec doctis placet impudens poeta:
 sed nec turgida contumeliosi
 lectoris nimium verebor ora,
 340 si tamquam gravior severiorque
 nostrae Terpsichores iocum refutans
 rugato Cato tertius labello
 narem rhinocericam minetur.
 non te terreat hic nimis peritus;
 345 verum si cupias probare, tanta
 nullus scit, mihi crede, quanta nescit.

X.

PRAEFATIO EPITHALAMII RURICIO ET IBERIAE DICTI.

FLUCTICOLAE cum festa nurus Pagasaea per antra
 rupe sub Emathia Pelion explicuit,
 angustabat humum superum satis ampla supellex;
 certabant gazis hinc polus, hinc pelagus;

317 valebat *T*   323 nicerotianis *P*   324 fragrant *vulgo*; flagrant *codd.*   sucis] suos *T*   327 malobathrum *PT*   328 mirrhas *P*, myrras *T*, mirthas *F*   329 facinus *F*   tuare *CP*, tuare *F*   330 nondiscipuli *F*   obsequentes *C^a*   334 exaratione *F*   335 districtum *codd.*   tecta *P*   336 sed] sat *Wilamowitz*
 337 ne *F*   341 tersichores *F*, thersichores *T*, thaersichores *P*   342 cato] tergo *F*   tetricus *vulgo*   343 rhinocericam *T*, rinocheronticam *CP*, rinoceronticam *F*   345 cupas *F*   *Subscriptum* Excusatorium ad virum clarum felicem finitur Sidonii. Item incipit eiusdem praefatio epitalamii dicti Ruricio et hiberiae in *C*; SOLLI APOLLINARIS SIDONII EXCUSATORIA AD VIRUM CLARUM FELICEM FINITUR. IT INCIPIT EVDE EPITHALAMII DICTI RVRICIO & HIBERIE PF. in *P*; EIVSDE EPITALAMII PFACIO in *T*; Explicit epla excusatoria ad felicem. Incipit eiusdem praefatio epitalamii dicti Ruricio et hiberie in *F*   1 fluctiole *F*
 pegasaea *F*   p. a.] pantra *P*   3 appelles *P*   4 certabant *C*

- 5 ducebatque choro viridi prope tectus amictu
 caeruleae pallae concolor ipse soeer;
 nympha quoque in thalamos veniens de gurgite nuda
 vestiti coepit membra timere viri.
 tum divum quicumque aderat terrore remoto
 10 quo quis pollebat lusit in officio.
 Iuppiter emisit tepidum sine pondere fulmen
 et dixit: 'melius nunc Cytherea calet.'
 Pollux tum caestu laudatus, Castor habenis,
 Pallas tum cristis, Delia tum pharetris;
 15 Alcides clava, Mavors tum lusit in hasta,
 Arcas tum virga, nebride tum Bromius.
 hic et Pipliadas induxerat optimus Orpheus
 chordis, voce, manu, carminibus, calamis.
 ambitiosus Hymen totas ibi contulit artes;
 20 qui non ingenio, fors placuit genio.
 fescennina tamen non sunt admissa, priusquam
 intonuit solita noster Apollo lyra.

XI.

EPITHALAMIUM.

- INTER Cyaneas, Ephyraea cacumina, cautes
 qua super Idalium levat Orithyion in aethram
 exesi sale montis apex, ubi forte vagantem,
 dum fugit, et fixit trepidus Symplegada Tifys,
 5 atque recurrentem ructatum ad rauca Maleam
 exit in Isthmiacum pelagus claudentibus alis
 saxorum de rupe sinus, quo saepe recessu
 sic tamquam toto coeat de lumine caeli,
 artatur collecta dies tremulasque per undas
 10 insequitur secreta vadi, transmittitur alto
 perfusus splendore latex miroque relatu
 lympa bibit solem tenuique inserta fluento
 perforat arenti radio lux sicca liquorem.
 Profecit studio spatium; nam Lemnius illic
 15 ceu templum lusit Veneri fulmenque relinquens
 hic ferrugineus fumavit saepe Pyragmon.
 hic lapis est, de quinque locis dans quinque colores,
 Aethiopus, Frygius, Parius, Poenus, Lacedaemon,
 purpureus, viridis, maculosus, eburnus et albus.

6 cumcolor *P*   10 quos quis *F*   12 citharea *T^aF*, citherea *T^b*   valet *F*   13 pollus *P*
 cum *F*   14 τ tristis *F*   15 mavors *Ca*   16 bormius *P*, bromnus *Ca*   17 Pipliadas *scripsi*;
 pepliadas *codd.*   22 sonita n. appollo *F*   Incipit epitalamium Ruricio et hiberiae dictum *subscr.*
rubricator in C; INCIPIT EPITALAMIV AD RVRICIV ET HIBERIAM DICTVM *T*; INCIPIT EPITHA-
 LAMIV *P*; Incipit epitalamium *F*   carminis initium obscuritate plenum   1 ephinea *T*   - 2 orithion *codd.*
 4 et fixit trepidus (tr. sup. vers.) in ras., sup. et ser. pro etiam *T²*   sympleiada *C*, simpleiada *P*, sim-
 pleiaga *TF*   5 r. m.] aurica mala eam *F*   v. 5 ante v. 4 ponendum esse suspicatur Buecheler   6 lith-
 miacum *TCF*, thithimiacum *P*   10 vadi] mali *F*   11 an mirumque? (item Mohr)   13 arati *P*
 licorem *T^b*, corem *T^a*   14 lempnius *TP*, lenius *F*   17 hi *P*   18 Aethiopus *Colvius*; Aethiops *TF*,
 Aethyops *CP*

- 20 postes chrysolithi fulvus diffulgurat ardor;
myrrhina, sardoniches, amethystus Iiberus, iaspis
Indus, Chalcidicus, Scythicus, beryllus, achates
attollunt duplices argenti cardine valvas.
per quas inclusi lucem vomit umbra smaragdi:
25 limina crassus onyx crustat propterque hyacinthi
caerula concordem faciunt in stagna colorem.
exterior non compta silex, sed prominet alte
asper ab assiduo lympharum verbere pumex.
interiore loco simulavit Mulciber auro
30 extantes late scopulos atque arte magistra
ingenti cultu naturae inculta fefellit.
huic operi insistens, quod necdum noverat illa
quae post Lemniacis damnavit furta catenis.
squameus huc Triton duplicis confinia dorsi
35 qua coeunt supra sinuamina tortilis alvi
inter aquas calido portabat corde Dionen.
sed premit adiecto radiantis pondere conchae
semiferi Galatea latus, quod pollice fixo
vellit, et occulto spondet conubia tactu.
40 tum gaudens torquente ioco subridet amator
vulnere iamque suam parcenti pistre flagellat.
pone subit turmis flagrantibus agmen Amorum:
hic cohibet delphina rosis, viridique iuvenco
hic vectus spretis pendet per cornua frenis:
45 hi stantes motu titubant plantaque madenti
labuntur firmantque pedum vestigia pennis.
illa recurvato demiserat ora lacerto
mollia; marcebant violae graviorque sopore
coeperat attritu florum descendere cervix.
50 solus de numero fratrum qui pulchrior ille est
deerat Amor, dum festa parat celeberrima Gallis.
quae socer Ommatius, magnorum maior avorum
patriciaeque nepos gentis, natae generoque
excolit auspiciis faustis. sed fulsit ut ille
55 forte dies, matrem celeri petit ipse volatu,
cuius fax, arcus, gorytus pendebat. at ille
cernuus et laevae pendens in margine palmarum
libratos per inane pedes adverberat alis,
oscula sic matris carpens somnoque refusae
60 semisopora levi scalpebat lumina penna.
tum prior his alacer coepit: 'nova gaudia porto
felicis praedae, genetrix. calet ille superbus

20 potes <i>P</i>	diffulgurat <i>P</i>	21 hiaspis <i>P</i> , hiaspes <i>UTF</i>	23 valas <i>P</i>	24 smaragdi <i>P</i>
26 an iaciunt?	calorem <i>T^a</i>	27 comptas <i>P</i>	29 loco] loco non <i>P</i>	32 hunc <i>PF</i> , nunc <i>T</i>
33 lemmiacis <i>F</i>	36 callido <i>F</i>	Dionen <i>scripsi</i> ; dionem <i>coll.</i>	38 simiferi <i>PF</i>	41 flagella <i>F</i>
42 amoro <i>C^a</i>	45 madanti <i>F</i>	47 dimiserat <i>T</i>	ore <i>F</i>	49 coepira <i>P</i>
50 auspiceris illis, sed cf. 22, 218		51 celeberrima <i>P</i>	52 maior] maiorum <i>P¹</i>	54 faustis <i>P</i>
faustis <i>F</i>	55 ille <i>T</i>	56 cui <i>F</i> , fort. recte	goritos <i>P</i> , corytus <i>C</i>	an splendebat?
corytus [iners] pendebat <i>Leo</i>	57 magine <i>F</i>	58 liberatos permanc <i>P</i>		fax arcus

Ruricius nostris facibus dulcique veneno
 tactus votivum suspirat corde dolorem.
 65 esset si praesens aetas, impenderet illi
 Lemnias imperium, Cressa stamen labyrinthi,
 Alceste vitam, Circe herbas, poma Calypso,
 Seylla comas, Atalanta pedes, Medea furores,
 Hippodame ceras, cygno Iove nata coronam;
 70 huic Dido in ferrum, simul in suspendia Phyllis,
 Euadne in flammis et Sestias isset in undas.
 His haec illa refert: 'Gaudemus, nate, rebellem
 quod vincis laudasque virum; sed forma puellae est,
 quam si spectasset quondam Stheneboeus heros,
 75 non pro contemptu domuisset monstra Chimaerae;
 Thermodontiaca vel qui genetrice superbus
 sprexit Gnosiacae temeraria vota novercae,
 hac visa occiderat, fateor, sed crimine vero;
 et si iudicio forsitan mihi quarta fuisset,
 80 me quoque Rhoetea damnasset pastor in Ida;
 'vincere' vel 'si optas, istam da, malo, puellam'
 dixerat: hanc dederam formam pro munere formae:
 tantus honor geniusque genis; collata rubori
 pallida blatta latet depressaque lumine vultus
 85 nigrescunt vincto bacarum fulgura collo.
 te quoque multimodis ambisset, Hiberia, ludis
 axe Pelops, cursu Hippomenes luctaque Achelous,
 Aeneas bellis, spectatus Gorgone Perseus;
 nec minor haec species, totiens cui Iuppiter esset
 90 Delia, taurus, olor, satyrus, draco, fulmen et aurum.
 quare age, iungantur; nam census, forma genusque
 conveniunt: nil hic dispar tua fixit arundo.
 sed quid vota moror?' dixit currumque poposcit,
 cui dederant crystallae iugum, quae frigore primo,
 95 orbis adhuc teneri glacies ubi Caucason auget,
 strinxit Hyperboreis Tanaitica crusta pruinis
 naturam sumens gemmae, quia perdidit undae.
 perforat hanc fulvo formatus temo metallo;
 miserat hoc fluvius, cuius sub gurgite Nymphae
 100 Mygdonium fovere Midam, qui pauper in auro
 ditavit versis Pactoli flumina votis.
 splendet perspicuo radios rota margine eingens
 Marmaricae de fauce ferae, dum belua curvis
 dentibus excussis gemit exarmari ora;

63 ruritius CP	64 Factus C ¹	66 tamen T ¹	labyrinthi codd.	67 alcestem C ^a , al te
spat. trium litt. vac. P	cerce F	68 athlatanta F	70 fellis F	71 euuane codd.
et vincis C ^a	74 quondam in ras. C ^b	75 pro contu P	Chimaerae vulgo; cietrae PC, cietre TF	73 quod
78 nisa C ¹	79 an [in] iudicio?	81 de F	82 dedaram F	85 pigrescunt F
baccharum codd.	87 achelos P	88 perseus] praesens F	89 totius P	90 caurus P
92 hinc P	tua dispar F	94 Qui ut vid. C ¹	95 glacies u. caucator F	97 summens C,
sumans F	98 perforat P	an haec?	99 fluvius P	100 fodere C ^a
notis F	102 perspicuo P, perspicue C	104 mentibus F	excussis P ^a	101 pactolii C

- 105 misit et hoc munus tepidas qui nudus Erythras,
concolor Aethiopi vel crinem pinguis amomo.
fluxus odoratis vexat venatibus Indus.
illa tamen pasci suetos per Cypron olores
vittata stringit myrto, quis cetera tensis
110 lactea puniceo sinuantur colla corallo.
Ergo iter aggressi: pendens rota sulcat inanem
aera et in liquido non solvitur orbita tractu.
hic triplex uno comitatur Gratia nexu,
hic redolet patulo Fortunae Copia cornu,
115 hic spargit calathis, sed flores Flora perennes,
hic Cererem Siculam Farius comitatur Osiris,
hic gravidos Pomona sinus pro tempore portat,
hic Pallas madidis venit inter prela trapetis,
hic distincta latus maculosa nebride Thyias
120 Indica Echionio Bromii rotat orgia thyrsu,
hic et Sigeis specubus qui Dindyma ludit
iam sectus recalet Corybas, cui gutture ravo
ignem per bifores regemunt cava buxa cavernas.
Sic ventum ad thalamos: tus, nardum, balsama, myrrhae
125 hic sunt, hic Phoenix busti dat cinnama vivi.
proxima quin etiam festorum afflata calore
iam minus alget hiemps, speciemque tenentia vernam
hoc dant vota loco, quod non dant tempora mundo.
tum Paphie dextram iuvenis dextramque puellae
130 complectens paucis cecinit sollemnia dictis,
ne facerent vel verba moram: 'felicitur aevum
ducite concordem; sint nati sintque nepotes:
cernat et in proavo sibimet quod pronepos optet.'

XII.

AD V. C. CATVLLINVM.

- Quid me, etsi valeam, parare carmen
Fescenninicolae iubet Diones
inter crinigeras situm catervas
et Germanica verba sustinentem,
5 laudantem tetrico subinde vultu

106 amommo *P*   107 indus] illud *F*^a   108 illi *P*   solitos *T*   cypro colores *P*
109 vittata *P*   112 fort. voluitur   tactu *P*   113 uno] tra uno *F*   114 copida *F*   cornu]
nexu *T*   115 folora *P*^a   116 comittaturos iris *P*   118 proelia *P*^a, praelia *F*, proela *P*^b
119 Thyias *scripsi*; thyas *T*, thias *CP*^b*F*, tias *P*^a   120 indicas *P*   rota *F*   121 dunduma *F*
122 secus *P*   corribas *F*   gutture *C*   123 biforas *P*^a   124 thalamos *P*, talamas *C*   myrrhae *vulgo*;
myrrhae *CP*, mirthae *TF*   126 sectorum *F*   127 retinentia *F*   130 cecinis *P*^a   131 morem *F*
133 om. *F*   pravo *P*   EXPLICIT EPITALAMIV RVRICII et hiberiae. Epigramma ad v. c. catul-
linum quod propter hostilitatem barbarorum epitalamium scribere non valeret *subscr. rubr. in C*; SOLLI
APOLLINARIS SIDONII EPITALAMIV FINITVR DICTV RVRITIO et hiberiae Epigramma ad VRV CLARY
CATVLLINV quod propter hostilitatem barbarorum epithalamium scribere non valeret *P*; Epitalamium
finitur. Incipit epigramma ad cautulinum quod propter hostilitatem epitalamium scribere non potuit *F*;
EIVSDEM EPIGRAMMA AD CATVLLINV *T*

- quod Burgundio cantat esculentus,
 infundens acido comam butyro?
 vis dicam tibi, quid poema frangat?
 ex hoc barbaricis abacta plectris
 10 spernit senipedem stilum Thalia,
 ex quo septipedes videt patronos.
 felices oculos tuos et aures
 felicemque libet vocare nasum
 cui non allia sordidaeque caepae
 15 ructant mane novo decem apparatus,
 quem non ut vetulum patris parentem
 nutriceisque virum die nec orto
 tot tantique petunt simul gigantes,
 quot vix Alcinoi culina ferret.
 20 Sed iam Musa tacet tenetque habenas
 paucis hendecasyllabis iocata,
 ne quisquam satiram vel hos vocaret.

XIII.

AD IMPERATOREM MAIORIANVM.

- AMPHITRYONIADEN perhibet veneranda vetustas,
 dum relevat terras, promeruisse polos.
 sed licet in nuda torvus confregerit ulna
 ille Cleonaeae guttura rauca ferae,
 5 et quamquam ardenti gladio vix straverit hydram,
 cum duplices pareret vulnere mors animas,
 captivumque ferens silva ex Erymanthide monstrum
 exarmata feri riserit ora suis,
 collaque flammigenae disruptens fumida furis
 10 tandem directas iusserit ire boves,
 taurus, cerva, Gigas, hospes, luctator, Amazon,
 Thraex, canis, Hesperides sint monimenta viri,
 nulla tamen fuso prior est Geryone pugna,
 uni tergeminum cui tulit ille caput.
 15 haec quondam Alcides; at tu Tiryntius alter,
 sed princeps, magni maxima cura dei,

6 canta exculentus *F* 9 ho *P* plectris *P* 10 semipedem *F* 14 sepe *F* 18 gigantes
 simul *C*^a 21 om. *T* endecasyllabis *CP*, endecasyllabis *F* *Subscriptum* EXPLICIT. Item incipit
 eiusdem epigramma quo ab imperatore Maioriano trium capitum remedium postulavit in *C*; IT INCIP EPI-
 GRAMMA EIVSDE QVO AB IMPERATORE MAIORIANO TERTIVM CAPITVLV REMEDIVM POSTVLAVIT
 SIDONIVS. in *P*; Epigramma eiusdem quo a maioriano imperatore III capitum remedium expostulat in *F*;
 EPIGRAMMA EIVSDE AD MAIORIANV imperatorem in *T* 1 amphitryoniadem *F*, amphitryoniaden *T*,
 amphitryoniden *C*, amphitryoniden *P* venustas *C* 2 revelat *P* 3 sed *Mohr*; et *codd.* confregeret *P*^a
 4 † nemeae *sup.* cleoneae *C*, deoneae *T*, cleone *F* rava *PTF* leonis *sup.* ferae *C* 5 lerneam *sup.*
 hidram *C* 7 aprum *sup.* monstrum *C* 8 ex arminata *F* 9 caci *sup.* furis *C* 11 gigans *P*
 hostes *F* antheus busirides achelous hippolite *sup.* g. h. l. a. *C* 12 Thraex *scripsi*; grex *T*, cres *C*,
 crea *P*, cre *F* cerberus *sup.* canis *C* monumenta *P* 13 fusa *F* gireone *P* 14 c. t.] contulit *T*
 15 achides *C* at] aut *F*

quem draco, cervus, aper paribus sensere sagittis.
 cum dens, cum virus, cum fuga nil valuit.
 Geryonen nos esse puta monstrumque tributum:
 20 hinc capita, ut vivam, tu mihi tolle tria.

Has supplex famulus preces dicavit
 responsum opperiens pium ac salubre.
 ut reddas patriam simulque vitam
 Lugdunum exonerans suis ruinis,
 25 hoc te Sidonius tuus precatur:
 sic te Sidonio recocta fuco
 multos purpura vestiat per annos:
 sic lustris imperii perennis acto
 quinquennalia fascibus dicentur;
 30 sic ripae duplicis tumore fracto
 detonsus Vachalim bibat Sigamber.
 quod si contuleris tuo poetae,
 mandem perpetuis legenda fastis
 quaecumque egregiis geris triumphis.
 35 nam nunc Musa loquax tacet tributo.
 quae pro Virgilio Terentioque
 sextantes legit unciasque fisci.
 Marsyaeque timet manum ac rudentem.
 qui Phoebi ex odio vetustiore
 40 nunc suspendia vatibus minatur.

XIV.

SIDONIUS POLEMIO SUO SALUTEM.

1 **D**UM post protectionem tuam, mi Polemi, frater amantissime, mecum granditer
 reputo, quatinus in votis tuis philosophi fescemina cantarem, obrepsit materia, qua
 decursa facile dinosci valet magis me doctrinae quam causae tuae habuisse rationem.
 omissa itaque epithalamii teneritudine per asperrimas philosophiae et salebrosissimas
 regiones stilum traxi: quarum talis ordo est, ut sine plurimis novis verbis, quae praefata
 pace reliquorum eloquentum specialiter tibi et Complatoniceis tuis nota sunt, nugae
 2 ipsae non valuerint expediri, videris, utrum aures quorundam per imperitiam temere
 mentionem centri, proportionis, diastematum, climatum vel myrarum epithalamio con-
 ductibilem non putent, illud certe consulari viro vere Magno, quaestorio viro Domnulo,
 10 spectabili viro Leone ducibus audacter affirmo, musicam et astrologiam, quae sunt

19 Geryonen *scripti* (Geryones *Casellius*); hystriones *CP*, histriones *TF* nostrumque tributum *Wila-*
monitz; an monstrumque triforme? 20 hinc *scripti*; hic *codd.* sup. 21 tit. DE EODE ENDECASIL-
 LABI *T* 22 operiens *T* 25 h. t.] nocte *F* tuus *bis P* 28 lustrato *C* 29 quinquennalia *P*
 ditentur *C* 30 duplices *Ca* facto *Pa* 31 dentosus *P* sicamber *C* 32 tuoppoetae *P*
 33 Tandem *CP* cartis *T* 34 egregius gens *F* 35 loqua. *Ca* 37 sectantes *CPa* legit
 vinciusque *F*, legis nuntiasque *P* fixi *Ta* 38 adruentem *Ca* Incipit epla a Sidonio Polemio
 suo conscripta *C*; SOLLIVS SIDONIVS SIDONIVS POLEMIO SVO SALVTEM *P*; Sollivs apollianis plenio
 Suo *F*, *inscr. om. spat. vac. T* 2 um *PTa*, cum *Tb* 3 in votis philosophi *Wila-*
monitz; in votis
 tuis philosophi *Buecheler* 4 valeret *C* habere *F* 6 regiones *Buecheler*] regulas *codd.* herbis *P*
 8 temere *fort. delend.* 9 mirrarum *F*, mirarum *TPC* 10 putant *F* certe in fine versus *om. C*
 consulari *Fa* domnulo *TPF*

infra arithmetice consequentia membra philosophiae, nullatenus posse sine hisce
 nominibus indicari; quae si quispiam ut Graeca, sicut sunt, et peregrina verba con-
 tempserit, noverit sibi aut super huiusmodi artis mentione supersedendum aut nihil
 omnino se aut certe non ad assem Latiari lingua hinc posse disserere. quod si aliquis 3
 5 secus atque assero rem se habere censuerit, do quidem absens obtrectatoribus manus;
 sed noverint sententiam meam discrepantia sentientis sine Marco Varrone. sine Sereno.
 non Septimio, sed Sammonico, sine Censorino, qui de die natali volumen illustre con-
 fecit, non posse damnari. lecturus es hic etiam novum verbum, id est essentiam; 4
 10 nominavit, addens: 'licet enim novis rebus nova nomina imponere'; et recte dixit. nam
 sicut ab eo quod est verbi gratia sapere et intellegere sapientiam et intelle-
 gentiam nominamus, regulariter et ab eo quod est esse essentiam non tacemus.
 igitur, quoniam tui amoris studio inductus homo Gallus scholae sophisticae intromisi
 materiam, vel te potissimum facti mei deprecatores requiro. illi Venus vel Amorum
 15 commenticia pigmenta tribuantur, cui defuerit sic posse laudari. vale.

PRAEFATIO EPITHALAMII POLEMIO ET ARANEOLAE DICTI.

PROSPER conubio dies coruscat,
 quem Clotho niveis benigna pensis,
 albus quem picei lapillus Indi,
 quem pacis simul arbor et iuventae
 5 aeternumque virens oliva signet.
 eia, Calliope, nitente palma
 da sacri laticis loquacitatem,
 quem fodit pede Pegasus volanti
 cognato madidus iubam veneno.
 10 non hic impietas, nec hanc puellam
 donat mortibus ambitus procorum;
 non hic Oenomai cruenta circo
 audit pacta Pelops nec insequentem
 pallens Hippomenes ad ima metae
 15 tardat Schoenida ter cadente pomo;
 non hic Herculeas videt palaestras
 Aetola Calydon stupens ab arce,
 cum cornu fluvii superbientis
 Alcides premeret, subinde fessum
 20 undoso refovens ab hoste pectus;
 sed doctus iuvenis decensque virgo,
 ortu culmina Galliae tenentes
 iunguntur: cito, diva, necte chordas,

1 arithmeticeam *P*, arithmeticeam *F*   2 sicut sunt et peregrina *vulgo*; sicut et sunt peregrina *codd.*
 3 aut semper *Buecheler*   aut nichil *P*, ut nichil *C*, au nil *F*   4 laciali *T*   linguam *F*   hic *C*
 5 assorem *PF*   6 discrepantiam *P*   sentientis *Wilamowitz*; sentientes *codd.*   serono non septimo *F*
 7 sammonico *P*   censorio *codd.*   8 es] est *P^a*   9 dixisse] dixit esse *F*   10 nova *om. F*   imponeret *F*
v. Cic. frg. 16 p. 145 Bail.   13 intromissi *PT¹*   15 despuerit *P*   vale *om. codd.*   *Subscr. atram.*
 EXPLICIT EPISTOLA, tum a rubric. Praefatio epitalamii dicti Polemio et Araneole in *C*; EXPLICIT EPILA.
 INCIP. EPITOLAMII DICTI PRAEFATIO POLLEMIO ET ARANEOLAE *P*; Incipit epitalamii dicti polemio
 et araneole praefacio *F*; *subscr. om. spat. vac. T*   2 lotho *T¹*   3 quam *F*   5 veterumque *F*
 6 via e. n. palmam *F*   7 sacri *om. C*   leticis locacitatem *P*   9 veno *F*   12 hic *om. P*   cirno *PTF*
 13 fudit *F*   14 una *F*   crete an mete *dubium T*   17 aetola *F*   18 fluvii *PF*   19 alciades *P*   fessi *T*

nec quod detonuit Camena maior,
 25 nostram pauperiem silere cogas.
 ad taedas Thetidis probante Phoebō
 et Chiron cecinit minore plectro,
 nec risit pia turba rusticantem.
 quamvis saepe senex biformis illic
 30 carmen rumperet hinniente cantu.

XV.

EPITHALAMIUM.

FORTE procellosi remeans ex arce Caereī,
 Phoebados Iliacae raptum satis ulta pudorem.
 Pallas Erechtheo Xanthum mutabat Hymetto.
 aurato micat aere caput, maiusque serenum
 5 de terrore capit; posito nam fulmine needum
 Cinyphio Tritone truces hilaraverat artus.
 Gorgo tenet pectus medium, factura videnti
 et truncata moras; nitet insidiosa superbum
 effigies vivitque anima pereunte venustas;
 10 alta cerastarum spiris caput asperat atrum
 congeries, torquet maculosa volumina mordax
 crinis, et irati dant sibila taetra capilli.
 squameus ad mediam thorax non pervenit alvum
 post chalybem pendente peplo; tegit extima limbi
 15 circite palla pedes, qui cum sub veste moventur,
 crispato rigidae crepitant in syrmate rugae.
 laevam parma tegit Flegraei plena tumultus:
 hic rotat excussum vibrans in sidera Pindum
 Enceladus, rabido fit missilis Ossa Typhoeo:
 20 Porfyrior Pangaea rapit, Rhodopenque Adamastor
 Strymonio cum fonte levat, veniensque superne
 intorto calidum restinguit flumine fulmen:
 hic Pallas Pallanta petit, cui Gorgone visa
 invenit solidum iam lancea tarda cadaver:
 25 hic Lemnon pro fratre Mimas contra aegida torquet
 impulsumque quatit iaculabilis insula caelum:
 plurimus hic Briareus populoso corpore pugnat,
 cognatam portans aciem, cui vertice ab uno
 cernas ramosis palmas fruticare lacertis.
 30 nec species solas monstris, dedit arte furorem

24 maior] in maior *F*   26 thechidis *C*   27 minore *P*^a   plectiro *F*   INCIPIT EPITALAMIUM DICTV POLEMIO ET ARANEOLE *inscr. rubricator in C*; EPITALAMIUM INCP *in P*; Incipit epitalamium *in F*; *subscr. om. spat. vac. T*   1 orte *T*¹, sorte *T*²   remicans *F*   caryrei *CPT*, caryroi *F*
 2 phoebado *P*   paptum *P*   3 erichtheo *C*, erycteo *PT*, eritheo *F*   himeto *codd.*   6 cyniphio *UT²F*,
 cynphio *P*, cȳphio *T*   hilaraverat *C^aPT*   11 maculasa *P*   12 canilli *F*   14 caliben *T*   limi *PT*, lini *F*
 19 rabido *scripsi*; rapido *codd.*   misillis *F*   20 rothdopenque *P*   damastor *TPF*   21 stymonio *P*
 fonte *ulgo*; forte *codd.*   supernus *P*   22 callidum *F*   fulmine *PT*   23 *ic *C*¹   24 lantea *P*
 25 lemon *C*   minus *F*   27 hic *P*   28 cognata *P*   29 cernans *F*   fruticare *PF*

- Mulciber, atque ipsas timuit quas finxerat iras.
hastam dextra tenet, nuper quam valle Aracynthi
ipsa sibi posita Pallas protraxit oliva.
hoc steterat genio, super ut vestigia divae
35 labentes teneat Marathonia baca trapetas.
Hic duo templa micant; quorum supereminet unus
ut meritis, sic sede locus, qui continet alta
scrutantes ratione viros, quid machina caeli,
quid tellus, quid fossa maris, quid turbidus aer,
40 quid noctis lucisque vices, quid menstrua lunae
incrementa parent, totidem cur damna sequantur.
ilicet hic summi resident septem sapientes,
innumerabilium primordia philosophorum:
Thales Mileto genitus vadimonia damnat;
45 Lindie tu Cleobule iubes, modus optimus ut sit;
tu meditans totum decoras, Periandre, Corinthon;
Atticus inde Solon 'ne quid nimis' approbat unum;
Prienaee Bia, plures ais esse malignos;
tu Mytilene satus cognoscere, Pittace, tempus,
50 noscere sese ipsum, Chilon Spartane, docebas;
asserit hic Samius post docta silentia lustr
Pythagoras, solidum princeps quod musica mundum
temperet et certis concentum reddat ab astris,
signaque, zodiacus quae circulus axe supremo
55 terna quater retinet, proprio non currere motu,
aequis inter se spatiis tamen esse locata
fixaque signifero pariter quoque cernua ferri,
praecipuumque etiam septem vaga sidera cantum
hinc dare, perfectus numerus quod uterque habeatur,
60 hoc numero affirmans, hoc ordine cuncta rotari;
falciferi Cronon ire senis per summa polorum,
Martis contiguum medio Iove pergere sidus,
post hos iam quarto se flectere tramite Solem,
sic placidam Paphien servare diastema quintum,
65 Arcadium sexto, Lunam sic orbe supremo
ter denas tropico prope currere climate myras.
si quos ergo chelys, si quos lyra, tibia si quos
ediderint cum voce modos, exemplar ad istud
ponderibus positis, quantum proportio suadet,
70 intervalla sequi septeni sideris edit;
harmoniam dicens etiam, quod quattuor istis

31 fecerat *T*   32 qua vale *P*   33 positam *P*   paulisper traxit *PT*, plausiper traxit *F*
34 super ut] super *PF*, supra *C*; supter *et v. 35 verbum quale* tingit *Wilamowitz*   post *v. 35 quaedam inter-*
cidisse videntur   39 turpidus *P^a*   42 illicet *P*   44 tales *TP*, talet *F*   milete *codd.*   45 cleubole *CF*,
cleobole *T*, cleibobe *P*   47 inde *bis C^a*   48 ebia *F*   pluris *C*   49 mitilene *C*, mitelene *PF*, mytelene *T*
satis *C^a*   cognosce *P*, cognosceis *CF*   53 contemptum *T¹*   54 signoque zodaicus *F*   58 pre-
cipiumque *P*   59 hic *P*   utique *P*   61 flaciferi *F*   chronon *CPT*, zonam *Mohr (cl. Claud. 7, 168)*
serus *F*   summam *P*   62 perdere *F*   63 fletere *P*   64 hic *C*   paphiem *F*, phaphien *P*
diastoma *P*   65 sextum *F*   66 tar *P*   67 helis *T¹*, chelis *CPFT²*   s. q.] sicos *T¹*
68 edederint *P*   70 intervallas *P*   septena *F*   sideres *P^b*, sideret *P^a*   edit] inquit *T^a*   71 dicent *F^a*

sic sedeant elementa modis, ut pondere magnis
 sit locus inferior; media tellure quod autem
 perfecte medium est, imum patet esse rotundi:
 75 hinc fieri, ut terram levior superemiciet unda.
 altior his quoque sit qui purior eminet aer,
 omnia concludat caelum levitate suprema.
 pendeat et totum simul hoc ab origine centri.
 Thales hic etiam numeris perquirat et astris.
 80 defectum ut Phoebi nec non Lunaeque laborem
 nuntiet antea; sed rebus inutile ponit
 principium, dum credit aquis subsistere mundum.
 huius discipuli versa est sententia dicens
 principiis propriis semper res quasque creari,
 85 singula qui quosdam fontes decernit habere
 aeternum irriguos ac rerum semine plenos.
 hunc etiam sequitur, qui gignere cuncta putabat
 hunc aerem, pariterque deos sic autumat ortos.
 quartus Anaxagoras Thaletica dogmata servat.
 90 sed divinum animum sentit, qui fecerit orbem.
 iunior huic iunctus residet collega, sed idem
 materiam cunctis creaturis aera credens
 iudicat inde deum, faceret quo cuncta, tulisse.
 post hos Arcesilas divina mente paratam
 95 coniecit hanc molem, confectam partibus illis,
 quas atomos vocat ipse leves. Socratica post hunc
 secta micat, quae de naturae pondere migrans
 ad mores hominum limandos transtulit usum.
 hanc sectam perhibent summum excoluisse Platona.
 100 sed triplici formasse modo, dum primus et unus
 physica vel logico, logicum vel iungit ad ethos.
 invenit hic princeps quid prima essentia distet
 a summo sextoque bono, cum denique saxa
 sint tantum penitusque nihil nisi esse probentur:
 105 proxima succedant, quibus esse et vivere promptum est,
 addere quis possis nil amplius, arbor et herba:
 tertia sit pecorum, quorum esse et vivere motu
 non caret et sensu; mortales quarta deinde
 respiciat factura suos, quibus esse, moveri.
 110 vivere cum sensu datur, et supereminet illud,
 quod sapiunt veroque valent discernere falsum:
 quinta creaturas superas substantia prodat,
 quas quidam dixere deos, quia corpora sumant

73 media] modus *F'*   74 unum *PF'*   75 hic fieri *P*   superemiciet *F'*   76 emiciet *P^a*
 78 origene *F'*   79 tales *PT*   80 defectum *P^a*   81 inutile *P^a*   ponit] fuit *F'*   82 credita
 quis *P*   83 substantia *T^a*   diens *F'*   84 quasque creavi *F'*   85 quidam *F'*   88 hunc a.] aera,
 nos *Wilamowitz*; qui [immensum] gignere cuncta | aera ait *Leo*, cf. *Augustin. C. D. VIII, 2 Diela doxogr. 173*
 89 quartus *P*   anaxagoras *F'*   91 hinc *F'*   c. a.] collegas *F'*   93 fateret quocumque tulisse *F'*
 94 archesilas *CPF'*, archesilas *T* (*Archelaum debuit nominare, ut v. 89 Anaximeneae, non Thaletica dogmata.*
Leo)   paratam *C'*   99 hec *P*   100 fortasse *Tⁱ*   103 sectoque *PF'*   104 sintantum *P*
 nisi id, esse, *Leo*   105 succedent *F'*   106 arbore *TPF'*   110 consensu *P*

contemplanda homini, paulo post ipsa relinquant
 115 inque suam redeant, si qua est tenuissima, formam;
 sic fieri, ut pateat substantia summa creator,
 sexta tamen supraque nihil sed cuncta sub ipso;
 hoc in gymnasio Polemi Sapientia vitam
 excolit adiunctamque suo fovet ipsa Platoni;
 120 obviet et quamquam totis Academia sectis
 atque neget verum, veris hunc laudibus ornat.
 Stoica post istos, sed concordantibus ipsis,
 Chrysippus Zenonque docent praecepta tenere.
 exclusi prope iam Cynici, sed limine restant;
 125 ast Epicureos eliminat undique virtus.

At parte ex alia textrino prima Minervae
 palla Iovis rutilat, cuius bis coctus aeno
 serica Sidonius fucabat stamina murex.
 ebria nec solum spirat conchyliis sandix;
 130 insertum nam fulgur habet, filoque rigenti
 ardebat gravidum de fragmine fulminis ostrum.
 hic viridis proprio Glaucus pendebat amictu:
 undabant hic arte sinus, fictoque tumore
 mersabat pandas tempestas texta carinas.
 135 Amphitryoniadi surgebat tertia vestis:
 parvulus hic gemino cinctus serpente novercae
 inscius arridet monstris ludumque putando
 insidias, dum nescit, amat vultuque dolentis
 extingui deflet, quos ipse interficit, angues.
 140 praeterea sparsis sunt haec subiecta figuris:
 sus, leo, cerva, gigans, taurus, iuga, Cerberus, hydra,
 hospes, Nessus, Eryx, volucres, Thrax, Cacus, Amazon,
 grex, fluvius, Libs, poma, Lycus, virgo, polus, Oete.
 hoc opus, et si quid superest quod numina vestit,
 145 virgineae posuere manus. sed in agmine toto
 inter Cecropias Ephyreidasque puellas
 Araneola micat; proprias conferre laborat
 ipsa Minerva manus calathisque evicta recedens
 cum tenet haec telas, vult haec plus tela tenere.
 150 hic igitur proavi trabeas imitata rigentes
 palmatam parat ipsa patri, qua consul et idem
 Agricola contingat avum doceatque nepotes
 non abavi solum, sed avi quoque iungere fascēs.

115 tenuissimam <i>P</i>	forma <i>C</i>	116 summa] sua <i>T</i> ^a	118 polemii <i>codd.</i>	119 adiunctum-
que <i>PF</i>	120 ademia <i>P</i>	121 hinc <i>P</i>	122 istis <i>T</i> ^a	123 crisippus <i>T</i> , cresippus <i>F</i> ,
croesippus <i>C</i> , croessppus <i>P</i>	tenerent <i>P</i>	124 lumine <i>F</i>	125 epicurios <i>F</i>	126 textrine <i>F</i>
128 stamina] vellera <i>T</i> ¹ (<i>cf. v. 166</i>)	murex <i>codd.</i>	129 nec] non <i>C</i>	sanguis <i>T</i>	130 Insertum <i>P</i>
filioque <i>P</i>	regenti <i>T</i>	131 fragmine <i>P</i>	132 viridus <i>P</i>	proprio <i>Leo</i>] patrio <i>T</i> , patruo <i>CP</i> , glauco
patruo <i>F</i> (<i>prasino Purgoldus</i>)	135 amphitryoniadi <i>CF</i> , amphitryoniadi <i>PT</i>	143 grex <i>scripsi</i> ; cres <i>codd.</i>	144 numina <i>Wilamowitz</i> ; nomina <i>codd.</i>	150 regentes <i>P</i>
140 sparsi <i>F</i>	141 gigas <i>C</i>	hyde <i>CPT</i> , ide <i>F</i>	149 hic telas <i>F</i>	152 coniungat <i>PTF</i>
<i>p. 829, Plin. V, 1, 4 (Mommsen)</i>	pomo <i>F</i>	144 numina <i>Wilamowitz</i> ; nomina <i>codd.</i>	fort. et ipse	
146 caecropais <i>P</i>	ephyreidasque <i>P</i> , ephyreidasque <i>F</i>			
151 palatam <i>F</i>	quam <i>P</i> , quia <i>F</i>	consulet <i>P</i>		
153 faces <i>C</i> ^a				

- texuerat tamen et chlamydes, quibus ille magister
 155 per Tartesiacas conspectus splenduit urbes
 et quibus ingestae sub tempore praefecturae
 conspicuus sanctas reddit se praesule leges.
 attamen in trabea segmento luserat alto
 quod prisceis illustre toris. Ithacesia primum
 160 fabula Dulichiique lares formantur et ipsam
 Penelopam tardas textit distexere telas.
 Taenaron hic frustra bis rapta coniuge pulsata
 Thrax fidibus, legem postquam temeravit Averni.
 et prodesse putans iterum non respicit umbram.
 165 hic vovet Alceste praelato coniuge vitam
 rumpere, quam cernas Parcarum vellere in ipso
 nondum pernetam fato praestante salutem.
 hic nox natarum Danaï lucebat in auro.
 quinquaginta enses genitor quibus impius aptat
 170 et dat concordem discordia iussa furorem:
 solus Hypermestrae servatus munere Lynceus
 effugit: aspicias illam sibi parva paventem
 et pro dimisso tantum pallere marito.
 iamque Iovem in formas mutat, quibus ille tenere
 175 Mnemosynam, Europam, Semelen, Ledam, Cynosuram
 serpens, bos, fulmen, cygnus, Dietyinna solebat.
 iamque opus in turrem Danae pluviamque metalli
 ibat et hic alio stillabat Iuppiter auro,
 cum virgo aspiciens vidit Tritonida verso
 180 lumine doctisonas spectare libentius artes;
 commutat commota manus ac pollice docto
 pingere philosophi victricem Laida coepit,
 quae Cynici per menta feri rugosaque colla
 rupit odoratam redolenti forcipe barbam.
 185 subrisit Pallas castoque haec addidit ore:
 "non nostra ulterius ridebis dogmata, virgo
 philosopho nuptura meo: mage flammea sumens
 hoc mater sine texat opus. consurge, sophorum
 egregium Polemi decus, ac nunc Stoica tandem
 190 pone supercilia et Cynicos imitatus amantes
 incipies iterum parvum mihi ferre Platona."
 haerentem tali compellat voce magister:
 "perge libens, neu tu damnes fortasse iugari,
 quod noster iubet ille senex, qui non piger hausit
 195 numina contemplans Anyto pallente venenum."

154 texurat *F*   het *C*^a   155 tartesiacas *F*   158 fort. trabeae   160 ipsa *P*   161 penelopen *T*
 164 respit *T*   166 vellere] stamine *T*   167 fato praestante salutem *vulgo*; fautores tante s. *P*, fato restante s. *TF*,
 fate restante s. *C*, f. restante salute *Buecheler*   169 quibus *P*^a   170 disc.] concordia *T*   171 hyper-
 mestrae *PF*, hypermestrae *CT*   lin...us *C*¹, linus *T*²   172 auspicias *F*   174 in om. *C*^a   175 Mnemo-
 synam *scripsi*; mnaemosin *C*, mnemosin *PT*, mnemosin *F*   cynosuram om. *P*   176 cynetiinna *P*
 solebant *C*^a   177 dane *TF*   180 dictisonas *TF*   182 Laida *vulgo*; livida *codd.*   184 forcipe *C*
 185 palmas *F*   186 alterius *C*   188 hoc] non *F*   190 cygnos *Wilamowitz*   191 incipies *codd.*
 193 Tergo *C*¹   iuga... *C*¹, iugari *F*   195 contemplans *Wilamowitz*; condemnans *CF*, condemnans *P*,
 contempnens *T*

Dixerat; ille simul surgit vultuque modesto
 tetrica nodosae commendat pallia clavae.
 amborum tum diva comas viridantis olivae
 pace ligat, nectit dextras ac foedera mandat,
 200 Nymphidius quae cernat avus; probat Atropos omen
 fulvaeque concordēs iunxerunt fila sorores.

XVI.

EUCCHARISTON AD FAUSTUM EPISCOPUM.

P_{HOEBUM} et ter ternas decima cum Pallade Musas
 Orpheaque et laticem simulatum fontis equini
 Ogygiamque chelyn, quae saxa sequacia flectens
 cantibus auritos erexit carmine muros,
 5 sperne, fidis; magis ille veni nunc spiritus, oro,
 pontificem dicture tuum, qui pectora priscae
 intrasti Mariae, rapiens cum tympana siccus
 Israel appensi per concava gurgitis iret
 aggeribus vallatus aquae mediasque per undas
 10 pulverulenta tuum clamaret turba triumphum:
 quique manum Iudith ferientem colla Olofernīs
 iuivisti, exciso iacuit cum gutture truncus
 et fragilis valido latuit bene sexus in ictu;
 expresso vel qui complens de vellere pelvem
 15 inficiensque dehinc non tacto vellere terram
 firmasti Gedeona, tubis inserte canoris
 spiritus (et solo venit victoria cantu);
 quique etiam adsumptum pecorosi de grege Iosse
 afflasti regem, plaustro cum foederis arcam
 20 imponens hostis nullo moderante bubulco
 proderet obscaenum turgenti podice morbum;
 quique trium quondam puerorum in fauce sonasti,
 quos in Chaldaei positos fornace tyranni
 roscida combusto madefecit flamma camino;
 25 quique volubilibus spatiantem tractibus alvi
 complesti Ionam, resonant dum viscera monstri
 introrsum psallente cibo vel pondera ventris
 ieiuni plenique tamen vate intemerato
 ructat cruda fames, quem singulantibus extis
 30 esuriens vomuit suspensio belua morsu;
 quique duplex quondam venisti in pectus Helisei,

199 legat *P*   200 nymphidius *TF*, nimfidius *CP*   AD FAVSTVM REGENSEM *EP̄M* *inscr.*
rubricator in C; SOLII APOLLINARIS SIDONII EPITHALAMIV FINITVR DICTV̄ POLEMIO ET ARA-
 NEOLÆ . ITE INCIP EVCHARISTON AD FAVSTVM EPISCOPVM *P*; EPITHALAMIV POLEMI ET
 ARANEOLE FINITVR . INCIP . EVCARISCON AD FAVSTV̄ EPISCOPV̄ EPIGRAMA EIVSDE AD OMMATIV̄
 VIRV . C. *T* (*in quo sequitur c. XVII—XXI; XVI; XXIV; epist. ad Leontium; XXII. XXIII*); Incipit
 eucarison ad faustum episcopum *F*   3 ogigianque *C*   4 carmina *F*   5 nunc] non *F*   8 Hisrael *C*,
 hisrahel *PT*   12 iniusti *T*   gutture *F*   14 que *Pa*   pelvem *scripsi*; pellem *codd.*   15 in-
 deficiensque *PF*   tanto *Ta*   16 fistmasti *P*   18 quicque *C*   20 ortis *F*   22 quicque *C*¹
 24 cum busto *F*   26 rosonant *F*   27 pallente *F*   28 plerique *C*   29 crudat *F*   30 vomit *P*

- Thesbitem cum forte senem iam flammeus axis
 tolleret et scissam linquens pro munere pellem
 hispidus ardentes auriga intraret habenas:
 35 quique etiam Heliam terris missure secundum
 Zachariae iusti linguam placate ligasti.
 dum faceret serum rugosa puerpera patrem.
 edita significans iusso reticere propheta.
 gratia cum fulsit, nosset se ut lex taciturnam:
 40 quique etiam nascens ex virgine semine nullo.
 ante ullum tempus deus atque in tempore Christus.
 ad corpus quantum spectat, tu te ipse creasti:
 qui visum caecis, gressum quoque reddere claudis,
 auditum surdis, mutis laxare loquelam
 45 suetus ad hoc etiam venisti, ut mortua membra
 lecto, sandapila, tumulo consurgere possint:
 quique etiam poenas suscepta in carne tulisti.
 sustentans alapas, ludibria, verbera, vepres.
 sortem, vincla, crucem, clavos, fel, missile, acetum.
 50 postremo mortem, sed surrecturus, adisti.
 eripiens quicquid veteris migraverat hostis
 in ius per nostrum facinus, cum femina prima
 praeceptum solvens culpa nos perpete vinxit:
 (qui cum te interitu petiit nec repperit in te
 55 quod posset proprium convincere, perdidit omne.
 quod lapsu dedit Eva suo; chirographon illum,
 quo pervasus homo est, haec compensatio rupit.
 expers peccati pro peccatoribus amplum
 fis pretium veteremque novus vice faenoris Adam
 60 dum moreris de morte rapis, sic mortua mors est.
 sic sese insidiis, quas fecerat, ipsa fefellit.
 nam dum indiscrete petit insontemque reosque,
 egit, ut absolvi possent et crimine nexi):
 quique etiam iustos ad tempus surgere tecum
 65 iussisti cineres, cum tectis tempore longo
 irrupit festina salus infusaque raptim
 excussit tumulis solidatas vita favillas. —
 da Faustum laudare tuum, da solvere grates,
 quas et post debere iuvat. te, magne sacerdos,
 70 barbitus hic noster plectro licet impare cantat.
 Haec igitur prima est vel causa vel actio laudum,
 quod mihi germani, dum lubrica volvitur actas,
 servatus tecum domini per dona probatur
 nec fama titubante pudor: te respicit istud
 75 quantumeumque bonum; merces debetur illi,

32 tesbitem <i>P</i>	33 cissam <i>C</i>	pallam <i>Wilamowitz</i>	36 zacchariae <i>T</i>	liguasti <i>P</i>	
37 rugosa <i>P</i> , rugosa <i>F</i>	38 misso <i>F</i>	41 ante] atque <i>F</i>	45 etiam <i>om.</i> <i>C</i>	46 an possent?	
50 resurrecturus <i>P</i>	54 introitu <i>P</i>	reperit <i>C</i>	56 cyrographon <i>T</i>	57 rumpit <i>P</i>	60 cum <i>C</i>
moreris <i>P</i> sic] sub <i>C</i>	61 illa <i>T</i>	65 iusisti <i>P</i>	longuo <i>PT</i>	66 erupit <i>F</i>	
salus] tempus <i>T</i> ^a					

- ille tibi. sit laus, si labi noluit, eius;
 nam quod nec potuit, totum ad te iure redundat.
 praeterea quod me pridem Reios venientem,
 cum Procyon fureret, cum solis torridus ignis
 80 flexilibus rimis sitientes scriberet agros,
 hospite te nostros excepit protinus aestus
 pax, domus, umbra, latex, benedictio, mensa, cubile.
 omnibus attamen his sat praestat quod voluisti,
 ut sanctae matris sanctum quoque limen adirem.
 85 derigui, fateor, mihi conscius atque repente
 tinxit adorantem pavido reverentia vultum;
 nec secus intremui, quam si me forte Rebeccae
 Israel aut Samuel crinitus duceret Annae.
 quapropter te vel votis sine fine colentes
 90 affectum magnum per carmina parva fatemur.
 Seu te flammatae syrtes et inhospita tesqua
 seu caeno viridante palus seu nigra recessu
 incultum mage saxa tenent, ubi sole remoto
 concava longaevas asservant antra tenebras;
 95 seu te praeruptis porrecta in rupibus Alpibus
 succinctos gelido libantem caespitem somnos,
 anachoreta, tremit (quae quamquam frigora portet,
 conceptum Christi numquam domat illa calorem),
 qua nunc Helias, nunc te iubet ire Iohannes,
 100 nunc duo Macarii, nunc et Paphnutius heros,
 nunc Or, nunc Ammon, nunc Sarmata, nunc Hilarion,
 nunc vocat in tunica nudus te Antonius illa,
 quam fecit palmae foliis manus alma magistri;
 seu te Lirinus priscum complexa parentem est,
 105 qua tu iam fractus pro magna saepe quiete
 discipulis servire venis vixque otia somni,
 vix coctos capture cibos abstemius aevum
 ducis et insertis pingis ieiunia psalmis,
 fratribus insinuans, quantos illa insula plana
 110 miserit in caelum montes, quae sancta Caprasi
 vita senis iuvenisque Lupi, quae gratia patrem
 mansit Honoratum, fuerit quis Maximus ille,
 urbem tu cuius monachosque antistes et abbas
 bis successor agis, celebrans quoque laudibus illis
 115 Eucherii venientis iter, redeuntis Hilari;
 seu te commissus populus tenet et minor audet

77 totum] totum hoc *T*   78 veniente *vulgo*   80 *cf. epist. p. 22, 13*   81 te *om. F*   84 lumen *F*
 85 derigui *scripsi*; dirigui *codd.*   87 si me] sine *F*   88 israhel *P*, hisrahel *C*   samuhel *TC*
 ducerat *F*   90 effectum *PT*   91 flammante *F*   inospitantes aqua *P*¹, inospitantes qua *P*²   92 viri-
 ditante *P*¹ plus *F*   93 inculto *Mommsen*   94 noncava *C* longuas *F*   95 porrectae *TC*   rup**us *C*^a
 96 gelido] gladio *F*   97 anachorita *TC*^b*F*, anachorinta *P*   99 *fort. quo hic et v. 105*   elias *C*
 100 macharii *codd.*   paphnucius *CF*, paphnutius *T*, paphnutius *P*   101 camon *P*, ammon *F*   hylarion *C*,
 celarion *P*   104 parentum *F*   107 coctas *C*^a   108 pinguis *P*, pinguas *Caduceus* (*recte, nisi pingues*
aut pinguis forte idem valet? Buecheler)   110 caprasii *codd.*   113 monachosque *Sirmondus*; monachus-
que codd.   114 iis successor *F*   agis iteravit *P*   115 eucheri *C*^a   iter *om. PT*   hilarii *PT*,
 hylarii *CF*

te medio tumidos maiorum temnere mores:
 seu tu sollicitus curas, qua languidus esca
 quave peregrinus vivat, quid pascat et illum.
 120 lubrica crura cui tenuat sub compede carcer;
 seu mage funeribus mentem distractus humandis.
 livida defuncti si pauperis ossa virescant.
 infastiditum fers ipse ad busta cadaver:
 seu te conspicuis gradibus venerabilis arae
 125 contionaturum plebs sedula circumssistit.
 expositae legis bibat auribus ut medicinam:
 quicquid agis, quocumque loci es, semper mihi Faustus.
 semper Honoratus, semper quoque Maximus esto.

XVII.

AD V. C. OMMATIUM.

QUATTUOR ante dies quam lux Sextilis adusti
 prima spiciferum proferat orbe caput,
 natalis nostris decimus sextusque coletur.
 adventu felix qui petit esse tuo.
 5 non tibi gemmatis ponentur prandia mensis.
 Assyrius murex nec tibi sigma dabit:
 nec per multiplices abaco splendente cavernas
 argenti nigri pondera defodiam:
 nec scyphus hic dabitur, rutilo cui forte metallo
 10 crustatum stringat tortilis ansa latus.
 fercula sunt nobis medioeria, non ita facta.
 mensurae ut grandis suppleat ars pretium.
 non panes Libyca solitos flavescere Syrte
 accipiet Galli rustica mensa tui.
 15 vina mihi non sunt Gazetica, Chia, Falerna
 quaeque Sarapiano palmitis missa bibas.
 pocula non hic sunt illustria nomine pagi.
 quod posuit nostris ipse triumvir agris.
 tu tamen ut venias petimus; dabit omnia Christus.
 20 hic mihi qui patriam fecit amore tuo.

XVIII.

DE BALNEIS VILLAE SUAE.

Si quis Avitacum dignaris visere nostram,
 non tibi displiceat: sic quod habes placeat.

117 medios *P*^a 118 qui *PT* 120 tui *F* 125 concianaturum *T* in *T* seq. c. XXIV
 EXPLICIT. Incipit eiusdem epigramma quo invitatur (ut v. vi *eras. m. 2*) V. C. Ommatium ad natalem ....
 (diem *eras. m. 2*) suum (ut v. or *eras. m. 2*) *subscr. rubric. in C; subscriptio deest in P, sed duo versus vacant;*
 Eiusdem incipit ad commatum invitans eum ad natalem diem suorum *F; de T v. post c. XV* 1 ante | namque *F*
 adunasti *P* 2 primas spiciferum *CP* 3 nostri *C* decidimus *C*^a 4 quae (q̄) *T* 6 murex *CP^bF*,
 muris *P*^a *simma codd.* 14 gallus *T* 16 sarapiano *CP*, sarepteno *T* EXPLICIT. Item incipit eiusdem
 epigramma de balneis villae suae supra lacum positae *C; EIVSDE EPIGRAMMA DE VILLA SVA T*, Incipit
 eiusdem de balneis ville suae supra lacum site *F, subscr. uno v. vac. om. P* 1 avitacum *C*¹ ut *rid.*,
 antacum *C*², avitacum *P*, avittacum *T*, avidtatum *F* 2 sed *F*, si *vulgo* placet *F*

aemula Baiano tolluntur culmina cono
 parque cothurnato vertice fulget apex.
 5 garrula Gauranis plus murmurat unda fluentis
 contigui collis lapsa supercilio.
 Lucrinum stagnum dives Campania nollet,
 aequora si nostri cerneret illa lacus.
 illud puniceis ornatur litus echinis,
 10 piscibus in nostris, hospes, utrumque vides.
 si libet et placido partiris gaudia corde,
 quisquis ades, Baias tu facis hic animo.

XIX.

DE PISCINA.

INTRATE argentes post balnea torrida fluctus,
 ut solidet calidam frigore lymphæ cutem;
 et licet hoc solo mergatis membra liquore,
 per stagnum nostrum lumina vestra natant.

XX.

AD ECDICIUM SORORIUM SUUM.

NATALIS noster Nonas instare Novembres
 admonet: occurras non rogo, sed iubeo.
 sit tecum coniunx, duo nunc properate; sed illud
 post annum optamus tertius ut venias.

XXI.

DE PISCIBUS NOCTE CAPTIS.

QUATTUOR haec primum pisces nox insuit hamis;
 inde duos tenui, tu quoque sume duos.
 quos misi, sunt maiores; rectissimus ordo est;
 namque animae nostrae portio maior eras.

XXII.

SIDONIUS PONTIO LEONTIO SUO SALUTEM.

DUM apud Narbonem quondam Martium dictum sed nuper factum moras necto, 1
 subiit animum quospiam secundum amorem tuum hexametros concinnare vel condere,

3 baiulo *F*^a cano *F* 4 perque *F* 5 fluentas *T*^a 9 puniceus *C* achinis *P*
 EXPLICIT. Item eiusdem tetrasticon supra piscinam *subscr. rubricator in C*; eiusdem *sqq. item F*; ITEM
 TETRASTICON EIVSDEM DE PISCINA SVA *T*; *subcriptionem uno versu vacante om. P* 4 nostra *F*
 Item tetrasticon adversus clarum Ecditium sororium suum *inscr. rubricator in C*; ITE EIVSDE AD ECDICIV
 SORORIV SVV *T*; Eiusdem *sqq. item F*; uno versu vacante *om. P* 1 novembras *P*, decembres *T*
 2 occurras] non roccrans *F*^a Item tetrasticon de piscibus nocte captis *inscr. rubr. in C*; EIVSDEM DE
 PISCIB; NOCTE CAPTIS *T*; item *litt. minusc. F*; *inscriptionem uno versu vacante om. P* 1 mox *F*
seq. c. XVI in T, c. XXIV in PF Epistola Sidonii ep̃i Poncio Leoncio directa *inscr. rubr. in C*; Sidonius
 pontio leontio salutem *F*; nulla *inscriptio in P*; de *T v. post c. XXIV* 2 um *P*, cum *F* apud narbonam *CPF*,
 narbone apud *T* quendam *T*, quendam *P* marcium *TCF* 3 concinnare *P* vel condere *om. Sirmondus*

quibus lectis oppido scires, etsi utrique nostrum disparatis aequo pluseculum locis Lar
 2 familiaris incolitur, non ideo tam nobis animum dissidere quam patriam, habes
 igitur hic Dionysum inter triumphi Indiei oblectamenta marcentem: habes et Phoebum,
 quem tibi iure poetico inquilinum factum constat ex numine, illum scilicet Phoebum
 Anthedii mei perfamiliarē, cuius collegio vir praefectus non modo musicos quosque,
 verum etiam geometras, arithmeticos et astrologos disserendi arte supervenit: si
 3 quidem nullum hoc exactius compertum habere censuerim, quid sidera zodiaci obliqua,
 quid planetarum vaga, quid exotici sparsa praevaleant, nam ita his, ut sic dixerim,
 membris philosophiae claret, ut videatur mihi Iulianum Vertacum, Fullonium Saturni-
 num, in libris matheseos peritissimos conditores, absque interprete ingenio tantum
 suffragante didicisse, nos vestigia doctrinae ipsius adorantes coram canoro cygno
 ravum anserem profitemur.

Quid te amplius moror? Burgum tuam, quo iure amicum decuit, meam feci,
 probe sciens vel materiam tibi esse placituram, etiamsi ex solido poema displiceat.

BURGUS PONTII LEONTII.

BISTONI stabulum regis, Busiridis aras,
 Antiphatae mensas et Taurica regna Thoantis
 atque Ithaci ingenio fraudatum luce Cyclopa
 portantem frontis campo per concava montis
 par prope transfossi tenebrosum luminis antrum,
 hospes, adi, si quis Burgum taciturus adisti,
 et licet in carmen non passim laxet habenas
 Phoebus et hic totis non pandat carbasa fandi,
 quisque tamen tantos non laudans ore penates
 10 inspicis, inspiceris: resonat sine voce voluntas,
 nam tua te tacitum vivere silentia clamant.
 Ergo age, Pierias, Erato, mihi percute chordas:
 responsent Satyri, digitumque pedemque moventes
 ludant et tremulo non rumpant cantica saltu.
 15 quicquid forte Dryas vel quicquid Hamadryas umquam
 conexis sibimet festum plausere Napaeis,
 dependant modo, Burge, tibi, vel Naidas istic,
 Nereidum chorus alme, doce, cum forte Garumna
 hue redeunte venis pontumque in flumine sulcas.
 20 pande igitur causas, Erato, laribusque sit ede
 quis genius: tantum non est sine praesule culmen.

2 familiaris P^a dissedere P 3 igitur] ergo F 4 iure tibi F scilicet om. C 5 quo-
 que P 6 arithmeticos P, arithmeticos T 7 consuerim C obliquet T 8 exotica C^b P
 ita] te P ia C 9 Iulium Firmicum inserit pont mihi Vaticanus 3421 10 fullonium codd.
 11 doctrinae om. C 12 tunc C^f EXPLICIT EPISTOLA atram., tum Incipit burgus Pontii leontii
 rubr. inacr. in C; EXPLICIT EPISTOLA subscriptum, sed uno versu vac. inscriptio om. in P; Burgus pontii leontii
 incipit F: sine inacr. T 1 isthonii T¹, pisthonii T² busiridis C¹ 2 tonantis F 3 cyclopa Leo]
 cyclopam codd., cyclopem vulgo 5 transfossi C^a 7 abhenas C, habenis P^a 8 totus TF
 10 voce] sine P 13 sayri F 14 laudant C canticas altu P 15 amadryas T, amadrias CP,
 amadritas F 16 naphaeis TPF, nipheis C 17 ependant C¹ 18 garumna P, garumna C
 19 siccas T^a

- Forte sagittiferas Euan populatus Erythras
vite capistratas egebat ad esseda tigres;
intrabat duplicem qua temo racemifer arcum,
25 marcidus ipse sedet curru, madet ardua cervix
sudati de rore meri, caput aurea rumpunt
cornua et indigenam iaculantur fulminis ignem
(sumpserat hoc nascens primum, cum transiit olim
in patrium de matre femur); fert tempus utrumque
30 veris opes rutilosque ligat vindemia flores;
cantharus et thyrsus dextra laevaue feruntur,
nec tegit exertos, sed tangit palla lacertos;
dulce natant oculi, quos si fors vertit in hostem,
attonitos, solum dum cernit, inebriat Indos.
35 tum salebris saliens quotiens se concutit axis,
passim deciduo perfunditur orbita musto.
Bassaridas, Satyros, Panas Faunosque docebat
ludere Silenus iam numine plenus alumno,
sed comptus tamen ille caput; nam vertice nudo
40 amissos sertis studet excusare capillos.
corniger inde novi fit Ganges pompa triumphi:
cernuus inpexam faciem stetit ore madenti et
arentes vitreis adiuvit fletibus undas:
coniectas in vincla manus post terga revinxit
45 pampinus; hic sensim captivo umore refusus
sponte refrondescit per brachia roscida palmes.
necnon et rapti coniunx ibi vineta mariti
it croceas demissa genas vetitaue recondi
lampade cum Solis radiis Aurora rubebat.
50 adfuit hic etiam post perdita cinnama Phoenix,
formidans mortem sibi non superesse secundam.
succedit captiva cohors, quae fercula gazis
fert onerata suis; ebur hic hebenusque vel aurum
et niveae piceo raptae de pectore baccae
55 gestantur; quicumque nihil sustentat, odoris
mittitur in nexus: videas hic ipsa placere
supplicia et virides violis halare catenas.
ultima nigrantes incedunt praeda elefanti;
informis cui forma gregi: riget hispida dorso
60 vix ferrum passura cutis; quippe improba cratem
nativam nec tela forant, contracta vicissim
tensaue terga feris crepitant usuque cavendi
pellunt excussis impactum missile rugis.

22 *orte <i>C</i> ¹	euan <i>codd.</i>	23 vide <i>P</i> , *ite <i>C</i> ¹	26 more <i>F</i>	27 indegenam <i>P</i>
28 primum nascens <i>P</i>	29 fer <i>P</i>	utrimque <i>P</i>	31 canturus <i>P</i>	32 tetigit <i>P</i>
vertat <i>CF</i>	34 attonitus <i>P</i>	cernit in versu ipso <i>P</i> ² in ras., in marg. add. <i>P</i> ¹	35 salebras <i>PF</i>	
36 orbitas <i>P</i>	38 sillenus i. lumine <i>F</i>	39 contemptus <i>P</i>	40 admissos certis <i>F</i>	41 ganges
fit ponpa <i>P fort. recte</i>	42 et om. <i>T fort. recte</i>	44 revixit <i>PF</i>	45 pampinus <i>P</i>	
46 roscida brachia <i>F</i>	47 iuncta <i>C</i>	48 in <i>F</i>	dimissa <i>PTF</i>	53 hebenusque] debemus <i>P</i>
55 testantur <i>F</i>	sustat <i>P</i>	odoros <i>ed. Bareti</i>	58 incedunt <i>C</i>	60 cutis] ictis <i>T</i> ^a
61 nec] te <i>F</i>				craten <i>P</i>

- Iamque iter ad Thebas per magnum victor agebat
 65 aera et ad summas erexerat orgia nubes.
 cum videt Aonia venientem Delion arce.
 grypas et ipse tenet: vultus his laurea curvos
 fronde lupata ligant; hederis quoque circumplexis
 pendula lora virent; sensim fera subvolat ales
 70 aerias terraeque vias, ne forte citato
 alarum strepitu lignosas frangat habenas.
 aeternum nitet ipse genas: crevere corymbis
 tempora et auratum verrit coma concolor axem;
 laeva parte tenet vasta dulcedine raucam
 75 caelato Pythone lyram. pars dextra sagittas
 continet atque alio resonantes murmure nervos.
 ibant Pipliades pariter mediumque noveno
 circumstantes umbrabant syrmate currum.
 pendet per teretes tripodas Epidaureus anguis
 80 diffusus sanctum per colla salubria virus.
 hic et crinisatas iungebat Pegasus alas.
 portans doctiloquo facundum crure Creontem.
 Ut sese iunxere chori, consurgit uterque
 fratris in amplexus, sed paulo segnior Euan.
 85 dum pudet instabiles, si surgat, prodere plantas.
 tum Phoebus: 'quo pergis?' ait, 'num forte nocentes.
 Bacche, petis Thebas? te cretus Echione nempe
 abnegat esse deum. linque haec, rogo, moenia, linque.
 et mecum mage flecte rotas. despexit Agaue
 90 te colere et nosmet Niobe: riget inde superba,
 vulnera tot patiens quot spectat vulnera ventris,
 optantemque mori gravius clementia fixit:
 parcere saepe malum est sensumque inferre dolori.
 ipsa autem nato occiso Pentheia mater,
 95 amplius ut furiat, numquid non sana futura est?
 ergone Aonios colles habitare valemus,
 cum patris extincti thalamis potietur adulter,
 frater natorum, coniunx genetricis habendus,
 vitricus ipse suus? cordi est si iungere gressum.
 100 dicam qua pariter sedem tellure locemus.
 Est locus irrigua qua rupe, Garumna rotate,
 et tu qui simili festinus in aequora lapsu
 exis curvata. Durani muscose. saburra.
 iam pigrescentes sensim confunditis amnes.

65 ad s.] adsumans *F*   68 heredis *P*   71 lignossas *P*   74 casta *Leo*   77 Pipliades
scripsi; pepliades *codd.*   78 circumstantentes *P*   79 pendent *C^a*   81 hinc *T*   82 Crotonem
Wilamowitz (cf. *Robert Erat. catast.* 150; *schol. Herm.* 90, 11; 159. 8 *Br.*)   83 iunxere *P*   84 se *C*
eunian CE, euan *P*   86 num] non *T*   87 pentens *s. scr. C^b*   88 haec *scripsi*; his *codd.*
89 mecum *magne F*, meum ago *C^a*   aganue *CP*   90 nobe *F*   superba *scripsi*; superbum *codd.*
91 iactat *Wilamowitz*   pignora ventris *vulgo*   92 dixit *T¹*, finxit *C^a*   93 sensumque inferre *P*
doloris *Buecheler*   94 gnato *P^a*   95 furiant *F*   nonquid *TF*   97 extincti *P^a*   99 vitricus *C^aF*
101 i. acria *sup.* irrigua *C^b*   garumna *C*   rotate *F*   102 tu quis *F*, qui tu *C*   lapsu] cursu *T^a*
104 i. p. s. e. omnes *F*, i p. confunditis aequoris undas *T*

- 105 currit in adversum hic pontus multoque recursum
flumina quas volvunt et spernit et expetit undas.
at cum summotus lunaribus incrementis
ipse Garumna suos in dorsa recolligit aestus,
praecepiti fluctu raptim redit atque videtur
110 in fontem iam non refluus sed defluus ire.
tum recipit laticem quamvis minor ille minorem
stagnanti de fratre suum, turgescit et ipse
Oceano propriasque facit sibi litora ripas.
hos inter fluvios, uni mage proximus undae, est
115 aethera mons rumpens alta spectabilis arce,
plus celso habiturus eros vernamque senatum.
quem generis princeps Paulinus Pontius olim,
cum Latius patriae dominabitur, ambiet altis
moenibus, et celsae transmittent aera turres;
120 quarum culminibus sedeant commune micantes
pompa vel auxilium; non illos machina muros,
non aries, non alta strues vel proximus agger,
non quae stridentes torquet catapulta molares,
sed nec testudo nec vinea nec rota currens
125 iam positis scalis umquam quassare valebunt.
cernere iam videor quae sint tibi, Burge, futura
(diceris sic); namque domus de flumine surgunt
splendentesque sedent per propugnacula thermae.
hic cum vexatur piceis aquilonibus aestus,
130 scrupus asprata latrare crepidine pumex
incipit; at fractis saliens e cautibus altum
excutitur torrens ipsisque aspergine tectis
impluit ac tollit nautas et saepe iocoso
ludit naufragio; nam tempestate peracta
135 destituit refluens missas in balnea classes.
ipsa autem quantis, quibus aut sunt fulta columnis!
cedat puniceo pretiosus livor in antro
Synnados, et Nomadum qui portat eburnea saxa,
collis et herbosis quae vernant marmora venis;
140 candentem iam nolo Paron, iam nolo Caryston;
vilior est rubro quae pendet purpura saxo.
et ne posteritas dubitet, quis conditor extet,
fixus in introitu lapis est; hic nomina signat
auctorum; sed propter aqua, et vestigia pressa
145 quae rapit et fuso detergit gurgite caenum.
sectilibus paries tabulis crustatus ad aurea
tectata venit, fulvo nimis abscondenda metallo;

---

105 multaue C	106 expedit CPF	108 ipe C ^a	garumna PF, garonna C	dorso C
aestus] istud F	109 praecepisti P ¹	dedit F	111 tunc T	minorem scripsi; minore codd.
112 turgescit P	114 uni] Durani Wilamowitz	inde est F	117 quam F	poncius C, pontior F
118 ambies P	123 cataculta F	molaris PF	126 fatura C	127 dicens F
fort. recte	131 ac TPF	ca * tibus T ^a	133 impulit F	134 tempestesta P ^a
138 synnados CPF	numadum codd.	139 uerbosus C	140 parioniam P	135 restituit F
143 fixis F	144 aqua vulgo; aquam codd.	145 gurgit P	146 aura C ^a	129 versatur P,
				130 carysten TP, caristen CF

- nam locuples fortuna domus non passa latere
divitias prodit, cum sic sua culmina celat.
150 haec post assurgit duplicemque supervenit aedem
porticus ipsa duplex, duplici non cognita plaustro.
quarum unam molli subductam vertice curvae
obversis paulum respectant cornibus alae.
ipsa diem natum cernit sinuamine dextro,
155 fronte videns medium. laevo visura cadentem.
non perdit quicquam trino de cardine caeli
et totum solem lunata per atria servat.
sacra tridentiferi Iovis hic armenta profundo
Pharnacis immergit genitor: percussa securi
160 corpora cornipedum certasque rubescere plagas
sanguineo de rore putes; stat vulneris horror
verus, et occisis vivit pictura quadrigis.
Ponticus hinc rector numerosis Cyzicon armis
claudit; at hinc sociis consul Lucullus opem fert.
165 compulsusque famis discrimina summa subire
invidet obsesso miles Mithridaticus hosti.
enatat hic pelagus Romani militis ardor
et chartam madido transportat corpore siccam.
desuper in longum porrectis horrea tectis
170 crescunt atque amplis angustant fructibus aedes.
huc veniet calidis quantum metit Africa terris,
quantum vel Calaber, quantum colit Apulus acer,
quanta Leontino turgescit messis acervo,
quantum Mygdonio committunt Gargara sulco.
175 quantum, quae tacitis Cererem venerata choreis.
Attica Triptolemo civi condebat Eleusin,
cum populis hominum glandem linquentibus olim
fulva fruge data iam saecula fulva perirent.
porticus ad gelidos patet hinc aestiva triones:
180 hinc calor innocuus thermis hiemalibus exit
atque locum tempus mollit; quippe illa rigori
pars est apta magis; nam quod fugit ora Leonis.
inde Lycaoniae rabiem male sustinet Vrsae.
arcis at in thermas longe venit altior amnis
185 et cadit in montem patulisque canalibus actus
circumfert clausum cava per divortia flumen.
occiduum ad solem post horrea surgit opaca
quae dominis hiberna domus: strepit hic bona flamma
appositas depasta trabes: sinuata camino
190 ardentis perit unda globi fractoque flagello
spargit lentatum per culmina tota vaporem.

150 haec] nec <i>T</i>	supervenit <i>C</i>	158 carmenta <i>PT</i>	161 horror <i>F'</i>	163 hinc] et hinc <i>F'</i>
164 cludit <i>Pa</i>	166 hostis <i>P</i>	167 enat <i>C^a</i>	168 madidamo <i>F'</i>	169 ..etis <i>C^a</i>
statum <i>F'</i>	frugibus <i>Heinsius</i>	171 affrica <i>TCT'</i>	172 quatum colit <i>P</i>	173 leontiplo <i>T</i>
in arvo <i>Heinsius</i>	174 quatum <i>P</i>	commitunt <i>C</i> , committunt <i>P</i>	gargara <i>P</i>	succo <i>F'</i>
lemo <i>CPT</i>	cui <i>P</i>	eleusim <i>P</i>	178 fulve perirent <i>P</i>	179 tiones <i>F'</i>
181 in tempus <i>Mohr</i> (<i>cl. Plin. ep. V, 6, 24 sq.</i>)	182 est <i>om. C</i>	184 a. <i>P¹</i>	annis <i>T</i>	185 artus <i>F'</i>
186 devoreia <i>F'</i>	188 flamma hic bona <i>P</i>	189 depastas <i>Pa</i>		

- continuata dehinc videas quae conditor ausus
aemula Palladiis textrina educere templis.
haec celsi quondam coniunx reverenda Leonti,
195 qua non ulla magis nurus umquam Pontia gaudet
illustris pro sorte viri, celebrabitur aede
vel Syrias vacuasse colus vel serica fila
per cannas torsisse leves vel stamine fulvo
praegnantis fusi mollitum nesse metallum.
200 parietibus post hinc rutilat quae machina iunctis
fert recutitorum primordia Iudaeorum.
perpetuum pictura micat; nec tempore longo
depretiata suas turpant pigmenta figuras.
Flecteris ad laevam: te porticus accipit ampla
205 directis curvata viis, ubi margine summo
pendet et artatis stat saxea silva columnis.
alta volubilibus patet hic cenatio valvis;
fusilis euripus propter; cadit unda superne
ante fores pendente lacu, venamque secuti
210 undosa inveniunt nantes cenacula pisces.
comminus erigitur vel prima vel extima turris;
mos erit hic dominis hibernum sigma locare.
huius conspicuo residens in culmine saepe
dilectum nostris Musis simul atque capellis
215 aspiciam montem; lauri spatiabor in istis
frondibus, hic trepidam credam mihi credere Daphnen.
iam si forte gradus geminam convertis ad Arcton,
ut venias in templa dei, qui maximus ille est,
deliciis redolent iunctis apotheca penusque;
220 hic multus tu, frater, eris. iam divide sedem.
cessurus mihi fonte meo, quem monte fluentem
umbrat multicavus spatioso circite fornix.
non eget hic cultu, dedit huic natura decorem.
nil fictum placuisse placet, non pompa per artem
225 ulla, resultanti non comet malleus ictu
saxa, nec exesum supplebunt marmora tofum.
hic fons Castaliae nobis vice sufficit undae.
cetera dives habe; colles tua iura tremiscant;
captivos hic solve tuos, et per iuga Burgi
230 laeta relaxatae fiant vineta catenae.”

Confirmat vocem iamiam prope sobrius istam
Silenus, pariterque chori cecinere faventes:
“Nysa, vale Bromio, Phoebos Parnase bivertex.
non istum Naxus, non istum Cirrha requirat,
235 sed mage perpetuo Burgus placitura petatur.”

192 aulus <i>C</i>	193 textrinae ducere <i>CP</i> , textrine ducere <i>F</i>	194 ac <i>P</i> , hanc <i>F</i>	veneranda <i>C</i>
leontii <i>codd.</i>	195 nulla <i>F</i>	poncia <i>C</i>	198 torsisse <i>P</i>
202 tempora <i>C</i> ^a	longuo <i>T</i>	203 figmenta <i>F</i>	figuras it <i>P</i> ^a
eurippus <i>F</i>	212 hinc <i>F</i>	sycma <i>T</i> , simma <i>CP</i> , symma <i>P</i>	216 daphne <i>F</i>
illo <i>F</i>	221 fronte <i>F</i>	222 umbra <i>P</i>	226 cophum <i>F</i>
febro <i>F</i>	parnasae <i>CP</i>	235 ed <i>C</i>	228 habet <i>C</i> ¹
			200 quam <i>P</i> , qua <i>T</i>
			208 euribus <i>C</i> ^a ,
			218 in] ** <i>P</i>
			233 brumio <i>PF</i>

- 5   Ecce, quotiens tibi libuerit pateris capacioribus hilarare convivium, nisi quod
inter scyphos et amystidas tuas legas, subveneris verecundiae meae, si in sobrias
aures ista non venerint: nec iniuria hoc ac secus atque aequum est flagito, quando-
quidem Baccho meo iudicium decemvirale passuro tempestivius quam convenit
6 tribunal erigitur. si quis autem carmen prolixius eatenus duxerit esse culpandum,
quod epigrammatis excesserit paucitatem, istum liquido patet neque balneas Etrusci
neque Herculem Surrentinum neque comas Flavii Earini neque Tibur Vopisci neque
omnino quicquam de Papinii nostri silvulis lectitasse: quas omnes descriptiones vir
ille praeiudicatissimus non distichorum aut tetrastichorum stringit angustiis, sed
potius, ut lyricus Flaccus in artis poeticae volumine praecipit, multis isdemque ¹⁰
purpureis locorum communium pannis semel inchoatas materias decenter extendit.
haec me ad defensionis exemplum posuisse sufficiat, ne haec ipsa longitudinis depre-
catio longa videatur. vale.

XXIII.

AD CONSENTIUM.

- CUM iam pro meritis tuis pararem,
Consenti, column decusque morum,
vestrae laudibus hospitalitatis
cantum impendere pauperis cicutae,
7 ultro in carmina tu tubam recludens
converso ordine versibus citasti
suetum ludere sic magis sodalem.
paret Musa tibi, sed impudentem
multo cautius hinc stilum movebit:
10 nam cum carmina postules diserte,
suades scribere, sed facis tacere.
nuper quadrupedante cum citato
ires Phocida Sestiasque Baias,
illustres titulisque proeliisque
15 urbes per duo consulum trophaea,
(nam Martem tulit ista Iulianum
et Bruto duce nauticum furorem,
ast haec Teutonicas cruenta pugnās,
erectum et Marium cadente Cimbro)
20 misisti mihi multiplex poema,
doctum, nobile, forte, delicatum.
ibant hexametri superbientes
et vestigia iuncta, sed minora,
per quinos elegi pedes ferebant:

3 istas *P*   venerit *P*^a   aequum] aeq̃ue *P*^a   5 autem] hoc *F*   dixerit *T*   7 comas
Flavii Earini *Sirmondus*; cumas flavii farini *codl.*   aburvo pisci *C*   8 panii *P*   9 praedicantis-
simus *F*   dictitorum *F*   10 ut *om.* *T*^a   illyricus *T*^a   isdem *F*   12 possuisse *C*^a   13 lingua *T*^a
videbatur *F*   Poncii leonem villa explicat. Incipit Sid ad Consencium civem Narbonensem de laudibus
eius ad patris sui itidem Consentii ac Narbone civitatis Incipit prefatio *F*, inscriptionem *om.* *T*, tribus vers.
vac. *C*, quattuor vers. *vac.* *P*   2 decuque *P*   3 nostre *F*   5 t. t.] titubam *F*   8 pare. *C*¹
9 calitius *P*   hin *F*   13 Sextiasque *vulgo*; sisciasque *C*, sesciasque *PTF*   12 quadrupetante *F*
16 matrem *F*   18 hic *F*   theutonicas *C*, teutunicas *P*   23 cuncta *C*

- 25 misisti et, triplicis metrum trochaei
 spondeo comitante dactyloque,
 dulces hendecasyllabos, tuumque
 blando faenore Sollium ligasti.
 usuram petimurque reddimusque;
 30 nam quod carmine pro tuo rependo,
 hoc centesima laudium tuarum est.
 Quid primum venerer colamque pro te?
 ni fallor, patriam patremque iuxta;
 qui quamquam sibi vindicare summum
 35 possit iure locum, tamen necesse est
 illam vincere, quae parit parentes.
 salve, Narbo potens salubritate,
 urbe et rure simul bonus videri,
 muris, civibus, ambitu, tabernis,
 40 portis, porticibus, foro, theatro,
 delubris, capitolis, monetis,
 thermis, arcubus, horreis, macellis,
 pratis, fontibus, insulis, salinis,
 stagnis, flumine, merce, ponte, ponto;
 45 unus qui venerere iure divos
 Lenaeum, Cererem, Palem, Minervam
 spicis, palmite, pascuis, trapetis.
 solis fise viris nec expetito
 naturae auxilio procul relictis
 50 promens montibus altius cacumen,
 non te fossa patens nec hispidarum
 obiectu sudium coronat agger;
 non tu marmora, bratteam vitrumque,
 non testudinis Indicae nitorem,
 55 non si quas eboris trabes refractis
 rostris Marmarici dedere barri,
 figis moenibus aureasque portas
 exornas asaroticis lapillis;
 sed per semirutas superbus arces,
 60 ostendens veteris decus duelli,
 quassatos geris ictibus molares,
 laudandis pretiosior ruinis.
 sint urbes aliae situ minaces,
 quas vires humiles per alta condunt,
 65 et per praecipites locata cristas
 numquam moenia caesa glorientur:
 tu pulsate places fidemque fortem
 oppugnatio passa publicavit.
 Hinc te Martius ille rector atque
 70 magno patre prior, decus Getarum,

25 et om. *T*   28 plando *F*   legasti *TF*   29 reddidimusque *F*   31 laudum tuorum *F*
 33 si *F*   post v. 36 Narbonensis urbis eiusque civium laus incipit scripsit rubricator in *C*, duo versus
 vacant in *P*   43 Gratis ut v. *C*   frontibus *F*   44 stannis *P*   45 venere *P*   46 palā *P*^a,
 palāen *P*^b, palen *C*, palea *T*   53 utrumque *F*   54 testitudinis *P*   58 asoroticis *C*   62 laudandus *C*
 69 marcius *C*, marcus *F*   70 magne *F*   ad v. 70 alarico add. in marg. *C*^b

Romanae columen salusque gentis.
 Theudericus amat sibique fidum
 adversos probat ante per tumultus.
 sed non hinc videre forte turpis.
 75 quod te machina crebra perforavit:
 namque in corpore fortium virorum
 laus est amplior amplior cicatrix.
 in castris Marathoniis merentem
 vulnus non habuisse grande probrum est:
 80 inter Publicolas manu feroces
 trunco Mucius eminet lacerto:
 vallum Caesaris opprimente Magno
 inter tot facies ab hoste tutas
 luscus Scaeva fuit magis decorus.
 85 laus est ardua dura sustinere:
 ignavis, timidis et improbat
 multum fingitur otiosa virtus.

Quid quod Caesaribus ferax creandis,
 felix prole virum, simul dedisti
 90 natos cum genitore principantes?
 nam quis Persidis expeditionem
 aut victricia castra praeteribit
 Cari principis et perambulatum
 Romanis legionibus Niphaten,
 95 tum cum fulmine captus imperator
 vitam fulminibus parem peregit?

His tu civibus, urbe, rure pollens
 Consenti mihi gignis alme patrem,
 illum cui nitidi sales rigorque
 100 Romanus fuit Attico in lepore.
 hunc Miletius et Thales stupere
 auditum potuit simulque Lindi est
 notus qui Cleobulus inter arces,
 et tu, qui, Periandre, de Corintho es,
 105 et tu, quem dederat, Bias, Priene,
 et tu, Pittace, Lesbius sophistes,
 et tu, qui tetricis potens Athenis
 vincis Socraticas, Solon, palaestras,
 et tu, Tyndareis satus Therapnis,
 110 Chilon, legifero prior Lycurgo.
 non hic, si voluit vacante cura
 quis sit sideribus notare cursus,
 diversas Arato vias cucurrit:

71 salutisque <i>F</i> ⁷	72 theudericus <i>TC</i> , theudericus <i>PF</i>	fidem <i>Pa</i>	74 hic <i>Ca</i>	75 crebro <i>T</i>
77 amplior <i>alt. om. T</i> ¹	78 marathoniis <i>P</i>	81 mutius <i>CPF</i>	85 ardua <i>F</i>	87 ringitur
<i>Vatic. 3421</i> otiosa <i>vulgo</i> ; ociosa <i>F</i> , osiosa <i>P</i> , odiosa <i>TC</i> ^a , odiosi <i>C</i> ^b , (ringitur) actiosa <i>Mohr</i>				91 praesidis <i>F</i> ⁷
92 victrica <i>P</i>	93 kari <i>C</i>	95 an tactus?	97 rupe <i>C</i>	98 consentii <i>codd.</i>
99 n. salus <i>F</i> , nitidis ales <i>C</i>	100 artico <i>P</i>	leppore <i>Ca</i>	101 milesius <i>vulgo</i>	gignis <i>Pa</i>
102 lindiem <i>Ca</i>	103 cleobolus <i>codd.</i>	arceem <i>Ca</i>	104 quiqui <i>T</i>	tales <i>F</i>
sophista <i>T</i>	re. 107 et 108 om. <i>C</i> , non om. <i>Vaticanus 3421</i>	109 theramnis <i>codd.</i>	105 brias <i>PT</i>	106 pitace <i>F</i>
111 vacantem <i>F</i>	113 cucurit <i>P</i>			110 ligurgo <i>codd.</i>

- non hunc, cum geometricas ad artes
 115 mentem composuit, sequi valebat
 Euclides spatium sciens Olympi:
 non hunc, si voluit rotare rhythmos,
 quicquam proposito virum morari
 Chrysippus potuisset ex acervo.
 120 hic cum Amphioniae studebat arti
 plectro, pollice, voce tibiaque,
 Thrax vates, deus Arcas atque Phoebus
 omni carmine post erant et ipsas
 Musas non ita musicas putares.
 125 hic si syrmate cultus et cothurno
 intrasset semel Atticum theatrum,
 cessissent Sophocles et Euripides;
 aut si pulpita personare socco
 comoedus voluisset, huic levato
 130 palmam tu digito dares, Menander.
 hic cum senipedem stilum polibat
 Zmyrnaeae cute doctus officinae
 aut cum se historiae dabat severae,
 primos vix poterant locos tueri
 135 torrens Herodotus, tonans Homerus.
 non isto potior fuisset, olim
 qui Pandioniam movebat arte
 orator caveam tumultuosus,
 seu luscum raperetur in Philippum,
 140 causam seu Ctesiphontis actitaret,
 vir semper popularitate crescens
 et iuste residens in arce fandi,
 qui fabro genitore procreatus
 oris maluit expolire limam.
 145 quid vos eloqui canam Latini,
 Arpinas, Patavine, Mantuane,
 et te, comica qui doces, Terenti,
 et te, tempore qui satus severo
 Graios, Plaute, sales lepore transis,
 150 et te multimoda satis verendum
 scriptorum numerositate, Varro,
 et te, qui brevitate, Crispe, polles,
 et qui pro ingenio fluente nulli,
 Corneli Tacite, es tacendus ori.
 155 et te Massiliensium per hortos
 sacri stipitis, Arbiter, colonum
 Hellespontiaco parem Priapo,

114 hinc *F*   ad *om.* *P*^a   116 nuclides *F*   spaticum *P*   117 arithmos *Wilamowitz*
 118 proprio *F*   119 crisippus *CPE*, crisippum *T*   125 firmate *C*   127 cessissent *P*   euripedes *P*
 128 aut] ac *F*   soco *T*   131 ponebat *F*   132 cute] vice *C*, incude *F* -   135 torrens *vulgo*;
 terrens *codd.*   hero doctus *P*   137 pandoniam *F*   140 tesiphontis *TF*   accitaret *CPE*   142 faudi *F*
 144 expolire relimam *P*, e. lunam *T*¹   145 quis *F*   ca * am *C*¹, cana *P*   146 pictavine *F*
 153 fluente *vulgo*; florente *codd.*   155 tema massiliensium *P*

- et te carmina per libidinosa
notum, Naso tener, Tomosque missum.
160 quondam Caesareae nimis puellae
ficto nomine subditum Corinnae?
quid celsos Senecas loquar vel illum
quem dat Bilbilis alta Martialem,
terrarum indigenas Hibericarum?
165 quid quos duplicibus iugata taedis
Argentaria pallidat poetas?
quid multos varii stili retexam?
arguti, teneri, graves, dicaces,
si Consentius affuit, latebant.
170 Huic summi ingenii viro simulque
summae nobilitatis atque formae
iuncta est femina, quae domum ad mariti
prisici insignia transferens Iovini
implevit trabeis larem sophistae.
175 sic intra proprios tibi penates,
Consenti, patriae decus superbum,
fastis vivit avus paterque libris.
Haec per stemmata te satis potentem,
morum culmine sed potentiorum,
180 non possim merita sonare laude,
nec si me Odrysio canens in antro,
qua late trepidantibus fluentis
cautes per Ciconum resultat Hebrus,
princeps instituisset ille vatium,
185 cum dulces animata saxa chordae
ferrent per Rhodopen trahente cantu
et versa vice fontibus ligatis
terras currere cogerent anhelas,
nec non Hismara solibus paterent
190 aurita chelyn expetente silva
et nulli resolubiles calori
curvata ruerent nives ab Ossa,
stantem aut Strymona Bistones viderent.
cum carmen rapidus latex sitiret:
195 nec si Peliaco datus bimembri
ad Centaurica plectra constitissem,
hinnitum duplicis timens magistri:
nec si me docuisset ille fari.
iussus pascere qui gregem est clientis
200 Amphrysi ad fluvium deus bubuleus,
quod ferrugineos Cyclopas arcu

161 corine <i>F</i>	162 seneca <i>F</i>	163 bibilis <i>C</i>	marcialem <i>C</i>	165 quid quae (q) <i>F</i>	
166 Polla dat <i>ulgo</i> ; Polla amat <i>Leo</i>		poetas <i>C</i> ¹	171 sume <i>F</i>	172 ad om. <i>PT</i>	
173 insignia <i>F</i>	174 larem trabeis <i>F</i>	177 castis <i>F</i>	183 cantes <i>P</i>	hebreus <i>F</i>	187 can-
tibus <i>TPF</i>	190 chelin <i>TF</i> , chelion <i>C</i> , chelim <i>P</i>		190 expectente <i>F</i>	192 reuerent <i>F</i>	
193 antem <i>P</i>	194 carm <i>P</i>	195 sic <i>CTF</i>	196 constitisset <i>C</i>	200 amphrysi <i>C</i> , amphrysi <i>TF</i> ,	
amphrysi <i>P</i>	201 quid <i>F</i>				

stravit sub Liparensibus caminis
vibrans plus grave fulmen in sagitta.

Iam primo tenero calentem ab ortu
205 excepere sinu novem sorores,
et te de genetrice vagientem
tinxerunt vitreae vado Hippocrenes:
tunc, hac mersus aqua, loquacis undae
pro fluctu mage litteras bibisti.
210 hinc tu iam puer aptior magistro,
quicquid rhetoricae institutionis,
quicquid grammaticalis aut palaestrae est,
sicut iam tener hauseras, vorasti.
et iam te aula tulit piusque princeps
215 inter conspicuos statim locavit,
consistoria quos habent, tribunos;
iamque et purpureus in arce regni
praeesse officiis tuis solebat,
mores nobilitate quod merebant:
220 tantum culminis et decus stupendum
scripti annalibus indicant honores.

Hinc tu militiam secutus amplam,
castrensem licet ampliare censum
per suffragia iusta debuisses,
225 sollemnis tamen abstinens lucelli
fama plus locuples domum redisti
solum, quod dederas, tuum putando.
tum si forte fuit quod imperator
Eoas soceri venire in aures
230 fido interprete vellet et perito,
te commercia duplicis loquelae
doctum solvere protinus legebat.
o, sodes, quotiens tibi loquenti
Byzantina sophos dedere regna,
235 et te seu Latiariter sonantem
tamquam Romulea satum Subura,
seu linguae Argolicae rotunditate
undantem Marathone ceu creatum
plaudentes stupere Bosphorani
240 mirati minus Atticos alumnos?
hinc si foedera solverentur orbis,
pacem te medio darent feroces
Chunus, Sauromates, Getes, Gelonus;
tu Tuncrum et Vachalim, Visurgin, Albin,
245 Francorum et penitissimas paludes

202 lipparensibus *T* caminis *P* 203 fulmen *om. F* 204 tenerum *Leo* 206 te] tu *T, om. F*
207 tinxerunt *vulgo*; texerunt *codd.* vitrei *CPF* hippocrenis *CP*, hipocrenis *F* 210 hinc *scripsi*;
tunc *codd.* artior *TPF* magistro *P* 212 grammaticalis *palestre (p in *ras. corr. ut v. ex ab*) *P^b*
213 hausera *s *P^a* 214 priusque *F* 216 constitoria *F* 217 namque *CPT* 219 nobitate *P*
223 sensum *F* 229 foas *F* 233 tibi *om. F* 235 latialiter *TCF* 240 aticos *P* alompnos *P^a*
242 fenoces *P^a* 243 gelenus *P* 244 tunchrum *F* Tuncrorum Vachalim dubitanter *Mommsen*
245 franchorum *C* penitissimas *C*, penitissimas *P*, penitudines *F* paludes *F*, sed p ex cl ut *vid. F^b*

intrares venerantibus Sigambris
 solis moribus inter arma tutus.
 tu Maeotida Caspiaeque portas.
 tu fluxis equitata Bactra Parthis
 250 constans intrepidusque sic adires.
 ut fastu posito tumentis aulae
 qui supra satrapas sedet tyrannus
 ructans semideum propinquitates
 lunatum tibi flecteret tiaram.
 255 tu, si publica fata non vetarent.
 ut Byrsam peteres vel Africanac
 telluris Tanaiticum rebellem.
 confestim posito furore Martis
 post piratica damna destinaret
 260 plenas mercibus institor carinas,
 et per te bene pace restituta
 non ultra mihi bella navigarent.
 Iam si seria forte terminantem
 te spectacula ceperant theatri,
 265 pallesbat chorus omnis histrionum.
 tamquam si Arcitenens novemque Musae
 propter pulpita iudices sederent.
 coram te Caramallus aut Phabaton
 clausis faucibus et loquente gestu
 270 nutu, crure, genu, manu, rotatu
 toto in schemate vel semel latebit,
 sive Aetias et suus Iason
 inducuntur ibi ferusque Phasis.
 qui iactos super arva Colcha dentes
 275 expavit, fruticante cum duello
 spicis spicula mixta fluctuant:
 sive prandia quis refert Thyestae
 seu vestros, Philomela torva, planctus.
 discerptum aut puerum cibumque factum
 280 iam iam coniugis innocentioris:
 seu raptus Tyrios Iovemque taurum
 spreto fulmine fronte plus timendum;
 seu turris Danae refertur illic.
 cum multum pluvio rigata censu est.
 285 dans plus aurea furta quam metalla:
 seu Ledam quis agit Phrygemque ephebum
 aptans ad cyathos facit Tonanti
 suco nectaris esse dulciorem:
 seu Martem simulat modo in catenas

246 venerantis <i>P</i> ^a	248 meotidas <i>C</i>	249 parcis <i>F</i>	256 ut et <i>C</i>	africane <i>TF</i>
257 libellem <i>F</i>	258 martis belli <i>T</i> ^a	264 spectacula <i>C</i> ¹	268 charamalus <i>codd.</i>	269 clausi <i>F</i>
et te <i>P</i>	271 latebat <i>C</i> ^a	272 ethias <i>TF</i>	273 tibi <i>F</i>	274 alva <i>T</i> ¹
276 specula <i>F</i>	flutuant <i>T</i>	278 philomena torvo <i>F</i>	plantus <i>P</i>	281 raptos <i>C</i> ^a <i>F</i>
283 dane <i>F</i>	284 pluvio <i>C</i>	census est <i>P</i>	286 phrygemque <i>C</i> ^b	phrygiemque <i>C</i> ^a
287 scyathos <i>F</i>	289 matrem <i>F</i>		phrygemque <i>P</i>	

- 290 missum Lemniacas, modo aut repulso
 formam imponit apri caputque saetis
 et tergum asperat hispidisque malis
 leve incurvat ebur, vel ille fingit
 hirtam dorsa feram repanda tela
 295 attritu assiduo cacuminantem:
 seu Perseia virgo vindicata
 illic luditur harpe coniugali;
 seu quod carminis atque fabularum
 clausa ad Pergama dat bilustre bellum.
 300 quid dicam citharistrias, choraulas,
 mimos, schoenobatas, gelasianos,
 cannas, plectra, iocos, palen, rudentem
 coram te trepidanter explicare?
 nam circensibus ipse quanta ludis
 305 victor gesseris intonante Roma,
 laetam par fuit exarare Musam.

- Ianus forte suas bifrons Kalendas
 anni tempora circinante Phoebo
 sumendas referebat ad curules.
 310 mos est Caesaris hic die bis uno
 (privatos vocitant) parare ludos.
 tunc coetus iuvenum sed aulicorum
 Elei simulacra torva campi
 exercet spatiantibus quadrigis.
 315 et iam te urna petit cietque raucae
 acclamatio sibilans coronae;
 tum qua est ianua consulumque sedes,
 ambit quam paries utrimque senis
 cryptis carceribusque fornicatus,
 320 uno e quattuor axe forte lecto
 curvas ingrederis premens habenas.
 id collega tuus simulque vobis
 pars adversa facit; micant colores,
 albus vel venetus, virens rubensque,
 325 vestra insignia. continent ministri
 ora et lora manus iubasque tortas
 cogunt flexilibus latere nodis
 hortanturque obiter, iuvantque blandis
 ultro plausibus et voluptuosum
 330 dictant quadrupedantibus furorem.
 illi ad claustra fremunt repagulisque
 incumbunt simul ac per obseratas

---

290 lenniacas *F*, lempuacas *P*^a, lempniacas *TP*^b   293 laevem *T*   incurbat *P*   294 dorsa]
 doxa *T*, dorsa telam *F*^a   296 vindicata virgo *C*^a   299 illustre *F*   300 choraulas *scripsi*;
 choraules *TCP*, coraules *F*   302 palē *P*   304 circensibus *P*   iste *F*   ludis *vulgo*; laudis *codd.*
 309 sumentes *F*^a, sumendes *F*^b   culminas *F*   310 hic *om. T*   311 vocant *C*^a   313 simulacri *TC*
 torta *Buecheler*   314 exercent *T*   319 fornicatis *F*   321 egrederis *F*   premens *vulgo*;
 fremens *codd.*   323 calores *P*   324 rubenque *P*   327 flexilibus *TC*   330 distant quadru-
 petantibus *F*   332 ad *F*

transfumant tabulas et ante cursum
campus flatibus occupatur absens.
335 impellunt, trepidant, trahunt, repugnant,
ardescunt, saliunt, timent, timentur,
nec gressum cohibent, sed inquieto
duratum pede stipitem flagellant.
tandem murmure bucinae strepentis
340 suspensas tubicen vocans quadrigas
effundit celeres in arva currus;
non sic fulminis impetus trisulci,
non pulsa Scythico sagitta nervo,
non sulcus rapide cadentis astri.
345 non fundis Balearibus rotata
umquam sic liquidos poli meatus
rupit plumbea glandium procella.
cedit terra rotis et orbitarum
moto pulvere sordidatur aer;
350 instant verberibus simul regentes,
iamque et pectora prona de covinno
extensi rapiuntur et iugales
trans armos feriunt vacante tergo.
nec cernas cito cernuos magistros
355 temones mage sufferant an axes.
iam vos ex oculis velut volantes
consumpto spatio patientiore
campus clauserat artus arte factus.
per quem longam, humilem duplamque muro
360 Euripus sibi machinam tetendit,
ut meta ulterior remisit omnes,
fit collega tuus prior duobus,
qui te transierant: ita ipse quartus
gyri condicione tum fuisti.
365 curae est id mediis, ut ille primus
pressus dexteriore concitatu,
partem si patefecerit sinistram
totas ad podium ferens habenas.
curru praetereatur intus acto.
370 tu conamine duplicatus ipso
stringis quadriiugos et arte summa
in gyrum bene septimum reservas:
instabant alii manu atque voce,
passim et deciduis in arva guttis
375 rectorum alipedumque sudor ibat.
raucus corda ferit fragor faventum
atque ipsis pariter viris equisque

333 tabula <i>P</i>	338 pedem <i>F</i>	339 strepentes <i>T</i>	342 trisulci <i>C</i> ¹	343 scythicos <i>P</i>
345 confundis <i>C</i>	346 nunquam <i>F</i>	347 gladium <i>F</i>	350 semel <i>F</i>	351 convinno <i>CF</i>
355 magefferant <i>P</i> ^a , mgege sufferant <i>sic F</i>	357 spatior <i>F</i> ^a	359 longuam <i>PT</i>	humili <i>Wilamowitz</i>	365 medus <i>T</i>
361 remisit <i>vulgo</i> ; emisit <i>codd.</i>	364 conditionem <i>C</i> ¹	tunc <i>T</i> , tuum <i>F</i>	365 Pectorum <i>C</i>	376 favor <i>TC</i>
366 dextero <i>P</i> ^a	367 parte fecerit <i>P</i>	371 quadriugos <i>sic F</i>		

fit cursu calor et timore frigus.
 itur sic semel, itur et secundo,
 380 est sic tertius atque quartus orbis;
 quinto circite non valens sequentum
 pondus ferre prior retorquet axem,
 quod velocibus imperans quadrigis
 exhaustos sibi senserat iugales;
 385 iam sexto reditu perexplicato
 iamque et praemia flagitante vulgo
 pars contraria nil timens tuam vim
 securas prior orbitas terebat,
 tensis cum subito sinu lupatis,
 390 tensis pectoribus, pede ante fixo,
 quantum auriga suos solebat ille
 raptans Oenomaum tremante Pisa,
 tantum tu rapidos teris iugales.
 hic compendia flexuosa metae
 395 unus dum premit, incitatus a te
 elatas semel impetu quadrigas
 iuncto non valuit plicare gyro,
 quem tu, quod sine lege praeteriret,
 transisti remanens, ab arte restans.
 400 alter dum popularitate gaudet,
 dexter sub cuneis nimis cucurrit.
 hunc, dum obliquat iter diuque lentus
 sero cornipedes citat flagello,
 tortum tramite transis ipse recto.
 405 hic te incautius assecutus hostis
 sperans anticipasse iam priorem
 transversum venit impudens in axem;
 incurvantur equi, proterva crurum
 intrat turba rotas quaterque terni
 410 artantur radii, repleta donec
 intervalla crepent volubilisque
 frangat margo pedes; ibi ipse quintus
 curru praecipitatus obruente
 montem multiplici facit ruina,
 415 turpans prociduam cruore frontem.
 miscet cuncta fragor resuscitatus,
 quantum non cyparissifer Lycaeus,
 quantum non nemorosa tollit Ossa
 crebras inrequieta per procellas,
 420 quantum nec reboant volutae ab austro
 Doris Trinacris aut, voraginoso
 quae vallat sale Bosphorum, Propontis.
 hic mox praecipit aequus imperator

381 equentum *F'*   382 rertorquet *P*   385 fere explicato *Leo*   387 pas *P*   vim tuam *P*,
 tuamque vim *T*¹   389 sinu *vulgo*, sinum *codd.*   390 *om. T*   394 fluxuosa *C*^a, fluctuosa *F'*
 395 cum *F'*   396 elata *P*   397 placare *F'*   401 cucurrit *P*   402 obligat *P*   406 anti-
 cipase *P*   409 rotis *C*   415 turbans *PT*   418 osa *P*   421 tinacris *PTF'*   423 mos *P*^a   ecus *P*

palms serica, torquibus coronas
 425 coniungi et meritum remunerari,
 victis ire iubens satis pudendis
 villis versicoloribus tapetas.

Iam vero iuvenalibus peractis
 quem te praeberis sequente in aevo
 430 intra aulam soceri mei expetitus
 curam cum moderatus es Palati.
 chartis posterioribus loquemur,
 si plus temporibus vacat futuris:
 nunc quam diximus hospitalitatem
 435 paucis personet obsequens Thalia.

O duleis domus, o pii penates,
 quos (res difficilis sibiue discors)
 libertas simul excolit pudorque!
 o convivias, fabulae, libelli,
 440 risus, scrietas, dicacitates,
 occursus, comitatus unus idem,
 seu delubra dei colenda nobis,
 445 tecta illustria seu videnda Livi,
 443 sive ad pontificem gradus ferendi.
 sive ad culmina Marcii Myronis.
 446 sive ad doctiloqui Leonis aedes
 (quo bis sex tabulas docente iuris
 ultro Claudius Appius lateret
 claro obscurior in decemviratu:
 450 at si dicat epos metrumque rhythmis
 flectat commaticis tonante plectro,
 mordacem faciat silere Flaccum,
 quamvis post satiras lyramque tendat
 ille ad Pindaricum volare cygnum):
 455 seu nos, Magne, tuus favor tenebat.
 multis praedite dotibus virorum.
 forma, nobilitate, mente, censu:
 (cuius si varios eam per actus,
 centum et ferrea lasset ora laude,
 460 constans, ingeniosus efficaxque,
 prudens arbiter, optimus propinquus,
 nil fraudans genii sibi vel ulli
 personas, loca, tempus intuendo):
 seu nos atria vestra continebant.
 465 Marcelline meus, perite legum
 (qui, verax nimis et nimis severus,
 asper crederis esse nescienti:
 at si te bene quispiam probavit,

425 coniungi *P* remunerari *F* 426 pudendos *Buecheler* 431 palatii *PTF*, palatii *C* 432 poste-
 rioribus] cum posterioribus *F* 440 visus *F* 441 isdemque *C* 445 post v. 442 verocari se *TC*^m
 videndi *F* livii *codd.* 443 referendi *C*, ferendi *P* 444 martii *P* 450 atque *P* 451 coma-
 ticiis *TY*¹ 455 tenebit *T* 456 praeditus *F* 457 mente *om.* *T* 458 varias *T* 464 con-
 tinebunt *T* 468 et *F* quisquam *F*

- noscit quod velit ipse iudicare;
 470 nam numquam metuis loqui quod aequum est,
 si te Sulla premat ferusque Carbo,
 si tristes Marii trucesque Cinnae,
 et si forte tuum caput latusque
 circumstent gladii triumvirales);
 475 seu nos Limpidii lares habebant,
 civis magnifici virique summi,
 fraternam bene regulam sequentis;
 seu nos eximii simul tenebat
 nectens officiositas Marini,
 480 cuius sedulitas sodalitasque
 aeterna mihi laude sunt colendae;
 seu quoscumque alios videre fratres
 cordi utrique fuit, quibus vacasse
 laudandam reor occupationem;
 485 horum nomina cum referre versu
 affectus cupiat, metrum recusat.

- Hinc nos ad propriam domum vocabas,
 cum mane exierat novum et calescens
 horam sol dabat alteram secundam.
 490 hic promens teretes pilas trochosque,
 hic talos crepitantibus fritillis
 nos ad verbera tractuum struentes,
 tamquam Naupliades, repertor artis,
 gaudebas hilarem ciere rixam.
 495 hinc ad balnea, non Neroniana
 nec quae Agrippa dedit vel ille cuius
 bustum Dalmaticae vident Salonae,
 ad thermas tamen ire, sed libebat
 privato bene praebitas pudori.
 500 post quas nos tua pocula et tuarum
 Musarum medius torus tenebat,
 quales nec statuas imaginesque
 aere aut marmoribus coloribusque
 Mentor, Praxiteles, Scopas dederunt,
 505 quantas nec Polyeletus ipse finxit
 nec fit Fidiaco figura caelo.

- Sed iam te veniam loquacitati
 quingenti hendecasyllabi precantur.
 tantum, etsi placeat, poema longum est.
 510 iam iam sufficit, ipse et impeditis
 multum in carmine perlegens amicum,
 dormitantibus otiosiore.

469 Poscit *C* quid *TP* 470 quod a.] q uequum *F* 471 silla *TCP*, sylla *F* 472 ei *F*
 trucesve *T* 473 at *C* 475—477 om. *T*¹ 475 limpīi *F* habebunt *T*² 476 cuius *T*²
 477 praternam *C* bene] debere *F* 481 aeternam *P* 482 videre om. *P* 484 lavandam *F*
 488 exierat d *T*^a 496 agrippa *C*, agripa *P* cuius] dedit *F* 497 Lustum ut v. (sed *L a rubr.*
pict.) *C* delmaticae *P* 501 chorus *vulgo*, thorus *codd.* 505 quantus *F* 508 endecasyllabi *TCP*,
 endecasyllabi *F* 509 est om. *T* EXPLICIT *subscr. in P, subscr. om. TF, seq. epist. I 6 ad Eutropium T*

XXIV.

PROPEMPTICON AD LIBELLUM.

- EGRESSUS foribus meis, libelle.
hanc servare viam, precor, memento,
quae nostros bene ducit ad sodales,
quorum nomina sedulus notavi:
⁵ antiquus tibi nec teratur agger,
cuius per spatium satis vetustis
nomen Caesareum viret columnis:
sed sensim gradere, et moras habendo
affectum celerem moves amicis.
¹⁰ Ac primum Domiti larem severi
intrabis trepidantibus Camenis:
tam censorius haud fuit vel ille.
quem risisse semel ferunt in aevo;
sed gaudere potes rigore docto:
¹⁵ hic si te probat, omnibus placebis.
hinc te suscipiet benigna Brivas,
sancti quae fovet ossa Iuliani,
quae dum mortua mortuis putantur.
vivens e tumulo micat potestas.
²⁰ hinc iam dexteriores carpis arva
emensusque iugum die sub uno
flavum crastinus aspicias Triobrem;
tum terram Gabalum satis nivosam
et, quantum indigenae volunt putari,
²⁵ sublimem in puteo videbis urbem.
hinc te temporis ad mei Laconas
Iustinum rapies suumque fratrem,
quorum notus amor per orbis ora
calcat Pirithoumque Theseumque
³⁰ et fidum rabidi sodalem Orestae.
horum cum fueris sinu receptus,
ibis Trevidon et calumniosis
vicinum nimis, heu, iugum Rutenis.
hic docti invenies patrem Tonanti.
³⁵ rectorem columenque Galliarum,
prisci Ferreolum parem Syagri,
coniunx Papianilla quem pudico
curas participans iuvat labore,
qualis nec Tanaquil fuit nec illa.
⁴⁰ quam tu, Tricipitine, procreasti.

Propempticon ad libellum hunc *inscr. rubricator in C: inscriptio deest, sed vac. spat., in P; sine inscr. TP'*
⁵ ne *F* teretur *P* ⁶ vetusti *P*, venustis *F* ⁸ sensum *F* ut *rulgo* ⁹ noxas *rulgo*, movens
Buecheler ¹⁰ domiti *CPT*, domicii *T* ¹² aut *F* ¹⁶ benignas *P* ¹⁸ videntur *T^a* ²⁰ carpit *F*
²² triobrem *CPT* ²⁵ sublimem *F* ²⁶ te *om. C, s. l. add. m. rec.* ad mei *om. F* ²⁷ seuumque *F*
²⁸ oras *edit. Sararonis* ³⁴ tonanti *CPT*, tonancii *F* ³⁶ siagrii *codd.* ³⁹ nec illa *P* ⁴⁰ quantu *T*
treicipitine *CPT*, trepiciene *F*

- qualis nec Phrygiae dicata Vestae
 quae contra satis Albulam tumentem
 duxit virgineo ratem capillo.
 hinc te Laesora, Caucason Scytharum
 45 vincens, aspiciet citusque Tarnis,
 limosum et solido sapore pressum
 piscem perspicua gerens in unda.
 hic Zeti et Calais tibi adde pennas
 nimbosumque iugum fugax caveto:
 50 namque est assiduae ferax procellae;
 sed quamvis rapido ferare cursu,
 lassum te Voroangus obtinebit.
 nostrum hic invenies Apollinarem,
 seu contra rabidi leonis aestus
 55 vestit frigore marmorum penates,
 sive hortis spatiat in repostis,
 quales mellifera virent in Hybla,
 quales Corycium senem beantes
 fuscabat picei latex Galaesi;
 60 sive inter violas, thymum, ligustrum,
 serpyllum, casiam, crocum atque caltam,
 narcissos hyacinthinosque flores
 spernit quam pretii petitor ampli
 glaebam turifer advehit Sabaeus;
 65 seu ficto potius specu quiescit
 collis margine, qua nemus reflexum
 nativam dare porticum laborans
 non lucum arboribus facit, sed antrum.
 quis pomaria prisca regis Indi
 70 hic nunc comparet aureasque vites
 electro viridante pampinatas,
 cum Porus posuit crepante gaza
 fulvo ex palmite vineam metalli
 gemmarum fluitantibus racemis?
 75 Hinc tu Cottion ibis atque Avito
 nostro dicis 'ave'; dehinc 'valeto'.
 debes obsequium viro perenne.
 nam, dent hinc veniam mei propinqui,
 non nobis prior est parens amico.
 80 hinc te iam Fidulus, decus bonorum
 et nec Tetradio satis secundus
 morum dotibus aut tenore recti,
 sancta suscipit hospitalitate.
 exin tende gradum Tribusque Villis
 85 Thaumastum expete, quemlibet duorum:

41 phirigiae <i>F</i>	43 ratam <i>C</i> ^a	47 picem <i>C</i>	50 est <i>om. P</i>	52 voroangus <i>C</i> , vora-
cingus <i>PT</i> , veracingus <i>F</i>	obtinebat <i>P</i> ^a	53 invenien <i>C</i> ^a	appollinarem <i>PF</i>	57 mellifua <i>F</i>
60 ligustram <i>C</i>	61 cautam <i>PT</i>	62 narcissas <i>C</i>	68 lucrum <i>C</i>	70 Sic (<i>S add. rubr.</i>) <i>C</i>
72 e* (ci ?) <i>T</i> ^a	75 hic <i>F</i>	78 ded <i>F</i> ^a	hic <i>Buecheler</i>	81 senundus <i>P</i> ^a
84 e. t.] extende <i>P</i>	85 taumastum <i>codd.</i>			82 moribus <i>F</i>

quorum iunior est mihi sodalis
 et collega simul graduque frater:
 quod si fors senior tibi invenitur,
 hunc pronus prope patrum saluta.
 90 hinc ad consulis ampla tecta Magni
 Felicemque tuum veni, libelle;
 et te bybliothea qua paterna est,
 qualis nec tetrici fuit Filagri,
 admitti faciet Probus probatum;
 95 hic saepe Eulaliae meae legeris.
 cuius Cecropiae pares Minervae
 mores et rigidi senes et ipse
 quondam purpureus socer timebant.
 Sed iam sufficit: ecce linque portum;
 100 ne te pondere plus premam saburrae,
 his in versibus ancoram levato.

88 si] sisi *T*^a   89 proprium *F*   91 libelle veni *C*^a   92 qua *scripsi*; quae *codd.*   93 phi-
 lagrii *F*, filagrii *PTC*   97 rigidis *P*^a   100 saturne *F*   EXPLICIT *subscr. rubricator in C*;
unus versus vacat in P; seq. epist. c. XXII TF

FAUSTI ALIORUMQUE EPISTULAE AD RURICIUM ALIOSQUE.

I.

G

DOMINO PISSIMO ET IN CHRISTO SUMMO MIHI HONORE SINGULARITER
EXCOLENDO RURICIO FILIO FAUSTUS.

LICET per quamcumque personam iucundum mihi sit cum individuo pectore ipsius 1
caritatis vocibus colloqui et sedula vos officiorum ambitione complecti, sed nunc quanto
opportunius tanto avidius pignus animi vestri ministerio domestici portitoris assumpsi,
in cuius merito minus assignavit relatio quam probavit agnitio. et propterea ad 2
10 fructum vestrum crevisse gratulatus sum, quod in eo vita melior condicionem primae
nativitatis abolevit atque in eo naevum generis manumissio religionis abstersit et in
adoptionem Christi personam mancipii fide emancipavit et transcripsit. quomodo autem 3
apud eius vel apud reliquorum fratrum lacteam sinceritatem agere deberemus, latis-
simam apostoli dispensationem expedito digessimus alloquio, et cum eos doctissima
15 pagina minus doctos asserit, nos tamen in eorum defaecatis moribus admirati sumus
per donum mansuetudinis et humilitatis plenitudinem lectionis: vincit enim largitas
gratiae instituta doctrinae. nam etsi sub exiguo tempore intra eorum lucida pectora 4
et perspicua penetralia introduxit se sensus candida puritas et praeclara simplicitas,
per quam divinae imaginis speculum in interioris hominis nitore perfulget. divinae, 5
20 inquam, imaginis: ita enim de domino legimus: purus, simplex, subtilis. sed multo
aliud indicat divina illa simplicitas: siquidem in nobis duplex inest in spiritu et carne
substantia, nos quod habemus accepimus, nobis diversa virtutum charismata adiuncta
sunt, non innata. sine dubio apponitur quod auferri potest: ut boni simus, de auctoris 6
sumus bonitate mutuati. ex illo quidem vivimus; sed vita, sicut ille est, non sumus.
25 iusti esse possumus, iustitia esse non possumus. ille ideo simplex, quia nihil ei ex
accedenti largitate collatum est. qui ex se subsistit, aliunde nihil sumpsit. deus et 7
vivens pariter et vita, bonus et bonitas, misericors et misericordia: in virtutum suarum
gloria hoc est ipse quod possidet. verbo tenus homo deauratus est, deus aurum est:

3 I] *om. G*   6 sit] *est Mommsen*   pector *G*   11 neum *G*   12 emancipant *G*   13 apud
eius] *ab eius G*   15 doctos] *scripsi*, doctus *G*   18 se sensus] *scripsi*, sensos *G*   19 interiores
homines *G*   20 sita *G*   24 mutati *G*   non] *nos G*

G 8 quod in homine gratia est, in deo natura est. et propterea, quia nihil ei extrinsecus
accessit, nihil ei detrahi potest. detrimentum non recipit, quia nescit augmentum.
ipse et sibi auctor et filio: quia una origo est et fontis et fluminis, et his quae
9 absque initio habent communio est, transfusio non est. et quia de filio legimus:
splendor est claritatis dei, sicut numquam deus sine splendore, ita pater numquam
fuit sine filii maiestate. et sicut utriusque aequaeva sunt nomina (nisi enim iste
nasceretur, pater ille non diceretur), ita eos sine separatione coerces unius paternitatis
antiquitas. ex illo est, sed posterior illo non est, sicut facies de capite nascitur, nec
tamen capite suo iunior invenitur: ac sic deus noster nec permixtus in personis propriis
10 nec divisus, una virtus nec potestate divisa nec tempore. sicut in substantia triplex
est, quia sibi quisque subsistit, ita in substantia simplex est, quia unus se ipsum prae-
cedere nesciens nec posteriorem recipit nec priorem. inde et nos de hac accepimus
simplicitate, si in nobis nihil sit dissonum, nihil varium, nihil diversum, si semper
idem esse probabilibus studiis et fundatis in Christo sensibus enitmur, ut immutabiles
12 in bono novis tantum in diem profectibus immutemur. de eo autem quod quidam
provocationis amore consuluit, salutifera et perfecta meditatio est curas animi, partito
per plures terrenae regimine rei, sublevare et post haec triplici deliberatione tractare,
13 quid melius sit locare vel administrare vel distrahere propriam portionem. primum
re vera bonum esset, ut Christi famulus Christi pauperis vias ex toto pauper studeret
incedere, si perfectam magni alicuius monasterii scholam vel certe insulanam angelicae
congregationis militiam liceret expetere. nam in medio saeculi institutionem eremiti-
14 cam proferri, quanta magnanimitas tanta est difficultas. suis vero vicis suae pondus
imponere, secundum pro animae relevatione compendium: sed pervidendum, si aliquis
filiorum tam arduo sufficiens esse possit obsequio, ne forte paternae iussionis
auctoritas in patrem, optimum est in secundo gradu sub noxio beneficiis ad-
ministratore consistere, si vel voluntas suppetat vel facultas necessitatem annuae
15 pensionis impletet. tertium est per fidelium famulorum electa solacia impositae pro-
curationis officiis sub propria ac minore sollicitudine quantitatem reservatae gubernare
substantiae et tamquam per viam regiam tota medioeritate dirigere, quod cum
suadeo, videor vel nostram utilitatem vel pauperum cogitare, in quo ordine non
16 parum est lucri, si, reservato usu, proprietas distrahatur. itaque breviter indicantes,
quid primum, quid secundum quidve sit tertium, electionem iudicio vel possibilitati
reservavimus consulentis, quid magis competat, quod promptius possit impleri, ille
17 insinuare dignetur, pro cuius timore et amore consolatio ipsa tractatur. dominus deus
noster beneficia in vobis sua felici ac placita sibi longaevitae multiplicet, domine
piissime et in Christo summo mihi honore singulariter excolende fili.

II.

DOMINO DEVINCTISSIMO ET TOTA PIETATIS VIRTUTE SINGULARITER
EXCOLENDO FRATRI RURICIO FAUSTUS.

1 PROPTER divinitate in secreto religioni congruo et tranquillissimo in silentio con-
stituti, in quo dominus ad rubiginem longa securitate contractam salutiferae limam

2 recepit G 3 et his] *scripsi*, ex his G 6 filio *corr.* filii G¹ 7 coerces] *Mommsen*, concit& G
9 capiti G sic] *Mommsen*, si G 10 divina G 12 recepit G 14 immutabilis G 16 pro-
vocationes G¹ 17 regimine] G², regione G¹ re G : replici G¹ 21 hieremiticam G¹, heremiticam G²
22 proferri] G, profiteri *Canisius* 24 iam acduo G obsequiū G paternae iussionis] *scripsi*, paterna
eius (*corr.* paternae ius) sonis G 25 in patre desideretur *coni. Mommsen* 28 gubernē G 29 tam-
quam] *Mommsen*, cū G 31 lucris si] *lucris G* 35 vobis] *Mommsen*, nobis G domne G
37 II] *om. G* 38 devinctissimo G 41 salutifera elima G, limam *coni. Mommsen*

castigationis admovit, in hac, inquam, quiete magna, si agnoscamus, vacatione *G*
donati, dum novos cives commercio caritatis adquirimus, dum de adquisitionum salute
gaudemus, inter haec positi bona, praesenti insultamus exsilio et patriam nos non
amisisse sed commutasse cognoscimus. nam dum fideles famuli dei in necessitatibus 2
5 nostris bonitatem suae devotionis exercent, sine sede propria possessores, sine pos-
sessione divites sumus, immo eos qui de nostra fructum capiunt consolatione ditamus.
miro modo consolatores nostri de pauperculis negotiantur et de egenis lucra perpetua
consequuntur. ego autem hanc primam munificentiam, domino largiente, percepi, quod 3
piissimus meus Ruricius post vitae huius iactationes ad portum religionis proram
10 salutis, excelsi manu gubernante, convertit, quod post umbras seducentium vanitatum
et inlusiones transvolantium somniorum mansura et solida concupivit et, despecto
tandem saeculo, infelicitatem eius magnam respuit, felicitatem et lucrum sui de mundo
pereunte adquisivit, pace fideli atque collabentium rerum fuga praeteriens. qua opes
contemptu suo contulit, quae iam usu suo conferre nihil poterant. unde quanta
15 dudum alacritate saecularibus studiis militavimus, tanta nunc devotione domino ser-
viamus. et quia me austerius loqui secum pro peccatorum curatione pietas vestra 4
constringit et illius sententiae non observat invidiam, quae dicit: iustus in prin-
cipio sui est accusator, imprimis ergo lapsus oris cordisque vitemus. sed quod 5
oris diximus, si cordi studueris adhibere custodiam, ori non laborabis imponere
20 disciplinam, sine difficultate ostium circumstantiae opponere poterit labiis suis.
illud siquidem voce depromitur quod prius in officina conscientiae deformatur, hoc
exterior reddit quod dicat interior, mens exercet imperium, lingua famulatum. et 6
propterea caelestibus edocemur eloquiis: ex abundantia cordis os loquitur.
quod de sermone nasci videtur, prius cogitatione concipitur: ut oris sonus indigna
25 non proferat, animus iusta praecipiat. et quia duo sunt iciuniorum genera: unum in- 7
continentiae appetitum a male blandis deliciarum suavitatibus coercere, ut exterior et
terrenus homo vomere crucis edomitus commoda infirmitate marcescat; alterum abs-
tinentiae genus est multo sublimius, multo pretiosius, cui nulla contradicere possit
infirmitas, motus animi regere et irrationabiles perturbationes vel colluctantium inter
30 se cogitationum tumultus interioris iudicio refrenare et contra impugnationes occultas
vel contra domesticos inimicos rixam quandam irascentis fidei auctoritate conserere
et per benevolentiam, mansuetudinem, patientiam, tranquillitatem dei imaginem in
facie interioris excolere: cuius decus non in corporis personam, sed in animi formam
sollertia factoris impressit. virum spiritalia et divina cogitantem tristitia non frangat, 8
35 laetitia non resolvat, stabilitum in timore dei pectus magnanimitatis aequalitas osten-
dat, ut et nobis coaptari possit libelli illius insigne principium, ubi ille magnificus
Helcana, qui possessio dei interpretatur, vir unus mystico nuncupatur eloquio: erat,
inquit, vir unus, hoc est semper idem; quia nihil in eo apparebat dubium, nihil
duplex, nihil varium, nihil diversum, sed eum in statu virtutum inconcusso ordine
40 permanentem accidentia in contrarium non movebant, mutabilia tempora non muta-
bant nec eum, ut marinis fluctibus moris est, in alternas partes levia ventorum
flabra versabant. ita et sollicitus dei famulus vasta fidei mole fundatus in hoc tantum. 9

17 Prov. XVIII, 17.

20 Psalm. CXL, 3.

23 Matth. XII, 34.

37 I. Reg. I, 1.

1 admovit] *Mommsen*, admonuit *G* quiete magna] *scripsi*, qui et magna *G* 3 patriam] *pat*, *cetera*
evanuerunt *G*, patrem *Canisius* 7 consolatoris *G*¹ 9 iactationis *G* 10 uanitum *G* 12 respuit] *scripsi*,
rapuit *G* ** felicitatem *G* 13 pace] *coni. Mommsen*, ecce *G*, arte *Canisius* 14 poterat *G* 16 austeris *G*
19 cordis *G*¹, *ras. s G*² labora**is *G*¹ 25 unum — *p. 268, l. 17 secunda*] *cum ep. XVI a*
Fausto ad Felicem data fere conveniunt 26 coercere] *cercere G* 27 marcescat] *scripsi*, marescat *G*,
macrescat *Canisius* 31 irascentes *G* 35 magnanimitatis aequalitas] *ep. XVI*, magnanimitas aequali-
tatis *G* 39 duplex] nihil accidens *in ep. XVI add.* statii *G* 40 accidentia] accidentia semper *G*

7 Christo in se operante, mutetur, ut novis semper gratis induatur, in agro pectoris
 10 plantentur utilia, noxia succedantur, et quia militibus suis praecepit sermo divinus:
 cum, inquit, ad bellum processeris et inter reliquas praedas petieris
 virginem, abscides ungues et crines eius et ita eam tibi coniugio
 copulabis, ita nos, ut sanctam Christi timore praecincti prudentiam saeculi, quae
 simplex, incorrupta, sincera a deo facta est, captivam spiritali sapientiae subiugemus
 ac superflua eius, amputatis vitiis, abscidamus et pectori castam coniunctionem sociemus,
 ante omnia, in quantum, adiuvante deo, possumus, illas in nobis debellare curremus
 11 quinque sensuum passiones, quicquid enim pulchrescit visu, quicquid blanditur odoratu,
 quicquid lenocinatur attactu, quicquid dulcescit gustu, quicquid corrumpit auditu, haec
 12 omnia, si his abutamur, intentionem mentis de spiritalibus ad terrena devolvunt, et
 ideo, sicut pater fidei quinque illos reges in trecentis decem et octo, mysterio intra
 litteram latente, devicit, ita per adiutorium domini et per crucem suam has quinque
 principalium vitiorum expugnare studeamus inlecebras, per crucis enim signum et per
 13 sacrum Iesu nomen apud Graecos era utriusque supputationis imprimitur, quibus armis
 carnalia delectamenta superantes merebuntur audire: vincenti dabo coronam vitae,
 14 et: qui vicerit non laedetur a morte secunda, unde ipsa facile terrena despicias
 vel fenerantis more dispensas, dum illud cogitas tempus, quo exurentur peccatores
 sicut faenum, quo aestuantes gehennae furore perpetuo, cuius fumus ascendit in
 saecula saeculorum, hi qui neglexerunt oblata tali morte punientur, ut eis mori
 20 in dolore non liceat, morituri vitae et morti sine fine victuri, dum illud, inquam,
 tempus ante oculos tuos provida in futurum mente disponis, de quo legimus: introibo
 in domum tuam cum holocaustis, id est, quando bonorum operum fructu sub-
 sarcinatus et iustitiae insignibus redimitus ianuam vitae cum triumpho evictae carnis
 15 intrabis, de quo legimus: adorabunt eum filiae Tyri in muneribus, id est
 animae Christo de gentibus adquisitae munera domino suo offerent cum gratiarum
 actione dicturae: ecce multiplicavi talentum quod dedisti, recipe cum usura, domine,
 16 fenus tuum, erit enim tum quoddam dandi et accipiendi commercium inter hominem
 17 et deum, homo afferet quod laboravit et deus restituet quod promisit, quo tempore
 cum Sarra tua alter pro altero remunerandus, corona duplici pro mutua salute deco-
 30 randus, audire mereberis: euge, serve bone et fidelis, quia super pauca fuisti
 18 fidelis, super multa te constituam: intra in gaudium domini tui, tunc
 usum praesentium in aeternorum proprietatem transisse miraberis, et creditoribus tuis
 19 glorificandus, debitorem te dei fieri iucunda rerum mutatione gaudebis, individuum
 filium nostrum Leontium omnemque domum, pusillos cum maioribus, pio sospitamus
 35 officio, dominus deus noster beneficia in vobis sua felici et placita sibi longaevitae
 multiplicet, domine devinctissime et tota pietatis virtute singulariter excolende frater.

3 Deut. XXI, 10—13.   12 Gen. XIV, 14.   16 Apoc. II, 17.   17 Apoc. II, 11.
 19 Apoc. VIII, 4.   22 Psalm. LXV, 13.   25 Psalm. XLIV, 13.   31 Matth. XXV, 21.

1 noñ G   3 pecier. G   5 ut] *scripsi*, ad G   6 subiugemus] *Mommsen*, subiungimus G   7 castam
 coniunctionem] *Mommsen*, casta coniunctione G   9 puchriscit G   11 deuoluunt] *ep. XVI*, deuoluent G
 12 reges in] 3 fere litteris sublati, s in m. rec. add. G   trecentis decem et octo] *Graece T' I' H'*, i. e. crux Iesus
 13 li (t sublatum) terā G   14 uitiorum corr. uitiorum G¹   cruces G   15 era] *ep. XVI*, hera G, littera
 coniecit *Mommsen*: cf. quae scripi in 'Studien z. christl. mittelalterl. Chronol.' p. 143   utriusque] *scripsi*,
 utrius G   17 uincerit, ras. n G   leditur G   18 fenerantes G   19 aestuantis cons. *Mommsen*
 21 morte G   22 suos corr. tuos G¹   23 fructus G   24 subsarcinatus G   in . . signibus reeditus,
 ras. in? G   25 id est] m. rec. add. sublata vetere scriptura G   26 domino] (d sublatum m. rec. add.) nō G,
 non de *Canisius*   gratiarum] gr ex acti corr. G¹   27 ecce] ec sublatum m. rec. suppl. G   multiplicavit G
 28 dandi] dandandi G   29 afferit — restituit G   30 sarra tua] G, sanctus *Canisius*: cf. infra p. 269 l. 19
 31 bereberis G   33 creditoribus] *scripsi*, proditoribus G, pro datoribus *Canisius*   34 glorificandos G
 dei] *scripsi*, ei G   35 pus illos G   36 .obis G   longe uitae G   37 deuictissime G

III.

G

DOMINO DEVINCTISSIMO ET HONORE PRAECIPUO SPECIALITER
EXCOLENDO RURICIO FILIO FAUSTUS.

GRATIAS domino, qui id generali dispensatione largitus est, ut inter eos quos 1
 5 locorum intervalla discriminant liber ac nullis conclusus absentiae legibus animus
 commearet nihilque esset tam impenetrabile, quod mentis aspectibus non pateret, sed
 per cordis intuitum inde se invicem cari, gratia intercurrente, conspicerent, ubi caritas
 ipsa consistit. habet siquidem et interior noster oculos suos, quibus se conscientiae 2
 testis intropiscit, quibus in se conversus aut erubescenda aut gaudenda considerat,
 10 quibus diem ultimum pervidet, quibus vel confusibilem vel, deo tribuente, laudabilem
 vitae totius historiam ante animae suae faciem provida in futurum cogitatione disponit
 et in praesentiam trepidae sollicitudinis tempus reddendae rationis adducit et ea quae
 paravit deus diligentibus se in secreta pectoris sui pagina, spe imaginante,
 depingit. quos, ut puto, oculos et ipse ad tremendi iudicis nutum semper attollis, ut 3
 15 de te illud propheticum merito dici possit: sapientis oculi in capite eius. inde 4
 est, — habeo enim illic filios meos proditores tuos —, inde est, inquam, quod praesentium
 rerum relinquenda subsidia quasi avidus fenerator per pretia captivorum in sinu
 remuneratoris seminantis more commendas, de usu proprietatem facis et in perennes
 thesauros peritura convertis. inde est, quod cum fidelissima Sarra tua sub uno Christi 5
 20 iugo ad communem tendis coronam, terrenorum despector et caelestium competitor,
 saeculi peregrinus et paradisi candidatus, mundo huic, qui iam non habet unde decipiat
 vel seducat, miles Christi secretus inludis: cum regni interminabilis socia ieiuniis et
 orationibus et quadam fidei manu ianuam vitae pia coniuratione pulsatis, ut duplicem
 palmam de mutua salute capiat, sed inter haec parum est, quicquid agitur, ut 6
 25 causae insanabiles hic sanentur, ut inextinguibiles ignes hic extinguantur, ut in-
 eluctabiles necessitates hic superentur, ut hic peccatorum sagittae de animae visceribus
 evellantur, ut hic vulnera ipsis alte medullis impressa curentur, ut hic maculae in-
 visibiles diluantur, ut hic aeterna gaudia fidelium studiorum labore comparentur. illa
 quidem vita praemium istius erit, sed oportet, ut illius ista sit pretium. praelatis ita- 7
 30 que obsequiis, quaeso, ut cum se facultas opportuna praebuerit, gaudere nos de vestra
 sospitate ac proprietate faciat. pro filiis et diaconibus meis uberes refero gratias.
 dominam filiam meam religionis speculum et pietatis exemplum debito cultu veneratus
 saluto. dominus deus noster magnificandam mihi bonitatem vestram et praesentibus 8
 35 specialiter excolende fili.

12 I. Cor. II, 9.

15 Eccl. II, 14.

1 III] *in mg. minio scr. G*   2 devinctissimo re precipuo *G*   4 tratis *corr. gratias G¹*   gratias —
 8 consistit] *Ruricius ep. II, 10 et II, 52 exscripsit*   5 discriminant *G*   6 peteret *G*   8 et] *s. l. G¹*
 10 pervidit *G*   12 sollicitudines *G*   rationes *G*   q *G*   14 nutum] *scripsi, notum G, thronum Canisius*
 16 habeo] *scripsi, abeo G*   filios meos] *scripsi, filius m̄s G, filius mater Canisius, fili mi coni. Mommsen*
 18 perennis *G*   20 tendes *G*   competitur *G*   22 inludes *G*   23 et] *G, siti coni. Mommsen*
 25 inextinguibilis ignis *G*   26 ineluctabilis *G*   27 macula ei inuisibilis *G*   28 labore]
re sublata, bore m. rec. add. G   illa] *G, illic Canisius*   32 domnam *G*   deb& occultu *G*
 33 magnificandum *G*   34 devinctissime *G*

G

IV.

DOMINO BEATISSIMO ET SUMMO MIHI HONORE ANTE OMNES
SINGULARITER EXCOLENDO FRATRI RURICIO EPISCOPO FAUSTUS.

- 1 TANTA mihi de animi vestri benignitate fiducia est, ut ex eius fonte purissimo
non iam solus haurire contentus sim, sed alios quoque, qui eius usu mecum reficiantur, 5
invitem: praesertim cum prorogata huius largitas in lucrum transeat largientis eiusque
bono ita muneretur accipiens, ut non minoretur impertiens et in morem fenoris sui
crescat expensis, domine beatissime et summo mihi honore ante omnes singulariter
2 excolende, his itaque caritatis inextinguibilem pensionem, quo solventis magis census
dilatetur, exhibeo et materiam boni operis ingerere pro laborantium commendatione 10
praesumo, quia insinuationem meam ad fructum vestrum pertinere confido, et ideo
misericordiam, quam miseri ecclesiastica praebere consuevit humanitas, harum porti-
3 tori, qui in Lugdunensi pertulit captivitatem, negare non potui, utinam tam possit
prompta esse fidelium largitas, quam huius nimis manifesta necessitas est! et quia in
se aliquatenus absolutus, in uxoris vel filiorum tenetur servitute captivus, praelatis 15
officiis, quaeso, ut morem benignitatis vestrae etiam in huius consolatione teneatis et
4 apud antepositos, quo poposcerit, litteris prosequaris, conservi mei, praecipue ad-
mirator vester frater meus presbyter Memorius mecum reverentissime sospitant, dominus
deus noster memorem mei piam beatitudinem vestram ecclesiae suae profectibus felici
longaevitate conservet, domine beatissime et summo mihi honore ante omnes singu- 20
lariter excolende frater.

V.

DOMINO BEATISSIMO, DEBITA PIETATE SUSPICIENDO ATQUE APOSTOLICA
SEDE DIGNISSIMO FRATRI RURICIO EPISCOPO FAUSTUS.

- 1 GRATIAS ad vos, dum vobis de patria scribimus, qui nobis patriam in peregrina- 25
tione fecistis, qui indefessa liberalitate patriae desideria temperastis, vim quandam
divinae iustitiae succedentibus sibi beneficiis inferentes, ut quod intulerat ad casti-
gationem converteret ad honorem, conferret ad consolationem, mutaret ad requiem,
merita vestra praetermitteret, ut nostra cumlaret, debita obliviscens et lucra nostra
multiplicans: apud utrasque partes magnitudinem suae bonitatis exercens, nos vestro 30
2 locupletaret obsequio, vos nostro ditaret exilio, unde factum est, ut iam in praesenti
benedictionem futurorum impatiens dispensaret et fidelissimum famulum suum super
candelabrum domus suae, cooperante misericordia, iustitia, sinceritate, continentia,
3 benignitate, id est domesticis suffragatoribus, sublimaret, ecce quali pretio Ruricius
meus summum sacerdotium comparavit, unde emit ipsum est quod emit, et testibus 35
propriis acclamantibus, in se honoris causas refuga honoris exhibuit, tantum itaque
4 munus scit in Christi nomine custodire qui scivit acquirere, harum autem portitorem
sanctum presbyterum Florentium mihi iam diu cognitum et exemplis magistri et morum
floribus adornatum, quoniam pro germanae suae absolutione peregrinatur, insinuo, qui
5 mihi opportuna gratus mediator ingressit, omnem domum vestram, seniores cum 40

1 IV] in mg. minio scr. G   6 inuicem G   7 fenoris] f sublata, fe m. rec. add. G   10 dilatur G
11 quia] Mommsen, quia si G   13 tam] prumptaes G   15 aliquatenus G   uxores G   tenentur G
captivos G   praelatis] cf. supra p. 269, l. 29   17 poposcerit] Mommsen, poposcerint G   conserui mei]
scripsi, cf. infra p. 271, l. 1, conseruū ei G   18 dominus] Canisius, dñe G   22 V] in mg. minio scr. G
25 gratius G   dum vobis] m. rec. restauravit G   27 succidentibus G   inferentis G   29 uestra]
nostra G   nostra] uestra G   nostra] uestra G   30 uestro] st s. l. G   34 benignitatē G   39 quo G
peregrinantur G   40 opportuna] scripsi, oportunū G: facultatem forte desideratur   gratus] G   mediatur G
nostram G

iunioribus, paterno sospitamus affectu. conservi mei, debitores et admiratores vestri *G* mecum reverentissime sospitant. dominus noster magnificandam mihi beatitudinem 6 tuam ecclesiae suae profectibus nostrisque gaudiis perfecta longaevitate conservet, domine beatissime, debita pietate suspiciende atque apostolica sede dignissime frater.

5

VI.

DOMINO RELIGIONIS HONORE SUBLIMI AC FIDEI MERITIS
MAGNIFICANDO FILIO RURICIO GRAECUS.

*G*RATIAS domino, quod fidei vestrae meritum sicut proficit devotione, ita crescit 1 et opere. laborantium necessitates sollicitudine praevenis, benignitate foves, humani-
tate sustentas. his enim rebus iuxta apostolum spiritu ferventes, domino ser-
vientes, spe gaudentes, divinas vobis aeternae retributiones adquiritis. sed in 2 sublimitate vestra ista non nova sunt, quia animus vester sicut plenus est dei timore, ita plenus est caritate: caritate, inquam, quae sola usu proficit et largiendo succrescit, expensam sciens et detrimenta non sentiens. dum enim dependitur, non expenditur, 3
sed magis, dum prorogatur, augetur; eiusque gratia ita muneratur percipiens, ut non
minoretur impertiens, quae ad similitudinem divinitatis dat quod habet habetque quod
dederit.

VII.

DOMINO BEATISSIMO AC REVERENTISSIMO ATQUE A ME
DEBITO CULTU SINGULARITER OBSERVANDO IN CHRISTO PATRONO
RURICIO EPISCOPO VICTORINUS.

*C*UM beatitudinem vestram videre et brevissimo tempore et una tantum vice 1 meruero, ita tamen ad primum vestrae agnitionis contemplationisque congressum sensus meos fonte purissimo benigni pectoris irrigastis, ut, quamlibet alloquiorum
vestrorum munera pretiosa non capiam, praesentiam tamen vestram intra mentis pro-
funda possideam; ut, etsi causas desiderii refovendi extrinsecus non accipiam, intra
me eas tamen, dum gratiae vestrae reminiscor, inveniam. neque enim fas est, ut 2 bonum illud ex accidentibus tantum requirat adiutoriis incrementum, quod medullis constat infusum. quo fit, ut caritas, quae in visceribus meis iugi recordatione vestri 3
innovata dulcescit, caritatis mihi vestrae vicissitudinem repromittat. ac sic affectus
erga vos meus vestri mihi animi fideiussor accedit et quodammodo conscientia in-
terioris mei mutuo mihi vestrae testis dilectionis assistit; quantumque mihi de vobis
praesumere debeam, mentem meam, quae toto erga vos amoris ardore flagrat, inter-
rogo. unde salutationem deferens et intercessionem deposcens pro harum portitore 4
insufficientes gratias refero. et quia infelicis ipsius laborem, quo pro absolutione uxoris
per diversarum regionum est iactatus exsilia, mors redemptae protinus subsecuta
cassavit et nunc rursus pro filiae redemptione anxietas paterna distenditur, vestris

10 Rom. XII, 11. 12.

1 paternos <i>G</i>	3 longeuitae <i>G</i>	5 VI] in <i>mg. minio scr. G</i>	9 operi <i>G</i>	11 aeternae <i>G</i>
13 qua <i>G</i>	15 ut] <i>scripsi</i> , et <i>G</i>	16 habet] <i>om. G</i>	18 VII] in <i>mg. minio scr. G</i>	20 debit
occultu <i>G</i>	obserdo <i>G</i>	21 uicturinus <i>G</i>	22 et] ut <i>G</i>	24 sensos <i>G</i>
possideam] <i>Ruricius in ep. II, 9 exscripsit</i>	benigno <i>G</i>	irrigastis] <i>Ruricius II, 9, ingastis G, intrastis</i>		sensus — 26
<i>Canisius</i>	28 accedentibus <i>G</i>	incrementum <i>G</i>	29 quo] quod <i>G</i>	quo — 34 unde] <i>Ruricius</i>
<i>in ep. II, 9 et II, 52 exscripsit</i>	35 et] <i>G, ut coni. Mommsen</i>	infelices <i>G</i>	ablutione <i>G</i>	

G 5 eum litteris prosequi pro cumulanda mercedis vestrae ubertate iubeatis. pius dominus reverendam mihi beatitudinem vestram ad profectum et ornatum ecclesiae suae et annis multiplicare dignetur et meritis. domine beatissime ac reverentissime atque a me debito cultu singulariter observande in Christo patrone.

VIII.

5

DOMINO SANCTO AC BEATISSIMO ET OMNI MIHI CULTU
ATQUE HONORE VENERANDO PATRI ET IN CHRISTO DOMINO PATRONO
RURICIO EPISCOPO TURENTIUS.

1 LITTERAE sanctitatis vestrae me spiritali cibo pastum incitaverunt ad spem
futurorum et verba prophetica claritate radiantia ad discutiendas errorum tenebras 10
2 purissima luce fulserunt. recognosco plenum caritatis affectum et sinceritatem piaec
castigationis amplector: eloquentiam in verbis, in exemplis perfectionem, in consilio
gratiam, in officio indulgentiam, in veritate constantiam, in admonitione veritatem,
3 scientiam probatis in dogmate. vos antiquos scripturarum interpretes et divinorum
voluminum tractatores. veneranda mihi nomina. Cyprianum, Augustinum, Hilarium, 15
Ambrosium rettulistis. alios facundiae flore vernantes, alios et in revelandis occultiori-
bus spiritalis. alios mulcendis imperitorum sensibus blandientes. alios in fidei asser-
4 tione pugnantes. praeteritae calumniamur aetati. quod viros illos admiratione dignis-
simos haec saecula non tulerunt: pro certo doctrinam iunioris ambierant qui ante
5 docuerunt. ego autem aetatem meam non de canentium putamine capillorum nec, 20
sicut beatitudo vestra de saeculari auctore mutuata est, de colore barbae albens
agnosco. cum, etiamsi esset error in computo, senescentis annos de torpore membrorum
6 per morbi incrementa sentirem. sed omnium precum humilitate depono. ut pro
correctione morum meorum, pro inspirando mihi desiderio paenitendi, pro domini
nostri propitiatione in sanctis vestris orationibus supplicetis, ut qui ad vitandum pro- 25
clive illius viae in perniciose vergentis erectum et cum labore gradiendum iter osten-
ditis. et ingressum boni operis et piaec emendationis obtineatis effectum non in verbere
7 disciplinae, sed in indulgentiae medicina et misericordiae lenitate. hanc quoque vobis
conferte mercedem: debetis enim fenus domino de thesauro, qui fidei vestrae traditus
8 et a vobis illo commendante susceptus est. adquirite desperantes, arguite negligentes. 30
deditos somno ignavae securitatis excutite, residues excitare. decet ovem perditam
in umeris suis bonum reportare pastorem et munitioribus caulis eas quibus lupo
9 insidiatur includere. sanctum Augustinum, sicut iusseratis, inveni. quem cum filio
communi Rustico presbytero esse credebam. operae pretium est, ut admiremini studium
meum, quod qui quae opuscula contineret hucusque nescivi sane capitulatim iam librum 35
10 traditurus inspexi. chartaceus liber est et ad ferendum iniuriam parum fortis, quia
citius charta, sicut nostis, vetustate consumitur: legite, si iubetis, atque transcribite.
11 et spero, ut, postquam vobis bene cognitus fuerit, ad me, cui est incognitus, remittatur,
quia corrigere negligentiam meam frequentata membranae ipsius lectione dispono.
ora pro me.

40

2 reuertendam G   3 anni G   5 VIII] in ny. scr. G: *Ruricius respondit II, 17*   8 utrum
Turentius an Taurentius scriptum sit, discerni nequit G   14 probatis] tolli vult Mommsen   inter-
pretis G   15 tractares G   a (u s. l. G¹) gustinum G   hylarium G   16 rettulistis] r&tullistis
(corr. r&tulistis) G, sed et illustres Canisius   17 fide G   18 praeteritate G   21 auctore] nescio quo
22 de torpore] scripsi, decorpore G, decrepitos Canisius   26 uergentes G   27 uerbere] ueruere G,
fervore Canisius   30 commendam G   arguete G   31 securitates G   residues] G, dosides Canisius
35 qui quae] q G   37 iubetis] G   38 a G

IX.

G

DOMINO SANCTO AC BEATISSIMO ET APOSTOLICA REVERENTIA
SUSPICIENDO PAPAE RURICIO SEDATUS.

SATIS credidi et, quamlibet vobis laboriosum esset, vehementer optavi, ut ad 1
 5 necessitatem istam, quae hic nos exhibuit, veniretis vel per occasionem et bene-
 dictionem vestram mererer et desiderium commune mutuo satiaretur aspectu; et vere,
 posteaquam me praesentiae vestrae spes frustrata est, velut de votorum culmine deiectus,
 *** et laborem qui incubuit et absentiam domus et omnia quibus aegritudo deceptae
 spei et anxietas cumulatur in animum meum pariter convenerunt. et scit dominus, 2
 10 quod si vires suppeterent aut parere desideriis aetatis infirmitas pateretur aut si essent
 animalia, quibus tantum tali tempore posset itineris expediri, non prius ego a Tolosa
 reverterer, quam beatitudinis vestrae et singularis illius caritatis benedictionem de-
 sideratissimam promererer. sed quia haec quae supra dicta sunt desideriis obsistunt, 3
 rogo et per Christum vos adiuro, ut me vobis vestra semper pietas repraesentet, nec
 15 patiamini, ut pro officiorum tarditate caritatem imminuat aut offuscet oblivio, sed pro
 me, sicut facere vos certus sum, incessanter oretis et, quotiens opportunum fuerit,
 servum vestrum per colloquia litterarum visitare dignemini.

X.

DOMINO SANCTO AC BEATISSIMO ET APOSTOLICA
20 REVERENTIA SUSPICIENDO PAPAE ET MEO SPECIALI APUD DOMINUM
PATRONO RURICIO SEDATUS.

REFECIT me filius noster, salutem salutationemque tuam nuntians, per quem ego 1
 quas non merui litteras dedi, ex hoc desiderio meo satisfaciens, si vel officii ad vos
 pagina perveniret. saluto itaque plurimum et rogo per illam caritatem quae mihi 2
 25 affectum dignationemque tuam nuntiat, ne te pigeat, quotiens opportunum, servum
 tuum litterarum munere visitare, quia testor deum, quod post praesentiam tuam nihil
 mihi dulcius est, quam si colloquium desiderantissimae pietatis vel litterarum dignatione
 meruero. rogo etiam et omni prece deposco, ut pro me, sicut facere vos certus sum, 3
 sine cessatione intercedere et orare dignemini. filios nostros et venerans et de-
 30 siderans saluto.

XI.

DOMINO SANCTO, MERITIS BEATISSIMO, PAPAE HONORIS
CULTU SUSPICIENDO ATQUE APOSTOLICO PATRI, DOMINO RURICIO
EPISCOPO EUFRASIUS.

POSTQUAM taediosam pietatem vestram esse tenui rumore cognovi, Sicharium baiulum 1
 destinavi, ut anxietatem meam de acerbitate nuntii celeriter relevetis, quia scit divina
 pietas, quod et tristitiam et infirmitatem vestram non compatiens, sed perferentis

1 IX] in mg. scr. G: Sedato respondit Ruricius II, 35, Ruricio Sedatus infra nr. XIII 3 suspi-
 ciendo] scripsi, suscipiendo G 4 quamlibet] scripsi, quam habet G, quam habere iter Canisius
 7 frustrata G 8 odi vel fastidio desideratur asententiā G 10 aetates G 11 itineres G
 tholosa, s. l. h G 12 beatitudines G 18 X] in mg. scriptum fere evanuit G 20 suspiciendo] scripsi,
 suscipiendo G 23 litteras. Dedi ex hoc distinguit G: scribas litteras accepi et has reddidi 31 XI] in mg.
 scr. G: Ruricius II, 22 respondit 33 domno G 35 postquam] scripsi, P, cetera evanuerunt G tenue G
 sicharium] scripsi, sed harum G 37 perferentes G

G 2 dolore participo. sic ita concedat divina miseratio, ut mihi per multos annos exterioris vestri vigorem et alacritatem integrae sanitatis indulgeat, quia vere tunc reparatum esse me sentio, si de sospitate vestra celerius optata cognovero.

XII.

DOMINO SANCTO, MERITISSIMO, IN CHRISTI LUMINARIA
PRAEFERENDO ET PLURIMUM IN CHRISTO DESIDERANDO, PISSIMO
DOMINO RURICIO EPISCOPO CAESARIUS EPISCOPUS.

5

1 **D**UM nimium tribularetur animus meus, quare ad synodum vestram praesentiam non meruimus obtinere, sanctus et dominus meus Verus episcopus mihi dignatus est dicere, quod per suum diaconum mihi Agate vestras litteras destinasset, quas ego 10 nescio quo casu aut qua negligentia me non retineo suscepisse, sed tamen sancto et domino meo fratri vestro certissime credo et malo hoc portitoris negligentiae imputare, sed licet sanctos et desiderabiles vestros apices miseritis, tamen sicut ipsi optime nostis, dignissimum fuerat, ut personam dirigeretis, quae ad vicem vestram 3 subscriberet et quod sancti fratres vestri statuerunt in persona vestra firmaretur, sed 15 quia novi, quam sancto et frequenti ac pio desiderio interesse volueritis, omnibus fratribus vestris votum vestrum et sanctam voluntatem exposui, pro qua re nihil 4 pietati vestrae vel potuimus vel debuimus imputare, sed licet desiderabilem vestram praesentiam non habuerimus, orationum tamen vestrarum suffragia nos meruisse persensimus, et ideo his datis saluto plurimum affectu et honore quo dignum est et 20 rogo, ut me sanctis et illustribus precibus simul ac meritis domino commendetis, simulque indico pietati vestrae, ut, quia filius vester Eudomius, si potuerit hoc elaborare, desiderat, et superveniente anno Tolosae synodum Christo propitio habeamus, ubi etiam, si potuerit, Hispanos vult episcopos convenire, et ideo orate, ut tam sancto 6 desiderio suo dominus tribuere dignaretur effectum, sanctum vero et dulcissimum 25 fratrem meum Capillutum presbyterum amatorem et praedicatorem vestrum vestrae sanctimoniae quanta valeo insinuatione commendo et pro ipso vobis ingentes et uberes gratias ago, quia, quantum ipse asseruit, tantum se circa illum impendit pia et sincera 7 benevolentia vestra, ut hoc nullus hominum possit exponere, nunc ergo, quia pro 30 vestro desiderio aestuans pietatem vestram expetiit, dignum iudicavi, ut per ipsum humilitatis meae litteras destinarem, quo remeante, si Christus adnuerit, apices vestros quasi caeleste munus desidero promereri, ora pro me.

XIII.

DOMINO SANCTO AC BEATISSIMO ET APOSTOLICA
REVERENTIA SUSPICIENDO DOMINO ET PATRONO RURICIO EPISCOPO
SEDATUS EPISCOPUS.

35

1 **E**QUUM quem per fratrem nostrum presbyterum transmisistis accepi, magnificis verborum vestrorum phaleris honoratum, in via vilem, in epistula pretiosum, moventem

4 XII] h. l. epistulae Fausti nr. XX et XV insertae sunt G: Caesario Ruricius ep. II, 33 respondit
7 domno G cesarius G 9 domnus G uerus episcopus] Turonensis scil. 10 diaconum] Leonem,
cf. Conc. Gall. ed. Maurin. I, p. 798 12 domno G mallo G 15 fratris G 20 datis] G,
dictis Canisius 22 ut] et G 23 et] ut G tholosa G 24 hispanus G¹, corr. G¹ tam G
25 affectum G 30 expetit coni. Mommsen 32 desiderio G 33 XIII] ad Sedatum Ruricius ep. II, 35
cum caballo miserat 35 suspiciendo] scripsi, suscipiendo G domno G patrono] scripsi, papae G
37 aequum G 38 phaleris honoratum G

se, cum foditur calcaribus aut urgetur verberibus, et nihil penitus promoventem, forma G
deterimum, colore vilissimum, molliorem plumis, statuis pigriorem, solida corpora
pavescentem, umbras solum, ut credo, de consuetudine non timentem, fugitivum, cum
dimittitur, immobilem, cum sedetur, in planis stantem, in asperis corruentem; qui
5 teneri nesciat, ambulare non possit; quem priusquam viderem, dum epistulas vestras
relego, illorum de gente esse credidi,

quos daedala Circe
supposita de matre nothos furata creavit.

Putabam illum calidum animis, acrem cursibus, ignem, cum exhiberetur, elatis 2
10 naribus efflaturum, concussurum solido cornu campos, celeritate ventos et flumina
praecursurum. talem enim mihi splendidissimus epistulae sermo promiserat. credebam
etiam, quod illum mandentem frenos, terentem morsibus ferrum duo fortiores viri, ne
evaderet, retinerent. nec me fefellit, nam trahebant eum aliquot, impingebant alii 3
et plures caedebant. quem ut sic exhibitum vidi, optavi, ut talia qualia erant, non
15 qualia epistula mea continet, semper caris vestris munera mitteretis. ego tamen, quia 4
mihi non reliquistis in transmissi muneris laude quod dicerem, ne omnino * * * * *

XIV.

CP

DOMINO PATRI PARITER ET PATRONO FAUSTO PAPAE PAULINUS.

SCRIBERE vobis hinc retinet metus, inde compellit affectus atque inter utrumque 1
20 ita mens incerta iactatur, veluti cum temerarius nauta dubiae committit vela fortunae.
sed ego qui in te certum habeo portum assumo mihi saepe incerti cursus eventum;
elegi tamen, ut potius fastidium generem quam reatum: agnovi enim optime, quod
epistulas meas sine fastu dominus meus Faustus excipiat. sed quia dominus meus 2
Marinus eremita, vir sanctus et nimia districtione metuendus, tantum mihi indixit
25 grandi severitate timorem, percontator accedo: sum peccatis carnalibus involutus, omnia
quaecumque potest criminosus exerceo, cum diem humanae sortis implevero, paeni-
tentiam sum subitam consecutus? si excludat pro parte peccatum an ad integrum, 3
opto cognoscere. aut si unitam credentes trinitatem perpetuis poenis atque cruciatibus,
flammis tormentisque omnibus pro corporalibus vitiis non peccantes in spiritu torquean-
30 tur. mea haec sententia est, quod, si omnia haec Christianus excipiat, nihil amplius
suscipere valeat Arrianus. aut utrum anima vinculo seclusa corporeo, custodia aliqua

7 Verg. Aen. VII, 282. 283.

1 et] ex G promouentem] se cum foditur — ex nihil paenitus promouentem *repetita sunt* G 2 status G
3 fugitium G 8 notus G 9 potabam G callidum G 10 campus G¹ uentus G 12 man-
dantem G¹, mandentem G² frenus G¹ erentem G 13 aliquod G 14 ut] ad G 16 munere G
omnino] *sequuntur* quique etiam — capillos uale, *ex epistula Sidonii II, 1, supra p. 21, l. 5 — p. 22,*
l. 7, petita. Re vera in archetypo epistulas ad Ruricium datas aliquot Sidonianae excipiebant, e quibus 27 in
tabula codici praefixa recensentur hae: III, 2. 8. 10. IV, 21 (alia sidonii ad asperum = MCP). 23. 25.
V, 2. 4. 7. 15. 16. VI, 12. VII, 1. 4. 9. VIII, 11. IX, 11. VI, 10. VII, 1. 5. 13. VIII, 10. 12 (? alia
sidonii ad gothum). IX, 8. 7. 9. 12. G 17 XIV] lemma ferunt: incipit epistula paulini ad faustum ep̄m C,
LXX incipit epistola paulini ad faustum P: Paulino Faustus respondit, infra ep. XV 18 pariter] C, om. P
19 compellet P 20 committet P 22 genere P optimae C 23 faustu P domnus semper (C)P
24 districtione P tanta P 25 seueritatē (C)P percontatur (C)P accedo — inuolutus] om. P
26 diē P 29 pro] om. C 30 mea — 31 Arrianus] *Hincmarus locum in libro de prae-*
destinatione c. 35 (Migne, Patrologia lat. CXXV, p. 372) citavit = H xpianos P excipiet H amplius C,
om. PH 31 arrianos P aliqua macipetur C, alia quā acipetur P

CP 4 mancipetur. an carcere clausa teneatur. aut utrum inter auras incerta iactetur. et quia scio. quod in ea hora omnis cogitatio perit. si admittis. dignanter interrogo. utrum et bona et mala cogitatio de anima. quae probatur immortalis esse. descendat. an aliqui sensus intellectusque servetur. aut utrum aliquid de honesto sentit affectu. 5 et quia bonis scimus universa concedi. ut etiam ampliora vivis possint praestare post mortem. malis quid aut detur aut adimatur. agnoscam. aut ipsa anima corporea an 6 incorporea melius vocetur. edocear. et quia caro infirma est. spiritus autem promptus. quam peccati communionem anima pro corporali errore suscipiat. scire ignarus exopto. aut quae est immortalis quomodo pro mortalibus vitiis torqueatur. vel utrum anima et 7 spiritus idem sint. aut quomodo segregentur. agnoscam. nam praedictus vir ita me 10 sub sacramenti etiam interpositione conterruit. quod qui corporalibus vitiis succumberet nullam possit veniam promereri. sed in hisdem servetur ipsa resurrectione suppliciiis nec possit expiare infernalibus tormentis quae corporalibus vitiis concreta 8 contraxerat. tamen ita miserrimus credo. quod qui semel susceptum signum divini nominis et infixum fronti character domini nostri numquam mali sibi conscius vel 15 subdolos falsator infregerit. susceptis leviter pro expiando errore tormentis. purum 9 aerium sensum et simplicis animae ignem die consumpta producat. nam si universa haec quae interminatur dominus meus Marinus excipimus peccatores. quid maius 10 impii mereantur ignoro. da veniam. quod pietati vestrae iniuriam moveo. dum doceri a magistro veterano novus quandoque discipulus futurus exopto. 20

XV.

GP DOMINO INSIGNI ET SUMMO MIHI HONORE SPECIALITER EXCOLENDO
PAULINO FILIO FAUSTUS.

1 ADMIRANDA mihi semper tuarum pagina litterarum nunc abundantius gemina eloquii ac fidei luce praefulsit. dum super statu animae rogitat et timore sollicito 25 2 iudicia futura suspirat. ait quodam loco sermo divinus: recte interroganti sapientia reputabitur. quaedam enim scientiae portio est scire quid nescias. ut ea quae ignoranter non intellegas prudenter inquiras. primo loco inquirendum putasti. utrum. incumbentibus extremae necessitatis angustiis. momentanea paenitentia capitales con- 3 sumere possit offensas. ipse sibi inimica persuasionem mentitur. qui maculas longa 30 aetate contractas subitis et iam inutilibus abolendas gemitibus arbitratur: quo tempore

28 Ep. Paulini nr. XIV § 2.

1 an] aut *coni.* *Mommсен* inter auras] *C*, in aura *P* iactatur *P* 2 omnes *P* admittetis *P*
4 dehonestū sentet affectū *P* 5 possent* *P* 6 adimatur] *C* et *ep. XV*, dabitur *P* an incorporea] *om. P*
8 communione *P* corporale *P* scire — 19 ignoro] *Hincmarus* locum attulit in libro de praedestinatione
c. 35 = H 9 aut] ut *H* inmorlitas *P* vitiis] anima *add. H* torqueator (*C*)*P* et] *om. P* 10 uir]
om. P, marinus *add. H* 11 sacramenta *P* obcūberit *P*, occubuerit *H* 12 posset *P* promerire *P*
13 supplicis *P* posset *P* expiari *CH* quae] *Mommсен*, quod (*C*)*PH* vitiis] *C*, diuiciis *P*, diu
vitiis *H* 15 fronte *H* malis ibi *P* 16 falsatur *C* infringeret* *P*, infringeret *H* 17 die] *scripsi*,
dies (*C*)*P*, diu *H* probante *Mommсeno* 18 qui *P* dominos meos *P* excipemus *P*, excipiemus *H* pecca-
tores] *PH*, *om. C*, adest in *ep. XV* magis *P* 19 pietate *P* doceri *C*, docere *P* 20 ueterano] *C*, ueneri *P*
discipulis *P* exopto] *explicit add. P* 21 XV] LXXI *P*: *Faustus ad ep. XIV Paulini respondet, cf. epistolam*
Aviti ad Gundobadum datam (ed. Peiper p. 29): et quia legis consulti cuidam Paulino Burdegalensi ab
episcopo supradicti nominis (Fausto scil.) fuisse responsum: cuius temporibus Paulinus quidam (deus uiderit,
utrum is quem memoratis, tamen Burdegalensis) non pauca stilo catholico et inreprehensibili fide conscripsit:
praefati haeretici mentionem ideo praemisi, ne Manichaei ipsius Fausti opus infaustum ceteriorem hunc. quem
etiam gloria uestra nouerat, ortu Britannum habitaculo Regiensem, titulo nominis accusaret 22 DOMINO —
23 FAUSTUS] *G*, incipit epistola sci fausti (faustus *P*¹) ad benedictum paulinum *P* 24 geminae eloqui *G*
25 ac] et (*P*) et] *om. P* 26 diuinos *P* interrogante *P* 27 ut] *scripsi*, et *codd.* q *G* 28 intellegas *P*
inquaerendo *P* utrum] *G*, si (*P*) 29 capitalis (*P*) consumere — 30 sibi] *G*, *om. (P)* 31 abolenda *P*

confessio esse potest, satisfactio esse non potest. nam quia deus non irridetur, *GP*
 ipse se decepit qui morti multis temporibus vixit et ad quaerendam vitam iam semi-
 vivus assurgit, ut tunc officiosus appareat, quando dominicae servituti omnia corporis
 et animae subtrahuntur officia. circa exsequendam interioris hominis sanitatem non
 5 sola accipiendi voluntas, sed agendi expectatur utilitas. ita enim legimus: si, inquit,
 peccator paenitentiam egerit pro peccatis suis (egerit memoravit, non
 solum dixit acceperit), in sua, inquit, iustitia quam operatus est vivit.
 advertis, quod huiusmodi medicina sicut ore poscenda, ita opere consummanda est:
 6 insultare deo videtur qui illo tempore ad medicum noluit venire quo potuit et illo
 10 tunc incipit velle quo non potest. opus itaque est, ut quanta in peccando fuit abruptae
 et vegetae ad malum mentis intentio, tanta sit in vulnerum curatione devotio. secundo
 7 quaesisti loco, utrum sola sufficiat ad salutem unitae scientia trinitatis. in rebus
 dei non solum credendi ratio requiritur sed placendi. fides ergo nuda meritis
 8 inanis et vacua est, sicut apostolus dicit: quid prodest, si fidem quis dicat se
 15 habere, opera autem non habeat? numquid potest fides servare eum?
 sequitur enim et dicit: fides si non habeat opera, mortua est in semet ipsa.
 sed dicit quis: tu fidem habes et ego opera habeo; ostende mihi fidem
 tuam sine operibus et ego ostendam tibi ex operibus fidem meam.
 secundum haec sufficere per se sola credulitas non probatur. nam dum scire et
 20 credere etiam diabolus invenitur, sicut idem apostolus dicit: tu credis, quoniam
 unus est deus; bene facis, nam et daemones credunt et contremiscunt.
 vis autem scire, o homo inanis, quoniam fides sine operibus mortua
 est? Abraham pater noster nonne ex operibus iustificatus est? et ne
 10 spem nostram in sola fidei parte ponamus, ita concludit: sicut enim corpus sine
 25 spiritu mortuum est, ita et fides sine operibus mortua est, sine quibus
 inanem esse hominem dixit. multum similium testimoniorum studio brevitatis omitimus.
 apostolus Paulus, de cuius pectore quasi de templo suo dominus loquebatur, numquid
 11 solam fidem sibi iudicavit ad superanda mundi mala posse competere, ita dicens:
 castigo corpus meum et in servitutem redigo, ne forte, cum aliis prae-
 30 dicavero, ipse reprobus efficiar? ecce per vitia corporis reprobus fieri metuit:
 12 iam probatus per mortifera carnalium contagia passionum vas contumeliae fieri per-
 timescit, qui iam vas electionis effectus est! videamus, si vitae suae prodigum fides
 13 sola defendat et baptizatus, ut dicis, iam perire non possit. agnosce, quomodo mala
 carnalia alienum a deo faciant obscaenarum mancipium voluptatum. ad Galatas ait
 35 apostolus: manifesta sunt opera carnis, quae sunt fornicatio, immunditia,
 luxuria, homicidia, ebrietates, comisationes et his similia, quoniam
 qui talia agunt regnum dei non consequentur. ait ad Ephesios: omnis

1 Galat. VI, 7.   5 Ezech. XVIII, 21. 22.   12 Ep. Paulini nr. XIV § 3.   14 Iac. II, 14.
 16 Iac. II, 17. 18.   20 Iac. II, 19—21.   24 Iac. II, 26.   29 I. Cor. IX, 27.   32 Act. IX, 15.
 35 Galat. V, 19—21.   37 Eph. V, 5.

1 ridetur *G* *   2 morte *P*   3 adsurget *P*   servitute *G*   corpores *P*   4 interiores *P*
 5 solum (*P*)   7 inquit] *om. G*   10 nunc *G*   quando *P*   peccato *G*¹, *corr. G*¹   11 mentes *P*
 secundum *P*   12 proficeat *P*   unitae] *P cum ep. Paulini*, fides et unitate *G*   trini-
 tates *P*   13 di * *G*   requiretur *P*   se *G*   fidei *P*   14 prod * est, *ras. e P*   15 fides]
om. P   16 operam *GP*   21 et] *om. G*   22 mortua — 23 operibus] *in mg. inf. add. P*¹
 23 habraham *P*   26 braeuitates omittemus *P*   27 pec * * tore, *ras. ca P*   29 corpus meum
 castigo (*P*)   30 effiar *P*   corpores *P*¹   fieri metuit iam] *G*², fierim & uitiam? *G*¹, fieri pertimescit
 iam (*P*)   31 mortiferam *P*   contagia *P*   pertimescit *G*, metuit (*P*)   32 quia iam *G*, quiaam *P*
 electiones *P*   prodigo *P*   33 baptizatos *G*   posse *GP*   34 alienum dñ faciunt *G*   galathas *G*
 35 carnes *P*   36 homicia *P*   ebrietatis *G*   37 aguntur *G*   consequenter *P*   ait] *G*, item (*P*)
 ephesius omnes fornicatur *P*

GP fornicator aut immundus aut avarus, quod est idolorum servitus, non
 15 habebit hereditatem in regno Christi et dei. idolis, inquit, serviens — quando
 aliquid illa cupiditate diligitur, qua deus diligi debet, affectus huiusmodi idolis com-
 paratur, — hic sine dubio exclusus a regno inferno et morti est mancipatus; multos
 autem baptizatos salva fide diversis generibus in aeternum perire manifestum est. 5
 16 arguit sermo divinus non transgressores fidei, non baptismi violatores, sed eos qui
 misericordes esse neglexerunt, dicens: iudicium sine misericordia ei qui non
 fecit misericordiam. et iterum: esurivi et non dedistis mihi manducare;
 sitiivi et non dedistis mihi bibere; hospes eram et non collegistis me;
 17 nudus et non operuistis me. si hic sinistri gregis numerus donum baptismatis 10
 ignorasset, infidelitatem eis et impietatem primitus obiecisset: sed baptizatos licet, ab
 operibus tamen bonis vacuos morti deputat et flammis perennibus derelinquit et
 18 severitatem sententiae ita concludit: discedite, inquit, a me, maledicti, in ignem
 aeternum, qui paratus est diabolo et angelis eius: et rursum: triticum con-
 gregavit in horreum suum, paleas autem comburet igni inextinguibili. 15
 similiter hi, inquam, ibunt in vitam aeternam, illi vero in supplicium
 19 aeternum. inter haec videat quisque, ne mendacem arguat deum de pollicitatione
 praemii, qui dubitat de aeternitate supplicii. non ita est; nam qui novit honorare
 20 merita, novit punire peccata. tria itaque haec capitalia: sacrilegium, adulterium,
 homicidium, nisi hic perfectae paenitentiae fuerint expiata remediis, perennibus illuc 20
 concremabuntur incendiis. hos itaque immisericordes a fide et baptismi non legimus
 21 declinasse, sed perpetuam mortem divina cognoscimus auctoritate meruisse. ex hoc
 etiam animum tuum provida in posterum cura sollicitat, utrum animae exutae corpore
 22 sentiendi et intellegendi vigorem affectumque non exuant. interrogemus divitem illum
 in evangelio non inter auras, ut poetarum deliramenta asserunt, oberrantem, sed in 25
 inferni carcere ex illorum numero, qui inclusi poenam expectant. inter flammis con-
 scientiae ante diem iudicii constitutum, pro fratrum, qui adhuc in hoc mundo positi
 erant, emendatione sollicitum, colloquia cum Abraham per interiectum chaos vastis-
 simum sedula obsecratione miscentem et vivaci germanorum recordatione pulsatum,
 ita pro viventibus supplicasse: rogo te, inquam, pater Abraham, ut mittas 30
 Lazarum in domum patris mei; habeo enim quinque fratres, ut testetur
 illis. ne et ipsi veniant in hunc locum tormentorum, et si quis ex mortuis
 23 ierit ad eos, paenitentiam agent. ecce inferni ergastulo carceratus, nullum iam
 de se habens remedium, tamen antiquum circa suos servat affectum: et dum damnatus
 pro peccatoribus rogat, magnam intra paradisi memora respirantibus iustis pro carorum 35
 24 suorum commodis curam esse demonstrat. quod autem requiris, quid malis post
 finem aut detur aut adimatur, iniquis, de quibus legitur: desiderium pecca-

7 Iac. II, 13. 8 Matth. XXV, 42. 43. 13 Matth. XXV, 41. 14 Matth. III, 12.
 16 Matth. XXV, 46. 23 Ep. Paulini nr. XIV § 4. 30 Luc. XVI, 27. 28. 30. 36 Ep. Paulini
 nr. XIV § 5. 37 Ps. CXI, 10.

2 idolis — 4 comparatur hic] *G*, om. *P* probante *Mommseno* 3 quam *G* 4 morte *P* man-
 cipandos *P* multus — 5 baptizatus *P* 6 eos] om. *G* 7 misericordis *P* neclexerit *P* iudice *P*
 misericordiae *P* ei] et *P* 8 fecerit *G* misericordia *P* 9 hospis fui *G* collegistis me] collegistis *P*
 10 domum *G* 11 promitus *G* baptizatus — 12 vacuus *P* 12 mote *P* 14 quia *P* pre-
 paratus *G* 15 conburit *P* igne (*P*) inextinguibile *P* 16 hi] om. *P* supplicio *P*, ignem *G*
 18 quid dubitat *P* 19 ponere *G*, ponire *P* 21 immisericordis *P* leges *P* 22 cognoscemus *P*
 auctoritatē *P* 23 posterum] *G*, futurum (*P*) 24 illo ex evangelio *P* 25 inter auras] ep. Paulini
 nr. XIV § 3, in tercuras *G*, in terras auras *P* doleramenta *P* in] om. *P* 26 carcerem *G*
 inclausi *P* 29 obsecrationem *P* uivace germenarum *P* 31 elazarum *G* domo *P* testitur ille *P*
 32 ipse *P* qui (*P*) 33 ad eos] om. *G* agant *G* ecce] in superscr. *G*¹, in om. *P* ergastulo
 carceratus *G*, angusta damnatus qui *P* iam] om. *G* 34 circa suos] *G*, in fratribus *P* 35 inter (*P*)
 memorat *P* 36 requires *P* 37 au (aut *G*²) detur *G* adimitur *G* legimus (*P*)

torum peribit, terrenorum cupiditate et honorum ambitione submota, solum red-
 dendae rationis pondus et metus intolerandi examinis imminet nec auferentur sensus,
 sed ad cogitationem alterius saeculi magis expediti alacres reddentur. quod autem 25
 de ipsa anima, utrum corporea an incorporea sit postulas edoceri; itaque quod
 temporibus non includitur nec locorum terminis cohercetur, quod soli deo competit,
 hoc tantum incorporeum esse cognosce. sicut unus doctorum eximius disserens cuidam
 sciscitanti, ubi esset deus, ita respondit: deus non alicubi est, quod alicubi est con-
 tinetur loco, quod continetur loco corpus est. quae cum ita sint, omnis caro corpus, 26
 non omne corpus et caro est, et quidem non solum anima, sed etiam angelorum in-
 visibilis caelestisque substantia, sicut localibus spatiis continetur, ita auctori suo
 corporea esse et comprehensibilis approbatur. quid est enim nisi corporeum, quod 27
 de supernis sedibus proturbatum loco cessit? quid est quod sensit ruinam? quid est
 quod aeternae flammae obnoxium praeparatur ad poenam? sed et ipse beatus Lazarus 28
 post linguas famulantium canum susceptus manibus angelorum, de quo legimus: factum
 est, ut moreretur mendicus et portaretur ab angelis in sinus Abrahae, corpoream
 esse docuit animam suam, dum in sinus Abrahae, id est in remotum
 beatumque secretum, angelicis infertur obsequiis. de anima autem sua sanctus 29
 propheta pronuntiat: educ de carcere animam meam, id est de hospitii
 corporalis angustiiis. ideo factura eius, quae vel peccatorum iaculis vulneratur
 vel usque ad divinae imaginis decus per qualitates mutata provehitur, absque dubio
 et deo et angelis, a quibus comprehendere et transferri potest, corporea esse evidenter
 ostenditur. requirendum est autem inter ista, quid illud sit, quod cum uterque homo, 30
 id est anima et corpus, adhuc in paradisi regione diabolo persuadente deliquit, sola
 caro per condicionem mortis multam transgressionis exceperit et circa unius poenam
 remanserit culpa communis. sciendum ergo est, quod ideo mors ad animam non 31
 pervenit, quia in eam dominus imaginem suam et similitudinem collocavit, nam sicut
 deus immortalis, misericors, iustus, patiens est, ita harum dona virtutum in faciem
 nostri interioris infundit, ut quanto quisque magis patiens, magis iustus, magis miseri-
 cors existeret, tanto magis divinae participationis munere praeditus appareret, sicut
 apostolus dicit: in interiori hominem habitare Christum per fidem. inter- 32
 rogas etiam, cur animae cum carne sua aliquid pro corporali errore commune sit.
 sicut originale peccatum pro unitate corporalis hospitii utrumque complectitur, pari
 uterque modo in peccatorum societate constringitur, ita eis in criminum participatione
 una causa est, sicut in virtutum remuneratione par gloria est. numquam enim exterior 33
 in baratrum luxuriae caderet, nisi ei consensum praeberet interior. nos ipsos inter-
 rogemus et intra nos poterimus agnoscere, quod mens domina exercet imperium et

4 Ep. Paulini nr. XIV, § 5.

14 Luc. XVI, 22.

18 Ps. CXLI, 8.

30 Ephes. III, 16. 17.

31 Ep. Paulini nr. XIV § 6.

1 bonorum (P)	2 rationes P	metus] coetus G	inminebit G, imminib; P	3 ad] om. (P)
alacrisque (P)	4 postula se doceri G, edocere P	5 includetur P	6 doctorum] G, doctor (P)	
8 ita] om. G	omnes P	9 et caro] caro (P)	quidem] scripsi, quia codd.	10 auctore (P)
11 quo G	12 perturbatum (P)	13 elazarus P	15 mendici P	sinus] P, sinu G, sinum Vulg.
17 beatumqui P	suū P	18 educ] domine add. G, om. (P) cum Vulg.	anima mea P	19 cor- porales P
ideo] (P), unde pro G	eius] corporis in mg. add., sed eras. G	maculis G	20 di- uini P	qualitatis P
23 id] om. G	24 cudicionem P	transgressiones P	unus G	25 quia G
27 inmortales G	iustus] et add. (P)	28 interiores P	infudit (P)	magis patiens] G, om. (P)
29 existerit G, exstetisset P	tantū P	appareret — 30 dicit] G, apparerit P	30 in interiori hominem]	
in interiori homine (hominē G) GP,	virtute corroborari per spiritum eius in interiori hominem Vulg.			
31 corporale G	32 corporales P	conplectetur P	pari uterque] scripsi, pari uterui G, par uterque P	
33 in] s. l. G ¹	constringetur P	eis] G, enim G	34 una — remuneratione] om. G	gloriosa P
35 ei consensum] enī sensum G	praeberet] ae perūt in G	interior] om. G	36 et] ut G	dominica (P)

GP caro subiuncta famulatum: ista exhibet ministerium, illa consilium: oboedientia a
serviente cessaret, nisi voluntas a iubente praecederet. et similem necesse est con-
34 dicionem in damnatione cognoscant. quae contra simul in retributione gaudebunt. dieis
adhuc, quae est immortalis quomodo pro mortalibus vitiis torqueatur.
mortalia quidem mala sunt. sed immortalis erit cruciatus malorum et delictorum cruce, 5
35 vitiis deficientibus, permanebunt. meliorem materiam ita inferior secum traditura
iudicio est, sicut conflari aurum plumbi compellit admixtio. homo ergo pro mortalibus
malis moriturus est deo et victurus inferno: haec erit illius mors, ut mori ei in dolore
36 non liceat. extendis in hoc quoque sollicitudinem tuam, utrum anima et spiritus
idem sint aut quomodo segregentur? duas tantum in homine, id est animae 10
et corporis, noverimus esse substantias: spiritus autem nunc naturalis probatur, nunc
accidens invenitur. aliquando enim spiritus pro anima ponitur, aliquando virtutis in-
37 tellegitur appetitus et spiritalis affectus. hoc genere unus atque idem homo nunc
carnalis, nunc animalis, nunc etiam et spiritalis est. carnales sunt de quibus ait
dominus: non permanebit spiritus meus in hominibus istis, quia caro 15
sunt, et apostolus: qui autem in carne sunt, deo placere non possunt.
carnalis est qui ventri et gutturi edendi et bibendi nimietate deservit et vitae bonum
38 in gulae ingluvie et voracitate constituit. at vero animalis efficitur, quando adhuc
parum deum cogitans, secundum animam saeculari prudentia ad aliquarum rerum
providentiam permovetur, quando aut investigandis pro curiosa vanitate rerum latentium 20
causis aut philosophicis studiis delectatur; unde et apostolus dicit: animalis homo
39 non percipit quae sunt spiritus dei. spiritalis autem esse incipit, quando
honestas, sancta, spiritalia concupiscit, quando ad divini timoris cultum vigore cordis
ascendit, quando ad se spiritum sanctum per munditiam corporis, per custodiam casti-
tatis invitat, ut de ea illud apostolicum dici possit: vos estis templum dei et 25
40 spiritus dei habitat in vobis. quae homini non insita per naturam, sed ita sunt
adiuncta per gratiam, ut separari possint desidia intercedente per culpam. unde idem
apostolus dicit: qui autem templum dei violaverit, disperdet illum deus.
41 ecce per fidem non solum baptizatus sed et dei esse templum videtur et tamen per
diversa flagitia dei severitate disperdetur. hoc loco perditionis vocabulum aeternum 30
42 perditae animae esse noverimus interitum. in baptizatorum numero absque dubitatione
censentur qui membra Christi esse dicuntur, et ideo quomodo perditis comparantur,
quomodo a generositate filiorum, flagitio operante, degenerant, dicente apostolo:
43 tollam ergo membra Christi et faciam membra meretricis? et illi quoque
manifestissime dona secundae nativitatis acceperant, qui etiam charismatum diversitate 35

4. 9 Ep. Paulini nr. XIV, § 6. 15 Gen. VI, 3. 16 Rom. VIII, 8. 21 I. Cor. II, 14.
25 II. Cor. VI, 16. 28 I. Cor. III, 17. 34 I. Cor. VI, 15.

1 subiecta (P) ministerium] ministerio et P 2 servitute (P) prederit G, prociderit P et] om. (P)
3 cognoscant] Mommsen, cognoscat G, cognuscet P 4 inmortales P 5 dilectorum P crucis GP,
cruciatus Pithoeus, cicatrices coni. Mommsen 6 secum] om. (P) 7 conflari aurum] flariarum G compellet P
8 illius] tibi G ei] om. G dolori G 9 spiritum P 10 id est] om. (P) 11 corpores P
spiritus] *ps G naturales P 12 accedens (P) aliquando — ponitur G, om. (P) uirtute (P)
13 spiritalis P 14 carnales P nunc animalis] om. (P) spiritalis P 16 apostolos P 17 car-
nales GP deseruet P 18 uracitate P constituit] quando manducandi et bibendi nimietate uitam conpotat,
quando ei uentris domenatur ingluuius add. P, om. G: glossema exstirpavi ad P efficitur P 19 purum (P)
singulari G, saeculare P 20 prouidentia G, scientia P aut] om. (P) pro — rerum] G, prosperū P
laetantium G 21 au phylosophi eis dilectatur studiis P et] om. G disserit G 22 autem] om. (P)
23 sancta] G, et (P) timores P 24 sanctum] om. (P) corpores P per] quando G castetates P
25 ut de] und G apostoli (P) posset P 26 homine P natura P 27 separare P possit G, posset P
28 disperdit GP eum (P) 29 et] om. G templum esse (P) 30 dei] om. G disperditur G
perditiones P 32 qui] et (P) ideo] G, uidi P 35 manifestissimae G natiuitates acciperat P

pollebant, de quibus dominus in evangelio dicit: multi dicent mihi in illa die: *GP*
domine, domine, nonne in nomine tuo prophetavimus et in nomine tuo
daemonia eiecimus et in nomine tuo virtutes multas fecimus? et tunc
confitebor illis, quia numquam novi vos; discedite a me, qui operamini
iniquitatem. quis abdicatos non intellegat a salute. qui a conspectu patris iubentur
abscedere? in sortem eos suam mors indubitanter accipiet, quos vita quae Christus
est ignorabit. baptizatos perditioni tradi pro iniquitatibus suis dubitas, cum baptisma
ipsum per multimoda scelera perire cognoscas? quod autem. sicut pagina continet.
sermo tuus de poeta mutuatus ignem animae simplicis aestimavit, de sola hoc
divinitatis substantia dici convenit, cui nihil appositum, nihil a superiore collatum,
nihil constat adiunctum. iustus pariter et iustitia, vivens et vita, sapiens atque sapientia
est, virtus et origo virtutum; in principalibus enim bonis suis hoc est ipse quod
possidet. homo vero duplex intellegi potest, qui vivens et iustus et sapiens dici
potest, vita autem et iustitia et sapientia dici non potest, quia ita his induitur, ut
aliquotiens exuatur. quod homini datum est, deo insitum est. homo verbi gratia
deauratus est, deus aurum est, in quo hoc est potentia et gloria quod natura. nam,
quod subtiliter indicasti, si omnia haec quae dominus Marinus interminatur
excipiunt peccatores, quid maius impii mereantur ignoro. habent sub
perennibus malis et supplicia gradus suos, ut gravium obnoxius peccatorum infinitis
licet, tamen utcumque tolerandis, impius vero inauditis cruciatibus torqueatur. tunc
autem baptismi gratia ab aeterna morte posset hominem vindicare, si in aliquibus
eius integritas et dignitas non periret. grave crimen est, quod haereticus accipere
noluit, sed non minus illud grave est, quod christianus et accepit et perdidit; nam et
ille qui fiducia baptismi nuptiale convivium sacri concilii temerator irruerat, nitore
puritatis amisso, de inlustri iustorum conventu expellitur et in exteriores tenebras
proturbatur. numquid credendus est niveum sanctae regenerationis possidere candorem,
qui incestus, veneficus et cruentus vel qui praecipitio aut suspendio vitam praecidens in
partem transit impiorum? legimus inextinguibiles flammis factis capitalibus prae-
paratas, hominem vero in malis suis viventem per solum baptismum salvatum esse
non legimus. periculose sibi quod caelestis scriptura non loquitur inimica securitas
pollicetur, multo periculosius illa non credit quae veritas comminatur. aliqua, ut
dicitis, beatissimus vir Marinus cum interminatione disseruit: sed sicut illud quod pro-
misit dominus diligentibus se etiam testimonio apostoli pro rei magnitudine in cor
hominis non ascendit, ita futurorum immensitas cruciatuum angustias humanae mentis
excedit, quae mala momentaneae paenitentiae umbra non removet, quae fides sine
operibus non repellit, quibus terminum saeculorum labentium cursus in flammis in-

1 Matth. VII, 22. 23. 9 Ep. Paulini nr. XIV, § 8. 16. 32 Ep. Paulini nr. XIV, § 9.
24 Matth. XXII, 11. 33 I. Cor. II, 9.

1 dominus] *om. G* 2 tuo nomine demonia *G* 3 eiecimus *G*, dieicemus *P* 4 confitebor] *G*,
dicit *P* numquam] *G*, non (*P*) 5 abdicatus *P* ab salutē *P* 6 abscedere *P* suam mors *G*,
suas mors *P* uitae *G* 7 ignoravit *G* baptizatus perditione *P* 8 multa moda *P* cognoscat *P*
9 tuos *P* propheta mutatus *P* 12 hoc — 13 possidet] = *Fausti ep. I, 7* 13 possedit *P* sapiens]
et *add. G* 14 et iustitia] iustitiae *G* et sapientia] *om. (P)* qui *P* 15 homine *P* homo —
16 aurum est] = *Fausti ep. I, 7* 16 gloria] (*P*), *cf. Paralip. XXIX, 11*, gratia *G* 17 dominus] *GP*
18 maius] *G*, magis (*P*) 19 gradus *P* ut] *G*, et (*P*) 20 impios *GP* 21 ab aeterna morte] *G*,
habetis nec morte *P* possit *G* 22 integras *G* 23 sed] *om. (P)* est] *om. P* et accepit] accipit (*P*)
24 quis *G* teneatur *G*, timeratur *P* 25 puritates *P* expelletur *P* exterioris *G* 26 perturbatur (*P*)
numquid] *G*, non *P* generationes possidere *P* 27 incertus ueneficus et cruentus *G*, inter incestos,
uenefecos et cruentos *P* uel qui] *Mommsen*, uelque *G*, uel *P* praecedens *GP* 28 transiet *P* in-
extinguibilis *P* 29 per] *G*, non *P* baptisma *P* 30 periculosae *GP* caelestes *P* legitur (*P*)
31 periculosior (*P*) credere (*P*) 32 dicetis *P* 34 cruciatum *G* mentes *P* 35 excedet (*P*)
male *G* momentanea (*P*) fidem (*P*) 36 repellit (*P*) testimoniū *G* inextinguibilis *P*

GP exstinguibiles statuere non valebit. inter quos inexhaustos vapores tarde se anima
 53 corpoream et sentiet et videbit. et ideo iustis. piis. castis operibus diem ultimum
 praecurramus et hic timendo ea quae illuc timere non proderit declinemus. hic finem
 infinitis contritionibus imponamus et intoleranda incendia nunc salubriter cogitando
 54 ex ipsis ignibus aeterna nobis refrigeria comparemus. certus autem sum de fide
 vestra, quod falerati composito nitore sermonis acceptiora vobis erunt salutifera sin-
 55 cereae testimonia veritatis. filium meum Eminentium dulce decus nostrum paterno
 sospitamus affectu. dominus noster admirandam mihi magnificentiam tuam praesentibus
 repleat bonis et dignum reddat aeternis.

XVI.

10

DOMINO PISSIMO ET SPECIALIBUS OFFICIIS EXCOLENDO, UT CONFIDO.
 IN AETERNUM FRATRI ET PER OMNIA DOMNO FELICI FAUSTUS.

1 **M**AGNUM pietatis et fidei testimonium est. quod per tantarum vasta intervalla
 regionum et per tot rerum interiecta discrimina ad nos usque latitudinem vestrae
 2 caritatis extenditis. in hac relegatione nostra artifex dei nostri misericordia gemina
 exercet officia: nostram excurat paterna sedulitate rubiginem, vestram circa nos dilu-
 cidat fidem vestramque approbat pietatem: nos elimat benigna solertia. vos producit:
 nos coangustat salubriter. vos dilatat: nos arguimur. vos proficitis: detrimenta nostra
 3 in vestra transeunt commoda. cum feneratores nostri sitis. incipitis nostri esse debi-
 tores, siquidem causa vestrae devotionis et mercedis vestrae materia sumus. opera
 vestra de nobis capiunt lucrum, merita vestra de flagellis nostris mutantur augmentum.
 4 vestrae sollicitudinis ad nos affectus, ad deum pervenit fructus ac sic duplici modo et
 5 de nostra castigatione et de vestra retributione divinis beneficiis obligamur. paene
 autem mihi respondendi silentium perfectio vestrae consolationis indixerat. nam ipsa
 sollicitudo interrogandi iam forma vivendi. quam cotidie de domni mei patris vestri
 6 sancti episcopi Leonti efficacibus doctrinis et praesentibus documentis sufficienter
 attrahitis. non autem miror, si et meum quamlibet ex superfluo requisitis institutum.
 7 cuius circa vos singularem nostis affectum. creditis in adiutorium fidei vestrae
 magisterium meum tam perfectum esse, quam votum est. licet sermo meus, quem
 lentiores etiam praesens reddit infirmitas, vestro sufficere vix possit ardori. tamen
 8 paucis conversationem vestram non tam instruum, quam revolvam. magnam sollicitis
 perhibet eruditionem agnitio peccati, metus iudicii, terror ignis aeterni. itaque ad
 immolanda orationum sacrificia amica sunt fruentibus nocturna silentia, quibus usque
 ad horam tertiam lectio moderata succedat, ut exercitium spiritale non desinat de-
 9 siderari et semper possit augeri. utinam provideat dominus vel duo fida solacia, cum
 quibus diurnas et nocturnas exigas functiones, et vel biduo in septimana salutantum

1 inexactos *G*, inexactos *P* animā *G* 2 et sentiet | sentiet *G* castis et piis (*P*) 3 peur-
 ramus *G* illuc *GP* non] nihil (*P*) proderit] nā add. *P* 4 nunc] non *G*¹, nos *G*² 5 com-
 paremus] explicat add., epistula desinit *P* 10 XVI] LXXII *P* 11 officiis *G* 12 fratre *P*
 domno] *G* felici] cf. *Gennadius de viris int. c. LXXXVI*: scripsit postea et ad Felicem praefectum praetorii
 et patriciae dignitatis virum, filium Magni consulis, iam religiosam epistolam ad timorem dei hortatoriam,
 convenientem personae pleno animo paenitentiam agere disponenti 13 pietates *P* 15 caritates
 extenditis *P* 17 producit *P* 18 coangusta *P* uos] in ras. *G*² nos || nos *G* arguemur *P*
 proficitis *GP* detrimenta] *G*², detriment. *G*¹, detrimentū *P* 19 nostrae satis *P* 20 deuotiones *P*
 22 sollicitudines *P* 23 oblegam' *G* 24 silentio *P* uestra consolationes *P* 25 formā *P* domni] *G*
 27 meum] m ante e s. l. *G*¹ 30 redit *P* posset ardore *P* 32 agnito *P* ignes *P* 33 ora-
 tionem *P* 34 oram *GP* tertia *G* moderatas *P* excitum corr. exercitium? *G*¹ desiderare (*P*)
 35 posset augere *P* 36 bidio *G* septima *P* salutantum] (*G*¹ *P*, salutaris *G*²)

fruaris officiis. ardua sunt quae pro interrogantis fervore colloquimur. sed ille laborantem benignus adiutor tam leve tibi faciat iugum suum, quam iucundum erit praeium suum. igitur si trepida parum amplius rudimenta permittunt, alternis hiemales dies ieiuniis transigantur: quae sicut moderari convenit, ita necesse est duplicari. duplicari, inquam; duo enim sunt abstinentiae genera: unum est incontinentiae appetitum a cibo et potu et a diversis carnalium suavitatum inlecebris coercere et vomere crucis subiecti exterioris edomare et necessitati potius quam voluptati temperata moderatione servire, epulum. si permittat infirmitas, vel alternis diebus, donec vis longae consuetudinis sensim dissuescatur, accipere, de usu vero indumentorum paulatim se gravitas ad inferiora submittat, ne ipsa novitas subitae mediocritatis offendat. observandum est enim, ne elatio etiam de nimia humilitate generetur et vitium de virtute nascatur: quae tamen facile superabitur, si confusibilis illa praeteritae conversationis historia ante oculos adducatur et rea conscientia trepidis sensibus praesentetur. ita fiet, ut, dum per recordationem praeteritorum malorum a diabolo ingesta praesumptio castigatur dumque iactantia validis culparum armis victa propellitur, crimina quae generaverant mortem militare incipiant ad salutem, in remedium delicta proficiant et medicina de vulneribus producat et, sicut dixit apostolus, de peccato elaboremus damnare peccatum. alterum abstinentiae genus est multo sublimius multoque pretiosius, motus animi regere, irrationabiles perturbationes et cogitationum inter se collectantium rebelles tumultus mentis imperio subiugare, malitiae virus tanquam funestum aliquod maleficium de penetralibus cordis expuere et animam contra diversarum fluctus temptationum constantiae moderamine gubernare et contra passiones occultas velut contra domesticos inimicos rixam quandam irascentis fidei auctoritate conserere, inanes curas longe repellere et a noxiis colloquiis ac desideriis, quibus diabolus pascitur, abstinere et per mansuetudinem, patientiam, tranquillitatem imaginem dei in vultu interioris excolere. virum spiritalia et divina cogitantem tristitia non frangat, laetitia non resolvat, stabilitum in timore dei pectus ostendat magnanimitatis aequalitas, ut et nobis coaptari possit libelli illius insigne principium: erat vir unus abstinens se ab omni re mala. vir, inquit, unus, hoc est semper idem: quia nihil in eo erat dubium, nihil duplex, nihil accidens, nihil varium, nihil diversum, sed eum in statu virtutum suarum aequali ordine permanentem tempora non mutabant nec eum, ut marinis fluctibus moris est, in alternas partes diversa ventorum flabra versabant. ita et sollicitus dei famulus inconcussa fidei mole

18 Rom. VIII. 3. 29 I. Reg. I. 1. I. Iob I. 1.

1 foreris *G*, furoris *P*, frueris *Pithoeus* interrogantes *P* colloquimur *P* illi *P* 2 benignos adiutor *P* quam] *om. G* 4 hicimalis *P* moderare *P* 5 est duplicare *P* duo — *p. 284, l. 10* secunda] *cum ep. II a Fausto ad Ruricum data fere conveniunt* abstentencia *P* unum est] universi *P* 6 potu *P* 7 vomere, *ras. r G*, vomere *P* cruces *G* exteriori sedomare *P* necessitate *GP* 8 voluptu *P* epulum] *coni. Mommsen*, pullum *GP*, paulum *Pithoeus* 9 sinsum *P* 11 mediocretates *P* 12 virtutū *P* 13 p̄ceritate *corr. p̄ceritate G¹*, praeteritū *P* conscia *P* 16 propellitur] pelletur *P* gener [auerant *m in ras. P¹*] ortem *P* 17 delecta *G* 18 apostolos *P* elaboremus] ac laboremus *P* 19 p̄tiosius motos *G*: cui nulla contradicere possit infirmitas *in ep. II add.* animae *P* regere *corr. genere P¹* iracionabilis *P* 20 tumultos *G* mentes *P* 21 uiros *G*, ueros *P* penetrabilibus *G*, penetra- bilibus *P* cord (is *s. l. G¹*) *G* 22 moderamini *P* 23 irascentes *P* 25 diabolos pascetur *P* per] benevolentiam *in ep. II add.* 26 interioris] *G cum ep. II, exteriore (P)* excolere] cuius decus non in corporis personam, sed in animi formam sollertia factoris impressit *in ep. II add.* cogitantem] ut *add. GP, om. ep. II* 27 tristitiā *P* 28 coaptire posset *P* 29 principium] ubi ille magnificus helcana, qui possessio dei interpretatur, uir unus mystico nuncupatur eloquio *in ep. II add.* omne rē *P* 30 nil duplex nil — nil *G* accedens *P* 31 nil *G* statū *P* aequale *P* permanentem] accidentia in contrarium non mouebant, mutabilia *add. ep. II* 33 flagra *GP* sollicitus *P*

GP fundatus in hoc tantum. Christo in se operante, mutetur, ut novis semper virtutibus
 16 induatur. ante omnia, in quantum adiuvante deo possumus, illas in nobis quinque
 sensuum expugnemus inlecebras. quicquid enim pulchrescit visu, quicquid lenocinatur
 odoratu, quicquid mollescit attactu, quicquid dulcescit gustu, quicquid blanditur auditu.
 17 haec omnia, si his abutamur, intentionem de spiritalibus ad terrena devolvunt. et
 ideo, sicut pater fidei Abraham quinque illos reges in trecentis decem et octo,
 mysterio intra litteram latente, devicit, ita et nos contra hos principales vitiorum
 duces in Iesu nomine et crucis signo (hoc enim utraque era exprimit) dimicemus, ut
 audire mereamur a domino: vincenti dabo coronam vitae, et qui vicerit non
 laedetur a morte secunda, et quia regnum caelorum vim patitur et vio- 10
 18 lenti diripiunt illud. vim enim sibi factura est anima, ut carnales affectiones
 spiritui subdat, ut crucem deliciis praeferat, ut vigilias somnis duleibus anteponat, ut
 adversarium in membris suis vineat, ut ex alia alter effectus ad illam domini prae-
 ceptionem idoneus inveniatur: si quis, inquit, vult post me venire, abneget se
 19 ipsum sibi. si quis ex iracundo patiens efficitur, continens ex luxurioso, placidus 15
 ex cruento, benignus ex invidio, largus ex cupido, totiens nos negamus, quotiens nos
 20 ad meliora convertimus. et ideo, ut ad hoc assurgamus quod esse debemus, prius
 studeamus odisse quod fuimus, oportet, ut hic prius mutetur ad vitam, qui illic
 mutari optat ad gloriam.

XVII.

20

DOMINO SANCTO ET IN CHRISTO DEVINCTISSIMO FRATRI
 GRAECO DIACONO FAUSTUS.

1 HONORATUS officio tuo, honoratus iudicio, provocatus affectu loquar tecum in
 2 humilitate sincera, in libertate benevola, in caritate non ficta, in verbo veritatis, et
 licet mihi tacendi causam indicere potueris, dum benigno ac nimis credulo animo 25
 tantum paene mihi quantum tibi peritiae et eruditionis indulges, tamen per interrogandi
 sollicitudinem imposuisti mihi respondendi necessitatem, qua cum absente non sine
 trepidatione mihi aestimo colloquendum; quia de rebus tam profundis et meas ac
 tuas vires excedentibus non minus periculi est respondere, quam incondito stilo in-
 gentia sacramenta committere, et ideo carum meum in his quae nimis temere protulit 30
 3 tacendo magis castigare debuissim. in tantae autem rei consultatione, in qua longe
 viam regiam reliquisti, aliquos expertae scientiae viros eruditione atque aetate seniores,
 quibus credere facilius possis, interrogare debueras secundum illud propheticum:

6 Gen. XIV, 14. 9 Apoc. II, 17. Apoc. II, 11. 10 Matth. XI, 12. 14 Matth. XVI, 24.

1 mutemur G, mutatur P nous] i s. l. G¹ 2 induatur] in agro pectoris plantentur utilia, noxia
 succidantur cet. in ep. II add. possemus P quinque] ep. II, qui | neq; corr. quin | *eq; m. rec. G, quae
 neque P 3 sensum GP uisu] m. rec. G, usu G¹ P 4 odoratu P molescit P ulciscet P 5 abutatur
 corr. abutamur G¹ intentionem] mentis in ep. II add. spiritalibus] ta s. l. G¹ ad terrena] adulter. na P
 6 regis P 7 latentē G, letentē P 8 cruces GP era] cf. ep. II, supra p. 268, l. 15 dicimus P
 10 ledatur P regna P patetur P 11 uim enim] pui | mentim G ut] & G 12 cruce GP
 13 effectos P 14 idoneūs G, idoneos P adnegit P 15 efficitur GP exluxurioso
 corr. exclusoriosos P placidos P 16 benignos P 17 conuertemus GP 19 mutare P
 gloriam] explicit add. P 20 XVII] LXXIII P 21 fratre P 22 graeco] scripsi, greco G,
 grego P, grato Migne: cf. Gennad. de viris inl. c. LXXXVI: est et eius epistula in modum libelli ad dia-
 conum quendam Graecum nomine edita, qui a fide catholica discedens ad Nestorianam abiit impietatem. in
 qua epistula admonet eum credere sanctam Mariam uirginem non hominem purum genuisse, qui postea
 susceperet diuinitatem, sed deum nerum in homine uero 23 affectu G 24 boniuola G 25 nimis]
 mis G 26 quantum] in quan G eruditiones P tame G, tam P 27 que G 29 excidentibus G
 33 *** interrogare, ras. inl G

interroga patrem tuum et indicabit tibi, seniores tuos et dicent tibi; *GP*
 sed absque dubio qui vel qualemcumque requirit ducem, declinare optat errorem.
 domine, in his quae agimus vel quae dicimus atque ad extremum scriptis mandare 4
 praesumimus fructum profectumque operis exspectare debemus. in hac autem
 5 scripturula quam ad me dirigere dignatus es non eloquentia, non scientia, non ratio,
 non aedificatio aliqua ordinati aut compuncti sermonis apparet, sed testimonia con-
 fusissime pro memoriae facilitate congesta temeritatem incauti cordis accusant. novit 5
 dominus, quia stupefactus pro studio tuae salutis haec colloquor: sic et te interrogasse
 et me respondisse ad bonum commune proficiat. in scriptis sancti pontificis Augustini 6
 10 etiamsi quid apud doctissimos viros putatur esse suspectum, ex his quae damnanda
 iudicasti nihil noveris reprehensum, sed fidei sensum maxime de duabus substantiis
 vel naturis dei et hominis domini ac redemptoris nostri scito apud catholicam ecclesiam
 non solum patrum auctoritate susceptum, sed etiam apostolicis oraculis consecratum.
 proinde verbum hoc quod more prophetico ad te factum dicis, ut certum est, non dei 7
 15 spiritu, et apud deum et apud homines valde damnabile est, nisi prior ipse damna-
 veris. ergo, ut, aliis praetermissis, hunc duplicem errorem et de haeresi natum et in 8
 pericula haeresis pertrahentem brevi, quantum absentem possum, sermone constringam,
 cum sanctae sinceritati tuae multorum, non qualis ego sum, necessaria esset prae-
 sentia magistrorum, primo loco ignoranter et satis periculose, non dicam, scribitur,
 20 sed cogitur suscipi non debere, ut homo mater dei sit: quod de Nestorianae
 haeresis noveris impietate descendere, qui profano ausu disputare non timuit, beatam
 Mariam tantum matrem fuisse hominis non etiam dei, et ideo pro hoc catholicae per
 omnem mundum ecclesiae distictione damnatus est. non debet, inquit, suscipi, 9
 ut homo mater dei sit! sed ubi est illud vel propheticum vel evangelicum: ecce
 25 virgo concipiet et pariet filium, et vocabunt nomen eius Emmanuel,
 quod est interpretatum nobiscum deus? et item in evangelio: quod nascetur
 ex te sanctum vocabitur filius dei. ubi etiam illud est, quod suscepta per 10
 omnes insulas et ecclesias patrum signat auctoritas, contra Nestorium loquens: male-
 dictus, inquit, qui filium dei deum verum de Maria nonne nuper natum
 30 pro nostra salute non confitetur? secutum est, ut diceres, dei et hominis unam 11
 esse naturam, hoc modo unam dei esse substantiam. recte dixeras, si de sola trini-
 tate dixisses, ubi una atque eadem est sub trium personarum distinctione natura.
 ceterum cum ad hominis assumpti incarnationem venit, sicut hominis et dei unam 12
 confitemur esse personam, ita duplicem scimus esse substantiam. qui autem unius
 35 naturae asserit dominum redemptorem, aut hominem in divinitate aut deum negavit
 in corpore, cum redemptio nostra non ex alterutro sed ex utroque perfecta sit. hoc 13
 autem loco unum sine alio erroris periculo nosce: si dei solius dei nostri esset natura,

1 Deut. XXXII, 7. 24 Is. VII, 14. 25 Matth. I, 23. 26 Luc. I, 35. 28 cf. Symbolum
 Chalcedonense apud Schaff, The creeds of Christendom II, p. 63.

1 interroga **, *ras.* re *G* 2 requirit *P* optet *P* 3 ad] *om.* *P* 4 praesumemus *P* 5 elo-
 quenti *G* 6 sermones *P* confusissimae *P* 7 temeritate *P* adusar *G*, accusat *P* 8 prae (*P*)
 salutes *P* 9 et me] ut me *P* agustini *G*, a-gustini *P* 10 doctissimus *P* 11 maximae se *P*
 12 homines *P* redemptores *P* 14 dices *P* 15 hominis *G* 16 praetermissus *G* 18 senteritati *G*,
 senciritate *P* 19 periculosae *P* scribetur *P* 20 cogitur *GP* 21 impietate *G* prophana *G*
 auso *P* 22 homines *P* 24 sed] ut *G* 25 uirgo] *om.* *P* hemanuhel *G* 26 est] inest *G*
 nascitur *G* 28 nesthorium *P* 30 diceris *P* et — 31 dei] *om.* *P* u+nam, *ras.* t *G*
 31 unam **, *ras.* esse? *G* dixeris *P* trinitate (trinitatem *G*) — 32 est] *om.* *P* 32 unā *G*
 distinctione *P* 33 incarnatione *GP* *sicut, *ras.* S *G* homines *P* 35 diuinitatē *P* 37 loco] *G*,
 locū *P*, loquor *MommSEN* errores *P* nosce si dei] *scripsi*, nostre si di *G*, nostrae sed di *P*, nostrae
 fidei *Migne*, nos dicere redemptorem, sed errore unam dici con. *MommSEN* nostri] p. 37 olim vacua nunc
 adoratione quadam matris apium occupata est, cf. *N. Archiv VIII*, p. 357 esset natura] *scripsi*, esse naturam *GP*

GP ergo in substantia maiestatis suae divinitas crucifixa est. si unam dei solius naturam
 14 dicis, in substantia sua maiestas mortua vel sepulta est, quae omnia deus non in se
 sed in natura suscepti hominis excepit. nihil enim deus sensit patientis sensu.
 sed sensit compatientis affectu; nihil sensit pro diversitate substantiae.
 15 sed sensit pro unitate personae. unitate coniunxit et consequenter adiecit: 5
 nos unum eundemque verum hominem et verum deum intellegimus; et
 iteravit: nos verum hominem et verum deum nullo modo ambigimus con-
 16 fitendum. accipe etiam in hymno sancti antistitis et confessoris Ambrosii, quem in
 natali dominico catholica per omnes Italiae et Galliae regiones persultat ecclesia:
 17 procede de thalamo tuo, geminae gigas substantiae. refuge ergo inter haec, 10
 sancte frater, alterutrae partis errorem: si tantum dei naturam dixeris, imposuisti deo
 condicionem passionis et mortis: si vero tantum hominis naturam dixeris, subtraxisti
 18 deo gloriam redemptionis, subtraxisti auctori potentiam reparatoris. audi, quomodo
 sacra eloquia per unam personam explicant utramque substantiam. iuxta divinam
 naturam loquitur: ego et pater unum sumus: secundum humanam substantiam 15
 confitetur: quia pater maior me est. iuxta caelestem naturam pronuntiat: omnia
 quae pater habet mea sunt: iuxta terrenae naturae infirmitatem dicit: filius
 19 autem hominis non habet ubi caput reclinat. quasi homo indicabat: tristis
 est anima mea usque ad mortem; quasi deus contestabatur: potestatem
 habeo ponendi eam et potestatem habeo iterum sumendi eam. secundum 20
 carnis naturam in cruce pendebat, secundum divinitatis substantiam paradisum et
 20 regnum caeleste donabat. hoc Arriani obscurato corde penitus non videntes, quia
 praesumptio et elatio suffundit mentis intuitum, ad deum quae erant hominis rettulerunt.
 credentes, quod minor loqueretur divinitas, ubi sola hominis demonstrabatur
 21 infirmitas. nullam ponentes inter caelestia et terrena rationem, dum naturas in deo 25
 et homine duas recipere nolunt, dei substantiam diviserunt: et dum ad sola hominis
 22 verba respiciunt, deum qui gloriae plenitudo est intellectus lumine perdiderunt. ac
 sic, qui deum filium hominis credendum denegat. Nestorii impietate maculatur: qui
 23 duas substantias in redemptore non credit, Arrii laqueo deceptus involvitur. nos vero,
 mi frater carissime, in Christum dominum ita perfecta et inseparabili distinctione 30
 credamus, ut dei et hominis simplicem personam et duplicem noverimus esse sub-
 stantiam. sicut anima et corpus hominem facit, ita divinitas et humanitas unus est
 24 Christus. tu autem quod gemino errore praeventus scribendum putasti, sub duarum
 naturarum conventu suscipi non debere, ut deus pater hominis sit, ut
 homo mater dei sit. nos unam dei hominisque personam fiducialiter et salubriter 35
 asserentes in eo qui erat in principio et qui sub redemptionis nostrae tempore factus
 est in similitudine carnis peccati, id est in veritate hominis et similitudine peccatoris:

3 Ex epistula quadam, cf. ep. XX infra p. 293, l. 18. 23. 10 Ambros. hymn. IV (Migne, Patr.
 lat. XVI, p. 1411). 15 Ioann. X, 30. 16 Ioann. XIV. 28. Ioann. XVI. 15. 17 Luc. IX, 58.
 18 Matth. XXVI. 38. 19 Ioann. X. 18.

2 dicis *P* 3 homines *P* pacientes *P* 4 affectu] *ep. XX*, effectu *GP* 5 sensit] sit *G*
 personae unitae *P* 6 uerbum hominem *G*, uerbum in hominem *P* 7 ambigemus *GP* 8 etiam]
 ergo *P* antestetes et confessores *P* ambrosi *G* quae in tali *P* 9 catholico *corr.* catholica *G*¹
 10 procedens *Ambros.* gigas *G*, gygans *P* 11 scae *GP* partes *G* sit *G* 12 homines *P* sub-
 straxiste *P* 13 redemptiones *P* subtraxistae auctoriae *P* reparatoris *P* 15 loquitur *P* 17 naturae]
om. P 19 anima mea *P* 21 in — substantiam] *om. P* 22 caelestem *GP* paenus *GP* 23 et
 elatio] *om. P* homines *G*¹*P* 24 homines *P* 25 inter] dū *add. G* ratione *GP* 26 homines *P*
 27 dō *P* intellectos *P* ac — 28 denegat] *om. P* 29 redemptore *G* deceptos involvetur *P*
 30 kami in christo dūo *P* inseparabile *P* 31 homines *P* 34 conuentū *P* dī *GP* 35 nos]
 non *P* 36 redemptiones *P* 37 homines *P* peccatores *P*

nos, inquam, ita deum patrem hominis sub personae unitate testamur, sicut sub eiusdem unitatis amplexu matrem dei hominem confitemur iuxta symboli auctoritatem, ut alia praetermittam, qua dicimus: credo et in filium dei Iesum Christum, qui conceptus est de spiritu sancto, natus ex Maria virgine. quin talis error 25
 5 est in domino salvatore unam et simplicem credidisse substantiam, qualis error est duplicem asseruisse personam. nam si in societate carnis assumptae, quae formam famuli dei induit, duae substantiae non fuerunt, ergo in homine deus non fuit et separata a deo persona hominis fuit ac sic sub tali sensu videbis subito quartam nescio unde accrevisse personam et in hoc intellectum pravitatis consequentia praecipitari. ut iam non trinitatem necesse sit confiteri. audi potius, quemadmodum beatus 26
 10 Isaias, distincto ordine coniunctoque discrimine, domini nostri ac redemptoris natiuitatem disponat: parvulus, inquit, natus est nobis, filius datus est nobis. accipe filium dei in extrema parte saeculorum ex innupta matre, natura ignorante et 27
 15 spiritu, hominem deo mirabiliter impletum et deum in hominem misericorditer commutatum nec exinanisse gloriae magnitudinem, sed per susceptam servi condicionem domini ostendisse pietatem. parvulus natus est nobis, filius datus est nobis. 28
 natus est nobis qui sibi erat; datus ergo ex divinitate, natus ex virgine; natus qui sentiret occasum, datus qui nesciret exordium; natus qui et matre esset iunior, datus 29
 20 quo nec pater esset antiquior; natus qui moreretur, datus per quem vita renasceretur. illic dominatur, hic humiliatur; sibi regnat et mihi militat. parvulus natus est 29
 nobis, filius datus est nobis et factus est principatus super umerum eius. manifestum hominem demonstrat umerus, latentem deum loquitur principatus. agnosce duplicem sub personae unitate substantiam: de nostro est quod appendit. de 30
 25 suo est quod donavit. de nostro habuit unde caderet, de suo unde consurgeret. de nostro unde teneretur, de suo unde misereretur. de nostro habuit unde pro nobis solveret, de suo unde penitus in nullo debitor appareret. de nostro unde crucifigeretur, de suo unde glorificaretur. de nostro dedit peccati hostiam, de suo in- 31
 30 dulgentiae tribuit gratiam. de nostro itaque humiliatio, de suo esse probatur ascensio. 30
 de nostro obtulit sacrificium, de suo contulit praemium. duarum ergo naturarum capax homo infirmitatibus agnoscitur, deus virtutibus approbatur. piget sermonem 32
 tam manifestae rei assertionem producere. scio, quod haec ipsa breviter strictimque memorata temere committo vel epistulis meis vel sensibus tuis. sed dum te ad interrogationis salubritatem sollicita humilitate submittis. multum mihi de erroris huius 33
 35 remedio polliceris. revoca. quaeso. ab hoc discrimine pedem tuum, priusquam in pro- 33
 fundum irrevocabile elationis torrente rapiaris, et rectum animi sensum, qui multae lectionis pondus non sustinet nec novit thesaurum scientiae dispensare. magis laboris

3 Symbolum apost. apud Schaff, The creeds of Christendom II, p. 45.

12. 17. 21 Is. IX, 6.

1 veritate P   2 unitates amplexum P   4 mariā G   quā] Mommsen, que sint G, quae sint P   5 saluatore P   credidisse — 6 duplicem] om. P   6 societate P   adsumpti P   7 dei] scripsi, deus GP   substantias P   hominē P   8 separatā deo P   homines P   tale P   uidebit P
 9 praecipitare P   10 trinitatem] quaternitatem add. P: scribas ut iam quaternitatem?   confitere P
 11 redemptores P   natiuitate GP   13 ex] ea P   14 uirgine GP   16 magnitudine P
 17 natus est nobis] natu G, probante Mommseno   18 nobis] om. G, probante Mommseno   sibi] bi s. l. G¹, sibi expunxit Mommsen   20 quo] a quo P, cf. Script. Rer. Merov. I, p. 929   moritur P   24 est] om. G
 adpendit GP, cf. p. 286, l. 21   25 de nostro — 26 misereretur] om. G   26 unde misereretur] miseritur P
 27 soluerit P   debetur P   28 debet P   indulgentia et tribuit P   30 praemio P   31 agnoscetur P
 pegit GP   32 regi P   astrictimque P   33 timeri P   interrogaciones P   34 submittitis G, submittitis P   errores P   36 irreuocabile G   elaciones P   rapiatis G   animae P   multae lectionis] G, multa elaciones P   37 labores P

GP occupatione castiga. tempera immoderatum abstinentiae rigorem. qui etiam menti
 31 generat infirmitatem. quem puto inde nasci unde scribendi praesumptionem. regredere
 ad viam regiam. nutricem elationis refuge sollicitudinem. et. quia legimus: man-
 ducare mel multum non est bonum. (magis enim inflat parum fundatum sensum
 scientia. quam aedificat). ita cave nimiam lectionem. ut cordi parum capaci tamquam
 35 sumpti immoderatus vini periculosam noveris ebrietatem. numquam cogitationibus
 tuis credas. sed magis imitanda legas quam legenda conscribas et in mente tua
 loquaris ad dominum: in corde meo abscondi eloquia tua. ut non peccem
 36 tibi. et si evadere pericula non deforis ingruentia sed intus concepta desideras. nihil
 tibi utilius scias. quam ut sub aliquo probatissimo abbate vitam tuam munias ac
 voluntates tuas senioris legibus tradas et. ut adversarii insidias possis superare. te
 37 timeas. scripturulam ipsam retinendam. immo supprimendam putavi. ne ultra in
 38 alicuius alterius catholici. qui te minus diligeret. manum et conscientiam veniret. ex
 hoc autem poteris agnoscere sana esse intima cordis tui. si adhuc quasi liber me
 cultorem tuum humiliter et amabiliter commonentem sollicite et libenter audieris. ante
 15 interrogationem incauta videbitur fuisse persuasio. post responsionem inexcusabilis
 39 apparebit intentio. quod si inter haec aliquid mihi. qui austeris magis quam dulcibus
 sanari animam tuam cupio. credideris imputandum. memento osculis male blandis
 praeponi vulnera caritatis.

XVIII.

G DOMINO DEVINCTISSIMO ET MIHI SPECIALI AFFECTU VENERANDO
 AC SUSPICIENDO FRATRI LUCIDO PRESBYTERO FAUSTUS.

1 *GRANDIS* caritas est parum cauti fratris errorem per dei gratiam et adiutorium
 magis velle curare quam. sicut summi antistites meditantur. ab unitate suspendere.
 quid possum de hoc sensu. sicut vis. cum unanimitate tua per litteras loqui. cum te
 25 praesens multa et blanda et humili colloquutione numquam potuerim ad viam veritatis
 2 attrahere? loquentes ergo de gratia dei et oboedientia hominis id omni modo statuere
 debemus. ut neque proni in sinistram neque importuni in dexteram regia magis
 3 gradiamur via. illud autem venerationem tuam dixisse miratus sum. quod nullus
 unquam sub religiosa professione contra catholicam fidem vel scripserit vel praedica-
 40 verit. cum plurimi multiplices et profanos errores suos etiam scriptorum monumentis
 4 crediderint inserendos. qui tamen christiano nomine gloriabantur. breviter ergo dicam.
 quantum cum absente loqui possum. quid sentire cum catholica ecclesia debeas. id
 est. ut cum gratia domini operationem baptizati famuli semper adiungas et eum qui
 praedestinationem. excluso labore hominis. asserit cum Pelagii dogmate detesteris. 45

3 Prov. XXV. 27. 8 Ps. CXVIII. 11. 28 Num. XXI. 22.

1 mente *P* 3 uitam *G* elationes *P* qua *P* 5 corde *P* 6 uni *GP* ebrieta-
 tatem. *ras. virgula G* cogitationibus] cogitatione sub *P* 10 aliquo] *P*. alio quo *G* abbati *P*
 11 tuam corr. tuas *G*¹ seniores *P* 13 catholicae *P* 14 aut *G* agnoscere] poteris agnoscere in
 initio paginae repet. *G* 15 sollicitae *P* 16 persuasio *G* 17 intentencio *P* haec inter *P*
 18 sanare *P* 19 praeponere *P* caritatis] finit add. *P*. ubi definitio synodi aduersus eutyceum sequitur
 20 XVIII] epistulas Fausti et Lucidi Hincmarus libro quem aduersus Gothescalcum conscripsit de praedestina-
 tione dei et libero arbitrio c. 1 inseruit (Migne, Patrol. lat. CXXV, p. 79). Quae discrepant compendio *H*
 notari: EPISTULA. FAUSTI. AD LUCIDUM. PRESBITERUM lemma ferunt *GH* 22 suscipiendo *H*
 23 grandes *G* adiutorium et gratiam Baronius 24 ab unitate] *H*. a bonitate *G* Baronius 26 allo-
 cutione Baronius ui. ā. *ras. t G* uertatis? corr. ueritatis *G*¹ 27 dei gratia *H* id] in *G*
 28 neque proni in sinistram] s. l. *G*¹ importune *G* regi (magis om.) gradiamur uia *G*. regiam —
 uiam Baronius 30 catholica *G* 33 ecclesia] et ecclesia *G* 34 operatione *G* semper adiungas]
 peradiungas *G* et] ad *H*

Anathema ergo illi qui inter reliquas Pelagii impietates hominem sine peccato 5 *G*
nasci et per solum laborem posse salvari damnanda praesumptione contenderit et qui
eum sine gratia dei liberari posse crediderit.

Item anathema illi qui hominem cum fidei confessione sollemniter baptizatum 6
et asserentem catholicam fidem et postmodum per diversa mundi huius oblectamenta
et temptamenta prolapsus in Adam et originale peccatum perisse asseruerit.

Item anathema illi qui per dei praescientiam hominem deprimi in mortem dixerit. 7

Item anathema illi qui dixerit, illum qui periit non accepisse, ut salvus 8
esse posset.

Item anathema illi qui dixerit, quod vas in contumeliam non possit assurgere, 9
ut sit vas in honorem.

Item anathema illi qui dixerit, quod Christus non pro omnibus mortuus sit nec 10
omnes homines salvos esse velit.

Cum autem ad nos in Christi nomine veneris aut cum a sanctis sacerdotibus 11
evocatus fueris, tunc opportuna, si dominus iusserit, locis suis testimonia proferemus,
quibus et quae catholica sunt manifestentur et quae catholicis contraria de-
struantur. nos autem per inlumptionem Christi veraciter et confidenter asserimus, 12
et eum qui periit per culpam salvum esse potuisse per gratiam, si gratiae ipsi famuli
laboris oboedientiam non negasset, et eum qui per gratiam ad bonae consummationis
metas, servitio obsequente, pervenit, cadere per desidiam et perire potuisse per culpam.
nos ergo per medium Christo duce gradientes, post gratiam, sine qua nihil sumus, 13
laborem officiosae servitutis asserimus, sed omni modo arrogantiam et praesumptionem
laboris excludimus, ut totis viribus desudantes, ne gratia in nobis evacuetur, quicquid
de manu domini suscepimus, donum pronuntiemus esse non praemium, scientes, laboris
ipsius fructum officii rem esse non meriti, cum evangelista dicentes: servi inutiles 14
sumus, quod debuimus facere fecimus. haec quae strictim pro epistulae brevi-
tate memorata sunt aut recipere se aut respuere unanimitas tua, recurrente sermone,
respondeat. ceterum qui hanc veritatis mensuram, gratia praecedente et conatu
assurgente, non sequitur, dignus erit qui a sacris liminibus arceatur. ego tamen 15
individuum mihi bonitatem tuam toto sinceræ benignitatis amplexu in via retinens,
intra matris ecclesiae gremium permanere, repudiato hoc errore, desidero. qui si cito
respuatur, ignorantia fuisse videbitur; blasphemia vero reputabitur, si pertinaciter
defendatur. gravem namque in auctorem retorquemus invidiam, si dicamus, quod ei 16
possibilitatem capessendae salutis noluerit dare qui periit, cum minime negare possimus,
quod mandati praevaricatorem in iudicii sui examinatione damnabit, — qui enim non 17
est obnoxius de suscepto, nescio, quomodo reus possit esse de perduto, — ac sic pec-
cantes in deum, cuius in primis incautius asseruimus gratiam, in postremis eius
videbimur impugnare iustitiam. huius autem epistulae exemplar mecum retineo in
conventu sanctorum antistitum, si ita necesse fuerit, proferendum. quam si suscipiendam

25 Luc. XVII, 10.

1 ille *G* pelagi*, *ras.* i *G* 2 saluari] *om. G* 4 illi] *om. G* 5 huius modi *Baronius*
6 et temptamenta] *H*, et (tēp *s. l. G*¹) tamenta *G*, *om. Baronius* 7 pręscientia *G* in mortem deprimi
hominem *Baronius* 9 posset] id est de baptizato uel de illius aetatis pagano, qui credere potuit et noluit
add. Baronius, om. GH 10 quod] *om. G* in contumeliam] *H*, in contumil (i *s. l. G*¹) a *G*, contumeliae
Baronius posset *G* 13 uellit *G* 14 mos *G*¹ 15 opportune *Baronius* proferimus *G* 16 sunt]
*s. l. G*¹ catholicis] sunt *add. Baronius* destruuntur *G* 17 adserimur *G*¹ 18 ipse *coni. Mommsen*,
ipsius famulatui *Baronius* 22 officiosae] laboriosae *Baronius* 24 pretium *H Baronius* 25 euangelist*a
dicente *serui, *ras. e et s?* *G* 26 abreuitate *G* 27 recepere *G* 29 a] *om. H* tamen] autem *Baronius*
31 in — gremio *Baronius* permanere] te *suppl. Mommsen* 32 ignorantiae *Baronius* 33 graue *G*
34 periit] ei dumtaxat, qui capere iam possit arbitrii libertatem *add. Baronius, om. GH* 36 reus] *G Baronius*,
om. H esse possit *Baronius* ac si *G* 38 uiduimur *G*

- 6 putaverit fraternitas tua. aut subscriptam manu propria mox remittat aut sequentibus
 18 scriptis omnino se improbasse respondeat. quod si eam subscriptam. ut dixi. trans-
 mittere nolueris. aperte adhuc te in errore persistere ipso silentio comprobabis ac
 proinde iam necessitatem mihi facies ad personam tuam publicis conventibus ex-
 19 ponendam. et ideo secundum haec quae a me sunt directa rescribe. ut ea. remotis
 circuitionibus. aut agnoscas aut respuas.
 20 Item alia manu: Faustus exemplar epistulae meae relegi et subscripsi.

XIX.

DOMINIS BEATISSIMIS ET IN CHRISTO REVERENTISSIMIS PATRIBUS
 EUFRONIO. LEONTIO. FONTEIO. VIVENTIO. MAMERTO. PATIENTI. VERIANO. 10
 AUXANIO. FAUSTO. PAULO. MEGETHIO. GRAECO. EUTROPIO. LEONTIO.
 CLAUDIO. MARCELLO. CROCO. BASILIO. CLAUDIO. URSICINO. PRAE-
 TEXTATO. PRAGMATIO. THEOPLASTO. LEUCADIO. VIVENTIO. IULIANO.
 AMICALI. IOANNI. OPILIONI ET LICINIO EPISCOPIS
 LUCIDUS PRESBYTER. 15

- 1 CORREPTIO vestra salus publica et sententia vestra medicina est. unde et ego
 summum remedium duco. ut praeteritos errores accusando excusem et salutifera pro-
 fessione me diluam.
 2 Proinde iuxta praedicandi recentia statuta concilii damno vobiscum sensum
 illum qui dicit. laborem humanae oboedientiae divinae gratiae non esse iungendum. 20
 3 Qui dicit post primi hominis lapsum ex toto arbitrium voluntatis exstinctum.
 4 Qui dicit. quod Christus dominus et salvator noster mortem non pro omnium
 salute suscepit.
 5 Qui dicit. quod praescientia dei hominem violenter compellat ad mortem vel quod
 dei pereant voluntate qui pereunt. 25
 6 Qui dicit. quod post acceptum legitime baptismum in Adam moriatur qui-
 cumque deliquerit.
 7 Qui dicit alios deputatos ad mortem. alios ad vitam praedestinos.

1 suscripta *G* 2 si om. *G* remittere *H* 4 publices *G* 5 ut] *GH*. utrum *Baronius* remotis.
ras. r *G* 6 respuas] *p.* 48 desinit. *p.* 49 fragmentum prologi Baudoniviani alia manu scriptum occupat *G*
 7 item — subscripsi] haec in codice *p.* 328 epistulis ad Desiderium datis (cf. *Canisius*. *Lect. ant.* V. *p.* 551) sub-
 iuncta sunt. quae Lucidi epistula excipit *G*. habet *H*. auxanios in christi nomine episcopus relegi et subscripsi.
 faustus exemplar epistolae meae relegi et subscripsi. paulus episcopus in christi nomine relegi et subscripsi.
 eutropius in nomine christi episcopus relegi et subscripsi. pragmatius in christi signo episcopus relegi et subscripsi.
 patients in christo episcopus relegi et subscripsi. euphronius relegi et admiratus sum plenitudinem sanctam.
 megethius episcopus relegi et subscripsi. claudius in nomine christi episcopus relegi et subscripsi. leucadius
 in nomine christi episcopus relegi et subscripsi. iulianus in nomine christi episcopus subscripsi. lucidus
 presbyter relegi et subscripsi *Baronius*: subscriptiones. quas *Hincmarus* quoque ignoravit. *Sirmondus*. *hist. praedest.*
c. VII (*Migne*. *Patrol. lat.* LIII. *p.* 683) ut spurias delevit: sunt autem ex epistula XIX petita exemplar *G*
 relegi et subscripsi *G* 8 lemma ferunt: EXEMPLAR EPISTULAE LUCIDI PRBI *G*. item exemplar
 libelli lucidi presbyteri *H* 9 reuerendis *Baronius* 10 eufonio — 15 presbyter] eufonio. uiuentio.
 ueriano. paulo. eutropio. marcello. claudio. leontio. mamerto. auxanio. megetio. leontio. croco. ursicino. fonteio.
 patienti. fausto. graeco. claudio. basilio. praetextato. pragmatio. uiuentio. ioanni episcopo. theoplasto. iuliano.
 opilioni. leocadio. amicali et licinio presbyteris lucidus *H* leontio euphronio *Baronius* mamerto *Baronius*
 uiriano *Baronius* 11 auxanio *G*¹ megetio paulo *Baronius* basilio leontio claudio leucadio
 pragmatio marcello praetextato iuliano amicali ioanni opilioni licinio uiuentio theoplasto episcopis *Baronius*
 12 baselio *G* pretextato *G* 13 leocadio *GH* u. uentio. *ras.* u? *G*¹ 14 opilioni corr. opilioni *G*¹
 lycinio *G* episcopo *G* 15 prbi *G*. om. *Baronius* 17 confessione *Baronius* 19 lecentia *G*
 20 humanae obedientiae laborem *Baronius* 22 dominus] om. *Baronius* 23 salutem *G* 25 quod]
 cum add. *Baronius*

Qui dicit, ab Adam usque ad Christum nullos ex gentibus per primam dei 8 *G*
gratiam, id est per legem naturae, in adventum Christi fuisse salvatos, eo quod
liberum arbitrium eis omnibus in primo parente perierit.

Qui dicit, patriarchas ac prophetas vel summos quosque sanctorum etiam ante 9
5 redemptionis tempora in paradisi habitatione deguisse.

Qui dicit, ignes et inferna non esse. 10

Haec omnia quasi impia et sacrilegiis repleta condemno. 11

Ita autem assero gratiam dei, ut adnissum hominis et conatum gratiae semper 12
adiungam

10 et libertatem voluntatis humanae non extinctam sed attenuatam et infirmatam 13
esse pronuntiem et periclitari eum qui salvus est et eum qui periit potuisse salvari;

Christum etiam deum ac salvatorem nostrum, quantum pertinet ad divitias 14
bonitatis suae, pretium mortis pro omnibus obtulisse,

et quia nullum perire velit, qui est salvator omnium hominum, maxime fidelium, 15
15 dives in omnibus qui invocant illum.

Et quia in tantis rebus conscientiae satisfaciendum est, memini me ante 16
dixisse, quod Christus pro his tantum quos credituros praescivit advenisset, sen-
tentias dominicas sequens, quibus ait: sicut filius hominis non venit
ministrari, sed ministrare et animam suam redemptionem dare pro
20 multis, et illud: hic est calix sanguinis mei novi testamenti, qui pro
multis effundetur in remissionem peccatorum, vel illud apostoli: sicut
semel statutum est hominibus mori, ita et Christus semel oblatus est
ad multorum exhaurienda peccata. nunc vero sacrorum testimoniorum auctori- 17
tate, quae abunde per spatia divinarum scripturarum inveniuntur, et seniorum
25 doctrinae ratione patefacta, libens fateor, Christum etiam pro perditis advenisse, quia
eodem nolente perierunt. neque enim fas est, circa eos solum qui videntur esse 18
salvati immensae divitias bonitatis ac beneficia divina concludi. nam si Christum his
tantum remedia attulisse dicimus, qui redempti sunt, videbimur absolvere non
redemptos, quos pro redemptione contempta constat esse puniendos.

30 Assero etiam, per rationem et ordinem saeculorum alios lege gratiae, alios 19
lege Moysi, alios lege naturae, quam deus in omnium cordibus scripsit, in spe ad-
ventus Christi fuisse salvatos,

nullos tamen ex initio mundi ab originali nexu nisi intercessione sacri sanguinis 20
absolutos.

35 Profiteor etiam aeternos ignes et infernales flammam factis capitalibus prae- 21
paratas, quia perseverantes in finem humanas culpas merito sequitur divina sententia,
quam iuste incurrunt qui haec non toto corde crediderint.

Orate pro me, domini sancti et apostolici patres. 22

Lucidus presbyter hanc epistulam manu propria subscripsi et quae in ea ad- 23
40 struuntur assero et quae sunt damnata damno.

18 Matth. XX, 28.

20 Matth. XXVI, 28.

21 Heb. IX, 27. 28.

1 nullum *Baronius* 3 eis omnibus] *coni. Mommsen*, ex omnibus *GH*, *om. Baronius* perierit]
coni. Mommsen, perdiderint *GH* *Baronius* 4 dicit] *om. G* quoque *G* 5 in — habitatione] *GH*,
intra paradysum *Baronius* 6 qui — esse] *GH*, *om. Baronius* 12 dominum *Baronius* ac] et *Baronius*
13 omnibus] hominibus *add. H* 14 hominum] *om. Baronius* 16 et — 29 constat esse puniendos] *GH*,
om. Baronius est] *H*, *om. G* 18 sicut] *H*, sic *G* venit non *H* 21 effunditur *G* remissione *G*
24 scripturarum] *om. G* 25 qui *H* 26 p (e s. l. *G*¹) rierunt *G* 30 ratione *G* gratiae —
31 moysi alios lege] in transitu a pagina ad paginam *om. G* 33 nullos] *om. Baronius* ex] et *G*
33 sanguinis] non *add. Baronius* 35 & *ernos, ras, & *G* 36 in finem] *om. Baronius* 37 credi-
derunt *G* 39 lucidus — 40 damno] *om. Baronius* epistula *G* 40 damn**o *G*

G

XX.

EPISTULA FAUSTI.

- 1 **Q**UAERIS a me, reverentissime sacerdotum, quomodo Arrianis respondendum sit, qui blasphemio ore conantur asserere: non potest, inquit, fieri, nisi ut iunior sit
 2 genitus ab ingenito. iuxta quae totum silentium quasi iussus absolvere non tam pro
 rei instructione quam pro fidei confessione praesumam, id primitus observans, ne res per
 se obscuras studio compositi sermonis involvam, sed quaedam pauperis sensus indicia,
 3 quae non tam ornatui quam intellectui videantur servire, depromam, respondeo ergo,
 sicut respondere discipuli magistris interrogantibus solent, itaque ad praeceptum
 beatitudinis vestrae loquor, ut discutiar: imperitiam contestor, ut docear: nam apud
 4 eruditissimum si reticeam, vix possum scire quid nesciam, de ingenito locuturi, scire
 debemus, aliud esse rerum substantias, aliud rerum nomina, sicut verbi gratia, cum
 aurum atque argentum dixeris, non statim metallum ipsum, sed metalli vocabula pro-
 tulisti: etenim aurum aliud est in proprietate generis, aliud in appellatione sermonis:
 5 aliud est, cum illud nominamus, aliud, cum tenemus, genitus et ingenitus significatio
 est deitatis, non ipsa deitas: naturae est appellatio, non natura, ingeniti et geniti
 nuncupatio ad hoc valet, ut quis ex quo subsistat intellegas et non patrem ex
 filio sed filium ex patre esse cognoscas, principium ex principio et unum est et initio
 6 caret, quomodo si dicas: deus ex deo, non tamen duo dii, sed unus deus, genitus
 ergo et ingenitus et ex utroque procedens personas indicat, non naturas, maiestas
 enim, quae patri est indiscreta cum filio et spiritu sancto, distingui nominibus potest,
 ordinari gradibus non potest, hoc loco praescius oportet intentionem mentis admoveas,
 7 dicis forsitan: quia ex illo est, posterior illo est, age ad haec intellectum nostrum
 aliquibus comparationibus nutriamus, videamus, si aliqua res ex alia existat, quae
 tamen illi ex qua existit non sit aetate posterior, verbi gratia hoc ipsum filii nomen
 8 ex patris derivari nomine creditur nec tamen posterius invenitur, quia nisi iste
 nasceretur, pater ille non diceretur, ecce nomen, quod absolute coaevum illi est a
 quo est, et, cum filius ex patre sit, patri nomen filius facit, acquirit genitori vocabulum
 pietatis persona nascentis, cum hoc ex illo sit, nec hoc posterius nec aliud probatur
 antiquius, et cum brachii nomine filius ex operum virtutibus nuncupetur, ecce
 9 brachium procedit ex corpore et tamen brachii aetas corporis non praecedit, verbum
 ex voce profertur et tamen, cum ex ore nascatur, voce esse posterius non probatur,
 ignis et calor indivisa societas, sed cum calor indubitanter ex igne esse intellegatur,
 tamen ignis nequaquam calore suo prior esse dinoscitur, ecce rem, quae existere
 videtur ex alia, et tamen ei de qua existit sine ulla temporis intercessione coniuncta
 10 est, cum autem ad deum venimus, hoc est genitus quod iustus et iustitia, sapiens et
 sapientia, misericors et misericordia, absolute ex deo iusto atque sapiente secundum
 apostolum oriri intellegimus iustitiam atque sapientiam, et sicut numquam iustus sine
 iustitia, numquam sapiens sine sapientia fuit, ita filius ex patre, sed pater numquam potuit

30 Is. LIII, 1.

1 XX] XII in mg. scr. G   2 EPISTULA FAUSTI] INCIPIT EPISTULA SANCTI FAUSTI G,
Cl. Mamertus, de statu animae I, 2 (ed. Engelbrecht p. 24), scriptoris nomen ignoravit: percontor de nomine:
nec responso nec scripto proditur; cf. Gennadius de viris inl. c. LXXXVI: legi eius et adversus Arianos et
Macedonianos parvum libellum, in quo coessentialem praedicat trinitatem, et alium adversus eos qui dicunt esse
in creaturis aliquid incorporeum, in quo et divinis testimoniis et patrum confirmat sententiis nihil credendum
corporeum praeter deum   4 inquit Engelbrecht   7 sermones G sed] seu G   11 eruditissimum]
ti s. l. G¹   14 etenim] Canisius, enim G   16 naturae] Engelbrecht, natura G   18 patrem G
 20 et ex utroque] Canisius, ex utraque G probante Mommseno   procedens] persona suppl. Mommsen in-
 dicat] scripsi, indig. at, ras. n G, indigitat Canisius et Engelbrecht   23 aegē G   24 ilia G   25 illi] G
 fili. G¹   32 nascatur] Engelbrecht, nascitur G   35 ilia G   37 misericors et misericordia] G,
 expunxit Mommsen   39 pater] om. G, supplerit Engelbrecht

esse sine filio. absque dubio Arriani salvatorem nostrum negare non audent, sed, 10 *G*
dum minorem dicunt, deum asserere non possunt. deus enim naturaliter plenitudinis
dignitate subsistit et eorum impietas unum se deum colere prima confessione testatur,
sed qui iuniorem, per eum qui putatur senior duos facit et soliditatem unitatis inter-
5 secat. nam ipsum nomen minoris alterum qui illo sit maior ostendit. quis illo anti- 11
quior qui de se ipse pronuntiat: ego sum alpha et ω , primus et novissimus;
qui a Iudaeis qui esset interrogatus, ita respondit: principium, quod et loquor
vobis; qui veridica per prophetam voce confirmat: ante me non fuit deus et
post me non erit? si pater hoc dicit, inferiorem post se non coepisse confirmat; 12
10 si filius, ante se penitus non fuisse pronuntiat. de hoc propheticus sermo evidenter
insinuat: hic est deus noster et non reputabitur alius ad eum, et post haec:
inter homines visus est et cum hominibus conversatus est. secundum 13
haec ergo inter genitum et ingenitum nec ordo est, quia unus est, nec tempus interest,
quia primus est, nec postponendus est, quia solus est, nec minor dicendus est, quia
15 plenus est. ergo solus deus, perfectus simplicisque naturae, inaestimabilis et im-
passibilis, etsi eum secundum carnem passum esse pro nobis veraciter et salubriter
confitemur. post haec sequenti loco quaeris a me, quomodo iuxta substantiam dei in 14
epistula quadam scriptum sit: nihil sensit patientis sensu, sed sensit com-
patientis affectu. primo hoc, quod nec philosophos latuit, scire promptissimum. 15
20 in homine diversae affectiones, id est iustitia, misericordia, sanctitas, benevolentia,
pietas, res accidentes sunt et ideo affectus vocantur, deus vero his non passibiliter
afficitur, quia ei inesse iugiter et naturaliter dinoscuntur. ergo quod in homine affectus
et gratia, in deo virtus est et natura. nam quod dictum est: nihil sensit patientis 16
sensu, sed sensit compatientis affectu, cur quisquam illo sensu dicere non
25 praesumat, quod etiam propheticum commemorat: domine, ne in ira tua arguas
me neque in furore tuo corripias me; et: iuravit dominus nec paenitebit
eum; et iterum: iratus est dominus populo suo et abominatus est heredi-
tatem suam? et item diverso affectu Iacob dilexisse et Esau odio habuisse describitur.
contristari in peccatis nostris et laetari dicitur in operibus suis et affectibus subiaccens 17
30 de se ipse dicit: paenitet me fecisse hominem; et de summa caeli sede pro-
nuntiat: Saule, Saule, quid me persequeris? nam et compatientis ostendere 18
videtur affectum, cum dicit: esurivi et dedistis mihi manducare, sitivi et
dedistis mihi bibere, et reliqua huiusmodi, quae memoriae abundanter occurrunt.
quomodo ergo, si quisquam sacerdos multiplici linguarum scientia praeditus et in 19
35 medio diversarum gentium constitutus, Hebraeum Hebraeo, Graecum Graeco, Romanum
Romano instructurus alloquio, secundum singulorum intellectum verba conformet et
iuxta uniuscuiusque sensum oris sui coaptet alloquium et dissonas unius cordis et
peccatoris pectoris voces in varios dispenset auditus, ita et deus cum homine locuturus,
assumere dignatur hominis linguam, formam etiam suscepturus humanam, per in-
40 tellectuum nostrorum sonos ordinationum nostrarum contestatur affectus, nam dum 20

6 Apoc. I, 8; Is. XLIV, 6. 7 Ioann. VIII, 25. 8 Is. XLIII, 10. 11 Bar. III, 36.
12 Bar. III, 38. 18. 23. cf. Fausti ep. ad Graecum, supra p. 286, l. 3. 25 Ps. VI, 1. XXXVII, 1.
26 Ps. CIX, 4. 27 Ps. CV, 40. 28 Rom. IX, 13. 30 Gen. VI, 7. 31 Act. IX, 4.
32 Matth. XXV, 35.

6 qui de se ipse] *G*², quid || esse ipse *G*¹ ω] o *G* 7 a iudaeis] *Engelbrecht*, cū iudeis *G*
esse *G* 17 quaeris — 22 afficitur] citavit *Cl. Mamertus* I, 3 (ed. *Engelbrecht* p. 26) 18 pacientes,
ras. s *G* compacientes *G* 20 in] quia in *Cl. Mamertus* affectionis *G* 21 accedentes *G*
22 ergo — 23 et natura] citavit *Cl. Mamertus* l. l. (ed. *Engelbrecht* p. 27) 28 describitur *G* 35 hebreum
hebreo, gregum grego *G* 36 conformet] *Hartel*, confirmet *G* 37 dissonas] *Hartel*, dissonis *G* 38 pecca-
toris *delevit Hartel*, peccatoris || pectoris *G*, cf. *infra* p. 299, l. 16 loquaturus *G* 39 homines *G* 40 sonus *G*

G quinque humanorum sensuum officia describens ita dicit: oculi domini super iustos
 et aures eius ad preces eorum; et iterum: os domini locutum est; item: et
 odoratus est odorem suavitatis; et: manus mea fecit haec omnia. caelum
 mihi thronus est. terra autem scabellum pedum meorum: cordibus nostris
 21 efficientias insinuat rerum sub significatione membrorum. unde pro ineffabili eius
 circa humanum genus dignatione. quae servos amicos ac filios [nominare] compellere
 22 non despicit. ut homo cum eodem vicissim humano ore et more colloquitur. ceterum
 dei ira iustitia est. dei furor severitatis vigor est. dei iurasse definisse est. dei
 paenituisse sententia tamen saepe mutata: et cum se persequente aliquo laedi dicit.
 23 crimen laedentis ostendit. intercluditur nobis omnimodis orationis ministerium omnis-
 que ratio. qua deus vel intellegitur vel praedicatur. si haec humani sermonis commercia
 subtrahuntur. cur ergo dici inter ista non possit. sed sensit compatiens affectu?
 24 si ergo discutienti magistro simplex et aperta responsio satisfecit. transeamus ad
 GM tertiam quaestionem. qua ut respondeam praecipis. quae in rebus humanis corporea.
 25 quaeve incorporea sentienda sint. ad haec aliqua non pro sensus mei praesumptione
 depromam. sed pro sanctorum opinione seniorum. praesertim cum haec animum laedere
 non possint et ad fidem nutrire possint et usque ad id. quo patri filius aequalis
 appareat. contra Arrianas armare atque erigere valeant pravitates. ergo quando de
 tractatu altiori collatio est. ad subtiliorem intellectum sensus et animus praeparandus
 26 est. nonnulli eruditissimi patrum alia asserunt esse invisibilia. alia vero incorporea. 20
 quicquid creatum est. materiam videri et factori suo comprehensibile et corporeum
 esse definiunt. nam et animarum et angelorum naturam asserunt esse corpoream. pro
 27 eo quod initio circumscribatur et spatio. nam sicut in quodam sancti Hieronymi
 tractatu legimus: globos, inquit, siderum corporatos esse spiritus arbi-
 trantur, et item: si angeli, inquit, caelestia etiam corpora ad compara-
 tionem dei immunda esse dicuntur. quid putas homo aestimandus est?
 28 sed inter haec ideo tu animam negas esse corpoream. quia iuxta aliquorum opinionem
 nec localis sit nec qualitate aut quantitate subsistat. quod de sola dei maiestate credi
 29 debere manifestum est. legimus enim in quodam receptissimo patrum tractatu: in-
 gredi, inquit, et implere omnia soli est possibile trinitati, quae sic 30
 universae intellectualis naturae efficitur penetratrix, ut non solum
 circumplecti eam atque ambire. sed etiam inlabi ei et velut incorporea
 30 corpori possit infundi. licet enim pronuntiemus. nonnullas spirituales esse

1 Ps. XXXIII, 16. 2 Is. I, 20. Gen. VIII, 21. 3 Is. LXVI, 2, 1. 12 cf. Fausti ep. ad
 Graecum, supra p. 286, l. 3. 24. 25. Hieronymi comm. in Iob 25 (Migne. Patol. lat. XXVI, p. 727).
 29 Cassiani collat. VII, 13 (Migne, Patol. lat. XLIX, p. 683).

1 describes G 5 pro] p G 6 nominare] G, expunxit Mommsen, et add. Canisius con-
 pellere G 7 dispicit G ut] et G 9 sentiētiā, ras. virgula G mutata] Canisius, muta G
 11 sermones G 14 a verbis praecipis ut respondeam codices Claudiani Mamerti, cuius operi de statu
 animae haec epistula praefixa est, incipiunt, quos inter se consentientes vel plerosque littera M distinsi. Lemnia
 ferunt: HUIUS OPERIS AUCTOR IGNORATUR, QUA TACITO NOMINE ISTA CONSCRIPSIT, CONTRA
 QUA CLAUDIANUS TRES HOS LIBROS DISSERUIT. Epistulam in duas partes divisam Gemadius quo-
 que legit, cf. supra p. 292, l. 2 adn. precepisq G 15 ad] e regione huius versus in mg. add.: umentia-
 tionē huius questionis minime G² non] om. M (praeter Lips.) sensos G 16 promam G animam M
 17 nutrire ad fidem M possent G 18 appereat G erigere] M, regere G 21 quicquid —
 uideri] attulit Cl. Mamertus I, 10 (ed. Engelbrecht p. 50) materia G comprehensibilem G 23 circum-
 scribatur] GM (plerique) hyeronimi G 24 globus G, globos — arbitrantur attulit Cl. Mamertus
 I, 10 (ed. Engelbrecht p. 51) 25 si — 26 aestimandus est] attulit Cl. Mamertus I, 12 (ed. Engelbrecht
 p. 53) etiam] om. G 26 est] om. G 28 aut — maiestate] om. G 29 enim] om. M
 30 sicut G 31 uniersa G 33 nonnullas — p. 295, l. 3 aestimandae] attulit Cl. Mamertus I, 8
 (ed. Engelbrecht p. 47). II, 10 (p. 139) || nullas G esse spirit. M

naturas, ut sunt angeli, archangeli ceteraeque virtutes, ipsa quoque anima nostra vel certe aer iste subtilis, tamen incorporeae nullatenus aestimandae sunt. habent enim secundum se corpus, quo subsistunt, licet multo et incomparabiliter tenuius, quam nostra sunt corpora, secundum apostoli sententiam dicentis: et corpora caelestia et corpora terrestria. quibus pro manifesto colligitur, nihil esse incorporeum nisi solum deum et idcirco ipsi tantummodo posse penetrabiles omnes atque intellectuales esse substantias. quae cum ita sint, obicis mihi, ideo animam non esse corpoream, quia, ut dictum est, nec localis sit nec qualitate aut quantitate subsistat. quod cuius periculi sit ita credere in subsequentibus demonstrabitur: nunc vero in hoc tractatus nostri status, habita discussione, pendebit, ut, si nec localis sit nec quantitati subiaceat, esse eam haud dubie incorpoream concedamus; si vero eam demonstraverimus quantitate determinari locove concludi, consequenter eam etiam corpore contineri, nec ipse iam dubites. quomodo non localis est, quae inserta membris et inligata visceribus solis motibus vaga condicione substantiae tenetur inclusa? quod si localem non esse animam, ideo asserendum putes, quod per diversa sensibus evagetur et cogitationibus differatur, primum intellegendum est, quod aliud sit animae status, aliud is qui de anima nascitur cogitationis affectus. quam ob rem aut hoc potius aestimandum est, quod, si quando sibi aliquid imaginatur, magis cum suis intra semet ipsam motibus occupetur, et si quid aliud est, quod aspicere videtur, magis ei in recordationis speculo describatur. nam quando absentem carum suum cogitat, numquid iam, velut ipso conspecto, desideriis satisfacit? aut cum verbi gratia Petri aut Pauli speciem intra mentis arcana depingit, numquid statim intimas paradisi sedes, ubi eos esse novimus, penetravit? aut cum sibi in corde divitis illius flammam ex lectione proposuit, numquid iam ad tormentorum eius loca ac vivis inaccessibilia inferi profunda descendit? haec omnia procul dubio aut secum intra pectoris arcana per varias similitudines fingit aut certe, si extra animae sedem instabilis cogitatio lubrico motu agitata discurrit, hoc ipsud localiter agit, et sive urbem sive quamcumque regionem cogitet, ibi tantum sensu commorante defigitur, quo animi intentione raptatur. imaginari sibi aliqua potest, complecti omnia simul non potest. cum ergo anima Alexandriam vel Hierosolimam cogitavit, si vere illic tota sui praesentia, ut arbitraris, interfuit, referat nobis situs locorum, vultus hominum, motus actusque populorum.

5 I. Cor. XV, 40. 24 Luc. XVI, 22.

2 certe] acerte *G* 3 existimandae *M* habent — 4 sunt corpora] attulit *Cl. Mamertus I*, 16 (ed. Engelbrecht p. 61) subsistant *M* 4 et incomparabiliter] om. *Cassianus* tenui (u s. l.) s *G* 5 dicentes *G* 6 p *G* 7 om̃ *G*, spirituales add. *Cassianus* 8 atque] om. *M* obicis — 14 dubites] attulit *Cl. Mamertus I*, 16 (ed. Engelbrecht p. 62) 10 credere — 11 uero] om. *G* consequentibus *Cl. Mamertus l. l.* demonstrabitur] demonstratur codd. *Paris. nr. 16340*, 2779, *Vat. Reg. nr. 201 M*, demonstrabimus *Cl. Mamertus l. l.* 11 tractatus (tractatu *Lips.*) *M*, status *G* status] *M* (al. statu), om. *G* et cod. *Lips. M* 12 quantitate *G* aut dubie *G*, indubie *Cl. Mamertus l. l.* 13 demonstrare eam *G* 14 corpori *G*¹ quomodo — 16 inclusa] attulit *Cl. Mamertus III*, 14 (ed. Engelbrecht p. 181) 17 deferatur *G*² aliud — 21 describatur] attulit *Cl. Mamertus I*, 24 (ed. Engelbrecht p. 84) 18 sit] est *Cl. Mamertus* his *G* aut] om. *M* 19 existimandum *M* (extimandum *Lips.*) 20 occupatur *M* aliud] illud *G* 21 ei] om. *M* cordationes *G*¹, cordationis *G*² describatur *G* quando — 22 satisfacit] attulit *Cl. Mamertus I*, 25 (ed. Engelbrecht p. 87) 22 iam] om. *M* et *Cl. Mamertus l. l.* conspectu *G* et cod. *Lips. M* desideriis] *Cl. Mamertus l. l.*, desiderii *G*, desiderio *M* cum — 26 descendit] attulit *Cl. Mamertus III*, 13 (ed. Engelbrecht p. 178) 24 nouissimos *G*¹, nouimus *G*² 25 loco cuius inaccessibilia inferri *G* 26 descendit *G* inter *G* 27 instabili *G* 28 agit et] agitet *G* 29 commemorante *M* 30 ergo] uero *M* animā, ras. virgula *G* anima — 32 populorum] attulit *Cl. Mamertus III*, 10 (ed. Engelbrecht p. 172) 31 alexandrinam, ras. n *G* hyerusalimam *G* cogitat *Cl. Mamertus l. l.* si uere] siue *G*, et si per cogitationem *Cl. Mamertus l. l.* aut, ras. a *G* 32 motus] ritus *M*

GM sed hoc ipsud, quod nunc inter nos commercia sermonum mutua spiritus actione mi-
 scemus. loqui me vobiscum. sed apud conscientiam meam. sentio: ad vos vero me
 39 accessisse non sentio. nam si vere anima cum suis ferri sensibus creditur. et his
 quorum reminiscitur ipsa per se suis cogitationibus praesentatur. ecce per haec
 praesentis temporis momenta vos cogito et. animo reminescente. vos video et
 omnimodis. quid geratis et utrum quieti an lectioni vel orationi vacetis. ignoro. sed
 hoc ideo evenit. quia ad vos cordis affectu. non ipsa substantiae meae veritate per-
 40 venio. neque enim in suis motibus. quos nunc optimos. nunc pessimos esse sentimus.
 animae nostrae natura consistit. nam si per cogitationes suas constare credenda est.
 cur. eis interdum evanescentibus atque pereuntibus. ipsa in sui vigore atque alacritate
 perdurat? quanta ergo in nobis frequentissimae cogitationes et curae etiam salubriter
 41 moriuntur et vitae magis liberati interioris operantur! si ipsis anima constaret. absque
 dubio. ipsis pereuntibus. superesse non posset. unde hoc magis ipsa conscientiis nostris
 ratio loquitur. quod unaquaeque anima aut multiplicia cogitata rerum causis intra se
 concepta parturiat aut sensus suos velut quaedam officia aut ministeria diversis
 necessitatibus occupanda dispergat. ipsa vero in conclavi corporis sui semel de eo
 42 exitura requiescat. quam ob rem localem esse ipsam. ut denuo sufficiens proferamus
 exemplum. nonne anima Lazari. manente vita. intra corpus fuit: recedente autem vita
 de habitaculo corporis. exsulavit. et rursum intra exanimum refusa corpus. illo unde
 absentaverat evocata remeavit? tunc eam tamquam et hospitii habitatione depulsam
 et rursum intra hospitium unde absentaverat restitutam vides et localem non esse
 43 contendis? sed quid ego haec de corruptibili homine loquar. cum ille cuius caro non
 vidit corruptionem immaculatam quidem animam possederit. sed localem. quam
 utique intra se habuit. quando affixus est in patibulo. extra se procul dubio emisit.
 quando iacuit in sepulchro: quomodo non est localis. quam caro continet. vita con-
 44 iungit. mors separat? quod si. ut dicis. localem necessitatem animarum natura non
 recipit. non desunt ergo et de regione paradisi illae quae carcere clauduntur inferni?
 dic. quaeso. si locales non sunt. quomodo peccatores a coetibus consortiisque iustorum
 vastum illud chaos tristi interiectione discriminat. ut neque hinc illo possint
 45 accedere neque inde huc transmeare? iam illud manifestissimum est. ut
 quantitate circumscribantur. quae spatiis continentur. si agnovisti animam localem.
 concede corpoream. dic mihi. an ipsa gloriosi anima redemptoris nostri reliquit
 46 mundum. quando conscendit ad caelum? ego autem ne angelos quidem locales esse
 dubitaverim. quos certum est nunc in caelestibus contineri. nunc per aeris vacuum
 ferri. nunc ad terrena dimitti: quos sermo divinus ascendentes et descendentes
 in patriarchae visione describit. qui utique. si locales non essent et ubique essent.

22 Act. II. 31.

29 Luc. XVI, 26.

35 Gen. XXVIII, 12.

1 ipsum *G* commercio *M* actione miscemus] *M* (miscimus nonnulli), actionē scimus *G* 2 loqui
 me] loquimur *G* meam] *om.* *M* uero] *om.* *G* 4 reminiscimur *M* 5 reminescentes *G*
 et] quorum *add.* *G*, meminī *suppl.* *Hartel* 11 ergo] *om.* *M* cogitationis *G* 12 uitae — liberati] *G*,
 uitae — libertatis (*plerique*, uitae — libertatem *Lips.*) *M*, uitae — libertatis *coni.* *Mommsen* nitioris *M*
 (*plerique*, nutritioris *cod. Paris. nr. 16340*) 13 possit *G* nos *G* 15 sensus suos uelut] *om.* *M*,
 probante *Mommseno* quadam *G* aut] ac *M* 16 occupandis *G*¹, *corr.* clavi *G* sui] *om.* *M*
 17 illam *M* denuo] de uno *M* 18 morante *G*¹, morante *G*² 19 rursum] iterum *M* intra
 exanimum] extra animum *G* illuc *M* unde] se *add.* *M* 20 tamquam] quam *G* deposita
 (depositam *Lips.*) *M* 21 unde] se *add.* *M*, *om.* *G* et *Lips.* *M* absenti || auerat *G* et] *om.* *G*
 22 contendisse *G* ergo *G* 24 patibulo] *cf.* *Cl. Mamertus III*, 5 (*ed. Engelbrecht p. 161*) extra] intra *G*
 25 coniungit uita *G* 26 si ut] sicut *G* et *Lips.* *M* 27 recepit *G*¹ 28 si — 30 transmeare]
attulit Cl. Mamertus III, 9 (*ed. Engelbrecht p. 169*) 29 uacuum *Cl. Mamertus l. l.* illud possit *G*
 32 anima gloriosi *M* 33 consurrexit *M* (surrexit *Lips.*) 34 est] *om.* *G* uacua *M* 36 describit *G*
 qui] *om.* *G*

adesse atque discedere ascensu descensuque non possent. ipse beatissimus Gabriel, 47 *GM*
 qui se ante deum adstare testatur, cum caelorum dominum Mariae infundendum
 visceribus nuntiaret cumque sub dominicae oculis genetricis assisteret, sine dubio caelo
 deerat, maria non supervolabat, vacua atque diffusa vasti aeris non implebat, sed
 5 illum tantum locum in quo aderat occupabat. quae cum ita sint, quicquid locum 48
 occupat, corpus est et nescio, quomodo locali lege non teneatur, qui de loco ad locum
 mittitur et velut corpus motu accessuque transfertur, mole descendit, mobilitate
 discurrit, vadit, redit, absentat, ascendit. vel ille, credo, localis est, qui ex eo in 49
 caelo non est, ex quo est eiectus e caelo: nec se solidum et localem esse prodidit, qui
 10 secum tertiam partem stellarum ex alto proturbatus abstraxit? dic mihi, si corpus 50
 non habet, in illa deiectione qui cecidit? quid illi negas corporalem naturam, cuius
 negare non audes ruinam? et si, ut dicis, corpus non habet, non ardebit; ubi autem
 nisi in corpore sentiet ignem illum, qui paratus est diabolo et angelis eius?
 iam illud dici superfluum puto, illum de aeris istius conversatione quandam crassitu- 51
 15 dinem de elementorum concretionem traxisse. dic mihi, si corpus non habuit, ubinam
 in aere concretio, ubi sese haec ipsa nescio quae colligere potuit crassitudo, si secum
 aliquid corporale de illa caelesti arce non detulit? alienum, ut video, corpus ad 52
 tormenta portabit. corpus itaque esse, etiam ex tua assertione recognosce. corpus
 est quod inficitur, quod maculatur, quod quacumque ex accidenti adiectione vitatur.
 20 hic ergo dudum primogenitus angelorum, nunc princeps factus est tenebrarum et quasi 53
 corporeus pulcher ante, nunc degener; dudum caelesti splendore conspicuus, nunc
 taetro infernalis peccati horrore foedatus. corpus, inquam, est quod habitatione 54
 depellitur, quantitate circumscribitur, qualitate mutatur, dolore conficitur. quae cum ita
 sese habeant, qui incorpoream dicunt animam, vide, in quam profundum se crimen
 25 immergant. iam primum cum auctor universitatis deus omnia in numero et pondere 55
 fecisse referatur, ergo anima a materia universae creaturae excepta esse creditur, quae
 non est corporea nec localis est, si loco non continetur. ergo ubique diffunditur,
 omnia intrare, implere et ubique praesens esse dicitur, ac si creatori suo creatura
 sociaretur, et fragilitas auctori suo, non iam res dei sed pars dei aestimanda, iungitur.
 30 vide, quo assertores suos ducat alti prolapsus erroris. equidem nobis ea quae supra 56
 nos sunt invisibilia sunt; sed omnia illi sicut comprehensibilia ita et corporea sunt,
 qui ex nihilo fecit omnia, quae sicut opere instituit, ita et materia incorporavit, et
 rebus omnibus, inter quas et anima censetur, sicut distribuit pondus, numerum [atque

2 Luc. I, 19. 10 Apoc. VIII, 12. 13 Matth. XXV, 41. 25. 33 Sap. XI, 21.

1 adesse] esse *G* discedere *G* discensoque *G* possint *G* ipse — 5 occupabat] *attulit*
Cl. Mamertus III, 6 (ed. Engelbrecht p. 162) gabriel *G* 2 deum] *M cum Vulgata Luc. I*, 19,
 dominum *G* stare *M* 3 dominicae] praeceptione ordinationis (precepcionis ordinatione *Lips.*) add. *M*,
om. G et Cl. Mamertus l. l. adstaret *Cl. Mamertus l. l.* 4 deerat] erat *G* vasti] uenti vasti *G*
 implebat] placebat *G* 5 illum] ipsum *Cl. Mamertus l. l.* tantum] modo add. *M, om. G et Cl. Mamertus l. l.*
 quo] *om. G* aderat] *G cum Cl. Mamerto l. l.*, erat? *M* ista *G* 6 et] *om. G* 7 accessuque *G*¹
 8 absentatur *M* descendit *G* illo *G* est — 9 e caelo] *om. G* 9 solidum et] *scripsi*, solum *G*
 10 proturbatam *M* 11 quid cecidit *M* 12 audis *G* si ut] sicut *G* non habet] *om. M* 13 qui —
 14 puto illum] *om. G* 14 quendam *G* 16 in aere] inhaerere *G* sese] se *G* 17 archē *G*,
 archa et arche *M (plerique)* alienum — 18 portabit] *attulit Cl. Mamertus III*, 8 (ed. Engelbrecht p. 167)
 ut] et *G* 18 cognosce *M (cognoscere Lips.)* 19 infinitur *G* quēcūque *G* accedenti *G* uitiat] *M*,
 uertatur *G* 20 princeps] primus *G* tenebrorum *G* et quasi — p. 298, l. 11 naturam] *om. M* 22 quod]
 locum *suppl. Hartel* habitatione] *Mommsen*, habet actione *G* 24 sese] esse *G* habeat *G* quin
 corpoream *m. rec. corr.* qui incorpoream *G* animam] *scripsi*, animum *G* 27 ego *G* 28 ac sic *G*
 29 aestimanda] deo *suppl. Mommsen* 30 prolapsos errores *G*, prolapsus erroris *Cl. Mamertus I*, 3 (ed.
 Engelbrecht p. 32) quidem *G* 32 qui — p. 298, l. 1 quantitatem] *attulit Cl. Mamertus II*, 3 (ed. Engel-
 brecht p. 105) incorporavit] *Cl. Mamertus l. l.*, corporavit *G* 33 pondus] et *suppl. Mommsen* atque
 mensuram] *Cl. Mamertus l. l. e Sap. XI*, 21 forte inseruit, *om. G, des. supra l. 25*

GM 57 mensuram], ita et posuit quantitatem. inter haec si forte. ut dictum est. asserendum aliquis putet. quod illa angelicae subtilitate naturae quaedam contagio aeris huius admixtione collecta flammis invenietur obnoxia, ergo in diabolo. prout ait, si aereum est, quod ardebit. non in illo. sed extra illum poena desaeuiet. sed absque 58 dubio non aliud est quam substantia corporis. ubi dominari poterit vis doloris. vide, 5 quo tendat imprudens et imperita persuasio! qui incorporeum cum loquitur. etiam incomprehensibilem confitetur ac sic condito adscribit operi. quod soli competit conditori. ac rebus creatis communicat privilegia maiestatis et indebitam facturae potentiam 59 usque ad factoris extendit iniuriam. si bene requiramus. ad quos rerum exitus animum referas. haec vel maxime diabolum credulitas ex illa beatae sedis statione devolvit et 10 propter hoc angeli perdidit dignitatem. dum se dei praesumit habere naturam. unus ergo deus incorporeus. quia et incomprehensibilis et ubique diffusus: ex nullius enim 61 facturae corporeae **** materiale sumpsit exordium. et ideo coaeternus filius patri. quia ex nullo opere conditus nullisque initiis circumscriptus. super omnia quae figulo suo comprehensibilia atque corporea intra mundi corpus operatus est incorporea maiestate 15 diffunditur. ex ingenito genitus. id est ex patre. sed semper cum patre. his quae excitavit ex nihilo indiscreta sancti spiritus societate dominatur. amen.

1 quantitatem] *Cl. Mamertus l. l.*, qualitates *G*   hae *G*   3 in diabolo] *scripsi*, india (a *dubium*)
solo *G*, in aere solo *Canisius et Engelbrecht*   4 extra] ex *G*   desaeuiet] *Hartel*, desatui& *G*   6 incorporeum
cum] *Engelbrecht*, in corpore cum *G*   8 communicant *G*   futurae *G*   10 maximae *G*   11 habere]
*s. l. G*¹   in unus redit *M*   12 quia et] quia *M*   13 materia *suppl. Hartel*, corpore *suppl. Mommsen*
quo aeternus *G*   14 figulo] factori *M*   15 mundum *G*   16 id] *s. l. G*¹   qui *G*   17 nihilo]
ex *add. G*   dominator *G*   amen] *om. M*

INCIPIT DOMNI RURICII EPISTULARUM LIBER PRIMUS.

I.

G

5   DOMINO SUO PECULIARI IN CHRISTO, DOMINO PATRONO
              FAUSTO EPISCOPO RURICIUS.

OLIM te, domine mi, venerande ac beatissime sacerdos, fama celeberrima prae- 1
dicante, cognovi: olim desiderio pii amoris infuso, illis te quibus scribere dignaris
oculis cordis intueor, sed nihilominus etiam corporeis videre festino, si quo modo
10 possim, intercedentibus vobis, peccatorum meorum vincula disrumpere, acceptisque
columbae illius pennis, a venantum laqueis evolare et vobiscum positus in dominica
lege requiescere, ut sitim, quam opuscula vestra legendo concepi, ipse praesens, unde
illa manarunt uberius hauriens restinguerem, ut caritatis igniculum, quem in tepidis
animae dormientis favillis ferventibus **** suscitastis, prolatis de condensa scripturarum
15 pabulis, vivax flamma roboraret, quae eloquio sancti oris accensa, more sibi solito in
pectore peccatoris vim naturae potentis exsereret calefaciendo frigida, inluminando
tenebrosa et spinas criminum consumendo. adhaesit, doctor eximie, anima mea 2
post te. me autem adiuvent orationes tuae, ut possim, terrenis actibus spretis,
caelestibus inhiare, quia corpus, quod corrumpitur, aggravat animam, ut in-
20 clinare aurem suam ad oracula divina non possit, ut domum patris obliviscens
oboediensque vocantis imperio de terra sua et cognatione discedat atque illam quae
ei demonstratur potius concupiscat. non enim adhuc valet pusillitas nostra metum 3
obnoxiae condicionis expellere et caritati perfectae purgata corda reserare. ut relin-

11 Ps. LIV, 7.   Ps. XC, 3.   17 Ps. LXII, 9.   19 Sap. IX, 15.   20 Ps. XLIV, 11.
21 Gen. XII, 1.

4 I] *numeri desunt G*   7 olim — 8 cognoui] = *Ruricii ep. I, 16, § 1*   8 illis] s. s. l. *G*¹
11 pinnis *G*   positis *G*   12 ipse] *Lütjohann*, ipso *G*   13 restinguerem] s. *exp. G*¹   caritati
signiculum *G*¹   quam *G*   14 *suppleas* scintillis: cf. *infra II, 26*   condensa scripturarum] *G*, cf. *Is.*
X, 34: subuertentur condensa saltus   15 papulis *G*   18 orationis *G*   20 autem sua *G*¹, *corr. G*²
obliuiscens] *scripsi*, obliuio *G*   21 uocantis] n. s. l. *G*²   cognitione *G*

G¹ quentes praesentia, petamus aeterna: eiectoque ancillae ****, hereditatem paternam
 4 liberi possimus adipisci. quam ob rem spero, domine mi, ut pro me indesinenter oretis,
 et quotiens dignati fueritis ariditatem terrae meae eloquentiae vestrae imbre perfundere,
 non mihi, sicut nunc fecistis, adhuc meae infirmitatis ignari delicatos et dulces cibos,
 sed austeriores et aegritudini meae congruos suggeratis, quia non expediunt stulto 5
 deliciae; postmodum praedicatoribus meis censorium praebeatis assensum, qui more
 humani ingenii affectu nimio praepediti, a veritate iudicii declinantes, incurrunt pro
 5 amore mendacium. sane nec vereatur sanctitas vestra, ne vulneribus meis gratior sit
 foventis dextera quam secantis, quia ea nec a me posse curari et tamen graviter
 computruisse, domino donante, iam sentio. et ideo eligo, ut me iustus misericordiae 10
 6 increpatione corripiat, quam caput meum oleum peccatoris impinguet. supplicii itaque
 prece depono, ut de illo thesauro penetralium vestrorum, unde nova et vetera pro-
 ferre consuestis, peritissimi utpote medici, qui languentium innumeras et varias
 aegritudines cotidie, gratia dei adiuvante, sanatis, languori quoque meo quae con-
 venire cognoscitis medicamenta mittatis. 15

II.

DOMINO SUO PECULIARI IN CHRISTO, DOMINO PATRONO
FAUSTO EPISCOPO RURICIUS.

1 I^{TA} me hactenus impia negligentia et neglegens impietas possederunt, ut quid,
 domine mi, in me potissimum accusem, nesciam, et quid in me primum excusem, non 20
 2 inveniam. si enim argumentationem aliquam ad excusandas excusationes in
 peccatis exhibere temptavero, adiciam peccato sine iudicii recordatione peccatum,
 ut duplici atque maiori delicto ipse me premam, ut qui tarditatis reus sum, esse in-
 cipiam falsitatis et ab humana usque iniuriam **** crimen extendam, paternam nunc
 tantum exspectans de segnitiae noxa sententiam, divinae vero pro mendacii ultione 25
 subiciar: praesertim cum vera confessio indulgentiam, at falsa excusatio mereatur
 offensam. malo itaque tam simplici confessione quam supplicii veniam petere, quam
 3 peccata geminare. habes ergo, pater optime, pastor egregie, me iam culpae meae
 spontaneum confessorem; habes et in discipuli errore quod corrigas et in oviculae
 languore quod sanes. potestatisque et iudicii tui est, utrum velis ulceris mei putre- 30
 4 dinem ferri rigore rescindere an medicamentorum lenitate curare. ego tamen utram
 elegeritis curationem amplectar intrepidus nec paternae ictum dexterarum declinabo,
 dummodo portionem promissae hereditatis adipiscar, neque attendam, quae mihi poena
 5 sit in flagello, sed quem **** habeam in testamento. melius enim mihi est flere
 super patre, quam ut abdicer contemptus a patre, quia parentum pietas dstringit, ut 35
 6 corrigat, non perseverat, ut puniat, nec tantum eis maioris infert arrogantia super-
 bientis, quantum gaudii confert humilitas confitentis. sic ille evangelii indulgentissimus
 pater filium praeceptae substantiae decoctorem laeto suscepit amplexu, promptior gaudere

1 Gen. XXI, 10. 10 Ps. CXL, 5. 12 Matth. XIII, 52. 21 Ps. CXL, 4. 37 Luc. XV, 20.

1 filio *suppl. Lütjohann* 2 qua morem *G* 6 praedicatoribus] *scripsi*, proditoribus *G* 7 prae-
 pediti *** (prae? eras., a in litura scr. *G*²) ueritate *G* 8 nec] *G*², *** ec *G*¹ 9 secantes *G*¹
 10 iustum *G*¹, corr. *G*² 13 consuistis *G* 15 mittatis] finit *add. G* 22 exhiber& *G*¹, corr.
 temptavero] te in ras. *G*² 23 primam *G*¹ 24 iniuriam] *versu exeunte G*, *suppleas* diuinam 26 at]
Monmsen, et *G* excusatio] *Canisius*, excusatione *G* 28 egregi *G* me iam] *Lütjohann*, meae *G*
 30 languore] n s. l. *G*¹ uellis *G* 31 medicamentorum] ca s. l. *G*² ueram *G* 33 adip*is] carnesq;? *G*¹,
 corr. *G*² 34 locum *suppl. Lütjohann*, cf. *supra* p. 297, l. 22 35 contemta a *G* quam *G*¹, quia corr. *G*²
 36 ne *G* eis] s eras. *G* superbientes *G*¹ 37 gaudii confert] ex gaudii umfert, ut videtur, corr. *G*¹
 38 preceptae *G*, infra II, 23 praeceptae *G*¹

de reditu quam imputare de lapsu. denique non ei exprobrantur facinora, non G
luxuria, non egestas; sola conversi reversio omnia damna compensat, quia maior fuit
procul dubio patri facultas redditus quam rerum facultas. itaque abscessio reum fecerat, 7
regressio fecit insontem et misericordia sufficit heredi, quin etiam paternae clementiae
5 venia sola non sufficit, quod ulnis fovet, quod gratia permulcet, nisi et munera larga
multiplicet. dat anulum, ne rursus a patre, perfidia abducente, discedat: calceamenta 8
dat pedibus, quo facilius ardui itineris aspera et dura contemnat: dat et ipsam primam
quam perdiderat stolam, ut quem a morte receperat, pristina immortalitate donaret.
datur etiam ipse iuniori vitulus reverso, qui seniori agnus datus fuerat de Aegypto
10 profecturo, quia ipse educit ex Aegypto pater. tanti parentis imitare tu fidem, 9
trade peccatoribus adiutorium, praesta conantibus remissionem, intercessionem largire
confitentique filio non solum ipse veniam tribue, sed ipse veniam deprecare, ut quem
in peregrina patria appellas liberum, in propria possis videre liberatum, et qui per
se amisit dominicam liberalitatem, per te mereatur consequi libertatem nec a vestro
15 separetur solacio, qui sequestratur a praemio.

III.

DEVINCTISSIMO FILIO SEMPERQUE MAGNIFICO HESPERIO RURICIUS.

SCRIBENDI mihi ad unanimitatem tuam aditum, quem obstruxerat imperitia, pate- 1
fecit affectus et illa dominatrix omnium pietas, per quam flectuntur rigida, saxea
20 molliuntur, sedantur tumida, leniuntur aspera, tumescunt lenia, mitescunt saeva,
saeviunt mitia, accenduntur placida, acuuntur bruta, dominantur barbara, immania
placantur, etiam in me opus suum peragens, os elinguae reseravit, producens me ex
tutissimo silentii recessu ad publicum formidandumque iudicium, et invitata vestri
nova subire compellit, scilicet ut qui hactenus illam sententiam secutus antiquam, 2
25 qua dicitur saepenumero praestare tacere quam dicere, inscientiam meam maluerim
verecundiae taciturnitate tegere quam impudenter incondito sermone proferre, nunc
tam consuetudinis meae immemor quam rusticitatis oblitus, quasi ex Arione in
Orpheum repente mutatus, velim disertissimis auribus tuis ore garrulo non tam offi-
ciosus quam iniuriosus existere, dum et ignota pertempto et insueta praesumo. sed 3
30 dabis, ut reor, veniam venienti ex necessitudine necessariae necessitatis, quia quid
dilectio in mortalium mentibus naturali potestate sibi vindicet, conscium mutuae
passionis pectus agnoscit. ergo ne excusationi diutius immorantes, ita paginam 4
dilatemus, ut non solum tibi non exhibeat sermo incompertior ****, verum etiam copia
inordinata fastidium, iam in vocem pietatis erumpimus et desideriorum verba ructuamus.
35 commendantes tibi pignus nostrum, depositum tuum, cuius nos susceptione cepisti.
tibi enim spem posteritatis meae, tibi solacium vitae praesentis et levamen, si divinitas 5
adnuerit, futurae, tibi una omnia mea vota commisi. te elicitorem et formatorem
lapillorum nobilium, te rimatorem auri, te repertorem aquae latentis elegi, qui scires

6 Luc. XV, 22.   9 Luc. XV, 23.   Exod. XII, 3.

1 ei] et G   2 conuersa*, ras. c aut e G   3 itaquē G   reum] u e corr. G²   4 quin etiam
uenia sola: paternae clementiae non sufficit con. Mommsen   et e corr. G²   hered*** corr. heredi G¹
5 largā G   6 perfida abduces G¹, perfidia duce et in mg. add. al. perfida abducente G²   10 imitare
tu] Mommsen, imitare tantus Canisius, imitantur G¹, in mg. add. al. imita G²   11 intercessione G   15 se-
questrat G¹, corr. G²   a] om. G   22 *elinguae G   23 inuitata] Mommsen, inuita iam G   27 iam G
arione] illud Vergilianum: sit Tityrus Orpheus, Orpheus in silvis, inter delphinas Arion (Eclog. VIII, 55) homo
stolidus male intellexisse videtur, ut monuit Mommsen   28 orfeum G   uellim G   29 pertimto G¹
30 necessitati G   32 immo morantes G   33 suppleas voluptatem   38 lantis G¹, lentis G², laticis
con. Mommsen   eligi G   sciris G

6 abstrusas lapidibus gemmas propriae reddere generositati, quae utique in tanta rerum
 6 confusione amitterent nobilitatem, si indicem non haberent. aurum quoque harenis
 vilibus mixtum nisi artificis sollertia eluatur aquis, ignibus eliquetur, nec splendorem
 poterit retinere nec meritum. saeptas etiam aquarum manantium venas et obductum
 terra fluenti alveum nisi diligentius eruderaverit appetitoris industria, laticis unda
 7 non fluet. ita et tenerorum adhuc acies sensuum ignorantiae nubilo quasi crassitate
 scabrosae rubiginis obsessa nisi assidua doctoris lima purgetur, nequit sponte clare-
 8 scere. tuum ergo nunc, tuum est in his omnibus et opinioni tuae et nostro pariter
 respondere iudicio, ne aut tu praesumpsisse inlicite aut nos inconsiderate elegisse
 videamur.

10

IV.

DEVINCTISSIMO FILIO SEMPERQUE MAGNIFICO HESPERIO RURICIUS.

1 RECEPI apices unianimitatis tuae, tam gratia quam eloquentia, tam amore pariter
 quam lepore, tam sale quam melle respersas, in quibus nec dulcedini deesset aliquid
 nec sapor. qui cum omni dictionis et rationis arte praemineant, solo tamen a se
 2 videntur discrepare iudicio. dum enim paginulae meae non laudi aptae sed vitupera-
 15 tionis ineptia rusticitatis aptatae maiora meritis tribuere festinas et sequeris vel
 3 declamationis cursum vel diligentis affectum, a norma recti iudicii declinasti. ad
 quam rem ego perfectionem non ignorantiae vitio sed spontaneo arbitror descendisse
 consilio: triplici ex causa, ut in tenui materia et acumen ingenii et oris facundiam et
 4 affluentiam sermonis ostenderes. sicuti in ieiuno atque otioso caespite magis strenuitas
 cultoris apparet, cum aut rebellionem glebarum tenacium repetita saepius impressione
 vomeris domat aut ariditatem nimiam stercoreis aspersione fecundat, ut fructuum
 copiam, quam soli natura negat, industria producat; ita et tu egestatem epistulae
 meae eloquentiae tuae ubertate ditasti, ut possit esse, si eam suppresseris, te loquente,
 5 laudabilis; si vero protuleris, incutiat et mihi de falsa laude et tibi de iudicii errore
 verecundiam. et idcirco, quia imperitiam meam tui pudoris opus esse voluisti, cave,
 ne, praeconio tuo nobis non respondentibus, tua periclitetur electio. itaque, si quid
 mihi credis, si quid utrique consulis, indignum memoria, oblivione dignissimum
 volumen absconde, si vis et me ad arbitrium tuum oratoris famam et te probati
 30 iudiciis obtinere personam.

V.

DEVINCTISSIMO FILIO SEMPERQUE MAGNIFICO HESPERIO RURICIUS.

1 SPONDERAS, fili carissime, ut mihi aliquos de ramusculo, quem ex amaritudine
 in domesticum saporem vertendum transferendumque suscepas, flosculos destinares,
 35 quorum odore cognoscerem, quam spem spei gerere deberem. utrumnam ipsi flores
 germina aut rursus ipsa germina fructus sui qualitate promitterent idemque iterum
 fructus utrum possint, te excoquente, mitescere et dulci eloquentiae cibo audientium
 2 corda satiare. quod quia nescio quam ob causam facere distulisti, opportunum vos
 admonendi tempus inveni, quo in harmonia mundi universa animantia bruta pariter
 40 et elingua, incedentia, volantia atque reptilia suis quaeque modis, suis sibilis, suis

2 ..mitterent ..obilitatem G¹ indicem] Mommsen, iudicem G 3 nis (i add. G²) G sollertiae
 lu+tu raquis G¹, sollertiae lanetur aquis G² 5 fluenti ..uium G¹, fluenti alveum G² 9 inlicitae G
 12 deuictissimo G magnifico G 14 quilius G 19 perfectionem] forte tuam desideratur 20 ex] est G
 21 ostenderis G caespite] cf. ep. Sidonii ad Ruricium datam VIII, 10, § 2 23 fecundat] n s. l. G²
 fructum G 24 producat] in mg. add. G² tuae | gestatem G¹, tua egestatem G² 26 si] om. G
 33 deuictissimo G 35 transfendumque G destinatis G 39 d&ulisti G 41 incedentia G

quaeque vocibus, etsi sono dissono aut ore diverso, pari tamen affectu quasi uno *G*
 concentu in laudem proprii auctoris erumpunt et potentiam, quam promere nequeunt,
 sentire se produnt. hoc namque tempore cuncti orbis species rediviva reparatur, et 3
 quicquid in eo situ squalidum, frigore turbidum, glacie coneretur, nuditate deforme,
 5 ariditate praemortuum hactenus fuit, ad instar resurrectionis emergit, ut discat humana
 fragilitas de visibilibus invisibilia et de praesentibus futura cognoscere et spem venturae
 melioris aetatis, deposita desperatione, percipiat. nunc etiam tellus sterili rigore con- 4
 clausas, quasi virili semine ita verno tempore concepto, occultis maritata meatibus,
 venas laxat ad partum. et hinc quod deliciis suave, quod esui dulce, quod usui utile,
 10 quod victui necessarium, quod visui iucundum, quod olfactui gratum, quod tactui
 blandum, omne producit. siquidem haec est illa temperies, quae mundi nascentis 5
 materiam, quasi adhuc in incunabulis teneram, gremio quodam clementissimae altricis
 complexa nutrit, ne substantiam nullo labore duratam aut aestivus fervor exureret
 aut hiemalis algor exstingeret aut ventorum flabra portarent. habet itaque susceptus 6
 15 tuus convenientissimum tempus, quo, animi socordia tandem aliquando deposita,
 hebetudinem cordis exacuat et, si inter homines declamare non potest, saltim inter
 pecudes clamare aut inter volucres garrire festinet.

VI.

DOMINO SANCTO ET PISSIMO PATRI NEPOTIANO
PRESBYTERO RURICIUS.

CODICES quos sanctitas vestra transmisit accepi, eloquentia claros, scientia per- 1
 fectos, doctrina probos, fidei puritate perspicuos, qui sacrorum testimoniorum ubertate
 locupletes, auctoritate praestantes, luce fulgentes facile et fidelium mentes inluminant
 et infidelium errores detegant atque convincant. quorum ego gustu admodum tenui
 25 plectus potius quam refectus, ad satietatem propter sollicitudines saeculi pervenire
 non potui. sicut enim stomachus cum febrium ardore decoquitur, dulces sibi antea 2
 cibos nec oblatos recipit nec requirit ablatos, ita et animus mundanis anxietatibus
 curisque confectus spiritales dapes nec desiderat absentes nec carpit appositas nec
 sentit infusas. quae cum ita se in me habeant, vos tamen et pii parentis probastis 3
 30 affectum et solliciti magistri ministerium et seduli medici implestis officium, ut tali
 taedio laboranti medicamenta congrua mitteretis. quibus etsi propter neglegentiam
 meam ego non valeo consequi sospitatem, vos tamen percipietis a iusto repensatore
 mercedem, qui etiam pro ingratas grates benevolas referre consuevit. horum ergo 4
 praefatorum codicum unum, sicut iussistis, retinui, alium remisi, quem sancti Hilarii
 35 Pictavae urbis antistitis esse noveritis. quod quia praeceperatis, indicare curavi. hunc
 vero retentum, si permittitis, transferre disposui, ut quod memoriae commendare non
 possumus, saltim vel paginis mandare curemus.

2 proprii <i>G</i>	3 rediuna <i>G</i>	4 turpidum <i>G</i>	6 prestantibus <i>G</i>	7 desposita <i>G</i>
ligore <i>G</i>	10 olfatui <i>G</i>	11 omne] o in <i>ras.</i> <i>G</i> ²	13 exureret] exuretur et <i>G</i>	15 con-
uentissimum <i>G</i>	deposita] <i>Canisius</i> , depstata <i>G</i> ¹ , detestata in <i>mg.</i> add. <i>G</i> ²			16 hebetudinem] <i>Canisius</i> ,
habitudinem <i>G</i>	19 nepociano <i>G</i>	21 eloquentia <i>G</i>	22 perfectus — probus — perspicuus <i>G</i> ¹	
27 oblatos recepit nec requirit <i>G</i>		29 ista <i>G</i>	habent <i>G</i>	parentes <i>G</i>
33 beniuoles <i>G</i>	consuevit* <i>G</i>	34 hilari <i>G</i>	35 antestites <i>G</i>	36 si] <i>supplevi</i> , om. <i>G</i> , ut mavult <i>Mommsen</i>

G

VII.

DOMINO SUO PECULIARI IN CHRISTO PATRONO BASSULO
EPISCOPO RURICIUS.

- 1 QUAM me diligere sancta pietas et pia sanctitas vestra dignetur, multimodo
 probatis affectu, dum legenda transmittitis et neglecta corrigitis, dilectionem diligendo 5
 2 provocatis et quod praedicatis verbis docetis exemplis. sed quoniam semen vestrum
 in terra sterili et dumosa non proficit, utpote quod sentibus supererescens suffo-
 catur, ne sicut infructuosam illam ficulneam me iubeat dominus vineae, quem tanto
 tempore nequiquam exspectat, abscidi, vos severiorem sententiam orando differte, 10
 donec doctrinae vestrae pinguedine tamquam stercore amaritudo infructuosa dulcescat.
 3 sed quoniam plus sunt apud me delicta quam verba nec possum facta expiare ser-
 monibus, obsequium saltem epistulare dependo et librum, quem praestiteratis, me
 remisisse significo aliumque identidem vestrum, si iam necessarius non est, spero per
 4 portitorem harum remitti. valeatis simulque, si propitio deo ad sollemnitatem sanctorum
 Gurdone venturi sitis, me recurrentibus scire faciatis. 15

VIII.

DOMINO SUO PECULIARI IN CHRISTO, DOMINO PATRONO SIDONIO
EPISCOPO RURICIUS.

- 1 PRAEDICANTIBUS vobis, saepius audisse me recolo, nullatenus ab iniquitatibus nos
 posse purgari, nisi fuerimus crimina nostra, conscientia compungente, confessi. quis 20
 enim, non dicam consequi, sed vel quaerere queat indulgentiam, nisi deplorationi
 confessionem erroris adiungat, quia error indulgentiam, non indulgentia requirit
 2 errorem? quod ego valde verum esse cognoscens, facinus meum nuper admissum
 pietati vestrae indicare non distuli, ne quod modo prodente me spectat ad veniam,
 tacente postmodum pertineret ad culpam. sed iam ipsum dolum proferimus in medium. 25
 3 furti me vobis reum statuo et depositum vestrum me, ignorantibus vobis, inlicite prae-
 sumpsisse pronuntio. quod ut tamen committerem, occasionem perpetrandi facinoris
 4 vos dedistis, aut temptantes cupidum aut indoctum erudire cupientes. codicem namque,
 quem de fratre meo Leontio me recipere iusseratis, transtulisse me fateor. quod si
 5 probatis, ignorete: si imputatis, agnoscite, quia confessioni querella sociatur. nam 30
 primum ut eum legerem voluntas impulit: deinde ille ut transferretur extorsit, nam
 cum de dapibus ipsius adhuc pauca libassem, taliter me gustu inlecebrosi saporis in-
 lexit, ut primi quodam modo parentis imitator, domino repente contempto, ad satietatem
 studuerim pervenire magisque consilium suadentis quam imperium dominantis audierim.
 6 nam ut omnia pectoris mei arcana manifestem, videbar mihi libri ipsius verba adhor- 35
 tantis audire: quid cessas, ingrate, quid dubitas? nosti erga te communis domini

8 Matth. XXI, 19.

4 pia] pi&as G   5 affectum G   7 que sentibus G¹, que sentibus G²   9 deferte G
 10 doctrinae] d in ras. G   pingvine G   stercore] scripsi, stere G, terrae Canisius   13 uestrum
 si iam] scripsi, uestrum silam G, uestris usibus nunc Canisius   14 valeatis] scripsi, iubeatis G   15 me
 recurrentibus] item infra II, 44   16 VIII] Ruricio Sidonius ep. IV, 16, supra p. 67 respondit   20 quis]
 scripsi, quiquis G   22 indulgentia] indulgentiam G   23 rerum G   24 prodente me] Canisius,
 prudente G   28 uos, ras. s G   dedicistis G   aut] t s. l. G²   aut inductum G   29 leontio G
 33 imitatur G¹   34 suadentes G¹   35 istius corr. ipsius G¹   36 ingratae G   dubitas] b s. l. G²

voluntatem, quam diversis occasionibus te eliminare contendat, quam tibi etiam invito *G*
 spiritales cibos soleat bonus pastor ingerere. mihi crede, plus tibi, si distuleris, quam
 transtuleris, imputabit, quia studiosis favere non invidere consuevit. his et talibus *7*
 silentis alloquiis in vincula eius me voluntarius pariter et coactus [sponte] conieci, ad
 5 exemplandum eum festinus accessi, quem nunc utrum, sicut est, transcriptum an
 disparatum reddere debeam, in vestro pendet arbitrio. ego tamen libens multam quam *8*
 intuleritis excipiam, quia remedium meum vestrum credo esse decretum et sententiam
 vestram medellam duco esse non poenam.

IX.

DOMINO PECULIARI IN CHRISTO, DOMINO PATRONO
 SIDONIO RURICIUS.

ITA me recens praedicatio et antiqua dilectio vestrae pietatis inlexit, ut audeam *1*
 auribus vestris ineptiis meis facere saepius iniuriam, dum vestram, quantum sterili
 ingeniolo conceditur, attingere cupio disciplinam. quam etsi assequi grande est atque *2*
 15 difficile, sequi tamen pulchrum est atque sublime, quoniam summarum rerum non
 adeptio tantum, sed etiam imitatio ipsa laudanda est: quia numquam fere aliquis eius
 rei portione ad integrum caret, ad quam scandere ac pervenire contenderit. desidero *3*
 itaque, domine mi, desidero, inquam, tuis cibus refici, tuo fonte potari, tuis repleti
 dapibus, tuis epulis saginari: quas si quis, distribuentibus vobis, non summo ore
 20 libaverit, sed totis animae visceribus appetens conviva sorbuerit atque intimo pectoris
 postmodum easdem ruminaturus absconderit, incipiet assiduis ructationibus in laudem
 domini omnipotentis erumpere refertus corde, ore ieiunus, dum satur esurit et saturatur
 esuriens, magis in regeneratione saturandus. nec deesse poterit cibus, cuius pastus
 in verbo est. ut ergo harum deliciarum particeps esse merear, vestris patrociniis *4*
 25 obtinete mihique supra mensuram virium contenti auxiliores accedite simulque, ut
 ab ovili vobis credito non inveniar alienus, orate errantemque ovem a pascuis saeculi
 ad caulas dominicas reportate, quia confido, quod intercessionibus vestris fieri possit
 agnus, qui vester meruerit esse discipulus.

X.

DOMINO PECTORIS SUI LUPO RURICIUS.

ACCEPI litteras magnanimitatis tuae, quibus excusare dignaris, quod, ut me rarius *1*
 eloquentiae tuae rore respergas, baiuli faciat inopia; simulque etiam indicas te mirari,
 cur, cum mihi eorum frequentia suppetat, verborum quoque copia compta non desit,
 vobis scribere saepius detrectem. quod vos per ironiam, ut est leporis vestri facundia, *2*
 35 iactasse non ambigo, cum et vos abundetis tabellariis et me sciatis laborare egestate
 sermonis ac sterilitate exilis ingenii velut aestivis mensibus arentis venae cursum
 sudare, non fluere. addidistis etiam, sicut Achilli Patroclum aut Herculi Theseum vel *3*
 Theseo Pirithoum, ita vos mihi debere sociari. in his fabulis factisque maiorum non *4*
 praerogativam personarum, sed comparisonem debemus dilectionis accipere, ut anti-

1 occansionibus *G* 4 unculis *G* sponte] *G*, *delevit Mommsen* 5 nunc] *Lütjohann*, n̄ *G*,
 nescio *Canisius* sicut est paratum an simul transcriptum reddere *coni. Mommsen* 6 disparatum] *scripsi*,
 ||paratum *G* pendit *G* 9 IX] *Ruricio Sidonius ep. VIII, 10, supra p. 138 respondisse videtur*
 12 delictio *G* 16 flere *G* 17 portionem *G* 18 mihi *G* 22 refertur *G* 23 cibus] *cuius in ras. G*
 partus *G* 24 ut] & *G* 25 accedite] *G* ut] *Lütjohann*, et *G* 30 pectoris sui] *scripsi*, pectori suo *G*
 32 baiuli] u et i in *litura G* 34 hiruina *G* 36 aestivus *G* 37 hirculi *G* 39 antiquorum]
Lütjohann, amicorum *G*

G quorum recolentes nomina sequamur exempla et eorum in nos vocabula transferentes merita conferamus atque ex ipsorum gestis magnifica quaeque et honesta carpentes vitae nostrae utiliter coaptemus et serviamus nobis in caritate candida, non adulatione fucata, studeamusque, quod in amicitii illorum poetarum falsitas finxit, in nobis animorum veritas peragat, ut, dum imitari videmur antiqua, relinquamus imitanda et
 5 seniorum facta laudantes laudemur a posteris. haec ergo, domine mi, flamma pectoris mei, persuasioni tuae quam conscientiae meae amplius credens, gerulo festinante, breviter cursimque dictavi: quae peritia tua et probitas tua, si amici verecundiae consulit, aut celare debebit aut emendare curabit.

XI.

10

DOMINO SUBLIMI SEMPERQUE MAGNIFICO FRATRI FREDAE RURICIUS.

1 QUONIAM amoenitati nemoris vestri etiam deserti nostri ineptias voluistis adiungi, transmissi, sicut iniunxistis, abietum plantas, non specie sed proceritate placituras, non fructibus sed sui peregrinatione mirabiles, non usu aptas sed amoenitate iucundas, quippe quae, cum coaluerint, crassitudine umbrarum Cevennarum frigus oceani sint
 2 aestatibus praebiturae. et hoc inter illas praeclarissimas diversi generis arbores, tam decore quam utilitate praestantes, opulentas onere, distinctas flore, odore fragrant. 15
 3 illic enim industria vestra contulit, quod soli natura non protulit. nam ut ruborem rosarum, liliorum candorem, lauri perpetuum virorem et alia huiusmodi vilia visibus praetermittam, quia saepe per abundantiam pretiosa vileseunt et facit copia
 4 sunt suavitates, visui usuique vernantes. sed quid illic primum laudandum sit aut mirandum, ubi etiam temporis intemperies temperatur? siquidem inibi torridae fervor aestatis tam umbrarum quam undarum rigore depellitur; hiemis vero in tantum non
 5 effigiem. sed quid ego immemor imperitiae meae paupero sermone, mi domine, ruris vestri divitias, delicias describere aut enarrare contendo, ad cuius laudem etiam ingenia
 6 maiora succumberent? date itaque impudentiae meae veniam, quam extorsistis: qui ut auribus vestris verbosus existerem, dignatio vestra me compellit: confidens, quod epistula longior vobis, domnis meis, si displiceret affatu, placeret affectu, cum in-
 7 tellegeretis eam non pro eloquentiae lepore sed pro vestro amore copiosam: simulque quia sciebam, sublimitatem vestram in amicis vestris plus reprehendere taciturnitatis
 8 verecundiam quam loquacem familiaritatis audaciam. 20 25 30

XII.

DOMNO PECTORIS SUI CELSO RURICIUS.

35

1 TREPIDO in praeconium vestrum os elinguae reserare, cui scio iure etiam ingenia maiora succumbere. quid enim primum de affectionis aut dignationis vestrae laude commemorem. qui omnes mihi ruris, nemoris et quod his omnibus maius est caritatis

1 et eorum — uocabula] in *mg.* add. G¹   3 utiliter] ti *suppl.* G   4 fugata G   amicitus G
 11 FREDAR *Canisius*   13 adiunxistis G   15 oceani sint] *Mommsen*, oceanis in G   17 flagrantis G
 19 uilia] *Mommsen*, familia? G¹, similia G²   22 usuique] *usu.* *suique* G   24 aetatis G   25 aedem]
Lütjohann, eadem G   tepor. aeris *ex* tempora eris *corr.* G²   26 paupero] G   27 discribere G
 28 date] dat ei G   30 domnis] G   intellegertis G, intellexeritis *Canisius*   32 plus] s. s. l. G¹
 35 domno] G   38 nemoris] *scripsi*, moris G

delicias contulistis, aut certe, si quid horum defuit, deputandum tempori, non vobis est *G*
 imputandum. nam totum apud vos, quod carum pectus, quod habuit clarum mundus, *2*
 inveni. nulla me penitus iucunditate fraudastis, quin etiam desiderabile mihi hospitoli
 mei desertum vestra vicinitate fecistis. et idcirco me magis finitimum vobis esse con-
5 gaudeo, quia non ex toto malus est, qui bonis iungitur. sed ne exhibeat vobis seu ineptia *3*
 seu longior sermo fastidium, salve largissimum dico et vitrarium, sicut iussistis, me
 destinasse significo, cuius opus nitore non fragilitate oportet imitetur, ut dilectio, quae
 nobis a parentibus relicta, a magistro tradita, vitae communione firmata est, secundis
 elimetur, adversis nulla penitus turbinum procella frangatur. nam sicut auri atque *4*
10 argenti pretiosa sinceritas, si aeris aut plumbi vel cuiuslibet alterius materiae vilioris
 fuerat admixtione corrupta, nisi ignium examinatione purgetur, nec splendorem
 naturalem poterit habere nec sonum, nam nec visui claritatem nec tinnitum reddit
 auditui magisque raucum resonat, si feriat, et stridulum, * * * * *

Hanc ergo sententiam non meam sed domini, frater optime, contuentes pariter et *5*
15 sequentes, ita vitam nostram medio cursu gubernatore ipso domino temperemus, ut,
 quamvis serenitas arrideat, prosperior flatus invitet, mare placidum blandiatur, scientes
 tamen, illam aequoris subiecti planitiem ad instar montium repente consurgere, nequaquam
 in altum navem nostram patiamur impelli, ubi eam aut tempestas solvat aut unda demergat.

XIII.

DOMNO PECTORIS SUI CELSO RURICIUS.

20 RECEPI apices germanitatis tuae, qui mihi non parum scrupuli rettulerunt. vereor *1*
 enim, ne secus de litterulis meis quam a me missae sunt senseritis et idcirco quasi
 temerariae praesumptionis me notare videamini, dum, ut pro vobis orem ac saepius
 commoneam, postulatis. egone, frater optime, castigare vos audeam, qui me nequeo *2*
25 castigare? egone vos, qui me adhuc in saeculi turbinibus tamquam in maris aestibus
 cumba instabili fluctuantem quasi iam de sublimiori specula vel eminentiori colle
 respicitis? egone vos, qui ad portum veniae per paenitentiae indulgentiam domino
 gubernatore * * * * ? non ego penitus, frater dilecte, sic scripsi, ut mihi aliquid blandiens *3*
 vos improbo dente morderem nec ut vos laederem, sed mihi epistulae familiaritate
30 vincirem. nam si bene consideretis, votorum sunt illa verba non actuum et optantis
 potius quam monentis, quia non quid ageremus, sed qualiter vellem, ut viveremus,
 exposui. ceterum si actus vitae meae praeteritae praesentisque discutias, pudebit te, *4*
 intimo et secretissimo fratre teste, ferre, quae non puduit deo teste promittere. pro
 quibus facinoribus meis spero vos potius domino supplicetis, ut quos in hoc saeculo
35 amicitiarum et propinquitatis voluit esse consortes, in futuro bonorum iubeat esse
 participes.

XIV.

DOMNO PECTORIS SUI CELSO RURICIUS.

EQUUM qualem iusseras destinavi mansuetudine placidum, membris validum, *1*
40 firmum robore, forma praestantem, factura compositum, animis temperatum nec prae-

5 vobis seu] *scripsi*, uobis esse *G*, vobis ipsa *Canisius* 6 seu] *scripsi*, sui *G* 8 ***secundis *G*
 13 res comparata una cum sententia domini desideratur, ut monuit Mommsen 16 quamvis] *scripsi*, quā *G*
 adreddat *G* 17 nequaquam] *scripsi*, nequam *G* 18 saluat *G* dimergat *G* 20 domno] *G*
 22 a me amissae *G* 26 fructuantem *G* 28 gubernatore] *G* 23 me notare] *scripsi*,
 menotae *G* 26 fructuantem *G* 28 gubernatore] *G* 23 me notare] *scripsi*,
 30 uincerem *G* 31 uellim *G* 38 domno] *G* 39 mansuetudine — p. 308, l. 3 impositum] *Ruricius*
infra II, 35 repetivit

- 4 properum scilicet velocitate nec pigrum tarditate: cui frenus et stimulus sit sedentis
arbitrium, cui ad evehendum onus et velle suppetat pariter et posse, ita ut nec cedat
2 superposito nec deponat impositum. his itaque, sicut oportuit, intimatis, salutatione
praelata, pollicitatione dispensa, promissa deposcimus, ut ad sollemnitatem sanctorum
ad nos deo propitio una cum sorore nostra venire dignemini, honorem patronis. 5
fratribus affectum, gratiam populis praestituri.

XV.

DOMINO SUO PECULIARI IN CHRISTO, DOMINO PATRONO
AEONIO EPISCOPO RURICIUS.

- 1 AGNITO transitu sanctae et venerabilis apud me recordationis domini mei de- 10
cessoris vestri Leontii, animo et mente confusus diu multumque tristatus sum, quod
et, impredientibus peccatis meis, tanto antistiti occurrere non merueram et tali essem
2 parente privatus. cuius etsi exterioris hominis non fruebar aspectu, interioris tamen
gratia delectabar et mentis acie iugiter adhaerebam: per quem et in quo mihi praesens
quodam modo et cernebatur obtutu et audiebatur affatu et palpabatur attactu et tene- 15
batur amplexu, siquidem cari nullo se melius loco quam in corde caritatis ipsius sede
3 conspiciunt. unde et amplius desiderabam oculis videre carnalibus, quem ita spiri-
talibus intuebar, sed dolori meo consolationem ea, quae prius tribuerant solacium,
ipsius merita dederunt, quia confido, quod quem paterna pietas dilexit, et sedula
4 intercessione custodiat, sed haec sanctitati vestrae quasi vobiscum colloquens atque 20
5 a vobis maeroris ipsius levamen requirens, dictante dilectione, rettulerim. nunc vero,
ut dicere institueram, accensione ipsius domini mei et apostolatus vestri ordinatione
comperta, ad officium vestrum mittere cogitabam. sed muneribus vestris humilitatis
meae praevenistis obsequium, quae mihi maiorem scribendi fiduciam contulerunt, quia
praesumo, quod quem liberalitate feceritis dignum, ab animis vestris non habeatis 25
6 alienum. et ideo, sicut datis intellegi, quoniam tanti habere dignamini, sospitationem
beatitudini vestrae per litteras uberem dico simulque peculiari prece deposco, eo
mecum agere tanti habeatis affectu, ut domnum Leontium praemisisse et commutasse
potius quam perdidisse cognoscam.

XVI.

30

DOMINO VENERABILI, ADMIRABILI ET SANCTIS OMNIBUS AEQUIPERANDO
FRATRI SIDONIO VIDENTI RURICIUS.

- 1 OLIM te, frater carissime, fama celeberrima praedicante, cognovi et in sede
caritatis illis quibus ipse melius terrena despicias et caelestia divinaque consideras
oculis mentis aspexi, unde ipsius nomen adscripsi, cuius munere donatum esse te vidi. 35
2 et ideo, dum te in speculo cordis diligenter *** et pulchritudinem interioris hominis tui
vehementer admiror, ad desiderandum animi mei viscera concitasti, quae in tantum
affectum tuum meracissima dilectione commota sunt, ut quem spiritualibus oculis con-

1 tarditate] *om. G, ex epistula II, 35 inserui*   sedentes *G*   3 oportuit *G*   4 deposcemus *G*
6 populi *G*   9 aeonio] *scripsi, eonio G, cf. infra II, 8*   10 venerabiles *G*   11 leonti *G*   13 ex-
terioris *G*   15 affatu] *Lütjohann, affectu G*   16 se melius] *semilius G*   19 quod] *quotquot G*
22 accensione] *Mommsen, arcensione G, cf. Gloss. apud Mai, Class. Auct. VI, 503, arcisionis infra p. 315, l. 5*
24 fiducia *G*   25 facieritis *G*   26 datis] *G*   27 beatitudinis *G*   28 domnum] *G*   prae-
misisse] *cf. infra p. 314, l. 23*   32 videnti] *cf. 1. Reg. 9, 9: qui enim propheta dicitur hodie, vocabatur*
olim videns   33 carissimae *G*   36 intueor *suppl. Mommsen*

templor, etiam carnalibus cernere concupiscam. quam ob rem salve in Christo domino 3 *G*
 plurimum dicens, specialius quaeso, ut una cum domno meo episcopo, quem ad nos
 venturum pro sua dignatione confido, vobis ad humilitatem nostram visitandam faciatis
 iniuriam, ut possimus in unum positi fructum de nostra invicem capere praesentia,
 5 dum sciscitantis intentio fit respondentis eruditio et mutuus quodam modo profectus
 discentis efficitur et docentis. pax, pax, pax.

XVII.

DOMNO ANIMAE SUAE ET TOTIS IN CHRISTO DOMINO DILECTIONIS
 VISCERIBUS EXCOLENDO POMERIO ABBATI RURICIUS EPISCOPUS.

10 **S**CRIPtum est, sicut ipsi melius nostis: mihi vindicta, ego retribuam, dicit 1
 dominus. iam vos mihi si quid imputatis, ignoscite, quia sciatis, dominum vindicasse.
 tam aviis esse nos itineribus noveritis in tam abditas solitudines inductos, ut eas
 retexere animus horreat, mens refugiat, sermo non queat. incurrimus namque semitam 2
 obstructam ramis, spatio constrictam, spinis hirtam, stirpibus clausam, obsitam sentibus,
 15 situ asperam, saxorum aggeribus impeditam, radicum conexione constratam, caeno
 voraginosam, ut in tam variis tamque multiplicibus malis non esset simplex forma
 periculi, dum caballorum pedes radicum virtus detinet et soli putredo non sustinet,
 montibus vero ita in sublime porrectam et vallibus in profundo demersam, ut nos per
 undosum mare, excitantibus eum ventorum saevientium flabris, erepto ab oculis nostris
 20 nebulis ac nubibus die, iter agere crederemus: quia, etiamsi mundo radius solis 3
 inluxit, ad nos prae densitate nemoris splendor ipsius et calor pervenire non valuit,
 dum nos ita per iter infelicium filicum proceritas premit et sic inundatio roris aspergit,
 ut contracti frigore vel coacti apricitatem ignis plurimi diebus cynocaumatis quaereremus.
 sed cum ad locum ad quem tendebat intentio pervenissemus, vallati aquis atque 4
 25 madefacti siti ocepimus deperire, quia cum esset, ut diximus, rigor in aere, erat
 tamen tepor in fonte, odor in flumine, ardor in campo, aestus in castro. et, ut brevi
 sermone universa concludam, per talem viam nos iter egisse cognoscite, per quam
 nec ad paradisum, non dicam ad exilium quisquam ire desideret. quapropter quia 5
 haec omnia dominus noster et me incurrere et vos iussit evadere, peccata mea a
 30 vestris meritis etiam visibili itinere discernens, et vos, qui arcta et laboriosa spiritaliter
 pergitis via, istius non inceditis angustias et nos, qui lata et spatiosa retrorsum
 semper respicientes incedimus, huius incurrimus iniurias. orate dominum, cui omnia
 possibilia confitemur, ut etsi per diversum iter, ad unam nos tamen urbem faciat con-
 venire, in quam nos misericordia potest inferre, vos merita.

35

XVIII.

DULCISIMO ET UNANIMO FILIO OMMATIO RURICIUS EPISCOPUS.

UT per Venerium dulcedini tuae non scriberem, non negligentiae nec im- 1
 putationis alicuius sed occupationis fuisse cognosce. unde has per Amelium dedi,

10 Rom. XII, 19. 33 Ps. CXXI, 3.

2 domno] *G* 4 presentia *G*: cf. *infra* II, 63 8 domno] *G* 10 vindictam *G* 12 auus *G*, *corr.*
 14 sensibus *G* 16 uora * *g* (i s. l.) nosam *G* 18 dimersam *G* 19 eum] *G* 22 filicum] *scripsi*,
 felicum *G*, felicium *Canisius* si *G* 23 frigore uel] *G*, frigoreue *Mommsen* quaereremus] *Mommsen*,
 querimus *G* 24 quem] *om.* *G* 26 in comite? *corr.* in campo *G*¹ 31 inceditis] *scripsi*, incederetis *G*,
 incedere debetis *coni.* *Mommsen* non *G*¹, *corr.* *G*¹ 32 incurrimus] *G* cui — 34 merita] *infra* II, 52
repetiuit 33 etsi per diuersum] si per di e *corr.* *G*¹ una *G* 36 ommatio] *scripsi*, cf. *Greg. Tur.*
Hist. Fr. III, 17. X, 31, omacio G

- G* 2 quibus salve plurimum dico et, ut propositi tui semper reminiscaris, admonco. nec
 animum tuum iam deo dicatum aut a coepto itinere blandior visus avocet aut modu-
 lator corrumpat auditus aut dulcior gustus inficiat aut mollior sollicitet tactus aut
 suavior odoratus inliciat, ut per fenestras corporis mors intromittatur ad animam.
 3 sed neque stivam tenens, contra domini sententiam retro respicias, ut directum lineae
 sulcus amittat: quin potius ita in eum, cui te, ipso inspirante, vovisti, omnibus sensibus
 inhies et corde defixus adhaereas, ut, cum te vel una praefatorum vitiorum inlex
 forma pulsaverit. fide firma et divina meditatione munitum pectus adire non possit.
 4 et quamlibet in turbis positus esse videaris, intrans in cubiculum cordis tui, clauso
 ostio tuo, dominum orare non desinas, ut qui videt in occulto dicat tibi, sicut sancto 10
 5 Moysi vociferanti ad se non voce sed corde dicebat: quid clamas ad me? et spero,
 ut in talibus orationibus etiam mei meminisse digneris, et citius te ad nos. etiam si
 noster non reducit affectus, desiderium dulcissimae et saluberrimae quietis adducat.

10 Matth. VI, 6.

11 Exod. XIV, 15.

1 reminiscaris] ni s. l. *G*¹   4 inlicet et per *G*   5 neque — 6 amittat] *ex epistula quae*
dicitur Severi de ultimo iudicio c. 2 (ed. Halm p. 220): ne manum aratro inserens retrorsum conversa respicias,
quo utique in te redeunte vitio, ordinem suum necesse est sulcus amittat, exscripta esse, Baluze, Miscellanea,
Praef. censuit   12 dignaris *G*   13 noster] n̄t (*semper pro noster*) *G*, inter *Canisius*   adducat]
 EXPL DOMNI RURICII EPISTULARUM LIB PRIMUS *add. G*

INCIPIT DOMNI RURICII EPISTULARUM LIBER SECUNDUS.

I.

5 DOMNIS SUBLIMIBUS ET IN CHRISTO DOMINO DEVINCTISSIMIS G
FRATRIBUS NAMATIO ET CERAUNIAE RURICIUS.

ANTIQUI sapientes amicos duos unam animam habere dixerunt, quod valde 1
verum esse ego praedico proboque; nam postquam a vestra germanitate discessi,
divisum esse me sentio partemque meam vobiscum resedissee cognosco nec absentibus
10 vobis integer esse me videor. et cum me in me non inveniam, apud vos me ad vos
reversus inquiri atque ibidem quantum me vobis reliquisse tantum vestri mecum
abstulisse conspicio. et ita, priusquam fiat, adnuente domino, pignorum nostrorum 2
votiva coniunctio, animorum inter nos facta iam divisio. quae divisio amplectenda
magis est diligentibus quam vitanda, per quam fit in cordibus eorum caritatis integrae
15 sincera transfusio, cuius ego vinculis colligatum a vobis esse me gaudeo (et talibus
catenis vinctus exsulto) obstringique me eorum nexibus magis cupio quam resolveri,
quibus et vos constrictos esse confido. redeuntibus itaque vestris salve largissimum 3
dico et ex omnibus gratias agens derelinquo quae ad praeconium vestrum pertinent.
idcirco me siluisse significo, quia in propriis laudibus, sicut dicitur, est odiosa iactatio;
20 vestra enim laus mea facta est et ideo, ut dixi, de magnanimitate vestra tacere
melius duxi, quia quicquid de vobis dixero, mihi videor contulisse.

1 INCIPIT — 3 SECUNDUS] INCIPI LIBER II G 5 DOMNIS SUBLIMIS G et] om. G
6 namacio G 7 antiqui — 12 conspicio et] *Ruricius ex epistula II, 10 exscripsisse videtur* quod —
8 praedico proboque] *infra II, 10 fusius*: quod [ego etiam ecclesiastico testimonio] uerum esse [confirmo,
quo ait: credentium autem erat anima et cor unum. unum utique caritate non numero et fidei
simplicitate non singularitate personae. hoc] ergo praedico proboque: *quae uncinis inclusi h. l. desiderantur*
9 absensibus G¹, corr. G¹ 10 integrum *infra II, 10* uideor] *credo infra II, 10* 11 reuersus]
r ante e s. l. G¹, regressus *infra II, 10* nobis] *ex epistula II, 10 restitui, iubes G* 13 quae diuisio]
coni. Canisius, quae diuino G 17 constrictus G

II.

G DOMINIS SUBLIMIBUS ET IN CHRISTO DOMINO DEVINCTISSIMIS
FRATRIBUS NAMATIO ET CERAUNIAE RURICIUS.

- 1 INTER reliquas grates, quae a me vobis iure referendae sunt, *** praesentia
ac visitatione patroni communis domni Postumini ingentes gratias ago, quod hospitium
nostrum fecistis ipsius orationibus inlustrari, quia dum vobis exhibet fidem, nobis
tribuit benedictionem. et licet fuerit vigilantissimus inspector, importunissimus exactor,
districtissimus exsecutor, levia tamen haec omnia gratia vestra et sanctitatis suae
ponderatione pensavimus, quia, sicut scriptum est, caritas omnia sustinet, caritas
numquam excidit, praesertim cum hoc quod visus exigere nobis eum credimus
2 dei beneficio contulisse. itaque eo propitia divinitate remeante, non quia necessariae
essent, sed quia ipse voluit, dedi, quibus individuae germanitati vestrae salve largis-
simum desiderans dico et iter meum vestrumque conspectum mente praevenio atque
omnia, sicut iussistis et dignum ac debitum fuit, inspecta, tradita, firmata significo.
3 nec vereor, quod debeat animos vestros vel aliquantisper offendere, quod unum voca-
bulum de libello dotis videtur esse subtractum: cum hoc quod deest numero non
solum compensatum sed etiam auctum agnoscitis in marito.

III.

DOMINIS SUBLIMIBUS ET IN CHRISTO DOMINO DEVINCTISSIMIS
FRATRIBUS NAMATIO ET CERAUNIAE RURICIUS.

- 1 QUAM graviter sim de luctu vestro nuntii atrocitate pereulsus, facilius vos pro
mutuo potestis amore conicere, quam ego possim litteris intimare, quia animus nimio
maerore confectus, quod horret recolere, renuit expedire. doleo, fratres devinctissimi,
2 tam acerbo casui vestro et toto corde compatiar. nam etsi ad praesens a vobis
disparatus sum corpore, tamen semper mente coniungor, et dum a vobis animo non
recedo, planetibus vestris interesse me credo, quia secundum divinam sententiam quod
patitur unum membrum omnia membra compatiuntur in corpore. nos enim
non solum fide concorporamur in Christo, sed etiam filiorum coniunctione conectimur.
3 unde etiam, si aurarum tanta intemperies permisisset, ad solandos vos pro epistulis
ipse venissem. sed quid facimus, fratres optimi, quod divinae resistere iussioni sicut
virtute non possumus, ita nec voluntate debemus et omni advigilantia praecavere, ne,
dum dulcia nobis pignora nimio dolore deflemus, blasphemi aut quodam modo iniuriosi
inveniamur in domino et gravius animam nostram auctor ipsius mortis, inventa
4 occasione, confodiat, quam carorum amissione percussit. ideo in omni amaritudine
vel dolore ad illum nobis refugiendum est et ad illum omnes casus nostri toto corde

9 I. Cor. XIII, 7. 8.

26 I. Cor. XII, 26.

2 sublimis G deuictissimis G 3 namacio G 4 gratis G¹, corr. pro supplevit Lütjohann
5 uisitatione] Lütjohann, u^(i ras.) si (tati? ras.)||one G patrono G, corr. domni] G 6 nostrum]
Lütjohann, uestrum G 8 sanctitas G 11 propitia diuinitate] Lütjohann, cf. infra II, 63, propria
diuinitate (G¹, ciuitate G²) G, propria ciuitate Canisius 12 dedi] has desideratur, ut infra II, 55
15 aliquantisper] n s. l. G¹ 17 marito] scripsi, merito G 19 domnis] G christo] perit G
20 namacio G ceruniae G 21 nunti G 24 aceruo G et] ex G 25 disparatus] G¹, sepa-
ratus G², cf. infra II, 36 28 concorporamus G 30 sed quid — p. 313, l. 9 assumptum] Ruricius
infra II, 39 repetiuit 31 aduigilantia] sollicitudine infra II, 39 33 mortis] infra II, 39, meritis G
34 ideoque infra II, 39 35 illum] deum infra II, 39 toto] extr. o s. l. G¹

referendi, qui sanat vulneratos, qui relevat maestos, qui consolatur adffictos. et illa *G*
sancti Iob sententia omnino dicenda est: dominus dedit, dominus abstulit, sicut
domino placuit, ita et factum est: sit nomen domini benedictum. haec 5
ergo, domini pectoris mei, scribere vobis idcirco praesumpsi, ut dolorem communem,
5 quem sciebam quod verbis meis mitigare non poteram, vel divinis eloquiis utcumque
moderarer. vere non minimum potestis capere de Christi voluntate solacium, quod, 6
quatenus ipsum immaturus manebat interitus, talem eum est dignatus assumere,
qualium regnum dixit esse caelorum; ut et patronum haberetis ex filio et minus
doleretis amissum, quem a domino videbatis assumptum.

IV.

DOMINIS SUBLIMIBUS ET IN CHRISTO DOMINO DEVINCTISSIMIS
FRATRIBUS NAMATIO ET CERAUNIAE RURICIUS.

SÆPIUS, carissimi fratres, per communis luctus acerbissimum casum vobis scribere 1
aut ad vos venire disposui, sed semper me et ab itineris proinctu infirmitas corporis
15 et ab epistulari officio nimius dolor cordis retraxit. nam si quando ad scribendum 2
animum sum conatus intendere, statim sensus horruit, mens refugit et ita mihi pro
sermonibus semper fletus occurrit, ut prius paginam lacrimarum imbre perfunderem,
quam stilo pingerem, sicut dixit ille paternam indicans de filii amissione pietatem:

bis conatus erat casus effingere in auro,

20 bis patriae cecidere manus,

vel quod potius a me dicitur, quoniam negabat consolari anima mea. haud 3
iniuria. perdidit enim filiam, quam et me suscepisse et vos genuisse gratulabar, per-
didi vitae solacium, posteritatis spem, decus familiae, cordis gaudium, lumen oculorum.
nec simplici sum orbitate percussus, nam cum filia et fratres amisi, quorum me solabar 4
25 affectu, quorum me coniunctione iactabam. disruptum est, fratres carissimi, vinculum
germanitatis nostrae, ablatum nobis est pignus mutuae caritatis. hei mihi, fratres 5
optimi, dum depositum vestrum, cuius me traditione ceperatis, amitto, una vos perdidit
et ideo in unius necessitudinis gradu complurium mihi necessitudinum solacia sublata
suspiro. solam tamen patriam, quae mihi per ipsam adquisita fuerat, non amittam,
30 qui hanc mihi potissimum terram quam illa corpore suo occupavit patriam iudicabo.
sed quo immemor officii, memor gratiae, dolore impellente, progredior et tempore 6
aliquatenus vulnus obductum rediviva recordatione tamquam nova sectione rescindo?
et qui consolari vos potius per divina promissa cupiebam, consolationem ipse non
cupio? causas tamen vobis recidivi huius doloris exponam. utcumque enim animus 7
35 macerore confectus recipere consolationem apostolica exhortatione iam coeperat, qua
ait: nolo vos ignorare, fratres, de dormientibus, ne contristemini sicut
ceteri qui spem non habent, sed, ubi infelix noster communis advenit et eum
sine ea qua prius splendebat gemma conspexi, per quam mihi et acceptior esse

2 Iob I, 21.
36 I. Thess. IV, 12.

8 Matth. XIX, 14.

19 Verg. Aen. VI, 32. 33.

21 Ps. LXXVI, 3.

1 refendi *G*   3 benedictum] *de rebus adversis Iob infra II, 39 fusius agitur*   5 sciebam
quo *G*: haec *infra II, 39 desunt*   6 moderarer uere] moderare uere *G*¹, moderarem & uere *corr. G*²,
moderare reuere, si mihi quasi uestro creditis cordi *infra II, 39*   7 quatenus *G*   tale meum *G*
12 namatio *G*   13 acerrimum *G*   18 filii *G*   21 aut *G*   24 filiam *G*   solebar *G*
25 disruptum *G*   34 uos *G*   36 nec *G*

G solebat et gravior, et quasi ornamento proprio spoliatus mihi et indecorus apparuit.
 8 novit ille, fratres carissimi, qui cordium occulta rimatur, quod ita mihi dolor repente
 geminatus est et ita mihi per singulos dies de tanta indole illius et istius desolatione
 affectus duplicatur et luctus, ut nec hunc aspicere nec illius meminisse sine
 lacrimis queam et propheticum illum saepius dicam: quis dabit capiti meo aquam
 9 et oculis meis fontem lacrimarum? sed ille populi sui peccata deflebat, ego
 vero propria, quae et me et vos pondere suo et numerositate presserunt, ego ut illius
 10 mortem et meam vitam, ut illam defunctam et me superstitem plangam. longe aliud
 tibi, venerabilis soror, quasi de nostris meritis praesumebas, cum tantum tibi nimia
 caritate decepta de nostris orationibus, me refellente, promitteres, ut et domum tuam
 nostra intercessione salvandam et filiam per me, ut ita dicam, fore crederes immor-
 11 talem. sed cito apparuerunt merita mea, quae et me irremediabili vulnere sauciarent
 et te secus quam oportuerat de peccatore credentem tanti pignoris orbitate per-
 euterent, vel nunc certe, in Christo domino venerabilis soror, et te falsa credidisse
 12 et me vera dixisse cognosces. sed nimium diu immemores praeceptorum caelestium
 humano dolori praebeamus assensum: ad divina nobis praecepta redeundum est, ne ita
 plangamus corpore mortuam, ut ipsi corde moriamur. discedentes ergo paululum de
 praesentibus, rursum futura cogitemus, ut quos infirmant praesentia, futura corro-
 13 borent, nos debemus, fratres carissimi, illam ferre condicionem humanae fragilitatis,
 quam et prophetae et apostoli et sancti iustique omnes vel, quod maius est, omnium
 14 dominus noster suscipere dignatus est. deplorare, sed magis deo gratias agere
 et gaudere nos convenit, quod filiam, qualem voluimus, quamdiu is qui dederat per-
 misit, habuimus et, qualem voluimus, non perdidimus, sed ad Christum, ipso iubente,
 15 praemisimus. habere enim filios generalis est beneficii, bonos vero habere specialis
 est praemii: sicut vivere commune est omnium, bene vero vivere et bene discedere
 16 de hac vita paucorum est, non tamen naturae condicione sed culpa nec divina prae-
 scriptione sed propria voluntate, et ideo non turbetur cor nostrum nec filiam pro
 amissione sed pro desiderio defleamus, ne aut promissis dominicis increduli aut prae-
 17 ceptis obnisi esse videamur. fleant liberos suos qui spem resurrectionis habere non
 possunt, quam eis perfidia sua ademit, non divina sententia. fleant mortui mortuos
 18 suos, quos in perpetuum aestimant interisse, illi nullam maeroris sui habeant requiem,
 qui non credunt esse requiem mortuorum. nobis vero, quibus et spes et portio
 Christus est, spes in terra morientum, portio in regione vivorum, quibus mors ista
 non naturae sed vitae praesentis est finis, quia eam in melius credimus esse reparandam
 iuxta apostoli sententiam: cum corruptibile hoc induerit incorruptionem,
 cum propheta dicendum est: dominus dedit, dominus abstulit, sicut domino
 visum est, ita factum, sit nomen domini benedictum, quia tenenda est in
 19 temptatione paenitentia, ne cogat aut ore aut corde delinquere. fletus itaque nostros
 fides prompta detergat, quia credimus, caros nostros vitam non tam perdere quam
 mutare, relinquere sacculum acrumnis et luctibus plenum et ad regionem beatitudinis
 festinare, exire de peregrinatione laboriosa et ad quietis patriam pervenire, unde et

5 Ierem. IX, 1.

30 Luc. IX, 60.

35 I. Cor. XV, 53. 54.

36 Iob I, 21.

1 solebant <i>G</i>	4 duplicatus <i>Canisius</i>	nec illius] illius <i>G</i>	5 illum] <i>G</i>	8 ut] <i>suppl.</i>
<i>Mommesen, om. G</i>	10 promitteris <i>G</i>	tuum <i>G</i>	11 crederis <i>G</i>	17 discedentis. Ergo <i>G</i>
18 corroborarent <i>G</i>	22 nos] <i>Lütjohann</i> , non <i>G</i>	uoluimus <i>G</i>	quam diuis <i>G</i> et <i>Canisius</i>	promisit
<i>Canisius</i>	23 qualem quidem uoluimus <i>Canisius</i>	24 bonus <i>G</i>	25 uere <i>G</i>	discendere <i>G</i>
29 obnisi] <i>Mommesen</i> , obnisi <i>G</i> , obnisi <i>Canisius</i>	31 quos] <i>Lütjohann</i> , cf. <i>infra</i> II, 46, quod <i>G</i>			nulla <i>G</i>
33 morientum <i>corr.</i> morientium <i>G</i> ¹	34 enim? <i>corr.</i> eam <i>G</i> ¹		38 aut ore] auctore <i>G</i>	nostro <i>G</i>
39 perdedere <i>G</i>				

propheta dicit: educ de carcere animam meam ad confitendum nomini tuo. *G*
 credite mihi, fratres carissimi, quia illa iam de sua quiete secunda de nostra est salute 20
 sollicita, quae si nobiscum posset miscere colloquia, hoc diceret: nolite, pii parentes, 21
 nolite me flere nec ingrati tam benigno domino planctibus nimiae dilectionis existere.
 5 esto, habuerit tempore meae arcessionis hoc pietas, iam debet dolorem vestrum fides
 cum tempore temperare, quia etsi vobis mortua sum, deo vivo: aut numquid vos 22
 magis potestis amare quam dominus, qui me fecit, quomodo voluit, redemit, quia
 voluit, et, quando voluit, pro sua pietate suscepit? aut quod magis doloris vestri potestis
 habere solacium, quam quod dominus noster unicum filium suum pro nobis est tradere
 10 dignatus ad mortem? et cum filius dei secundum carnem mori voluerit, homo tam
 acerbè debet condicionem humanae sortis excipere? quam ob rem, piissimi parentes, 23
 vestra potius peccata deflete et de satisfactione vestrorum criminum cogitate, ut, si me
 in Christo diligitis, quia me vere diligere non potestis, nisi in domino diligatis, in
 sinum patriarchae venire mereamini, ubi dominus pro innocentiae meae puritate
 15 et pro sua pietate constituit, quia misericordia eius melior est super vita,
 ut ibidem non falsis sed veris, non temporalibus sed aeternis gaudiis pariter exsultare
 possimus. talibus oportet ut nos, optimi fratres, et his similibus praeceptis ac sponsibus 24
 dominicis consolemur, quia sicut apud dominum futura iam facta sunt, ita fidelis
 catholicus promissa caelestia, quae tempore suo implenda confidit, debet iam quodam
 20 modo habere praesentia, spe praecipere, possidere fide, operibus obtinere. haec enim 25
 sunt quae nobis exhibent in maioribus solacium, in contrariis fiduciam, in prosperis
 moderationem, ne aut extollamur secundis aut cedamus adversis aut tristibus con-
 sumamur. haec ergo, fratres carissimi, transmittenda vobis ad communem quandam 26
 consolationem haud sine magno animi dolore dictavi. nec me paulo latius protrahere
 25 sermonem affluentia verborum compulit sed aestus animorum, ut desiderium, quod
 recordatio accenderat acerbè, commemoratio diutina leniret. in hoc etiam parem
 gratiam erga communem filiam comprobemus et, sicut nos eius vita devinxerat, ita
 eius memoria in eadem dilectione custodiat.

V.

30 DOMINO SUBLIMI ET IN CHRISTO DOMINO DEVINCTISSIMO FRATRI
 NAMATIO RURICIUS.

QUI occasionem scribendi pro necessitudinis iure perquirimus, oblatam praeter- 1
 mittere non debemus, ut reddat nobis quandam praesentiae portionem sermo mediator,
 qui emittitur et non amittitur, tribuitur et habetur, videtur discedere nec recedit, a me
 35 dirigitur, a te suscipitur, a me scribitur, a te legitur nec tamen dividitur, cum quasi
 divisus integer utriusque corde teneatur, quia verbi more divini traditur et non
 egreditur, confertur indigenti et non aufertur auctori, accipientis lucrum sine dispendio
 largientis, ditans inopem nec attenuans possessorem.

1 Ps. CXLI, 8. 15 Ps. LXII, 4.

3 possit *G* dicere *G* 5 arcessionis *G*, cf. supra p. 308, l. 22 7 quomodo voluit redemit]
Mommsen, quomodo noui || **** || tremis redimit *G*, qui me donauit uita, emit, redemit *Canisius* 11 acerbè *G*
 12 uestra* *G* deflete] *G*², deflere *G*¹ 14 sinu*, *ras.* s *G* me meae] *Mommsen*, meae *G* 16 tempo-
 ralibus] rali in *ras.* *G* 18 consolemur] *G* 19 promissae *G* 21 rex hibern] *G* 22 aut aut
 cedamus *G* 24 haud] *Lütjohann*, ut *G*, non *Canisius* ne *G* 25 ut] & *G* 26 acerbè com-
 memoratio diutina] *Mommsen*, commemoratio diutina crebra *G*, commemoratio diutina crebra *Canisius* leniret]
Mommsen, leniret et *G* 27 ergo *G* deuixerat *G* 28 dilectionem *G* 31 namatio *G* 32 qui —
 38 possessorem] est prior epistolae II, 36 pars 33 mediator] *Mommsen*, meditatur *G*, infra II, 36 medi-
 tator *G*, meditatus *Canisius* 34 admittitur *G* tribuetur *G* discendere *G*, ut infra II, 36 36 in-
 teger] tamen add. II, 36 38 dictans] *G*, ut infra II, 36 negat tenuans *G*

VI.

G DOMNO SUO ET PECULIARI IN CHRISTO DOMINO PATRONO
CHRONOPIO EPISCOPO RURICIUS EPISCOPUS.

1 IN ordinando grege dominico vel regendo inter speculatores atque praepositos
non praesumptio debet esse sed ratio et de custodia sollicitudo non de pervasione 5
contentio, ne mercennariorum subeant notam. dum pastorum non tenent disciplinam,
et inveniantur, sicut apostolus dicit, non Christi gloriam affectare sed propriam, dum
malunt ab hominibus percipere laudem quam a domino exspectare mercedem, prae-
2 sentis appetitores lucri et praemii contemptores aeterni. unde, sicut idem apostolus 10
docet, si pacifica ad opus sanctum congregatione concordes, si sine simulatione dili-
gentes, si cum sollicitudine ministrantes, si unius capitis membra sumus, corporis
unanimiter debemus esse rectores, quia caulae gregis dominici possunt esse numerosi-
tate multae, non fidei varietate diversae, ut, sicut ipse dominus praenuntiare dignatus
est, non, nobis per invidiam dissidentibus et per dissensionem gregem dominicum 15
dividentibus, multiplex per nos schisma procedat, sed magis per unitatem doctrinae
simplicis oves dominicas congregantibus fiat in nobis unus grex et unus pastor, qui
sicut est rex regum et dominus dominantium, sacerdos sacerdotum et pontifex ponti-
3 ficum, ita intellegatur et pastor esse pastorum. quam ob rem studio caritatis non
cupiditatis has ad sanctitatem vestram per presbyterum meum pro dioecesi Gemiliacensi,
unde iam pridem vobis scripseram, destinavi, ne, si tacuissem, negligentiae deputeretur, 20
non concordiae, . . . rationi irrationabili viderer cessisse, non paci, ut, si agnoscitis vera
esse quae dico aut iusta quae repeto, nec me iniuriam diutius nec vos inquietudinem
sustinere patiamini.

VII.

DOMINO SUBLIMI SEMPERQUE MAGNIFICO FRATRI ELAPHIO
RURICIUS EPISCOPUS.

1 ITA propitio deo operum tuorum fama percrebuit, ut omnes in laboribus con-
stituti commendari se germanitati vestrae omni precum ambitione deprecant, quia
2 fatigationem suam apud vos effectum habere non dubitant. unde etiam portitor harum 30
nomine Ulfila, quem mihi Pharetrius presbyter suis litteris commendavit, ad vos com-
mendaticias postulavit, quas ei et pro iussione divina et pro iussione mutua libenter
indulsi. quibus individuae caritati vestrae salve plurimum dico et praefatum pro
affectione germana non pro pontificali auctoritate commendare praesumpsi, quia in
peccatore amittit dignitas dignitatem, cui honor indebitus oneri est potius quam honori.
3 quod licet vobis placere pro nostra devinctione confidam, tamen, si quid nobis veri 35
vel vicarii amoris impenditis, spero, ut condoleatis potius quam gaudeatis, quia indignum
me et penitus non merentem non attollit res tanta, sed deprimit.

7 Ioann. VII, 18.

10 Rom. XII, 9. 8. 4.

16 Ioann. X, 16.

2 domno] G   3 cronopio G   4 speculatores] sunt episcopi   6 notam dum] Basnage,
notandum || dum G   7 inueniatur G   8 praesentias G   16 simplicis] Lüttjohann, simplices G
unius grex G   19 per] suppl. Lüttjohann, om. G   diocisi G   21 concordiae . . . (suppleas cum)
rationi irrationabili uiderer cessisse, non paci] Lüttjohann, concordiae rationi irrationabilis uider cessisse non
pauci G, concordiae rationi irrationabili. Suadent cessisse non pauci con. Mommsen   22 iuriam G
25 sublimis G   fratre elafio G   28 se germanitati] seg ex rett corr. G¹   30 pharetrius] scripsi, fratretrius G,
cf. Greg. V. Patr. XVI, 3: Faretri cuiusdam servus   31 malim pro uisione mutua   36 uicari G   ut] om. G

VIII.

DOMINO SANCTO ET APOSTOLICO AC MIHI PRAE CETERIS
IN CHRISTO DOMINO CULTU AFFECTUQUE PECULIARIUS EXCOLENDO
PATRONO ET PAPAE AEONIO RURICIUS EPISCOPUS.

G

5 QUOTIENSQUE quicumque sanctos aut apostolicos viros, quos misericordiae opera, 1
operum merita, meritorum vita commendat atque omnium virtutum fama disseminat,
aerumnarum mole depressi coguntur expetere, dum litterarum solacium quaerunt labori
suo, beneficium conferunt desiderio nostro. et cum sit illorum labor noster dolor, fit 2
tamen per officii collationem eorum necessitas quodam modo caritas nostra, qua, dum
10 ipsorum adquiescimus petitioni, nostrae satisfacimus voluntati, et ita fit, ut egestas
petentis sit largientis utilitas. fratri itaque et compresbytero nostro Possessori nomine, 3
quod peius est, potius quam facultate, (quia quod habuit pro fratris redemptione pro-
fudit, factus est possessor paradisi, dum proprietatis saeculi desinit esse possessor),
ad apostolatam vestrum commendaticias postulanti libenter indulti. cuius necessitatem 4
15 si dignatur plenius sanctitas vestra cognoscere, epistulam, quam ad humilitatem meam
frater noster Eumerius episcopus per ipsum direxit, tanti habeat recensere et illic
agnosceat, qualiter ipsi debeat et pro consuetudine consulere et pro caritate mutua
condolere. qui ut fratrem ab hostibus redderet liberum, se creditorum maluit esse 5
captivum et, ut ille crudelissima morte non privaretur vita, ipse extorris est factus
20 e patria. * * * * *

IX.

* * * * *

SANCTI apostoli Pauli sententiam contuentes, qua Romanis scribens ait: nolo 1
vos ignorare, fratres, quia saepe proposui venire ad vos, sed prohibitus
25 sum usque adhuc, et nos dicere, pudore instigante, compellimur: crebrius volumus
ad sincerissimam pietatem vestram scripta dirigere, sed prohibiti sumus usque nunc,
prohibente nimirum illo qui bonae voluntati consuevit semper obsistere, invidens
scilicet profectui nostro et affectui vestro, affectui nostro et profectui vestro. profectui 2
nostro et affectui vestro, quia doctrina vestra eruditio nostra est et epistula nostra
30 collatio desiderii vestri est: et rursus profectui vestro et affectui nostro, quia eruditio
nostra merces vestra est et opera et collatio desiderii vestri nostri est sermonis affectus.
ita enim paucis diebus, quos mihi vere et paucos et brevissimos vester fecit affectus, 3
dum contemplatione vestra non solum satiari noster nequit, verum etiam videndo magis
exardescit intuitus, cum vos et desideraremus praesentes et adhuc coram positos
35 quaereremus, sensus nostros fonte purissimo benigni pectoris irrigastis, ut, quamlibet

23 Rom. I, 13.

4 aeonio] *scripsi*, aeonio G   5 quotiensque] G   11 sit] est G   12 fratres G   profuit G
13 proprietates G   16 illic] G, illico *Basnage*   17 agnosceat G   19 crudelis sim G   20 post patria
spatium quod restat versus vacat; quod sequitur fragmentum alius epistolae esse patet G   23 contuentes *corr.*
constituentes G¹   25 n̄ G   crebrius — 27 obsistere] *epistula quae dicitur Severi de ultimo iudicio c. 1*
(ed. Halm p. 219): persaepe ad vos venire volui, sed usque adhuc impeditus sum, obsistente eo qui convenit
obsistere, Ruricius usum esse Baluzius, Miscellanea I, Praef. censuit   uolumus G   26 dirigeret G
30 collatio G, consolatio *Basnage*   31 merces G   opera et] *Mommsen*, tempora G, semper *coni. Canisius*
nostri] *scripsi*, nostri G   34 adhuc] *scripsi*, ad hoc G   curam positus G   35 sensus — p. 318, l. 2
possideam] *Ruricius ex ep. Victorini nr. VII, supra p. 271, l. 24 hausit*

4 nulla deinceps sancti oris munera pretiosa perciperem. praesentiam tamen vestram
 intra mentis meae arcana possideam et effigiem vestram in speculo mei cordis intuear,
 quam illic tam caritas perfecta depinxit. ut nullius aetatis possit oblivione deleri. quia
 4 iugi recordatione momentis singulis innovatur. illic enim vobiscum ex consuetudine
 pietatis vestrae secretius colloquor, illic etiam de vitae melioris institutione pertracto. 5
 5 illic vos labiis mentis exoseculor et manibus cordis amplector. quo fit, ut vera dilectio,
 quae in visceribus meis viva vultus vestri figuratione nutritur et igniculo caritatis
 accenditur, amoris vestri mihi vicissitudinem repromittat et animus meus mihi animi
 vestri fideiussor assistat, dum, quantum mihi de vobis praesumere debeam, conscium
 6 mutuae dilectionis pectus interrogo. unde, scribendi mihi aditu orationibus vestris 10
 tandem aliquando reserato, his salutationem defero et intercessionem peccatorum
 requiro, illud speciali prece deprecens, id a misericordia dei nostri assiduis petitionibus
 flagitetis, ut, omnibus deletis ***** meis atque omnibus, opitulanti vobis con-
 suetudinaria elementia et copiosa bonitate, delictis, etsi non ad eundem praemium,
 saltem ad eundem nos portum quietis iubeat pervenire: ut, quatenus hic propter spatia 15
 interiecta terrarum oculis corporis saepius nos videre non possumus, vel ibidem de
 mutua praesentia gaudeamus, ut, quando vobis a iusto iudice retribuetur corona meri-
 torum, mihi a piissimo redemptore et advocato perfectissimo commissorum venia non
 7 negetur. ipse ante iudicium peccatoris agere dignetur causam, ne in iudicio puniat
 culpam, quia novit quippe omnipotens nec in bonitate elementiae iudicii perdere 20
 veritatem nec in iudicii severitate elementiae amittere bonitatem. et ideo per ineffabilem
 misericordiae ac virtutis operationem vobis praestare dignetur, ut quos hic veritate
 8 coniunxit, illic habitatione non separet. promissionem vestram recolens peculiarius
 rogo, ut fratrem Pomerium sanctitas vestra non solum non retineat, verum etiam ad
 9 nos venire compellat partemque suam nobis individuum per utriusque transmittat. nec 25
 eum a vobis discedere, si ad me accesserit, iudicetis, quia et vos hic inveniet in me
 et cum eo vos, residente corpore, ut confidimus, corde venietis. sed et inde non
 parvum fructum habere poteritis, si rusticitas nostra doctrina ipsius aliquid in dei
 timore profecerit.

X.

30

DOMINO ANIMAE SUAE ET IN CHRISTO DOMINO VISCERIBUS
EXCOLENDO POMERIO ABBATI RURICIUS EPISCOPUS.

1 SAPIENTES saeculi amicos duos unam animam habere dixerunt, quod ego etiam
 ecclesiastico testimonio verum esse confirmo, quo ait: credentium autem erat
 anima et cor unum, unum utique caritate non numero et fidei simplicitate non 35
 2 singularitate personae. hoc ergo praedico proboque: nam ex quo a vestra unanimi-
 tate discessi, divisum esse me sentio partemque meam vobiscum resedissee cognosco
 nec, absentibus vobis, integrum esse me credo et, cum me in me non inveniam, apud
 vos me ad vos regressus inquiri atque ibidem quantum me vobis reliquisse tantum

34 Act. IV, 32.

3 nullus G   4 singuli G   6 quod G   quo — 10 unde] *ex ep. Victorini nr. VII excerpta*
infra II, 52 Ruricius repetivit   8 amoris G   vicissitudine G   9 constium G   12 misericordiam G
 13 deletis] *scripsi, delictis G, cf. infra p. 342, l. 12: supplicas commissis*   14 eundem] G   16 nos] non G
 17 coronam G   18 avvocato G   ommissorum G   19 puniat] G², ponat G   21 ne G¹   24 verum] vestrum G
 25 individuum G   utriusque] redintegrationem *suppl. Mommsen*   32 RVR G   33 sapientes — p. 319, l. 1
conspicio. et] Ruricius paucis omissis supra II, 1 repetivit   unam animam] unanimam G   36 ex quo]
postquam supra II, 1   37 discensi G   38 absentibus] *bs et t in ras. G¹*   39 relinquisse G

vestri mecum abstulisse conspicio. et omnipotenti deo gratias super tam admirabili 3 *G*
facto eius refero, quod ita generali tribuere dispensatione dignatus est, ut inter eos
quos locorum intervalla discriminant liber ac nullis conclusus absentiae legibus animus
commear et nihilque esset tam impenetrabile, quod mentis aspectibus non pateret, sed
5 per cordis intuitum inde se invicem cari, gratia intercurrente, conspicerent, ubi caritas
ipsa consistit. et ideo salutem plenissimae erga me, quantum propria mente 4
conicio, pietati vestrae deferens, omni precum ambitione depono: si nobis parem
repensatis affectum, si simili nos caritate diligitis, si aliquid in visceribus vestris amore
noster operatur, si usque ad medullas cordis vestri dilectio nostra pervenit, si tam
10 vos pro me quam me pro vobis dulcedine potestatis edomuit, ut imperio ipsius nec
possitis resistere nec velitis, ad desiderantem fratrem, si desideras, quantocius venire
festina, beneficio et promissum soluturus debitum et mutuum mitigaturus affectum; quia
coram positi aequalem vobis gratiam de nostra contemplatione et colloquutione prae-
stabimus tantumque, si, ut diligaris, diligis, a me retribuetur caritati tuae, quantum
15 tu meae ipse detuleris. nec sane in veniendo fatigationem poteris formidare, quia, ut 5
ille dixit, vicit iter durum pietas et iuxta apostolum nostrum caritas omnia
sustinet, quae nec quaerit quae sua sunt nec umquam novit excedere. opportune
etiam desideranti viatori autumnalis temporis congruit cum caritate temperies, si eam
tamen praeteritae aestatis fervor accendat, non advenientis hiemis aliorum exstinguat.

XI.

ITEM EPISTULA DOMNI RURICII.

RELECTIS litteris meis, fortasse miraberis, quod venerationi tuae fratri scripserim, 1
cum hoc nec aetati nostrae conveniat nec honori, quia sicut me maior es natu, ita
minor es gradu. et ideo, si ad tuam deo propitio longaevitatem aut ad nostram
25 respexissemus administrationem, aut patri scribere debueramus aut filio. sed quia et 2
sanctus Iohannes apostolus in epistula sua unis eisdemque et patribus et iuvenibus
scribit et pueris, dicens: scribo vobis, patres, quia cognovistis eum qui ab
initio est. scribo vobis, iuvenes, quia vicistis malignum. scribo vobis,
pueri, quia cognovistis patrem. qua discretionem verborum non aetatem exterioris
30 hominis sed qualitatem interioris assignat. in quantum enim in dei cognitione ac 3
dilectione proficimus, patres sine dubio nuncupamur. in quantum vero contra ad-
versarium, qui tamquam leo circuit, quaerens quem devoret, viriliter dimi-
camus, iuvenes esse cognoscimur. in quantum vero socordiae desidiaeque committimur
et ad incedendam mandatorum viam fidei infirmitate deficimus atque ad contuenda ac
35 peragenda praecepta divina a saecularium actuum intentione quasi e somno segiores
assurgimus, rectissime puerorum levitate censemur. unde et apostolus Paulus ita 4
commonet negligentem: surge qui dormis et exsurge a mortuis et continges
Christum sive inluminabit te Christus. nam et dominus in evangelio, cum ei 5
a circumstantibus diceretur: ecce mater tua et fratres tui quaerunt te,

16 Verg. Aen. VI, 688. I. Cor. XIII, 7. 17 I. Cor. XIII, 5. 8. 27 I. Ioann. II, 13. 14.
32 I. Pet. V, 8. 37 Ephes. V, 14. 39 Marc. III, 32.

1 deo — 6 consistit] *ex epistula Fausti nr. III, supra p. 269, l. 4 hausta Ruricius infra II, 52 repetit*
3 discriminant *G* conclus *G* 6 plenissimae] *scripsi*, plenissime *G*, sincerissimae *infra p. 343, l. 4. 36*
7 deferent *G* 8 caritatem *G* amore] *G* 9 si tam] *scripsi*, sic a *G*, si ita *Canisius* 11 uellitis *G*
si] *G*, om. *Canisius* desideras] *scripsi*, desiderans *G* 12 festina] *scripsi*, festinabo. *G* 13 nobis *G*
17 oportuna *G* 19 aestatis] *in ras. G*² 21 domni rurici *G* 22 relictis *G*¹ 28 scribo — scribo *G*
29 aetate *G* 30 qualitate *G* 33 iuuenis *G* cognoscimus *G* 36 levitate] *Canisius*, levitae *G*
37 contingis *G* 38 inluminavit *G* 39 te] *om. G*

G volentes videre te, ita respondit: quae est mater mea aut qui sunt fratres
 mei? et ostendens apostolos, sequentes se: nonne hi qui faciunt voluntatem patris
 6 mei? mater enim Christi dici possumus, quando Christum corde gestamus, nam et
 sancta Maria, quae virgo concepit, virgo peperit, virgo permansit, dominum nostrum
 7 non complexu virili sed fide maritante concepit, fratres vero ipsius effecimur, quando
 ita vitam nostram omni virtutum genere disponimus, fulcimus, ornamus, ut heredes
 dei esse possimus et coheredes Christi. cui enim dubium, quod si heredes dei patris
 effecimur, rectissime et fratres Christi dici, ipso adoptante, poterimus, qui nos plasmavit
 ut suos, redemit ut alienos, elegit ut servos, adscivit ut filios? plasmavit enim nos
 8 potestate, redemit passione, eligit in praescientia, adscivit in gratia, nos tamen filii
 per adoptionem, ille solus filius per naturam, qui ut nos ad eandem a qua excideramus
 beatitudinem revocaret, cum penitus non desierit esse quod erat, voluit tamen esse
 quod non erat, ut verbum caro fieret et, dum creator in creaturae humilitatem
 9 descendit, ad creatoris sublimitatem creatura conscenderet. quo fit, ut humanitati
 divina communicent et divinitati humana participant secundum illud apostoli: qui
 cum in forma dei esset, non rapinam arbitratus est esse se aequalem
 deo, sed semet ipsum exinanivit, formam servi accipiens, in similitudinem
 hominum factus et habitu repertus ut homo. humiliavit semet ipsum,
 factus oboediens usque ad mortem, mortem autem crucis. propter quod
 deus illum exaltavit et donavit illi nomen, quod est super omne nomen,
 20 ut in nomine Iesu omne genu flectatur, caelestium, terrestrium et in-
 fernorum et omnis lingua confiteatur, quoniam dominus Iesus Christus
 10 in gloria est dei patris. unde et ad Corinthios idem doctor scribens ait: itaque
 nos neminem novimus secundum carnem; etsi cognovimus enim Christum
 secundum carnem, sed nunc iam non novimus, quia, cessante in eo infirmitate
 25 corporea, totus creditur in virtute divina. et ideo iuxta eum apostolum, quoniam
 omnes in Christo unum sumus, fratres rectissime nuncupamur, quia nos et unus uterus
 12 sacri fontis effudit et eadem ubera matris ecclesiae, spiritu vivificante, lactarunt. simul-
 que idcirco frater scripsi, quia et deo propitio a saeculi actibus ad aeternam beati-
 tudinem te animam convertisse cognovi et imitatore illius evangelici negotiatoris
 effectum, qui, venditis omnibus suis, comparavit pretiosissimum margaritum, vel illius,
 30 qui, reperto in agro thesauro, distractis quae habebat universis, agrum ipsum laudabili
 cupiditate mercatus est, non alienae possessionis importunus inhiator, sed propriae
 facultatis providus distributor, caritatem utpote sincerissimam retinens corde perfecto,
 13 non ut parcius venderet, sed ut largius feneraret. super quo facto gaudeo et deo
 gratias ago, quod secundum divitias bonitatis suae atque virtutis per inaeestimabilem
 misericordiam suam propemodum, ut ita dixerim, contra sententiam suam venire
 dignatur, quia, cum ipse dixerit, difficile eos qui pecunias habent regnum adipisci
 posse caelorum, ecce te et his dignavit in saeculo et provehere festinat in regno.
 35
 14 sed tamen idem dominus continuo rigorem prioris huiusmodi sententiae, quam
 apostoli vehementius formidabant, misericordiae suae moderamine temperavit, dicens,
 quod impossibile esset in se hominibus per naturam possibile deo in eis esse per
 15 gratiam: quod in te, cui operi ut otiis atque impendiis pronus incumbas, pro affectu

1 Luc. VIII, 20. Marc. III, 33. 2 Matth. XII, 50. 7 Rom. VIII, 17. 15 Philipp.
 II, 6—11. 23 II. Cor. V, 16. 27 Galat. III, 28. 30 Matth. XIII, 46. 32 Matth. XIII, 44.
 38 Matth. XIX, 23. 42 Matth. XIX, 26.

2 hii G 4 quae] quae et G 9 suos] uos G 10 eligit in] suppl. Lütjohann 11 ad
 eandem] eadem G a] G excederamus G 13 humilitate G 14 conscenderit G quod G
 17 se ipsum G 20 omnē G 27 omnis G 29 scripsit G a] om. G 32 destactisq; G
 43 otiis] Mommsen, totis G, totus ego atque] G, usque Canisius, aequae Lütjohann

mutuae caritatis admoneo, et ita fabricae turris illius, quam dominus in evangelio *G*
construi praecepit, strenuus aedificator insistas, ut adversarii tui habeant potius de
eius perfectione quod doleant quam de intermissione quod rideant.

XII.

DOMINO SUBLIMI SEMPERQUE MAGNIFICO FRATRI PRAESIDIO
RURICIUS EPISCOPUS.

PLERIQUE dum me apud individuum mihi sublimitatem vestram non vitae merito *1*
sed amicitiarum privilegio multum posse confidunt, commendaticias a nobis, quibus
vobis excusentur, inquirunt; quas eis pro officii nostri necessitate negare non possumus,
10 non praesumptionis audacia sed ministerii disciplina, dum et illis praesentis vitae
solacia et vobis providere desideramus aeternae, ut et illi per patientiam vestram
reserventur ad paenitentiam et vos per misericordiam perveniatis ad veniam. sicut *2*
dicit scriptura: quia iudicium sine misericordia erit illi qui non fecerit
misericordiam; quia qui dixit: dimittite et dimittetur vobis, procul dubio,
15 quem viderit hic facere quod praecepit, in futuro ei restituet quod promisit. nobis
enim illius veritas praesto est, si illi fides nostra non desit. unde manifestissime *3*
potestis advertere, absolutionem miserorum vestrorum esse indulgentiam peccatorum
et hoc vestris conferendum precibus, quod vos praestiteritis alienis, iuxta ipsius in
evangelio sententiam: quo iudicio iudicaveritis, iudicabitur de vobis. ideoque *4*
20 pro Urso et Lupicino, qui ad me quasi vobis peculiariter, sicut superius dixi, caritatis
iure devinctum pro criminum suorum intercessione venerunt, precator accedo, ut
primum deo, deinde nobis hoc quod commiserunt donare digneris et inferi nec nos
de eorum damnatione confundas, qui se iam tum absolutos esse, quando ad humili-
tatem meam deducti sunt, crediderunt.

XIII.

ITEM ALIA.

IN salo saeculi istius adversis ac diversis tempestatibus fluctuantem te ratem *1*
ad portum salutis tandem aliquando, domino gubernante, appulisse congaudeo, in cuius
fida ac tranquilla statione compositus, aestus ipsius perfidi et iniqui et amari ridebis
30 deinceps, non timebis; de quibus ut parum formidinis ita multum gaudii habere iam
poteris, quod eos vel retro derelictos respicis vel in celsiori specula constitutus despicias
et te evasisse miraris. superest, ut clavo manum inserens, astra semper intentus *2*
aspicias et ita coeptae navigationi velum pandas, ne te aut in altum vehementior
flatus excutiat aut in vicina litoribus saxa collidat. neque etiam iuxta sententiam *3*

1 Luc. XIV, 28. 13 Iac. II, 13. 14 Luc. VI, 37. 19 Matth. VII, 2.

1 mutuae] *in ras. G¹* 2 strenuus] *stre in mg. repet. G¹* aedificatur *G¹* 4 XII] *haec epistula*
in G bis scripta est: exstat enim et hic et post epistolam II, 52. Nos priorem textum compendio Ga,
posteriorem Gb distinximus 5 domino — 6 episcopus] *Ga, ruricius episcopus praesidio filio salutem Gb*
praesidio Ga 7 plerumque *Gb* 8 privilegium *Ga* 10 praesumptionis *Gb* praestis *Gb* 11 sola-

tium *Gb* 13 illi] *om. Gb* 14 qui] *om. Gb* dimittetur] *dimittitur Gab* 15 ei] *om. Ga* restituit *Gb*
16 si] *om. Ga* 18 prestatis *Gb* 19 quod *Ga* idēque *Gb* 20 lupicino] *Ga, lupo Gb* peculiariter] *Gb, peculiariter Canisius*
21 intercessionem *Gb* 22 et inferi] *Ga, om. Gb, versu*
exeunte, et infectum fieri con. Mommsen 23 damnationem *Gb* iam tum] *Gb, om. Ga* absolutus *Gb*
28 appulisse *G¹*, applicuisse *G²* 29 amari] *amaris, exp. s G¹: forte amari maris* 30 ut] *suppl.*
Lütjohann, om. G 31 despicias *G*

67 domini salvatoris iam stivam tenens retrorsum, clamoribus Sodomae collabentis percitus, forte respiciens Loth imiteris uxorem, aut de Aegypto iam profectus et fluctus rubri maris dextra laevaue pendentes, aestuanti tibi ferentes auxilium et persequentibus te parantes exitium, domino viam tuam et praeparante et inluminante, transgressus et eremi arduum iter arripiens, ollas carniū recorderis aut caepas, quae in modum 5 corporalium voluptatum ipsa sui qualitate corrupta noscuntur et fetida nec usu grata nec odore suavia nec stabilitate mansura: quicquid in hoc saeculo mulcet auditu, mollescit attactu, lenocinatur aspectu, blanditur, ut capiat, famulatur, ut teneat, inlicit, 4 ut occidat, nam quaecumque capere volueris voluptatem, permanet quod puniat, praeterit quod delectet: dulcedo fugitiva pertransit, conscientia damnatura vel damnanda 10 subsistit, inde etiam dicit Salomon: lingua meretricis mel stillat: in novissimis autem diebus amariorem felle invenies eam: quod tamen nihilominus 5 et ipse, cum praedixisset, incurrit, et ideo vide, quod malum sit, frater carissime: quod dum detestatur, admittitur, dum refugitur, vix vitatur, unde et tu, sicut dicit scriptura, omni custodia serva cor tuum et discute conscientiam tuam, ne, unde 15 exisse videris aspectu, haereas affectu; sed dicas potius domino cum propheta: adhaesit anima mea post te, me autem suscepit dextera tua; vel illud etiam: mihi autem adhaerere deo bonum est, ponere in deo spem meam, 7 ut quanto labore quantaque instantia militasti saeculo, servias deo, dicente apostolo vel monente: humanum dico propter infirmitatem carnis vestrae: sicut 20 enim exhibuistis membra vestra servire immunditiae et iniquitati, ita nunc exhibete membra vestra servire iustitiae in sanctificationem, cum enim servi essetis peccati, liberi eratis iustitiae, quem ergo fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? nam finis illorum mors est, nunc vero liberati a peccato, servi autem facti deo, habetis 25 fructum vestrum in sanctificationem, finem vero vitam aeternam, 8 paenitentia ita, frater carissime, non nomine est suscipienda sed opere, non ore tantummodo agenda sed corde, verum est, quod sicut utroque, hoc est interiore homine et exteriori, delinquimus, ita et utroque paenitere debemus, ut, sicut dicit idem apostolus: corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit in 30 salutem, ita gemitus cor nostrum, conscientia compungente, concipiat, ut eos os 9 nostrum per confessionem confusionis effundat, quinquagesimus vero psalmus, qui paenitudini datur pariter et remissioni, die noctuque cum rugitu fletuque cantetur, ut vere et salubriter dici possit: rugiebam a gemitu cordis mei: et: iniquitates meas ego agnosco et delictum meum contra me est semper; vel illud etiam: 35 quoniam iniquitatem meam ego pronuntio et cogitabo pro peccato meo, 10 hic enim ante nos peccata nostra esse debent, ut in aeternum contra nos esse non possint, quia ita legitur in prophetis: dic tu prior iniquitates tuas, ut iusti- 11 ficeris, a quo priores dicturi sumus iniquitates nostras coram domino vel prolaturi,

2 Gen. XIX, 26. 3 Exod. XIV, 29. 5 Exod. XVI, 3. 11 Prov. V, 3. 4. 15 Prov. IV, 23.
17 Ps. LXII, 9. 18 Ps. LXXII, 28. 20 Rom. VI, 19—22. 30 Rom. X, 10. 34 Ps. XXXVII, 9.
Ps. L, 5. 36 Ps. XXXVII, 19. 38 Is. XLIII, 25. 26.

1 stivam tenens] *cf. supra p. 310, l. 5* 2 fonte *G* 3 aestuanti] *scripsi*, tanti *G*, tantum
Canisius ferentis *G* 4 parantib; *G* transgressus] & (es *G*?) trans**** (*ras. gres*)|| gressus *G*
5 ollas] *scripsi*, ollae *G* 7 auditu mollescit] *Faustus in ep. ad Felicem data, supra p. 284, l. 4,*
*cf. p. 268, l. 10, auditū olliscit G*¹ 8 ut capiat] *ui capiat G* 9 voluerit *G* 10 delectat *G*
12 amariore *G* 15 serva cor] *servatur G* 16 aspectum *G* 24 in illis] *ex Vulg. supplevi, om. G*
29 ita et] ita ut *G* 30 in] *ad Vulg.* 32 quinquagesimum vero psalmum *G* 33 remissione *G*
36 pronuncio *G, cf. infra p. 325, l. 19: annuntiabo Vulg.* 38 qua *G*

nisi diabolo utique, qui delictorum et incensor est et delator? ipse enim, ut peccemus, *G*
instigat, ipse, cum peccaverimus, accusat. et ideo in confessione criminum a nobis
praeveniat in saeculo, ut contra nos non habeat quod proferat in futuro.

XIV.

5 BEATISSIMIS ET IN CHRISTO VENERABILIBUS FRATRIBUS FOEDAMIO
ET VILICO PRESBYTERIS RURICIUS EPISCOPUS.

QUAMLIBET litteras fraternitatis vestrae per subdiaconem Contemptum non per- 1
ceperim, tamen has ego ac per ipsum ad vos, affectu instigante, direxi, ut et desiderio
satisfacerem et scribendi aditum prius prior utpote patefacere, ne in posterum locus
10 relinqueretur excusationi et res voluntatis diffidentiae et verecundiae esse diceretur.
salutem itaque in Christo domino plurimam dico beatitudini vestrae et spero, ut me, 2
sicut decet ecclesiasticos viros, non labiis sed corde diligatis et de me caritate
(sincera malo quam pristina) dicere praesumatis; quia, si illa fuisset vera, permanserat
et, si fuisset mutua, mutata non fuerat. a cuius tamen fuerit parte mutata, et con- 3
15 scientiae nostrae noverint et conscientiarum cognitor sine assertore cognoscit, quem
ego testem adhibeo professioni meae, nec de initio simultatis me esse culpabilem nec
in corde meo inde quicquid actum est dictumve resedis, quia scio nobis ab aeterno et
vero iudice dictum, quod nisi ex corde dimiserimus fratribus, nobis dimitti non debeat.
habetis itaque sponsionem meam, reddite mihi fidem vestram, quia in epistula mea 4
20 procul dubio vinculum quod elegeritis habebitis aut caritatis, quod salubriter constringat
et custodiat, aut perfidiae, quod culpabiliter innectat et perdat. nec mihi aliquid de
iudicio prioris temporis imputetis, quia definitionis meae est in amicitis servare con-
cordiam et in iudiciis tenere censuram. illud etiam peculiarius gaudeo, quod vos in 5
integram domni et fratris mei familiaritatem redisse cognovi. superest, ut quod illius
25 in bono tribuit gratia, vestra in domino custodiat insequella.

XV.

DOMINAE VENERABILI ET IN CHRISTO DOMINO MAGNIFICANDAE
FILIAE CERAUNIAE RURICIUS EPISCOPUS.

UT pictorem vobis antea non transmitterem, haec res fecit, quia adventu novi 1
30 iudicis te occupatam esse credidi atque ita deterritam, ut de his rebus cogitare non
posses; sed quia deo propitio vos et litteris et relatione vestrorum ex sententia agere
ac valere cognovi, salutatione praelata, pictorem, quamlibet hic esset occupatus, cum
discipulo destinavi, quia malui meae detrahere necessitati, unde vestrae satisfacerem
petitioni. sed quia et propositum vestrum et nostrum poscit officium, his venerationem 2
35 vestram paucis monere praesumpsi, ut ex opere illius ad agendam paenitentiam et
nova novi hominis vestimenta sumenda capias exemplum, quo facilius in te Adam
vetustus intreat et vivificator exurgat; quemadmodum ille parietes variis colorum 3

18 Marc. XI, 26.

1 delectorum <i>G</i>	2 instigat <i>G</i> ¹	7 subsidiacōnem <i>G</i>	contintum <i>G</i>	perceperim] <i>Lütjohann</i> ,
perciperem <i>G</i>	8 ergo <i>G</i>	9 scibendi auditum (<i>corr.</i> aditum <i>G</i> ¹) <i>G</i>	11 plurimū <i>G</i>	13 mallo
quā <i>G</i> , in alloquio <i>Canisius</i>	14 mutua] <i>Lütjohann</i> , mutata <i>G</i>	16 simulatis <i>G</i>	17 inde] <i>Mommsen</i> ,	
de <i>G</i>	18 demiserimus <i>G</i>	24 domni] <i>G</i>	25 insequilla <i>G</i> pro obsequela	27 magnificandae
<i>corr.</i> magnificandae <i>G</i> ¹	29 res fecit] <i>Basnage con.</i> , refecit <i>G</i>	30 credi <i>G</i>	31 possis <i>G</i>	
32 cum] eum <i>G</i>	34 petitionis <i>G</i>	37 interea <i>G</i>		

G fucis multimoda arte depingit, ita vos animam vestram, quae est templum dei, diversis
 virtutum generibus excolatis, ut vere de spiritali domo vestra spiritaliter dicere cum
 propheta possitis: domine, dilexi decorem domus tuae et locum habitationis
 4 gloriae tuae: quia secundum ipsius domini nostri sententiam non in manufactis
 templis habitat deus nec in tabernaculis viri bene placitum ei, sed bene placitum est 5
 5 ei super timentes se et in eo qui sperat in misericordiam, et ipse iterum nos per
 prophetam docere dignatur: caelum mihi thronus est, terra autem scabellum
 pedum meorum: quam mihi sedem aedificabitis aut quis erit locus
 requietionis meae? nonne haec omnia fecit manus mea? aut super quem
 alium respiciam nisi super humilem et quietum et trementem sermones 10
 meos? et ipse in evangelio dominus clamat: venite ad me, omnes qui laboratis
 6 et onerati estis, et ego reficiam vos, et reliqua quae sequuntur. et ideo, in
 Christo domino carissima soror ac filia, pristinae conversationis ambitione deposita,
 humilitatem debes cordis induere, misericordiam indigentibus fenerare, castitatem
 non solum corporis sed animae procurare, quod, adiuvante domino, ut adquirere valeas 15
 pariter et custodire, ieiunandum est saepius et semper orandum, quia Adam paradisi
 et custos delegabatur et colonus, scilicet ut haberet operandi materiam libertas arbitrii
 et quod orationum obtinuisset industria parcitatis abstinentia custodiret, sed quoniam
 neglexit sibi servare ieiunium, per concupiscentiam vetitam amisit et vitam et im-
 7 mortalitatem, sub Hierobabel muros Hierusalem reversi a captivitate reparabant, 20
 cum eis esset contra alienigenas pro eorundem murorum restauratione certamen,
 operabantur dextra et sinistra pugnabant, scilicet scutum fidei laeva contra adversarios
 praetendentes et dextra bonorum operum tamquam lapidum compositorum moenia
 8 construentes, sed et ipsi viri qui aedificabant cum prophetis suis super lumbos cincti
 operabantur, quod et dominus in evangelio observare nos praecepit, dicens: sint 25
 lumbi vestri praecincti et lucernae vestrae ardentes, praecinctus est
 lumbis, cuius caro castitati militat et non libidini, et mens illius tamquam ardens
 9 lucerna praefulget, quam praeceptis suis Christus accendit, quia haec omnia secundum
 apostolum in figura nostri facta sunt, scire nos convenit, quod, quamdiu saeculi actibus
 fuimus occupati, tamquam Babylois et regi eorum captivi a Iudaea perducti in 30
 hostium regiones servivimus, unde per paenitentiam ad patriam, hoc est ad caelestem
 Hierusalem matrem omnium fidelium, revertentes, debemus omni virtutum genere
 reparare collapsa, sarcire discissa, delere praeterita, cavere praesentia, parare ventura,
 ut per benignitatem domini a pristina peccatorum captivitate distracti, non Baby-
 loniorum regi sed regi caelorum Christo in Hierusalem, quaequae congregatione 35
 10 sanctorum aedificatur civitas, serviamus, et ideirco faciem nostram debemus magis
 lacrimis rigare quam lavaeris, ut dicere cum propheta possimus: quia cinerem
 sicut panem manducebam et potum meum cum fletu miscebam, debemus
 corpus nostrum indefessis vigiliis et continuis edomare ieiuniis, ut verum exercentes
 inter animam carnemque iudicium, non caro dominetur spiritui, sed spiritui caro victa 40
 11 deserviat, cuius rei exemplum nobis dominus, dum per angelum ad Agar Sarrae
 ancillam loquitur, dedit, quae dominam suam deserere maluerat quam audire, dicens

3 Ps. XXV, 8.   4 Act. XVII, 24.   6 Ps. LI, 10.   7 Is. LXVI, 1. 2.   11 Matth. XI, 28.
 16 Gen. II, 15.   22 II. Esdr. IV, 17.   25 Luc. XII, 35.   29 I. Cor. X, 6.   37 Ps. CI, 10.

5 templis] *ex Vulg. supplevi, om. G*   niri] *G*   6 sperat] *Mommsen, sperant G*   ipse] *s. l. G¹*
 17 diligatur *G¹*, delegatur *G²*   operando *corr.* operandi *G¹*   20 a captivitate] *scripsi, ad captivitatem G*
 21 restaurationē *G*   22 adversario pretendētis *G*   28 lucernā praefulgit *G*   29 apostolorum *G*
 facti *G*   30 babillonis *G*   iudea *G*   perducti] *Mommsen, producti G*   31 regionis *G*   33 discessa *G*
 praesentias *G*   34 babyloniorum *G*   35 hyerusalem *G*   quaequae] *Mommsen, quaeque G*   con-
 gregationē (*i. e. congregatione*) *G*, congregationi *Canisius*

ei: revertere et esto subdita dominae tuae, ut his laboribus omnibus et bonis 12 *G*
 operibus dedita possis esse et conversatione perfecta et confessione devota et in
 regno patris tui, illius de quo dominus in evangelio dicit: nolite vobis vocare
 patrem super terram, unus enim est pater vester, secundum nomen tuum in
 5 illa beatorum turba vera splendere Ceraunia et vocabuli tui auctor existere: de quo 13
 splendore operum dominus dicit: sic luceat lux vestra coram hominibus, ut
 videant opera vestra bona et magnificent non vos sed patrem vestrum,
 qui in caelis est, cuius est et ut detur et omne quod datur, quia iuxta apostolum:
 omne datum bonum a sursum de patre luminum descendit, a quo et voluntas
 10 tribuitur et praestatur effectus; quia paenitentia non nomine tantum obtinenda, sed
 actu est exsequenda. paenitentia non est nomen otiosum, quae ex qualitate operis 14
 possidet laboriosa vocabulum. non enim potest paenitens dici qui paenitenda com-
 mittit, sed ille qui praeterita peccata vel maculas humilitate cordis, subiectione corporis,
 bonorum operum sedulitate, assiduitate orationum, continuatione gemituum, pectoris
 15 contusione, lacrimarum profusione detergit, ut possit dicere cum propheta: ne 15
 memineris iniquitates nostras antiquas, utique non cottidianas; et illud:
 laboravi in gemitu meo, lavabo per singulas noctes lectum meum,
 lacrimis meis stratum meum rigabo; et iterum: rugiebam a gemitu cordis
 mei; et iterum: quoniam iniquitates meas ego pronuntio et cogitabo pro
 20 peccato meo. sint ideo hic crimina nostra ante nos, ut contra nos in die iudicii 16
 esse non possint et illud etiam hic positi cum fiducia dicere mereamur: delictum
 meum ego cognosco et iniustitias meas non operui. dixi: pronuntiabo
 adversus me et iniustitias meas domino, et tu remisisti impietatem
 cordis mei. certum est, quod in quantum tibi de priori conversatione displicueris, 17
 25 in tantum domino placebis, et in quantum tibi placueris, illi sine dubio displicebis,
 qui dicit, quoniam dissipat ossa hominum sibi placentium. et ideo tamquam severissimi 18
 censores culpas nostras in nos ipsi districtius vindicemus, ipsi nobis per diversos
 corporis cruciatus quodam modo tortores existamus et iudices, ut in illo iustae exami-
 nationis tempore non habeat in nos regis sententia, quod damnet, quos iam hic
 30 castigationis vitae disciplina correxerit, quia iustus et misericors iudex bis non iudicat 19
 in id ipsum, hoc est, ei se exhibebit mitem, quem invenerit hic esse prae peccatorum
 satisfactione crudelem; illi benignum, quem in hac vita sibi recognoverit fuisse di-
 strictum, secundum illud evangelicum: qui perdiderit animam propter me,
 inveniet eam; vel illud: beati qui nunc lugetis, quia ridebitis. breve est 20
 35 enim omne quod in hoc mundo agitur sive bonum sive malum, sicut experimentis,
 ut dominus aut permisit aut voluit, iam probasti. et ideo ad sustinendas pro dei
 amore pressuras constantes esse debemus, quia si ad vesperum demorabitur fletus,
 et ad matutinum laetitia subsequetur. itaque nunc seramus in lacrimis, quod
 tunc metamus in gaudiis. haec pauca ad confortandam fidem vestram pro exhortationis 21
 40 solacio dicta sufficiunt, quae licet ipse non faciam, tamen ut et vos agatis exhortor.

1 Gen. XVI, 9. 3 Matth. XXIII, 9. 6 Matth. V, 16. 9 Iac. I, 17. 15 Ps. LXXVIII, 8.
 17 Ps. VI, 7. 18 Ps. XXXVII, 9. 19 Ps. XXXVII, 19. 21 Ps. XXXI, 5. 26 Ps. CXL, 7.
 33 Matth. X, 39. 34 Luc. VI, 21. 37 Ps. XXIX, 6. 38 Ps. CXXV, 5.

1 reuere *G* ut his] *Canisius*, et his *G* 4 nomen] *scil. xεγαυία* 5 tuba *G* de] *om. G*
 7 non] uos *corr.* nos *G* 8 et ante ut *s. l. G*¹ 9 a sursum] *desursum Vulg.* descendit *G*
 12 paenitentia *G*¹, paenitenda *G*² 15 detergit] *coni. Canisius*, detegit *G*, *cf. supra p. 314, l. 39* 20 ut]
 et *G*, *cf. supra p. 322, l. 37* 21 fiduciā *G* 24 cordis] peccati *Vulg.* conuersationis *G* 25 ille
corr. illi *G*¹ 28 cruciatus *G* quodammodo *G* ut] *Lütjohann*, et *G* 29 regi *G* 33 euan-
 gelium *G* 35 experimentis *corr.* experimentis *G* 38 subsequetur] *scripsi*, subsequitur *G* 39 metemus
Vulg., cf. infra p. 327, l. 28 40 et] *G* exhortator *G*

6 scio enim, exhortationi positam esse mercedem, quia legimus: flere cum flentibus,
et ne forte tu in iudicio diceris: quaesivi qui simul mecum contristaretur
22 et non fuit, et consolantes me et non inveni. perfectiora vero atque maiora
in scripturis divinis, unde ista decerpta sunt, instrumenta perquire, si vis aut coepta
perficere aut ad pollicita pervenire. dabit tibi taliter quaerenti dominus scientiam 5
23 pariter et virtutem, ut et lecta intellegas et intellecta custodias. nam pater orphanorum
et arbiter viduarum cum te de se tantum sperare conspexerit, et pupillis tuis tribuet
paterna pietate praesidium et te remuneratione iudicis perducet ad praemium.

XVI.

DOMINO SANCTO ET APOSTOLICO AC MIHI PRAE CETERIS
IN CHRISTO DOMINO CULTU AFFECTUQUE PECULIARIUS EXCOLENDO
PATRONO ET PAPAE AEONIO EPISCOPO RURICIUS EPISCOPUS.

10

1 ANTE paucum tempus litteras vestrae sanctitatis accepi, quibus etiam de in-
officiositate tanti habuistis affectuosius commonere, dicentes: nihil caritate prae-
2 stantius. quod ego valde verum esse confirmo et secundum apostolum illam 15
caritatem dico esse perfectam et sublimem, quae de corde puro et conscientia
bona et fide non ficta procedit, quae iuxta eundem apostolum patiens est,
benigna est, quae non inflatur, non aemulatur, non quaerit quae sua
sunt, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati, omnia
3 credit, omnia sperat, et inde est, quod numquam cadit. patiens est, quia 20
contra temptationes saeculi vel procillas in deum defixa perstat immobilis. benigna
est, quia proximorum profectibus delectatur. non inflatur, quia non superbit humili.
non aemulatur, quia invidere nescit aequali. non quaerit quae sua sunt,
dum iuxta domini sententiam sibi etiam minimos anteponit et aliorum commoda suis
4 mereatur incommodis. non gaudet super iniquitate, quia lactari nisi fratrum 25
prosperitate non novit. congaudet autem veritati, quia amicum sincera non
fucata dilectione veneratur nec falsa adulatione subsannat, sed vero honore concelebrat.
omnia credit, quia in mandatis divinis promissisque confidit. et ideo omnia sperat,
quia pro minimis magna, pro caducis perpetua, pro temporalibus aeterna sibi retri-
5 buenda non ambigit. numquam cadit, quia humilitas habere non potest casum, 30
cum habeat semper ascensum, et cum iugiter excelsa meditetur, habitare tamen in
sublimibus non praesumit. cum conversatio eius habeatur in caelis, ipsa tamen videtur
adhaerere terrenis, excelsa opere, mente deiecta, habens unde gloriatur in domino
6 nec tamen extollatur in sacculo. haec, quia iussisti, scribere non pro eruditione
nostra sed pro vestra dignatione praesumpsi. vestrum vero est nos edocere verbis et 35
ad hanc eandem caritatem provocare semper exemplis, quia dilectio, quae ante
cognitionem mutua inter absentes epistulario inchoata sermone semper et fota est,
debeat augeri corporali visione non minui et crescere intuitu, quae coepit affatu.

1 Rom. XII, 15.   2 Ps. LXVIII, 21.   6 Ps. LXVII, 6.   16 I. Tim. I, 5.   17 I. Cor.
XIII, 4—8.   24 Matth. XXV, 40.

1 qui *G*   2 diceris *G*   4 discerpta *G*   6 licta *G*   7 tribuit *G*   8 perducit *G*
13 quilius *G*   17 fide] fide *corr.* fide *G*¹   19 iniquitatē *G*   20 cadit] *infra* l. 30, cadet *G*,
excidit *Vulg.*   21 praestat *G*   27 fugata *G*   subsannat *G*   36 eandem] *n. s. l. G*¹   exem. *G*
38 debeant *G*

XVII.

G

DOMINO SUBLIMI SEMPERQUE MAGNIFICO FRATRI TAURENTIO
RURICIUS EPISCOPUS.

EXIGIT solliciti cordis affectus, ut imperitioris promatur affatus, nec erubescit 1
 5 rusticitatis opprobrium, dummodo impleat caritatis imperium, sicut sanctus apostolus
 dicit: perfecta caritas foras mittit timorem; quia longe melius est proximum
 diligere sincere quam praedicare perfecte. siquidem multo plures inveniuntur in mundo 2
 eloquentiae lepore praediti quam dilectionis vigore perfecti, quia, sicut quod bonum
 est rarum est, ita arduum quod aeternum. proclivis namque iuxta domini sententiam
 10 et trita via est quae praecipitat in gehennam; artior vero et difficilior quae sublimat
 ad gloriam, qua enisi quia ****, illa multi gradiuntur, haec pauci. et ideo, imminente iam 3
 praesentis aevi termino et senii die usquequaque vicino, sicut nos etiam docet caesaries
 detonsa, vel convenit, ne in veteribus annis iuvenalia facta meditemur atque in con-
 fecto corpore et corde decrepito adulescentiae regnet cupido, de qua iudicii tempore
 15 in illo tremendo aeternae dispensationis examine, (quando ille omnium mortalium
 testis et iudex non solum merita ponderaturus et facta, verum etiam verba est
 discussurus et vota, iuxta pollicitationem suam aliis de aquae frigidae praebitione
 daturus est praemium, aliis de otiosi verbi levitate supplicium), reos nos etsi non de
 perpetrati facinoris voluptate, saltem de concupiscentiae voluntate constituat: quia qui
 20 viderit mulierem ad concupiscendum, iam moechatus est eam in corde
 suo. quod et de rebus omnibus aliis similiter observare nos convenit, ut sine ullis 4
 appetentiae partibus imbecillis huius corporis, amputatis talibus membris, sic debiles
 et tamen integri potius introeamus in regnum, quam salvi et tamen perdit in aeternum
 proiciamur incendium. his omnibus salubriter pertractatis et rite perspectis, dum 5
 25 tribuuntur indutiae, declinemus a malo et bonum incessanter operemur, obliviscamur
 praeterita, contemnamus praesentia, futura cupiamus, obliviscamur in factis, recordemur
 in conscientiis, ut omne peccatum nobis moriatur in vita, vivat in paenitentia: nunc
 seminemus in fletu, quod postmodum metamus in gaudio; quia tempus huius vitae
 tempus est operis, dies vero retributionis tempus est messis, quando sine dubio hoc
 30 unicuique apparebit in germine, quod nunc spargit in semine. sicut ait quidam
 sanctorum: respondebit mihi cras iustitia mea, cras utique diem resurrectionis
 appellans. haec nos, frater optime, non pontificali auctoritate sed fraterna pietate 6
 fidenter scribere unanimitati vestrae, caritate dictante, praesumpsimus, quibus vobis
 vel circa vos non dictatoris ingenium sed germani probaremus affectum. salutem 7
 35 itaque dicens, rogo, sicut promittere dignati estis, librum nobis sancti Augustini de
 civitate dei per portitorem harum sine dilatione mittatis, cuius dum nos lectione
 aedificatis in terris, vobis eiusdem civitatis habitacula praeparetis in caelis, ad quam
 tamen aliter pervenire non possumus, nisi caritatis gradibus conscendamus; quia ipsa est
 eminentior via, quae nos et in hac positos **** sociat deo et deposita perducit ad deum.
 40 de qua etiam propheta testatur: ambulabant de virtute in virtutem; videbitur

6 I. Ioann. IV, 18. 9 Matth. VII, 13. 14. 17 Matth. X, 42. 18 Matth. XII, 36. 19 Matth.
 V, 28. 25 Gal. VI, 10. 28 Ps. CXXV, 5. 31 Gen. XXX, 33. 39 I. Cor. XII, 30. 40 Ps. LXXXIII, 8.

2 Taurencio G: Taurentius ep. VIII, supra p. 272, ad Ruricium miserat 6 es G 7 sinceræ G
 perfectæ G 9 quo G 11 qua enisi] Mommsen, quæ nisi G, quæ causa nisi Canisius ulla G
 laborant suppl. Mommsen 12 *eui, ras. s G 13 vel detonsæ coni. Mommsen 15 mortalis G
 18 ocioso (ociosi G²) uerbo G 19 perpetratis G¹ 21 omnibus] in litura G¹ alii G sine ullis]
 Mommsen, singulis G 23 et] ut G quasi G 32 hac G optimæ G 34 salute G 35 augustini]
 cf. supra p. 272, l. 33 39 eminenter G, cf. infra p. 334, l. 34 positos] versu exeunte G: uita suppl. Lütjohann

G S deus deorum in Sion. quam ob rem hic collyrio bonorum operum oculos cordis acuamus, ut illic deum videre possimus, quia secundum evangelium beati mundo corde, quoniam videbunt. ac perinde oportet hic interioris hominis praeparetur intuitus, ut illic non hebetentur obtutus.

XVIII.

5

DOMINO SANCTO AC BEATISSIMO ET MIHI PECULIARI
CULTU AFFECTUQUE SPECIALITER EXCOLENDO PATRONO SEDATO
EPISCOPO RURICIUS EPISCOPUS.

1 CULPATIS me saepius et crebrius imputatis, quod individuae mihi in Christo
domino beatitudini vestrae hucusque non scripserim. utinam sic esset facultas faciendi. 10
2 sicut est scribendi voluntas, ut caritas, quae corde concipitur, ore promeretur. sed ubi
deest effatus, siletur affectus et intra latebras pectoris contenta est sui conscientia,
se non esse in dilectione culpabilem. etsi in officiorum redhibitione se non cernit
aequalem; quia confidit. quod. sicut ipsa amorem fratris in se sui coniectione persentit,
ita et diligens frater eum similiter possit ex sua dilectione cognoscere, quia nulla re 15
melius aliorum cordium secreta quam arcanorum nostrorum contemplatione metimur.
3 tantum enim nos ab alio diligi credimus, quanta eum nos caritate diligimus. parui
itaque petitioni vestrae, parui iussioni. ut qualibuscumque sermonibus contexta vobis
4 scripta transmitterem. quae vos, si nos simpliciter. ut confido. diligitis, aut confestim
delebitis. ne quod vobis cordi est aliis incipiat esse despectui, quia non aequali iudicio 20
amor audit et odium: aut certe vobis tantum relegenda servabitis. ut, quoties in
vobis videndi nos caritatis ignis exarsit, desiderium vestrum eorum colloquio temperetis.
quin etiam, ut amoris nostri circa vos sinceritatem plenius nosceretis, *** iniuriam
inferre praesumpsimus, quia certi sumus, quod non tam diserta cupiunt audire quam
5 fortia, non tantum voluptuosa quam vera. quapropter credimus, quod pietati vestrae nec 25
longitudo paginae nostrae afferat satietatem nec rusticus sermo fastidium. scientes,
quod quanto nos amplius ruminaveritis, tanto esuriatis ardentius.

XIX.

SANCTO RURICIUS CLIENS PATRONO
SEDATO MONITIS PARENS PATERNIS
GRATES CONCINIT ET REFERT SALUTEM.

quem blandis precibus rogat timendo,
ne fors displiceat levis camena,
tanti iudicio minor magistri.
hos tu luminibus libens recurre,
hos sanctis manibus frequens revolve,
hos tu dum relegis, mei memento.

2 Matth. V, 8.

1 syon G 3 quoniam] ipsi deum add. Vulg. 4 hebetentur] Canisius, habitentur G 6 pecu-
liare G 7 patrono] scripsi, cf. infra II, 34. 35, papae G sedat' eps G 11 promeretur] Mommsen,
promitur G 14 persentit ita] Lütjohann, per sententia G, persentiat ita Canisius 20 est] es G
dispectui G 23 suppleas auribus uestris, ut supra p. 305, l. 13 24 certi sumus] Canisius, certissi-
mus G deserta G 25 tantum] G XIX, v. 4 ragat G v. 5 camina G v. 7. 8. 9 hos] Lütjohann,
hoc G v. 8 scs G v. 9 relegis] in ras. G¹ mem&ro G

10 me semper recolat canatque lingua
 et mens me teneat, sopor retentet,
 me semper recinat tuum labellum.
 hos tu visceribus piis reconde,
 hos tecto residens viamque carpens,
 15 hos inter calices toro recumbens
 et parcas epulas cibosque dulces,
 antro pectoris et medulla cordis
 inclusos recita, canente mente.
 sic nos et mutuos videre vultus
 20 et vivis tribuat referre verbis,
 quae nunc intima pectoris fatigant,
 largitor deus omnium bonorum,
 Christus cum patre sempiterno regnans,
 sancto spiritui dignantes hymnos.

XX.

DOMINO INDIVIDUO SEMPERQUE MAGNIFICO FILIO RUSTICO
RURICIUS EPISCOPUS.

INQUIETUDINEM mihi ab aliis et vobis a me facit amicitia communis, quia qui me 1
 5 apud vos, non dico multum, sed omnia posse confidunt, ad ecclesiolam nostram pro
 sua securitate confugiunt. quorum ego non possum non et condolere gemitibus et
 precibus oboedire, ut pro ipsorum quidem reatu sed et pro vestro pariter profectu
 potestati vestrae attentius supplicem. nec mireris, quod dixi, illorum reatum ad 2
 vestrum pertinere profectum, siquidem illorum indulgentia vestra fit venia, sicut et
 10 inopum indigentia largientum esse noscitur copia. hoc enim nobis retribuetur in
 iudicio, quod praestiterimus in saeculo, dicente ipso domino: dimittite et dimittetur
 vobis, date et dabitur vobis; et iterum: si dimiseritis hominibus, et pater
 vester dimittet vobis peccata vestra. unde evidenter agnoscimus, deum nostrum 3
 sententiam suam in nostra posuisse censura, qui precumstrarum misericors et iustus
 15 auditor potestati suae de nostra lenitate praescripsit, ut in eos quodam modo non
 haberet ius severitatis, quos hic avidos non perspexerit ultionis; quia quod ipse est,
 hoc et nos esse desiderat. misericors est, misericordes quaerit, dicens: estote per- 4
 fecti, sicut et pater vester perfectus est. cotidie veniam peccantibus et
 supplicantibus tribuit; ideo et indulgentiam a peccatoribus poscit. unde et oratione 5
 20 dominica ipsius dicimus doctrina: dimitte nobis debita nostra, sicut et nos
 dimittimus debitoribus nostris. quibus verbis durissimis nos vinculis inligamus,
 nisi quod pollicemur implemus, quia et per prophetam sic dicit: homo homini tenet
 iram et a domino quaerit medellam? quapropter pro Baxone. qui ad ecclesiam 6
 Userca confugit, intercessor accedo, sperans, ut primum pro dei timore, deinde pro
 25 nostra intercessionem ipsi parcere digneris. cuius absolutione et in nobis tollere con-
 fusionem et vobis potestis comparare mercedem.

11 Luc. VI, 37. 38.   12 Matth. VI, 14.   17 Matth. V, 48.   20 Matth. VI, 12.   22 Eccli.
 XXVIII, 3.

v. 12 labellum] *Basnage*, bellum *G*, libellum *Canisius*   v. 18 cante *G*   v. 19 ultos *G*
 v. 22 largior *G*   v. 24 hymnos] finiunt uersus *add. G*   4 *b *G*¹, ab *G*²   amicitiae *G*   11 et
 dimittetur] dimittitur *G*   13 dimittit *G*   14 nostrā *G*   16 audius *G*¹   prespexerit *G*
 19 peccatorum *corr.* a peccatoribus *G*¹   21 inlegamur *G*   23 ira *G*

XXI.

G

RURICIUS EPISCOPUS CAPILLUTO FILIO SALUTEM.

- 1 **I**NGRATA mihi est frequentior aegritudo vestra, quae mihi etiam videtur com-
monitio esse divina, qua mavult dominus noster pro sua pietate largissima peccatores
castigare quam perdere, ut quos annorum suorum aetas longaeua non convincit, vel
convincat infirmitas, ut deponant saeculi byrrum et sumant ecclesiae vestimentum,
quod est cilicium, contritionis indicium: quia cor contritum et humiliatum deus
2 non spernit. ille enim vadit ad caelum, qui se collidit ad solum; quia qui se
exaltat humiliabitur et qui se humiliat exaltabitur. unde et dicit paenitens
ille perfectus: adhaesit pavimento anima mea, domine, vivifica me secundum
3 verbum tuum. quid est secundum verbum tuum nisi secundum promissionem tuam?
quod qui coram te peccata sua defferit compunctus in mundo, tu eum perducis in
regnum, ubi possit deinceps cantare securus: audivit dominus et misertus est
mihi: dominus factus est adiutor meus. convertisti planctum meum in
gaudium mihi: conscidisti saccum meum et praecinxisti me laetitia. 15
4 unde suadeo pietati vestrae, ut quod cogitastis celerius, deo adiuvante, faciatis, quia
mors non tardat, ipso domino dicente: ne tarderis converti ad deum nec differas
de die in diem. subito enim veniet ira eius et in tempore vindictae
5 disperdet te. ideoque, dum tempus habemus, convertamur ad dominum, ut non
cum hoc mundo damnemur, quia sine dubio illi misericors deus suum praestat 20
auxilium, quem circa praecepta sua cernit attentum.

XXII.

RURICIUS EPISCOPUS EUFRASIO EPISCOPO.

- 1 **G**RATIAS ago sincerissimae in Christo domino germanitati vestrae, quod, perlato
taedio ad vos nostro, confestim nos litteris vestris visitare tanti habuistis, qui dum 25
infirmitatis nostrae sollicitudinem geritis, sanitatem vestri pectoris approbatis: quia,
sicut ipsi melius nostis, finis praecepti est caritas de corde puro et con-
scientia bona et fide non ficta, et qui visitat infirmum in dilectione firmatur.
2 unde peculiarius spero, ut quem requiritis affatibus, orationibus adiuvetis, redeuntibus
itaque gerulis litterarum reddo mutuam sospitationis officium et, sicut ad vos rumor 30
pervenit, sufficienter me secundum miserationem divinam, non secundum merita mea
tribulatum esse significo; quia ipse qui cibatur lacrimis in mensura castigationi iuxta
pietatem suam pro imbecillitate nostra modum statuit, ne infirmitas nostra in manus
3 suae correptione deficeret. ideoque propitia miseratione sua iam commodiorem esse
me nuntio. consolationem vobis vestri maeroris, pagina deferente, transmittens, ut qui 35
estis laboribus nostris pro caritate compatientes, sitis laetitiae in dei nomine de recepta
incolumitate participes, ipsius lectione dispono. ora pro me.

7 Ps. L, 19. 8 Matth. XXIII, 12. 10 Ps. CXVIII, 25. 13 Ps. XXIX, 11. 12.
17 Eccli. V, 8. 18 Eccli. V, 10. 27 I. Tim. I, 5. 28 Eccli. VII, 39. 32 Ps. LXXIX, 6.

3 frequentiosa egritudo G commotio G 4 diui*** G¹, diuina G² qua mavult] *Canisius*, quā
nult G 5 conuincit] *coni. Canisius*, conuenit G 6 byrrum] G, byssum *Canisius* 13 regnum]
scripsi, regno 14 mihi] *mei Vulg.* 19 disperdit G 22 XXII] *ad Ruriciū EufRASiū epistulam*
nr. XI, supra p. 273, miserat 30 itaque] *s. l. G¹* gerulis] *e corr. regulis G¹* rumor] *extr. r s. l. G¹*
32 in mensura] *scripsi*, immine (imminente G²) mensuram G, in minima mensura *Canisius*: cibabis nos pane
lacrimarum et potum dabis nobis in lacrimis in mensura? *Vulg.* 34 defecerit G 35 uobis] *Canisius*, urbis G

XXIII.

DOMINO DEVINCTISSIMO SEMPERQUE MAGNIFICO VERO
RURICIUS EPISCOPUS.

G

RELECTIS litteris pietatis vestrae, gratias deo egi, quod vos prius revaluisse 1
 5 quam infirmatos esse earum relatione cognovi. quod vobis tam frequenter accidere
 propitio potius deo quam offenso confido, quia quem diligit dominus corripit,
 castigat autem omnem filium quem recipit. in divinam itaque vos disciplinam 2
 susceptos sedula admonitio et mitis ostendit, quia paterna clementia mavult per
 multimoda incommoda neglegentem corrigere filium quam punire peccantem, mavult
 10 nutantem ac dubium ad servitium suum habenis piaae moderationis attrahere quam
 errabundum et per saeculi praecipitia lapsantem acriore verberare cohercere. ipse est 3
 enim indulgentissimus paterfamilias, qui animam suam ponit pro ovibus suis. ipse
 est bonus pastor, qui ovem perditam ad caulas dominicas mavult propriis umeris
 reportare sollicitus quam stimulis urgentibus revocare destitutus. ipse est pater pius, 4
 15 qui male prodigo filio et praeceptae substantiae decoctori ad se vel sero redeunti non
 solum crimina anteriora non imputat, verum etiam praemia amissa multiplicat, dum
 ulnis fovet, osculis permulcet, muneribus ditat, doctrina confirmat, non tantum ad eius
 indignatus abscessum, quantum laetatus ad reditum. ipse enim omnium horum 5
 20 nominum in se effectus affectusque suscepit, ut, sicut dicit apostolus, multifarie multis-
 que modis nos erudiret verbis, instrueret disciplinis, provocaret beneficiis, informaret
 exemplis, reconciliaret prece, redimeret passione, vivificaret morte, immortalitate
 donaret, iustificaret resurrectione, ascensione portaret et reconciliatos per sanguinem
 suum in eam a qua excideramus patris gratiam reformaret. ipse enim est apud 6
 patrem propitiatio nostra, sine cessatione suggerens pietati suae: pater, non
 25 solum pro his rogo, sed pro his qui credituri sunt in me per verbum
 illorum. pater, volo, ut, ubi ego sum, et ipsi sint mecum. pater, ignosce
 illis, nesciunt enim quid faciunt. ipse nobis cotidie per apostolum suum 7
 clamat: nolite diligere mundum neque ea quae in mundo sunt; qui enim
 diligit mundum, non est caritas patris in eo; quia omne quod in mundo
 30 est concupiscentia carnis et concupiscentia oculorum et superbia vitae
 humanae, quae non est de patre, sed de mundo est. et mundus transit
 et concupiscentia eius; qui autem fecerit voluntatem dei, manet in
 aeternum, sicut et deus manet in aeternum. ipse in evangelio blanditiis invitat, 8
 35 muneribus provocat, adhortatione sollicitat, dicens: venite ad me, omnes qui
 laboratis et onerati estis et reliqua, ut quasi iugum **** salutaribus subdentes colla
 praeceptis salutaris sui currui subiugemus. et ideo deliberemus revocantem sequi, audire
 clamantem, blandientem modo non spernere, ne sentiamus postmodum iudicantem.
 quo iudicio, sicut ipse in evangelio praemonere et docere dignatus est, cum in 9

6 Prov. III, 12. 7 Hebr. XII, 6. 13 Luc. XV, 5. 17 Luc. XV, 20. 19 Hebr. I, 1.
 23 I. Ioann. II, 2. 24 Ioann. XVII, 20. 26 Ioann. XVII, 24. Luc. XXIII, 34. 28 I. Ioann.
 II, 15—17. 34 Matth. XI, 28. 38 Matth. XIX, 28.

2 delectissimo G 4 relictis G, item infra II, 32 5 accedere G 7 recepit G diuinam —
 disciplinam] Lütjohann, diuina — disciplina G 8 mauult] ma s. l. G¹ 10 habens G quam]
 versu exeunte om. G, suppl. Basnage 14 destitutus] Lütjohann, districtos G 15 male prodigo]
 Canisius, male pro G¹, malo G² praeceptae] G¹, perceptae G², cf. supra p. 300, l. 38 16 ueruerum G
 23 excideramus G 34 adoratione G¹, adortatione G² 35 honerati G suppleas nobis suae leni-
 tatis imponat, ut ex epistula II, 32 36 curui G, causa humilitatis et miseriae e regione huius versus in
 mg. add. G²: cf. infra p. 335, l. 25 subiugemus] Mommsen, subiugemus G¹, subiungimus G² ideo
 deliberemus] Mommsen, ideo (au s. l. G²) deremus G

G maiestatis suae sede consederit, quando non solum merita ponderaturus et facta, verum etiam verba est discussurus et vota, quem hic nunc viderit salutaria sua praecepta neglegere et admonitiones suas saluberrimas superba mente contemnere, non solum cum stultis a ianua regni caelestis excludet, verum etiam partem ipsius cum infidelibus deputabit, ut cum quibus habet in saeculo societatem, cum hisdem in aeternum habeat portionem. 5

XXIV.

FILIO CONSTANTIO RURICIUS EPISCOPUS.

1 **Q**UAMLIBET Baccho, symphoniis et diversis musicis nec non etiam et puellarum choris te deditum esse cognoverim, tamen quia bonum est ab his, dum pervalde fervet 10 adolescentia, aliquoties respirare et magis domino vacare quam Libero, parentibus quoque operam dare quam cantibus, moneo, ut crastino, quod erit quarta feria, Brivae, temporius tamen, quod te facturum minime credo, mihi ieiunus occurras.

XXV.

EIVSDEM ALIA.

15

1 **A**LIIUD mihi deo teste promiseras, quod ipsum deberes colere non Ianum, cuius criminis etiam me vis esse consortem, ut ego ad hunc errorem colendum delicias subministrem et oleum incendio superfundam, quod neutro nostrum noveris expedire, 2 sed dicis fortasse: pollicitus es: quo ore a me promissa perquisis, cum tu sacramenta violaveris? unde dabis veniam meae promissioni, quamdiu te huic servire cognovero 20 passioni, ne confirmare videamur factum, cuius reprehendimus pactum, et simus scandalo, cui esse debemus exemplo.

XXVI.

RURICIUS APOLLINARI SUO SALUTEM.

1 **Q**UIA nostri curam semper gerere pro mutua caritate dignamini, indico sollicitae 25 pietati et piaae sollicitudini vestrae, nos non parvum quidem, sed deo propitio voluptuosum a vobis reversum sumpsisse negotium, quod nobis plurimum prodesse posset, si 2 aut intentionem intellectus aut intellectum sequeretur ingenium, sine causa enim solis ortum caecus exspectat, ille quidem videntibus semper exoritur, non cernentibus 3 vero iubar ipsius quasi nubibus semper operitur. Solium enim nostrum domnum 30 patremque communem, quem transcribendum sublimitati vestrae dedisse me dixeram, legendum recepi, cuius lectio sicut mihi antiquum restaurat affectum, ita prae obscuritate dictorum non accendit ingenium, quamlibet ipsum post tam longi temporis spatium caritatis igniculum scintillis suis inter oblivionis favillas utrumque relucens

4 Matth. XXV, 10.

1 consederit] *scripsi*, consederet *G*: sederit *Vulg.* merito *G* 4 excludit *G* 5 deputavit *G*
 8 constancio *G* 9 bacho *G* 10 perde (?) || de *G*¹, pervalde *G*² 11 respirari *G* uagare *G*
 12 at (?) *G*¹, ut *G*² 16 deberis *G* iannum *G*: cf. *concil. Tur. a. 567, c. 22*: cognovimus, nonnullos
 inveniri sequepedas erroris antiqui, qui kalendas Ianuarii colunt, cum Iannus homo gentilis fuerit, rex quidem,
 sed deus esse non potuit 18 neutro] *G* 20 uenia *G* 22 cui] *scripsi*, cuius *G*, quibus *con.*
Canisius 26 pia *G* 27 reuersu s umsisse *G*¹, reuersu sumsisse *G*² possit *G* 30 iuari *G*
 domnum] *G* 34 caritati signiculum *G*¹, cf. *supra p. 299, l. 13*

nonnumquam et suspiriosis flatibus excitemus et interdum dulcibus nobis fletibus *G*
 irrigemus. quo tamen ille imbre perfusus quanto magis inficitur, tanto magis incenditur, 4
 quia per lacrimarum copiam desideriorum atque affectuum crescit flamma, non deficit.
 hunc ergo, si dominus piaae definitioni vestrae tribuetur fautor, effectum vobis prae- 5
 5 sentibus percensere festino et effici discipulus de magistro, quia non me pudet etiam
 in hac aetate nec piget discipuli arripere industriam, dummodo affectatae artis con-
 sequar disciplinam. prius enim quilibet debet discere quam docere, quia praepropere 6
 doctoris usurpat supercilium, nisi discipuli susceperit ante famulatum. quid enim 7
 iustius, quam ut ipse sis paterni interpretis eloquii, qui universa quae ille conscripsit
 10 non tam de codicis membrana quam de cordis potes pagina proferre? cuius vos esse 8
 filios, non solum generositate prosapiae, verum etiam et eloquentiae flore et omni
 virtutum genere comprobatis, quae bona vobis non tam doctrina contulit quam natura:
 quia rivus de fonte prorumpens licet fluendo proficiat et plenitudinem currendo con-
 quirat, auctori tamen unde sumit vocabulum debet et meritum. quem si divina 9
 15 clementia usque ad hoc tempus superesse voluisset, sicut iam tum de vestra imitatione
 laetabatur, ita nunc de perfectione gauderet, cum spem ad rem cerneret pervenisse,
 nec sibi invideret aequalem, quem optaverat esse meliorem.

XXVII.

ITEM EIUSDEM ALIA.

20 **Q**UAMLIBET per diaconem Iustum non meruerim litteras benigni pectoris et 1
 facundi oris accipere, quibus et erudiretur ingenium et desiderium pascere, ego
 tamen, qui malo affectuosus rusticus quam urbanus impius iudicari, scribendi oppor-
 tunitatem mihi perire non passus sum; utpote qui mihi nolim, non dicam occasionem
 scribendi, sed nec videndi vos unius saltem horae spatium deperire. ideoque salve 2
 25 plurimum dico et rogo, ut sine communi detrimento et utriusque *** compendio nos
 semper, opportunitate porrecta, litteris vestris illustrare dignemini, quia quod nobis
 in affectu impenditis non expenditis, quod tribuitis non amittitis et quod nobis in
 charta transmittitis vobiscum corde retinetis.

XXVIII.

RURICIUS OMMATIO SUO SALUTEM.

30 **S**IC a pietate vestra discessi, quod a vobis penitus non recessi; in eadem vos 1
 parte hominis interioris exhibui, in qua vobis remansi. scio, quia ibidem remansi,
 unde me nec insidiator antiquus potuit neque recens consiliator excludere. unde 2
 etiam sententia illius vos sapientissimi Salomonis admoneo, filii, ne derelinquas
 35 amicum antiquum, novus enim non erit similis illi. vinum novum
 amicus novus; veterescat, et cum suavitate bibes illud. et ideo nos vetere-
 scamus in amicitiiis et de die in diem affectibus innovemur. quod si amicus relin- 3
 quendus non est, quanto magis pater, qui erudiit, qui nutrit, qui, adiuvante domino,

34 Eccli. IX, 14. 15.

2 ille] *G*¹, illo *G*²   3 defecit *G*   5 putet *G*   7 praepropere] *Canisius*, praeponere *G*
 10 de cordis potest *G*¹ nos *G*   22 iudicari] *G*², indicari *G*¹   23 passus sum] passum *G* nolim]
Lüttjohann, in olli *G*, nollem *Canisius*   24 uidendi uos sed nec scribendi *coni. Mommsen* orae *G* salve *G*
 25 de || rimento *G* *suppleas* cum   26 dignamini *G*   30 ommacio *G*   31 sic a] sic *G*   34 solo-
 monis *G* filii *G*   36 ueteriscat *G*, ueterascet *Vulg.*   bibis *G*

- 7 ad sacerdotium usque perduxit, cui fortasse etiam iuxta divinam misericordiam lucis
 4 istius debetur usura. sed haec ego beatitudini tuae scribo, non quasi aliquid imputans
 aut exprobrans, sed ut filio carissimo, quem sine ullo naevo cupio in hoc mundo
 impietatis incedere et purum atque immaculatum in illo die iudicii coram deo et
 5 angelis eius ac congregatione carnis totius apparere. saluto itaque unanimitatem tuam
 et rogo, ut pro me orare digneris simulque, cum opportunum vobis fuerit, nos tanti
 habeatis visitare. vale.

XXIX.

RURICIUS EUFRASIO SUO SALUTEM.

- 1 MIRROR, sanctitatem vestram post tantorum et talium virorum iudicia potius quam
 rescripta etiam insecitiae meae quaesisse sententiam, quod vos magis pro necessitudine
 quam necessitate fecisse conicio, ne cuius tanti habetis praecipuum in animo tenere
 2 cultum, videremini in negotio praetermisisse consensum. unde gratias ago individuae
 mihi in Christo germanitati vestrae, quod ita de nobis praesumere et iudicare
 dignamini, ut nihil habeamus aut in caritatis simplicitate subdolum aut in veritatis
 3 puritate fucatum. reddo itaque debitum unanimitatis officium et de causa qua mihi
 scribere dignati estis idem me quod et fratres nostros sentire significo, sed quid
 facto opus sit vel quid mihi potissimum fieri debere videatur, per diaconem vestrum
 verbo fideliter intimavi, quae longum fuit litteris indicari. ora pro me.

XXX.

20

RURICIUS HERACLIANO SUO SALUTEM.

- 1 Qui se reum de officio esse cognoscit, prius supplicare debet quam audeat
 salutare, quia sicut importune occurritur imputanti, ita opportune remittitur confitenti.
 2 et ideo nos nostram in palam producimus noxam, ut facilius pervenire possimus ad
 veniam, quia non relinquitur locus imputanti, cum aditus patuerit deploranti, secundum
 illam sententiam: die tu prior iniquitates tuas, ut iustificeris. non enim praevalebit
 3 accusantis invidia, ubi humilitas praecesserit supplicantis. quam ob rem nos, si iam
 excusando diluimus culpam, veniamus ad causam. salutem ergo tantam dicimus
 pietati vestrae, quantam potest affectus intellegere et non potest sermo proferre,
 quantam sentire possumus et non valemus exponere, quantam potest interioris
 4 mens desiderio calefacta concipere et non potest lingua exterioris asserere. unde
 gratias agentes ipsius caritatis auctori, qui eam in cordibus nostris est dignatus in-
 serere, oremus, ut praecipuum suae largitatis munus in nobis custodire semper et
 iugiter dignetur augere, quia iuxta apostolum Paulum ipsa est eminentior via quae
 5 ducit ad vitam, quod superest, specialiter quaeso, ut communi patrono pro nobis
 cotidie supplicetis, quia, sicut legitis, multum valet oratio iusti assidua et,
 sicut ipse dominus noster in evangelio dicit de illo qui tres panes ab amico suo noctis

26 Es. XLIII, 25. 26.

34 I. Cor. XII, 30.

36 Iacob. V, 16.

37 Luc. XI, 5.

2 ergo G 3 filio*, ras. s G 4 incidere G 5. 6. 7 saluto — pro — opportunum —
 uale] aluto et ro et um et lo, charta laesa, perierunt G 10 sanitatem G alium G 11 necessitudine]
 Canisius, necessitate G, cf. infra II, 47 13 praetermisisse G 16 fugatum G 19 longu periit G,
 cf. infra p. 335, l. 3 21 ruricius] rur periit G eracliano G 22 qui] q periit G 25 imputanti]
 scripsi, imputacioni G aditur? G¹ 30 quantum G interiores G

tempore importune quidem sed salubriter ****, quod improbitati praestitum fuerit *G*
insistentis quod negabatur amicitiiis flagitantis. reliqua per portitorem verbo mandavi, 6
quae longum fuit litteris indicari. unde, sicut principium epistulae continet, rogo,
ut pro tarditate veniam dare dignemini. vale.

XXXI.

RURICIUS EPISCOPUS CAPILLUTO FILIO SALUTEM.

*G*RATIAS ago pietati vestrae, quod me consolare de civitatis ordinatione dignamini. 1
cum vobis sufficere deo propitio satis abundeque possitis. et ideo, quia qui vobis et
fratribus vestris placet nobis displicere non debet, bene facitis, ut hominem quem
10 communis consensus elegit ordinetis. sed admonete illum, ut veritati studeat, non 2
falsitati, paci, non perditioni, disciplinae, non discordiae, utilitati publicae, non privatae
cupiditati, iustitiae, non rapinae: tueatur bonos, emendet reos; miseros non faciat, sed
defendat; corrigat sones, custodiat innocentes, ut ita agens magis futuro possit
placere iudicio quam praesenti.

XXXII.

DOMINO INLUSTRI SEMPERQUE MAGNIFICO FILIO AGRICOLAE
RURICIUS EPISCOPUS.

*R*ELECTIS litteris sublimitatis vestrae, gratias deo egi, quod vos prius revaluisse 1
ordinatione ipsius quam infirmatos esse cognovi, ut nobis anxietatem tolleret et vobis
20 redderet sospitatem. quam tamen infirmitatem vobis elementer inlatam, propitio potius 2
quam irato ipso domino nostro, pro solita eius pietate conicio. sic enim legimus, quod
corripiat dominus quem diligit; castigat autem omnem filium quem recipit.
quod etiam in vobis, quantum audio, comprobatur, ut, ordinatis affectibus vestris, 3
suum vobis insinuaret affectum, et habitu animoque mutato, iugum vobis suae lenitatis
25 imponeret, ut salutari curru suo colla subdentes, dum mandatorum suorum leve onus
evehitis, peccatorum gravem sarcinam deponatis. haec est enim mutatio dexterarum 4
excelsi, dum de peccatoribus iustos, de extraneis domesticos, amicos sibi facere
dignatur ex servis. superest, ut nunc conversionem quam protulistis in veste probetis 5
in corde et haec commutatio inter indumentum vestrum habeatur et animum, ut sicut
30 ille sub candidis vestibus habuit hucusque nigredinem, ita nunc sub pullis vestibus
operum luce candescat. peccator enim qua die conversus ingemuerit, tunc salvus 6
erit, dummodo iuxta sancti apostoli Pauli sententiam, sicut exhibuimus hactenus
corpora nostra servire saeculo et iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibeamus
membra nostra servire iustitiae in sanctificationem, nec simus quasi timentes deum,
35 aliud sermonibus praetendentes, aliud habentes in moribus, aliud ostentantes in
vestibus, aliud actibus comprobantes, ne nos mordeat sermo ille dominicus, sub vestitu

21 Prov. III, 12. 22 Hebr. XII, 6. 26 Ps. LXXVI, 11. 32 Rom. VI, 13. 36 Matth. VII, 15.

1 petiit, fieri potest *suppl. Mommsen* prastitum *G* 2 insistentes *G* 3 indicari] *G*, ut *supra* p. 334, l. 19
4 tardita *G* 7 consolare] *G* ciuitatis] *male G*, antistitis *coni. Lüttjohann*, cuius talis *coni. Mommsen*,
quid lateat assequi nequeo, nisi forte inter verba ciuitatis et ordinatione exciderunt electione et uestra: nescio
an de Caesario Arelatensi episcopo a. 502 ordinato agatur 8 abundique *G* 9 factis *G* 16 inlustri*,
ras. e G 18 relictis *G*: relectis — 19 cognoui *ex ep. II, 23 Ruricius repetiuit* - 19 ut] *Lüttjohann*,
et *G* 22 castigat] *ex ep. II, 23, supra p. 331, l. 7 inserui, om. G* recepit *G*, ut *supra* II, 23 24 mutatu *G*
iugum] *cf. supra p. 331, l. 35* 25 curui *G* 27 de extraneis] dextraneis *G*¹ 34 scimus *G*
35 praetendentis *G* 36 uestituo *G*

6 ovium luporum rabiem contegentes. quia oculus ille divinus, sicut scriptum est, omni
 7 loco bonos speculatur et malos. sine dubio. quem ad se integro corde transire con-
 spexerit. ipse in cor illius iugi habitatione descendet. ut eo habitatore non careat. cui
 8 se praeparavit habitaculum. gratias itaque domino nostro super tam inenarrabili eius
 bonitate in commune referamus, qui mavult servos suos monere quam perdere. 5
 9 corrigere quam punire et pro usura brevis vitae perpetuitatis regna donare. quod
 superest. saluto plurimum et ancillam vestram vobis peculiari insinuatione commendo,
 quamlibet hoc salva vestra pietate non egeat. ut quo eam suscipere tanti habuistis
 affectu, semper foveatis indultu, quae largitate divina utrosque nos sibi paravit ob-
 10 noxios. vos avos faciens sua fecunditate, nos proavos. domnam filiam meam desiderio 10
 et honore quo dignum est sospito. ob cuius agnitionem. si facultas esset ambulandi,
 erat voluntas promptissima vos visendi, ut quam interioribus oculis pro affinitatis
 ipsius coniunctione iugi recordatione conspiciamus, etiam exterioribus cerneremus.
 opto bene agas.

XXXIII.

15

DOMINO SANCTO ET APOSTOLICO OMNIQUE A ME
 HONORE ET AMORE SPECIALIUS **** FRATRI CAESARIO
 EPISCOPO RURICIUS.

1 FRATER et compresbyter noster Capillutus dupliciter hac vice nobis gratus
 apparuit. dum et ipse nobis iam diu desideratus occurrit et quandam vestri prae- 20
 sentiam nobis per vestras litteras repraesentat. quo redeunte. has reddere procuravi,
 2 quibus debitum beatitudini vestrae rependo caritatis officium. quod vero scribitis, cur
 ad synodum, sicut collocutio habuit nostra, non venerim, fecit hoc infirmitas, non
 voluntas. ipsi etenim recolere potestis, quam fessum me Burdigala videritis, et hoc
 3 hieme. quando esse soleo fortior solito. qui aestivis diebus etiam in hospitio meo et 25
 locis frigidis ipsam consuetudinariam infirmitatem sustentare vix valeo. ne dicam, quod
 4 illos coetus regionis illius ferre quiverim. si venissem. unde magis spero, ut pro me
 orare dignemini. et ad tempus aliud quod intimatis. si **** deus vitam cesserit, venire
 vultis, nobis per hominem vestrum maturius indicetis, quia litteras vestras ad me
 5 modo tardissime venisse significo. quin etsi non pro dignitate vel pro aetate non 30
 debemus tardius quam alii commoneri, qui fortasse, ut minus prudens dicam, mere-
 bamur ambiri; quia si aliis nomen urbium praestat auctoritas, nobis auctoritatem
 demere non debet urbis humilitas. siquidem multo melius multoque eminentius est,
 civitatem de sacerdote quam sacerdotem de civitate notescere.

1 I. Petr. III, 12.

2 bonus speculator G   3 descendit G   6 perpetuitatis] scripsi, perpetuatis G, perpetua Canisius
 7 plurimum] lu s. l. G¹   ancillam] Papiannillam, cf. infra II, 37   peculiare G   8 quo eam] coeam G
 10 domnam] G   15 XXXIII] ad Ruricium Caesarius ep. XII, supra p. 274, miserat   17 suppleas
 excolendo: cf. infra II, 40   19 ac G   21 sepraesentat G   23 sydonum G   24 recolere]
 le s. l. G¹   25 qui aestivis] Lütjohann, quia stivis G   26 uix] in ras. G²   27 coetus] G, aeres
 infra p. 338, l. 19, aestus coni. Basnage: Caesarius sub die III idus Septembris Messala v. c. consule concilio
 Agathensi (a. 506) subscripsit   28 ad tempus aliud] superueniente anno supra p. 274, l. 23   me, si suppl.
 Mommsen   30 quin] Mommsen, quia G   non debemus] ne debemus G

XXXIV.

G

DOMINO SANCTO ET APOSTOLICO MIHIQUE IN CHRISTO
DOMINO SPECIALI CULTU AFFECTUQUE CETERIS PRAEFERENDO
PATRONO SEDATO EPISCOPO RURICIUS EPISCOPUS.

⁵ **D**UM scribendi vobis, domnis pectoris mei, animus vos sitiens occasionem frequenter ¹
inquirat, aliquando diuturna meditatione pertractans repperit idoneum portitorem, per
quem et silentia longa disrumperet et sibi spirituales delicias postulat, oris vestri
cupiens rore respergi. de qua, credo, siti sanctus psalmista dicebat: anima mea ²
sicut terra sine aqua tibi, illa nimirum aqua ariditatem corporis sui restinguere
¹⁰ sobria ebrietate desiderans, de qua dominus noster in evangelio clamare dignatur:
si quis sitit, veniat et bibat. flumina enim aquae vivae de ventre eius
fluunt. hanc aquam Samaritanae etiam idem dominus offerebat, hoc est ecclesiae ³
ex gentibus congregandae, dicens: aqua quam ego dabo fiet in eo fons aquae
salientis in vitam aeternam. hanc aquam si quis fidelis non gustu tantum ⁴
¹⁵ summo tenus ore libaverit, sed totis animae visceribus appetens conviva sorbuerit,
protinus in laudem domini omnipotentis erumpet et hoc incipiet ructare quod biberit,
sicut beatissimus evangelista atque discipulus, qui super pectus domini recumbere
meruit, mysteria regni caelestis haurivit et in illam vocem quam ante nullus audierat
clamavit: in principio erat verbum et verbum erat apud deum et deus
²⁰ erat verbum. hoc erat illud verbum, quod sine tempore a patre genitum in tempore ⁵
creatur ex matre, ut creator fieret; ut esse posset humanitatis quaedam portio divini-
tatis totius plenitudo et plenitudinem humanitatis portio ipsa humanitatis sua passione
redimeret, dum imago invisibilis dei forma fit servi; ut posset impassibilis pati, in-
comprehensibilis capi, immortalis mori, qui mortem occumbendo perimeret, ut vitam
²⁵ resurgendo repararet. sed quid ego oblitus mei, avidus tui, quasi de huiusmodi ⁶
rebus tecum colloquens et inde in desiderium tui vehementius perardescens, restinguere
sitim meam velut quodam dilectionis rivulo festinans, inscrutabilia et inaccessa per-
temptans, quid loquar, qui loquar, cui loquar, non considero? sed dabit, ut confido, ⁷
veniam pietas, quam committit affectus, quia caritas omnia sustinet. salve itaque ⁸
³⁰ plurimum dico individuo mihi pectori vestro et rogo, ut pro me incessanter orare
dignemini, simulque etiam partem corporis mei, per quam vobis has trado, peculiari
insinuatione commendo, ut in illis, quam me diligatis integre, comprobetis. quos vobis ⁹
eo arbitror fore cariores, quia meam vobis secum deferunt portionem. quibus quicquid
dignati fueritis dilectionis impendere, nobis vos conferre cognoscite, quia, si iuxta
³⁵ sanctum apostolum minus membrum maiori in dolore compatitur, et maius procul
dubio in minoris prosperitate laetatur. et ita demum fit, ut, omnibus usquequaque ¹⁰
membris in pace et quiete compositis, caput totius corporis rector utpote et dominator
exsultet. in quo capite omnia membra iubentur aspicere, dicente propheta: sapientis
oculi in capite eius. quos alius propheta evidenter exponit, dicens: oculi mei ¹¹
⁴⁰ semper ad dominum, quia ipse evellet de laqueo pedes meos; et iterum:

8 Ps. CXLII, 6. 11 Ioann. VII, 37. 38. 13 Ioann. IV, 14. 19 Ioann. I, 1. 29 I. Cor.
XIII, 7. 35 I. Cor. XII, 26. 38 Eccl. II, 14. 39 Ps. XXIV, 15.

5 *omnis, *ras.* d *G* 6 inquit] *G*, inquit id *con.* *Mommsen* idoneum] *on s. l.* *G*¹ 7 postolare
coris? *corr.* postolaret oris *G* 8 site *G* 12 fluunt] *G*, fluent *Vulg.* 13 aquam *G* 14 salientes *G*
16 erumpet] *scripsi*, erumpit *G* 17 atque] *G*², ad quem *G*¹ 18 auriuit *G* 21 possit *G* 23 sit *G*
possit *G* 25 repararit *G* 27 riuluo *G* inscrutabilia] *c in ras.* *G*¹ 29 cūmittit *G* 34 di-
lectiones *G* quia] *i s. l.* *G*¹ iuxta *G*¹ 35 dolori *G* 36 minoz (*i. e.* minorum) *G* 37 donator *G*
38 sapientes *G* 40 euellit *G*

7 12 ad te levavi oculos meos, qui habitas in caelo. erigamus itaque oculos nostri
cordis ad Christum et in mundi istius nocte manus nostras operibus fructuosus ex-
tollamus ad dominum, ut ipse caput nostrum esse dignetur et nos adhaerere capiti
nostro ut utilia corporis sui membra mereamur, ut de hoc saeculo discedentes tamquam
... exitu Israhel de Aegypto dicere redemptori nostro possimus: adhaesit post te 5
anima mea, me autem suscepit dextera tua; cum ea diebus ac noctibus fuerit
in corporis huius carcere meditata, unde non confundatur educta. ora pro me.

XXXV.

DOMINO SANCTO ET APOSTOLICO MIHIQUE IN CHRISTO
DOMINO SPECIALI CULTU AFFECTUQUE CETERIS PRAEFERENDO 10
PATRONO SEDATO EPISCOPO RURICIUS EPISCOPUS.

1 PER archiatrum Palladium litteras fecundi cordis et facundi oris accepi, quae
2 nos ad visionem mutuam voto pectoris invitabant. sed quid facimus, quod desideriis
animorum nostrorum diversa membrorum resistit infirmitas, dum vos nimietate robusti,
nos tenuitate exesi corporis impedimur, dum vos alieni et quattuor pedes ferre 15
nequeunt ponderosos, me etiam proprii et duo sustinere prae defectione vix possunt?
3 quo fit, ut implere communia vota nequeamus. ego enim, testis est dominus, quod,
si valuisssem, ad synodum condictam omni aviditate venissem, sed me a dispositi
itineris voluntate necessitas imbecillitatis inhibuit, quia aeres regionis illius prae-
sertim hoc tempore ferre non poteram: quod et vos ita credere confido et pravos ad 20
4 aliud derivare non dubito. his itaque sufficienter, ut potuimus, indicatis, salutatione
animi desiderantis impensa, si dignum ducitis, transmissi vobis caballum, qualem vobis
sciebam esse necessarium, mansuetudine placidum, membris validum, firmum robore,
forma praestantem, factura compositum, animis temperatum, scilicet nec tarditate 25
pigrum nec velocitate praeproperum, cui frenus et stimulus sit sedentis arbitrium, cui
ad evehendum onus et velle suppetat pariter et posse, ita ut nec cedat superposito
5 nec deponat impositum. superest, ut rescripto, quomodo vobis placeat, indicetis,
quamlibet ita de individuo mihi corde praesumam, quod vobis etiam mala a me com-
6 missa, non dicam transmissa, complacent. tanta est enim integri vis amoris, ut in
amico nil displiceat, cum magis malum displicere debeat de amico. et hinc illud est, 30
quod iudicia hominum aut amore praepediuntur aut odio, ut recta non proferant.
7 vos vero, quos nec odium exasperat nec inflamat invidia, et iocos nostros libenter
accipite et de sospitate vestra vel actibus affluenter instruite, ut, dum vos diutius
legimus, copiosius imbuamur. ora pro me.

1 Ps. CXXII, 1.   5 Ps. LXII, 9.

3 ut] *Lütjohann*, et *G*   4 ut utilia] *scripsi*, ut illia *G*, ut illa *Canisius*   5 in suppl. *Lütjohann*
8 XXXV] *Sedati epistolae nr. IX, supra p. 273 Ruricius respondet, cui pro caballo transmissio Sedatus*
gratias agit, supra p. 274, ep. nr. XIII   12 archiatrum *G*   18 sydonum *G*   me a] *Mommsen*, mea *G*
19 regiones *G*   22 desiderantis] *Mommsen*, desiderantes *G*   23 mansuetudine — 27 impositum] *ex*
ep. I, 14, supra p. 307, l. 39 — p. 308, l. 3 Ruricius exscripsit   placitum *G*   24 forma] *firma G*
26 caedat *G*   27 ut] & *G*   29 in amico] *coni. Canisius*, in amicum *G*, amicum *Mommsen*   31 pro-
ferant] *Mommsen*, proferebant *G*   32 locos *G*

XXXVI.

G

DOMINO SANCTO ET APOSTOLICO MIHIQUE IN CHRISTO
DOMINO SPECIALITER EXCOLENDO FRATRI CAESARIO EPISCOPO
RURICIUS EPISCOPUS.

QUI occasiones scribendi nobis invicem pro mutua caritate inquirimus, oblatas 1
praetermittere non debemus, ut conferat nobis quandam praesentiae portionem sermo
mediator, qui emittitur nec amittitur, tribuitur et habetur, videtur discedere nec
recedit, a me dirigitur, a te suscipitur, a me scribitur, a te legitur nec tamen dividitur,
cum quasi divisus integer tamen utriusque corde teneatur, quia verbi more divini
10 traditur et non egreditur, confertur indigenti et non aufertur auctori, accipientis lucrum
sine dispendio largientis, ditans inopem nec attenuans possessorem. ideoque, veniente 2
illo dulcissimo meo nepote Parthenio, has per ipsum dare non distuli, ut et meam
vobis praesentiam litteris exhiberem et ipsum pariter commendarem: cui quicquid
dignati fueritis dilectionis impendere, nobis vos praesentare noveritis. simulque etiam 3
15 peculiarius rogo, ut pro me ipsisque pignoribus nostris incessanter oretis. nec impediant
affectui amorum nostrorum spatia interiecta regionum, quia qui in domino, qui praesens
est ubique, se diligunt, non credendi sunt disparati corpore, cum pari in eo mente
iungantur. ora pro me.

XXXVII.

RURICIUS EPISCOPUS DULCISSIMIS NEPOTIBUS PARTHENIO
ET PAPIANILLAE.

POSTQUAM pietas vestra discessit, dimidium esse me sentio, quia maximam mei 1
partem, hoc est interiorem hominem, residente corpore, vobiscum ambulasse cognosco,
ita tamen quod et vos in pectore meo, quod hic remansit, manere conspicio. saluto 2
25 itaque dulcedinem vestram et, ut verborum meorum memores sitis, admoneo, quia
certum est, vos iuxta Salomonis sententiam posse in bonis, deo dirigente, proficere, si
seniorum consilia et amor habeantur et usui. opto bene agatis.

XXXVIII.

RURICIUS EPISCOPUS FRATRI PETRO EPISCOPO.

QUIA oboedientia sacrificiis antefertur, idcirco rusticitatem meam malo prodere 1
quam perdere caritatem: scientia enim inflat, caritas, ut ipsi melius nostis,
aedificat. quam ob rem, quia iussistis, ut vos per singulas occasiones et de meis 2
25 actibus facerem certiores et desiderium vestrum, quod mihi non meo merito sed
generali et insita vobis dilectione dependitis, alloquio temperarem, me quidem

27 Prov. XII, 15. 31 I. Cor. VIII, 1.

5 qui — 11 possessorem] *cum epistula II, 5 ad verbum fere conveniunt* occasionis G 7 media-
tor] *Canisius coni.*, meditator G, meditatur *supra II, 5* descendere G, *ut supra II, 5* 9 integri G
11 dictans G, *ut supra II, 5* 12 parthenio] *scripsi, cf. Greg. Tur. hist. Fr. III, 36,* parthemio G 13 com-
mendare G 14 presentare G, praestare *coni. Lütjohann* 15 incensanter G 16 qmorum *corr.*
amorum G¹ 17 disparati] *cf. supra p. 312, l. 25* cum] **|| (*cū suppl. G¹*) G - pari] *Lütjohann,*
p & G, pariter *Canisius* 20 parthemio G 22 dimidium] G, *scribas diuisum? ut supra p. 311,*
l. 9. 318, l. 37 23 cognosce *corr. cognosco G¹* 24 remansit] *uos repetit G* 33 meo] *e corr. G¹*
34 alloqui G quidem *versu exeunte G: deo suppl. Canisius*

- 67 propitio fortiorem deo, sed plane omne hospitium nostrum diversis incommodis
 3 laborare significo. peculiarius rogo, attentius domino supplicetis. ut qui nobis incolumitatem vestris orationibus reddidistis. et his opem ac medellam divinae misericordiae intercessionis vestrae patrocínio conferatis. ora pro me.

XXXIX.

5

DOMINIS SUBLIMIBUS ET MAGNIFICIS FILIIS EUDOMIO
 ET MELANTHIAE RURICIUS EPISCOPUS.

- 1 QUAM gravis mihi orbitatis vestrae sit luctus, testis est pectoris mei conscius
 2 deus: quod verbis subtilitatis vestrae indicare non possum. nam ita animum meum
 doloris vestri passio sauciavit, ac si unum de propriis affectibus perdidissem, quia me
 vobis proximum et quodam modo consanguineum bene mecum agendo fecistis. atque
 3 ideo, quia labores et angustias nostras frequenter in vos pro vestra dignatione
 4 suscipitis, iustum est, et nos vestris, cum acciderint, participare maeroribus. si enim
 iuxta apostoli sententiam unius corporis membra sibi invicem compatiuntur et con-
 5 dolent, decet nos quoque eorum incommoda . . . saepe percipimus. dolemus itaque
 casui vestro et planetibus vestris interesse nos credimus. sed quid facimus, domni
 filii, quod voluntati divinae resistere nec possumus nec debemus et omni sollicitudine
 praecavere, ne dum dulcia nobis pignora nimio dolore defleamus, blasphemii quidem et
 iniuriosi inveniamur in domino et gravius animas nostras auctor ipsius mortis, inventa
 6 occasione, confodiat, quam earum amissione percussit. ideoque in omni amaritudine
 vel dolore ad deum nobis est refugiendum et ad illum omnes casus nostri toto corde
 7 referendi, qui sanat vulneratos, qui relevat maestos, qui consolatur afflictos. et illa
 sancti Iob sententia omnino dicenda est: dominus dedit, dominus abstulit,
 sicut domino placuit, ita factum est; sit nomen domini benedictum. et
 ille hoc quando dicebat, decem filios cum omni facultate perdiderat nec tamen blas-
 8 phemare aut damno aut dolore compulsus est, sicut dicit scriptura: in omnibus quae
 acciderunt ei nihil peccavit labiis Iob. quod ego pietati vestrae scribere pro
 mutua caritate praesumpsi, ut dolorem animorum vestrorum, quem litteris meis
 9 mitigare non poteram, vel divinis eloquiis utcumque moderarer. vere, si mihi quasi
 vestro creditis cordi, non minimum potestis capere de Christi domini voluntate solacium.
 quod, quatenus ipsum immaturus manebat interitus, talem cum est dignatus assumere,
 qualium regnum docuit esse caelorum: ut et patronum haberetis ex filio et minus
 10 doleretis amissum, quem a domino videbatis assumptum. opto bene agatis.

14 I. Cor. XII, 26.

23 Iob I, 21.

26 Iob II, 10.

32 Matth. XIX, 14.

1 porciorem *G*¹, forciolem *G*² deo sed plane] *Momm*sen, sed eu (heu *G*²) planum (corr. plenum *G*¹) *G*
 3 red || distis *G* ac medellam] a medellam *G*, a medella *coni.* *Momm*sen 7 melantiae *G* 9 subtilitatis] *G*,
 sublimitati *coni.* *Basnage* 11 quadam modo consanguineam (corr. consanguineum *G*¹) *G* 12 uos]
Lüttjohann, uob *G* 13 accederint *G* 15 eorum] *versu exeunte G*: miserere quorum *suppl.* *Lüttjohann*,
 persentire, quos a nobis indiuiduos esse *post* incommoda *suppl.* *Momm*sen percepimus *coni.* *Lüttjohann*
 16 sed — 33 assumptum] *cum epistula II, 3 conveniunt domui G* 18 quidam *G* 21 omnis *G*
 22 consolator *G* 24 et — 27 Iob] *supra p. 313, l. 3 desiderantur* 27 accederunt *G* 28 quem]
 sciebam quod *in ep. II, 3 add.* 29 moderarer uere] moderare reuere *G* 32 qual (iū regnū docuit
*in ras. G*¹) *G*, qualium regnum dixit *supra II, 3* ex] & *G*

XL.

G

DOMINO SANCTO ET APOSTOLICO MIHIQUE IN CHRISTO
DOMINO CULTU AFFECTUQUE SPECIALIUS EXCOLENDO PATRONO
VICTORINO EPISCOPO RURICIUS EPISCOPUS.

5 FRATER et compresbyter noster Capillutus, licet apices vestros nobis non detulerit 1
in charta relegendos, tamen potius exhibuit in corde conscriptos, unde eos nec fur 1
auferre nec violentus eripere nec imber eluere nec vetustas possit abolere, dum mihi 2
fidelis admodum vestri pectoris consors et dicatissimus delator saepius inculcat et 2
dulcius, qualiter me et quam assiduae dilectionis dente ruminetis; non quod in me sit, 2
10 unde caritatis vestrae pascere possitis esuriam, qui solidos et numquam perituros cibos 2
et accipere soliti estis et dare; sed, quando fortior esca defuerit, tenuitatem nostram 3
pro lactis poculo sorbeatis, ut desiderium pii cordis et puri alimento innocentiae 3
temperetis. nec mirum est hoc tamen in vestra virtute miraculum, ut diligatis vene- 3
rantes vos, qui odientes amare consuestis; siquidem et ad augendam circa nos cari- 4
15 tatem vestram duo lumina nostra detinetis, Aurelianum dico atque Leontium. pro 4
quorum spe et consummatione rogo ut indesinenter divinae misericordiae, sicut vos 4
confido facere, supplicetis et cum illis iterum pro nobis semper oretis, quia fiducialiter 4
credo, quod profectioni vestrae et illorum incipientiae pro ipsa adhuc teneritudine a 5
nutritore domino nil negetur. salutem itaque uberem dico pietati vestrae, quantum 5
20 potest promere oris effatus, non quantum cordis poscit affectus, et rogo, ut praefatos 5
dulcissimos stimulos pectoris mei nostro nomine sospitetis nosque, quotiescumque se 5
opportunitas porrexerit portitoris, benedictionis vestrae imbribus irrigetis. ora pro me.

XLI.

RURICIUS EPISCOPUS APOLLINARI SUO SALUTEM.

25 AFFECTUS sublimitatis vestrae in visceribus nostris violentus exactor est et 1
amori vestro me potius quam pudori meo servire compellit, dum non considerat, quo 1
sermone, qua pagina, tantum vestris imperiis obsequamur. cogitis enim nos auribus 2
peritiae vestrae verbis rusticis iniuriam frequenter inferre, dum apices nostros saepius 2
vultis accipere: pareo voluntati vestrae, pareo iussioni. malo enim de me ipso tibi 3
30 magis quam mihi credere, quia pietatis, non potestatis est quod iubetis. et ideo quae 3
displicuerint emendabitis procul dubio potius quam prodetis, siquidem nihil est 3
imperiosius caritate, cui quisque toto corde se dederit, libenter et vincula illius 4
impacta patietur et onera inlata portabit, dum praecipientis imperium non invitus 4
excipit, sed devotus exercet. praestabit itaque divina misericordia, ut, tumultibus 4
35 temporis huius vel necessitatibus aut deletis in perpetuum aut parumper oppressis, 4
citius fructus nos faciat de nostra capere praesentia, ut desideria quae incitantur 4
affatibus aspectibus mitigentur.

4 uicturino G   5 capices, *exp. c* G¹   6 potius] *Mommsen*, totius G, totos *coni. Lütjohann*
7 uetustus G   obolere G   8 fideles G   ammodum G   pector G   dicatissimus delator] *Mommsen*,
decacissimus lelator G, deditissimus delator *Canisius*   9 dilectionis] G², dilectiones G¹   11 accipere G
14 consuistis G   15 detinetis] *Canisius*, etinetis G   aurilianum G   18 incipientiae] G, *cf. ep. Caesariae*
Arelat. apud Martene et Durand, Anecd. tom. I, p. 4: qui vobis incipientiam donare dignetur et perfectionem
20 effatus *corr.* affatus G   prefatus G   21 dulcissimus G   nostro] ñ (*i. e.* non) G   24 apollonari G
30 potestati G   31 mendabitis G   32 derit G   33 inuitus] non *repetit* G   34 praestauit G
tumultiba G   35 deletis] *Mommsen*, dilectis G¹, diletis G²   paruum per G   36 citius] G², *itius G¹
fructus nos] G², f*cti*s *os G¹, *cf. infra II, 63*   37 affatibus G, *cf. infra II, 63*   mitigentur] finit *add. G*

G

XLII.

DOMINO DEVINCTISSIMO ET MIHI OMNI HONORE VENERABILI
FRATRI LEONTIO RURICIUS.

1 GRATIAS ago, quod et nostri curam gerere et novitate holerum, quae libenter
habere nos nostis, nos reficere tanti habuistis: quod et consuetudini praestatis pariter 5
2 et amor. ideoque, redeunte puero vestro, reddo reciprocum sospitationis officium et,
ut de suscepto deo propitio officio indesinenter cogitetis, admoneo, quia deus non
initium boni operis, sed finem requirere comprobatur, dicens: qui perseveraverit
3 usque in finem, hic salvus erit. praestabit, ut credimus, misericordia ipsius,
ut qui paenitendi vobis animum inspirare dignatus est, ipse vobis et in augendo vir- 10
tutem et in consummatione plenam tribuat pro sua miseratione remissionem, qui solus
potest et sanare corrupta et reparare collapsa et delere commissa et abolere praeterita,
conservare praesentia et donare ventura.

XLIII.

RURICII AD DOMNUM CONSTANTIIUM.

15

1 DE deliciis transmissis gratias ago et, quantum indicastis, tantum me utrarum-
que avium suscepisse significo. simulque etiam per pueros ipsos, qui nobis haec
detulerunt, tergus aprunum me pietati tuae indico transmisisse, ut, dum nos volatilia
2 quae transmisisti deliciamur, tu bipede de quadrupede facto satieris. cuius tamen
malo carne quam vita capiaris, quia qui semper de saecularibus cogitat et iugiter 20
terrena meditatur, huic animanti a scriptura divina merito comparatur: quia de
omnibus animalibus solus homo sublimis creatus est et effectus, ut auctorem suum
semper caelo intentus aspiciat, non mundialia opera solo incessabiliter defixus exerceat.

XLIV.

AD DOMNUM AMBROSIUM EPISCOPUM RURICIUS EPISCOPUS.

25

1 APOSTOLICA praecepta nos commonent, ut a quibus divina percipimus, eis terrena
praebeamus. quod nos vel in hac dumtaxat parte servantes pro caelestibus epulis,
quas nobis et sermone vivo et patrum tractatibus ministratis, legumina marina trans-
misimus: per haec nil nos habere proprium comprobantes, siquidem et a divinis bonis
2 sumus, quae vos tribuitis, peregrini et vobis peregrina transmittimus. itaque, quia 30
nos a mannis caelestibus exulare et solis terrenis sedibus incubare cognoscimus, a
vobis specialius postulamus, ut haec aliena a nobis libenter accipere et vestra nobis
dignemini frequenter impendere. illud sit affectionis, hoc ministerii: illud doctrinae
praestetur, hoc gratiae.

8 Matth. X, 22. 21 II. Petr. II, 22.

2 devinctissimo G	venerabile G	3 leoncio G	4 novi-to, ras. t G	5 nos nostis corr.
non nostis G ¹	9 praestavit G	misericordiam G	11 consummationem G	13 ventura]
finis add. G	15 rurici G	domnum] G	18 tua G	21 terrenam G
animantiae G	22 effectus] malim erectus	25 domnum] G	26 nos] G ² , non G ¹	30 nobis]
Lütjohann, uos G	31 mannis] scripsi, marinis G, mensis	Lütjohann, cf. Iuvenc. carm. in Exod. 663:		
mannamque caelestem	33 doctrinae] coquinae coni. Mommsen	34 praestitur G, praestatur	Canisius	

XLV.

G

AD DOMNUM HISPANUM RURICII EPISCOPI.

1 **A**go gratias, quod, dum nobis Doranoniae spolia transmittitis, pietatem vestram
 erga me sincerissimam comprobatis, qua nos amplius quam deliciis delectamur:
 5 siquidem inde esuriem corporis compescemus, hinc cordis; inde ventri transitorium
 porrigimus pastum, hinc vero animo mansurum praebemus affectum. proinde tam 2
 amoris quam muneri vestro gratias repensantes, reciprocis pietatem vestram pluri-
 mum sospitamus. et quia de nostra dignari esse salute sollicitus, iuxta vota
 pietatis vestrae me valere significo simulque depono, ubi sanctum pascha facturi sitis,
 10 me recurrentibus instruatis.

XLVI.

RURICII EPISCOPI AD PRESBYTERUM ALBINUM.

Ubi ad me communis luctus nuntii rumore pervenit, quod tamen miratus sum, 1
 quod non hoc prius ex germanitatis vestrae relatione cognovi, ipse ad vos requirendos
 15 continuo venissem, nisi me dierum horum reverentia retardasset. has transmisi, quibus 2
 spero, ut me excusatum habere dignemini et filiam nostram, quam audio se vehe-
 menter affligere, ad vicem meam tam ex ratione quam ex vestra auctoritate con-
 solemini, quod dominus noster de servo suo et quando voluit et quod voluit fecit. et 3
 ideo contra voluntatem domini venire videbitur, cui displicet divina praeceptio: utique
 20 divina, quia animam nostram ille solus, cum voluerit, ex corpore potest educere, qui
 fudit in corpore. et ideo luctus iste nimius, qui videtur esse pietatis, magis ex 4
 diaboli consilio quam ex pietate descendit, ut, dum dolor consolationis impatiens
 querellis suis deum impietatis exprobat, qui praemisit filium per humanam con-
 ditionem, per incredulitatem animam perdat. plangent mortui mortuos suos, quos 5
 25 resurrecturos esse non credunt, qui animam cum carne aestimant interire, quibus nulla
 de beatitudine animae, nulla de corporis restauratione fiducia est. nos vero, qui spem 6
 resurrectionis habemus in Christo, qui animas nostras iuxta pollicitationem ipsius
 domini in sanctorum sinibus credimus collocari, ad ipsum nos corde et orationibus
 conferamus et consolationem de ipsius promissione capiamus, quod credentes in se
 30 secum vivere faciat nec ullus apud eum nisi infidelis mortuus iudicetur. et ita planctus 7
 nostros, sicut scriptura nos edocet, temperemus, dicens: luctus sapientis septem
 diebus, impii vero omnes dies vitae suae. sicut scimus illum mortuum corpore,
 anima vero pro innocentia sua deo vivere, ita nos viventes corpore corde moriamur.

XLVII.

RURICII EPISCOPI AD TAURENTIUM.

Ago gratias promptissimae in domino devotioni et sincerissimae erga me cari- 1
 tati vestrae, quae divinae bonitatis imitatrix dat quod a me sibi prospicit supplicandum,

24 Luc. IX, 60. 31 Eccli. XXII, 13.

2 domnum] G rurici G 3 doranoniae] G, Duranius Sidon. *carm. XXII, 103*, Dornonia Greg.
hist. Fr. VII, 28. 32, dora nomine re Canisius 5 uestri G 7 repensantis pagina 256 exeunte G:
 obsequiis suppl. Lütjohann, cf. *infra II, 50*, litteris subaudiri vult Mommsen 10 me recurrentibus]
 cf. *supra I, 7* instruatis] finit add. G 12 rurici G 13 nantii G 14 latione G 19 indebitur G
 displicet G 20 ex] & G 24 plangent — 27 in christo] cf. *II, 4, supra p. 314, l. 29* 26 de
 beatitudine] beatitudine G 28 sinibus] G, finibus Canisius 30 planctos G 33 uiuentis G moriamur]
 finit add. G 35 rurici G taurentium G 37 diuina G dat quod a] Mommsen, id quod G

G priusquam rogetur. et nostrum praeoccupare benevolentia sua festinat officium: dum non solum custodire, verum etiam augere initum sibi gestit affectum, quem
 2 idcirco beneficiis anticipando laetificat. quia ad modicum contristare formidat. et ideo
 mavult offerre tacenti gratiam quam praestare poscenti, sciens procul dubio, plus in
 eo esse meriti, quod spontanea benignitate defertur. quam quod precibus indulgetur;
 3 precatoris sedulae dimittitur improbitati. unde salve reciprocum dicens, de pietatis
 vestrae promissione securus puellam vestram in rem directis pueris vestris me con-
 signasse significo. cui confido quod iuxta pollicitationem vestram non solum veniam
 sed etiam gratiam pro nostra intercessione tribuatis.

XLVIII.

RURICIUS EPISCOPUS DOMINO VENERABILI FRATRI IOHANNI.

1 **M**AGNUS communis susceptus quod voluntarie facere debuerat fecit nunc necessi-
 tate compulsus. ut ad venerationem tuam commendaticias flagitaret et se gratiae tuae,
 etsi propter negligentiam suam de praeterito ingratus, per insinuationem nostram
 2 nunc tamen gratificandus ingereret. cuius petitioni ideo promptius acquievi. quia
 3 credidi, sicut et confido, vos petitioni meae libenter adnuere. unde, salutatione
 depensa, spero, ut ipsum pro intercessione nostra recipere tanti habeatis. et quia hoc
 quod debuit reddidit, usuras illi solidorum ipsorum non tantum pro precibus nostris
 4 quantum pro divinis praeceptis donare digneris. quod pro conversatione vestra, qua
 vos deo propitio per dies singulos audio proficere, sine dubitatione praestetis, quia
 ipsi nostis, quod ille regnum dei laetitia et gratulatione percipiet et in montem domini
 glorificatus ascendet. qui pecuniae suae usuram non in praesenti sacco a proximo
 suo exegerit, sed a domino expectaverit in futuro: nec per dolosa beneficia laqueos
 laborantibus inicit insolubilium debitorum. sed illius est fenerator et creditor, qui
 5 dicit: date et dabitur vobis, et qua mensura mensi fueritis, ea remetietur
 vobis. infidelis utique et iniquus est etiam sibi, qui hoc quod elegit concupiscendum
 non vult habere perpetuum. quamvis enim quicumque multa condant, multa congregat
 et infinita diversis nundinationibus adquirat, mendicus de hoc mundo discedet, nisi de
 rebus suis portionem suam ad aeternam beatitudinem ante praemiserit. dicente domino
 6 per prophetam: ne timueris, cum dives factus fuerit homo et cum multi-
 plicata fuerit gloria domus eius, quia non, cum morietur, recipiet omnia
 neque simul descendet cum eo gloria domus eius; et iterum: dormierunt
 7 somnum suum, et nihil invenerunt omnes divitiarum in manibus suis. qui
 si benigni essent animae suae, illi potius bona sua crederent, qui et idoneus fideiussor
 8 est pauperum et largissimus redditor usurarum. non ergo cupidus sis, carissime frater,
 nunc recipere in duplo, quod dominus redditurum se tibi promittit in centuplo, unde
 nec a tineae poteris pertimescere exterminium nec a fure formidare dispendium, quia
 ipse dominus noster munerum suorum et largitor et custos est.

7 Luc. XI, 8. 22 Matth. V, 1. 26 Luc. VI, 38. Matth. VII, 2. 31 Ps. XLVIII, 17. 18.
 33 Ps. LXXV, 6. 37 Matth. XIX, 29. 38 Matth. VI, 19.

2 initum] *Mommsen*, id (*corr.* in *G*¹) istum *G*, in me istum *Lüttjohann* 3 formidate *G* 5 in-
 dulgetur] *Canisius*, intellegitur *G* 6 necessitudinis *coni.* *Lüttjohann* 9 pollicitacionem *G* 12 *ēps*]
fere evanuit G 13 voluntariae *G* 14 commendatias *G* 16 ingerere *G* 23 ascendit *G*
 26 mensuram *G* 29 descendit *G*, discedit *coni.* *Mommsen* 33 descendit *G* 34 omnes] *uiri add. Vulg.*
in] add. Vulg., om. G 37 centuplo] *Lüttjohann*, centuplum *G* 38 a tineae] *Canisius*, catenea *G*
 exterminum *G* 39 custo *G* est] finit *add. G*

XLIX.

G

APRUNCULO EPISCOPO RURICIUS EPISCOPUS.

EXEGIT mutui amoris affectus ad individuam mihi sanctitatem vestram sola ex 1
causa litteras destinare, etiamsi non se occasio opportuna porrigeret. unde per 2
5 hominem filii mei Leontii has ad apostolatam vestrum dedi, quibus, sospitatione prae-
lata, quam ex sententia, deo favente, valeatis, inquiri, quia ipsi nostis, incolumitatem
vestram nostram esse laetitiam; sperans, ut, redeunte praefato, nos reddatis de vestris
actibus propitia divinitate securos, quos videtis esse de prosperitate sollicitos.

L.

RURICIUS EPISCOPUS CERAUNIAE SALUTEM.

DE sincerissima, qua nos pro benignitate animi tui non pro nostris meritis 1
dignaris excolere in domino, caritate confidens, securus has ad venerationem tuam
direxi, quibus in domino ac deo nostro salutem uberem dicens, specialiter rogo, ut
ea quae per servum vestrum Amandum verbo reseravi, si possibile est, nobis sine
15 dilatione praestare dignemini; quia haec res et nos relevare potest et vobis nullum
potest afferre dispendium, quod ego pro beneficio maximo computabo. iterum, in quo 2
iusseritis vel usus exegerit, vicem reciproci obsequiis repensare contendam.

LI.

RURICIUS EPISCOPUS CENSORIO EPISCOPO SALUTEM.

LITTERAS sanctitatis vestrae, etsi per occasionem, accepisse me gratulor. non enim 1
interest, utrum ex necessitate aut ex voluntate, dummodo inter se invicem qui se
diligunt colloquantur et quos corpore locorum intervalla discriminant animorum ac
sensuum colloquia fida coniungant; quia hoc nobis generale vel maximum virtus
divinae pietatis indulsit, ut qui nos aspectu carnali non possumus contueri, spiritali
25 cernamus obtutu. unde, redeunte gerulo litterarum, has, sicut iniunxistis, reddere 2
procuravi, ut et sollicitudini vestrae et mutuae caritati pariter responderem. salve 3
itaque apostolatui vestro plurimum dependo et hoc quod apicibus meorum testimonio
voluistis agnoscere, utrum Sindilla porcos suos prudente Foedamio perdidisset, noveritis
me apud homines meos, ubi fuerunt, diligenter perquisisse. sed, sicut ante iam 4
30 noveram, magis et istos laborem, faciente facinore Sindillae, perpessos esse et ipsum
porcos suos per perversitatem suam, dum de adversa parte esse se iactitat, amisisse
cognovi; ceterum praefatum Foedamium illi in nullo culpabilem, nam quod pertulit
nulli alii nisi sibi debet ex omnibus imputare. in qua causa quantum ego con- 5
templatione vestri, ut homines vestri aut a custodia liberarentur aut porcos vestros
35 recipere, laboraverim, ipsis iam referentibus, plenius potuistis agnoscere: quod

3 ex] G, ea con. Mommsen   4 destinari G   porrigeret] scripsi, porregerit G, porrexerit Canisius
5 leonti G   praelat G   6 nosti G   8 de] om. G   10 caerauniae G   11 qua] a qua G
12 unctionem G   14 reseraui] Mommsen, speravi G: verbo mandastis infra II, 63   16 beneficium
corr. beneficium G¹   maximo] e corr. G¹   17 exigerit G   19 censorio G   22 quos — discriminant]
cf. supra II, 10   24 diuinae] Lütjohann, diui]acte G (in transitu a pagina ad paginam); diu iactae Canisius
28 prudente] G, prodente con. Lütjohann   30 facinore sindillae] Mommsen, facis indillae G, paci sindillae
Canisius   perpessus G   31 per] om. G   33 sibi] om. G, suppl. Lütjohann   quandum G   con-
templationi G   35 recipere] G   ipsos — referentes G, ipso — referente con. Mommsen

G 6 propterea necesse non fuit litteris indicari. vestrum est hominem verum iuste ab huius calumniae obiectione defendere. quam cum iniuste scriptis nostris agnoscitis sustinere.

LII.

RURICIUS EPISCOPUS STEFANO SUO SALUTEM.

5

1 ITA me paucissimis diebus ad cultum suum pietas vestrae sanctitatis inlexit, ut, cum vos deo propitio corde detineam et oculis mentis intuear, tamen semper, affectu instigante, perquiram: quia scilicet ut breve videtur omne quod dulce est. ita inexplabile
2 est omne quod carne est. et omnipotenti deo gratias super tam admirabili dono eius refero, quod ita generaliter servis suis tribuere ineffabili dispensatione dignatus est, ut
3 hi qui disparantur corpore animis iungerentur neque esset aliquid tam longinquum tamque difficile. quod mentium obtutibus non obviaret. sed per cordis intuitum ibi se in
4 vicem diligentes caritatis contemplatione conspicerent, ubi caritas ipsa consistit. quo fit, ut devinctio vestra. quae in visceribus meis iugi recordatione. dum cotidie renovatur, augetur, amoris vestri mihi vicissitudinem repromittat et animus meus mihi animorum
5 vestrorum fideiussor assistat, dum tantum sibi audet de vestra dilectione praesumere. quantum vobis concupiscit impendere. salutem itaque beatitudini vestrae plurimam dico et rogo, incessanter communi domino supplicetis, ut secundum divitias bonitatis suae atque virtutis, cui omnia possibilia confitemur, etsi in hoc saeculo nos propter vitae istius turbedines ac procellas et regionum intervalla saepius videre non possumus, vel ad illam urbem. quae aedificatur ut civitas. faciat convenire, ad quam nos misericordia domini poterit perferre, vos merita.

LIII.

RURICIUS EPISCOPUS RUSTICO FILIO SALUTEM.

1 EXTRA affectum consuetudinarium et probatum et humanitatem nobis dignaris
2 impendere, dum usibus tuis detrahis. quod nostris largiaris expensis: quia. puero vestro referente. cognovi, quod piscationis in Visera pro parte vestra nobis iusseras delicias ministrari. unde. salutatione depensa, gratias ago plurimas, exorans divinam misericordiam, ut pro honore. quem nobis pro ipsius timore dependitis, et praesentium dierum vobis conferat felicitatem et beatitudinem tribuat futurorum.

30

LIV.

RURICIUS APRUNCULO EPISCOPO SALUTEM.

1 SICUT litteras sanctitatis vestrae per virum venerabilem Elogium cum gratulatione
2 suscepi. ita has. eodem redeunte. libenter emisi. quibus apostolatui vestro debitum

21 Ps. CXXI, 3.

1 iustae G 2 qua meum iniustae G 4 tota fere epistula ex aliis exscripta est 6 ita — diebus]
cf. ep. II, 9, supra p. 317, l. 32 8 scilicet ut] Mommsen, scilicet G 9 carne] G, carum coni. Canisius
et — 13 consistit] ex ep. II, 10 Ruricius exscripsit 10 refero] ex ep. II, 10 supplavi, om. G 11 hii G
12 tamque] om. G non] ex ep. II, 10 supplavi, om. G obuiarit G discordis G ibi] inde ep. II, 10
13 diligentis G quo — 17 impendere] ex epistula Victorini nr. VII, supra p. 271, et ex epistula II, 9
Ruricius hausit 15 augetur G uisitudinem G et] ex ep. II, 9 supplavi, om. G 17 plurimū G
19 cui — 22 merita] ex epistula I, 17 repetivit, at nonnulla addidit etsi] supra I, 17, ut si G 20 turbi-
dinis G 22 merita] epistula ad Praesidium data, supra II, 12, hoc loco repetita est G 28 ministrare G
29 praesentium dierum] scripsi, presentierum G, praesentium coni. Mommsen 30 futurorum] finit add. G

dependo sospitationis officium simulque depono, ut pro nobis orare dignemini et id a communi domino peculiarius postulare, ut iam tandem aliquando in unum venire et nos videre mereamur, ut caritas, quae secundum sententiam dominicam in pectoribus nostris per absentiam, quod peius est, refrixit, per praesentiam iterum in sopitis cineribus suscitetur et vivis vocibus quasi novis flatibus veteris amoris redivivum reparetur incendium: quod more atque virtute ignis illius, quem dominus misit in terram, et spinas negligentiae nostrae atque desidia vi naturae potentis exurat et tenebras dormientis cordis inluminet. G

LV.

ITEM ALIA RURICII AD IPSUM EPISCOPUM.

ASSIDUITAS supplicantium supplet in nobis gratiae communis officium, ut hoc quod facere debeamus per mutuae dilectionis affectum faciamus per externae necessitatis imperium, dum alienae tribuimus petitioni, quod propriae debere nos cognoscimus caritati, ut haec litterarum necessitudo esset ex voluntate necessitudinis iucunda, non ex calamitate deplorantis extorta. tamen quia spontaneam scribendi neglegimus gratiam, saltem praetermittere non debemus ingestam. ideoque per fratrem et com-presbyterum nostrum Maxentium, quem nobis frater noster episcopus ipsius commendavit, dedi, quibus, sospitatione depensa, ipsum apostolatui vestro secundum quod postulavit insinuo, quia illic notos et amicos habere se dicit, qui eum beatitudini vestrae possint in praesenti plenius intimare, quorum testimonio possit credi, quod assertioni ipsius fortasse non creditur.

LVI.

ITEM AD IPSUM.

FILII nostri Ommatius et Eparchius ad me litteras plenas lacrimis et deploratione miserunt, specialiter deprecantes, ut apud sanctitatem vestram pro ignorantia ipsius filii nostri Eparchii intercessor existerem; confidentes, quod pro amore mutuo nihil nobis negare deberetis. ideoque presbyterum nostrum Eusebiolum ad pietatem vestram in hac causa direxi. per quem saluto plurimum et rogo, ut praefato, sicut decet, sufficienter admonito, indulgentiam errori illius dare pro nostra supplicatione dignemini, quia sicut in defensione peccati stulte atque infideliter perduranti culpa, donec agnoscat reatum, non debet relaxari, ita agnitio peccati debet conferre veniam confidenti. remedium est enim mali confessio non simulata delicti nec ultioni publicae relinquitur locus, ubi reus, conscientia torquente, punitur.

3 Matth. XXIV, 12.

6 Luc. XII, 49.

1 dependo] *coni. Canisius*, deponendo *G* 4 peius] *scripsi*, peris *G*, cf. *infra II*, 64 sopitis] *Lüttjohann*, sospitis *G* 5 flatibus *G* 7 et tenebras] *Lüttjohann*, tenebras *G* 8 inluminet] finit *add. G*
 10 rurici *G* 11 supplicantium] *Lüttjohann*, supplicatum *G* 12 debeamus per] *scripsi*, debeamus super *G*,
 debemus super *coni. Mommsen* affectum] *G*, affectu *Mommsen* 14 necessitudo, quae esset *coni. Mommsen*
 non ex] *scripsi*, nouo *G*, non inuuet *coni. Mommsen* 17 epis *G* 18 dedi*, *ras. t G*: has desideratur,
 ut *supra II*, 2 19 hare *G* 24 filii *G* ommatius] *scripsi*, omacius *G* 26 eparchi *G* 27 ideo-
 que] *Lüttjohann*, idemque *G* 28 caus *G* dicit *G* 29 supplicationem] *coni. Mommsen*
 (quia *reputans male geminatum*), supplicationem iniqua (*corr. iniqua G¹*) *G*, supplicatione minime iniqua *Canisius*
 30 defessione *G* stultae *G* 31 non] *om. G*, suppl. *Canisius* conferre] in *ras. G¹*

G

LVII.

ITEM ALIA RURICII AD IPSUM.

- 1 ANTE diem quam litteras vestrae sanctitatis acceperim, compresbyterum meum,
sicut, ipso referente, poteritis agnoscere, ad germanitatem vestram in eadem qua mihi
scripsistis causa direxeram, ut, quia mihi non solum ipse filius noster Eparchius sed 5
etiam frater suus flebiliter per litteras supplicarant, apostolatu vestro precator
2 accederem, quibus et confessione culpa et deprecatione veniae et consanguinitatis
affectu compulsus indulsi, quia vos mihi super hac re scripturos esse non credidi.
3 sed quia humilitatem meam dignati estis pro ea quae inter nos est deo propitio cari-
tate consulere, ut vobis, utrum iusta esset vestra districtio, meis potissimum apicibus 10
indicare, sciat dominus meus, quod ego factum vestrum et probo et collaudo et
vehementer admiror: quia, dum uni in desperato per admonitionem gladii spiritualis
pro reddenda salute intulistis dolorem, multis contulistis languentibus sanitatem: multi
4 etenim in ecclesia, qui curari nequeunt verbo, sanantur exemplo, superest, severitatem 15
misericordia subsequatur, ut recipiatis lenitate patris quem corripuistis auctoritate
pontificis, et iuxta illum evangelicum invocantis, quem nos per omnia et sequi et
oportet imitari, qui filio paternae substantiae decoctori et facinus confitenti non solum
veniam elementer impertiit, verum etiam pristinam gratiam libenter indulsit, et nos
condoleamus lapso, subveniamus attrito, amplectamur reversum, laetemur inventum.
5 quod et apostolatum vestrum propterea fecisse certus sum, ut paululum infirmantem 20
filium excluderetis a matre, ut eum ipsi post modicum restitueretis incolumem, et
eum contristaretis ad tempus, de quo gaudere concupiscitis in aeternum.

LVIII.

RURICIUS EPISCOPUS FILIO SEVERO SALUTEM.

- 1 NEGLENTIAM nostram atque pigritiam vos excusatis, non arguitis, et nos 25
2 beneficiis et officiis vestris agnoscimus debitores, sed seio hoc sincero amore quo nos
diligitis facere atque perfecto, quia parum est caritati vestrae, quod nobis tribuitis,
dum totos vos nobis et cotidie impendere desideratis, sed nobis satis superque
3 sufficeret benevolentia tam prompti animi, etiamsi assiduitas deesset obsequii, unde,
salutatione depensa, gratias ago uberrime pietati vestrae, quod erga me bonae memoriae 30
patris vestri non solum retinetis, sed etiam vicistis affectum.

LIX.

RURICIUS EPISCOPUS FILIO STHORACHIO SALUTEM.

- 1 AGO atque habeo uberes gratias pietati vestrae, quod nos neglegentiam famu-
lorum nostrorum rescire fecistis, dum subvectionem congruam, quam nobis callidus 35

16 Luc. XV.

2 rurici G 3 compresbyterum] *Eusebiolum*, cf. *supra* p. 347, l. 27 7 quibus] *Lütjohann*, qui G,
cui *coni. Mommsen* confessionem G 10 ut] *Lütjohann*, et G 11 dominus] G 12 in desperato
(*subaudias* casu)] *coni. Mommsen*, indisperato G spiritalis] *coni. Canisius*, spiritale *corr.* spiritali G¹
14 superest] ut *suppl. Lütjohann* 15 lenitatem G 16 inuocantis] G, invocetis *emendavit Mommsen*
17 oportet G decoctori] cf. I, 2. II, 23 18 impertiit, uerum] *Canisius*, inperiti. iterum G 19 am-
plectemur *corr.* amplectamur G¹ 21 eum] s. l. G¹ incolomemo G 25 uos excusatis, non] *Mommsen*,
non uos excusatis G 28 uos] suos G 29 tam] *Lütjohann*, quam G etiamsi assiduitas] *Lütjohann*,
etiam siduitas G, et assiduitas *Canisius*, etsi assiduitas *Mommsen* 30 uberrimae G pietatis G
31 patres G 33 sthorachio] G, i. e. *Σταράχιος* 35 rescire] *Lütjohann*, nescire G, scire *Basnage*

subtraxerat inimicus, benignus subministravit affectus. quem idcirco nobis dominus 2 *G*
hoc ad tempus permisit inferri, ut et nostram patientiam per iniuriam et vestram
erga nos caritatem per compatientiam comprobaret ac sine dispendio facultatis nostrae
vobis lucrum operis per beneficium dilectionis afferret.

LX.

RURICIUS EPISCOPUS FILIO VITTAMERO SALUTEM.

FAMILIARES nos vobis facit vestra dignatio, dum hoc quod a nobis libenter offertur 1
a vobis gratanter accipitur; siquidem illud munus acceptabile probatur et dulce, quod
non magnitudo insinuaverit, sed commendarit affectio. quae res facit, ut ad per-
10 solvendum vobis spontaneae devotionis obsequium etiam id habeamus in votis, quod
non habemus in verbis. itaque, salutatione depensa, ****, quia centum pira sublimitati 2
vestrae, alia centum filiae meae destinare praesumpsi; quae si fortasse displicuerint
saporis gustu, placebunt, ut confidimus, transmittentis affectu.

LXI.

RURICIUS EPISCOPUS FRATRI NAMATIO.

SALUTO plurimum et spero, ut, si secundo crastino non potueris, vel tertia feria 1
ad nos venire digneris, quia desiderio tuae caritatis accensi et nos dicimus cum
propheta: anima mea sicut terra sine aqua tibi. defecit spiritus meus. ne
avertas faciem tuam. ne moreris adventum, ut pectoris nostri, quem parvi 2
20 temporis solacio suscitastis, exstinguatis incendium.

LXII.

RURICIUS EPISCOPUS FILIO VITTAMERO.

GRATIAS ago dignantissimae erga me sublimitati vestrae, quod nos de actibus 1
atque incolumitate vestra, quos nostis deo propitio pro amicitiarum iure sollicitos,
25 facitis litterarum sedulitate securos. unde his reciprocum reddo nobilitati vestrae 2
salutationis officium et me has de Decaniaco ad vos dedisse significo, meam quoque
vobis favore divinitatis, quam vobis placere confido, indicans sospitatem. praestabit 3
dominus, ut citius hinc regressus vestris merear obtutibus praesentari, ut cuius benigni-
tate vestra incitastis desiderium, visione sollicitetis affectum.

LXIII.

RURICIUS EPISCOPUS FRATRI CLARO EPISCOPO.

APOSTOLATUI vestro pro ea quam mihi non pro meis meritis sed pro bene- 1
volentia animorum vestrorum impenditis caritate, non dicam, vicem non possum

18 Ps. CXLII, 6. 7.

2 inferri] *Mommsen*, inferre *G*   3 compacientia conprobarit *G*   dispendio] *Lütjohann*, cf. *supra*
p. 315, *l.* 37, *p.* 339, *l.* 11, dubio *G*   7 familiaris *G*   11 habemus. In uerba itaque salutatione depensa
coni. Mommsen uerbis] *coni. Canisius*, uerba *G*   significo *suppl. Lütjohann*   pera *G*   19 peccaris *G*
quem] *G*   20 incendium] finit *add. G*   24 sollicitus *G*   25 securus *G*   26 meam quoque]
Lütjohann, meamque *G*   27 quam uos *G*

- G* repensare beneficiis, sed nec tantas gratias, quantas meremini. sermonibus explicare.
 2 impendo tamen per litteras debitum sospitationis officium partemque pectoris mei, in quo affectum vestri aviditate suscepi. paginae colloctione transmittō. simulque deprecor, ut communi domino supplicetis, ut citius nos faciat fructum de nostra capere praesentia, quosque suae inspirationis instinctu conexuit. vultuum etiam mutua
 3 de columnis vero gratias ago et, sicut iussistis, quia modo propter imminentem hiemem vehicula illo dirigere non possum, post sanctum pascha propitia divinitate transmittam.
 4 de minoribus vero, sicut verbo mandastis, si inveniri possunt, mihi vel decem necessarias esse significo. sed si dominus prospera universa concesserit, antequam
 5
 10 vehicula dirigam, ad vos hominem destinabo.

LXIV.

RURICIUS EPISCOPUS FRATRI VOLUSIANO EPISCOPO.

- 1 **I**TA, quod peius est, caritatem antiquam et insitam nobis, partim, quam confitendum est, negligentia nostra, partim necessitate temporis, partim corporis infirmitate faciente, longa delevit oblivio, ut penitus immemores nostri facti non solum vos
 2 nullis officiis mutuis sed nec litteris requiramus. miror, nobilitatem tuam quasi filium ad me litteras destinare, cum sine ullo respectu religionis aut propinquitatis tibi iniuriae nostrae sic placeant, ut eas vindicare non velis. unde, nisi existimationem personae meae aut officii cogitassem, portitorem litterarum tuarum talem ad te remiseram, quales homines meos non matrona vestra, sed domina procax nimium et effrenata perduxit: cuius mores si tu tanto tempore cum famae tuae diminutione aut voluntarie aut necessitate supportas, alios noveris nec velle ferre nec esse contentos.
 4 nam quod scribis te metu hostium hebetem factum, timere hostem non debet extraneum qui consuevit sustinere domesticum.

4 ut — 5 praesentia] haec ex epistula quae dicitur Severi de ultimo iudicio c. 1 (ed. Halm p. 219): quod meis votis et orationibus tuis de nostra nos fructum faciat capere praesentia, exscripta esse Baluze, *Miscellanea*, Praef. censuit; cf. supra I, 16 5 instinctum *G* vultum *G* 7 columnis] cf. *Fortun. carm. IV*, 5, 11: tempore quisque suo fundans pia templa patroni | iste (*Ruricius senior*) Augustini, condidit ille (*iunior*) Petri 14 partem semper *G* quam] *G*, expungit Mommsen 16 delevit *G* inmemoris *G* uos] nos *G* 19 uellis *G* 23 voluntariae *G* 24 ti *G* metu hostium] cf. *Greg. Tur. hist. Fr. X*, 31: et ob hanc causam hic pontifex suspectus habitus a Gothis, quod se Francorum ditionibus subdere vellet, apud urbem Tholosam exilio condemnatus, in eo obiit habet *G* 25 domesticum] finit. FINIUNT EPISTULE DOMNI RURICII EPISCOPI LEMOUICENI add. *G*

LOCI SIMILES AUCTORUM

SIDONIO ANTERIORUM.

In locis auctorum priorum, qui Sidonianorum similes essent, componendis ut meo labori non pepercissem aequi iudices non negabunt, ita ut par fuit quae vetustiorum auctorum doctrina congegisset diligenter adhibui.

Scilicet Savaro in adnotatione amplissima ad Sidonii epistulas et carmina, quae edidit Parisiis a. 1599, numero plurimis quos congegisset locis similibus huius meae syllogae tamquam fundamentum posuit. Selegi inde non sine labore reiectis multis utilia. Adhibui item cum fructu quae Ludovicus Jeep de Sidonio Claudiani imitatore Claudianorum carminum editioni inseruit (vol. II praef. p. LVII sqq. Lps. 1879) nec non Rudolphi Bitshofsky libellum, qui inscribitur: de C. Sollii Apollinaris Sidonii studiis Statianis. Vindobonae 1881. Praeterea plus minus profuerunt libri qui sequuntur:

M. Fertig, *Apollinaris Sidonius und seine Zeit*. Würzburg-Passau III voll. 1845—48.

H. Kretschmann, de C. Sollii Apollinaris Sidonii latinitate. II voll. Memel 1870—72.

C. Purgold, *archaeologische Bemerkungen zu Claudian und Sidonius*. Gotha 1878.

P. Mohr, in Apollinaris Sidonii epistulas et carmina observationes crit. Sondersh. 1877.

„ , zu Sidonius carmina. Laubach 1881.

M. Kulla, quaestiones Statianae. Vratisl. 1881 p. 28 sqq.

Gustafsson, de Apollinari Sidonio emendando. Helsingf. 1882.

M. Hertz, analecta ad carminum Horatianorum historiam. V p. 16 sq. Vratisl. 1882.

Accedunt Sidonii operum editiones et Sirmondi altera quae prodiiit Parisiis 1652 et quam curaverunt Grégoire et Collombet Lugduni 1836. Denique multum profeci ex indicibus a Carolo Schenkl Ausonii opusculis (Berol. 1883) et Aviti operibus a Rudolpho Peiper (Berol. 1883) additis.

Scriptorum potiorum quibus usus sum quas adhibui editiones hae sunt:

Apulei metamorphoseon libri XI rec. F. Eyssenhardt. Berol. 1869.

Ausonii opuscula rec. C. Schenkl. Berol. 1883.

Biblia sacra vulgatae editionis. Lugduni 1676.

Claudiani carmina rec. L. Jeep. Lps. II voll. 1876—79 (carminum numeris usus sum Gesnerianis).

Frontonis epistulae rec. S. A. Naber. Lps. 1867.

Martialis epigrammaton libri ed. F. G. Schneidewin. Lps. 1861.

Persii satirarum liber ed. O. Jahn. Lps. 1843.

Petronii satirarum reliquiae ex rec. F. Buecheleri. Berol. 1862.

Plinii epistulae et panegyricus ex rec. H. Keili. Lps. 1870.

L. Annaei Senecae opera rec. C. R. Fickert. III voll. Lps. 1842—45.

Senecae tragoediae rec. F. Leo. Berol. II voll. 1878—79.

Statii silvae rec. Aemil. Baehrens. Lps. 1876.

„ Achilleis et Thebais rec. Ph. Kohlmann. Lps. 1879—84.

Symmachi epistulae ed. Seeck. Berol. 1883.

Vergilii opera rec. O. Ribbeck. III voll. Lps. 1859—62.

In carminibus Statium (cf. Sid. c. IX 226 sqq. XXII § 6), Claudianum, Vergilium (IV 21, 2 et a. l.), in epistulis Plinium iuniorem (I 1, 1. IX 1, 1 sq. IV 22, 2) et Symmachum (I 1, 1. c. IX 303 sqq.) Sidonio signiferos atque antesignanos fuisse in dissertatione mea, quae est de Apollinaris Sidonii studiis (Vratisl. 1885) demonstravi. Omnium maxime Plinii scribendi genus scriptor Arvernus amplexus est, ut, sicut dixi l. c. p. 56, quidquid reperitur apud Sidonium Plinianis simile, a Plinio cum sumpsisse tuto statuas.

In universum de hac mea opera eadem valent quae de similibus syllogis omnibus: utrum ex ipso eo, quem attuli, scriptore hauserit imitator, an ex alio hodie deperdito cum saepe dubium restet, hoc contendo eundem locum iam antea item tractatum esse id quod eo dignius est memoratu quo saepius vel certius idem auctor expilatus esse invenitur. Sic ad subtiliorem litterarum historiae notitiam pervenimus penitusque uniuscuiusque scriptoris perspicimus ingenium.

Locos iam in huius editionis adnotatione suo loco adlatos distinxi praeposito asterisco.

Scripsi Vratislaviae IV ante Id. Oct. a. h. s. LXXXVI.

Eugenius Geisler.

SIDONII EPISTULARUM

I 1,1 : Diu praecipis ... ut, si quae litterae paulo politiores ... fluxerunt, prout eas causa, persona, tempus elicit (cf. IX 11,3), omnes retractatis exemplaribus ... uno volumine includam.

cf. II 10,2 : si qui versiculi mihi fluxerint.

I 1,2 : quem .. nec (Iulius Titianus) ... digna similitudine expressit. cf. VII 13,5.

: servandam singulis ... temporum suorum meritorumque praerogativam. cf. I 9,2.

I 1,3 : tuaeque examinationi has litterulas ... defaecandas, ut aiunt, limandasque commisi.

: sciens te inmodicum esse fautorem non studiorum modo verum etiam studiosorum.

(cf. V 10,1 : amore studiorum te singulariter amat. cf. II 10,1.)

: nos .. haesitabundos.

I 1,4 : deliramentis.

: volumina ... multiplicabuntur.

: percopiosis .. sermocinationibus.

cf. IV 7,3. V 10,1.

I 2,1 : in quantum epistularis pagina sinit.

cf. I 9,7. VI 11,2. VII 2,9.

: qui eum minus familiariter intuentur.

: felicitatis dote sociata.

I 2,2 : a planitie frontis in verticem caesaries refuga (cf. *Avitus c.* I 204 p. 302 *Peiper*).

: pilis .. fruticantibus.

I 2,3 : cutis ... iuvenali rubore suffunditur.

: recedente alvo.

I 2,4 : pellitorum turba satellitum.

I 2,6 : placent fercula nitore, non pondere.

Plin. I 1,1 : Frequenter hortatus es ut epistulas, si quas paulo curatius scripsissem, colligerem publicaremque. Collegi non servato temporis ordine (neque enim historiam componebam), sed ut quaeque in manus venerat. —

retracto *leg. ap. Plin.* IV 9,23. V 8,6. VIII 21,6. IX 10,3. IX 15,2. IX 35,2. IX 40,2.

Plin. V 16,9 : patrem mira similitudine exscripserat. (cf. VI 16,5 : cuius similitudinem et formam non alia magis arbor quam pinus expresserit.)

Symm. I 77 : cui .. iuris praerogativa servanda est.

Plin. I 10,11 : illi te expoliendum limandumque permittas.

Plin. VI 6,3 : erat non studiorum tantum, verum etiam studiosorum amantissimus. IV 28,2 : quia tibi studiorum summa reverentia, summus amor studiosorum. (VIII 12,1 : colit studia, studiosos amat, fovet, provehit.)

(I 13,5 : neque .. est fere quisquam, qui studia ut non simul et nos amet.)

Plin. I 5,13 : haesitabundos.

Plaut. Amph. II 2,64 : deliramenta loquitur.

Menaechm. V 5,21.

Plin. I 1,2 : fiet, ut ... requiram (sc. epistulas) et .. non supprimam.

Plin. IX 31,1 : percopiosus fuisti.

Plin. IV 17,11 : latius et uberius quam epistularum angustiae sinunt. cf. II 5,13 : ne modum .. in epistula excedam. cf. VII 9,16. IX 13,26. *Fronto* 66,18. 114,20. 192,18.

Plin. VI 8,2 : qui alterutrum nostrum familiarius intuentur. cf. *Paneg.* 87 : quos .. familiariter inspicere dignatur.

Plin. III 3,4 : cum ceteris naturae fortunaeque dotibus.

Lucan. X 132 : refugosque gerens a fronte capillos.

Iuv. IX 15 : fruticante pilo.

Plin. I 14,8 : facies .. multo rubore suffusa.

Paneg. 2 : multo pudore suffunditur. cf. *Paneg.* 48.

Plin. III 6,2 : venter recessit.

Cl. Rutil. Namat. itin. II 49 : satellitibus pellitis.

Lamprid. Alex. Sev. 34 : pocula mediocria sed nitida ... ducentarum librarum argenti pondus ministerium eius numquam transit.

SIDONII EPISTULARUM

- I 2,8: timet timeri.
 I 2,9: mimici sales, sed ita ut nullus conviva mordacis linguae felle feriatur.
     : lyristes (*cf.* VIII 11 v. 25).
     : mesochorus.
 I 2,10: ego non historiam, sed epistulam efficere curavi.
     (*cf.* III 3,9: sed quid ego istaec iusto plusculum garrigo, qui laborum tuorum non ex asse historiam texere, sed pro parte memoriam facere praesumpsi.)
 I 3,1: dignitati ... incumbam.
 I 3,2: aures rauci voce praeconis everberat. *cf.* VII 9,9.
 I 3,3: sarcire dispendium.
 I 4,1: o terque quaterque beatum *cf. Avit. c. V* 547 p. 306.
 I 5,1: Romae positus.
     : campos proeliorum replicatione monstrabiles. *cf.* III 7,2. IV 3,5.
     : voluptuosum. *cf.* II 9,1.
     : ordiar a secundis, quibus primordiis maiores nostri *e. g. s.*
 I 5,4: caerulum Adduam, velocem Athesim pigrum Mincium,
     : qui Ligusticis Euganeisque montibus oriuntur.
     : ripae ... quernis acernisque nemoribus vestiebantur.
     cf. II 10 v. 20 sq.: campum ... vestit saxea silva.
     : nidorum strues imposita nutabat.
 I 5,5: Cremonam ... cuius est olim Tityro Mantuano largum suspirata proximitas,
     : tantum, ut exiremus, intravimus.
 I 5,7: Rubiconem ... qui originem nomini de glarearum colore puniceo mutuabatur quique olim Gallis cisalpinis Italisque veteribus terminus erat.
     : Metaurus .. decoloratis gurgitibus.
 I 5,8: Calaber Atabulus.
     : pestilens regio Tuscorum.
     : vitrea Velini ... Naris sulphurea.
 I 5,9: membris male fortibus.
 I 5,10: tumultuosis foribus obversor.
 I 5,11: occupatissimam vacationem.
     cf. c. XXIII 483 sq.: quibus vacasse laudandam reor occupationem. *cf. V* 7,2: in otio occupationes.

- Cl. Claud.* XXI 341: ne timeare. times.
Plin. III 21,1: plurimum in scribendo et salis haberet et fellis.
     cf. Mart. VII 25,3. *Auson. epist.* 11,19. 15,5.
Plin. I 15,2: lyristes. IX 17,3. IX 36,4.
Plin. II 14,6: mesochorus.
Plin. VI 16,22: aliud est enim epistulam aliud historiam, aliud amico aliud omnibus scribere.
     cf. VI 20,20.
     (I 1,1: neque enim historiam componebam.)
Plin. VII 27,9: ceris et stilo incumbit.
Plaut. Amph. I 1,177: vox aures ... verberat.
Lucan. VII 25: tuba verberet aures.
Symm. VII 122,1: dispendium ... sarciat.
Verg. Aen. I 94: o terque quaterque beati.
Symm. IV 61,3: Romae posito.
     cf. VIII 19,1. II 57,3.
Plin. VI 21,3: est enim probitate morum .. monstrabilis. *cf.* VI 6,3.
     (*cf. Paneg.* 88: frugalitate Pisones, sapientia Laelii, pietate Metelli monstrabantur.)
Plin. III 19,2: voluptuosum.
Symm. IV 19,1: a prosperis ordiendum est.
Claud. XXVIII 195 sqq.: Addua visu caerulus et velox Athesis tardusque meatu Mincius.
ib. 193: Ligures Venetosque ... amnes.
Plin. VIII 8,4: ripae fraxino multa, multa populo vestiuntur. *cf.* II 17,15: hortum morus et ficus frequens vestit.
Senec. Thyest. 465: imposita nutat silva.
Verg. eclog. IX 28: Mantua vae miserae nimium vicina Cremonae.
Mart. I praef. v. 4: tantum veneras, ut exires.
Lucan. I 214 sq.: puniceus Rubicon, ... Gallica certus limes ab Ausoniis disternat arva colonis.
Hor. c. II 1,33 sq.: gurgis .. decoloravere.
     cf. c. IV 4,38 sq.
Hor. sat. I 5,78: Atabulus.
Plin. V 6,2: gravis et pestilens ora Tuscorum.
Verg. Aen. VII 517: sulphurea Nar albus aqua fontesque Velini.
Plin. IV 21,4: si hunc saltem fortem et incolumem .. fortuna servaverit. *cf.* IV 1,7. VI 4,3. VII 23,1.
     Front. 186,15.
Plin. Paneg. 48: obversabantur foribus.
Plin. VI 16,13: limini obversabantur.
Plin. IX 6,4: otiosissimis occupationibus.

SIDONII EPISTULARUM

- I 6,1 : Olim quidem scribere tibi concupiscebam. —
olim : cf. IX 13,1. VIII 12,8.
- I 6,3 : inter busequas rusticanos subulcosque ronchantes.
- : pingui otio.
- : num minus est ... personam suam excolere quam villam? cf. VIII 4,1 : domini plusne sit cultum rus an ingenium.
- I 6,4 : frugibus rupta congestis horrea.
- I 6,5 : conatum tuorum socius adiutor, praeuius particeps ero.
- I 7,1 : Angit me casus Arvandi nec dissimulo, quin angat.
 cf. IV 11,1 : Angit me nimis damnum saeculi mei.
- : hic quoque cumulus accedit laudibus imperatoris, quod ... —
accedo : cf. III 12,5. IV 1,1. VII 10,2. VII 17,4. VIII 3,6.
- I 7,4 : et inter principalia patriae nostrae decora ponendi. cf. IV 4,1.
- I 7,7 : superforanea. cf. IV 11,4.
- I 7,9 : pumicatusque. cf. VIII 3,5.
 : sub invidia sordidatorum.
- I 7,11 : miser nec miserabilis erat. cf. *Arit. c.* III 95.
- I 7,13 : exilio muneretur.
- I 8,1 : ais.
 : Araris potor. cf. IV 17,1. *c.* V 479.
- I 8,2 : te Ravennae felicius exulantem auribus Padano culice perfossis municipalium ranarum loquax turba circumsilit.
- I 8,3 : caeli sui dote cf. II 14,1.
- I 9,1 : serietatem cf. IX 13,5. *c.* XXIII 440.
 : quae rebus actitandis ianuam campumque patefecit. cf. III 7,2 : trepidationi ... ianuam securitatis aperuerit. — cf. I 11,13. I 2,8. VI 3,2.
- I 9,2 : genii potius quam ingenii : *vid.* *c.* X 20.
- I 9,6 : si quid experto credis. cf. VIII 12,8. cf. *Arit. c.* III 305 p. 304.
- I 9,7 : heroicorum phaleris. cf. IV 3,8 : phalerati sermonis.
- I 9,8 : panegyricus, etsi non iudicium, certe eventum boni operis acceperit.
 : volo paginam glorioso id est quasi Thra-
 soniano fine concludere Plautini Pyrgopo-

- Plin.* I 11,1 : Olim mihi nullas epistulas mittis. —
olim : cf. II 10,6. VI 34,1. VIII 9,1.
- Paneg.* 6. 24. *Senec.* 77,3.
- Apul. apol.* 10 : vir ultra Virgilianos opiliones et busequas rusticanus.
 cf. *Apul. met.* VIII 1. *florid.* I 11. *de deo Socr.* (*ed. Luetjohann*) 23.
- Plin.* IX 3,1 : pingue illud ... otium.
 V 6,45 : otium ... pinguius. (I 3,3 : in alto isto pinguique secessu. VII 26,3 : mollemque ... et pinguem vitam.)
- Plin.* IV 6,2 : nec agrum ... sed ipsum me studiis excolo.
- Verg. georg.* I 49 : illius immensae ruperunt horrea messes.
- Plin.* VI 9,2 : ego precum tuarum minister adiutor particeps ero.
- Plin.* V 5,2 : angit me super ista casus ipsius.
 VII 19,1 : angit me Fanniae valetudo. cf. IV 21,2.
- Plin.* III 18,7 : accedet ergo hoc quoque laudibus principis nostri, quod ... —
 II 1,6 : hic supremus felicitati eius cumulus accessit. cf. III 7,7.
accedo : cf. I 20,3. *Symm.* V 42.
- Plin.* VIII 12,1 : et inter praecipua saeculi ornamenta numerandus.
- Symm.* III 48 : superforanei laboris est.
- Plin.* II 11,23 : hominis ... pumicati.
- Plin.* VI 2,3 : sub alterius invidia.
- Ovid. Ibis* 115 : sisque miser semper nec sis miserabilis ulli.
- Plin.* IV 11,13 : exiliumque molle velut praemium dedit.
- Plin.* VI 20,1 : ais. cf. VII 4,1. VII 28,1.
- Hor. c.* II 20,20 : Rhodanique potor.
- Mart.* III 93,8 sq. : meliusque ranae garriant Ravennates et Atrianus dulcius culex cantet.
- Verg. Georg.* III 431 : ranisque loquacibus.
- Plin.* I 24,4 : praediorum ... quod commendatur his dotibus. II 17,29 : tot tantisque dotibus villulae.
- Auson.* XV 4,6 : serietas.
- Plin.* I 18,4 : illa actio mihi ... ianuam famae patefecit. (cf. *Paneg.* 70 : patet enim omnibus honoris et gloriae campus.)
- Verg. Aen.* XI 283 : experto credite.
- Front.* 176,10 : siquid mihi credis.
- Symm.* I 89,1 : praeter loquendi phaleras.
- Front.* 54,14.
- Plin.* V 20,2 : egi .. non sine eventu : nam bene an male, liber indicabit.
- Terent. eunuch.*
- Plaut. mil. glor.*

SIDONII EPISTULARUM

- linicis imitator . . . videre mihi videor, ut rideas, quia perspicis nostram cum milite comico ferocisse iactantiam. *cf.* IV 7,2.
- I 10,1: eum tibi sodalem veterem mihi insinuas. *cf.* V 1,3. V 15,1. VII 2,2. VII 4,1. IX 10,2.
- I 10,2: Tiberina tetigisse.
- I 11,1: cui namque grammaticum vel salutanti Calaber ille non dixit:
- I 11,2: carpebant plurimum vitia, plus homines. *cf.* IX 3,7: ridebis plurima, plura culpabis. IX 9,10: plurima ardentem plura pompose.
- I 11,5: populi totus.
: ceterum si requisisses:
: contra rigorem civici moris splendidam, ut ferunt, dotem Chremes noster Pamphilo suo dixerat.
- I 11,6: coniuratio . . . coqueretur.
- I 11,7: ilico expavit, ut ait ille, : tristes vultuosique.
- I 11,9: Curio meus.
(*cf. ibid.* § 4 *sq.*: sic levis turbae facilitatem, qua voluit, traxit persona popularis, erat enim ipse Paeonius populi totus, qui tribuniciis flatibus crebro seditionum pelagus impelleret. — *ibid.* § 7: multorum . . . odia commovit.)
- I 11,10: recumbente post se Camillo.
- I 11,14: stibadii circulum. *cf.* II 2,11.
- II 1,1: proelia, quibus nihil est foedius, bella dixerunt . . . pari contrarietate fata, quia non parcerent, Parcae vocitavere.
: iste Catilina saeculi nostri . . . sanguinem fortunasque . . . quas . . . propinaverat. *cf.* VII 7,2.
- II 1,2: non cessat simul furta vel punire vel facere.
: ructat . . . litteras.
- II 1,4: (proinde moras tuas citus explica, et) quicquid illud est, quod te retentat, incide. *cf.* VII 7,5: statum concordiae . . . incidite.
- II 2,1: Ruri me esse causaris, cum mihi potius queri suppetat te nunc urbe retineri.
: iam ver decedit aestati. *cf.* V 6,1.
- II 2,2: in carbaso sudat unus, alter in bombyce.
: „Samia mihi mater fuit“ =
: fallis clementissimo recessu inclementiam canicularum.
- II 2,3: mons . . . terrenus.
- Front.* 132,24: equidem videre me (*corr. te Heindorfius*), et arte complecti . . . videor mihi.
- Plin. Paneg.* 62: illos animo Caesaris insinuavit. *Symm.* IV 20,2 *et a. l.*
- Symm.* IV 58,1: Tiberina tetigerunt.
sq.: **Hor. sat.* II 1,82 *sq.*
- Plin. Paneg.* 41: plurimum pro tuis, plus tamen pro nostris. *ib.* 86: ut maximo fructu suscepti, ita maiore depositi officii gloria fruitur. *cf. ib.* 36: ingens . . . maius.
ib. 14: multum . . . plus.
- Plin.* V 16,8: pietatis est totus.
- sq.*: **Verg. Aen.* VIII 114.
- Terent. Andria.*
- Liv.* VIII 3,2: Romanum coquebant bellum.
- sq.*: **Lucan.* V 322 *sq.*
- Apul. met.* III 13: vultuosam frontem.
cf. Donat. ad Terent. poesim (Ad. II 4,16. *Andr.* II 1,32 *etc.).*
- Petron. (ed. Buecheler)* p. 170,19 *sq.*: tu concute plebem, Curio. *cf. Lucan.* I 268 *sqq.*
- Plin.* IV 22,4: Veiento proximus . . . recumbebat. IV 30,3: recumbis et vesceris.
- Plin.* V 6,36 *et* 37: stibadium.
- Hieron. Fabiol. de mans.* 33: Parcae dicuntur ab eo, quod minime parcant; et bellum, quod nequaquam bellum sit. *cf. Hieron. ep.* 100 (*Bonaso*).
- Sall. Cat.* 22,1 *sq.*: Catilinam . . . sanguinem vino permixtum in pateris circumtulisse. inde cum post execrationem omnes degustavissent *c. q. seq.*
- Tertull. apolog.* 9: nescio quid et sub Catilina tale degustatum est.
- Senec. de ira* II 28,6: punit furta sacrilegus.
- Front.* 141,9: sapientiam ructarit.
- Senec. ep.* 17,1: si quid est, quo teneris, aut expedi aut incide. *Plin.* VI 6,9: abrumpere, siqua te retinent. V 11,2: rumpe iam moras. *cf.* IX 1,4.
- Symm.* VIII 18: In agro me esse miraris. at ego iustius stupeo ad communem te patriam spreto ruris otio revertisse. *cf. Plin.* II 17,1.
- Symm.* II 6,2: aestas prope decessit autumnus.
- Iuv.* VI 259 *sq.*: quae tenui sudant in cyclade, quarum delicias et panniculus bombycinus urit.
- Terent. eunuch.* I 2,27 (107).
- Hor. c.* I 17,17 *sq.*: hic in reducta valle Caniculae vitabis aestus. *cf. c.* III 13,9.
- Plin.* V 6,8: terreni colles.

SIDONII EPISTULARUM

II 2,4 : caedua ... silva.

: silva ... in ora fornacis lapsu velut spontaneo deciduis struibus impingitur.

: unguentariae (*scil.* cellae).

: vis undae ferventis per parietem foraminatum *e. q. s.* *cf. c.* XXII 190.

: conclave succensum.

II 2,5 : hinc frigidaria dilatatur.

: quae piscinas publicis operibus extructas non impudenter aemularetur.

II 2,6 : ridiculi ... histriones .. Philistionis suppellectilem mentientes.

: lubrici ... palaestritae.

II 2,7 : nihil illis paginis impressum reperietur, quod non vidisse sit sanctius.

: versiculi lectorem adventicium remorabuntur.

: iam, si marmora inquiras, non illic ... Carystos ... Phryges, Numidae, Spartiatæ rupium variatarum posuere crustas; neque ... purpurea ... saxa. *cf. c.* V 34 *sqq.* XI 17 *sqq.* XXII 137 *sqq.*

: tuguria seu mapalia mea.

cf. c. V 591 : mapalia Bocchi.

II 2,8 : piscina ... seu, si graecari mavis, baptisterium.

: fluvium de supercilio montis elicium.

cf. c. XVIII 6.

: veras ... meros.

II 2,10 : lacum porticus intuetur.

: columnis ... monolithis.

: hippodromus (hypodromus T).

: cryptoporticus

: efficit (*scil.* cryptoporticus) membrum bene frigidum.

: dormitorium cubiculum (*paulo ante* : membrum bene frigidum).

II 2,11 : diaetam.

: cenatiunculam ..., cui fere totus lacus quaeque tota lacui patet.

: stibadium. *cf.* I 11,14.

II 2,12 : hinc iam spectabis, ut promoveat alnum piscator in pelagus.

: ut stataria retia suberinis corticibus extendat aut signis .... dispositis *e. q. s.*

: salares.

II 2,14 : oscines corvos.

: fistulae septiforis.

Plin. V 6,8 : caeduae silvae cum ipso monte descendunt.

Mart. I 49,27 : vicina in ipsum silva descendet focum.

Plin. II 17,11 : unctorium.

Plin. II 17,9 : tubulatus. *cf. Stat. silv.* I 5,57 *sqq.*

Plin. V 6,25 : hypocauston. II 17,11 et 23.

Plin. II 17,11 : inde balinei cella frigidaria spatiosa et effusa.

Plin. II 17,16 : hinc cryptoporticus prope publici operis extenditur.

Mart. II 41,15 : mimos ridiculi Philistionis.

Mart. III 58,25 : lubricus palaestrita.

Plin. III 3,6 : nihil discet quod nescisse rectius fuerit.

Rutil. I 269 *sq.* : intrantemque capit, discedentemque moratur ... poema.

Stat. silv. I 2,148 *sqq.* : hic Libycus Phrygiusque silex, hic dura Laconum saxa virent ... rupesque nitent ... purpura. *cf. silv.* I 5,34—41 (variant). II 2,86 *sqq.* *cf. Plin.* V 6,36 : Carystiae columellae.

Sall. Jug. 18,8 : aedificia Numidarum agrestium, quae mapalia illi vocant. *cf. Claud.* XXIV 344. *Verg. georg.* III 340. *Mart.* X 20,7. *cf. Verg. eclog.* I 68 : tuguri.

Plin. II 17,11. V 6,25 : baptisterium.

Verg. georg. I 108 *sq.* : ecce supercilio clivosi trinitis undam elicet.

Plin. VIII 24,2 : veram et meram. *Hor. ep.* I 18,8 : mera veraque.

Plin. II 17,6 : cubiculum ... mare .. intuetur. *cf.* V 6,28.

Laber. mim. 39 : columnas monolithas. *cf. Gustafsson, l. c. p.* 44.

Plin. V 6,19. 32. 33 : hippodromus (*Plin.* V 6,30 : subest cryptoporticus subterraneae similis).

Plin. II 17,16. V 6,27. VII 21,2 : cryptoporticus.

Plin. V 6,30 : subest cryptoporticus ..., aestate incluso frigore riget.

Plin. II 17,9 : dormitorium membrum.

V 6,21 : dormitorium cubiculum.

Plin. V 17,15 : diaetis. VII 5,1 : diaetam.

Plin. II 17,12 : cenatio, quae latissimum mare, longissimum litus ... prospicit.

II 17,10 : cenatio, quae ... plurimo mari lucet.

Plin. IX 7,4 : ex illa possis despicere piscantes.

Auson. Mosell. (XVIII 2) 246 : ducit corticeis fluitantia retia signis.

Auson. Mosell. (XVIII 2) 88 et 129 : salar.

Hor. c. III 27,11 : oscinem corvum.

Verg. eclog. II 36 *sq.* : septem compacta cicutis fistula.

SIDONII EPISTULARUM

- II 2,14: Tityri.
: quae ... modulamina profundius conf-
vendo sopori tuo lenocinabuntur. *cf.* II 13,5:
Fortunae diu lenocinantis.
- II 2,15: arborum imago contractior.
: sphaeristerio.
II 2,16: solo palustri voraginosus.
: cumbulis.
: si flabra posuere (*scil.* lacum).
: insorduit. *cf.* V 13,1. IV 12,3.
- II 2,17: qui (*scil.* fluvius) ... spumoso canescit
impulsu.
: fors fuat an. *cf.* VIII 3,6. IX 7,1.
- II 2,18: salicumque glaucarum.
- II 2,19: agonem Drepanitanum Troianae super-
stitionis.
: ager ... pecorosus.
- II 2,20: brevitatem sibi debitam paulo scrupu-
losior epistula excessit. *cf.* I 2,1.
: dum totum ruris situm sollicita rimatur.
: non paginam, quae spatia describit, sed
villam, quae spatiosa describitur, grandem
pronuntiabunt.
- II 3,1: potissimus magistratus.
- II 3,2: Pompeium ... extulit ... popularitas.
(*cf.* c. IX 300: et carus popularitate).
- II 4,1: Proiectus ... patre patruoque spectabilibus,
avo ... conspicuus.
: pari lance. *cf.* VI 3,1.
- II 4,3: bonarum partium viros.
cf. III 6,2. III 11,1. VII 9,11. II 13,5.
: Optantio in liberos ... licere. II 11,1.
cf. c. II 25 sq. VIII 6,16.
- II 5,1: inextricabilem labyrinthum.
- II 5,2: precem sedulam fundo.
- II 6,1: his morum dotibus praeditus.
cf. IV 25,2. IX 9,12. IX 16,1. I 2,1.
: ut, quotiens in boni cuiusque adscitur ami-
citas, non amplius consequatur beneficii
ipse quam tribuat. *cf.* IV 21,6.
- II 7,1: discussionis ... onere laxari.
: iurgantibus.
- II 7,2: inpense obsecro.
: quae veniunt in discepcionem ... dis-
cingas. *cf.* III 9,2. IX 3,7.
- Verg. eclog.*
Plin. I 8,6: illi necessitas lenocinatur.
II 19,7: libro isti novitas lenocinetur.
- Ov. met.* III 144: dies medius rerum contraxerat
umbras.
Plin. II 17,12. V 6,27: sphaeristerium.
auctor bell. Hisp. 29,2: palustri et voraginoso solo.
Plin. VIII 20,7: cumbulae.
Hor. c. I 3,16: tollere seu ponere vult freta (*scil.*
Notus).
Rutil. I 617: insorduit.
Plin. V 6,24: desiliens aqua ... albescit.
- Symm.* I 20,3: fors fuat an. III 6,3. IV 29,1 *et a. l.*
Terent. Hecyr. IV 3,4 (610). *Front.* 143,14.
Verg. georg. IV 182: glaucas salices. *ib.* II 13:
glaucia ... fronde salicta.
Verg. Aen. V 124 sqq.
- Stat. Theb.* X 229: pecoroso vere.
ib. IV 45: pecorosaque Phlius.
Plin. III 5,7: volumina ... tam scrupulosa.
- Plin.* V 6,44: cum totam villam oculis tuis subicere
conamur. V 6,40: vitassem iam dudum ne vi-
derer argutior, nisi proposuissem omnes angulos
tecum epistula circumire.
Plin. V 6,44: non epistula quae describit, sed villa
quae describitur magna est. *cf.* III 9,27.
- Symm.* II 64,1: potissimi magistratus. IV 28,1.
cf. rel. 31,3.
Stat. silv. II 7,69: et gratum popularitate Magnum.
- Plin.* III 3,1: paternus ... spectatus ..., pater
quoque et patruus inlustri laude conspicui.
cf. I 14,5 sq. VI 26,1.
Symm. VIII 74: pari lance. I 92: aequa lance.
Symm. IX 112,1: summam civium partium
virum. IX 84: bonarum partium.
Plin. VII 1,1: ne quid illi ... in mores tuos liceat.
cf. Symm. IX 108. *rel.* 12,4.
Plin. n. h. XXXVI 13 (19): labyrinthum inextrica-
bilem. *Verg. Aen.* VI 27: hic labor ille domus
et inextricabilis error.
Verg. Aen. VI 55: funditque preces.
Ov. de art. amand. II 112: ingenii dotes.
- Front.* 177,19: quantum ex tua benivolentia Fausti-
nianus ornamenti adsequetur, tantum tu volup-
tatis ex Faustini elegancia capies.
Symm. IV 70,1: socium discussionis. *cf.* V 76,1.
rel. 26,2.
Plin. VI 5,7: homines iurgaturi.
Plin. VI 23,1: inpense petis. VII 14,1: tam inpense
et rogas et exigis. IX 13,1.
Lamprid. Alex. Sev. 22: causas ... aliter discingi
(*al. distingu*). *Symm. rel.* 19,10: discingenda.

SIDONII EPISTULARUM

- II 8,1 : Maestissimus haec tibi nuntio.
: infortunatam fecunditatem.
- II 8,2 : si qui haud incassum honor cadaveribus
impenditur.
: vispillonum.
: perpetuis sedibus dormienti similior inlata
est.
: planctu prope calente dictavi.
: carmen saxeum. *cf.* V 7,4.
- II 8 c. 7 *sqq.* : atque ipsis senioribus sequenda,
discordantia quae solent putari
morum commoditate copulasti :
nam vitae comites bonae fuerunt
libertas gravis et pudor facetus.
15 : iniuste tibi iusta persoluta.
cf. III 3,8 (III 12,5).
- II 9,1 : inter ... Ferreolum et Apollinarem tempus
voluptuosissimum (*cf.* I 5,1) exegi.
- II 9,4 : crepitantium fritillorum.
- II 9,6 : archimagiro.
: paucis paropsidibus.
- II 9,9 : coctilibus aquis ingerebamur harumque
fotu ... resoluti aut fontano deinceps fri-
gore putealique aut fluviali copia soli-
dabamur. *cf. c.* XIX 1 *sq.*
- II 9,10 : cenas et quidem unctissimas. *cf.* IV 24,3.
: epistulae tergum. *cf.* VIII 16,1.
- II 10,1 : amo in te quod litteras amas. *cf.* I 1,3.
: nos quoque subduximus ferulae manum.
cf. V 5,2 : post ferulas lectionis.
: barbarismorum robigine. *cf.* VI 6,1.
- II 10,2 : quamquam iuvenis hac animi maturitate.
cf. III 2,1.
- II 10,4 : paupertinus ... culmus. *cf.* III 7,1.
- II 10 c. 7 : ortum prospicit. *cf. c.* XXII 154 *sqq.*
11 : distinctum vario nitore marmor.
20 *sq.* : campum medium ... vestit saxea
silva. *cf.* I 5,4. *c.* XXII 206.
25 *sq.* : curvorum hinc chorus helciariorum ...
amnicum celeuma.
- II 10,5 : tu modo fac memineris multiplicato me
fenore (*i. e. versibus et litteris*) remuneran-
dum. *cf. c.* XXIII 28 *sqq.* : blando fenore
Sollium ligasti. usuram petimurque red-
dimusque; nam quod carmine pro tuo re-
pendo, hoc centesima laudium tuarum est.
- II 11,1 : nihil apicum raritati licere in ... officia.
cf. II 4,3.
- II 12,1 : paginam hanc sumpseris (*ib.* § 2 : litteras ...
cum sumeremus). *cf.* IX 3,5.
- II 12,3 : languidos multos officiosissime occidunt.
- II 13,4 : principatus ... bimenstris.
: invenies hominem beatiorem prius fuisse
quam beatissimus nominaretur.

- Plin.* V 16,1 : Tristissimus haec tibi scribo.
Tac. ann. II 75 : infelici fecunditate.
- Verg. Aen.* XI 52 : vano maesti comitamur honore.
VI 885 *sq.* : inani munere. *Hor. c.* II 20,23 *sq.* :
sepulcri mitte supervacuos honores.
- Mart.* I 47,1 *sq.* I 30,1 : vispillo.
- Plin.* VI 16,20 : habitus corporis quiescenti quam
defuncto similior.
- Symm.* I 15,1 : iudicio calente dictavi.
- Plin.* II 3,7 : saxeus ferreusque es.
- Plin.* VIII 5,1 : uxorem singularis exempli, etiam
si olim fuisset ... Quot quantasque virtutes ex
diversis aetatibus sumptas collegit et miscuit!
Auson. XV 4,6 : et gravitas comis laetaque serie-
tas. *cf. Plin.* IX 9,2.
- Ov. met.* II 627 : iniustaque iusta peregit.
- Plin.* III 1,1 : nescio an ullum iucundius tempus
exegerim quam quo nuper apud Spurinnam fui.
- Mart.* IV 14,8 : sonat ... fritillis.
- Iuv.* IX 109 : archimagiri.
- Iuv.* III 142 : multa magnaue paropside cenat.
- Plin.* V 6,25 : si natare latius aut tepidius velis,
in area piscina est, in proximo puteus, ex quo
possis rursus adstringi, si paeniteat teporis.
- Hor. ep.* I 14,21 : uncta popina. *Pers.* IV 17 : uncta ..
patella. *Mart.* V 44,7 : unctiore mensa. *Auson.*
XV 9,9.
- Iuv.* I 6 : scriptus et in tergo.
- **Iuv.* I 15 : et nos ergo manum ferulae subduximus.
- Symm.* I 14,1 : paupertini ingenii.
- Stat. silv.* II 2,45 *sq.* : ortus aspicit.
- Plin.* II 17,20 : solem ... prospicit.
- Stat. silv.* I 5,41 : Synnada distinctu variat.
- Stat. Theb.* IV 220 *sq.* : ferrea ... silva. V 533 : ha-
rundineam ... silvam.
- Mart.* IV 64,21 *sq.* : quem nec rumpere nauticum
celeuma, nec clamor valet helciariorum.
- Plin.* IX 28,5 : mitte (*scil.* litteras) appositis qui-
dem usuris, quas ego (num parcius possum?)
centesimas computabo.
- Symm.* I 14,1 : sermonis mei largam poscis usuram,
qui nihil litterati fenoris credidisti?
- Symm.* I 95,1 : quod nullas sumpsi litteras tuas.
VII 5. V 30. V 94. VII 6.
- Hor. ep.* I 7,8 : officiosaue sedulitas.
- Cic. (ad fam.)* X 24,6 : consulatus bimestris.
- Plin.* V 18,1 : homo felicior ante quam felicissimus
fieret. *Auson. grat. act.* (VIII) 8,13 : felicior ante
quam vocaretur.

SIDONII EPISTULARUM

II 13,5 : quod et exitus prodidit.

: Fortunae diu lenocinantis. *cf.* II 2,14.

II 13,6 : iste enim, ut legimus, Damocles *e. q. seq.*

II 13,7 : recumbentis. *cf.* I 11,10.

II 13,8 : incubans opibus ferro pressus premeret aurum.

II 14,1 : quod (*scil.* praedium) te ... plurifaria frugum mansionumque dote remoretur. *cf.* I 8,3.

II 14,2 : ninguidos (menses).

: menses in ... tunicata quiete transmittere. (*cf.* V 7,3 : tunicatis otia.)

: frueris rure.

III 1,4 : fastidiunt vel refundunt. *cf.* V 20,2.

: desolata proprietate. *cf.* III 5,2.

III 1,5 : metas .. proterminant.

III 2,1 : parva tuguria magnus hospes impleti.

: quam te blandum pueri, comem iuvenes, gravem senes metiebantur! *cf.* VII 9,18.

III 3,1 : si quando, nunc maxime Arvernīs meis desideraris. *cf.* V 10,1.

III 3,3 : quod difficile sit posteritas creditura. *cf.* c. VII 310.

III 3,5 : capacissimae domus. *cf.* IV 15,1. IV 18,4. : vincla diffibulant.

III 3,6 : uberiorem referre .. gratiam. *cf.* III 6,3. VI 12,8.

III 3,8 : iuste sic mortuis talia iusta solventes. *cf.* II 8 c. v. 15.

III 3,9 : laborum tuorum non ex asse historiam texere sed pro parte memoriam facere praesumpsit. *cf.* I 2,10.

: aegrescenti .. medicabuntur.

: assiduitatem tuam periculosae regum familiaritati celer exime, quorum consuetudinem expertissimus quisque flammarum naturae bene comparat, quae sicut paululum a se remota inluminant, ita satis sibi admota comburunt.

III 4,2 : si vel penes vos recta sunt, bene est. *cf.* V 3,3.

Plin. Paneg. 72 : et ... principum exitus docuit. *ib.* 5 : ut docuit eventus. *Plin.* III 14,6 : ut exitus docuit.

Cic. Tusc. V 21,61.

Verg. georg. II 507 : incubat auro.

Plin. I 24,4 : praediolum ... commendatur .. dotibus. *cf.* II 17,29. *Symm.* VI 11,2 : vacuatos dotibus agros.

Auson. E XXV 69 et 124 : ninguida. *cf.* XIX 102.

Plin. IX 6,1 : omne hoc tempus ... iucundissima quiete transmissi.

Mart. X 51,6 : tunicata quies.

Plin. V 18,1 : frueris mari, fontibus, viridibus, agro.

Claud. XVIII 91 : sarta refudit.

Stat. silv. II 1,67 : desolatique penates.

Claud. XXXVI 154 *sq.* : desolata .. atria.

Apul. met. IX 38 : fines .. proterminaveris.

Plin. Paneg. 15 : quod ... tectum magnus hospes inpleveris. *Plin.* VII 24,9 : inplebit enim illam (*scil.* domum) Quadratus meus.

Plin. VI 26,1 : puer simplicitate, comitate iuvenis, senex gravitate. *cf.* *Rutil.* I 470.

Plin. Paneg. 15 : teneris adhuc annis viri firmitate. *Plin.* V 16,2 : iam illi anilis prudentia, matronalis gravitas erat et tamen suavitas puellaris cum virginali verecundia. *Plin.* VIII 5,1 : Quot quantasque virtutes ex diversis aetatibus sumptas collegit et miscuit!

Plin. I 10,1 : si quando urbs nostra liberalibus studiis floruit, nunc maxime floret. IV 13,1 : venisti autem, si quando alias nunc maxime mihi desideratus. VI 6,1 : si quando nunc praecipue cuperem esse te Romae. VIII 4,5 : ac si quando alias toto ingenio vehere. *cf.* IV 15,1.

Plin. Paneg. 9 : credentne posteri?

Plin. VII 27,5 : spatiosa et capax domus. *cf.* II 17,3.

Stat. Theb. VI 570 : torto chlamydem diffibulat auro.

Verg. Aen. XII 46 : aegrescitque medendo.

Front. 38,14 (*ad M. Caesarem*) : ignem imitaberis, si proximos ambures, longinquis lucebis.

Plin. V 18,1 : bene est mihi, quia tibi bene est.

SIDONII EPISTULARUM

III 5,1 : honori vestro hic quoque cumulus accrescit *cf.* I 7,1. *Avit.* p. 300.

III 5,2 : desolatam. *cf.* III 1,4.
: vir alieni non appetens, sui parvus.

III 6,2 : profundum intempestivae quietis otium . . . porro autem desidiae vicinior putabatur contempus ille militiae.

: bonarum partium viros. *cf.* II 4,3. III 11,1.

III 6,3 : agimus gratias uberes. *cf.* VI 12,8. III 3,6. VIII 14,7.

III 7,1 : longum a litteris temperatis.
: igitur utrique nostrum mos suus agitur : ego garrio, vos tacetis.

: paupertini sermonis. *cf.* II 10,4.

: magis est facilitas quam facultas.

III 7,2 : trepidationi . . . ianuam securitatis aperuerit. *cf.* I 9,1.

: persona . . . magna expectatione maior adventu (*paulo post* : summa censura). *cf.* VIII 6,6. VIII 14,7.

: ob omnia felicitatis naturaeque dona monstrabilis. *cf.* I 5,1.

III 7,3 : vera potius severitas quam severitatis imitatio.

III 7,4 : ninguidus. *cf.* II 14,2.
: nox inlunis.

III 8,1 : veneror antiquos, non tamen ita, ut utique (ut quidam *conieci.* *cf. diss. p. 76 sq.*) aequaeavorum meorum virtutes aut merita postponam. neque si Romana respublica in haec miseriarum extrema defluxit, ut studiosos sui numquam remuneretur, non idcirco Brutos Torquatosque non pariunt saecula mea. III 8,2 : aut suspicere praeteritos aut despiciere praesentes.

III 9,1 : servatur nostri consuetudo sermonis. *cf.* IX 3,1.
: inconciliari.

III 9,2 : obiecta discingitis. *cf.* II 7,2.

III 10,1 : reperturus (*scil.* iuvenis) illic (*i. e. apud te virum rerum peritissimum*) ipse quod discat sed et forsitan relaturus inde quod doceat.

III 11,1 : summates viri optimarum te exactissimarumque partium praestantissimum. *cf.* II 4,3. III 6,2.

III 11,2 : idcirco ceteros vincitis, quod vos filii transierunt. *cf.* VII 9,24. VIII 7,4.
: naevo loquacitatis. *cf.* V 3,2. VIII 11,4.

Plin. II 8,3 : nam veteribus negotiis nova adcrecunt. II 1,6 : hic supremus felicitati eius cumulus accessit.

Tac. hist. I 49 : pecuniae alienae non adpetens, suae parvus. *Plin.* VI 8,5 : homo est alieni abstinentissimus, sui diligens. *Sall. Cat.* 5,4 : alieni adpetens, sui profusus. *cf. Front.* 107,23.

Plin. IV 23,4 : quando mihi licebit, quando per aetatem honestum erit imitari istud pulcherrimae quietis exemplum? quando secessus mei non desidiae nomen, sed tranquillitatis accipient?

Symm. IV 23,1 : ago . . . uberes gratias.

Symm. V 77 : longum siles.

Symm. III 54 : meus mos est semper adloqui praestantiam tuam. qui tuus? litteris abstinere. facimus, quod solemus : ego scribo, tu retices.

Symm. I 14,1 : paupertini ingenii.

Plin. VI 29,5 : facilitas magis quam facultas.

Plin. I 18,4 : ianuam famae patefecit.

Plin. II 3,1 : magna Isaeum fama praecesserat, maior inventus est. summa est facultas.

Plin. VI 21,3 : probitate morum . . . monstrabilis. III 3,4 : naturae fortunaeque.

Plin. VI 13,5 : temporaria gravitas vel potius gravitatis imitatio.

Plin. VI 20,14 : nox non qualis inlunis.

Plin. VI 21,1 : sum ex iis qui mirantur antiquos, non tamen, ut quidam, temporum nostrorum ingenia despicio. Neque enim quasi lassa et effeta natura nihil iam laudabile parit.

Symm. IX 15,1 : consuetudinem meam servo.

Plaut. Most. III 1,85. *Trin.* I 2,99. *Bacch.* III 6,22. *Pers.* V 2,53.

Plin. VIII 14,4 : ut a maioribus natu . . . disceremus, quae facienda mox ipsi ac . . . tradenda minoribus haberemus. *Plin. Paneg.* 15 : ut diu penitusque perdisceres quae mox praecipere deberes.

Symm. IX 112,1 : summatem civilium partium virum. IX 84 : bonarum partium. V 50 : summatis viri.

Symm. IV 20,2 : o te beatum, amice, si vinceris (*scil.* a filio).

Symm. X 1 : naevum iactantiae. II 54 : naevum violatae religionis adtrahere.

SIDONII EPISTULARUM

III 11,2 : alloquii. *cf.* IV 7,3. IV 9,4. V 3,1.

III 12,3 : more maiorum ... iure caesos.

III 12,5 : quasi nil tibi quoque laudis aut gloriae accedat *cf.* I 7,1.

III 12 c. v. 11 : exemploque aliis periculoso.

III 12,5 : Hectori ut suo iusta solvisse. *cf.* II 8 c. 15.

III 13,1 : unice probo gaudeo admiror, quod.

: vilitatis esse signiferum Gnathonem patriae nostrae vel maximum intellege. est enim hic gurgis de sutoribus fabularum *e. q. seq.*

III 13,3 : ieiunat, quotiens non vocatur.

III 13,4 : fractorque ferularum.

III 13,5 : Stygiae vice paludis volvunt lacrimas.

III 13,6 : os ... dentibus buxum.

: exhalatus .. mefiticus odor.

III 13,8 : Ampsancti peste.

III 13,11 : ne congressu quidem primore sociere. *cf.* VII 2,1.

III 14,2 : sic non utitur litteris, quod abutitur.

IV 1,1 : secundus nobis ... nexus accessit. *cf.* I 7,1.

IV 1,3 : philosophica incude formatus. *cf.* IX 13,2.
: atticissabas.

IV 1,4 : corda cornea fibraeque glaciales. *cf.* VIII 11 c. v. 20.

IV 1,5 : in aevum ... perennabuntur.

IV 2,4 : praepedimenti. *cf.* VII 8,2.

IV 3,1 : cur ... a stilo et pugillaribus diu temperem. *cf.* III 7,1. IX 3,6.

: temporum praerogativa. *cf.* I 1,2.

: Frontoniana gravitatis.

IV 3,2 : prooemiariis (prohoemiariis *LF'*).

: librorum suorum titulis inclarescere.

: vernantis ... eloquii flore. *cf.* VIII 11,6. IX 13 c. pr. 12.

IV 3,4 : dulcedinem. *cf.* VIII 10,1.

IV 3,5 : monstrabilis. *cf.* I 5,1.

IV 3,6 : vernat ut Hortensius. *cf.* IV 3,2.

IV 3,7 : destruit ut Lactantius.

: attollitur ut Hilarius.

IV 3,8 : dulcis ... amoenitate poetica.

: phalerati sermonis. *cf.* I 9,7.

IV 3,9 : quid multis? arbitro me in utroque genere dicendi nec Athenae sic Atticae nec Musae sic musicae iudicabuntur. *cf.* c. XXIII 123 sq. : et ipsas Musas non ita musicas putares.

IV 3,10 : arentem venulam rarius flumini tuo misceo. *cf.* IX 7,5.

: tuam tubam.

Plin. I 8,12 : adloquiis. *Symm.* I 31,1. VI 39 *et a. l.* *leg.* XII tab. : iure caesus esto. *cf.* *Liv.* I 26,9 : iure caesam. *Suet. Caes.* 76 : iure caesus *et a. l.* *Symm.* V 42 : nam mihi quoque plurimum honoris accedit.

Mart. I 27,6 : exemplo nimium periculoso.

Plin. IX 9,1 : unice probo quod.

Terent. eunuch. II 2,33 (264) : parasiti ita ut Gnathonici vocentur.

Mart. V 47,2 : non cenat, quotiens nemo vocavit eum.

Iuv. VI 479 : hic frangit ferulas.

Claud. V 468 : hic (*scil.* Cocytos) volvit lacrimas.

Mart. II 41,6 sq. : dentes ... buxei.

Pers. III 99 : gutture sulphureas lente exhalante mefites. *cf.* *Verg. Aen.* VII 84.

Verg. Aen. VII 565 sqq. *cf.* *Claud.* XXXV 347 sqq.

Symm. I 53,1 : qui te congressu primore noverunt.

IX 33 : congressu mihi primore conpertum. *cf.* IV 46.

Cic. Tusc. I 3,6 : abutentis et otio et litteris.

Plaut. Menaechn. prol. 12 : non atticissat.

Pers. sat. I 47 : neque enim mihi cornea fibra est.

Hor. c. IV 14,3 sq. : in aevum ... aeternet.

Symm. VI 70 : diu me ab stilo fateor temperasse.

IV 28,2 : a stilo temperas. IV 30,2 : cum a litteris temperares *et a. l.*

Hieron. Rustico monach. : gravitatemque Frontonis.

Plin. II 3,3 : prohoemiatur.

Plin. Paneg. 82 : artibus inclaruisset.

Prosp. de vita contempl. III 34 : vernantis eloquii.

Symm. VIII 22 : in tuo ore vernat Musa Cecropia.

Plin. III 1,7 : dulcedo. IV 3,4 : quam dulcia illa! *cf.* *Symm.* IV 20,2. IV 34,1. VI 77.

Hieron. ad Paulin. (de institut. monach.) : Lactantius ... aliena destruxit.

Hieron. ib. : Hilarius Gallicano cothurno attollitur.

Plin. IV 3,4 : quantum venustatis, quam dulcia illa!

Prosp. de vita contempl. III 34 : non placent phalerata.

Plin. IV 3,5 : non ... ipsas Athenas tam Atticas dixerim. Quid multa?

Cic. Orator. 7 : quo (*scil.* Demosthene) ne Athenas quidem ipsas magis credo fuisse Atticas.

Symm. I 14,1 : eloquii nostri vena tenuata est, quam dudum neque ullius poematis tui neque pedestrium voluminum lectione iuvisti.

Mart. VIII 3,22 : multorum ... tubas. VIII 56,4. X 64,4. XI 3,8.

Front. 149,21 : Catonis et Sallustii et Tulli tuba.

Claud. I 198. *Prud. adv. Symm.* II 68.

SIDONII EPISTULARUM

- IV 3,10 : forenses rabulas.
: illitteratissimis litteris. *cf.* IV 17,1, VIII 14,8.
: nam te . . . „pauci, quos aequus amavit“, imitabuntur.
- IV 4,1 : et inter maxima patriae iam mihi sibiue communis ornamenta numerandus. *cf.* I 7,4 : inter principalia patriae nostrae decora ponendi.
: amicus animorum similitudine. *cf.* V 9,1, VII 14,9.
: saepe cum hoc seria, saepe etiam ioca miscui.
: se diligi magis quam quasi coli intellegebat.
- IV 5,2 : votiva memoratu. *cf.* IV 7,3, IV 25,2.
- IV 6,2 : tuta metuentibus. *cf.* VIII 6,16.
IV 6,3 : consilio album calculum minime apponam.
- IV 7,1 : solet dicere „currentem mones“ qui rogatur, ut faciat quod facturus fuerat etiam non rogatus.
: baiulus apicum.
- IV 7,2 : videre mihi videor, ut . . *cf.* I 9,8.
: chironomuntas.
- IV 7,3 : percopiose. *cf.* I 1,4.
: officii votivi. *cf.* IV 5,2.
: alloquii. *cf.* III 11,2.
- IV 8,4 : quae cuncta praemissa . . . huc tendunt, ut.
- IV 8,5 : incus metrica. *cf.* IX 13,2.
- IV 9,1 : actiones eius cotidianas penitissime et veluti ex otio inspexi.
- IV 9,4 : alloquio. *cf.* III 11,2.
- IV 10,1 : erumpo in salutationem.
- IV 11,1 : angit me nimis damnum saeculi mei. *cf.* I 7,1.
: erepto avunculo . . . oculis nostris, ambigo an quempiam deinceps parem conspiciaturis.
- IV 11,2 : voluptuosissimum. *cf.* I 5,1.
- IV 11,4 : plura replicare superforaneum statuo. *cf.* I 7,7.
- IV 11,6 : huic iam, ut est illud Maronianum, cineri ingrato id est gratiam non relaturus.
: quia faceret dictandi desuetudo difficultatem.
c. v. 1 : Germani decus et dolor Mamerti.
c. v. 19 : fratrem fasce levans.
- IV 11,7 : desideratissimam flendi occasionem.
: quod vix reservatur imaginaria fides vel superstitibus, non praeter aequum opinabere, si perpauca esse conicias, qui mortuos ament.
- IV 12,1 : nuper ego filiusque communis Terentianae Hecyrae sales ruminabamus.
: fabulam similis argumenti id est Epitrepontem Menandri.

- Symm.* III 23,2 : forenses rabulas.
Plin. I 10,9 : inlitteratissimas litteras.
(II 3,8 : inlitteratum. VII 27,12 : non inlitteratus.)
Plin. I 2,2 : nam vim tantorum virorum „pauci quos aequus amavit“ adsequi possunt.
* *Verg. Aen.* VI 129 : pauci quos aequus amavit.
Plin. VIII 12,1 : et inter praecipua saeculi ornamenta numerandus. *Front.* 176,16 : eiusmodi vir, ut in tui ornamentis aequae ac nostri merito numerandus sit. *Symm.* III 3,1 : viri inter optimos quosque numerandi.
Plin. IV 15,2 : cum sit ad conectendas amicitias vel tenacissimum vinculum morum similitudo. (VII 20,4 : similitudo naturae.)
Plin. II 13,5 : cum hoc seria, cum hoc iocos miscui.
Plin. II 9,6 : diligeris, coleris.
Apul. met. VII 13 : ad votivum conspectum. *Symm.* IX 18 : votiva . . . occasio *et a. l.*
Verg. Aen. IV 298 : omnia tuta timens.
Plin. I 2,5 : si modo tu fortasse errori nostro album calculum adieceris.
Plin. I 8,1 : addidisti ergo calcaria sponte currenti. III 7,15 : ut currentem quoque instigem.
Symm. III 34 : a baiulo litterarum.
Iuv. V 121 : chironomunta.
- Plin.* II 3,11 : quae omnia huc tendunt, ut. VII 20,7 : quae omnia huc spectant, ut.
- Plin.* I 10,2 : hunc ego . . . penitus et domi inspexi. IV 17,4 : postquam penitus inspexi. Inspexi enim penitus. *cf.* IV 15,3. VII 22,3. VII 31,2. V 14,5.
- Symm.* IV 1 : in verba salutationis erupi.
- Plin.* VII 19,4 : doleo enim feminam maximam eripi oculis civitatis nescio an aliquid simile visuris.
- Symm.* III 48 : superforanei laboris est commendare.
- * *Verg. Aen.* VI 213 : cineri ingrato.
- Symm.* I 59 : iners desuetudo oblimat ingenium.
Mart. XI 13,5 : Romani decus et dolor theatri.
cf. Verg. Aen. X 507. *Auson. Parent.* (XV) 11,24.
Verg. eclog. IX 65 : te fasce levabo.
Plin. VIII 16,5 : est enim quaedam etiam dolendi voluptas.
Plin. IX 9,1 : non ut plerique, qui tantum viventes amant, seu potius amare se simulant . . . defunctorum obliviscuntur.
Terent. Hecyr.
Menandr. Epitrep.

SIDONII EPISTULARUM

IV 12,2 : vultuosus. *cf.* I 11,7.

IV 12,3 : insorduit. *cf.* II 2,16.
: hermam stolidissimum.

IV 12,4 : postquam nostra sensim temporis intervallo ira defremuit. *cf.* IX 9,6. I 5,11.

IV 13,1 : post tergum cum iam duodecim lustra transmittat.

IV 13,2 : solam sibi vindicat de senectute reverentiam.

IV 14,1 : Gaius Tacitus unus e maioribus tuis, Ulpianorum temporum consularis, sub verbis cuiuspiam Germanici ducis in historia sua rettulit dicens: „cum Vespasiano mihi vetus amicitia; et, dum privatus esset, amici vocabamur“.

IV 14,2 : et nos aliquod nomenque decusque gessimus.

IV 14,4 : virtutem, si naturalis est, excole, si minus, ut insiticiam appone.

IV 15,1 : capacissima lectisternia. *cf.* III 3,5. IV 18,4. V 17,3.

: ita bonorum contubernio sedit.

IV 15,3 : dignus es, ut est Tullianum illud, propter quem Thespieae visantur.

IV 17,1 : litteras litteratas. *cf.* IV 3,10.

: allegas. *cf.* IV 24,5. IX 3,7.

: potor Mosellae. *cf.* I 8,1.

IV 17,2 : saltem in . . . pectore tuo vanescentium litterarum remansisse vestigia. (V 10,4: pauci studia nunc honorant.) *cf.* VIII 2,1.

IV 17,3 : consummatissimum virum. *cf.* VII 2,1. VIII 15,1. V 1,1. I 2,1.

IV 18,3 : si quas postea luserim metro nugas.

cf. I 1,1.

IV 18,4 : basilicam . . . . . capaciorem. *cf.* IV 15,1. III 3,5. V 17,3.

IV 20,3 : non . . . minor Martis pompa quam Veneris.

IV 21,1 : praerogativa. *cf.* I 1,2.

IV 21,2 : vel propter illud exemplum nostri Maronis, quo teste Pallas, sic habitus Arcas quod pariter et Samnis, in Mezentium movere potuisset ut peregrinus arma Etruscorum, ni mixtus matre Sabella partem quoque patriae inde traxisset. ecce habes magnum maximo auctore documentum.

: poetas . . . mentiri.

IV 21,5 : voluptuosum. *cf.* I 5,1.

: ut semel visum advenis multis patriae oblivionem saepe persuadeat.

IV 21,6 : intellegi datur gaudii plus te, dum tribuis quod rogaris, assecuturum. *cf.* II 6,1.

IV 22,2 : antiquitus, cum Gaius Cornelius Gaio Secundo, paria suasisset.

IV 22,4 : desidia cordi.

IV 22,6 : colubrinis . . . . (molaribus).

: cur venenato morsu secere.

cf. V 6,2. V 7,6.

Iuv. VIII 53 : truncoque simillimus hermae.

Plin. IX 13,4 : cum iam satis primus ille impetus defremuisset.

Iuv. XIII 16 *sq.* : iam post terga reliquit sexaginta annos.

Plin. III 1,10 : solaque ex senectute prudentia.

**Tacit. hist.* V 26 : erga Vespasianum vetus mihi observantia; et, cum privatus esset, amici vocabamur.

**Verg. Aen.* II 89 *sq.*

Plin. IV 3,5 : sermone patrio . . . . , hoc insiticio et inducto.

Verg. Aen. V 418 : idque pio sedet Aeneae.

**Cic. in Verr.* II 4,2,4 : propter quem Thespieae visuntur.

Plin. III 15,1 : adlegas exemplum.

Plin. VIII 12,1 : litterarum iam senescentium reductor. III 18,5 : studiis . . . , quae prope extincta refoventur.

Plin. II 7,6 : consummatissimum iuvenem.

Plin. VII 27,5 : spatiosa et capax domus.

Mart. V 7,6 : sumus Martis turba, sed et Veneris.

**Verg. Aen.* VIII 510 *sq.* : gnatum exhortarer, ni mixtus matre Sabella hinc partem patriae traheret.

Plin. VI 21,6 : poetis mentiri licet.

Symm. I 47,1 : retinax advenarum.

Front. 177,19 : quantum ex tua benivolentia Faustinianus ornamenti adsequetur, tantum tu voluptatis ex Faustiani elegantia capies.

immo Titinius. cf. Plin. V 8.

Verg. Aen. IX 615 : desidia cordi.

Plaut. Truc. IV 3,6 : colubrino (ingenio).

Hor. ep. I 14,38 : morsuque venenat.

SIDONII EPISTULARUM

IV 23 *simillima*

IV 23,1: corripui ... verbis amaris vultu minaci.

: lacrimas ita profluas ubertimque manantes,

: ut secuturae correctioni fidem fecerint.

IV 23,2: scopulis durior duras aut adamantibus
rigidior perseveras insecabilibus.

: te quoque absolve.

IV 23,3: revertentem non domo solum sed et
pectore admittas.

: pedibus affusus.

IV 24,1 (*Sidonius Turno*): bene nomini, bene
negotio tuo congruit Mantuani illud: Turne,
quod optanti divum promittere nemo aude-
ret, volvenda dies en attulit ultro.*cf. Arit. c. V 416*: volvenda dies.: bilastre ... tempus. *cf. IX 16 c. v. 29 sq.*
c. XXIII 299.

IV 24,3: multum .. dissimilis.

: si quid in cibis unctius. *cf. II 9,10.*

IV 24,4: civicus amor.

: luce revoluta.

IV 24,5: allego necessitates. *cf. IV 17,1.*IV 25,2: illa quae bonum publicum semper ever-
tunt studia privata.: antiquam natalium praerogativam. *cf. I 1,2.*: morum dote. *cf. II 6,1.*: apice votivo. *cf. IV 5,2.*V 1,1: voluptuosam patientiam. *cf. I 5,1.*: litterarum viro. *cf. VII 14,1.*: consummatissima tibi gloria. *cf. I 2,1. IV 17,3.*V 1,3: insinuo. *cf. I 10,1.*

V 2,2: lectionis novitate laetatus.

V 3,1: silentii vestri talione. *cf. IX 1,4.*: alloquii. *cf. III 11,2.*V 3,2: naevum tam miserae suspicionis. *cf. III 11,2.*
VIII 11,4.: ut Crispus vester affirmat, idem velle atque
idem nolle ea demum firma amicitia est.
cf. V 9,4: idem velle nolle, refugere sectari.

: extremum salutis accessi.

V 3,3: si vel vos valetis, bene est. *cf. III 4,2.*V 3,4: velut Atticas (antiquas *coniecit Gustafsson,*
de Sid. emend. p. 85) leges in aere (ita aere
codd., ita aeri *conieci cf. diss. p. 77*) credite
incisum.*Plin. IX 21 et 24. cf. diss. meae p. 70.**Plin. IX 21,4*: ipsum acrius severiusque corripui.
destricte minatus.*Petron. p. 189,2*: lacrimisque ubertim manantibus.*Claud. XXIX 212 sq.*: cadebant ubertim lacrimae.*Catull. 66,16 sq.*: lacrimulis ubertim ... quas ...
fundunt. *cf. Suet. Tit. 10. Front. 168,16. Apul.*
*met. III 1.**Plin. IX 21,1*: in summa fecit mihi fidem paeni-
tentiae.*Hor. c. III 7,21*: scopulis surdior.*Plin. IX 21,3*: ne torseris etiam te.*Plin. IX 24,1*: libertum ... reducentibus epistulis
meis in domum, in animum recepisti. *Senec. ep.*
3,2: toto illum pectore admitte.*Plin. IX 21,1*: advolutusque pedibus.* *Verg. Aen. IX 6 sq.**cf. Symm. III 47*: ita volvenda attulit dies.*Ovid. amor. II 12,9*: bello ... bilustri.*Hor. ep. I 10,3*: multum dissimiles.*Hor. ep. I 15,44*: ubi quid melius contingit et
unctius.*Symm. VI 55*: civicus amor.*Verg. Aen. X 256 sq.*: revoluta rubebat matura iam
luce dies.*Liv. II 30,2*: respectuque rerum privatarum, quae
semper offecere officientque publicis consiliis.*Symm. I 78,1*: litterarum viris.*Plin. VIII 18,12*: aures hominum novitate laetantur.II 19,7: libro isti novitas lenocinetur. I 2,6.
V 20,8.*Symm. I 65*: talione silentii. III 1: scribendi ta-
lione. V 92: silentii talione.*Mamert. Claud. de stat. anim. I 3*: naevo suspicionis.* *Sall. Cat. 20,4*: idem velle atque idem nolle ea
demum firma amicitia est.*Symm. I 48*: extremum salutis accesserat.*Plin. VIII 6,14*: incisa et insculpta sunt publicis
aeternisque monumentis praetoria ornamenta
Pallantis, sic quasi foedera antiqua, sic quasi
sacrae leges.

SIDONII EPISTULARUM

- V 4,1 : imputo amicitiae.
 V 5,2 : post ferulas lectionis Maronianae. *cf.* II 10,1.
     : postque desudatam (*cf.* VI 1,3) varicosi Ar-
     pinatis opulentiam.
 V 5,3 : curva Germanorum senectus.
     : amaris frequentaris, expeteris *e. q. seq.* VI 12,9:
     amaris laudaris, desideraris excoleris.
 V 5,4 : cum vacabit.
 V 6,1 : cum primum aestas decessit autumno.
     cf. II 2,1.
 V 6,2 : relatu venenato. *cf.* IV 22,6.
     : recursu familiarium paginarum.
 V 7,2 : in otio occupationes. *cf.* I 5,11.
 V 7,3 : tunicatis otia. *cf.* II 14,2.
 V 7,4 : novis opibus ebrii.
     : ad intellegendum saxeī (*cf.* II 8,3) .... ad
     ignoscendum ferrei.
 V 7,5 : periuria Laomedontis.
 V 7,6 : venenato vallatus interprete. *cf.* IV 22,6.
     : Ancus iactantior.
 V 7,7 : temperat Lucumonem nostrum (*i. e. Chil-*
pericum) Tanaquil sua (*i. e. Chilperici uxor*).
     : iuniorum Cibyatarum venena.
 V 8,2 : fellis leporis. *cf.* I 2,9.
 V 9,1 : in meo aere duco.
     : quos laudabili familiaritate coniunxerat ...
     conscientiarum similitudo. *cf.* IV 4,1.
 V 9,3 : praerogativam. *cf.* I 1,2.
 V 9,4 : in annis iam senectutis initia pulsantibus.
     cf. c. II 416 : pulsante senecta.
     : idem velle nolle, refugere sectari. *cf.* V 3,2.
 V 10,1 : si quid omnino Pragmatius illustris, hoc
     inter reliquas animi virtutes optime facit,
     quod. *cf.* III 3,1.
     : amore studiorum te singulariter amat.
     cf. I 1,3.
     : percopiosus ... honor. *cf.* I 1,4.
 V 10,2 : rhetorica sedilia plausibili oratione fran-
     gentem.
 V 10,3 : pompamque Palladii.
 V 10,4 : pauci studia nunc honorant. *cf.* IV 17,2.
 V 11,1 : ut sodalis tibi devinctior fierem, iudicavi.
     est enim consuetudinis meae, ut eligam
     ante, post diligam.
 V 11,2 : ... iocaris ut qui facetissime; iudicas ut
     qui aequissime; suades ut qui sincerissime,
     ... redamas ut qui fidelissime.
 V 11,3 : formulam vitae.
 V 12,2 : impense flagito. *cf.* II 7,2.
     : affatu paginae frequentis impertias.
 V 13,1 : Seronatum Tolosa nosti redire; si nondum,
     et credo quod nondum, vel per haec disce.

Plin. VI 20,20. IX 13,26 : inputabis tibi.

Claud. XVII 11 *sq.* : desudatisque ... iudiciis.

Symm. I 32,3 : opulentiam Tullianam.

Ovid. de art. amand. II 670 : curva senecta.

Plin. II 9,6 : diligeris, coleris, frequentaris. VI 34,1 :
     amaris, suspiceris, ornaris.

Plin. I 10,11 : te cui vacat hortor. *cf.* I 22,11.
     IX 16,1.

Symm. II 6,2 : aestas prope decessit autumno.

Symm. I 31,2 : aemuli venena lectoris.

Symm. VI 39 : recursus adloquii. I 86 : sermonis
     tui recursus.

Plin. IX 6,4 : otiosissimis occupationibus.

Hor. c. I 37,11 *sq.* : fortunaque dulci ebria.

Plin. II 3,7 : saxeus ferreusque es.

Verg. Aen. IV 542 : Laomedontae ... periuria
     gentis. *cf. georg.* I 502.

Verg. Aen. VI 815 : iactantior Ancus.

Auson. E XXIII 31 : Tanaquil tua (*i. e. Paulini*
uxor). *cf. Iuv.* VI 566.

Cic. in Verr. II 4,13,30 *sq.* : Cibyrateae sunt fratres
     quidam *e. q. seq.*

Symm. III 14 : in meo aere duco. *cf.* I 37,2. III 43,1.
     VIII 16.

Iuv. VI 192 *sq.* : quam sextus et octogensimus annus
     pulsat.

Plin. IV 15,1 : si quid omnino, hoc certe iudicio
     facio, quod *e. q. seq.*

Iuv. VII 86 : fregit subsellia versu.

Symm. I 94 : facundiam Palladii.

Plin. VIII 12,1 : litterarum iam senescentium.
     III 18,5 : extincta (*scil.* studia).

Senec. ep. 3,2 : post amicitiam credendum est, ante
     amicitiam iudicandum.

Plin. IX 22,2 : amat ut qui verissime, dolet ut qui
     impatientissime, laudat ut qui benignissime, ludit
     ut qui facetissime.

Auson. XV 6,19 : formula vitae.

Symm. III 76 : te honore salutationis inperitio.
     cf. VI 23. VII 13 : crebro .. adfatu.

Plin. VIII 8,1 : vidistine aliquando Clitumni fon-
     tem? si nondum (et puto nondum; alioqui

SIDONII EPISTULARUM

- V 13,1 : insorduit. *cf.* II 2,16.
 : voraginosum. *cf.* II 2,16.
 : beluam ... antecessurus, musculis similis
 inter saxosa vel brevia ballaenarum corporu-
 lentiam praegubernantibus.
 V 13,2 : fraude circumretit.
 V 13,4 : mihi latronis et beneficia suspecta sunt.
 V 14,1 : montana sedes circum castella.
 V 15,1 : officii sermone praefato. *cf.* VII 11,2.
 : insinuo. *cf.* I 10,1.
 : retractatum. *cf.* I 1,1.
 V 16,1 : litteras adventus sui praevias misit.
cf. VIII 11,3.
 V 16,5 : in aviae ... indulgentissimo sinu ... et
 cum severitate nutritur.
 V 17,1 : a iusto longe resultat. *cf.* VII 2,1.
 V 17,3 : quem capacissima basilica non caperet.
cf. IV 15,1.
 V 17,4 : caespite ... floribus odoro.
 V 17,7 : ut est illud Mantuani poetae:
 V 17,8 : valvis bipatentibus.
 V 17,11 : si placet, edentes fovete; si displicet,
 delentes ignoscitote. *cf. c.* III 7.
 V 20,2 : evectionem refundunt. *cf.* III 1,4.
 V 20,3 : libentius ... verecundi leguntur ..., tantum
 impudentia sese ingerentum ponderis habet.
 V 20,4 : voluptuose. *cf.* I 5,1.

- VI 1,1 : episcopus episcoporum et alter saeculi tui
 Iacobus ... nec de inferiore Hierusalem *e. q. seq.*
 : de quadam specula caritatis. *cf.* IX 1,3.
 VI 1,2 : exi a me, quia homo peccator sum, domine.
 : ne Gerasenorum destituatur exemplo et dis-
 cedas a finibus meis.
 : si vis, potes me mundare.
 VI 1,3 : praerogativae. *cf.* I 1,2.
 : censurae tuae adtremat.
 : post desudatas ... excubias. *cf.* V 5,2.
 VI 1,4 : te ergo, norma morum.
 VI 1,6 : illum, cui conrucifigeris, dominum nostrum.

narrasses mihi), vide, quem ego ... proxime
 vidi. *cf.* IV 11,1 : audistine Valerium ... pro-
 fiteri? nondum te puto audisse; est enim recens
 nuntius.

- auctor bell. Hisp.* 29,2 : voraginoso solo.
Claud. XX 425 sq. : sic ruit in rupes amisso pisce
 sodali belua, sulcandas qui praevius edocet undas.
Lucret. V 1151 : circumretit enim vis atque iniuria
 quemque.
Verg. Aen. II 49 : quidquid id est, timeo Danaos
 et dona ferentis.
 * *Verg. Aen.* V 440 : aut montana sedet circum
 castella.
Symm. VII 66 : salutationis honore praefato. IV 23,2 :
 salutationis officium. *cf.* IX 15,1.

- Plin.* IV 13,2 : hac quasi praecursoria epistula.
 IV 9,23 : habebis hanc interim epistolam ut
πρόδρομον. *Mart. libr. XII praef.* : adventoria
 (scil. epistula). *Symm.* IX 71,2 : epistolam ven-
 turus ipse tamquam praesulem misi. V 11 : scripta
 praenuntia.
Plin. VII 24,3 : vixit in contubernio aviae ... se-
 verissime. *Auson.* XV 7,10 : blanda (scil. avia)
 sub austeris inluit imperiis.
Plin. VIII 4,3 : ut ... nomina .... versibus non
 resultent.

- Ov. met.* IX 87 : odoro flore.
 * *Verg. Aen.* V 499.
Verg. Aen. II 330 : portis .. bipatentibus.
Stat. silv. II *praef.* : si tibi non displicuerint, a te
 publicum accipiant; si minus, ad me revertantur.
Plin. Paneg. 86 : praefectum praetorio non ex in-
 gerentibus se, sed e subtrahentibus legere.

- [*Clem. Rom.*] *ep. ad Iacob. prim.* : Iacobo ... epi-
 scopo episcoporum regenti Hebraeorum sanctam
 ecclesiam Hierosolymis.
Plin. Paneg. 86 : in illa amicitiae specula.
cf. II 12,3. III 18,3. *Symm.* I 26 : viro in specula
 honorum locato.
 * *Lucas* V 8.
Marc. V 17 : et rogare coeperunt (scil. Geraseni)
 eum ut discederet de finibus eorum.
 * *Lucas* V 12.
Stat. Theb. VIII 81 : attremit oranti.
Plin. IX 26,8 : Demosthenes ipse, ille norma ora-
 toris et regula.
Galat. II 19 : Christo confixus sum cruci.

SIDONII EPISTULARUM

VI 1,6 : scelerum meorum populo.

: carnalium vitiorum incentiva.

VI 2,1 : venerabilis Eutropia matrona ... singularis exempli.

VI 2,3 : in ... concordiae statum ... descensum est.

: praerogativa. *cf.* I 1,2.

VI 3,1 : neque sitim ... rigatis imbre doctrinae. *cf.* IV 3,10. IX 7,5. VIII 14,8.

: aequali ... lance. *cf.* II 4,1.

: alloquium. *cf.* III 11,2.

VI 3,2 : apicum portitorem.

: grandis actionibus illius portus securitatis aperitur. *cf.* I 9,1. I 2,8. III 7,2.

VI 4,1 : baiulorum. *cf.* IV 7,1.

VI 4,2 : portitorum. *cf.* VI 3,2.

VI 5,1 : votivi. *cf.* IV 5,2.

: dignus inter spectatissimos quosque numerari. *cf.* IV 4,1.

VI 6,1 : ne vester affectus quandam vitio meo duceret ut gladius inpolitus de curae raritate robiginem. *cf.* II 10,1.

VI 7,1 : praerogativa. *cf.* I 1,2.

VI 8,1 : bene credulis. *cf.* c. II 466.

VI 8,2 : intumos agunt.

VI 9,1 : litterarum mearum obsequium .... reportat. *cf.* VIII 14,8.

: paenitudinis.

: quia vicinaretur innocentiae festinata correctio.

VI 9,3 : quod superest, obsecramus.

cf. VIII 7,4. *Avit. p.* 301.

: nos quoque, sicut euangelicos magos remeasse manifestum est, vel iam nunc per aliam viam morum in beatorum patriam redire faciatis.

: paene omiseram, quod minime praetereundum fuit. *cf.* VII 9,21.

VI 10,2 : tamquam opipare viaticatus.

VI 11,2 : prudentiae satis obviat epistulari formulae debitam concinnitatem plurifario sermone porrigere. *cf.* I 2,1.

VI 12,1 : aliquis aliquem, ego illum praecipue puto suo vivere bono, qui *e. q. s.*

VI 12,4 : sequaces. *cf.* VII 1,6. VII 17,3. c. VII 491.

: donec eos a profundo gurgite erroris felicissimus animarum piscator extraxeris.

VI 12,5 : per desolatas Gallias. *cf.* III 1,4.

VI 12,6 : significibus.

: illum (*scil.* Triptoleum) ... navibus, quibus poetae deinceps formam draconum deputaverunt, ignotam circumtulisse sementem.

Senec. de benef. III 33,3 : populum amicorum.

Plin. Paneg. 23 : occursantium populus. *Apul. met.*

II 8 : cupidinum populo.

Hieron. ep. 2 (*ad Nepotian.*) : incentiva vitiorum et carnis titillationes.

Plin. III 1,5 : uxorem singularis exempli. *cf.* VIII 5,1.

Cic. [ad fam.] VIII 8 : alterutram ad condicionem descendere vult.

Symm. III 83 : luculento potuerit adfatu sitim nostram rigare. IX 88,4 : riga nos ... ex illis Camenis.

Symm. VII 5 : epistulae portitores.

IX 80 : portitores huius officii.

Symm. III 3,1 : inter optimos quosque numerandi.

Symm. VII 55 : saepe nos ... litteris muneraris; obsolescere enim quadam silentii rubigine animorum foedus existimas.

Hor. c. I 11,8 : minimum credula.

Plin. I 17,1 : qui ... amicos agunt. *Plin. Paneg.* 85 : cum amicis agis.

Symm. VII 130 : obsequio litterario. IX 18 : occasio, quae tibi salutationis adportaret obsequium.

Auson. XX 183 : paenitudinis (reos). *Pacuv.* 313 R.

Senec. Agam. 243 : quem paenitet peccasse paene est innocens.

Plin. II 18,3 : quod superest.

Matth. II 12 : per aliam viam reversi sunt (*scil.* magi) in regionem suam.

Plin. I 7,6 : paene praeterii quod minime praetereundum fuit.

Plant. Menaechm. II 1,30 : viaticati ... admodum aetive sumus.

Symm. VIII 48 : paginae tuae formula.

Plin. IX 3,1 : alius alium (*codd.* : aliud), ego beatissimum existimo qui *e. q. s.*

Plin. Paneg. 45 : flexibiles ... atque ... sequaces sumus.

Lucas V 10 : ex hoc iam homines eris capiens.

Apul. met. II 4 : signifex.

Ov. met. V 642 *sqq.* : geminos dea fertilis angues curribus admovit ... atque levem currum ... misit ... Triptolemo *e. q. seq.*

SIDONII EPISTULARUM

VI 12,7 : venerabilis patriarchae Ioseph historiam diligentiam comparemus, qui contra sterilitatem septem uberes annos insecuturam facile providit remedium.

VI 12,8 : uberes ... gratias ago. *cf.* III 6,3.

VI 12,9 : ex legato nuntius ero.

: amaris laudaris, desideraris excoleris.

cf. V 5,3.

: quibus operae pretium fuit fieri famem suam periculo, si aliter esse non poterat tua largitas experimento. *cf.* c. V 585 sq.

VII 1,3 : terriculamenta.

: ad nova ... veterum Ninivitarum exempla decurristi. *cf.* *Acit.* 30,14 sq.

VII 1,5 : indicis ieiunia.

VII 1,6 : sequax. *cf.* VI 12,4. VII 17,3.

: inspector pectorum deus.

VII 2,1 : oneras, consummatissime (*cf.* IV 17,3) pontificum, verecundiam meam, multifaria laude cumulando. *cf.* IX 14,3 : ne ... verecundiam ... laudibus nimis ... premamus.

: primore congressu. *cf.* III 13,11.

: veritati resultantia. *cf.* V 17,1.

: callidus viator imposuit.

VII 2,2 : insinuatum. *cf.* I 10,1.

VII 2,5 : tam laudandum in iuventute quam rarum.

VII 2,6 : infantulae.

: ludo apta virgineo scruta.

VII 2,8 : corollario facilitatem credulitatemque munificentiae socralis emungens. *cf.* IX 7,1.

VII 2,9 : praeter aequum epistularem formulam porrigenti. *cf.* I 2,1. VI 11,2.

VII 2,10 : negotium prolixitatis.

: non tam eloquentes epistulas recipit quam loquaces.

VII 3,1 : diu multumque deliberavi ... an destinarem ... contestatiunculas, quas ipse dictavi.

: fluminibus aquas, silvis ligna transmittere.

VII 4,1 : insinuare. *cf.* I 10,1.

VII 4,2 : sacerdotii fastigium ... comitate ... flectitis.

VII 4,3 : conscientiae dote. *cf.* II 6,1.

VII 5,2 : si quam paratus invenitur emptor, venditor tam desperatus inveniretur.

VII 5,4 : praerogativam. *cf.* I 1,2.

VII 5,5 : malesuadus ... interpres.

Genes. 41,29 sq. : ecce septem anni venient fertilitatis magnae ..., quos sequentur septem anni alii tantae sterilitatis, ut *e. q. seq.* *cf.* *ib.* v. 53 sq.

Symm. IV 23,1 : ago ... uberes gratias.

Plin. IV 11,12 : ex advocatione nuntius factus sum.

Plin. Paneg. 6 : si tamen haec sola erat ratio (*scil.* patriae periculum) quae te publicae salutis gubernaculis admoveret, prope est ut exclamem tanti fuisse.

Apul. de deo Socrat. (*Goldbacher*) 15 : terriculamentum.

Ionae III.

Ionae III 5 : praedicaverunt ieiunium.

Samuel. I 16,7 : Dominus autem intuetur cor.

Plin. I 8,5 : onerabit hoc modestiam nostram.

I 14,10 : non onerare eum laudibus. IX 13,21 :

laude cumulet. III 11,8 : quod me ... tantis

laudibus cumulat. *Symm.* VII 60,1 : onerabat

verecundiam meam. *cf.* VIII 22,2. IV 26.

Mart. III 57,1 : callidus imposuit.

Plin. VII 31,6 : raritate ipsa probandum. II 7,3 : rarum id in iuvene. VIII 23,3 : rarum hoc in adolescentibus nostris.

Apul. met. X 28 : infantulae.

Claud. XXXVI 162 : cunctaque virgineo sparsa oblectamina ludo.

Plant. Bacch. V 1,15 : miserum me auro esse emunctum. IV 4,50 : emungam hercle hominem. *Epid.* III 4,58.

Terent. Phorm. IV 4,1. *Hor. a. p.* 238.

Symm. II 8,1 : in illis (*scil.* litteris) ... prolixitas. *cf.* III 57.

Plin. V 20,5 : aliud esse eloquentiam, aliud loquentiam. *ib.* 8 : epistulae loquacitate.

Stat. silv. I *praef.* : diu multumque dubitavi ... an hos libellos ... dimitterem.

Hor. sat. I 10,34 : in silvam non ligna feras insanius ac si *e. q. seq.* *cf.* *Auson. E* XVII 27 sq.

Claud. XXVIII 64 : inclinat populo regale modestia culmen.

Sall. Jug. 35,10 : urbem venalem et mature peritutam, si emptorem invenerit.

Plant. Most. I 3,56. *Verg. Aen.* VI 276 : malesuada.

SIDONII EPISTULARUM

VII 5,5 : terminus ... poni ... non potuerit caritati.

VII 6,3 : sub vanitatis invidia. *cf.* I 7,9.

VII 6,4 : ut et dives hic purpura byssoque veletur et Lazarus hic ulceribus et paupertate feriat.

: ut ... Pharaon incedat cum diademate, Israelita cum cophino.

: dum in hac figuratae Babylonis fornace decoquimur.

: cum Ieremia spiritalem Ierusalem suspiriosis plangamus ululatus.

VII 6,8 : desolatis. *cf.* III 1,4.

VII 6,9 : altius inspicite. *cf.* IV 9,1.

VII 7,1 : nugigerulus.

VII 7,2 : Arvernorum, pro dolor, servitus, qui, si prisca replicarentur, audebant se quondam fratres Latio dicere et sanguine ab Iliaco populos computare. *cf. c.* VII 139 sq.

: Seronatum barbaris provincias propinquantem. *cf.* II 1,1.

VII 7,5 : statum concordiae ... incidite. *cf.* II 1,4.

VII 7,6 : nec imputate maerentibus. *cf.* V 4,1.

VII 8,2 : sunt ... praepedimento. *cf.* IV 2,4.

VII 8,3 : exactissimum virum.

VII 9,2 : scintillasve controversialium clausularum.

VII 9,4 : plurimum vereor ne ipsi amplius lectioni, quae hoc de se probat, quam mihi credas.

VII 9,9 : praerogativa. *cf.* I 1,2.

: aures ... murmur everberat. *cf.* I 3,2.

VII 9,11 : bonarum partium mores. *cf.* II 4,3.

VII 9,12 : diu potius quam bene vivere.

VII 9,13 : hoc solum astruo.

: cum nullum proferam nuncupatim, ille confitetur repulsam, qui proficitur offensam.

VII 9,15 : deus noster, qui Petri voce damnavit in Simone mago cur opinaretur gratiam benedictionis pretio sese posse mercari.

VII 9,17 : si natalibus servanda reverentia est, quia et hos non omittendos evangelista monstravit (nam Lucas laudationem Iohannis aggressus praestantissimum computavit, quod de sacerdotali stirpe veniebat, et nobilitatem vitae praedicaturus prius tamen extulit familiae dignitatem).

VII 9,18 : efficaciam de iuventute, de senectute consilium. *cf.* III 2,1.

VII 9,19 : domi habuit unde disceret =

Front. 18,3 : finem ut amor nullum neque modum statuas.

Lucas XVI 19 sq. : homo quidam erat dives, qui induebatur purpura et bysso ... Et erat quidam mendicus nomine Lazarus ... ulceribus plenus.

Genes. I 8 sq. *Psalms.* 80,6 sq. : cum exiret de terra Aegypti ... divertit ab oneribus dorsum eius : manus eius in cophino servierunt. *cf. Iuv.* III 14 : Iudaeis, quorum cophinus faenumque supellex. VI 542 sq. : cophino faenoque relicto .. Iudaea.

Daniel. III 20 sq. : ut ... mitterent cos in fornacem ignis ardentis *e. g. seq.*

Ieremiae Lament. I sq.

Plin. V 14,5 : altissime inspexi.

Plant. *Aulul.* III 5,51 : nugigerulis.

**Lucan.* I 427 sq. : Arvernique ausi Latio se fingere fratres, sanguine ab Iliaco populi.

Hor. ep. I 14,36 : incidere ludum. *Senec. ep.* 17,1.

Plant. Poen. III 2,28 : ne fallaciae praepedimentum obiciatur.

Plin. VIII 23,5 : exactissimo viro.

Symm. VII 9 : scintillare acuminibus atque sententiis epistulas tuas gaudeo.

Stat. silv. I *praef.* : timeo ne verum istuc versus quoque ipsi de se probent.

cf. Auson. E XXI 1,20. XVI 1,9.

Plant. Amph. I 1,177 : vox aures ... verberat.

Lucan. VII 25. *Auson. E* XV 28 : auresque sermo verberet.

Plant. Trin. I 2,27 (65) : ut diu vivitur, bene vivitur.

Plin. IX 33,11 : adstruas. III 2,5 : aliquid adstruere.

Cic. de imp. Cn. Pomp. 13,37 : nomino neminem; quare irasci mihi nemo poterit, nisi qui ante de se voluerit confiteri.

Act. apost. VIII 19 sq. : Petrus autem dixit ad eum (*scil.* Simonem magum) : Pecunia tua tecum sit in perditionem : quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri.

*Lucas I 5.

**Terent. Adelph.* III 3,59 (413).

SIDONII EPISTULARUM

- VII 9,21 : paene transieram, quod praeteriri non oportuerat. *cf.* VI 9,3.
 : sub Moyse quondam, sicut psalmographus ait, in diebus antiquis, ut tabernaculi foederis forma consurgeret, totus Israel in eremo ante Beselehelis pedes oblaticii symbolam coacervavit impendii.
 : australis reginae Sabaitis gaza.
 : tenacitas.
 VII 9,24 : adstruxerim. *cf.* VII 9,13.
 : filios . . . , quibus comparatus pater inde felicior incipit esse, quia vincitur. *cf.* III 11,2.
 VIII 7,4.
cf. Avit. VI 99 : matres . . . gaudebunt vinci.
 VII 10,2 : portitorem nostri sermonis. *cf.* VI 3,2.
 : insinuo. *cf.* I 10,1.
 : cui . . . quod in vobis opis est . . . accedat. *cf.* I 7,1.
 VII 11,2 : salutatione praefata, sicut mos poscit officii. *cf.* V 15,1.
 VII 12,4 : festivitas publica.
 VII 13,1 : Lupum . . . morum nobis imitatione restituit.
 VII 13,2 : sale . . . melle. *cf.* VIII 11,7 (mellea . . . salsa). I 2,9.
 VII 13,4 : simplicitatem columbae in ecclesia servat, in foro serpentis astutiam.
 VII 13,5 : totum te nobis ille iam reddidit.
 : totam tuam temperantiam . . . iucunda similitudine exscripsit. *cf.* I 1,2.
 : frui secreto.
 : in . . . Himerio avum nomine, patrem facie, utrumque prudentia iam tenemus.
 VII 14,1 : omnes de te boni in commune senserunt omnia bona.
 : virum omnium litterarum. *cf.* V 1,1.
 VII 14,3 : quippe cum praebeat tamquam ab adverso bovi pilus, apro saeta, volucris pluma vestitum . . . membra vero nostra in hunc mundum sola censeas eiecta, non edita . . . humana tantum corpora effudit (*scil.* natura), quorum inbecillitati quodammodo nocere caretur.
 VII 14,5 *sq.* : dicant velim in hominis forma quid satis praestans, quid spectabile putent? *e. q. seq.*
 VII 14,7 : praerogativa. *cf.* I 1,2.
 VII 14,9 : cui me animus . . . notum morum similitudine facit. *cf.* IV 4,1.
 : intrinsecus intueri. *cf.* IV 9,1. VII 6,9.
 VII 14,10 : complex ipse personam religiosi. IV 9,3 : monachum complet.
cf. VIII 9 c. 54.

*immo Exod. 36,1 *sqq.*

Reg. III 10,1 *sqq.* : regina Saba. *Paral.* II 9,1 *sqq.*
Matth. XII 42. *Lucas* XI 31 : regina Austri.
Liv. XXXIV 7 : tenacitatis.

Plin. Paneg. 89 : quam laetum tibi quod comparatus filio tuo vinceris!
cf. Symm. IV 20,2 : o te beatum, amice, si vinceris (*scil.* a filio). *Claud.* VIII 430 *sq.* : iam natus adaequat te meritis et, quod magis est optabile, vincit.

Symm. VII 66 : salutationis honore praefato. IV 23,2 : salutationis officium. *cf.* IX 15,1.
Lamprid. Alex. Sev. 63 : festivitas . . . celebratur.
Plin. IV 2,1 : si patrem non referret.

Auson. E XV 5 : felle . . . melle.

Matth. X 16 : estote ergo prudentes sicut serpentes et simplices sicut columbae.

Plin. VII 19,9 : matrem . . . haec ut reddit ac refert nobis. V 16,9 : quae non minus mores eius quam os vultumque referebat totumque patrem mira similitudine exscripserat.

Plin. III 1,6 : dulce secretum.

Verg. Aen. XII 348 : nomine avom referens, animo manibusque parentem.

Prosp. de gratia Dei et lib. arbitr. 42 : bene ergo de eo omnes in commune senserant.

Plin. IV 22,6 : de huius nequitia . . . in commune omnes . . . loquebantur.

Symm. I 78,1 : litterarum viris. *rel.* 10,1 : vir omnium . . . virtutum. *cf. rel.* 11.

Plin. n. h. VII 1 : (natura) . . . parens melior homini an tristior noverca . . . ceteris varie tegimenta tribuit . . . saetas, pilos, plumam . . . hominem tantum nudum et in nuda humo natali die abicit.

Senec. ep. 124,22 *sq.* : quid excolis formam? cum omnia feceris, a mutis animalibus decore vinceris. *e. q. seq. cf.* 76,5 *sqq.*

SIDONII EPISTULARUM

- VII 14,10 : aliena non appetis. *cf.* III 5,2.
- VII 14,12 : coram positus. *cf.* II 4,3 : procul positum. *cf.* I 5,1.
- VII 15,1 : emptum maximo velim.
: te diu possidet vix recepta possessio.
cf. VIII 8,2.
- VII 15,2 : ruri positi. *cf.* VII 14,12.
: impleatis agricolas. *cf.* VIII 9 c. 54. VII 14,10.
- VII 16,1 : et amoris et moris. *cf.* IX 4,1.
: sollicitudines . . . . attenuas . . . . . incidas.
cf. II 1,4. VII 7,5.
- VII 17,1 : incudibus officinae veteris. *cf.* IX 13,2.
c. v. 5 : natus ad Euphraten.
v. 16 : sagittifero. *cf.* c. XXII 22.
- v. 19 : rura . . . . populosa.
v. 20 : quae (*scil.* rura) lanigero de sue nomen habent.
v. 21 : angulus iste placet.
- v. 24 : ipse dei templum corpore facte prius.
- v. 25 : vitaeque viaeque.
- VII 17,3 : iusta persolvimus. *cf.* II 8 c. 15.
: sequaces. *cf.* c. VII 491 : populos . . . . sequaces. VI 12,4. VII 1,6.
- VII 18,1 : a te principium, tibi desinet.
: in manus pauca venerunt.
: hactenus incustodita. *cf.* IX 16,2.
- VII 18,3 : timidi me temerarium.
- VII 18,4 : cum singulae causae singulis ferme epistulis finiantur.
- VIII 1,1 : amicorum gloriae . . . lenocinarius.
cf. II 2,14.
: si quid . . . . protulissemus. *cf.* I 1,1.
- VIII 1,2 : in aliquos forsitan incidamus vituperones.
- VIII 1,3 : repetitis laxemus vela turbinibus et qui veluti maria transmisimus, hoc quasi stagnum pernavigemus.
: tenendam in editione constantiam.
- VIII 2,1 : quarum (*scil.* litterarum) quodammodo iam sepultarum suscitator fautor assertor concelebraris.
cf. V 10,4 : pauci studia nunc honorant. IV 17,2.
- VIII 3,1 : opica translatio.
- VIII 3,2 : et, ut aiunt, tamquam musteum librum.

- Tac. hist.* I 49 : pecuniae alienae non adpetens.
Sall. Cat. 5,4 : alieni adpetens.
- Symm.* IX 129 : incoram positus. VI 78 : procul positos. IX 6. IX 50.
- Verg. Aen.* X 503 : magno cum optaverit emptum.
- Symm.* III 2 : ruri positus.
- Symm.* IV 14 : more et amore. III 59,2.
- Or. trist.* IV 6,18 : curas attenuare meas.
[*Or.*] *ad Liv.* 342 : luctus attenuare tuos.
- Iuv.* I 104 : natus ad Euphraten.
- Verg. Aen.* VIII 725 : sagittiferos. *Stat. Theb.* VII 254. IX 571. *Ach.* I 416. *silv.* III 3,131.
- Apul. met.* VIII 23 : civitatem . . . . . populosam.
- Claud.* X 182 sq. : moenia Gallis condita lanigeri suis ostentantia pellem.
- Hor. ep.* I 14,23 : angulus iste feret. *cf.* c. II 6,13 sq. : ille . . . . angulus ridet.
- Corinth.* I 3,16 sq. : templum Dei estis. I 6,19 sq. : membra vestra templum . . . . . glorificate et portate Deum in corpore vestro. *cf.* II 6,16.
- Claud.* LII 22 : plus habet hic vitae, plus habet ille viae.
- Plin. Paneg.* 45 : flexibiles . . . . . atque . . . . . sequaces sumus.
- * *Verg. eclog.* VIII 11 : a te principium, tibi desinam (desinet).
- Plin.* I 1,1 : ut quaeque in manus venerat.
- Plin.* I 1,2 : quae adhuc neglectae iacent.
- Plin.* IX 26,13 : aut enim tu me timidum aut ego te temerarium faciam.
- Plin.* IX 4,1 : nam singulis criminibus singulae velut causae continentur.
- Cic. [ad fam.]* VII 3,6 : si quando in vituperatores meos incidisses.
- Plin.* VI 33,10 : dedimus vela indignationi . . . . et in amplissima causa, quasi magno mari, pluribus ventis sumus vecti. VIII 4,5 : immitte rudentes, pande vela, ac siquando alias, toto ingenio vehere. IV 20,2 : ingenii simul dolorisque velis latissime vectus es.
- Plin.* V 12,4 : constantior in edendo.
- Plin.* VIII 12,1 : ipsarum denique litterarum iam senescentium reductor ac reformator. III 18,5 : studiis . . . , quae prope extincta refoventur.
- Auson.* XVI 23,3 : opicas chartas. *E* IV 99 : opicae . . . . papyri. *cf.* *Iuv.* III 207. VI 455.
- * *Plin.* VIII 21,6 : hunc adhuc musteum librum.

SIDONII EPISTULARUM

VIII 3,3 : carminum modos tibi .... penitissime familiares. *cf.* II 10,3 : trochaeis triplicibus .. mihi .. perfamiliaribus.

: perorandi ... flumen, quod non solum gentilicium sed domesticum tibi.

VIII 3,4 : exuere utcumque continuatissimis curis et otium tuum molibus aulicis motibusque furare.

: ad Aethiopum gymnosophistas Indorumque bracmanas.

VIII 3,5 : pumicatos. *cf.* I 7,9.

: venerabili squalore pretiosum.

VIII 3,6 : fors fuat an. *cf.* II 2,17.

VIII 4,1 : non minus stilo quam vomeri incumbis. *cf.* I 3,1.

: domini plusne sit cultum rus an ingenium. *cf.* I 6,3.

VIII 4,2 : citos iambos.

: carmina musicos flores thymumque redolentia.

: a meditationis incude. *cf.* IX 13,2.

VIII 5,1 : ibis et tu in paginas nostras .... vivet in posterum nominis tui gloria.

: amicitiae columen ... decus.

VIII 5,2 : nihil tua fide firmius.

: prope est ut eminentius censeatur quod probaverunt te adversa constantem, quam si celarent secunda felicem.

VIII 6,1 : aequipari.

: priusquam (*scil.* Caesar) vestri Arpinatis testimonio ceteris mortalibus antefereatur.

VIII 6,2 : si parva magnis componere licet.

VIII 6,3 : gaudeo de praestantissimi viri auctoritate, si certus est, amore, si fallitur. *cf.* VIII 16,5.

: mundi iam senescentis. *cf.* VIII 2,1.

: lassatis veluti seminibus emedullatae (*scil.* virtutes) parum aliquid hoc tempore ... mirandum ac memorabile ostendant. *cf.* III 8,1.

VIII 6,4 : etsi reddere mutuum videor (*scil.* quod me laudavit). *cf.* VIII 10,1.

VIII 6,5 : votivum. *cf.* IV 5,2.

VIII 6,6 : magna acrimonia maiore facundia maxima disciplina. *cf.* III 7,2.

: Sarranis ebriam sucis. *cf.* c. XV 129.

palmatam plus picta oratione, plus aurea convenustavit.

Symm. II 79,1 : fratri ... omnes bonae artes familiares sunt.

Plin. VI 15,1 : scribit elegos. gentilicium hoc illi. IX 22,2 : leges opus (*eiusdem viri*) .... plane in Properti domo scriptum.

Stat. silv. IV 4,28 sq. : exue curis pectus et assiduo temet furare labori. *cf. Verg. Aen.* V 845 : fessoque oculos furare labori.

Hieron. in Ezech. 13 : Indorum Brachmanes et Aethiopum gymnosophistae.

Hor. c. II 1,22 : non indecoro pulvere sordidos.

Plin. VII 27,9 : ceris et stilo incumbit.

Plin. IV 6,2 : nec agrum ... sed ipsum me studii excolo.

Hor. c. I 16,24 : celeres iambos.

Symm. IV 18,1 : cum thymum facundiae spirent litterae tuae .... acres herbas olet rusticus .... vos amici Camenarum flores ructatis Heliconis. *Symm.* I 23,1 : Atticis salibus aspersa et thymo odora (*scil.* pagina).

Plin. Paneg. 55 : ibit in saecula. *Auson. Mosell.* (XVIII 2) 476 : ibis in ora hominum.

Claud. I 31 sq. : vivit ... gloria.

Hor. c. II 17,4 : decus columenque. *c.* I 1,2.

Plin. IV 22,3 : quo viro nihil firmius.

Plin. Paneg. 31 : cum secunda felices, adversa magnos probent. *Hor. sat.* II 8,73 sq. : ingenium res adversae nudare solent, celare secundae.

Auson. XXVI 2,58. XXVII 11,14 : aequipares.

Cic. Brut. 72 : de Caesare ... iudico ... illum omnium fere oratorum Latine loqui elegantissime *e. q. seq. cf. Suet. Iul.* 55.

Verg. georg. IV 176 : si parva licet componere magnis. *Stat. silv.* I 5,61 sq. *Or. met.* V 416 sq.

Plin. V 6,44 : similiter nos, ut parva magnis.

Plin. VIII 12,1 : litterarum iam senescentium.

Plin. VI 21,1 : neque enim quasi lassa et effeta natura nihil iam laudabile parit.

Plin. IX 8,1 : si laudatus a te laudare te coepero, vereor ne ... referre gratiam videar.

Symm. X 1,2 : ne laudatus ... feneratam gratiam viderer retulisse. hoc est quod aiunt : mutuum scabere mulos. I 31,1.

Murt. XIV 154,1 : ebria Sidoniae cum sint de sanguine conchae. *Tibull.* IV 2,16 : vellera det sucis bis madefacta Tyros.

Auson. grat. act. (VIII) 11,13 : haec est picta ut dicitur vestis non magis auro suo quam tuis verbis.

SIDONII EPISTULARUM

VIII 6,9: laetor ad puncta censoris omnium voce concelebrati.

: stringere frena garritui.

: Amyclis ipsis taciturnior.

VIII 6,10: tu nunc inter ista quid rerum? ... venaris, aedificas, rusticarisne? an horum aliquid unum? an singula vicissim? an pariter et cunctim?

VIII 6,11: capreas, pecus simum.

VIII 6,12: scrupreas rupes.

VIII 6,13: sed ecce dum iam epistulam .... claudere optarem, subitus .. nuntius. *cf.* IX 9,2.
: litoribus Oceani curvis.

VIII 6,15: mordaces anchoras.

VIII 6,16: in sapientes viros ... minus .. licere fortuitis. *cf.* II 4,3.

: pro sodalibus ... incutiunt et tuta maerorem, quia ... sinistra quaeque metus augurat. *cf.* IV 6,2.

VIII 6,17: his, quos amplius diligimus, plus timemus.
: neque ... flecti ... ad hoc possum, ut de ... amicis ... donec secunda cognosco, non ad-versa formidem.

VIII 6,18: loquendi robiginem. *cf.* II 10,1. VI 6,1.

VIII 7,1: nigrescentis argenti struibus.

: praerogativa. *cf.* I 1,2.

VIII 7,2: divitiis incubantes. *cf.* II 13,8.

VIII 7,4: quod superest, deum posco. *cf.* VI 9,3.

: ut te filii consequantur aut, quod te plus decet velle, transcendant.
cf. III 11,2. VII 9,24.

VIII 8,1: quousque tandem ... quamdiu ... quousque ... quousque ... quousque.

: attritas ... manus. *cf.* IX 13 c. *pr.* 2.

: contra ius fasque.

: prati comantis.

VIII 8,2: quid Serranorum aemulus et Camillorum cum regas stivam, dissimulas optare palmatam?

: agrum si mediocriter colas, possides; si nimium, possideris.

cf. VII 15,1.

: fidelibus amicis, qui iure ponuntur inter affectus.

VIII 8,3: propagandae rei familiaris urtica.

: quem debeat ... non tam honorare censor quam censitor onerare. VII 9,7: multum ... honoris, plus oneris. VII 17 v. 14: onerosus honor. IX 2,1: plurimum ... honoris, plus oneris. *cf.* *Arif.* p. 300.

VIII 9,1: tibiis multiforatilibus.

: munificentia regia satis abutens.

Cic. ep. [ad fam.] XV 6,1: laetus sum laudari me, inquit Hector, opinor apud Naevium, abs te, pater, a laudato viro. *cf. ib.* V 12,7.

Tusc. IV 31,67. *Symm.* I 3,1. IX 110,1.

Symm. II 69: seriem paginae stringo compendio. loquax enim copia est *e. q. seq.*

Verg. Aen. X 564: tacitis regnavit Amyclis.

Auson. XVI 16,6: taciturne, Amyclas qui silendo viceris. *E* XXIV 26.

Plin. II 8,1: studes an piscaris an venaris an simul omnia? II 8,2: sive omnia simul sive aliquid facis. V 18,2: ego ... et venor et studeo, quae interdum alternis interdum simul facio.

Verg. eclog. X 7: simae ... capellae.

Verg. Aen. VI 237 *sq.*: spelunca ... scruprea.

Verg. Aen. III 223: litore curvo.

Verg. Aen. I 169: unco ... anchora morsu.

Plin. III 17,3: timentemque pro capite amicissimo quidquid accidere homini potest. VIII 17,6: doleas ... quantum scias accidisse, timeas quantum possit accidere. *Symm.* I 61.

Symm. VIII 3: sollicitatus ... pendeo animo, quamdiu de te secunda cognoscam.

Hor. c. II 2,1 *sq.*: nullus argento color ... nisi ... splendeat usu.

Claud. VIII 430 *sq.*: iam natus adaequat te meritis et, quod magis est optabile, vincit.

Cic. in Cat. I 1,1: quo usque tandem ... quamdiu. *cf. Sall. Cat.* 20,9.

Sall. Cat. 15,1: contra ius fasque.

Verg. georg. IV 122: sera comantem.

Symm. VII 15: Catones atque Atilios aemulare quos vomis et stiva ad consulares misit secures.

Plin. IX 30,4: possideri magis quam possidere videantur. *Sall. Jug.* 2,3: habet ... neque ipse habetur.

Plin. I 12,3: interque tot pignora veros amicos.

Iuv. II 128: urtica.

Liv. XXII 30,4: quo oneratus sum magis quam honoratus.

Apul. flor. p. 10 *Oud.*: multiforatilis tibia. *cf. met.* X 32: tibiae multiforabiles.

Symm. III 46: indulgentius abutere munificentia.

SIDONII EPISTULARUM

VIII 9,1 : forsitan satiricum illud de satirico non recordaris : Satur est cum dicit Horatius „euhoe“.

VIII 9,2 : Catonianum superciliosae frontis arbitrium.

VIII 9,3 : epigrammatis ... lemma.
: nequaquam sollicitudo permittit aliud nunc habere in actione, aliud in carmine.

VIII 9,5 : poeta ... vocalissimus.

c. v. 1 sq. : quid Cirrham ....
nunc in carmina commovere temptas ...?

: vel Hyantias Camenas (*cf. c. IX 284*),
quid doctos Heliconidum liquores,
scalptos alitis hinnientis ictu.

v. 8 sq. : Apollo .... tripodas ... grypas agam.

v. 12 : tu iam, Tityre, rura post recepta *e. q. seq.*

v. 14 sq. : concinentes
ora et plectra tibi modos resultant.

v. 18 : menstrua luna. *cf. c. VII 391 sq.*

v. 20 : dum responsa petit subactus orbis.

v. 22 : assuetum ante salo solum timere.

cf. c. IX 45 : soli salique.

v. 28 sq. : hic tonso occipiti, senex Sygamber,
postquam victus es *e. q. seq.*

v. 32 : imos Oceani colens recessus.

v. 33 : algoso prope concolor profundo.

v. 41 : Parrhasis ursa.

v. 54 : mortalem ... implet. *cf. VII 14,10. VII 15,2.*

v. 56 sqq. : sed tu, Tityre, parce provocare;
nam non invideo magisque miror,
qui, dum nil mereor precesque frustra
impendo, Meliboeus esse coepi.

cf. c. IV 1 sqq.

VIII 10,1 : nisi, dum me laudare non parum studes,
laudari plurimum te vetares. *cf. VIII 6,4.*

: dulcedinem. *cf. IV 3,4.*

: licet id ipsum praedicari possit in voto,
quod videris errasse in iudicio. *cf. VIII 16,5.*

: Symmachianum illud ... : ut vera laus
ornat, ita falsa castigat.

VIII 10,2 : gubernator in tempestate cognoscitur.

VIII 10,3 : negotium .... angustum.

: in actionibus ceteris ceteros, pro Aulo
Cluentio ipse se vicit.

: Gaius Plinius pro Attia Viriola plus gloriae
de centumvirali suggestu domum rettulit,
quam cum Marco Ulpio incomparabili prin-
cipi comparabilem panegyricum dixit.

**Juv. VII 62.*

Mart. XI 2,1 sq. : triste supercilium durique severa
Catonis frons.

Plin. IV 27,3 : nam lemma sibi sumpsit.

Front. 130,16 : aliud dolere, aliud loqui.

Hor. c. I 12,7 sq. : vocalem .... Orphea.

Plin. IV 7,2 : vocalissimus aliquis .... qui legeret.

Stat. silv. V 3,3 sq. : neque enim antra movere
Delia nec solitam fas est impellere Cyrrham.

cf. Lucan. I 64 sq.

Stat. silv. II 7,4 : pendentis bibit ungulae liquorem.
ib. 8 : et Paeon et Hyantiae sorores.

Claud. XXVIII 30 sq. : Phoebus .. grypha .. tripodas repetens detorsit.

Verg. eclog. I.

Apul. met. V 7 : saxa ... sonum resultarent.

Calp. eclog. IV 5 : carmina, quae memorale resultent.

Verg. georg. I 353 : menstrua luna.

Hor. c. s. 55 sq. : iam Scythae responsa petunt
superbi nuper et Indi.

Auson. E XXII 2,30 : soli et sali commercio.

Claud. XVIII 383 : militet ut nostris detonsa Sigambria signis.

Claud. I 35 : Atlanteosque recessus. *cf. X 280.*

Auson. E VII 2,43 : algoso legitur (*scil. musculus*)
litore concolor.

Ovid. Heroid. 18,152 : Parrhasis ursa. *fast. 4,577* :
Parrhasides stellae. *cf. Lucan. II 237.*

Plin. III 14,2 : fidem peractae mortis implevit.
VII 33,7 : non advocati fidem sed inimici amaritudinem inplesse.

Verg. eclog. I.

Verg. eclog. I 11 : non equidem invideo miror magis.

Plin. IX 8,1 : si laudatus a te laudare te coepero,
vereor ne ... referre gratiam videar.

Symm. p. 340.

Plin. IX 26,4 : cum stridunt funes, curvatur arbor,
gubernacula gemunt, hinc ille (*scil. gubernator*)
clarus et dis maris proximus. *cf. Senec. de consol. V 3.*

Hor. c. II 10,21 : rebus angustis.

Hieron. in homil. Origenis, ad Damas. : cum in
ceteris libris omnes vicerit, in cantico cantico-
rum ipse se vicit.

Plin. VI 33,1 sq. : orationem ... divinam ... ut
inter meas, pulchram. .... est haec pro Attia
Viriola.

Paneg. 92 : meliorem optimo (*i. e. Traianum*).

SIDONII EPISTULARUM

VIII 10,4 : neque per decipulum male blandientis eloquii . . . . animae fragilitatem gloriae falsae pondere premas. *cf.* VIII 10,1.

VIII 11,1 : votiva . . . studia. *cf.* IV 5,2.

VIII 11,3 : cuius interitus amorem meum summis conficeret angoribus, etiamsi non eum rebus humanis vis impacta rapuisset.

: metatoriam paginam quasi cum Musa praevisa misi. *cf.* V 16,1.

VIII 11 c. v. 4 : stringe comam . . . vitta.

v. 6 : succingant hederæ expeditiores.

v. 7 *sq.* : nec, ut solebat,

laxo pes natet altus in coturno.

v. 10 : quales Harpalyce *e. q. seq.*

v. 19 *sqq.* : Orpheum . . . , qui saxa et robora . . . . molli . . . canorus arte. *cf. c.* II 71 *sqq.*

v. 20 : corneasque fibras. *cf.* IV 1,4 : corda cornea fibraeque glaciales.

v. 21 : dulciloqua . . arte.

v. 22 : Arpinas . . tonante lingua. *cf. c.* VII 175 : quo Cicerone tonas.

v. 25 : lyristes. *cf.* I 2,9.

v. 31 : velivolum . . . Garumnæ.

v. 46 : botellus.

VIII 11,4 : adstruebamque meliora. *cf.* VII 9,13.

: naevo crudelitatis. *cf.* V 3,2.

VIII 11,5 : hendecasyllabos lubricos et enodes.

: hexametros . . . cothurnatos.

VIII 11,6 : vernans verbis. *cf.* IV 3,2. IX 13 c. *pr.* 12. : aestuans votis.

VIII 11,7 : mellea . . salsa. *cf.* VII 13,2. I 2,9.

: Flaccum secutus . . in iambico citus.

cf. VIII 4,2.

: Horatianos et Pindaricos cygnos. *cf.* IX 15 c. v. 32. c. XXIII 454 : Pindaricum . . . cygnum.

VIII 11,9 : annum mensem diemque dixerunt, quos, ut verbo matheseos utar, climactericos esset habiturus.

VIII 11,13 : secuta quidem est ultio extinctum . . . . solacium vindicari.

VIII 11,14 : tristitudine.

: namque confuso pectori maeror, et quidem iure, plurimus erat, cum paginis ista committerem sola. neque enim satis mihi aliud hoc tempore manu sermone consilio scribere loqui vovere libet.

VIII 12,1 : opinata vivariis ostrea.

: vereris in itinere terreno pedestre naufragium?

Apul. met. VIII 5 : fraudium . . . decipulum. X 24 : fraudis . . . decipulo.

Plin. I 12,1 : decessit . . . et quidem sponte, quod dolorem meum exulcerat. Est enim luctuosissimum genus mortis quæ non ex natura, nec fatalis videtur.

Stat. silv. II 7,9 *sq.* : novate vittas, crinem comite.

Stat. silv. II 7,11 : perfundant hederæ recentiores.

Ovid. de art. amand. I 516 : nec vagus in laxa pes tibi pelle natet.

Verg. Aen. I 316 *sq.* : qualis equos Threïssa fatigat Harpalyce. *e. q. seq.*

Hor. c. I 12,7 *sqq.* : insecutæ Orpheæ silvæ arte materna . . . morantem fluminum lapsus . . . fidibus canoris.

Pers. sat. I 47 : neque enim mihi cornea fibra est.

Apul. apol. p. 129 : dulciloquus calamus. *Auson. append.* IV 2 : dulciloquis.

Claud. XLI 4 : Cicerona tonas.

Verg. Aen. I 224 : mare velivolum.

Mart. V 78,9 : botellus.

Plin. V 17,2 : elegis . . . fluentibus et teneris et enodibus.

Mart. V 5,8 : grande cothurnati pone Maronis opus. *cf. Ov. fast.* V 348. *Senec. ep.* 8,7.

Cic. [ad fam.] VII 18,1 : desiderio . . . aestuare.

Hor. c. I 16,24 *sq.* : fervor et in celeres iambos misit furem.

Hor. c. IV 2,25 : Dircaeum . . . cycnum.

Plin. II 20,3 : climactericum tempus.

Plin. III 14,4 : non sine ultionis solacio decessit, ita vivus vindicatus ut occisi solent.

Symm. III 21 : tristitudo. *cf. Apul. apol. p.* 155. *met.* III 11.

Plin. VIII 23,9 : in tantis tormentis eram, cum scriberem hæc, scriberem sola; neque enim nunc aliud aut cogitare aut loqui possum.

Front. p. 236,15 : ferreus si essem, plura scribere non possem isto in tempore.

Auson. E VII 2,1 *sq.* : ostrea . . . , quæ Medulorum . . . in stagnis . . . maris aestus opimat.

Sall. Jug. 79,6 : solet in illis locis (*i. e.* in Syrtibus) tempestas haud secus atque in mari retinere.

SIDONII EPISTULARUM

VIII 12,2 : in occiduis finibus.

VIII 12,3 : portum Alingonis ... calcas.

: Nilotidis aquae.

: quid putamus cum exercitu Marci Catonis in Leptitana Syrte fecisses?

VIII 12,4 : tam clemens est facies caeli ... et sic auras mage quam ventos habet.

: temperies.

VIII 12,5 : aedificatus ... torus ... superflexa crate paradarum.

: sereni brumalis infida vitabis.

VIII 12,6 : te pervenisse invenias, cum venire vix sentias.

VIII 12,7 : Medulicae supellectilis epulones.
cf. VIII 12,1.

VIII 12,8 : credere experto. *cf.* I 9,6.

VIII 13,1 : multa in te genera virtutum ... munere superno congesta gaudemus.

VIII 13,2 : his hoc praestantissimum bonis Fama superaggerat. *cf.* I 7,1. III 5,1.

VIII 13,3 : fide ... Israelita.

: municipatum caelestis illius civitatis affectans.

: occidentemque litteram spiritu vivificante fastidiens.

: patriam sibi maluit Ierusalem potius quam Hierusolymam computari.

VIII 13,4 : adventantem Abrahae nunc filium veriorum matris ulnis spiritalis Sara suscipiat. namque ad Agar ancillam pertinere tunc desiit, cum legalis observantiae servitutem gratiae libertate mutavit.

: is efficacissime quemque commendat, qui meras causas iustae commendationis aperuerit.

VIII 14,2 : morum praerogativa. *cf.* I 1,2.

VIII 14,3 : domus Aaron pontificis ..., quem licet primum in medio plebis heremitidis sanctificationis oleo legiferi fratris dextra perfuderit, filios eius in similis officii munia vocans, tamen ipsius super Ithamare et Eleazaro felicitatem Nadab et Abiu fulminibus afflati decoloravere.

VIII 14,4 : vos vero tacturi paginam altaris nihil ... offertis ignis alieni, sed ... fragrantissimum incensum turibulis cordis adoletis.

: spiritaliter immolatis.

Ovid. met. I 63 : occiduo ... sole. *Claud.* XXXIV 38 : occiduo ... ab orbe.

Lucan. IX 465 : quas calcat, arenis. *Hor. c.* I 28,16 : calcanda ... via.

Lucan. X 142 : Nilotis acus. *Mart.* X 6,7.

Lucan. IX et *a. v. et v.* 940 sq. : Phoebe ... vidit arenivagum ... Catonem.

Plin. V 6,5 : aestatis mira clementia : semper aër spiritu aliquo movetur; frequentius tamen auras quam ventos habet. *Auson.* XIX 135 : clementia caeli mitis.

Plin. V 6,3 : temperiem caeli.

Auson. *E* V 29 : expositum subter paradas lectoque iacentem.

Hor. c. I 17,17 sq. : Caniculae vitabis aestus.

Plin. V 6,14 : cum ascendere te non putes, sentias ascendisse. VIII 20,8 : non magis se descendisse sentire, quam senserint ascendisse.

Apul. met. II 19 : frequens ibi numerus epulonum.

Symm. III 74,1 : multa in te (munera : *addendum censeo*) virtutum natura congegit. III 89 : ut plura in eum congeras studii tui munera.

Ioh. I 47 : ecce vere Israelita, in quo dolus non est. *Roman.* IX 6 : non ... omnes qui ex Israel sunt, ii sunt Israelitae.

Tertull. de coron. mil. 13 : tu peregrinus mundi huius, civis supernae Ierusalem. Noster, inquit, municipatus in caelis. *cf. Philipp.* III 20.

Corinth. II 3,6 : littera ... occidit, spiritus autem vivificat. *Corinth.* I 15,45 : spiritum vivificantem.

Tertull. de coron. mil. 13 : civis supernae Ierusalem.

Galat. IV 30 sq. : sed quid dicit scriptura? „Eice ancillam et filium eius ...“ Itaque, fratres, non sumus ancillae filii, sed liberae, qua libertate Christus nos liberavit. *ib.* V 1 : nolite iugo servitutis contineri. *cf. Roman.* IX 9.

Plin. II 13,11 : rogat enim ... efficacissime, qui reddit causas rogandi.

Levit. VIII 2 : tolle Aaron cum filiis suis, vestes eorum et unctionis oleum. *ib.* 12 : quod (*scil.* oleum) fundens super caput Aaron, unxit eum et consecravit. *Num.* III 4 : mortui sunt ... Nadab et Abiu, cum offerrent ignem alienum in conspectu domini in deserto Sinai, absque liberis : functique sunt sacerdotio Eleazar et Ithamar ... *Levit.* X 1 sq. : (Nadab et Abiu ...) egressusque ignis a domino devoravit eos.

Levit. X 1 : arreptisque ... turibulis posuerunt ignem et incensum ... offerentes ... ignem alienum. *Num.* III 4 : cum offerrent ignem alienum.

Tertull. de bapt. 4 : caro ... spiritaliter mundatur.

SIDONII EPISTULARUM

VIII 14,5 : paria turturum aut binos pullos columbarum.

: simulam frictam in quadam continentiae sartagine consecratos.

VIII 14,6 : purgatissimum propositionis panem cum ... azymis dedicatos.

VIII 14,7 : gratias uberes ... refero. *cf.* III 6,3.

: qui bonus es, cum indicaris, et melior, cum legeris, esse te optimum, cum videris.

cf. III 7,2.

VIII 14,8 : apicum ... meorum reportat obsequia. *cf.* VI 9,1.

: obsecro impense. *cf.* II 7,2.

: ut sitim nostram ... litteris ... inrigetis. *cf.* VI 3,1.

: litteris litteratis. *cf.* IV 17,1. IV 3,10.

VIII 15,1 : consummatissimumque pontificem. *cf.* IV 17,3. VII 2,1.

VIII 15,2 : insolubile.

: inrepscibile.

VIII 16,1 : obsequio meo.

: iam venit ad margines umbilicorum.

: iam tempus est, ut satiricus ait, Orestem nostrum vel super terga finire. *cf.* II 9,10.

VIII 16,2 : dictio ... delumbis.

VIII 16,3 : armariola.

: zotheculas. *cf.* IX 11,6.

: si refutatur, non excitent multa fastidium.

VIII 16,4 : loquendi tetricum genus ac peranti-quum ... verba salaria ... vel Sabinis abusque Curibus accita.

VIII 16,5 : in quibus (*scil.* amicis) tamen utrumque complector, sive non fallunt examine seu caritate falluntur (*cf.* VIII 6,3), deumque, quod restat, in posterum quaeso, ut secuturi aut fallantur similiter aut censeant.

Lucas. II 24 : par turturum aut duos pullos columbarum. *cf.* *Levit.* I 14. V 11. XII 8.

Levit. II 5 : si oblatio tua fuerit de sartagine, similiae conspersae oleo *e. q. seq.*

Levit. II 4 : panes ... absque fermento ... et lagana azyma. *Exod.* XL 21 : propositionis panibus. *Reg. I (Samuel. I)* 21,6 : panes propositionis.

Plin. II 3,1 : magna Isaeum fama praecesserat, maior inventus est. summa est facultas *e. q. seq.*

Symm. III 83 : luculento potuerit adfatu sitim nostram rigare. *cf.* IX 88,4.

Senec. de benef. IV 12,1 : insolubile.

Apul. apol. p. 332 : irrepscibile.

Plin. I 1,2 : obsequii.

Mart. IV 89,2 : iam pervenimus usque ad umbilicos. *cf.* *Hor. epod.* 14,8. *Iuv.* I 5 : summi plena iam margine libri.

**Iuv.* I 6 : scriptus et in tergo nec dum finitus Orestes.

Pers. I 104 : delumbe.

Plant. Truc. I 1,35 : armariola.

Plin. V 6,38 : zothecula. II 17,21 : zotheca.

Plin. VII 2,3 : epistulae ... molestae et ideo breviores.

Liv. I 18,1 : Curibus Sabinis. *ib.* 4 : disciplina tetrica ac tristi veterum Sabinorum, quo genere nullum quondam incorruptius fuit. *Symm.* III 44,1 : verba prisca ..., quibus salii canunt.

Hor. ep. II 1,86 : Saliare Numae carmen.

cf. ib. 24 sq. : foedera regum ... cum rigidis aequata Sabinis.

Plin. VII 4,10 : qui, sive iudicant sive errant, me delectant. Unum precor, ut posteri quoque aut errent similiter aut iudicent. *Symm.* I 78,2 : mihi in alterutra condicione aequae summus est honor, sive ita magnifice de me iudicas, ut gratificatus esse videaris, sive ita es mei diligens, ut secus iudicare non possis.

IX 1,1 : liber nonus octo ... voluminibus accrescat. *cf.* III 5,1.

IX 1,3 : modus ... non potest poni ... amicitii. *cf.* VII 5,5.

: in quadam tuendae opinionis meae quasi specula. *cf.* VI 1,1.

IX 1,4 : te quoque silentii nostri talione ... plecti non periniurium est. *cf.* V 3,1.

Plin. II 8,3 : veteribus negotiis nova ad crescent.

Front. 18,3 : finem ut amori nullum neque modum statuas.

Plin. II 12,3 : in hac altissima specula. III 18,3. *cf. Paneg.* 86. *Symm.* I 26 : viro in specula honorum locato.

Symm. V 13 : iam pridem nihil scribis. aequum esset huic culpae talionem reponi. I 65 : talione silentii. V 92 : silentii talione.

SIDONII EPISTULARUM

IX 2,2 : hoc more tu et olorinis cantibus anseres rivos et modificatis lusciniarum querelis improborum passerum fringultientes susurros iure sociaveris. *cf. c. XXII § 3* : coram canoro cygno rivos anserem profiteamur.

IX 3,1 : servat consuetudinem suam. *cf. III 9,1.*

IX 3,2 : condiciones discordiosas. *cf. VI 2,4.*

IX 3,3 : litteras paulo politiores. *cf. I 1,1.*

IX 3,4 : ut portio nostra sit dominus atque ut ascripti turmis contribulium Levitarum non remaneamus terreni, quibus terra non remanet *e. q. seq.*

IX 3,5 : vestra quam sumpsimus epistula. *cf. II 12,1.*

: medioximum quiddam.

IX 3,6 : temperavi stilo temperaboque. *cf. IV 3,1.*
: operibus incumbere. *cf. I 3,1. VIII 4,1.*

IX 3,7 : sed ista quorsum stolidus allego (*cf. IV 17,1*)? nam nimis deprecari ineptias ipsas est ineptissimum.

: rem discingas. *cf. II 7,2. III 9,2.*

: si sententia tua quippiam super his apicibus antiquet. tunc enim certius te probasse reliqua gaudebo, si liturasse aliqua cognovero.

IX 4,1 : spatium viae .... saepe relegendo.

: ex more ... ex amore. *cf. VII 16,1.*

IX 4,2 *sq.* : amaritudinum terrenarum calices ..... toleramus, si recordamur, quid biberit ad patibulum qui invitat ad caelum.

IX 5,1 : pacis ... pactionem.

IX 6,2 : retractare.

: quantum de bonusculis ... paternis ... abligurrisset.

: sumptuositas domesticae Charybdis.

: veluti frenos momordit.

IX 6,3 : totum ... incidere. *cf. II 1,4. VII 7,5.*

IX 6,4 : filio uno alterove susceptis (et nimis dixi).

IX 7,1 : scribam .... schedio emunxit. *cf. VII 2,8.*
: fors fuat. *cf. II 2,17.*

IX 7,3 : caesuris insolubilibus. *cf. VIII 15,2.*

: (structura) levis .... ne salebrosas passa iuncturas (*cf. c. IX 15*) .... balbutiat; tota denique liquida prorsus et ductilis, veluti

Verg. eclog. IX 35 sq. : videor argutos inter strepere anser olores. *cf. Symm. I 1,4* : liceat inter olores canoros anserem strepere.

Symm. IX 15,1 : consuetudinem meam servo.

Sall. Jug. 66,2 : volgus ... discordiosum.

Num. XVIII 20 : in terra eorum nihil possidebitis nec habebitis partem inter eos : ego pars et hereditas tua in medio filiorum Israel. *Deut. XVIII 1 sq.* : non habebunt sacerdotes et Levitae et omnes qui de eadem tribu sunt, partem et hereditatem *e. q. seq. ib. X 9. Josue XIII 14. Psalm. XV 5* : dominus pars hereditatis meae.

Symm. I 95,1 : quod nullas sumpsisti litteras tuas. *VII 5* : epistulam sumpsisti. *cf. V 30. V 94. VII 6. Mamert. Claud. de stat. anim. III 14* : medioximum quiddam. *cf. Plant. Cist. II 1,37* : medioximi. *ib. II 3,67.*

Plin. VII 27,9 : ceris et stilo incumbit.

Plin. IV 14,8 : sed quid ego plura? Nam longa praefatione vel excusare vel commendare ineptias ineptissimum est.

Plin. III 13,5 : illud, adnota quae putaveris corrigenda. Ita enim magis credam cetera tibi placere, si quaedam displicuisse cognovero.

Stat. Ach. I 23 : relegerat iter. *Symm. VII 40* : relegere iter.

Symm. III 59,2 : ex more delata sunt, nobis amore servata. *IV 14* : more et amore solvendus.

Matth. XX 22 : potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? *cf. Marc. X 38.*

Cic. Philipp. XIII 1,2 : pactio pacis.

Plin. VII 24,8 : gaudium scribendo retractare. *cf. Symm. VII 70.*

Terent. eunuch. II 2,4 (235) : patria qui abligurrierat bona.

Hor. c. I 27,19 : quanta laborabas Charybdi.

Cic. [ad fam.] XI 24,2 : frenum momordi.

Stat. silv. I 2,28 sq. : frena momordit ille solutus amor.

Plin. Paneg. 45 : excepto ... uno aut altero (et nimis dixi). *Plin. II 13,3* : unus aut alter, ac potius unus. *IV 3,1* : unus aut alter (non sinit enim me verecundia tua dicere : nemo). *cf. III 11,6. IV 4,3. VII 17,7. IX 10,3.*

Pers. sat. I 63 sq. : „Quis populi sermo est?“ Quis enim? nisi carmina molli nunc demum numero fluere, ut per leve severos effundat iunctura

SIDONII EPISTULARUM

cum crystallinās crustas aut onychitinas non impacto digitus ungue perlabitur, quippe si nihil eum rimosis obicibus exceptum tenax fractura remoretur.

IX 7,4: venia sit dicto.

IX 7,4 *sq.*: bene scripta laudamus . . . desine in posterum nostra declinare iudicia, quae nihil mordax nihil quoque minantur increpatorium.

IX 7,5: si distuleris nostram sterilitatem facundis fecundare colloquiis.

cf. IV 3,10. VI 3,1.

: aucupabimur nundinas involantum . . . inchoabisque tunc frustra moveri spoliatus furto, si nunc rogatus non moveris officio.

IX 8,1: obsequia combinans. *cf.* VI 9,1.

IX 8,2: Gabaoniticae servitutis.

IX 9,1: (longum tacere . . . nos . . . dequestus es:) cognosco vestrae partis hinc studium . . . . . mitti paginam copiosam denuo iubes.

: votivum . . . ac peroptatum. *cf.* IV 5,2.

IX 9,2: adsunt vota (*scil.* scribendi), causae absunt . . . . . sed bene est, bene est, quia . . . res forte succurrit. *cf.* VIII 6,13: sed ecce dum iam epistulam . . . claudere optarem, subitus . . . nuntius.

: qui porrigit (*scil.* salutationem) verbis non necessariis, a regula Sallustiani tramitis detortus exorbitat, qui Catilinam culpam habuisse satis eloquentiae sapientiae parum. : ave dicto mox vale dicimus.

cf. c. XXIV 76.

IX 9,3: quippe quo providente . . . sim tuis libris insalutatus.

IX 9,4: desperatio consequendi.

: an supercilium tanquam difficilis ac rigidi plosoris extimescebas?

cf. VIII 9,2.

IX 9,5: an quia indoctum?

IX 9,6: istius mundi bis peregrinus.

: donec gentium concitatarum procella defremeret. *cf.* IV 12,4.

IX 9,9: nollem adhuc prodere (*scil.* iudicium), quo diuturnius expectatione penderes; plus me, enim ulciscerer, si quod sensi tacerem.

: ut lectori tuo seu reluctanti seu voluntario vis voluptatis excendat praeconii necessitatem.

: quid . . . et iniuriam passi censeamus.

IX 9,11: dictationis.

: cum nec offensus aliter iudico.

IX 9,12: animi litterarumque dotibus praeditus. *cf.* II 6,1.

: mulierem pulchram sed illam deuteronomio astipulante nubentem . . . tibi iugasti; quam . . . inter hostiles conspicatus catervas . . . adamatam . . . rapuisti, philosophiam scilicet, quae . . . raso capillo superfluae

ungues. *Hor. sat.* I 5,32: ad unguem. *a. p.* 294. *Verg. georg.* II 277.

Senec. ep. 114,15: nolunt sine salebra esse iuncturam.

Plin. V 6,46: venia sit dicto.

Symm. I 14,2: tibi videbar . . . certe malignus, qui laudare nescirem.

Symm. I 14,1: nec mirum, si eloqui nostri vena tenuata est, quam dudum neque ullius poematis tui neque pedestrium voluminum lectione iuvisti.

Symm. I 14,5: spargas licet volumina tua et me semper excipias, fruemur tamen tuo opere sed aliorum benignitate.

Iosue IX 27.

Symm. I 14,1: petis a me litteras longiores. est hoc in nos veri amoris indicium.

Front. 31,3: volo ad te plura scribere, sed nihil suppetit. Ecce quod in animum venit.

**Sall. Cat.* V 4: satis eloquentiae, sapientiae parum. *cf. Front.* 107,24. 115,8. 155,11.

Auson. E. XVI 2,105: haveque dicto dic vale.

Symm. I 14,2: cur me istius libelli, quaeso, exortem esse voluisti?

Symm. VII 51: desperatio aequandi.

Symm. I 14,2: aut certe malignus, qui laudare nescirem. *cf. Mart.* XI 2,1 *sq.*: triste supercilium durique severa Catonis frons.

Symm. I 14,2: aut *ἀνορθόρεος* tibi videbar.

Tertull. de coron. mil. 13: peregrinus mundi huius.

Plin. IX 13,4: cum iam satis primus ille impetus defremuisset.

Symm. I 14,3: velim tacere, quid sentiam, velim iusto de te silentio vindicari.

Plin. Paneg. 73: multa fecimus sponte, plura instinctu quodam et imperio. Nam gaudio quoque cogendi vis inest.

Symm. I 14,5: te miramur offensi.

Symm. VI 4: dictatione properata.

Symm. I 14,5: te miramur offensi.

Symm. VII 9: litterarum dote ditescas. *Plin.* III 3,4: naturae . . . dotibus.

Deuter. XXI 11 *sqq.*: et videris in numero captivorum mulierem pulchram et adamaveris eam voluerisque habere uxorem. Introduces eam in domum tuam: quae radet caesariem et circumcidet unguis. Et deponet vestem, in qua capta

SIDONII EPISTULARUM

religionis ac supercilio scientiae saecularis
amputatisque pervetustarum vestium rugis
... tecum membra coniunxit.

IX 9,14 : non caesariem pascere neque pallio aut
clava velut sophisticis insignibus gloriari
aut affectare de vestium discretione super-
biam *e. q. seq. cf. IV 11,1.*

IX 9,16 : dictis vita factisque .... inclaruit. *cf. IV 3,2.*
: (beatissimum ...) quando quidem tuos annos
iam dextra numeraverit.

IX 10,1 : reddidit tibi epistulas meas quem mihi
tuas offerre par fuerat.

IX 10,2 : insinuo. *cf. I 10,1.*

IX 11,1 : vobis imputantibus. *cf. V 4,1.*

IX 11,2 : ambifariam.

IX 11,3 : scripseram librum ... plenum ... vario
causarum temporum personarumque con-
gestu. *cf. I 1,1.*

: quisquis iudicii eventus foret. *cf. I 9,8.*

: vidi partibus meis nequaquam pietatis ...
constare rationem.

IX 11,4 : quod auctores in operibus edendis pudor
potius quam constantia decet (*cf. VIII 1,3*)
quodque tetricis puncta censoribus tardius
procacitas recitatoris quam trepidatio ex-
cudit. alioquin, si quis est ille, qui cum
fiduciae praerogativa (*cf. I 1,2 e. q. s.*)

IX 11,5 : reverentiae ... meritorumque ratio ser-
vata est. *cf. I 1,2.*

IX 11,6 : zothecula. *cf. VIII 16,3.*

IX 11,8 : foedissimum perquam est in dilectione
superari.

IX 11,9 : in audentiam sermocinandi quem non ipse
compellas?

IX 12,1 : venit in nostras a te profecta pagina
manus.

: quae trahit multam similitudinem de sale.

: salsa ... mellea. *cf. VII 13,2. VIII 11,7.*

IX 12,2 : omnem operam, si longa intercapedine
quiescat, aegre resumere. *cf. IV 11,6.*

: quisnam ... ignoret ... artibus maximum
decus usu venire, cumque studia consueta
non frequentantur, brachia in corporibus,
ingenia pigrescere in artibus? unde est et
illud, quod sero correptus aut raro plus arcus
manui, iugo bos, equus freno rebellat. in-
super desidiaestrae nostrae. *e. q. seq.*

IX 12,3 : litteras, si quae iacebunt versu refertae.
cf. I 1,1. IX 16,2.

IX 13,2 : Horatiana incude formatos Asclepiadeos.
cf. IV 1,3. IV 8,5. VII 17,1. VIII 4,2.

est. cf. Iren. adv. haeres. II 45 : abscidens eorum
huiusmodi scientiae supercilium.

Apul. met. XI 8 : qui pallio baculoque et baxeis
et hircino barbitio philosophum fingeret. *Prudent.*
in Harmat. 402 : hinc gerit Herculeam vilis sa-
pientia clavam.

Plin. Paneg. 82 : artibus inclaruisset.

**Iuv. X 248 sq.* : felix nimirum, qui tot per saecula
mortem distulit atque suos iam dextra computat
annos.

Symm. II 32,1 : reddet tibi litteras meas, qui tuas
mihi debuit exhibere.

Apul. apol. p. 276. flor. p. 360 : ambifariam.

Plin. I 5,16 : mihi et temptandi aliquid et quies-
cendi illo auctore ratio constabit. *III 18,10* : in
hoc genere materiae laetioris stili constare ratio-
nem. *VII 6,4* : constare nobis silentii nostri
rationem.

Plin. V 17,3 : magis in studiis homines timor quam
fiducia decet.

Plin. IV 1,5 : vinci in amore turpissimum est.

Plin. VIII 4,4 : similis audentia (*scil. vocabulorum*).

Symm. I 23,1 : in manus meas pagina recens a te
profecta pervenit.

Symm. VI 65,1 : de sollicitis amaritudinem trahant.

Plin. IV 9,11 : dicentis calor ... intercapedine ...
languescit. *IX 15,2* : retracto ... actiuncu-
las ...., quod post intercapedinem temporis et
frigidum et acerbum est.

Claud. XVII 185 sqq. : nec me quid valeat naturae
fortior usus praeterit aut quantum neglectae
defluat arti. desidis aurigae non audit verbera
currus, nec manus agnoscit, quem non exercuit,
arcum.

Plin. VI 29,4 : usum et esse et haberi optimum
dicendi magistrum. *I 20,12* : usus magister
egregius.

Hor. a. p. 441 : et male tornatos incudi reddere
versus. *Symm. I 3,2* : monetam Latiaris eloquii
Tulliana incude finxisti.

SIDONII EPISTULARUM

IX 13 c. *pr. v. 2* : attrito . . . pollice. *cf.* VIII 8,1.
v. 5 sqq. : Calabri . . . aggerem . . . qua Flaccus
 . . Pindaricum ad melos *e. q. seq.*

v. 12 sq. : vernans . . . verborum violis multi-
 coloribus. *cf.* IV 3,2. VIII 11,6.

IX 13,3 : saluberrimis avocamentis.

: a Platonico Madaurensi . . . formulas mu-
 tuare convivialium quaestionum . . . has
 solve propositas, has propone solvendas.

IX 13,4 : eius edendi . . . haesitatore.

: quod . . . in Petri librum . . . subito prola-
 tum subitus effudi.

IX 13,5 : tu vero tunc opportunus subiecta lau-
 dabis, cum totus otio indulseris. non enim
 iustum est, ut censor incipias cum severitate
 discutere quod non potuit amicus cum
 serietate (*cf.* I 9,1) dictare.

cf. c. XXII § 5.

IX 13 c. *alt. v. 11* : diem cadentem. *cf. c. XXII 155.*

v. 17 : Meliboea fucat unda.

v. 21 sq. : Ctesiphontis ac Niphatis iuga texta.

v. 29 sqq. : resupina flexus ora
 it equo reditque telo
 simulacra bestiarum
 fugiens fugansque Parthus.

cf. c. VII 85.

v. 43 : domet hispidos capillos.

v. 44 : Arabumque messe.

v. 47 sqq. : numerosus erigatur
 laquearibus coruscis
 camerae in superna lychnus.

v. 61 : rosa subtilis.

v. 68 sq. : bimari . . . urbe . . . Corinthus.
cf. c. II 476.

v. 95 : per et ora docta fertur.

IX 14,3 : sed ne impudenter verecundiam tuam
 laudibus nimis ultro premamus. *cf.* VII 2,1.

IX 14,4 : ut . . . explicem, sed sub exemplo.

IX 14,5 : confragoso diluvio.

IX 14,7 : quae de titulis dictatoris invicti scripta
 Patavinis sunt voluminibus (. . . Balbi ephemeridem).

IX 15,1 : sive oden hanc ipsam mavis vocare sive
 eglogam.

IX 15 c. *v. 2 sq.* : modis . . . incitatoribus ferox
 iambus. *cf.* VIII 4,2. VIII 11,7. IX 16 c. *v. 39 sq.*

Stat. Ach. I 581 : attrito pollice.

Mart. VIII 18,5 sq. : sic Maro nec Calabri temp-
 tavit carmina Flacci, Pindaricos nosset cum
 superare modos.

Plin. Paneg. 82 : ludus et avocamentum.

Macrob. VII 3,24 : quaestiones convivales proponas
 vel ipse dissolvas. Quod genus veteres ita ludi-
 cum non putarunt, ut et Aristoteles de ipsis
 aliqua conscripserit et Plutarchus et vester
 Apuleius.

Plin. V 10,2 : ipse in edendo haesitator.

Stat. silv. I praef. : libellos, qui mihi subito calore
 et quadam festinandi voluptate fluxerunt.

Auson. XXVI 1,21 sq. : set tu quoque hoc ipsum
 paulo hilarior et dilutior lege : namque iniurium
 est de poeta male sobrio lectorem abstemium
 indicare.

Ovid. met. XI 594 sq. : cadensve Phoebus.

Stat. silv. II 2,46 sq. : cadentem . . . lucem.

Lucr. II 499 sq. : Meliboea . . . purpura, Thessalico
 concharum tincta colore. *Verg. Aen. V 251.*

Verg. georg. III 25 sqq. : intexti . . . Britanni. in
 foribus . . . ex auro . . . faciam . . . urbes Asiae
 domitas pulsumque Niphaten.

Verg. georg. III 31 : fidentemque fuga Parthum ver-
 sisque sagittis. *Hor. c. I 19,11 sq.* : et versis ani-
 mosum equis Parthum. *cf. c. II 13,17 sq. Verg.*
Aen. VI 122 : itque reditque.

Mart. VI 10,8. Claud. LIX 4.

Stat. Ach. I 328 : inpexos certo domat ordine
 crines.

Stat. silv. III 3,34 : messes Cilicumque Arabumque.
Stat. silv. II 6,87 : Cilicum messes. *Claud. XXI 58* :
 messe Sabaea.

Verg. Aen. I 726 : dependent lychni laquearibus
 aureis.

Mart. V 64,4 : rosis . . . subtilibus. *cf.* IX 93,5.

Hor. c. I 7,2 : bimarise Corinthi. *Ovid. met. V 407.*
Rutil. I 320. Kulla, quaest. Stat. p. 65.

Enn. (epigr. I 4) ap. Cic. Tusc. I 15,34 : volito vivos
 per ora virum. *Verg. georg. III 8 sq. Plin. V 8,3.*

Symm. IV 26 : sed verecundiam tuam nimio laudis
 excursu non oportet onerari.

Plin. II 6,6 : sub exemplo praemonere. *cf. I 18,5.*
III 18,2. VI 5,2. Paneg. 53. 76.

Plin. VIII 17,1 : crebra diluvia.

Symm. IV 18,5 : revolve Patavini scriptoris extrema,
 quibus res Gai Caesaris explicantur . . . (sume
 ephemeridem C. Caesaris).

Plin. IV 14,9 : sive epigrammata sive idyllia sive
 eclogas sive, ut multi, poematia seu quod aliud
 vocare malueris licebit voces.

SIDONII EPISTULARUM

IX 15 c. v. 5 sq. : volucripes ... trimetria.

v. 27 : montem .... biverticem. *cf.* c. XXII 233.

v. 32 : Japygisque verna cygnus Aufidi.
cf. VIII 11,7.

v. 39 sq. : rotundioribus ... Camenis.
cf. c. XXIII 237.

v. 45 : melodis insonare pulsibus.

v. 49 : rotas Maronis.

IX 16,1 : praestantioris facundiae dotibus. *cf.* II 6,1.

IX 16,2 : si quod schedium temere iacens *e. q. seq.*
cf. VII 18,1. IX 12,3.

: Favonius flatu teporo.

: pluvisque natalibus maritaret.

IX 16,3 : obsequio. *cf.* VIII 16,1.

IX 16 c. v. 25 : statuam perennem.

v. 29 sq. bilustre tempus. *cf.* IV 24,1.

v. 39 sq. : citato ... iambo. *cf.* VIII 4,2.
VIII 11,7. IX 15 c. v. 2 sq.

v. 42 : scripserim primo iuvenis calore.

v. 54 : phaleras. *cf.* I 9,7.

v. 81 sq. : Singulos quos nunc pia nuncupatim
non valent versu cohibere verba *e. q. seq.*

cf. c. XXIII 485 sq.

IX 16,4 : ne, si epilogis musicis opus prosarium
clausurimus, secundum regulas Flacci, ubi
amphora coepit institui, urceus potius exisse
videatur.

Auson. E XVI 2,78 : trimetria. *ib.* 104 : volu-
cripes dimetria.

Stat. Theb. I 628 sq. : biverticis ... Parnasi.

Verg. Aen. XI 247 : Gargani ... Iapygis. XI 678 :
equo ... Iapyge.

Hor. a. p. 323 sq. : dedit ore rotundo Musa loqui.

Auson. XVI 16,8 : melodas virgines. *cf. Prud.*
Cuth. IX 2. -

Auson. XVI 5,16 : cursusque tot fandi et rotas.

Ovid. met. V 562 : dos oris. *Plin.* III 3,4 : naturae
fortunaque dotibus.

Plin. I 1,2 : quae adhuc neglectae iacent.

Auson. V 10,1 : teporo veris aequinoctio.

Claud. XXXV 89 : glebas fecundo rore maritat
(*scil.* Zephyrus).

Hor. c. III 30,1 : exegi monumentum aere peren-
nius.

Symm. VII 9 : decet . loqui exultantius iuve-
nalem calorem.

Hor. a. p. 21 sq. : amphora coepit institui : corrente
rota cur urceus exit?

SIDONII CARMINUM

I 7 : Arcitenens. *cf. c. XXIII 266.*

I 9 : Castalidumque chorus.

I 10 : cannis. *cf. c. XXIII 302.*

I 13 : Mimallones.

I 15 sq. : cicuticines ... Panes ..... fistula rauca.

I 17 sqq. : Chiron ... flexit inepta sui membra facetus equi; semivir *e. g. seq.*

I 26 : vestro qui solet ore loqui. *cf. c. V 569 sq.*

II 3 sqq. : annum pande novum ...
scribere bis fastis; quamquam diademate
crinem
fastigatus eas *e. g. s.*

II 5 sq. : umerosque ... includat.

II 12 : sol hic quoque venit ab ortu.

II 13 : Romula virtus.

II 14 sq. : victa procellis
atque carens rectore ratis.

II 18 sqq. : te prece ruricola expetiit, ..
.. te castra tubis, te curia plausu,
te punctis scripsere tribus.

II 24 : credet ventura propago. *cf. c. VII 310.*

II 25 sq. : in nos ... licere, de te non ... licuit tibi.
cf. II 4,3.

II 26 sq. : facta priorum exsuperas.

II 34 : imperii genetrix (*i. e. orbis Roma tui*).

II 36 sq. : excipit hic natos glacies et matris ab alvo
artus infantum molles nix civica durat
e. g. seq.

*cf. c. VII 171 sq. : lactantia primum membra
dedit nivibus.*

II 39 : plus potat per vulnus equum.

II 48 : Aquilonis hiatus.

II 50 : supplice cultu. *cf. c. VII 228 : supplice censu.*

II 51 : flectit Achaemenius lunatum Persa tiam.
cf. c. XXIII 254.

II 54 sq. : sic trunca reportat
Bosphoreis elephas inglorius ora tributis.

Verg. Aen. III 75 : pius arquitekens. Stat. Ach. I 682.

Stat. silv. IV 4,95. Sil. V 177.

*Mart. VII 12,10 : Castalidumque gregem. IV 14,1 :
Castalidum .... sororum.*

*Orid. met. II 682 : dispar septenis fistula cannis.
XI 171. Sil. VII 439.*

Stat. Theb. IV 660 : Mimallones. cf. Orid. de art. am. I 541.

*Verg. eclog. II 31 : imitabere Pana canendo. II 36 sq. :
septem compacta cicutis fistula.*

*Orid. fast. V 379 sq. : Chiron semivir et flavi corpore
mistus equi. cf. Claud. IX 5 sq.*

Rutil. I 172 : principis ore loqui.

*Stat. silv. IV 1,1 sqq. : laeta bis octonis accedit
purpura fastis Caesaris insignemque aperit Ger-
manicus annum.*

Stat. silv. IV 1,21 : humeros ... ambiat.

Stat. silv. IV 1,3 : atque oritur cum sole novo.

Claud. XXVI 261 : Romula ... virtus.

*Orid. trist. I 4,12 : iam sequitur victam, non regit
arte, ratem. cf. Verg. Aen. IX 91 sq. : turbine
venti vincantur.*

*Stat. silv. IV 1,9 sq. : precibusque receptis curia ...
gaudet. ib. 25 : orbitibus utque tuis gaudent tur-
maeque tribusque.*

Stat. silv. IV 4,81 : credetne virum ventura propago.

*Stat. silv. IV 1,29 sq. : dinumera fastos nec parva
exempla recense, sed quae sola meus dignetur
vincere Caesar. cf. V 3,147 : facta priorum.*

Claud. I 127 : legum genetrix (i. e. Roma).

*Verg. Aen. IX 603 sq. : durum a stirpe genus natos
ad flumina primum deferimus saevoque gelu
duramus et undis e. g. s.*

Claud. III 311 : qui cornipedes in pocula vulnerat.

Stat. Theb. VII 37 : Aquilonis hiatus. cf. I 350 sq.

Claud. VIII 47 : purpura supplex.

*Claud. XXVIII 71 sq. : positoque tiam submisere
genu (scil. Persarum proceres).*

Stat. silv. V 3,187 : Achaemenium ... Persen.

*Claud. XXIV 350 sq. : ereptis elephas inglorius errat
dentibus.*

SIDONII CARMINUM

II 57 : quam tamen angustam populus facit.

cf. c. VII 356. VI 12,5.

II 57 sq. : itur in aequor

molibus et veteres tellus nova contrahit
undas *e. q. s.*

II 63 : vallatam pelago (*scil. urbem*).

II 71 sqq. : qui cantu flexit scopulos digitisque canoris
compulit auritas ad plectrum currere
silvas,

cum starent Hebri latices cursuque ligato
fluminis attoniti carmen magis unda
sitiret.

cf. c. XXIII 181 sqq. XVI 3 sq.

II 75 sq. : Huic quondam iuveni reparatio credita pacis
Assyriae; stupuit primis se Parthus in annis
consilium non ferre senis.

II 80 : draconigenae ... hosti.

II 83 sqq. : iuratur ab illis

ignis et unda deus ....

hic divos testatur avos. Chaldaeus in extis
pontificum de more senex arcana peregit
murmura; gemmantem pateram rex ipse
retentans

fudit turicremis carchesia cernuus aris.

II 90 : peditumque equitumque magister.

cf. c. VII 377.

II 93 : famulum ... Orontem.

II 94 : praefectus, consul et idem.

II 105 sq. : te nascente ferunt exorto flumina melle
dulgatis cunctata vadis oleique liquores
isse per attonitas bacca pendente tra-
petas.

II 110 sq. : hibernae rubuere rosae spretoque rigore
lilia permixtis insultavere pruinis.

II 112 : tale puerperium quotiens Lucina resolvit.

II 115 sq. : Iuli

lambebant teneros incendia blanda ca-
pillis.

II 119 : praebuilt intrepido mammas lupa feta Qui-
rino.

II 124 sq. : maculis genetricis

... iactans ... signa draconis.

II 125 : Phoebigenam.

II 126 : Paeonii ... draconis.

II 130 : nosse datum est.

II 135 : reptabat super arma patris.

Hor. c. III 1,33 sqq. : contracta pisces aequora sen-
tiunt iactis in altum molibus; huc frequens cae-
menta demittit redemptor *e. q. s.* II 18,20 sq. :
marisque Bais obstrepentis urges summovere
litora parum locuples continente ripa.

cf. c. III 24,3 sq. cf. Petron. p. 159,5 sq.

Claud. XXXVI 320 : rubro ... vallata profundo.
XXVI 188.

Hor. c. I 12,7 sqq. : unde vocalem temere insecutae
Orphea silvae, arte materna rapidos morantem
fluminum lapsus celeresque ventos blandum et
auritas fidibus canoris ducere quercus. *Claud.*
XXXIV 18 sq. : pigrior astrictis torpuit Hebrus
aquis, porrexit Rhodope sitientes carmina rupes
e. q. s.

Claud. XXI 51 sqq. : Vix primaevus eras, pacis cum
mitteris auctor Assyriae ... Stupuere severi
Persarum proceres.

Ovid. fast. III 865 : draconigenam ... urbem.

Claud. XXI 58 sqq. : turis odoratae cumulis et messe
Sabaea pacem conciliant arae. Penetralibus
ignem sacratum rapuere adytis ritumque iuvenco
Chaldaeo stravere magi. Rex ipse micantem
inclinat dextra pateram ... et vaga testatur
volventem sidera Mithram.

Lucr. II 353 : turicremas ... aras. *Verg. Aen. IV 453* :
turicremis ... aris. *cf. Ovid. Her. II 18.*

Claud. XXIX 198 : equitum peditumque magistratos.

Claud. VII 203 : famulis Gangem ... ripis.

Auson. XV 6,31 sq. : sentis, quod quaestor, quod
te praefectus et idem consul ... commemoro.

Claud. XXIX 70 sq. : te nascente ferunt per pingua
cultu tumentem divitiis undasse Tagum.

XXI 85 sq. : ferunt mellisque lacus et flumina
lactis erupisse solo. III 383 sq. : stagnantia passim
vina fluent oleique lacus.

Claud. XXIX 72 : roseis formosus Duria ripis.

ib. 90 sq. : fluxere rosae : candentia nasci lilia.

XXI 86 : floribus aequora vernis.

Stat. Ach. I 674 : partus index Lucina resolvit.

Verg. Aen. II 682 sqq. : ecce levis summo de vertice
visus Iuli fundere lumen apex, tactumque innoxia
mollis lambere flamma comas et circum tempora
pasci. *cf. Claud. VIII 192 sq.*

Verg. Aen. VIII 630 sqq. : fetam Mavortis in antro
procubuisse lupam, geminos huic ubera circum
ludere pendentis pueros et lambere matrem in-
pavidos.

Suet. Octav. 94 : in corpore eius exstitisse maculam,
velut depicti draconis.

Verg. Aen. VII 773 : Phoebigenam.

Claud. XXIV 173 : Paeonium ... draconem.

Stat. Theb. V 343 : nosse datum est.

Claud. VII 22 : reptasti per scuta puer.

cf. Stat. Theb. IX 620.

SIDONII CARMINUM

- II 137 : intrabat ad oscula.
Stat. silv. III 1,179 : concurrat ad oscula. V 5,83.
Claud. VIII 168.
- II 138 sq. : ludus erat puero raptas ex hoste sagittas
 festina tractare manu captosque per arcus
e. q. s.
Claud. VII 23 : exuviae tibi ludus erant. *ib.* 27 sq. :
 Scythicos arcus aut rapta Gelonis cingula.
- II 152 sqq. : non principe nostro
 spicula direxit melius Pythona super-
 stans
 Paean, cum ... figeret ... volumina
 telis.
Claud. VIII 537 sq. : caeruleus tali prostratus Apol-
 line Python implicuit fractis moritura volumina
 silvis.
- II 155 : innumeris numerosa.
Lucr. III 779 : innumero numero.
- II 157 : Thales vadimonia culpas.
Auson. XX 69 sq. : Thales ... spondere qui nos ...
cf. c. XV 44. XXIII 101 sq. vetat. *cf. Hygin. fab.* 221.
- II 158 : Lindie quod Cleobule canis „modus optimus
 esto“.
Auson. XX 67 sq. : Lindius Cleobulus ... : optimus
cf. c. XV 45. XXIII 102 sq. cunctis modus.
- II 159 : ex Ephyra totum meditaris quod Periander.
Auson. XX 65 sq. : Periandri Corinthii, meditationi
cf. c. XV 46. XXIII 104. inesse totum qui putat. *ib.* 214 : Ephyra creatus.
cf. Hygin. fab. 221 : ex Ephyra, Periandre, *e. q. s.*
- II 160 : Attice quodve Solon finem bene respicis aevi.
Auson. XX 52 sq. : Solonem ... Atticum. *ib.* 57 :
cf. c. XV 47. XXIII 107 sq. finem intueri longae vitae qui iubet. multi hoc
 Solonem dixit Croeso existimant.
- II 161 : Prienae Bia, quod plus tibi turba malo-
 rum est.
Auson. XX 62 sq. : Bias Prieneus ... : plures homi-
cf. c. XV 48. XXIII 105. num sunt mali. *cf. Hygin. fab.* 221.
- II 162 : noscere quod tempus, Lesbo sate Pittace,
 suades.
Auson. XX 59 sq. : Pittacum ... Lesbium ... tempus
cf. c. XV 49. XXIII 106. ut noris, iubet.
- II 163 : quod se nosse omnes vis, ex Lacedaemone
 Chilon.
Auson. XX 53 sq. : nosce te multi hoc Laconis esse
cf. c. XV 50. XXIII 109 sq. Chilonis putant.
- II 164 : didicit varias, nova dogmata, sectas.
Claud. XVII 69 : diversae producant dogmata sectae.
- II 171 sq. : quicquid Pythagoras, Democritus ...
 ... risit, tacuit.
Claud. XVII 90 sq. : quidquid Democritus risit dixit-
 que tacendo Pythagoras.
- II 183 sqq. : totum percurrere suetus;
 Mantua quas acies pelagique pericula
 lusit
 Smyrnaeos imitata tubas.
Claud. XXIX 147 sq. : quos Smyrna dedit, quos
 Mantua, libros percurrens.
- II 190 : qua Crispus brevitatem placet. *cf. c.* XXIII 152.
Stat. silv. IV 7,55 : Sallusti brevis.
- II 195 sqq. : cui nubilis atque
 unica purpureos debebat nata nepotes,
 elegit generum; sed non ut deside luxu
 fortuna soceri contentus et otia captans
 nil sibi deberet.
Claud. XXI 69 : nubilis interea maturae virginis
cf. c. XXIX 159 sq. XXI 91 sqq. : talem ...
 virum natis adiunxit ... cui neque luxuries bello
 nec blanda periculis otia nec lucis fructus pre-
 tiosior unquam laude fuit. *Ovid. met.* I 481 sq. :
 generum mihi, filia, debes ... debes mihi, nata,
 nepotes.
- II 204 : innumerabilibus legionibus imperitabant.
Hor. sat. I 6,4 : qui magnis legionibus imperita-
 bant.
- II 211 : diademata passa repulsam.
Claud. XXXI 79 sq. : meruitque repulsam obvia
 maiestas.
- II 220 : gemino ... cardine.
Claud. XIX 44 : cardine ... gemino.
- II 224 : Illyris ora.
Ovid. trist. II 225 : Illyris ora.
- II 227 sq. : caesus ... Caepio ..
 .. subita cogente ruina
 .... Arpinatem ...
 opposuit rabido res publica territa
 Cimbri.
Sall. Jug. CXIV 1 sq. : ab ... Caepione ... male
 pugnatum; quo metu Italia omnis contremuit ....
 Marius consul absens factus.
- II 229 : post guttura fracta. *ib.* 303 : fracturus
 guttura. *cf. c.* V 355.
Hor. epod. III 2 : guttur fregerit.
cf. Sall. Cat. LV 5.

SIDONII CARMINUM

- II 243 *sqq.* : albus ... Tanais qua ...
 Rhiphaea de caute cadit, iacet axe sub
 ursae
 gens animis membrisque minax *e. g. s.*
- II 246 : infantum suus horror inest.
- II 248 *sq.* : oculis absentibus; acta cerebri
 in cameram ... lux.
- II 258 : stant pectora.
- II 263 *sq.* : cognata reare
 membra viris : ita semper equo ceu fixus
e. g. s.
- II 270 *sq.* : solidumque rotis transvecta per Histrum
 venerat et sectas inciderat orbita
 lymphas.
cf. c. V 519.
- II 278 : cui deesset cum saepe Ceres semperque
 Lyaeus.
- II 294 : renovat certamina, vincis.
- II 318 : Oenotria.
- II 320 : caerulei ... Thybridis.
- II 321 *sq.* : utilis ... circulus.
- II 326 : gemmiferae mordebant suppara bullae.
- II 329 *sqq.* : sed tamen Ubertas sequitur : quacum-
 que propinquat,
 incessu fecundat iter; comitataque
 gressum
 laeta per impressas rorat Vindemia
 plantas.
- II 332 *sq.* : ingreditur Tiberini gurgitis antrum;
 currebat fluvius residens.
- II 333 *sq.* : harundinis altae
 concolor in viridi fluitabat silva capillo.
- II 335 *sq.* : dat sonitum mento unda cadens ....
 hispida ..
 .. barba ... pectore ... lapsuque citato.
- II 339 *sq.* : manibusque remissis
 remus et urna cadunt.
- II 343 *sq.* : fastuque remoto
 ... iam plus dignetur amari.
- II 363 : quod Tartesiadis ... terris. *cf. c. V 286.*
- II 384 : non mandet ..... bella.
- II 388 : summissus adorat.
- II 389 : pectus et exertam tetigerunt cornua mam-
 mam.
cf. c. V 13 sqq.
- II 395 *sq.* : clipeo .....; illius orbem
 Martigenae, lupa, Thybris, Amor, Mars,
 Ilia complent.
cf. c. V 22 sqq.
- II 396 : Martigenae. *cf. c. V 25.*
- II 397 *sq.* : fibula mordaci refugas a pectore vestes
 dente capit.
cf. c. V 18 sq.

- Claud.* III 323 *sqq.* : est genus extremos Scythiae
 vergentis in ortus trans gelidum Tanain ....
 Turpes habitus obscenaque visu corpora *e. g. s.*
- Lucan.* III 411 : arboribus suus horror inest.
- Stat. Theb.* I 104 *sq.* : sedet intus abactis ferrea
 lux oculis.
- Stat. silv.* I 2,270 *sq.* : stantia .... pectora.
- Stat. Theb.* VIII 392 *sq.* : corpora ceu mixti domi-
 nis irasque sedentum induerint.
- Claud.* III 329 *sq.* : nec plus nubigenas duplex na-
 tura biformes cognatis aptavit equis.
- Claud.* VII 150 : stantemque rota sulcavimus His-
 trum. V 26 *sqq.* : per terga ... Danuvii soli-
 data ruunt expertaque remos frangunt stagna
 rotis. *Rutil.* I 485 *sq.* *Ovid. trist.* III 10,29 *sqq.*
- Claud.* XXVI 349 *sq.* : nulla Lyaei pocula, rara
 Ceres.
- Claud.* III 300 : accendit proelia; vincis.
- Claud.* XXII 262 : Oenotria.
- Verg. Aen.* VIII 64 : caeruleus Thybris.
- Verg. Aen.* XII 273 *sq.* : utilis ... balteus.
- Stat. Theb.* VIII 237 : gemmiferum. *Verg. Aen.*
 XII 274 : laterum iuncturas fibula mordet. *Ovid.*
met. VIII 318 : mordebat fibula vestem. *Claud.*
 I 89 : mordet gemma sinum.
- Claud.* XXXIII 187 *sqq.* : sulcatam fecundat humum.
 Flavescit aristis orbita. Surgentes condunt vesti-
 gia fruges, vestit iter comitata seges.
- Stat. Theb.* IX 404 : residens Ismenos in antro.
- Claud.* I 209 *sq.* : Tiberinus in antris ... sedens.
- Claud.* I 217 : vertice luxuriat toto crinalis harundo.
cf. Verg. Aen. VIII 33 *sq.*
- Stat. Theb.* IX 414 *sq.* : lapsuque sonoro pectora
 caeruleae rivis manantia barbae. *cf. Claud.*
 I 221 *sq.*
- Stat. Theb.* IX 409 *sq.* : ceciditque soluta pinus
 adulta manu dimissaque volvitur urna. *Claud.*
 III 133 : Rhenus proiecta ... urna.
- Claud.* XXIV 118 *sq.* : posito iam purpura fastu
 de se iudicium non indignatur haberi.
- Claud.* III 101 : non Tartesiadis ... harenis.
- Claud.* XXIV 90 : cum proelia mandet.
- Claud.* VII 122 : submissus adorat. *cf. XXII 72.*
- Claud.* I 87 *sq.* : niveos exserta lacertos. Audacem
 retegit mammam.
- Claud.* I 94 *sqq.* : clipeus ..., quem tota variarat
 Mulciber arte. Hic patrius Mavortis amor fetus-
 que notantur Romulei; pius annis inest et belua
 nutrix *e. g. s.*
- Ovid. am.* III 4, 39 : Martigenae. *fast.* I 199 : Mar-
 tigenam ... Quirinum.
- Claud.* I 88 *sq.* : laxumque coercens mordet gemma
 sinum.

SIDONII CARMINUM

- II 398 *sq.*: quercusque trophaeis
curva tremit.
cf. c. V 32 sq.
- II 405 *sq.*: ergo, sicut erat, liquidam transvecta
per aethram
nascentis petiit tepidos Hyperionis ortus.
- II 407 *sq.*: est locus Oceani, longinquis proximus
Indis.
axe sub Eoo, Nabataeum tensus in Eurum.
- II 409 *sq.*: ver ibi continuum est, interpellata nec
ullis
frigoribus pallescit humus, sed flore
perenni
picta peregrinos ignorant arva rigores.
- II 412: halant rura rosis.
- II 414 *sq.*: casiam ....
myrrhas, opobalsama, tura
... cinnama.
- II 415: malobathrum.
- II 416: pulsante senecta.
- II 417: rediviva ... cinnama.
- II 436: liquido venientem tramite. *cf. c. II 405.*
- II 439 *sq.*: aspera miscens
mitibus haec coepit.
- II 440: desiste moveri.
- II 441 *sq.*: (venio ....) non ut mihi pressus Araxes
... sub ponte fluat.
- II 447: Hydaspeas ... Erythras.
- II 449: nostra Semiramiae rident ad classica portae.
- II 461 *sq.*: adquisita meo servit tibi Creta Metello.
transcripsi Cilicas: hos Magnus fuderat
olim.
adieci Syriae, quos nunc moderaris,
Isauros:
hos quoque sub nostris domuit Servilius
armis.
... transfudi Attalicum ... testamen-
tum.
- II 462: transcripsi Cilicas.
- II 466: male credula. *cf. VI 8, 1. c. VII 330.*
- II 470 *sq.*: Aegypti frumenta dedi ..
.. Iudaea tenetur
... tibi Cypria merces fertur.
- II 476: bimarem .... Corinthon.
cf. IX 13 c. alt. 68 sq.: bimari ... urbe ...
Corinthus.
- Claud. XXII 372*: ditibus exuviis tendens ad sidera
quercum.
- Claud. VII 163 sq.*: sicut erat, liquido signavit
tramite nubes ingrediturque globum Lunae.
- Claud. XLIV 1 sq.*: Oceani summo circumfluis
aequore lucus trans Indos Eurumque viret. *Lac-
tant. Phoen. 1*: Est locus in primo felix oriente
remotus. *Lucan. 1 252*: orbe sub Eoo. *Ovid. fast. III 466*: Eoo ... ab orbe. *Ovid. met. I 61*:
Eurus ad auroram Nabataeaeque regna recessit.
Lactant. Phoen. 3 sq.: nec tamen aestivos hiemisve
propinquus ad ortus, sed qua sol verno fundit
ab axe diem. *ib. 10*: lucus perpetuae frondis
honore virens. *ib. 21 sq.*: non ibi tempestas nec
vis furit horrida venti nec gelido terram rore
pruina tegit.
- Claud. XXXI 103*: iuga floribus halant.
- Verg. georg. IV 109*: halantes floribus horti.
- Lactant. Phoen. 83 sq.*: cinnamon ... balsama ...
casiae ... turis lacrimae ... myrrae.
- Hor. c. II 7, 7 sq.*: nitentes malobathro Syrio ca-
pillis.
- Iuv. VI 192 sq.*: quam sextus et octogensimus annus
pulsat.
- Claud. XLIV 66*: redivivus sanguis.
- Claud. VII 163*: liquido ... tramite.
- Stat. Theb. II 392*: iustis miscens ... aspera coepit.
- Verg. Aen. XI 408*: absiste moveri. VI 399.
cf. Stat. Theb. XI 169.
- Stat. silv. I 4, 79*: patiens Latii iam pontis Araxes.
Claud. XV 31 sq.: advenio ... non ut proculcet
Araxem consul. *cf. Verg. Aen. VIII 728*: pontem
indignatus Araxes.
- Claud. VII 4*: Hydaspeis .... gemmis.
- Claud. I 162*: nostra Semiramiae timeant insignia
turre.
- Claud. XVIII 215 sq.*: Attalus heredem voluit te
Roma relinqui, ... indomitos curru Servilius
egit Isauros .... iacuit vel Creta Metello, ...
In mercem veniunt Cilices, Iudaea, Sopheae,
Romanusque labor Pompeianique triumphus.
- Verg. Aen. VII 422*: et tua Dardaniis transcribi
sceptris colonis. *Auson. XXI 7*: nomen tran-
scripsit et arcem.
- Hor. c. I 11, 8*: minimum credula.
- Claud. XVIII 218 sq.*: Pharos Augusto iacuit ....
In mercem veniunt Cilices, Iudaea.
- Hor. c. I 7, 2*: bimarisyve Corinthi.
- Ovid. met. V 407. Rutil. 1320.*

SIDONII CARMINUM

II 483 : adice praeterea privatum ad publica foedus.

II 490 *sqq.* : reparatis Pisa quadrigis
suscitet Oenomaum, natae quem fraude
cadentem
cerea destituit resolutis axibus obex.
... spectet de carcere circi
pallentes Atalanta procos et poma decori
Hippomenis iam non pro solo colligat
auro;
Deianira, tuas Achelous gymnade pin-
guis
illustret taedas et ab Hercule pressus
anhelo
lassatum foveat rivis rivalibus hostem.
cf. c. XIV 12 sqq. V 162. IX 188 sq.

II 504 *sq.* : virum non otia pigra fiventem
deliciisque gravem.

II 509 *sq.* : cui ruptus Athos, cui remige Medo
turgida silvosam currebant vela per
Alpem.

II 530 *sq.* : si ruperit Alpes
Poenus.

II 537 *sqq.* : propellunt carbasa flatus
... portumque petenti
... sedeat ... ancora fundo.
cf. c. VII 14 sqq.

II 544 *sq.* : Ulpia ... fora.

II 546 : quorum gaudentes exceptant verbera
malae.

III 1 *sqq.* : Quid faceret laetas segetes, quod tempus
amandum
messibus et gregibus, vitibus atque api-
bus,
ad Maecenatis quondam sunt edita nomen.
III 4 : hinc, Maro, post audes arma virumque loqui.
III 7 : si probat, emittit, si damnat carmina, celat.
cf. V 17, 11.
III 8 : nec nos ronchisono rhinocerote notat.
cf. c. IX 343.

IV 1 *sq.* : Tityrus ut quondam patulae sub tegmine
fagi *e. q. s.*

IV 8 : fecit et ille deum.

IV 17 *sq.* : res minor ingenio nobis, sed Caesare
maior;
vincant eloquio, dummodo nos domino.

V 11 : tristique repulsa. *cf. c. II 211.*

V 12 : non moderanda subis quae defendenda pu-
tasti.

V 13 : sederat exerto bellatrix pectore Roma.
ib. 19 : quicquid mamma refundit.
cf. c. II 389 sqq.

*Liv. I 1, 9 : Latinum . . . domesticum publico
adiunxisse foedus.*

Claud. XXIX 166 sqq. : curru Pisaea marino fugit
tela Pelops, nam perfidus obice rupto prodidit
Oenomai decepti Myrtilus axem. Hippomenes
trepidus cursu ferroque secutam aurato volucrem
flexit Schoeneida pomo. Herculeas vidit fluvio
luctante palaestras moenibus ex altis Calydon
pretiumque labori Deianira fuit, cum pectore
victor anhelus Alcides fremeret retroque Ache-
loius iret. *Stat. Theb. IV 106 sq.* : Herculeas
turpatus gymnade vultus amnis; . . . anhe-
lantes.

Claud. VII 40 sq. : non tibi desidias molles nec
marcida luxu otia.

Claud. III 335 sq. : remige Medo sollicitatus Athos.

Claud. XV 82 sq. : ruptaque emissus ab Alpe Poenus.

Stat. Theb. XII 809 : longo mervit ratis aequore
portum. *silv. IV 4, 89* : optato collegit carbasa
portu.

Claud. XXVIII 646 : fora ... Ulpia.

Claud. VIII 615 : grato remeat securior ictu. *ib. 617* :
in civem rubuere genae.

Verg. georg. I 1 sqq. : Quid faciat laetas segetes,
quo sidere terram vertere, Maecenas, ulmisque
adiungere viteis conveniat, quae cura boum, qui
cultus habendo sit pecori, apibus quanta ex-
perientia parcis, hinc canere incipiam.

Verg. Aen. I 1. Pers. 196. Mart. VIII 56, 19. XIV 185, 2.

Stat. silv. II praef. : si tibi non displicuerint, a te
publicum accipiant; si minus, ad me revertantur.

Mart. I 3, 5 sq. : maiores nusquam rhonchi, iuvenes-
que senesque et pueri nasum rhinocerotis habent.

Verg. eclog. I 1 sq. : Tityre, tu patulae recubans
sub tegmine fagi *e. q. s. georg. IV 566.*

Verg. eclog. I 6 sq. : deus nobis haec otia fecit.
namque erit ille mihi semper deus.

Auson. grat. act. (VIII) 7, 15 : non ego me contendo
Frontoni, sed Antonino praefero Gratianum.

Claud. XXII 281 sq. : defendis honorem, quem fugis.

Claud. I 87 sq. : niveos exserta lacertos. Audacem
retegit mammam. *Ovid. trist. II 321* : bellatrix
Roma.

SIDONII CARMINUM

V 16sq. : terrorque pudore
crescit et ... virtute venustas.

V 17 : invita superat virtute venustas.

V 18sq. : quem fibula torto
mordax dente forat.

cf. c. II 326. II 397sq.

V 22sq. : umbo....; videas hic crasso fusa metallo
antra Rheae fetamque lupam

(cf. c. II 119)...

Martigenas (cf. c. II 396) ...; pars proxima
Thybrim

exprimit e. g. s.

cf. c. II 395sq.

V 26 : scabri .... tofi.

V 27 : proflabat .... soporem.

V 28 : pectus palla tegit, quam neverat Ilia coniunx.

V 30 : undosi .... mariti.

V 32 : ebria caede virum.

V 32sq. : propter Bellona trophaeum
exstruit et quercum captivo pondere curvat.

cf. c. II 398sq.

V 34sq. : caesa ... de monte.

V 36 : afflavit purpura rupes.

V 37 : hic Synnas, Nomadum lapis .... istic.

cf. II 2,7. c. XI 18sq. XXII 138.

V 38sq. : Laconum
marmoris herbosi ... interviret ordo.

cf. c. XXII 139.

V 42sq. : fert Indus ebur ... Ser vellera ..
.. Panchaia myrrham.

V 43 : tura Sabaeus.

V 45 : Arcas equos, Epirus equas.

V 46 : arma Chalybs.

V 48 : Pontus castorea.

V 53sq. : subito flens Africa nigras
procubuit lacerata genas et cernua frontem
iam male fecundas in vertice fregit aristas.

V 56sq. : venio pars tertia mundi
..... hic praedo e. g. s.

V 63sq. : tua nempe putantur
surgere fata malis et celsior esse ruina
...., vincere restat,
si pugnas, ut victa soles.

cf. c. VII 5sq.

V 70sq. : Coclitis in clipeo; .... ponte soluto.

V 76 : steterat nam corde gelato.

Claud. I 91sq. : miscetur decori virtus pulcherque
severo armatur terrore pudor.

Stat. Ach. I 335sq. : superest ... invita virtute
decor.

Claud. I 94sq. : clipeus..., quem tota variarat
Muciber arte. Hic patrius Mavortis amor
fetusque notantur Romulei; pius annis inest et
belua nutrix.

Verg. georg. II 214 : tofus scaber. Orid. Her. XV 141 :
scabro ... tofo.

Verg. Aen. IX 326 : proflabat ... somnum.

Claud. I 224sq. : palla graves umeros velat, quam
neverat uxor Ilia.

Stat. silv. V 2,137 : undoso ... coniuge.

Plin. n. h. XIV 22 (28) extr. : ebrui iam sanguine
civium.

Claud. XXII 372 : ditibus exuviis tendens ad sidera
quercum. I 121 : exuvias Bellona levat.

Stat. silv. II 2,90 : caesum de monte.

Stat. silv. I 2,150 : rupesque ... purpura.

Stat. silv. I 5,36sq. : Nomadum decisa ... purpura.
.... Synnados antro. II 2,92 : hic Nomadum ....
saxa.

Stat. silv. I 2,148sq. : Laconum saxa virent.

II 2,90sq. : caesum de monte Lycurgi quod viret
et molles imitatur rupibus herbas.

Claud. VII 211 : Indus ebur, ramos Panchaia, vel-
lera Seres (scil. dabunt). Verg. georg. I 57 : India
mittit ebur.

Verg. georg. I 57 : sua tura Sabaei.

Hor. c. I 7,9 : aptum .... equis Argos.

Verg. georg. I 59 : Eliadum palmas Epiros equarum.

Verg. georg. I 58 : at Chalybes nudi ferrum.

Verg. georg. I 58sq. : Pontus castorea.

Claud. XV 135sq. : et contusa genas mediis ap-
paret in astris Africa. Rescissae vestes et spicea
passim sarta iacent. Lacero crinalis vertice
dentis effractum pendebat ebur.

Claud. XV 161sq. : pars tertia mundi unius prae-
donis ager. Orid. met. V 372 : pars tertia mundi.
Lucan. IX 411 : tertia pars rerum Libye.

Claud. XXI 286 : maior in adversis micuit.

Front. p. 220,10sq. : si quid malae pugnae acci-
derit .... victoriam brevi spera .... populum
Romanum non minus cadendo quam caedendo
imperium peperisse. Liv. XXVI 41,9 : ut ...
victi vicerimus. Hor. c. IV 4,53sq. Rutil.
I 129sq.

Claud. VIII 405sq. : ponte soluto oppositus Cocles.
Lucan. VII 339 : stat corde gelato.

Claud. V 131 : stetit ore gelato.

SIDONII CARMINUM

- V 77 sq. : Scaevola et apposito dextram damnaverat
 igni,
 plus felix peccante manu, cum forte
 satelles
 palleret constante reo.
- V 80 sq. : Brennum . . . . Senones.
- V 86 : post Trebiam Cannasque.
- V 98 : quid proelia differt?
- V 102 : venturum excidio Libyae.
- V 118 : casibus in dubiis.
- V 128 : internum . . . venenum.
- V 132 sqq. : sic torva . . .
 Colchis . . . funere pugnat
 et fratrem sibi tela facit.
- V 142 sq. : vocemque furem
 his rumpit.
- V 143 sqq. : secure iaces . . .
 o piger . . . sic saecula poscunt
 . . . clamant *e. q. s.*
- V 147 : nil fortius illo (*suppl. censeo : amore*).
- V 159 : spe propiore.
- V 160 : decernere caestu.
- V 162 : Therapnaea . . . gymnade. *cf. c. IX 188sq.*
 II 497 sq.
- V 163 : Bebryciis . . . harenis.
- V 166 : per siccam Nemeen citus . . . Arcas.
- V 167 sq. : volitantem . . . horruit Hippomenes.
cf. c. II 494sqq.
- V 171 sqq. : gradu, cum pallidus ille
 respiceret niedium post se decrescere
 campum.
- V 173 sq. : flatuque . . .
 pressus in hostili iam curreret . . . umbra.
cf. c. XIV 13sqq.
- V 180 sq. : vulnus cum sustulit unum
 tres animas.
- V 184 : Bellerophontis insultaturus opimis.
- V 185 sqq. : Telamone creatum,
 qui puppes inter Graias contra Hectoris
 ignem
 ipsam etiam infidi classem defendit
 Ulixis.
- V 189 sq. : segnius insertae trepidans pro fasce
 Camillae
 excussit telum Metabus.
- V 191 : stridula Pelidae . . . ornus.
- V 192 sq. : Creontem
 Atticus Aegides rupit Marathonide
 quercu

- Mart. I 21,1sqq.* : dextra ingessit sacris se peritura
 focus . . . Urere quam potuit contempto Mucius
 igni, hanc spectare manum Porsena non potuit.
 Maior deceptae fama est et gloria dextrae: si
 non errasset, fecerat illa minus.
- Claud. XV 126* : Senonum . . . Brenni.
- Claud. XXIV 145* : post Cannas . . Trebiamque.
- Ovid. met. VI 52* : nec iam certamina differt.
- Claud. VIII 385* : sed proelia differ. XVIII 500 :
 quid vincere differt?
- Verg. Aen. I 22* : venturum excidio Libyae.
- Stat. Ach. I 544* : dubiis in casibus. *cf. silv. II 1,221.*
- Prud. contra Symm. I 21* : interno . . veneno.
- Petron. 132,8* : Medea furens fraterno sanguine
 pugnat.
- Verg. Aen. II 129* : rumpit vocem. XI 377.
- Stat. Theb. II 102sqq.* : iners . . secure iaces . .
 acta vocant . . ignave.
- Plin. I 5,15* : quod plerumque fortius amore est.
Symm. rel. 3,2 : amari coli diligi maius im-
 perio est.
- Stat. Theb. VI 421* : spe propiore.
- Claud. I 238* : decernere caestu.
- Stat. silv. IV 2,48* : Therapnaea . . gymnade.
- Stat. silv. IV 5,28* : Bebryciae . . habenae (harenae).
- Stat. Theb. IV 664* : pulvereae Nemeen . . nube.
 VI 561 : Arcada.
- Stat. Theb. VI 603* : gradu premit horridus. VIII 397 :
 mediumque vident decrescere campum.
- Stat. Theb. VI 604sq.* : flatuque et pectoris umbra
 terga premit.
- Claud. XXXVII 82* : uno ternas animas interficit ictu.
- Claud. VIII 560* : Bellerophontes indignaretur ha-
 benas.
- Ovid. met. XIII 22* : Telamone creatus. *ib. 7sqq.* : at
 non Hectoreis dubitavit cedere flammis, quas ego
 sustinui; quas hac a classe fugavi.
- Verg. Aen. XI 539—566* (*de Metabo eiusque filia*
Camilla).
- Auson. E XXV 108* : ornus Achilli. *Verg. Aen.*
 XII 267 : stridula cornus.
- Stat. Theb. XII 769sqq.* : horridus Aegides, ferra-
 taque arbore magnos molitur iactus . . . „venit
 ecce Creon!“ *ib. 730* : quercum Marathonida
 Theseus.

SIDONII CARMINUM

- V 194 *sqq.* : nec sic intortum violatae Phoebados
ultrix
in Danaos fulmen iecit, cum ..
.. fixus ... Caferei
cautibus inter aquas flammam ructabat
Oileus.
- V 198 : parva loquor.
- V 209 *sq.* : Ligerimque bipenni
excisum per frusta bibit.
- V 220 : flavo similis nova nupta marito. *ib.* 226 :
cirroque madente. *ib.* 240 *sq.* : lumine glauco
albet aquosa acies.
- V 230 : nubentemque nurum.
- V 231 : atque Pelethronios Lapithas.
- V 233 *sqq.* : cruentos
consumunt ad bella cibos Bacchoque
rotato
pocula tela putant, cum ...
polluit Emathium sanguis Centauricus
Othryn.
- V 235 : crudescente tumultu. *cf.* c. VII 445.
- V 237 : nubigenum .... iurgia fratrum.
- V 248 *sq.* : intortas praecedere saltibus hastas
inque hostem venisse prius.
- V 252 *sq.* : animoque supersunt
iam prope post animam.
- V 254 *sq.* : omnia tecum,
te sine multa facit.
cf. c. VII 232.
- V 262 : Lyciae sortes. *cf.* c. IX 190.
- V 282 : Parrhasis. *cf.* VIII 9 c. 41.
- V 285 : bibit ... Gangem.
- V 286 : ad Tartesiaceum .... Hiberum. *cf.* c. II 363.
- V 287 *sqq.* : si se Pollucis perfundit sanguine Castor,
Thesea, Pirithoi, Pyladen si stravit
Orestae
vel furibunda manus.
- V 300 *sqq.* : sic quondam consule curvo
vertebas campos ..
.., fortis cui laeva regebat
stivam post aquilas.
cf. VIII 8,2.
- V 301 : pace sequestra.
- V 304 : fumum biberet.
- V 312 *sq.* : imperium ... aurea
volvebant bona fata colu.
cf. c. V 369. XV 201.
- V 318 *sq.* : Germanicus esset
ut titulis, meritis fuerat.
- V 321 *sq.* : post Capreas Tiberi (*cf.* c. VII 104) ..
.. citharam thalamosque Neronis.
- Verg. Aen.* I 41 *sqq.* : ob noxam et furias Aiacis
Oili. ipsa Iovis rapidum iaculata e nubibus
ignem ...., illum expirantem transfixo pectore
flammas turbine corripuit scopuloque infixit acuto.
- Claud.* XXXV 294 : parva loquor.
- Orid. trist.* III 10,24 : data frusta bibunt.
- Verg. georg.* III 364 : caeduntque securibus unida
vina. *Claud.* XX 414 : duris haurire bipennibus
Hebrum.
- Iuv.* XIII 164 *sq.* : caerulea quis stupuit Germani
lumina, flavam caesariem et niadido torquentem
cornua cirro.
- Stat. Theb.* V 200 : nuptaeque nurusque.
- Verg. georg.* III 115 : frena Pelethronii Lapithae.
- Stat. Theb.* II 84 *sqq.* : lacte novo domuisse cruorem
luxus : at Ogygii si quando adflavit Iacchi saevus
odor, tunc saxa manu, tunc pocula pulchrum
spargere et inmerito sociorum sanguine fuso
e. q. s. *cf.* V 252 *sqq.*
- Stat. Theb.* II 679 *sq.* : irae crudescent. VII 624.
IX 670.
- Stat. Theb.* V 263 *sq.* : nubigenae .... surgunt ad
proelia. *cf. Verg. Aen.* VII 674. *Claud.* XXXIV 44.
III 329.
- Stat. Ach.* II 112 *sq.* : praemissaque cursu tela sequi.
Theb. VI 568 : emissum cursu deprendere telum.
cf. silv. III 1,156.
- Sall. Cat.* LXI 4 : paululum etiam spirans ferociam-
que animi, quam habuerat vivus, in voltu retinens.
- Verg. Aen.* IV 346 : Lyciae ... sortes. *ib.* 377.
- Stat. Theb.* I 686 : bibit Gangem. *cf. Senec. Oed.* 427.
- Claud.* III 101 : non Tartesiaceis .... harenis.
- Claud.* III 107 *sq.* : Pirithoum fugeret Theseus, of-
fensus Orestem desereret Pylades, odisset Castora
Pollux.
- Verg. Aen.* XI 133 : pace sequestra. *Stat. Theb.* II 425.
- Hor. c.* III 8,11 : fumum bibere.
- Mart.* VI 3,5 : ipsa tibi niveo trahet aurea pollice
fila. *cf. Stat. Theb.* III 241 *sq.*
- Plin. Paneg.* 14 : nomenque Germanici iam tum
mererere, cum *e. q. s.* *ib.* 21 : ut pater patriae
esses ante quam fieres.
- Claud.* VIII 313 *sqq.* : quem dira Neronis funera,
quem rupes Caprearum taetra latebit incesto
possessa seni?

SIDONII CARMINUM

V 323sq. : post speculi immanis pompam, quo se
ille videbat
hinc turpis, quod pulcher, Otho.
cf. c. VII 107sq.

V 324sq. : post quina Vitelli
milia famosi ventris damnata barathro.
cf. c. VII 108sq.

V 336sq. : Gaetulis, Nomadis, Garamantibus Auto-
lolisque
..... Nasamone timetur.

V 342sq. : Barcaeus ... Hannibal.

V 349 : Carthago Italiam contra.

V 350 : lacrimis ... obortis.

V 355 : guttura fregit. *cf. c. II 229.*

V 367 : pervenit et vincit.

V 369 : aurea concordēs traxerunt fila sorores.
cf. c. V 312sq. XV 201.

V 401sq. : spiculaque infusum ferro latura venenum,
quae feriant bis missa semel.

V 402sq. : iam textilis anguis
discurrit per utramque aciem, cui gut-
tur adactis
turgescit zephyris; patulo mentitur hiatu
irratam pictura famem, pannoque furorem
aura facit, quotiens crassatur vertile
tergum
flatibus *e. q. s.*

V 408 : at tuba terrisono strepuit grave rauca
fragore.

V 414 : alite telo.

V 427 : Chaonas atque Molossos.

V 437 : pulvere caeco.

V 442 : inferno superoque mari.

V 442sq. : cadit omnis in aequor
silva tibi nimiumque ... recisus,
Appennine, ...
non minus in pelagus nemorum quam
mittis aquarum.
cf. c. VII 325sq.

V 448 : maior Atrides.

V 450sq. : Rhoeteia ... Pergama.

V 453sq. : cum stagna superbo
irrupit (*scil. Xerxes*) temerata gradu
turmaeque frequentes
Hellespontiaci persultavere profundo.

V 459 : patrio Cleopatra ... sistro.

V 461 : Ptolomaide gaza.

V 471 : septemplicis Histri.

V 473 : Parrhase .... ursa. *cf. VIII 9 c. 41.*

V 479 : Scythicae poter Tanaiticus undae. *cf. I 8,1.*

V 489 : arma retractas.

V 495 : ad biforem reboat nec tibia flatum.
cf. c. XI 123.

*Iuv. II 99sq. : speculum, pathici gestamen Othonis,
... quo se ille videbat armatum.*

*Suet. Vitell. 13. — Plant. Cure. I 2,28sq. : effunde
hoc cito in barathrum. Hor. ep. I 15,31.
Mart. I 87,4.*

*Claud. XXI 255sq. : Garamas, nec .... potuit Na-
samona morari ..... Numidae ... Gaetulae.
ib. 354sq. : Nasamon ... Garamas ... Autololes.*

Sil. V 194 : Garamasque Nomasque. VI 705.

Sil. X 354 : Barcaeii ..... iuvenis. XII 200.

Verg. Aen. I 13 : Karthago, Italiam contra.

Stat. Theb. VI 44 : lacrimis ... obortis.

Suet. Iul. 37 : veni, vidi, vici.

*Mart. VI 3,5 : ipsa tibi niveo trahet aurea pollice
fila. Stat. silv. I 4,123 : fila sorores.*

Theb. I 632sq.

*Claud. XXI 351sq. : Aethiopum geminata venenis
vulnera.*

*Claud. VII 138sq. : hi picta draconum colla levant
multasque tumet per nubila serpens iratus sti-
mulante Noto vivitque receptis flatibus et vario
mentitur sibila tractu. V 177sq. : surgere pur-
pureis undantes anguibus hastas serpentumque
vago caelum saevire volatu.*

*Claud. XXI 109 : non te terrisonus stridor venientis
Alani.*

Sil. III 365 : alite plumbo. IX 622.

Prud. psychom. 324 : ales arundo.

Claud. XXVI 135 : Chaonas atque Molossos.

Verg. Aen. XII 444 : caeco pulvere.

Lucan. II 400 : inferni superique maris.

*Stat. Ach. I 43sq. : non potui infelix, cum primum
gurgite nostro Rhoeteae cecidere trabes, attollere
magnum aequor. I 428sq. : iam natat omne ne-
mus, caeduntur robora classi, silva minor remis.*

*Ovid. met. XII 623 : non minor Atrides, non bello
maior et aevo.*

Verg. Aen. XII 456 : Rhoeteius hostis.

*Claud. V 122sq. : cum classibus iret (scil. Xerxes)
per scopulos tectumque pedes contemneret aequor.*

Verg. Aen. VIII 696 : regina ... patrio ... sistro.

Auson. Mosell. (XVIII 2) 311 : Ptolomaidos aulae.

Ovid. trist. II 189 : septemplicis Histri.

Stat. silv. V 2,136sq. : septenus ... Hister.

Hor. c. II 20,20 : Rhodanique poter.

Verg. Aen. VII 694 : ferrumque retractat. X 396.

Verg. Aen. IX 618 : biforem dat tibia cantum.

Stat. Theb. IV 668 : biforem ... tumultum.

SIDONII CARMINUM

- V 497 : Bassaris et maculis Erythraeae nebridos horrens.
V 511 : Alpes marmoreas.
V 512sq. : siccam ... pluviam.
V 514 : firmas vestigia conto. *cf. c. XI 46.*
- V 519 : canentem ... rota triverat Histrum.
cf. c. II 270sq.
V 521sq. : torpor inertī ... rigore.
V 530sq. : cuius lac tigridis infans Hyrcana sub rupe bibit?
- V 541 : pendentis aquae. *cf. c. XVI 8.*
V 543sq. : biformis Hylaei.
- V 546sq. : ninguida ... dorsa iugi. *cf. II 14,2.*
V 556 : pietate Metellus.
V 560sq. : cui (scil. praefecto) teste senatu in se etiam tractum commiserat Ulpium ensem.
V 569sq. : cuius dignatur ab ore Caesar in orbe loqui.
cf. c. I 26.
V 574 : spes unica rebus. *cf. c. VII 148.*
V 581 : civibus exhausta.
V 582sq. : post gaudia .. delectat meminisse mali.
- V 585sq. : fuimus vestri quia causa triumphī, ipsa ruina placet.
cf. VI 12,9.
V 587sq. : crinemque sacrum tibi more priorum nectet muralis, vallaris, civica laurus.
V 590 : vesties Romam spoliis.
V 591 : mapalia Bocchi. *cf. II 2,7.*
- V 594 : te geminas Alpes (*codd.*).
- V 601sq. : sic Parthus certum fugiat (*cf. IX 13 c. alt. 29sq. c. VII 85*) ... exarmata .... Bactra.
- VI 1 : Pallados armisonae.
VI 13sq. : nec cuius pluvio turris madafacta metallo est,
cum matrem impleret filius aurigena.
VI 15 : sed te, cum trepidum spectaret Flegra Tonantem. *cf. c. VII 133sq.*
VI 24sq. : Rhoeti ... manu, sternitur ... Mimas ... Enceladus ... Typhoeus.
cf. c. IX 88sq. XV 18sq.
VI 36 : materia est maior, si mihi Musa minor.
cf. c. IV 17sq.
- Pers. I 101 : Bassaris. Claud. VIII 606 : Erythraeis intextus nebrida gemmis.*
Auson. E XXV 87 : Alpes et marmoream Pyrenen.
Mart. IV 3,7 : siccis .... aquis.
Stat. Theb. II 11 : it tamen et medica firmat vestigia virga. Lucan. IV 41 : fixo firmat vestigia pilo. cf. Verg. Aen. III 659. Claud. XXXIII 19.
Claud. VII 150 : stantemque rota sulcavimus Histrum.
Ovid. trist. III 10,29sq. Rutil. I 485sq.
Stat. silv. V 3,260 : torpor iners.
Verg. Aen. IV 366sq. : duris genuit te cautibus horrens Caucasus Hyrcanaeque admorunt ubera tigres. cf. Petron. p. 190,10.
Prud. psychom. 656 : pendentis aquae.
Verg. Aen. VIII 293sq. : bimembris Hylaeumque Pholunq. cf. Stat. Theb. IV 140.
Auson. E XXV 69 : iuga ninguida. ib. 124. XIX 102.
Plin. Paneg. 88 : pietate Metelli monstrabantur.
Plin. Paneg. 67 : ego quidem in me, si omnium utilitas ita posceret, etiam praefecti manum armavi (verba Traiani).
- Claud. XV 62 : spes unica nobis.*
Stat. silv. III 5,73 : exhausti civibus.
Cic. de fin. II § 105 : suavis laborum est praeteritorum memoria. [ad fam.] V 12,4 : habet enim praeteriti doloris secunda recordatio delectationem.
Verg. Aen. I 203.
Claud. VIII 116 : profuit hoc vincente capi.
cf. Plin. Paneg. 6.
- Claud. XXIX 182sq. : hunc cingit muralis honos, hunc civica quercus nexuit.*
Claud. III 339 : vestita spoliis.
Sall. Jug. 18,8 : Numidarum ... mapalia.
Claud. XXIV 344 : mapalia Mauri.
Sil. II 333 : nunc geminas Alpes. Prud. περὶ στεφ. II 539sq. : binis remotos Alpibus trans Cottianorum iuga trans et Pyrenas ninguidos.
Claud. VII 201sq. : Parthumque coactum non ficta trepidare fuga, iam Bactra teneri.
Liv. IX 39,10 : certiore ... fugam.
- Stat. Theb. I 535 : Pallados armisonae. II 597 : torvae Pallados. Verg. Aen. III 544 : Palladis armisonae.*
Ovid. met. IV 611 : quem pluvio Danaë conceperat auro. V 250 : aurigenae ... fratri.
- Stat. Ach. I 484sq. : cum ... Phlegraea in castra coirent ... stabat anhela metu solum Natura Tonantem respiciens. cf. Theb. II 595sq.*
Hor. c. III 4,53sq. : sed quid Typhoeus et validus Mimas, ... quid Rhoetus ... Enceladus.

SIDONII CARMINUM

VII 5sq. : sidera sunt isti. quae sicut mersa nitescunt,
adversis sic Roma micat, cui fixus ab ortu
ordo fuit crevisse malis.

cf. c. V 63sq.

VII 10sq. : bifrontes, anceps Iane, comas.

VII 14sq. : propulit Auster vela ratis nostrae.

cf. c. II 537sq.

VII 17 : forte pater superum prospexit ab aethere
terras.

VII 20 : Tegeaticus Arcas (ales *Bitschowsky*).

VII 22 : et toto descendit avo.

VII 25 : in attonita spargis cito terga serenum.

VII 26sq. : Forcus ... ibique
glaucus, Glaucus, venis, vatium et cer-
tissime Proteu,
certus eras.

VII 30 : pharetrata Diana.

VII 35 : Perseius (Danaeius *Wilamowitz*) harpe.

VII 37 : aulam caeli.

VII 38sq. : iam pater aereo
tranquillus sese solio locat, inde priores
consedere dei (fluviis quoque contigit
illo,
sed senibus, residere loco).

VII 42 : flavis .... Sicambris.

VII 45sq. : trahebat pigros Roma gradus, ..
.. pendent crines de vertice, tecti
pulvere, non galea, clipeusque in-
pingitur aegris
gressibus, et pondus, non terror fertur
in hasta.
utque pii genibus primum est adfusa
Tonantis c. q. s.

VII 53sq. : pondus non sustinet ampli
culminis arcta domus nec fulmen valli-
bus instat.

cf. c. VII 124sq.

VII 58 : fundamenta iugis aperis.

VII 65 : Muci ignes .... Coclitis undae!

cf. c. V 70sq.

VII 74sq. : Ganges ... Phasis, Araxes
... Ger Aethiopum Tanaisque ...
Thybrinum tremuere meum.

VII 80sq. : Sulla, Asiagenes, Curius, Paulus, Pom-
peius
Tigrani, Antiocho, Pyrrho, Perseo,
Mithridati

Rutil. I 140 : ordo renascendi est crescere posse
malis. I 129sq. cf. *Hor. c.* IV 4,53sq.

Claud. XXI 286 : maior in adversis micuit. *Front.*
p. 220,10sq.

Ovid. fast. I 65 : Iane biceps. *ib.* 95 : ancipiti ...
imagine Ianus. *Verg. Aen.* VII 180 : Ianique
bifrontis imago. XII 198.

Stat. Theb. VI 357 : Parnasisummospectabat ab aethere
terras. cf. *Verg. Aen.* I 223sq. X 1sq. XI 725sq.

Stat. silv. V 1,102 : ales Tegeaticus. I 2,18. I 5,4.

Verg. Aen. IV 258 : materno veniens ab avo.

Verg. Aen. I 142 : dicto citius tumida aequora placat.

Claud. XXXVI 11sq. : lucida Phorci canities.
Glaucum series extrema biformem accipit et
certo mansurum Protea vultu.

Ovid. amor. I 1,10 : pharetratae virginis.

Heroid. 20,204 : pharetratae ... deae.

Ovid. met. V 69 : harpen spectatam caede Medusae.
(V 1 : Danaeius heros).

Stat. silv. I 1,106 : caeli ... aula.

Stat. Theb. I 203sq. : stellantique locat solio; nec
protinus ausi caelicolae, veniam donec pater
ipse sedendi tranquilla iubet esse manu. Mox
turba vagorum semideum et ... amnes ... aurea
tectata replent.

Claud. XXXVI 8 : considerare iussi. *ib.* 14sq. : nec-
non et senibus fluviis concessa sedendi gloria.

Claud. XXVI 419 : flavis ... Sigambris.

Claud. XV 21 : tardique gradus (*scil.* Romae).

Stat. silv. II 5,22 : piger ille gradu. *Claud.* XV 23sq. :
umeris vix sustinet aegris squalentem clipeum :
laxata casside prodit canitiem plenamque trahit
rubiginis hastam. Attigit ut tandem caelum
genibusque Tonantis procubuit.

Senec. Phaedr. 1123sq. 1128sq. : admota aetheriis
culmina sedibus Euros excipiunt ... insani Bo-
reae minas ... raros patitur fulminis ictus
umida vallis. cf. *Stat. silv.* II 7,90sq. II 1,225 :
instet fulmen.

Liv. I 55,5 : aperientibus fundamenta templi.

Claud. VIII 405sq. : ponte soluto oppositus Cocles,
Muci ... flamma.

Claud. XXI 264sq. : non sic intremuit ... Ganges.
VII 203sq. : famulis Gangem ... ripis .. per
extremum Tanaim. III 375sq. : calcabitur asper
Phasis equo pontemque pati cogetur Araxes.
I 160sq. : sic nobis Scythicus famuletur Araxes
... sic fluat attonitus Romana per oppida Ganges.
XXI 252sq. : Gir notissimus amnis Aethiopum.

Claud. XXI 370sq. : an quisquam Tigranen arma-
que Ponti vel Pyrrhum Antiochique fugam vel
vincla Iugurthae conferat aut Persen debella-
tumque Philippum? XXIV 32sq.

SIDONII CARMINUM

- pacem, regna, fugam, vectigal, vincla,
venenum.
- VII 83 *sq.*: solitosque cruentum
lac potare Getas ac pocula tingere venis.
cf. c. II 39.
- VII 85: vel, cum diffugiunt, fugiendos tum mage
Persas.
cf. c. V 601 sq. IX 13 c. alt. 29 sqq.
- VII 87 *sq.*: tot maria intravi duce te longeque re-
motas
sole sub occiduo gentes.
- VII 89: Caledonios ... Britannos.
- VII 95: incestam ... Ptolomaida.
- VII 104: Capreasque Tiberi. *cf. c. V 321.*
- VII 107 *sq.*: Otho, speculo qui pulcher haberi
dum captas, ego turpis eram.
cf. c. V 323 sq.
- VII 108 *sq.*: mihi foeda Vitelli
intulit ingluvies ventrem *c. q. s.*
cf. c. V 324 sq.
- VII 112 *sq.*: Nerva ... adoptivo factus de Caesare
maior.
- VII 121 *sq.*: iam mitior ipsa
flectitur atque iras veteres Saturnia
donat.
- VII 124 *sq.*: sat celsa laborant
semper, et elatas nostro de munere
vires
invidit Fortuna sibi.
cf. c. VII 53 sq.
- VII 127 *sq.*: si te Porsenna soluto
plus timuit de ponte.
cf. c. V 70 sqq. VII 65.
- VII 130 *sq.*: Hannibalem iuncto terrae caelique
tumultu
reppulimus (cum castra tuis iam proxima
muris
starent, Collina fulmen pro turre cu-
currit).
- VII 133 *sq.*: atque illic iterum timuit natura pa-
ventem
post Flegram pugnare Iovem.
cf. c. VI 15.
- VII 134 *sq.*: torpentia ... lumina.
- VII 135: deterrent mentem caligo relinquat.
- VII 139 *sq.*: est mihi, quae Latio se sanguine
tollit alumnam,
tellus clara viris (*i. e.* Arvernorum
patria).
cf. VII 7,2.
- VII 145 *sq.*: assurrexit huic, coxit quod torridus
Auster,
Niliacum Libycumque solum.
- VII 147: arida Mygdoniae damnarunt Gargara
falces.
- VII 148: spes unica rerum. *cf. c. V 574.*
- Prud. contra Symm. II 561*: Antiochum, Persen,
Pyrrhum, Mithridatem.
- Stat. Theb. II 84*: lacte novo domuisse cruorem.
- Verg. Aen. VI 59 sq.*: tot maria intravi duce te
penitusque repostas Massylum gentis.
- Lucan. VI 68*: Caledonios ... Britannos.
- Lucan. X 69*: incestam ... Ptolemaida.
- Plin. Paneg. 10*: ita ille (*scil.* Nerva) nullo magis
nomine publicus parens, quam quia tuus.
- Verg. Aen. XII 178 sq.*: Saturnia coniunx iam
melior.
- Petron. p. 160, 8 sq. (verba Fortunae)*: omnia quae
tribui Romanis acribus odi muneribusque meis
irascor. *Stat. silv. II 7,91*: cur plus, ardua, casibus
patetis? *Verg. Aen. XI 43*: invidit Fortuna
mihi.
- Claud. XV 83 sqq.*: attonitae iam proximus Hanni-
bal urbi ... Muro sustinui Martem noctesque
cruentas Collina pro turre tuli?
- Stat. Ach. I 484 sqq.*: cum ... Phlegraea in castra
coirent ... stabat anhelata metu solum Natura
Tonantem respiciens.
- Stat. silv. II 1,146*: lumina torpent.
- Stat. silv. I 3,109*: omni deterrent pectora nube.
II 1,193: tergentem pectore curas.
- Lucan. I 427*: Arvernique ausi Latio se fingere
fratres.
- Verg. georg. II 98*: Tmolius adsurgit quibus et rex
ipse Phanaeus.
- Hor. c. I 31,9*: Calena falce. *Verg. georg. I 103*:
ipsa suas mirentur Gargara messes.

SIDONII CARMINUM

- VII 150 *sqq.* : testis mihi Caesaris esto
hic nimium fortuna pavens, cum colle
repulsus
Gergoviae castris miles vix restitit
ipsis.
- VII 164 *sqq.* : solverat in partum generosa puer-
pera casti
ventris onus; manifesta dedi mox
signa futuri
principis ac totam ... aulam
implevi augurio.
- VII 169 *sq.* : commissum tanto sub pignore .....
mundi depositum.
- VII 171 *sq.* : lactantia primum
membra dedit nivibus.
cf. c. II 36 sq.
- VII 172 *sq.* : glaciemque irrumpere plantis
iussit.
- VII 175 : quo Cicerone tonas. *cf. VIII 11 c. 22.*
- VII 185 : stetit ira fremens.
cf. c. IV 4 : nec stetit ... ira.
- VII 192 : albentes nigro sub gutture lunas.
cf. c. V 91 sq. : albis os nigrum telis gravidum.
- VII 196 *sq.* : virtusque repugnans
proderet invitum per fortia facta pu-
dorem.
cf. c. V 16 sq.
- VII 200 : Cressa (*i. e. Phaedra*).
- VII 212 *sqq.* : miratus in annis
parvis grande bonum vel in ore pre-
cantis ephebi
verba senis.
cf. c. II 76 sq.
- VII 223 : praelibat sensibus imis.
- VII 226 *sqq.* : rigidum sic, Pyrrhe, videbas
Fabricium, ingestas animo cum di-
vite fugit
pauper opes.
- VII 228 : supplice censu. *cf. c. II 50.*
- VII 232 : nil sine te gessit, cum plurima tute sine
illo.
cf. c. V 254 sq.
- VII 237 : Sauromata clipeo, ... falce Gelonus.
cf. c. XXIII 243.
- VII 239 *sq.* : ac ferro perarasse genas vultuque
minaci
rubra cicatricum vestigia defodisse.
- VII 242 : squameus et rutilus ... cristis.
- VII 250 : pacis fallentes nomen inane.
- VII 260 *sq.* : et arma, arma fremit.
- VII 261 *sq.* : pinguisque etiamnum sanguine fertur
lorica.
- VII 264 : includit suras ocreis.

Caes. bell. gall. VII 49,1 : Caesar ..... praemetuens
suis ..... sub infimo colle. *ib.* 51,1 : nostri, cum
undique premerentur, XLVI centurionibus amissis
deiecti sunt loco.

Claud. VIII 140 *sqq.* : ululata verendis aula puer-
periis. Quae tunc documenta futuri? Quae
voces avium? quanti per inane volatus? *e. g. s.*

Stat. silv. I 4,91 : depositam ... urbem. III 2,6 :
depositum ..... committitur. *Ach.* I 384 *sq.* :
pignora ... depositumque ... commisimus.

Stat. Ach. II 117 *sq.* : iubebat ire super glaciemque
levi non frangere planta.

Claud. XLI 4 : Cicerona tonas.

*A. L. 881,35 R. — *Stat. Theb.* III 96 *sq.* : non .....
irae stare queunt.

Calpurn. (ed. Glaeser) eclog. VI 44 *sq.* : ubi pendulus
apri dens sedet et nivea distinguit pectora luna.

Ovid. Her. 4,2 : Cressa puella (*i. e. Phaedra*).

Stat. Ach. I 762 : praelibat (perlibrat) visu.

Claud. VIII 414 : pauper Fabricius, Pyrrhi cum
sperneret aurum.

Claud. VII 145 *sq.* : quid enim per proelia gessi te
sine?

Stat. Ach. II 132 *sqq.* : quo turbine contum Sauro-
mates falcemque Getes arcumque Gelonus ten-
deret. *Claud.* XXI 110 : falce Gelonus.

Claud. III 313 : membraque qui ferro gaudet pin-
xisse Gelonus. *ib.* 327 *sq.* : frontemque secare
lusus. XXII 248 : ferro picta genas.

Verg. georg. II 115 : pictosque Gelonos.

Claud. VIII 524 : squameus et rutilus cristis.

Plin. Paneg. 85 : nomen tantum amicitiae, inane
scilicet inrisumque. *cf. Symm.* II 52, 2. *Ovid.*
de art. am. I 740 : nomen amicitiae, nomen inane
fides.

Verg. Aen. VII 460 : arma amens fremit, arma. II 668.

Hor. c. II 1,29 *sq.* : sanguine pinguior campus.

cf. Verg. georg. I 491 *sq.*

Verg. Aen. XII 430 : suras incluserat auro.

SIDONII CARMINUM

VII 278 : absens in cuncto sibi vulnere iam cadit
Hector.

cf. c. VII 367 sq. XXIII 333 sq.

VII 303 *sq.* : asperat iram victor.

VII 310 : credent hoc umquam gentes populi-
que futuri? *cf. III 3,3. c. II 24.*

VII 314 : induperator.

VII 317 *sq.* : numquam tamen otia, numquam
desidia imbellis.

cf. c. II 504 sq.

VII 319 *sq.* : rupta tumultu
barbaries totas in te transfuderat arcetos.

VII 325 *sq.* : cecidit cito secta bipenni
Hercynia in lintres et Rhenum texuit
alno.

cf. c. V 442 sqq. IX 118 sq.

VII 330 : male credulus. *cf. c. II 466.*

VII 335 : curarum fluctibus.

VII 336 : tandem nutanti sedit sententia.

VII 338 : sic talibus infit.

VII 353 *sq.* : sic cinnama busto
collis Erythraei portans Phoebeius ales
concitata omne avium vulgus.
*cf. c. XI 125 : hic Phoenix busti dat
cinnama vivi.*

VII 355 *sq.* : famulantia currunt
agmina, et angustus pennas non ex-
plicat aer.

VII 357 *sq.* : iam prope fata tui bis senas vulturis alas
complebant.
cf. c. VII 55 sq.

VII 363 *sqq.* : raptores ceu forte lupi, quis nare sa-
gaci
monstrat odor pinguem clausis ab
ovilibus auram,
irritant acuntque famem portantque
rapinae
in vultu speciem, patulo ieiunia rictu
fallentes; iam iamque tener spe fran-
gitur agnus,
atque absens (*cf. c. VII 278. XXIII 333 sq.*)
avidio crepitat iam praeda palato.

VII 377 : peditumque equitumque magistrum.
cf. c. II 90.

VII 378 *sq.* : collati rumor honoris
invenit agricolam ...
sic quondam ad patriae res fractas
pauper arator,
Cincinnate, venis *e. q. s.*
cf. c. V 300 sqq. VIII 8,2.

VII 391 *sq.* : menstrua ... luna. *cf. VIII 9 c. 18.*

VII 395 *sq.* : in flumen corrente mari transcendit
amarus
blanda fluentia latex.
cf. c. XXII 105 sqq. VIII 12,5.

*Verg. Aen. IX 63 : saevit in absentis. Stat. Theb.
II 133 : in absentem consumit proelia fratrem.
cf. Sil. IV 337 sq. Val. Flacc. III 589.*

Tac. hist. II 48 : iram victoris asperarent.

*Plin. Paneg. 9 : credentne posteri ....? cf. Stat.
silv. IV 4, 81 sqq.*

*Enn. ap. Cic. de divin. I 48 v. 7 : induperator.
cf. Lucr. V 1226. IV 966. Iuv. IV 29.*

*Claud. VIII 50 sq. : mixto turbine gentes iam de-
serta suas in nos transfunderet Arcetos.*

Sil. VIII 32 : curarum comprime fluctus.

*Claud. XXXIII 121 : requirenti tandem sententia
sedit. Stat. Theb. II 368 : sedit sententia.*

Verg. Aen. X 860 : et talibus infit.

*Claud. XXII 414 sqq. : sic ... Phoenix procedit ...
conveniunt aquilae cunctaeque ex orbe volucres
.... redolent cui cinnama busti.*

*Ovid. met. II 544 sq. : ales ... Phoebeius. Anson.
XXVI 2,15 : Phoebeius oqscen.*

Claud. V 77 : agmina ... ibant famulantia.

*Stat. Ach. I 28 sq. : fervent coeuntia Phrixi litora
et angustum dominas non explicat aequor.*

*Claud. XXVI 265 sq. : tunc reputant annos inter-
ceptoque volatu vulturis incidunt properatis
saecula metis.*

*Stat. Theb. X 42 sqq. rabidi sic .... lupi, quos ...
fames longo tennavit hiatu : iam ... torquet
spes inrita fauces ... pinguesque ab ovilibus
aurae. II 133 : in absentem consumit proelia
fratrem.*

*Verg. Aen. IX 62 sq. : improbus (scil. lupus) ira
saevit in absentis e. q. s. II 355 sqq. : lupi ceu
raptores ..., quos inproba ventris exegit caecos
rabies ... faucibus .. siccis. Sil. IV 337 sq. :
ut praesentia mandens corpora et immani stra-
gem meditatur hiatu. Val. Flacc. III 589 : frangit
et absentem vacuis sub dentibus hostem.*

Verg. georg. I 353 : menstrua luna.

Stat. silv. II 2,18 sq. : occurrit dulcis amaro lymphamari.

SIDONII CARMINUM

VII 403 : obstupere duces. *cf. Avit.* V 412.

VII 405 *sq.* : sic rutilus Phaethonta levem cum carperet axis
iam pallente die flagrantique excita mundo
pax elementorum fureret vel sicca propinquus
saeviret per stagna vapor limusque sitiret
pulvereo ponti fundo, tunc unica Phoebi
insuetum clemens extinxit flamma calorem.

VII 436 : Palladium . . . . Tolosam.

VII 445 : perfida Elisaeae crudescunt classica Byrsae.
cf. c. V 235.

VII 453 *sq.* : prisca annis viridisque senectus consiliis.

VII 458 *sq.* : honora pauperies.

VII 460 *sq.* : optassem patriis securus in arvis
. . . . . fovisse quietem.

VII 484 : prisci . . . . pignus amoris.

VII 485 : si tibi nulla fides, nulla est reverentia patris.

VII 488 : seditiosa ciet concordem turba tumultum.
cf. c. XV 170.

VII 491 : populos . . . sequaces. *cf.* VI 12,4.

VII 503 : nil te (*scil. Roma*) mundus habet melius.

VII 505 : quem fuscet id unum.

VII 556 *sq.* : captivus, ut aiunt,
orbis in urbe iacet.

VII 563 : debitus ultor.

VII 581 : Tiryntius heros.

VII 584 : tutior Herculeo sedisset machina dorso.

VII 599 : plausere dei.

VII 600 *sq.* : felix tempus nevere sorores
imperiis . . . . tuis.

VII 602 : fulva volubilibus duxerunt saecula pensis.

VIII 6 : dura fronte. *cf.* VIII 9,2.

VIII 9 *sq.* : vel quod adhuc populo simul et plaudente senatu
ad nostrum reboat concava Roma sophos.

IX 15 : quas patieris hic salebras. *cf.* IX 7,3.

IX 18 : terat orbitas Thalia.

IX 23 : personabo. *cf. c.* IX 184.

IX 28 *sq.* : nec quam divite, cum refugit hostem,
arsit Sardanapallus in favilla.

Verg. Aen. II 120 : obstupere animi. VIII 530.
georg. IV 351.

Claud. VIII 62 *sqq.* : velut ordine rupto cum procul
insanae traherent Phaethonta quadrigae saeviretque dies terramque et stagna propinqui haurirent radii, solito cum murmure torvis sol occurrit equis.

Mart. IX 99,3 : Palladiae . . . Tolosae. *Auson.* XV 5,11. XVI 18,7.

Stat. Theb. II 679 *sq.* : irae crudescunt. *Sil.* XIII 99 *sq.* : cur perfida, et urbi altera Carthago nostrae.

Verg. Aen. VI 304 : cruda deo viridisque senectus.

Stat. Theb. V 40 : maiorque et honora videri.

Hor. epod. II 1 *sq.* : beatus ille qui procul negotiis
. . . paterna rura bubus exercet suis.

Stat. silv. III 2,81 : nostri pignus amoris.

Claud. XCH 4 : si mihi nulla fides. XXXV 234 (*in fine*) : reverentia patris.

Hor. c. s. 11 *sq.* : possis nihil urbe Roma visere maius. *Liv. praef.* 11. *Rutil.* I 82.

Symm. I 40 : quem . . . nulla . . . culpa fuscavit.

Ovid. de art. am. I 174 : orbis in urbe fuit.

Claud. III 369 : debitus ultor.

Ovid. met. VII 410 : Tiryntius heros. *cf. fast.* II 349.

Claud. XXXIV 47 : firmior Herculea mundus cervice pendit.

Stat. silv. IV 1,45 : favere (plausere *Bitschofsky*) dei.

Claud. XX 461 : tandem fila tibi neverunt ultima Parcae.

Claud. XXXIII 53 : longaue ferratis evolvunt saecula fusis.

Senec. ep. 114,15 : nolunt sine salebra esse iuncturam.

Stat. silv. II 7,51 : trita vatibus orbita.

Stat. silv. II 7,88 : personabo.

Iustin. I 3,5 : victus (*scil. Sardanapallus*) in regiam se recipit; ubi exstructa incensaue pyra et se et divitias suas in incendium mittit.

SIDONII CARMINUM

- IX 30 *sq.* : non Cyrum ....
nutritum ubere quem ferunt canino.
- IX 35 *sqq.* : caesis milibus ante cum ducentis
in vallis Scythicae coactus artum
orbatae ad Tomyris veniret (*scil. Cyrus*)
utrem.
- IX 45 : soli salique. *cf.* VIII 9 c. 22.
- IX 48 : frondiferae ... Alpīs.
- IX 50 *sq.* : prolem Garamantici Tonantis
... fulmine.
- IX 74 : belliferas .... glaebas.
- IX 81 *sqq.* : in vestigia fauce desinebant ... pede
... voraci ... resibilante ... planta.
- IX 90 : Pindus, Pelion, Ossa, Olympus, Othrys.
- IX 91 *sq.* : cum silvis, ...
saxis, fontibus ... levati (*scil. montes*).
cf. c. XV 18 sqq.
- IX 99 : canis triformis.
- IX 101 *sqq.* : non hic Elida ...
.. notam ... amnis ex amore
... ut per ima ponti
Alpheus fluat atque transmarina
in fluctus cadat unda coniugales.
- IX 107 *sq.* : mixtum Pelopea per parentem est
prolis facta soror.
- IX 112 *sq.* : miser voratis
vivum pignoribus fuit sepulcrum.
- IX 114 *sqq.* : cum post has epulas repente flexis
Titan curribus occidens ad ortum
convivam fugeret, diem fugaret.
- IX 118 *sq.* : decrescens cui Dindymon reciso
fertur vertice texuisse classem.
cf. c. V 442 sqq. VII 325 sq.
- IX 121 *sq.* : terras Oebalias et hospitales
raptor depopulatus est Amyclas.
- IX 126 : periuria ... Sinonīs.
- IX 128 : pellaci ... proditore.
- IX 130 : Maeoniae stilo Camenae.
- IX 131 : civis Dulichii.
- IX 135 : sub Saturnigena (*i. e. Chirone*) sene insti-
tutus.
- IX 136 : lustra terens ... ferarum.
- IX 139 : dormit mollius in iuba magistri.
- IX 140 : Scyriadum.
- IX 142 : inter tetricae choros Minervae.
- IX 144 : ad Frygiae sonum rapinae.
- Iustin.* I 4,10 : invenit iuxta infantem (Cyrum)
canem feminam, parvulo ubera praebentem.
- Iustin.* I 8,9 *sqq.* : Tomyris orbitatis dolorem non
in lacrimas effudit .... Cyrum ad angustias
usque produxit .... ducenta milia Persarum ...
trucidavit .... caput Cyri .. in utrem humano
sanguine repletum conici ... iubet.
- Auson.* *E* XXII 2,30 : soli et sali commercio.
- Lucr.* I 257 : frondiferasque ... silvas. II 361.
- Stat. silv.* II 7,93 *sq.* : natum Nasamonii Tonantis
post ortus .... fulminatos.
- Claud.* XVIII 429 : belliferam.
- Claud.* XXXVII 8 : stridula volventes gemino ves-
tigia lapsu.
- Ovid. met.* VII 224 *sq.* : et quas Ossa tulit, quas
altum Pelion herbas, Othrys quas Pindusque et
Pindo maior Olympus.
- Claud.* XXXVII 69 *sqq.* : cum fonte revellit et socias
truncavit aquas summaque levatus rupe ...
Enipeus.
- Senec. Herc. Oct.* 1202 : triformis ... canis.
- Verg. Aen.* III 694 *sqq.* : Alpheum fama est huc
Elidis amnem occultas egisse vias sup̄ mare,
qui nunc ore, Arethusa, tuo Siculis confunditur
undis. *cf. eclog. X 4 sq. Stat. silv. I 2,204 sqq.* :
amnis in externos longe flammatus amores *e. q. s.*
ib. 208 : pelago venisse maritum. I 3,68. *Theb.*
I 271 *sq.*
- Claud.* XVIII 290 *sq.* : peperit fratres ... Pelopea
sibi.
- Cic. de off.* I 28,97 : natis sepulcro ipse es parens!
(... Atreo dicente). *Lucr.* V 991 : viva videns
vivo sepeliri viscera busto.
- Senec. Thyest.* 995 : fugit omne sidus. *ib.* 1035 *sq.* :
hoc egit diem aversum in ortus.
- Stat. silv.* I 1,9 *sq.* : cui vertice sacro Dindymon et
caesis decrevit frondibus Ide.
- Stat. Ach.* I 20 *sq.* : solverat Oebalio classem de
litore pastor Dardanus incautas blande populatus
Amyclas.
- Verg. Aen.* II 195 : periuri ... Sinonīs.
- Verg. Aen.* II 90 : pellacis Ulixi.
- Stat. Ach.* I 3 *sq.* : cantu Maeonio.
- Ovid. met.* XIV 226 : Dulichium ... ducem. *Stat.*
Ach. I 6.
- Auson.* XXIX 22 : Saturnigenam (*i. e. Iovem*).
- Stat. Ach.* I 239 *sq.* : docti ... senis.
- Stat. Theb.* I 404 : lustra terit. *Ach.* II 102 *sqq.*
- Stat. Ach.* I 196 *sq.* : umeris se innectit Achilles
... assuetaque pectora mavult.
- Stat. Ach.* I 367 : Scyriadum.
- Stat. Ach.* I 319 : hasne inter simulare choros.
ib. 370 : dein sociare choros castisque accedere
sacris. *Claud.* XXII 275 : tetrica ... Pallade.
- Stat. Ach.* I 6 : Dulichia ... tuba. *ib.* 875 : grande
tuba sic iussus Agyrtes insonuit.

SIDONII CARMINUM

IX 145 : tractus laudibus Hectoris trahendi.

IX 159 : pugnacis tulit eloquens coronam.

IX 164 : vitatas tenebras facemque Naupli.

IX 165 : et Scyllae rabidum voracis inguen.

IX 166 : Tauromenitana ... Charybdis.

IX 170 : Iovemque Cretae.

IX 171sq. : Iunonemque Samo Rhodoque Solem,
Hennae Persephonen.

IX 175 : Thebis Euhion.

IX 176 : Thymbrae Delion.

IX 182sq. : populis dedere aristas
pastis Chaonium per ilicetum.

IX 188sq. : doctos ... patriis palen Therapnis
gymnas Bebrycii tremit theatri.
cf. c. V 162sq.

IX 190 : sortes Lycias. *cf. c. V 262.*

IX 194sq. : nec quos Euganeum bibens Timavum
colle Antenoreo videbat augur
divos Thessalicam movere pugnam.

IX 205sq. : crepante buxo
... Berecynthiam sonantes.

IX 208 : furore festo.

IX 209 : Bassaridas. *cf. c. V 497.*

IX 210 : aram ad turicremam. *cf. c. II 88.*

IX 213 : iocos Menandri.

IX 214 : laesi Archilochi feros iambos.

IX 215 : Stesichori graves Camenas.

IX 227 : Labdacios (... furores).

IX 229 : gemmea prata.

IX 230sq. : quod Corduba praepotens alumnis
facundum ciet.

IX 235sq. : pictum faecibus Aeschylon secutus
aut plaustris solitum sonare Thespin,
qui post pulpita trita sub cothurno
e. q. s.

IX 238 : olidae marem capellae.

IX 240 : gener socerque.

IX 241 : cognata impulerint in arma Romam.

IX 242 : Philippis.

IX 243sq. : credat Cremerae levem ruinam
... Alliam ... postponat ... Cannas.

Stat. Ach. I 6 : in Hectore tracto. *ib.* 883 : ceu
protinus Hectora poscens.

Ovid. met. XIII 383 : fortisque viri tulit arma disertus.

Prop. V 1,115 : Nauplius ultores sub noctem por-
rigit ignes.

Ovid. ex Pont. IV 10,25 : Scylla feris trunco quod
latret ab inguine monstis. *cf. Verg. eclog. VI 74sq.*

Aen. I 200 : Scyllaeam rabiem. *Catull. LX 2.*

Lucan. IV 461 : Tauromenitanam ... Charybdin.

Prud. contra. Synm. II 491 : Iuppiter ut Cretae
domineris.

Priap. LXXVI 2 : Iunoni Samos. *ib.* 8 : tutela
Rhodos est beata Solis. *ib.* 12 : Hennaeae Ce-
rerem nurus frequentant.

Hor. c. I 7,3sq. : Baccho Thebas ... insignes.

Stat. silv. IV 7,22sq. : Thymbrae rector (*i. e. Apollo*).

Verg. georg. I 7sq. : vestro si munere tellus Chao-
niam pingui glandem mutavit arista.

Stat. silv. IV 2,48 : Therapnaea ... gymnade. *V 3,140.*

III 1,44. Theb. IV 106. cf. silv. IV 5,27sq. : ut
Castor ad cunctos tremebat Bebryciae crepitus
habenae (harenae).

Lucan. VII 192sq. : Euganeo ... augur colle se-
dens ... ubi ... Antenorei dispergitur unda
Timavi. *cf. Stat. silv. II 7,66sq. Mart. XIII 89,1* :
Euganei ... Timavi.

Verg. Aen. IX 619 : buxusque vocat Berecynthia.
ib. 82 : genetrix Berecynthia. *Ovid. fast. IV 355.*

Stat. silv. II 7,134 : dolorque festus.

Stat. silv. III 5,93 : lusus ... Menandri. *II 1,114.*

Hor. a. p. 79 : Archilochum proprio rabies armavit
iambo.

Hor. c. IV 9,8 : Stesichorique graves Camenae.

Stat. Theb. II 210 : Labdaciumque (ducem).

Plin. V 6,11 : prata florida et gemmea.

Mart. I 61,7sq. : duosque Senecas unicumque Lu-
canum facunda loquitur Corduba.

Hor. a. p. 276sq. : dicitur et plaustris vexisse
poemata Thespis, quae canerent agerentque
peruncti faecibus ora. Post hunc ... Aeschylus
... modicis instravit pulpita tignis et docuit ...
niti ... cothurno.

Hor. c. I 17,7 : olentis uxores mariti.

Mart. III 93,11 : et illud oleas quod viri capellarum.

Catull. XXIX 24 : socer generque. *Verg. catal. III 6* :
gener socerque. *Lucan. I 289sq. e. a. l.*

Lucan. I 2sq. : populumque potentem in sua
victici conversum viscera dextra cognatasque
acies. *cf. VII 453.*

Lucan. I 680. 694 : Philippos (*pro Pharsalo*).

Verg. georg. I 490.

Lucan. VII 407sq. : Pharsalia tanti causa mali.
Cedant feralia nomina Cannae et damnata diu
Romanis Allia fastis. Tempora signavit leviorum
Roma malorum: hunc voluit nescire diem. Pro
tristia fata! *I 30sq. II 45sq.*

SIDONII CARMINUM

IX 249 : Tartesiacus . . . orbis. *cf. c. V 286. II 363.*
 IX 251 : Crassorum et madidas cruore Carrhas.

IX 255sq. : quod post Cimbrica turbidus trophaea
 et vinctum Nasamonium Iugurtham.

IX 259sq. : non Gaetulicus hic tibi legetur,
 non Marsus, Peto, Silius, Tibullus.

IX 262 : blandiloquum.

IX 274 : Pelusiaco . . . Canopo.

IX 284sqg. : Phoebum vel Hyantias puellas
 . . . . . filiumque Maiiae.
cf. VIII 9 c. 1.

IX 287 : vatem Rhodopeium.

IX 300 : et carus popularitate princeps. *cf. II 3,2.*

IX 309sq. : quem . . . poetis
 praeponit bene vilicum senatus.

IX 319sq. : chartae, quae scombros merito piperque
 portet. *ib. 328* : tus . . . servet.

IX 323sqg. : nardum ac pingua Nicerotianis
 quae fragrant alabastra tincta sucis,
 Indo cinnamon ex rogo petitum,
 quo Phoenix iuvenescit occidendo.

IX 327 : malobathrum. *cf. c. II 415.*

IX 334sq. : isti qui valet exarationi
 dstrictum bonus applicare theta.

IX 342 : Cato tertius.

IX 343 : narem rhinocerotica minetur.
cf. c. III 8.

X 1sq. : Flucticolae cum festa nurus Pagasaea per
 antra
 rupe sub Emathia Pelion explicuit.

X 3 : angustabat humum superum . . supellex.

X 5 : ducebatque choros.

X 6 : caeruleae pallae concolor ipse socer.

X 14 : Pallas tum cristis, Delia tum pharetris (*scil.*
 laudata).

X 17 : hic et Pipliadas *e. q. s.*

X 19 : Hymen.

X 20 : qui non ingenio, fors placuit genio.
cf. I 9,2.

X 21sq. : fescennina tamen non sunt admissa, prius-
 quam
 intonuit solita noster Apollo lyra.

XI 1 : Cyaneas . . . cautes.

XI 6 : exit in Isthmiacum pelagus claudentibus
 alis
 saxorum de rupe sinus.

Lucan. I 104sq. : miserando funere Crassus Assyrias
 Latio maculavit sanguine Carras.

Lucan. II 69 : post Teutonicos victor Libycosque
 triumphos. *II 90* : nuda triumphati iacuit per
 regna Iugurthae. *Stat. silv. II 7,93* : Nasamonii
 (Tonantis).

Mart. I praef. : sic scribit Catullus, sic Marsus,
 sic Peto, sic Gaetulicus, sic quicumque perlegitur.

Plaut. Bacch. V 2,54 : blandiloqua. *Senec. Agam.*
 289 : voce blandiloqua.

Stat. silv. II 7,70 : Pelusiaci . . . Canopi.

Stat. silv. II 7,8 : Paeon et Hyantiae sorores. *ib. 6* :
 vocalis citharae repertor Arcas.

Ovid. met. X 11sq. : Rhodopeius . . . vates.

Stat. silv. II 7,69 : et gratum popularitate Magnum.

Iuv. IV 77 : positus modo vilicus urbi.

Pers. I 43 : nec scombros metuentia carmina nec tus.
Stat. silv. IV 9,12 : tus . . piperve servant. *Catull.*
 95,8. *Hor. ep. II 1,266sqg.*

Mart. III 2,5. III 50,9. IV 86,8.

Mart. VI 55,1sqg. : quod semper casiaque cinna-
 moque et nido niger alitis superbae fragras
 plumbea Nicerotiana. *X 38,8* : nimbis ebria (*scil.*
 lucerna) Nicerotianis.

Stat. silv. II 6,87sq. : Phariaeque exempta volucris
 cinnama. *Lactant. Phoen. 78* : perit, ut vivat.

Pers. IV 13 : et potis es nigrum vitio praefigere
 theta. *cf. Mart. VII 37,1sq.*

Iuv. II 40 : tertius e caelo cecidit Cato.

Mart. I 3,6 : nasum rhinocerotis habent.

Claud. IX 1 : Surgeret in thalamum ducto cum
 Pelion arcu.

Claud. IX 2 : nec caperet tantos hospita terra deos.
cf. Stat. Ach. I 29.

Claud. IX 10 : duxit in antra choros.

Claud. IX 3 : socer aequoreus.

Stat. Theb. II 242sq. : mutatosque velint transumere
 cultus, et Pallas deceat pharetras et Delia cristas.

Claud. IX 9 : Terpsichore *e. q. s.*

Claud. IX 21 : felix Hymenaeus.

Rutil. I 328 : sive loci ingenio seu domini genio.
cf. Stat. silv. II 2,44sq.

Claud. IX 17sq. : tum Phoebus . . . pectine temp-
 tavit nobiliore lyram. *LXXXI 4* : carmina sola
 loquor, si me meus implet Apollo.

Lucan. II 716 : Cyaneas . . . cautes.

Stat. silv. II 2,16 : litus et in terras scopulis pen-
 dentibus exit.

SIDONII CARMINUM

- XI 11 : miroque (*mirumque*) relatu.
 XI 13 : perforat arenti radio lux sicca liquorem.
     ib. 9 : collecta dies.
 XI 14 : Lemnius illic.
 XI 18 *sq.* : Aethiopus, Frygius, Parius, Poenus, Lacedaemon,
     purpureus, viridis, maculosus, eburnus et albus.
 XI 21 *sq.* : iaspis ... beryllus, achates.
 XI 23 *sq.* : valvas,
     per quas inclusi lucem vomit umbra smaragdi.
 XI 25 : limina crassus onyx crustat propterque hyacinthi.
 XI 29 : Mulciber auro.
 XI 33 : Lemniacis ... catenis. *cf.* c. XXIII 289 *sq.* :
     catenas ... Lemniacas.
 XI 35 : sinuamina tortilis alvi.
 XI 38 : semiferi.
 XI 38 *sq.* : latus, quod pollice fixo
     vellit, et occulto spondet conubia tactu.
 XI 41 : parcenti pistre flagellat.
 XI 42 : pone subit .... agmen Amorum.
 XI 43 : hic cohibet delphina rosis.
 XI 43 *sq.* : viridique iuvenco hic vectus.
 XI 45 *sq.* : plantaque madenti
     labuntur firmantque pedum vestigia pennis.
     cf. c. V 514.
 XI 48 : marcebant violae.
 XI 57 *sq.* : pendens in margine palmae ...
     oscula sic matris carpens ...
     .. scalpebat lumina penna.
 XI 62 *sq.* : calet ille ... nostris facibus.
 XI 63 *sq.* : dulcique veneno
     tactus votivum (*cf.* IV 5,2) suspirat corde dolorem.
 XI 65 *sq.* : esset si praesens aetas, impenderet illi
     Lemnias imperium, Cressa *e. q. s.*
     cf. ib. 74 *sq.*
 XI 66 : Lemnias.
 XI 71 : Euadne in flammas et Sestias isset in undas.
 XI 76 : Thermodontiacae.
 XI 86 : te ... ambisset, Hiberia, ludis.
 XI 89 *sq.* : cui Iuppiter esset ... aurum.
 XI 91 *sq.* : census, forma genusque conveniunt.

- Ovid. met.* IX 167 : foedumque relatu.
Stat. silv. I 5,45 *sq.* : multus ubique dies, radiis ubi
     culmina totis perforat.
Claud. X 87 : Lemnius haec. *Ovid. met.* IV 185.
Stat. silv. I 2,148 : Libycus Phrygiusque silex ...
     Laconum. I 5,37 *sq.* : purpura ... Phrygiae ....
     Synnados antro ipse cruentavit maculis liven-
     tibus Attis. *ib.* 39 : niveas (venas) .... rupes.
     ib. 40 : viridis. *cf. Prud. contra Symm.* II 246 *sq.*
Claud. X 90 *sq.* : beryllo paries et iaspide ... cal-
     catur achates.
Claud. X 88 : trabibusque smaragdis.
Claud. X 89 *sq.* : hyacinthi rupe ... iaspide lubrica
     surgunt limina.
Claud. X 87 : extruxit et auro. *ib.* 57 *sq.* : fulvo
     ... metallo. Mulciber.
Mart. V 7,7 : Lemniacis ... catenis. *Stat. Theb.*
     III 274 : Lemniacae ... catenae. *silv.* I 2,60.
Claud. XXXVI 275 : Lemnia vincula.
Claud. X 149 *sq.* : sinuatur in arcum belua.
Ovid. met. XIII 915 : tortilis ... piscis.
Claud. X 145 : semifer (*i. e.* Triton).
Ovid. de art. am. I 606 : velle latus digitis.
Claud. XVIII 85 *sq.* : non blandior ullus euntis an-
     cillae tetigisse latus.
Stat. Ach. I 572 : thyrsos parcente ferit.
silv. I 2,80 : parcentes et inertis strinximus arcu.
     V 4,10 : parcit miserata flagello.
Stat. silv. I 2,54 : agmen Amorum. *Claud.* X 153 :
     prosequitur ... comitatus Amorum.
Claud. X 156 : frenatque rosis delphina Palaemon.
Claud. X 159 *sq.* : variis vectae ... feris.
Claud. XXXI 114 *sq.* : impune cadunt (*scil.* amores).
     Lapsus meliore volatu consequitur *e. q. s.*
Claud. XXXVI 247 : marcebant ... coronae.
     cf. XXXI 96.
Stat. silv. I 2,103 *sq.* : tenera matris cervice pendit
     blandus et admotis tepefecit pectora pennis.
Stat. silv. I 2,79 *sq.* : illam ... lampade .. strinximus.
Claud. XXI 56 *sq.* : defixaeque hospite pulchro Per-
     sides arcanum suspirare calorem.
Stat. silv. I 2,130 *sq.* : hanc si Thessalicos vidisses,
     Phoebe, per agros, erraret secunda Daphne, si in
     litore Naxi *e. q. s.*
Stat. Theb. V 29. 500 : Lemnias.
Stat. Theb. XII 800 *sq.* : sese caris instraverit audax
     ignibus Euadne. VI 547 : Sestias.
Claud. XXXV 66 : Thermodontiacae. *cf. Stat. silv.*
     I 6,56. *Theb.* XII 164.
Stat. silv. I 2,254 : ambissent laudare diem.
Stat. silv. I 2,136 : cecidisset Iuppiter auro.
Stat. silv. I 2,121 *sq.* : census ... beatos, vincit opes
     animo. *Rutil.* I 520 : nec censu inferior.

SIDONII CARMINUM

- XI 96 : strinxit Hyperboreis Tanaitica crusta pruinis.
Verg. georg. III 360 : concresecunt subitae currenti in flumine crustae.
Stat. silv. I 2,142 : ad frena citavit olores.
Claud. VII 163 : liquido .. tramite.
Claud. XXXI 8 sq. : triplexque vicissim nexa ... requiescit Gratia. XXIX 88 : ternaque .. nudis innectens Gratia membris.
Stat. silv. I 2,226 : hic flavam maculoso nebrida tergo.
Claud. VIII 149 sq. : nec te progenitum Cybeleius aere sonoro lustravit Corybas.
- XI 108 sq. : olores vittata stringit myrto.
Stat. Theb. V 389 : abiunctis regemunt tabulata cavernis.
- XI 112 : liquido ... tractu. *cf. c.* II 436.
- XI 113 : hic triplex uno comitatur Gratia nexu.
- XI 119 : hic distincta latus maculosa nebride Thyias.
Claud. XXXI 128 sq. : tum dextram complexa viri dextramque puellae tradit et his ultro sancit conubia dictis.
- XI 121 sq. : qui Dindyma ludit
iam sectus recalet Corybas, cui gutture ravo *e. q. s.*
- XI 123 : ignem per bifores (*cf. c.* V 495) regemunt cava buxa cavernas.
- XI 125 : hic Phoenix busti dat cinnama vivi.
cf. c. VII 353 sq.
- XI 129 sq. : tum Paphie dextram iuvenis dextramque puellae
complectens paucis cecinit sollemnia dictis.
- XI 131 sq. : feliciter aevum
ducite concordēs; sint nati sintque nepotes.
- XII 3 : inter crinigeras ... catervas.
Claud. XXVI 481 sq. : crinigeri sedere patres, pelita Getarum curia. XXI 203 : crinigero flaventes vertice reges.
- XIII 7 sq. : silva ex Erymanthide monstrum
... feri riserit ora suis.
Claud. XXXIV 32 : fero riserit ore puer (*scil.* Hercules angues). *ib.* 36 : Erymanthei gloria montis aper. *Orid. met.* II 499 : silvas Erymanthidas.
Claud. XXXIV 43 : Caci flamma perit.
- XIII 9 : collaque flammigenae disrumpens fumida furis.
- XIII 14 : uni tergeminum cui tulit ille caput.
Claud. XXXIV 39 sq. : tergeminique ducis numerosos deiceis artus et totiens uno victor ab hoste redis.
- XIII 15 : haec quondam Alcides; at tu Tiryntius alter.
Claud. XXXIV 49 : Thracius haec vates (*scil.* de Hercule canit). Sed tu Tiryntius alter.
- XIII 33 : perpetuis .... fastis.
Stat. silv. IV 6,7 : perpetuis ... fastis.
- XIV § 4 : essentiam ... dixisse Ciceronem; nam essentiam nec non et indoloriam nominavit, addens: „licet enim novis rebus nova nomina imponere“; et recte dixit, nam sicut ab eo quod est verbi gratia sapere et intellegere sapientiam et intellegentiam nominamus, regulariter et ab eo quod est esse essentiam non tacemus.
*Cic. frag. 16 p. 145. *Bail.*
- XIV 1 sqq. : dies ...
quem Clotho niveis benigna pensis .... signet.
- XIV 3 : albus quem (*prosperum diem*) ... lapillus ... signet.
Stat. silv. I 2,24 sq. : ergo dies aderat Parcarum conditus albo vellere. IV 8,18 sq. : alba Atropos.
- XIV 7 : sacri laticis loquacitatem. *cf. c.* XXIII 208.
- XIV 10 sqq. : nec hanc puellam
donat mortibus ambitus procorum;
non hic Oenomai cruenta circo
Plin. VI 11,3 : diem ... laetum notandumque mihi candidissimo calculo! *Catull.* LXVIII 148.
Hor. c. I 36,10. *Pers.* II 1.
Stat. Theb. VI 563 sqq. : Atalantes ... vestigia ... indepressa procis. *silv.* I 2,41 sq. : trementem currere et Oenomai fremitus audire sequentis.

SIDONII CARMINUM

audit pacta Pelops nec insequentem
pallens Hippomenes ad ima metae
tardat Schoenida ter cadente pomo.

cf. c. II 490sqq. V 167 sq. 173 sq.

XIV 16sqq. : non hic Herculeas videt palaestras
Aetola Calydon stupens ab arce,
cum cornu fluvii superbientis
Alcides premeret.

cf. c. II 497 sqq.

XIV 27 : minore plectro. *cf. c. XVI 70 : plectro ...
impare.*

XIV 29 : senex biformis.

XV 1 : procellosi ... ex arce Caferei.

XV 3 : Erechtheo Xanthum mutabat Hymetto.

XV 4 : aurato micat aere caput.

XV 7 : Gorgo tenet pectus medium.

XV 9 : vivitque anima pereunte venustas.

XV 10sq. : cerastarum ... caput asperat ...
.. congeries.

cf. c. XXIII 291 sq.

XV 11sq. : mordax
crinis, et irati dant sibila taetra capilli.

XV 13 : squameus. *cf. c. VII 242.*

XV 14sq. : tegit extima limbi
circite palla pedes.

XV 17 : laevam parma tegit.
: Flegraei ... tumultus. *cf. c. VI 15sqq.*

XV 18sq. : hic rotat ..... (Pindum Enceladus).

XV 19sqq. : Enceladus ..... Typhoeo; Porfyrion
..... Mimas contra aegida.

cf. c. VI 24 sq.

XV 20sq. : Pangaea rapit, Rhodopenque Adamastor
(scribendum censeo : Damastor)

Strymonio cum fonte (*codd. perperam :*
forte) levat.

*cf. c. IX 89sqq. : montes ... cum ... fonti-
bus ... levati.*

XV 23sq. : hic Pallas Pallanta petit, cui Gorgone
visa
invenit solidum iam lancea tarda ca-
daver.

XV 25 : hic Lemnon pro fratre Mimas contra aegida
torquet.

XV 32sq. : hastam ... quam ... posita .... pro-
traxit oliva.

hoc steterat genio, super ut vestigia
divae

labentes teneat Marathonica baca tra-
petas.

XV 38 : scrutantes ... viros, quid machina caeli,
quid tellus *e. q. s.*

*Claud. XXIX 166sq. Stat. silv. I 2,86 : Hippomenem.
nec sic meta pallesbat in ipsa. Claud. XXIX
169sq. : Hippomenes trepidus cursu ferroque
secutam aurato volucrum flexit Schoeneida pomo.*

*Claud. XXIX 171sqq. : Herculeas vidit fluvio luc-
tante palaestras moenibus ex altis Calydon, pre-
tiumque labori Deianira fuit, cum pectore victor
anhelo Alcides fremeret retroque Acheloius iret.*

*Hor. c. II 1,40 : levioere plectro. IV 2,33 : maiore
... plectro.*

Ovid. met. II 664 : pater ... biformis.

Stat. Theb. IX 307 : nimbosam .. Caphereos arcem.

*Hor. c. I 17,1sq. : amoenum ... Lucretilem mutat
Lycae Faunus. Rutil. I 233. cf. diss. meae p. 18.
Verg. Aen. X 869 : aere caput fulgens.*

Ovid. met. VI 79 : defenditur aegide pectus.

*Stat. Theb. I 546sq. : illa graves oculos languentiaque
ora paene movet vivoque etiam pallescit in auro.*

*Stat. Theb. I 103sq. : centum ... ora cerastae, turba
minax diri capitis. IV 304 : caput asperat.*

*Stat. Theb. I 115sq. : fera sibila crine virenti con-
geminat. Claud. XXXV 25sq. : stridentia colla
Gorgonos.*

Stat. Ach. I 330 : et picturato cohibens vestigia limbo.

Verg. Aen. VII 732 : laevas caetra tegit.

*Prop. II 1,39 : Phlegraeos ... tumultus. cf. Stat.
Theb. II 595sqq.*

Claud. XXXVII 66 : hic rotat .... (Oeten).

*Hor. c. III 4,53sqq. : Typhoeus ... Mimas ... Por-
phyryon ... Enceladus ... contra sonantem Pal-
ladis aegida .... ruentes.*

*Claud. XXXVII 67 : Pangaea. ib. 101 : saevusque
Damastor. ib. 69sqq. : hic Rhodopen Hebri cum
fonte revellit et socias truncavit aquas, summa-
que levatus rupe Giganteos umeros irrorat
Enipeus.*

*Claud. XXXVII 91sqq. : victorem ... petit. Tritonia
virgo prosilit ostendens rutila cum Gorgone
pectus, aspectu contenta suo, non utitur hasta.
ib. 95sqq. : in faciem saxi Pallanta reformat *e. q. s.*
*Ovid. met. V 202sq. : Gorgone conspecta saxo con-
crevit oborto *e. q. s.***

*Claud. XXXVII 85sq. : occurrit pro fratre Mimas
Lemnumque cadentem .... eruit.*

*Ovid. met. VI 80sq. : percussamque sua simulat de
cuspe terram edere cum bacis fetum canentis
olivae.*

*Claud. XVII 100sqq. : doces ... quae vis anima-
verit astra impuleritque choros, quo vivat
machina motu *e. q. s.**

SIDONII CARMINUM

- XV 40 sq. : quid menstrua lunae (*cf. c. VII 391 sq.*) incrementa parent, totidem cur damna sequantur.
- XV 44 : Thales Mileto genitus vadimonia damnat.
cf. c. II 157. XXIII 101 sq.
- XV 45 : Lindie tu Cleobule iubes, modus optimus ut sit.
cf. c. II 158. XXIII 102 sq.
- XV 46 : tu meditans totum decoras, Periandre, Corinthon.
cf. c. II 159. XXIII 104.
- XV 47 : Atticus inde Solon „ne quid nimis“ approbat unum.
cf. c. II 160. XXIII 107 sq.
- XV 48 : Prienaeae Bia, plures ais esse malignos.
cf. c. II 161. XXIII 105.
- XV 49 : tu Mytilene satus cognoscere, Pittace, tempus.
cf. c. II 162. XXIII 106.
- XV 50 : noscere sese ipsum, Chilon Spartane, docebas.
cf. c. II 163. XXIII 109 sq.
- XV 61 : falciferi .... senis.
- XV 61 sqq. : Cronon (zonam *Mohr*) ... per summa polorum,
Martis ... medio Iove ... sidus
... Solem ... placidam Paphien ....
Arcadium .. Lunam sic orbe supremo.
ib. 54 : axe supremo.
- XV 80 : defectum ut Phoebi nec non Lunaeque laborem.
- XV 81 sq. : rebus inutile ponit principium, dum credit aquis subsistere mundum.
ib. 52 sq. : princeps quod musica mundum temperet.
- XV 87 sq. : gignere cuncta putabat hunc aerem.
ib. 92 : materiam cunctis creaturis aeri credens.
- XV 96 sq. : Socratica ..... secta.
- XV 102 : essentia. *cf. c. XIV § 4.*
- XV 110 : vivere cum sensu.
- XV 126 : at parte ex alia.
- XV 129 : ebria. *cf. VIII 6,6.*
- XV 132 : proprio (prasino *Purgold*) Glaucus .... amictu.
- XV 133 : undabant ... sinus.
- XV 134 : tempestas texta. *cf. IX 13 c. alt. 21 sq.*
- XV 136 sqq. : parvulus hic gemino cinctus serpente novercae
inscius arridet monstris ...
.. vultuque dolentis
extingui deflet, quos ipse interficit angues.
- XV 146 : inter Cecropias Ephyreidasque puellas.
- XV 149 : cum tenet haec telas, vult haec plus tela tenere.

Stat. silv. V 3,22 sq. : quae minuat Phoeben quacque integrare latentem causa queat, doctique modos extendis Arati e. q. s. Claud. XVII 101 sqq.

Hygin. fab. 221 : Cecropiusque Solon, ne quid nimis.

Ovid. fast. V 627 : falcifero ... seni. Ibis 216 : falciferique senis. cf. Mart. XI 6,1 (V 16,5).

Claud. VII 164 sqq. : Lunae ... Arcados et Veneris ... Phoebi permensus iter ... Gradivi placidumque Iovem stetit arce suprema ... qua zona .... Saturnia.

Verg. georg. II 478 : defectus solis varios lunaeque labores.

Claud. XVII 70 : namque aliis princeps rerum disponitur aer; hic confidit aquis.

Claud. XVII 70 : princeps rerum disponitur aer.

Claud. XVII 87 : Socratico ... ordiné.

Lucret. III 102 : vivere cum sensu.

Stat. Theb. IV 345 : at parte ex alia. cf. XI 354.

Stat. silv. I 3,71 : glaucos ... amictus.

Stat. Theb. IV 266 : undantemque sinum.

Stat. silv. III 1,47 sq. : parvus adhuc ... cum prima novercae monstra manu premeres atque examinata doleres. Verg. Aen. VIII 288 sq. : ut prima novercae monstra manu geminosque premens eliserit angues. Claud. XXXIV 29 sqq.

Claud. XXVI 629 : scilicet Argolicas Ephyreidasque puellas.

Claud. XVIII 274 : et telas non tela pati.

SIDONII CARMINUM

XV 151 : consul et idem. *cf. c. II 94.*

XV 155 : per Tartesiacas ... urbes. *cf. c. II 363. V 286.*

XV 160 : Dulichiique lares. *cf. c. IX 131.*

XV 161 : Penelopam tardas texit distexere telas.

XV 162 sq. : Taenaron hic frustra bis rapta coniuge
pulsat

Thrax fidibus, legem postquam teme-
ravit Averni.

XV 165 sqq. : hic vovet Alceste praelato coniuge
vitam

rumpere, quam cernas Parcarum vel-
lere in ipso

nondum pernetam fato praestante
salutem.

XV 168 sq. : hic nox natarum Danaï lucebat in
auro,

quingenta enses genitor quibus
impius aptat.

XV 170 : et dat concordem discordia iussa furorem.

XV 172 sq. : illum sibi parva paventem

et pro dimisso tantum pallere marito.

XV 175 sq. : Mnemosynam .... serpens.

XV 177 sq. : iamque opus in turrem Danae pluviā-
que metalli

ibat et hic alio stillabat Iuppiter auro.

cf. c. VI 13 sq. XXIII 283 sq. XI 89 sq.

XV 181 : ac pollice docto.

XV 182 sqq. : pingere philosophi victricem Laida
coepit,

quae Cynici per menta feri rugosaque
colla

rupit odoratam redolenti forcipe
barbam.

XV 187 : flammea sumens.

XV 188 sq. : sophorum egregium .... decus.

XV 189 sq. : Stoica tandem pone supercilia.

XV 198 sq. : amborum ... diva ...

.. nectit dextras ac foedera mandat.

cf. c. XI 129 sq.

XV 201 : fulvaeque concordēs iunxerunt fila sorores.

cf. c. V 312 sq. 369.

XVI 1 : Phoebum et ter ternas decima cum Pallade
Musas.

XVI 2 : et laticem simulatum fontis equini.

XVI 3 sq. : chelyn, quae saxa sequacia flectens
cantibus auritos erexit carmine muros.

cf. c. II 71 sqq. XXIII 181 sqq.

XVI 5 sq. : magis ille veni .... qui.

*Ovid. amor. III 9,30 : tardaue nocturno tela retexta
dolo. Stat. silv. III 5,9 : non imperfectas com-
menta retexere telas. cf. Claud. XXIX 31 sq.*

*Ovid. met. X 50 : hanc simul et legem Rhodopeius
accipit Orpheus. ib. 64 : gemina nece coniugis.
ib. 72 : orantem frustraue iterum transire vo-
lentem.*

*Claud. XXIX 12 sq. : sponte redempto casta mari-
tali successit Thessala fato. Mart. I 88,9 : cum
mihi supremos Lachesis perneverit annos. Stat.
silv. V 1,205 : rupisset tempora vitae.*

*Stat. Theb. IV 132 sqq. : vivit in auro nox Danaï
... quinquaginta ardent thalami; pater ipse ...
inspicit enses. Verg. Aen. II 503 : quinquaginta
illi thalami.*

*Plin. VIII 14,13 : simulatione concordiae discordiam
differebant. Lucan. I 98 : concordia discors.*

*Claud. L 14 : atque oneri metuens, impavidusque
sui.*

*Ovid. met. VI 114 : Mnemosynen pastor, varius Deoīda
serpens.*

*Stat. silv. I 2,136 : in hanc vero cecidisset Iuppiter
auro. cf. III 4,11 : alio ... in auro.*

Claud. I 177 : et pollice docto.

*Pers. I 133 : si cynico barbam petulans nonaria
vellat. Claud. XXII 420 : odorati redolent.*

Catull. 61,8 : flammeum cape.

Mart. VII 32,4 : te sophos omnis amat.

Priap. I 2 : pone supercilium. Mart. I 4,2.

Auson. XXV 3,2.

*Stat. silv. I 4,19 sq. : nec Phoebum ... nec Aonias
decima cum Pallade divas. I 2,7 sqq. : Elegea ...
decimanque videri se cupit. Ovid. amor. III 1,7 sqq.
Auson. XXVI 2,31 sq. : tris solas quondam ....
set Citheron totiens ternas ex aere sacrauit.*

Verg. Aen. IV 512 : et latices simulatos fontis Averni.

Pers. prol. 1 : fonte .... caballino.

Stat. silv. I 4,22 sq. : ipse veni ... qui.

SIDONII CARMINUM

XVI 6 : qui (*scil.* spiritus) pectora priscæ
intrasti Mariæ, rapiens cum tympana *e. q. s.*

XVI 7 *sqq.* : rapiens cum tympana siccus
Israel appensi (*cf. e. V 541*) per concava
gurgitis iret
aggeribus vallatus aquae mediasque per
undas
pulverulenta tuum clamaret turba trium-
phum.
cf. Arit. V 592 sqq.

XVI 11 *sq.* : quique manum Iudith ferientem colla
Olofernīs
iuvisti, exciso iacuit cum gutture
truncus *e. q. s.*

XVI 14 *sqq.* : expresso vel qui complens de vellere
pelvem
inficiensque dehinc non tacto vellere
terram
firmasti Gedeona, tubis inserte canoris
spiritus (et solo venit victoria cantu).

XVI 18 *sqq.* : quique etiam adsumptum pecorosi
(*cf. II 2,19*) de grege Iesse
afflasti regem, plaustro cum foederis
arcam
imponens *e. q. s.* (*Sidonius duas res
commiscuit memoriae errore impli-
catus*).

XVI 19 *sqq.* : plaustro cum foederis arcam
imponens hostis nullo moderante bu-
bulco
proderet obscaenum turgenti podice
morbum.

XVI 22 *sqq.* : quique trium quondam puerorum in
fauce sonasti,
quos in Chaldaei positos fornace
tyranni
roscida combusto madefecit flamma
camino.

cf. VII 6,4.

XVI 25 *sqq.* : quique volubilibus spatiantem trac-
tibus alvi
complesti Ionam, resonant dum viscera
monstri
.... quem .. vomuit suspenso belua
morsu.

XVI 31 *sqq.* : quique duplex quondam venisti in
pectus Helisei,
Thesbiten cum forte senem iam
flammeus axis

Exod. XV 20 sq. : sumpsit ergo Maria prophetissa,
soror Aaron, tympanum in manu sua, egressae-
que sunt omnes mulieres post eam cum tym-
panis et choris, quibus praecinebat dicens : Can-
temus domino *e. q. s.*

Prud. psych. 652 sqq. : non aliter cecinit respectans
victor hiantem Israel rabiem ponti post terga
minacis, cum iam progrediens calcaret litora
siccio ulteriora pede stridensque per extima cal-
cis mons rueret pendentis aquae .... relapso
gurgite ... ac ... unda ... nudas praeceps
operiret harenas. Pulsavit resono modulantia
tympana plectro turba dei celebrans mirum ac
memorable saeculis omnipotentis opus, liquidas
inter freta ripas *e. q. s.*

Exod. XIV 21 sqq. XV 1 sqq.

Iudith. XIII 10 : percussit (Iudith) bis in cervicem
eius (*scil.* Holofernīs) et abscidit caput eius ....
et evolvit corpus eius truncum.

Iudic. VI 36 sqq. : dixitque Gedeon ad deum ...
ponam hoc vellus lanae in area ....; si ros in
solo vellere fuerit et in omni terra siccitas ....
Et de nocte consurgens expresso vellere con-
cham rore implevit. Dixitque rursus ad deum :
.... Oro ut solum vellus siccum sit et omnis
terra rore madens *e. q. s.* VII 22 : insistebant
trecenti viri bucinis personantes. Immisitque
dominus gladium in omnibus castris *e. q. s.*

Reg. II 6,3 sqq. : imposuerunt arcam dei super
plaustrum novum .... David autem et omnis
Israel ludebant coram domino *e. q. s.*

Reg. I 5,6 sq. 9 : computrescebant prominentes ex-
tales. I 6,8 *sq. 11 sq.* : et posuerunt arcam dei
super plaustrum ... Ibant autem in directum
vaccae *e. q. s.*

Daniel. III 24 : et ambulabant in medio flammae
laudantes deum. *ib. 48 sq.* : incendit (flamma)
quos reperit iuxta fornacem de Chaldaeis. An-
gelus autem domini ... fecit medium fornacis
quasi ventum roris flantem.

Ion. II 2 : oravit Ionas ad dominum deum suum
de ventre piscis. *ib. 11* : et dixit dominus pisci,
et evomit Ionam in aridam.

Reg. III 21,17 : Eliam Thesbiten. III 21,28. IV 1,3. 8.
IV 2,9 : dixitque Eliseus : Obsecro ut fiat in me
duplex spiritus tuus (*scil.* Eliae). *ib. 11* : ecce
currus igneus et equi ignei ... et ascendit Elias

SIDONII CARMINUM

- tolleret et scissam linquens pro munere pellem
hispidus ardentem auriga intraret habenas.
- XVI 35 *sqq.* : quique etiam Heliam terris missure secundum
Zachariae iusti linguam placate ligasti,
dum faceret serum rugosa puerpera patrem
- XVI 43 *sqq.* : qui visum caecis, gressum quoque reddere claudis,
auditum surdis, mutis laxare loquelam suetus ad hoc etiam venisti, ut mortua membra
lecto, sandapila, tumulo consurgere possint.
- XVI 56 *sq.* : chirographon illum,
quo pervasus homo est, haec compensatio rupit.
- XVI 70 : plectro ... impare. *cf. c. XIV 27.*
- XVI 79 *sq.* : cum Procyon fureret, cum solis torridus ignis (*cf. c. XXII 182, XXIV 54* : rabidi leonis aestus)
flexilibus rimis sitientes scriberet agros.
cf. II 2,1.
- XVI 85 *sq.* : derigui ... atque ...
tinxit ... reverentia vultum.
- XVI 91 : inhospita tesqua.
- XVI 126 : bibat auribus.
- XVI 128 : semper Honoratus.
- XVII 8 : argenti nigri pondera. *cf. VIII 7,1.*
- XVII 10 : tortilis ansa.
- XVII 11 : fercula sunt nobis mediocria. *cf. I 2,6.*
- XVII 13 : panes Libyca solitos flavescere Syrte.
- XVII 15 *sq.* : vina mihi non sunt Gazetica, Chia, Falerna
quaque Saraptano palmite missa bibas.
- XVIII 3 *sq.* : aemula Baiano tolluntur culmina conoparque cothurnato vertice fulget apex.
- XVIII 7 : dives Campania.
- XIX 2 : ut solidet calidam frigore lympham cutem.
cf. II 9,9.
- XXI 4 : namque animae nostrae portio maior eras.
- per turbinem in caelum. *ib. 13* : levavit pallium Eliae, quod ceciderat ei.
- Luc. I 17* : praecedet ante illum in spiritu et virtute Eliae. *Matth. IV 5. Matth. XI 14.*
- Luc. I 20* : et ecce eris tacens *c. q. s.*
- Matth. XI 5* : caeci vident, claudi ambulant, ... surdi audiunt, mortui resurgunt.
- Isa. XXXV 5. cf. Matth. IX 2 sqq. Luc. VII 12 sqq. Ioh. XI 17 sqq.*
- Coloss. II 14* : delens quod adversus nos erat chirographum decreti.
- Hor. c. III 29,18 sqq.* : iam Procyon furit et stella vesani Leonis sole dies referente siccus.
- Stat. Theb. XI 514* : arvaque ... scribit.
- Stat. Ach. I 303 sqq.* : deriguit (*cf. Theb. V 396. IX 36*)
... fax ... in vultus ... redit ... tingit.
- Hor. ep. I 14,19* : inhospita tesqua.
- Stat. silv. V 2,58 sq.* : bibe ... auribus. *Hor. c. II 13,32* : bibit aure. *Ovid. trist. III 5,14* : auribus illa bibi.
- Claud. I 261* : semper honoratus.
- Ovid. Her. XVI 252* : tortilis ... ansa (*scil. poculi*).
- Lamprid. Alex. Sever. 34* : pocula mediocria.
- Verg. eclog. IV 28* : molli ... flavescet campus arista.
- Hor. c. I 20,1* : vile potabis ... Sabinum. *ib. 9sqq.* : Caecubum ... tu bibes ... mea nec Falernae temperant vites neque Formiani pocula colles.
- Mart. IV 25,1* : aemula Baianis Altini litora villis.
- Plin. IX 7,2sq.* : altera (*scil. villa*) ... more Baiano lacum prospicit, altera aequae more Baiano lacum tangit. itaque illam tragoediam, hanc appellare comoediam soleo; illam, quod quasi cothurnis, hanc, quod quasi socculis sustinetur.
- Sil. VIII 526sq.* : dives ... Campania.
- Rutil. I 426* : animae portio magna meae. *ib. 493* : nostrae pars maxima mentis.
- Stat. silv. III 2,7sq.* : atque animae partem ... nostrae maiorem. *Hor. c. II 17,5.*

SIDONII CARMINUM

XXII 190sq. : ardentis perit unda globi ....
spargit lentatum per culmina tota
vaporem.
cf. II 2,4.

XXII 198sq. : stamine fulvo praegnantis fusi.

XXII 206 : saxeae silva. cf. II 10 c. 21.

XXII 208sq. : fusilis euripus propter; cadit unda
superne
ante fores pendente lacu.

XXII 217 : geminam ... ad Arcton.

XXII 220 : hic multus tu, frater, eris. cf. c. XXII 38.

XXII 222 : multicavus ... fornix.

XXII 233 : Parnase bivertex. cf. IX 15 c. 27.

XXII § 5 : inter scyphos et amystidas.

: subveneris verecundiae meae, si in sobrias
aures ista non venerint: nec iniuria hoc
.... flagito. cf. IX 13,5.

XXII § 6 : culpandum, quod epigrammatis excesserit
paucitatem, istum .... patet ... neque ..
quicquam de Papinii nostri silvulis lectitasse
c. q. s.

: ille ... ut lyricus Flaccus in artis poeticae
volumine praecipit (cf. *diss. meae* p. 14),
multis isdemque purpureis locorum commu-
nium pannis semel inchoatas materias de-
center extendit.

: haec me ad defensionis exemplum posuisse
sufficiat, ne haec ipsa longitudinis depre-
catio longa videatur.

XXIII 2 : columnen decusque morum.

ib. 70sq. : decus ... columnen salusque.
cf. VIII 5,1.

XXIII 10sq. : nam cum carmina postules diserte,
suades scribere, sed facis tacere.

XXIII 12 : quadrupedante. cf. ib. 330.

XXIII 13 : Phocida.

XXIII 28sq. : blando fenore Sollium ligasti.
usuram petimurque reddimusque;
nam quod carmine pro tuo rependo,
hoc centesima laudium tuarum est.
cf. II 10,5.

XXIII 46 : Lenaeum.

XXIII 56 : barri. cf. III 13,6 : aures ... barrinas.

XXIII 58 : asaroticis lapillis.

XXIII 77 : laus est amplior amplior cicatrix.

XXIII 99sq. : rigorque Romanus fuit Attico in lepore.

XXIII 101 : Miletius ... Thales. cf. c. II 157. XV 44.

XXIII 102sq. : Lindi est notus qui Cleobulus inter
arces. cf. c. II 158. XV 45.

XXIII 104 : qui, Periandre, de Corintho es.
cf. c. II 159. XV 46.

Stat. silv. I 5,58sq. : languidus ignis inerrat aedibus
et tenuem volvunt hypocausta vaporem.

Plin. II 17,9 : conceptum vaporem salubri tempe-
ramento huc illuc digerit et ministrat. cf. *Senec.*
ep. 90,25.

Iuv. II 55 : tenui praegnatem stamine fusum.

Plin. V 6,23sq. : fenestris ... aliis despicit .. ante
piscinam, quae fenestris servit ac subiacet, stre-
pitu visuque iucundam: nam ex edito desiliens
aqua suscepta marmore albescit. I 3,1 : Euripus.

Orid. met. III 45 : geminas ... Arctos.

Stat. silv. III 1,41 : multo fratre madentem.

Orid. met. VIII 562 : punice multicavo.

Stat. Theb. I 628sq. : biverticis ... Parnasi.

Hor. c. I 36,14 : Threicia .... amystide.

Auson. XXVI 1,21sq. : set tu quoque hoc ipsum
paulo hilarior et dilutior lege: namque iniurium
est de poeta male sobrio lectorem abstemium
indicare.

Stat. silv. II *prae*f. : a me leves libellos quasi epi-
grammatis loco scriptos.

Hor. a. p. 14sq. : inceptis gravibus plerumque
et magna professis purpureus, late qui splendeat,
unus et alter assuitur pannus.

Plin. V 6,44 : verum illuc unde coepi, ne secundum
legem meam iure reprehendar, si longior fuero
in hoc, in quod excessi.

Hor. c. II 17,4 : decus columnenque rerum. I 1,2.

Auson. E XI 2sq. : nam qui ipse facundus et mu-
sicus editionis alienae prolectat audaciam, con-
silio quo suadet exterret.

Verg. Aen. XI 614 : quadrupedantum.

Lucan. IV 256sq. : Phocidos ... Massiliae.

Plin. IX 28,5 : mitte (*scil.* litteras), adpositis quidem
usuris, quas ego (num parcius possum?) cen-
tesimas computabo. *Symm.* I 14,1 : sermonis mei
largam poscis usuram, qui nihil litterati fenoris
credidisti?

Verg. georg. II 529 : Lenaeae.

Hor. epod. 12,1 : nigris ... barris.

Stat. silv. I 3,56 : asarota.

Claud. XXVI 482 : quos plagis decorat numerosa
cicatrix. *ib.* 586sq.

Stat. silv. III 5,93sq. : lusus libertatemque ....
quam Romanus honos et Graia licentia miscent?

SIDONII CARMINUM

XXIII 105 : quem dederat, Bias, Priene.

cf. c. II 161. XV 48.

XXIII 106 : Pittace, Lesbius sophistes.

cf. c. II 162. XV 49.

XXIII 107 *sq.* : qui tetricis potens Athenis

vincis Socraticas, Solon, palaestras.

cf. c. II 160. XV 47.

XXIII 109 *sq.* : Tyndareis satus Therapnis, Chilon.

cf. c. II 163. XV 50.

XXIII 119 : Chrysippus ... ex acervo.

XXIII 123 *sq.* : ipsas Musas non ita musicas putares.

cf. IV 3,9.

XXIII 131 : polibat.

XXIII 132 : Zmyrnaeae cute doctus officinae.

(cf. VII 17,1).

XXIII 137 *sq.* : qui Pandioniam movebat arte

orator caveam tumultuosus.

(ib. 135 : torrens Herodotus.)

XXIII 141 : vir semper popularitate crescens.

cf. c. IX 300. XXIII 400.

XXIII 152 : qui brevitate, Crispe, polles. *cf. c. II 190.*

XXIII 157 : Hellespontiaco parem Priapo.

XXIII 162 : celsos Senecas. *cf. c. IX 230 sq.*

XXIII 163 : quem dat Bilbilis alta Martialem.

XXIII 185 *sqq.* : cum dulces animata saxa chordae

ferrent per Rhodopen trahente cantu

et versa vice fontibus ligatis

terras currere cogerent anhelas,

nec non Hismara solibus paterent

aurita chelyn expetente silva

et nulli resolubiles calori

curvata ruerent nives ab Ossa,

stantem aut Strymona Bistones

viderent,

cum carmen rapidus latex sitiret.

cf. c. II 71 sqq. XVI 3 sq.

XXIII 195 *sq.* : Peliaco ... bimbri ... duplicis

... magistri. *cf. c. XIV 29. V 543 sq.*

XXIII 200 : Amphrysi ad fluvium deus bubulcus.

XXIII 204 *sq.* : iam primo tenero calentem ab ortu

exceperet sinu novem sorores

... vagientem.

XXIII 207 : tinxerunt vitreae vado Hippocrenes.

XXIII 208 : loquacis undae. *cf. c. XIV 7.*

XXIII 236 : tamquam Romulea satum Subura.

XXIII 237 *sq.* : linguae Argolicae rotunditate

undantem.

XXIII 243 : Chunus, Sauromates, Getes, Gelonus.

cf. c. VII 236 sq.

XXIII 251 *sqq.* : ut fastu posito ... tyrannus

... lunatum tibi flecteret tiaram.

cf. c. II 51.

XXIII 266 : Arcitenens. *cf. c. I 7.*

XXIII 272 : Aetias.

XXIII 273 : ferusque Phasis.

Pers. VI 80 : Chrysippe, tui finitor acervi.

Verg. Aen. VIII 436 : polibant. *ib. 160* : vestibat.

Pers. III 30 : in cute novi.

Iuv. XI (X) 127 sq. : quem mirabantur Athenae

torrentem et pleni moderantem frena theatri.

III 74. Stat. Theb. I 423 : caveae (dissensus).

Petron. p. 201,15 : Hellespontiacus Priapus.

Mart. I 49,3 : altam .... Bilbilin. *X 104,6. I 61,12.*

Claud. XXXIV 18 sqq. : pigrior astrictis torpuit

Hebrus aquis, porrexit Rhodope sitientes carmina

rupes, excussit gelidas pronior Ossa nives. Ardua

nudato descendit populus Haemo *e. q. s.*

Orid. met. X 88 sqq. 143 sq. XI 1 sq.

Verg. georg. III 2 : pastor ab Amphryso.

Stat. silv. II 7,36 sqq. : natum protinus . . primo

murmure . . vagientem blando Calliope sinu re-

cepit. *V 3,121 sq.* : protinus exorto dextrum risere

sorores Aonides.

Stat. silv. V 3,123 : imbuit amne sacro ... blaudus

Apollo.

Stat. silv. I 2,6 : vocalem ... undam. *V 5,2* : voca-

libus undis.

Mart. XII 21,5 sq. : nulla nec in media certabit

nata Subura, nec Capitolini collis alumna tibi.

Hor. a. p. 323 sq. : Grais dedit ore rotundo Musa

loqui.

Stat. Ach. II 133 : Sauromates ... Getes ... Gelonus.

Orid. met. VII 9. ib. 326 : Aetias.

Stat. silv. I 6,55 : ferumque Phasim.

SIDONII CARMINUM

XXII 190 *sq.*: ardentis perit unda globi ....
           spargit lentatam per culmina tota
           vaporem.
cf. II 24.

XXII 198 *sq.*: stamine fulvo praegnantis fusi.
 XXII 206: saxea silva. *cf.* II 10 c. 21.
 XXII 208 *sq.*: fusilis euripus propter; cedit unda
           superne
           ante fores pendente lacu.

XXII 217: geminam ... ad Arcton.
 XXII 220: hic multus tu, frater, eris. *cf.* c. XXII 38.
 XXII 222: multicavus ... fornix.
 XXII 233: Parnase bivertex. *cf.* IX 15 c. 27.
 XXII § 5: inter scyphos et amystidas.
           : subveneris verecundiae meae, si in sobrias
           aures ista non venerint: nec iniuria hoc
           ... flagito. *cf.* IX 13,5.

XXII § 6: culpandum, quod epigrammatis excesserit
           paucitatem, istum .... patet ... neque ..
           quicquam de Papinii nostri silvulis lectitasse
           e. q. s.
           : ille ... ut lyricus Flaccus in artis poeticae
           volumine praecipit (*cf. diss. meae p. 14*),
           multis isdemque purpureis locorum commu-
           nium pannis semel inchoatas materias de-
           center extendit.
           : haec me ad defensionis exemplum posuisse
           sufficiat, ne haec ipsa longitudinis depre-
           catio longa videatur.

XXIII 2: column decusque morum.
           ib. 70 *sq.*: decus ... column salusque.
           cf. VIII 5,1.

XXIII 10 *sq.*: nam cum carmina postules diserte,
           suades scribere, sed facis tacere.

XXIII 12: quadrupedante. *cf. ib.* 330.

XXIII 13: Phocida.

XXIII 28 *sq.*: blando fenore Sollium ligasti.
           usuram petimurque reddimusque;
           nam quod carmine pro tuo rependo,
           hoc centesima laudum tuarum est.
           cf. II 10,5.

XXIII 46: Lenaeum.

XXIII 56: barri. *cf.* III 13,6: aures ... barrinas.

XXIII 58: asaroticis lapillis.

XXIII 77: laus est amplior amplior cicatrix.

XXIII 99 *sq.*: rigorque Romanus fuit Attico in lepore.

XXIII 101: Miletius ... Thales. *cf.* c. II 157. XV 44.

XXIII 102 *sq.*: Lindi est notus qui Cleobulus inter
           arces. *cf.* c. II 158. XV 45.

XXIII 104: qui, Periadre, de Corintho es.
           cf. c. II 159. XV 46.

Stat. silv. I 5,58 *sq.*: languidus ignis inerrat aedibus
           et tenuem voluunt hypocausta vaporem.

Plin. II 17,9: conceptum vaporem salubri tempe-
           ramento huc digerit et ministrat. *cf. Senec.*
           ep. 90,25.

Iur. II 55: tenui praegnatem stamine fusum.

Plin. V 6,23 *sq.*: fenestris ... aliis despicit .. ante
           piscinam, quae fenestris servit ac subiacet, stre-
           pitu visuque iucundam: nam ex edito desiliens
           aqua suscepta marmore albescit. I 3,1: Euripus.

Orid. met. III 45: geminas ... Arctos.

Stat. silv. III 1,41: multo fratre madentem.

Orid. met. VIII 562: pumice multicaivo.

Stat. Theb. I 628 *sq.*: biverticis ... Parnasi.

Hor. c. I 36,14: Threicia .... amystide.

Auson. XXVI 1,21 *sq.*: set tu quoque hoc ipsum
           paulo hilarior et dilutior lege: namque iniurium
           est de poeta male sobrio lectorem abstemium
           iudicare.

Stat. silv. II *praef.*: a me leves libellos quasi epi-
           grammatis loco scriptos.

Hor. a. p. 14 *sq.*: inceptis gravibus plerumque
           et magna professis purpureus, late qui splendeat,
           unus et alter assuitur pannus.

Plin. V 6,44: verum illic unde coepi, ne secundum
           legem meam iure reprehendar, si longior fuero
           in hoc, in quod excessi.

Hor. c. II 17,4: decus columnae rerum. I 1,2.

Auson. E XI 2 *sq.*: nam qui ipse facundus et mu-
           sicus editionis alienae prolecat audaciam, con-
           silio quo suadet extorret.

Verg. Aen. XI 614: quadrupedantem.

Lucan. IV 256 *sq.*: Phocidos ... Massiliae.

Plin. IX 28,5: mitte (*scil.* litteras), adpositis quidem
           usuris, quas ego (num parcius possum?) cen-
           tesimas computabo. *Symm.* I 14,1: sermonis mei
           largam poscis usuram, qui nihil litterati fenoris
           credidisti?

Verg. georg. II 529: Lenaeae.

Hor. epod. 12,1: nigris ... barris.

Stat. silv. I 3,56: asarota.

Claud. XXVI 482: quos plagis decorat numerosa
           cicatrix. *ib.* 586 *sq.*

Stat. silv. III 5,93 *sq.*: lusus libertatemque ....
           quam Romanus honos et Graia licentia miscet?

SIDONII CARMINUM

- XXIII 105 : quem dederat, Bias, Priene.
cf. c. II 161. XV 48.
- XXIII 106 : Pittace, Lesbius sophistes.
cf. c. II 162. XV 49.
- XXIII 107sq. : qui tetricis potens Athenis
 vincis Socraticas, Solon, palaestras.
cf. c. II 160. XV 47.
- XXIII 109sq. : Tyndareis satus Therapnis, Chilon.
cf. c. II 163. XV 50.
- XXIII 119 : Chrysippus ... ex acervo.
- XXIII 123sq. : ipsas Musas non ita musicas putares.
cf. IV 3,9.
- XXIII 131 : polibat.
- XXIII 132 : Zmyrnaeae cute doctus officinae.
(cf. VII 17,1).
- XXIII 137sq. : qui Pandioniam movebat arte
 orator caveam tumultuosus.
(ib. 135 : torrens Herodotus.)
- XXIII 141 : vir semper popularitate crescens.
cf. c. IX 300. XXIII 400.
- XXIII 152 : qui brevitate, Crispe, polles. *cf. c. II 190.*
- XXIII 157 : Hellespontiaco parem Priapo.
- XXIII 162 : celsos Senecas. *cf. c. IX 230sq.*
- XXIII 163 : quem dat Bilbilis alta Martialem.
- XXIII 185sqg. : cum dulces animata saxa chordae
 ferrent per Rhodopen trahente cantu
 et versa vice fontibus ligatis
 terras currere cogerent anhelas,
 nec non Hismara solibus paterent
 aurita chelyn expetente silva
 et nulli resolutibiles calori
 curvata ruerent nives ab Ossa,
 stantem aut Strymona Bistones
 viderent,
 cum carmen rapidus latex sitiret.
cf. c. II 71sqg. XVI 3sq.
- XXIII 195sq. : Peliaco ... bimembri ... duplicis
 ... magistri. *cf. c. XIV 29. V 543sq.*
- XXIII 200 : Amphrysi ad fluvium deus bubulcus.
- XXIII 204sq. : iam primo tenero calentem ab ortu
 excipere sinu novem sorores
 ... vagientem.
- XXIII 207 : tinxerunt vitreae vado Hippocrenes.
- XXIII 208 : loquacis undae. *cf. c. XIV 7.*
- XXIII 236 : tamquam Romulea satum Subura.
- XXIII 237sq. : linguae Argolicae rotunditate
 undantem.
- XXIII 243 : Chonus, Sauromates, Getes, Gelonus.
cf. c. VII 236sq.
- XXIII 251sqg. : ut fastu posito ... tyrannus
 ... lunatum tibi flecteret tiaram.
cf. c. II 51.
- XXIII 266 : Arcitenens. *cf. c. I 7.*
- XXIII 272 : Aetias.
- XXIII 273 : ferusque Phasis.

Pers. VI 80 : Chrysippe, tui finitor acervi.

Verg. Aen. VIII 436 : polibant. ib. 160 : vestibat.
Pers. III 30 : in cute novi.

*Iur. XI (X) 127sq. : quem mirabantur Athenae
 torrentem et pleni moderantem frena theatri.*
III 74. Stat. Theb. I 423 : caveae (dissensus).

Petron. p. 201,15 : Hellespontiacus Priapus.

Mart. I 49,3 : altam ... Bilbilin. X 104,6. I 61,12.
*Claud. XXXIV 18sqg. : pigrior astrictis torpuit
 Hebrus aquis, porrexit Rhodope sitientes carmina
 rupes, excussit gelidas promior Ossa nives. Ardua
 nudato descendit populus Haemo e. g. s.*
Ovid. met. X 88sq. 143sq. XI 1sq.

Verg. georg. III 2 : pastor ab Amphryso.

*Stat. silv. II 7,36sqg. : natum protinus . . primo
 murmure . . vagientem blando Calliope sinu re-
 cepit. V 3,121sq. : protinus exorto dextrum risere
 sorores Aonides.*

*Stat. silv. V 3,123 : imbuit amne sacro ... blandus
 Apollo.*

*Stat. silv. I 2,6 : vocalem ... undam. V 5,2 : voca-
 libus undis.*

*Mart. XII 21,5sq. : nulla nec in media certabit
 nata Subura, nec Capitolini collis alumna tibi.*
*Hor. a. p. 323sq. : Graïs dedit ore rotundo Musa
 loqui.*

Stat. Ach. II 133 : Sauromates ... Getes ... Gelonus.

Ovid. met. VII 9. ib. 326 : Aetias.
Stat. silv. I 6,55 : ferumque Phasim.

SIDONII CARMINUM

XXIII 277 : sive prandia quis refert Thyestae.

cf. c. IX 110sqq.

XXIII 278 *sqq.* : seu vestros, Philomela torva,
planctus,

discerptum aut puerum cibum-
que factum

iamiam coniugis innocentioris.

XXIII 283 *sq.* : turris Danaae ...

cum multum pluvio rigata censu
est *e. q. s.*

cf. c. VI 13sq. XV 177sq. XI 89sq.

XXIII 289 *sq.* : in catenas ... Lemniacas. *cf. c. XI 33.*

XXIII 291 *sq.* : caputque saetis et tergum asperat.

cf. c. XV 10sq.

XXIII 296 *sq.* : seu Perseia virgo vindicata

... harpe coniugali. *cf. c. VII 35.*

XXIII 299 : ad Pergama ... bilustre bellum.

XXIII 301 : schoenobatas.

XXIII 302 : cannas. *cf. c. I 10.*

XXIII 307 : Ianus ... bifrons. *cf. c. VII 10sq.*

XXIII 313 : Elei ... campi.

XXIII 315 : et iam te urna petit.

XXIII 321 : premens habenas.

XXIII 326 : iubasque tortas.

XXIII 328 *sq.* : iuvantque blandis ... plausibus.

XXIII 330 : quadrupedantibus. *cf. c. XXIII 12.*

XXIII 331 *sqq.* : illi ad claustra fremunt repagulisque
incumbunt simul ac per obseratas
transfumant tabulas et ante cursum
campus flatibus occupatur absens
(*cf. c. VII 278. 367sq.*).

impellunt, trepidant, trahunt, re-
pugnant

.... timent ... inquieto

duratum pede stipitem flagellant.

XXIII 339 : murmur bucinae strepentis.

XXIII 340 *sq.* : vocans quadrigas

effundit celeres in arva currus.

XXIII 342 *sqq.* : non sic fulminis impetus trisulci,
non pulsa Scythico sagitta nervo,
non sulcus rapide cadentis atri.

XXIII 345 *sq.* : non fundis Balearibus rotata

... plumbea ... procella.

XXIII 346 : liquidos poli meatus.

XXIII 350 *sq.* : instant verberibus ... et pectora
prona.

XXIII 356 : iam vos ex oculis velut volantes.

ib. 349 : pulvere sordidatur aer.

XXIII 364 : gyri. *ib.* 372 : gyrum. *ib.* 397 : gyro.

Mart. X 35,6 : diri prandia nec refert Thyestae.

Verg. eclog. VI 79 : quas illi Philomela dapes, quae
dona pararit (*quae de Procne narrari solent*).

Orid. amor. II 12,9 : Pergama cum caderent bello
superata bilustri.

Iur. III 77 : schoenobates.

Verg. georg. III 202 : Elei ... campi.

Symm. rel. 9,6 : electionem mox urna tribuebat.
cf. Claud. XXVIII 5.

Stat. Theb. VI 417 : pressis ... habenis.

Stat. Theb. VI 402 : torta iubarum.

Lucan. I 293 *sq.* : quantum clamore iuvatur ... sonipes.

Stat. Theb. VI 398 *sqq.* : impulsus nequeunt obsistere
postes claustraque, compressae transfumat an-
helitus irae ... pereunt vestigia mille ante
fugam, absentemque ferit gravis ungula campum.
ib. 394 : pugnant exire paventque. *Lucan.* I 295.

Stat. Theb. VI 404 : Tyrrhenum murmur.

Verg. georg. I 512 *sq.* : cum carceribus sese effudere
quadrigae, ... neque audit currus habenas.

Stat. Theb. VI 406 *sqq.* : quae bello sic tela volant,
quae nubila caelo? ... est minor impetus igni,
tardius astra cadunt. *Senec. Herc. Oet.* 1994 :
fulminibus ... trisulcis. *Orid. amor.* II 5,52 : tela
trisulca Iovi. *Lucan.* I 230. *Senec. Phoen.* 428 *sqq.*

Lucan. I 229 *sq.* : torto Balearis verbera fundae
ocior. *Verg. georg.* I 309 : Balearis verbera fundae.
Orid. met. II 727 *sq.* : cum Balearica plumbum
funda iacit.

Stat. Theb. III 504 : liquidoque polum complexa
meatu.

Verg. georg. III 106 : illi instant verbera torto.

Stat. Theb. VI 475 : fervidus instat. *Verg. Aen.*

V 147 : pronique in verbera pendent. *Stat. Theb.*

VI 416 : prono iuga pectore tangunt. *ib.* 421 *sq.* :
insibilat aer verberibus.

Stat. Theb. VI 411 : et iam rapti oculis, iam caeco
pulvere mixti.

Stat. Theb. VI 444 : gyros.

SIDONII CARMINUM

XXIII 369 : curru ... intus acto.

XXIII 370 : duplicatus.

XXIII 373 : instabant alii manu atque voce. *ib.* 350.

XXIII 374 *sq.* : deciduis in arva guttis
rectorum alipedumque sudor ibat.

XXIII 376 : fragor faventum. *ib.* 416 : fragor.

XXIII 377 *sq.* : atque ipsis pariter viris equisque
fit cursu calor et timore frigus.

XXIII 381 *sq.* : non valens sequentum
pondus ferre prior.

XXIII 392 : raptans Oenomaum tremante Pisa.
cf. c. II 490 sqq.

XXIII 394 : compendia flexuosa metae.

XXIII 395 : unus dum premit.

XXIII 400 : alter dum popularitate gaudet.
cf. c. IX 300. XXIII 141.

XXIII 402 : obliquat iter.

XXIII 406 : sperans anticipasse iam priorem.

XXIII 420 *sq.* : quantum nec reboant ...
Doris Trinacris aut .... Propontis.
cf. c. VIII 10.

XXIII 421 : voraginoso. *cf. II 2,16. V 13,1.*

XXIII 422 : quae vallis sale Bosphorum, Propontis.
cf. c. II 63.

XXIII 426 : victis ire iubens.

XXIII 437 *sq.* : quos (res difficilis sibi que discors)
libertas simul excolit pudorque!
cf. II 8 c. 8 sqq.

XXIII 440 : serietas. *cf. I 9,1.*

XXIII 447 : bis sex tabulas ... iuris.

XXIII 454 : ad Pindaricum volare cygnum.
cf. VIII 11,7.

XXIII 456 : multis praedite dotibus virorum.
cf. II 6,1. c. XXIV 82.

XXIII 459 : centum et ferrea lasset ora laude.

XXIII 470 *sq.* : nam numquam metuis loqui quod
aequum est,
si te Sulla premat ferusque Carbo
e. q. s.

XXIII 483 *sq.* : quibus vacasse
laudandam reor occupationem.
cf. I 5,11. V 7,2.

XXIII 485 *sq.* : horum nomina cum referre versu
affectus cupiat, metrum recusat.
cf. IX 16 c. 81 sq.

XXIII 491 : crepitantibus fritillis. *cf. II 9,4.*

XXIII 493 : Naupliades.

XXIII 502 *sq.* : quales nec statuas imaginesque
aere aut marmoribus coloribusque
Mentor, Praxiteles, Scopas dederunt,

Stat. Theb. VI 441 : interius ductis ... habenis.
ib. 479.

Stat. Theb. VI 417 : duplicantur.

Stat. Theb. VI 460 sq. : nec iam sufficiunt ... verbera;
voce nominibusque cient. *Verg. georg. III 106* : illi instant verbere torto.

Stat. Theb. VI 419 : bibit albentes humus arida
nimbos. *ib.* 470 : sudoribus. *Verg. Aen. VII 277* :
alipedes. *XII 484. Stat. Theb. XI 198.*

Stat. Theb. VI 448 : subit astra fragor. *Verg. Aen. V 148* : studiisque faventum.

Stat. Theb. VI 395 sq. : concurrat summus animosum
frigus in artus. Qui dominis, idem ardor equis.

Stat. Theb. VI 438 : prior ... fert ora sequentum,
fert *e. q. s.*

Stat. Theb. VI 440 : flexae ... compendia metae.

Stat. Theb. VI 447 : sonipes premit.

Stat. Theb. VI 455 : obliquant ... vias.

Stat. Theb. VI 440 sq. : speravit ... anticipasse.

Verg. georg. III 223 : reboant silvae.

Stat. Theb. VI 548 sq. : victoribus ire imperat. *ib.*
722 *sq.* : victori ... ire iubet.

Auson. XV 4,6 : serietas.

Prud. contra Symm. II 460 sq. : condita ... lex bis
sex in tabulis.

Hor. c. IV 2,25 : Dircaeum .... cycnum.

Verg. georg. II 43 sq. : non, mihi si linguae centum
sint ora que centum, ferrea vox.

Hor. c. III 3,3 : non vultus instantis tyranni *e. q. s.*

Plin. IX 6,4 : otiosissimis occupationibus.

Rutil. I 419 sq. : optarem verum complecti carmine
nomen; sed quosdam refugit regula dura pedes.

Ovid. met. XIII 310 : Naupliades.

Stat. silv. II 2,63 sqq. : quid referam veteres ceraeque
aerisque figuras? si quid Apellei gaudent animasse
colores, si quid ... Phidiae rasere

SIDONII CARMINUM

quantas nec Polycletus ipse finxit
nec fit Fidiaco figura caelo.

manus, quod ab arte Myronis aut Polycleto
iustum est quod vivere caelo. *cf. silv.* 13,47 *sqq.*
IV 6,26 *sqq.* : aera . . . marmora caelo Praxitelis
. . . . Polycleteis. *Mart.* IV 39,3 *sqq.* : solus Praxi-
telus manum Scopaeque, solus Phidiaci toreuma
caeli, solus Mentoreos habes labores. *Iur.*
VIII 102 *sqq.*

XXIV 32 *sq.* : ibis Trevidon et calumniosus
vicinum nimis, heu, iugum Rutenis.
cf. I 5,5.

Verg. eclog. IX 28 : Mantua vae miserae nimium
vicina Cremonae.

XXIV 41 *sqq.* : qualis nec Phrygiae dicata Vestae,
quae contra satis Albulam tumentem
duxit virgineo ratem capillo.

Claud. XXIX 17 *sq.* : flumine ducens Claudia vir-
gineo cunctantem crine Cybeben. *Prop.* V 11,51 *sq.* :
vel tu, quae tardam movisti fune Cybeben,
Claudia *e. q. s.* *Orid. fast.* IV 325.

XXIV 54 : rabidi leonis aestus. *cf. c.* XVI 79.
XXII 182.

Verg. georg. IV 126 *sq.* : (memini me . . .) qua niger
umectat flaventia culta Galaesus, Corycium vi-
disse senem *e. q. s.*

XXIV 58 *sq.* : quales (*scil.* hortos) Corycium senem
beantes
fuscabat picei latex Galaesi.

Catull. LXI 93 : flos hyacinthinus.

XXIV 62 : hyacinthinosque flores.

Auson. E. XVI 2,105 : haveque dicto dic vale.

XXIV 76 : dicis „ave“; dehinc „valeto“. *cf.* IX 9,2.

XXIV 82 : morum dotibus. *cf.* II 6,1. *c.* XXIII 456.

Lucan. III 306 : Cecropiae . . . Minervae.

XXIV 96 : Cecropiae . . . Minervae.

INDEX PERSONARUM.

Nomini subiuncta sunt epistolae carminave ei de quo agitur inscripta; sequuntur reliqui loci ubi is nominatur. Deinde adscripta sunt quae de eo homine tam apud Sidonium quam apud alios referuntur potiora.

IMPERATORES ROMANI.

Augustus *divi f. Apollinis filius* C. II 121 (*cf. Suetonius Aug.* 94). VII 93.

Tiberius 83,10. C. V 321. VII 104; Tiberianus 12,25. 27,12. — Tiberianum senatus consultum 12,25. *Cf. Tacitus ann.* 3,51 *ad a.* 21: factum senatus consultum, ne decreta patrum ante diem decimum (*decimum om. liber*) ad aerarium deferrentur idque vitae spatium damnatis prorogaretur. *Suetonius Tib.* 75: cum senatus consulto cautum esset, ut poena damnatorum in decimum semper diem differretur. *Dio* 57,20. 58,27. *Seneca de tranq. animi* 14,6. *Trigesimum diem pro decimo ponit unus Sidonius.*

Gaius 83,10. C. V 321. VII 105.

Claudius 83,10. C. V 322. VII 105.

Nero 83,10. C. V 322. VII 106. IX 233; Neronianus 83,29. C. XXIII 495.

Galba 83,10. C. VII 107.

Otho 83,11. C. VII 107.

Vitellius 83,11. C. V 324. VII 108.

Vespasianus 65,26. C. V 327. VII 111; *cf. C.* II 473.

Titus 124 *v.* 16. C. II 473. VII 111.

Domitianus 83,11; *cf. C.* VII 111.

Nerva C. V 317. VII 12.

Nerva Traianus 171 *v.* 26; Traianus 26,24. C. V 317.

VII 116; M. Ulpus 138,20; Ulpus C. V 561.

VII 114; Germanicus C. V 319; Ulpiana tem-

pora 65,25. *Cf. Roma.*

Pius C. II 202. 203.

Marcus C. II 203.

Carus *Narbonensis* C. XXIII 93.

Diocletianus *v. Roma.*

Constantinus 81,25; *carmine laesus Ablabii* 81,25.

Fausta *uxor Constantini* 84,1.

Crispus *filius Constantini* 84,2.

Gratianus *auctor Theodosii* C. V 355.

Valentinianus II. a. 375—392 *pulsus a Maximo, restitutus a Theodosio, interfectus ab Arbogaste* C. V 354.

Theodosius a. 379—395 C. V 109. 354. *Augustus factus Sirmii* C. V 109, *punit Arbogastem* C. V 354.

Honorius a. 393—423 84,16.

Constantinus a. 407—411 84,13.

Iovinus a. 411—413 84,13. C. XXIII 173. *Usurpat fasces* C. XXIII 177. *Filia eius nupsit Consentio seniori Narbonensi. Iovinum consulem a. 367 temporum ratio excludit.*

Constantius a. 420 C. VII 2. A. 411 *missus in Galliam ab Honorio ad eam recuperandam; a. 417 uxorem duxit Placidiam filiam Theodosii I; factus Augustus a. 420 obiit anno eodem.*

Theodosius II. a. 402—450. Theodosianae leges 22,1.

Valentinianus III. a. 425—455: Valentinianus 84,18.

119,5; Placidus C. VII 359. *Semivir* C. VII 359.

Constitutio eius de praescriptione XXX annorum

(*nov. Val. III. ed. Haenel tit. XXVI*) *data a. 449*

Ian. 17, proposita Romae d. Iul. 20, promulgatur

in Gallia 131,14. *Interficit Aetium v. Aetius.*

Ipse interficitur C. V 310.

Marcianus a. 450—457. *Euphemiam filiam unicam*

in matrimonium dat Anthemio postea Augusto

C. II 193. 482. *Moritur et consecratur* C. II 210.

Petronius Maximus a. 455 36,22; Petronius C.

VII 360; Maximus C. VII 376. 464. 545. *Praefectus, patricius, consul bis a. 433 et 443* 37,2.

Imperator per menses paullo amplius duos 37,6.

Avitus a. 455—456 *m. Octobri* C. VI 35. VII 153.

161. 308. 339. 378. 400. 415. 425. 470. 519. *Ar-*

vernus C. VII 419. *Nobilis* C. VII 154. *Legatus*

c. a. 420 ad imp., ut parte tributi Arverni le-

ventur C. VII 209. *Post tres militias factus prae-*

fectus C. VII 462. *Praefectus Galliarum* C. VII 296.

312. 316. *Chunos per Arvernorum agrum duce*

Litorio transeuntes continet C. VII 244 *seq.* *Sub*

Aetio pugnatur contra Attilam a. 451 C. VII 339. 352.

A Petronio Maximo creatus mag. equitum et pe-

ditum per Gallias a. 454 C. VII 377. 402. 432.

466. *Creatus Augustus Pannonias recipit* C. VII 589. *Consul procedit a. 456 k. Ian.* C. VII 8. 601. *Socer Sidonii* C. XXIII 430; cf. p. 4, 29.

Interregnum post mortem Ariti ante creatum Maiorianum: vacante aula mensibus multis 17, 19.

Leo a. 457—474 C. II 28. 480. *Graecus imperator* 11, 1. *Succedit Marciano* C. II 212. *Nominator et collega Anthemii* C. II 20 seq. 223. 343 seq. 478.

Maiorianus a. 457 Apr. 1—461 Aug. 2. Plena nomina d. n. imp. Caesar Iulius Valerius Maiorianus Augustus C. IV inser., e quibus *Valerius praeterea opinor non reperitur*; *Iulius* C. V 265; *Maiorianus* 16, 21. 164, 3. C. V 104. 145. 182. 280. 353. *Defendit Turonos* C. V 211. *Pugnat adversus Cloionem Francum in regione Atrebatum* C. V 212. *Militia exiit ab Aetio* C. V 291. *Revocatur a Valentiniano* C. V. 303. *Magister militum vincit per Burconem Alamannos a. 457* C. V 375 seq. *Imperator creatus vincit Vandalos a. 457 vel 458* C. V 385. *Classem parat eodem tempore* C. V 442 seq. (cf. *Procopius bell. Vand.* 1, 7). *Consul a. 458* C. V 2. 6. *Hieme (scilicet post diem Nov. 6 profectus Ravenna, v. praef. p. LI) per Alpes in Galliam proficiscitur* C. V 510. *Moratur Lugduni* C. XIII. *Moratur in Gallia a. 461* (cf. 18, 18) 17, 27 seq. 166 v. 114; *epulum eius Arelatense* 18, 16 seq.; cf. *Severus Sulpicius a. 460* (?), ed. *Holder Egger* p. 74: *Maiorianus ingressus Arelatem . . . . profectus autem ex Arelate ad Italiam a patricio Recimere occiditur Dertona.*

Idacius ad a. 461: mense Maio Maiorianus Hispanias ingreditur imperator quaeque narrat *idem et Priscus fr. 27 de societate facta ab eo cum Vesegothis et parata expeditione in Hispaniam indeque in Africam.*

Severus a. 461—465 C. II 317. *Consecratus* C. II 317.

Anthemius a. 467—472 22, 6. 88, 26. C. II 316. 479. *Constantinopolitanus* C. II 67. *Pater Procopius* (v. ind.). *Maritus Euphemiae filiae Marciani Augusti* C. II 194. 210. 216. *Comes limitis ad Danuvium* C. II 199. *Magister equitum et peditum* C. II 205. *Consul puer etiamtum a. 455* C. II 206. *Patricius* C. II 207. *Post mortem Marciani Augustum eum poscit senatus a. 457* C. II 214. *Praeest classi in Hellesponto a. 467* C. II 99. 505. *Creatus Augustus a. 467*; cf. *Idacius ad h. a.*: de Constantinopoli a Leone Augusto Anthemius frater (filius?) Procopii cum Marcellino aliisque comitibus viris electis et cum ingenti multitudine exercitus copiosi ad Italiam deo ordinante directus adscendit. *Classem parat* C. II 540. *Filia eius nubit Ricimeri* 8, 10; cf. 13, 23. *Gaudentium ricarium creat* 5, 14. *Consul iterum a. 468* 15, 2. C. I. II. *Arrandum capite damnat* 10, 3. *Ecdicio patriciatum promittit* 88, 26.

Euphemia Marciani imp. filia, uxor Anthemii imp. C. II 482.

Iulius Nepos a. 474 Iun. 24—a. 475 Aug. 28 88, 26. *Norus princeps* 81, 21. 82, 3. *Ecdicium patricium creat* 88, 26.

REGES VESEGOTHARVM.

Alaricus a. 395—410. Capit Romam a. 408 C. VII, 505.

Vallia a. 415—419 C. II 363. *Socer Ricimeris* C. II 363. *Vincit Vandalos* C. II 363. 369; cf. *Idacius ad a. Honorii* 22: *Wallia . . . Alanis et Wandalis Silingis in Lusitania et Baetica sedentibus adversatur. Ad a. eiusdem* 24: *Wandali Silingi in Baetica per Walliam regem omnes extincti.*

Theudericus I. a. 419—451: *Theudoris* C. VII 220; *Theudorida* C. VII 302. *Faret Arito* C. VII 223 seq. 469. *Obsides ei dant Romani (scilicet post obsidionem Arelatensem factam a. 425 teste Prospero, ante a. 436, quo teste eodem Gothi pacis placita perturbant), quorum unum ab eo repetit Aritus* C. VII 215 seq. *Litorius pergit adversus eum (obsidentem Narbonem)* C. VII 247. *Narbo obsidione liberatur* C. VII 475; cf. XXIII 59 seq. et *Idacius ad a. 436*: *Narbona obsidione liberatur Aetio duce et magistro militum. Capto Litorio ad Tolosam a. 438 fines producere cupit ad Rhodanum* C. VII 301. *Pax facta cum Romanis intercedente Arito*; cf. *Idacius ad a. 438*: *inter Romanos et Gothos pax efficitur. Una cum Aetio pugnat*

contra Attilam a. 451 C. VII 330 seq. *Obit* C. VII 474.

Thorismodus a. 451—453 118, 24. *Rhodani hospes* 118, 24; *ab Arelatensium portis prandio remotus* 119, 2; cf. *Severus Sulpicius a. 453, ed. Holder-Egger* p. 74: *Thurismundus rex Gothorum Arelatem circumspectat.*

Theudericus II. a. 453—466: *Theudoricus (sic L)* 2, 10; *Theudoricianus (sic L)* 22, 2. *Depingitur* 2, 10 seq. *Post interfectum Valentinianum III. irascitur Romanis a. 455* C. VII 362. *Aritum ut imperium suscipiat hortatur* C. VII 507. *Theudoricianae leges* 22, 2.

Fridericus frater praecedentis C. VII 435. 519.

Euricus a. 466—485: *Eoricus* 137 v. 42; *Euarix* (sic etiam *Gregorius h. Fr.* 2, 25 hunc locum compilans) 109, 10. *Tolosae degit* 59, 14. *Terribilis* 109, 22. *Tractat cum Arrando* 11, 1; *cum Seronato* 21, 17. *Foedere rupto regni limitem promoret* 109, 10. *Responsa ab eo petunt populi diversi* 136 v. 19 seq.

Ragnahilda 60, 8. *Regina, regis filia, uxor regis (Eurici), filii regis (TheudERICI I), mater regis futuri. Alibi non nominatur.*

NOMINA DEORUM HOMINUMQUE.

- † Aaron 146,4.
† Abiu 146,7.
Ablabius 83,26. *Consul a. 331; carmen eius in Constantinum.*
† Abraham 145,15. 277,23. 278,28. 30. 279,15. 16. 284,6. 315,14 *patriarcha.*
Abraham 123,9. *Clericus natus in imperio Persarum, expulsus ob fidem Christianam, mortuus Arvernus. Gregorius Turonensis hist. Franc. 2,21: huius (Sidonii) tempore cum adhuc apud urbem Arvernam Victorius ... moraretur, fuit in monasterio beati Quirici urbis ipsius abbas Abraham nomine, qui fide atque operibus ... refulgebat. Idem in vita patrum c. 3 eius vitam enarrat, addens: huius sancti epitaphium beatus Sidonius scripsit, in quo aliqua de his quae locutus sum est praefatus.*
Absyrtus C. V 134.
Achaemenius C. II 51.
Achilles 48,13. C. IX 151. 305,37.
† Adam 124 v. 29. C. XVI 59. 289,6. 290,26. 291,1. 323,36. 324,16.
† Adamantius v. Origenes.
Adamastor C. XV 20.
Adelphius 85,15 *rhetor. Alibi non nominatur.*
Aeacides C. II 150. VII 273.
Aetias (*Medea*) C. XXIII 272.
Aegides C. V 193.
Aeneas C. XI 88.
Aeonius. *Ad eum papam scr. R. I 15. II 8. 9 (epistolam inscriptione destitutam ad Aeonium missam esse Pomerii Arelatensis mentio indicat). 16. Ad Ruricium scribit 326,13. Ei munera mittit 308,23. Leontio succedit 308,11. Anno 494 Gelasius I. papa ad Aeonium Arelatensem episcopum litteras dedit (Conc. Gall. coll. I, p. 655); a. 502 Caesarinus ei successit. Vitam Bollandiani, Acta SS. Aug. VI p. 563—565 enarrant.*
Aeschines 55,22.
Aeschylus C. IX 235.
Aesculapius 55,16.
Aetius 118,25. 119,3. C. V 120. 275. 306. VII 230. 300. 329. 340. 359. IX 294. *Uxor eius ex regia stirpe Gothorum V 204. Pugnatur cum Francis a. 428 v. Cloio; cum Iuthungi a. 429 v. Iuthungi; Vindelicos in Norico subigit a. 429. 430 v. Norici; Belgas a Burgundionibus liberat adiutore Avaro a. 435 v. Burgundiones; pugnae eius cum Chunis C. VII 230. 279. 328. 340; Ligeris liberator defensio Aurelianis adversus Attilam a. 453 118,25. 119,3. Pater Maioriani Augusti apud Aetium quaestoris loco C. V 122. Canitur a Quintiano C. IX 294. Interfectus a Valentiniano urbis conditae a. 1207, p. C. 454 C. V 305. VII 357.*
Afer 169 v. 38 *rhetor.*
Afranius Syagrius v. Syagrius.
Agamemnon IX 125.
† Agar 145,16. 324,41.
Agaue C. XXII 89.
Agricola. *Ad eum scr. I 2. II 12. R. II 32. Frater ut videtur Papiianillae uxoris Sidonii 36,4. 10; maritus filiae Ruricii 336,10. Eius nurus (Papiianilla scil.) 336,7. quae avum eum fecit, Ruricius proavum 336,10. Habitum mutat (i. e. clericus fit) 335,24.*
Agricola C. XV 151 *consul a. 421.*
[M.] Agrippa C. II 471. XXIII 496.
Agrippina Germanici 83,17.
Agrippinus 96,5 *presbyter.*
Agroecius 85,15. *Censorius Atticus Agroecius rhetor Burdigalensis celebratus Ausonio XVI 15,2.*
Agroecius. *Ad eum papam scr. VII 5. Senoniae caput 108,6. 113,28; metropolitanus 108,11. 113,29.*
Aiax C. IX 157.
Alaricus v. p. 418.
Albinus. *Ad eum presbyterum scr. R. II 46.*
Albiso 150,6 *antistes Augustodunensis.*
Alcaeus 140 v. 5; Alcaicus 141,20. 163 v. 10.
Alceste C. XI 67. XV 165.
Alcides C. VI 11. VII 183. X 15. XIII 14. XIV 18.
Alcimus 85,15. 139,5. Alethius 29,11 *discepat cum Paulo. Latinus Alcimus Alethius rhetor Burdigalensis celebratus Ausonio XVI 3.*
Alcinous C. XII 9.
Alcon C. V 183.
Alethius v. Alcimus.
Alexander magnus 48,12. 124 v. 17. C. II 121. V 202.
Amandus 345,14 *servus Cerauniae.*
Amantius 110,20. 118,3. 152,29. *Arvernus natus 105,8. lector 99,20. 104,31. 105,33. negotiator 99,12. 104,30. uxorem ducit ex Massilia divitem 105,14 seq.*
Amazon C. IX 95. XIII 11. XV 142.
† Ambrosius *episcopus Mediolanensis 55,29. 104,21. 272,16. 33. hymnus 286,8.*
Ambrosius. *Ad eum papam scr. IX 6. R. II 44.*
Amelius 309,38. *Per eum Ruricius litteras ad Ommatium dat.*
Amicalis. *Inter episcopos, ad quos Lucidus scr. FA. XIX.*
Ammon sive Hammon deus C. V 263. IX 201.
† Ammon *monachus C. XVI 101.*
Amor 233,14. C. II 396. XI 42. 51.
Ampelius *rhetor C. IX 304. Vix L. Ampelius is cuius superest liber memorialis inscriptus Marcrino.*
Amphiarus C. IX 197.
Amphion 81,7. C. IX 286; Amphionius C. XXIII 120.
Amphitryoniades C. XIII 1. XV 135.
Amycus C. V 163.
Anacharsis C. II 165.
Anaxagoras C. II 177. XV 89.
Anaximenes C. II 176.
Ancus 83,9.

† Anna C. XVI 88.

Annianus 147,9 *episcopus Aurelianensis ante Prosperum.*

Antenoreus C. IX 195.

Anthedius 139,4. 244,5. C. IX 312 *poeta; magni eum facit Petrus mag. epist. Maioriani* C. IX 312.

Anthemius *Augustus* v. p. 418.

Anthemius C. II 94. *Consul a. 405, item per a. fere 405—414 praefectus praetorio Orientis passim memoratus (cf. C. I. L. III 739 al.). Filia eius nupsit Procopio.*

Antiochus 124 v. 19. C. VII 81 *rex Syriae.*

Antiolus (v. l. Antiolius) 146,1 *episcopus.*

Antiphates C. XXII 2.

Antonius 126,12. C. VII 94 *triumvir.*

† Antonius 114,10. C. XVI 102 *monachus.*

Anytus C. XV 195.

Apelles 106,24.

Aper. *Ad eum scr.* IV 21. V 14. *Haedius, nepos Frontonis et Auspiciæ.*

Apicius 59,9; Apicianus 76,19.

Apis C. IX 184.

Apollinaris 47,11. *Praef. praet. Galliarum Sidonii aevus 47,11 seq.; tempora eius et pericula 84,11. Primus in familia Christianus 48 v. 14.*

Apollinaris. *Ad eum scr.* IV 6. V 3. 6; *ad Simplicium et Apollinarem* IV 4. 12. 107,18. C. XXIV 53. *Habitans ad Voroangum* C. XXIV 53. *Sanguine iunctus Sidonio* 81,16. 107,18. *Vasio-nenses Nepoti Augusto conciliat (v. Chilpericus).*

Apollinaris 30,13 *Nemausensis.*

Apollinaris *filius Sidonii. Ad eum scr.* III, 13. R. II 26. 41. 84,28. 86,7. 132,14. 150,1. *Circa a. 481 cum Victorio duce in Italiam profectus et captus ibi ex Mediolano fugit Arvernos (v. Victorius). Patris scripta de memoria recitat 333,9 (cf. p. 332,30). Gregorius Turonensis hist. Franc. 2,37 in enarratione proelii in campo Vogladensi commissi a. 507 inter Francos et Gothos: Maximus ibi tunc Arvernorum populus, qui cum Apollinare venerat, et primi qui erant ex senatoribus corruerunt. 'Tumultus temporis huius vel necessitates' memorat Ruricius ad Apollinarem scribens 341,34. Greg. I. 3 c. 2 narrat eum senem episcopum Arvernorum creatum esse, adjuvantibus Placidina coniuge et Alcima sorore. Similia leguntur apud eundem glor. mart. c. 64 et vit. patr. 4,1; cf. item hist. Franc. 3,12. Commemoratur passim in epistulis Ariti.*

Apollo 91,12. 136 v. 8. 165 v. 98. C. V 372. X 22.

Apollonius 127,15. Apollonii Pythagorici vita e Philostrati schedio exscripta a Nicomacho seniore, e Nicomachi a Tascio Victoriano 127,15. 128,11 seq. *Significatur opinor Nicomachi senioris cura Philostrati Graeca Latine versa esse, Victorianum eam versionem recognovisse. Similiter subscriptum est codicibus primae decadis Livianae in hanc formam: Nicomachus Flavianus v. c. III. praef. urbis*

emendavi apud Hennam — Nicomachus Dexter v. c. emendavi ad exemplum parentis mei Clementiani — Victorianus v. c. emendabam domnis Symmachis (O. Jahn in actis soc. Lips. a. 1851 p. 335; Rossi ann. inst. arch. 1849 p. 320 seq.).

Appius v. Claudius.

Appuleius v. Apuleius.

Aprunculus. *Ad eum papam scr.* IX 10. R. II 49. 54—57. *Eparchium Ruricii filium ab ecclesia excludit 348,21. Ruricius propterea Eusebiolum presbyterum ad eum mittit 347,27. Ad Ruricium scribit 348,3. Lingonensis episcopus successor Sidonii in cathedra Arverna (v. Gregorius Tur. supra p. XLVI).*

Apuleius 31,24. 35,13; Apuleianus 54,23. Madaurensis 163,6. *Interpres Platonis* 31,24; *Platonicius* 163,6.

Aquilinus. *Ad eum scr.* V 9. *Nepos Rustici* 84,11.

Araneola C. XV 147. *Proneptis Agricolae consulis a. 421* C. XV 151. *Pater magister per Hispaniam et praefectus praetorio* C. XV 454. *Sponsa Polemii, ubi vide.*

Aratus 158,23. C. XXIII 113.

Arbaces C. IX 27.

Arbiter v. Petronius.

Arbogastes *interfector* *Valentiniani II.* C. V 355.

Arbogastes (sic scribendum, non Arvogastes teste Graeco Iohanne Antiocheno fr. 187). *Ad eum scr.* IV 17. *Mosellae accola* 68,7. *Extat epistula (Migne, Patr. Lat. vol. 61 p. 1006) Auspicii episcopi ecclesiae Tullensis ad Arbogastem comitem Treverorum incipiens ita: Praecelso et spectabili his Arbogasto comiti Auspicius qui diligo salutem plurimum. Magnas caelesti domino rependo corde gratias, quod te Tullensi proxime magnum in urbe vidimus. In sequentibus pater Arbogastis nominatur Arigius.*

Arcesilas C. II 177. XV 94.

Archilochus C. IX 214.

Archimedes 55,16.

Archyta C. II 176.

Arcitenens *Apollo* C. I 7. XXIII 266.

Argentaria *Lucani* 35,7. C. XXIII 166.

Argus 83,4.

Arion 301,27. *Cf. Verg. eglog. VIII 55.*

Aristoteles 55,22. 158,24. C. II 174; *Aristotelicius* 53,3.

† Arius: Arrius 286,29 *haereticus*; Arianus, Arrianus 108,28. 112,14. 275,31. 286,22. 292,3. 293,1. 294,18.

Arsaces 137 v. 45; Arsacius C. II 450. Arsaces Parthicus 137 v. 45. *Rex est Persarum nomine Perozes. Priscus fr. 32. 37 narrat Persas per legatos saepius petivisse a Leone imperatore Orientis, ut ad tuendum castellum Iuroeipaach prope portas Caspias in Caucaso situm aut pecunias aut milites mitteret.*

Arvandus 10,3. 25. 27. 11,6. 17. 12. 4. 9. *Praefectus praetorio Galliarum bis* 10,13. 21. 12,4.

- per quinquennium 12,16. *Propter litteras ad (Euricum) regem Gothorum datas maiestatis accusatus et missus Romam ibi capitis damnatur a senatu* I 7. Cf. Cassiodorus *chron. ad a.* 469: His cons. Arabundus imperium temptans iussu Anthemii exilio deportatur. *Paulus hist. misc.* 15,2: sequenti anno (= 469) Servandus Galliarum praefectus imperium temptans invadere iussu Anthemii principis in exilium trusus est.
- Asclepiadeus 162,27.
- Flavius Asellus 10,20. Comes sacrarum largitionum *a.* 469. *Romae hospes Arrandi.* Cf. *C. I. L. VI* 1668: Fl(avius) Eugenius Asellus v(ir) c(larissimus) praef(ectus) urb(i) v(ice) s(acra) i(udicans) reparavit, *scilicet aram maximam basilicae S. Pauli.*
- [L. Cornelius Scipio] Asiagenes C. VII 80.
- Asiaticus 82,14 *libertus Vitellii*; cf. *Sucton. Vit.* 12.
- Astyages C. II 117. IX 30.
- Astyrius (*sic ser. cum L*; cf. Sygambri, Sylla) 131,3 *consul a.* 449.
- Atalanta C. II 495. XI 68.
- Athenius 18,22. 19,3. 7. *Conviva Maioriani Arelate a.* 461.
- Atrides C. V 448.
- Atropos C. XV 200.
- Attalus rex Pergami*: Attalicus C. II 466.
- Attalus. *Ad eum scr.* V 18. *Praesidet Haeduae civitati iure potestatis, comes fortasse* 91,26.
- Attia Viriola 138,19; cf. *Plinius ep.* 6,33, 2.
- Attila 118,24. 147,13. C. VII 327. *Irrumpit in Belgicam; populi enumerantur* C. VII 319 seq. *Rheni hostis* 118,24. *Obsedit Aurelianos a.* 453 147,13.
- Audax. *Ad eum scr.* VIII 7. *Praefectus* 133,29; cf. *tessella aenea Orelli* 1153: salvo d. n. Iulio Nepote p(io) f(elice) Aug(usto) || Audax v. c. praefectus urbi fecit; *item titulus urbanus C. I. L. VI* 1663: Castalius Innocentius Audax v. c. praef. urbis vice sacra iudicans barbarica invasione (*anni 455?*) sublata restituit.
- † Augustinus 31,20. 55,26. 150,14. 272,15 *episcopus Hipponensis. Libri de civitate dei* 327,35. *scripta* 272,36. 285,9.
- Augustus *divi f. v. p.* 417.
- Gennadius Avienus 14,10. *Consul a.* 450, *a.* 462 *primarius vir in senatu* 14,10. *Ex Corvinorum familia* 14,20. *Comparat* *Rossius (inscr. chr. I p.* 528) *Macrobii Avienum utpote coniunctum cum Valerius Messallus (I 6,26), quamquam is ipse magis videtur vixisse saeculo quarto.*
- Avitus *Augustus v. p.* 417.
- Avitus. *Ad eum scr.* III 1. C. XXIV 75. *Habitat ad Cottion* C. XXIV 75. *Matres eius et Sidonii sanguine iunctae* 39,3; *aequalis Sidonii* 39,4. *Cum sorore donat ecclesiae Arvernae praedium Cuticiacense* 39,12.
- Aurelianus 341,15.
- Aurora C. II 343. 418. IX 21. XXII 49.
- Auspicia 71,25 *avia Apri.*
- Auspicius. *Ad eum papam scr.* VII 10. *Episcopus Tullensis (cf. Arbogastes). Ex primariis sacerdotibus Galliarum* 68,21. *Habitat non longe a Mossella* 68,21.
- Auxanius. *Inter episcopos, ad quos Lucidus litteras dedit* FA. XIX. *Aquensis fortasse episcopus cum Fausto concilio Romano a.* 462 *praesedit, in quo Hermetis causa discussa est. Inter episcopos, ad quos Hilarus de Mamerti causa a.* 464 *litteras dedit. De controversia, quam cum Ingenuo Ebre-dunensi episcopo habuit, Hilari est epistula, Conc. Gall. coll. I, p.* 615; cf. *p.* 606. 609.
- Auxanius 11,5. 124,6. *Pater praefectorius* 11,15. *Abbas creandus monasterii S. Cyrici prope Arvernos* 124,6.
- Bacchae 165 v. 67.
- Bacchus 250,4. C. V 234. IX 207. XXII 87. 332,9. Cf. Liber.
- Balbus v. Caesar.
- † Basilius 55,27 *episcopus Cuesariensis, scriptor.*
- Basilius: Caecina Basilius 14,10; Basilius 14,14. 15. 22. 23. 25. *Basilianus* 14,27; *Decianus* 14,21. *Consul a.* 463. *Primarius in senatu a.* 467 14,10. Cf. *exagium C. I. L. V* 8119,1: dd. nn. Leone et Iul(io) Maiorian(o) p(er)p(etuis) Aa(u)gg(ustis); Caecina Decius Basilius p(rae)fectus p(ractorio) fecit et titulus urbanus Rossii *inscr. chr. I n.* 810: Fl. Basilio v. c. co[ns.]. *Basilio praefecto praetorio directae sunt novellae Maioriani* 2. 6. 7 *anni* 458. Cf. *Rossius inscr. chr. I p.* 356. 491.
- Basilius. *Ad eum papam scr.* VII 6 (*unde pendet Gregorius hist. Fr.* 2,25). *Inter episcopos, ad quos Lucidus litteras dedit* FA. XIX. *Episcopus Aquis Sextis, ut conicit Sirmondus, propter* 110,14. *Sancti Basilii tum presbyteri (Arelatensis), nunc pontificis summi meminit auctor vitae Hilarii Arelat., Leonis Opp. ed. Bullerini II, p.* 339.
- Bassaris C. V 497. IX 209. XXII 37.
- Bassulus. *Ad eum episcopum scr.* R. I 7.
- Baxo 329,23.
- Bellona C. V 32. 229.
- Bellerofonteus C. V 184.
- † Beselehel 116,16. Cf. *Exod.* 31,2 cct.
- Bias C. II 161. XV 48. XXIII 105.
- Bigerrus 16,28 *Arelatensis.*
- Bocchus C. V 591.
- Bonifatius C. IX 279. *Fugit in Africam a.* 422; cf. *Prosper ad h. a., alii.*
- Brennus C. II 526. V 80. VII 129. IX 245; Bren-nicus C. VII 561.
- Briareus 83,4. C. VI 25. XV 27.
- Bromius C. X 16. XI 120. XXII 233.
- [D.] Brutus C. XXIII 17.
- [M.] Brutus 45,21 *primus consul.*
- [M.] Brutus C. IV 9 *interfector Caesaris.*

Burco C. V 375. *Dux sub Maioriano vincit Alamannos a. 457.*

Burgundio. *Ad eum scr.* IX 14.

Burgundio C. VII 442. *Dux eorum qui occiderunt Petronium Maximum imp. a. 454.*

Busiris C. XXII 1.

Cacus C. XV 142.

Cadmeus C. VI 11.

Caecina Basilius v. Basilius.

Caelestius 159,10.

[Q. Servilius] Caepio C. II 227 *cos. a. 648.*

Caesar dictator : C. Caesar 130,13; Iulius Caesar 48,13; Caesar Iulius 167,27; Iulius C. II 120; Caesar Gallicanus C. IX 240; Caesar 55,24. C. V 505. VII 88. 150. XXIII 82; legionum Iulianarum hiberna 38,15; Mars Iulianus C. XXIII 16; Iuliana rebellio 7,19. *Ostentum cum nascitur alibi non memoratum, sumptum fortasse ex ritae Suetonianae deperdito principio* C. II 120. Balbi ephemeris 167,31 *est belli Gallici liber VIII inscriptus Balbo.*

Caesar = imperator C. XXIII 210; Caesareus = imperatorius C. V 536. XXIII 160. XXIV 7.

Caesarius episcopus. A. 506 *ad Ruricium scr.* FA. XII. *Ad eum scr.* R. II 33 (*qua Ruricius respondet*). R. II 36. *Agathensi synodo interest* 274,10. *Arelatensis episcopus a. 502—542, cuius vitam ed. Mabillon, Acta SS. ord. S. Benedicti Saec. I, App. p. 659.*

Caesennia 35,7 *Gaetulici amica.*

Caeso [Quinctius] C. II 528; *cf. Livius 3,11.*

Cafereus v. Caphereus.

Calais C. V 546. XXIV 48.

Calenus C. IX 262 *maritus Sulpiciae.*

Calliope C. VI 30. XIV 6.

Calminius. *Ad eum scr.* V 12.

Calpurnia 35,2 *Plinii uxor.*

[L.] Calpurnius [Bestia] C. II 230; *cf. Sallustius Jug. 29.*

Calypso C. IX 162. XI 67.

Camena 79,6. 136 v. 1. 165 v. 99. C. II 538. IX 130. 215. 318. XIV 24. XXIV 11.

Camilla C. V 189.

[M. Furius] Camillus dictator 134,15. C. II 526. V 557. VII 563; *cf. VII 68.*

Camillus 18,20. 27. 19,2. 6. C. IX 8. Camillanus 19,27. *Vir illustris* 18,27. *Filius proconsulis cuiusdam, fratris Magni consulis a. 460, patruelis igitur Magni Felicis* C. IX 8. *Duabus dignitatibus ornatus; conviva Maioriani Arelate a. 461* 18,20. 27. 19,26.

Campanianus. *Ad eum scr.* I, 10.

Candidianus. *Ad eum scr.* I 8. *Natus Caesenaë, degens Ravennae* 13,9 *seq.*

Caphereus; Cafereus C. V 196. XV 1.

Capillatus. *Ad eum scr.* R. II 21. 31. 341,5. *Presbyter* 274,26. *Per eum litteras ad Ruricium Caesarius Arelatensis dat* 274,30. 336,19. *De civitatis (Arelatensis a. 502?) ordinatione Ruricius consulatur* 335,7.

Caprasius C. XVI 110. *Monachus Lirinensis. Cf. Eucherius de laud. heremi (Migne, Patr. Lat. L p. 711): haec (Lerina) possidet venerabilem gravitate Caprasium veteribus sanctis parem. Hilarius Arelat. de vita S. Honorati (Ballerini, Leonis Opera II, p. 354): adsumunt senem perfectae consummataeque gravitatis, quem semper in Christo patrem nominarunt, sanctum Caprasium angelica adhuc in insulis (Lirinensibus) conversatione degentem.*

Caramallus C. XXIII 268. *Pantomimus aetatis incertae. Cf. Aristaeus epist. 1,26: ένα δὲ μόνον προσφρῶς μιμουμένη τὸν Καράμαλλον τὸν πάνν ἐπ' αὐτῶν ἔχεις τὴν μίμωσιν ἀκριβῆ. In epigrammate Leontii scholastici, anth. Pal. c. XVI n. 283 Duebn., quod in codice Palatino tribuitur Rhodoclae incipiens sic: Μουσῶν δεκάτη, Χαρίτων Ῥοδόκλεια τετάρτη, secundum recensionem Planudeam legitur Καράμαλλε pro Ῥοδόκλει.*

[Cn. Papius] Carbo C. XXIII 471 *cos. 669. 670. 672. Carus Augustus v. p. 417.*

[Mettius] Carus 82,14. *Cf. Plinius epp. 1, 5, 3. 7, 19, 5; Iuvenalis 1,35 cet.*

Cassianus. *Eius collationes Faustus sic adlegat: in quodam receptissimo patrum tractatu* 294,29.

Cassius C. IV 9 *interfector Caesaris.*

Castor C. V 182. 287. VII 35. X 13.

Catilina 21,6. 156,14.

Cato Uticensis : M. Cato 143,24; Cato 35,25. C. II 474. IX 342; Catonianus 135,9. 168,3.

Catullinus. *Ad eum datum* C. XII. *Vir clarissimus* C. XII. 16,25. 30. 17,4. *Vir inl. sub Maioriano Arvernus venit Arelate* 16,25.

Catullus 35,7. C. IX 266 *poeta.*

Celsus. *Ad eum scr.* R. I 12. 13. 14. *Amicus et propinquus Ruricii* 307,35. *Eum sororemque suam ad sollemnitatem sanctorum Ruricius invitatur* 308,5.

Censorinus 233,7 *auctor libri de die natali.*

Censorius. *Ad eum papam scr.* VI 10. *Episcopus Autissiodurensis. De vita S. Germani, quae ei dicitur dedicata esse, v. Constantius.*

Censorius. *Ad eum episcopum civitatis cuiusdam prope Lemovices scr.* R. II 51.

Centaureus C. V 236. XXIII 196.

Ceraunia. *Ad eam Namatinumque maritum scr.* R. II 1. 2. 3. 4. *Ad eam solam* R. II 15. 50. 314,9. 14. 324,13. 325,5. *Adventu novi iudicis occupata* 323,30. *Eius pupilli* 326,7.

Cerberus C. XV 141.

Ceres C. II 278. VII 30. XI 116. XXII 175. XXIII 46.

Cethegus 55,23; *cf. Cicero Brut. 15,57.*

Chariobaudus. *Ad eum abbatem scr.* VII 16.

Chilon C. II 163. XV 50. XXIII 40.

Chilpericus 81,19. *Magister militum* 81,19; *te-trarcha* 82,2; *natura bonus* 83,7; *vir victoriosissimus* 82,20; *eum temperat uxor* 83,12; *regit Inghidunensem Germaniam* 83,16. *Viennae agens irascitur Apollinari propter Vasionenses concii-*

- liatos novo principi, scilicet Nepoti, quem Leo Augustus a. 474 imperare iussit deposito Glycerio facto a Gundobado fratre Chilperici; quam ob rem Burgundiones Nepoti parum fuisse consentaneum est (cf. Binding, Gesch. des Burgundischen Königreichs p. 81 seq.).*
- Chimaera V 179. XI 75.
- Chiron C. I 17. XIV 27; Chironicus 34,15.
- Chremes 17,15 *persona Terentiana*.
- † Christus 8,25. 15,20. 32,28. 34 v. 27. 36,12. 16. 44,16. 52,16. 57,7. 62,4. 66,11. 67,5. 70 v. 19. 76,11. 78,14. 80,9. 86,9. 89,8. 95,8. 96,1. 99,1. 103,5. 113,12. 32. 115,13. 119,5. 20. 122,11. 25. 123,13. 125,10. 127,19. 129,20. 145,13. 146,14. 153,19. 24. 158,18. 172 v. 20. C. XVI 41,98. XVII 19. 265,4,12. 266,14. 19. 36. 268,1. 5. 26. 269,19. 22. 270,37. 271,20. 272,4. 7. 273,14. 274,5. 6. 23. 31. 278,2. 279,30. 280,32. 34. 281,6. 281,1. 21. 286,30. 33. 287,3. 289,12. 14. 17. 21. 290,22. 291,1. 2. 12. 17. 22. 25. 27. 32. 299,5. 300,17. 304,2. 17. 305,10. 308,9. 309,1. 8. 311,5. 312,2. 19. 28. 313,6. 11. 314,14. 23. 33. 315,13. 30. 316,2. 7. 317,3. 318,31. 319,38. 320,3. 7. 8. 22. 24. 27. 323,11. 27. 324,13. 28. 35. 326,11. 328,9. R. II 19,23. 330,29. 334,14. 337,2. 338,2. 9. 339,2. 340,30. 341,2. 343,27. Cf. Iesus. Christianus 63 v. 5. 79,3. 109,23. 158,29. 275,30.
- Chronopius. *Ad eum episcopum scr.* R. II 6 pro dioecesi Gemeliacensi 316,19. *Chronopius episcopus Petrocoricensis concilii Agathensi a. 506 et Aurelianensi I a. 511 intererat.*
- Chrysippus 55,19. 158,26. C. II 177. XV 123. XXIII 119.
- Cicero v. Tullius.
- [L. Quinctius] Cincinnatus 134,18. C. II 527. VII 383 *dictator a. 296.*
- [L. Cornelius] Cinna C. XXIII 472 *consul a. 667—670.*
- Circe C. IX 160. XI 67. 275,7. Cf. Verg. *Aen.* VII 282.
- Clarus. *Ad eum episcopum scr.* R. II 63. *Ruricio columnas offert* 350,7. *Clarus episcopus Elusanus concilio Agathensi a. 506 subscripsit.*
- Claudianus poeta C. IX 274.
- Mamertus Claudianus v. Mamertus.
- Appius Claudius C. XXIII 448 *decemvir.*
- Appius Claudius 55,25. C. V 557 *ensor.* Cf. *Cicero Brut.* 14,55.
- Claudius Augustus v. p. 417.
- Claudius. *Inter episcopos, ad quos Lucidus litteras dedit* FA. XIX. *Non Vesontionensis.*
- Claudius alter. *Inter episcopos, ad quos Lucidus litteras dedit* FA. XIX.
- Cleanthes 158,27. C. II 170.
- Cleobulus C. II 158. XV 45. XXIII 103.
- Cleopatra C. V 459; Cleopatricus 144,23.
- Clio 15,15. C. V 568.
- Cloio C. V 312. *Francus invadit Atrebatas pugnatque cum Actio et eius adiutore Maioriano.* Cf. *Prosper ad a. 428*: pars Galliarum pro-
- pinqua Rheno, quam Franci possidendam occupaverant, Aetii armis recepta. *Gregorius Tur. h. Fr.* 2,9: ferunt . . . tunc Chlogionem utilem ac nobilissimum in gente sua regem fuisse Francorum, qui apud Dispargum castrum habitabat, quod est in terminum Thuringorum (cf. *Zeuss p. 333; Waitz Verf. Gesch. II, 1^a, p. 58. 59*) . . . Chlogio . . . missis exploratoribus ad urbem Camaracum, perlustrata omnia, ipse secutus Romanos proterit, civitatem adprehendit, in qua paucum tempus residens usque Summanam fluvium occupavit.
- Clotho C. XIV 2.
- A. Cluentius a *Cicerone defensus* 138,18.
- [Horatius] Cocles C. V 70. VII 65.
- Columella 132,2 *auctor de re agraria.*
- Consentius pater 169,22. C. XXIII 173. *Uxorem ducit ex domo Iovini* C. XXIII 173.
- Consentius filius. *Ad eum scr.* VIII 4. C. XXIII. 169,22. C. XXIII 98. 169. *Narbonensis* 129,11. 169 v. 33. C. XXIII 33 seq. *Ager eius civitati fluvio mari proximus* 129,3. *Tribunus in consistorio sacro* C. XXIII 216. *Curat palatium Aviti Augusti* C. XXIII 429. *Legatus ad imp. Constantinopolitanum* C. XXIII 429. *Currum agit Romae in ludis circensibus privatis (Ian. 2) ante a. 456* C. XXIII 429. *Poeta Graecus* 169 v. 22. *Plaudunt ei Byzantii* C. XXIII 234.
- Constans 64,17 *lector.*
- Constantinus I. *Augustus v.* p. 417.
- Constantinus III. *Augustus v.* p. 417.
- Constantius III. *Augustus v.* p. 417.
- Constantius. *Ei dedicantur epistolae et in principio et in extremis libris septimo et octavo. Ad eum scr.* I 1. III 2. VII 18. VIII 16. 33,20. 170,7. *Clericus* 40,26. 125,14. *Aetate gravis* 40,26. *Epigramma eius expositum Lugduni in ecclesia* 33,20. *Isidorus de viris ill. c. 21*: Constantius episcopus Germani vitam contexuit. *Vita Germani sub eius nomine edita (acta sanct. m. Jul. vol. VII p. 200), dedicata Censorio episcopo subditicia est; cf. de ea Tillemont, mém. p. s. à l'hist. eccl. vol. 15 p. 6 et Narbey, Etude critique sur la vie de S. Germain d'Auxerre. Paris. 1884.*
- Constantius. *Ad eum scr.* R. II 24. 43. *Filius Ruricii* 332,8. *Admonet eum pater, ut sibi Brivae occurrat* 332,12.
- Contemptus 323,8 *subdiaconus.*
- Copia C. XI 114 *dea.*
- Corinna 35,6. C. XXIII 161 *amica Ovidii.*
- Cornelii v. Fronto.
- C. Cornelius v. Tacitus.
- Corybas C. XI 122.
- Cottus C. VII 525 *rex.*
- [L. Licinius] Crassus 55,24 *cos. a. 659.*
- [M. Licinius] Crassus C. II 454 *cos. a. 699.* Crassi *pater et filius* C. VII 100. IX 251.
- Creon C. V 192. XXII 82.
- Crispus v. Sallustius.
- Crispus filius Constantini v. p. 417.

- Crocus 110,11 *episcopus in exilium missus. Est inter episcopos, ad quos Lucidus litteras dedit* FA. XIX. *Nemausensem cum credit Sirmundus sine iusta causa; cf. Gall. Christ. VI p. 428.*
- Croesus IX 33.
- Cronos C. XV 61.
- Ctesiphon v. Demosthenes.
- Curetes C. IX 206.
- [C. Scribonius] Curio 55,24 *cos. a. 678; cf. Cicero Brut. 58,210.*
- Curio 18,15 *amicus Sidonii Arelate.*
- MP. Curius Dentatus *cos. a. 479; Curius C. II 373.* VII 80; Dentatus C. V 426. *Cf. Florus 1,13[18].*
- Cybebe C. VII 31.
- Cyclops C. XXII 3. XXIII 201.
- Cynicus 158,28. C. II 167. XV 183.
- Cynosura C. XV 175.
- † Cyprianus 272,15 *episcopus Carthaginensis.*
- Cynthia 35,7 *Propertii amica.*
- Cyrus C. II 117. IX 30.
- Daedalus 51,3.
- Damocles 37,21. 22.
- Danae C. XV 177. XXIII 282.
- Danaus, Danai C. V 195. XV 168.
- Daphne C. XXII 216.
- Dardanus 84,14. *Eius extat titulus Segusterone in Gallia Narbonensi Grut. 151,6 = C. I. L. XII 1524 hic: Claudius Postumius Dardanus v. inl. et patriciae dignitatis, ex consulari provinciae Viennensis, ex magistro scrinii lib(ellorum), ex quaest(ore), ex praef(ecto) pret(orio) Galliarum (a. 409, iterum a. 411—413) cet.*
- Darius C. IX 54.
- Decianus v. Basilus.
- Decii [Mures] C. VII 69.
- Deianira C. II 497.
- Delia 35,8 *amica Tibulli.*
- Delphidius 85,15 *rhetor Burdigalensis, Attius Tiro Delphidius Ausonii XVI 6.*
- Demades 126,12.
- Democritus 158,25. C. II 171.
- Demosthenes 31,25. 55,23. 126,10. 127,7. *Cf. C. II 187. Ctesiphon eius 31,25.*
- Dentatus v. Curius.
- Desideratus. *Ad eum scr. II 8.*
- Diana C. VII 30. IX 177. 224.
- Dietyнна C. XV 176.
- Dido C. XI 70.
- Diocletianus *Augustus v. p. 417.*
- Diogenes 158,24.
- Dione IX 173. XI 36. XII 1; Dionaeus C. II 503.
- Dionysius 37,23 *rex Syracusanus.*
- Dionysus 244,3 *deus.*
- Dolon C. IX 152.
- Domitianus *Augustus v. p. 417.*
- Domitius. *Ad eum scr. II 2. C. XXIV 10. Grammaticus habitans ad primam mansionem eunti Augustonemeto Narbonem.*
- Domnicus (non Domnitius). *Ad eum scr. IV 20. Amicus Sidonii una cum eo Lugduni 90,20.*
- Domnulus. *Ad eum scr. IV 25. 164,5. 169 r. 38. 232,10. Vir quaestorius 232,9. Romae sub Maioriano 164,5. Adit monasteria Iurensia 76,32. Poeta 169 r. 38. Auctor vitae S. Hilarii Arelatensis (Migne vol. L p. 1219 seq.) c. 11: ubi instructos (auditores) supervenisse vidisset, (Hilarius praedicans) . . . se ipso celsior apparerebat, ut eiusdem praeclari auctores temporis, qui suis scriptis merito claruerunt, Silvius Eusebius Domnulus admiratione succensi in haec verba proruperint non doctrinam, non eloquentiam, sed nescio quid super hominem consecutum.*
- Donidius vir spectabilis. *Ad eum scr. II 9. 43,15. 98,44. Arvernus, aequalis Sidonii 44,2.*
- [Latinus Pacatus] Drepanius 139,4 *rhetor passim memoratus apud Ausonium. Eius extat panegyricus dictus Theodosio a. 389.*
- Dryas C. I 13. XXII 15.
- Earinus v. Flavius.
- Ecdicius. *Ad eum scr. II 1. III 3. C. XX. 25,27. 88,22. Arvernus 22,2. 41,5. Ex familia praeceptorum 89,14. Frater Papiamillae uxoris Sidonii itaque eius sororis 88,22. 27. 89,6. 9. Sine prole etiamtum C. XX 4. Versatur apud Sidonium 25,27. Patriam defendit viribus privatis 42,14. Arverni vexati absente eo, imperante Anthemio (a. 467—472) 21,2. 42,32; per medios barbaros cum equitibus XIX pervenit Arvernos 41,19; regum familiaris 42,33. Anthemius patriciatum ei pollicetur, confert Nepos 88,25. Cf. Iordanes Get. 45,238: Eurichus rex Vese-gotharum Arevernam Galliae civitatem [occupavit] Anthemio principe iam defuncto († 472) et post alia c. 240: Eurichus . . . Arevernam occupans civitatem, ubi tunc Romanorum dux praeerat Ecdicius nobilissimus senator et dudum Aviti imperatoris . . . filius . . . Ecdicius diu certans cum Vesegethis nec valens antestare, relicta patria maximeque urbem Arevernatē hosti, ad tutiora se loca collegit. quod audiens Nepus imperator (a. 474, 475) praecepit Ecdicium relictis Galliis ad se venire, loco eius Orestem mag. mil. ordinatum. Gregorius hist. Franc. 2,24: Tempore Sidoni episcopi magna Burgundiam fames oppressit, cumque populi per diversas regiones dispergerentur nec esset ullus qui pauperibus alimoniam largiretur, Ecdicius quidam ex senatoribus huius propinquus . . . misit pueros suos cum equitibus et plaustis per vicinas sibi civitates, ut eos qui hac inopia vexarentur sibi adducerent. At illi . . . adduxerunt, . . . ut multi aiunt, amplius quam quattuor milia utriusque sexus. Adveniente autem ubertate . . . unumquemque in loco suo restituit (sequitur miraculum). Ecdicium mirae velocitatis fuisse multi commemorant: nam quadam vice multitudinem*

- Gothorum cum decem viris fugasse perscribitur (cf. 41,28; cum tibi non daret tot pugna socios, quot solet mensa convivas).
- Echion C. XXII 87; Echionius C. XI 120.
- Elaphius. *Ad eum* scr. IV 15. R. II 7. *Rutenis baptisterium facit.*
- † Eleazar 146,7.
- Eleutherius. *Ad eum papam* scr. VI 11.
- Elissa : Elisseus 124 v. 18. C. VII 445.
- Elogius 346,33 *vir venerabilis, Arvernus.*
- Eminentius 68,2.
- Eminentius *Burdigalensis* 282,7.
- † Emmanuel 285,25.
- Enceladus C. VI 27. XV 19.
- Ennius C. IX 266 *poeta.*
- Eparchius 347,24. 348,5. *filius Ruricii ab Aprunculo episcopo Arverno ab ecclesia excluditur* 348,21. *Cum Ommatio fratre a patre petit, ut pro se intercedat* 347,24. 348,5.
- Ephialta C. VI 25.
- Epicurus 9,25. 158,23. C. II 168.
- Epiphanius 91,20 *Sidonii librarius.*
- Epitrepon v. Menander.
- Erato C. XXII 12. 20.
- Erechtheus C. II 167. XV 3.
- Eriphius. *Ad eum* scr. V 17. *Philomathii gener* 89,26.
- † Esau 293,28.
- † Eva C. XVI 56.
- Euadne C. XI 71.
- Euan C. V 231. XXII 22. 84.
- Euander 250,6 (*ex Statio carm.* 1,5). C. VII 447.
- Euanthius 86,26.
- † Eucherius *monachus Lirinensis, postea episcopus Lugdunensis* 55,28. C. XVI 115. *Libellus eius de laude heremi ad Hilarium Lirinensem tum presbyterum a. 428 directus quaeque praeterea de scriptis eius supersunt leguntur in collectione Migniana vol. L p. 701 seq. Eum aequalem suum et scriptis pluribus clorum laudibus prosequitur Mamertus Claudianus de statu animae l. 2 c. 9. Auctor ritae Hilarii Arelatensis (Migne vol. Lp. 1219 seq.) c. 14: testimonium beati Eucherii episcopi iustum credidi adhibendum, qui eius (Hilarii) volumine prosa versuque percepto ita respondit: 'et tu licet sis clarus eloquio, clarus ingenio, tu licet praeferas annis iuvenem, moribus senem'.*
- Eucherius. *Ad eum* scr. III 8. 116,1. *Vir illustris* 116,1. *Laudatur propter fortiter facta* 45,28. *Accedit locus interpolatus adlatus in praef. p. XXIV. Cf. Gregorius Turonensis* 2,20; Eoricus Gothorum rex Victorium ducem supra septem civitates (*vide sub Victorio*) praeposuit anno decimo quarto regni sui: qui protinus Arvernos adveniens civitatem addere voluit . . . super Eucherium senatorem calumnias devolvit, quem in carcere positum nocte extrahi iussit ligatumque iuxta parietem antiquum ipsum parietem super eum elidi iussit.
- Euclides 55,19. 158,26. C. II 176. XXIII 116.
- Eudomius 274,22 *episcopus.*
- Eudomius. *Ad eum et Melanthiam* scr. R. II 39.
- Euhius C. IX 175.
- Eulalia *uxor Probi Narbonensis* C. XXIV 95. *Cf. Probus.*
- Eumerius *episcopus ad Ruricium* scr. 317,16.
- Euodius. *Ad eum* scr. IV 8. 60 v. 5.
- Euphemia *Marciani imp. filia, uxor Anthemii imp. v. p.* 417.
- Euphrasius, Eufrasius *ad Ruricium episcopum* scribit FA. XI. *Ad eum episcopum Ruricius* scr. R. II 22 (*qua respondet*). 29. *Aprunculo episcopo Arverno successit; cf. Greg. Tur. hist. Fr. III 2: Apud Arvernus vero post obitum beati Aprunculi sanctus Eufrasius duodecim episcopus habebatur. Hic quattuor annos post Chlodovechi obitum vixit, vicissimo quinto episcopatus sui anno transiens. Unde intellegitur eum a. 491—515 ex. ecclesiae Arvernae praefuisse. Per Paulinum presbyterum concilio Agathensi a. 506 subscripsit; ipse Aurelianensi l. a. 511 interfuit. Avitus litteras n. 34 (ed. Peiper p. 72) ad eum dedit.*
- Euphrates *horoscopio clarus* 55,17.
- Euphronius. *Ad eum papam* scr. VII 8. IX 2. *Inter episcopos, ad quos Lucidus litteras dedit* FA. XIX. 76,21. 77,4. *Cf. Idacius chron. ad a. 451: In diebus sequentis paschae visa quaedam in caelo regionibus Galliarum epistula de his Eufronii Augustodunensis episcopi ad Agrippinum comitem facta evidenter ostendit. Euphronii Augustodunensis episcopi relati inter sanctos sub die 3. Aug. litteras, quas una cum Lupo Tricassino ad Talasium Andegavensem dedit, ediderunt Maurini, Conc. Gall. I 577; eiusque meminit Greg. Tur. hist. Fr. II 15. Vitam enarrant Tillemont in hist. eccles. vol. XVI p. 134; Bollandiani in Actis SS. Aug. I, 227—229.*
- Euripides C. IX 234. XXIII 127.
- Eusebiolus 347,27. 348,3 *presbyter (Lemovic.).*
- † Eusebius 55,28. 133,14 *chronographus.*
- Eusebius : Eusebianus 52,18. *Philosophus peripateticus, magister Probi et Sidonii.*
- Eustachius 105,15. 16. 106,13. *Episcopus Massiliensis inter Venerium et Graecum. Cf. Gennadius c. 80.*
- Eutropia 95,29. 96,15.
- Eutropius (Entropius v. l.). *Ad eum* scr. I 6. III 6. *Nobilis* 9,5. 44,16. *Ex familia Sabini* 44,21. *Iuvenis invitatur ad capessenda militiae Palatinae munia* 9,2; *militat una cum Sidonio* 44,5; *is ei gratulatur praefecturam adepto* 44,7.
- Eutropius. *Ad eum papam* scr. VI 6. *Inter episcopos, ad quos Lucidus* scr. FA. XIX. *Est inter eos, ad quos Hilarus a. 464 litteras dedit; cf. Conc. Gall. coll. I 609. Eutropii Arausicani episcopi vitam enarrant Bollandiani, Acta SS. Mai. VI, p. 698, Maurini, Hist. littéraire de la France II, p. 473 seqq.*

- Explicius. *Ad eum scr.* II 7. Iudex 29,2.
 Q. Fabius [Maximus Rullianus] 27,10 *mag. eq. a.* 429.
 [Q.] Fabius [Maximus Cunctator] 55,24 (*cf. Cicero Brut.* 14,57). C. V 556. VII 554.
 [C.] Fabricius [Luscinius] C. VII 69. 227.
 Faedon v. Phaedon.
 Fauni C. I 13. VII 33. XXII 37.
 Fausta uxor Constantini v. p. 417.
 Faustinus 56,25. 57. 12. 25. *Arvernus nobilis, Sidonio maior, clericus.*
 Faustus. *Ad eum scr.* IX 3. 9 et *eucharisticon* C. XVI. *Cf. prooemium p. LIV seq.*
 Felix v. Magnus.
 † Ferreolus martyr sepultus prope Viennam 104,22. *Cf. Gregorius Turonensis in glor. mart. l. 2,2 p. 564 Krusch.*
 Tonantius Ferreolus v. Tonantius.
 Fidias v. Phidias.
 Fidulus C. XXIV 80 *amicus Sidonii.*
 Fil- v. Phil.
 Firminus. *Ad eum scr.* IX 1. 16. *Sirmondus eundem indicat, ad quem exstant Ennodii epistulae duae (ed. Vogel p. 17. 38) quemque laudant Messianus et Stephanus in prologo libri 2 de rita S. Caesarii (Mabillon, AA. SS. Saec. I, p. 669).*
 Flaccus v. Horatius.
 Flavius Asellus v. Asellus.
 Flavius Earinus 250,7 (*ex Statio carm.* 3,4).
 Flavius Nicetius v. Nicetius.
 Flora C. XI 115.
 Florentinus. *Ad eum scr.* IV 19.
 Florentius presbyter 270,38.
 Foedamius. *Ad eum Vilicumque presbyteros scr.* R. II 14. *De iis Ruricius indicat* 323,16.
 Foedamius Lemovicensis 345,28. 32. *Vix idem.*
 Fonteius. *Ad eum papam scr.* VI 7. VII 4. *Inter episcopos, ad quos Lucidus scribit* FA. XIX. *Episcopus Vasionensis* 107,21. *Fontedius presbyter una cum Auspicio episcopo Vasionensium a. 441 Arausicanae, a. 442 Vasionensi synodo subscripsit; cf. Maassen, Gesch. des canon. Rechts p. 952. Creditur Fonteius nominatus inter episcopos Galliae in epistulario Leonis magni per a. 450—452 et Hilari a. 464 (concil. Gall. I p. 516. 538. 543; cf. p. 609).*
 Fortuna C. II 96. 214.
 Fortunalis. *Ad eum scr.* VIII 5. *Hispanus.*
 Freda. *Ad eum scr.* R. I 11.
 † Fridericus frater regis Vesegotharum Theoderici II. v. p. 418.
 Frontina 71,27. *Matertera Apri, sancta virgo.*
 Fronto 71,24 *arus Apri.*
 M. [Cornelius] Fronto 138,18; Fronto 128,6; Cornelii oratores 66,8; Frontonianus 1,8. 54,23. *Leonis atavus* 128,6. *Oratio in Pelopem* 138,28.
 Fulgentius 37,20 *quaestor.*
 Fullonius Saturninus 244,9; Saturninus 142,11; *auctor mathematicus.*
 [Q.] Fulvius [Flaccus] C. V 557 *cos. a. n. c.* 545.
 † Gabriel 297,1 *angelus.*
 Gaetulicus 35,7 *poeta.*
 Gaius Augustus v. p. 417.
 Galatea C. XI 38.
 Galba Augustus v. p. 417.
 Gallicinus 140 v. 39 *episcopus Burdigalae.*
 Gallio 85,15 *frater Senecae.*
 Gallus 99,25 *redit Arvernus ad uxorem iussu Lupi episcopi Tricassini.*
 Gaudentius. *Ad eum scr.* I 4. 5,2. 48,3. *Nobilis et dives* 5,8. *Tribunicus, deinde vicarius, scilicet septem provinciarum* 5,2; *parti fuscus* 5,13. *Sidonii iussu avi eius sepulcrum restituit Lugduni* 48,3.
 Gaudentius C. V 205. *Aetii filius imperio destinatus. Cf. Idacius ad a. 453: Geisericus .. Carthaginem redit relictam Valentiniani et filias duas [et] Aetii filium Gaudentium nomine secum ducens.*
 † Gedeon C. XVI 16.
 Gelasius. *Ad eum scr.* IX 15. 171,1.
 Genesis 58,17 *litigator.*
 Gennadius Avienus v. Avienus.
 Germanicus Ti. Augusti f. 27,12. 83,17.
 Germanicus 65,5. *Cantillensis, v. sp., aetate sexagenarius, filius pontificis, pater sacerdotis.*
 Germanus 147,10. *Episcopus Autissiodorensis a. 418—448 (cf. Lupus; Constantius).*
 Gerontius 84,13 *interfectus a. 411.*
 Geryones C. XIII 13. 19.
 Gigas, Gigantes C. VI 23. VII 583. XII 18. XV 141; Giganteus C. VI 7.
 Gizericus rex Vandalorum depingitur C. V 328 seq. *Godigisli regis filius ex ancilla* C. II 358. V 57; *cf. Procopius bell. Vand. I 3: Γοδιγισχλος μὲν ἐτεθνήκει, διετέλεσθην δὲ τὴν ἀρχὴν οἱ ἐκείνου παῖδες, Γόνθαρης μὲν ἐκ γυναικὸς αὐτῷ γεγονώς γαμετῆς, Γιζέριχος δὲ νόθος. Romam capit a. 455 C. V 62. 316. VII 116. Quotannis classe infestat Italiam C. II 17. 348. 354. V 327. Sororis eius vir (fortasse Sersaon cognatus regis Victor Vit. I 11,35) interficitur in Campania C. V 435.*
 Glaucus C. VII 27. XV 132.
 Gnatho 49,5.
 Gorgo C. XI 88 XV 7. 22.
 Gozolas 43,4. 57,17 *Iudaicus.*
 Graecus. *Ad eum papam scr.* VI 8. VII 2. 7. 11. IX 4. *Inter episcopos, ad quos Lucidus scribit* FA. XIX. *Ad Ruricium litteras dat* FA. VI. *Episcopus Massiliensis* 104,33. 110,13.
 Graecus. *Ad eum diaconum Faustus scribit* FA. XVII. *Graecum eum, cuius meminit Gennadius, de viris ill. c. 86: Est et eius (Fausti scil.) epistula in modum libelli ad diaconum quendam Graecum nomine edita, qui a fide catholica discedens ad Nestorianam abiit impietatem, Tillemont, Mémoires p. s. à l'histoire ecclés. XVI,*

- p. 414 *negavit eundem esse posse atque episcopum Massiliensem, id quod Sirmondus statuerat.*
 Gratia C. XI 113.
 Gratianensis 18,23. 19.10. V. *ill., conviva Maioriani Arelate a. 461.*
 Gratianus Augustus v. p. 417.
 † Gregorius Nazianzenus 55,27.
 [Q. Fabius] Gurgus C. VII 67 *cos. a. 462. 478.*
 Hamadryas C. XXII 15.
 Hammon v. Ammon.
 Hannibal C. II 300. V 87. 342. VII 130.
 Harpalyce 139 v. 10.
 Hasdrubal C. II 534; Hasdrubalianus 7,20.
 Hector 48,13. C. V 186. VII 278. IX 145.
 † Helcana, qui possessio dei interpretatur 267,37.
 † Helias C. XVI 35. 99. *Cf. Cassianus coll. 21 c. 9.*
 Heliodorus venit (Narbone) ad Sidonium 61,30.
 † Heliseus C. XVI 31.
 Helle C. IX 44.
 Heraclianus. *Ad eum scr.* R. II 30.
 Heraclitus 158,25. C. II 171.
 Hercules 143,18. 250,7 (*ex Statio carm. 3,1*). C. II 498. IX 94. 305,37; Herculeus C. VII 584. XIV 16.
 Herodotus C. XXIII 135.
 Heronius (Herenius v. l.). *Ad eum scr.* I 5. 9. *Scripti rerum gestarum carmina hexametra* 15,14.
 Hersilia C. VII 440.
 Hesiodus C. IX 211.
 Hesperides C. XIII 12.
 Hesperius. *Ad eum scr.* II 10. R. I 3. 4. 5. *Redit Tolosa* 72,19. *Praeceptor filii Ruricii* 301,35. 303,14. *Vitam enarrant Maurini, Histoire littéraire de la France II, p. 656—658, eum propinquam vel filiam Ruricii in matrimonium duxisse opinati non recte.*
 Hiberia C. X *inscr.* XI 86. *Filia Ommatii, sponsa Ruricii. Cf. Sara, item prooemium p. LXII.*
 † Hierobabel 324,20.
 † Hieronymus 55,26. 150,14. Hieronymi tractatus quidam 294,23. *Faustus locum ex comm. in Iob affert.*
 † Hilarion 114,10. C. XVI 101 *monachus.*
 † Hilarius 55,27. 272,15 *episcopus Pictaviensis; Hilarii codex* 303,34.
 Hilarius *episcopus Arelatensis ab. a. c. 429 ad a. c. 449, degens in insula Lirino* C. XVI 115. *Eius vitam ediderunt Ballerini, Opp. Leonis tom. II, p. 317 seq. (Migne vol. L p. 1219 seq.).*
 Himerius 119,12. 120,4 *antistes; Sulpicii f., Himerii nepos.*
 Hippocrates 166,17.
 Hippodame C. XI 69.
 Hippolytus C. VII 198.
 Hippolytus 106,8 *amicus Sidonii.*
 Hippomenes C. II 496. V 168. XI 87. XIV 14.
 Hispanus. *Ad eum scr.* R. II 45. *Doranoniae spolia transmittit* 343,3.
 Hoënius scriptor C. IX 313. *Magister Sidonii; eum magni facit Petrus mag. equit. Maioriani.*
 † Holophernes : Olofernes C. XVI 11.
 Homerus 89,24. C. IX 217. XXIII 135, *cf. II* 185; Homericus 170 v. 48.
 Honoratus abbas Lirinensis, *deinde episcopus Arelatensis* († a. 429) C. XVI 112, *cf. 128. Vitam eius enarravit successor Hilarius sermone edito post alios apud Mignium vol. L p. 1249.*
 Honorius Augustus v. p. 417.
 Q. Horatius Flaccus : Horatius 31,20. 135,7. 140 v. 24; Flaccus 141,19. 163 v. 7. 169 v. 31. 172,3. 250,10. C. IV 9. IX 225. XXIII 452; Venusinus 169 v. 31; Calaber 16,16. 163 v. 5; Horatianus 141,22. 162,27. *Artis poeticae volumen* 250,10.
 Hormidas C. II 239 *seq. Scythia, id est Chunus, victus ad Serdicam ab Anthemio ante a. 467.*
 Hortensius 35,2. 55,23.
 Hyantiae C. IX 284.
 Hylaeus C. V 544.
 Hymen C. X 19.
 Hypatius. *Ad eum scr.* III 5.
 Hyperion C. II 406. VII 576.
 Hypermestra C. XV 171.
 Iacchus C. V 46.
 † Iacob 293,28. 296,36 *patriarcha.*
 † Iacobus 94,3. 277,14. 20. 325,8 *apostolus.*
 Ianus 38,19. C. II 8. VII 11. XXIII 307. 332,16.
 Iason C. XXIII 272.
 Iberia v. Hiberia.
 † Ieremias 109,17.
 † Iesse C. XVI 18.
 † Iesus 268,15. 284,8. 287,3. 320,21. 22. *Cf. Christus.*
 Ilia C. II 396. V 28.
 Industrius. *Ad eum scr.* IV 9.
 Iniuriosus 159,10.
 Innocentius 100,10 *vir spectabilis.*
 † Iob sententia 313,2. 314,36. 340,23. 27.
 † Iohannes 55,27. 115,23. 319,26. 327,5. 331,27. 337,17 *apostolus.*
 Iohannes. *Ad eum scr.* VIII 2. *Grammaticus.*
 † Iohannes C. XVI 99 *monachus; cf. Eucherius de laude heremi aliiq.*
 Iohannes *litigator commendatur* 28,9.
 Iohannes 76,25. *Cabillone lector, mox archidiaconus, deinde secundi ordinis sacerdos, id est presbyter, postea episcopus.*
 Iohannes. *Inter episcopos, ad quos Lucidus scribit* FA. XIX.
 Iohannes. *Ad eum 'dominum venerabilem fratrem' Ruricius scribit* R. II 48; 'carissime frater' 344,36.
 † Ionas C. XVI 26.
 † Ioseph 102,13.
 Iovinus Augustus v. p. 417.
 † Isaias 287,11. 322,38 *propheta.*
 † Israel C. XVI 8. 88. 338,5.
 † Ithamar 146,7.
 † Iudith C. XVI 11.
 Iugurtha 142,16. C. II 229. IX 256.
 Iulianus 104,22. C. XXIV 17. *Martyr Brivatensis passim memoratus apud Gregorium.*
 Iulianus. *Ad eum papam scr.* IX 5. *Inter episcopos,*

- ad quos *Lucidus* scribit FA. XIX. Non *Arenionensis*.
- Iulianus Vertacus 244,9; Vertacus 142,11 auctor *mathematicus*.
- C. Iulius Caesar v. Caesar.
- Iulius Nepos Augustus v. p. 418.
- Iulius Titianus *epistularum scriptor* 1,7. Cf. Teuffel, *röm. Litt. Gesch.* § 364 not. 4; *Script. rer. Meror.* I p. 862.
- Iulus C. II 115 (cf. *Vergilius Aen.* 2,682; *Claudianus de quarto cons. Honorii* 192). 520.
- Iuno C. VII 31. IX 171.
- Iupiter 172 r. 69. C. I 1. 16. II 122. VII 123. 131. IX 170. 245. X 11. XI 69. 89. XV 62. 127. 174. 178. XXII 158. XXIII 281.
- Iustinus. *Ad Sacerdotem et eum scr.* V 21. C. XXIV 27. *Duo fratres patrum habentes Victorium* 93,8; *habitantes ad quartam mansionem viae Augustonemeto Narbonem* C. XXIV 27.
- Iustus 333,20 *diaconus*.
- Iustus 36,14. *Medicus, amicus Sidonii*.
- † Iustus 90,1. *Sanctus sepultus Lugduni. Incidere s. Iusti episcopi Lugdunensis anniversaria sollemnia in diem IV non. Sept., scilicet ut ait Sidonius, in autumnus principium adnotat Sirmondus. Cf. Script. rer. Meror. I p. 695.*
- Iuvenalis 135,27. 147,27 *poeta*.
- Iuventius Martialis 167,30 *historicus*.
- Labdacius C. IX 227.
- † Lactantius 55,26 *scriptor*.
- Lagea stirps C. V 466.
- Lais C. XV 182.
- Lampridius. *Ad eum scr.* VIII 9. 136 r. 5. 139,7. 163 r. 21. 164,6. C. IX 314. *Romae tempore Maioriani* 164,6. *Orator et poeta Burdigalensis*.
- Laomedon 83,5.
- Lapithae C. V 231.
- Latona C. VI 9.
- † Lazarus 109,14. 278,31. 279,13. 296,18.
- Leda C. XV 175. XXIII 286; Ledaeus C. V 177.
- Lemures 123 r. 11.
- Lenaeus C. XXIII 46.
- Lentulus *Catilinarius* 142,16.
- Leo *Augustus* v. p. 418.
- Leo. *Ad eum scr.* IV 22. VIII 3. 163 r. 20. 169 r. 20. 232,11. C. IX 314. *Vir spectabilis* 232,11. *Ex posteris Frontonis oratoris* 128,6. *Iuris doctor* C. IX 314. XXIII 446. *Optimus poeta* 163,20. 169 r. 20. C. IX 314. *Consiliarius regis (Eurici) Tolosae* 73,4, cf. 72,20. *Orationes regias conficit* 128,6. *Sidonium e captivitate eximit* 127,19. Cf. *Ennodius vit. Epiphani* c. 85: erat ea tempestate consiliorum principis (Eurici) et moderator et arbiter Leo nomine et quae sequuntur. *Gregorius in glor. mart.* c. 91 (*Script. rer. Meroring.* I p. 549): contulit haec cum Leone consiliario rex Alaricus.
- Leo *diaconus Turonensis* r. Verus.
- Leontius r. Pontius Leontius.
- Leontius. *Ad eum papam scr.* VI 3. *Inter episcopos,*
- ad quos *Lucidus* scribit FA. XIX. 110,14. 282,26. Ei (ante a. 494) mortuo Aeonius succedit 308,11. 28. Leontius *diaconus Arelatensis* a. 442 *synodo Vasionensi* interfuit; cf. Maassen, *Quellen des canonischen Rechts* I, p. 952. Successor Ravennii, qui ad a. 452 in *epistulis Leonis papae commemoratur*, *episcopatum Arelate administrabat* a. 462 teste *epistula Hilari papae Romani ad eum, Concil. Gall. coll.* I p. 598. Alteram Leontii ad Hilarium a. 462, quae incipit quod Leonem sanctissimum (l. c. p. 599), fictam esse ab Vignierio demonstravit nuper Haretus (v. Perpetuus). Iussu Leontii Faustus libros de gratia et libero arbitrio scripsit, cf. supra p. LVI.
- Leontius alter. *Inter episcopos, ad quos Lucidus scribit* FA. XIX.
- Leontius. *Ad eum 'fratrem' suum Ruricius scribit* R. II 42. 304,29. *Eum 'omnemque domum' Ruricii Faustus salutatur* 268,35.
- Leontius 345,5 'filius' Ruricii. Victorinus *episcopus cum detinet* 341,15.
- Lepidus *triumvir* v. Lugdunum.
- Lesbia 35,6 Catulli amica.
- Leucadius. *Inter episcopos, ad quos Lucidus scribit* FA. XIX.
- Liber C. VII 29. 332,11. Cf. Bacchus.
- Licinianus 45,4. 88,20. *Quaestor*.
- Licinius. *Inter episcopos, ad quos Lucidus scribit* FA. XIX.
- Licinus 82,15 *libertus dices*. Cf. *Iuvenalis* 1,109 *cum schol.*
- Limpidius C. XXIII 475. *Narbonensis, amicus Sidonii*.
- Litorius C. VII 246. 301. *Equitibus Chunis praepositus vincit Aremoricos* C. VII 245. Deinde eos ducit contra Gothos Narbonem obsidentes per Arrernos, quos populantur C. VII 245 seq. *Capitur a Gothis* C. VII 300, cf. 345. Cf. *Prosper ad a. 439*: Litorius, qui secunda ab Actio patricio potestate Chunis auxiliariis praeerat, ... pugnam cum Gothis imprudenter conseruit ... tantam ipse hostibus cladem intulit, ut nisi inconsideranter proelians captivitatem incidisset, dubitandum foret, cui potius parti victoria adscriberetur. Idacius ad a. 438: bello Gothico sub Theodoro rege apud Tolosam Litorius Romanus dux inconsultus cum auxiliari manu irruens, caesis his, ipse vulneratus capitur et post dies paucos occiditur; *Salvianus* 7,10, 40.
- Livia 140 r. 34.
- [M.] Livius [Salinator] C. VII 556 *cos. a.* 535. 547. *Livius historicus* cf. 167,30. C. II 189. XXIII 146.
- Livius XXIII 445. *Narbonensis, amicus Sidonii. Auctor vitae Hilarii Arelatensis* (Migne vol. L p. 1219 seq.) c. 11 narrat cum admiratum esse Hilarium praedicantem in tantum, ut Livius temporis illius poeta et auctor insignis publice proclamaret: 'si Augustinus post te fuisset, indicaretur inferior'.
- † Loth 322,2.

- Lucanus 35,7; cf. 18,2 *poeta*.
† Lucas 115,23; cf. 98,8. 12 *euangelista*.
Lucidus. *Ad eum presbyterum Faustus scribit* FA. XVIII. *Ad hunc aliosque XXIX episcopos Lucidus litteras dat* FA. XIX, quibus subscribit 291,39. *De Lucidi haeresi agunt Tillemont, Mémoires p. s. à l'histoire ecclés.* XVI, p. 422—425; *Maurini, Histoire littéraire de la France* II, p. 454—456; *Baur, Vorlesungen über die christliche Dogmengeschichte* I 2 p. 372.
Lucilius C. IX 265 *poeta*.
Lucina C. II 112.
Lucontius (*fort.* Lucentius). *Ad eum scr.* IV 18.
Lucretius C. IX 265 *poeta*.
[L. Licinius] Lucullus C. II 460. XXII 164 *cos.* a. 680; Lucullanus C. II 511.
Lucumo 83,12.
Luna C. XV 65. 80.
Lupicinus 321,20. *Pro eo Ursoque apud Praesidium Ruricius intercedit*.
Lupus. *Ad eum papam scr.* VI 1. 4. 9. IX 11. 68,21. 119,14. 145,28. 147,10. C. XVI 111 *seq.* *Monachus, deinde abbas Lirinensis monasterii* 95,1. 145,28. C. XVI 111. Cf. *Eucherius ad Hilarium Arelatensem de laude heremi* (Migne, *Patr. Lat. vol. L* p. 701) c. 42: haec (*Lirinensis insula*) reverendi nominis Lupum (tenet), qui nobis illum ex tribu Benjamin lupum retulit; haec habuit germanum eius Vincentium interno gemmam splendore perspicuam. *Deinde episcopus Tricassinus* cf. 68,21. 97,14. 119,14; *creatus creditur a. 426 vel 427 propterea quod scribitur in vita eius* (*Acta SS. Iul.* 29 *vol. 7* p. 69): *transcurso biennii tempore (postquam episcopus urbis Tricassinae factus est) cum S. Germano . . . contra haeresim Pelagianam . . . ad Britanniam commeavit temporibus hibernis. Prosper autem in chronicis id iter Germani episcopi Autissiodorensis refert ad a. 429. Itaque Sidonii epistula VII 1 scripta, cum sedebat Lupus in episcopatu per novem quinquennia, anno adscribenda est 470 vel 471, altera IX 11 scripta, cum ille sedebat per quinquennia decem (160,10), a. 475 vel 476; factusque sit Sidonius necesse est episcopus a. 469 vel 470. Biographus narrat ab eo Attilam exoratum esse a. 451 advenientem Tricasses, episcopum cum sedisse per annos quinquaginta duos. Relatus inter sanctos colitur die Iul. 29. Vitam enarravit Tillemont in historia ecclesiastica vol. XVI p. 126 *seq.* *Lupi ad Sidonium epistulam, quae incipit gratias ago domino deo, editam a Ducheryo ficticiam esse nuper demonstravit Havetus* (v. Perpetuus).
Lupus. *Ad eum scr.* VIII 11. R. I 10. Cf. *Histoire littéraire de la France* II, p. 584.
Lyaeus C. II 278.
Lycaeus C. IX 176. XXIII 417.
Lycurgus C. II 166. XXIII 110.
Lycus C. IX 96. XV 143.
Lynceus C. XV 171.
† Macarius 114,10 *monachus*; *Macarii duo sancti (senior scilicet et iunior) C.* XVI 100.
Machaon: Machaonicus 36,16.
Maecenas C. III 3. 5.
Magi C. II 83.
Magnus v. Pompeius.
Magnus 85,16. *Aemilius Magnus Arborius rhetor Tolosanus celebratus Ausonio*.
Magnus 18,19. 27. 28. 232,10. C. XXIII 455. XXIV 90. *Narbonensis C.* XXIII 455. XXIV 90. *Praefectus* 18,19. *Consul a. 460* 18,19. C. XXIV 90. *Vir consularis* 232,20. *Conriva Maioriani Arelate a. 461* 18,19. 27. 28.
Magnus 344,13. *Iohanni fratri Ruricius eum commendat*.
Magnus Felix C. IX 4. 5; *Felix praeterea. Ei dedicantur carmina C.* IX. XXIV 91. *Ad eum scr.* II 3. III 4. 7. IV 5. 10. FA. XVI. *Descendit ex domo Philagrianā* 27,7. *Condiscipulus Sidonii C.* IX 330. *Patricius creatur* 27,5. — Cf. *Gennadius vir. ill. c. 86*: Faustus ex abbate Lerinensis monasterii apud Regium Galliae episcopus . . . scripsit . . . ad Felicem praefectum praetorii et patriciae dignitatis virum filium Magni consulis iam religiosam epistulam. *Romae in S. Laurentii epigramma (ex cod. Pal. editum a Grutero 1164,13) sic finit*: Attica Felicis Magni clarissima coniunx sumptibus hoc propriis aedificavit opus.
Maia C. IX 286.
Maorianus Augustus v. p. 418.
Maorianus V 112 *magister equitum et peditum per Orientem a. 379 C.* V 110. *Res eius gestae ad Peucen et Hypanim C.* V 114. *Imperatoris cognominis avus maternus C.* V 116.
Mamertus. *Ad eum papam scr.* VII 1. *Inter episcopos, ad quos Lucidus scribit* FA. XIX. *Frater maior Claudiani* 63,1. *Episcopus* 63,1. 87,24 *Viennensis* 104,17; *rogationes instituit* 87,23. 103,9; *confirmat rem Alcimus Aritus homilia 6 in rogationibus p.* 108 *seq.*, *praesertim p.* 110,20 *ed. Peiper. Extra fines suos eum episcopum Deensibus ordinavisset, causa illius in synodo examinata est; cf. Hilari papae epistulae a. 463. 464 datae, Conc. Gall. coll. I. p. 607 sqq. Eius Vitam enarrant Maurini, Histoire littéraire de la France* II, p. 480—483.
Mamertus Claudianus 79,2; *Claudianus praeterea. Ab eo scr. ad Sidonium* IV 2; *ad eum scr.* IV 3. 63 v. 3. 79,2. *Frater minor Mamerti episcopi* 63,1. v. 1; *antistes ordine secundo* 63 v. 18. *Epitaphium eius* 63 v. 1. *Tres libros de statu animae, qui extant (ed. Engelbrecht, Vindob. 1885), inscripsit praefectorio patricio doctissimo et optimo viro Sollio Sidonio; quorum ipsorum meminerunt duae illae epistulae auctoris acceptorisque* 53,22. 54,26, *item* 79,2. *Scripti sunt adversus Fausti epistulam* FA. XX, v. *supra p.* LX. Cf. *Gennadius c. 84*: Claudianus Vien-*

nensis ecclesiae presbyter . . . composuit tres quasi de statu vel substantia animae libros . . . . *Additur in libris quibusdam*: Scripsit et alia nonnulla, inter quae et hymnum de passione domini, cuius principium est 'pange lingua gloriosi'. Fuit autem frater Mamerti Vienne-
nensis episcopi. *At hymnus ille legitur inter carmina Fortunati 2,2 neque ad eum respicere videtur Sidonius 55,29. De hac re cf. Engelbrecht p. XLVIII sq.*

Marcellinus: coniuratio Marcellini *vel* Marcelliniana (*alterum utrum enim requiritur pro tradito vocabulo marcellana; nam Marcellinus dicitur auctoribus omnibus excepto Procopio qui Μαρκελλιανός 17,16 de capessendo diademate, quae parabatur imperante Maioriano (457—461), significatur a Procopio bell. Vand. 1,6 sic: ἦν δὲ τις ἐν Δαλματίας Μαρκελλιανός τῶν Ἀετίῳ γνωρίμων, ἀνὴρ δόκιμος, ὃς ἐπειδὴ Ἀέτιος ἐτελεύτησε (a. 454), βασιλεῖ (Valentiniano III interfecto a. 455) εἶκεν οὐκέτι ἡξίου, ἀλλὰ νεωτερίσας τε καὶ τοὺς ἄλλους ἀποστήσας οὕτως εἶχε τὸ Δαλματίας κράτος οὐδενὸς οἱ ἐς χεῖρας τολμήσαντος. τοῦτον δὲ τὸν Μαρκελλιανὸν τότε Λέων βασιλεὺς (factus imp. a. 457) εὐ μίλα τιθασεύων, προσεποίησατο. Damascius (apud Photium cod. 242 p. 342 Bekk. et plenius apud Suidam s. v.): Μαρκελλῖνος ἀνὴρ ἐπεικὴς καὶ γενναῖος ἐθνάστανε μὲν Δαλματίας . . . . ὃς ἐλευθέραν ἐκέκτητο τὴν ἀρχήν, οὔτε Ῥωμαίων βασιλείᾳ δουλεύων οὔτε ἄλλῳ θνναστέοντι τῶν ἐθνῶν οὐδενί, ἀλλ' ἦν αὐτόνομος. Dissidium Marcellini cum Ricimere et caedes eius a. 468 ad illam coniurationem non pertinent.*

Marcellinus 36,20. C. XXIII 465. *Narbonensis* C. XXIII 465; *togatus* 36,20; *legum peritus* C. XXIII 465.

[M. Claudius] Marcellus C. II 371 *cos. a. 540.*

[Eprius] Marcellus 82,14 *delator. Cf. Tacitus hist. 4,6.*

Marcellus. *Inter episcopos, ad quos Lucidus scribit* FA. XIX. *Minime Sanitiensis, sed fortasse S. Marcellus Deensis; cf. Tillemont, Mémoires p. 8. à l'histoire ecclés. XVI, p. 110.*

Marcia 35,2 *Hortensii uxor.*

Marcianus Augustus v. p. 417.

Marcus Myro C. XXIII 444; Martius C. IX 306. *Narbonensis, amicus Sidonii.*

[C.] Marcius [Rutilus] C. VII 68 *cos. a. 397.*

Marcus Augustus v. p. 417.

† Maria C. XVI 7 *soror Aaron.*

† Maria 285,22. 29. 287,4. 297,2. 320,4 *mater dei.*

Marinus 275,24. 276,10. 28. 281,17. 32 *eremita.*

Marinus C. XXIII 479. *Narbonensis, amicus Sidonii.*

[C.] Marius C. XXIII 12; Marii C. XXIII 472; Arpinas C. II 230. IX 258.

Maro v. Vergilius.

Mars 71,5. 142,8. C. I 5. II 46. 285. 353. 364. 378. 396. 458. IV 11. V 233. 373. 440. VII 29. 120.

439. 502. IX 177. XV 62. XXIII 16. 258. 289; Mavors C. V 228. X 15; Martius II 503. V 107. XXIII 69.

Marsus C. IX 260 *poeta.*

Marsyas C. XIII 37.

Martialis C. IX 268. XXIII 163 *poeta.*

Martigenae C. II 396. V 25.

† Martinus 69,13 v. 1 *episcopus Turonensis.*

Martius v. Marcus.

[Baebius] Massa *delator* 82,14; *cf. Tacitus hist. 4,50.*

Mavors v. Mars.

Maurusius. *Ad eum scr.* II 14.

Maxentius. *Eum presbyterum Aprunculo Arrerno episcopo Ruricius commendat* 347,17.

Maximus 145,28. C. XVI 112, *cf. 128. Abbas Lirinensis, postea episcopus Reiensis, cf. supra p. LIV.*

Maximus 74,23. 75,3 *Palatinus, sacerdos factus.*

Maximus Petronius Augustus v. p. 417.

Medea C. XI 68.

Megethius. *Ad eum papam scr.* VI 3. *Inter episcopos, ad quos Lucidus scribit* FA. XIX.

Migetius *episcopus Bellicensis nomine tenus notus; cf. Gallia Christ. XV, p. 605.*

Megethius 146,29, *cf. 155,24 clericus.*

Melampus C. IX 197.

Melanthia. *Ad eam et Eudomium Ruricius scribit* R. II 39. *De morte filii eos consolatur* 340,31.

Memnon C. II 521; Memnonius C. IX 20.

Memor C. IX 266 *poeta.*

Memorius 270,18 *presbyter (Reiensis). Frater a Fausto dicitur; cf. Tillemont, Mémoires p. 8. à l'histoire ecclés. XVI p. 408.*

Menander 64,14. C. IX 213. XXIII 130. *Epitreponeius* 64,14.

Menstruanus 28,19.

Mentor C. XXIII 504.

Mercurius 142,7.

Merobaudes *poeta significatur, ut vidit Sirmondus, C. IX 296; nam et Hispanus fuit (in subscr. carminis de laude Christi) et statua honoratus in foro Traiano, cuius etiam nunc titulus superest anno adscripto 435 (C. I. L. VI 1724; cf. ipse Merobaudes in carm. 5 praef. et Idacius ad a. 442).*

Messala C. IX 305. *Rufii Valerii Messalae praef. praet. Italiae a. 339. 400 carmina celebrat a. 416 Rutilius Namatianus 1,267 seq. (cf. Seck praef. ad Symmachum p. CLXXXVI).*

Messianus C. VII 427. *Dux Ariti magistri mil. praemissus ad Gothos a. 454. Cf. chronicon Ravennas ad a. 456: captus est imperator (Avitus) Placentii a mag. mil. Ricimere et occisus est Messianus (cod. messiam) patricius eius XVI kl. Nov.*

[L. Caecilius] Metellus C. II 373. IX 200. *cos. a. 503. 507.*

[Q. Caecilius] Metellus [Pius] C. V 556 *cos. a. 674.*

[Q. Caecilius] Metellus [Creticus] C. II 461 *cos. a. 685.*

Mettius [Fuffetius] C. II 290.

- Mezentius 71,15.
 Midas 83,9. C. XI 100.
 Mimas C. VI 25. XV 25.
 Minerva 165 v. 100. 172 v. 69. C. IX 142. 172. XV 126. 148. XXIII 46. XXIV 96.
 Mithridates C. VII 81; Mithridaticus C. IX 257. XXII 166.
 Mnemosyna C. XV 175.
 Modaharius 108,29 *civis Gothus Arianus*.
 Molossus C. VII 188 *canis*.
 Montius. *Ad eum scr.* I 11. *Sequanus* 16,11.
 Moschus C. V 477. VII 83.
 † Moyses 95,22. 116,15. 291,31. 310,11. *Citantur psalmi pro Exodo* 116,15.
 Mucius [Scaevola] C. VII 65. XXIII 81.
 Mulciber C. XI 29. XV 31.
 [L.] Mummius C. II 477 *cos. a. 608*.
 Musa, Musae 56,11. 79,5. 89,22. 93,10. 139,13. C. IV 6. V 373. VI 31. 36. VII 14. 174. IX 313. XII 20. XIII 35. XVI 1. XXII 214. XXIII 8. 124. 266. 306. 501.
 † Nadab 146,7.
 Naides C. XXII 17.
 Namatius. *Ad eum scr.* VIII 6. *Santonus* 132,16.
 Namatius. *Ad eum Cerauniamque scr.* R. II 1. 2. 3. 4. *Ad eum solum* R. II 5. 61. *Filiorum coniunctione cum Ruricio conectuntur* 311,12. 312,28. *Eorum filius obit* 313,8. *Item filia, nurus Ruricii* 313,22. *Pupilli commemorantur* 326,7. *Arvernus potius quam Santonus itaque diversus ab amico Sidonii, cf. supra p. LXII*.
 Napaeae C. XXII 16.
 Narcissus 82,14 *libertus Claudii*.
 [P. Ovidius] Naso 35,6. C. XXIII 159 *poeta*.
 Nauplius C. IX 164; Naupliades C. XXIII 493.
 Nepos Augustus v. p. 418.
 Nepotianus. *Ad eum presbyterum scr.* R. I 6.
 Nereides C. XXII 18.
 Nero Augustus v. p. 417.
 Nerva Augustus v. p. 417.
 Nerva Traianus Augustus v. p. 417.
 Nessus C. IX 97. XV 142.
 † Nestorius 285,28. 286,28 *haereticus*; Nestoriana haeresis 285,20.
 Nicerotianus C. IX 323.
 Flavius Nicetius 130,17. Nicetius 131,8. Nicetianus 39,19. 131,21. *Vir ortu clarissimus, privilegio spectabilis, merito iulustris* 130,17. *Nice-tiana hereditas* 39,19.
 Nicomachus v. Apollonius.
 Niobe C. XXII 90.
 Numa 38,19. 170,16.
 Nunechius. *Ad eum papam scr.* VIII 13.
 Nymphae C. VII 26. XI 99.
 Nymphidius. *Ad eum scr.* V 2. C. XV 200. *Arus aut Polemii aut Araneolae* C. XV 200.
 Oenomaus C. II 491. XIV 12. XXIII 392.
 Ofeltes v. Opheltas.
 Ogygius C. V 491. XVI 3.
 Oileus C. V 197.
 † Olofernes v. Holophernes.
 Ommatius. *Ad eum scriptum* C. XVII. *Vir clarissimus* C. XVII; *patricius* C. XI 53. *Pater Hiberiae, socer Ruricii* C. XI 52. *Illum sibi comparans Gallum rusticumque se ait Sidonius (ut perspexit Sirmondus), ideo quod Ommatius Aquitanus fuit utpote Arvernus; cf. Sulpicius dial. 1, 27, 2: dum cogito me hominem Gallum inter Aquitanos verba facturum, vereor, ne offendant vestras nimium urbanas aures sermo rusticior*.
 Ommatius. *Ad eum scr.* R. I 18. II 28 *filius Ruricii*. *Pater filium erudit, . . . nutrit, . . . ad sacerdotium usque perduxit* 333,38. *In turbis positus* 310,9. *Una cum Eparchio fratre litteras ad Ruricium mittit* 347,24. 348,6 *pro Eparchio ab ecclesia excluso* 348,21. *A. 520—523 ecclesiae Turonensi praerat; cf. Greg. h. Fr. III, 17: Igitur Dinifio episcopo apud Toronos decedente Ommatius tribus annis praefuit. Hic enim ex iusso Chlodomeris regis . . . ordinatus est; id. X, 31: Duodecimus Ommatius de senatoribus civibusque Arvernens, valde dives in praediis . . . Sedit annos quattuor, menses quinque; obiitque et sepultus est in basilica sancti Martini*.
 Opheltas: Ofeltes C. V 164. *'Quae sequuntur redeunt ad ludos in honorem Opheltas Lycurgi filii celebratos secundum Statium Theb. 6, 139; ipse locus de Ophelte obscurus est et sine dubio perturbatus.'* Wilamowitz.
 Opilio. *Inter episcopos, ad quos Lucidus scribit* FA. XIX.
 Optantius 27,23. 28,6 v. cl. nuper mortuus.
 † Or C. XVI 101 *monachus*.
 Oresius. *Ad eum scr.* IX 12.
 Orestes 147,28. C. V 288. XXIV 30.
 † Origenes 150,14. Adamantius Origenes Turrano Rufino interpretatus 31,21. *Cf. Herzog, 'Real-Encyclopädie' ed. alt. tom. XI p. 97. XIII p. 99*.
 Orithyon C. XI 2.
 † Orosius 55,28 *scriptor*.
 Orpheus 55,16. 139 v. 19. C. VI 29. X 17. XVI 2. 301,28 (*cf. Verg. eglog. VIII, 55*).
 Osiris C. XI 116.
 Otho Augustus v. p. 417.
 Ovidius v. Naso.
 Paeon C. II 154. 307.
 Paeonius 16,27. 17,2. 9. 18,22. 19,3. 4. 9. 18. *Are-latensis municipaliter natus, vitrico clarus* 17,11; *praefectus praetorio Galliarum factus per inter-regnum inter Avitum et Maiorianum a. 456/7* 17,17 seq. *Gener eius laudatur* 17,25.
 Palaemon 85,14 *rhetor*. *Alibi non nominatur, nisi forte intellegitur grammaticus Q. Remmius Palaemon*.
 Pales C. XXIII 46.
 Palladius 338,12 *archiater*.
 Palladius 85,18 *rhetor*. *Fortasse is ad quem scripsit Symmachus; cf. praefatio Seeckii p. CCII*.
 Palladiorum stirps litterarum altariumque cathe-

- dris insignis 117,6. Palladius socer Simplicii episcopus Biturix 116,12. 117,6. *Cf. Script. rer. Merov. I, p. 782.*
- Pallas 71,14 *Vergilianus.*
- Pallas C. VII 440. XV 22 *gigas.*
- Pallas 82,25 *libertus Claudii (cf. Sueton. Claud. c. 28 cet.).*
- Pallas VI 1. VII 31. X 14. XI 118. XV 3. 22. 33. 185. XVII 1 *dea*; Palladius C. VII 436. IX 127. 151. XXII 193; Palladium C. IX 151.
- Pamphilus 17,15 *persona Terentiana.*
- Pan, Panes C. I 15. VII 33. XXII 37.
- Pandionius C. VII 198. XXIII 137.
- Pannychius. *Ad eum scr. V 13. Vir ill. 116,1.*
- † Paphnutius C. XVI 100 *anachoreta.*
- Papianilla. *Ad eam scr. V 16 (quo solo loco nomen legitur).* 22,12. 36,10. 58,6. 89,6. *Filia Ariti imp.: Gregorius hist. Fr. 2,21. Sidonii uxor, soror Ecdicii 88,22. 27. 89,6. 9. Reprehendit maritum propter nimiam largitionem: Greg. hist. Fr. 2,22. Praedium eius Aritiacum v. ind. loc.*
- Papianilla C. XXIV 37 *uxor Ferreoli.*
- Papianilla uxor Parthenii. *Ad eam et maritum nepotes suos Ruricius scribit R. II 37. Uxorem una cum Ausanio amico suo Parthenius interfecit; cf. prooemium p. LXVI.*
- Papinius [Statius] 250,8. C. IX 226.
- Papirianus 27,11.
- Parcae 21,6. C. XV 166.
- Parthenius 82,14 *libertus Domitiani (cf. Suetonius Dom. 16 cet.).*
- Parthenius. *Ad eum Papianillamque nepotes suos Ruricius scribit R. II 37. Per eum litteras ad Caesarium dat 339,12. A Francis interfectus a. 458; cf. prooemium p. LXVI.*
- Pastor. *Ad eum scr. V 20.*
- Paterninus 67,15.
- Patiens. *Ad eum papam scr. VI 12 (hinc pendet Gregorius hist. Franc. 2,24: sanctus Patiens Lugdunensis episcopus simile huic — Ecdicio — in ipsa fame populis praestitisse perhibetur beneficium; extat exinde hodieque apud nos beati Sidonii epistula, in qua eum declamatorie conlaudavit). Inter episcopos, ad quos Lucidus scribit FA. XIX. 33,16. 34 v. 2. 76,11. 21. 77,3. 5. Episcopus Lugduni 33,16. 77,6. Ecclesiam facit Lugduni 33,16. 34 v. 2. Cabillonem profectus episcopum ibi creat 76,11. 21. 77,3. 5. Eius vitam enarrant Maurini, Histoire littéraire de la France II, p. 504—506.*
- Patroclus 305,37.
- † Paulinus 55,29 *episcopus Nolanus.*
- Paulinus 139,4 *rhetor. Alibi non memoratur.*
- Paulinus ad Faustum scribit FA. XIV. *Ei Faustus respondet FA. XV. Cf. epistolam quam ad Gundobadum regem Aritus dedit (ed. Peiper p. 29): Et quia legis consulenti cuidam Paulino Burdegalensi ab episcopo supradicti nominis fuisse responsum: cuius temporibus Paulinus quidam (deus viderit, utrum is quem*
- memoratis, tamen Burdegalensis) non pauca stilo et inreprehensibili fide conscripsit: praefati haeretici mentionem idcirco praemisi, ne Manichaei ipsius Fausti opus infaustum citiorem hunc, quem etiam gloria vestra noverat, ortu Britannum habitaculo Regiensem, titulo nominis accusaret.*
- Pontius Paulinus v. Pontius.
- † Paulus *apostolus* 277,27. 35. 37. 280,16. 21. 28. 33. 283,18. 291,21. 295,5. 23. 314,35. 316,9. 317,23. 319,16. 36. 320,15. 23. 26. 322,19. 30. 324,29. 326,15. 17. 331,19. 334,34. 335,32. 337,35 *Cf. Saulus.*
- [L. Aemilius] Paulus C. II 469. VII 80 *cos. a. 572.*
- Paulus 76,15 *iunior episcopus Cabillone.*
- Paulus. *Inter episcopos, ad quos Lucidus scribit FA. XIX, et eos, ad quos Hilarus a. 464 litteras dat, Conc. Gall. coll. I, p. 609. Fortasse Cabillonensis.*
- † Paulus 114,10 *monachus.*
- Paulus 8,25 *praefectorius, hospes Sidonii Romae.*
- Paulus 29,12 *discepat cum Alethio.*
- Pedo C. IX 160 *poeta.*
- Pegasus. *Ad eum scr. II 6.*
- Pegasus 169 v. 23. C. V 544. XIV 8. XXII 81.
- † Pelagius 288,35. 289,1 *haeticus.*
- Pelides C. V 191.
- Pelops 138,19. C. XI 87. XIV 13. Pelopeus C. IX 107.
- Pelops v. Fronto.
- Penelope C. XV 161.
- Pentheus; Pentheus C. XXII 94.
- Perdix 55,17 *circius clarus.*
- Periander (voc. Periandre) C. II 159. XV 46. XXIII 104.
- Perpetuus. *Ad eum papam scr. VII 9. 69 v. 8. 70 v. 20. Episcopus Turonis (a. 458—488) sextus post S. Martinum dedicat huic basilicam 69,13 v. 7. 8. 70 v. 20. Cf. Gregorius hist. Franc. 2,14: apud urbem Turonicam defuncto Eustochio episcopo septimo decimo sacerdotii sui anno quintus post beatum Martinum Perpetuus ordinatur; qui cum virtutes assiduas ad sepulcrum eius fieri cerneret . . . (cellula) submota, magnam ibi basilicam . . . fabricavit cet. Idem 10,31 in recensu episcoporum Turonicorum: sextus ordinatur Perpetuus de genere . . . senatorio . . . dives valde et per multas civitates habens possessiones cet. Interfuit concilio Turonico a. 461 (concil. Gall. 1,589). Ei Paulinus Petrocoricensis vitam Martini dedicavit. — Quae ei tribuuntur testamentum factum a. 475 et epitaphium, ea nuper Iulianus Harel (questions Mérovingiennes fasc. II, Parisiis 1885) ficticia esse demonstravit ut reliqua instrumenta, quae ex schedis Hieronymi Vignier edidit a. 1661 d'Achery, post eum repetiverunt multi*
- Persephone C. IX 172.
- Perseus C. VII 81. IX 174. XI 88; Perseius C. VII 35. XXIII 296.
- Persius C. IX 263 *poeta.*

- Petrcius. *Ad eum scr.* IV 11. *Filius sororis Claudiani* 62,8.
- Petronius. *Ei dedicat epistularum librum octavum* VIII 1; cf. p. 147,21. *Ad eum scr.* II 5. V 1. 147,22. *Vir inl.* 147,21. 148,6. *Iureconsultus* 28,10. 78,11. *Legatus provinciae Galliae a.* 469 10,24.
- Petronius *Arbiter*: Petronius C. IX 267; *Arbiter* C. XXIII 156.
- Petronius Maximus *Augustus v.* p. 417.
- † Petrus 115,14. 295,22 *apostolus*.
- Petrus. *Ad eum episcopum scr.* R. II 38. *Alter Petrus episcopus 'de Palatio', quem Baeterrensem fuisse Vaissete coniecit, Agathensi concilio a. 506 subscripsit; alter Santonicus Aurelianensi I a. 511 interfuit.*
- Petrus 164,4. v. 6. 165 v. 87. 169 v. 40. C. III 5. V 564 seq. IX 308. *Magister epistularum sub Maioriano* 164,4.
- Petrus 117,24 *vir tribunicius*.
- Phabaton C. XXIII 268 *pantomimus aetatis incertae*.
- Phaedon v. Platon.
- Phaethon C. VII 405; Phaethontides 6,23.
- Phalaris 83,9.
- Pharetrius (Fraretrius *cod. G*) 316,30 *presbyter*.
- Pharnaces C. XXII 159.
- † Pharaon 109,15.
- Pherecratius 163 v. 10.
- Phidias 106,24; Fidiacus C. XXIII 506.
- Philagrius: Filagrius. *Ad eum scr.* VII 14. 121,17. 30. C. XXIV 93; Philagrianus 27,7. Patricius C. VII 156 (cf. 27,7). *Ad eandem domum pertinent Avitus Augustus C. VII 156 et Magnus Felix* 27,7. *Bybliotheca Philagri* C. XXIV 93.
- Philippus C. XXIII 139 *rex Macedoniae*.
- Philistio 23,21 *mimographus*.
- Philoctetes: Filoctetes C. IX 156.
- Philomathia: Filimatia 29,18. 30 v. 4: *obiit relicto marito et patre et quinque liberis*.
- Philomathius: Filimatius. *Ad eum scr.* I 3. 90,23. 91,18. V *inl.* 90,23. *Lugduni moratur* 90,23. *Eripii socer* 89,26. *Adsector praefecti* 5,8. *Legum gnarus* 4,29. *Aetatis prorectae* 90,25.
- Philomela 25,20. C. XXIII 278.
- Philostratus v. Apollonius.
- Phoebas C. V 194. XV 2.
- Phoebigena v. Augustus.
- Phoebus 139,11. v. 2. 140 v. 30. 244,3. 4. C. I 26. II 122. V 265. 280. VII 1. 32. 409. IX 224. 284. XIII 39. XIV 26. XV 2. 80. XVI 1. XXII 8. 86. 233. XXIII 122. 308; Phoebus 137 v. 53. C. IV 7. VII 354.
- Phoenix C. II 417. IX 326. XI 125. XXII 50.
- Pholoe C. VI 23; Pholoeticus C. V 230.
- Phorcus: Forcus C. VII 26.
- Photiniani 101,25.
- Phyllis C. XI 70.
- Pindarus 169 v. 26. C. IX 212; Pindaricus 141,22. 163 v. 8. C. XXIII 454.
- Pirithous C. V 288. XXIV 29. 305,38.
- Piso C. VII 106 *adoptatus a Galba*.
- Pittacus C. II 162. XV 49. XXIII 106.
- Pius *Augustus v.* p. 417.
- Placidus Valentinianus *Augustus v.* p. 417.
- Placidus. *Ad eum scr.* III 14. *Gratianopolitanus* 51,12.
- Platon (*sic nom.* 53,2. 55,22; *acc.* Platona C. IX 232. XV 99. 191) 31,24. 53,2. 55,22. 158,18. C. II 172. IX 232. XV 99. 119. 191; Platonicus 44,12. 163,6; *complatonicus* 62,13. *Phaedon eius* 31,24. C. II 179.
- Plautus C. II 191. XXIII 149; Plautinus 15,19.
- Plinius avunculus 54,24.
- Plinius Secundus 54,24; C. Plinius 1,5. 138,18; Plinius 35,2. 72,27; C. Secundus 72,25. 149,4. *Oratio pro Attia Viriola et panegyricus* 138,18.
- Plotinus 44,11.
- Polemius. *Ad eum scr.* IV 14; *epithalamium Polemio et Araneolae dictum* C. XV *cum ep. et praef.* C. XIV. *Nominatus* C. XV 118. 189. *Inter maiores eius Tacitus rerum scriptor* 65,25. *Praefectus praetorio Galliarum per biennium* 66,2.
- Pollux C. V 183. 287. VII 35. X 13.
- Polycletus C. XXIII 505; Polyclitus 106,24.
- Polymestor 83,6.
- Polyphemus 122,8. C. IX 160.
- Pomerius. *Ad eum abbatem scr.* R. I 17. II 10. *Episcopus quidam, scilicet Aeonius Arelatensis, eum retinet* 318,24. *Gennadius, de viris ill. c.* 98: Pomerius *presbyter natione Maurus apud Gallias presbyter ordinatus, interrogantibus et rogantibus Iuliano episcopo et Vero presbytero, dialogorum more respondit, arte dialectica et sermone, ingenio aperto composuit de natura animae et de resurrectione vel post resurrectionem libros VIII . . . Memini legisse me olim eius dictatum ad quen- dam nomine Principium de contemptu mundi et rerum transitarum hortatorium et alium de vitiis colore virtutum minus cauti- ludentibus. Scribere et alia dicitur, quae ad meam notitiam non venerunt. Vivit usque hodie conversatione Deo digna, apta profes- sione et gradu. Ad eum litteras dedit En- nodius, ed. Vogel n. 39, p. 37. Erat praeceptor Caesarii a. 502 episcopi Arelatensis facti; cf. V. Caesarii apud Bollandianos, Acta SS. Aug. VI, p. 65. Eius vitam enarrant Maurini, Histoire littéraire de la France II, p. 665—675.*
- Pomona C. XI 117.
- Cn. Pompeius 27,11; Pompeius C. VII 80; Magnus C. II 462. XXIII 82.
- Pontia C. XXII 195.
- Pontius Leontius. *Ad eum datum* C. XXII *cum epistula, ubi est Pontius Leontius in inscr.*; Leontius 140 v. 33. 144,5. C. XXII 194. *Liviae filius* 140 v. 34. *Burdigalensis; facile primus Aquitanorum* 140 v. 33. 144,5. *Burgus eius* C. XXII.

- Pontius Paulinus *generis princeps* C. XXII 117.
Fortasse Paulinus pater poetae Pontii Paulini Meropii Nolani eius, cuius scripta supersunt; cf. Ausonius.
- (Pontius) Paulinus 144,5. C. IX 304. *Pontii Leontii filius.*
- Porphyrius C. XV 20.
- Porsenna C. V 66. VII 127.
- Porus C. II 446. XXIV 72.
- Possessor 317,11 *presbyter. Eum Aeonio Arclatensi episcopo Ruricius commendat.*
- Postuminus 312,5. *Per eum litteras ad Namatium Ruricius dat* 312,12.
- Potentinus. *Ad eum scr.* V 11.
- Praesidius. *Ad eum scr.* R. II 12.
- Praetextatus. *Inter episcopos, ad quos Lucidus scribit* FA. XIX.
- Pragmatius. *Ad eum papam scr.* VI 2. *Inter episcopos, ad quos Lucidus scribit* FA. XIX. *Non Augustodunensis.*
- Pragmatius 85,2 *vir illustris. Gener Prisci Valeriani* 85,2 *seq.*
- Praxiteles C. XXIII 504.
- Priapus C. IX 174. XXIII 157.
- Principius. *Ad eum papam scr.* VIII 14. IX 8. *Potest esse Principius episcopus, frater Remedii Remensis, in testamento eius memoratus. Eum Suessionensem voluit esse, sed nihil fere certi de eo compertum habemus; cf. Bollandiani, Acta SS. Sept. VII, p. 60—62. Anno 511 Lupus Suessionensis episcopus concilio Aurelianensi I interfuit.*
- Priscus Valerianus. *Ei directum* C. VIII. 85,12; *Cognatus Ariti* C. VIII 1. *Praef. praet. Galliarum* 85,11; *vir praefectorius* C. VIII 1; *patricius* 85,6. *Socer Pragmatii* 85,6.
- Probus. *Ad eum scr.* IV 1. *Narbonensis* C. XXIV 94. *Filius quondam purpurei, id est olim consulis, Magni* C. XXIV 98; *frater Magni Felicis* C. IX 333; *maritus Eulaliae Sidonii sororis patruelis* 52,2. *Vir doctus* 52,6 *sq.* C. IX 333. *Bybliotheca eius* C. XXIV 94.
- Procopius C. II 68. *Maiores eius Augusti* C. II 69, *ubi videtur cogitari de Procopio cognato Constantii et Iuliani Augustorum* (Amm. 26, 6, 1), *qui purpuram sumpsit regnante Valente. Legatus missus ad Persas de pace* a. 422 C. II 75 *seq.* (cf. Socrates 7,20; Theophanes ad a. 5921, p. 87 Deb.). *Patricius* C. II 90. *Magister equitum et peditum per Orientem* C. II 90 (cf. C. Th. 7, 4, 36 *anni* 424: Procopio magistro militiae per Orientem; Socrates l. c.). *Uxorem duxit filiam Anthemii consulis* a. 405 C. II 94, *quae ei peperit filium Anthemium postea Augustum* C. II 68.
- Proculus 150,6 *diaconus Augustodunensis.*
- Proculus. *Ad eum scr.* IV 23. 169 r. 45. *Ligur, poeta* 169 r. 45.
- Procyon C. XVI 79.
- Progne 25,20.
- Proiectus 27,18. *V. cl., iuvenis habens patrem patruumque spectabiles, acrum sacerdotem, sponsus filiae Optantii.*
- Promotus 145,8.
- Propertius 35,7. C. IX 263 *poeta.*
- Prosper. *Ad eum papam scr.* VIII 15. *Episcopus Aurelianensis* 147,13. *Colitur pro sancto die Iul. 29* (Acta SS. Iul. VII, p. 82).
- Proteus 51,4. C. VII 27.
- Prudens 97,13 *Tricassibus degens.*
- † Prudentius 31,20 *poeta.*
- Ptolomais (= Cleopatra) C. V 461. VII 95.
- Publicola C. XXIII 80.
- Pudens. *Ad eum scr.* V 19.
- Pudentilla 35,2 *uxor Appulei philosophi.*
- Pygmalion 83,6.
- Pylades C. V 288.
- Pyragmon C. XI 16.
- Pyrgopolinices 15,19 *persona Plautina.*
- Pyrrha C. IX 141.
- Pyrrhus C. II 468. V 424. VII 81. 226.
- Pythagoras 55,22. C. II 171. XV 52.
- Pythicus 128,2.
- Python C. II 153. 311. XX 75.
- Quintianus C. IX 290. *Ligur, poeta laudat Actium.*
- M. [Fabius] Quintilianus C. IX 317; Quintilianus 85,18. C. II 191.
- Quirinus 171 r. 21. C. II 119. VII 36. 447.
- Racilia 134,19.
- Ragnahilda regina v. p. 418.
- Rea [Silvia] C. V 23.
- † Rebecca C. XVI 87.
- Remigius. *Ad eum papam scr.* IX 7. *Episcopus Remensis* 154,20.
- Rhesus C. IX 153.
- Rhoetus C. VI 24.
- Ricimer 8,10. 13,22. C. II 352. 357. 360. 502. *Accedit locus interpolatus praef. p. XXIV. Pater ex regia stirpe Sueba* C. II 361; *mater filia Valliae regis Gothorum* C. II 362. 363. V 267. *Patricius* 8,10. 13,22. *Amicus Maioriani* C. V 267. *Ad Agrigentum vincit Vandalos* C. II 367; cf. Priscus fr. 24 Muell.: ἐπεμπε δὲ (Aritus a. 456) καὶ τὸν πατρίκιον Ῥέχιμερ ἐς τὴν Σικελίαν σὺν στρατῷ; Idacius ad a. 456: Rechimeris comitis circumventionem magna multitudo Wandalorum, quae se de Carthagine cum LX navibus ad Galliam vel ad Italiam moverat, regi Theudorico nuntiatur occisa per Avitum. *Uxorem ducit Anthemii Augusti filiam* a. 467 8,10. 13,23. C. II 484. 502. 543. Cf. quod ait Anthemius apud Ennodium vit. Epiphani c. 67: quamvis inexplicabilis... mihi adversus Ricimerem causa doloris sit et nihil profuerit maximis cum a nobis donatum fuisse beneficiis, quem etiam... in familiae stemma copulavimus, ut inter munera, quae pellito Getae dare necesse erat, etiam filia poneretur. Obiit a. 472.
- Riochatus 157,7 *antistes et monachus.*
- Riothamus. *Ad eum scr.* III 9. *Ei commendat hominem pauperem querentem de servis abductis sibi a Britannis. Iordanes Get. 44,237: An-*

- themius imperator (*adversus Euricum*) Brittonum solacia postulavit. Quorum rex Riotimus cum duodecim milia veniens in Beturigas civitate Oceano e navibus egresso susceptus est. *Idem* 45,238: ad quos... Eurichus innumerum ductans advenit exercitum diuque pugnans Riutimum Brittonum rege, antequam Romani in eius societate coniungerentur, effugavit (*cf. Gregorius hist. Fr.* 2,13: Brittani de Biturigas a Gothis expulsi sunt, multis apud Dolensem vicum peremptis). Qui amplam partem exercitus amissam cum quibus potuit fugiens ad Burgundzonum gentem vicinam Romanisque in eo tempore foederatam advenit.
- Romulus C. VII 58. 120. 438; Romulus *adiective* C. II 13. 386. VII 349. 495; Romuleus 124 v. 15. C. XXIII 236; Romularis 165 v. 107.
- Roscia 89,15 *Sidonii filia*. Severiana *Sidonii filia* 36,15, *quacum composuit dubitans Sirmundus quam memorat Avitus poem.* 6,86 *Severianam matrem. Apollinaris, Sidonii filii, soror* Alcima memoratur apud Gregorium Turonensem *hist. Franc.* 3,2. 12; *glor. mart. c.* 64. *Tria haec nomina nun fuerint trium mulierum vel duarum vel adeo unius, ignoratur.*
- † Rufinus 55,28 *auctor. Cf. Origenes.* Ruricius. *Ad eum scr.* VIII 10. *De ipso v. praef.* Rusticiana 35,3 *uxor Symmachi.* Rusticus 272,34 *presbyter.* Rusticus (Rusticius v. l. II 11). *Ad eum scr.* II 11. 140 v. 36 *Burdigalensis.* Rusticus. *Ad eum scr.* R. II 20. 53. *Piscationis in Visera (Vézère, dioec. Lemovicensis) possessor* 346,27.
- Rusticus pater 84,11. *Lugdunensis episcopus sub Honorio pericula incurrit. Ad eum refert Sirmundus locum Frigeridi apud Gregorium hist. Franc.* 2,9 *spectantem ad res gestas per a.* 410. 411: *Constans et praefectus iam Decimius Rusticus ex officiorum magistro petunt Gallias... praefectus tyrannorum (Constantini et Constantis) Decimius Rusticus... multique nobiles apud Arvernos capti a ducibus Honorianis crudeliter interempti sunt. At significatur potius Rusticius is qui in nuptiis Athaulfi regis Gothorum et Placidiae a. 414 celebratis Narbone epithalamium edidit teste Olympiodoro fr.* 24 Müll. — *Epistulam Gelasii papae Romani ad Rusticum hunc a. 494 quae incipit inter ingruentium malorum turbines editam a Dacheryo fictam esse ab Vignierio demonstravit nuper Havetus.*
- Rusticus 84,28 *filius praecedentis. Tribunus et notarius sub Honorio, praeses provinciae sub Valentiniano III.* 84,16.
- Sabinianus 44,22. *Posteri eius Galliam vexant. Sabinus inter maiores Eutropii* 44,21.
- Sacerdos. *Ad eum et Iustinum scr.* V 21. *Cf. Iustinus.* Sagittarius. *Ad eum scr.* II 4.
- [Sallustius] Crispus 79,26. C. II 190. XXIII 152; Sallustianus 156,13.
- † Salomon 116,17. 322,11; Salomonis sententia 333,34. 339,26; Salomoniacus 70 v. 13.
- Salonius. *Ad eum scr.* VII 15. *Clericus Viennensis.* Samia 22,19 (*ex Terentio*).
- Sammonicus Serenus 233,6 *poeta.*
- † Samuel C. XVI 88.
- Sapaudus. *Ad eum rhetorem scr.* V 10. *Ad eundem civem Viennensem videtur directa esse epistula Claudiani Mamerti scripta doctissimo viro Sapaudo rhetori (p. 203 ed. Engelbrecht).*
- Sapor C. II 457. VII 98 *quivis rex Persarum.*
- Sapphicus 141,20. 171 v. 39.
- † Sara: Sarra 145,16. 324,41. *Sarra tua uxor Ruricii* 268,30. 269,19. *Cf. Hiberia.*
- Sardanapallus C. IX 29; Sardanapallicus 37,28.
- † Sarmata C. XVI 101 *monachus.*
- Saturnia C. VII 122.
- Saturnigena C. IX 135.
- Saturninus v. Fullonius Saturninus.
- † Saturninus 172 v. 65 *seq. martyr, episcopus Tolosae. Cf. Vita S. Saturnini c. 5 (Ruinart, Acta mart. ed. Rat. p. 179):* Postrema enim parte funis illius, quae ad posteriora tauri ipsius defluebat, sancti viri pedes inligant actumque stimulis acrioribus taurum de superiori capitolii parte in plana praecipitant. Nec mora inter primos descensus ipsius gradus capite colliso cerebroque excusso et omni membrorum parte corpore lacerato, dignam deo animam Christus excepit, ut quam pro nomine suo fideliter dimicantem suppliciiis furor gentilis extorserat, suis post victoriam laureis coronaret.
- Saturnus 83,28. 142,7. C. VII 32. IX 170.
- Satyri C. I 13. VII 33. XXII 13. 37.
- † Saulus, i. e. Paulus apostolus 293,31.
- [Cassius] Scaeva C. XXIII 84. *Cf. Suetonius* *Caes.* 68.
- Scaevola C. V 77.
- Schoenis (= *Atalante*) C. XIV 15.
- On. et P. Scipiones cos. a.* 532. 536: Scipiades C. VII 555. IX 248.
- Scipio Numantinus 142,16; Scipio C. V 87.
- Scopas C. XXIII 504.
- Scylla 114,6. C. IX 165. XI 68.
- Sebastianus C. IX 280. *Gener Bonifatii in Africam eum secutus a.* 422; *cf. Idacius ad a.* 431.
- Secundinus. *Ad eum scr.* V 8. 33,21. *Auctor epithalamii et carminis in venationem regis* 83,19. *Epigramma eius expositum Lugduni in ecclesia* 33,21.
- C. Plinius Secundus v. Plinius.
- Secundus. *Ad eum scr.* III 12. *Sidonii fratris patruelis filius* 47,11. 48,8.
- Sedatus episcopus ad Ruricius scribit FA. IX. X. XIII (*qua Ruricio R. II 35 respondet*). *Ad eum scr.* R. II 18. 19 (*versus sunt hendecasyllabi*). 34. 35 (*qua Sedato FA. IX respondet*). *Vir robustus et ponderosus* 338,14. *Synodo Tolosanae interest* 273,5. *Sedatus episcopus Nemausensis a. 506 synodo Agathensi subscripsit. Eius*

- ritam enarrant Maurini, *Histoire littéraire de la France* III p. 56—58.
- Seianus 142,16.
- Semele C. XV 175; Semeleius C. V 231.
- Semiramis: Semiramus C. II 449.
- Senecae duo C. XXIII 162.
- Septimius Serenus 233,6 *poeta*; Septimius C. IX 267.
- Serenus v. Sammonicus.
- Seronatus 21,3. 86,25. 87,16. 111,5. *Vexat Atur-
renses et Arvernus* 21,3. *Tolosa redit ad Arvernus
revertitur Gabalitanus tributorum exactor* 86,25.
87,16. *Barbaris provincias tradit* 111,5. *Ab
Arvernus accusatus damnatur* 111,5.
- [Atilius] Serranus 134,15.
- Serranus. *Ad eum scr.* II 13.
- [P.] Servilius cos. a. 675 C. II 464.
- Severiana filia Sidonii v. Roscia.
- Severianus 164,6. 169 v. 37. C. IX 315. *Poeta
virens Romae sub Maioriano. Fortasse Iulius
Severianus is cuius extant praecepta artis
rhetoricae inscripta* Desiderio.
- Severinus consul ordinarius a. 461. *Arelate con-
riva Augusti* 18,18. 24. 26. 20,7.
- Severus Augustus v. p. 418.
- Severus. *Ad eum scr.* R. II 58.
- Sibyllinus 148,12.
- Sigismer 70,9 *regius iuvenis. Sponsum eum in-
trantem praetorium soceri comitantur reguli
sociique. Cuius gentis fuerit, ignoratur; fortasse
Burgundio.*
- Silenus C. XXII 38. 232.
- Silius C. IX 260 *poeta*.
- Simon magus 115,15.
- Simplicius. *Ad eum scr.* III 11. IV 7. V 4; *ad
eum et Apollinarem* IV 4. 12. 107,18. *Filia eius
et gener* 47,3; filii 80,17.
- Simplicius 110,11 *episcopus in exilium missus.*
- Simplicius 112,7. 11. 115,20. 117,13. *Vir specta-
bilis* 112,7. 115,29. *Maiores aut praefecti aut
episcopi* 115,27. *Comes* 115,21. *Legatus ad
principes et reges* 116,8. *Ordinatus episcopus
metropolitanus Bithurix* 112,7. 11. 115,20. 117,13.
- Sindilla 345,28. 30 *rusticus.*
- Sinon 83,5. C. IX 126.
- Sirenae C. IX 163.
- Socrates 53,3. 55,22. 158,24. 166,16; Socraticus
C. II 178. XV 96. XXIII 108.
- Sol C. IX 171. XV 63.
- Solon 81,6. C. II 160. XV 47. XXIII 108.
- Sophocles C. XXIII 127.
- Spartacus 50,29. C. II 238. IX 252.
- Speusippus 158,23.
- Statius v. Papinius.
- Stauracius: Storachius. *Ad eum scr.* R. II 59.
- Stella C. IX 267 *poeta*.
- Stephanus: Stefanus. *Ad eum scr.* R. II 52.
Ecclesiasticus 346,6. 17.
- Stesichorus C. IX 215.
- Sthenoboea C. V 178; Sthenoboeius C. XI 74.
- Sthorachius v. Stauracius.
- Suetonius 167,30.
- Sulla v. Sylla.
- Sulpicia C. IX 261 *poetria*.
- Sulpicius. *Ad eum scr.* VII 13.
- Afranius Syagrius 10,23. Syagrius 90,9. *Consul*
10,23. 90,9. *Sepultus Lugduni* 90,9. *Nepos
eius ex filia Tonantius Ferreolus (v. in ind.);
pronepos per virilem successionem Syagrius qui
sequitur* 80,21. 134,22. *Idem est, ad quem Sym-
machus epistulas complures dedit cuique Auso-
nius carminum librum dedicavit, cum praesertim
ille Syagrium Transalpinum esse significet (l. I
ep. 102). Consules autem eius nominis duo fue-
runt, Flavius uterque, alter Occidentis a. 381,
alter aut Orientis aut certe in titulis Occidentis
collegae postpositus a. 382 (Rossi, inscr. chr. I,
p. 382). Sepultum Lugduni priorem indicat
Seeckius praef. ad Symmachum p. CIX, fortasse
recte.*
- Syagrius. *Ad eum scr.* V 5. *Pronepos praece-
dentis; pater eius qui sequitur* 134,17. *Videtur
esse Syagrius is de quo agit Gregorius Turo-
nensis hist. Franc. 2, 18. 27, filius comitis Aegidii
mortui a. 464, sedem habens apud Suessiones,
a. 486 derictus et interfectus a Chlodovecho, quo
tempore a Gregorio rex appellatur.*
- Syagrius. *Ad eum scr.* VIII 8. *Iuvenis patriciae
stirpis degens in villa Taionnaco* 134,10.
- Sylla (sic vel silla constanter) Felix 36,28;
Sylla C. II 459. 556. VII 80. IX 258. XXIII 471;
Syllanus 50,8.
- Q. Symmachus 1,5 cos. a. 391; Symmachus 35,3.
C. IX 304; Symmachianus 138,8.
- C. Cornelius Tacitus: C. Cornelius 72,25; C. Ta-
citus 65,26; Cornelius Tacitus C. XXIII 154;
Cornelius 72,1; Tacitus 73,2. C. II 192; *e maiori-
bus Potemii* 65,26.
- Tanaquil 83,12. C. XXIV 39.
- Tantalus: Tantaleus 38,4. C. IX 106; Tantalides
C. II 312.
- Tarquinius Superbus C. V 67; Tarquinius 83,9.
C. VII 65.
- Tatius C. VII 438.
- Taurentius (Turentius falso 272,8) *ad Ruricium
scribit* FA. VIII. *Ad eum scr.* R. II 17 (*qua
Ruricius respondet*). 47.
- Telamonius C. IX 157.
- Terentia 35,2 *uxor Ciceronis.*
- Terentianus [Maurus] C. IX 264.
- Terentius C. XIII 36. XXIII 147, cf. 22,19. 116,9
poeta; Terentianus 64,12. Hecyra 64,12.
- Terentius Varro v. Varro.
- Terpsichore 147,28. C. IX 341.
- Tetradius. *Ad eum scr.* III 10. C. XXIV 81. *Iuris
prudens.*
- Thales 55,18. C. II 157. XV 44. 79. XXIII 101;
Thaleticus C. XV 89.
- Thalia 136 v. 5. 139 v. 2. C. IX 18. 261. XII 10.
XXIII 435.

- Thaumastus. *Ad eum scr.* V 7. 10,23. 81,15. C. XXIV 85. *Duo Thaumasti habitantes ad Tres villas* C. XXIV 85. *Frater Apollinaris* 81,15. *Legatus provinciae Galliae a.* 469 10,23.
- Themis C. V 265. IX 191.
- Theodorus 46,15. *Vir clarissimus.*
- Theodorus C. VII 218. *Obses apud Theudericum regem Vesegotharum repetitur a propinquo Arito.*
- Theodosii Augusti v. p. 417.
- Theoplastus. *Ad eum papam scr.* VI 5. *Inter episcopos, ad quos Lucidus scribit* FA. XIX. *Genavensem eum esse indicat Tillemont, Mémoires p. s. à l'histoire ecclési. II, p. 250.*
- Theseus 51,3. C. V 288. 305,37. 38.
- Thespis C. IX 236.
- Thetis C. XIV 26.
- Thoas C. XXII 2.
- Thrasonianus 15,19.
- Thrasylbulus 142,11 *scriptor mathematicus. Cf. vita Alexandri c. 62: Thrasylbulus mathematicus illi amicissimus fuit.*
- Thyestes C. IX 111. XXIII 277.
- Thyas C. XI 119.
- Tiberius Augustus v. p. 417.
- Tibullus 35,8. C. IX 260 *poeta.*
- Tigranes C. VII 81.
- Tiphys C. VII 36. XI 4.
- Titan C. IX 115.
- Titonius C. II 515..
- Titus Augustus v. p. 417.
- Tityrus 7,4. 25,22. 136 v. 12. 137 v. 56. C. IV 1.
- Tomyris C. IX 37.
- Tonans C. VI 15. VII 23. 50. XXIII 287.
- Tonantius Ferreolus: *ad eum scr.* VII 12. IX 13. Tonantius Ferreolus 10,22; Ferreolus VII 12. 12,4. 30,13. 31,9. C. XXIV 35; Tonantius IX 13. 32,7. 168,15. *Afranii Syagrii consulis e filia nepos* 10,21. 118,15. *Pater et patruus* 118,17. *Affinis Sidonii* 118,13. *Degens Nemausi* 30,13. *Praefectus praetorio Galliarum a.* 453 10,22. 118,23. 119,5. C. XXIV 35; *triplex praefectura* 118,16. *Vir praefectorius* 12,4. 31,10. *Legatus Galliarum Romae a.* 469 10,22. *Patricius* 118,16. 134,12. *Poeta* 80,21.
- Tonantius filius C. XXIV 34.
- [Manlius] Torquatus 45,21.
- Traianus Augustus v. p. 417.
- [Lucretius] Tricipitinus C. XXIV 40.
- Triptolemus 102,6. C. IX 180. XXII 176.
- Triton 60 v. 1. C. XI 34. XV 6; Tritonis C. VII 198. XV 179.
- Troilus C. V 191.
- Trygetius. *Ad eum scr.* VIII 12. 143,17. *Aquitanus ex civitate Vasatum. Inter legatos ex urbe Roma ad Attilam missos a.* 452 *qui nominatur Trygetius vir praefectorius (Prosper ad h. a.) vix idem est.*
- Tuldila C. V 483. *Dux fortasse Chunorum vincitur a Maioriano, (Hunnos) triplici nota designat: quod ab Istro profecti, quod in Italiam redeant, quod dominis per bella careant: quae omnia Hunnis conveniunt: qui in Italiam paucis ante annis cum Attila venerant, et post Attilae mortem orta inter Attilae filios contentione, dum imperare cupiunt omnes, simul imperium perdidere (Iordanes Get. 50,259).'* Sirmondus.
- M. Tullius Cicero: M. Tullius 1,6. 138,17; M. Cicero 121,19; Marcus Arpinas 87,11; Tullius 31,25. 35,2. 55,25. 127,7; Cicero 126,11. 233,7. C. VII 175; Arpinas 81,2. 130,13. 139 v. 22. C. II 186. XXIII 146. Tullianus 67,12. *Oratio pro Cluentio* 138,17; *epistulae* 1,6; *interpres Demosthenis* 31,25.
- Tullus [Hostilius] C. II 288.
- Turnus 74,21 *Vergilianus.*
- Turnus C. IX 266 *poeta.*
- Turnus. *Ad eum scr.* IV 24.
- Turpio 74,23. 75,16. 21 *vir tribunicius.*
- Turranius Rufinus v. Origenes.
- Tyndareus C. XXIII 109; Tyndaridae C. IX 187.
- Typhoeus C. VI 27. XV 19.
- Valamer C. II 225, *rex Gothorum c. a.* 461 *Illyricum depopulatur. Cf. Priscus fr. 28 Müller: τοῦ Βαλαμέρος τοῦ Σκύθου παρασπονθήσαντος καὶ πολλὰς πόλεις δηλωσάμενον καὶ χώρας Ῥωμαϊκὰς ἐπεμπον παρ' αὐτὸν οἱ Ῥωμαῖοι πρέσβεις . . . καὶ . . . τριακοσίας λίτρας φέρειν αὐτῷ ἐκάστου ἔτους ἔταξαν. Iordanes Get. 52,270: rex Valamir eiusque germani Thiudemir et Vidimir, consueta dum tardarent dona a principe Marciano, quae ad instar strenuae acciperent, . . . arma arripiunt et Illyricum pene totum discurrentes in praeda devastant.*
- Valentiniani Augusti v. p. 417.
- Valentinus 102,16.
- Priscus Valerianus v. Priscus.
- Vallia rex v. p. 418.
- M. Varro 233,5; Varro Reatinus 54,24 (*cf. praef. p. XXXVII*). Varro 31,20. 133,14. C. II 190. VII 554. XXIII 151. Logistoricus 133,14.
- Varro Atacinus 54,24.
- Vectius v. Vettius.
- Venerius 309,37.
- [P.] Ventidius C. II 457 *vicit Parthos a.* 716.
- Venus 71,5. 233,14. C. V 233. VII 30. IX 120. 143. XI 15.
- P. Vergilius Maro: Publius Mantuanus 87,11; Virgilius C. XIII 36; Maro 71,14. 89,24. 170 v. 49. C. III 4. IV 15. VII 497; Mantuanus poeta 90,23; Tityrus Mantuanus 7,4; Mantuanus 74,20. *Cf.* 17,10. 56,22. 66,9. 87,21. 90,24. 124,14. C. II 184. Maronianus 63,8. 81,1. 140 v. 23. C. IX 220.
- Verianus. *Inter episcopos, ad quos Lucidus scribit* FA. XIX. *Nescio an Veranus episcopus Ventien-sis filius S. Eucherii sit, cuius vitam enarrant Maurini, Hist. littéraire de la France II, p. 476.*
- Vertacus v. Iulianus Vertacus.
- Verus 274,9 *episcopus. Ad synodum Agathensem (a. 506) diaconum mittit: Leo diaconus missus*

- a domino Vero episcopo Turonicae civitatis subscripsi *Conc. Gall. coll. I, p. 798. Verus Volusiani successor a. 496—507 ecclesiae Turonensi praeerat; cf. Greg. hist. Fr. X, 31*: Octavus Verus ordinatur episcopus. Et ipse pro memoratae causae zelo suspectus habitus a Gothis, in exilio deductus vitam finivit. Facultates suas ecclesiis et bene meritis dereliquit. Sedit autem annos undecim, dies octo.
- Verus. *Ad eum 'dominum devinctissimum semperque magnificum' scr. R. II 23.*
- Vespasianus *Augustus v. p. 417.*
- Vesta C. IX 175. XXIV 41.
- Vettius (v. l. Vectius). *Ad eum scr. IV 13. 60, 18. Vir illustris 60, 18.*
- Victor C. I 25 quaestor sacri palatii *Anthemii Augusti.*
- Tascius Victorianus v. Apollonius.
- Victorinus *ad Ruricius episcopum scribit FA. VII. Ad eum episcopum scr. R. II 40. Victorinus episcopus Forovindensis a. 506 qui concilio Agathensi interesset Iohannem presbyterum misit.*
- Victorius comes Arvernorum 123, 2. *Gregorius Turonensis hist. Fr. 2, 20*: Eoricus Gothorum rex Victorium ducem super septem civitates praeposuit anno quarto decimo regni sui (= 479): qui protinus Arvernos adveniens civitatem addere voluit, unde et cryptae illae usque hodie perstant .... Fuit autem Arvernos annis novem .... Ipse vero dum nimium esset in amore mulierum luxoriosus et ab Arvernos vereretur interfici, Romam aufugit ibique similem temptans exercere luxoriam, lapidibus est obrutus. Post cuius excessum regnavit Euricus annos quattuor, obiit autem anno vicesimo septimo regni sui († 485). *Idem glor. mart. c. 44*: quodam tempore Apollinaris (filius scilicet) cum Victorio duce Italiam petiit, quem aiunt (libri quod agunt) apud urbem Romam interfecit; Apollinarem incolae loci ... miserunt .. in exilio apud urbem Mediolanensem, unde mox fugiens rediit Arvernos.—Septem civitates, quibus Victorius praepositus est, sunt Aquitanicae primae Bituriges, Ruteni, Albigenses, Cadurci, Lemorices, Gabales, Vellari, has enim Notitia Galliarum ei provinciae tribuit et praeterea octavam Arvernorum eo tempore ibi Romanis solum relictam, ut ipse Sidonius ait 108, 10 et Gregorius quoque significat. Ipsum Victorium mox Arvernus quoque potitum esse idem Gregorius indicat et confirmat Sidonius hoc loco. Id cum scribat Iordanes crenisse a. fere 474, anni apud Gregorium perturbati ita constituendi erunt, ut Victorius Aquitanicae praefuerit per annos novem 473—481, Arvernos occupavit a. 474.
- Victorius 93, 8 poeta laudatur mortuus. *Eum Sirmondus iudicat esse posse Aquitanum cycli auctorem scripti a. 457. Cf. Hist. litt. de la France (1735) II, 419.*
- Victorius 85, 16 *rhetor. Sirmondus cogitavit de rhetore Massiliensi memorato apud Gennadium c. 61; sed is Victorinus magis videtur esse quam Victorius.*
- Vilicus. *Ad eum Foedamiumque presbyteros scr. R. II 14.*
- [Vilicus C. IX 310 non recte accipitur pro nomine; Sidonius cum ait: vel quem (Petrus magister epistularum Maioriani) municipalibus poetis praeposit bene vilicum senatus nostrum, imitatus Iuvenalem IX 77: Pegasus attonitae positus modo vilicus urbi, significat praefectum urbi qui tunc fuit].
- Vincentius. *Ad eum scr. I 7.*
- Vindicius 78, 6. 107, 4 *ecclesiae Arvernae diaconus.*
- Vitellius *Augustus v. p. 417.*
- Vitruvius 55, 17. 132, 2 *scriptor.*
- Vittamerus. *Ad eum 'filius' Ruricius scribit R. II 60. 62. 'Filiae' (uxoris scil. Vittameri) meminit 349, 12.*
- Viventius. *Inter episcopos, ad quos Lucidus scribit FA. XIX. A. 453 Andegavensi concilio interfuit. Fuit inter episcopos, ad quos Hilarus papa a. 464 de Mamerto litteras dedit; cf. Conc. Gall. coll. I, p. 569. 609.*
- Viventius alter. *Inter episcopos, ad quos Lucidus scribit FA. XIX.*
- Ulfla. *Eum Elaphio Ruricius commendat 316, 30.*
- Ulixes 83, 5. 166, 3. C. V 187; Ulixens 154, 6.
- Ulpus v. Traianus p. 417.
- Umbro C. VII 191 *canis.*
- Volusianus. *Ad eum scr. VII 17. 69, 5. Pergit in praedia Baiocassina 69, 5. Monasterii S. Cyrici prope Arvernos tanquam abbas 124, 11.*
- Volusianus. *Ad eum episcopum scr. R. II 64. Matrona eius domina procax 350, 21. Metuit hostes 350, 24. Non Arvernus, ut Savaro voluit, sed Turonensis. Cf. Greg. Tur. hist. Fr. II, 26*: In cuius loco Volusianus unus ex senatoribus subrogatus est. Sed a Gothis suspectus habitus, episcopatus sui anno septimo in Hispaniis est quasi captivus adductus, sed protinus vitam finivit. *ib. X, 31*: et ob hanc causam hic pontifex suspectus habitus a Gothis, quod se Francorum ditionibus subdere vellet, apud urbem Tholosam exilio condemnatus, in eo obiit. *Successor Perpetui a. 488—496 Turonensi ecclesiae praefuit.*
- Vopiscus 250, 7 (ex Statio *carm. 1, 3*).
- Ursicinus. *Inter episcopos, ad quos Lucidus scribit FA. XIX. Ursicinus XIII episcopus Parisiensis enumeratur in Gallia Christ. VII p. 15.*
- Ursus 321, 20. *Eum Praesidio Ruricius commendat.*
- Vulcanus C. VII 36. IX 173.
- Xenocrates 158, 24.
- Xerxes C. V 452. IX 41.
- + Zacharias C. XVI 36.
- Zenon 158, 23. C. II 176. XV 123.
- Zetus C. V 546. XXIV 48.
- Zetus ponderum gnarus 55, 19.

INDEX LOCORUM.

- Abydus C. V 451; Abydenus C. II 506.
 Achaicus 102,11. C. II 475.
 Achelous *fl.* C. II 497. XI 87; Acheloius C. II 465.
 Acincus C. V 107.
 Actiacus C. VII 83; Actius C. VII 83.
 Addua *fl.* 6,24.
 Aeduus *v.* Haeduus.
 Aegyptus 109,15. C. II 470. 301,9. 10. 322,2. 338,5.
Aemilia regio Italiae: Aemilianus nauta 7,5.
 Aequis C. VII 60.
 Aethiops 128,12. C. II 32. V 35. VII 75. XI 106;
   Aethiopicus 24,2; Aethiopus C. XI 18.
 Actolus C. II 465. V 167. XIV 17.
 Africa C. V 53. XXII 171; Africanus C. XXIII 256;
   Africani mathematici 142,1. *Cf.* Libya.
 Aganippicus 148,1. 165 *v.* 97.
Agatha: Agate 274,10. *Hodie Agde.*
 Agrigentinus C. II 367.
 Agrippina C. VII 115.
 Alamanni *vastant Galliam* C. VII 373; *legatos mit-*
tunt ad Arivum C. VII 389; *numero DCCCC per*
campos Caninos (q. v.) invadunt Italiam a. 457
C. V 375.
 Alani *v.* Halani.
 Albensis *Helviorum* 102,18. *Hodie Aps.*
 Albis *fl.* C. VII 391. XXIII 244.
 Albula *fl.* (= *Tiberis*) C. XXIV 42.
 Alexandria 295,31.
 Alingonis portus 143,21. *Paulinus Nolanus*
(Migne, Patr. Lat. LXI p. 207) ep. 12 c. 12 ad
Amandum: unum de Alingonensibus dignemini
 mittere; *ep. 20 c. 3 ad Delphinum (ib. p. 248)*:
 Alingonensi ecclesiae novam filiam te auctore
 progenitam iam ... usque ad dedicationis diem
 crevisse signabas. *Hodie Langon ad Garunnam.*
 Alites C. V 476 *sub Maioriano. Praeterea non*
nominantur; nam sine dubio diversi sunt tam
collati a Sirmondo Alutae Liburniae (Plin. 3,
21, 139 = Alutrenses 3, 19, 130) quam Haleti
Thraciae (Plin. 4, 11, 40).
 Allia *fl.* C. IX 244.
 Alpheus *fl.* C. IX 104.
 Alps, Alpes 6,17. 88,20. C. II 510. 530. V 373.
 511. 548. 594. VII 328. IX 48. XVI 95; Alpinus
 22,13. 67,8.
 Amerinus 22,17.
 Amphrysus *fl.* C. XXIII 200.
 Ampsanctus 50,16.
 Amyclae 131,27. C. IX 122.
 Anio *fl.* 8,2.
 Aonius C. XXII 66. 96.
 Appenninus C. II 319. V 444.
 Apta 156,8. *Hodie Apt.*
 Apulus C. VII 148. XXII 172.
Aquae Sextiae: Sestiae Baiae C. XXIII 13.
 Aquitania 102,25; Aquitani 108,7. 144,5; Aquita-
   nica prima 108,9; Aquitanica *marmora* 34 *v.* 17.
 Arabs 165 *v.* 44. C. V 47.
 Aracynthus 30,15. C. XV 32.
 Arar *fl.* 13,5. 34 *v.* 22. 102,4. C. V 208.
 Arausionensis 102,18.
 Araxes *fl.* C. II 441. VII 74.
 Arcadius C. XV 65; Arcas 71,15. C. I 7. V 45. 166.
   VII 20. IX 176. X 16. XXIII 122.
 Arctos C. XXII 217; Arctous 26,17 C. V 535. VI 26.
 Arelate 17,26. 92,30; Arelatensis 16,23. 102,17.
   119,2.
 Areopagiticus 158,22.
 Aremorici C. VII 245. 369. 548. *Noti Arivo* C.
   VII 548; *subacti a Litorio* C. VII 245. Aremo-
   ricus tractus sperat Saxonem piratam C. VII 369.
 Argi C. IX 174.
 Argolicus C. XXIII 237.
 Ariminum 7,19.
 Armenia C. VII 75; Armeniae C. II 458.
 Arpinas 81,2. 87,11. 130,13. 139 *v.* 22. C. II 186.
   230. IX 258. XXIII 146.
 Artaxata C. II 445. IX 22.
 Arverni 15,1. 16,26. 17,6. 21,2. 28,24. 39,10. 40,13.
   41,5. 47,18. 71,13. 19. 81,14. 97,7. 102,20. 103,3.
   10. 105,8. 108,10. 110,25. 111,25. 118,6. 126,4.
   154,19. 156,21. C. VII 149. 248; municipium
   39,10. 105,35; fratres Latinorum 110,26; in pro-
   vincia Aquitanica prima 108,10; *sub metro-*
politano Biturigensi 117,13. *Territorii incun-*
ditas 72,4 (*cf. Gregorius Tur. hist. Franc. 3,9*).
Litterarum studia 72,3. — *Chuni sub Litorio*
transeuntes Arvernos diripiunt C. VII 248.
Vexati a Seronato, qui-cum Gothis conspirat
22,2. 111,5; eum accusant a. 467 legatione missa
Romam ad imperatorem 15,1. *Gothi, quibus sunt*
proximi 43,8 *et soli reliqui Romani ex Aqi-*

- tanica prima* 108,10, *vastant agrum eorum et oppidum obsident* 40,4. 17. 41,19. 43,6. 45,14. *Ianua Gothis adversus Romanos* 103,2. *Burgundionibus suspecti* 43,8. *Obsidionem a Chilperico Burgundionum tum rege timentes a. 474 legationem mittunt Arclate* 81,14. 82,5. 89,5. 92,15. *Postquam diu Gothi restiterunt* 111,1. 118,4, *pace facta iis servire incipiunt* 110,23. 111,8. 118,10. *Ecclesiae ei praepositus Sidonius* 39,11.
- Arzux C. V 337. Cf. *Orosius* 1, 2, 90 *quosque citat praeterea Pertsch praef. ad Corippum* p. XIV.
- Asera C. IX 211.
- Asia C. II 47. IX 52.
- † Assur 109,17; *Assyrius* C. II 76. V 43. IX 26. XVII 6.
- Atax fl. 169 v. 33. C. V 209.
- Athenae 56,11. 131,26. C. IX 282. XXIII 107.
- Atticus 56,11. 63 v. 5. 80,9. 106,9. 169 v. 21. C. II 160. V 193. XV 47. XXIII 100. 126. 240.
- Attica C. XXII 176. Atthis C. V 44.
- Athesis fl. 6,24.
- Athos C. II 509. IX 47.
- Atlas 55,18. C. V 282. VII 4.
- Atrebatas C. V 213.
- Atticus v. Athenae.
- Aturres 21,7; *Aturricus* 141,19. Cf. *Not. Gall.*: in provincia Novempopulana . . . civitas Aturensium. *Hodie Aire (Landes)*.
- Avenniocus 102,18. *Hodie Arignon*.
- Avernus C. II 70. XV 163.
- Aufidus fl. 169 v. 32.
- Avitacum praedium uxoris Sidonii 22,22. C. XVIII 1. *Alex. Germain (essai sur Apollinaris Sidonius, Montpellier 1840 p. 5)* coniecit ibi fuisse ubi nunc est Aydat, olim Agdac, addens in eius vici ecclesia adhuc superesse epitaphium saec. VIII vel IX: hic sunt duo innocentes † et sanctus Sidonius.
- Auruncus C. VII 60.
- Auscenses 109,31. *Hodie Auch (dép. Gers)*.
- Ausonius 66,8 C. II 228. 443.
- Autololi C. V 336.
- Babylon 109,16. C. II 81. IX 23; *Babylonii* 324,30. 34.
- Bactra C. II 448. V 603. IX 21. XXIII 249.
- Bactrae v. Biterrae.
- Baetis fl. C. IX 247.
- Bagrada fl. C. V 282.
- Baiac 87,19. C. V 344. XVIII 12; cf. *Aquae Sextiae*. Baianus XVIII 3.
- Baiocassina praedia in provincia Lugdunensi secunda 69,7.
- Baleares C. XXIII 345.
- Barce C. VII 449; *Barcaeus* C. V 342; *Barcinus* C. II 532.
- Bastarnae C. V 474 sub *Maioriano*; VII 323 inter *auxilia Attilae*.
- Bebrycius C. II 304. V 163. IX 189.
- Belga C. VII 234. 323; *Belga secundus* C. VII 372.
- Belgicus 68,10. C. VII 547. Belgica 154,19.
- Bellonotus V 476 sub *Maioriano*; VII 323 inter *auxilia Attilae*. Cf. *Valerius Flaccus* 6,160: ibant et geminis aequantes cornibus alas Balloniti.
- Berecynthia C. IX 206.
- Bigerrius 143,14. Cf. *Not. Gall.*: in provincia Novempopulana . . . civitas Turba (*Turbes*), ubi castrum Bogorra; *Ausonius* ep. 11,26; *cf.*
- Bilbilis C. XXIII 163.
- Bisalta C. V 477.
- Bistones C. XIII 193; *Bistonii* C. II 48. XXII 1; *Bistonides* C. V 490.
- Biterrenses 129,12. 159,10; *meliore aetate Biterrenses*.
- Bituriges cives 116,31; *populus Biturix* 112,8; *Biturigae oppidum* 107,24 (*ubi scr. Biturigas pro Bituricas*). 112,26. 116,31. *Metropolis* 117,13.
- Bosphorus C. XXIII 422; *Bosphoranus* 137 v. 48. C. XXIII 239; *Bosphoreus* C. II 55.
- Bracmanae 128,13.
- Britanni 11,2. 46,8. 157,7. C. VII 89. 370. *Supra Ligerim habitantes Graeco imperatori fidos Arvandus praef. praet. Galliarum cum Gothi impugnare cupit* 11,2.
- Briva 332,12. *Apud Greg. hist. Fr.* VII 10 *Briva Curretia, hodie Brives-la-Gaillarde (arr. Brives, dép. Corrèze); cf. Longnon, géographie de la Gaule* p. 526.
- Brivas C. XXIV 16. *Secunda mansio in via Augustonemeto Narbonem. Hodie Brioude (Haute-Loire); cf. Longnon, géographie de la Gaule* p. 492.
- Brixillum 7,5.
- Bructerus C. VII 324 inter *auxilia Attilae*.
- Brundisium 16,6.
- Burdigala (*male* Burdegala 109,29) 109,29. 135,2. 139,13. 143,13. 163 v. 23. 336,24.
- Burgundiones 11,3. 43,8. 81,6. 136 v. 34. C. V 476. VII 234. 322. XII 6 (442 *potius nomen rivu*). *Depinguntur* 136 v. 34. C. XII 6. *Burgundiones a Belgica repellit Aetius adiutore Avito post bellum Noricum a. 429 et 430* C. VII 234. Cf. *Prosper ad a. 413*: *Burgundiones partem Galliae propinquam Rheno optinuerunt; Idacius ad a. 435*: *Burgundiones qui rebellaverant a Romanis duce Aetio debellantur; ad a. 436*: *Burgundionum caesa viginti milia; Prosper ad a. 435*: *Gundicharium Burgundionum regem intra Gallias habitantem Aetius bello obtrevit pacemque ei supplicanti dedit, qua non diu potitus est, si quidem illum Chuni cum populo suo et stirpem deleverunt. Sub Maioriano* C. V 476. *Inter auxilia Attilae* C. VII 322. *Inter eos degit Sidonius eorumque sustinet verba Germanica* C. XII 6. *Inter Burgundiones et Gothos dividenda Gallia* 11,2. *Arverni suspecti Burgundionibus, proximi Gothi* 43,8. *Turbo barbaricus Viennae sub Chilperico mag. mil.*

- 81,18. *Syagrius Romanus iis leges dictat* 81,6 (cf. tyrannopolitae 84,4). *Rex et regina (Burgundionum) Lugduni* 101,21. *Apud Euricum* 136 v. 34.
- Burgus Pontii Leontii 244,13. C. XXII *inscr. et v.* 6. 17. 126. 229. 235. *Hodie oppidum Bourgsur-Gironde (dép. Gironde) prope confluentes Garonne et Dordogne fluvios.*
- Byrsa C. II 351. V 600. VII 445. XXIII 256; Byrsicus 124 v. 18.
- Byzantinus 59,8. 124 v. 15. C. II 477. XXIII 234. *Depingitur urbs* C. II 30seq.
- Cabillonum (cauilonnum L) 76,11. *Chalon-sur-Saône.*
- Cadurci C. IX 281.
- Caerites C. IX 190.
- Caesena 13,9.
- Calaber 7,24. 16,16. 163 v. 5. C. VII 148. XXII 172.
- Calchidicus = *Calchedonius* C. II 49. XI 22.
- Caledonii Britanni C. VII 89.
- Calpis 143,17. C. II 365.
- Calydon C. XIV 17.
- Campania C. XVIII 7; Campanus C. V 46. 388.
- Canis de nomine campi C. V 376 *sunt Canini qui dicuntur Ammiano* 15,4, 1 *et Gregorio hist. Fr.* 10,3, *in Raetia ad Bilitonem (hodie Belinzona).*
- Cannae C. V 86. VII 554. IX 246.
- Canopus C. V 458. IX 274.
- Cantillensis ecclesia 65,5. *Intellegitur Cantilia itinerarii Peutingerani distans ab Arvernus leugis XXIII septentrionem versus, hodie Chantelle-la-Vieille (dép. Allier).*
- Capitolia 172 v. 67; cf. Roma.
- Capreae C. V 321. VII 104.
- Capua C. V 342.
- Carpathium mare C. V 449.
- Carrhae C. II 455. IX 22, 251.
- Carthago C. V 349.
- Carystos 24,1. C. XXII 140.
- Caspian C. II 445. XXIII 248.
- Castalius 163 v. 20. C. XXII 227; Castalides C. I 9. II 314.
- Caucasus (*in carm. plerumque Caucasos*) 128,12. C. V 283. 479. XI 95. XXIV 44; Caucasus C. II 351; Caucasigena 53,7.
- Cecropius C. IX 38. XV 146. XXIV 96.
- Celticum sermonem cum Latino commutant Arverni 41,15.
- Cevennae silvae 306,15.
- Chalcidicus v. Calchidicus.
- Chaldaeus C. II 85. V 42. 260. XVI 23.
- Chalybs C. II 143. V 46.
- Chaones C. V 427; Chaonius C. IX 183.
- Charybdis C. IX 166.
- Chattus ad Albim C. VII 390.
- Chius C. XVII 15.
- Chuni 137, 37. C. V 475. VII 236. 323. 344. XXIII 243; Huni uno loco eoque corrupto C. VII 332. *Sub Maioriano* C. V 475. *Sub Attila* C. VII 323. Cf. Scythae.
- Cibyrate fratres 83,15. Cf. Cicero Verr. 4, 13, 30.
- Cicones C. V 490. XXIII 183.
- Cilices 32,16. C. II 462.
- Kimber C. II 231. VII 76. XXIII 19; Cimbricus IX 255.
- Cinyphus s. Cinyphius C. II 124. V 591. IX 201. XV 6.
- Cirrhia 136 v. 1. C. XXII 334.
- Cisalpinus v. Gallia.
- Clausetia 86,26. *Locus non notus aliunde, ut videtur, inter Tolosam et Arvernos.*
- Cleonaes C. XIII 4.
- Clitis fl. C. V 209 *praeterea ignotus. 'Plerique Papyrio Massono assentiuntur, qui Clavum Pictonum esse docuit. Olitis certe Theodulfi Aurelianensis, de quo aliis placuit, in hunc locum, nisi luxato versu, recipi non potest.' Sirmondus.*
- Clitumnus fl. 8,2.
- Colchus C. V 260. VII 74. XXIII 274; Colchis C. II 493. V 133.
- Collina turris C. VII 132.
- Constantinopolis v. Byzantium.
- Convenae 109,30. *Hodie Saint-Bertrand de Comminges (Haute-Garonne).*
- Corduba C. IX 230.
- Corinthos s. Corinthus 165 v. 71. C. II 476. V 48. XV 46. XXIII 104; Corinthii 320,23.
- Corycius C. XXIV 58.
- Cottion C. XXIV 75 *septima mansio itineris Augustonemeto Narbonem.*
- Cremera fl. C. IX 243.
- Cremona 7,4.
- Creta C. II 461. IX 170; Cres C. XV 143; Cressa C. VII 200. XI 66.
- Ctesiphon v. Tisphon.
- Cures Sabini 148,12.
- Cuticiacense s. Cuticiacum praedium suburbanum donatum ecclesiae Arvernae 39,12. 40,1.
- Cyaneus C. XI 1.
- Cyclas C. VI 10; Cycladae C. II 460.
- Cynthia C. VII 32.
- Cypros C. XI 108; Cyprius C. II 473; Cypris C. VII 120.
- Cythere 60 v. 1; Cytherea C. X 12.
- Cyzicos C. II 512. XXII 163.
- Dacus C. V 475; Dacicus C. II 272.
- Dalmaticus 7,21. C. XXIII 497.
- Danuvius C. II 200; Danuvius limes 143,21; Hister C. II 270. V 108. 471. 486. 520. VII 43.
- Decaniacus 349,26.
- Delios s. Delius 136 v. 7. C. IX 176. XXII 66; Delia C. X 14. XI 90; Deliacus C. VI 9.
- Delphi IX 191; Delphicus 136 v. 7. 169 v. 28.
- Dicarchaea C. II 59.
- Dindymon C. IX 118; Dindyma C. IX 205. XI 121.
- Dodona C. V 265; Dodonigenae 102,8.
- Dorania v. Duranias.

- Doris C. V 461. VII 24. XXIII 421; Doricus 169 r. 30. C. II 475. V 449.
- Drepanitanus agon 26,24; cf. *Vergilius Aen.* 3.707.
- Dulichius C. IX 131. XV 160.
- Duranus C. XXII 103; Doranonia 343,3. Duranius *Ausonio Mosell.* 464; Dornonia *Gregorio Turonensi hist. Fr.* 7,28. 32. *Hodie Dordogne.*
- Eborolacense praedium agri Arverni 43,20; fortasse *Ebreuil ad fluvium Sioule* (arr. Gannat, dép. Allier).
- Efyra v. Ephyra.
- Elaris fl. C. V 209. *Aliter Elaver, hodie Allier.*
- Eleusis C. IX 181. XXII 176; Eleusinus 102,12.
- Elis C. IX 101; Eleus C. XXIII 313.
- Elusa: Helusani 109,30. *Hodie Eauze* (dép. Gers).
- Emathius C. V 236. VII 272. X 2.
- Eous C. II 32. 408. V 111. XXIII 229.
- Ephesii 277,37.
- Ephyra: Efyra C. II 159; Ephyraeus C. XI 1; Ephyreias C. XV 146.
- Epidaurus 12,22. C. II 126. XXII 79.
- Epirus C. II 467. V 45. 427.
- Eridanus v. Padus.
- Erymanthis C. XIII 7.
- Erythrae C. II 447. V 285. XI 105. XXII 22; Erythraeus C. V 497. VII 354.
- Eryx C. V 161. IX 96. XV 142.
- Etruscus v. Tuscus.
- Euboicus C. VI 28.
- Euf- v. Euph.
- Euganeus C. II 189; Euganei montes 6,24; Euganeus Timavus C. IX 194.
- Euphrates s. Eufrates 123 v. 5. 137 v. 51. C. II 453. IX 250.
- Euripus C. XXIII 360.
- Europa C. II 47. V 8. 207.
- Fabaris 8,3 fl., *hodie Farfa prope Reute.*
- Falernus 37,30. 165 v. 59. C. XVII 15.
- Fanum 7,19.
- Farius v. Pharius.
- Flaminia 7,22.
- Flegra v. Phlegra.
- Francus natatu vincens C. VII 236; in paludibus habitans C. VII 325 (cf. emendanda). XXIII 245.
- Cloio Francus invadit Atrebatas C. V 212.
- Franci invadunt Germaniam primam et Belgicam secundam C. VII 372. — Cf. Salius, Sygamber.
- Fryx v. Phryx.
- Fucinus 8,2 (si lectio vera).
- † Gabaoniticus 155,30.
- Gabales tertia mansio in via Augustonemeto Narbonem C. XXIV 23; Gabalitati in Aquitania prima 87,3. 109,30. *Hodie Javols* (dép. Lozère).
- Gaditani 143,17.
- Gaetuli C. V 336; Gaetulicus C. IX 259.
- Galaesus fl. C. XXIV 59.
- † Galatae 277,34.
- Gallus 166 v. 15. 233,13. C. V 45. VII 520. XI 51. XVII 14; Gallia 10,22. 82,5. 88,20. 131,6. C. II 378. V 206. 356. 446. 559. VII 117. 216. 298. 321. 516. 544. 585. XIV 22. 286,9; Galliae 11,3. 17,20. 48 r. 7. 66,3. 68,20. 84,18. 85,11. 101,12. 102,2. 110,16. 118,23. 27. 127,4. 131,16. C. IX 292. XXIV 35; Gallicanus 3,28. 119,15. 131,2. 134,10. C. IX 239. — Galli cisalpini 7,17. — Cf. Celticus.
- Ganges fl. C. II 443. V 285. VII 74. XXII 41.
- Garamantes C. V 336; Garamanticus C. IX 50.
- Gargara C. VII 147. XXII 174.
- Garunna (sic libri omnes exceptis quibusdam in C. XXII) fl. 137 r. 44. 140 v. 31. 144,6. C. VII 394. XXII 18. 101. 108; Garunnicus 144,19.
- Gaurus C. V 345; Gauranus C. XVIII 5.
- Gaza: Gazeticus C. XVII 15.
- Gelonus 53,7. C. VII 237. 321 (inter auxilia Attilae). XXIII 243.
- Gemiliacensis diocesis 316,19. *Hodie Le Grand-Jumillac* (arr. Nontron, dép. Dordogne).
- Gepida C. VII 322 inter auxilia Attilae.
- Ger fl. C. VII 75.
- † Gerasenus 94,10.
- Gergovia C. VII 152.
- Germania Lugdunensis 83,16; Germani 81,5; Germanicus 65,26. C. V 319; Germanicus sermo 80,21; Germanica verba C. XII 14. — Germanus primus C. VII 372.
- Getae v. Gothi.
- Gnosiacus C. XI 77.
- Gothus, Gothi 2,10. 11,1. 21,17. 40,4. 41,21. 43,8. 103,2. 108,28. 109,10. 23. 111,1; Gothia 119,1; Gothicus 100,15. 101,30. 110,17. — Geta, Getae C. V 475. 561. VII 75. 84. 303. 334. 350. 362. 393. 452. 495. 521. XXIII 70; Getes nom. sing. C. II 362. VII 411. XXIII 243; Getides anus 127,24; Geticus C. V 204. VII 216. 247. 298. 330. 342. 401. 422. 426. 451. 472. 548. — Vesi C. V 476. VII 399. 431. — Scythici mores molliti; Scythicus senatus C. VII 403 concilium Gothicum (cf. Scythae). — ad Tanaim C. VII 75; ad Garunnam C. VII 394. — Ricimer Getes C. II 362. — Ariani 108,28. 109,24. — Populi quos limes Gothicae sortis includit 110,16; tenent Septimianiam (v. s. v.); fines producere cupiunt ad Rhodanum C. VII 301. Limes promotae sortis 128,9. Gallia dividenda inter Gothos et Burgundiones 11,1. Regni limitem promovet Euricus 109,10.
- Graecia 102,6. C. II 490. V 195; Graecus, Graeci 3,28. 233,2. 268,15. 293,35; Graecus imperator 11,1; Graius 169 r. 25. C. V 186. XXIII 149.
- Gratianopolis 51,12.
- Grinincenses patres 124,4. Cf. *Aritus ep.* 74 (65): monasteriis Grinincensibus occupatus aliquamdiu iam habitaculo civitatis absento. Intellegitur S. Ferreoli basilica, quae fuit ad Sainte Colombe prope Viennam (Longnon, géogr. de la Gaule p. 421).
- Guordo 304,15; cf. 308,4. Fortasse Gourdon (dép. Lot); cf. prooemium p. LXIII.
- Hadriaticum mare 7,18.

- Haeduus 71,13. 91,26.
 Haemonius C. V 232.
 Haemus C. II 34.
 Halani (*sic libri etiam* 53,7) C. II 364. 379. V 475;
   H. Caucasigenae 53,7. *Cf.* Vandali.
 Hebraeus 293,35.
 Hebrus *fluvius* C. II 73. V 493. XXIII 183.
 Helena C. V 215 *vicus Atrebatum vel ibi prope.*
   ‘*Eius nunc quoque in pago Atrebatensi ad*
   Caucium amnem vestigia restant, nam Hedinum
   vetus (Vieil-Hesdin) vocant.’ *Sirmondus. Cogit-*
   taverunt de Hélesmes (Nord) Longnon (Atlas
   historique. Texte explic. I, p. 28), de vico Lens
   alii.
 Heliconides 136 v. 2.
 Hellespontiacus C. II 507. V 455. XXIII 157.
 Helusani v. Elusa.
 Henna C. IX 172.
 Hercynius C. V 283. VII 326.
 Herculius C. VII 61.
 Herulus 136 v. 31. C. VII 236. *Apud Euricum*
   136 v. 31.
 Hiberus *Hispaniae* C. V 286. IX 98; Hibericus
   129,28. 166 v. 16. C. XXIII 164.
 Hiberus *ad Caucasum* C. XI 21.
 † Hierusolyma *civitas* 145,15; Hierosolyma 295,31;
   Hierusalem 324,20; Solyma 116,17; Hierusalem
   caelestis 94,4. 109,17. 145,15. 324,30. 35.
 Hippocrene 128,2. 165 v. 96. C. IX 285. XXIII 207.
 Hismara C. XXIII 189; Hismarus C. V 493; His-
   marius C. VI 2.
 Hispania C. V 49; Hispanus 162,3. C. V 285.
   VII 528; Hispani *episcopi* 274,24.
 Hister v. Danuvius.
 Huni v. Chuni.
 Hyantius 136 v. 1.
 Hybla C. XXIV 57.
 Hydaspes *fluvius* C. V 284; Hydaspes C. II 447.
 Hymettus C. IX 172. XV 3.
 Hypanis *fluvius* C. V 114.
 Hyperboreus C. II 243. V 493. XI 96.
 Hyrcanus C. V 531.
 Ianiculum C. V 68.
 Iapyx 169 v. 32.
 Iber- v. Hiber-.
 Ida C. XI 80.
 Idalium C. XI 2.
 Ierusalem v. Hierusolyma.
 Ilium C. IX 175; Iliacus 110,26. C. XV 2.
 Illyricum C. II 468. V 108; Illyris C. II 224.
 Indus 128,13. C. II 52. 407. V 42. 286. VII 74.
   IX 20. 325. XI 22. 107. XIV 3. XXII 34. XXIV 69;
   Indicus 244,3. C. II 443. XI 120. XXIII 54.
 Indus *fluvius* 128,12.
 Isauri C. II 463.
 Ismarus v. Hismarus.
 † Israel 116,16; Israelita 109,15. 145,10.
 Isthmiacus C. XI 6.
 Italia C. V 349. 286,9; Italus 3,29; Itali *veteres*
   7,17.
 Ithaca C. IX 147; Ithacius C. XXII 3.
 Iudaea C. II 471. 324,30; Iudaei 43,4. 100,26.
   145,10. C. XXII 201. 293,7.
 Iurensia (Iorensia *L*) *monasteria* 76,32. *Cf. Gre-*
   gorius Tironensis vit. patrum p. 664 ed. Krusch.:
   illa Iorensis deserti secreta, quae inter Bur-
   gundiam Alemanniamque sita Aventicae adia-
   cent civitati.
 Iuthungi C. VII 233 *ab Aetio subacti; cf. Idacius*
   ad a. 429: Iuthungi per eum (Aetium) ...
   debellantur et Nori. Chron. q. d. Tironianum
   ad a. 430: Aetius Ihutungorum gentem de-
   bellare intendit.
 Lacedaemon C. II 163. V 44. IX 186. XI 18; La-
   cones C. V 38. XXIV 26.
 Laesora C. XXIV 44. *Ex monte Lozère Tarnis*
   fl. oritur.
 Laestrygonius C. IX 161.
 Lamber *fluvius* 6,23. *Hodie Lambro.*
 Lampsacus C. IX 174.
 Lapurdensis 144,19. *Cf. Notitia imp. Occ. c. 42:*
   in provincia Novempopulana tribunus cohortis
   Novempopulanae Lapurdo. Hodie Bayonne.
   Cf. Longnon, géogr. de la Gaule p. 606.
 Latium 110,26. 140 v. 24. C. V 61. IX 170; La-
   tinus 41,17. 51,21. 68,11. 81,10. 127,5. 169 v. 21.
   C. XXII 118. XXIII 145; Latius 85,19. C.
   V 112. VII 139. 513; Latiaris 31,18. 33,9. 169
   v. 30. 233,4. C. IX 218; Latialis C. II 182; La-
   tiariter C. XXIII 235; Latialiter 54,21.
 Ledus *fluvius* C. V 208. *Hodie Laz prope Mont-*
   pellier.
 Lemnos C. XV 25; Lemnius C. XI 14; Lemniacus
   C. XI 33. XXIII 290; Lemnias C. XI 66.
 Lemovices 109,30. *Hodie Limoges.*
 Leontinus 37,29. C. XXII 173.
 Leptitanus 143,24.
 Lesbos C. II 162; Lesbius C. XXIII 106; Lesbis
   C. IX 216; Lesbiacus 163 v. 11.
 Leucas C. VII 92; Leucadius C. II 471. V 456.
 Libya C. II 487. V 102. 370; Libye C. VII 588;
   Libycus C. V 595. VII 72. 146. 583. XVII 13;
   Libys C. V 46.
 Ligeris *fluvius* 11,2. 40,9. 103,4. 118,25. C. V 209.
 Ligures C. IX 291; Ligusticus 6,24. 166 v. 12;
   Ligustis 169 v. 44.
 Lindus C. XXIII 102; Lindius C. II 158. XV 45.
 Lipara C. IX 173; Liparensis C. XXIII 202.
 Lirinus *insula cum coenobio* C. XVI 104; Liri-
   nensis 95,1. 124,4. 145,27. 151,26. *Hodie île*
   de S. Honorat prope Cannes.
 Liviana *moenia* 127,19. *Peutingerana tabula iter*
   habet hoc: Narbone — XVI — Userua — XI
   — Liviana — XII — Carcassione; incidit igi-
   tur fere in vicum Capendu prope Carcassonne.
   Aimoinus translatio S. Vincentii l. II c. 4 (AA.
   SS. ed. Bollandus, Ian. II, p. 403): in Livia
   duobus claudis erectis, in Carcasona extra
   urbem in ecclesia ipsi levitae et martyri
   sacrata daemoniacis — — curatis e. q. s.

- Lucrinus lacus C. V 345. XVIII 7.
 Lugdunum 33,16. 119,13. C. V 576. XIII 24.
 Lugdunensis 13,7. 152,9. 270,13; Lugdunensis
 secunda 69,7. Germania Lugdunensis 82,16.
 Rhodanusia 6,13. *Inde originem duxit Sidonius*
 (6,13. 13,7. 77,6. C. XIII 23). Patria C. XVII 20
item Lugdunum sit necesse est, nam triumphar,
qui ibi nomen pago cuidam propter vinum claro
imposuisse significatur, non potest intellegi nisi
Lepidus, qui cum Planco Lugdunum coloniam
deduxit. Neque obstant extrema sic scilicet in-
tellegenda amati hospitis Arrerni adventu Chri-
stum omnia bona sibi licet pauperi daturum,
quem Lugdunensem creari voluerit. — Cf. Iustus,
Syagrius.
 Lyeaonius C. XXII 183.
 Lycius C. V 179. 262. IX 190.
 Lydus C. V 47. IX 33.
 Macetes C. II 469. V 428.
 Madaurensis 163,6.
 Maenala C. I 15.
 Maeonius C. IX 130.
 Maeotis C. XXIII 248.
 Malea C. XI 5.
 Mantua 170 r. 47. C. II 184. IX 217; Mantuanus
 7,4. 74,20. 87,11. 90,23. C. XXIII 146.
 Marathon C. VI 3. IX 39. XXIII 238; Marathonius
 C. XV 35. XXIII 78; Marathonis C. V 198.
 Mareoticus C. V 456. IX 184.
 Marmaricus C. VII 4. 448. XI 103. XXIII 56;
 Marmarida C. V 337.
 Martialis pagus v. Vialoscensis.
 Massagetæ 143,22.
 Massilia 110,20; Massilienses 104,33. C. XXIII 155.
 Comes civitatis 105,21. 33. Phocis C. XXIII 13.
 Cataplus 99,16. 110,21.
 Massylus C. V 346. VII 447.
 Matrona fluvius C. V 208. *Hodie Marne.*
 Maurus C. V 389. 601.
 Mediolanum 124 r. 20.
 Medulicus 144,18. *Cf. Ausonius passim. Hodie*
Medoc ad Garumnam.
 Medus C. II 509. IX 27; Medicus C. II 79.
 Meliboeus 137 r. 59. 164 r. 17.
 Memphiticus 145,29. C. IX 185.
 Metabus C. V 190.
 Metaurus 7,20. C. II 532.
 Miletus C. II 157. XV 44; Miletius 106,9 (*ubi sic*
scr.). C. XXIII 101.
 Mimallones C. I 13.
 Mincius fluvius 6,24.
 Minyæ C. IX 65.
 Molossi C. V 427.
 Mopsopius C. VI 3.
 Mosa fluvius C. V 208.
 Mosella fluvius 68,7.
 Mygdonius C. VII 147. XI 100. XXII 174.
 Mytilene C. XV 49; Mytilenæus 171,2.
 Nabataeus C. II 408. V 284.
 Nar fluvius 8,3.
 Narbo Martius 243,1. C. VII 475. *Laudes eius C.*
XXIII 37 seq.; Narbonenses 129,11. Traditur
Theuderico II C. XXIII 73 seq.; cf. Idacius ad
a. 461: Agrippinus Gallus et comes et civis
Aegidio comiti viro insigni inimicus, ut Go-
thorum mereretur auxilia, Narbonem tradidit
Theuderico.
 Nasamo C. V 337; Nasamonius C. IX 256.
 Naxus C. XXII 234.
 Nemausus 30,10.
 Nemea C. V 166. VII 183.
 Neurus C. V 475 *sub Maioriano; C. VII 323 inter*
auxilia Attilæ. Cf. inter alios Valerius Flaccus
6,122.
 Nicer fluvius C. VII 324 (*cf. additamenta*).
 Nilus fluvius C. VII 44; Niliacus C. VII 146;
 Nilotis 143,22.
 Ninus C. IX 26; † Ninivite 104,2.
 Niphates 164 r. 21. C. II 444. XXIII 94.
 Nitiobroges 138,28 *idem qui Aginnenses Aqu-*
itanie secundæ. Hodie Agen.
 Nomades v. Numidæ.
 Noricus C. II 377. VII 233: *Norica bella subacto*
Vindelico duce Actio. Cf. Idacius ad a. 429:
Iuthungi per eum (Actium) ... debellantur
et Nori; ad a. 430: Actius dux utriusque
militiæ Noros edomat rebellantes.
 Numantinus 142,16.
 Numidæ 24,1; Nomades C. V 37. XXII 138; No-
 madae C. V 336.
 Nysa 30,16. C. XXII 233.
 Octavianus ager 129,2.
 Odrysus 139,11. C. V 498. XXIII 181.
 Oebalus C. IX 121.
 Oenotria C. II 318. V 429.
 Oete C. IX 98. XV 143.
 Olarionenses 132,12. *Cf. Plinius h. n. 4, 19,109:*
insulae ... in Aquitanico sinu Uliaros; Ra-
vennas 4,33: insula ... Ollarione. Hodie
Oléron.
 Olympus C. IX 90. XXIII 116.
 Oriens C. II 30.
 Orontes fluvius C. II 93.
 Ossa C. VI 24. IX 90. XV 19. XXIII 192. 418.
 Ostia Tiberina 16,7.
 Ostrogothi 137 r. 36. C. II 377. V 477. *Continentur*
Norico defenso C. II 377. Apud Euricum 137 r. 36.
 Othrys C. V 236. VI 23. IX 90.
 Pactolus fluvius C. XI 101.
 Padus fluvius 7,8. 166 v. 111; Padanus culex 13,11.
 Eridanus 6,22. C. VII 42.
 Paconius C. II 126.
 Pagasaëus C. X 1.
 Palaestini 116,18. 146,1.
 Palatinus 37,12. 105,11. C. V 307.
 Panchaia C. V 47.
 Pandionius C. IX 282.
 Pangaea C. XV 20.
 Pannonia C. V 107; Pannoniæ C. VII 590; Pan-
 nonius C. V 475.

- Paphus C. IX 173; Paphie C. XI 129. XV 64.
 Parnasus C. XXII 233.
 Paros 24,1. C. XXII 140; Parus C. XI 18.
 Parrhasius 137 v. 41; Parrhasis C. V 282. 473.
 Parthenopa C. IX 220.
 Parthus 157,17. 164 v. 32. C. II 76. V 601. XXIII 249; Parthicus 137 v. 45. C. VII 98.
 Patavinus 167,30. C. II 189. XXIII 146.
 Pelasgus C. V 132. IX 67.
 Pelethronius C. II 149. V 231. *Cf. Vergilius georg. 3,115 cet.*
 Pelion C. IX 90. X 2; Peliacus C. IX 133. XXIII 195.
 Pelusiacus C. IX 274.
 Pergama C. V 451. IX 124. XXIII 299.
 Persis 137,50. C. IX 61. XXIII 91; Persa C. II 51. VII 85.
 Petrogorii 109,30; *meliore aetate Petrocorii; Gregorii codd. utramque formam habent. Hodie Périgueux (départ. Dordogne). Cf. Vesunni.*
 Peuce C. V 114.
 Pharos C. VII 83; Farius C. V 458. XI 116.
 Pharsalius C. V 505.
 Phasis *fluvius* C. VII 74. XXIII 273; Phasiacus portus C. IX 66.
 Philippi C. IX 242.
 Phlegra : Flegra C. VI 15. VII 134. IX 88; Flegraeus C. XV 17.
 Phocis C. XXIII 13.
 Phoenix C. V 44.
 Phryx 24,1. C. XXIII 286; Fryx C. IX 117; Phrygius C. VII 272. XXIV 41; Frygius C. IX 144. XI 18.
 Picentes 7,23.
 Pictava urbs 303,35. *Hodie Poitiers.*
 Pictus C. VII 90.
 Pierius C. XXII 12.
 Pindus C. VI 23. IX 90. XV 18.
 Pipliades C. X 17. XXII 77.
 Pisa *Elidis* C. II 490. XXIII 392.
 Poenus C. II 531. VII 73. 555. XI 18.
 Pontus C. II 458. V 48; Ponticus C. XXII 163.
 Portus 16,6.
 Priene C. XXIII 105; Prienaes C. II 161. XV 48.
 Proconnesos 24,1.
 Procrustes C. V 477 *populus ignotus (cf. adn.)*.
 Propontis C. XXIII 422.
 Prusianum *praedium agri Nemausensis* 32,6.
 Psyllus C. V 337.
 Puteoli v. Dicarchaea.
 Pyreneus C. VII 527.
 Quiris, Quirites C. II 32. 545; Quirinalis 68,6.
 Raeti C. V 374.
 Ravenna 7,6. 13,11. 88,20. 124 v. 19. C. IX 298. *Tres partes urbis vetus civitas, media via Caesaris, novus portus 7,7 : describitur 13,11 seq.*
 Reii 156,7. C. XVI 78; Regensis (*potius Reiensis*) 102,17.
 Remi 154,20.
 Rhenus 118,24. C. II 378. V 208. 284. VII 43. 326. 373. 527; Rhenanus 68,10.
 Rhodanus *fluvius* 40,9. 102,4. 103,4. 118,24. C. V 208. VII 301; Rhodanitidae urbes 166 v. 14; Rhodanusia v. Lugdunum.
 Rhodope C. II 34. V 492. XV 20. XXIII 186; Rhodopeius C. IX 287.
 Rhodus C. IX 171.
 Rhoeteius C. V 450; Rhoeteus C. XI 80.
 Rhiphaeus C. II 244.
 Roma 6,5. 8,14. 10,18. 13,5. 166,18. C. II 31. 64. 342. 436. 523. V 13. 351. 370. 481. 590. VII 6. 46. 52. 121. 154. 170. 215. 307. 358. 362. 501. 505. 511. 560. 585. 596. VIII 10. IX 241. XXIII 305; Romanus 16,4. 22,1. 31,25. 45,20. 27. 63 v. 5. 66,4. 68,9. 103,2. 108,10. 109,23. 121,19. 137 v. 39. C. V 86. 375. 535. VII 225. 311. 374. XXII 167. XXIII 71. 94. 100. 293,35. 36. 317,23. *Cf. Romulus. — Describitur 9,7. — Apostolorum triumphalia limina ante pomerium 8,5. — Athenaeum 31,15. 60,15. 158,16. 166,18; cf. Preller, Regionen Roms p. 170. — Bybliothea 63 v. 5. — Capitolium 10,20; Capitolia C. V 589; area Capitolina 11,20; tabula Capitolina carminibus incidendis 17,2. — Formae 8,4. — Forum Traianum C. IX 301; Ulpia fora C. II 544. — Ulpia porticus C. VIII 8. — Gemoniae 12,26. — Insula serpentis Epidaurii 12,22. — Naumachiae 8,5. — Palatini limites 37,12. — Subura C. XXIII 236. — Tarpeius C. V 82. VII 562. — Thermae Agrippae et Diocletiani C. XXIII 496; Neronianae C. XXIII 495.
 Rubico *fluvius* 7,17.
 † Rubrum mare 322,2.
 Rugus C. V 476 *sub Maioriano*; C. VII 321 *inter auxilia Attilae*.
 Ruteni 67,5. 109,30. C. XXIV 33. *Hodie Rodez (départ. Aveyron).*
 Rutulus C. VII 60.
 Sabaeus C. V 43. XXIV 64; † Sabaitis 116,19.
 Sabellus 71,16. C. IV 16.
 Sabinus C. VII 440. *Cf. Cures.*
 Salius C. VII 237.
 Saloniae C. XXIII 497.
 † Samaritana *mulier* 337,12.
 Samnis 71,15. C. VII 67.
 Samus C. IX 171; Samius C. XV 51.
 Santonae 132,16. *Hodie Saintes (départ. Charente inf.).*
 Saraptanus C. XVII 16.
 Sardinia C. V 49.
 Sarmata C. V 477; Sarmatica pax C. II 296; Sauromata C. VII 237; Sauromates C. VII 83. 243.
 Sarranus 131,13. C. II 6.
 Saxo 132,19. 136,21. C. VII 90. 369. 390. *Describitur 136,21. Pirata C. VII 369. 390; myoparones Saxonum infestant oram Aquitaniae 132,19. Decimum quemque captivum immolant 132,29. Apud Euricum 136,21.*
 Sciri (*male Scyri*) C. VII 322 *inter auxilia Attilae*.
 Scotus C. VII 90.
 Scyriades C. IX 140.*

- Scythae 82,24. C. V 530. IX 177. XXIV 44; Scythia C. VII 43; Scythicus 22,10. 137 r. 40. C. II 165. 239. V 113. 219. 329. 479. VII 230. 246. 280. 304. 403. 498. IX 36. XI 22. XXIII 343. — *Solent ita significari Chuni orti ad Tanaim Caucasumque* C. II 243. V 479. XXIV 44, *degentes ad Histrum* C. V 485. VII 43; *sub duce Litorio* C. VII 246. 280. 304; *sub Hormidac* C. II 241; *sub Tuldila* C. V 530. *Praeterea usurpatur ad feritatem significandam de quaris gente, ut* C. V 219 *de Francis*, C. V 329 *de Vandalis*, C. VII 498 *de Gothis*; *sine improbatione de iisdem* C. VII 403.
- Senones Italiae C. V 83. VII 68.
- Senonia provincia Galliae 108,6.
- Septimania 40,5. *Verbis auctoris* : (Gothi) saepenumero etiam Septimaniam suam (*v. l.* tuam quae potest vera esse) fastidiunt vel refundunt, modo invidiosi huius anguli (Arvernorum) etiam desolata proprietate potiantur non significatur, quod significari vulgo putant, regno suo sese cessuros esse, ut Arvernos adquirent: nam qui Septimaniae vocabulum ad septem provincias vel ad septem civitates nescio quas Gothi a Romanis concessas (*cf. Gregorius hist. Franc. 2,20*) referunt (*v. e. c. Dahnius, Könige der Germanen 5,68; Longnon, géogr. de la Gaule au VIe siècle p. 193*), nec ad res satis attenderunt nec ad vocabulum, quod ad septimum etymon ducit, non ad septem. Immo Septimania, quae hic primum nominatur, ea ipsa est quam sic Gregorius Turonensis appellat et deinceps multi, ora a Pyrenaeis ad Rhodanum, ita dicta, ut olim Sirmondus monuit, a Baeterris Septimanorum (*Mela 2,75; Plinius h. n. 3, 4, 36; C. I. L. XII 4228*), quae urbs media fere in ora illa est, fortasse ea aetate comitis provinciae sedes. Civitates Notitia Galliarum formae antiquissimae ei tribuit quinque Narbonem Tolosam Baeterras Nemausum Lutecam, praeterea castrum Uctiam. Hoc igitur ait auctor eam provinciam Gothos paratos esse Romanis restituere, si Arverni sibi cedantur.
- Sequana fluvius C. V 208.
- Sequanus 16,11.
- Ser C. V 43; Sericus C. XV 128. XXII 197.
- Serdica C. II 274.
- Sestus C. V 451; Sestias C. II 506. XI 71.
- Sextiae aquae *v.* Aquae.
- Sicambri *v.* Sygambri.
- Sicul 37,23. C. II 370. V 161. VI 28. XI 116; Sicanius C. V 165.
- Sidonius C. XIII 26. XV 128.
- Sigambri *v.* Sygambri.
- Sigeus C. V 450. XI 121.
- † Sion mons 328,1.
- Sirmium C. V 109.
- Sithonius C. V 473.
- † Sodoma 322,1.
- Solyma *v.* Hierusolyma.
- Sparta C. II 166. V 162; Spartanus C. XV 50; Spartiatae 24,1.
- Strymon fluvius C. V 491. XXIII 193; Strymonius C. XV 21.
- Styx C. VII 295; Stygius C. VII 254.
- Subura *v.* Roma.
- Suebus C. II 361. V 474.
- Surrentinus 250,7 (*ex Statio carm. 3,1*).
- Susa C. II 50. V 602. IX 22; Susis 123 r. 7. 137 r. 46.
- Sygamber (*sic* 53,7. 136 r. 28 *L recte omnino, scripsitque ita Sidonius pro forma antiquiore* Sugamber, *ut Asturius, Sulla ea aetate fiunt Astyrius, Sylla; sigamber vel sicamber libri reliqui*) 53,7. 136 r. 28. C. VII 42. 114. XIII 31. XXIII 246. *Ad Rhenum* C. VII 42; *ad Vachalim* C. XIII 31; *paludicolae* 53,7. C. XXIII 246. *Sub Traiano Sygamber Agrippinam formidat* C. VII 114. *Victi ab Eurico* 136 r. 28. *Idem Franci*: C. XXIII 246. *Cf. Zeuss, die Deutschen p. 326; Waitz, Verf.-Gesch. II, 1^a, p. 23 sqq.*
- Symplegas C. XI 4.
- Synnas = Synnadicus C. V 37. XXII 138.
- Syracusanus 37,23; Syracosius C. II 372.
- Syria C. II 463; Syrus 13,15; Syrius C. XXII 197.
- Syrtis 143,24. C. V 264. 549. 594. IX 204. XVI 91. XVII 13; Syrticus 143,10.
- Taenaron C. XV 162.
- Taionnacus 134,2. *Locus ignotus praeterea, fortasse Suessionum.*
- Tanais fluvius C. II 243. V 282. VII 75; Tanaiticus C. V 479. XI 96. XXIII 257.
- Tarentus C. V 430; Tarentinus 37,27.
- Tarnis fluvius 87,1. C. XXIV 45.
- Tarpeius *v.* Roma.
- Tarraconensis 162,3.
- Tartesiacus C. II 363. V 286. XV 155.
- Taurus C. II 91; Tauricus C. V 289. XXII 2.
- Tauromenitanus C. IV 166.
- Tegeaticus C. VII 20.
- Telamon C. V 185.
- Tesifon C. II 451; Ctesiphon 164,21. C. XXIII 140.
- Teuto C. VII 76; Teutonicus C. XXIII 18.
- Thebae C. IX 175. XXII 64. 87.
- Therapnae C. IX 188. XXIII 109; Therapnaeus C. V 162.
- Thermodontiacus C. XI 76.
- Thermopylae C. IX 44.
- † Thesbites C. XVI 32.
- Thespieae 67,13.
- Thessalus C. V 261. IX 131; Thessalicus C. IX 196.
- Thrax C. II 35. V 428. IX 98. 177. XV 142. 163. XXIII 122; Thraex (?) C. XIII 12; Thracius C. VI 2.
- Thybris *v.* Tiberis.
- Thymbra C. IX 176.
- Tiberis 8,3. 68,7; Thybris 137 r. 44. C. II 320. 396. V 25; Tiberinus 16,7. C. II 332; Thybrinus C. VII 76.
- Tibur 250,7 (*ex Statio carm. 1,3*).
- Ticinum 6,21.

- Ticinus *fluvius* C. VII 552.
 Tigris *fluvius* C. II 453. IX 25.
 Timavus *fluvius* C. IX 194.
 Tiryntius C. VII 29. 581. XIII 14.
 Tolosa 59,14. 75,1. 86,25. C. VII 436. 273,11 *cf.* 338,18; Tolosas 72,20. 172 *v.* 66.
 Tomi C. IX 270. XXIII 159.
 Toringus C. VII 323 *inter auxilia Attilae*.
 Traianum forum *v.* Roma.
 Transalpinus 8,12. 13,19.
 Trebia *fluvius* C. V 86. VII 553. IX 246.
 Tres villae C. XXIV 84 *nona mansio viae Augustonemeto Narbonem*.
 Trevidos C. XXIV 32 *quarta mansio in via Augustonemeto Narbonem. Hodie Trèves (départ. Gard); cf. Longnon, Atlas historique. Texte expl. I, p. 32.*
 Tricasses 97,13. 119,13. *Hodie Troyès (départ. Aube).*
 Tricastini 102,16. *Hodie Saint-Paul Trois-Châteaux (départ. Drôme).*
 Trinacris C. XXIII 421.
 Triober C. XXIV 22 : *ad eum tertia mansio in via Augustonemeto Narbonem. La Trueyre affluens Lot fl.; cf. Longnon, Atlas historique. Texte explic. I, p. 32.*
 Troia C. V 195. VII 274; Troianus 26,24.
 Tuncrus *fluvius* C. XXIII 244 (*cf. adn.*).
 Turoni C. V 211. *Hodie Tours.*
 Tuscia 10,19; Tusci 7,24. C. V 67. 261. VII 55. IX 192. Etruscus 71,16. C. VII 57. 64.
 Tyaneus 128,12.
 Tyrus C. V 48. 268,25; Tyrius 37,27. C. XXIII 281. *Cf. Sarranus.*
 Tyrrhenum mare 102,20. C. VII 527.
 Vachalis *fluvius* 128,6. C. V 209. XIII 31. XXIII 244.
 Valentini 102,18.
 Vandali C. II 348. 369. 379. V 391. 419. VII 441; Vandalicus C. II 364. Vandali et Halani *eiusdem regni* C. II 364. 379; *cf. edicta apud Victorem Vitensem* 2, 13, 39 et 3, 2, 3, *quae incipiunt* : rex Hunirix Wandalarum et Alanorum, *item scyphi argentei inscriptio (edita a me apud Wattenbachium, neues Archiv 10,630)* : Geilamir rex Wandalarum et Alanorum. — *Romam capiunt a. 455* C. VII 441. *Victi in Campania a. 457* C. V 385—440. — *Cf. Gizericus.*
 Vardo *fluvius* 32,22. *Hodie Gard, affluens Rhodani; alibi non invenitur.*
 Vargi 97,9 *indigenae latrones secundum Sidonium. Cf. lex Salica tit. XIV, add. 5* : wargus sit, id est expellis, *tit. LV, 2* : wargus sit *cum glosse mate* hoc est expulsus de eodem pago. *Germanice 'friedlos'*; *cf. Waitz, Verf.-Gesch. I³, p. 428.*
 Vasates 109,30. 143,10. *Hodie Bazas (départ. Gironde).*
 Vasionenses 81,21. 107,21.
 Veiens C. VII 60.
 Velinus 8,2 (*cf. adn.*).
 Venetus 7,5. 170 *v.* 47. *Hodie Venezia.*
 Venusinus 169 *v.* 31.
 Vesi *v.* Gothi.
 Vesunnici 138,28 *idem qui Petrogorii, ubi vide.*
 Ugernum C. VII 572. *Hodie Beaucaire (Gard, arr. Nîmes), cf. Longnon, géogr. de la Gaule p. 437.*
 Vialoscensis pagus, *postea dictus* Martialis propter hiberna legionum Iulianarum 38,14, *agri, ut videtur, Arverni. Marsac vel potius Marsat vicum 15 chiliom. a Clermont oppido septentrionem versus alii proposuerunt (ad eundem Longnon, géogr. de la Gaule p. 504 refert Gregorii Turonensis in glor. mart. c. 8, p. 493,20 domum Marciacensem), alii Volvic pagum proximum a Marsat ad occidentem. 'Nous sommes informé', ait Walckenaer (géogr. de la Gaule I p. 343), 'que la place publique de Volvic porte le nom de Martial et qu'un village qui fait partie de la commune de Volvic se nomme Marsenat'. Haec si recte relata sunt, sequitur castra ibi fuisse Caesaris; quamquam ea num fuerint facta ad Gergoviam obsidendam, eo nomine in dubium vocari potest, quod haec non fuerunt hiberna.*
 Vienna 81,15. 122,16; Viennenses 104,17.
 Viernum *v.* Ugernum.
 Vindelicus *v.* Noricus.
 Visera 346,27. *Affluens Duranii, hodie Vézère.*
 Visurgis *fluvius* C. XXIII 244. *Hodie Weser.*
 Ulpium forum *v.* Roma.
 Umbri 7,23.
 Volscus C. VII 61. 67.
 Voroangus (*v. l.* Vorocingus, Voracingus) 32,6. C. XXIV, 52. *Sexta mansio viae Augustonemeto Narbonem.*
 Userca ecclesia 329,24. *Hodie Uzerche (départ. Corrèze).*
 Xanthus *fluvius* C. IX 154. XV 3.
 Zmyrna C. IX 151; Zmyrnaeus C. II 185. XXIII 132.

INDEX VERBORUM ET LOCUTIONUM.

SCRIPSIT

EDUARDUS GRUPE.

In indice hoc conficiendo praeter P. Mohrii libellum scite compositum 'Zu Apollinaris Sidonius' Bremerh. 1886 usus sum Kretschmanni disputatione 'De Latinitate G. Solli Apollinaris Sidonii' a. 1870—1872 in lucem emissa. Congessi autem ex epistulis carminibusque Sidonii (et similiter, quamquam minus ample, ex epistulis Fausti, Ruricii, ceterorum) omnia ea quae apta putabam ad sermonem indagandum; rarius, ne inutili mole indicem onerarem, proprietatum exempla quaedam composui nullo negotio augenda. Accuratus autem cum aliis tum particularum usui ex lexicis nostris haud facile enucleando operam dandam esse existimavi. Omnino enim id mihi propositum erat, ut non tam vocabula aucuparer atque ordine disponerem, quam in ea inquirerem quae ad Sidonii genus dicendi singillatim illustrandum conducere. Quae vocabula ad rem publicam pertinent, veluti illustris, spectabilis, clarissimus, rex, princeps, praefectus, praefectorius etc., quibus in cognoscendis discernendisque multum momenti inesse videbatur, eorum quam plurima collegi.

Uncis inclusi leguntur omnes ii loci, qui non ex Sidonii operibus excerpti sunt, atque significantur litteris Caes., E., F., G., L., P., R., S., T., V. epistulae Caesaris, Eufrasii, Fausti, Graeci, Lucidi, Paulini, Ruricii, Sedati, Turentii, Victorini. litteris Cl. epistula illa Claudiani, quae secundum tenet locum in Sidonii epistularum libro IV, veluti: [non velis = nolis R. 350,19]. [undeunde Cl. 53,17].

---

a, ab *causam significat*: cum a desperatione crescendi inter bibendum philosophantes ferias inhonoratorum laudant 5,21; ab affectu profundiore 10,10; ab industria 12,1 (*contra* ex industria 92,15); a metu armatus, ab avaritia ieiunus 21,10; a cupiditate terribilis, a vanitate crudelis 21,11; a iactantia dictat 21,13; ab impudentia emendat 21,14; saepe caritas in patruelibus maior, quia desistit similtas a divisione nec cessat affectus a semine 52,6; ab ambitu 92,23; non tantum honorem spectat auctor a merito quantum ab obsequio 170,19; ab arte C. II 420. XXIII 399; ab ira C. VII 298.

abacus 25,3. 165 v. 41. C. XVII 7.

abbas 114,13. 124,11. 12. 151,27. C. XVI 113. [F. 288,10].

ablativi absoluti insolenter usurpati: sanctas reddit se praesule leges C. XV 157 *cf.* C. V 300 (sic quondam consule curvo vertebas campos). — a. a. *particulis coniuncti*: quamquam principe absente 111,13; quippe perceptis tot voluminibus 154,22.

[*ablativus littera i pro e terminatus*: ex accedenti largitate F. 265,26 *cf.* F. 297,19; de tractatu altiori F. 294,19 *cf.* R. 307,26. 321,31. 325,24].

abruptum: venit ad principalis apicis abruptum 37,4.

absentare: pari tempore absentans Ulixes invenire potuisset 166,3.

absolutio: absolutionis subitae portus aperitur 4,12; in spe absolutionis est, cui suppetit posse converti 101,1. [F. 270,39. 271,35. R. 329,25].

absolutus: parentes natalibus non superbis sed absolutis 105,9.

absque iustitio 29,17; a. sermonibus 32,18; a. virtute 67,19; a. arbitrio 91,10; a. intermissione 97,6; a. peccato 104,4; a. conflictatione 119,9; a. iustitia 147,11; a. praescriptione 161,2; a. Dorico (*sc. carmine*) 169 v. 30; a. interprete 244,10. [*cf.* F. 266,4. 280,31; absque dubio (*quod deest Sidorio*) 279,20. 285,2. 293,1. 296,12. 298,4 v. procul].

abstemius 25,9. 95,18. 101,20. 114,21. 128,16. C. XVI 107.

abstracta pro concretis: antiquitas 6,20; innocens ac securi nobilitas 20,1; universitatis amore 27,13; illud in te affectum universitatis accendit 41,16; nobilium universitas 44,21; curva Germanorum senectus 81,5 *cf.* C. VII 453; fraternitas 100,23; iuvenum nostrorum calcata generositas 5,3; clientum ... populositas 14,17; caesorum numerositatem oculare 42,19; honora pauperes C.

VII 459. *insolentius usurpatur*: dumorum vallat asperitas 65,23; mones assiduitatem furentis incendii 104,11; mihi tribue veniendi celeritatem 26,27 *cf.* excudere responsi celeritatem 97,3; cum epulum festivitas publica facit 119,8; frequentiam veteris officii servare 61,25; ille quasi in caelum relatus pro reperta spicarum novitate Triptolemus 102,6; praedii medietatem 43,20; soliditatem istius ruris 43,27 *al.*

abundantia: *Padus* dividua fluentia partitur 7,10; laborum meorum molimina 8,20; emicatum pro-siliens 38,6; sanguinis iuncti necessitudo 39,3; huius anguli proprietate potiantur 40,6; reluctantium syllogismorum contrarietates 62,20; liquido patet 66,16; libens atque cum gaudio 91,26; conspectus tui contemplatione potiatur 117,22; fragrantissimum incensum adoletis 146,10 *et.*

fixum apud me stat constitutumque 131,25; votivum ac peroptatum 156,8; timebat ver-baturque 81,18; transgredi ac supervadere 155,12; abhinc longo iamdiu tempore 156,18; per omnia omnino 126,18; quo fit, ut ... hinc ... 89,1 (*contra* hinc fit, ut 101,16); satis abunde 88,9; iam modo 116,2; at vero 55,8. [F. 280,18]; sicuti ... ita etiam ... aequae 40,2; nam quisnam C. IX 321; [nec non etiam et R. 332,9].

solus tibi contulit uni C. II 213.

abundans feritatis C. II 239.

abusque: Sabinis abusque Curibus 148,12.

accentus (= *auctus*): accentus hiemis 58,21; ludi ab accentu sese removet 90,29; *proprie dictum* cum plausuum maximo accentu 118,27.

[*accensione ipsius domini mei* ... comperta R. 305,16].

accusativus adiectivi adverbii loco coniunctus cum verbo: cuius est olim Tityro Mantuano largum suspirata proximitas 7,4; Babylona personabo, quae largum fluvio patens alumno inclusum bibit hinc et inde Tigrim C. IX 24 (*v. longum*); [magisque raucum resonat, si feriat, et stridulum R. 308,22].

accusativus graecus: latera captiva vallatus 50,15; ut debitum glebae canonem non petatur 100,19; non dignitatem minus quam membra curvatus 123,14; non galea conclusa genas C. II 321; nudata caput C. II 323; iam refugos conversa pedes C. II 434; cristatum turrita caput C. V 14; nigras lacerata genas C. V 54; laniata lacertos C. V 141; nullus non terga foratus C. V 434; fulvas one-

rata carinas C. V 460; veterem cum te induit uxor ante boves trabeam C. VII 383; madidus iubam C. XIV 9; comptus caput C. XXII 39; croceas demissa genas C. XXII 48 *cf.* 72; diffusus virus C. XXII 80; Teutonicas cruenta pugnas C. XXIII 18; [dum nos volatilia quae transmissisti deliciamur R. 342.19].

accusativus sing. in am : Calliopam C. VI 30; Mne-mosynam C. XV 175 (mnaemosin C, mnemosin PT, mnemosim F); Parthenopam C. IX 220 (-en T); Penelopam C. XV 161 (-en T).

in an : Borean 23,4 (-am TCFP); Phidian 106.24.

in en : Alciden C. VI 11; Apellen 106.24; Amphitryoniaden C. XIII 1 (-em F); Arbacen C. IX 27; Calpen C. II 365; Circen C. IX 160 (-em P); Cytheren 60 v. 1; Daphnen C. XXII 216; Demaden 126.12; Dionen C. IX 173 (-em TPF); Eufraten C. IX 250 (Euphraten 123 v. 5. C. II 453); Geryonen C. XIII 19; Hippocrenen 128,2 (-em F). 165 v. 96; Hydaspem C. V 284; Libyen C. VII 588 (-em MTCF); Nemeen C. V 166 (nemeem F); Niphaten C. XXIII 94; Persephonen C. IX 172 (-em PF); Peucen C. V 114 (-em P); Pholoen C. IX 137; Pyladen C. V 288 (-em C); Rhodopen C. II 34. V 492. XV 20; Terpsichoren 147,28 (-em MFP); Thesbitem C. XVI 32 (-em P) [Alpem C. II 510 (-en T); Gangem C. V 285 (-en MC); Triobrem C. XXIV 22 (-en CPT)].

in on : Aeschylon C. IX 235; Athon C. IX 47; Arcton C. XXII 217; Anthedion C. IX 312; Caryston C. XXII 140 (-en TPCF); Caucason C. V 283. XI 95. XXIV 44; Corinthon C. XV 46; Cottion C. XXIV 75; Cronon C. XV 61 (Zonam *ci. Mohr*); Cypron C. XI 108; Cyzicon C. II 512; Euhion C. IX 175; Lemnon C. XV 25; Paron C. XXII 140; Polyphemon C. IX 160; Seston C. V 451; Taenaron C. XV 162; Trevidon C. XXIV 32; Troilon C. V 191.

in in : Albin C. XXIII 244 [Athesim 6,24; Hypanim C. V 114; Ligerim 11.2. 40.9. C. V 209; Thybrim 137 v. 44. C. V 25; Tigrim C. II 453 (*sic P, Tigrin C.* IX 25; Vachalim C. XIII 31. XXIII 244 *contra* Vachalin 128,8 (-im FP)]; Apin C. IX 184; Baetin C. IX 297; Eleusin C. IX 181. XXII 176 (-im P); Thespin C. IX 236; Visurgin C. XXIII 244.

in a : Babylona C. IX 23; Castora C. V 182; Cyclopa C. XXII 3; Dolona C. IX 152; Dorida C. V 461. VII 24; Elida C. IX 101; Gedeona C. XVI 16; Hyperiona C. VII 576; Laida C. XV 182; Macotida C. XXIII 248; Memnona C. II 521; Orphea C. XVI 2; Pallanta C. XV 23; Phaethonta C. VII 405 (*cf. Ovid. Met. II 342*); Phocida C. XXIII 13; Platona C. IX 232. XV 99 (*cf. Horat. sat. II 4, 3*); Ptolomaida C. VII 95; Pythona C. II 153. 311; Saxona 136 v. 21. C. VII 369; Schoenida C. XIV 15; Symplegada C. XI 4; Thesea V 288; Tritonida C. XV 179.

plur. III decl. in as : Aethiopas C. II 92; Bassaridas C. XXII 37; Cycladas C. II 460; Cyclopas C. XXIII 201; Naidas C. XXII 17; Panas C. XXII 37; Phaethontiad 6,23.

accusativus c. inf. loco aliarum constructionum : petis tibi ... satiram ... transmitti 16.11; ambiens me ... laxari 29,4; quis enim se non ambiat arbitrum legi 29,7; praedii desolatam medietatem ... optat adiungi 43,21; poscat informe recidi vectigal C. VII 209. *cf.* 11,12 (suademus); 86,2 (compellit); 100,18 (exorat); 112,7 (flagitat); 124,8 (exigit); 126,4 (petis); 148,6 (depoposcisset); 150,11 (decernitis); [praecepit R. 321,2].

quos ... receptui canere persuadent 45.15.

formidans mortem sibi non superesse secundam C. XXII 51; neque vereare me quospiam iudices Catonianos advocaturum 168,3.

nulli dubium est vos ... consecraturus 146,19; quis vos dubitet ... dedicaturus 146,22; nemo dubitaverit esse te optimum 146,28; [eam etiam corpore contineri, nec ipse iam dubites F. 295,14; pravos ad aliud derivare non dubito R. 338,21].
acescere : alarum specubus hircosis atque acescentibus 50,15 *cf.* C. V 341.

aclys C. V 413.

ac si : illic ea comitate tractabitur, ac si inter Apicios epulones ... ructaverit 59,7; me scribere sic subinde cogis, ac si Delphica Delio tulissem instrumenta tuo 136 v. 7; post haec portum Alingonis tam piger calcas, ac si tibi nunc esset ... proficiscendum 143,21; ego vero tantum obstringar indulgis, ac si meae proficiat peculiariter proprietati 44,1 *cf.* tantum lucelli prae-stitum sibi computat ac si in patrio solo rusticaretur 100,20; [ita ... ac si R. 340.10].

acutum 2,7. 32,28. 42,32. 49,20. 99,27. 105,16. 140 v. 33. 170,13.

aculeus : cuius (*i. e. radii solaris*) aculeo non sola penetratur aut harena subtilis aut humus fossilis 161,21.

acuminare 126.10 *cf.* cacuminare.

ad : ad hoc (= *praeterea*) 40,30. 127,21.

= *in c. abl.* nec per carnalium vitiorum incentiva flammati ad altare domini ignem diutius accendemus alienum 95,24.

[adeptio R. 305,16].

adhuc (= *etiamtunc*) *reluti* in Capitolio custodiebatur ab hospite Flavio Asello ..., qui adhuc in eo semifumantem praefecturae nuper extortae dignitatem venerabatur 10,21 *cf.* 17,17. 17,27. 29,21. 33,19. 53,4. 90,26. 102,8. 129,14. 131,1. 158,8. 163,5. C. VII 353; *similiter* etiamnunc 20,6. C. VII 242.

adiectiva composita : *cf.* bellifer, blattifer, cyparis-sifer, legifer, mellifer, pennifer, serpyllifer, soc-cifer, spicifer, tigrifer, turifer (falcifer C. XV 61; frondifer C. IX 48; gemmifer C. II 326; odorifer C. II 52; signifer C. VII 3. XV 57). — doctilo-quus, dulciloquus. — doctisonus, dulcisonus, ronchisonus, terrisonus (armisonus C. VI 1). —

aurigena, Caucasigena, draconigena, Dodonigena, flammigena, nubigena, Saturnigena (Phoebigena C. II 125; Martigena C. V 25; terrigena C. IX 76). — Fescenninicola, flucticola, paludicola (caelicola C. I 11; ruricola C. II 18). — omniformis, pusillanimis. — senipes, septipes, volucripes. — equimulga, ostricolor, pistriger, plectripotens, septiforis, viticomus.

adiectiva pro adverbis : creber 171 v. 39; benignus 68,23; sedulus C. XXIV 4; celer 42,33. 104,2. 167,3. 171 v. 38; citus 75,3. 143,5; [festinus R. 305,5]; dolens 9,23; [impatiens F. 270,32]; festinus 30,6. 76,10. 89,8. 124,4; intrepidus 84,3 *cf.* trepidus 86,28; libens 2,12. 67,20. 73,23. 75,4. 91,26. 164,2. C. XV 193. [L. 291,25]. (*contra* libenter 76,32. 86,2. 141,24. 151,3. 166,4); sollicitus 6,6. 98,15; subitus 164,4. — *insolentius dictum legitur* : quo citior hoc laudabilior absoluit 88,27; emensusque iugum die sub imo flavum crastinus aspicias Triobrem C. XXIV 22.

adiectiva quae desinunt in -alis frequentissime adhibita ab Sidonio : *cf.* bestialis, bibliothecalis, bustualis, camenalis, carnalis, censualis, clericalis, cloacalis, compitalis, comprovincialis, concubinalis, controversialis, decretalis, divalis, episcopal, grammaticalis, hebdomadalis, historialis, inimicalis, intellectualis, latialis, monasterialis, mundialis, municipalis, nocturnalis, originalis, principalis, provincialis, rogalis, rostralis, ruralis, sacerdotalis, socrualis, spiritalis, stipendialis, tibialis, trabealis, triumphalis, venialis, usualis, [localis].

adiectiva quae desinunt in -abilis, -ibilis, -ubilis, -ilis : *cf.* equiparabilis, calcabilis, conspicabilis, culpabilis, damnabilis, defaecabilis, despicabilis, iaculabilis, ineffabilis, [inscrutabilis], insicabilis, [irrationabilis], [irremediabilis], monstrabilis, notabilis, pervagabilis, portabilis, praedicabilis, spectabilis, venerabilis, veniabilis. — conductibilis, [confusibilis], [corruptibilis], [impassibilis], [inaccessibilis], inadibilis, [incomprehensibilis], inrepositibilis, [invisibilis], miscibilis, plausibilis, plectibilis, [remissibilis]. — inextolubilis, insolubilis, resolubilis. — arcuatilis, ductilis, fossilis, fusilis, indolatilis, multiforatil, reptilis, rotatilis, vertilis.

adiectiva quae desinunt in -ax, -ex, -ix : *cf.* bibax, contumax, incursax, persequax (*cf.* sequax C. VII 491. IX 123), spernax, sternax, vigilax, vomax. — [inlex], segrex. — pernix.

adiectiva vice genitivorum substantivis adiuncta : maternos reditus, avitas largitiones, uxorias gemmas, paternas pecunias 5,13 *cf.* 61,14; super amnicos margines 7,3; scurrilitates histrionicas 8,16; municipalium ranarum loquax turba 13,12; domesticis candidatis 14,19; compellatio Augusta 19,4; inclementiam canicularum 22,21; seu domestica seu hospitalis turba 24,13; adiungas armentalem Camenam 25,21; principalia beneficia 27,13; usque ad adventum hirundineum

vel ciconinum 38,18; sororiae hereditatis 39,13; pone fistulas pastorias 69,22; a feminea parte 96,11; paterna praerogativa 96,12; socrualis oblatio 96,13; munificentiae socralis (socrualis *CF*) 106,4; de socruali hereditate 135,13; cantuum olorinorum 135,20 *cf.* 150,16; Phoebea propinquitatem 137 v. 53; tyrannicarum declamatio controversiarum 140 v. 28; meretricium naufragium 154,7; in emerito auro C. II 209; maternus amor C. II 256; cognata cadavera C. II 513; Barcina clade C. II 532; dotalis turba C. V 458; Eoas in aures C. XXIII 229; gladii triumphales C. XXIII 474; [domicae genetricis F. 297,3; marinis fluctibus F. 267,41; anxietas paterna V 271,37; verno tempore ... aestivus fervor ... hiemalis algor R. 303,8. 13. 14 *cf.* hiemales dies F. 283,4].

adiectivorum vel participiorum in neutro genere usus : venit ad principalis apicis abruptum 37,4 *cf.* inter utrumque terrentis latera praerupti 6,18; e concavo molarium 50,5; in medio fluctuum 132,26; vastum per inane C. V 246 *cf.* XI 58; a profundo domesticae quietis 9,1; peregrinationis adversa 61,26 *cf.* adversa maxima 89,4; per concava gurgitis C. XVI 8; per concava montis C. XXII 4; viarum dubia 143,14 *cf.* inter haec dubia 108,7; in haec miseriarum extrema 45,20 *cf.* extremum salutis accessi 80,1; per ima ponti C. IX 103; casuum incerta 58,2; naturae inculta C. XI 31; sereni brumalis infida vitabis 144,12; ad occulta familiarum publicanda 50,28; per subita suprema 29,22; medicari nostris ultimis non valetis 111,25; celsa C. VII 124; inter adversa 11,7 *cf.* 51,4. 116,26. 153,3 (= extrema 75,17); per caerula C. VII 16; in diversa 90,5. 113,3; in dubiis 50,28. 116,26; in plana patentiaque 30,16; in prosperis 50,28 *cf.* 45,16. 57,21. 116,26; ructato profundo C. IX 167; recentia 73,24. 110,27; tepida vestra 156,26; ad secreta 91,12; inter secunda 51,4 *cf.* 6,12. 153,3. — per aequata ... per abrupta 47,19; assertis 41,9; coepta 4,1. 6,6; indultis 44,1; iniunctis 15,7. 69,10. 123,10. 126,5; ab illicitis 19,14 *cf.* 143,1; licitis ... illicita 154,14; obiecta 19,16; optatis 147,4; pollicita 88,14; postulatis 19,20. 60,3; praesentia ... praeterita 73,15; rogata 75,17 *al.*

[intra mentis arcana F. 295,23 *cf.* R. 304,35. 318,2; intra mentis profunda V 271,25; inferi profunda F. 295,26; vacua atque diffusa vasti aeris F. 297,4; ardui itineris aspera et dura R. 301,7; ad vitandum proclive illius viae in perniciosa vergentis T. 272,25. 26. — in planis ... in asperis S. 275,4; austeris F. 288,17; terrenorum cupiditate F. 279,1 *cf.* F. 296,34. 35. R. 308,34 *etc.*; tristibus R. 315,22; de visibilibus invisibilia R. 303,6 *etc.* — in subsequentibus F. 295,10; de praesentibus futura cognoscere R. 303,6 *cf.* F. 268,33; coepta R. 326,4; pollicita R. 326,5; de suscepto ... de perduto F. 289,36].

[adnisus : ut adnisum hominis et conatum gratiae semper adiungam L. 291,8].

adorea 118,18.

adstipulator 15,8. 97,15. 145,27. *cf.* astipulantur (adstipulantur *C*) 41,8.

adstruere 44,12. 55,26. 115,6. 140,5. [L. 291,39].

adtremer: cum censurae tuae adtreemat (attremat *MCFP*) etiam turba collegii 94,15.

adverbia in -im: *cf.* angulatim, caesuratim, cancellatim, cavernatim, coactim, cocleatim, cunctim, emicatim, indefessim, nuncupatim, salebratim, saltim, saltuatim, sensim, singulatim, syllabatim, trochleatim, tumultuatim, ubertim, universatim.

adverbia in -tus: *cf.* caelitus, cordacitus, medullitus, naturalitus, stirpitus.

adverbium pro adiectivo: didicit quoque facta tuorum ante ducum *C.* VII 176 *cf.* *Auson. epist. XXII* 2,46.

[advigilantia *R.* 312,31].

advocatio: si eum instruere dignanter advocatio consulta fastidit 97,1.

advocatus: ut advocati mihi in actionibus repetundarum patrocinentur 11,18; acclamatum est ab omni Galliae coetu primoribus advocatorum 131,7. [aedicatio sermonis *F.* 285,6].

aenigmatista 148,14.

aequaevus 32,8. 45,19. 73,12. 105,19. 127,6. 129,13. 161,10. [*F.* 266,6].

aequali lance 96,22 *cf.* pari (parili *C*) lance 27,21.

aequanimiter 46,9. 65,1. 107,13. 120,10.

aeque ut: nisi amicorum vita carentum semper aequae ut incolumium reminisceremur 64,6; improborum probra aequae ut praeconia bonorum immortalia manent 84,6; nam cum mihi rigor censurae tuae in litteris aequae ut (in) moribus sit ambifariam contremescendus 159,26; (contra et quamquam aequae corporibus ac sensu rigidi sint 81,8 *cf.* 88,22).

aequissime 86,5.

aequipar 130,12.

aequiperabilis 85,16.

aequitermus 145,14.

aetatula 53,4.

affatus: offensae amaritudinem politis affatibus dulcare 80,19 *cf.* 86,21. 119,2. 147,6 *al.*

affectuosissime 63,1.

affectus: feminam de affectibus suis = *de affinibus* (*cf.* *Salvian. de gub. dei* 1,38) 97,8; [unum de propriis affectibus *R.* 340,10]; redde te etiam fidelibus amicis, qui iure ponuntur inter affectus 134,18.

[affluenter *R.* 338,33].

affrangere: *fluvius* salebratim saxorum obicibus affractus 26,9.

agger: quamquam villa non paucis aggere a publico milibus abesset 75,5; non nos currimus aggerem vetustum *C.* IX 16; aggere composito statuunt ... maestum *C.* VII 578.

alabastrum 128,16.

alea: intra iactum tantae aleae status tantae familiae fuit 58,12 *cf.* *Ovid. a. a.* 1376 et *Otto in 'Archiv für lat. Lexikogr.'* vol. III p. 369.

aleatorium 25,29. — aleatorius 31,13.

alienus (= *expers*): vir est ... totius popularitatis alienus 116,23.

alimonia 102,20.

aliquis: aliquis aliquem (= *alius alium*), ego illum praecipue puto suo vivere bono 101,8.

allecti 82,17.

allegoricus 109,15.

alhiterationis usus: dominandi desideria dominantur 36,31; tuam tubam totus orbis venerabitur 56,16; cruce culleo clamans ceterisque 74,2; praestantius pulchritudine placet 85,10; invenit instituit invexit 87,25; acer animis alacer annis 109,26; fide firmitus forma pulchrius 130,3; consilio ... convivio ... colloquio 130,4; volunt vanitatis videri 133,26; turbulentis terga torrentis 167,17. *al. in carm. usus frequentissimus reluti* fers, fugitive, fugam 123 v. 10 *cf.* 124 v. 22. 139 v. 17. 169 v. 34. 171 v. 41. *C.* II 39. 99. 108. 547. V 5. 198. 241. 253. 255. 482. VII 144. 256. 270. XV 70. 161 (tardas textit distexere telas). XXIII 376. 404. — [T. 272,35. *R.* 301,30. 306,23. 318,7. 323,9. 326,8. 333,10].

Alpis *sing.*: cum primum tetigit Alpe transmissa Galliae solum 88,20; silvosam per Alpem *C.* II 510; praeceptis porrecta in rupibus Alpibus *C.* XVI 95.

altare: per lineas sol altatus 22,10; stipitibus altatis cancellatimque pendentibus 90,11; altat lammina marginem comarum 136 v. 25; nec tangere possunt altatae suram pelles *C.* VII 456. alteros = *alios* 107,26; [*insolentius dictum est*: alter pro altero remunerandus *F.* 268,30].

alteruter: ab alterutro 3,21. 33,13. 63,5.

altrinsecus 138,28.

amantissimus: frater amantissime 232,2.

ambienter: ut omnes non aspernanter audirent quod deinceps ambienter repeterent 113,11.

ambifariam 159,26.

amicalis 5,7.

amicitia: *sing.* 16,1. 35,15. 36,14. 51,17. 53,22. 65,27. 80,12. 110,16. 118,13. 123,8. 129,28. 156,9; *plur.* 11,6. 27,19. 28,22. 39,5. 51,3. 59,1. 82,3. 84,10 (*bis*). 96,9. 99,2. 108,22. 116,28. 117,17. 149,12. 157,4.

amoenare 15,18.

amoena narratu 32,26 *cf.* celsa memoratu 47,1; immane dictu 1,10; i. narratu 80,25; possibilia factu 91,8; votiva memoratu 57,22 v. dignus.

amplissimus: vir amplissime 5,12; in amplissimo ordine 14,11; amplissimum virum 15,1; viri amplissimi, socii tui, precibus indulti 89,26; amplissimi viri Victorii comitis devotione praeventus 123,11.

ampliuscule 148,6.

anachoresis 114,11; anachoreta *C.* XVI 97.

anaphora: cum sis ... primus omnium ... pontificum, cum praerogativae subiciatur, cum censurae tuae adtreemat turba, cum ..., cum ... 94,13; non te communio provinciae, non proximitas civitatis, non opportunitas fluvii, non

oblato pretii adduxit 102,21 *adde* 108,13. 112,27. 117,1. 134,17. 135,17. 165 v. 82. — C. II 18. VII 299. XI 113. XV 38. XXII 171. XXIII 104. 342. 417 *al.* — [R. 301,1. 320,4. 328,17].

anadiplosis: elegos . . . per anadiplosin fine principiisque conexos 141,10.

[angelicae congregationis F. 266,20; angelicae naturae F. 298,2].

angulatum 113,8.

animabus 114,14.

animositas 56,9. 103,7.

ansula 139 v. 16.

anterior: quorum anterior oratus (*sic L.*) Demaden, ceterior Antonium tolerare derogatores 126,11; talibus studiis anterior aetas iuste vacabat 129,15; [anteriora R. 331,16].

anterior 31,7. 37,9. 75,6. 160,8. C. XV 81.

antistes 33,19. 63 v. 18. 68,18. 76,14. 108,11. 114,30. 119,12. 123,14. 146,27. 147,17. 150,6. 157,7. 160,22. [F. 288,24. 289,39. R. 308,12].

apex: capitis apex rotundus 2,17; vertice ruptus apex C. VI 16; montis apex C. XI 3; tecti apice in conum cacuminato 23,13 *cf.* C. XVIII 4.

quorum ut titulis apicibusque potiare 5,13; vicariano apice 5,3; patricius apex 27,7 *cf.* C. VII 157; gratulari me primum pro sui status apice confirmo 75,16; apice votivo si potiretur 76,19; praefecturae apicem quarto iam culmine rexi C. VII 463.

epistulas, ne primis quidem apicibus sufficienter initiatus, publice dictat 21,13 *cf.* 167,11; mihi publicus cursus usui fuit utpote sacris apicibus accito 6,14; apicum gerulus 57,18 *cf.* 35,14. 58,17. 58,26. 89,8. 96,26. 99,12. 104,28. 147,1. 152,23. 153,17. [Caes. 274,13. 31. R. 302,13. 307,21. 341,5. 28. 341,28].

aplustria 144,8.

apocatastaticus: super centro Mars apocatastaticus 142,8.

apostolatus 97,5. 98,24. 107,17. [R. 308,22. 317,14. 345,5. 27. 346,34 *al.*].

apotheca 95,12. C. XXII 219.

[appetentia R. 327,22. — appetitor R. 302,5. 316,9].

apud: veniabilis sit apud aures vestras veritatis asperitas 111,15; [apud conscientiam meam F. 296,2].

aqualis 132,29 (per aequales poenas).

Aquitanicis 34 v. 17.

aquosus: albet aquosa acies C. V 241.

arcarii 82,17.

[arcessitio: tempore meae arcessionis R. 315,5].

[archiater R. 338,12].

archidiaconus 76,27.

archimagirus 31,27.

archimandrita 146,1.

architectonicus 129,5.

arcuatilis 24,24.

arcuatus 24,8.

ardere: hanc epistolam laesae maiestatis crimine ardere iuriconsulti interpretabantur 11,5.

argumentosus 157,33.

armariolum 148,7.

armentalis 25,21.

asaroticus: portas exornas asaroticis lapillis C. XXIII 58.

as: ex asse 17,24. 21,8. 42,29. 51,18. 68,26. 100,27. 102,19. 106,13. 131,25. 150,9. 152,20. 166,16. — ad assem 233,4.

aspernanter 105,18. 113,10.

aspratus: non minus forti et asprata lima poliri 60,13; domus Aurorae bacarum praefert leves asprata lapillos C. II 419; scrupus asprata latrare crepidine pumex incipit C. XXII 130.

assertio 55,14.

assuere: strictius assutae vestes C. V 243.

assurgere: assurrexit huic Niliacum solum C. VII 145 (*cf. Verg. G. 2, 98*).

asyndeton *veluti* inter argutos armatos tumultuosos, virtute numero contubernio contumaces, poterit ex aequo et bono solus inermis, abiectus rusticus, peregrinus pauper audiri 46,11. 12 *cf.* 49,2. 53,10. 87,25. 88,2. 91,29. 99,28. 102,7. 104,7. 104,9. 105,22. 31. 34. 107,28. 108,14. 113,2. 115,1. 118,13. 119,26. 120,24. 127,4. 127,24. 130,2. 143,8. 144,28. 146,21. C. II 201. 413. VII 82. 249. IX 95 *sq.* XI 18. XV 141 *sq.* XVI 82. XXIII 39. 335. [F. 265,20. 270,33 *cel.*].

asyndetus: super diametro Mercurius asyndetus 142,7.

atticissare 53,4.

aventer 22,20.

Augustus: filia perennis Augusti 8,10; postridie iussit Augustus 18,17; domine Auguste 19,2; ut nec Augusti reverentia obsisteret 19,2; compellatio Augusta 19,4; subrisit Augustus 19,5 *cf.* 19,9. 37,11. 84,1; armis pariter summus Augustus ac moribus 88,26; Auguste C. II 1; Auguste Leo C. II 27; cui prisca propago Augustis venit a proavis C. II 69; Augustus Severus C. II 317; socer Augustus C. II 484; Augustum sumpsit nomen C. V 110; post tempora nostra Iulius hic Augustus erit C. V 266; nomen in Augustum lecti C. V 315; Augusti fato C. V 385; nullus Augustus C. V 471; Caesar et Augustus C. VII 315; Augusti nomen C. VII 509; nec quisquam Latias Augustus possidet arces C. VII 513; Gallia intonat Augustum C. VII 586; Auguste C. VII 601. — post socerum Augustum C. II 216.

aula: 14,6. 17,19. 37,16. C. I 27. V 120. VII 166. 514. XXIII 214. 251. 430. — quis canat hic aulam caeli C. VII 37; aulae Susidis ut tenere culmen possit foedere sub stipendiali 137 v. 46.

aulicus: per aulicos 4,16; aulicorum tumultuosis foribus 8,9; ceteros aulicos honores 37,16; molibus aulicis motibusque 128,11.

aurigena C. VI 14 (*cf. Ovid. Met. 5, 250*).

auritus: compulit auritas ad plectrum currere silvas C. II 72; cantibus auritos erexit carmine muros C. XVI 4; aurita chelyn expetente silva C. XXIII 190.

- authenticus 112,23.
 authographus 160,28.
 azymon : purgatissimum propositionis panem cum sinceritatis et veritatis azymis dedicaturos 146,24.
 baiulus 47,16. 97,6; baiulus apicum 58,26 [cf. E. 273,35. R. 305,32] v. tabellarius.
 baptisterium (= *piscina*) 24,6; (*usu Christiano*) 66,27.
 barbarus : 9,9. 21,12. 41,17. 45,11. 45,15. 68,7. 81,4. 82,5. 101,26. 111,5. 122,1. 128,8. C. V 509. VII 311. — barbaricus 40,21. C. XII 9.
 barrinus 49,31; barrus C. XXIII 56.
 beatitudo : summa votorum beatitudo 9,12; vestra beatitudo 98,18 [cf. V 271,22. 272,2. T. 272,21. S. 273,12. F. 292,10. R. 308,27. 323,11. 328,10 *cet.*]; conscientiae tuae beatitudo 104,19. — beatus : papa beatissime 101,10. 144,27; [beatam Mariam F. 285,21]; [beatissimus V 271,19. 272,3. S. 273,2. 19. F. 281,32].
 bellicum : quippe quos bellicum terit 133,13.
 bellifer C. IX 74.
 beluinus 121,15.
 benedictio 105,16. 110,7. 115,16. 150,9. 155,25. C. XVI 82. [F. 270,32. S. 273,12].
 benedictus Simplicius 115,19.
 bestialis 53,8. 121,22.
 bibax Antonius C. VII 94.
 bibliothecalis 129,8 *al.*
 bidental C. IX 193.
 bifrons C. XXIII 307.
 bimeter 165 v. 89. 168,16.
 bivertex C. XXII 233.
 blaterare (= *garrere*) 25,17. — blateratus 161,26.
 blatta 164 v. 15. C. V 48. XI 84.
 blattifer 171 v. 22.
 bonuscula 154,4.
 bonus videri C. XXIII 38.
 botellus 140 v. 46.
 bratteatus 34 v. 8. 134,23 (*cf. Auson. opusc. VIII 4, 11*).
 breves syllabae in vocabulis quibusdam productae *cf. catholicam*, Euripides, Filocteta, Geryone, matricida, philosophi, physisus, prōnepos, Taurōmentum, Thāles.
 breviare : sensim breviationis angustatisque gradibus descenditur 25,4.
 brutescere 53,10 *cf. brutus* 114,19.
 busequa 9,9.
 bustualis 47,13.
 cacuminare : tecti apice in conum cacuminato 23,13; saxoque cacuminat ensem C. VII 412 *cf. V 91. XXIII 295*; si etiam in scribendis maiorum tuorum virtutibus fuisset hebetatus, tuis denuo meritis cacuminaretur (*acuminaretur* *codd. praeter L*) 118,21.
 caelitus 39,15. 103,13. 147,14.
 Caesar : Caesaris ad consulem 18,26; rutilum cui Caesaris ostrum datur C. II 100; cuius ab ore dignatur Caesar loqui C. V 570; Caesar et Augustus C. VII 315; Caesaribus creandis C. XXIII 88.
 [caespes : in ieiuno atque otioso caespite (= tellus 303,7) R. 302,21] *cf. 41,11. 42,24. 47,17. 63 v. 3.*
 caesuratim 55,5.
 calcabilis 6,21.
 calculare 114,30.
 calculus : huiusmodi consilio album calculum minime apponam 58,13; calculo primore numerabitur 151,10.
 Camenalibus modis imbui 41,16.
 cancellatim 90,11.
 canon : ut debitum glaebae canonem non petatur 100,19; ex canone non requiruntur 116,2.
 cantilenosus 51,13. 52,11.
 capistrare : vite capistratas cogebat ad esseda tigres C. XXII 23.
 [capitulatim T. 272,35].
 [carcerare F. 278,33].
 carminabundus 141,15.
 carminare : date carminata socco 165 v. 82; quotiens verba Graia carminaverit 169 v. 25; veterem Musam tumultuariis fidibus carminantem 15,5.
 carnalis : per carnalium vitiorum incentiva flammam 95,23. [F. 268,16. P. 275,25. F. 277,31. 34. R. 308,17 *cet.*].
 cassare 19,16. C. VII 311. [V. 271,37].
 cassus : longum iter emensi casso labore venerunt 97,8.
 castigatarius 53,5.
 castorinatus 82,23.
 castrensis oratoriaequae scientiae cura 130,11.
 cataplus 99,16. 110,21 (*cf. Auson. opusc. XIX 127*).
 catastropha : sphaeristarum contrastantium paria inter rotatiles catastropharum gyros duplicantur 31,13; per catastropham saepe pronatus 90,28.
 categoria 53,3.
 categoricus 158,32.
 cathedra 113,18. 117,6. 160,22.
 cathedrarius : per cathedrarios servos domum raptus est 18,15; apud municipales et cathedrarios oratores 56,19.
 catholicus 63 v. 12 (*catholicam fidem*). 112,24. 142,28.
 Caucasigena 53,7.
 cavere *c. inf.* : soccos ferre cave 139 v. 7.
 cavernatim 87,19.
 causa : mei causa 138,25; tui causa 59,23. 133,11.
 causaliter 160,25 (= *dem Stoffe nach*, *cf. Mohr, zu Apollinaris Sidonius p. 6*).
 celeuma : chorus helciariorum ad Christum levat amnicum celeuma 34 v. 27; modificato celeumate 144,8.
 cellulanus 151,26.
 censor 134,24.
 censorius C. XXIV 12.
 censualis 131,5.
 centesima 74,25. C. XXIII 31.
 centimeter : nec centimeter Terentianus C. IX 264.
 centuplicatus 39,18.
 cervicositas 114,28; *cf. cervix* 156,26.
 cessio 159,11.

ceterum : de cetero 19,29. 44,18. 67,6. 84,25. 108,12. 122,10. 123,2. 131,25. 145,17. 152,15.

charisma : cum singuli diversorum charismatum proprietate potiantur 115,9.

charta 16,21. 28,10. 32,26. 45,3. 86,2. 96,28. 100,26 *al.* [chartaceus : chartaceus liber est et ad ferendum iniuriam parum fortis T. 272,36].

chiragricus 50,13.

chirographum : ut chirographo facto docetur 74,25; *cf.* chirographon illum haec compensatio rupit C. XVI 56.

chironomon : inter Byzantinos chironomuntas 59,8. choraules 4,20. 165 v. 78. C. XXIII 300.

choriambicus 163 v. 3.

chronographus 133,15.

cicatricari : cicatricatum pectus 95,27; ut vulnera vestro saltim cicatricentur oratu 99,5.

ciconinus : usque ad adventum hirundineum vel ciconinum 38,19.

cicuticen C. I 15.

circes C. V 21. XXII 222. XXIII 381.

circinare C. XXIII 308.

circulatores (= *ambulatores*) 17,3.

circumcisio 145,13.

circumclamare C. II 507.

circumlaticius 26,14.

circumretire 87,5.

citerior : pagus, qui Martialis aetate citiore vocitatus est 38,15 *cf.* 126,12.

civis 21,12. 72,15. 86,22. 90,10. 92,20. 101,18. 106,11.

108,28 (civem Gothum). 116,5. 117,5. 142,1. 144,25.

civitas 7,7. 8,22. 9,8. 13,17. 22,20. 30,6. 36,11.

40,20. 72,10. 89,20. 91,26. 92,15. 93,5. 102,21.

104,4. 108,11. 109,31. 110,21. 117,13. 122,17. 129,3.

143,10. 144,25 *cf.* urbs.

clarus : vir clarus C. V 116; vir clarissimus 27,18. 27,23. 46,15; vir ortu clarissimus 130,17.

clavus : ac si — ad sophos meum non modo lati clavi sed tribulium quoque fragor concitaretur 15,14.

clericalis 57,5. 73,14. 99,7. 105,10. 110,5. 111,31.

clericatus (= *clericalis ordo*) 114,29. 115,11.

cliens 14,16. 61,3. 69,5. 75,14. 92,10. 98,5. 105,33. 106,14. 123,12.

climactericus 142,3.

cloacalis 7,13. 49,22.

coactim : raptim coactimque exscripsi 170,12.

[coangustare F. 282,18].

cocleatim : quamvis iugorum profunda declivitas aggere cocleatim fracto saepe redeunda sit 67,11.

codicillus : fascibus prius quam codicillis 17,20; indicat esse se gerulum codicillorum 88,21.

coenobium 145,27.

coepiscopus 76,22.

[cognitor R. 323,15].

collega (= *collusor*) 4,9. C. XXIII 362.

collocatio verborum :

particulae loco non suo : partibus at postquam statuit C. II 82 *cf.* C. VII 332. 595. XXII 184. — quibus aut sunt fulta columnis! C.

XXII 136 *cf.* C. XXIII 193. — repleta donec intervalla crepent C. XXIII 410. — dum *secundo loco* : C. VII 183. XXII 34. XXIII 395. 400; *tertio loco* : 31,26; *quarto loco* C. VI 5. — et : sancti et Gallicini manu osculata tecti posce brevis vacationem 140 v. 39; per et ora docta fertur 165 v. 95; defert volumen et (= *etiam*) prophetarum 88,11 *cf.* 105,5. — etenim *secundo loco* 8,10. — steterat nam corde gelato Scaevola C. V 76 *cf.* C. VII 180. XV 5. 130. — quod inter obstrictas affectu mediante personas asperrium quamquam atque acerbissimum est 151,8. — mores nobilitate quod merebant C. XXIII 219. — suspende perorandi illud quoque celeberrimum flumen 128,4. — sed *secundo loco* : 48 v. 13. 69 v. 7. 140 v. 32. C. II 199. 260. V 126. IX. 332. 336. XXIII 179. 312. — ut *secundo loco* : 34 v. 10. 62,24. 91,19. 137 v. 46. 154,15. 164 v. 18. 170 v. 47. C. II 452. 532. IX 64. XV 34. 80. XVII 12. XXII 95 *cf.* erat ut aetas 90,17; sed fulsit ut ille forte dies C. XI 54; expositae legis bibat auribus ut medicinam C. XVI 126.

praepositiones postpositae : pergens urbem ad Arvernam 47,18 *cf.* ore se ex eius 37,20; pedes ... talos adusque vinciebantur 70,17; arbitros ante 149,9; terminum circa 17,22 *cf.* 26,19. 123,14. 132,15. 171 v. 15; quem contra 55,20 *cf.* C. II 273. V 349; quos inter 31,20. 32,19. 153,2 *cf.* 133,6. 137 v. 55. C. I 17. II 156. VII 207; haec post C. XXII 150; te propter C. VI 21; te sine C. VI 18; regna super C. II 27; ceteros supra 127,11.

pronomem relativum ab enuntiati initio remotum : felices lymphae, clausae quae luce metalli ora tamen dominae lucidiora foveant! 60 v. 9; Arpinas modo quem tonante lingua ditat 139 v. 22; rutilas ferte blattas, recoquente quos aeno Meliboea fucat unda 164 v. 16; acuit quibus furorem 164 v. 24; digiti quibus canentes 165 v. 72 *cf.* C. II 99. 100. 184. 187. 194. 225. 307. 491. V 29. 168. 202. 302. 396. 463. VI 35. VII 4. 24. 37. 67. 142. 145. 154. 202. 234. 265. 446. 497. 544. 563. IX 15. 118. 291. 297. 299. 334. XIV 3. XV 32. 54. XVI 113. XVII 9. 20. XXII 59. XXIII 147. 216. 318. XXIV 17.

alia artificiose traiecta : quamquam de praediorum quid nunc amplius positione 30,18; dicere solebat Fulgentius ore se ex eius frequenter audisse 37,20; de paginis sane quod spiritalibus vis ut aliquid ... garriam 68,15; quae tibi post tuae matris orbatu decessum 71,26; at nostra longe condicio dispar 73,9; cuius confido quod ... consequetur causa victoriam 78,14; obserata barbarici carceris divinitus claustra patuerunt 116,11; inter semiustas muri fragilis clausus angustias 118,4; [ubi ... pro innocentiae meae puritate ... constituit R. 315,14].

colludium 4,6.

collyrium : porticus magis rotundatis fulta † collyriis (colliriis *TCEP*, coluriis *Sirmondus*) quam columnis invidiosa monolithis 24,18; [collyrio

- bonorum operum oculos cordis acuamus R. 328,1].
- colonarius : plebeiam potius incipiat habere personam quam colonariam 92,11.
- colubrinus : colubrinis oblatratorum molaribus fixi 73,20.
- columna : antiquus tibi nec teratur agger, cuius per spatium satis vetustis nomen Caesareum viret columnis C. XXIV 7.
- combinare 155,26.
- comes : comes armiger 3,10; a comite sacrarum largitionum 10,21; comes Sidoni 19,12; comiti civitatis 105,21; solacio comitis, quia cliens 105,33; Victorii comitis devotione praeventus 123,11; comitis iure recepto C. II 199. — vestri ordinis comes 115,21; qui tibi praeterea comes C. V 553; in lectionibus comitem 63,4 *cf.* 90,19.
- comitatus : antelucanos sacerdotum suorum coetus minimo comitatu expetit 3,7; venit in medium charta comitatum 16,21; non ambitiosus comitatu sed ambiendus affectu 40,14; singulorum clientum puerorumque comitatu amiebamini 69,6; militia illis in clericali potius quam in Palatino decursa comitatu 105,11.
- comissaliter 6,22.
- comitium : me in comitio vel inter rostra contionante 15,13.
- comma 14,3. — commaticus C. XXIII 451.
- commendatorius 159,15. — [commendaticius R. 316,30. 317,14. 321,8].
- commentator 52,13.
- commonitorium 139 v. 2.
- communio : qualiter honorum tuorum crescat communione fastigium 27,9 (*cf.* sacerdotii fastigium non frangitis comitate sed flectitis 107,9) *adde* 4,8. 19,6. 107,7. 161,28; blandi apud eos communione (= *prava facilitate*) vilescunt 114,25.
- compaginare : triplicibus trochaeis in metrum hendecasyllabum compaginat 83,22.
- competens 23,3. 44,20. 62,27. 127,13. 145,26; virum competentissimum 115,19.
- competenter 32,1. 35,23. 80,26. 89,25. 121,7. 128,12. 169 v. 18.
- competitio : inter aleatoriarum vocum competitiones 31,13.
- [*comparativus loco superlativi* : duo fortiores viri S. 275,12; *ferè eadem vi usurpatus qua positivus* : si de sospitate vestra celerius optata cognovero E. 274,3 *cf.* citius R. 349,28. 350,4. T. 272,37; secretius R. 318,5; peculiariter R. 318,23. 323,23. 347,2; specialius R. 309,2. 342,32 (*contra specialiter* 347,25); affectuosius R. 326,14].
- compitalis : nil de triviis compitalibus mutuatum 148,3.
- complex : ceterisque complicitibus oppressis 142,25 (*cf.* *Salvian. ad eccl.* 2, 7).
- [compresbyter R. 336,19. 341,5. 347,16. 348,3].
- comprovincialis 111,18.
- [computus : etiamsi esset error in computo T. 272,22].
- concatenare 123,1.
- concellita 145,28.
- concilium 5,10. 92,15. — pontificale concilium 76,15.
- concincentia 129,5.
- concitatus : ille primus pressus dexteriore concitatu C. XXIII 366.
- conclamatus : si tibi ex illo conclamatisimo fontium decocta referatur 25,5; te conclamatisimum primipilarem spiritalia castra venerentur 95,2; sepone pauxillum conclamatisimas declamationes 128,6.
- [concludere : tellus ... concludas ... venas laxat ad partum F. 303,7].
- concrucifigere 95,21.
- concupiscens 154,16.
- [concupiscentia R. 327,19. 331,30 *bis* 32].
- [condensa : prolatis de condensa scripturarum pabulis R. 299,14].
- conditorium (= *sepulcrum*) 90,9.
- conducibilis 232,9; conducibilis 8,12. 94,11.
- confabulari : in aurem sibi populus confabulatur 24,15; confabulatio 163,4; confabulatus 161,25.
- confessor 69,13. 104,20.
- conflictatio : minacem terrae motuum conflictationem 104,12; absque conflictatione (= *sine contradictione*) 119,9.
- conformis 64,10.
- [confortare : ad confortandam fidem vestram R. 325,39].
- [confusibilis F. 269,10. 283,12].
- congregatio 115,12. 124,11. 151,26.
- coniecturaliter 142,12.
- conleprosus 94,11.
- conperegrinus 124 v. 28.
- conplatonicus : a collegio conplatoniorum dissociabatur 62,13.
- conpotrix 32,12.
- conpunctorius : conpunctorii salubritate sermonis 98,18 [*cf.* non aedificatio — compuncti sermonis apparet F. 285,6]; compungere 99,27. 146,15 (conpuncto).
- conquadrare 23,8; 27,21; 45,13.
- consectaneus (= *assectator*) 1,9. 44,10. 113,18. 121,33.
- [consequenter F. 286,5. 295,13].
- consequus 121,33.
- consensus prioribus, congressus aequalibus 82,19.
- consiliarius 5,10. 63,3.
- [consiliator R. 333,33].
- consiliosus : si vero personam suam tractatu consiliosiore pensemus 115,28; sicuti es in his quae deliberabuntur consiliosissimus 1,3.
- consilium : privilegio consiliorum praefecturae 5,8; consiliis suis tribunalibusque sociavit 85,12.
- consistorium 25,15; C. XXIII 216.
- [consolare R. 315,18. 335,7; consolari 343,17].
- consolatorie 100,1.
- conspicabilis 129,6.
- constellatio : constellatione percontantis inspecta 142,2.
- consuetudinarius 118,2 [R. 346,25].

consul 10,23. 15,2. 15,4. 18,26. 20,7. 80,21. 83,26. 90,10. 131,3. 131,5. C. II 94. 98. 206. 445. 533. 543. V 2. 6. 123. 300. VII 8. 12. 601. XXIV 90. — consul ordinarius 18,18. — ex consule 18,20. consularis 8,17. 14,10. 14,26. 18,27. 37,2. 65,25. 89,15. 232,10. consulatus 14,14. 18,22. 18,29. consummatus 2,14. 8,21. 68,18. 78,4. 104,27. 147,9; [ad bonae consummationis metas pervenit F. 289,19]. contestatiuncula 106,20. contra legere 88,13 (volumen ... de supervacuis sententiis eruderatum, nec semper illo contra legente, qui promiserat operam suam). contrarietas 21,6. 62,20. 64,20. 130,5. contrastare: verebimur, quod causae cursus ulla contrastantium derivatione tennetur 28,16; sphaeristarum contrastantium paria 31,12. contremescere: cum mihi rigor censurae tuae sit contremescendus 159,26. contribulis 145,9. 152,3. controversialis 113,1. 141,12. coutroversari 52,5. 120,13. contumax C. IX 217. convasare 15,21. 106,3. conveniens: magnum hoc est et litterarum viro convenientissimum 78,3. convenustare 101,22. 131,14. conversatio: modestissimae conversationis opinione generosior 46,16; inlustri in utraque conversatione prosapia 115,26; [confusibilis illa prae-teritae conversationis historia F. 283,13]. cordacitus 57,27. corollarium 106,3. corona: auctoritas coronae tuae 97,2; de minimis rebus coronam tuam maximisque consulerem 111,33. corpulentia: vivum et circumlaticium carcerem corpulentia facit 26,14; taceo lumborum corpulentiam 50,22; musculis similis inter ballaenarum corpulentiam praegubernantibus 87,2; quid secundum corpulentiam in homine miramur 120,21 cf. corpulentus 132,8. [corruptibilis F. 296,22]. cothurnatus C. XVIII 4. [crastino R. 332,12; secundo crastino R. 349,16]. crates dentium 24,12. credito diuturnius 127,18. crepulasceus hora 127,22. [criminiosus (= facinorosus cf. 49,25) P. 275,26]. criniger C. XII 3. crinisatus C. XXII 81. cruciaria poena 132,29. crypticus 6,21. Ctésiphon C. XXIII 140. culmen: o terque quaterque beatum te, de cuius culmine datur amicis laetitia 5,16; cliens culminis tui 43,4; perpetuo durent culmina Perpetui 70 v. 20; ortu culmina Galliae tenentes C. XIV 22; tantum culminis et decus stupendum

C. XXIII 220; adde 14,4. 20,15. 39,10. 51,3. 67,2. 70 v. 20. 103,15. 121,21. 124 v. 22. C. II 89. V 117. C. VII 463. — ad culmina mundi C. V 268. culmosus C. IX 75. culpabilis 58,2. 141,27. culpae: qui potui taciturnitatis hucusque culpari 145,8. cumbula 26,5. cunctim 131,10. cur: senatu move, cur adipiscendae dignitati hereditariae curis pervigilibus incumbam 4,29; ut semper intrinsecus aestu pudoris excoquebatur, cur sibi Paeonius anteferebatur 19,8; committi ... in necessitudinis iura pronuntias, cur ... a stilo et pugillaribus diu temperem 54,17; qui Petri voce damnavit in Simone mago, cur opinaretur 115,16; quem ... felicissimum appellas, propter hoc quippe, cur ... fuerit evectus usque ad imperium 36,24; propter quod illum ceteri quique Frontonianorum utpote consecaneum aemulati, cur (cum Mommsen) veterosum dicendi genus imitaretur, oratorum simiam (imitarentur oratorum, simiam Mommsen) nuncupaverunt 1,8. [currere: debellare curremus quinque sensuum passiones F. 268,8]. curia: procedit noster ad curiam 11,26; te expetiit ... curia plausu C. II 19; ordo omnis regnum dederat, plebs, curia, miles C. V 387. cursoria: Ticini cursoriam (sic navigio nomen) escendi 6,21. cursus: ferarum carnibus abstinet, cursibus ad-quiescit 61,12. curulis: isset per avitas tibi stilus noster curules 118,16; eboratas curules 134,23; conscendit puer curulem C. II 208; quos quippe curules et praefecturas constat debere nepoti C. VII 158; sumendas ad curules C. XXIII 309. — adhaerebam sellae curuli 131,4. cyclos 8,18. [cynocauma R. 309,23]. cyparissifer C. XXIII 417. damnabilis 74,6. 95,20. dare: intellegi datur gaudii plus te ... assecuturum 72,16; [sicut datis intellegi R. 308,26]. Dārī C. IX 54. datare 87,6. *dativus pro a cum ablativo*: est illis dignus agnosci 2,13; quibus ... vigilabuntur 4,23; cantatas nobis Phaethontidas 6,23; Tityro Mantuano suspirata proximitas 7,4; haec mihi exarabantur 8,13; cum semper domesticis candidatis distringeretur 14,19; Arvernīs meis desideraris 41,5; hic saepe Eulaliae meae legeris C. XXIV 95 cf. 41,11. 45,23. 64,23. 112,12. 119,14. 119,31. 124 v. 13. 16. 129,25. C. II 231. 461. IX 259 *al.* de: *pro a*: huiusmodi studium de affectu interiore proficiscitur 6,11 [cf. R. 301,9]; [codicem, quem de fratre meo Leontio me recipere iusseratis R. 304,29].

pro ex : secundus nobis animorum nexus accessit de studiorum parilitate 52,7; etsi adhuc aliquid de negligentia fetet, iam tamen nihil de superbia tumet 66,13; ne vester affectus ... duceret ut gladius impolitus de curae raritate robiginem 98,13; [de cuius pectore quasi de templo suo dominus loquebatur F. 277,27].

pro genetro : est enim hic gurgis de sutoribus fabularum 49,6; desiderio de vobis meo satisfacere 118,5; summa homini cura de litteris 119,18; de urbibus Aquitanicae primae solum oppidum 108,9; erat sola quae tegeret nebula de pulvere 59,26; [debetis fenus de thesauro F. 272,29].

deambulacrum 24,21.

[deaurare : verbo tenus homo deauratus est, deus aurum est F. 265,28 *cf.* F. 281,16].

deblaterare 13,9. 106,26.

decemviralis : supra decemvires pontificalesque sententias 29,13; iudicium decemvirale 250,4. — decemviraliter (= *distincte, graviter*) 131,14.

decemviratus C. XXIII 449.

decemviri : cum accusatores nuntios a decemviris opprimerent 11,27.

decenne bellum C. IX 124.

decervicatus : quos humari nox succincta prohibuerat decervicatis liquere cadaveribus 42,20.

decurrere : *transitive* qua festivitate decursa 8,20; duabus dignitatibus decursis 18,21; decursarum actionum similitudo 39,9; decursorum temporum praerogativa 54,22; defert volumen et prophetarum, licet me absente decursum 88,11; in apostolica sede novem iam decursa quinquennia 95,1; decursa militia 105,11; obrepsit materia, qua decursa facile dinosci valet 232,4.

decipulum 138,23 (*codd. praeter L* decipulam).

declamatiuncula 5,24.

decocta 25,6.

decoramentum 115,1.

decretalis : Arvandum publico nomine accusaturi cum gestis decretalibus insequuntur 10,26; quod mihi paginae decretalis oblatu pontificis eligendi mandastis arbitrium 113,26.

deesse : cui sentire defuit per naturam 104,8.

defaecabilis 7,16.

defaecare 2,1. 158,13. [F. 265,15]. (*cf. Salrian. ep. 5,5*).

[deforis : pericula non deforis ingruentia sed intus concepta F. 288,9].

defremere 64,25. 157,11.

defrudare : ut laudibus eorum nihil ne regni quidem defrudet invidia 2,16.

defrustare 157,20.

[deitas F. 292,16 (*bis*)].

[deliciare R. 342,19].

delumbis : dictio exossis tenera delumbis 148,4.

diminutiva : declamatiuncula 5,24; clientula 24,22; versiculi 23,24. 33,12; cenatiuncula 25,2; aetacula 53,4; sarcinula 59,19; munusculum 78,8; aedicula 91,5; lucellum 100,19; infantula 105,28; virguncula 105,29; municipium 105,35; con-

testatiuncula 106,20; mensula 122,7; lepusculus 132,12; pisciculus 135,11; botellus 140 v. 46; quaestiuncula 166,15; silvula C. IX 229; *cf.* armariolum. zothecula.

[ecclesiola R. 329,5; hospitium R. 307,3. 312,5. 340,1; igniculus R. 299,13. 332,34; ingenium R. 305,14; lapillus R. 301,38; litterulae R. 307,22; ovicula R. 300,29; paginula R. 302,16; pauperculus F. 267,7; ramusculus R. 302,34; scripturula F. 285,5. 288,12].

dentatus : gladiatorum latera dentata 42,7.

[deploratio R. 347,24].

depraedatio 100,14.

depretiare *et* depretiari : quasi mercaturus inspicere prensare, depretiari 11,23; neque apud te litterariam curam turba depretiet imperitorum 35,10; nec tempore longo depretiata suas turpant figmenta figuras C. XXII 203.

deputare : reliquum mane regni administrandi cura sibi deputat 3,9.

dequeri : longum tacere nos in commune dequestus es 156,5.

derivatio : non verebimur, quod causae istius cursus ulla contrastantum derivatione tenuetur 28,16.

derogator (= *rituperator*) 49,10. 51,17. 126,12.

[desertum : desertum mei hospitoli R. 307,4; deserti nostri ineptias R. 306,12].

desideratus : nec ob hoc tamen perdidici in totum desideratissimam flendi occasionem 64,2. [S. 273,12]. — [desiderantissimus S. 273,27].

[despector terrenorum F. 269,20].

despicabilis 33,26. 46,7. 59,10.

detepescere 90,8.

[detergat R. 314,39; detergit R. 325,15].

detorrere 10,5.

devenustare 12,24. 23,20. 114,8. 150,23 (*cf. Auson. opusc. XXVII 4,6*).

[devinctissimus F. 266,38. 268,37. 269,2. — devinctio vestra R. 346,14].

diaeta : ex hoc triclinio fit in diaetam sive cenatiunculam transitus 25,1.

diastēma : planetarum siderum globum in diastemata zodiaca prosper ortus erexerat 142,6; affirmans placidam Paphien servare diastema quintum C. XV 64; mentionem centri, proportionis, diastematum 232,9.

dictare (= *scribere, componere cf. Mohr, zu Apoll. Sid. p. 8*) 16,14. 30,3. 63,9. 68,2. 73,20. 91,23. 106,20. 113,3. 113,12. 125,8. 130,10. 20. 135,27. 152,6. 153,1. 155,2.

rarius = *verba librario scribenda dicere* : 10,27. 12,9. 12,11. 21,13. 99,17. 157,20. C. II 83. [R. 315,24. 327,33].

semper huiusce maioribus aut humanum aut divinum dictare (= *dicere*) ius usui fuit 115,28 *cf.* C. V 562.

dictatio : per tanta te genera narrandi toto latissimae dictationis campo secutus 158,2.

dictator : quae de titulis dictatoris invicti scripta Patavinis sunt voluminibus 167,29.

- [dictatoris ingenium ... germani affectum R. 327,34].
- differre: nequeo differre quin 76,10; redire non distulit 99,25; peto ut non differat habere principium 107,20; si distulissem prosequi laudibus quod aboleri tu litteras distulisti 127,2.
- diffibulare 42,6.
- diffulgurare: postes chrysolithi fulvus diffulgurat ardor C. XI 20.
- digitum tollere: hi sunt, quorum comparationi digitum tollerent Narcissus *cet.* 82,14 (*cf. Mart. spect.* 32,5).
- dignanter 59,3. 97,1. [P. 276,2]. — [dignantissimus R. 349,23].
- dignus: omnes et me cui et illum per quem scribere debebas indignum arbitrabuntur 57,20; *contra* dignus qui omnes consoleris infirmos 94,5 *et sic fere semper in enuntiatis relativis*; digna sunt occupare 112,25; illis dignus agnoscere 2,13; dignus numerari 98,4; quia dignus es ut talia legas 69,11; si dignum tu quoque putas ut habeamus 84,9; si quid istic cognitu dignum 143,5 *cf.* 60,19; digna prolatu 148,8; fabulam dignam relatu 90,15.
- dioecesis 109,37. 170,10. [R. 316,19].
- discingere: si inter coram positos aequanimiter obiecta discingitis 46,10.
- discordiosus 96,17.
- discretionem gustandi 121,12; [discretio verborum R. 319,29].
- discutere: quod se non prius, quam discuterent, ulciscerentur 11,25.
- disertus: vir disertissime 16,11.
- [disparare: a vobis disparatus sum corpore R. 312,25; 346,11].
- [dispendium R. 345,16. 349,3].
- [dispensatio: latissimam apostoli dispensationem expedito digessistis alloquio F. 265,14].
- [dispono: corrigere neglegentiam meam dispono T. 272,39].
- disposite: aedificas ut qui dispositissime 86,4.
- dispositio 44,20.
- disputatorie 158,1.
- dissimulare (= *recusare*): dabis veniam, quod invitanti tibi in piscationem comes venire dissimulo 36,2.
- [dissuadere: donec vis longae consuetudinis sensim dissuascatur F. 283,9].
- distractus C. XVI 121. — (= *vendita cf. Mohr l. l. p.* 8) 97,10 [*cf. distractis quae habebat universis R. 320,32 (= venditis omnibus suis 320,31); a pristina peccatorum captivitate distracti R. 324,34 (= absoluti); quid melius sit locare vel administrare vel distrahere propriam portionem F. 266,18 cf. 31*].
- [distributor R. 320,34].
- [districte: culpas nostras in nos ipsi districtius vindicemus R. 325,27].
- [districtio (= *severitas*) P. 275,24. F. 285,23. R. 348,10].
- districtus: nunc per diurna officia districtus (detractus *L.*, distractus *MTCLP*) 127,21.
- diu: diuque est quod invicem diligimus ex aequo 108,23.
- divalis: sidus divale parentis C. II 482.
- diuturne: suspicor diuturnius te moraturum 38,15 *cf.* 127,18. 157,26.
- doctiloquus C. XXII 82. XXIII 446.
- doctisonus C. XV 180.
- Dodonigena: per rudes adhuc et Dodonigenas populos 102,8.
- [doleo *c. dat.*: doleo tam acerbo casui vestro R. 312,24].
- [dominari *passive*: acuuntur bruta, dominantur barbara R. 301,21].
- dominus: domine imperator 19,15; domine frater 38,10. 60,1. 123,8; domine Solli 91,12; domine fili 149,2. 170,6; domine papa *saepe veluti* 96,18; a dominis Simplicio et Apollinare 64,18 *cf.* 30,13. (107,18); domine maior 1,2. 20,13. 27,5. 44,20. 54,17. 68,2. 129,2. — te, dominum meum, 53,16; domine meus 61,24 [*contra* mi domine R. 306,26 *cet.*].
- draco: hic primum ut vestras aquilas provincia vidit, desiit hostiles confestim horrere dracones C. II 233 *cf.* C. V 402. — ceu draco e specu 87,2.
- draconigena: draconigenae portas non clauserat hosti C. II 80.
- dubium quod *cum ind.* vide quod.
- ducaliter: utpote beluam suam de valle Tarnis ducaliter antecessurus 87,1; quo ferunt nullum rem militarem ducaliter administrasse 130,9.
- ductilis 155,9.
- dulcare 80,19. C. II 106.
- [dulcedo: dulcedini tuae R. 309,37; saluto dulcedinem vestram R. 339,25].
- dulciloquus: saxa et robora corneasque fibras molliit dulciloqua canorus arte 139 v. 21.
- dulcisonus: dulcisonum murmur C. VI 5.
- duplicator: de sinistrarum opinionum duplicatoribus 49,7.
- dux C. VII 460; dux inclite C. VII 489. 508; Romae sum te duce amicus, principe te miles C. VII 511; dux magne C. VII 534; dux veterane 95,7. — par ducibus antiquis 68,8; facta ducum, pacta regnantum 73,7.
- eatenus: si quis carmen prolixius eatenus duxerit esse culpandum, quod epigrammatis excesserit (*fere = propterea, quod*) 250,5.
- eboratus: eboratas curules 134,22.
- ecclesiasticus: ecclesiastica praedia 76,20. [ecclesiasticos viros R. 323,12].
- echoicus 141,9.
- econtra C. V 200.
- effari C. VII 489.
- efficax: vir efficacissime 45,22.
- effigiare: *Triptoleum* Graecia effigiavit imaginibus 102,7.
- effractor 155,19.
- egeldare 53,9.

egeries : quem cotidie tam multiplicis bybliothecae ventilata lassat egeries 139,6.
 elaequare 135,12.
 [elictor R. 301,37].
 eliminare 61,26. 110,12.
 [elinguis R. 301,22. 302,41. 306,36].
 eluminatus (= *visu privatus*) 142,19.
 emedullatus 130,25.
 emicatum : emicatum prosiliens refugit 38,6.
 eminenter : non eminentius quam municipaliter natus 17,11.
 endromitatus 22,16.
 enervis : ad maiora se enervis (*al. innervis*) animus attollat 9,13.
 entheus : rotat enthea thyrsus Bassaris C. V 496.
 eo (= *propterea*) : quod eo congruit ante narrari, ne vocabula figurata subditum carmen obscurant 139,11 *cf.* 149,4 (eo quod).
 epigrammatista 52,13 (epigrammista *codd.*).
 episcopalis 63 v. 19. 110,16. 115,8.
 epistularis : in quantum epistularis pagina sinit 2,12; ignoscite praeter aequum epistularem formulam porrigenti 106,10; opus epistulare 149,5; epistularis stilus 169 v. 41. [R. 304,12. 313,15].
 epitaphista 15,16.
 equimulga : ad equimulgas Gelonos 53,7.
 equitare : *intransitive* gestatio *non* sufficit equitatu 30,15; *transitive* Scythiae vagis equitate catervis Hister C. VII 43; fluxus equitata Bactra Parthis C. XXIII 249.
 equus *passim legitur*; *loco eius invenis* cornipes C. II 265. XXIII 403; sonipes C. II 263; veredes 6,15. 140 v. 30; [caballus R. 338,22].
 ergastularis : in tenebris ergastularibus 116,10.
 erotundatus : structura modis omnibus erotundata 155,7.
 erroneus : erroneus aut fortuitus affectus 85,26.
 erudere : aures opportunitate salsi sermonis eruderat 83,13; de supervacuis sententiis eruderat 88,12.
 esse : cernere erat 42,3 *cf.* Woelfflin in 'Archiv für lat. Lexikogr.' vol. II p. 136.
 esse *omissum* 12,8. 12,18. 14,6. 14,7. 20,5. 22,22. 23,1. 45,7. 57,17. 61,2 *sq.* 72,6. 73,4. 73,12. 75,4. 78,9. 89,25 *et sic saepe*.
 essentia 233,8. C. XV 102.
 esuries 16,5. 98,19.
 esuritus 33,1.
 esus 7,12. 128,19.
 et : vix quodcumque vestibulum intratum, et ecce hac sphaeristarum contrastantium paria ... duplicabantur 31,12; Epiphanius noster vix superscripta paraverat, et nuntiatum est ... 91,20. — nihil iudicio meo minor est qui in superveniente simili necessitate non divinat et subvenit 102,16.
 ethicus : ethicam dictionem variabat 141,11. — ethos C. XV 101.
 etsi *cum coniunctivo* : 43,17. 66,13. 97,6. 109,9. 154,10. 161,6. C. XII 1. XXIII 509.

evangelista 115,23.
 evectio : evectionem refundunt 92,22.
 eventilare : post imperii utriusque opes eventilatas 13,22; per eventilata disciplinarum philosophiae membra 55,10; scrinia Arverna petis eventilari 126,4.
 evocatorius : si epistulam spernis evocatoriam 144,3 (*cf.* Jordanis *Get.* 57).
 euphonia 81,1.
 Euphratis : maestam Persida ripa Euphratide vix putat tuendam 137 v. 51.
 Euripides C. IX 234. XXIII 127.
 exacerbescere 114,15.
 exacte : ut exacte perorantibus mos est 112,28; pascis ut qui exactissime 86,4; si quidem nullum hoc exactius compertum habere censuerim 244,7.
 examinatio : tuae examinationi commisi 1,12.
 exaratio C. IX 334.
 excrementum : inter excrementa costarum 3,2 (*cf.* excrescere 56,7).
 excubialis 133,16.
 [excurare : nostram excurat paterna sedulitate rubiginem F. 282,16].
 excursus C. II 277; *cf.* 25,12.
 exemplatus : furtum exemplati libelli 67,18.
 exertare : dum sese adversus eum, quem contra loquitur, exertat 55,21.
 exigere *c. acc. c. inf.* : ne nimis exigas verecundiam meam ... devenustari 150,22.
 exorbitare : *transitive* animum tuum a tramite communium gaudiorum vicinae obsidionis terror exorbitat 89,6; *intransitive* vereor huiusmodi (hominem) a catholicae fidei regulis exorbitaturum 142,28; a regula Sallustiani tramitis detortus exorbitat 156,13.
 exoticus : quid sidera zodiaci obliqua, quid planetarum vaga, quid exotici sparsa praevalent 244,8.
 ex puero : adolescens atque adhuc nuper ex puero 131,1.
 exsors : conflictui huic facies exsortem 144,23.
 exsudare 58,21.
 [exterminium R. 344,38].
 extremitas : ab extremitate mea 150,11.
 extemporaliter 166,22.
 fabrefactus : ut suspicientum visui fabrefactum lacunar aperiret 23,17.
 fabrica : septima quae mundo fabrica mira fuit 70 v. 14; [fabricae turris illius, quam dominus in evangelio construi praecepit, strenuus aedificator insistas R. 321,1].
 fabricatus : hoc fabricatu Daedalus noster amicitiarum culmen aedificat 51,2.
 fabula : habetis historiam juvenis eximii, fabulam Milesiae vel Atticae parem 106,9.
 facere : ut me faceret postulare 43,18; nos redire faciatis 100,10; princeps faciet juvenescere maior, quam pueri fecere senem C. VII 597; facis tacere C. XXIII 11; fecit esse obsecrationem vestram vobis saluti 104,15; onera ... raptum faciet of-

ferri 16,8; quem cognosci . . . fecerat 17,12; quam pronuntiare . . . arrogantia facit 33,26; facit ambigi 49,25; te . . . admitti faciet C. XXIV 94; [gaudere nos faciat F. 269,31 *adde* R. 304,15. 309,33. 312,6. 343,30. 346,21. 348,35. 350,4] *cf. Thielmann in 'Archiv für lat. Lexikogr.' vol. III p. 177sq.*

facetiari (= *facete dicere*) 49,5.

facinorosus 49,25.

[factor F. 267,34. 298,9].

factura: fuit morum factura quae taceret 116,22 *adde* C. XV 109. [F. 279,19. 298,8. R. 307,40. 338,24].

factus: qui modo invidiam, modo ignorantiam suam factae severitatis velamine tegant 168,4.

faeculentia: faeculentiae par cloacali 49,21.

falco 81,3 (*cf. accipiter* 41,13. 61,5).

[falsator P. 276,16. — falsitas R. 306,4].

familiarescere 105,22.

famulatrix: lusit venturas famulatrix penna coronas C. II 128.

famulatus: ita ut ministeriorum sese non impediente famulatu tot possit recipere sellas 23,15.

famulicius: sumptu famulicio instructus 9,3.

fascinum: nisi quid tu fascinum verere 22,23.

fascis 5,12. 12,17. 17,20. 36,24. 63 v. 19. 84,20. 92,26. 131,8. 131,20. C. II 1. V 6. V 119. VII 8. XIII 29 *al.*

fastigare 44,17. 115,13.

fasti 131,6. 134,23.

fastigatus: ad arcem fastigatissimae felicitatis evectus 27,22; fastigatissimae caritatis 145,3; duo fastigatissimi consulares 14,10; diademate crinem fastigatus C. II 5.

fatigare 96,5. 141,24; fatigationes 13,5; fatigatiorius 90,13.

fauce resecta C. V 23.

felicitas: Metaurus, cuius ita in longum felicitas uno die parta porrigitur 7,21.

fenestra: quaedam spei nostrae libertatis fenestra resplendet 86,21.

[feria: crastino, quod erit quarta feria R. 332,12; tertia feria R. 349,16].

feriari: animus tandem feriaturus 161,7.

ferocire 15,23.

fescennina: quatinus in votis tuis philosophi fescennina cantarem 232,3.

Fescennicola: quid me parare carmen Fescennicolae iubes Diones C. XII 2.

festinus: civitatem festinus invise 30,6.

fetare: *intransitive* etsi adhuc aliquid de neglegentia fetet, iam tamen nihil de superbia tumet 66,13. [fiducialiter R. 341,17].

[figura: haec omnia secundum apostolum in figura nostri facta sunt R. 324,29].

figuraliter 146,25. — figuratius 83,25.

Filocteta C. IX 156.

finalis: corpulentiam per spatia quamvis porrecta finalem 120,21; stringi spatiis finalibus 145,25.

flagellum: aurium ligulae crinium superiacentium flagellis operiuntur 2,21; unda fracto flagello

spargit lentatum per culmina tota vaporem C. XXII 190.

flammigena C. XIII 9.

flamonium: invident flamonia municipibus 82,17.

flucticola C. X 1.

foederare: quia fidelibus animis foederabuntur 153,17.

foederatus: student litteris foederati 13,17; inter tumultus militum popularium foederatorum 37,17; natione foederatorum Romanas vires administrante 45,26; (foedere iunctus C. II 18).

foedifragus 98,11.

foedus stipendiale *Parthi petunt a Visigothis* 137 v. 47; foederum veritas 86,20; foedera regum C. VII 214.

fomes: mons inferiores sibi colles tamquam gemino fomite effundit 23,2; fomitibus abiunctis unam umbram non una radice conficiunt 25,26; de cuius licet internodiorum fomitibus erumpens aream pectoris texat curvatura costarum 50,20; ipsius factionis fomes inceptor antesignanus 142,24.

fontanus: fontano frigore 32,21.

foraminatus: per parietem foraminatum 23,9; caesim atque punctim foraminatos circulos loricarum 42,8.

forinsecus 3,6. 14,20. 39,9.

fornicare: pontes quos antiquitas crypticis arcubus fornicavit 6,21; paries utrimque senis cryptis carceribusque fornicatus C. XXIII 318.

forare: iaculo forante cruor exit 164 v. 26.

forceps: barba mersis ad cutem secta forcipibus 65,9; rupit odoratam redolenti forcipe barbam C. XV 184.

formata (= *canonicae litterae*): agnoscitis profecturo civi me epistolam, clerico debuisse formatam 99,21 *cf.* 104,31.

fossilis: humus fossilis 161,21.

fractor: fractor ferularum 49,23.

fragrans: caritatis castitatisque fragrantissimum (fragrantissimum *codd.*) incensum turibulis cordis adoletis 146,10.

fraternitas: mihi fraternitatieque istic sitae pagina tua veluti polo lapsa reputabitur 100,23; [fraternitas tua F. 290,1].

frequens consul C. II 8; f. elephantem C. II 374.

frequentativa: *cf.* dictare, exertare, motare, prensitare, reptare.

frequentator 14,27.

fringultire 113,8. 150,17.

fritillus 31,14.

frivulus: hic blandus nunc quaedam frivola, nunc ludo apta virgineo scruta donabat 105,28.

fruticare: cui vertice ab uno cernas ramosis palmas fruticare lacertis C. XV 29. cuncta virgulta . . . fruticaverant 7,3.

fuat 26,10. 128,22. 154,21.

fucare: abrupta purpurea genuino fucata conchylio sparsum mihi saxa furfurem mentiuntur 24,2; omnia occurrunt levia varia fucata 107,28; recoquente quas aeno Meliboea fucat unda 164 v. 17;

scopulos iaculabile fulgur fucat C. V 51; serica Sidonius fucabat stamina murex C. XV 128.
fuliginosus 38,19.

fulmentum : porticus fulmentis Aquitanicis superba 34 v. 17.

functio : quamvis circumiectorum regum tributarias functiones reginae Sabaitis gaza cumulaverit 116,19; [diurnas et nocturnas exigas functiones F. 282,36].

fundamentaliter 45,27.

fundare : amoris studuimus fundare principium 80,10.

furire : amplius ut furiat C. XXII 95.

fusilis : fusilis euripus propter C. XXII 208.

futurum passivi pro gerundivo : es in his quae deliberabuntur (= *deliberanda sunt*) consiliosissimus 1,3 cf. 3,12. 13. 4,23; *fortasse item* 38,20. 56,12. 109,20. 117,20. — *futuri activi forma periphrastica pro fut. simplici* : lecturus es 233,8; [factura est F. 284,11; dicturi sumus R. 322,39 cf. 327,16. 17. 18. 332,1. 2].

garritus : stringere frena garritui 131,26.

gaudere : gaudebimus, si precatu tuo levare valeamus 95,25.

gelasianus (= *scurra*) C. XXIII 301.

gemma : Hesperius, gemma amicorum litterarum-que 72,19 cf. 56,8.

genetivus plur. adiectivorum participiorumque, quae desinunt in ns, syllaba um terminatur veluti prudentum 121,27; innocentum 95,16. — *absentum* 101,16. 120,17; praesentum 101,17. 109,18. 109,35. 161,5; aemulantum 151,16; circumlatrantum (-ium F) 75,19; conitantum (-ium F) 70,16; conantum 114,7; desiderantum (-ium F) 71,20; dormitantum (-ium F) 109,5; gratulantum 42,12; impugnantum 43,8; iudicantum (-cium F) 150,21; mirantum 63 v. 2; peregrinantum (-ium F) 98,6; perorantum (-ium F) 96,29; propugnantum 43,8; redundantum 50,6; regnantum 73,7; viantum 54,19. 97,19; *contra* contrastantium 31,12 (*at* contrastantum (-ium T) 28,16 cf. stantum 90,26); circumstantium 115,8; conflictantium 117,19; disputantium (-um T) 113,18; expectantium 92,28; palpitantium 22,4; [salutantum F. 282,36; laborantum F. 283,1; supplicantium R. 347,11].

carentum 64,6; dolentum C. VII 534; indigentum (-ium TF) 101,12; intuentum (-ium F) 129,4; studentum (-cium F) 167,28; *contra* dissidentium 86,15; superiacentium 2,21.

inruentum (irruentum *MTCP*) 42,12; superlabentum (-ium MF) 42,27; dirigentum (-ium MCP) 45,11; computrescentum (-ium FP) 50,5; consequentum (-ium T, sequentium F) 66,22; prosequentum 69,6; expetentum 92,28; morientum (-ium F) 109,34 [cf. R. 314,33]; conquerentum 114,12; eloquentum 232,7; sequentum C. XXIII 381; [largientum R. 329,10].

genetivus plur. III decl. : adulescentum 5,23; clientum 69,5; infantum C. II 37. 246; laudium C. XXIII 31 (*contra* laudum 15,21. C. VII 158).

genetivus qualitatis attributo non addito : adhuc rogabam, cum repente vir caritatis flere granditer coepit non moram debiti sed periculum debitoris 75,23.

genetivus sui positus pro adiectivo suus : reliquo sui tractu 36,21; quae virum ut scorpius ultima sui parte percussit 37,19; [cf. F. 267,12. 295,31. 296,10. R. 302,37. 306,14].

tui *pro* tuus : dilectio tui 41,5; electionem tui 92,18.

genitura = *genesis* : quasi sanguinaria geniturae schema patuisset 142,4.

gens : 2,20. 3,12. 43,7. 73,6. 81,1. 98,11. 109,25. 127,8. 128,8. 157,10. 169 v. 44. C. II 40. 240. 245. 265. 269. V 329. 364. 485. 567. VII 88. 310 (*credent hoc umquam gentes populiue futuri*). 592. (= *stirps*) C. VII 156. 529. 542. XI 53.

convenere etiam caelum virtute tenentes : Castor equo ... gente Quirinus C. VII 36; iaciens primae cur moenia genti (*de populo Romano dictum*) omnibus iam celsa fui C. VII 56; Romanae columen salusque gentis C. XXIII 71.

undique gentium 41,14; ubinam gentium 133,19.

gentilicius : perorandi ... flumen, quod non solum gentilicium sed domesticum tibi 128,5.

gentilis : fabularum figmenta gentilium 102,5 [cf. ecclesiae ex gentibus congregandae R. 337,13].
geōmetra 63 v. 9.

gerere (= *agere* cf. 75,12. 135,17) : spernis amicum plus quam Romanum gerere C. VII 225.

[*germanitas in allocutione veluti* : germanitati tuae R. 307,21 cf. 311,8. 334,14. 343,14. 348,4].

gerulus *vide* tabellarius.

gerundivum pro futuro passivi : quorum quamlibet interemptorum credamus absolvendas (= *absolutum iri*) animas, punitas tamen scimus esse personas 146,8 *adde* 20,10. 36,11. 70,3. 92,5. 96,23. 129,18. 156,1. [F. 276,31. R. 314,11. 315,19] cf. *indicem Caroli Halm ad Salvirianum p. 174*.

Gerfōne C. XIII 13 (*contra* Gerfōnem C. XIII 19).

gestatio : domicilia vicina, quibus interiecta gestatio peditem lassat 30,14.

gestatorius : licet tu ... gestatorias (*i. e. sellas*) bratteatas ... recolas 134,23.

glacies : in summis cumulis nivium crustisque glacierum 58,22 (cf. *Verg. G. 4,517*).

gladiatura C. II 238.

gloriabundus 154,22.

gorytus C. XI 56 (cōrŷtus *Leo*).

gradatio e. g. *contra* is, aggredieris, superas, includis C. II 273 cf. 3,20. 87,25.

grammaticalis : grammaticales pluteos 31,15; grammaticales figurae 112,27; quicquid grammaticalis palaestrae est C. XXIII 212.

granditer 25,9. 43,5. 45,26. 49,5. 63,2. 68,12. 75,23. 81,17. 89,12. 99,6. 105,11. 107,17. 131,23. 138,2. 151,3. 156,8. 232,2.

gratanter 96,3. [R. 349,8].

gratatorius : gratatoriis apicibus inscripsi 89,8.

gratiosè 88,7 (*cf. Dig. 26, 7, 7, 2*).

grave : at tuba terrisono strepuit grave rauca fragore C. V 408.

gressus : quis aequali vestigia tua gressu sequatur 159,2.

gryps : nunc ades, o Paeon, lauro cui grypas obuncos docta lupata ligant C. II 307; grypas et ipse tenet C. XXII 67.

gymnas C. V 162.

gymnasiarchus : quorum . . luctas . . . gymnasiarchorum virga dissolvit 23,23.

habitaculum : iam caelestibus supernisque praeludis habitaculis 77,1.

hac . . . hac . . . hac 31,12.

haeresiarcha 109,35. 158,28.

haeresis 108,28. — haereticus 101,25. 109,25.

haesitabundus 2,3.

haesitator : ut me eius edendi diutius habere non possis haesitatorem 164,2.

harilaus : ut . . . quasi de harilao (*sic LT¹, hilario T²MCFP*) vetere novus falco prorumpas 81,2.

haud — vel (= *ne — quidem*) : Ac primum Domiti larem severi intrabis trepidantibus Camenis : tam censorius haud fuit vel ille, quem risisse semel ferunt in aevo C. XXIV 12.

hebdomada : per hebdomadam duplicem 12,22 (*cf. Auson. opusc. XXI, 22*); hebdomas : hebdomadis exactae spatia 32,29 (*cf. Auson. opusc. XVIII, 2, 307*).

hebdomadalis : festis hebdomadalibus 152,9.

hecatombion C. IX 203.

hederatus : in castris hederate laureatis C. IX 295 (hedera ter laureatus *TCF*, hedera ter aureatus *vulgo*).

helciarius : curvorum chorus helciariorum 34 v. 25 (*cf. Martialis 4, 64, 22*).

hemicyclium : excepto solii capacis hemicyclio 23,8.

heptateuchus : librum hic ipse deportat heptateuchi 88,10.

herbidus : herbida crusta 34 v. 14.

herbosus : marmoris herbosi radians ordo C. V 39.

heremitis : in medio plebis heremitidis 146,5; de palaestra congregationis heremitidis 151,26; [*contra institutionem eremiticam (heremiticam G²) F. 266,21*].

herma : illum ipsum hermam stolidissimum venire ante oculos meos arcuerim 64,21.

hic *sensu temporali* : hic imperator ad me cervice conversa : 'audio', ait, 'comes Sidoni, quod satiram scribas' 19,11 [*cf. R. 321,15?*].

hinc *sensu locali* : Paeonius hinc propter atque hinc Athenius 18,22; hinc aquarum surgit cella coctilium 23,7; cum sese hinc salsum portis pelagus impingeret, hinc . . . ipse . . . lapsus umoris sordidaretur 7,12; nam similis scientiae viri, hinc Augustinus hinc Varro, hinc Horatius hinc Prudentius lectitabantur 31,19; hinc agger

sonat, hinc Arar resultat. hinc sese pedes atque eques reflectit 34 v. 22; gentium concitatarum procella, cuius immanis hinc et hinc turbo tunc inhorruerat 157,11.

sensu temporali : hinc cetera Flaminiae oppida statim, ut ingrediebar, egressus . . . transmissi 7,22; hinc iam spectabis 25,9; cum . . . hinc suffita . . . cenatio spargeret 37,31.

fere = de eo (cf. indicem Caroli Halm ad Salvianum s. v. hinc p. 174) : quid enim hinc congruentius dixerim, cum piscis pisce decipitur? 25,12; sed tamen hinc vel maxime . . . este securi 47,5; sed quid hinc amplius? 69,21; si quid hinc tibi tuisque suspicionis incutitur, raptim doce 81,22; noverit . . . nihil omnino se . . . Latiari lingua hinc posse disserere 233,4.

= ex hoc : et hinc saepe caritas in patruelibus maior 52,5; quam sibi hinc patres nostri gratulabantur! 52,15; sed nec hinc minus lubrica et levis 155,7; cognosco vestrae partis hinc studium 156,6.

hinc quod : daturus hinc veniam (*cf. C. XXIV 78*), quod brevitem sibi debitam paulo scrupulosior epistula excessit 26,28 *cf. 57,4. 62,22. 75,18. 75,32. 79,20. C. V 324*; hinc quia 103,4; hinc est quod 126,4. 145,25. 162,26.

hippodromus : etsi non hippodromus, saltim cryptoporticus vocitabitur 24,20 (hypodromus *T, cf. praef.*).

hirrire 106,28. — hirritus 171 v. 10.

hirundineus : usque ad adventum hirundineum 38,18.

[hisdem P. 276,12. R. 332,5].

historialis : patriarchae Ioseph historiam diligenter comparemus 102,13.

[homo (= *servus*) R. 336,29. 345,29. 34. 346,1. 350,11. 350,21].

honoratus : iam togam honoratus deponit 8,18; computatur honorato maximo minimus religiosus 119,10; maior honoratis C. V 121.

horoscopium 55,17.

huc . . . huc : pariter huc iustis praemia proposita contemplans, huc, nisi faceret ad Christum de circumcisione transfugium, praeviciens sese per alterna saecula aequiterna supplicia passurum 145,12 (hinc . . . hinc *codd. praeter L fortasse recte cf. exempla s. v. hinc congesta*).

hucusque 59,8. 145,8.

humanus : inter agros amoenissimos humanissimos dominos tempus exegi 30,12.

humiliare : ipse ille meus amicus humiliari 20,8; cervicum humiliarum 88,3.

[humilitas : humilitatis meae Caes. 274,31. R. 321,23. 348,9 *cf. pusillitas nostra R. 299,22*].

hydraulicus : organa hydraulica sonant 4,19.

hydrops 156,26.

hyperbolicus : quod nec per scaturrigines hyperbolicas intumescit 55,13.

hypocrisis 146,23.

- hypodromus *v.* hippodromus.
 iacitabundus 51,7.
 iaculabilis : impulsus quatit iaculabilis insula caelum C. XV 26; scopulos iaculabile fulgur fucat C. V 50.
 ieiunare : ieiunat, quotiens non vocatur 49,17; si eum qui pascendo ieiunet, vanitatis arguitur 114,23; ieiunandum alternis putas 122,10; ieiunantis linguae 150,16.
 ignitus : morsum dentis igniti impresserat 17,2.
 ilicet 6,11. 14,27. 31,11. 38,18. 60,3. 73,18. 93,10. 102,24; *secundo loco* 15,20. 130,1; *significat* (*cf.* *Mohr, Zu Apoll. Sidon. p. 10*) *so — denn, gut denn, kurz.*
 ilicetum C. IX 183.
 illapsus : repentino procellarum pastus illapsus 167,13.
 imaginari : fistulae, quae temere ingressis veras dentium crates ... imaginabuntur 24,12. [*cf.* F. 269,13].
 imaginarie: imaginarie effingimus *epigrammata* 33,27.
 imbricare : cum dorsa cristarum tegulis interioribus imbricarentur 23,14.
 [impassibilis F. 293,15].
 imperator 10,3. 19,11. 19,15. 19,23. 20,6. 36,22. 84,18. 89,2. 164,7. C. XXIII 95. 228. 423; cum Graeco imperatore 11,1 *cf.* induperator.
 imperium 13,22. 36,24. 37,21. C. II 33. 34. 103. 211. 348. V 2. 141. 298. 312. VII 451. 541. 558. 574. 601. XIII 28.
 impetere (= *accusare*): edacitatis impetitur 114,22.
 implagare : in retia sua praecipites implagabuntur 158,31.
 implicatura 158,30.
 imputatio : sed et ille imputationem meam praetextu frequentatae suburbanitatis eludit 122,18. [inaccessibilis F. 295,25].
 inadibilis : lacus vestigio inspectoris inadibilis 26,4.
 inaggeratus : tellurem inaggeratam 48 v. 5.
 incassum C. V 273. VII 14. 331. IX 233 *cf.* frustra C. II 282.
 incautus : incautissimus, quia credulus 141,3.
 incentivum 95,23; incentor 142,24. [R. 323,1].
 incessanter (= *continenter*) 141,25. [S. 273,16. R. 327,25. 346,18]. — [incessabiliter R. 342,23].
 incidere : quicquid illud est, quod te retentat. incide 22,3 *cf.* 87,9.
 [incipientia R. 341,18].
 incivilter : natione foederatorum incivilter Romanas vires administrante 45,27.
 incohativa : *cf.* acescere, detepescere, exacerbescere, indolescere, insordescere, refrondescere, repuerascere, vilescere.
 incomparabiliter 97,5.
 [incomprehensibilis F. 298,6].
 inconciliare (= *turbare*) : ea eveniunt, de quibus loci mei aut ordinis hominem constat inconciliari 46,5.
 inconcussus : amicitiae iura inconcussa custodias 53,11.
 [incorporare F. 297,32].
 increpative : non increpative sed consolatorie compellare 100,1.
 increpatorius : nihil minantur increpatorium 155,17.
 incurere : amicitias quoque genere incursas 11,7; de scrupulo incursae ambiguitatis expedias 112,6; a vinculo incursi angoris 135,12.
 incursax : esset contra incursaces Massagetarum proficiscendum 143,21.
 incutere : variis incussa procellis C. VII 215.
 indages : usque in extimos terminos Galliarum caritatis indage (= *indagatione*) porrecta 101,12.
 inde : quattuor haec primum pisces nox insuit hamis; inde (= *eorum*) duos tenui, tu quoque sume duos C. XXI 2.
 indefessim (= *assidue*) 41,2.
 indesinenter 13,12. 42,27. 62,11. 101,20. [R. 300,2. 341,16].
 indicativus in interrogatione indirecta coniunctivi locum usurpans : velim dicas, unde subito hauserunt pectora tua euphonia gentis alienae 80,28; videtis, ut Catullinus deperit risu 17,4; facile coniecto, quo stupore ferietur 59,3; videre mihi videor, ut ... nova erunt, omnia 59,5; [audi, quomodo explicant F. 286,14; nesciunt, quid faciunt R. 331,27].
 indicativus in sententia condicionali loco coniunctivi : baiulus apicum sedulo precatur, ut ad vos a me litteras ferat, cuius a nobis itinere comperto id ipsum erat utique, si tacuisset, orandus 58,28; quam voluptatem mente conceperas, si Sigismerem ... vidisses! 70,10; cui procul dubio statuas dederant litterae, si trabecae non dedissent 80,23; si pudoris nostri fecisses utcumque rationem, Symmachianum illud te cogitare par fuerat 138,9; si ... coluisses, facilius ... consequere 14,25. [R. 323,13].
 indictio : quos ... inauditis indictionum (*sc. tributorum*) generibus exhaurit 87,4.
 indifferenter : (*quantum sensum*) sibi indifferenter tam philosophus quam vermiculus usurpant 121,13.
 indipisci : leviticae dignitati, quam nuper indeptus est, accommodatissimum 78,7; novum ius potestatis indeptae 91,30.
 [indiscretus F. 292,21].
 indiscriptus : indiscriptos (= *limitibus non discretos*) per agros fragrat odor C. II 412 (*indiscriptos codd.*).
 [individuus : individuum filium nostrum F. 268,34 *cf.* F. 265,6. R. 329,2].
 indolatilis : quamquam aequae corporibus ac sensu rigidi sint indolatilesque (= *indociles*) 81,9.
 indolescere : maioris retia, quae sunt amicis quoque et externis indolenda 36,4.
 indoloria 233,9.
 [indubitanter F. 281,6. 292,33].
 indulgere : barbaram instantiam indultis tantisper indutiis moderaretur 75,20; posside indultum 159,13; indulgam = *indulgebo* 75,30.

indultus (= *concessio*) 19,17. 156,23. 161,27. [R. 336,9].
 induperator (= *imperator*) C. VII 314.
 indutus : cum proprio nihil esui aut indutui de pecude conferret 128,19.
 inebriatus (= *impletus*) 7,24.
 ineffabilis : propter eloquium exundans atque ineffabile 155,14; ineffabilem sapientiam 158,19.
 inexcocus : vertit inexcocum glaebam C. VII 381.
 [inexsolubilis F. 270,9].
 inexoratus 64,22.
 [inexstinguibilis F. 269,25. 281,28. 36].
 infantissimus 130,23.
 infantula 105,28.
 infastiditus C. XVI 123.
infinitivus praesentis passivi in ier : dum belua curvis dentibus excussis gemit exarmari ora C. XI 104.
infinitivus pro ut c. con. in enuntiatis finalibus : illum petere admonuit 91,4; confugere me ad precum vestrarum praesidia compellit 99,4 *cf.* 17,5; vitam sperare suadetis 146,22; adventu felix qui petit esse tuo C. XVII 4; citasti ludere sodalem C. XXIII 6; suades scribere C. XXIII 11; longiuscule me progredi amor impulit 143,4; [postulas edoceri F. 279,4].
[infinitivus substantivi more usurpatus : dei iurasse definisse est, dei paenituisse sententia tamen saepe mutata F. 294,8] cf. C. XV 107.
 infrenis : infrenes hostium discursus (inferiores *codd. dett.*) 42,15; lingua infrenis 51,8.
 infrequentatus : amicitia verbis infrequentata 62,5; metrum diu infrequentatum 168,19.
 infructuose : Avieni animus totis et cito sed infructuosius aperiebatur 14,22.
 infula : gaudeo te amplissimae dignitatis infulas consecutum 27,5; patricias infulas enumeraturus 118,16.
 inhamare 158,32.
 [inhiator R. 320,33].
 inhonoratus : ferias inhonoratorum laudant 5,21.
 inimicalis 5,7.
 inimicare 92,5.
 inimicus (= *hostis*) 103,3.
 initiare : initiatae per te gratiae 41,2.
 iniugatus (= *iugo non subditus*) 172 v. 71.
 iniunctio 150,9.
 inlecebrosus : inlecebrois deliciarum cassibus 9,24; taceo de appetitibus inlecebrois 121,14. [R. 304,32].
 [inlex : vitiorum inlex forma R. 310,7].
 inlunis : nox inlunis et turbida 45,14.
 inlustri : Catullinus inlustri (illustris *MTCFP*) 16,25; tribunal inlustrium potestatum (illustrium *MTCFP*) 17,21; ad virum inlustrem Camillum (illustrem *MTCFP*) 18,27; vir illustris Gratianensis 19,10; Vectio inlustri viro (illustri *MTCFP*) 60,18; Pragmatius illustris (inlustri *C*) 85,2; vir inlustri Filimatus 99,23 (illustris *MTCFP* et sic in omnibus quae nunc sequuntur exemplis); sed dicitis viro Eucherium et Pannychium in-

lustres haberi superiores 116,1; vir merito inlustri 130,17; e prosapia inlustri 133,29; Petronio inlustri viro 147,22; vir inlustri 148,6. — domine inlustri 35,21. — sub nominibus inlustrium feminarum 1,7.
 inmodicus 2,2.
 innodare 128,9. 158,32.
 [inofficiositas R. 326,13].
 inoppidatus (= *oppido privatus*) 87,4.
 impossibilitas 113,26 (*cf. Salvia. ad eccl. 2,55*).
 in praesentiarum 27,6. 44,5. 54,25. 115,24. 135,16. 157,8.
 improbabiliter 19,16 (improbabiliter *codd. praeter L*).
 inquilinatus : si stupratorem originali solvas inquilinatu 92,7.
 inreproscibilis 147,20.
 inrequisitus 151,11.
 insalutatus 61,24. 156,20.
 [inscrutabilis R. 337,27].
 [insequella R. 323,25].
 insiccabilis : insiccabilis gelu pagina 170,13.
 [insinuatio F. 270,11].
 insiticius : virtutem insiticiam 66,21.
 insolubilis : quod mihi insolubile videtur 147,19; structura nexa caesuris insolubilibus 155,6. [R. 344,25].
 insolubilitas 62,16.
 insonare : ne famem populi Romani theatralis caveae fragor insonet 16,5.
 insordescere : si turbo austrinus insorduit 26,6; serenitas nubilo superducti maeroris insorduit 64,20; ager insorduit 86,27.
 inspector : lacus vestigio inspectoris inadibilis 26,3; ut dubitet inspector 101,22; inspector pectorum deus 104,15; [vigilantissimus inspector R. 312,7].
 [inspiratio R. 350,5].
 [ad instar resurrectionis R. 303,5].
 instinctus : verecundia, cuius instinctu dum immerito trepidas, merito praedicaris 68,5.
 institor : post piratica damna destinaret plenas mercibus institor carinas C. XXIII 260.
 instructus : veni cum mediterraneo instructo 141,18.
 [insufficientes gratias refero V. 271,35].
 [insulanam angelicae congregationis militiam expetere F. 266,20].
 insultatorie 10,7.
 ad integrum 102,17. [R. 305,17] (*cf. ex integro* 133,12).
 intellectualis : ratiocinatio animae intellectualis 121,1.
 intercapedo : constat omnem operam, si longa intercapedine quiescat, aegre resumere 162,9.
 interius : praeter conscientiam, quae interius tibi longe praestantior 39,8.
 interminabilis 29,14. [F. 269,22]. — interminatio F. 281,32].
 interminus (= *interminatus*) 107,18.
interrogativae particulae : an = *num* : citius agnoscitur in quocumque recitante, si quo ceteri metro canat, an eo quoque scribat ingenio 164,12 *cf.*

- 6,5 (inquiris an); 16,29 (sciscitarentur an). — ... an ... ve et sim.: clam percontor adstantes. monachum ageret an clericum paenitentemve (-emne *codd.*) 75,12; quem fors fuat an incurrat an faciat, praeterit certe 26,11; scribam tuum sive bybliopolam pretio fors fuat officione demeritum copiosissimo schedio emunxit 154,21. — utrum: dubito sane, utrum et invitus (sc. venisti) 156,19; videris utrum aures quorundam per imperitiam mentionem centri *etc.* conducibilem non putent 232,8. [F. 278,23].
- utrumnam: consulere dignare, utrumnam ille delator ... confinxerit 18,11 (*cf. Liv. 37, 17, 10*). [si excludat pro parte peccatum an ad integrum, opto cognoscere P. 275,30; videamus, si ... defendat F. 277,32; utrum ... an ... aut utrum F. 276,4; utrum ... aut ... agnoscam F. 276,10].
- interrogativae sententiae interpositae: quid multa? 32,5. 124,10. 131,21. 144,17. 157,18; quid multis? 3,28. 56,10. 128,22. 135,7; quid morer multis 105,30; quid plura 23,23. 47,17. 119,31. 141,20. 155,11; quidnam enim simile? 161,9; quorsum istaec? 58,3; sed quid plura 9,23; sed quid haec tibi? 24,25; sed quid hinc amplius 69,21; sed quid haec pluribus? 71,5. 148,18; sed quorsum ista? 34,1 *cf.* 161,26; sed ista vel similia quorsum? 60,13; unde enim? 17,27. — *similiter* quid enim huic congruentius dixerim? 25,12; sed ista quorsum stolidus allego? 152,19; ista quorsum? inquis 157,5.
- intimare: qui quid negotii ferat praesentaneo compendiosius potest intimare memoratu 117,26; ut promitterem tibi Attilae bellum stilo me posteris intimaturum 147,13; [R. 308,3. 312,22. 336,28] *cf. 'Archiv für lat. Lexikogr.' Vol. III p. 108 sq.*
- intonare: sub phonasco vocalium concentus mediatum acroama intonat 4,20.
- intratus: Dicarchaeae translatus pulvis harenae intratis solidatur aquis C. II 60; intratos exirent arma per armos C. II 148; *lacus* in decem et septem stadia procedit, fluvio intratus, qui ... 26,9. intrinsecus 19,8. 24,19.
- invectivaliter: satis invectivaliter abusi nominum nuditate 16,22.
- [invisibilis F. 269,27. 294,20. 297,31. R. 303,6].
- invitator 164,7.
- inuncare: bonarum partium mores pungentibus linguis maledicorum veluti bicipitibus hamis inuncabuntur 114,27.
- ioculariter: ioculariter (ioculanter *codd. praeter L*) compellat 4,3; ioculariter plura garrire 110,22. [irrationabilis F. 267,29].
- [irremediabilis R. 314,12].
- iste: scripseras ... simpliciter ista nec rustice; argute illa nec callide 157,32 *cf.* 139,4: nunc Drepanium illis. modo istis restituis Anthedium.
- iubere: occurras iubet 140 v. 32; iubes resultet 168 v. 1; iubeo resistas C. VII 283; occurras non rogo sed iubeo C. XX 2.
- iubetis ut 105,2; iubet ut 164 v. 3; quae iubet ut iubeas C. VII 570; [iussistis ut R. 339,32].
- mihi iussisti, ut essem C. IV 12; victis ire iubens C. XXIII 426.
- iudicialiter: non gratiose sed iudicialiter expertus 88,7; non tam iudicialiter quam oculariter intuentur 121,2.
- [iugiter (= *continuo*) F. 293,22. R. 326,31. 334,34].
- iurulentus: quamvis convivium per edulia nunc assa, nunc iurulenta varietur 32,3 (*cf. Cels. II 18*).
- iustitium: decessit nudius tertius non absque iustitio matrona Filimatia 29,17.
- iuvenalia: iam vero iuvenalibus peractis C. XXIII 428.
- [iuxta (= *secundum*) G. 271,10. F. 287,2. 292,5. 293,37. 294,27. R. 319,16. 320,26 *et.*].
- laboriosus (= *infelix*) 12,14. 40,14. 46,10. 87,5. 97,12. 101,5. 135,17.
- labyrinthicus: quaestionum insolubilitate labyrinthica 62,16; vias labyrinthicas cucurrit 165 v. 91. — labyrinthus: inextricabilem labyrinthum negotii incurrit 28,9.
- [lacteam sinceritatem F. 265,13].
- laminina: flexilium laminarum vincla diffibulant 42,6; altat laminina marginem comarum 136 v. 25.
- lapidicida: vide, ut vitium non faciat in marmore lapidicida 48,6.
- lapis: naves Hispania defert, fulminis et lapidem C. V 50; iungitur hic Synas, Nomadum (numadum *codd.*) lapis additur istic C. V 37.
- Lar: ubi tibi Lar familiaris incolitur 13,17 *cf.* 244,1; venerandis laribus excepti 14,1; si fors laribus egrediebantur 14,16; licet ... in lares Philargianos patricius apex remeaverit 27,7 *cf.* 52,18; si larem hic foveat 72,14; laribus paternis C. II 130; Caesareum larem C. V 536; spernens qui Ligurum solum et penates mutato lare Gallias amasti C. IX 292; Dulichii lares formantur C. XV 160; pande igitur causas, Erato, laribusque sit ede quis genius C. XXII 20; implevit trabeis larem sophistae C. XXIII 174; seu nos Limpidii lares habebant C. XXIII 475; primum Domiti larem severi intrabis C. XXIV 10.
- larvalis: umbris maestificata larvalibus 50,9.
- latialiter: sermocinari Latialiter 54,21; te Latialiter (latialiter *TCF*) sonantem C. XXIII 235.
- Latiaris: coturno Latiaris eloqui nobilitabantur 31,18; Latiare carmen 169 v. 30; Latiari (laciali *T*) lingua disserere 233,4; Latiaribus loquelis C. IX 218; Latialibus libris C. II 182; meram linguae Latiaris proprietatem 33,9.
- latitabundus 9,22. 73,29.
- latrunculus 97,9.
- laurus muralis, vallaris, civica C. V 588 *cf.* torque coronant castrensi maestum C. VII 578.
- lecte: scripseras cuncta moraliter lecte, potenter eloquentissime 158,1.
- lectisternium: epulum multiplex et capacissima lectisternia para 66,25.
- lector: lectorem Constantem nomine vidi 64,17; lector hic primum, sic minister altaris 76,26;

medio episcopo, quia lector 105,33; litteras meas ad formatae vicem, scilicet ut lector, elicuit 104,31.

lecturare: opus est ut sine dissimulatione lectites, sine fine lecturias 34,5; quamquam incitatus semel animus necdum scripturare desineret 125,3; cum merito lecturiremus 155,1 *cf.* scripturare, taciturare.

legatus: ita vinxerat omnes legati genius C. II 79.

legifer: legiferi fratris dextra 146,5; quicquid legifero profecit Sparta Lycurgo C. II 166; Chilon legifero prior Lycurgo C. XXIII 110 (*cf.* *Auson. epist.* XX 72).

lemma: quam tibi sit epigrammatis flagitati lemma placitum 135,14.

lenocinamentum 115,2.

lentare: lentatum per culmina tota vaporem C. XXII 191.

levites 150,6. 152,3. — leviticus: leviticae dignitati 78,6; levitici ordinis 100,14.

libellaris: libellare opus conficere 161,7.

libitina: cum libitinam ipsam flentes omnes prensarent 29,26.

ligula aurium 2,20 (*legula codd.*).

limes: Danuvii ripas et tractum limitis ampli circuit C. II 200 *cf.* 68,11. 143,21. C. VII 342.

lintheatus: inter purpuratos lintheatum 128,16.

lintris *nom. sing.*: Hercynii nemoris si stipite lintris texta Nabataeum pro Rheno sulcat Hydaspem C. V 283 *cf. genet.* lyntrium (*sic L.*) 7,13, v. *praef. p.* XXIX.

litania: incedunt castorinati ad litanias 82,23.

[litterae *omissum*: harum autem portitorem F. 270,37; *adde* V. 271,34. R. 327,35. 336,21. 339,12. 345,25. 349,25].

liturare (= *litura delere*) 152,23.

[localis F. 279,10. 295,9. 12. 14 *etc.* — localiter F. 295,28].

locaticius: locaticia fatigatione cognoscitur 99,14.

logicum: primus et unus physica vel logico, logicum vel iungit ad ethos C. XV 101.

longae vocales in syllabis, quae non sunt finales, correptae: *cf.* Aquitanicis, Ctēsiphon, Dārī, diastēma, geōmetra, mathēsis, Nīnum, phōnascus, sapphīratus, Tīcinus.

longaevitas 77,5.

longe: praeter conscientiam, quae interius tibi longe praestantior eminentiorque 39,8; ut longe inferiorem decet 145,6; longe altior amnis C. XXII 184; v. multum.

longiuscule: longiuscule me progredi amor impulit 143,3.

longum: *de loco* fluvius, qui ... spumoso canescit impulsu et nec longum scopulis praecipitibus exemptus lacu conditur 26,10; longum tibi etsi sede absumus 53,12; *de tempore* gratiae longum tibi redhibeantur quam fundamenta tam culmina 41,3; longum a litteris temperatis 44,24; longum taciturus, ut discam 152,14; longum tacere nos in commune dequestus es 156,5.

[loqui: manifestum hominem demonstrat umerus, latentem deum loquitur principatus F. 287,23; *itaque scribendum est* F. 298,6: qui incorporeum eum (*pro cum*) loquitur, etiam incomprehensibilem confitetur].

lucta: palaestritae, quorum luctas gymnasiarchorum virga dissolvit 23,22; te ambisset lucta Achelous C. XI 87.

ludificabundus 121,2.

[luminar: in Christi luminaria praefendo Caes. 274,5].

luna: albentes nigro sub gutture (*sc. suis*) lunas frangere ludus erat C. VII 191.

lusus in verbis veluti in concilio iubet in consilio tacet 21,15; nemo saeculo meo quae voluit affirmare sic valuit 55,20; etsi nondum terebat labore, iam tamen expectatione terrebat 59,28; non taetra sed tetrica 61,8; suspicere quam suscipere 72,24; facta ducum pacta regnantum 73,7; mea quidem voce sed vice tua 74,1; consoleris ... consularis 94,5; hostibus ... hospitibus 111,28 *cf.* 118,24; inter perfectos Christi ... inter praefectos Valentiniani 119,5; rem tui et amoris et moris 122,25; non tam fonte quam fronte 128,4; quem debeat non tam honorare censor quam censitor (censetor *L.*, censes *C.*, censens *cet.*) onerare 134,24; flumen in verbis fulmen in clausulis 155,5 *cf.* C. XV 22; cum severitate ... cum serietate 164,14; occupatissimam vacationem 8,22; damnum indemne 67,21; cruor incruentus 164 v. 27; ignotum plus notus, Nile, per ortum C. VII 44; [sono dissono R. 303,1].

non studiorum modo verum etiam studiosorum 2,2; dignitate elati dignatione communes 14,9 *cf.* 107,6; genii potius quam ingenii similitudo 14,13 *cf.* C. X 20; nec moras prodere moror 30,11; venatu utitur nec utitur venatione 61,12; exercitum exercitatissimum 41,22; dictasti litteras litteratas 68,3; ut sitim nostram litteris litteratis inrigetis 147,3 *cf.* illitteratissimis litteris 56,21; pro supplicibus supplicate 147,5; opus operosissimum 157,30; pro aequitate ... pro aequalitate 159,22; quod et aure et ore discis 164 v. 4; certavere suum venerari numina numen C. I 3; Mars laudavit sono fulmina fulmineo C. I 6; cum intratos exirent arma per armos C. II 148; non generum legit res publica, sed generosum C. II 219; sulcabat madidam iam torrens alveus alvum C. II 338; ut tandem iure recepto Roma desuetas moderentur classica classes C. II 386; a rastris ad rostra roga C. II 529; non cum caderet cecidit C. V 72; tibi pareat orbis, ne pereat C. VII 517; continent ministri ora et lora manus C. XXIII 326; [ita muneretur accipiens, ut non minoretur impertiens F. 270,7].

notis certis auctor incertus 16,25; odia certa crimine incerto 20,2 *cf.* 46,8; quicquid sperandum, quicquid desperandum est 22,4; iniuste tibi iusta persoluta 30 v. 15; dissimilis situs similiter oblectat 30,17; campos sepultos ossibus insepultis

- 40,19; utitur ... abutitur 51,23; non incusantes ... sed ... potius excusare nitentes 96,25; non tam expetendas quam repetendas 99,3; providit... praevidit 102,15; proficere defectu 109,34; placebant ... displicebant 113,5; sic vitiis ut divitiis 133,25; te successore decessit 147,12; non operis effectus sed auctoris affectus 51,16 *cf.* 103,10. 150,13; Aptae fuistis, aptissime defuistis 156,8; exsulto ... insulto 156,17; infelix felice uno C. V 57; concordem discordia C. XV 170; non refluus sed defluus C. XXII 110.
- donec ad vos nostro sermone perveniat ad nos vestrum non pervenisse sermonem 65,2; ut me non illud ad villam sed potius e villa mittere putes 69,12; seu sic sentiente concordia seu sic concordante sententia 77,2; nec ego torqueor, si mei, quotiens peccaverint, non totiens torqueantur 122,9; agrum si mediocriter colas, possides; si nimium, possideris 134,16; *cf. Kretschmann 'de latinitate G. Solli Apollinaris Sidoni' particula I. p. 108q.*
- lyristēs 4,20. 140 v. 25.
- machina: deferimus nil tale metuenti totam per (niciter) machinam (permachiam *M¹T¹*, contra perimachiam *CFPM²T²*) 11,8; erectis utrimque amoris machinis 39,10; Martini corpus texerat. hic primum plebeio machina cultu 69 v. 3; tutior Herculeo sedisset machina dorso C. VII 584; machina caeli C. XV 38.
- machinamentum 158,29.
- machinatus: tuo praecipue machinatu 81,21.
- macte 5,12. 133,29.
- maestificare: facies umbris maestificata larvalibus 50,9.
- mage 22,19. 45,15. 95,22. 119,25. 120,19. 128,21. 144,1. C. II 215. VI 20. VII 85. IX 77. XV 187. XVI 93. 121. XXII 89. 114. 235. XXIII 209. 355.
- magister: confirmat magistro militum Chilperico 81,19; peditumque equitumque magister C. II 90 *cf.* C. VII 377; magister militiae C. II 205. V 553; magistrum per utramque militiam C. V 110; magister C. V 378. 384. VII 432. XV 154; (m. equitum 27,10).
- monasterii magister 124,8.
- in Petri librum magistri epistularum 164,4.
- magisterium: magisteriis Palatinis militaribusque 5,1; posita parumper mole magisterii C. VII 402.— ut tuo ipse sub magisterio monasterii magister accedat 124,8.
- magistratus: licet in praesentiarum sis potissimus magistratus 27,7; quos gesserat magistratus 37,3; sub cuius magistratu 131,3.
- [magnanimitatis tuae R. 305,31; 311,20].
- magnificus: vir magnificus Hesperius 72,19.
- maiestas: laesae maiestatis crimen 11,5; concludatur a iudicibus reum laesae maiestatis confitentem teneri 12,12; reum maiestatis *aliquem* pronuntiare 12,15.
- malesuadus 108,17.
- malobathrus 128,18 *cf.* malobathrum C. II 415.
- [ad incedendam mandatorum viam R. 319,34. 335,25].
- mane: reliquum mane regni administrandi cura sibi deputat 3,9.
- marsupium: robiginosi aura marsupii 83,4.
- materialiter: in pectore viri iracundia materialiter regnans 141,1.
- mathēsis: ut verbo matheseos utar 142,3; totam volutis percurrit mathesim numeris C. V 130; in libris matheseos 244,10.
- matricida C. V 290 (*cf. Auson. opusc. XXI 1, 35.*)
- mechanema 14,3.
- mederi: iniquitas mea tanta est, ut mederi de lapsuum eius assiduitate vix etiam tuae supplicationis efficacia queat 108,25.
- medicabilis: medicabilis responsi salubritate 46,22; medicabilis piscina 87,20.
- medietas: Eborolacensis praedii etiam ante barbaros desolatam medietatem 43,20; superpositam medietatem, quae per usurae nomen accrevit, indulgeam 75,29; necdum quicquam in usum tertiae sub pretio medietatis obtinui 135,13 (*cf. praef. p. XLVII adn. et Woelfflin in 'Archiv für lat. Lexikogr.' vol. III p. 468.*)
- mediocritas: nostra m. 96,23; felicissimum m. meae statum 111,31; m. meam 113,22.
- medioximus: te inter spiritales regulas vel forenses medioximum quiddam contionantem 152,11.
- medius: adulescens puellam medio episcopo uxorem petit 105,33; tu sacratissimorum pontificum urbe ordine caritate medius inveniris 110,14; tu rectices vel bybliothecarum medius vel togarum 44,28.
- medullitus 134,5.
- mellifer: quales mellifera virent in Hybla C. XXIV 57.
- melodus: potuisset ita Proculus melodis pulsibus 169 v. 45 (*cf. Auson. opusc. XVI 16,8.*)
- meminisse: meminens 35,1. 56,16. 64,13. 96,22. 109,6.
- mentiri: lapis mentitus antiquum ebur C. V 38.
- mephiticus (*rectius mēfiticus*): mephiticus odor 50,5.
- meracus: ad meracissimam scientiae fontem 46,17.
- mesochorus 4,20.
- metatorius: metatorium paginam misi 139,13.
- metropolitanus 108,11. 113,29. 115,12. 117,13.
- meus (*rocat.*) 15,3. 61,24. 89,20. C. XXIII 465.
- militaris: nobilium virorum militarumque ... facta 45,28; turbo militaris 81,19 *cf.* magisteriis Palatinis militaribusque 5,1; si militarem dixero personam 115,10.
- militia: ad capessenda militiae Palatinae munia 9,2; militia clericali 57,5; militia illis in clericali potius quam in Palatino decursa comitatu 105,10.
- mille: ad hoc et milibus formularum iuris ... iugulabatur 12,13; iam te circumstant paradisi milia sacri 124 v. 27; cum milia mille concitaret C. IX 40 *cf.* C. II 533. V 425. 484. VII 477.

minister altaris 76,26.

[minorare F. 270,7. G. 271,16].

minurire : Progen inter asseres minurientem 25,20.

[misertus est mihi R. 330,18].

missibilis : lanceis uncatis securibusque missibilibus dextrae refertae 71,2.

modulamen : vocum cantuumque modulamina 25,24; Castalidumque chorus vario modulamine plausit C. I 9.

modulus : cui pro suo modulo comparari nec formica formidat 121,8; secundum modulum meum 130,14.

[momentaneus F. 276,29. 281,35].

monasterialis 114,27.

monasterium 76,32. 124,8.

moneta : intra Eusebianos Lares talium te quaedam moneta suscepit disciplinarum 52,18; delubris, capitoliis, monetis C. XXIII 41.

*monolithus : columnis invidiosa monolithis (monobilibus, monubilibus, munibilibus, volubilibus *codd.*) 24,18.

monstrabilis 6,9. 45,7. 55,14.

moraliter 158,1.

motare : ventis motantibus 26,2.

mox ut utrimque fuerint opposita 29,12.

mulcedo 90,4.

multiforatis : tibiis multiforatilibus effundi 135,5.

multimeter 141,7.

multum : basilicam . . . multum priore quae fuit hactenus capaciorem novavit 69,14 *cf.* multum ab antiquo dissimilis incesso 75,7.

mundialis : minas undasque mundialium sperne nimborum 153,6 *cf.* tecum mundanas abdicat disciplinas 158,16; [mundialia opera R. 342,23].

municeps : concava municipis Amerini sede compressus 22,17; invident flamoniam municipibus 82,17.

municipalis 13,12. 56,19. C. IX 309.

municipaliter natus 17,11.

municipatus : municipatum caelestis illius civitatis affectans 145,11.

municipiolum 39,10. 105,35. — municipium 76,14.

munusculum 78,8. 82,16. 160,26.

murmurator 20,13.

murrhatus : inter satrapas regum tiaratorum murrhatos 128,18.

muscidus 148,2.

muscosus C. XXII 103.

mutuum : etsi reddere mutuum videor 130,30.

myoparo : contra Saxonum pandos myoparones 132,19.

myra : videris, utrum aures quorundam per imperitiam temere mentionem centri, proportionis, diastematum, climatum vel myrarum epithalamio conducibilem non putent 232,9; Lunam sic orbe supremo ter denas tropico prope currere climate myras C. XV 66.

namque : *plerumque primo emuntiati loco nec interest utrum proxima vox a littera vocali incipiat an a consonante veluti* namque ut familiae 17,13;

namque hunc 2,26; namque ni fallor 29,13. — *secundo loco* : 14,13. 16,15. 39,19. 68,18. 73,4. 147,23. 164,8. C. VII 358. [F. 289,33. R. 303,3. 304,28. 309,13]. — *tertio loco* : 112,8. 116,22.

natales : tuorum natalium vir 9,14; natalium eius obscuritati 17,18; hic meus frater natalium parilitate 56,27 *cf.* 76,17. 105,8. 115,13. 115,22. 127,9 *al.*

natatoria (= *locus ubi natatur*) 24,10.

natatus : flumina natatu . . . fregisti 41,12 *cf.* C. V 423. VII 236.

natio : Gozolas natione Iudaeus 43,4 (*contra* cum sit gente Iudaeus 145,10); bestialium rigidarumque nationum corda 53,8; in medio nationum delibutarum 128,17; secundum promissa caelestia quae spoponderunt filios dei de nationibus congregandos 156,1.

[nativitas F. 265,11].

naturalitus : fugere linguas cote livoris naturalitus acuminatas 126,10; mortalium mentibus vis haec naturalitus inest 160,3.

nafragare 72,6.

nafragiosus 64,10.

nec (= ne . . . quidem) : tandemque in turbam inermem quidem veneras sed de qua te nec armatus evolveres 42,11; *alia habes exempla* : 1,7. 3,30. 19,2. 27,1. 28,6. 42,24. 49,16. 53,20. 68,22. 70,1. 89,21. 90,10. 101,30. 110,4. 113,5. 115,5. 117,27. 120,18. 121,8. 122,11. 123,3. 132,13. 133,10. 135,26. 143,23. 145,25. 149,11. 150,20. 154,9. 155,7. 157,5. 157,27. 158,4. 161,6. 166,9. 170 v. 54. C. IX 296. XVI 77.

et nec, ut plurimi, qui . . . volunt videri egisse cautius, sed neque ex illo, ut ferunt, numero, qui . . . 45,9.

qui . . . spumoso canescit impulsu et nec longum scopulis praecipitibus exemptus lacu conditur 26,10.

non tumultuatim nec sine schematis cuiuspiam gestu 62,19.

necdum (= nondum) 8,19. 12,9. 47,7. 51,18. 76,4 (*ter*). 103,4. 103,11. 105,27. 109,3. 112,14. 125,2. 135,12. 145,23. 148,8. 160,26. C. XI 32. XV 5.

necessitas 43,26. 78,10. 86,14. 95,15. 97,7. 98,5. 102,16. 108,5. 116,7. 140,1. 151,18. 153,4. 162,18. 166,6; necessitates [C. 53,17]. 101,11. — *necessitudo* 31,10. 39,4. 52,2. 54,17. 97,6. 98,23 (*cf.* Mohr, *zu Apoll. Sidon. p. 13*).

[ex necessitudine necessariae necessitatis R. 301,30 *cf.* horum unum non nisi necessitate datur necessitudini R. 344,6; *adde* necessitas F. 290,4. R. 323,33].

negator 172 v. 69.

negotiosus *c. gen.* : Dic, Gallicanae flos iuventutis, quousque tandem ruralium operum negotiosus urbana fastidis? 134,10.

[neutro *pro* neutri R. 332,18].

nihil *c. comparativo* : secundum moralem sententiam nihil iudicio meo minor est qui in superveniente simili necessitate non divinat et subvenit 102,15.

ninguidus : Iani Numaeque ninguidos menses in otio ... transmittere 38,19.
 Nīnum C. IX 26.
 nobilis, nobilitas : 22,6. 27,18. 32,8. 41,15. 44,16. 44,21. 45,27. 46,16. 56,26. 72,10. 82,19. 134,16. 134,21. 144,28. C. II 485. V 60, 362. VII 217. 525. 575. IX 101. XXIII 21. 171. 219. 457.
 nobiliter : nobilius philosophari 158,18.
 nocturnalis 123,3.
 non *pro ne* : ludant et tremulo non rumpant cantica saltu C. XXII 14; [miseros non faciat R. 335,12; ideo non turbetur cor nostrum nec filiam ... defleamus R. 314,27].
 notabilis 73,17.
 notare : cum nolint cupiditatis notari suam crevisse substantiam 133,27.
 notarii 84,16.
 novercari (= *novercae instar agere*) 120,28.
 nubigenus : nec plus nubigenum celebrentur iurgia fratrum C. V 237.
 nugigerulus 110,20.
 nullatenus 233,1.
numeralia distributiva posita num. sing. : bis seno C. VII 55; septeni sideris C. XV 70. — *adverbia num. cum num. card. et distr. coniuncta* : bis uno C. XXIII 310; bis sex C. XXIII 447; bis senas C. VII 357; ter ternas C. XVI 1; ter denas C. XV 66; quater terni C. XXIII 409.
 numerarius 17,22. 22,1. 82,18.
 numerositas 14,15. 42,19. 106,7. C. XXIII 151.
 nunc : nunc ... nunc 105,28. 117,23. 127,7. 127,20. 128,12. 129,11. 152,8. 153,25. C. VII 21. C. IX 136. — nunc ... nunc ... nunc 141,9; nunc ... nunc ... nunc ... nunc 141,19; nunc *novies* C. XVI 99. — nunc ... nunc quoque ... nunc et 7,1. — nunc ... modo 132,18. 139,4. — modo ... nunc 168 v. 11; modo ... nunc ... nunc 103,14 *cf. Woelfflin in 'Archiv für lat. Lexikogr.' vol. II p. 233 sq.* (modo ... modo 3,18. 25 *et.* C. XXIII 289).
 nuncupatim (= *nominatim*) 115,7.
 [nutritor R. 341,19].
 obiectus : cum ... obiectu solo corporis tui ignis recussus in tergum ... sinuaretur 104,6 *cf.* 153,14.
 oblativus 116,16.
 oblatio 39,11.
 oblatrator 5,6. 73,20.
 obloquium : in quas me obloquiorum Scyllas ... quorundam vos infamare conantum turbo coniecerit 114,5.
 obtentus : solius dilectionis obtentu abruptisti tot repagula 40,27; caritatis obtentu 117,20; quippe cum novae dignitatis obtentu rigorem veteris disciplinae non relaxaveris 152,1.
 obtutus : gemino obtutu eluminatus 142,19 *cf.* 118,4 (quae insipienter obtutibus); [R. 328,4. 346,12. 349,28].
 obviare : nisi tamen coeptis factiosa vis obviet 78,13.
 occursio (= *occursatio*) 117,21.
 oculariter 121,2.
 [odientes R. 341,14].

officiosissime 36,14.
 officiositas C. XXIII 479.
 omniformis 169 v. 24.
 [omnimodis (*fere = omnino*) F. 294,10].
 onychitinus : cum crystallinas crustas aut onychitinas (onychintinas *MP*, onichintinas *CF*) non impacto digitus ungue perlabitur 155,10.
 opacandus (= *opacus*) : fructuosius ... opacandis habilia lustris plosor statarius nemora circumvenis 132,11.
 opertorium (= *sepulcrum*) 47,23.
 Opicus (= *rusticus vel impolitus*) : celeriter eiecit in tumultuarium exemplar turbida et praeceps et Opica translatio 127,17 *cf. 'Archiv für lat. Lexikogr.' vol. III p. 377.*
 opificium 22,12. 99,12.
 opimatus : opimata vivariis ostrea 143,13.
 [oportet cum ut c. con. F. 269,29. 284,18. R. 315,17].
 oppidum 7,5. 7,8. 7,19. 22. 13,9. 40,23. 43,6. 59,15. 69,3. 76,12. 81,21. 102,20. 107,21. 108,9. 157,10 *al.*
 oppressus : si saxei montis oppressu fontium conditorum vena celetur 161,22.
 optimates : pariter onere depressus aeris alieni metu creditorum successuros sibi optimates aemulabatur 10,15.
 opulentare 39,18. 164 v. 18.
 oratus : mutui oratus vicissitudo 166,11 *cf.* 126,12. ubi *L. recte* oratus, *rell. codd.* orator, *vide praef. p. XXXIII.*
 orbis (= *oculus cf.* obtutus) : geminos orbes hispidus superciliorum coronat arcus 2,19 *cf.* C. II 249.
 ordinatio : episcopali ordinatione permissa 110,16 *cf.* scilicet ut municipio summus aliquis antistes ordinaretur 76,14; [F. 293,40. R. 308,22. 335,7. 19].
 ordinatus : dictionis ordinatissimae 155,15; [ordinati sermonis F. 285,6].
 ordo : in amplissimo ordine 14,11; antistes fuit ordine in secundo 63 v. 18; hunc iam secundi ordinis sacerdotem 76,29.
 organum : illic nec organa hydraulica sonant 4,19.
 orditus (= *orsus*) 32,5.
 originalis : si stupratorem pro domino iam patronus originali solvas inquilinatu 92,7; [originale peccatum F. 279,32. 289,6; ab originali nexu L. 291,33].
 origo : causae, quae diversis proficiscuntur ex originibus 151,9.
 oscitabundus 22,18. 87,26.
 osculare : sancti Gallicini manu osculata tecti posce brevis vacationem 140 v. 39.
 osor 49,13.
 ostreum : attrahere ... non potestates, non amicitiae, non opimata vivariis ostrea queant ? 143,13.
 ostricolor C. V 18.
 otiabundus 69,10. 137,1.
 otiari : artibus instituti lusibus otiati 39,5.
 otiositas (= *fructus otii*) : suas otiositates trepidanter edentem meliorum carminum comparatio premit 33,22.
 oxygarum 164,5.

paene *c. plusquamperfecto* 47,11. 100,10. 116,14. —
 paene adhuc puerum 168,10. — vacua turbatus
 paene pharetra C. II 154.
 [paenitere *personaliter* R. 322,29. 325,12].
 paenitudo 12,14. 100,1. [R. 322,33] *cf. Auson. opusc.*
XX 183.
 paenulatus 131,5.
 pagina : nihil illis paginis (*i. e. parietibus*) impres-
 sum reperietur, quod non vidisse sit sanctius
 23,24; resurgat in molem sparsa congeries, quam
 levigata pagina (*i. e. tabula marmorea*) tegat 48,2.
 pale 165 v. 69. C. IX 188. XXIII 302.
 pallidare : quid quos duplicibus iugata taedis Ar-
 gentaria pallidat (Polla dat *vulgo*) poetas C.
 XXIII 166.
 palliolum : non sub palliolo sed sub paludamento
 61,11.
 palmata 131,13. 134,15. C. V 5. 304. VII 155.
 paludatus 82,15.
 paludicola 53,7. 124 v. 19.
 panegyrista 52,12.
 parabolice dictare 91,23.
 parada : hic superflexa crate paradarum sereni
 brumalis infida vitabis 144,12 *cf. Auson. epist.*
V 29.
 parilitas 23,8. 39,7. 44,17. 52,7. 56,27. — *adiectivum*
 parilis (*cf. Mohr l. l. p. 5*), *desse videtur* (*v. v.*
aequalis), par *passim legitur e. g. C. I 4. V 342.*
VII 2. 141. IX 307. XIII 17.
 parochia 109,37. 110,4.
 paropsis 32,2.
 pars : hi in amplissimo ordine seposita praeroga-
 tive partis armatae facile post purpuratum prin-
 cipem principes erant 14,11; qui cum civilis
 dispenset partis habenas C. V 565.
 participatio : in locum mortui patris curarum parti-
 cipatione succedis 28,1. [*cf. F. 279,29. 33*]. —
 [participare E. 274,1].
 participia perfecti verborum deponentium notione pas-
 siva usurpata : pollicitus 88,14; indeptus 91,30;
 emensus 105,27; recordatus 151,24; [pollicita R.
 326,5].
 parvitas : sententiam parvitatibus meae 117,11 v.
 humilitas.
 parum : satisabilem nec parum excusabilem 125,5;
 parum cultior 61,32; parum inferior 144,5; parum
 amplius 50,11; parum minus 81,17; nec parum
 in proximo 68,21; non parum intumos 99,18;
invenitur parum praeterea : 2,1. 27,24. 35,17. 36,13.
 29. 74,11. 119,12. 138,4. 157,1.
 pascha : sacrum p. 69,2. [R. 343,9. et 350,8 sanc-
 tum p.].
 passio 109,22. [= *affectus animi*] F. 268,9. 277,31.
 283,23; imposuisti deo condicionem passionis et
 mortis F. 286,12 *cf. R. 301,32. 337,22. 340,10*.
 patriarcha 102,13. 153,7. [F. 296,36. R. 315,14].
 patricius : interveni nuptiis patricii Ricimeris 8,10;
 post nuptias patricii Ricimeris 13,22; patricius
 C. II 90; potestas patricii C. II 207. — *adi. con.*
cum substant. : apex 27,7. C. VII 157; arx 37,2;

domus 43,21; familia 85,6. 89,14. 15; gens C. XI 53;
 honor 88,23; infula 118,16; stirps 134,12.
 [paucus : ante paucum tempus R. 326,13].
 pauperare : ut piscibus pauperaretur 26,12; censu
 pauperatus 62,31; civium pauperatorum 101,18
(cf. Auson. epist. XXII 2,34).
 paupertinus 34,1. 124 v. 21.
 pauxillulum 32,12. 128,6.
 penates *e. g.* IX 291. XXII 9. XXIII 175. 436.
 XXIV 55.
 [pendere *cum in* : in vestro pendet arbitrio R. 305,6].
 penetrale : internum removens modici penetrale
 sacelli 69 v. 9.
 peniculus : Apellen peniculo muneremur 106,24
(cf. Dig. 33, 7, 17).
 penitus *adv.* : actiones eius cotidianas penitissime
 et veluti ex otio inspexi 60,18; carminum modos
 tibi uni tantum penitissime familiares 128,3.
 penitus *adi.* : febris sitisque penitissimum cordis
 secretum depopulabantur 7,26.
 pennifer C. II 309.
 perambulatus 41,20. C. XXIII 93.
 perarare 50,11.
 [perardescens R. 337,26].
 percopiose 59,9. — percopiosus 2,8.
 peredere : Sole medere pede, ede perede melos
 167,9 (*vers. fortasse interpolatus*).
 peregrinus : Pallas, sic habitus Arcas quod pariter
 et Samnis, in Mezentium movere potuisset ut
 peregrinus arma Etruscorum, ni mixtus matre
 Sabella partem quoque patriae inde traxisset
 71,15; si humanitas requirenda est, civi clerico
 peregrino 116,5.
 peremptorius 131,15. 141,27.
 perennare : dignum poema, quod perennandum
 apicibus auratis iuste tabula rostralis acciperet
 17,1; cuius intemeratae partes ... a nobis in
 aevum ... perennabuntur 53,13.
 perenniter 116,28.
 perexplicare : iam sexto reditu perexplicato C.
 XXIII 385.
 perindignus 57,12.
 periniurius 19,30. 149,16.
 peritus : vir peritissime 127,2.
 pernere : pernetam salutem C. XV 167.
 perneciter 45,13 et (*ex coniect.*) 11,8 : totam per(ni-
 citer) machinam, *ubi codd. dett. praebent* : totam
 perimachiam.
 pernix 139,18. 157,15. C. V 170.
 perpetrator : caedis infaustae perpetratores 133,4.
 perpetuare : ut meae fama personae ... librorum
 tuorum beneficio perpetuaretur 55,1.
 perquam haesitabundus 2,3.
 persequax 61,16.
 perserere : dictatorem salignae excepere fores atque
 ad sua tecta ferentem quod non persevit C.
 VII 386.
 persuadere : ut semel visum advenis multis patriae
 oblivionem saepe persuadeat 72,10; studebam
 sententiae ceterorum naturam potius persuadere

- quam vitium 140.5. — quos ... receptui canere persuadent 45.15.
 pertransire C. V 423.
 pervadere *passive* : quo pervasus homo est C. XVI 57.
 pervagabilis 26.5.
 [pervalde R. 332,10].
 pervenustus 49.27.
 perurbane 91,11.
 pervulgare : si quis est ille qui cum fiduciae praerogativa thematis ante inauditi opera pervulgat (provulgat *CF*) 160,14.
 philosophi C. XV 182. 187.
 phōnascus 63 v. 13 *cf.* 4,19.
 phthisiscere : te ... iecorosis ac phthisiscentibus languidis medicabilis piscina delectat 87,20 (phthisizentibus *scribere mavult K. Sittl 'Archiv für lat. Lexikogr.'* vol. I p. 488).
 phŷsicus C. XV 101.
 [pietas vestra in allocutione : E. 273,35. R. 304,4. 24. 317,26. 319,7. 331,4. 334,29. 339,22. 347,27].
 piperatus : quid illic inesse fellis leporis piperataeque facundiae ... inspexi 83,23; cum non pauca piperata, mellea multa conspiceres 141,18. [piscatio R. 346,27].
 pistriger : pistrigero quae concha vehit Tritone Cytheren 60 v. 1.
 planeticus : clementem planeticorum siderum globum 142.5.
 [plasmare R. 320,8. 9].
 platanon : myrtos et platanona pervagatus 136 v. 13.
 plausibilis : si quid ... grammaticus regulare panegyrista plausibile ... condiderunt 52,12; plausibili oratione 85,6; dignus omnino, quem plausibilibus Roma foveret ulnis 166,17.
 plausibiliter : amplum plausibilis manifestat ingenium 138,17.
 plebeius : plebeiae familiae additus 12,17; cliens factus e tributario plebeiam potius incipiat habere personam quam colonariam 92,10.
 plosor : promiserat ecclesiastica plosoribus suis praedae praedia fore 76,20; opacandis habilia lustris plosor statarius nemora circumvenis 132,11 (cluser *TCFP et in ras. M¹*); raucus plosor audierim 152,8; an supercilium tanquam difficilis ac rigidi plosoris extimescebas? 156,25; plosores Quirites C. IX 299.
 plectibilis 58,19. 65,19. 94,7.
 plectriplotens 163 v. 8.
 [plenitudo lectionis F. 265,16. 293,2].
 pluralis loco *sing.* : e.g. cervices 20.5. 154,6; ora 20,3; pectora 80,28; sinus 27,20. 96,13; desideria 156,18. [F. 295,22]; fatigationes 13,5 *al.*
 plurifariam 152,6.
 plus, plures : mortalium mentibus vis haec naturalitus inest, ut, si quid perperam fiat, minus indulgeant plus amici 160,3; est hic ... indecenter affectato lepore plus rusticus 49,9; fatigabat libenter, quodque plus dulce, libentius fatigabatur 141,24; plus pretiosa, quod extas imperii genetrix C. II 33; ignotum plus notus, Nile, per ortum C. VII 44.
 carpebant plurimum vitia, plus homines 16,23; plurimis viis, pluribus turbis ad te venit 66,25; si ecclesiam, quam plurimum colitis, plus colatis 122,23; quae litterae plurimum nobis honoris, plus oneris inponunt 150,8; ridebis plurima, plura culpabis 152,21; scripseras plurima ardentem plura pompose 157,32.
 plusculum : iusto plusculum 42,28. 124,6; aequo plusculum 244,1; plusculum recto 67,26.
 pluteus 31,15.
 podium : sudorem ac pulverem spectans veluti iam coronatus auriga de podio 137,2.
 poena : cantuum similes fuerint olorum, quorum est modulatio clangor in poenis 135,21, ubi poena significat nostrum Leid, Todesgefahr (*cf. francogall. 'en peines'*) vel simile quid, ride indicem Caroli Schenkl ad Ausonium p. 298 s. r. poena.
 poenaliter : culpas suas anima poenaliter recordata suspirat 146,15.
 pollinctor 49,29.
 polus : pagina tua veluti polo lapsa reputabitur 100,23; Herculi portatus polus polum dedit C. IX 100 *cf.* C. XV 143; certabant gazis hinc polus, hinc pelagus C. X 4; Amphitryoniaden perhibet veneranda vetustas, dum relevat terras, promeruisse polos C. XIII 2.
 pompose scribere 157,32. — pomposus 61,6.
 ponderatus : vereor sententiam ... affectu ponderatiore prolatam 130,29.
 popularis : inter tumultus militum popularium foederatorum 37,17; sermone populares consolabatur 62,28; discessu primorum populariumque 104,1; quin potius omnia ... popularibus manifestabuntur 112,18. — levis turbae facilitatem ... traxit persona popularis 17,9.
 popularitas 92,20. 116,22. 145,2. C. IX 300. XXIII 141. 400
 populatus : infrenes hostium ante discursus castigatis cohercuisse populatibus 42,16; populatibus, igni etsi concidimus C. V 583.
 populositas : artabat clientum populositas 14,17.
 populosus : plurimus hic Briareus populosus corpore pugnat C. XV 27.
 populus : populus Romanus 16,9. 121,19 (*cf.* populus Romularis 165 v. 107; populus Quirini 171 v. 21; excusso populi iure atque senatus C. VII 101); populus Arvernus 40,13. 103,10 *cf.* 110,27. 111,1; populus Biturix 112,7; populis Geticis C. VII 342. —
 2,10. 7,18. 17,9. 43,8. 56,18. 90,2. 95,15. 102,2. 102,8. 104,17. 110,10. 116,18. 128,9. 133,6. 138,29. C. II 57. 95. V 382. 487. 525. 592. VII 314. 491. IX 182. XXII 177.
 pro scelorum meorum populo 95,22.
 portabilis 141,6.
 portitor *r.* tabellarius.
 possibilitas 66,6.

post hinc : parietibus post hinc rutilat quae machina iunctis C. XXII 200.

postire : qui Severinum sicut honore postibat, ita favore praecesserat 18,24.

postmodum 51,4.

postquam *c. ind. plusq.* : postquam Remos advennerat 154,20.

postumus : tempore postumo 48 v. 3; sint alii, per quos se postuma iacet origo C. VII 160.

[potari : desidero tuo fonte potari R. 305,18].

potentialiter : cui me animus potentialiter notum morum similitudine facit 121,30.

potestates (= *magistratus*) 13,15. 17,21. 20,14. 44,19. 90,14. 143,13 *cf.* officia (= *officiales*) 31,4.

potius : materiam, cui non auditor potius sed lector obtigerit 135,24.

potor : potor Mosellae Tiberim ructas 68,7 *cf.* quem utique perr(aro) Arari(s) potor) inspexerim 13,7 (raro bibitor araricus inspexerim *MTCFP*).

prae *adverb.* : moneo praeque denuntio 15,14.

praecipuum : quodam, ut iuris consulti dicunt, praecipui titulo 101,30.

praedecessor 69,14.

praedicabilis : sed nec est sane praedicabilis viri in totum silendi frugalitas 49,16; proavorum praedicabilium ... nomina 84,28.

praeeligere : ego tamen morum illius aemulator esse praelegerim 107,16.

praefectorius 10,23. 12,3. 13,24. 17,23. 20,7. — praefectoriis patribus 11,15; praefectorio viro 31,10; in arcem praefectoriam ascenderat 37,2; familiam nostram praefectoriam 89,14; ad Priscum Valerianum virum praefectorium C. VIII *in inscr.*

praefectura : praefecturis urbanis praetorianisque 5,1; unde te etiam par fuerit privilegio consiliorum praefecturae, in quae participanda deposceris, antiquati honoris perneciter sarcire dispendium 5,8; praefecturam primam consequentemque 10,13; semifumantem praefecturae nuper extortae dignitatem 10,21; privilegiis geminae praefecturae, quam per quinquennium repetitis fascibus rexerat, exauguratus 12,16. *alia habes exempla* 15,20. 44,10. 118,16. 131,20. 133,29. C. V 558. VII 159. 316. 463. XV 156.

praefectus 17,21. 22,1. 48 v. 6. 85,12. 115,27. 119,5. C. II 94. 244,5. — pr. annonae 15,25; pr. praetorio Galliarum 66,3 *cf.* 131,2; praefectus senatui 15,8. — Magnus olim ex praefecto 18,19.

praegubernans 87,2.

praeiudicatus : vir ille praeiudicatissimus 250,9.

praepedimentum 54,8. 112,6.

praepositus : ecclesiam Arverni municipioli, cui praepositus, etsi inmerito, videor 39,11; praepositus illis quidem videtur sanctus Auxanius 124,6.

[praeproperus R. 307,40. 338,25. — praepropere R. 333,7].

praerogativa 1,12. 76,18. 114,11 *al.*

praesidere : Haeduae civitati te praesidere coepisse ... accepi 91,26; in re ecclesiae, cui sanctitas tua praesidet 100,16; cum pater meus

praefectus praetorio Gallicanis tribunalibus praesideret 131,2.

praestans : praestantissimum virum 11,6; de praestantissimi viri auctoritate 130,22; avo praestantissimo 27,19.

praestigiator 106,5.

praesul : ut est apud praesulem fori, sic esse apud iudicem mundi 66,14; quicquid sperandum, quicquid desperandum est, fieri te medio, te praesule placet 22,5; praesule deo 22,23. 157,4.

praesumptuosus : Gai Plinii disciplinam maturitatemque vestigiis praesumptuosus insecuturus (*sic LC², praesumptiosis MPC¹*) 1,6; *contra* praesumptiosum (*sic M, praesumptuosum F, praesuntiosum L*) 16,15; praesumptiosis (praesumptuosus *CF*) 107,11; praesumptiose (praesumptuose *C*) 108,24; praesumptiosi (*sine p ante t LP, praesumptuosi F*) 73,21 *cf. praef. p. XXVIII*. praetorianus : hi sunt qui invident ... praetorianis sportulas 82,18; *cf. praefecturis urbanis praetorianisque* 5,1.

praetorium : post praetoria recta Galliarum 48 v. 7; si Sigismerem regium iuvenem ... praetorium soceri expetere vidisses! 70,11; cum sint in praetoriis leones, in castris lepores 83,2.

precatus : precatu nostrae intercessionis 27,26; si quid nostratium precatibus adquiescis 42,32; [cum precatu deum placas Cl. 54,3].

[precator R. 321,21. 344,7. 348,6 *cf. Usener in 'Archiv für lat. Lexikogr.' vol. II p. 228*].

prensitare 29,27.

presbyter 96,4. 113,8.

pressare : quamquam suscepti officii onere pressaris 15,4.

[pressura : ad sustinendas pro dei amore pressuras R. 325,37].

pridianus 157,16.

primipilaris : cum ... te conclamatisimum primipilarem spiritalia castra venerentur 95,2.

primoris : primore loco 129,4.

princeps 5,14. 8,9. 11,24. 14,12 (purpuratum pr.). 17,27. 18,18. 18,28. 19,13. 19,19. 19,25. 19,28. 22,6. 36,31. 37,15. 39,5. 45,11. 81,21. 82,3. 84,16. 89,3. 111,13. 116,8 (purpuratos pr.). 134,7. 138,20. C. II 11. 25. 31. 194. 215. 382. 523. 540. V 6. 100. 144. 255. 305. 312. 326. 358. 363. 535. 571. 582. C. VII 7. 12. 102. 103. 166. 211. 219 (quem pro pietate propinqui expetis in media pelliti principis aula tutus, Avite, fide *cf.* pellitos reges 116,8). 314. 338 (collectis omnibus una principibus coram supplex sic talibus infit). 376. 443. 450. 464. 512. 521. 533. 557. 580. 595. 597. VIII 1. IX 51. 300. XIII 16. XV 52. XXII 117. XXIII 93. 184. 214. — principes = *primi* 14,12. *cf.* 32,8. 130,11. C. XXIII 184 (princeps instituisset ille vatun). — = *primo loco* C. XV 102.

principalis : nolo sibi de successibus tuis principalia beneficia plurimum blandiantur 27,13; venit omnibus viribus ad principalis apicis abruptum 37,4.

- principalitas : tamquam non principalitas sit censenda beneficii 107,3.
- principari : non prolem Garamantici Tonantis, regnis principibusque principantem, loquar C. IX 51; simul dedisti natos cum genitore principantes C. XXIII 90.
- principatus 37,7. 84,18. 89,3 *cf.* ambigas ampliusne suae gentis an suae sectae teneat principatum 109,26 (*agitur de rege Gothorum*).
- prius (= *potius*) : inter agendum multum de legibus, de temporibus, de senatu, de principe queri, quod se non prius, quam discuterent, ulciscerentur 11,24.
- pro : iam si ad sacrosanctos patres pro comparatione veniatur, instruit ut Hieronymus *cel.* 55,25. — [(= *propter*) : pro studio tuae salutis F. 285,8; pro hoc F. 285,22; pro epistolae brevitate F. 289,26; pro eo quod F. 294,22].
- proceres 12,7. 14,6. 20,10. C. II 13. 129. VII 210. 465. 530. 577.
- processus : laborum temporumque processu 76,27.
- procinctus : ipsi in procinctu sumus 32,27; [ab itineris procinctu infirmitas corporis ... retraxit R. 313,14].
- proconsulatus 18,21.
- procul : procul ambiguo 94,14; procul dubio 5,19. 53,8. 60,11. 80,22. 112,2. 166,19. [F. 295,26. 296,24. R. 301,3. 321,14. 323,20. 341,31. 344,4 *contra* sine dubio (*quod deest apud Sidonium*) F. 265,23. 278,4. 297,3. R. 319,31. 325,25. 327,29. 330,20. 336,2].
- procurator 63,3.
- proditio : proinde quia dicitur haec ipsa perniciēs appropinquare, cuius proditionibus deus obviat 87,12.
- profluus 74,4.
- proloquium (= *praefatio*) 56,8.
- pronare : per catastropham saepe pronatus 90,29; latrones ad pavementum conversa defuncti ora pronaverant 142,23.
- prōnepos C. XI 133.
- pronomēn demonstrativum omissum* : nam parum possis quamquam et infirmus perichitante (*eo*) quem diligas tibi timere 166,12.
- prooemiari 54,27.
- propalare 161,8.
- prope est ut 130,6.
- propempticon C. XXIV *in lemma*.
- [propitiatio T. 272,25].
- propositio : offertur praefectoriis ante propositionis exordium ius sedendi 12,3 *cf.* proponunt 12,8. — syllogismus tuae propositionis uncatis 158,31.
- propudiosus 154,1.
- proquiritare : lex de praescriptione tricennii fuerat proquiritata 131,15.
- prosarius : nugas sive confectas opere prosario seu poetarum stilo cantilenosas 51,13; prosario loquendi genere 162,29; opus prosarium 172,2.
- prosecutio : hanc intra Gallias ante nescitam primus, quem loquimur, orator indidit prosecutionibus 131,17.
- prosecutor : me quidem mane primo remoratum vix e tenaci caterva prosecutorum paginae tuae occasio excussit 59,16.
- prostitutus : sermonibus prostitutis ac theatralibus 51,6.
- proterminare : possessionis turbidae metas in Rhodanum Ligerinque proterminant 40,9.
- protomysta 31,23.
- protuberare : meta protuberat, ad quam se iucunda ludentum naufragia collidunt 26,22; saxeis nodis ... protuberantibus 50,2.
- provectus : sed propectu aetatis et militia clericali ... coepit esse venerabilis 57,5.
- proverbialiter 28,18. 116,9.
- provincialis : inter cetera, quae sibi provinciales agenda mandaverant 10,26; creber provincialium sermo est 44,18; invident praedia provincialibus 82,17; currum tuum provinciales ... spontaneis subisse cervicibus 118,26. — epistula post provinciale mandatum ... profertur 12,8; provincialium sacerdotum praevio partim, partim comitante collegio 76,13.
- psalmicen 90,4.
- psalmographus 116,15.
- psaltes : chorda voce metro stupende psaltes 136 v. 16.
- publicanus : invident vectigalia publicanis 82,18.
- publicator occulti 49,12.
- publicus : egresso mihi ... publicus cursus usui fuit 6,14; publico carceri adiudicatus est 12,18; aerarium publicum 88,25.
- pugillator 167,3.
- pugnator : celerique per aethera plausu hoc nulli melius pugnator militat unguis C. VII 206.
- pulpitare : pandi carinarum ventres abiagnarum trabium textu pulpitabantur 144,11.
- pumicatus 11,27. 128,18.
- punctum : cui si examinis tui quoque puncta tribuantur 15,12; gloriae punctum, quod dictioni negares, das amicitiae 51,17; laetor ad puncta censoris omnium voce concelebrati 131,22; nil palam sane loquitur pavetque publica puncta 171 v. 12; te punctis scripsere tribus C. II 20; concurrunt ad puncta tribus C. VII 567.
- purpura : omnes nobilium sermonum purpurae per incuriam vulgi decolorabuntur 33,11; columnae, quas ... aedificiorum purpuras nuncupavere 24,9; sed non tibi venit purpura per thalamos C. II 217; te ... multos purpura vestiat per annos C. XIII 27.
- purpuratus : qui non affectasset habitum purpuratorum 12,16; post purpuratum principem 14,12; ultimus ego iacebam, qua purpurati latus laevum margine in dextro porrigebatur 18,25; sententiam purpurati 20,1; qui videbatur in iugulum purpurati iam iamque ruiturus 38,3; principes purpuratos 116,8; inter purpuratos linteatum 128,16.
- purpureus : purpureos Fortuna viros cum murice semper prosequitur C. II 96; purpureos debebat nata nepotes C. II 196; iamque et purpureus in

arce regni praeesse officiis tuis solebat C. XXIII 217.
 purpurissatus 134,23.
 pusillanimis 124,9.
 putidus : facit ambigi putidior, temulentior an facinorosior existimetur 49,25.
 pyrgus 41,13. 90,21. 144,10.
 quadratarius 48,7.
 quadruplator : hi sunt, qui invident ... portoria quadruplatoribus 82,16.
 quaestor 88,20. C. I 27. C. V 123. 570.
 quaestorius : dicere solebat vir litteratus atque ob ingenii merita quaestorius 37,19; quaestorio viro Domnulo 232,10.
 qualiter : invenis ... qualiter honorum tuorum crescat communione fastigium 27,9; quae qualiterve sint obicienda 28,14.
 quam ... tam : initiatæ per te ubicumque gratiæ longum tibi redhibeantur quam fundamenta tam culmina 41,3; si quam paratus invenitur emptor, venditor tam desperatus inveniretur 108,4; si nobis haberentur quam territoria vicina tam moenia 111,32.
 quamquam saepissime cum coniunctivo veluti 3,7. 17,27. 45,26. 58,7. 64,26. 75,5. 78,9. 81,8. 85,21. 96,11. 106,19. 108,24. 109,23. 123,5. 125,2. 133,5. 138,5. 141,24. 142,9. 149,6. 168 v. 12. C. II 4. 214. V 446. VII 90. XIII 5. XVI 97. XXIII 34.
 quamvis cum indicativo : C. XXII 111.
 quandoque (= aliquando) 10,10. 95,13. 109,7. 122,13.
 quanti ... tanti (= quot ... tot) : intellegitis, quanti subrepti sunt episcopi, tantorum vobis populorum fidem periclitaturam 110,10. — tot ... quanta : suffragia tot sunt quanta legit mundus C. II 22. [quantocius R. 319,11].
 quantuluscumque : quorum si forte responsio quantuluscumque (neutr. adv.) ad interrogata trepidaverit 151,13.
 quaquaversum : variis quaquaversum fragoribus 151,19.
 quasi coniunctum cum substantivo : dicere solebas, quamquam fatigans, quod meam quasi facundiam vererere 61,31.
 quatenus c. coniunctivo : 45,3. 141,1. 147,17 cf. quatinus 232,2.
 quia (= quod) loco accusativi cum infin. : aut nescis, quia garrulo non respondere convicium est? 44,27; taceo, quia decidit honor umeris 50,12, item cum coniunctivo : ostenditis, quia terminus potuerit poni vestrae quidem regioni, sed non potuerit caritati 108,19; persuadebis mihi, quia cantuum similes fuerint olorum 135,20; [post credere cum ind. R. 315,2, item post nosse F. 285,8]. post queror : libere queror, non insultatorie, quia fidelium consilia despiciens fortunæ ludibrium per omnia fuit 10,7 cf. quod.
 quia et quod coniuncta : non quod mihi placeat error ... sed quia ... decet 100,26. — cum coniunctivo : quia faceret dictandi desuetudo difficultatem 63,9 cf. 100,2. 122,1. 156,27.

quicquid adverbialiter : Multis quidem vinculis caritatis ab ineunte pueritia quicquid venimus in iuventutem gratiæ sese mutuae cura nexuerat 39,2 (cf. Liv. 31,1).
 quicumque c. coniunctivo : dein quaecumque dixisset protinus reluctantim syllogismorum contrarietatibus excipiebamus 62,20.
 quidem : egresso mihi Rhodanusiae nostrae moenibus publicus cursus usui fuit utpote sacris apicibus accito, et quidem per domicilia sodalium propinquorumque 6,14; dicerem et cenas et quidem unctissimas 32,25; multum te amamus; et quidem huiusce dilectionis non est erroneus aut fortuitus affectus 85,26; si quando, nunc maxime Arvernīs meis desideraris, quibus dilectio tui immane dominatur, et quidem multiplicibus ex causis 41,6.
 quippe : quippe cum c. indicativo 64,10; c. coniunctivo 86,13 cf. cum quippe dolentum maxima pars fueris C. VII 534. —
 quippe quos bellicum militarisque tessera terit 133,13.
 quippe = utpote veluti cum in examen aurium tuarum quippe scriptus adducitur 54,21 cf. 65,15. 80,24. 130,20. 152,11.
 si quis cum 2 persona sing. coniunctum : si quis Avitacum dignaris visere nostram C. XVIII 1; si quis Burgum taciturnus adisti XXII 6 (cf. vers. 10). [si quisquam F. 293,34].
 quisque (= quicumque) : at tu, quisque doles, amice lector 63 v. 22; ita fiebat, ut eosdem post longam taciturnitatem locutos quisque audire coeperat, non taceret 113,20; nam quisque prae-sumpserit interdicta cet. rimari, vereor cet. 142,27; quisque contempti mediatoris consequitur regnum, sequitur exemplum 153,8 adde 158,27. C. II 78. V 503. XXII 9. —
 (= quilibet) : cum in locum statumque pontificis quisque sufficitur 108,16. —
 caesis quibusque optimis 41,26; quibusque lectissimis 162,24. de usu apud Sidonium vocabuli quisque cum superlativo vel positivo coniuncti vide Mohr, Zu Sidon. Apoll. p. 15 sq.
 quo : ecce quo rerum volubilitatis humanae rota ducitur 140,1.
 in comparationibus eo adverbio omissio : quo plus commota, plus fetida est 49,22; quo plus torta, plus musica est 135,22.
 quo loci 7,7. 16,23. 25,4. 38,16. 59,19. 119,14. 138,9. C. XVI 127 (quocumque loci es).
 quocirca 6,10. 13,18. 27,13. 28,2. 36,8. 40,24. 57,8. 64,28. 68,9. 117,4. 118,8. 159,13.
 quod post verba sentiendi et dicendi pro accusativo cum infin. : possis animo advertere, quod servet istam pro consuetudine potius quam pro ratione reverentiam 3,8; audio, quod satiram scribas 19,12. alia exempla (in quibus modo ind. modo coni. post quod legitur) haec habes : 35,2. 35,6. 41,11 et 12. 51,13. 51,15. 78,2. 78,14. 81,4. 86,25. 125,8. 144,25. 146,25. 148,5. 148,8. 160,11. [post

- advertere F. 277,8; agnoscere P. 275,22. F. 279,36; confidere R. 306,29. 308,19. 328,14. 344,9 (*contra cum acc. c. inf.* 311,17. 329,5. 338,20); certus sum R. 328,24 *cf.* 325,24. (*contra cum acc. c. inf.* S. 273,16. R. 348,20); legere R. 335,21; nosse R. 314,2. 344,22; praesumere R. 309,25. 338,28; scire S. 273,10. E. 273,37. P. 276,2. F. 279,25. 287,32. R. 324,29. 348,11; testis est deus R. 338,17 *cf.* testor deum, quod S. 273,26].
- dicere solebas, quod meam quasi facundiam vererere 61,31 *adde post* astruere 115,6; praedicare 130,19; docere 153,6; asserere C. XV 52. [dicere Caes. 274,10. F. 288,29. 289,33. 291,17; negare F. 289,35].
- quod *post* refert: minimum refert, quod nobis est in habitatione divisa provincia 108,8.
- quod *post* vereor: non enim verebimur, quod causae istius cursus . . . ulla contrastantum derivatione tenuetur 28,15.
- [quod *post* *dubium*: cui enim *dubium* quod R. 320,7].
- [quod *cum indicativo et coniunctivo coniunctum*: tristatus sum quod . . . non merueram et essem privatus R. 308,11].
- quod *post* ita *vel* sic *pro* ut: portat et nasum, qui cum sit amplus in foraminibus et strictus in spina, sic patescit horrore, quod angustatur olfactui 50,3 *adde* 55,5. 68,7. 69,21. 75,9. 87,2. 113,3. 127,8. 134,24. 141,15. 150,9. [R. 333,31].
- quod *pro* ut *in enuntiativis consecutivis*: ita, quod quas domorum nequiverit machinis apertae similitudinis impetere, cuniculis clandestinae proditoris impugnat 51,1; ita tamen quod 13,11. [R. 339,24]. — sic tamen, quod nec ossa tumultuarii caespitis mole tumulabant 42,24 *adde* 4,19. 31,16. — tum si forte fuit quod imperator . . . venire . . . vellet C. XXIII 228.
- quoquo: quoquo loci es 53,11; *contra* quoquo loco est 107,5.
- radicari (= *radices capere*): relinquunt semel radicatum (in?) corda formidinem 45,16; simul et naturali vitio fixum est radicatumque pectoribus humanis 85,23.
- [ramusculus R. 302,34].
- ravulus: date ravulos choraulas 165 v. 78.
- ravus 140 v. 49. 150,17. 244,12. C. XI 123.
- reatus 61,15. 64,26. 94,6. 104,28. 109,9. 156,6. 161,5. C. IX 270. [P. 275,22. R. 329,8. 347,31].
- [rebellionem glebarum tenacium repetita saepius impressione vomeris domat R. 302,22].
- receptorium 91,21.
- [receptus: in quodam receptissimo patrum tractatu F. 294,29].
- recurrens: elegos vero nunc echoicos, nunc recurrentes 141,10; interrogas, quos recurrentes asseram versus, ut celer explicem 167,3.
- recutere: quamvis de nocte recussa excepti soleant sudorem fingere rores C. II 427.
- recutitus C. XXII 201.
- redicere: his redicendis sollicitus auditus inserviat 163,4.
- reformatio: tribue, quaeso, convincenti reformationem 58,18.
- [refrigerium F. 282,5].
- refrondescere: sponte refrondescit per brachia roscida palmes C. XXII 46.
- refundere: evectioem refundunt 92,22 (*cf. Claudian. in Eutrop. I* 91).
- refusorius: litteris istis non commendatoriis minus quam refutoriis iam placatus insinuo 159,15.
- regalis: illa refugit celeritate divitias deliciasque regales, qua solent appeti 38,7.
- regemere: cui gutture ravo ignem per bifores regemunt cava buxa cavernas C. XI 123.
- [regeneratio F. 281,26].
- regina *gentis* 60,8. 60 v. 11. 116,19 (*australis r. Sabaitis*). C. II 30 (*r. Orientis* = *Constantinopolis*). 432 (= *Aurora*). VII 104 (*ita Roma se appellat*).
- regius: citra gravitatem regiam 3,15; videas ibi . . . regiam disciplinam 3,29; regiam sequestrat tantisper severitatem 4,7; cena regia interpellante 4,16; armati regiae domus aditibus assistunt 4,23; regium iuvenem 70,10; perfossae regis ictibus ferae 83,21; declamationes, quas oris regii vice conficis 128,7; coniunx regia C. II 217; est vobis regia virgo, regius ille mihi C. II 485.
- [ut neque proni in sinistram neque importuni in dexteram regia magis gradiamur via F. 288,28 *cf.* tamquam per viam regiam tota mediocritate dirigere F. 266,29; regredere ad viam regiam F. 288,3].
- regnum 2,15. 3,9. 4,24. 37,22. 103,6. 109,11. 110,15. 117,19. 128,19. C. II 21. 361 (*bis*). 446. V 5. 11. 111. 203. 256. 387. 468. VII 168. 512. 547. 550. 561. 579. 592.
- regulariter 233,12.
- regulus: regulorum autem sociorumque comitantum forma et in pace terribilis 70,15.
- relator 105,1.
- [relevatio: pro animae relevatione F. 266,23].
- [remissibilis: istaec eadem remissibilia sint necne, tute iudicaveris Cl. 53,20].
- reparatio 40,19. — [reparator F. 286,13].
- [repensator R. 303,32].
- repertor: duorum martyrum r. 104,21; r. artis C. XXIII 493; [r. aquae latentis R. 301,38].
- replicare 62,30. 64,28. 115,19.
- replicatio: campos proeliorum replicatione monstrabiles 6,9; quarum (*i. e. cenarum*) quoque replicatio fieret amoena narratu 32,26.
- reponderare: studii huiusce vicissitudinem reponderare 6,2; consummatissima tibi gloria reponderatur 78,4.
- [reprobus F. 277,30].
- reptare: omitto . . . istius tibi reptatas caespitis glaebas 41,11; cui rem parentum sibi non solum notam verum etiam inter lactantis infantiae rudimenta reptatam . . . recepisse parum fructuosum . . . videtur 43,29; clericalis tirocinii

in nobis reptantia rudimenta tueamini 99,8; reptabat super arma patris C. II 135; reptare rigenti non poterat revoluta solo C. V 517.
 reptilis : ipsae mihi tuum videntur adventum reptiles coeleae cum domibus nativis antecessurae 144,14.
 repuerascere : non iuvenescit solum sed quodammodo repuerascit 65,8.
 res : quin potius, si requiras, ordinis res est, ut ... 109,13 *et sic deinceps bis* (109,14 *et* 16). facturus communione cessandi rem caritatis 91,2 *cf.* facis ... rem tui pariter et amoris et moris 122,25; inspicere res commodi est 93,3. — tu nunc inter ista quid rerum? 131,28.
 reseratus : in voluminis ipsius operisque reseratu 160,1.
 resibilans C. IX 86.
 resolubilis C. XXIII 191.
 res publica Romana 45,20. 23. 25. *adde* 17,19. 22,5. 36,25. 40,7. 88,28. C. II 28. V 1. 204. 362. VII 553. (*ad gentes non refertur*).
 restare : quod restat exposcimus, ut ... 40,1. 41,1. 67,2. 75,33. 80,4. 148,20. 152,17 *cf.* quod superest 100,7. 134,3. [R. 336,7].
 [restauratio corporis R. 343,26].
 resultare : ceterum a iusto longe resultat 89,24.
 retributio : spe futurae retributionis merita sua celare 62,31.
 retro : cum abhinc retro iuvenes eramus 57,1.
 retrogradus : Saturnus retrogradus 142,8.
 [revergere : quin illud in aliorum commoda revergat Cl. 54,3].
 [revisio : revisionis potestas (= *revisendi p.*) Cl. 53,18].
 revolvere : luce revoluta 42,22.
 rex *gentis* : 2,10. 4,21. 11,1. 11,4 (regi feroci). 42,33. 59,14. 60 v. 7 *et* 8. 73,4. 101,20. 109,10. 109,23. 116,8 (ante pellitos reges). 119,1 (regem Gothiae ferocissimum). 128,7. 128,17 (inter satrapas regum tiaratorum). 128,20. C. II 359. V 268. 436. 525. 534. 538. VII 216 (regi Getico). 222 (regi feroci). 228. 308 (saevum regem). 422 (Getici reges). 432. 435 (*bis*). 459. 489. *adde* facta ducum pacta regnantum 73,7.
 rhenones (= *relamina*) 71,1.
 rhinoceroticus C. IX 343.
 [rimator auri R. 301,38].
 rimatus *passive* 106,3.
 [roborare R. 299,15].
 rogalis 42,28. 49,28.
 ronchisonus : nos ronchisono rhinocerote notat C. III 8.
 rostralis : poema, quod perennandum apicibus auratis iuste tabula rostralis acciperet 17,1.
 rotatilis 31,12.
 rotundare : magis rotundatis fulta *collyriis 24,18; elegos acutos ac rotundatos hendecasyllabos 129,10. — rotunditas : Quinti Symmachi rotunditatem ... insecuturus 1,5.
 rubrica : cuius preemptonis abolita rubricis lis ... terminabatur 131,15.

ructare : ructat inter cives pugnas 21,12; antiquam natalium praerogativam ... ructabat 76,18; qui supra satrapas sedet tyrannus ructans semideum propinquitates C. XXIII 253. — ructatio : odor, quem supercumulat esculenta ructatio de dapibus hesternis 50,6.
 ruga : amputatis pervetustarum vestium rugis 158,12.
 ruralis : ruralium operum negotiosus 134,10.
 rusticanter : donate venia paginam rusticanter vobis obsecundantem 152,18.
 rusticari (= *agrum colere*) : tantum lucelli praestitum sibi computat, ac si in patrio solo rusticaretur 100,20; parce tantum in nobilitatis invidiam rusticari 134,16.
 (= *rustice loqui*) : cui Varrones *etc.* compositi in praesentiarum rusticabuntur 54,25; nec risit pia turba rusticantem C. XIV 28; si quid stilo rusticante peraravero 104,28; in georgica sic rusticans multum, quod nihil rusticus 141,15.
 sabbatarius : de luxu autem illo sabbatario ... supersedendum est 3,30.
 saburra : exis curvata, Durani muscose, saburra C. XXII 103.
 sacer : mihi ... publicus cursus usui fuit utpote sacris apicibus accito 6,14; quid loquar hic illum, qui scrinia sacra gubernat C. V 564.
 sacerdos : antelucanos sacerdotum suorum coetus 3,6 *cf.* 47,24; provincialium sacerdotum praevio partim, partim comitante collegio 76,13; secundi ordinis sacerdotem 76,29; summus sacerdos 88,2; Simplicius est, quem provinciae nostrae metropolitanum, civitati vestrae summum sacerdotem fieri debere pronuntio 117,14; numerus civitatum summis sacerdotibus ipsorum morte truncatus 109,31; disponentur sacerdotibus, popularibus manifestabuntur 112,18 *cf.* 61,22. 65,21.
 sacerdotalis : plus ego admiror sacerdotalem virum quam sacerdotem 61,22; indignissimo mihi impositum sacerdotalis nomen officii 99,3; de sacerdotali stirpe veniebat 115,24.
 sacratus : sacratissimorum pontificum 110,13; vir sacratissime (*agitur de papa Fausto*) 156,5.
 sacrosanctus : coram sacrosancto et pontificatu maximo dignissimo papa 113,27; vir sacrosancte (*in ep. ad papam Lupum*) 161,23.
 saeculum : aurea promisit saecula C. II 104 (*cf. Verg. Aen. VI 792*).
 sal Hispanum 162,3.
 salar 25,12 (*cf. Auson. opusc. XVIII 2,88. 129*).
 salebratim 26,9.
 salebrosus : colles ascensu salebrosos 40,31; per philosophiae salebrosissimas regiones stilum traxi 232,5.
 saltim 17,14 (saltem *F*). 24,20 (saltem *F*). 37,25. 86,20. 99,5. 117,19. 123,18. 127,13. 20. 133,16. 141,2. 143,5. 147,2 (salti *LT*, saltem *MFP*). 153,16 (saltem *MCFP*). 160,7. — *contra* saltem 111,26 (saltim *C*). C. V 347.
 *saltim ... saltim = *vel ... vel* : me ... vix e tenaci caterva prosectorum paginae tuae

- ocasio excussit, ut satisfacere mandato saltim viator, saltim eques possem 59,17.
- saltuatim 56,14. 105,25. 127,20.
- saltuosus : scribarum sequacitas saltuosa 157,21 *cf.* saltus 73,22. 145,28.
- [salvator L. 290,22. 291,12. 14 (*cf.* salvare 291,2. 11. 27). R. 322,1].
- salve : quod ad salve tibi debitum spectat 54,17; qui primum salve ferebant 60,4; alternum salve rependens 68,12; tuum salve 119,4; alterum salve 155,26; [R. 307,6. 309,1. 310,1. 311,17. 316,32. 333,24 *etc.*].
- sanctificatio 146,5.
- sanctitas tua 100,16; tua sanctitas 78,9. 153,24; [T. 272,9. R. 303,21. 304,4. 326,13. 334,10. 345,3 *etc.*].
- sanctus : papae ... viri sancti, strenui, severi. misericordis 33,17 *cf.* 65,21; vir sanctus et iustus (*agitur de sacerdote*) 47,27; sanctus Patiens et sanctus Euphronius 76,21; sanctum Iohannem 76,25; sancti Iusti 90,1; sancta Eutropia 96,15; sancti Eustachii 105,15; papa sancte facunde venerabilis 106,25; sanctum episcopum Lupum 119,14.
- sandapilarius 29,26.
- sapphiratus 34 v. 14.
- sartago : nulli dubium est vos tunc simulam frictam in quadam continentiae sartagine consecratos 146,20.
- satelles : pellitorum turba satellitum 3,10; saeptus armis ac satellitibus 38,8.
- satias (= *satietas*) 72,12.
- satiricus *adi.* : 16,22. 73,18. 141,13. — *subst.* : 19,11. 52,12.
- satirographus : ut satiographum te aut exsecrantur aut reformidant 18,8; versibus satiographis usuri 70,2.
- satisdator : curator necdum satisdator est inventus 76,5.
- Saturnigena C. IX 135 (*cf.* *Auson. opusc. XXIX* 22).
- scena : scaenae (pinnae *dubitanter Mommsen*) moenium publicorum crebris terrae motibus concutiebantur 103,14.
- [scandalum : ne simus scandalo cui esse debemus exemplo R. 332,22].
- schedium 127,16. 170,11.
- schema : quae ille ... sententiis schemata ... facit! 14,3; sine schematis cuiuspiam gestu artificioso doctrinae suae opes erogaturus 62,19; poetica schemata 113,1; sanguinariae geniturae schema patuisset 142,4; schema si chartis phalerasque iungam 171 v. 54; toto in schemate vel semel latebit C. XXIII 271.
- schisma 146,23 [R. 316,15].
- schoenobates C. XXIII 301.
- scholasticus : nos cum caterva scholasticorum lusimus abunde 90,21; scholasticusque sub rotundioribus Petrus Camenis dictitasset acrius 169 v. 39.
- scribere : cum solis torridus ignis flexilibus rimis sitientes scriberet agros C. XVI 80 *cf.* hiuleis arentium rimarum flexibus terra perscribitur 22,14.
- ad Carrhas pretium scripsi (= *persolvi*) C. II 455.
- scrinia sacra r. sacer.
- scripturire 125,3. 141,25.
- scrupeus pumex C. XXII 130 (*cf.* *Auson. epist. IX* 3).
- Scyllae : in quas me obloquiorum Scyllas ... quorundam vos infamare conantum turbo coniecerit 114,6; post lividorum latratuum Scyllas enavigatas 2,6.
- secunda : iam duae secundae facile processerant (= *horae quattuor ab ortu solis Sirmondus*); iam sol adultus roscidae noctis umorem radio crescente sorbuerat 59,24; calescens horam sol dabat alteram secundam C. XXIII 489.
- secundo (= *iterum*) : Gozolas vester ... apicum meorum secundo gerulus efficitur 57,18; itur sic semel, itur et secundo C. XXIII 379.
- securitates : consule contra tributa securitatibus 87,14 (*cf.* *Dig. 27, 4, 1, 6*).
- segmentum : inter crepitantia segmenta 131,13.
- segrex : turbine dissidentium partium segreges facti 86,15; civitates quae multum situ segreges agunt 151,5.
- semicombustus 49,28.
- semiconfectus : parvam sementem semiconfecto caespiti advena ieiunus iniecit 100,17.
- semifumans : semifumantem praefecturae nuper extortae dignitatem 10,21.
- semipatens : videas armenta non modo semipatentibus iacere vestibulis 110,3.
- semiplene : praesentia semiplene ... dicuntur 73,15.
- semipullatus : accusatores semipullati 11,27.
- semisoporus C. XI 60.
- senator 12,6. 17,24. 37,15. 119,4. 144,22. — *senatus* C. V 560.
- senatorius : senatorii seminis homo 9,5; senatorium ad morem 32,2; senatoriae iuventutis contubernio mixtus 166,20.
- senatus Scythicus : obstupere duces pariter Scythicusque senatus et timere C. VII 403.
- senipes : senipedem stilum C. XII 10. C. XXIII 131.
- sensim singulatimque 131,9.
- septiforis 25,21.
- septipes : Burgundio septipes 136 v. 34; septipedes patronos C. XII 11.
- sequacitas 62,23. 157,21. — *sequax* 101,27.
- sequestrare 4,7. 18,23. 74,25. 92,21. 95,4.
- serietas : reditum est in publicam serietatem 13,23; cum serietate dictare 164,14; risus, serietas, dicacitates C. XXIII 440.
- sermocinanter : aliquid horarum sermocinanter extrahimus 132,17.
- sermocinari 54,20. 89,25.
- sermocinatio 2,8.
- serpyllifer 140 v. 45.
- serracum 69,3.
- servantissimus : vir amicitiarum servantissime 27,9 (*cf.* *Auson. append. I* 1,20).

- siquidem (= *scilicet*) 32,22. 42,3. 57,27. 61,27. 67,1. 78,11. 88,27. 110,23. 112,25. 117,12. 134,7. 144,28. 148,3. *postpositum* 62,9. 83,20. 104,30. 120,13. 141,7. [*primo loco* F. 265,21. R. 306,23. 308,16. 327,7. 336,33. 341,31. 342,29 *etc.*; *secundo loco* F. 267,21. 269,8].
- si tamen 8,21. 9,5. 15,18. 28,10. 36,27. 46,10. 57,11. 82,3. 110,21. — tamen si : derogare actibus meis in posterum tamen si pepercisset 20,11. — nisi tamen 78,13.
- sic (= *item*) : lector hic primum, sic minister altaris, ... post ... *cf.* *Woelfflin 'Über die Latinität der Peregrinatio ad loca sancta' (Archiv für lat. Lexikogr. IV p. 276)*.
- sicuti *coni. causal.* : diu praecipis summa suadendi auctoritate, sicuti es in his quae deliberantur consiliosissimus 1,2.
- sigma (= *solium*) 23,17. C. XXII 212. (= *triclinium*) C. XVII 6.
- signifex 102,7.
- signum : qui comprehendebant signis (= *notis*) quod litteris non tenebant 157,21.
- silvula C. IX 229.
- [sincerissimam R. 320,34 *contra* sincerissimam R. 343,4. 345,11].
- sinciput : disicit ancipiti miserabile sinciput ense C. V 418.
- sine fine C. II 186. V 523. IX 268. XVI 89.
- singularis sensu colectivo : comes armiger 3,10; suspiriosus minister 3,24; Aemiliano nautae decedit Venetus remex 7,5; fluvius ... avibus ac pisce multo refertus 59,21; lectus nil habens plumae 75,9; undique venenato vallatus interprete 83,8; satelles C. V 78; bove, fruge, colono exhausta est C. V 580; cum patrio Cleopatra ferox circumdata sistro milite vel piceo *cet.* C. V 460; milite circumfuso C. VII 577.
- sinisteritas 6,13. 46,25.
- sinuamen C. XXII 154.
- siticulosus 25,8.
- sive : sive ... seu (*c. ind.*) 148,19; (*c. coni.*) 96,3. — sive ... sive ... seu ... seu ... (*c. ind.*) C. XXIII 272 *sq.* — *contra* seu ... sive (*c. coni.*) 83,20. 170,8 *cf.* seu ... seu (*c. ind.*) C. XVI 91. XXIII 455; (*c. coni.*) C. XXIII 139. — seu ... ve (*c. coni.*) 132,2. — *pro* sive ... sive *usurpatur* 30,6 : placeat carmen necne : tu propera *cet.*
- soccifer Menander C. IX 213.
- socius : regulorum autem sociorumque comitantum forma et in pace terribilis 70,16.
- socrualis : munificentiae socrualis oblatio 96,13; de hereditate socruali 135,13.
- solacium (= *auxilium*) 15,6. 105,33 (*contra* = *solamen* 62,29. 89,4. 143,3); *fortasse eodem sensu* 159,14.
- soliditas : ut ad soliditatem ruris istius perveniat 43,27; unus Galliarum praefuit parti, alter soliditati 84,18.
- solidus : ex solido 29,5. 100,17. 244,14 *cf. Mohr l. l. p. 4.*
- somnulentia 25,15.
- sophorum egregium decus C. XV 188.
- sophos 15,13. 131,11. 165 v. 108. C. I 4. V 8. VIII 10. XXIII 234.
- sordidare 12,2. 32,27. 114,15. C. XXIII 349.
- sordidatus *adi.* : his conscientia quoque sordidatissima est 51,8.
- sospitas 54,19.
- spatiositas in *adn. crit. ad* 23,16.
- specialiter : quae ... specialiter tibi et Complatonis tuis nota sunt 232,7.
- species : conperi naves quinque ... cum speciebus tritici ac mellis ostia Tiberina tetigisse 16,7.
- spectabilis : spectabilis praefectus 17,21; domi nobilis et patre patruoque spectabilibus 27,18; vir spectabilis 43,15; rogatu Germanici spectabilis viri 65,5; agite gratias Innocentio, spectabili viro, 100,11; Simplicium, spectabilem virum, episcopum sibi flagitat populus 112,7; Flavius Nicetius, vir ortu clarissimus, privilegio spectabilis 130,17; satis in illo quondam coenobio Lirinensi spectabile caput 145,27; Magno ..., Domnulo, spectabili viro Leone ducibus 232,11 *cf.* invenimus eam tenere istic inter spectabiles principem locum 115,29.
- sperare (= *timere*) : sperans, ne semel mihi amor vester indultus ... tenuetur 98,15 *cf.* C. VII 370. [spero vos ... supplicetis R. 307,34; spero ut T. 272,38. R. 300,2. R. 310,11. 316,36. 323,11 *etc.*].
- spernax 61,15.
- sphaerista 31,12. 90,25. — sphaeristerium 25,29.
- spicifer C. XVII 2.
- spiritalis : desiderio spiritalium lectionum 112,23; spiritalis Sara 145,16.
- spiritaliter : deo tauros spiritaliter immolatis 146,12.
- [spondere ut R. 302,34].
- sponsalicius : de mancipiorum sponsaliciae donationis paucitate maerere 106,6.
- spontaliter (= *ultra*) 135,9.
- spontaneus 118,27.
- sportula 131,6.
- squama : sermonis Celtici squamam depositura nobilitas 41,15 (*cf. Lucan. Phars. IV 325*).
- statarius : ut stataria retia suberinis corticibus extendat 25,10; *torpor* statarii laboris 90,22; plosor statarius 132,11.
- sternax 64,26. 88,3.
- stibadium 19,22. 25,2.
- stipatus 40,16. 42,3.
- stipendialis 137 v. 47.
- stirpitus : *barbam* surgentem stirpitus ... evellit 2,24.
- striatura : *concha*, quae senis cavatur striaturis 60,6.
- suaveolentia 146,13.
- suberinus : suberinis corticibus 25,10 v. statarius.
- subiectus : subiectorum statum condicionemque regit 61,16.
- subiungere 144,18 (*cf. Auson. epist. XXI 2,33*).

- sublimare : quo fit, ut reperiare dignissimus, quem divinitas inusitato successuum genere sublimet 39,17. [F. 270,34].
- [in sublimitate vestra G. 271,12 cf. R. 321,7. 332,31. 335,18].
- [subsannare R. 326,27].
- [subsarcinatus : bonorum operum fructu subsarcinatus F. 268,23].
- substantiva adiectivorum more cum substantivis coniuncta* : humus alitrix 71,22; deus arbiter 2,14; bellatrix Roma C. V 13; turba compotrix 32,12; comites lacrimas 74,4; Parthi raptoris 157,17; deus artifex 121,25 cf. 161,25; lacrimis indicibus 123,16; famulatrix penna C. II 128; ab arte magistra C. II 420; arte magistra C. XI 30; Indus aquator C. V 286; raptores lupi C. VII 363; luctator fluvius C. IX 99; plosores Quirites C. IX 299; [dominatrix omnium pietas R. 301,19; sermo mediator R. 315,33. 339,7; a nutritore domino R. 341,19].
- substantiva verbalia in -io* : cf. [accersio], [adeptio], advocatio, [aedificatio], [arcessio], benedictio, circumcisio, competitio, conflictatio, congregatio, constellatio, conversatio, [deploratio], deprædatio, derivatio, devinctio, dictatio, discretio, [dispensatio], dispositio, [districtio], esuritio, evectio, examinatio, exaratio, functio, gestatio, imputatio, indictio, iniunctio, [insinuatio], [inspiratio], occursio, ordinatio, participatio, [piscatio], proditio, [propitiatio], propositio, prosecutio, reformatio, [regeneratio], relevatio, reparatio, replicatio, [restauratio], retributio, [revisio], sanctificatio, sermocinatio, succisio, [supputatio, transgressio, visitatio].
- substantiva verbalia in -tor* : cf. [appetitor], [cognitor], commentator, [consiliator], derogator, [despector], [distributor], ductor C. VII 332, duplicator, effractor, [elictor], [factor], [falsator], [formator R. 301,37], fractor, frequentator, incensor, [inhiator], inspector, invitator, murmurator, negator, [nutritor], oblatrator, perpetrator, potior, prædecessor, [precator], prosecutor, publicator, pugillator, relator, [reparator], [repensator], [rimator], [salvator], satsidator, suscitator, suspector, tractator. — *fem.* cf. compotrix, famulatrix.
- substantiva verbalia in -tus* : cf. affatus, blateratus, concitatus, fabricatus, garritus, hirritus, indultus, indutus, inquilinatus, machinatus, natus, obiectus, populatus, precatus, provectus, reseratus, vulgatus.
- substantiva verbalia in -antia, -entia, -ura, -us* : cf. [advigilantia]. — [appetentia], concinentia, [concupiscentia], essentia, [incipientia], sufficientia. — factura, implicatura. — adnissus, il-lapsus, oppressus.
- suburbanitas : cuius possessioni plurimum contulisti Cuticiacensis prædii suburbanitate 39,12; municipioli nostri suburbanitas 105,35; ille imputationem meam prætextu frequentatae suburbanitatis eludit 122,18 (cf. optat exire in suburbanum 36,7).
- succiduus 110,7.
- succincte : fabor super his aliqua succinctus 14,14. — succinctus : nox succincta 42,20.
- succisio 2,23.
- sudare : carminum modos . . . , qui tamen doctis, ut es ipse, personis non tam fonte quam fronte sudantur 128,4.
- sufficientia 102,23. 116,6. — sufficienter 21,13. 167,24.
- sufflammare : si vero calumniam plectibili sufflammata invidia 58,19.
- summas : cuncti nostrates idemque summates viri 47,1; summatibus 105,21; inter summates viros 120,7; puellam . . . tam moribus natalibusque summatem quam facultatis principalis 154,8.
- summotenus 61,19.
- sumptuositas 154,4.
- super (= de) 2,4. 12,21. 14,14. 27,25. 54,26. 62,25. 62,30. 68,22. 73,13. 84,11. 86,13. 112,8. 120,12. 125,11. 144,24. 152,22. 157,29. 159,10. 160,15 al. [R. 300,35. 320,35. 346,9. 348,8].
- superaestuans : tanquam sanguinis eum superaestuans fluxus exinanisset 142,23.
- superaggerare : præterea his hoc præstantissimum bonis fama superaggerat 145,3.
- superciliosus 135,10.
- supercilium : fluvium de supercilio montis elicitum 24,10; in supercilium collis abrupti 41,24; e supercilio vicini collis 47,18; unda fluentis contigui collis lapsa supercilio C. XVIII 6.
- supercumulare 50,6.
- supercurrere 71,1.
- superducere 90,12.
- superemicare : veluti si excussura quemcumque catulorum Parthi colla raptoris pede volatili tigris orbatæ superemicat 157,18; ut terram levior superemicat unda C. XV 75.
- superflexus : hic superflexa crate paradarum sereni brumalis infida vitabis 144,12.
- superforaneus : cum hac superforanea trepidatione 11,16; plura replicare superforaneum puto 62,30.
- superinspicere 94,4. 151,27.
- superior c. dat. : habet huic eminenti scientiæ conscientiam superiorem 14,5. — modo de superiore cum barbaris ad Vachalin trementibus foedus victor innodat 128,8.
- superlabi : digito superlabente 3,19.
- supernus : mundanas abdicat, supernas prædicat disciplinas 158,17.
- supersedere : noverit sibi aut super (semper Buecheler) huiuscemodi artis mentione superse-dendum 233,3; de luxu autem illo sabbatario narrationi meae supersedendum est 3,30.
- superstitiosus 114,20. 133,1.
- superventus : taceo te aliquot superventibus cuneos mactasse turmales 42,16; spe superventus lacti 132,27.
- [supputatio F. 268,15].

- supra quam : amicus homini fui supra quam
morum eius facilitas varietasque patiebantur
10,4; vereor sententiam supra quam veritas
habet prolatam 130,28.
[suscipi non debere, ut homo mater dei sit F. 285,20
cf. 285,24. 286,34].
suscitator *litterarum* iam sepultarum 127,4.
suspector : morum vestrorum suspector admira-
torque 43,15 (cf. suspicere 63,2. 72,24. 92,18.
107,12).
suspectus : non tam suspicioni quam suspectui 128,20.
[suspendere ab unitate F. 288,24].
susurro 83,13.
sutor : gurgis de sutoribus fabularum 49,6.
suus *loco pronominis demonstrativi* : saepenumero
postulavisti, ut, quia Theodorici ... commendat
populis fama civilitatem, litteris tibi formae
suae quantitas ... significaretur 2,11 *sim.* : 2,14.
10,12. 16,3. 28,14. 47,24. 74,8. 91,14. 109,25
(pectori suo). 115,28. C. I 3. III 6 cf. *de hoc*
usu Geyer in 'Archiv für lat. Lexikogr.' vol. II
p. 35 sq. — inter cetera, quae sibi (= *iis*) pro-
vinciales agenda mandaverant 10,26; [Christo
in se (= *eo*) operante F. 268,1].
syllabatim 167,23.
[synodus Caes. 274,8. 23].
syrma 139 v. 5. C. XV 16. XXIII 125.
tabellarius 105,3. 135,2. 151,11. 152,26. [R. 305,35];
variatur his vocabulis : baiulus apicum 58,26;
gerulus (*quod ea aetate horum officialium pro-*
prum fuit) 58,29. [R. 306,7]; g. apicum 57,18, g.
epistularum 46,7, g. litterarum 98,14. 100,14.
107,20. 145,8 [R. 330,30. 345,25]; apicum oblato
58,17. 99,12; portitor 57,17. 59,11. 117,24. 118,2,
apicum p. 96,26 [F. 270,12. 37. 271,34. Caes. 274,12.
R. 304,14. 316,29. 327,36 *et sic saepe*].
tabula rostralis 17,1; *tabula* Capitolina 17,2. —
tabulae ludus 4,2. 90,20. 144,9.
tabularii 82,17; tabularius 63,4.
tacere : sicut ab eo quod est sapere ... sapien-
tiam nominamus, ... ab eo quod est esse essen-
tiam ... non tacemus 233,12.
taciturnitas 148,9.
[taediosus (= *morbo affectus*) E. 273,35].
tam ... quam : illud peculiare tuum est ..., quod
tam qui te aemulentur non habes quam non
invenis qui sequantur 27,16 (cf. quam ... tam).
tantum : non ego tamen tantum mei memins
non sum, ut ... praesumam 96,22.
tapinoma 55,13.
Taurōmenitana C. IX 166.
temperamentum 23,25. 61,8. 81,12. 101,19. 134,20.
160,8.
tempestuosus 58,4.
[tempus *comparat.* R. 332,13].
[tempus *omissum* : ut eum ipsi post modicum
restitueretis incolumem R. 348,21].
[tenus : verbo tenus homo deauratus est, deus
aurum est F. 265,28 cf. *Woelfflin in 'Archiv für*
lat. Lexikogr.' vol. I p. 421].
teporus : Favonius flatu teporo 170,16 (cf. *Auson.*
epist. V 10,1).
tergum : nisi epistolae tergum madidis sordidare
calamis erubesceremus 32,27.
terriculamenta prodigiorum 103,14.
terrisonus : at tuba terrisono strepuit grave rauca
fragore C. V 408 (cf. *Claudian.* *de cons.* *Stilich.*
I 109).
territorium : facilius territorium potuit habere
quam terram 13,18; territorium Arvernum cum
praeterirent 156,21.
tessera : quos bellicum militarisque tessera terit
133,14.
tesqua inhospita C. XVI 91.
tetragonum 142,7.
tetrarcha 82,2.
textrinum C. XV 126. XXII 193.
Thāles C. XV 44. 79; *contra* Thāles C. II 157.
thecatus : *arcum* sicut puerile computat gestare
thecatum 3,17.
thema : quibus themate oblato quasi sanguinariae
geniturae schema patuisset 142,4. — huic eram
themati incubaturus 16,13 cf. 73,2. 16 *al.*
theta : qui valet exarationi destitutum bonus ap-
plicare theta C. IX 335.
thymele 165 v. 69.
tiaras : positoque tiara funera Crassorum flevit C.
VII 99; lunatum tibi flecteret tiaram C. XXIII
254. — tiaratus : inter satrapas regum tiara-
torum 128,18.
tibialis aura 165 v. 81.
Ticinus C. VII 552.
tigrifer Niphates C. II 444.
tinnibulatus : inter greges tinnibulatos (*tintinna-*
bulatos T) 25,23.
titulus 5,12. 36,24. 131,18.
tofosus 50,1 cf. tofus C. XXII 226.
togatus : 36,20. 96,28 cf. 165 v. 106.
torques castrensis C. VII 578.
torris 49,29.
torus : quorum ripae torique passim quernis acer-
nisque nemoribus vestiebantur 6,26.
toti = *omnes* : plerique laudabant facundiam tuam,
plurimi ingenium, toti pudorem 168,9 cf. 14,22.
40,24 (*bis*). 66,28. 79,3. 113,10. 115,8. 153,20. C.
X 19. — *sim.* vir est namque totius popularitatis
alienus 116,22; cf. *Woelfflin in 'Archiv für lat.*
Lexikogr.' vol. III. p. 470.
[ex toto F. 266,19. L. 290,21].
trabealis C. II 2 cf. trabeatus 9,6. 131,3.
tractator 31,23. 63 v. 9.
tractatorium : it in tractatorium frequens senatus
11,25.
tractus : quin et Aremoricus piratam Saxona
tractus (= *regio*) sperabat C. VII 370.
traharius 95,5.
transcribere (= *decedere de possessione*) : transcripsi
Cilicas : hos Magnus fuderat olim C. II 462;
[cf. F. 265,12].

transfretare: vel si nunc etiam tuae navi stagna Nilotidis aquae per indigenas formidata crocodillos transfretarentur 143,23.
transfumare C. XXIII 333.
[transgressores fidei F. 278,6. — multam transgressionis F. 279,24].
trapezita 11,22.
trebaciter 160,16 *cf.* trebax 19,8.
tribulosus 11,13. 40,30. 55,3.
tribunal: hunc ... Galliis post praefectus Priscus Valerianus consiliis suis tribunalibusque sociavit 85,12; parentes ipsius aut cathedris aut tribunalibus praesederunt 115,26; cum pater meus praefectus praetorio Gallicanis tribunalibus praesideret 131,2; orator ... edidit tribunalibus 131,17; exarmata tuum circumstent Bactra tribunal C. V 603; petimus, conscende tribunal, erige collapsos C. VII 558.
tribunicus: Gaudentius meus, hactenus tantum tribunicus 5,2; Paeonius ... qui tribuniciiis flatibus crebro seditionum pelagus impelleret 17,10; Turpio vir tribunicus 74,23; Petrum tribunicium virum 117,24.
tribunus 84,16. C. XXIII 216.
tributarius: cliens factus e tributario 92,10; cum tributario nomine 92,26; ut possessor exhaustus tributario iugo relevaretur 119,1.
tributum 87,6. 87,14. 90,14.
tricennium 131,15.
trichordis 81,7.
trietrica: non Bacchum trietrica exerentem describam C. IX 207.
trietris 30 v. 13.
trimetria: ut moram volucripes habeat parumper insitam trimetria 168 v. 6 (*cf.* *Auson. epist. XVI* 2,78).
tripodes sellae 75,8 *cf.* C. XXII 79.
tristitudo 143,5.
triturare: si in hac area mundi variis passionum flagellis trituratione exterior homo 109,22.
triumviralis C. XXIII 474. — triumviratus competitorum 76,17.
trochleatim 91,6.
trochus C. XXIII 490.
tropologicus 152,6.
trutinare: statu satis superque trutinato personae temporis 115,18.
tuba: tuam tubam totus orbis venerabitur 56,16 *cf.* 33,25; praestantem tuba Severianum C. IX 315; ultro in carmina tu tubam recludens C. XXIII 5; Zmyrnaeas imitata tubas C. II 185.
tumultuarius: tumultuariis fidibus carminantem 15,5; tumultuarium carmen 33,19; nec ossa tumultuarii caespitis mole tumulabant 42,24; in tumultuarium exemplar 127,17.
tumultuatim 7,3. 62,19. 131,9.
tunicatus: *tunicata quies* 38,19; hi sunt qui invident tunicatis otia 82,15.
turbidare 96,7.

turbulentus 12,26. 104,22. 167,17.
turbulentissime 37,16.
turifer C. XXIV 64.
tutelar: frater ac soror sub annis adhuc tutelaribus agunt 76,4.
tympanistria 4,21.
tyrannopolita 84,4.
valenter: minus valenter efficax 14,20.
valere *cum infinitivo*: 14,7. 26,13. 55,20. 64,27. 66,18. 75,1. 95,26. 97,17. 110,22. 111,25. 121,31. 127,20. 143,4. 144,2. 169 v. 15. 172 v. 82. C. V 270. 276. VI 34. IX 32. 316. 334. 232,4. 232,8. C. XXIII 115. [F. 294,18. R. 299,22. 303,32. 309,21. 324,15. 334,30. 336,26].
Vargorum (hoc nomine indigenas latrunculos nuncupant) superventus 97,9 *cf. ind. loc. p.* 447.
varicosus 81,2.
ubertim 74,4.
vegetare 62,5. 90,22.
[non velis = *nolis* R. 350,19]. — velis nolis 153,8. 154,21. 161,14 *cf.* cum volo, cum nolo C. V 89.
venalitas 87,10.
venerabilis: persona ... religione venerabilis 40,26; parentes ambo venerabiles 47,6; ego venerabili Gaudentio reliqui pretium 48,2; propectu aetatis et militia clericali ... coepit modo esse venerabilis 57,6; venerabilis Eutropia matrona 95,29; venerabilis fratris mei nunc iam presbyteri Agrippini 96,4; venerabilis Donidius 98,4; venerabilis patriarchae Ioseph 102,13; papa sancte facunde venerabilis 106,25; venerabile templum 124 v. 23; papa venerabilis 145,23; hic ipse venerabilis (*i. e.* Riochatus antistes ac monachus) apud oppidum nostrum cum moraretur 157,10.
[veneratio in allocutione F. 288,29. R. 319,22. 323,34. 345,12].
veniabilis 62,24. 111,14. 140,3. 149,10. 168,14.
venula: aliquantisper mei meminsens arentem venulam rarius flumini tuo misceo 56,16.
verba simplicia pro compositis: servare 3,8; linquere C. I 15. VII 328. XVI 33. XXII 88. (*bis*). 177. XXIV 99; scandere C. V 586. VII 267; struere 79,9. C. XXIII 492; temnere 124 v. 19; C. VII 228. XVI 117.
verba e substantivis derivata: *cf.* acuminare, calculare, [carcerare], carminare, cicatricari, circinare, compaginare, concatenare, controversari, [deaurare], defrustare, [deliciare], depretiare, diffbulare, effigiare, elaqueare, eliminare, excurare, exorbitare, facetiari, fastigare, foederare, fornicare, imbricare, implagare, [incorporare], inhamare, innodare, inuncare, liturare, naufragare, novercari, obviare, [plasmare], principari, prooeniari, protuberare, pulpitare, radicari, [roborare], sordidare, subiugare, triturare, trutinare, turbidare, vicinari. — *adde participia*: crinisatus, decervicatus, eluminatus, emedullatus, endromidatus, foraminatus, hederatus, inaggeratus, infastiditus,

inhonoratus, iniugatus, inoppidatus, insalutatus, linteatus, sapphiratus, subsarcinatus.
verba ex adiectivis derivata : cf. altare, amoenare, brevire, cassare, [confortare], devenustare, [disparare], dulcare, egelidare, ferocire, humiliare, ieiunare, intimare, lentare, [minore], pauperare, perennare, perpetuare, rotundare, sequestrare, sublimare; (maestificare, vivificare).—*alia* : cf. combinare, conquadrate, propalare; *adde participia* : erotundatus, inebriatus, infrequentatus.
verecundia : plurima insana, quae iram regi feroci, placido verecundiam inferrent 11,4.
veredarius (*rectius veraedarius L, cf. praef. p. XXIX*) 82,16. — *veredus* (*rectius veraedus*) 6,15. 140 v. 30.
vernula : per hos te quoque Mytilenaei oppidi vernulas munerabor 171,2.
versa vice C. XXIII 187 cf. Woelflin in 'Archiv für lat. Lexikogr.' vol. IV p. 67.
vertilis : quotiens crassatur vertile tergum flatibus C. V 406.
vesicarum ruptor 49,23.
vesticeps : *barbam* surgentem stirpitibus tonsor assiduus genis ut adhuc vesticipibus (*sic L, genas ad usque forpicibus MTCFP*) evellit 2,24.
vetare : si . . . non vetarent, ut peteres C. XXIII 255.
veteranus : sedet et emerito iuvenis veteranus in auro C. II 209.
veternosus 1,9. 148,14. 170,11.
vetusculus 148,4.
viare 3,16. 6,15. 58,8. 59,28.
vibex 50,11.
vicarius 5,10. 63,3. — *vicarianus apex* 5,3.
vice quadam (= *aliquando*) : cum vice quadam 'civitas conflagrare coepisset 104,4.
vicinari 35,13. 100,2. 105,26. 120,11. 127,23.
victoriosus : magistro militum Chilperico, victoriosissimo viro 81,20.
viduvium 96,8.
vigilax 141,15.
vilesce 114,25. 116,24.
vilicus 63,3.
villa 9,14. 21,17. 23,4. 27,2. 36,8 (villula). 75,5.
viratus (= *animus virilis*) 116,24.
viridis : quippe adhuc aevo viridis 130,21.
virosus : aures mariti virosa susurronum faece completas 83,13.
[virtus] : caballorum pedes radicum virtus detinet R. 309,17].
virulentia 146,14.
[visitare] : per colloquia litterarum visitare S. 273,17 cf. 273,26; *visitatio* R. 312,5 = *visio* R. 349,29. 350,6].
vispillo 18,16. 29,25.
viticomus C. II 328.
[vitriarius R. 307,6].
vitupero : cui datum est saltibus gloriae proterere posse cervices vituperonum 73,22; in aliquos forsitan incidamus vituperones 126,9.
vivificare 145,12.

ulvosus 6,23. C. VII 324.
umbratiliter effingere (= *adumbrare*) 34,1.
[unanimitas] : cum unanimitate tua per litteras loqui F. 288,25 cf. R. 301,18. 302,13. 309,36 (unanimio filio). 318,36. 327,33. 334,5. — *unanimiter* R. 316,12].
uncatus : lanceis uncatis . . . dextrae refertae 71,2 syllogismis tuae propositionis uncatis volubilem tergiversantem linguam inhamantibus 158,31. (uncum et gemonias . . . horrescens 12,26).
unde (= *itaque*) 5,8. 36,4. 38,5. 38,14. 44,25. 96,16. 98,14. 121,18. 132,21. 133,11. 139,6. [F. 268,17. 270,31. R. 309,38. 316,9. 335,3. 336,27. 344,17].
(= *de his, horum*) : nec recordari queo, quanta quondam scripserim primo iuvenis calore; unde pars maior utinam taceri posset et abdi! 171 v. 43.
[= *ut inde* R. 323,33].
undecumque doctissimus 93,8.
[undeunde Cl. 53,17].
undique gentium 41,14; u. locorum 42,26; u. urbium 164,7; u. caeli C. VII 119.
undosus C. V 30. IX 298. XIV 20. XXII 210.
universatim 127,6.
unus (= *quidam*) 18,6.
vocales 4,19.
vocalismus 135,25.
vocativus pro nominativo : germane Tonantis, prime venis (cf. quibus, Hector, ab oris expectate venis *Verg. A. II 283*), viridi qui Dorida findere curru suetus in attonita spargis cito terga serenum C. VII 24. *contra nom. pro vocat.* : o dignissime Quintianus alter C. IX 290 cf. C. VII 44.
vola : quodque deinceps nullas vianum volas mea papyrus oneraverit 54,19.
volubilitas 140,2.
volucripes 168 v. 5 (cf. *Auson. epist. XVI 2,104. XXI 2,14*).
voluminosus C. IX 79.
voluptuose 93,1; voluptuosius 34,4; voluptuosus 6,9. 15,9. 30,13. 55,11. 140 v. 50. C. XXIII 329.
volutabrum 113,23 (cf. *Salvian. ad eccl. I 9,45*).
vomax 127,24.
voraginosus 26,3. 86,27.
vos, vester in allocutione : 29,2 et 3. 43,18 et 21. 44,8. 10. 11. 19. 44,25. 46,20. 58,27. 96,13. 150,12. 152,7 et sic saepe. [F. 265,10. T. 272,14. E. 273,35. R. 299,10. 303,29. 305,13; vobis, domnis meis, *quamquam de una agitur persona*, R. 306,30].
votivus 33,1. 57,22. 59,9. 76,19. 98,2. 139,3. 156,8. [R. 311,13].
urbs 6,7. 8,25 (*Roma*). 22,9. 37,23. 42,1. 47,18. 72,19. 102,19. 108,9. *vocabula* urbs, oppidum, civitas *indifferenter in usu esse videntur*, cf. de urbibus Aquitaniae primae solum oppidum Arvernium (urbem ad Arvernam 47,18) Romanorum reliquum partibus bella fecerunt 108,9; queri suppetat te nunc urbe retineri 22,9, *contra* subduceris anhelandibus angustiis civitatis (*agitur de eadem urbe*) 22,20. v. civitas, oppidum.

usque ad 4,17. 12,23. 59,4. 63,5; usque in 43,23. 101,12; talos ad usque 70,17; ad usque aggerem 6,20; a. u. Britannos C. VII 89; hucusque 5,5. eo usque 25,28 (quousque 111,18. 134,10. 12. 13. 14). [usque nunc R. 317,26].

usquequaque 33,4. 152,22. 169 v. 41. [R. 327,12. 337,36].

usualis 62,1.

ut non *pro* ne: obsecro ac moneo, ut . . . non multum fidat ambiguus nec (= *neve*) nimis

nimiae credat incolumitati 65,17; rogo ut non 107,19 [*cf.* R. 318,24]; peto ut non 107,20; vide, ut vitium non faciat in marmore lapidicida 48,6. [utcumque (= *quomodocumque*) R. 313,34. 340,29]. vulgatus: si quid superiore vulgatu protulissemus 126,5.

vultuosus 18,3. 64,16.

zelus 109,9.

zodiacus (*adi.*) 142,6. (*subst.*) 244,7.

zothecula 148,7. 161,3.

GETTY CENTER LIBRARY

3 3125 00653 3141

